Digitized by Google

XV.
F
5.

BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XV
F
5
NAPOLI

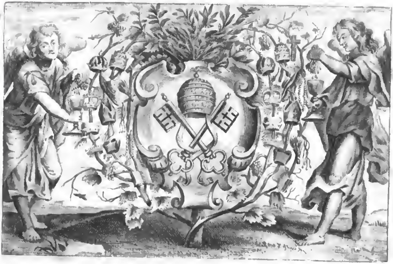
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN SECUNDAM PARTEM
TERTII LIBRI
DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud HÆREDES IOANNIS WIDENFELT.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

RUBRICÆ,

ET CAPITULA

HUJUS SECUNDÆ PARTIS

Tertii Libri Decretalium.

de *Baptiſmo, & ejus effectu.* pag. 315.

MAjores. 319
Si quis puerum. 315

de *Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.* 220

EX parte. 225
In Eccleſiis. 220

de *Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & Divinis officiis.* 293

CVm creatura. 311
Cum Marthæ, §. Quæſiviſti. 303
Dolentes. 304
Presbyter. 293
Quidam. 298

de *Cenſibus, exactionibus, & procurationibus.* 266

AVctoritate. 285
Cum venerabilis. 274
Licet. 266
Olim. 271
Procurationes. 275
Venerabili. 280

de *Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.* 288

A Qua. 288

de *Converſione Conjugatorum.* 131

COnjugatus. 148
Cum ſis. 136
Ex parte. 158
Ex publico. 152
Præterea. 131
Verum. 135

de *Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.* 354

AD Audientiam, il primo. 354

de *Immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & rerum ad eas pertinentium.* 362

ECcleſiæ. 385
Immunitatem. 389
Inter alia. 373
Non minus. 365
Pervenit. 362

de *Iurepatronatus.* 230

COnſultationibus. 243
Cum autem. 245
Cum propter. 253
Ex litteris. 239
Nobis. 250
Perlatum. 230
Poſtulaſti. 263
Quoniam. 233

Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. 392

MVlta. 392
Non magnopere. 402
Relatum. 406
Secundum. 405
Sententiam. 430
Sicut te. 423
Super ſpecula. 430

de

de *Obſervatione Ieiuniorum.* 342

COnſilium. 342
Explicari. 348

de *Presbytero non baptizato.* 329

V... iens. 329

de *Regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem.* 1

AD Apoſtolicam. 69
Ad noſtram. 29
Conſulti. 89
Cum ſimus. 66
Cum virum. 49
Ex parte. 99
Licet. 82
Ne Religioſi. 111
Non eſt vobis. 26
Nullus. 1
Porrectum. 57
Sanè. 35
Sicut nobis. 77
Significatum. 41
Si quis. 7
Statuimus. 104
Vidua. 20
Vt Clerici. 20

de *Religioſis domibus, ut Epiſcopis ſint ſubiecta.* 200

AD hæc. 204
Conſtitutus. 215
Cum dilectus. 215
De Xenodochiis. 200
Inter quatuor. 213

de *Reliquiis, & veneratione Sanctorum.* 330

AVdivimus. 330
Cùm ex eo. 337

de *Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.* 162

CVm ad Monaſterium. 189
In ſingulis. 197
Monachi. 162
Quod Dei timorem. 184
Recolentes. 175

de *Voto, & Voti redemptione.* 161

LItteraturam. 161
Quod ſuper his. 161

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN SECVNDAM PARTEM TERTII LIBRI DECRETALIVM.

DE REGVLARIbus, & tranſeuntibus ad Religionem.

Cap. Nullus.

SVMMARIVM.

1 TONSVRA arguit profeſſionem ſi per eam profeſſi à novitijs diſtinguantur.

2 Actus quilibet à conſenſu regulatus exigit habilitatem agentis intrinſecè, & libertatem, ut vim non patiatur ab extrinſeco.

3 Infans an poſſit religionem ingredi, & habitum ſuſcipere.

4 AEtas legitima qua dicatur ad profeſſionem expreſſam tam de iure commum, quam ex Concilio Tridentino, & num. ſeqq.

Et quid in profeſſione tacita, qua inducitur ex geſtatione annali habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi, num. 7.

Et quid in profeſſione tacita, qua inducitur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel alijs modis, num. 10.

5 AEtas pubertatis qua ſit.

6 Malitia in matrimonio ſpirituali non ſupplet ætatem, ſecus in matrimonio carnali.

7 Profeſſio tacita ex geſtatione annali habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi non inducitur niſi elapſo anno poſt ætatem præfixam ad emittendam profeſſionem expreſſam, & num. ſeqq.

8 Beneficium ingredientis religionem ante pubertatem quando alteri conferri poſſit.

9 Profeſſio tacita quandoque non inducitur niſi poſt annum ætatis decimumnonum, vel vigeſimumprimum.

10 Profeſſio qua inducitur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, &c. de iure communi requirit ætatem pubertatis, & ex Concilio Tridentino annum decimumſextum completum, & n. ſeq.

11 Profeſſio tacita non eſt excluſa à decretis Concilij ſervato tempore, quod Concilium requirit.

12 AEtas legitima, ſeu perfecta dicitur vigintiquinque annorum, niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat.

13 Profeſſio in monaſterijs, ubi eſt ſua Congregatio emitti non poteſt ante plenam pubertatem.

14 Profeſſio ex ſtatuto ſpeciali in aliquibus religionibus, ut Cappucinorum, fieri non poteſt ante annum decimumoctavum expletum.

15 Statuta Ordinum, quæ requirunt ætatem maiorem ſexdecim annorum ad profitendum, Concilio Tridentino non adverſantur.

16 Converſi recipi non poſſunt ad habitum regularem ante annum vigeſimum inchoatum.

17 AEtatem profitentis maiorem, vel minorem is probare debet, qui ſe fundat in ea.

Vtriuſque tamen probationes recipi poſſunt, n. 19.

18 Maior, vel minor quis non præſumitur, cum ætas currat de momento in momentum.

20 Profeſſio ad ſui validitatem requirit ſpontaneam voluntatem.

Et qua dicatur voluntas ſpontanea, ibidem, & num. 22.

21 Profiteri poteſt validè etiam ſeductus, & circumventus.

22 Profeſſio emiſſa per metum eſt ipſo iure nulla, nec eſt opus ut reſcindatur actione quod metus cauſa.

23 Actus requirens ſpontaneum conſenſum non valet ſi metus interceſſerit.

24 Voluntas coacta voluntas eſt, ſed non ſpontanea, ſeu libera.

25 Militem voluntarium ſibi eligit Chriſtus, coactum verò ſibi auctionatur Diabolus.

Digitized by Google

26 *Metum qui allegat probare debet, ſed tamen uterque probare poterit.*

27 *Regularis pretendens ſe per vim, & metum, aut aliàs nulliter profeſſum fuiſſe, cauſas nullitatis infra quinquennium deducere debet coram ſuperiore ſuo, & ordinario; aliàs non eſt audiendus.*

28 *Regulares Prælati volentes aliquem à religione expellere tanquam nulliter profeſſum an teneantur ſervare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in* cap. 19. ſeſſ. 25. de regulat. *& num. ſeqq. uſque in finem.*

29 *Regulares Prælati de iure communi poterant dimittere nulliter profeſſos etiam non adhibito Ordinario, & num. 40.*

30 *Statutum, quod poteſt unum, vel duo operari contra ius commune, interpretari debet ut unum tantum operetur.*

31 *Ordinarius cur ex Concilio Tridentino ſit adhibendus in iudicio nullitatis profeſſionis.*

32 *Iudici ſuſpecto de iure civili Epiſcopus datur adiunctus.*

33 *Regulares Prælati ex Concilio Meldenſi prohibentur expellere Monachos profeſſos non adhibito Ordinario.*

34 *Teſtis magis repellitur cum ſe offert ultrò, quàm cum requiritur.*

35 *Profeſſio tacita obſtat tam ſubdito diſceſſum petenti, quam ſuperiori expellere volenti.*

36 *Contractus claudicare non debent.*

37 *In contractibus ultrò citroque obligatorijs diſpoſitum in uno ex correlativis cenſetur diſpoſitum in alio.*

38 *Lex nova diſponens in uno ex correlativis cenſetur diſponere in alio etiam ad correctionem iuris communis, ubi eadem eſt ratio.*

39 *Extenſio etiam ex identitate rationibus non fit in exorbitantibus à iure communi niſi ſint correlativa.*

40 *Monaſteria de iure veteri ſubiecta erant Epiſcopo diœceſano, & ad eum ſpectabat cura, & ſollicitudo etiam Monachorum.*

41 *Lex correctoria dicitur favorabilis, & latè interpretanda quando per eam fit reditus ad ius antiquum.*

42 *Regulares tam ſubditi, quam Prælati allegantes nullitatem profeſſionis ob non ſervatam formam decretorum Clementis VIII. tenentur cauſas infra quinquennium deducere in Congregatione Concilij.*

43 *Reſtitutio adverſus lapſum quinquennij an ſit concedenda Superioribus Regularibus, ſicut ſubditis profeſſionis nullitatem allegantibus.*

44 *Iudicium non debet claudicare.*

45 *Regulares Prælati, qui admittunt novitios ad profeſſionem ante annum probationis elapſum, aut in Conventibus non deſignatis quas pœnas incurrant.*

46 *Legis auxilium fruſtra invocant qui in legem committunt.*

47 *Ignorantia non excuſat in his, quæ quis tenetur ex officio inquirere.*

NULLUS. Non ſummatur, nec dividitur, quia breve eſt. Sed per alia verba poſſet ſic ſummari; Non poteſt quis ad profeſſionem admitti, niſi ætate idoneus, & voluntarius.

1 Nota primò, actum tonſuræ aliquando eſſe ſignum arguens poſſeſſionem, quod eſt verum, ſi profeſſi per coronam diſtinguantur à non profeſſis; aliàs ſecus, arg. c. *Statuimus infra eodem.* & c. 1. *eod. tit. libr. 6* & ſic habes unum modum inducendi tacitam profeſſionem, videlicet cum novitius expleto anno probationis recipit coronam à ſolis profeſſis geſtari ſolitam, ut *hic* per Butr. *num.* 5. ad hoc c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* c. *Quem progenitores*, 20. *qu.* 1. & c. *Vidua, infr. eod.* cum ſuis concord. Confert quod notat Bart. de eo, qui aliquot actus fecit, qui fieri non poſſunt citra nomen, & jus hæredis; quia ex illis inducitur hæreditatis aditio, ut per eum in l. *Gerit. num. 9. ff. de acquirend. hæreditat.* & eſt textus in l. *Pro hærede*, §. *Papinianus*, *verſ. Itaque tunc, ff. eod.*

2 Secundò nota ſecundum Anton. de Butr. *num.* 3. quod in quolibet actu à conſenſu regulato duo principia exiguntur, videlicet habilitas perſonæ agentis, & hoc intrinſecè: & libertas in voluntate operantis, ut ab aliquo extrinſeco non neceſſitetur.

Ultimò nota duo ſubſtantialia requiſita, quæ hic ponit Concilium Moguntinum, ad hoc ut quis fieri poſſit monachus profeſſus.

3 Primum requiſitum eſt ætas legitima. Sed quia in monachatu duo extrema conſiderari poſſunt, ideſt receptio ad habitum, & receptio ad profeſſionem: Tu dic quoad primum extremum nullam ætatem eſſe à S. Canonibus præfinitam: quinimo etiam infantem poſſe religionem ingredi, & habitum ſuſcipere, ut eſt textus in cap. *Nullus*, & ibi notat gloſ. *in ver. Intraret*, *de tempor. ordinat. lib. 6.* & Abb. *hic num. 2. in fin.* & quamvis gloſ. ibi ſubdat hoc verum eſſe ſaltem per oblationem parentum, vel tutorum, ut c. *Illud*, 20. *q.* 1. tamen Innoc. *hic in fine* & Hoſt. *nu.* 2. dicunt ſimpliciter hoc procedere etiam in non oblato, ſi infra legitimum tempus non reclamaverit, ut in c. *Proximo*, & *ibi* dixi *infr eod.* Similiter ex Concilio Tridentino, in viris nulla ætas præfixa eſt ad habitum ſuſcipiendum, ut jampridem S. Congregatio declaravit. In mulieribus autem nonnihil difficultatis ingerit decretum c. 17. *ſeſſ. 25. de regular.* quod aliquibus videtur præſcripſiſſe ætatem duodecim annorum. Sed nihilominus tenendum eſt idem in mulieribus quod in viris. Et de intellectu illius decreti vide quæ ſcripſi latiſſimè in c. *Cum virum, infr. eod.* ubi plenè invenies an puellæ dundecim annis minores ſive de jure communi, ſive ex Concilio Tridentino, ſive ex ſtylo curiæ in monaſteriis recipi poſſit ad habitum regularem.

4 Quo verò ad ſecundum extremum, videlicet receptionis ad profeſſionem, Concilium Moguntinū, ut hic vides generaliter prohibet ne quis tondeatur niſi in legitima ætate, ad hoc ſcilicet ut ſit Monachus, & profeſſus, ut explicant gloſ. 1. Inno. Hoſt. & Jo. Andr. omnes *in principio*, ſed non aperit, quæ ſit hujuſmodi ætas. Tu autem diſtingue

an

an agatur de profeſſione expreſſa, an verò de tacita.

5 Ad profeſſionem expreſſam de jure communi requiritur ætas pubertatis, ideſt annorum quatuordecim in maſculo, & duodecim in fœmina, ut c.1.20.*q.*1.c.*Significatum*, c.*Cum virum*, & c. *Cum ſimus, infra eodem*. gloſ. *fin.* in c.*Quia in inſulis, infra eodem*, & in Clem. *Eos. in ver. Aetate, eodem titul.* & hic notant Hoſtien.*num.*3. Jo. Andr. *in fin.* Butr. *n.* 9. & reliqui omnes. Nec ſufficit ultimam diem attigiſſe, ſed annus debet eſſe conſummatus in totum, ut c. *Ad noſtram*, & ibi gloſ. *in ver. Ante conſummationem, infra eod.* & gloſ. præalleg. in d. Clem. *Eos*, & ſcripſi latius in prædicta decretali *Ad no-*
6 *ſtram*. Neque in hoc malitia ſupplet ætatem, ut notat præcitata gloſ. in Clem. *Eos, in ver. AEtatem*, quæ ibi à Doctoribus communiter recipitur, & ſic matrimonium ſpirituale, vel quaſi, quod contrahitur inter profitentem, & monaſterium ſecundum Archid. in c. *Vidua, num.*2. 20.*q.*1. in hoc differt à matrimonio carnali, ut c. *De illis*, *il* 2. & ibi dixi, & in cap. *fin. infr. de deſponſ. impuber.* cum ſuis concordant, ſed ex Concilio Tridentino ad profeſſionem expreſſam requiritur annus decimusſextus completus ſublata differentia ſexus, ut pa-
7 tet in *c.*15. *ſeſſ.* 25. *de regul.* Quo verò ad tacitam profeſſionem ſubdiſtinguendi ſunt duo caſus. Primus eſt in profeſſione tacita, quæ inducitur ex geſtatione annali habitus indiſtincti, ideſt à novitiis, & profeſſis geſtari ſoliti, vel indiſtinctiſſimi, quo ſcilicet præter novitios, & profeſſos promiſcuè utuntur etiam alii communem vitam cum eis ducentes, juxta tex. in cap. 1. *infr. eod. lib.* 6. & hoc caſu de jure communi ſi minor annis quatuordecim habitum indiſtinctum ſuſcipiat non intelligitur tacitè profiteri, niſi illum deferat per totum ſequentem annum, ut eſt textus formalis in d. c. 1. *in princ. verſ. Quod ſi per totum*. Atque ita ad inducendam profeſſionem tacitam hoc caſu requiritur de jure annus integer, qui ſubſequitur ætatem præfixam ad emittendam profeſſionem expreſſam, & ſic annus decimus quintus completus.
8 Unde ipſe annus decimus quintus eſt illi annus probationis, ut notant in c. *Beneficium, infr. eod. lib.* 6. gloſ. 2. Archid. *in princ. verſ. Unde ſi minor.* Joan. Andr. Gemin. & Franc. omnes *in gloſ.* 2. inferentes ex hoc ut beneficium illius alteri conferri non poſſit niſi poſt annum decimum quintum. Quare eodem modo ex Concilio Tridentino ſi minor ſexdecim annis habitum indiſtinctum ſuſcipiat, non intelligitur tacitè profiteri niſi illum geſtet per totum ſequentem añum, & ita ad inducendam profeſſionem tacitam ex hujuſmodi geſtatione requiritur integer annus decimus ſeptimus, qui ſubſequitur ætatem ſexdecim annorum à Concilio præfixam ad profitendum, & eſt ratio; nam quemadmodum ex juris diſpoſitione ſuſcipiens habitum hujuſmodi ante quatuordecim annos, quamvis præſumatur habilis ad profitendum expreſsè poſt añum decimum quartum eo quod eorum, quæ tunc agit, plenum habet intellectum, ut paret à contrario in d. c. 1. *in fin.* tamen non intelligitur profeſſus tacitè, niſi poſt ſequentem annum decimum quintum, ut oſtenſum eſt ſupra: ita poſt Concilium Tridentinum eundem habitum ſuſcipiens ante ſexdecim annos licet ſit habilis ad profeſſionem expreſſam poſt annum decimumſextum, nihilominus non cenſetur profeſſus tacitè niſi poſt annum decimum ſeptimum immediatè ſequentem. Quidquid contra ſcripſerint Navar. *conſ.* 20. *n.* 1. *de regular.* & Sanchez *in Decalogo, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 39. Quælibet enim diſpoſitio ſimpliciter concepta veſtitur à jure communi, & ad illius intellectum eſt redigenda, l. 2. C. *de noxal.* c. *Cauſam quæ, ſupra de reſcript.* c. *Quemadmodum de jureiur.* & tradit Petr. de Anchar. *conſ.* 6. *Viſo themate, num.* 8. & *conſ.* 241. *Præmittendum eſt, in princ.* Atque ita non obſtat motivum Sanchez, quod jurium correctio ſit vitanda, quoniam hic non agitur de ulla correctione, cum jus commune jam reperiatur correctum à Concilio tam quoad ætatem quatuordecim annorum præfixam in genere ad profeſſionem emittendam, quàm quoad ætatem annorum quindecim in ſpecie requiſitam ad inducendam profeſſionem tacitam per delationem habitus. Jam enim ex Concilio ad quamcunque profeſſionem requiritur ut minimum ætas annorum ſexdecim. Ergo cum jus commune jam ſit correctum, ex concluſione ſuperius firmata, ulterius non corrigitur, quin potius Concilium ad illius limites adaptatur, dum inſtar juris communis conſtituit differentiam unius anni inter profeſſionem expreſſam, & tacitam, quæ inducitur ex geſtatione habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi & nihilominus hæc eſt interpretatio paſſiva, quæ admittitur in omni materia etiam correctoria juris communis, ut notat Jaſon. in l. *Omnes populi, in ſecunda lectura, num.* 60. & *ſeq. ff. de iuſt. & iure*, & eſt communis opinio, ut teſtantur Claud. Seyſſell. in l. *Inter cætera num.* 17. *ff. de liber. & poſthum.* Curt. Junior. *conſ.* 7. *num.* 8. & Apoſtil. *ad Rom. conſ.* 399. *num.* 13. *in ver. Non aſſumat.*

Similiter ſi recipiens habitum indiſtinctum ſit major annis quatuordecim, de jure communi non cenſetur tacitam profeſſionem emittere, niſi illum deferat per annum integrum, & ſic ad inducendam profeſſionem tacitam ex delatione annali habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi etiam in majori requiritur ut minimum annus decimus quintus completus, ut eſt caſus in eod. c. 1. *verſ. Qui verò*, & in Clem. *Eos. eod. tit.* & ipſe annus decimus quintus: etiam majori eſt annus probationis, ut poſt Jo. Andr. notat Franc. in d. c. *Beneficium, n.* 1. *col.* 1. *poſt medium, verſ. in gloſ.* 2. Ergo ſimiliter ex Concilio Tridentino ſi recipiens hujuſmodi habitum ſit major añorum ſexdecim, non intelligitur profiteri tacitè niſi illum geſtet per annum. Atque ita ad tacitam profeſſionem inducendam per delationem habitus hujuſmodi ex Concilio etiam in majore requiritur ſaltem annus decimus ſeptimus itidem completus.

Et hanc ſententiam ſæpius probavit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres: nam cum aliquando dubitatum eſſet an tacita profeſſio, quæ non eſt excluſa decreto Concilii, inciperet completo decimoſexto anno, & an ſtatim poſt dictum tempus emiſſa cenſeretur: S. Congr. reſpondit tacitam profeſſionem incipere à prima hora poſt perfectum annum decimum ſextum, & finire año decimoſeptimo. Et aliàs cenſuit Concilium *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de reg.* non ſuſtuliſſe tacitam profeſſionem, quæ inducitur per annum, & diem computandam à die poſt decimumſextum añum perfectum ejus qui monaſterium ingreſſus eſt. Quæ duæ deciſiones quamvis videantur diſcrepare, tamen conciliantur, ut dixi in cap. *Ad noſtram, num.* 30. *infra*

eodem,

eod. quod numquam obliviſcaris, quia Doctores, ad hæc non advertunt, ſed ſimpliciter tradunt ad profeſſionem tacitam requiri eamdem ætatem, quæ requiritur ad expreſſam.

9 Et ex hoc notabiliter infero, ut in illis caſibus in quibus ad emittendam profeſſionem expreſſam requiritur major ætas, puta decem & octo, vel viginti annorum ſecundum ea, quæ inferius, dicentur *n.* 13. *& ſeq.* tunc profeſſio tacita per delationem annalem habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi nullatenus induatur niſi tranſacto anno poſt ætatem præfixam ad profeſſionem expreſſam, & ſic tranſacto anno decimonono, vel vigeſimoprimo, qui eo caſu intelligitur eſſe añus probationis, ut ex dictis conſtat.

10 Secundus caſus eſt in profeſſione tacita, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſorum, juxta text. in c. *Super eo, inſr. eod.* & in c. *Conſtitutionem, verſ. In alijs verò, eodem tit. lib. 6.* cum ſimil. aut per actus, qui à profeſſis, ſecundum fieri ſolent, ut in cap. *Vidua, inſr. eod.* aut ex eo, quod quis voluerit abſolutè vitam mutare, ut in c. *Conſulti*, & cap. *Statuimus, infra eodem*, & cap. *Beneficium, eodem tit. lib. 6.* & in his caſibus, & ſi qui ſunt ſimiles profeſſio tacita de jure communi non inducitur ante añum decimumquartum expletum in maſculo, & duodecimum itidem expletum in fœmina, ut eſt textus in cap. *Significatum, infra eodem*, & in dict. cap. 1. & ex Concilio Tridentino non inducitur ante exactum annum decimumſextum, cum decretum *d. cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* ex S. Congregationis ſententia ſuſtulerit profeſſionem tam expreſſam, quàm tacitam ante ætatem ſexdecim annorum, vel ante annum probationis

11 elapſum. Ideoque cùm eſſet quæſitum an tacita profeſſio ſit excluſa à decretis Concilii concurrentibus iis, quæ de jure communi ad eam inducendam requiruntur: Sac. Congregatio cenſuit non eſſe excluſam, ſervato tamen tempore, quod Concilium requirit.

12 Hæc igitur eſt ætas legitima ad profitendum, de qua loquitur hoc capitulum: & hinc deducit Anton. de Butr. & DD. ut quamvis ætas legitima, ſeu perfecta dicatur quæ vigeſimoquinto anno completur, ut l. *Ex duobus*, juncta gloſ. *in ver. Legitimæ, ff. de negot. geſt.* & l. *fin. C. de ijs qui ven. ætat. impetr.* ubi eſt caſus: tamen hoc limitetur niſi ſubjecta materia aliud ſuadeat; de quo plenè per Bald. in l. *Cum te, C. de probat.* Idem in ætate matura probat textus in cap. *Cum in cunctis, in princ.* juncto §. *Inferiora, ſupra de elect.* & notat Archid. in cap. *Convenior*, 23. *q.* 8. quod nota pro ſtatutis, & depoſitionibus teſtium.

13 Fallit primò concluſio ſuperiùs firmata in monaſteriis, ubi eſt dura congregatio, vel religio, puta in inſulis; quia tunc propter aſperitatem requiritur in profitente plena pubertas, id eſt decem & octo annorum, ut eſt textus in cap. Quia in inſulis, cum ibi notat. *infra eodem.* & hic notat Hoſtienſ. *num.* 3.

14 Fallit ſecundò, in illis religionibus, in quibus ex conſtitutionibus Ordinis major ætas exigitur, nam, ut inquit Hoſt. *hic num.* 3. in aliquibus religionibus requiritur ætas decem, & octo añorum ex ſtatuto ſpeciali, licet illud non ſemper ſervent; & ita eſt in religione Fratrum Capuccinorum *S.* Franciſci, in qua ex ſtatutis Ordinis novitii non recipiantur ad habitum ante decimumſeptimum añum completum pro clericis, & ante decimumnonum pro laicis; & per conſequens ad profeſſionem non admittuntur pro clericis niſi tranſacto anno decimooctavo, nec pro laicis niſi tranſacto vigeſimo, ut refertur in *Compend. Privilegiorum Mendicantium, in ver. Novitius, in annotat. Cappuc. verſ. Sexta*, quod non recipiantur. Et in religione Minorum Conventualium S. Franciſci novitii clerici prohibentur ad profeſſionem admitti ante añum decimumnonum completum, & laici ante vigeſimumquintum ex Conſtitutione Pii V.

15 quæ incipit, *Illa nos, in Bullar. tom. 2. pag. 262.* Porrò cum fuerit quæſitum an decretum Concilii Trident. *cap. 15. ſeſſ. 25 de Regular.* quo ſtatuitur profeſſionem ante decimumſextum annum emitti non debere, comprehendat etiam illas Religiones, quæ ex ſuis inſtitutionibus, & ſtatutis à tempore immemorabili obſervantis vigeſimum, aut vigeſimumſecundum ætatis añum requirunt: S. Congregatio reſpondit profeſſionem ante decimumſextum añum emitti non debere, ut diſponitur *d. cap.* 15. quod ſi religionis inſtituta plus temporis requirant, Concilium nõ repugnat, quippe quod non diſponit ut profeſſio fiat anno decimoſexto, ſed ut non poſſit fieri ante, ſed poſt.

16 Fallit tertiò, eadem concluſio in converſis, qui prohibentur recipi ad habitum regularem ante vigeſimum ætatis ſuæ añum ex decretis generalibus Clementis VIII. ad novitiorum receptionem, profeſſionem, & inſtitutionem ſpectantibus, in titul. *Inſtitutiones, ſuper receptione, & educatione novitiorum, in §. Quiſque accipiendus, in Bullar. tom. 3. pag.* 131. & conſequenter ad profeſſionem admitti nequeunt ante annum vigeſimumprimum, cum ſtare debeant per annum integrum in probatione, ad præſcriptum Concilii Tridentini in *d. cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* & ſufficit añum attigiſſe ex his, quæ notat gloſ. in Clem. *Generali, in ver. In decimooctavo, de ætat. & qualitat.* & ita hæc verba, *ante annum*, intellexit S. Congregatio Concilii de anno inchoato in terminis *cap. 12. ſeſſ. 23.* ut dixi in cap *Cum in cunctis, in undecima quæſtione, num. 131. ſupra de elect.*

17 Cum autem de ætate controvertitur inter profeſſum, & monaſterium ſi quæratur quis probare debeat, an ſcilicet monaſterium allegans ætatem legitimam, an verò profeſſus, qui hoc negat: Ex mente Jo. Andr. *num.* 1. Is probavit ætatem majorem, vel minorem, qui fundat ſe ſuper ea, dum ita ſi conſtet de profeſſione, & dubitetur de ætate, probabit actor, ut cap. *Presbyteri*, & ibi gloſ. notab. & Archid. 78. *diſt.* & cap. *Ad noſtram, infr. eod.* & eum ſequuntur Butr. *num.* 13. Cardinal. *num.* 2.

18 & alii communiter. Ratio eſt ſecundum Abbatem *num.* 5. quia quis non præſumitur major, vel minor, cum ætas in eodem ſtatu numquam permaneat, ſed currat de momento in momentum, de quo pleniùs in cap. *In præſentia, de probat.* per Bart. & Doctores in l. *de ætate, ff. de minor.* & Speculator *in tit. de probat.* §. 1. Et ideo ſi ingreſſus exire velit allegando ſe minorem, debet hoc pro-

19 bare. Hodie hoc eſt expeditum in decreto Concilii Tridentini *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regular.* ubi allegans ſe ante ætatẽ debitam profeſſam fuiſſe, probare debet ſervata forma ibi præſcripta, ut latius dicam infra *n.* 27. Fatetur tamen Jo. Andr. & reliqui poſt eum, utriuſque probationes recipi poſſe, arg. cap. *Super hoc, ſupra de renunciat.*

Secun-

20 Secundum requiſitum ſubſtantiale profeſſionis, quod hic ponit Concilium Moguntinum, eſt
21 ſpontanea voluntas. Non tamen intelligas ſpontaneam, ideſt ultroneam; quia ad validitatem profeſſionis non exigitur, ut quis ultrò ſe offerat; nam validè profiteri poteſt etiam rogatus, & illectus, quinimo etiam ſeductus, & circumventus, ut eſt textus in c. *Conſtituit*, 20. *q.* 3. in c. *Cum dilectus*, ibi, (nec obſtante dolo, quo ſe proponebant fuiſſe ſeductos;) *ſupra de ijs quæ vi metuſve cauſ.* & in c. *Ad noſtram*, ibi, (quoſdam pueros ſeduxerunt.) *infra eodem*, nec minori ad profeſſionem ſeducto datur reſtitutio in integrum, ut voluit gloſ. notab. in dict. cap. *Cum dilectus, in ver. Ad fatuitatem*; ubi ait, (In ſpiritualibus non habere locum in integrum reſtitutionem, quia non videntur decepti qui meliorem vitam elegerunt.) Et Abbas ibi ait illum eſſe dolum bonum, de quo dic latiùs, ut ſcripſi in cap. *Significatum, num.* 36. & in
22 cap. *Sicut nobis, num.* 8. *& ſeqq. infra eodem.* Sed intellige voluntatem ſpontaneam, ideſt liberam, & non coactam. Unde infertur ut profeſſio emiſſa per metum ſit ipſo jure nulla, cap. *Præſens clericus*, 20. *q.* 3. nec ſit opus ut reſcindatur actione quod
23 metus cauſa; quoniam ubicumque requiritur in actu ſpontaneus, ſeu liber conſenſus, non valet actus ſi metus interceſſerit; ad quod eſt gloſ. notab. in c. *Notificaſti, in ver. Licentiam*, 33. *q.* 5. Caſus autem requirentes liberum conſenſum enumerat gloſ. magna in cap. *Inter cætera*, 22. *quæſt.* 4. Facit c. *Cum locum*, & quod ibi notatur de ſpon-
24 ſal. & eſt ratio, quia licet voluntas coacta voluntas ſit, ut cap. *Meritò*, 15. *quæſt.* 1. & l. *Si mulier, ff. quod met. cauſ.* non tamen eſt voluntas ſpontanea, ſeu libera, prout requiritur ad profeſſionem, ut *hic*, & in cap. *Perlatum*, *ſupra quod metus cauſa*: nam votum res eſt conſilii, & non præcepti, & liberum eſt arbitrium in vovendo, aliàs non eſt
25 votum, cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. & cap. *Licèt, infra de voto*; & voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus, coactum verò ſibi auctionatur Diabolus, cap. *Non eſt*, 15. *q.* 1. de quo habes bonam gloſ. in cap. *Abbas*, *ſupra quod met. cauſ.* & ita *hic* firmant gloſ. *ultima.* Butr. *num.* 2. & 10. Anchar. *n.* 2. Abbas *num.* 1. & Jo. de Anania *num.* 5.

26 Quòd ſi quæras cui incumbat onus probandi metum, vel vim: ſoluit *hic* Jo. Andr. *num.* 1. *in ver. Spontanea*, dicens, id onus incumbere illi, qui metum, vel vim allegat, uterque tamen probare poterit, ut cap. *Super hoc, de renunciat.* de quo habes plenam gloſſam in cap. 1. *in ver. Non timore mortis, ſupra quod met. cauſ.*

27 Hodie quicumque regularis prætendit ſe per vim, & metum, aut ante ætatem debitam, vel aliàs nulliter profeſſum fuiſſe, hoc probare debet, cauſaſque nullitatis intra quinquennium à die profeſſionis deducere coram Superiore ſuo, & Ordinario, aliàs non eſt audiendus, ut ſtatuitur à Concilio Tridentino in præællegato decreto *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

28 Sed ex facto quæſitum eſt; An decretum Concilii Tridentini in d. *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* qua parte ſtatuit, ut cauſæ nullitatis profeſſionis coram Superiore Regulari, & Ordinario deducantur, locum ſibi vendicet, cùm non ipſe profeſſus nullitatem ſuæ profeſſionis allegat, cauſaſque deducit; ſed Superior ipſe ex ſe vult illum ejicere tanquam nulliter profeſſum.

Verba hujus decreti nuſquam explicitè prohibent Superioribus regularibus, quominus ejiciant eos, quos repererint fuiſſe nulliter profeſſos, ſed in ſubditos tantùm diriguntur; jubentque illos non audiri niſi cauſas, quas prætenderint, deduxerint coram Superiore ſuo, & Ordinario, ut patet initio ibi, (quicunque regularis prætendat ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem,) & infra ibi, (velitque habitum dimittere quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine Superiorum licentia,) & *infra*, (Non audiantur niſi infra quinquennium tantum; & tunc non aliter niſi cauſas, quas prætenderint, deduxerint coram Superiore ſuo, & Ordinario.) Quæ omnia nullo modo convenire poſſunt Superioribus regularibus, qui volunt invalidè profeſſos expellere. At præterea Concilium ſtatuit ut qui priuſquam cauſas intra quinquennium deduxerit coram Ordinario, & Superiore regulari, habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandam quamcunque cauſam admittatur: ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur: interim verò nullo privilegio ſuæ Religionis juvetur. Quæ Concilii verba ſimiliter nullatenus referri poſſunt ad religionem: ergo nec Concilii diſpoſitio, l. *Quod conſtitutum, ff. de militar. teſtam.* l. 4. §. *Totiens*, ibi Bart. *ff. de damn. infect.* quia lex non imprimit effectum ſuum niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, c. *Si patet ad fin. de teſtam. in* 6. c. *Maiores, de Baptiſ.* Gemin. *conſ.* 88. *incipien. Innocentius, ſub num.* 4. *verſ. Cum ergo concurrant.* Nevizanus plura cumulans, *conſ.* 92. *à num.* 1. *uſque ad n.* 12. Atque ita reſolutio hujus caſus tanquam omiſſi attentis verbis Concilii videtur petenda à jure communi, l. *fin. C. de pact. convent.* l. *Commodiſſimè. ff. de liber. & poſthum.* Doctores in l. *Gallus*, §. *Et quid ſi tantum, ff. eodem.*
29 De jure communi autem licet Prælatis regularibus dimittere invalidè profeſſos etiam non adhibito Ordinario, c. *Sicut*, & c. *Illud*, 20. *q.* 1. c. *Perlatum, ſupra de ijs, quæ vi met. cauſ.* cap. *Accedens, infra de converſ. conjugat.* & cap. *Non ſolum, de regular. lib.* 6. Nec mirum quia cum liberè, & ſine conſenſu Ordinarii poſſint novitios admittere, & corpori Ordinis aggregare, ut c. *Porrectum*, & c. *Ad Apoſtolicam, infr. eod.* conſequens eſt ut eadem libertate poſſint nulliter profeſſos dimittere, & ab ordine diſgregare, ut ſic regulares per quas cauſas naſcuntur, per eaſdem reſolvantur, cap. 1. *infra de reg. iur.* & eodem genere diſſolvantur à vinculo religionis, quo colligati ſunt, l. *Nihil tam naturale, ff. de eodem.* Item cum paria ſint profeſſionem nullatenus emiſiſſe, aut emiſiſſe quidem, ſed nulliter, ut in decreto Concilii Tridentini *c.* 15. *verſ. Profeſſio autem, ſeſſ.* 25. *de Regular.* liberum eſſe debet Superioribus abſque interventu diœceſani ejicere nulliter profeſſos, ſicut eis liberum eſt ejicere illos, qui nondum profeſſionem emiſerunt, ut c. *Poſtulaſti*, & c. *Statuimus*, *infra eod.* c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem, eod. tit. lib.* 6. c. *Cum cauſam in fin. ſupra de elect.* Conc. Trid. *c.* 16. *verſ. Fi-*
30 *nito. ſeſſ.* 25. *de regular.* Hæc autem libertas procedendi in cauſa nullitatis profeſſionis non adhibito Ordinario cum fuerit ſublata à Concilio quoad ſubditos, in dubio non debet cenſeri ſublata quoad Superiores; quia hac interpretatione minus corrigitur jus commune, cap. *Cum dilectus, de conſuetud.* cap. *Cauſam quæ, de reſcript.* l. *Præcipimus*

mum,in fin. C. *de appellat.* & l. *Sancimus*, C. *de Teſtam.*
nam ſecundum Ant. de Butr. in cap. *Cum dilectus*,
*in ſecunda lectura,num.*14. quando ſtatutum con-
tra jus commune poteſt unum,vel duo operari,
interpretari debet ut unum ſecundum operetur,
ut minus derogetur juri communi ; quam theo-
ricam ſequitur Roland. à Valle *conſ.*74.*n.*19.*vol.*3.
poſt Gozadin.*conſ.*19.*n.*5. & Grat. *conſ.* 41.*col.*1.&
conſ. 46.*n.*7. *vol.*1. Pariſ.*conſ.* 110.*n.*6.*lib.*3.Socin.
Jun.*conſ.*3.*in pr.nu. lib.*1. & pro hac opinione alle-
gatur Navar. *conſ.* 87. *incipien. An qui de genere Iu-
daeorum, num.* 4. *de regular.* ubi ait Prælatum regu-
larem in illo caſu ex officio ſuo ſine alio accuſa-
tore poſſe,ac debere expellere nulliter profeſſum
à monaſterio præmiſſa legitima cauſæ cognitione
per viam inquiſitionis nec ullam mentionem facit
de adhibendo Ordinario.

31 Cæterum his non obſtantibus verius videtur
eſſe adhibendum Ordinarium in judicio nullita-
tis profeſſionis, etiam cùm ipſe Superior regula-
ris ex officio ad ejectionem procedit : nam ratio
propter quam Concilium juſſit Ordinarium in
hoc judicio adhiberi ea potiſſimum fuit , quia
enim regulares agant de cauſa ſuæ religionis, eoa
non habuit pro judicibus uſquequaque integris,
arg. C. *Nequis in ſua cauſa iudicet , in rubr. , & ni-
gro* : dicitur enim cauſa propria ex quo commo-
dum,vel incommodum ad eos pertinet, c. *Biduum*,
§. *Et palam*, 2. *q.*6. qui eſt deſumptus ex l. 1. §. *Dies
autem , verſ. Et palam, ff. Quan. appellan. ſit.* Quam
ob cauſam nec Epiſcopus dicitur judex compe-
tens in cauſa ſuæ menſæ, ut poſt Collectar. Butr.
& alios notat Decius in c. *Cum veniſſent , num.* 55.
de Iudic. Quotieſcunque enim declaratio invalidi-
tatis profeſſionis cederet in damnum monaſterii,
puta quia eſſent reſtituenda bona à ſubdito in
monaſterium delata, Superiores non eſſent faci-
les ad ſententiam nullitatis proferendam, è con-
tra vero procliviores eſſent ad judicium invalidi-
tatis ſi profeſſus eſſet rixoſus , pervicax, aut aliàs
inutilis religioni , cum has ob cauſas regularea
conſueverint multoties expellere etiam legitimè
profeſſos prætextu incorrigibilitatis, cum tamen
re vera incorrigibiles non ſint,ut dixi in c. *fin. in-*
32 *fra eod.* Quamobrem Concilium voluit adhiberi
Ordinarium in conjudicem exemplo legis civilis,
quæ dat adjunctum Epiſcopum ubi Judex ordi-
narius ex aliqua cauſa eſt ſuſpectus, ut in Auth. *Si
verò contigerit* , C. *de Iudic.* gloſ. 1. in c. *Revelatum* ,
11. *q.* 1. Oldr. *conſ.* 147. *Thema tale eſt* ; Capic. *deciſ.*
137. *totam.* Ideoque in *c.* 6. *ſeſſ.* 25. ob aliqualem
ſuſpicionem Epiſcopi contra Capitula exempra
ſimiliter ſtatuit illorum cauſas non debere ab E-
piſcopo cognoſci,& terminari,niſi de conſilio,&
aſſenſu duorum de Capitulo ; & hanc ipſam ob
cauſam in *cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *de regular.* eodem modo
nullas decrevit novitiorum renunciationes , niſi
factæ fuerint cum licentia Epiſcopi,ſive ejus Vi-
33 carii. Et Concilium Meldenſe habitum anno Do-
mini 845. ſub Sergio Papa II. & Carolo Juniore
Francorum rege *c.* 59. *tom.* 3. *Concilior. par.* 2. *ſeſſ.*
2. *pag.* 352. *col.* 2. ob eamdem rationem prohibuit
ne regulares ejicerentur à ſuis Superioribus niſi
adhibito Ordinario, his verbis : (Ut Monachus
de monaſterio ſine conſultu,vel præſentia Epiſco-
pi , aut Vicarii ejus ad hoc regulariter deductus
non ejiciatur, cujus diſpoſitione , & authoritate
de cætero vita , & converſatio ejecti,ne perditus
perpetuò fiat,ſi aliquo modo ſalvari poteſt, ordi-
nari debet atque decerni.) Hactenus Concilium
Meldenſe. Hæc autem ratio ſuſpicionis æquè, imò
magis viget, cum non ipſe profeſſus inſtat pro de-
claratione invaliditatis profeſſionis, ſed Superior
ex ſe vult illum ejicere tamquam nulliter profeſ-
ſum : nam regulares Prælati neminem ſolent di-
mittere ex hoc capite, niſi ob aliquem peculiarem
affectum, aut erga religionem , aut contra perſo-
nam ipſius profeſſi , vel ejus reprehenſibilem vi-
tam, ac mores : aliàs enim facilè poſſent illum in-
ducere ad ratificandam profeſſionem priùs fa-
ctam ad præſcriptum c. *Significatum, in fin. infr. eod.*
& c. 1. *in princ. eodem tit. libr.* 6. aut ſaltem per-
mittere ut in religione perſeveraret, ac tacitè pro-
fiteretur, ut in d. cap. 1. & Clem. *Eos, de regular.*
cum ſimil. Atque ita eo caſu magis viget ratio ſu-
ſpicionis, quàm cum procedunt ad inſtantiam ali-
34 cujus. Quàm ob cauſam teſtis magis repellitur
cùm ſe offert ultrò, quàm cum requiritur , l. *Poſt
legatum*, §. *Hu verò*, & ibi gloſ. *in ver. Adiuravunt. ff.
de his quæ ut indign.* Boſſ. *tit. de oppoſ. contr. teſt num.*
21. *verſ. Et minus dubium, iuncto, num.* 29. Menoch.
de arbitr. Iud. quæſt. caſu 474. *num.* 57. *libr.* 2. Ergo
Concilium eo caſu multò magis cenſeri debet
voluiſſe , ut Epiſcopus adhibeatur tanquam ad-
junctus, cum major urgeat in regularibus ſuſpicio
diffidentiæ , & gravaminis ob cauſam motivam
expulſionis.

Præterea videtur etiam decretum *d. c.* 19. pro-
hibuiſſe Prælatis regularibus ne quemquam poſ-
ſint ejicere tanquam nulliter profeſſum , niſi infra
quinquennium , licet de illis nullam faciat men-
tionem ; quia cum lapſo hoc termino regularis
habeatur ut tacitè profeſſus, ſaltem in foro exte-
riori, Navar. in c. *Statuimus, nu.* 71. *&* 72. *de regular.*
& *conſ.* 87. *eodem tit.* non quod Concilium novam
profeſſionem inducat , ſed quod antea emiſſa re-
putetur valida, cum ejus nullitas probari non poſ-
35 ſit, ut ſcripſi latè in cap. *Prox. infr. eod.* præſumpta
hæc profeſſio obſtat tam ſubdito diſceſſum pe-
tenti, quàm Prælato expellere volenti, *c.* 1. *de regu-
lar. in* 6. Et cap. *Significatum*, & cap. *Ex parte, infra
eod.* Dum autem Concilium in ea parte , in qua
prohibet profeſſum audiri elapſo quinquennio
cenſetur etiam prohibere Superiori ne illum eji-
ciat : Similiter dum prohibet nulliter profeſſum
audiri niſi cauſa cognita à Superiore , & Ordina-
rio, intelligi debet tacitè prohibere ne Superior
poſſit illum ejicere niſi eod. modo cauſa cognita
coram Superiore, & Epiſcopo. Utrumque enim
ſtatuitur in *d. c.* 19. ſub unica verborum ſtructura,
& determinatione ; atque ita eſt locus regulæ, l.
Iam hoc iure, ff. de vulg. & l. *Eum qui ædes, ff. de uſucap.*
36 *Ad hæc* , profeſſio eſt quidem contractus ultrò
citroque obligatorius inter ſubditum , & mona-
ſterium, qui non debet claudicare, c. *Porrectum*,
& ibi dixi *num.* 19. & c. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* &
tradit Navar. *conſ.* 26. *num.* 1. & *conſ.* 87. *eod. num.*
de Regular. Facit tex. in l. 1. *ff. de reſcindend. vendit.*
& in l. *final. ff. de acceptilation.* cum aliis adductis
per Alexand. *conſ.* 40. *Circa primum , num.* 1. *lib.* 5.
Unde ratione æqualitatis , quæ in hoc contractu
ſervari debet, ſicut Concilium diſpoſuit ne regu-
laris poſſit à religione diſcedere , niſi ex judicio
ſui Prælati , & Epiſcopi : ita etiam conſentaneum
eſt ut vice verſa cenſeatur diſpoſuiſſe ne religio
poſſit illum expellere, niſi cauſa expulſionis pro-
bata

bata ab Ordinario,& Superiore regulari.
37 Quod eſt non ſolum ob æqualitatem ſervan-
dam in hoc contractu ; verum etiam ex natura
correlativorum ; quia in omni contractu ultrò
citroque obligatorio diſpoſitum in uno ex corre-
lativis cenſetur etiam diſpoſitum in alio,ut l. *Cum
emptor*, *ff. de reſcind. vendit.* & d. l. *fin. ff. de acce-
ptilitat.* & l. 1. C. *de Cupreſſ. libr.* 11. & tradit Socin.
conſ. 72. *Difficultatem faciebat*, *num.* 1. *lib.* 3. Idque
procedit etiam in materia correctoria juris com-
munis,ut eſt caſus in l. *fin.* ubi notant Bart. Ang.
Jaſ. & DD. C. *de Indic. viduit. tollen.* Perr de An-
charan. *in repet.* c. *Canonum ſtatuta. in* 6. *q. princ. de
Conſtit.* & Socin. *loc. cit.*
38 Atque ita non obſtat quod hic caſus verbis
Concilii non comprehendatur , quia ſatis eſt ut
comprehendatur ratione. Nam lex nova,quæ diſ-
ponit in uno ex correlativis , cenſetur etiam diſ-
ponere in alio etiam ad correctionem juris com-
munis ubi eadem eſt ratio, d. l. *fin.* C. *de indic. viduit.
toll.* & l. *Curatorem*, cum ibi not. per gloſ. & DD.
C. *de interdict. matrim.* l. *fin.* & ibi Salycet. C. *de re-
ſcind. vend.* & tradit Jaſon. in l. *Tranſigere*, *num.* 2.
39 C. *de tranſact.* Unde regula illa,quæ habet in cor-
rectoriis,& exorbitantibus à jure communi non
fieri extenſionem de caſu ad caſum etiam ex iden-
titate rationis,c. 1. *cum gloſ. de regul. iur. in* 6. gloſ.
in cap. *Conſtitutionem*, *in ver. Prorogamus*, *de regul.
eod. lib.* Limitatur ut non procedat in correlati-
vis,ut optimè declarat Barr. in d. l. *fin. n.* 1. & 2.
40 C. *de indict. viduit. toll.* Affirmare etiam poſſumus
hoc caſu non agi de correctione juris communis;
quoniam de jure veteri monaſteria ſubjecta erant
Epiſcopo diœceſano, cap. *Monaſteria*, 18. *q.* 2. & ad
eum ſpectabat cura , & ſollicitudo etiam mona-
chorum, c. *Si quis Abbas*, & c. *Abbates*, *ead. cauſ.* &
q. c. *Qui verè*, *in fin.* 16. *q.* 1. Unde ipſe poterat nul-
liter profeſſos à religione ejicere ſicut poterat il-
los ad religionem admittere, c. *Si vir*, 27. *q.* 2. c.
Nulla, & c. *Vxor.* 23. *diſt.* c. *De Viduis*, 27. *q.* 1. & c. *Du-
dum*, *de converſ. coniugat.* & tenent in c. *fin. infra
eod. lib.* 6. Gemin. *poſt medium verſ. Imo etiam ceſ-*
41 *ſante*,& Franc. *num.* 1. in gloſ. 2. Ergo Tridentinum
Concilium dum jubet adhiberi Epiſcopum in ju-
dicio nullitatis profeſſionis , licet corrigat jus
commune tamen eſt favorabile , & latè interpre-
tandum , cum per illud fiat reditus ad jus anti-
quum, ut notat gloſ. in c. *Statutum*, *in ver. Nume-
randum*, *de preben. lib.* 6. Jaſ. in Auth. *Quas actiones*,
n. 20. C. *de Sacr. ſanct. Eccleſ.* Roman. *conſ.* 318. *Quæ-
ritur etiam*, *nu.* 5. plenè Curtius Jun. *conſ.* 9. *Circa*
42 *præmiſſam*, *n.* 4. Gramm. *deciſ.* 92. *num.* 15. Demum in
q. propoſita ſic cenſuit S. Congregatio Concilii,
cujus ſententia hodie videtur non obſcure ap-
probata in decreto S. D. N. Urbani VIII. ſuper
forma deducendi nullitatem profeſſionis ex eo,
quod regulares recepti,& profeſſi fuerint in Con-
ventibus non deſignatis ad recipiendos novitios
contra formam Decretorum Clementis VIII.
In eo enim decreto diſertis verbis præcipitur ut
cauſæ nullitatis hujuſmodi infra quinquennium
deducantur coram eadem Sacr. Congregatione,
non modo cum recepti , & profeſſi contra for-
mam prædictorum decretorum è religione exire,
verum etiam cum Superiores extra eam reſpecti-
vè illos ejicere voluerint,ut patet ex ipſius decreti
tenore,quem retuli in c. *Perlatum*, *in fin. ſupra de
iis quæ vi metv. cauſ.*

43 Ex prædictis videtur inferri poſſe ut quemad-
modum ſubdito alleganti nullitatem ſuæ profeſ-
ſionis dato fumo nullitatis conſuevit ex juſta cau-
ſa concedi à Sede Apoſtolica reſtitutio adverſus
lapſum quinquennii,ita etiam eadem reſtitutio ſit
concedenda religioni, ſi ipſa velit cauſas nullitatis
deducere, cum hujuſmodi actus ſint reciproci,&
utrinque æqualitas ſervanda ſit, nec judicium de-
44 bet claudicare , ut cap. *Cum inter*, *ſupra de except.*
cum concordant , de quibus ibi per gloſ. *in verb.
Claudicare*, plenè Bald. *conſ.* 486. *Statutum*, *num.* 1.
verſ. In contrarium videtur libr. 2. licet non memi-
nerim hunc caſum ex parte religionis unquam
45 contigiſſe ; fortè , quia in pleriſque caſibus nulli-
tatis profeſſionis Superiores regulares , qui reci-
piunt,non vacant culpa,& gravi etiam pœna ſunt
puniendi , ut de his , qui admittunt ad profeſſio-
nem novitios ante annum probationis expletum,
eſt tex. in c. *Ad Apoſtolicam*, *infra eodem.* ibi , Ani-
madverſione ſunt debita corrigendi, & c. *Non ſo-
lum*, *eod. tit. in* 6. ubi Superioribus Mendicanti-
bus hoc prohibetur ſub pœna excommunicatio-
nis. Et decreta Clementis VIII. imponunt pœ-
nam privationis officiorum vociſque activæ , &
paſſivæ,& inhabilitatis ad alia obtinenda Superio-
ribus,qui aliquem ad habitum , vel profeſſionem
recipiunt in locis ad recipiendos novitios non
46 deſignatis. Et cùm hæc reſtitutio in integrum ſit
mera gratia, Bald. *conſ.* 335. *in princ. lib.* 3. *alias* 388.
ejuſmodi gratia digni non videntur qui in legem
committunt, c. *Quia fruſtra*, *de uſur.* Innoc. & DD.
in cap. *Intelleximus*, *de Adulter.* Anchar. *conſ.* 37.
num. 4. & *ſeqq.* nam deliquens non debet eſſe me-
lioris conditionis , quàm non delinquens c. *Con-
tingit*, *de dolo*, & *contum.* Feder. de Sen. *conſ.* 216.
in fin. Imo id obviat juri publico,quia quis invi-
tatur ad delinquendum ſi ex delicto præmium
conſequatur,ut ait Signorol. *conſ.* 110. *n.* 8. Unde
privilegium à lege inductum delinquentibus non
competit , ut in Auth. *quibus modis natural. effi-
ciantur ſui*, §. *penul. verſ. Nam ſi hoc* , ubi gloſ. in
ver. Legem. Ideoque Superiores petentes reſtitu-
tionem in integrum non videntur audiendi ; quia
ſic allegarent turpitudinem ſuam contra c. *Cum
dilectus*, *de fid. inſtr.* ut de Mendicantibus non ſer-
vantibus inſtitutum ſui Ordinis , in ſimili caſu re-
ſpondit Anchar. *conſ.* 109. *per totum.* Ignorantia
47 verò non excuſat in his , quæ quis tenetur ex offi-
cio inquirere , cap. *Ad falſariorum* , *de crimin. falſ.*
Gemin. in c. *In memoriam*, *col.* 2. 19. *diſt.* Ant. Ga-
briel. *concl.* 6. *num.* 40. *de reg. iur.*

Cæterum quia negari non poteſt quin dari
poſſit caſus , in quo ignorantia ex parte Superio-
rum regularium ſit juſta , & invincibilis, ut apud
Navar. *conſ.* 1. *in princip. de Conſtit.* & de hoc ad præ-
ſens non quæritur : idcirco nihil videtur genera-
liter decernendum ; ſed ubi caſus acciderit, ma-
turè deliberandum.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Si quis.

S V M M A R I V M.

1 *IMpubes monaſterium ingreſſus poſt annum à paren-
tibus revocari non poteſt.*
2 *Parentes revocare non poſſunt filium impuberem,
è mo-*

monaſterio, ſi illuc ingreſſi tacitè, vel expreſsè conſenſerint.

3 *Si verò non conſenſerint, revocare poſſunt infra annum duntaxat.*

4 *Mater an poſſit offerre filium impuberem Religioni ſine conſenſu patris, & è contra.*

5 *Ius naturale in ſpiritualibus præfertur poſitivo, vel civili.*

6 *Pater non poteſt offerre filium impuberem Religioni, ſi mater contradicat, nec è converſo.*

7 *Tutor offerre poteſt pupillum Religioni ſicut parentes.*

8 *Et ex pluribus tutoribus ſufficit oblatio unius, alio non contradicente.*

9 *Filius tradi poteſt Religioni à parentibus, etiam invitis tutoribus.*

10 *Pater offerre poteſt filium Religioni etiam invito avo, qui habet utrumque in poteſtate.*

11 *Impubes Religioni oblatus infra annos pubertatis exire non poteſt.*

12 *Religionem ingreſſus propria authoritate infra annos pubertatis poteſt quandocunque exire.*

13 *Filius invitus an poſſit à parentibus offerri Religioni, an ve ſic oblatus exire poſſit etiam ante annos pubertatis.*

14 *Oblatio parentum de impubere an ſe habeat ad profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimonium.*

15 *Filij non obligantur ex ſponſalibus contractis per parentes, niſi conſentiant tacitè, vel expreſsè.*

16 *Oblatus Religioni poteſt quandocunque exire poſt pubertatem, niſi expreſsè, vel tacitè profeſſionem emiſerit.*

17 *Puella duodecim annis minor à parentibus monaſterio tradita, an habitum Regularem ſuſcipere poſſit non obſtante Concilio Tridentino in c.17.ſeſſ.25.* de Regular.

18 *Religionem ingreſſus in legitima ætate per vim, & metum, ſi infra annum potuit reclamare, & non reclamavit, eo elapſo exire, vel à parentibus revocari non poteſt.*

19 *Et quid poſt Concilium Tridentinum in c. 19. ſeſſ. 25.* de regular.

Profeſſi contra formam Decretorum Clementis VIII. in conventibus ad recipiendos Novitios non deſignatis, aut aliàs nulliter ex perpetuo impedimento, an teneantur in foro conſcientiæ elapſo quinquennio à die profeſſionis in Religione perſeverare, & n. ſeqq. uſque in fin.

22 *Obligatio ad perſeverandum in Religione unde oriatur, & num. 68. & 72.*

23 *Profeſſi invalidè an teneantur in utroque foro ad obſervantiam Regulæ, & num. 73.*

24 *Fictiones, ſeu præſumptiones non habent locum in foro animæ.*

Declaratur, num. 69. & ſeqq.

25 *Forum conſcientiæ non erronea ſemper nititur veritati, & num. ſeqq.*

26 *Spiritualia non regulantur iure fori, ſed iure poli.*

28 *Hæres non conficiens inventarium an teneatur in foro conſcientiæ, ultra vires hæreditarias, & num. 71.*

29 *Exceptio non numeratæ pecuniæ poſt biennium an habeat locum in foro conſcientiæ.*

30 *Contrahentibus in foro animæ non licet ſe decipere.*

31 *Eccleſia non poteſt quenquam invitum religioni alligare, & num. 72.*

Declaratur, num. 73.

32 *Conſenſus in matrimonio tam carnali, quàm ſpirituali eſt de iure naturali, & divino.*

33 *Religio an teneatur nulliter profeſſo ad alimenta, & num. 74.*

34 *Profeſſus nulliter poteſt in foro conſcientiæ etiam ſine licentia ad ſæculum redire, & uxorem ducere ſecundum opinionem Navarri.*

Contrarium, num. 79.

35 *Profeſſus invalidè an teneatur in Religione perſeverare ut vitetur ſcandalum, & num. 67.*

36 *Profeſſus ob mortis timorem an poſſit tuta conſcientia ad ſæculum redire, & num. 81.*

37 *Lex humana iuſta, obligat etiam in foro conſcientiæ.*

38 *Legis canonicæ præcepta, aut prohibitiones obligant in foro conſcientiæ etiam reatu mortalis peccati.*

39 *Apoſtolicæ Sedis decreta tranſgrediens quas pœnas incurrat.*

40 *Concilia generalia ſervanda ſunt quaſi quatuor Evangelia.*

Epiſcopi qui non utuntur iuriſdictione ſibi attributa in exemptos in caſibus, in quibus Concilium Tridentinum utitur verbis præceptivis, ſeu obligativis, peccant mortaliter, ibidem verſ. In ſpecie verò.

41 *Quinquennium ad deducendas cauſas nullitatis profeſſionis quas ob cauſas à Conc. Trident. præfixum fuerit, & num. 51. & ſeq.*

42 *Legis tranſgreſſio etiam ſecluſo contemptu indiſtinctè obligat ſub mortali, quando impeditur finis legis.*

43 *Profeſſus invalidè poteſt etiam in foro conſcientiæ obligari ab eccleſia ad Religionem in genere.*

44 *Obligatio naturalis oritur ex contractu etiam nullo ex defectu ſolemnitatis.*

Obligatio naturalis quos effectus producat, ibid.

Creditor an poſſit ſurari rem debitoris ſui ſibi naturaliter obligati, ibid. verſ. Quinimo licet ei.

45 *Profeſſio nulla ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus parit naturalem obligationem.*

Electus nulliter ob non ſervatam formam Concilij generalis habet canonicam electionem de iure naturali propter conſenſum, & ſine peccato beneficium retinet ſecundum opinionem Innocentij, ibid. verſ. Ad quod facit doctrina Innocentij.

46 *Profeſſus nulliter obligatur ex ſimplici voto.*

Votum ſimplex non minus obligat apud Deum, quam ſolemnis profeſſio, ibid. verſ. Ergo cum profeſſi.

Vovens ingredi Religionem ſi fiat Epiſcopus tenetur eccleſiam reſignare, & ad Religionem tranſire, ibid. verſ. Facit textus.

47 *Profeſſio per ſimulationem emiſſa obligat ad perſeverandum in Religione, & ad regulam obſervandam.*

48 *Quinquennij terminus ad reclamandum inductus eſt à Concilio Trident. ad inſtar præſcriptionis.*

49 *Præſcriptio quinquennalis in quibus caſibus habeat locum.*

50 *Præſcribens rem alienam etiamſi poſt completam præſcriptionem ſuperveniat mala fides eſt tutus in foro conſcientiæ, & num. ſeq.*

52 *Pœna iudicialis ſolvi debet etiam in foro conſcientiæ.*

53 *Præſcriptio inducta eſt in pœnam negligentium, & ad bonum publicum.*

54 *Regulares qui nullitatem profeſſionis infra quinquennium deducere potuerunt habent remedium reſtitutionis in integrum.*

55 *Statutum laicorum denegans audientiam propter bonum publicum ligat etiam in foro conſcientiæ.*

56 *Apoſtata à Religione dicitur, qui ad ſæculum redit non ſervata forma à Concilio Tridentino præſcripta.*

57 *Apoſtata eſt excommunicatus, & peccat mortaliter.*

58 *Lex etiam pœnalis obligat in foro conſcientiæ.*

59 *Forus conſcientiæ regulariter ſequitur forum iudicialem.*

60 *Lex iniuſta non obligat quoad Deum.*

61 *Forus conſcientiæ diſtinguitur à foro iudiciali, quando lex præcipit, ut diſtinguatur, & n. 77.*

62 *Lex iuſta ex quibus cauſis conſtituatur.*

63 *Verba imperativa neceſſitatem inportant.*

64 *Præcepta negativa magis præciſè obligant, quàm affirmativa.*

65 *Negativa indefinita æquipollet univerſali ex proprietate ſermonis.*

66 *Verba*, quacumque de cauſa, *quid importent.*

67 *Lex etiam iniuſta obligat in foro conſcientiæ ratione ſcandali.*

69 *Præſumptiones, vel fictiones habent locum etiam in foro animæ, quando ex legis obſervantia non reſultat iniquitas, vel peccatum, & num. ſeq.*

73 *Regulam ſervare tenetur etiam nulliter profeſſus elapſo quinquennio à die profeſſionis.*

75 *Lex Sancimus de iure Protomiſeos habet locum etiam in foro conſcientiæ.*

76 *Novitius volens diſcedere à monaſterio non poteſt inquietari pro expenſis.*

78 *Matrimonio exiſtente invalido ob occultum impedimentum mulier non tenetur obedire Eccleſiæ præcipienti ſub pœna excommunicationis, ut adhæreat viro.*

80 *Scandalum Phariſæorum, & puſillorum quando dicatur.*

81 *Metus mortis ita demum inficit profeſſionem ſi in ordine ad illam incuſſus fuerit.*

82 *Profeſſio miſſa ob timorem ultimi ſupplicij præ conſcientia ſcelerum eſt valida.*

1 SI QUIS. Impubes monaſterium ingreſſus annum à parentibus revocari non poteſt, hoc primò. Pubes per vim ingreſſus poſt annum exire, vel à parentibus revocari non poteſt. Hoc dicit ſecundò. Communis diviſio. Secunda ibi, *Si verò.*

2 Nota circa primam partem textus dicta Innocentii qui egregiè materiam tractat, & ejus dicta DD. communiter recipiunt, ut Abb. *hic* teſtatur, *num.* 6. & ex ejus dictis collige concluſiones infraſcriptas. Prima concluſio eſt, ſi parentes tacitè, vel expreſsè conſentiunt ingreſſui filii in monaſterium ante legitimos años, ideſt ante decimumquartum in maſculo, & duodecimum in fœmina, cap. *Illud*, 20. *quæſt.* 1. & cap. *Si in qualibet*, *q.* 2. ſecundum Hoſtien. *hic in princip.* ulterius eum revocare non poterunt, ut hic, & in dicto cap. *Si in qualibet*, cum concord. de quibus *hic* per Innoc. *in princ. in ver. Conſenſus*, & Hoſt. *num.* 2. *in ver.*
3 *Parentum.* Si verò non conſenſerint poſſunt mediante recurſu ad perſonas hic deſignatas revocare infra añum dumtaxat, ut hic; ſupple, & diem, ut in cap. *Puella*, 20. *q.* 2. gloſ. *hic in ver. Infra annum*, Hoſt. & Jo. Andr. *in eodem verbo*, non autem ultra, quia per diſſimulationem tanti temporis, cenſentur conſenſiſſe, ut patet in dict. cap. *Puella*, & annus computetur à die ſcientiæ parentum ſecundum gloſ. *ibi in ver. Atſi annum*, Goffred. *in ſumma eodem titul. §. Sed quæritur à quo tempore*, Hoſtien. *in ſumma, eod. tit. §. finali*, & Henricum *hic poſt princip. verſ. Et annus iſte*, qui etiam addunt majus tempus fore indulgendum ſi monaſterium adeò diſtaret, ut infra id tempus ad illud pervenire non poſſent.

4 Secunda eſt, ſi quis habeat patrem, & matrem ſufficit alterius oblatio, de quo videtur tex. in cap. *Addidiſti*, & c. *Quicumque*, 20. *q.* 1. Et quamvis gloſſa, & Archid. in d. cap. *Puella*. dicant matrem non
5 poſſe offerre filium monaſterio, cum non habeat eum in poteſtate, *inſtit. de adopt. §. Fœminæ:* tamen, ut dixi, opinio Innocentii communiter recipitur,
6 & videtur tenenda favore religionis ſecundum Abb. *num.* 6. *in fin.* Nec obſtat ponderatio patriæ poteſtatis, quia ut ſingulariter dicit Innocentius in ſpiritualibus jus naturale præfertur poſitivo,
7 vel civili. Sed ſi pater, aut mater contradicat, melior eſt conditio prohibentis, ut l. *Sabinus, ff. comm. divid.* ſecundum Innocentium.

Tertia eſt; tutor habet poteſtatem offerendi pupillum Religioni, ſicut parentes, c. *Puella*, 20. *qu.* 2. Et quamvis Feder. de Sen. *conſ.* 274. *Quidam*, *num.* 1. *verſ. Item etſi tutor.* obiter teneat contrarium, eò quod reperiatur jure cautum, ut poſſit revocare, non autem ut poſſit offerre; dictum tamen Innocentii magis placet Abbati *hic num.* 8. per text. in d. cap. *Puella*, 20. *q.* 1. ubi taciturnitas tutorum habetur pro expreſſa oblatione. Eandem opinionem ſequutus eſt idem Innoc. in cap. *Cum virum*, *in princ.* & ibi etiam Hoſtienſ. *num.* 4. *in verb. A parentibus*, Jo. Andr. *in eodem ver.*
8 *num.* 1. *infra eodem.* Quod ſi quis habeat plures tutores, ſufficit alterius oblatio, dummodo alius non contradicat ſecundum Innoc. *in princ. in verb. Conſenſu, verſ. Et eadem ratione*, Hoſt. *num.* 2. & alios communiter.

9 Quarta eſt; Si Epiſcopus habeat parentes, & tutores, offerri poteſt à parentibus etiam invitis tutoribus ſecundum Innocen. cum quo cæteri tranſeunt.

10 Quinta, Si avus habeat filium & neptem in poteſtate, pater nihilominus offerre poterit etiam invito avo per rationem poſitam ſupra in ſecunda concluſione, quod etiam tenet Feder. *dicto conſil.* 274.

11 Sexta, Ingrediens, vel oblatus infra annos pubertatis exire non poteſt arg. cap. *De illis*, *infra de deſponſ. impuber.*

12 Septima, Religionem ingreſſus propria authoritate poteſt infra annus pubertatis quandocumque exire, cap. *Significatum, infr. eod.*

13 Octava, & ultima concluſio eſt. Parentes non poſſunt offerre Religioni filium impuberem invitum, & ſic oblatus etiam ante annos pubertatis exire poteſt, argum. à contrario ſenſu cap. *Puella*, 20. *q.* 1. & cap. *Puella*, *q.* 2. Et hoc ſentit Innoc. ſecundum Abb. *num.* 9. qui dicit ſibi magis placere dictum Innocentii. Tum quia voluntarium mili-
14 tem diligit Deus, cap. *Nec eſt*, 15. *q.* 1. Tum quia oblatio parentum de impubere ſe habet ad profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimûnium, arg.
15 20. *qu.* 1. *in primis quatuor capp.* Sed ex ſponſalibus contractis per parentes filii non obligantur, niſi tacitè, vel expreſsè conſenſerint, ut in cap. 1. §. *fin. de ſponſ. impuber. lib.* 6. Ergo idem dicendum in hujuſ-

hujuſmodi oblatione. Contrarium concludo in cap. *Cum virum ann. infra eodem*, ubi oſtendo hanc non fuiſſe opinionem Innocentij, & reſpondeo ad
16 motiva Abbatis. Poſt pubertatem verò ſi ab initio conſenſerit, ſive non poterit ſic oblatus quandocumque exire niſi tacitè, vel expreſsè profeſſionem emiſerit, de quo dic, ut in cap. 1. *de Regular. lib. 6.* Et poſt Conc. Trid. intellige, ut dixi in c. *Ex*
17 *parte num. 5. infra eod.* An autem puella 12. annis minor à parentibus monaſterio oblata habitum regularem ſuſcipere poſſit non obſtante ipſius Conciliü decreto in *cap. 17. ſeſſ. 25. de Regular.* Dicam plenè in cap. *Cum virum, infr. eod.*

18 Secundò nota in §. *Si verò*; cum qui in legitima ætate per vim ingreſſus eſt monaſterium, ſi infra annum potuit reclamare, & non reclamavit, eo elapſo exire, vel à parentibus revocari non poſſe, ſed teneri in Religione perſeverare, proot hic notant gloſ. *fin.* Innoc. *num. 3. in ver. Per vim*, Hoſt. & Jo. Andr. *in eod. verb.* Butr. *num.* 8. Abb. *num.* 4. & alii communiter.

19 Hodie decreto Concil. Trident. in c. 19. *ſeſſ. 25. de Regular.* ſtatutum eſt, ut quicumque Regularis prætendit ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velitque habitum dimittere quacumque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia Superioris non audiatur niſi intra quinquennium tantum à die profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas, quas prætenderit deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario.

Circa huc Decretom duplex oritur difficultas; Altera eſt, an per illud fuerit ſublata diſpoſitio hujus tex. in §. *Si verò*. Et quoad hoc breviter dicendum eſt non fuiſſe ſublatam, quia ſpatium unius añi ad reclamandum quod hic tribuitur illi, qui per vim, & metum ingreſſus eſt religionem fundatur in præſumptione taciti conſenſus, quia per moram tanti temporis com potuerit reclamare, & non reclamaverit cenſetur ingreſſum ſuum ratificaſſe, & profeſſionem tacitè emiſiſſe, ut hic notat prædicta gloſ. *fin.* Innoc. *num. 2. verſ. Pro hac autem opinione*, ubi ait eum, qui per vim ingreſſus eſt monaſterium lapſu anni præſumi tacitè profeſſum, ut hoc cap. dicit. Idem intendit Butr. *num.* 8. dum dicit per cohabitationem annalem purgati vitium reſpectu metus tempore ingreſſos, & ſequuntur alii præallegati. Ad decretum Concilii in dicto *c.* 19. non fundatur, in præſumpta ratihabitione ingreſſus, nec tacitam profeſſionem inducit, ſed tamen denegat audientiam ei, qui elapſo quinquennio prætendit deducere cauſas nullitatis ſuæ profeſſionis, ut latius dixi in *cap.* 1. *num.*... *ſupra quod met. cauſ.* Unde poteſt contingere, ut major ingreſſus religionem per vim, & metum elapſo aono cenſeatur Monachatum ratificaſſe, & tamquam tacitè profeſſus nnn poſſit amplius ad ſæculum redire, ut hic deciditur, & ootat gloſ. & DD. citati; & tamen ſi quinquēnium non ſit elapſum Concilium nō obſtet quominus audiri poſſit ſi prætendat ſe profeſſum non eſſe. Et è converſo accidere poteſt, ut ingreſſus per vim, & metum etiam elapſo anno non ſit profeſſus, puta ſi reclamare non potuit, eò quod metus ſemper duraverit, cap. *Ad id quod*, *infra de ſponſal.* cap. *Conſtat*, 1. *queſt.* 1. cap. *De illis*, *il ſecondo*, *de deſponſ. impuber.* gloſ. *fin.* *hic*, & alii præallegati. Et nihilominus ex Concilio audiri non poſſit ad allegandas cauſas invaliditatis ſuæ profeſſionis ſi quinqueñium ſit tranſactum etiamſi metus numquam ceſſaverit juxta declarationem Gregorij XIII. quam poſui in d. c. 1. n. 40. *ſupra quod met. cauſ.* Atque ita diſpoſitio Concilii, & hujus decretalis invicem compatiuntur, unde quod nō mutatur &c. l. *Sancimus*, C. *de teſtam.* l. *Præcipimus, in fin.* C. *de Appellat.* c. *Cum expediat, de Elect. lib. 6.*

Altera, & major difficultas eſt, an decretum Concilii vendicet ſibi locum taotummodo in impedimentis temporalibus, ut metus, defectus, ætatis, & conſimilibus. Quidam enim putant non habere locum in impedimentis perpetuis, ut ſi quis profeſſus fuerit in aliquo Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios contra formam decretorum Clementis VIII. Sed horum opinionem falſam eſſe oſtendi in *d. c. 1. à. nu. 20. uſque in finem, ſupra. Quod met. cauſ.* Verum quia non deſunt, qui doceaot nulliter profeſſos ex impedimento perpetuo poſſe ſaltem in foro animæ redire ad ſæculum, & uxorem ducere non obſtante lapſu quinquennii per Concilium præfixo; operæ prætium duxi de veritate hujus doctrinæ deligenter inquirere.

20 Revoco igitur in dubium, An profeſſi contra formam decretorum Clem. VIII. In conventibus ad recipiendos novitios non deſignatis, aut aliàs nulliter ex perpetuo impedimento teneantur in foro conſcientiæ elapſo quinquennio à die profeſſionis in Religione perſeverare.

Jam cenſuit S. Congregatio hujuſmodi profeſſos elapſo quinquennio præfinito in d. c. 19. *ſeſſ. 25. de Regular.* nullatenus eſſe audiendos ad allegandas cauſas nullitatis profeſſionis, ſed debere in Religione perſeverare. Quod cum certum ſit quoad Eccleſiam, & in foro externo, qoæritur nunc: An idem ſit dicendum quoad Deum, & in foro conſcientiæ.

Opinio negativa videtur ſuaderi poſſe rationibus, & authoritatibos infraſcriptis.

21 Et primò in tantum quis tenetur in foro conſcientiæ in Religione perſeverare, in quantum eſt tacitè, vel expreſsè eidem Religioni alligatus, c. *Quem progenitores*, 20. *qu.* 1. c. *Cum virum*, c. *Sicut nobis*, *in fin.* & c. *Statuimus infr. eod.* c. 1. *in principio eodem tit. in 6.* & c. *Religioſo*, §. *Quamvis*, *de ſent. excomm. eod. lib.* cum ſimil. Sed profeſſi in Conventibus ut ſupra non deſignatis etiam elapſo quinqoennio nec expreſsè, nec tacitè ſunt allegati Religioni, cum ex ſententia S. Congreg. decreta Clementis tam expreſſam, quàm tacitam profeſſionem excludant, & Trident. Concilium in d. *cap.* 19. poſt quinquennium non faciat eos tacitè profeſſos, ſed tantùm deneget audientiam. Ergo elapſo quinquennio in foro conſcientiæ non tenentur in Religione perſeverare.

Secundò, qui non aſtringitur ad obſervantias regulares, non tenetur in Religione permanere: Sed profeſſi contra formam decretorum Clementis in conſcientia non aſtringuntur ad obſervantias regulares. Ergo non tenentor in foro conſcientiæ in Religione permanere.

22 Major patet, tum quia obligatio perſeverandi in religione, & vivendi ſecundam regulam provenit ex eadem radice, & cauſa validitatis profeſſionis, c. *Si in qualibet*, ibi; (mox ad religionis cultum, habitumque revocentur, & ſub ſtrenua diſtrictione

ne

Digitized by Google

ne hujuſmodi obſervantiæ inſervire cogantur 20.
q. 2. c. *Conſtituit*, ibi, In eo, quod cœperunt perſeve-
rare cogantur, 20. *q.* 3. c. *Ex parte*, ibi: Ut regulam
ſervent, eccleſiaſtica diſtrictione compellas, c.
Cum Virum, verſ. Revertendi, &c. & c. *Conſulti, in fin.*
infra eod. Unde cum in nulliter profeſſis ceſſet cau-
ſa, & fundamentum obligationis, ipſa quoque
obligatio ceſſare debet, c. *Cum Paulus*, 1. *q.* 1. An-
char. *conſ.* 47. *Pro clariori, num.* 4. Tum quia abſur-
dum eſſet, & in magnam cederet regularis diſci-
plinæ perturbationem, ut qui in foro externo ha-
bentur pro religioſis, & unà cum cæteris Regula-
ribus convivunt, communia inſtituta ſervare non
tenerentur. Quid enim ſi ſic profeſſi choro, &
menſæ communi non convenirent; ſi è mona-
ſterio non petita licentia abſcederent, ſi ſilenti-
um frangerent, ſi Prælatorum obedientiam de-
trectarent, aut in cibis, in veſtibus, & aliis hujuſ-
modi regularia inſtituta contemnerent? contra
canonicas traditiones, quibus præcipitur, ut qui
ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſen-
tiant in legibus diſciplinam, ut legitur in cap. *Re-
colentes, de ſtatu Monach.* Qua de re plura apud D.
Thom. *opuſc.* 19. *artic.* 3.

23 Minor probatur, quia invalidè profeſſi idcirco
elapſo quinquennio cogi poſſunt in foro externo
ad obſervantias regulares, quia ab eccleſia repu-
tantur, ut legitimè profeſſi cum eo termino elap-
ſo, illis à Concilio præcluſa ſit via probandi nulli-
tatem ſuæ profeſſionis ad exemplum eorum, qui
poſteaquam per annum in monaſterio habitum
indiſtinctum detulerunt, præſumuntur veraciter
eſſe profeſſi, cum contrarium probare non poſ-
ſint, obſtante præſumptione juris, & de jure ſe-
cundum gloſ. in c. *Ex parte, in ver. Annum, infr. eod.*
quàm DD. communiter ſequuntur illic, & in c. 1.
eod. tit. in 6. & in Clem. 2. *eod.*

24 At hujuſmodi præſumptiones, ſeu fictiones
non habent locum quoad Deum, & in foro ani-
25 mæ, c. *Humanæ*, 22. *q.* 5. Anchar. *conſ.* 411. *n.* 5. Ratio
eſt, quia lex, ſeu forus conſcientiæ non erroneæ
ſemper nititur veritate, & rei exiſtentia, ut ait Fe-
der. de Sen. *conſ.* 21. *Numquid hæres, n.* 2. ubi affert il-
lud Apoſtoli 2. *ad Corinth.* 1. *Gloria noſtra teſtimo-
nium conſcientiæ noſtræ*, c. *unic. de Sacr. unct.* Quam-
vis enim lex humana diſponat, & judicet ex his,
quæ apparent, cap. *Erubeſcant*, 32. *diſt.* non autem
de occultis, cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & cap.
Inquiſitioni, de ſent. excomm. Ideoque judex ſe-
cundum probata non ſecundum conſcientiam
debeat judicare, c. *Iudicet*, 3. *q.* 7. cum ſimil. Aliud
tamen eſt in foro conſcientiæ, in quo de præſum-
ptione, vel fictione non curatur, ſed de veritate,
26 ut plenè per eundem Feder. de Sen. *loco cit.* Nec
eſt novum ut ſecundum forum judicialem fiat
unum, & aliud ſecundum conſcientiam, cum
iſta ſpiritualia non regulentur jure fori, ſed jure
poli, cap. *ult. in fin.* ibi: Aliud jure fori, aliud jure
poli, 17. *q.* 4. & tradit poſt Feder. de Sen. Anchar.
d. *conſ.* 411. *num.* 4. *verſ. Iſta enim ſpiritualia*, qui
etiam allegat Bart. in l. *Habeat*, C. *de Sacroſ. Eccleſ.*
Ad idem Lap. *allegat.* 72. *Martinus, per totum*, ubi
pluribus probat forum conſcientiæ, & animæ non
admittere apices juris, nec formulam verborum,
27 ſed ipſam rei veritatem, & Angel. de Peruſo *conſ.*
57. *Quidam, in princ.* ubi ait in foro conſcientiæ non
colorem quæſitum, neque apparentiam, ſed ſolam
veritatem ſpectari.

28 Hinc fit, ut quamvis hæres non conficiens in-
ventarium teneatur ultra vires hæreditarias eo,
quod ſibi contemnenti legis diſpoſitionem, non
credatur in foro judiciali, ſi dicat hæreditatem
non ſufficere ad omnia debita perſolvenda, l. *San-
cimus, C. de iur. deliber.* tamen ſi verè hæreditas non
ſufficiat in foro conſcientiæ, in quo de præſum-
ptione, vel fictione non curatur, ſed de veritate
hæres non teneatur, ut per Anchar. *loco cit.*

29 Et ſimiliter quamvis ſecundum leges non poſ-
ſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ poſt
biennium, tamen creditor, qui re vera pecuniam
non numeravit non poteſt poſt biennium illam
repetere in foro conſcientiæ. Et è converſo, In-
noc. in c. *Quia plerique, n.* 2. *de immun. eccleſ.* Idem-
que dicendum de eo, qui cum non eſſet debitor,
fuit tamen injuſtè condemnatus; & in eo qui cum
verè debitor eſſet, fuit in judicio abſolutus, ut per
30 Innoc. & Feder. de Sen. *ubi ſupra.* Rurſus etſi in
foro fori liceat contrahentibus ſe decipere uſque
ad dimidiam juſtitiam pretij, cap. *Cum dilecti, ubi
not. de empt. & vendit.* tamen ſecundum Feder.
de Sen. non licet jure poli; cum fraus, dolus, &
deceptio ſint nomina reatus. Et quamplurima
alia exempla congerunt Innoc. Hoſt. & DD. in
d. c. *Quia plerique, de immun. eccl.* & Dyn. in cap.
Locupletari, de regul. iur. in 6.

Eodem igitur modo qui profeſſus eſt in con-
ventu non deſignato ad recipiendos Novitios, aut
aliàs nulliter, quamvis elapſo quinquennio ab ec-
cleſia, & in foro externo habeatur pro religioſo,
cum in eo nullitas probari non poſſit, ideoque ſit
cogendus regulam ſervare; tamen eum in rei ve-
ritate ex ſententia S. Congregationis non ſit pro-
feſſus, nec religioni alligatus, non tenebitur in fo-
ro conſcientiæ, in quo ſimplex, & nuda veritas in-
ſpicitur ad obſervantias regulares. Atque ita in
terminis noſtris tradit Cardinal. Alex. in c. *Quod
interrogaſti, ſub num.* 9. 27. *diſt.* ubi ait: In profeſſione
potius debemus attendere veritatem, quàm ip-
ſum factum, ut patet quod *not. cau.* cap. 1. Subdens
id eſſe abſolutè verum in foro pœnitentiæ, quia
ille forus ſequitur veritatem tantùm, allegat
cap *Tuæ*, & quod ibi not. *de ſponſ.* Et invalidè
profeſſos elapſo quinquennio non teneri ſecluſo
ſcandalo ad obſervantiam regulæ ſimpliciter tra-
dit Thom. Sanch. *de matrim. li.* 7. *de impedim. diſput.*
37. *num.* 37.

31 Tertiò, quamvis eccleſia poſſit inducere præ-
ſumptionem validitatis profeſſionis, ita ut profeſ-
ſus in foro judiciali contra hujuſmodi præſum-
ptionem non ſit audiendus juxta cap. 1. *de regul.
in* 6. & Clem. 2. *eod. tit.* tamen in rei veritate, & in
foro poli non poteſt quemquam invitum alligare
ad religionem, aut ad obſervantias regulares: non
32 enim, ut ait Navarrus *conſ.* 39. *num.* 2. *de Regul.* Sum-
mus Pontifex juſtè poteſt tam grandia præcipe-
re, argum. cap. *Integritas*, 32. *quæſt.* 1. & cap. *Geſta*,
74. *diſt.* juncta gloſ. *in ver. Creſcere*; & cum con-
ſenſus in matrimonio tam carnali, quàm ſpirituali
exigatur de jure naturali divino, ab eccleſia ſup-
pleri non poteſt, cap. *Præſens*, 20. *quæſt.* 3. cap. *Licet,
infra eod.* Abb. in cap. *Per venerabilem*, *num.* 21.
qui fil. ſint legit. Sylveſt. *in ver. Religio*, 3. *num.* 12.
idem Navarr. *conſ.* 10. *num.* 2. *Quod met. cauſ.* &
tradunt paſſim Theologi. Unde D. Bernard *tom.* 2.
in tractat. de præcepto, & diſpenſatione. [Vota
mea (inquit) nullus augeat ſine voluntate mea.]

Ergo

Ergo quamvis Concilium per præfixionem quinquennii potuerit quibuſvis profeſſis denegare audientiam, atque inducere præſumptionem validitatis præcedentis profeſſionis interdicendo ne contraria probatio admittatur; tamen in foro animæ non videtur potuiſſe invalidè profeſſos obligare ad regulares obſervantias, & perpetuam perſeverantiam in Religione.

33 Quartò, nulliter profeſſo Religio non tenetur ad alimenta, arg. cap. *Cum ex officij, de præſcript.* & cap. *Satis, perverſum, 55. diſt.* Gemin. Anchar. & alii in cap. *unico de voto in 6.* Imo nec poteſt nulliter profeſſus tuta conſcientia hujuſmodi alimenta à religione recipere, cum in rei veritate non ſit ibi ut Regularis, nec ut famulus, nec ut Novitius, & aliàs locupletaretur cum Monaſterii jactura, quod eſt contra jus naturale, l. *Nam hoc natura, ff. de condict. & indeb.* & l. *Iur. naturæ, ff. de regul. iur.* Dyn. in c. *Locupletari*, qui ad hoc plura exempla cumulat. *de regul. iur. in 6.* Atque ita nulliter profeſſum non poſſe abſque peccato, recipere alimenta à Religione, & teneri cum potuerit illa reſtituere, niſi adæquentur obſequiis, quæ præſtat Religioni, ſimpliciter tenet Navarr. *conſ. 26. n. 13. de regul.* & *Comment. 4. de reg. n. 74. §. Advertendum, 4.* quem refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. de imped. diſp. 37. n. 42.* Quinimo ob hanc rationem Religio non poſſet tuta conſcientia præbere alimenta nulliter profeſſo, quia ſic induceret eum ad recipiendum indebitum, & ad peccatum, ut probatur ex doctrina Innocentii in d. c. *Quia plerique, n. 2. de immun. eccleſiaſt.* ubi determinat injuſtè condemnatum ad aliquid ſolvendum, quamvis parere debeat, ſi ſententia poſtea executioni demandetur; tamen non poſſe ſpontè ſolvere; quia, inquit, nunquam debet aliquid facere, quod fratri ſuo ſit cauſa peccati; frater autem ſemper peccat recipiendo injuſtè judicatum, allegat cap. *Negligere, 2. q. 7.* Ergo non tenetur in monaſterio perſeverare, quia abſurdum eſſet ut qui ab aliis pro religioſo habetur, & cum reliquis religioſis convivit ſuis pecuniis, ſibi alimenta ſuppeditaret, & proprio victu uteretur; vix enim id eſſe poſſet ſine ſcandalo, c. *Nolo, 12. q. 1.*

Quintò, pro hac opinione adducitur textus in cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & in c. *Inquiſitioni, de ſent. excomm* ubi mulier ſciens matrimonium eſſe nullum ob impedimentum occultum, non tenetur in foro conſcientiæ viro adhærere, quamvis eccleſia hoc ei precipiat ſub pœna excommunicationis. Ergo ſimiliter ſciens ſuam profeſſionem eſſe nullam nō tenetur religioni adhærere quamvis eccleſia in foro externo hoc præcipiat arguendo de matrimonio carnali ad ſpirituale, juxta c. *Inter corporalia, de transl. Præl.*

34 Ultimò adducitur Navarr. *conſ. 87. An qui genere de regul.* ubi tenet nulliter profeſſum, eo quod eſſet de genere Judæorum quoad forum conſcientiæ cum licentia, & ſine licentia Prælati exire poſſe è monaſterio, licet caſtigaretur in foro exteriori, ſi abſque licentia exiret. Imo *conſ. 89. Cum de iure, num. 6. eod. tit.* cenſet invalidè profeſſum poſſe ad ſæculum redire, & uxorem ducere, & eſſe tutum in conſcientia; ſubdens nec ſcandalum eſſe timendum, quia eſſet Phariſæorum, non Puſillorum. Allegat illud Bedæ relatum in c. *Qui ſcanda-*
35 *lizaverit, infra de reg. iur.* (Utilis eſt ſcandalum naſci, quàm quod veritas relinquatur.) Et D. Thomam 2. 2. *q. 43. art. 2. pen. & ult.* ubi docet neminem teneri ad relinquenda bona ſpiritualia, neque temporalia propter ſcandalum proximi. Et hoc ipſum fuſius conſuluit idem Navarr. in eo qui profeſſionem per metum reverentialem emiſit in *conſ. 9. N. nobilis, Quod met. cauſ.* & *conſ. 46. Herus, & famulus, num. 6. de regul.* ubi reſpondet in foro conſcientiæ non eſſe apoſtatam eum, qui cum eſſet nulliter profeſſus, eo quod fictè profeſſionem emiſiſſet, ad ſæculum rediit.

36 Et hac ratione cum nuper quidam famulus, quem herus primò per ſeipſum, deinde per alios occidere ſæpius tentaverat, mortem ſibi timens ab eo aufugiſſet, & in monaſterium ſe recepiſſet, ibiq; habitu regulari indutus expleto probationis anno profeſſionem emiſiſſet; ac deinde hero vita functo infra quinquennium reclamaſſet, & cauſam nullitatis profeſſionis ob metum prædictum in urbe introduxiſſet: Hac, inquam, ratione nonnulli Pœnitentiarii, ut mihi nunciatum eſt, conſuluerunt licere eidem famulo in foro conſcientiæ exire è monaſterio, & ad ſæculum redire, etiam non expectata ſententia declaratoria nullitatis profeſſionis, cum quoad Deum ob defectum conſenſus non ſit validè profeſſus.

37 Sed his non obſtantibus in contrarium eſt veritatis, pro qua adducitur primò receptiſſimum illud principium tam apud Theologos, quàm apud Canoniſtas, videlicet legem humanam juſtam obligare etiam in foro conſcientiæ, quod conſtat ex cap. *Quo iure, 8. diſt.* c. *ult. 16. quæſt. 3.* c. *Si Imperator, 96. diſt.* & c. *Qui reſiſtit poteſtati. Dei ordinationi reſiſtit 11. qu. 3.* Et docet D. Thom. *in 2. 2. q. 96. art. 4.* ubi ait leges humanas, ſi juſtæ ſint, habere vim obligandi in foro conſcientiæ à lege æterna, à qua derivatur, ſecundum illud *Proverbiorum 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* D. Thom. referunt, & ſequuntur Sylveſt. *in ver. Lex, num. 9.* Flor. in l. *Ex parte heres, §. Sua libertatis, ff. famil. erciſc.* & Aſtl. *in rubr. de iure protomiſeos, num. 7.* & pluribus comprobat Feder. de Sen. *d. conſ. 21. num. 3. verſ. Præterea iura humana ſunt à Deo.*

38 Quod certiſſimum eſt, & circa controverſiam quoad decreta Apoſtolicæ Sedis, cujus præcepta, vel prohibitiones obligare in foro conſcientiæ omnes conſentiunt, idq; etiam ſub reatu mortalis peccati, ut ſatis clarè probant tex. in c. *De his, in fin. 50. diſt.* ponderando illa verba, Damnabiliter in
39 profundum demergi, in c. *Quia*, ibi (Non ſine perpetuæ damnationis interitu,) *64. diſt.* in c. *Nulli fas eſt*, vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ Sedis præcepta. Et infra; [ſit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus quiſquis apoſtolicis voluerit contraire decretis, &c. [ubi hoc tenet Hugo 19. *diſt.* in c. *Si quis omnem traditionem Eccleſiaſticam ſcriptam violat, anathema ſit 1. q. 7.* (anathema enim non fertur niſi pro mortali peccato, c. *Nemo Epiſcoporum, 11. q. 3.*) & aliis miſſis, in c. *Violatores, 25. qu. 1.* ubi Damaſus Papa: Violatores Canonum voluntarii graviter a Sanctis Patribus judicantur, & à Sancto Spiritu, inſtinctu cujus, ac dono dictati ſunt, damnantur, quoniam blaſphemare Spiritum Sanctum non incongruè videntur, qui contra eoſdem Sacros Canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter aliquid aut protervè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſpontè conſentiunt; Talis enim præſumptio manifeſtè unum genus

nus eſt blaſphemantium Spiritum Sanctum, quia contra eum agit, cujus nutu, & gratia ſancti Canones editi ſunt. Atque ita determinat Arcbid. in d. cap. *Deteſtanda, num. 3. & 4. de conceſſ. preb. lib. 6.* quem refert, & ſequitur ibi Gemin. *in princip. verſ. An ſcienter faciem contra præceptum vel prohibitionem Canonis peccet mortaliter*, Felin. in c. 1. *n. 11. de Conſtit.* gl. & DD. in c. *Nam concupiſcentiam de Conſtit. & in rubr. de obſervat. ieiun.*

40 Et de generalibus Conciliis eſt text. in c. *Sicut, 15. diſt.* ubi Gregorius ait: Sicut Sancti Evangelii quatuor libros ſic quatuor Concilia ſuſcipere, & venerari me fateor, idemque habetur in c. præced. ibi; Quaſi quatuor Evangelia, vel totidem Paradiſi flumina. Et quamvis hi Canones loquantur de quatuor Synodis generalibus, Nicæna, Conſtantinopolitana, Epheſina, & Calcedonenſi: mox tamen Gregorius ſubjicit rationem generalem ad omnia Concilia œcumenica, nempe, quia univerſali ſunt conſenſu conſtituta. Et propterea indefinitè Concilia generalia eſſe obſervanda ſicuti Evangelium dixerunt Jo. Andr. in c. *Cum laicus, propè fin. de reb. eccleſ. non alien.* Bald. *in tit. de pace conſt. col. 4. §. Imperialis Clementia, in ver. Mos Romanorum num. 22. in fin.* & Jaſ. in l. *De quibus, num. 54. verſ. Addo quod eodem modo, C. de legib.* de quo dic ut per Præpoſ. in d. cap. *Sicut in princ.*

In ſpecie verò Tridentinam Synodum habere hanc vim obligandi etiam ſub culpa mortali, jampridem cenſuit Sacr. Congregatio: Nam conſulta an Epiſcopus incurrat aliquam pœnam non utendo in exemptos juriſdictione, aut in loca exempta, quam ei Concilium concedit, *cap. 7. & 8. ſeſſ. 7. cap. 6. ſeſſ. 25. cap. 8. ſeſſ. 21. c. 20. ſeſſ. 24. c. 14. ſeſſ. 25.* cum aliis ſimilibus; Reſpondit nullam pœnam incurrere, ſed in illis caſibus, in quibus decreta Concilii utuntur verbis præceptivis, ſeu obligativis incurrere peccatum mortale.

Igitur ambigendum nō eſt quin ejuſdem Concilii decretum *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* dum prohibet ne quis prætendens ſuam profeſſionem eſſe nullam aliter habitum regularem dimittat, quàm ſervata forma ibi præſcripta, & infra quinquennium à die profeſſionis, obliget etiam in foro conſcientiæ.

41 Secundò, cum inter Superiores Regulares, & ſubditos occaſione nullitatis profeſſionis perpetua diſſidia vigerent, & ſubditi exiſtimantes ſe nulliter eſſe profeſſos juſſa Prælatorum contemnerent, ac regularem diſciplinam non ſervarent: S. Synodus videtur eò ſpectaſſe ut modum tandem adhiberet ac terminum præfiniret hujuſmodi litigiis; ideoque ſtatuit ut ex cauſa nullitatis profeſſionis nemini fas eſſet habitum deſerere, niſi infra quinquennium, & cauſis deductis coram ſuperiore, & Ordinario, ad pacem, & obedientiam in Religionibus conſervandam. Quæ quidem ratio, cum alia ſufficiens reddi non poſſit, haberi debet pro expreſſa, l. *Quamvis in ver. Intelligi poteſt, C. de fideicomm. §. Nominatim*, Inſtit. *de Exhæred. liber.* Paul. de Caſtr. *conſ. 40. num. 14. lib. 2.* Alex. *conſ. 48. num. 4. lib. 1.*

At hunc finem impediunt ac prorſus deſtruunt nulliter profeſſi, qui propria authoritate, & non ſervata forma à Concilio præſcripta habitum dimittunt etiam elapſo quinquennio. Ad quid enim profuiſſet lex Concilii in præfixione hujus termini, ſi unicuique ex cauſa nullitatis ſuæ profeſſionis liceret tuta conſcientia quandocunque, ac nulla forma ſervata redire ad ſæculum? Ergo ſic ex-

42 euntes peccant mortaliter ex doctrina D. Tho. *in 2. 2. q. 147. art. 3. ad 2.* ubi docet transgreſſionem legis etiam ſecluſo contemptu indiſtinctè & generaliter obligare ſub mortali quando impeditur finis legis.

43 Tertiò, S. Canones potuerūt nulliter profeſſum obligare etiam in foro conſcientiæ ad ingrediendam aliquam ex Religionibus approbatis, atq; in ea perpetuò perſeverandum, quæ dicitur obligatio ad religionem in genere cap. *Non ſolum*, & ibi gl. *in ver. Veſtro ordini*, & cap. *Conſtitutionem, de reg. in 6.* gl. & DD. in c. *un. de voto eod. lib.* Ergo potuerunt etiam in foro conſcientiæ obligare nulliter profeſſum ad perſeverandum in aliqua Religione in ſpecie, de quo videtur textus, ubi hæc duo æquiparantur in c. *Significatum*, ibi, (Ad eandem, vel ad aliam religionem tranſire compellas,) *infra eodem*: utraque enim obligatio fundatur in profitentis conſenſu, qui quantum in ſe eſt, à ſui principio fuit validus, licet ob extrinſecum impedimentum non habuerit effectum validitatis profeſſionis, ut formaliter dixit Abb. in cap. *Conſuluit, num. 3. de converſ. coniug.* & conſequenter etiam decretum Concilii in *d. c. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* potuit obligare etiam in foro poli invalidè profeſſos ad perſeverandum in Religione elapſo quinquennio; imò difficilius videtur induci obligatio ad ingrediendum aliam religionem in genere, quàm ad perſeverandum in ea, quam quis in ſpecie profeſſus eſt, quia faciliùs datur retētio, quàm actio, l. *Per retentionem, C. de uſuris*, l. 2. ubi Bald. *in 3. not. de fideicomm.* & facilius datur retentio, quam nova apprehenſio, ut per Alex. *conſ. 83. Viſa num. 3. & ſeq. verſ. Nec dicatur, lib. 2.* & *turpius eiicitur, &c.* c. *Quemadmodum de iureiur.*

44 Quartò, ex contractu etiam nullo ex defectu ſolemnitatis, dummodo adſit conſenſus, oritur naturalis obligatio, Abb. in c. *Quia plerique, n. 31. de immun. eccleſ.* Bart. *in tract. minoric. lib. 1. diſt. 1. c. 3. n. 8. verſ. Nam voluntas*, gl. Bart. & DD. in l. 1. *ff. de condit. indeb.* Quæ quidem naturalis obligatio quamvis actionem non pariat, tamen producit duos peculiares effectus. Primus eſt quia retentionem confert, ſi res perveniat ad eum, cui naturaliter debetur, & non admittitur repetitio, Bart. in l. *Nemo poteſt col. pen. ff. de legat.* 1. Bald. *in repet. l. 1. col. 15. C. de Sacroſan. Eccleſ.* Jaſ. in l. *Cum quis, n. 13. verſ. Addito, C. de iur. & fact. ignoran.* Secundus effectus eſt quia naturaliter obligatus, quamvis compelli non poſſit propter actionis defectum, tamen tenetur in foro conſcientiæ promiſſa adimplere, & peccat niſi adimpleat, Abb. in d. c. *Quia plerique* n. 11. plenè Bart. *in d. tract. minoric. loco cit.* Et ad hoc adiri poteſt judex Eccleſiaſticus per Evangelicam denunciationem, Jaſ. in d. l. *Cum quis, n. 14. C. de iur. & fact. ignor.* Quinimò licet ei cui quæſita eſt naturalis obligatio furari rem debitoris ſui, ut ſibi ſatisfiat, ſi aliter conſequi non poſſit quod ſibi debetur, Jaſ. *ubi ſupra d. num. 14.* Franc. Balb. *de præſcript. in 2. par. quæſt.* cum declarationibus tamen, de quibus per Navarr. *in Man. cap. 17. num. 112. verſ. Vigeſimoſecundò.*

45 Ergo cùm profeſſio Regularis inter religionē, & ſubditum ſit contractus ultro citroque obligatorius, ut per DD. in cap. *Porrectum, infra eodem*, quamvis emiſſa in conventu non deſignato ad reci-

recipiendos Novitios ex præſcripto decretorum Clem. VIII. ſit nulla: tamen hæc nullitas eum nō proveniat ex defectu voluntatis profitētis, vel religionis, ſed ex defectu ſolemnitatis tantùm, non videtur impedire, quin exinde oriatur naturalia obligatio producens duos effectus ſupra proximè expreſſos, ita ut profeſſus ex vi naturalis obligationis teneatur in foro conſcientiæ adimplere quod promiſit, & religio habeat retentionem profeſſi ſibi naturaliter obligati. Ad quod facit doctrina Innoc. in c. *Quod ſicut, num. 8. verſ. Si autem nulla ſit electio, de elect.* ubi ait: Si nulla ſit electio ob non ſervatam formam Concilii Generalis, de qua in c. *Quia propter, de elect.* vel aliud conſimile; conſenſus tamen legitimus eligentium, & electi intervenit, qui ſolus de jure naturali ad electionem, & alios contractus ſufficit, c. *Inter corporalia, de translat.* Sic electus ordines confert, & hoc peccato beneficium retinet: nec illi obſtat quod non habeat fundamentum; & ideò non poſſit ſuperædificare in Ordinibus, & aliis, c. *Principatus, 1. q. 1.* quia imò fundamentum habet ſcilicet Canonicam electionem de jure naturali, maximè ubi non oritur ſcandalum, nec læditur honeſtatis publicæ juſtitia, nec generalis ſtatus Eccleſiæ, & poſt conſecrationem de forma non ſervata, nihil poteſt objicere Eccleſia, cum in ejus conſenſu perſeveraverit. Nec mirandum quod id, quod nullum eſt, tractu temporis ſit ratum, quia hæc non eſt nulla de jure naturali.] Hæc Iñocentius, quem referunt; & ſequuntur Abb. in d. c. *Quia plerique, n. 31. de Immun. Eccleſ.* & Gemin. *conſ.* 88. Iñocentius Papa VII. *num.* 4. Idem tenet Compoſtell. in d. c. *Quod ſicut, n. 17. verſ. Si autem Electio*, & Archid. in c. *Nullus, n. 2. 63. diſt.* De qua tamen opinione Innoc. vide per eumdem Archid. in c. *Si cui, ſub n. 1. in ver. Firmitatu, de elect. lib. 6.* Eodem igitur modo quamvis profeſſio ab initio fuerit nulla ob non ſervatam formam decretorum Clementis; tamen cum intercesserit naturalis conſenſus, & in eo tam profeſſus, quàm religio per integrum quinquennium perſtiterint abſque reclamatione, poſtea de hac nullitate amplius objici non poteſt; & ſuper hoc naturali conſenſu benè potuit Concilium fundare determinationem *d. c. 19. ſeſſ. 25. de regul.* prohibentis ne quinqueñio elapſo profeſſus ex cauſa nullitatis profeſſionis habitum dimittat, neve religio illum expellat quemadmodum Sacri Canones potuerunt fundare impedimentum publicæ honeſtatis ſuper conſenſu naturali, in matrimonio ex alia cauſa nullo, quam ex defectu conſenſus, quia ſcilicet ſtante voluntate, ſeu conſenſu naturali, actus licèt nullus de jure poſitivo: tamen eſt aliquis ſecundum naturam, ut poſt glo. notant Gemin. & Franc. in c. 1. *not. 3. de ſponſal. in 6.* & Abb. in c. *Ad audientiam, n. 2. extra eod.*

46 Quintò decretum Clementis VIII. quamvis decernat nullas eſſe ad quemcunque effectum receptiones ad habitum, & profeſſiones emiſſas, in monaſteriis non deſignatis ad recipiendos Novitios: tamen per ea verba nō ſuſtulit obligationem, quæ ex voto proficiſcitur, ut clarè probatur in c. *Quidam, de Converſ. conjug.* ubi profeſſio nulla, quā fecit vir invita uxore, ea mortua impedit matrimonium contrahendum, quemadmodum decretum Concilii *c. 15. ſeſſ. 25. de regul.* quamvis utatur verbis multo magis urgentibus decernendo irritas profeſſiones ante annum 16. & non expleto año probationis, emiſſas; addendō ut nullam inducant obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcunque effectus: nihilominus S. Congreg. à Cardinali Bellarmino conſulta declaravit Concilium nihil diſpoſuiſſe de voto. Hinc Sixtus V. in Conſtitutione contra illegitimos, & ære alieno gravatos, quia voluit tollere etiam obligationem ex voto provenietem, id diſertis verbis expreſſit, quod non fecit Clemens VIII. in prædictis decretis. Ergo cum profeſſi contra formam decretorum Clementis teneantur obligatione naturali, quæ ex ſimplici voto proficiſcitur: S. Thom. 2. 2. *q. 88. art. 3. ad 2. & art. 8. & 10.* conſequens etiam eſt ut teneantur in foro conſcientiæ ad obſervantias regulares, quibus voto ſaltem ſimplici ſe aſtrinxerunt, c. *Porrectum*, ubi gloſ. not. *in ver. Profeſſio, infr. eod.* Nam ut legitur in cap. *Rurſus, qui Cler. vel voven.* ſimplex votum apud Deum non minus obligat, quàm ſolemne, ubi gl. in ver. apud Deum dicit utrumque in perpetuum obligare, & utriuſque violationem eſſe mortale peccatum; ac proinde jure potuerunt à Concilio etiam in foro animæ obligari ad perſeverantiam in religione: facit tex. in c. *Per tuas, de voto*, ubi ei, qui voverat religionem ingredi, & deinde effectus fuerat Epiſcopus, Innocentius III. reſcribit ut ſi ſuam deſideret ſanare conſcientiam, regimen reſignet Eccleſiæ, & reddat Altiſſimo vota ſua.

Et confirmatur quia eos, qui per añum abſque reclamatione detulerunt habitum à novitiis, & profeſſis geſtari ſolitum jus commune potuit perpetuo alligare religioni, etiam in foro animæ, efficiendo eos tacitè profeſſos, tex. eſt in Clem. *Eos, de regul.* idque etiamſi præceſſerit expreſſa profeſſio nulla c. 1. *in princ. eod. tit. in 6.* Ergo multo magis Concilium potuit obligare, etiam in foro animæ, ad perſeverādum in religione illos, qui per quinqueñium detulerunt habitum profeſſorum abſq; reclamatione: Negari enim non poteſt quin gravius ſit incorporare aliquem religioni per viam tacitæ profeſſionis, inducendo contractum ultro citroque obligatorium, juxta d. c. *Porrectum*, & c. *Ad Apoſtolicam, infr. eod.* quàm eum ſimpliciter obligare ad perſeverandum in monaſterio denegando illi audientiam, aut præſcriptionem inducendo, ut dicemus infra in ſeptimo fundamento: quippe tacita profeſſio induci non poteſt ab Eccleſia ſine profitentis conſenſu. At ex cauſa ad perſeverandum in monaſterio poteſt quis compelli etiam invitus, ut patet in eo, qui in monaſterium detruditur ad agendam pœnitentiam c. *De lapſis*, & c. *Epiſcopo, 16. q. 6.* & in viro qui fictè profitetur in monaſterio Monialium, ut poſt Hug. notant Archid. & Præpoſ. in c. *Quod interrogaſti, 27. diſt.* & patebit ex dicendis infra in ſequenti fundamento.

Sextò adducitur textus in c. *Quod interrogaſti, 27. diſt.* ubi fœminæ quæ poſt obitum mariti ſuſcepto velamine finxit ſe Sanctimonialem eſſe, & poſtea ad nuptias rediit, Nicolaus Papa injungit ut revertatur ad id, quod ſpopondit, & in ſac. Miniſterio permaneat quod inchoavit. Concordat tex. in c. 2. 27. q. 1. ubi Gregor. idem reſcribit de virginibus, quæ ſimulaverunt ſemper in propoſito permanere. Profeſſio enim dictarum mulierum
47 nulla fuit in foro cōſcientiæ, cum fictio ſit contraria veritati ut in d. c. *Quod interrogaſti.* advertit Præpoſ. *n. 9.* & Abb. *in ſua qu. 2. incipien. Stante ſtatuto in*

12. col.

12. *col. n.* 14. *ver. In contrarium.* Et propterea cum ſuperioribus annis quidam emiſiſſet profeſſionẽ in quodam monaſterio, non animo ſe obligandi religioni, ſed eo tantùm fine, ut habitu regulari indutus faciliùs poſſet ſuum inimicum interficere: S. Cong. declaravit eundem teneri in monaſterio perpetuo perſeverare, ac regulariter vivere. Ergo ſi Eccleſia potuit obligare prædictos ad perſeverandũ in Religione, & regulam obſervãdam, nõ obſtante quod allegarent nullitatẽ profeſſionis ex defectu conſenſus, multo magis Cõcilium poteſt elapſo quinquẽnio ad id obligare profeſſos in conventibus nõ deſignatis, qui defectum conſenſus nõ allegant. Facit tex. in c. *Vidua infr. eod.* quod eſt deſumptum ex c. *Viduas autem*, 27. *q.* 1. ubi Vidua quæ velum converſionis licet non ſacrum ſibi impoſuit, &c. velit, nolit ſanctimoniæ habitum ulterius debet habere, licèt ſacramento firmare velit eo tenore velamen ſibi impoſuiſſe, ut deponere poſſet.

48 Septimò in præfixione quinquennii videtur à Concilio inducta quædam præſcriptio, qua nulliter profeſſus contra religionẽ præſcribit alimẽta ideſt victum, veſtitum, & habitationem quoad vexerit, adeo ut expleto quinquennio ex capite nullitatis profeſſionis amplius eijci non poſſit à monaſterio, ſed ſemper ibi ut filius, & ſubditus haberi, & tractari debeat, fruaturque omnibus privilegiis, exemptionibus, & prærogativis aliorum religioſorum ſui ordinis. Et è converſo Religio contra eum præſcribit ſuperioritatem, & omnimodam juriſdictionem, ita ut ille non poſſit poſtea à Religione exire, ſed perpetuò teneatur ibi convivere, & tanquam ſubditus obſequi, & famulari; nam cum profeſſis per vim, & metum, de quibus in primo loco Concilium loquitur in d. *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de reg.* de jure communi nullum eſſet præfixum tempus ad reclamandum, ſed eſſet arbitrarium judici, ſecundum Hoſtienſem *in c.* 1. ubi etiam Abb. *n.* 13. *quod met. cau.* Concilium videtur arbitratum quinquennium, ut olim perpẽdit S. Cong. ad eum planè modum, quo quinquẽnio præſcribitur querela inofficioſi teſtamenti, l. *Si quis filium. in fine. C. de inoff. teſtam.* & querela in-
49 officioſæ donationis, Paul. de Caſtr. *in rubr. C. de inoff. donat.* Item petitio ſupplementi legitimæ quæ poſt quinquenium fieri non poteſt ſecundũ opinionem Bart. in d. l. *Si quis filium.* Item ſeparatio bonorum, l. 1. *ff. de ſeparat. bonor.* l. *Eſt iuriſdictionis*, ubi Cyn. Bald. & Salycet. *C. de bon. author. iudic. poſſid.* ſtatus quæſtio, quæ ex perſona patris poſt quinquennium ab eius obitu contra filium moveri non poteſt, l. 1. & l. *Si pater. C. de ſtat. defunct.* Item pœna peculatus, quæ itidem quinquennio præſcribitur, l. *Peculatus, ad l. Iuliam peculatus*; idemque in omni delicto, quod non accuſatum, neque denunciatum infra quinquenniũ præſcribitur, Boer, *deciſ.* 64. *n.* 18. ſicut & facultas inquirendi contra mortuum, ut in crimine læſæ Majeſtatis, Clar. in §. *Læſæ Maieſtatis, num.* 16. *in fin.*

50 At præſcriptiones legales vendicant ſibi locum etiam in foro conſcientiæ, ita ut qui rem alienam præſcripſit etiamſi poſtea ſuperveniat mala fides; tamen ſit tutus quoad Deum, nec teneatur illam reſtituere, ut pluribus probat gloſſ. in cap. *vigilanti*, *in ver. Noverit. de præſcr.* & tenent Joann. Vincen. Tancr. Goffred. Hoſtien. Jo. Andr. Imol. Panor. Felin. & alii communiter. Innocent. in cap. *Quia plerique*, *n.* 3. *verſ. Quidam tamen. de immun. Eccleſ.* & in c. *fin. de præſcripr.* Jo. Andr. *in regula Poſſeſſor. in* 6. *col. verſ. Verum dubitatur de regul. iur. in* 6. & Bald. in l. *Cum quis*, *C. de iur. & facti ignoran. in* 6. *col. verſ. Quæritur an lex poſitiva*, & fuit ſententia Scoti *in* 4. *diſtin.* 15. ubi ait; Si quis præſcribat buna fide poſſidendo, non tenetur ad reſtitutionem, etiamſi ſciat alienũ fuiſſe poſt præſcriptionem quia lex poteſt aliquem pro peccato, & negligentia punire in re ſua, & illam alteri dare, & concedere. Ergo eodem modo debet habere locũ in foro conſcientiæ præſcriptio quinquẽ-
51 nalis, quæ à Concilio inducta eſt, tum in pœnam regularium negligentium jura ſua intra præſcriptum tempus deducere, tum ob bonum publicum Religionum ad exemplum aliarum præſcriptionum, ut in d. cap. *Vigilanti*, ibi: propter vitandam miſerorum ſegnitiem, & longi temporis errorẽ, ac confuſionem. Ad quod libet referre verba Sylveſtri, *in ver Præſcriptio n.* 1. qui poſtea quam firmavit eum qui præſcripſit non teneri ad reſtitutionem, quamvis poſtea incipiat habere malam fidem, & conſcientiam, rei alienæ ſub *n.* 13. ſubdit: (Et idẽ diceret omnis bonus Theolog⁹, quia ſecundum S. Thomam tenetur quis ſolvere pœnam judicialem, ideſt ad quam condemnatur à judice ut 2. 2. *q.* 62. & conſequenter ille cui applicatur, eam in conſcientia poteſt retinere; & conſequenter licitum eſt tenere eam, quam infligit legislator, cuiuſmodi eſt præſcriptio, quæ inducta
53 eſt principaliter in pœnam negligentium, & quietem civitatis. Et paulo poſt reprobata opinione Raineri, & Butrii: In contrarium, inquit, clamãt penè omnes alii dicentes indiſtinctè quod nõ tenetur reſtituere in conſcientia, ſi concurrunt omnia de jure requiſita ad præſcriptionem; & ita indubitanter tenendum eſt, niſi quando reſtitutio petitur in integrum, & admittitur quia ita ſtatuerunt leges, & canones tum in pœnam, tum etiam propter bonum commune cui hoc expedit ad li-
54 tes dirimendas.] Hactenus verba Sylveſtri, quæ ſatis confirmant etiam quinquenalem Concilii præſcriptionem ſervari debere in foro conſcientiæ, quamdiu Regulares adverſus eam non obtinuerint ex juſta cauſa reſtitutionem in integrum à Sede Apoſtolica.

55 Octavò adducitur doctrina Baldi in c. *Si quis per triginta. Si de feud. contro. fuer.* relati à Sylveſt. *in d. ver. Præſcriptio, primo, ſub num.* 14. ubi determinat ſtatutum laicorum denegans audientiam in foro ſæculari propter bonum publicum valere in conſcientia, puta ſi caveatur, ut non ſolvens gabellam juſtam non audiatur, vel inſtrumentum non regiſtratum in libro Communis præſumatur falſum. Ergò multo magis ſervandũ ſte in foro conſcientiæ decretum Trid. Concilii denegans Regularibus audientiam elapſo quinquẽnio propter bonum publicum Religionum.

56 Concilium in *d. c.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* jubet ut Regulares dimittentes habitum ex cauſa nullitatis profeſſionis non ſervata forma ibi præſcripta tamquam Apoſtatæ puniantur, Et in ſpecie San-
57 ctiſſimus D. N. ex ſententia Sac. Congregationis Concilii nuper decrevit, & declaravit tanquam Apoſtatas eſſe puniendos, & pro talibus habẽdos eſſe profeſſos contra formã decretorum Clemẽtis VIII. in Conventibus non deſignatis ad reci-

 piendos

piendos Novitios, ſi juribus ſuis minimè deductis coram ipſa Congregatione, & ſine illius expreſſa licētia è Religione exire auſi fuerint, ut dixi. Pœna autem Apoſtatæ à Religione, ſi habitum dimiſerit, eſt excommunicatio, cap. *Ut periculoſa, ext. ne Cler. vel Mon.* Sylveſt. in *ver. Apoſtaſia, num. 11. in fin.* Ergo nulliter profeſſi dimittentes habitum contra Concilii prohibitionem peccant mortaliter, cum excommunicatio ferri nō poſſit niſi pro mortali peccato, ut eſt textus ad litteram in c. *Nemo Epiſcoporum*, 11. *q.* 3. & tradit Nauarr. *in Manual. cap. 27. num.* 213. Unde etiam ceſſat objectio, quæ fieri poſſet, quod pœnæ adjectio indicat Legiſlatorem voluiſſe obligare tantùm ad pœnam illam, non autem ad culpam; objectio enim non procedit quando pœna adjecta eſt ſpiritualis, & reſpiciens animam, ut eſt pœna apoſtaſiæ, & excomunicationis, quæ neceſſariò culpā lethalem ſupponit, præterquam quod etiam generaliter tenendū eſt pœnæ adjectionem potius augere, quàm minuere virtutem legis obligatoriā, ut not. Gemin. *in cap. 2. in gloſſ. 1. de vit. & honeſt. cler. in 6.* qui loquitur in ſtatuto pœnali, & dicit obligare etiam ſub reatu mortalis peccati, per gloſ. ibi: & idem Gemin. per illum text. in c. *Perpetuò*, in 2. *not. de elect. in 6.* & ita indiſtinctè omnem legem pœnalem ad culpā obligare eſt concluſio S. Thomæ in 2.2. *quæſt.* 108. *art.* 4. ubi eam luculenter dilucidat, &, ut inquit Sotus *de iuſtit. & iur. lib.* 1. *qu.* 6. *art.* 5. eſt lumine naturali notiſſima, licet vulgus neſcio quo colore putet legem quæ obligat ad pœnam, non obligare ad culpam; & ibi hunc errorem multis rationibus confutat.

59 Decimò, forus conſcientiæ regulariter ſequitur forum judiciale, quod pro regula conſtituit pluribus argumentis, ac juribus confirmat Feder. de Sen. *d. conſ.* 21. *num.* 3. ſubdens poſtea ſi aliud re dicas, ſequerentur multæ abſurditates: alioquin tu non diſſolvis, & extricas nodoſitates juriſdictionis, & perplexitates, inter forum humanum, & conſcientiæ. Limitatur autem hæc regula, ut non procedat in duobus caſibus.

60 Primus eſt cum lex injuſta eſt; tunc enim non obligat quoad Deum, & in foro animæ, ut diſtinguit, & declarat D. Thom. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. & eodem modo limitat Innoc. in d. c. *Quia plerique, de immun. Eccleſ. num.* 1. ubi, quicquid dictet lex humana, dicet teneri quem ad reſtitutionem, ubicumque ſit furtum, rapina, oppreſſio, dolus vel calumnia. Et infra *num.* 5. *verſ. Sed de hoc forte*, ubi ait: (Si ſine cauſa Imperator, vel alius Princeps faceret aliquam Conſtitutionem contra jus naturale, puta quod dominia de uno in alium transferrentur ſine juſta cauſa, conſtitutio illa in foro animæ non eſſet ſervanda.) Et clarius infra, *nu.* 6. ubi generaliter docet Conſtitutiones, quæ ſunt contra ſalutē animæ, ut de uſuris, & de juramentis non ſervandis ſervari non debere, cap. *Cum contingat, de iureiur.* Et idem vult Feder. de Sen. *d. conſ.* 21. dum poſt longam diſputationem, *nu.* 4. concludit quicquid vult lex humana condita ab eo, qui poteſtatem habet legem condendi manifeſtam non continens iniquitatem, obligare etiam in foro conſcientiæ.

61 Secundus caſus eſt, in quo dicta regula nō procedit ſecundum Feder. de Sen. *d. conſ.* 21. *num.* 4. *verſ. Ad contrarium*, quando expreſsè lex humana, vel alia pura canonica, vel divina diceret; Hoc facies tu judex in foro humano, & hoc facies in foro conſcientiæ, allegat cap. *Inquiſitioni, de ſent. excomm.* & cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* cum ſimil. Et utramque limitationem complectitur Sylveſt. *in ver. Lex num.* 9. *verſ. Et probatur regula*; dum ex mente Panormitani, & DD. dicit legem poſitivam peccati non nutritivam eſſe ſervandam etiam in foro conſcientiæ, ex quo nulla alia lex diſtinguit eo caſu inter forum judiciale, & pœnitentiale, nec ſubeſt cauſa diſtinguendi.

62 At neutra ex his limitationibus applicari poteſt caſui noſtro. Non prima quia decretum dicti *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* quod pertinet ad poteſtatem, & finem, editum fuit á generali Concilio ob bonum publicum religionum, ne huiuſmodi diſſidiis, ac litibus perpetuò implicarentur in magnam religioſæ pacis perturbationem, & reſpectu formæ editum fuit, ſervata utrinque æqualitate, cum decretum illud procedat tam in ſubditis nullitatem profeſſionis allegantibus, quàm in Superioribus expellere volentibus ex cauſa nullitatis profeſſionis, ut jam declaravit S. Congregatio. Ex his autem tribus legem juſtam conſtitui declarat D. Thom. in 1. 2. *d. q.* 96. *art.* 4.

Secunda itidem limitatio huic caſui non applicatur, quia tantùm abeſt ut Concilium in d. *c.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Reg.* diſtinguat inter forum judiciale, & forum conſcientiæ, ut potiùs expreſsè decernat idem ſervari debere etiam in foro animæ, dum ſtatuit, Regulares ex cauſa nullitatis profeſſionis habitum ſpontè deſerentes non ſervata forma ibi præſcripta, tanquam Apoſtatæ puniantur, ut dictum eſt *in* 9. *fundamento*. Et eo magis, quia
63 Concilium procedit per verba imperativa, quæ de ſui natura præceptum important; nam quod imperatur neceſſe eſt fieri, cap. *fin.* §. *Quod præcipitur*, 14. *q.* 1. & cap. *Integritas* 32. *qu.* 1. Dec. in cap. *Nam concupiſcentiam, num.* 25. *de Conſtit.* Imò Concilium procedit etiam per verba præceptiva, ut patet in *cap.* 22. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* ubi decreta omnia, & ſingula eiuſdem ſectionis ſancta Syno-
64 dus præcipit obſervari, &c. Item procedit prohibendo, & verba negativa, *non audiatur*; præcepta autem negativa efficacius obligant, & magis præcisè aſtringunt, quàm affirmativa. Archid. in cap. *Si peccaverit.* 2. *q.* 1. quem refert, & ſequitur Abb. in cap. *Novit, verſ. Secundò quæritur, de iud.* & Dec. in d. c. *Nam concupiſcentiam, num.* 8. *de Conſtit.* Unde ſecundum D. Thomam, 2. 2. *q.* 140. *art.* 2. præcepta negativa obligant ſemper, & ad ſemper. Item magis negativa negat, quàm affirmativa affirmet, ut dicit gloſſ. in cap. *Dilectus, de conſuet.* Ideoque licet diſpoſitio affirmativa in primo actu verificetur, l. *Boves*, §. *Hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* Secus tamen eſt in prohibitiva, quæ in infinitum intelligitur ſecundum per gloſſ. in l. *Hoc genus, ff. de condit. & demonſtr.* Et ſimiliter indefinita negativa æquipollet uni-
65 verſali ex proprietate ſermonis, licet ſecus ſit in affirmativa, Fulgoſ. in l. *Iuriſgentium*, §. *Sed ſi fraudandi* gloſ. ibi, *ff. de pact.* Præſertim verò, quia Cōcilium nō ſolum utitur verbis negativis, ſed etiam univerſalibus, & geminatis, ut ibi, Quicumq; Regularis; & ibi, Quacumque de cauſa. Unde magis
66 enixa voluntas obligandi ex his, quæ plenè ſcripſit Cornin *conſ.* 187. *In conſultatione, num* 12. *lib.* 4. Et de his verbis, quacumq; de cauſa Roman. *conſ.* 31. *Viſis his. num.* 2. & Lucas de Penna, qui hoc

verbum

verbum *quicumque*, effrenatum vocat in l. *fin. in princ. C. de exact. trib. lib.* 10.

67 Poſtremò etiamſi decretum Concilii eſſet injuſtum, quod impium eſt aſſerere; tamen per accidens propter ſcandalum obligaret etiam in foro conſcientiæ, cap. 2. *de nov. oper. nunc.* Vix enim, ac ne vix quidem fieri poteſt ſine aliorum ſcandalo, ut Regularis, qui per quinquennium à die profeſſionis tacuit, eo termino elapſo ſpontè exuat ſe habitu religionis, & ad ſæculum revertatur hoc ſolo prætextu, quod in foro animæ, quicquid Cõcilium præcipiat, non teneatur in Religione perſeverare; certum eſt enim legem etiam injuſtam obligare in foro conſcientiæ ratione ſcandali, S. Th. in 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. ubi poſtquam docuit leges injuſtas non obligare quoad Deum; ſubdit deinde, niſi fortè propter vitandum ſcandalum, vel turbationem, propter quod homo juri ſuo debet cedere ſecundum illud Matth. 5. *Qui angariaverit te mille paſſus, vade cum eo alia duo, & qui abſtulerit tibi tunicam, da ei & pallium.* Neque enim hoc ſcandalum Phariſæorum dicendum eſt, ut inferiùs patebit in reſponſione ad ultimum argumentum.

Ex quibus omnibus ad quæſtionem videtur abſolutè reſpondendum profeſſos contra formam decretorum Clementis VIII. in conventibus ad recipiendos Novitios non deſignatis elapſo quinquennio obligatos eſſe etiam in foro conſcientiæ in Religione perſeverare, ac regulariter vivere, niſi à Sede Apoſtolica ex juſta cauſa impetraverint reſtitutionem adverſus lapſum quinquennii, ac deinde ſententiam declaratoriam nullitatis profeſſionis à ſuo Superiore Regulari, & Ordinario obtinuerint, quæ in judicatum tranſierit. Hodie verò declaratoria non ab aliis obtinenda eſſet, quàm à S. Congregatione Concilij propter decretum à S. D. N. nuper editum.

68 Nec obſtant adducta in contrarium, nam ad primum reſpondetur regulariter quidem ita demum teneri quem in monaſterio perſeverare ſi ſit religioni tacitè, vel expreſsè alligatus; ſed tamen hoc non eſſe perpetuum; limitatur enim ut non procedat quando lex ex juſta cauſa contrarium ſtatuit, ut in caſu noſtro facit Concilium. Exemplum habetur in d. c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* & in cap. *Vidua, infra eod.* ubi mulieres illæ non habuerunt conſenſum ſe obligandi religioni. Et tamen Eccleſia illas obligavit ad perſeverandum in eo, quod inceperunt, ut dictum eſt in 6. *fundamento, ſub num.* 26.

69 Ad ſecundum reſpondetur diſtinguendo minorem: nam aut ex obſervantia Conſtitutionis in foro conſcientiæ reſultat aliqua iniquitas, vel peccatum; & tunc præſumptiones, vel juris fictiones non habent locum quoad Deum. Et ita procedunt doctrinæ in contrarium allegatæ, ut patet in exemplis de exceptione non numeratæ pecuniæ, de debitore injuſtè condemnato, & aliis in con-
70 trarium adductis. Aut ex obſervantia Conſtitutionis in foro animæ nullum reſultat peccatum, vel iniquitas; & tunc juris fictiones, ac præſumptiones habent locum etiam in foro conſcientiæ. Ita Feder. de Sen. *d. conſ.* 21. *ſub num.* 4 *verſ. Etſi diceretur*, Syl. *ver. Lex, num.* 9. *verſ. Et probatur regula.* Et probatur in profeſſione emiſſa per ſimulationem juxta tex. in cap. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt. in præſcriptione rei alienæ*, ut dictum eſt ſupra *num.* 27. *& num.* 30. in juramento per ſimulationem præſtito, ut per Abb. in ſua q. 2. *ſi ante ſtatuto, in* 12. *col. num.* 14. In præſumptione falſitatis inſtrumenti non regiſtrati, ut per Baldum in cap. *Si quis per triginta, ſi de feud. controv. fuer.* Et in aliis exemplis relatis à Sylveſt. *in ver. Præſcriptio*
71 1. *ſub num.* 13. *verſ. Unde ſecundum.* Et contra opinionem Ancharan. hæredem qui inventarium non confecit teneri ultra vires hæreditarias etiam in foro animæ, & quoad Deum, ſolidiſſimis fundamentis latè reſpondit Feder. de Sen. in ſæpius allegato *conſ.* 21. *per tot.* & in aliis exemplis relatis à Sylveſt. *in ver. Præſcriptio* 1. *ſub num.* 13. *verſ. Unde ſecundum* Bald. Ex eo autem quod decretum Concilii Tridentini in d. *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* ſervetur etiam in foro conſcientiæ, manifeſtum eſt nullam iniquitatem, aut peccatum reſultare.

72 Ad tertium reſpondetur Concilium in præfixione quinquennii non inducere tacitam profeſſionem. Unde ad rem non pertinet quod Eccleſia non poſſit aliquem invitum alligare religioni, & defectum conſenſus supplere; hoc enim nec nos inficiamur; ſed non ſequitur; Profeſſi in conventibus non deſignatis non ſunt quoad Deum allegati Religioni ex vi profeſſionis. Ergo non tenentur perſeverare in Religione, quia hæc obligatio aliundè ſurgit, quàm ex profeſſionis validitate, ut dictum in tertio, quarto, & quinto fundamento à *num.* 23.

Præterea quod dicitur non poſſe quemquam
73 abſq; ſuo conſenſu obligari ad Religionem, procedit in eo, qui aut numquam conſenſit, aut conſenſit nulliter, & poſtea re adhuc integra expreſsè contradixit. Et in hunc ſenſum accipiendæ ſunt authoritates in contrarium adductæ. At ſecus eſt in eo, qui conſenſit ab initio, licet nulliter, & poſtea re integra non reclamavit; is enim cum ante profeſſionem emiſerit animo vitam mutandi, præſumitur ſemper eundem animum retinuiſſe. Unde ejus votum jure poteſt ab Eccleſia ſolemnizari ex tacito illo, & præſumpto conſenſu. Sic docet expreſsè Innoc. in cap. *Conſuluit, de converſ. conjug.* ubi determinat profeſſionem nullam ſolemnizari ab Eccleſia in primo momento temporis quo ſic profeſſus poſt ſublatum impedimẽtum in Religione perſeveravit. Et quamvis hoc habeat aliquam difficultatem, quando ſic profeſſus ignorat impedimentum ſublatum fuiſſe: tamen in eo, qui hoc ſcit, & non contradicit, opinio Innocentii non habet contradictorem, eamque ſequuntur ibi Jo. Andr. Ancharan. Abb. & cæteri omnes, & in cap. *Quidam, eod. tit.* Ergo ſimiliter qui nulliter profeſſus eſt ob perpetuum impedimentum, cum à principio habuerit animum relinquendi ſæculum, & intra quinquennium id ſciens numquam reclamaverit, præſumitur ſemper in eodem propoſito perduraſſe. Unde ſublata facultate deducendi idem impedimentum per lapſum quinquennii in vim ejuſdem conſenſus jure potuit à Concilio obligari ad perpetuam perſeverantiam in Religione.

74 Ad quartum reſpondetur elapſo quinquennio Religionem teneri præbere alimenta etiam nulliter profeſſis, quia cum Concilium jubeat ut Regulares eo termino elapſo nõ audiantur, in neceſſariam conſequentiam vult, ut eis ſubminiſtrentur alimenta à Religione, nec contrarium cenſent Gemin. & alii ibi allegati, ſed tantùm conſtituunt

R gulam affirmativam, id ſt Religio em teneri
proreſſo ad alimenta. Unde nulliter profeſſi i s
75 recipiendis alimentis non dicuntur locupleta.i
cum alterius jactura, cum illa recipiant lege per-
mittente. Et ita ad dicta jura reſpondet Afflic. *in
rubr. de iure Protomiſeor*, *n.* 7. ubi per hanc ratio-
nem inter alias cenſet l. *Sancimus*, *cod. tit.* habere
locum etiam in foro conſcientiæ; poteſt enim lex
ex cauſa auferre rem meam, & dare alteri, & ille
poteſt licitè retinere, l. *Benè à Zenone C. de quadr.
præſcript.* & tradit Feder. de Sen. *d. conſ.* 21. *n.* 3.
in fin. Nec peccat quis legis authoritate, cap. *Qui*
76 *peccat*, 23. *q.* 4. Ideoque etiam Novitium vo-
lentem deſcedere à Religione non poſſe inquie-
tari à monaſterio pro expenſis ibi per eum factis
Gemin. in cap. 1. *de regul. in 6.* ponderando ver-
bum *libere* ibi poſitum; & Philipp. Prob. *ad Mo-
nachum num.* 4. poſt Alex. quem citat *in conſ.* 96.
Conſideratis his in 1. *col. vol.* 5.

Præterea invalidè profeſſus quinquennii ſpa-
tio legitimè præſcripſit alimenta contra Religio-
nem: Ergo poteſt illa tuta conſcientia recipere,
ac retinere. Ideoque nec obſtat Navarr. in con-
trarium adductus, quia loquitur infra quinquen-
nium, & ita ante completam præſcriptionem, li-
cet eius doctrinam poſtea Sanchez ampliaverit, &
malè, etiam ultrà tempus quinquennii.

77 Ad quintum dicendum eſt idcirco in c. *Litteras,
de reſtit. ſpoliat.* & in cap. *Inquiſitioni de ſent. ex-
comm.* diſtingui inter forum judicialem, & forum
conſcientiæ, quia Canon expreſsè id præcipit,
quod non facit Concilium in caſu noſtro. Ita ad
illa jura in individuo reſpondet Federic. de Sen.
dict. conſ. 21. *num.* 4. *verſ. ad contrarium*; ut dixi ſu-
pra *ſub num.* 38. in fine noni fundamenti. Deinde
reſpondetur ideo in dictis juribus fieri prædictã
diſtinctionem, quia præceptum Eccleſiæ non po-
terat ſervari in foro conſcientiæ abſq; reatu mor-
talis peccati; cum enim matrimonium ex impe-
dimento occulto derimente eſſet invalidum, co-
pula non poterat eſſe niſi fornicaria. Unde mu-
lier non poterat obtemperare judici præcipienti
ſub pœna excommunicationis, ut adhæreret viro
ſuo. Et in hoc ſe fundat Pontifex in d. c. *Litteras*
dum ait: (Porrò cùm mulier, quæ conſanguini-
tatis habet notitiã, præſertim in gradibus, quos
lex divina prohibuit nõ poſſit huiuſmodi viro ſi-
ne mortali peccato carnaliter commiſceri, &c.
Nõ debet in hoc judici obedire, ſed potius excõ-
municationẽ humiliter ſuſtinere,) & in d. cap. *In-
quiſitioni*. ibi: (Debet potiùs excommunicatio-
nis ſententiã humiliter ſuſtinere, quàm per carna-
le commercium peccatũ operari mortale. Quod
quidẽ peccatum manifeſtum eſt non adeſſe in ca-
ſu de quo agitur. Quare non poteſt inferri à ma-
trimonio carnali ad ſpirituale propter rationis
diverſitatem; quia in illo Eccleſia non poteſt di-
ſpenſare ut mulier commiſceatur viro, cum quo
matrimonium non conſiſtit, cum hoc ſit intrinſe-
cè malum, & contra præceptum Decalogi *Non for-
nicaberis.* At benè potuit ſtatuere ut profeſſi poſt
quinquennium quacunque de cauſa habitum non
dimittant, cum hoc nullum ſit malum, imò valdè
bonum, ut vota ſua Domino reddant; 17. *qu.* 1. &
27. *q.* 1. & pax in Religionibus conſervetur, ut pa-
ret ex dictis ſupra in ſecundo fundamento *n.* 21.
& in 5. fundamento *n.* 25.

Ad ultimum reſpondetur, Navarri opinionem
nec ratione ulla, nec authoritate fulciri; neque
enim eſt bona illatio aliquis eſt invalidè profeſſ*
quoad Deũ, qui omnia novit. Ergo poteſt redire
ad ſæculum in foro conſcientiæ propria authori-
79. tate. Et mirum eſt virum alioquin doctum, & piũ
tam facile aperuiſſe Regularibus viam exeundi è
Religione abſque licentia ſub prætextu quod in
conſcientia non ſint profeſſi. Nam Concilium in
d. c. 19. *ſeſſ.* 25. *de regul.* expreſsè loquitur de in-
validè profeſſis, ſeu prætendentibus ſe tales eſſe;
imò de his ſolis, quia quoad validè profeſſos non
erat opus ullam formam præſcribere, aut quin-
quennium præfinire ad deducendas cauſas nulli-
tatis profeſſionis; & nihilominus prætendentes
ſe eſſe invalidè profeſſos obligat ad ſervandam
formã ibi præſcriptam. Et cum lex illa ſit Apoſto-
lica, & juſtiſſima, abſurdum eſt aſſerere eam ob-
ligare in foro judiciali tantùm, non autem quo-
ad Deum, & in foro animæ, ex his quæ latè ſu-
perius deducta ſunt à *num.* 17.

80 Et multo minus defendi poteſt quod ſubjicit
Navarr. nõ eſſe habendã rationem ſcandali, cum
ſit Phariſæorum, non puſillorum. Verè enim pro-
ximus, qui videt regularem rediiſſe ad ſæculum
abſque licentia, cum ratione ſcandalizatur, nec
poteſt removeri ſcandalum, ſi Regularis dicat:
Ego non ſum profeſſus quoad Deum; nam pro-
ximus juſte replicabit: Cur propria authoritate
exiiſti, & formam legis non ſervaſti. Unde
ſcandalum erit puſillorum, à quo cavendum eſt
Matth. 18. non Phariſæorum, à quo dicitur non
eſſe cavendum *Matth.* 15. Ideoq; nec applicatur
doctrina D. Thom. quod non debeat quis relin-
quere bona ſua propter ſcandalum; eo enim ca-
ſu non habetur ratio ſcandali, quia juſtè quis re-
cuperat bona ſua. Et de hac juſtitia poteſt proxi-
mus aliqua probabili ratione admoneri. Quod
fieri non poteſt in caſu, de quo agitur, in quo re-
gularis de facto exiens inordinatè agit, & contra
præceptum legis. Quare contra opinionem Na-
varri propter ſcandalum nõ poſſe fictè profeſſum
à Religione diſcedere abſq; peccato docent Ca-
jet. 2. 2. *q.* 88 *art.* 1. *paulo ante finem.* Et Sotus *lib.
7. de iuſtit. & iur. quæſt.* 1. *art.* 2. *col.* 7. *verſ. An verò.*

Porrò Navarri authoritas nonnullis, qui poſt
eum ſcripſerunt majoris erroris cauſam præbuit.
Nam Sanch. *de matrim. lib.* 7. *de impedim. diſp.* 37.
num. 9. non ſolum ait Concilium in d. cap. 19. in-
niti præſumptioni tacitæ ratificationis per quin-
quennium inductæ, & ideo qui verè non ratifica-
vit, nõ teneri in foro cõſcientiæ in religione per-
ſeverare, nec ad id obligari potuiſſe à Concilio,
verum etiam affirmat credentem ſe eſſe nulliter
profeſſum, etiam elapſo quinquennio poſſe di-
miſſo habitu tuta conſcientia fugere à Religione:
allegat Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 6. *in comment.
fin. c.* 8. *num.* 9. *in commen. littera S.* & Eman. Sà *in
ver. Religio*, *n.* 71.

Amplius nu. 10. & 23. aſſerit ad hoc ut nulliter
profeſſus cenſeatur ratificare ſuam profeſſionem,
neceſſario expectandũ eſſe lapſum quinquennii,
nec ad id ſufficere actus profeſſorũ, etiamſi ſciat
profeſſionem expreſſam fuiſſe nullam, ex iſtimans
profeſſionem tacitam non induci per actus pro-
feſſorum quando præceſſit profeſſio expreſſa irri-
ta contrarium. apertum in *cap.* 1. ibi: vel ſi quam
prius fecerat, ratam habuiſſe videtur: atq; ibi om-
nes not. *de regul.* in 6. Quam tacitam profeſſio-
nem

nem Tridentinum Conc. non ſuſtulit, ut ſæpius S. Congregatio declaravit.

Idem n. 11. conſtanter affirmat nulliter profeſſum etiam elapſo quinquennio, licet ſciverit ſuam profeſſionem ſuiſſe nullam: tamen ſi eam non ratificavit, poſſe ceſſante ſcandalo etiam omiſſa reclamatione, & non deductis roram Ordinario fugam arripere, & uxorem ducere, & non teneri redire ad monaſterium, nec eſſe apoſtatam, nulla habita ratione ſaltem voti continentiæ, quod ineſt profeſſioni etiam nullæ juxta tex. in c. *Quidam*, ubi ſic docent Innoc. & cæteri Canoniſtæ, *de converſ. coniugat.*

Quinimò nu. 13. tradit Prælatum Regularem poſſe etiam elapſo quinquẽnio nulliter profeſſum occulte dimittere, ſi conſtet ſibi de veritate non ratificatæ profeſſionis, dicens nõ obſtare Concilium, quia ſolum præcipit Superiori, ne audiat in foro externo; quæ tamen verba in foro externo, nec uſquam in eo decreto reperiuntur, nec tacitè ſubintelliguntur, ut ſuperius oſtendimus.

Et quamvis n. 14. dicat elapſo quinquẽnio non eſſe credendum dicenti ſe fictè profeſſum, ſubdit tamen ſi morali certitudine ſuperior conjicere poſſet illum veritatem aſſerere dicendo ſe ficte profeſſum, vel non ratificaſſe profeſſionem, poſſe eundem ſuperiorem illi credere, & dicto remedio uti, ejiciendo illum clam. Et num. 32. in 4. quæſt. contra declarationem Sanctiſſimi D. N. Urbani, & S. Congregationis ait d. c. 19. non comprehendere habentes perpetuum impedimentum. Imò n. 34. nec habentes impedimentum temporale, ſi illud duraverit toto quinquẽnio. Quod eſt contra expreſſam declarationem Gregorii XIII. Et n. 9. generaliter affirmat d. *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* non obligare in foro conſcientiæ, quia, inquit in eo decreto nullum verbum reperitur, quod ſorum conſcientiæ reſpiciat. Quaſi ſacri Canones, & Generalium Conciliorum decreta ad obligandum in foro conſcientiæ neceſſe habeant illius fori expreſſam mentionem facere. Quid plura? idem Sanch. in eadem diſput. 37. n. 38. affirmat nulliter profeſſum, qui elapſo quinquẽnio non fugit à Religione peccare mortaliter ingerendo ſe actibus profeſſorum, & recipiendo alimenta à monaſterio, & teneri illa reſtituere cum poterit. Et nu. 41. ſic profeſſum dicit non ſolum poſſe, ſed etiam teneri, oblata commoda fugiendi occaſione, in partes remotas ſecedere, & in eam occaſionem ſumma ope niti. Et conſentit Leſſ. *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 41. dubit. 7. num. 65. verſ. Notandum quarto*, quos poſtea ſecutus eſt Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. tom. 3. c. 413. num. 12. verſ. Quo verò ad forum.* Quæ omnia cum pluribus aliis, quæ habentur in eadem diſputatione 37. non ſolùm frangunt nervum regularis diſciplinæ, ſed funditus etiam deſtruunt diſpoſitionem Concilii in *d. c. 19.* Et directè adverſantur ſenſui, quem Sedes Apoſtolica hactenus ſemper admiſit in illius decreti interpretatione. Præterquam quod hæc doctrina maximam ingerit confuſionem, & perplexitatem timoratis conſcientiis, ut animadvertit Fedr. de Sen. *d. conſ. 21. num. 3.* cujus ſingularia verba hæc ſunt. (Præterea quantum poſſumus opiniones vitare debemus quæ perplexitatem, & intricationem inducunt, cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* per legem enim nulli eſt laqueus injiciendus, c. *De Viduis, il ſecundo, 27. q. 1.* Sed ſi teneamus primam partem (ideſt legem non obligare in foro animæ) erimus perplexi, & intricati, inter legem humanam, & forum conſcientiæ. Nam lex humana dicit. Contempſiſti legem: Ergo ejus beneficio nõ perfruere. At in contrarium dicet conſcientia quamvis miniſter legis, ideſt judex tibi præcipiat ut facias ſecundum legem; tamen tu in foro animæ, & divino non teneris. Unde defende te quantum melius potes in foro judiciali, quia habeo te excuſatum in foro divino. Ideò ad evitandam hanc perplexitatem melius eſt dicere quod conſcientia ſe conſormet juri poſitivo, condito à Miniſtro Dei, & confirmato per Roman. Eccleſiam, cum pro utilitate Reipublicæ ad vitandas fraudes proceſſerit illa lex.) Hæc Feder. de Sen. qui tamen loquitur in terminis legis merè humanæ, & civilis; ideſt l. *Sancimus, C. de iur. deliber.* Ergo multo fortius idem dicendum in terminis legis Apoſtolicæ, & Conciliaris, de qua nunc agimus.

81 Conſilium verò quod prædicto famulo dederunt Pœnitentiarii, ſimiliter nullo modo ſuſtineri poteſt. Primò enim falſum eſt profeſſionem illam fuiſſe nullam in foro conſcientiæ. Quandoquidem metus etiam cadens in conſtantem virum ſive proveniat ab intrinſeco, & cauſis naturalibus, ſive ab extrinſeco, & cauſis liberis, nunquam irritat profeſſionem, niſi fuerit incuſſus ad illam extorquendam, juxta terminos c. 1. *quod met. cauſ.* ut probatur in c. *Sicut, il ſecondo, infr. eod.* ubi valida æſtimatur profeſſio emiſſa ab ægroto ob timorem mortis imminentis. Et num. 11. ubi validum cenſetur votum quod emiſit Populus Iſrael victus à Chananæo.

Ratio eſt tum quia eo caſu vovens non impellitur ad profeſſionem, cum nullus profeſſionem exigat, ſed voluntariè eligit ex ſe ipſo tanquam medium ad evadendum periculum animæ, vel corporis. Ex his quæ tradit Bellam. *conſ. 9. Factum eſt tale col. 4. in fin. num. 13. verſ. Tertiò opponet.* Tum quia involuntarium quod in ea profeſſione invenitur, non eſt intentum ab incutiente metum, ſed tantum habet occaſionem ex ipſius nequitia. Atque ita in matrimonio carnali cenſent in c. *Cum locum, de ſponſal.* Innoc. *num. 2.* Hoſtien. *paulo poſt princip.* Jo. Andr. *num. 2.* Henr. Boich. *nu. 3.* Butr. *num. 11.* Card. *n. 3.* Abb. *n. 9.* & Proſp. *n. 12.* ubi concludunt matrimonium contractum per metum etiam incuſſum ab homine, ut carceris, ita demum eſſe nullum, ſi metus ad extorquendum matrimonium illatus fuerit, ſecus ſi ex alia cauſa. Ideoque videmus validum eſſe matrimonium cõtractum cum concubina ob metum inſtãtis mortis ex morbo, vel naufragio, aut fera beſtia; quia is metus non infertur à cauſa extrinſeca libera ad extorquendum matrimonium, Sot. *in 4. diſtin. 29. qu. 1. art. 3. verſ. Hinc primo colligitur.* Et Covarr. *in 4. decret. 2. par. c. 3. §. 4. n. 16.* Et ſimiliter teneri matrimonium quod contrahit damnatus ad mortem cum meretrice ut evadat ſupplicium juxta morem aut ſtatutum nonnullarum religionum, Sot. *loc. cit. verſ. Exurgunt hic tamen.* Et Covarr. *num. 17.* ubi recenſet alia etiam exempla quæ in terminis profeſſionis ponuntur ab Hoſtien. & Jo. Andr. in c. *Sicut vobis, infr. eod.* ut ſcripſi plenius in cap. *Sicut tenor, infr. hoc titul.* dummodo tamen metus non ſit tantus, ut excludat uſum rationis deliberantis, & promittentis, ut in voto notatur in d. c. *Sicut, il primo, & ſecundo, infr. eod.* & in cap. *Gonzaldus 17.*

quæſt. 2. & declarat Sylveſ. *in ver. Votum* 2. *num.* 13.

32 Unde ſi quis ut evadat ultimum ſupplicium ob conſcientiam ſcelerum commiſſorum, aut mortem ſibi timens ab inimicis Religionem profiteatur, niſi aliud obſtiterit, eſt validè profeſſus, licet aliàs profeſſurus non fuiſſet, ut olim articulo diligenter diſcuſſo declaravit S. Congr. Concilij.

DE REGULARIBUS,

Cap. Ut Clerici.

SUMMARIUM.

1 *Fingentes ſe Monachos, aut intrare, aut exire compelluntur.*

2 *Duplicitas à Deo, & à iure reprobatur.*

3 *Clericus ſæcularis utens habitu, & nomine Monachali cogitur ut fiat Monachus, vel ab hoc deſiſtat.*

4 *Votum non ſolemnizatur per ſuſceptionem habitus monachalis extra monaſterium etiam de manu habentis poteſtatem incorporandi Religioni.*

5 *Inducitur tamen votum ſimplex, quod impedit matrimonium contrahendum, licet non dirimat contractum.*

1 UT CLERICI. Legitur variis modis, ut hic per Jo. Andr. in princ. Antonius de Butr. ſummat dupliciter. Primò ſic; Fingentes ſe Monachos, aut intrare,
2 aut exire compelluntur. Secundò ſic, Duplicitas à Deo, & à jure reprobatur. Sed juxta intellectum Cardin. & Abbatis, qui melius congruit litteræ, hoc intendit Clericus ſæcularis utens habitu, &
3 nomine monachali cogitur ut fiat monachus, vel ad hoc deſiſtat. Non dividitur.

4 Nota ex textu per ſuſceptionem habitus monachalis extra monaſterium votum non ſolemnizari: aliàs enim iſti clerici præciſè cogendi eſſent ad monachatum. Et ſic limita textum in c. *Statuimus, infr. eod.* & in c. 1. *in* 1. *reſponſo, eod. tit. lib.* 6. ubi patet votum ſolemnizari, & tacitam profeſſionem induci per aſſumptionem habitus profeſſorum in legitima ætate: hoc enim limitatur, ut locum habeat dummodo habitus hujuſmodi ſuſcipiatur intra clauſtra monaſterii, ſecus ſi extra etiam de manu habentis poteſtatem incorporandi Religioni. Concordat textus in cap. *Conſuluit, infra, Qui clerici, vel novit*, ſecundum intellectum, quem ſequitur Butr. *ibi num.* 4. Alex. de Nævo *in* 3. *notab.* & *n.* 10. & communiter Doctores contra Lecturam Abbatis Siculi, ut ibi dixi *num.* 2. *& ſeqq.* & *in* 1. *notab.*

5 Cæterum etſi habitus profeſſorum extra monaſterium ſuſceptus non ſolemnizet votum; tamen inducit obligationem voti ſimplicis, quæ impedit matrimonium contrahendum, licet non dirimat contractum, ut eſt caſus in dict. cap. *Conſuluit*, juxta communem intellectum, ut ibi dixi in 2. *notab.*

DE REGULARIBUS.

Cap. Vidua.

SUMMARIUM.

1 *Novitia, quæ ſpontè ſe ingerit actibus profeſſarum per hoc cenſetur tacitè profiteri. Declaratur à num. 27. uſque in finem.*

2 *Continentia præterita non eſt de ſubſtantia monachatus, ſed futura tantum.*

3 *Velum Religionis quotuplex ſit.*

4 *Velum probationis eſt album, alia autem vela ſunt nigra.*

5 *Vidua poteſt velum profeſſionis accipere à Presbytero, vel ab Epiſcopo, aut ſibimet imponere.*

6 *Velum conſecrationis datur ab Epiſcopo ſolis virginibus in vigeſimoquinto anno.*

7 *Intellectus huius cap. & num. 32. 37. & ſeqq.*

8 *Moniales an poſſint portare crines.*

9 *Animus probatus per extrinſeca non admittit contrarium probationem per iuramentum.*

10 *Profeſſio tacita inducitur præſumptione iuris, & de iure per aſſumptionem habitus profeſſionis, & exercitium actus profeſſorum.*

11 *Probatio directa non admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure: admittitur tamen indirecta.*

12 *Conſcientiæ ſuæ quis relinquitur ubi de animo non apparet per actus exteriores.*

13 *Profeſſio quid ſit, & quotuplex.*

14 *Mutus, & ſurdus à natura utribus, & ſignis expreſſè profitere poteſt, & matrimonium contrahere.*

15 *Profeſſio tacita quot modis inducatur.*

16 *Profeſſio tacita an inducatur ex eo, quod quis voluerit abſolutè vitam mutare.*

17 *Profeſſus tacitè an cenſeatur immiſcens ſe actibus profeſſorum, & n. ſeqq. uſque ad n. 27.*

18 *Habitus profeſſionis aſſumptio, & exercitium actus profeſſorum idem operantur.*

19 *Hæreditatem cenſetur adire gerens actus, qui fieri non poſſunt citra nomen, & ius hæredis.*

20 *Novitius, qui ſe ſcienter immiſcet actibus de iure, conſuetudine, vel ſtatuto ad ſolos profeſſos ſpectantibus, eſt profeſſus ſi ſponte id faciat, ætatis ſit aptæ, & triduò perſeverat, & num. 38.*

21 *Eligere ſpectat ad profeſſos tacite, vel expreſsè.*

Profeſſio tacita inducitur ex eo, quod novitius interſit electionibus unà cum Capitularibus, ibid.

Item ex ſuſceptione muneris Abbatis, vel Abbatiſſæ, num. 24.

Item ex ſuſceptione tonſuræ monachalis, n. 25.

Item ex receptione Sacrorum Ordinum ad titulum religionis, num. 26.

22 *Novitius quamvis intereſſendo electionibus efficiatur tacite profeſſus, tamen vox eius non valet, & cur.*

23 *Electio facta à non exiſtente in quaſi poſſeſſione iuris eligendi, quamvis ſit nulla, tamen conſtituit eum in quaſi poſſeſſione.*

27 *Profeſſio tacita ut inducatur per exercitium actus profeſſorum quæ conditiones requirantur, & num. ſeqq. uſque in finem.*

28 *Metus, & violentia ſicut excuſant à profeſſione expreſſa, ſic & ſortius à tacita, niſi ſequatur ratificatio.*

Igno-

29 *Ignorans actum ad profeſſos tantum pertinere per illius exercitium non præſumitur tacitè profiteri.*
30 *Profeſſio tacita an requirat animum poſitivum profitendi.*
31 *Profeſſio tacita non inducitur niſi ſcientibus, & conſentientibus iis, quorum eſt religioni incorporare.*
32 *Tridui perſeverantia poſt profeſſionem, in quibus caſibus requiratur, & n. ſeqq. uſque ad n. 39.*
33 *Geminatio actus multum operatur.*
34 *Tridui perſeverantia an requiratur in eo, qui infra annum probationis profitetur expreſſè.*
35 *Et quid in eo, qui in infirmitate ſuſcipit habitum profeſſorum.*
36 *Et quid in eo, qui poſt votum de ingrediendo religionem habitum profeſſionis aſſumit.*
38 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
39 *Profeſſio tacita an, & quando ſit excluſa decretis Concilij Tridentini.*

1 VIDUA. Novitia, quæ ſponte ſe ingerit
actibus profeſſarum, per hoc cenſetur
tacitè profiteri. Hoc dicit. Dividitur
in duas partes. In prima ſolvit dubium.
In ſecunda ſolutionem ampliat, ibi, *licet*.
2 Nota primò ex principio textus, virginitatem,
ſeu continentiam præteritam nõ eſſe de ſubſtan-
tia monachatus, ſed futuram tantum, ſecun-
dum Anton. de Butr. *num.* 1. & Jo. de Anan. *num.*
2. Ad hoc cap. *Vidua*, 20. *qu.* 1. cap. *Viduas*, & cap.
De viduis, 27. *qu.* 1. cap. *Virgines*, 27. *diſt.* & cap. *Cum
ad monaſterium*, *verſ. Nec æſtimet Abbas*, *infra de ſtat.
Monach.*
3 Secundò nota ibi, *Velum converſionis, quamvis
non ſacrum*: multiplex eſſe velum Religionis. Pri-
mum enim eſt velum converſionis, ideſt proba-
tionis, quod aſſumunt fœminæ cum de ſæculari
vita ad religionem tranſeunt, & cum per annum
portaverint, amplius exire non poſſunt ut in cap.
Statuimus, *infr. eod.* & de hoc loquitur cap. *Con-
ſuluit*, *infra*, *qui cler. vel vov.* ibi, De manu Preſ-
byteri velamen aſſumpſit, ſcilicet probationis, ut
4 ibidem explicat gloſ. 2. Innoc. *in princ.* Et hoc
communiter eſt album, cum tamen alia vela ſint
nigra, ut inquit Turrecrem. in cap. *Devotis*, *in* 9. *q.*
num. 11. 20. *q.* 1. Secundum eſt velum profeſſionis,
quod datur fœminis in profeſſione cùm continẽ-
tiam profitentur, & quandoque imponitur puel-
læ, dummodo de jure communi ſit duodecim an-
norum, cap. *Puella*, 20. *q.* 2. & ex Conc. Trid. anno-
rum ſexdecim, ut in *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* Quan-
doque imponitur viduæ, ſeu corruptæ, ut c. *Per-
5 latum*, *ſupra quod met. cauſ.* & hoc velum viduæ
poſſunt nõ tantum de altari recipere à Sacerdote,
d. cap. *Conſuluit*, & d. c. *Vidua*, vel ab Epiſcopo,
ut d. cap. *Perlatum*, ſed etiam ſibiipſis impone-
re, ut hic patet, & notant gloſ. 2. Innoc. *num.* 4. *in
ver. Sacrum*, Butr. *num.* 9. Cardinal. *in* 1. *oppoſ.*
& alii communiter. Nec obſtat text. in cap. final.
de inſtitut. quoniam loquitur de actu ſapiente au-
thoritatem, quem quis non exercet in ſeipſum, ſe-
cundum Card. *ubi ſupra*, & in cap. *Cum in iure*,
de elect. Vel dic melius ex mente Abbatis *hic n.* 5.
verſ. Et in quantum. Ex ſola veli impoſitione,
quam ſibi facit vidua, non induci tacitam profeſ-
ſionem, ſed ex cõſenſu ab eis præſtito, qui poſſunt
religioni incorporare: nam cùm profeſſio ſit cõ-
tractus reciprocus, conſenſus ſolius profitentis
non ſufficit, ut c. *Porrectum*, & ibi plenè adnotavi
num. 18. *& ſeqq.* & cap. *Ad Apoſtolicam*, *infr. eod.* &
6 inferiùs patebit, *num.* 31. Tertium eſt velum con-
ſecrationis, quod ſolis virginibus datur ab Epi-
ſcopo, & in 25. anno, ut cap. *Placuit*, 77. *diſt.* & de
hoc intelliguntur verba, quæ habentur in d. c. *De-
votis*, 20. *q.* 1. videlicet, viduas velare Pontificum
nullus attentet; ut ibi per Archid. *num.* 3. Quæ au-
tem ſit ratio diverſitatis, cur Sacerdos, qui habuit
uxorem, poſſit in Epiſcopum promoveri, & con-
ſecrari, ut cap. *Fraternitatu*, 34. *diſt.* & tamen vidua
monaſterium ingreſſa non conſecretur, ut in dd.
cap. *Placuit*, & cap. *Devotis*, optimè declarat gloſ.
in cap. *Acutius*, *in ver. Conſecrari*, 26. *diſt.* & in
materia vide bonam gloſ. in cap. *Viduas qua*, *in
ver. ab Altari*, 27. *q.* 1 Quartum eſt velum ordina-
tionis, quod olim imponebatur Diaconiſſis, in
quadrageſimo anno, ut poſſent Evangelium lege-
re in Nocturnis; unde dabatur eis ab Epiſcopo
Breviarium ad tangendum ubi ſunt homiliæ de
Evangeliis in matutinis: & de hoc velo habetur in
cap. *Sanctimoniales*, 20. *q.* 1. & cap. *Diaconiſſam*, 27.
q. 1. de quo vide quod hic notat Collectarius *n.* 3.
Quintum denique eſt velum Prælationis, quod
antiquitus dabatur Abbatiſſæ in ſexageſimo año,
ut in cap. *Iuvenculas*, 20. *qu.* 1. Sed per jura Sexti
ubi annum vigeſimum compleviſſet, cap. *Indem-
nitatibus*, *in principio*, *de elect. lib.* 6. Hodie verò
non datur minori annis quadraginta, ut in decre-
to Concilii Tridentini, *cap.* 7. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*
niſi in caſibus ibi expreſſis, de quo dic ut ſcripſi
plenè in cap. *Cum in cunctis*, *in* 9. *qu. principal.* à
num. 113. *uſque ad num.* 124. *ſupra de elect.* Et de
his quinque velis notant *hic* Hoſt. *num.* 1. & Hen-
ric. Boich. *in princ.* & fuſius Turrecr. in d. c. *De-
votis*, *in* 9. *qu. num.* 11. licet tamen recenſeat gloſ.
Joannis in cap. *Illud autem*, §. *Velamen*, 20. *qu.* 1.
dicens per hanc diſtinctionem multa ſedari con-
traria. Sed quintum, ideſt velum converſionis, ſeu
probationis addit etiam Archid. in d. §. *Velamen*,
7 *num.* 2. & poſt eum Bellam. *in princ.* & de hoc velo
loquitur hæc decretalis, ſecundum unum intelle-
ctum. Alii tamen, & præſertim Abbas *num.* 5. pro
eod. accipiunt velum converſionis, & profeſſionis.
Sed contra, quia ſi hæc vidua velum profeſſionis
ſuſcepiſſet, ex hoc ſolo fuiſſet tacitè profeſſa, nec
fuiſſet opus, ut inter velatas, cum velum profeſſio-
nis votum religionis habeat annexum, ut cap. *Sta-
tuimus*, & ibi notat gloſ. 1. Abb. Antiq. *in ver. Novi-
tios*, Holl. *num.* 1. *in ver. Religio*, & *num.* 2. & Butr.
num. 6. *infra eod.* & tamen textus ponderat copu-
lativè tam impoſitionem veli, quàm oblationem,
ita ut alterum non ſufficiat, ſecundum Innocen. &
8 DD. Solve ut dicam *infra num.* 32. *&* 37. Numquid
autem Moniales poſſent portare crines, vide per
Archidiac. in cap. *Quicunque*, 30. *diſt.* & per Col-
lectar. *hic num.* 4.
9 Ultimò nota ibi, *licet Sacramento.* Non ſtari
juramento alicujus in dependentibus ab animo, &
conſcientia ipſius quando ex actibus externis in-
ſurgit contraria præſumptio; animus enim pro-
batus per extrinſeca non admittit probationem
in contrarium per ſolum juramentum, ut *hic* per
Anchar. *num.* 4. Abb. *num.* 5. & Jo. de Anan. *eodem*
10 *num.* Præſertim ſi præſumptio, quæ oritur ex acti-
bus exterioribus ſit juris, & de jure, prout eſt præ-
ſumptio tacitæ profeſſionis in caſu hujus viduæ

per

per ſuſceptionem veli profeſſionis, & per exerci-
tium actus profeſſarum, ſecundum Anton. de
Butr. *num.* 4. contra quam præſumptionem pro-
batio directa non admittitur, ut *hic*, & in c. *Quod
interrogaſti*, 27. *diſt.* & in cap. *Quem progenitores*, 20.
q. 1. Ad quod vide bonam gloſſam in cap. *Ex parte*,
in ver. Per annum, *infra eod.* admittitur tamen pro-
batio indirecta, ut declarat idem Butr. *hic num.* 5.
& 13. *in fin.* & ſcripſi pleniùs in cap. *Significatum*,
12 *num.* 17. *&* 40. *infr. eod.* Ubi verò per actus exter-
nos de animo non apparet, tunc bene ſtatur jura-
mento, & ſuæ conſcientiæ quis relinquitur, ut c.
Si verò, il 2. infra de ſenten. excomm. & notatur in c.
Significaſti, il primo, in gloſ. in ver. Si ita eſt, de homic.
& in cap. *Præſentium*, *ſupra de teſt.* & tenent Butr.
Anchar. & alii proximè citati.

13 Ex prædictis notabilibus venio ad materiam,
ad cujus evidentiam præmittendum eſt primò
profeſſionem, quæ ſecundum Archid. in cap. 1. *in
princ. infr. eod. lib.* 6. & Lapum *allegat.* 129. *num.* 10.
nihil aliud eſt quàm certæ Religionis ſolemnis
promiſſio, eſſe in duplici differentia, ut notat
Hoſt. in cap. *Inſinuante, num.* 2. *infr. Qui cler. vel vov.*
Alia enim eſt profeſſio vera, ſeu expreſſa: Alia eſt
præſumpta, ſeu tacita, ut cap. *Non ſolum*, ibi, *Pro-
feſſus tacitè, vel expreſſè. infr. eod. lib.* 6. & cap. *unico*,
ibi, *Profeſſionem expreſſam, vel tacitam, de Voto,
eod. lib.* cum ſimilibus. Profeſſio expreſſa eſt, quæ
emittitur verbo, ut in cap. *Dudum*, *infr. de con-
14 verſ. conjugat.* vel ſcripto, ut in cap. *Vidua*, 20. *qu.* 1.
aut etiam nutu, quia nullibi reperitur jure cautu,
ut verba ſint neceſſaria. Unde etiam mutus, &
ſurdus à natura nutibus, & ſignis expreſsè profi-
teri poteſt, ut reſpondit Marian. Sociu. ſenior. *in
conſ.* 62. *incipien. In præſenti conſultatione*, *num.* 13.
& 14. *vol.* 1. nam & poteſt matrimonium carnale
contrahere, ut eſt textus in cap. *Cum apud*, *infr. de
ſponſal.* ſecundum intellectum Jo. Andr. & Anton.
de Butr. & de variis formulis profeſſionis expreſ-
sè vide plenè per Lap. *allegat.* 129. *per totam*, Sylv.
in ver. Religio, 3. *in* 1. *q.* Innoc. Hoſtien. & DD. in
cap. *Porrectum*, *infra eod.* Profeſſio tacita, ut ſonat
ipſum nomen, eſt quæ fit ſine voce, & ſcriptura, ut
per Sylveſt. *ubi ſupra, num.* 19.

15 Præmittendum eſt ſecundò profeſſionem taci-
tam in univerſum tribus modis induci poſſe, ad
quos peculiares alii modi ferè omnes reduci poſ-
ſunt, qui ſparſim recenſentur à Doctoribus.

Primus modus eſt per aſſumptionem, vel ge-
ſtationem habitus religionis: & in hoc diſtingue
multiplicem habitum, prout diſtinguit gloſſa ma-
giſtra in Clem. *Eos*, *in ver. Deinceps*, *de Regular.*
Henr. Boich. in cap. *Statuimus*, *col.* 1. *in fin. verſ.
Tu verò diſtingue. infra eod.* & Abb. in d. Clem. *Eos*,
ubi à num. 2. materiam explicat breviter, & dilu-
cidè per quinque concluſiones, quas tu ſupplebis
ex jure noviſſimo Concilii Tridentini, ut ſcripſi
plenè in prædicta Decretali *Statuimus*, & in c. *Quia
ingredientibus, ſupra de teſtam.* ubi videas, quia non
eſt materia hujus capituli.

16 Secundus modus inducendi tacitam profeſſio-
nem eſt cum quis abſolutè voluit vitam mutare, &
habitum probationis aſſumpſit, ut cap. *Conſulti*,
& d. cap. *Statuimus*, *infra eod.* & cap. *Beneficium*,
eod. tit. lib. 6. in quo conveniunt Canoniſtæ ferè
omnes; ſed quia hic modus magnopere cõtrover-
titur à Theologis, & præſertim à Sylveſtro *in ver.
Religio*, 5. *qu.* 8. de illius veritate agemus ex pro-
feſſo in d. c. *Conſulti à n.* 13. *uſque in fin.* Tertius
denique modus inducendi profeſſionem tacitam
eſt per exercitium actus profeſſorum, & de hoc
agamus hic.

17 QUÆRO igitur, an immiſcens ſe actibus,
qui à ſolis profeſſis fieri conſueverunt, ex hoc
cenſeatur tacitè profiteri: intellige concurrenti-
bus iis, quæ aliàs deſiderantur ad tacitam profeſ-
ſionem inducendam, ut dicam infra à *num.* 27.
uſque in fin.

Doctores non conveniunt: nam Innoc. *hic n.* 1.
ſentit ex hujuſmodi actibus, quinimo, & ex ipſa
ſuſceptione habitus profeſſorum non induci pro-
feſſionem tacitam, niſi aliquæ præſumptiones hoc
juvent, puta quia cum ſolemnitate accepit, id eſt
vocatis parentibus, vel de altari, vel in eccleſia;
vel ſi accepit ab Epiſcopo, vel Abbate, aut etiam
ſimplici Monacho, vel Sacerdote, cum ea tamen
ſolemnitate, qua conſuevit aliis dari. Et ita in-
telligit c. *Ad noſtram*, & cap. *ſeq. infr. eod.* cap. *Quod
interrogaſti*, 27. *diſt.* & cap. *Viduas*, 27. *q.* 1. & cum
eo tranſit hic Butr. *n.* 6. & idem notat Archid. in
d. cap. *Quod interrogaſti*, in gloſ. *Hac fœmina*, & in
cap. *Conſtitutionem*, *in gloſ. Ergo non licebit*, *infr.
eod. lib.* 6. Quod adeo verum eſt ſecundum Innoc.
num. 2. ut ſi ab initio hujuſmodi ſolemnitates non
intercesſerint, licet ex poſt facto ſequantur præ-
ſumptiones, per quas convincitur velle ſæculo re-
nunciare, puta quia facit ea, quæ à ſolis profeſſis
fieri ſolent; adhuc tamen non intelligitur tacitè
vovere. Verum Hoſtien. *hic n.* 6. tenet indiſtinctè
ex actibus, qui à ſolis profeſſis fieri conſueverunt,
induci profeſſionem tacitam, nec vim faciendam
eſſe utrum quis ab initio, vel ex poſt facto, ſed tan-
tum an efficaciter obligetur, ut patet ex his, quæ
notat idem Hoſtienſ. in c. 2. §. *Si verò, ſupra eodem.*
cujus opinionem putat veriorem Henric. Boich.
circa finem hujus cap. dummodo in hujuſmodi
actibus triduò perſeveret: alioquin putat veram
eſſe opinionem Innocentii. Sed diſſidentes opi-
niones conciliat Jo. Andr. *num.* 3. dicens, (Quic-
quid dicant, hoc credo, quod ſi non novitius
immiſceat ſe actibus profeſſorum, per hoc non
dicatur profeſſus. Et ſic intellecta ſit vera opi-
nio Innocentii. In novitio verò ſecus ſecundum
opinionem contrariam. Et pro novitio intelligit
exiſtentem in probatione, ſecundum Ant. de
Butr. *n.* 8. *ver. Et credo.*) Mihi placet hæc diſtinctio
Jo. Andr. quam etiam ſequuntur Henr. Boich. *in
fin.* Butr. *n.* 8. Cardin. *n.* 5. *in quinta oppoſitione.* Abb.
18 *num.* 7. & plerique alii. Moveor quoad primum
membrum, quia non minoris eſt virtutis ad taci-
tam profeſſionem inducendam habitus profeſſo-
rum, qui votum religionis habet annexum, quàm
ſit actus profitentium, cap. *Super eo*, & cap. *Statui-
mus*, *infra eod.* & cap. *Beneficium*, *eod. tit. lib.* 6. &
dictum eſt ſupra, *num.* 7. & *hic* notat Butr. *num.* 11.
verſ. Et ſic conveniunt. Sed habitus profeſſorum à
non novitio, ſeu extra monaſterium aſſumptus
non facit Monachum, nec tacitam profeſſionem
inducit, cap. *Ut clerici*, *infra eod.* & tenet Hoſtien.
in d. cap. *Statuimus*, *num.* 2. *in ver. Conſuevit*, Ar-
chidiac. in d. c. *Beneficium*, *num.* 1. dixi in c. *Inſinu-
ante, num.* 30. *infra, qui clerici, vel nov.* Ergo nec actus
profitentium inducunt profeſſionem tacitam, ſeu
ſolemnizant votum ſi fiant à non novitio, ſeu ex-
tra monaſterium. Et eſt ratio, quia non cenſen-
tur fieri animo profitendi: nam ſi profiteri voluiſ-

ſet

ſet, illos intra monaſterium geſſiſſet, ut conſide-
rat Abbas *hic n. 7.* in cap. *Porrectum, n. 8. infra eod.*
Quo verò ad ſecundum membrum ideſt ſi ſit no-
vitius, & in probatione qui ſe actibus profeſſo-
rum immiſcet, abſque dubio cenſetur tacitè pro-
fiteri, ut eſt textus hic ſecundum communem in-
tellectum cum concordantibus. de quibus in gl.
in ver. Oblationem. Ratio eſt, quia ex quo intravit
monaſterium animo ut fieret Monachus, & ſpon-
te facit actus, quos ſcit ad profeſſos tantum per-
tinera, ſatis clarè hinc apparet eum velle abſolu-
tè vitam mutare, & profiteri, juxta textum in d.
c. *Statuimus, infra eod.* Nam qui vult conſequens,
19 videtur etiam velle antecedēs, ſine quo ad illud
conſequens pervenire non poteſt. Fingitur enim
ſemper primo fieri quod primo faciendum eſt, ut
notatur in l. *Illud, ff. de acquirend. hæredit.* & in
propoſito tradit Anchar. in c. *Quia ingredientibus,*
num. 1. ſupra de teſtam. & eſt ſimile in eo, qui ali-
quot actus gerit, qui fieri non poſſunt citra no-
men, & jus hæredis, nam ex his cenſetur hæredi-
tatem adire, ut l. *Pro herede, § Papinianus, in fin. ff.*
de acquirenda hæredit. & notat Bart. in l. *Gerit, n. 9.*
ff. eodem.

20 Hæc igitur ſit concluſio, quam diſertis verbis
hic ponit Jo. Andr. *n. 7.* Si novitius ſe ſcienter im-
miſcet actibus profeſſorum, quicumque ſint illi
actus, ſive offerendi panem, ut hic, ſive conſtitu-
endi Syndicos, iniendi contractus, faciendi ele-
ctiones, vel receptiones Monachorum, Abba-
tum, vel alios ad profeſſos ſolos ſpectantes de ju-
re, conſuetudine, vel ſtatuto, per hoc intelligitur
profeſſus ſi ætatis eſt aptæ, & ſponte id facit, & tri-
duo perſeverat, ut c. *Conſtitutionē, in fin. infr. eod. lib.*
6. ita Jo. Andr. quem totidem verbis ſequuntur
hic Henric. Boich *in fin.* Butr. *n. 11.* Cardin *in 5. op-*
poſitione, n. 5. & 6. Anchar. *nu. 5. verſ. Sed Io. Andr.*
tenet cum Hoſtien. Abb. & Jo. de Anania ambo *nu.*
6. Sylveſt. *in ver Religio 3. qu. 19. verſ. Primo ergo,*
Angel. *in ver. Novitius, num. 12.* & plerique alii.
Quod tamen dicunt de perſeverantia tridui in-
telligi debet inſpecta juris communis diſpoſitio-
ne quando annus probationis non erat de ſub-
ſtantia Monachatus, ut cap. *Ad apoſtolicam, infra*
eod. Sed poſt Concilium Tridentinum hoc tri-
duum amplius non exigitur, ut ſcripſi in c. *Ad no-*
ſtram, n. 5. & 6. infra eod.

21 Sed objicies; Eligere ſpectat ad profeſſos taci-
tè, vel expreſsè, ut c. *Ex eo, in fin.* & c. *Indemni-*
tatibus, in princ. de electione, lib. 6. Sed novitius
immiſcendo ſe huic actui electionis una cum Ca-
pitularibus ſecundum concluſionem ſuperius fir-
matam efficitur tacitè profeſſus. Ergo nullus ca-
ſus dabitur, in quo novitius ſit ab electione re-
pellendus; & conſequenter inutiles erunt prædi-
ctæ decretales, in quibus ſtatuitur ut ij, qui non
ſunt tacitè, vel expreſsè profeſſi non debeant cum
22 profeſſis electionibus intereſſe. Solutio ſecundū
Jo. Andr. *hic n. 7. poſt medium* (Profeſſi non tene-
buntur novitios admittere, vel vocare ad electio-
nem, & ſic illa jura non ſunt ſuperflua. Vel aliter,
quamvis facta electione, & actu illo jam abſolu-
to, & perfecto novitius hoc ſciens intelligatur ta-
citè profeſſus; tamē vox eius non valet; quia pro-
feſſio inducitur ex actu perfecto, & ſic poſt ele-
ctionem finitam, & non prius intelligitur profeſ-
ſus.) Allegat cap. *Perpetuò, de elect. lib. 6.* Dic cla-
riùs, Ad hoc ut quis vocem habeat in electioni-
bus regularium prærequiritur ut in ipſo actu ele-
ctionis ſit tacitè, vel expreſsè profeſſus, ut probāt
jura præallegata; quando autem novitius eligit u-
na cum profeſſis, actus electionis ſecundum or-
dinem intellectus præcedit profeſſionem, quæ
ex illo actu reſultat. Unde nō mirum ſi electio nō
valet, cum novitius in actu electionis nō ſit pro-
feſſus, & hoc modo prædicta capitula nō ſunt in-
ania, & hoc intendit Jo. Andr. cui conſentiunt
Butr. *n. 11. verſ. Nec obſtat,* Cardinal. *in 4. oppoſ.* An-
char. *n. 5. verſ. Sed incidenter,* & Jo. de Anania *n. 27.*
23 Et eſt ſimile in electione, quæ non valet ſi fiat ab
eo, qui nō eſt in quaſi poſſeſſione juris eligendi; &
tamē ſi non exiſtens in quaſi poſſeſſione admitta-
tur ad eligendum, per huiuſmodi electionem effi-
citur quaſi poſſeſſor, ut notat Innoc. in c. *Conſul-*
tationibus, de iurepatr. Butr. *hic n. 11.* & Jo. de Ana-
nia, *num. 7. verſ. Et ſimile adducit.* Accipe aliud ſi-
mile. Electio in Abbatem de non profeſſo eſt ir-
rita ipſo jure, c. *Nullus, de elect. lib. 6.* & tamen ſi
non profeſſus conſentiat ſe de facto eligi, per hoc
efficitur tacitè profeſſus, ut ſtatim dicam.
24 Ex concluſione ut ſupra firmata infertur primo,
ut ſuſcipiens munus Abbatis, vel Abbatiſſæ ex
hoc cenſeatur tacitè profiteri; quia cum huiuſ-
modi munus non conveniat niſi profeſſis, c. *Cum*
cauſam. de elect. & d. c. *Nullus,* cum ſuis concor-
dantibus qui vult conſequēs, ideſt Prælationem,
cenſetur velle ſuum neceſſarium antecedēs, id eſt
profeſſionem, textus eſt notabilis in d. c. *Quia in-*
gredientibus, de teſtam. & ibi dixi à *num. 23. uſque*
ad num. 28. poſt Jo. Andr. *num. 3.* Cardin. *n. 7. in*
fin. Anchar. *n. 1.* & Abbas, *n. 4.*
25 Infertur ſecundò ut novitius, qui ſpontè ſuſci-
pit tonſuram Monachalem, per hoc ſimiliter effi-
ciatur tacitè profeſſus, ubi corona à ſolis profeſ-
ſis geſtari ſolet, ſic probat textus in cap. 1. & ibi
notat Butr. *num. 5. ſupra eod.* Francus poſt Gemin.
in c. *Non ſolum, in 2. colum. in gloſſ. in ver. Indutus in*
§. Signo infr. eod. lib. 6. ubi propterea dicit, peri-
culoſum eſſe novitiis facere ſibi magnam tonſu-
ram.
26 Infertur tertiò, ut idem ſit dicendum in novi-
tio, qui ordines ſacros recipit ad titulum religi-
onis: nam & ex hoc intelligitur tacitam profeſſi-
onem emittere, c. *Cum in præteritis,* 84. & tenet
Hoſtien, in cap. *Inſinuante, num. 2. verſ. Sextò per*
ſacri Ordinis ſuſceptionem, quem ibi ſequuntur Jo.
Andr. *num. 5.* Butr. *num. 10.* ambo *in eod. verba*
Præpoſitus *num. 4. in 6.* modo emittendi profeſ-
ſionem tacitam, & alii communiter, infra quā
cler. vel vovēn. Calderin. *conſ. 11. de regular. Bar-*
bat. quicquid contra leviter tetigerit Navarr. *con-*
ſil. 20. incipien. De eo qui manſit n. 2. verſ. Tum quia
licet ſola Ordinis ſuſceptio, de regular.
27 Declara nunc propoſitam concluſionem, qua
dictum eſt per exercitium actus profeſſorum in-
duci tacitam profeſſionem, ut vendicet ſibi locū
dummodo concurrant conditiones infraſcriptæ.
Prima conditio eſt, ut qui ſe huiuſmodi acti-
bus immiſcet, ſit novitius, id eſt exiſtens in pro-
batione, ſecundum diſtictionem Jo. Andr. de qua
ſupra *num. 17. verſ. Sed diſſidentes opiniones,* & *hic*
notat Abb. *n. 7.*
28 Secunda conditio eſt, ut his actibus ſe ingerat
ſponte, ut probat hæc Decretalis ibi, Si ſpontè ve-
lum converſionis ſibi impoſuerit: alioquin ſi in
exercitio illius actus illata fuiſſet violentia, ſicut
illa

Digitized by Google

i ita excuſares à profeſſione expreſſa, cap. 1. *ſupra
quod met. cauſ.* ſic & fortius à tacita, cap. *Conſti-
tutionem, in fin hoc tit. lib. 6.* niſi ſequeretur ra-
tihabitio, ut *ſupra cap. 2.* ita formaliter arguit hic
Jo. Andr. *num. 4. ib. ver. Obtulerit*, & in hoc con-
ſentiunt Innoc. & Hoſt. ambo *in princ.* & reliqui
omnes.

Tertia conditio eſt, ut ſciat ex conſtitutione,
vel conſuetudine eiuſdem monaſterii eſſe huiuſ-
modi actibus votum annexum, id eſt eos, qui ſe
his actibus immiſcent, haberi pro profeſſis, ſeu
actum illum pertinere ad profeſſos tantùm; nam
data ignorantia, ceſſat præſumptio tacitæ profeſ-
29 ſionis, ita Innoc. *hic num. 2.* Hoſt. *num. 6. verſ.
Eſt etiam neceſſe*, Jo. Andr. *num. 2. in fine*, Abb. *d. nu.
7. verſ. Secundo requiritur*, & Nauarr. *conſ. 9. N. no-
bilis, num. 10. de ijs quæ vi met. cauſ.*

30 Quarta conditio eſt, ut habeat animum profi-
tendi. & hanc conditionē exigunt Nauar. *Comm.
4. num. 75.* & Sanchez *in decalogo tom. 2. lib. 5. c. 3.
num. 27.* qui amplius putant non ſufficere, ut qui
ſe ingerit actibus profeſſorū habeat ſe negativè,
ſed aſſerunt requiri ut habeant animum poſſitivū
profitendi, eo quod ij actus eatenus profeſſionem
inducunt, quatenus internum profitendi animum
deſignant. In habente autem ſe negativè nullus
eſt interius profitendi conſenſus. Sed certè in fo-
ro Eccleſiæ admodum frivola eſſet hæc allegatio
defectus conſenſus; quia ubi quis habitū conver-
ſionis aſſumpſit, & ſe actibus profeſſorū immiſ-
cuit, cenſetur habuiſſe animum profitendi præ-
ſumptione juris, & de jure, ita ut non ſit audien-
dus etiamſi contrarium probare velit ſuo jura-
mento, ut eſt textus apertus hic in illis verbis,
(Licèt *S*acramento firmare velit eo tenore, id eſt
intentione (ſecundum Innoc. & Hoſt.) ſibi ve-
lamen impoſuiſſe, ut deponere poſſet.] & fuſius o-
ſtenſum eſt ſupra *in ult. not.* Unde hanc conditi-
onem nullus requiſivit ex Antiquis, & Claſſicis
Canoniſtis.

Quinta conditio eſt, ut ſit ætatis legitimæ ad
profitendum, id eſt, ut pubertatem exceſſerit de
jure communi, & ex Concilio Trid. ſit majoe an-
norum ſexdecim, ut ſcripſi plenè in c. 1. *n. 4. & 10.
ſupra eod.* Et hanc conditionem in ſpecie exigunt
Jo. Andr. & reliqui poſt eum in concluſione ſu-
periùs firmata *nu. 20.* in illis verbis, *ætatis ſit apta.*
Et quod dictum eſt de ætate, intelligas de omni-
bus aliis conditionibus ad profeſſionem expreſ-
ſam requiſitis. Si enim illarum defectus vitiat pro-
feſſionem expreſſam, multo magis tacitamque
conjecturalis eſt præſumptionibus nititur, cap. 1.
ibi, *Profeſſionem feciſſe videtur*: nec non ibi, *Præſu-
mitur veraciter eſſe profeſſus*; *infra eod. lib. 6.* & patet
ex argumento Jo. Andr. de quo ſupra *n. 28.* & pon-
derat Nauarr. *conſ. 26. n. 15. hoc tit.*

31 Sexta conditio eſt, ut huiuſmodi actus faciat
ſcientibus, & conſentientibus ijs, quorum eſt re-
ligioni incorporare: nam quemadmodum pro-
feſſio expreſſa fieri non poteſt niſi in manibus
poteſtatem habentis eam recipiendi, & corpori
Ordinis aggregandi, cap. *Porrectum*, & ibi dixi *in
ultimo notab.* & cap. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* ita
nec tacita; & propterea hanc conditionem re-
quirunt Abb. *hic n. 5.* Cardin in d. c. *Porrectum, in
fin.* Roſella *in ver. Novitius, n. 18.* Angel. *in eod. ver.
n. 13.* Nauarr. *Comm. 4. de Regular. n. 73. & 74.* & ut
verbis utar Sylveſtri *in verbo Religio, 3. quæſt. 19.*

Hæc eſt opinio communis, & vera, licet Gemi-
nianus chimærixet in cap. *Conſtitutionem, de regul.
lib. 6.*

Septima conditio eſt, ut triduò perſeveret: an-
tea enim pœnitere poteſt, cum non ſit religioni
irrevocabiliter alligatus, argum. c. *Ad noſtram, infr.
eod.* & c. *Conſtitutionem, in fin. eod. tit. lib. 6.* & ita hoc
triduum Jo. Andr. & alii poſt eum in concluſione
ſuperius firmata, *n. 20.* & præſertim Abbas *hic n. 7.*
32 *verſ. Quartò.* Neq; obſtat quod in hoc c. Nulla fiat
mentio tridui. Quoniam ut conſiderat Butr. *n. 11.*
hic concurrebant duo, videlicet aſſumptio habi-
tus profeſſionis, & oblatio inter velatas, quæ ex
conſuetudine monaſterii erat actus à ſolis pro-
feſſis fieri ſolitus. Unde non mirum ſi profeſſio
ſtatim inducebatur ſine alia perſeverantia tridui:
hujuſmodi enim perſeverantia requiritur de jure
communi in duobus caſibus dumtaxat. Primus
eſt cum novitius ſine probatione recipit habitum
profeſſorum, prout loquitur textus in d. cap. *Ad
noſtram*, ibi, [Habitum ipſum ſine probatione
ſuſceperit, & infra triduum depoſuerit.] Et d. c.
Conſtitutionem, in fin. Secundus eſt cum novitius
ſimiliter infra probationis annum non recepto
profeſſionis habitu facit actum à ſolis profeſſis
fieri ſolitum, juxta concluſionem Joan. Andr. &
33 communem, de qua ſupra *nu. 20.* At verò ubi No-
vitius non ſolum recipit habitum, qui dari profi-
tentibus conſuevit, ſed etiam ingerit ſe actibus
profeſſorum, tunc illico ſit profeſſus irrevocabi-
liter, nec datur ei triduum ad pœnitendum, quod
nota pro intellectū hujus Decretalis, qui placet
etiam Abbati *num. 7.* & mihi. Tum quia congruit
litteræ; tum quia actus profitentium in eo, qui
recipit habitum profeſſionis non debet minus o-
perari, quàm perſeverantia tridui; tum denique
quia duo vincula magis ſtringunt, quàm unum. l.
fin. C. de adopt. & c. 1. *de tregua & pace.* Et gemina-
tus conſenſus oſtendit magis enixam deliberatio-
nem profiteri volentis, ex regula l. *Baliſta, ff. Ad
Trebellian.* quam pluribus exemplis exornat Felin.
in c. *Si cautio, num. 39. ſupra de fid. inſtrum.* Jaſon. *in
§. Perſonam, num. 48. inſtit. de act.* & Marſil. in l. 1. §.
*Quæſtioni, col. x. ff. de quæſt. & ſingular. 378. incipien.
Geminat actus.*

34 Hinc videmus propter majorem deliberatio-
nem in tribus caſibus non requiri perſeverantiam
tridui. Primus eſt in eo, qui infra añum probatio-
nis profitetur expreſsè: nam jura, quæ mentio-
nem hujus tridui faciunt, loquuntur tantummodo
in profeſſione tacita, & præſumpta, & quamvis
Iñoc. contrarium ſenſerit in cap. *Ad noſtram, nu. 2.
& 3. infra eod.* tamen eum jure optimo refellunt
Doctores, & præſertim Abbas *ibidem num. 4.* Se-
35 cundus eſt in eo, qui in ægritudine poſitus ſine
probatione ſuſcipit habitum profeſſorum, præſu-
mitur enim magis deliberatè feciſſe; ideoque
ſtatim obligatur, ut cap. *Sicut nobis, infra eodem,* &
tenent in dict. c. *Ad noſtram*, Joan. Andr. *num. 2.*
36 Butr. *in fin.* Tertius eſt in eo, qui prius voverat in-
gredi religionem, & poſtea ingreſſus incontinen-
ti habitum profeſſorum aſſumpſit: nam propter
geminatum conſenſum & hic præſumitur delibe-
ratus, ad hoc cap. *Meminimus, infr. Qui clerici, vel
vov.* & cap. *Ex parte, il primo de converſ. coniug.* &
ideo ſtatim fit profeſſus irrevocabiliter, ſecundum
Jo. Andr. & Butr. *loco cit.* Et quamvis hos duos
caſus poſteriores in dubium revocent Abb. in d.
cap.

c. *Ad noſtram, n. 5.* & Roſella *in ver. Novitius, num. 15.* & apertè reprobent Francus in c. *Conſtitutionem, in fin. infra eod. lib. 6.* Angel. Sylveſt. & alii, quos refert, & ſequitur Sanchez in Decalogo, *tom. 2. lib. 5. c. 3. n. 26.* tum qoia in infirmitate minor eſt deliberatio, l. *Hac conſultiſſima*, §. *Penult. C. de teſtamen.* ubi dicitur, Humana, fragilitas mortis præcipuè cogitatione perturbata minns memoria poteſt res plures conſequi, tum quia jura præallegata io d. c. *Ad noſtram*, & c. *Conſtitutionem*, exigunt indiſtinctè perſeverantiam tridui: tamen magis placet opinio Jo. Andr. quia negari non poteſt, quin ægritudine laborantes fixius, & profundius mentem figaot in his, quæ pertinent ad ſalutem animæ arg. d. c. *Sicut nobis*, & c. *Porrectum, infra eod.* Quinimo, ot inquit Sylveſt. *in ver. Scrupulus. in 3. q. n. 3. verſ. Quartò obycit*, poſitus in mortis articulo multa facit & cogitat, quæ ſi fieri expediret in tota vita, cogerent inſanari, & deſperare. Nec obſtat quod jura requirentia perſeverantiam tridui indiſtinctè loquantur; quoniam diſtingui debent per alia jura ſpecialia, quæ illam non requirunt in eo, qui in infirmitate ſuſcipit habitum profeſſorum, ut d. c. *Sicut nobis, infr. eod.* Item per illa jura, quæ triduum non requirunt quando ex actibus, & conſenſibus geminatis reſultat enixa voluntas profitendi, ut hic, & in præallegat. cap. *Meminimus*, & c.
37 *Ex parte.* Quamohrem concludeodo, quamvis oovitius, qui hodie recepit habitum profeſſionis, infra triduum pœnitere poſſit; tamen ſi cras faciat actum à ſolis profeſſis fieri ſolitum incontinenti ſit profeſſus irrevocabiliter, ita ut nec infra triduum ſit locus pœnitentiæ: nam qui duplicat magis firmat, l. *unica ad fin. C. de plus pet.* & eſt optimum argumentum in l. *Si mulier*, §. *Sin autem*, *C. ad Velleian.* & in caſu huic valde affini notat Hoſt. in c. *Conſulti, n. 8. infra eod.* Et ſecundum hanc lecturam textus intelligi debet de velo profeſſionis, non autem de velo probationis. Cui quidem lecturæ ſubſcribunt etiam complures ex Summiſtis, nempe Roſella *in ver. Novitius, num. 16.* Angel. *in eod. ver. n. 12.* & ibi Tabiena *q. 5. n. 6.* & Armilla *n. 7.* & Sylveſt. *in ver Religio 3. q. 19. verſ. Primo ergo.*

38 Verum hodie eſt ferè inutilis hæc diſceptatio; quia cum de jure communi tridui perſeverantia non requiratur oiſi quando novitius ſuſcipit habitum profeſſionis, vel facit actus profeſſorum infra añum probationis, ut declarat gloſ. ult. in d. c. *Conſtitutionem, infr. eod. lib. 6.* & jure oovisſimo Concilii Tridentini nulla profeſſio ſive expreſſa, ſive tacita ſit valida ante añum probationis elapſum, ut mox patebit in ultima conditione: Hoc triduum jam receſſit ab Aula; quia loco tridui jam novitius habet unius anni ſpatium ad deliberandum, ut plenius ootavi in c. *Ad noſtram, num. 4. & ſeqq. infra eod.*

Et ex hoc puto notabiliter inferri poſſe ut ſi daretur caſus, in quo profiteri quis poſſet infra annum probationis, puta ex diſpenſatione Apoſtolica, vel in Mulieribus, quæ Pœnitentes, ſeu Convertitæ appellantur, in quibus jus commune, & illarum Conſtitutiones ſervari debent, ut io decreto Concilii Tridentini, *c. 18. verſ. Abs his tamen excipiuntur*, *ſeſſ. 25. de regular.* Et cenſuit Sac. Congregatio. Tunc ſi quis poſt ingreſſum in monaſterium conſeſtim aſſumeret habitum, qui dari profitentibus conſuevit, aut immiſceret ſe actibus profeſſorum, non obligaretur efficaciter, niſi data perſeverantia tridui: nam quælibet diſpoſitio ſimpliciter concepta veſtitur à jure communi, & ad illius intellectum eſt redigenda, ut l. 2. *C. de noxal.* cap. *Quemadmodum, de iureiurand.* cum concordantibus, de quibus per Anchar. *conſ. 6. n. 8. & conſ. 241. in princip.* notat Bart. in l. 1. §. 1. *per illum tex. ff. de muner. & honor.* latè Jaſ. in l. *Omnes populi, in 2. lect. n. 60. ff. de iuſt. & iur.* Quod magnam ſapit æquitatem, ne quis perpetuò Religionis jugo mancipetur indeliberarè, & præcipitanter ex ſolo conſenſu tacito, & præſumpto, arg. d. c. *Ad noſtram*, ibi, *ſtatim pœnituit quod habitum induiſſet.* & c. *Ad Apoſtolicam. infra eod.* cum ſuis concordant. & ſervandum eſſet in practica, niſi ſecus in litteris Apoſtolicis, aut Conſtitutionibus monaſterii expreſsè cautum eſſet quod diligenter nota.

39 Ultima conditio eſt, ut novitius, qui ſe ingerit actibus profeſſorum, per añum integrum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, alioquin non intelligitur tacitè profeſſus, cum ex decreto Concilii Tridentini *c. 15. ſeſſ. 25. de regular.* irrita ſit profeſſio antea facta; & conſequenter nec tacita induci poſſit, ut ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres. Unde hæc decretalis, & jura omnia, quæ tacitam profeſſionem inducunt infra tempus probationis, jam ſunt penitus abrogata per *d. c. 15.* ut latius dixi in c. *Porrectum, n. 15. infra eod.*

Non obſtat ſi dicatur. Novitius, qui in legitima conſtitutus ætate habitum religionis portaverit, de jure communi eo ipſo efficitur profeſſus, ut c. 1. *infra eod. lib. 6.* & Clem. *Eos, eod. tit.* At ex Concilio Tridentino in *cap. 16. verſ. Finito, eiuſdem ſeſſ.* præcipitur Superioribus ut finito probationis tempore novitios habiles ad profitendum admittant, aut è monaſterio ejiciant. Ergo novitii per delationem habitus añalem non fiunt amplius tacitè profeſſi; aliàs ejici non poſſeot: nam etſi eſſent ejecti, forent ad religionem revocandi, & reducendi, ut in c. *fin. infra eod.* & cooſequenter profeſſio tacita videtur ſublata à Concilio.

Id inquam non obſtat; quia in quinque caſibus poteſt contingere ut ex geſtatione habitus annalis non inducatur profeſſio tacita, quos fusè explicavimus in c. *Qui ingredientibus, à n. 44. uſque in finem, ſupra de teſtam.* quorum unus admodum frequens eſt cum novitius geſtat habitum io colore, & ſciſſura diſtinctum ab habitu profeſſorum, ut ibi dixi in ultimo caſu. Unde io hoc, & in aliis caſibus ibi enumeratis adimpleri poterit à Prælatis regularibus mandatum Concilii de novitiis ad profeſſionem admittendis, aut expellendis è monaſterio, & ſic profeſſio tacita dummodo annus probationis præcedat, hodie eſt in ſuo robore, & frequenter cootiogit ut re ipſa experti ſumus in Congregationibus tum Concilii Trident. tum Epiſcoporum, & regular. quarum à ſecretis ſuimus años ſupra vigioti, licet Sanchez *in Decalogo tom. 2. lib. 5. c. 3. n. 13.* cautè ſcriptum reliquarit; Rariſſime poſt Tridentinum contingere ſic validè profiteri.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Non eſt vobis.

S V M M A R I V M.

1 *Ciſterclenſis ſi abſque licentia Abbatis alium ordinem profitetur, regredi compellitur.*

2 *Prælati provinciæ, ſeu regni univerſitatem conſtituunt.*

3 *Natio qualibet Concilio Generali conſtituit univerſitatem, & valent geſta à maiori parte nationis.*

4 *Et nationes omnes conſtituunt univerſitatem univerſalem totius eccleſiæ.*

5 *Vniverſitas quandoque reſolvitur in ſingulares perſonas.*

6 *Converſi non veniunt Monachorum appellatione.*

7 *Profitentur tamen eandem regulam, & eorum educatio non prætermittenda.*

8 *Converſi novitij dormitorium habere debent ſeparatum à novitiatu clericorum, ſed tamen ſubſunt novitiorum magiſtro, & ſuperioribus monaſteriorum.*

9 *Ad profeſsionem non admittuntur ante expletum vigeſimumprimum ætatis annum.*

10 *Converſi ad clericorum ſtatum etiam durante anno probationis tranſire non poſſunt.*

11 *Converſi, & oblati magis adſtricti ſunt monaſterio, quam monachi, & ideo tranſire non poſſunt ad arctiorem Religionem licentia petita, niſi etiam ſit obtenta.*

12 *Contrarium quoad converſos profeſſos, & n. ſeqq.*
Et quoad Converſos non profeſſos, ſeu oblatos. num. 16. uſque ad num. 21.

13 *De converſis iudicatur ut de Monachis.*

14 *Spiritus ubi vult ſpirat, nec eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum.*

15 *In voto, & iuramento ſemper intelligitur excepta ſuperioris auctoritas.*

16 *Monachi cenſentur eſſe in poteſtate monaſterij, & Abbatis, & non habent velle, nec nolle.*

17 *Oblati ſunt ſui iuris, proprium habent, & matrimonium contrahunt.*

18 *Oblati cenſentur eccleſiæ, vel monaſterio ſe obtuliſſe ſub tacita conditione, niſi ad arctiorem regulam tranſire voluerint.*

19 *Iuramento obligatus ad aliquid ſcribendum, non prohibetur ingredi religionem.*

20 *Oblatus qui ſe, & ſua bona obtulit eccleſiæ ſæculari, poteſt bona illa ſecum ad aliam eccleſiam, vel monaſterium transferre.*

21 *Ciſtercienſes ut tranſire poſſint ad ſtrictiorem ordinem, non ſufficit licentia Abbatis petita, niſi etiam, ſit obtenta, & num. 25. & 30.*

22 *Ciſtercienſium ordo eſt ſtrictior cæteris ordinibus. & num. 24.*
Contrarium. num. 25.

23 *Locum qui mutat, de minori ad maiorem mutare debet.*

26 *Monachus, vel Converſus tranſiens ad aliam Religionem ſine licentia Abbatis per cenſuram eccleſiaſticam regredi compellitur.*

27 Celeriter *adverbium quid importet?*

28 *Ciſtercienſis tranſiens ad Carthuſiam non petita ſui Abbatis licentia an ſit ante omnia reſtituendus primo monaſterio, & num. ſeqq. uſque in fin. maximè à num. 35.*

29 *Tranſitus ad arctiorem Religionem ut ſit licitus, quæ requirantur.*

31 *Religio una ut ſit ſtrictior altera, non attenditur tempus inſtitutionis Regulæ, ſed actualis obſervantia tempore tranſitus.*

32 *Carthuſiana religio eſt alijs Religionibus ſtrictior.*

33 *Monachus tranſlatus pendente lite ſuper temerario tranſitu debet remanere in monaſterio, in quo reperitur.*

34 *Termini habiles præſupponuntur, cùm de una re diſputatur.*

36 *Monachus quas ob cauſas de ſecunda Religione, ad quam tranſivit non petita licentia cogatur ad primam regredi.*

1 NON EST VOBIS. Si Ciſtercienſis ſine licentia Abbatis alium ordinem profitetur, ingredi compellitur. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. Dividitur in tres partes. Nam primò ponit deciſum exordium, ſecundò mandatum, ibi, *& Si qui*, Jo. Andr.

2 Nota primò ibi, *univerſitati veſtræ*, juncta ſupraſcriptione Prælatos provinciæ, ſeu regni univerſitatem conſtituere, prout ex hac littera deducunt Butr. & Abb. *in 1. notab.* qui ex hoc infert ad
3 nationes, quæ congregantur in Concilio Generali, ut quælibet natio dicatur conſtituere univerſitatem; itaut ad inſtar univerſitatis valeat quic-
4 quid major pars nationis facit: omnes tamen nationes ſimul junctæ conſtituunt univerſitatem univerſalem totius Eccleſiæ, ut in ſimili notat Bart. in l. *fin. ff. de colleg. illicit.* Hinc videmus Prælatos unius provinciæ ſimul congregari, & conſtituere provinciale Concilium, ut in cap. *Sicut olim, infr. de accuſat.* In caſu tamen hujus Decretalis univerſitas reſolvitur in ſingularitates, quia quilibet Epiſcopus tenetur exequi mandatum Papæ in ſua diœceſi, ut innuit littera ibi, *Per Epiſcopatus veſtros*, ad hoc quod notat gloſ. 1. in cap. *Omnes leges, prima diſtinct.*

6 Secundò, nota ibi, *Monachos, & Converſos*, Monachorum appellatione non comprehendi Converſos, Butr. & Abb. *hic in 2. notab* & præcipuas differentias habes ex decretis Clem. VIII. ſuper receptione, & educatione novitiorum, §. 33. *& ſeq.* in Bullar. *tom. 3. pag.* 132. innovatis ab Urbano VIII. *tom. 4. pag.* 278. ubi ſic legitur: Cum autem licet clericorum bene inſtituendorum cura debeat eſſe præcipua, Converſorum tamen religioſa inſtructio non ſit prætermittenda, quin potius æquanimiter amplexanda; quandoquidem ſatis exploratum eſt, iſtorum etiam cum Regulam profiteantur eandem, perfectam educationem tum Religioni decorem, & ornamentum, tum aliis Chriſti fidelibus ædificationem, exemplum, atq; utilitatem afferre: Converſis ipſis à clericorum novitiatu ſeparatus ad dormiendum locus (quantum commodè fieri poterit) aſſignari præcipitur. Illi tamen hac ſeparatione non obſtante, magiſtro novitiorum, ſeu Superioribus monaſteriorum, & conventuum juxta cujuſque ordinis ſtatuta, & cōſtitutiones ſubditi eſſe, & obedientiam præſtare debebunt, à quo non tantum circa corporalia obſequia probandi, & exercendi, verum etiam pro eorum capacitate, & commoditate de ſpiritualibus,

bus, præſertim de modo mentaliter orandi, dili-
genter inſtruendi erunt, quod ut commodius fiat,
ad Capitula, & ſpirituales conciones, quæ per ma-
giſtros novitiis fieri ſolent, accerſiri debeant, & in
eccleſiis ſtatutis horis conveniant, niſi tunc in
9 ſuis officiis occupati fuerint. Tempore verò pro-
bationis elapſo, ij tantum qui non ſolum Religio-
ſæ perfectionis capaces, ſed ad laborem corpora-
lem apti novo, ac diligenti examine reperti fue-
rint [dummodo ætatis ſuæ añum quoad clericos
decimumſextum, quo verò ad converſos vigeſi-
mumprimum exceſſerint) ad profeſſionem admit-
1 0 tantur. Sed qui ad converſorum habitum recepti
fuerint, ad clericorum ſtatum tranſire etiam du-
rante tempore probationis non poſſint. De mul-
tiplici autem acceptione Converſorum vide ple-
nè per Calder. *conſ. 6. Laicus promiſit n. 6. verſ. Præ-
mitto quod Converſus ſumitur multipliciter.*

1 1 Tertiò nota in iiſdem verbis, Indiſcretum
tranſitum de una Religione ad aliam eſſe prohibi-
tum, non tantum Monachis, ſed etiam Converſis;
adeo enim ſunt adſtricti monaſterio, ubi profeſ-
ſionem fecerunt, ut ſine licentia Abbatis ejuſdem
monaſterii non poſſint ad monaſteria alterius or-
dinis convolare, ut in textu. Quinimo iſti Con-
verſi ſunt magis monaſterio addicti, quàm Mo-
nachi; adeout propterea quamvis Monachus ze-
lo melioris frugi tranſire poſſit ad ſtrictiorem
Religionem licentia ſui Abbatis petita, Licet nõ
obtenta, ut in cap. *Licet, infra eod.* Converſus tamen
etiam ad arctiorem tranſire non poſſit, niſi obten-
ta licentia quia tales efficiuntur quaſi ſervi mona-
ſterii, & liberti non poſſunt recedere de eccleſia
ſua, cap. *Liberti, 12. q. 2.* & ita tenet gloſ. valde no-
tabilis in c. *Vt lex continentiæ, in ver. Profeſſi, verſ.
Sed nunquid talis, 27. q. 1.* & quamvis illa gloſ. verè
loquatur de Converſis eccleſiæ ſæcularis, tamen
etiam de converſis eccleſiæ Regularis, & ſic de
profeſſis eam intelligunt, & ſequuntur Abb. *hic
num. 3.* addentes ad eundem Abbatem in cap. *Li-
cet, in verb. Et adde, infra eod.* Barbatia in cap. *In præ-
ſentia, num. 18. de probationib.* Angel. Armilla, &
Tabiena omnes *in ver. Monachus, num. 1.* & idem
Tabiena *in verb. Religio, q. 27. num. 28.* Sed idem
Abb. in cap. *Quod à te, num. 50. de cler. coniugat.*
dicit hoc eſſe valdè ſingulare ſi eſt verum; & ſic
dubitat de illius veritate.

1 2 Ego verò abſolutè exiſtimo contrariam opi-
nionem eſſe veriorem nedum in Converſis Re-
gularibus, ſed etiam in Converſis, ſeu Oblatis ec-
cleſiæ ſæcularis, & puto utriſque licitum eſſe ad
ſtrictiorem vitam tranſire licentia ſuperioris pe-
tita, licet non obtenta.

1 3 Et quoad converſos Regulares moveor, quia
de ipſis judicatur ut de Monachis d. c. *Vt lex con-
tinentiæ.* Ergo ſicut Monachis id conceſſum eſt,
ut in d. c. *Licet, infra eod.* ita & converſis profeſſis,
quo argumento in puncto utitur Bero, in cap. *In
præſentia, num. 55. verſ. Rurſus, de probationib.* De-
inde moveor quia ratio expreſſa in d. cap. *Licet*,
1 4 ob quam permittitur hic tranſitus, videlicet, quia
ubi ſpiritus Dei, ibi libertas, & qui ſpiritu Dei
aguntur, nõ ſunt ſub lege, &c. æquè viget in con-
verſis profeſſis atque in Monachis, quia *ſpiritus
ubi vult ſpirat*. Joannis 3. num. 8. cap. *Niſi cum
pridem, §. Verum, ſupra de renunciat. Nec eſt in
hominis poteſtate prohibere ſpiritum*, ut dicitur Ec-
cleſiaſtis *cap. 8. num. 8.* Quod ponderat in puncto
Felin, in d. cap. *In præſentia, n. 4. ad fin.* ubi repro-
bans prædlegatam gloſſam approbat contrariam
opinionem Hugonis, & Laurentii dicens eos me-
liùs ſentiſſe, quia reſponderi non poteſt ad ratio-
nem d. cap. *Licet. Qui ſpiritu Dei, &c.* quæ indiſtin-
ctè procedit, & idem tenet ibi Bero, *n. 55.* dicens
de Monachis, & Converſis ſcilicet profeſſis non
eſſe dubium, Marc. Mantua *ibidem n. 8.* & quidam
alii recentiores, quos refert, & ſequitur noviſſi-
mè Thom. Sanchez. *ſuper Decalogo tom. 2. lib. 6.*
1 5 *c. 7. n. 9.* Et confirmatur, quia in voto, & in jura-
mento ſemper intelligitur excepta authoritas ſu-
perioris, cap. *Venientes, c. Eam te, &c. Ad noſtram,
il terzo de iureiur.* cap. *Conſtitutus de reſcript.* cum
ſimilib. Ergo ſi converſus profeſſus auctoritate
ſui Abbatis tranſire poteſt ad ſtrictiorem regu-
lam, ut hic, nec propterea dicitur venire contra
votum ſuæ profeſſionis, ut in præcitatis juribus,
utiq; multò magis tranſire poterit auctoritate
Spiritus Sancti eum inſpirantis, cui tanquam Su-
periori obediendum eſt, ut inquit Hoſtien. in d.
cap. *Licet, n. 11. & n. 15. in verb. Indulgere, infr. eod.*

1 6 Quo verò ad converſos non profeſſos, ſeu ob-
latos, qui ſe, & ſua Eccleſiæ ſæculari, vel monaſte-
rio plene obtulerunt habitu non mutato, aut e-
tiam aliqualiter mutato, ut in cap. *Vt privilegia*, &
ibi plene notavi à *n. 1. uſque in finem, infra de privi-
legiis*; moveor, quia ſi licet Monachis, & Conver-
ſis profeſſis ſe transferre ad arctiorem, qui cen-
ſentur eſſe in poteſtate monaſterii, & Abbatis
propter illa ſubſtantialia regulæ, de quibus in c.
Cum ad monaſterium, infra de ſtatu Monach. & quo-
rum velle, & nolle dependet à voluntate Abbatis,
ut cap. *Non dicatis 12. q. 1.* & cap. *Si quis Religioſus,*
1 7 *de elect. lib. 6.* quanto magis idem licebit Conver-
ſis, & oblatis, qui ſui juris ſunt, & proprium ha-
bent, & matrimonium cõtrahere poſſunt, ut not.
gl. in d. c. *Vt lex continentiæ in verb. Profeſſi, 27. q.
1.* ſcripſi plenius in d. c. *Vt privilegia*: quo argu-
mento ſimiliter utitur Bero, in d. c. *In præſentia n.*
1 8 *55. de probat.* Item moveor, quia Oblati cenſentur
ſe obtuliſſe ſub tacita cõditione reſolutiva, niſi ad
Religionem trãſire voluerint, & probant Petr. de
Palud. *in 4. diſt. 38. q. 3. art. 2. n. 15. in fin.* & S. An-
tonin. *in 2. par. tit. 11. cap. 2. §. 1. in fin.* quos refert,
& ſequitur Sanchez. *ſuper Decalog. tom. 1. lib. 4. c.
19. num. 31. & 34.* facit gloſſ. in c. *Præterea in verb.
Functionibus, 51. diſt.* ubi quærit, An obligatus ju-
1 9 ramento ad aliquid ſcribendum poſſit converti
in monaſterium. Dicit Hugo quod ſic, nec fit in-
juria illi, cui ſervire tenetur, quia intuitu Spiritus
Sancti ſit ſic, 14. q. 5. cap. *Dixit*, cum ſimilib. in
gloſſ. allegatis. Idem tenent Innoc. *in rubr. de obli-
gat. ad ratiocin. num. 1.* Hoſtien. *in ſumma eod. tit.
§. penult. num. 5.* & in cap. *Vnico, eod. tit. ad fin.* ubi
etiam Jo. Andr. *num. 15.* Butr. *eod. num.* Cardin.
ad fin. Anchar. *n. 2.* & Abb. *n. 8.* Speculator *in tit.
de ſtat. Monach. §. Qualiter concipiet, q. 28. num. 34.*
2 0 Demum moveor, quia ſi ſe, & ſua bona obtulit
Eccleſiæ ſæculari, res illas, quas obtulit ſecum ad
aliam Eccleſiam, ſeù monaſterium transferre po-
teſt, ut eſt text. in cap. *Ex tranſmiſſa*, ubi hoc te-
nent Butr. Imol. & Abb. *ſupra de renunciat.* Car-
dinal. Imol. Abbas, & DD. in cap. *Quod à te, de
cleric. coniugat.* quos refert, & ſequitur Couarr. in
c. 1. *n. 19. de teſtamen.*

Nec obſtat præcitata gloſſ. in cap. *Vt lex conti-
nentiæ*, quia loquitur ex aliorum ſententia: nam

quærens numquid Converſus Eccleſiæ ſæcularis
poſſit tranſire ad ſtrictiorem vitam, ſimpliciter
dicit, quoſdam tenere quod non; & tamen eidem
gloſſæ oppono Archidiaconum, qui *circa fin. in
gloſſ. in verb. Vitam*; dicit quoſdam tenere quod ſic:
& inter hos numerat Hugnnem, & Laurentium,
& idipſum refert ibi Bellamer. *in eadem gloſſ.* &
pro eadem opinione ſunt Felin. Bero. & Mant. *lo-
cis citatis, num.* 14. & à fortiori Butr. Imul. & alii
proximè allegati. Nec obſtat text. citatus in gl.
cap. *Liberte*, 12. *q.* 2. quia loquitur in alio caſu, hoc
eſt de liberto ipſius Eccleſiæ, in quo habet jus pa-
tronatus; & ideo ex diverſis non fit illatio, ut ob-
ſervat Bero. *loco cit.*.

21 Quartò nota ibi, *Ciſtercienſis Ordinis*; Mona-
chis Ciſtercienſibus non dari tranſitum ad alias
Religiones ſine licentia Abbatum ſuorum; & ſic
non ſufficit licentia petita, niſi etiam ſit obtenta,
ſecundum Hoſt. *Hic in princ.* Unde videtur ob-
ſtare Decretalis *Licet, infra eodem*, ubi permittitur
22 tranſitus ad arctiorem Religionem, licentia pe-
tita, licet non obtenta. Timore huius contrarij
gl. 1. dat duas ſolutiones, prima eſt quod Ciſter-
cienſes propterea tranſire non poſſint ad ullam
23 aliam Religionem, quia Ordo Ciſtercienſium eſt
ſtrictior cæteris Ordinibus; & qui locum mutat,
de minori ad majorem mutare debet, cap. *Legi-
mus, in fin. 93. diſt*, cap. *Licet*, & cap. *Primo, ſupra de
translation.* Et cum hic dicitur Ciſtercienſes trã-
ſire non poſſe ſine licentia Abbatum ſuorum, gl.
ſupplet, maximè, quia nec Abbas poſſet diſpenſa-
re, ut ad minorem tranſiret, & ita ſenſus gl. eſt Ci-
ſtercienſes etiam cum licentia Abbatum ſuorum
tranſire non poſſent ad alias Religiones, ſed ma-
ximè ſine licentia, quia in Eccleſia non eſt dare
alium Ordinem majoris, vel æqualis Religionis;
& ideo ſi daretur eis tranſitus, per neceſſe daretur
ad minorem, ad quod non ſufficit licentia Abba-
24 tis Similiter Abb. Antiquus *hic num.* 1. ſic ait. (Di-
cunt quidam, quod Ciſtercienſium Ordo inter
omnes alios ſtrictior judicatur, & ideo cum poſt
profeſſionem nullus debeat niſi ad ſtrictiorem
Regulam tranſire, ut notatur *infr. eod.* cap. *Super eo.*
Unde prohibet hic Prælatis, ut poſt profeſſionem
factam Monachus, vel Converſos eorum non ad-
mittant: Nota igitur quod facta profeſſione non
eſt licitum niſi ad ſtrictiorem regulam tranſire, &
hic eſt caſus.) Hæc ille. Sed & Hoſt. *hic in princ.*
poſtquam dixit hoc caſu requiri licentiam Abba-
tis petitam, & obtentam, immediatè aſſignat ra-
tionem, dicens quia ſecundum omnes non inve-
nitur ordo maioris Religionis; & idem prius di-
xerunt Od. & Goffr. relati à Ju. Andr. *num.* 3.

Secunda ſolutio gloſſæ eſt quod hic agitur de
tranſitu ad æqualem Religionem, ad quam Ci-
ſtercienſi poteſt tranſire de licentia Abbatis ju-
ſta de cauſa.

Tu verò dicas ſecundum Hoſt. *num.* 2. hic pro-
25 hiberi tranſitum Ciſtercienſibus ſine licentia Ab-
batis, non quia illo ordo ſtrictior: Imo enim
reperiuntur ordines majoris Religionis, ut Car-
thuſienſes, & alii, quos, ut ipſe ait, nõ expedit no-
minara, ſed quia Ciſtercienſibus obſtat privile-
gium eorum Ordini à Sede Apoſtolica conceſſũ,
ut notãt idem Hoſt. in d. cap. *Licet, in princ. in ver.
Tranſire*, & ibi etiam Jo. Andr. *num.* 2. *in eodem
verbo.* Aliàs autem ceſſante privilegio ſufficeret
licentiam petere, ut in prædicta Decretali *licet* ſe-
cundum Hoſt. & hunc puto eſſe verum, & germa-
num intellectum huius textus. Præſertim verò,
quia tempore Alexandri III. authoris huius De-
cretalis Ciſtercienſium Ordo uſq; adeò à primæ-
vis inſtitutis deflexerat, ut idem Alex. in cap. *Re-
colentes, infra de ſtat. Monach.* ſcribens Abbatibus,
& conventibus Ciſtercienſis Ordinis dicat: (Do-
lentes dicimus, quod etſi non ab omnibus, neque
in omnibus, à pleriſque tamen, & in pluribus ab
illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum in tan-
tum, &c. Unde vix eſſe poteſt, ut Alex. in hoc
cap. interdixerit Ciſtercienſibus tranſitum ad
alias Religiones eo quod tunc non reperiretur
Ordo ſtrictior. Quoniam ad hoc ut una Religio
dicatur ſtrictior altera, non attenditur an habeat
arctiorem regulam, ſed an tempore tranſitus ibi
arctior vita ducatur, ut eſt text. in cap. *Sanè*, &
ibi Innocent. *in princip.* & cæteri notant *infra eod.*
S. Thom. *in 2. 2. q. 189. art. 8. in corpor.* & ſcripſi
pleniùs in d. cap. *Licet, num. 20. & 21. infra eo-
dem.*

An autem Abbas poſſit diſpenſare, ut Mona-
chus tranſire poſſit ad æqualem, vel minorem Re-
ligionem, examinavi in cap. *Dilecti, ſupra de re-
nunciat.* ubi plenè videas.

26 Ultimò nota ibi, *eos regredi compellatis* Mona-
chum, vel Converſum, qui ad aliam Religionem
tranſivit ſine licentia ſui Prælati in eo caſu, in quo
huiuſmoni licentia requiritur, cogendum eſſe ce-
leriter redire ad primam Religionem, ſcilicet per
cenſuram Eccleſiaſticam, ſecundũ Hoſt. *hic in fin.*
& Jo. Andr. *n.* 1. *in fin. in verb. Compellatis*; & dic ce-
27 leriter, id eſt arbitrio judicis, ex quo celeritas iſta
à jure non determinatur, c. *De cauſis, ſup. de off.
deleg.* l. 1. *in fin. ff. de iure de liber*, ſecundũ gloſſ. *fin.
hic*; (Arbitrium verum ita regulandum erit, ut
nec præcipiti feſtinatione procedatur, nec mora-
toria cunctatione.) l. *Tutor qui repertorium*, §. *Si
Tutor, ff. de adminiſtrat. tutor.* Hoſt. *hic num.* 3. &
de hoc adverbio, *celeriter*, adde quod notatur in
cap. *Potuit ſupra de locat.* & per Felin. in cap. 2. *n.
6. ſupra de ſentent. & re iudicat.*

28 QUÆRO, an Monachus Ciſtercienſis tranſ-
iens ad Religionem Carthuſiæ non petita ſui Ab-
batis licentia, ſit ante omnia reſtituendus primo
monaſterio.

29 De jure communi tria requiruntur, ut licitè
quis tranſeat de una ad aliam Religionem. Primò,
ut ſecunda Religio ſit ſtrictior quoad actualem
obſervantiam, neque enim ſufficit, ut habeat ar-
ctiorem Regulam, niſi actu ducatur in ea vita ſtri-
ctior. Secundò, ut tranſeat non ex temeritate, vel
levitate, ſed zelo ſanctioris vitæ. Secundò, ut
petat licentiam tranſeundi à ſuo Prælato ex cap.
Licet, cum ibi notat. per DD. *infra eodem*, gloſſ.
in cap. *Ioannes, in verb. Monaſterium, ſupra eod. tit.*
Abb. *conſ. 95. In præſenti, per totum lib.* 1. ubi ait
hanc eſſe veram, & indubitatam concluſionem
omnium Doctorum; & quamvis multò plura vi-
deantur ad hoc deſiderari, ut dixi in prædicta De-
cretali *Licet, à num. 19. uſque ad num.* 52. tamen
illa fere omnia, aut in his tribus implicitè conti-
nentur, aut ad horum explicationem aliquo mo-
do conferunt.

30 His tribus concurrentibus non obſtat privi-
legium utriq; Religioni conceſſum, ne poſtquã
aliquis profeſſus fuerit apud eos, ad alium locum
poſſit ipſis invitis arctioris cuã Religionis tranſi-
re.

re. Quoniam hunc habet ſenſum, ut ex temeritate, ſeu levitate, aut in jacturam, & injuriam ſui Ordinis ad alium tranſvolare nõ liceat, ut expreſsè legitur in princ. d. c. *Licet.*

Pro deciſione præſentis controverſiæ, Primò videndum eſſet utra religio ſit arctioris obſervantiæ, inſpecto ſtatu præſenti, ut per Innoc. in c. *Sanè, in princ. in verb. Nunc, de Regular.* Lap. *alleg.* 6x. *num.* 6. *verſ. Ad ſecundum,* & *allegat.* 131. *num.* 1. *verſ. Item quia,* Cardin. *conſ.* 28. *verſ. Quidam frater, in*
32 *princ.* & dictum eſt ſupra *num.* 25. & x9. In qua comparatione teſtimonia Doctorum communiter aſſerentium in hoc c. & alibi Ordinem Carthuſiæ reputari aliis ſtrictiorem ſecundum ea, quæ dixi ſupra *num.* x5. non leve præjudicium afferrent, ſed omiſſa hac diſcuſſione.

33 Secundò videndum eſſet an ex hoc quod probabiliter dubitetur de zelo tranſlati, primæ Religioni reſtituendus ſit: ut ab ejus Prælato judicetur, & videtur tenendum cõmuniter cum DD. in dicto cap. *Licet.* Tranſlatum pendente lite ſuper temerario tranſitu debere permanere in monaſterio, ad quod tranſlatus reperitur, & primum Prælatum nõ eſſe judicem competentem, ſed eum ad quem appellaretur, ſi ille Religioſis gravaretur, Abb. in dict. cap. *Licet, num.* 5. & eſt de mente Hoſt. Jo. Andr. & aliorum quod videtur intelligendum quando petita fuit licentia à primo prælato, licet non obtenta, juxta terminos d. cap. *Licet,*
34 ut ibi dixi *n.* 60. Cum enim de una re dubitatur in aliis præſupponuntur termini habiles, l. *Qui teſtamentum, in princ. ff. de teſtam.*

35 Tertiò videndum, an is, qui non petita licentia tranſivit, ſit ante omnia primo monaſterio reſtituendus. In quo DD. non conveniunt, quia tex. in cap. *Sanè, infra eod.* in illis verbis, *remanere permittas,* alii interpretantur ex diſpenſatione, cum gloſ. in cap. *Mandamus, in verb. Monachus,* 19. *q.* 3. alii ex diſpoſitione juris communis, ut per Innoc. in cap. *Intelleximus, num.* 2. *de ætat. & qualitat.* & in d. cap. *Sanè, in verb. Manere.* Sed placet opinio Abbatis in dict. cap. *Licet, num.* 10. *infra eodem,* & d. *conſ.* 95. *num.* x. Qui ponderat rationem litteræ, ut petenda ſit licentia à tranſeunte, ne bonum obedientiæ contemnere videatur; unde præſumitur contra eum, qui bonum obedientiæ contempſit, ideo reſtituendus erit, maximè deficiente uno ex tribus requiſitis ad licitum tranſitum, ut ſupra *num.* x9. præmiſſum fuit ex eod. cap. *Licet,* de quo etiam videtur tex. in cap. *Ioannes,* cum ibi notat. per gloſ. & DD. *ſup. eod.* & tenet gloſ. in cap. *Cum ſingula, in verb. Canonica, de præbend. lib.* 6. ad idem text. cum gloſ. in cap. *Mandamus,* 19. *q.* 4. Et quamvis gloſ. in dict. cap. *Licet, in verb. Poſtulaverit, infr. eodem,* videatur tenere opinionem, quod ſi non levitatis cauſa tranſierit ad ſtrictiorem Religionem non petita licentia, non teneatur redire ad primam, & idem ibi Goffred. tamen Jo. Andr. ibi, Butr. & communiter omnes Doctores, ut teſtatur Abbas in d. *conſ.* 95. *col.* 2. *verſ. Licet etiam,* cenſent tranſeuntem non petita licentia, etiamſi non ex animi levitate, teneri redire ad primam Religionem, cum non valuerit aliquo modo tranſitus. Idem tenet ultim. gloſ. in c. *Intelleximus, de ætat. & qualitat.* & ibi Innoc. Item gloſ. & Archidiac. in d. cap. *Mandamus,* 19. *q.* 3. Ubi autem requiritur licentia à principio, non ſufficit illam petere ex poſt facto, ut in d. cap. *Licet,* notat Abb.
36 *num.* 11. Atque ita videtur dicendum; tum quia non diſceditur à regulis juris; tum quia conſulitur æſtimationi primi monaſterii, quod habet opinionem magnæ obſervantiæ, & magis ex hoc confovetur concordia citra æmulationem inter utramque Religionem; Tum quia poſſet res cedere in malum exemplum, & in contemptum obedientiæ, aliis pariter non petita licentia tranſire ad alium Ordinem volentibus prætextu arctioris Religionis. Nec tanti facienda eſt ratio circuitus evitandi contemplatione unius perſonæ privatæ, ut non prævalere debeat Canonum obſervantia, & publici boni ratio. Quinimo hunc circuitum non eſſe inutilem pluribus probat Joan. Andr. in dict. cap. *Licet, num.* 21. *verſ. Etſi dicas;* tum propter bonum obedientiæ, quia ſatisfacit juri requirenti, ut petatur licentia, allegat cap. *Ad petitionem, de accuſat.* cap. *Quia Regulares, de ſupplen. neglig. Prælat.* Sicut inordinata electione repulſa, admittitur alia de eodem, cap. *Super eo,* & c. *Innotuit, in fin. de elect.* & cap. *Examinata, de iudic.* Tum quia Monachus reverſus mutato propoſito poſſet in primo monaſterio remanere, adducit ad hoc tex. in cap. *Tua, de ſponſal.* & quod ibi notatur ſuper gloſ. t & eum refert, & ſequitur Abb. *in d. conſ.* 95. *ſub n.* 2. *col.* 2. *verſ. Et ſi dicatur.* Et hic junge quæ in hac ipſa quæſt. ſcripſi in prædicta Decretali *Licet à n.* 52. *uſque ad num.* 60. *infra eod.*

Adverte tamen quia Eugenius IV. in conſtitutione 16. incip. *Regularem vitam, edita* 16. *Kalen. Martii* 1439. in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 284. decrevit, ut nullus Ordinis Ciſtercienſis profeſſus ad alium quemcumque præterquam Carthuſienſium Ordinem, etiam prætextu litterarum majoris Pœnitentiarii abſque Abbatis monaſterii Ciſtercienſis licentia ſpeciali cauſam rationabilem, & urgentem, quare licentia hujuſmodi concedi debeat Romano Pontifici expreſsè, & ſpecificè allegantis, præſumat quomodolibet ſe trãsferre ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Ad noſtram.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſus non dicitur de iure communi, qui ſine probatione habitum profeſſorum ſuſcepit, niſi triduo perſeveret.*

Sed profeſſus dicitur qui præcedente probatione habitum profeſſorum aſſumpſit, etiam non data perſeverantia tridui, n. 3.

2 *Tridui perſeverantia ad profeſſionem tacitam non requiritur quando ingreſſus præter ſuſceptionem habitus profeſſorum ſe immiſcuit etiam actibus, qui à ſolis profeſſis fieri conſueverunt.*

4 *Profeſſio poſt Concilium Tridentinum facta ante annum decimumſextum ætatu completum, aut ante exactum probationis annum non valet.*

5 *Profeſſio tacita ante annum decimumſextum, aut non tranſacto probationis anno ſublata eſt à Concilio Tridentino.*

6 *Profeſſio tacita poſt Concilium Tridentinum non inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſorum non præcedente probatione, etiam data perſeve-*

n. 1. Hoſt. *n.* 4. Jo. And. *n.* 6. *in gl.* 2. Buir. *n.* 8. Cardin. *n.* 2. *in* 2. *oppoſitione*, Anchar. *n.* 1. & Abb. *n.* 5. & latiùs dicam infra *n.* 21. 22. & 23. Unde infertur, ut vitietur profeſſio ſi fiat per aliquot horas ante exactum annum decimumſextum ætatis, vel ante añum probationis completum ſtante decreto Concil. Trid. in *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* Hunc articulum plenè examino in quæſtione ſequenti.

QUÆRO utrum profeſſio emiſſa peracto anno probatiõis eadem die ſuſcepti habitus, ſed ante horas circiter quinque, ſit valida, nec ne. Et id ipſum queritur de profeſſione emiſſa per aliquot horas ante expletum añum decimum ſextum ſtãte decreto Concilii Trid. in d. *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

Pro validitate profeſſionis infraſcripta præcipuè adduci poſſunt.

Primò, in his quæ recipiunt favorem alicuius, dies cœpta habetur pro completa, l. *Qua ætate*, *ff. de teſtam.* l. 1. *ff. de manumiſſ.* gloſſa, Bart. & alii in l. 3. §. *Minorem*, *ff. de minor.* Canoniſtæ in c. *Si annum*, *de Iud. in* 6. gloſſa in c. *Cum in cunctis*, *in ver. Exegerit*, *de elect.* quæ communiter approbatur, ut teſtatur ibi Abb. *num.* 6. Quintil. Mandoſ. poſt alios quam plures, quos citat *in* 19. *regula Cancell. q.* 18. *n.* 8. Rota *deciſ.* 75. *n.* 41. *& ſeq. par.* 2. *diverſ.*

Quod verò in hac ſpecie verſemur in his, quæ favorem reſpiciunt, patet tum ex parte profitentis, tum religionis. Ex parte profitentis, quia per profeſſionem in viam perfectionis dirigitur, & ſervit ei, cui ſervire regnare eſt, ut inquit Gemin, in c. 1. *n.* 7. *de Regular. in* 6. poſt Jo. Andr. in c. *Cum virum*, ubi etiam Abb. *n.* 6. *infra eod.* Ideoq; minor profeſſus non reſtituitur tamquam læſus, Specul. *in tit. de reſtit. in integr. in* 2. *par.* §. *Qualiter*, *ver. Sed numquid minor.* Archid. in d. c. 1. *de Regular. in* 6. & DD. in d. c. *Cum virum.* Quinimò ex profeſſione regulari nõ inferri damnum, ſed maximá utilitatem docet D. Thomas *quodl.* 3. *art.* 13.

Ex parte verò Religionis verſatur favor, quia ſua intereſt ſibi conſervari ſubditos, ac filios, quos pavit, ac fovit, & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. l. *Sunt perſonæ*, *ff. de relig. & ſumpt. funer.* Syluest. poſt alios in *ver Religio*, *ſub n.* 3. ubi loquitur in puncto computationis temporis quoad annum probationis.

13 Secundò, præcepta humana moraliter accipiẽda ſunt, moraliter autem perfectum dicitur, quod parũ diſtat á perfectione. Ariſt. 2. *Phyſic.* D. Thom *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 3. Sylveſt. & Tabiẽ. *in ver. Sponſalia*, Jo. Andr. in c. *Litteras*, *de ſponſ. impuber.*

Tertiò, tempus probationis à Sacris Canonibus indultum eſt, ut Novitius aſperitates monaſterii, & monaſteriũ mores Novitii valeat experiri, cap. *Ad Apoſtolicam*, *infra eod.* Mores autem, & aſperitatem non probatam integro anni ſpatio utique Monaſterium, & Novitii nullo modo probare poterunt minutiſſimo illo quinque horarum intervallo; vel certè ſi probabunt, veriſimiliter nihil eo momento poterit accidere quod illos abducat à profeſſione recipienda, vel emittenda.

14 Quartò, decretum Conc. *ſeſſ.* 25. *c.* 15. *de Regul.* nihil aliud exigit, quam añum probationis completum. Añus verò in naturalem, & civilem diſtinguitur. Naturalis eſt qui diebus, & horis conficitur, & de momento in momentũ computatur. Civilis, quem etiam vulgarem, ſeu artificialem appellãt, abſolvitur 365. diebus, ita ut qui ad initium extremæ diei pervenerit, añum compleviſſe dicatur, ita probat textus in l. *Anniculus*, *la* 2. *ff. de verbor. ſignif.* in hæc verba [Añiculus non ſtatim ut natus eſt, liber eſt, ſed trecenteſimo ſexageſimo quinto die dicitur, incipiente planè, non exacto die, quia añum civiliter, non ad momenta temporis numeramus.] Et ita hanc diſtinctionem anni civilis, & naturalis tradunt ibi DD. Brachæus in l. *Anniculus*, *la* 1. *eod. tit.* Jacob. Butrigar. *Inſtit. de action. in princ.* Bart in l. *Libellorum*, *nu.* 15. *ff. de accuſat.* Archid. Jo. Andr. & Canoniſtæ in c. *Si pro-*
15 *pter*, *de reſcr. in* 6. Textus autem Concilii dum loquitur de anno probationis completo, non videtur intelligendus de anno naturali, ſed de civili. Tam parva enim horarum aliquot momenta non ſatis digna videri poſſunt animadverſione legislatorum, ut inquit Connan. *lib.* 3. *comment. civilu*, *c.* 12. *col.* 2. & paulo ante. (Communi (inquit) loquendi conſuetudine inductum eſt, ut dies non dividantur momentis, ſed toti, & integri numerentur.) Et hoc ipſum eſſe de conſuetudine ut
16 annus civiliter accipiatur docet gloſſa in d. l. *Anniculus in ver. Civiliter*, & ibi DD. *ff. de verbor. ſignific.* ubi Rebuff. *in verſ. Sequitur*, (Dum (inquit) In jure fit mentio de anno, computatur ad 365. dies non per momenta temporum in horas, vel ſemihoras.] Hanc eſſe communem conſuetudinem loquendi à qua non eſt recedendum, teſtatur Brachæus in d. l. *Anniculus.* Sed & Bald. in c. *Cum in cunctis*, *num.* 3. *de elect.* ſic ait. Quæro quot diebus impletur annus? Reſpondeo 365. diebus; de punctis horarum lex non curat. Rurſum non poteſt dici ſtetiſſe minori tempore quam per an-
17 num in probatione, ut Concilium exigit, qui ſupremam diem attigit, ſicuti minor non eſt qui diem ſupremam agit anni vigeſimi, ut inquit ad literam text. in l. 1. *ff. de manumiſſ.*

18 Quintò, Concilium non intellexiſſe de anno naturali ex hoc etiam deprehendi poteſt, quia annus propriè conficitur ex diebus 365. & horis ferè ſex. Quæ quidem ſex horæ quatuor annorum ſpatio integram diem conſtituunt; unde fit annua biſſextilis, ſic declarat gl. in c. *Quadrageſima in ver. Dies de conſecr. diſt.* 5. & in Clem. 1. §. *Licet igitur*, *in ver. Certum diem*, *de reliq. & vener. Sanct.* gl. DD. in d. l. 3. §. *Minore. ff. de minor.* & in l. *Biſſextus*, *ff. de verbor. ſignif.* Archid. in c. *Si propter*, *n.* 3. *de reſcr. in* 6. Anton de Butr. in c. *Querenti*, *in fine*, *de off. deleg.* Quintil. Mandoſ. ex ſententia Mathematicorum *in reg.* 10. *Cancell. q.* 4. *n.* 8. Unde Cicero *de natura Deorum*, (Circuitus, inquit, ſolis orbium V. & LX. & CCC. quarta fere diei parte addita converſionem conficiunt annuam. Si ergo Concilium fuiſſet loquutum de naturali, planè à die ſuſcepti habitus uſque ad profeſſionem emiſſam deberent intercedere dies 365. & ferè ſex horæ, & ſic novitius, qui exempli gratia Kalendis Junii hora x. habitum ſuſcepiſſet, deberet profiteri ſequentibus Kalendis Junii hora 16. alioquin profeſſio antea facta nullius eſſet momenti. Quod certe ſi verũ eſſet quamplurimæ profeſſiones ſubverterentur cum in multis Religionibus fieri ſoleat poſt annum eadem hora ſuſcepti habitus, vel paulo poſt. Loquitur ergo Concilium de anno Civili, cuius ſatis eſt ſupremam diem attigiſſe, ut abſolutus cenſeatur ex ſupradictis.

Et confirmatur, nam cum aliàs dubitatum eſſet in S. Cong. Concili, an qui ad Diaconatum promotus

motus fuerat anno 1566. in quatuor temporibus Quadrageſimæ, poſſet anno 1567. ſequenti ad Presbyteratum promoveri, licet lapſus non eſſet integer annus, quia Paſcha anni 1567. celerius adveniebant, quàm præcedens: S. Congregatio cenſuit poſſe, quia judicio Eccleſiæ iſte videtur annus integer. Quam Congregationis ſententiã Clemens VIII. ad ſe relatam approbavit.

Ultimò, hanc ſententiam omiſſis recentioribus ante Concilium ſequutus eſt Rebuff. in l. *Anniculus, la 2. verſ. Decimo profeſſio tacita, ff. de verb. ſignif.* dum exemplificat dictam l. *Anniculus*, in anno probationis.

Hanc quoq; opinionem ſi rectè perpendatur, tenet gloſſ. in Clem. 2. *in ver. Per Annum, de Regular.* dum dicit ſatis eſſe ut Novitius detulerit habitum per integrum annum licet non exceſſerit: gloſſa enim ibi per integrum annum intellexit annum, cuius ultima dies illuxerit, licet non exceſſerit, quia quando ultimus dies eſt conſumptus, jam exceſſit annus. Cum ergo gl. conſtituat ibi differentiam Inter añum integrum, & annum qui exceſſit, oportet dicere primo caſu illã fuiſſe loquutam de año qui ſupremam diẽ attigit, ſecundo
19 verò de anno, cuius ultimus dies abſolutus eſt. Aliud enim eſt complere, aliud excedere, quia etiã id dicitur eſſe completum, licet ſuperſit aliqua pars illius. ut inquit Phænutius *in tract. de momen. tempor c. 30. num. 2.* & notat gl. in l. *Qua ætate, in ver. Compleſſe.* Quam ibi ſequuntur Bald. Alber. Fulgoſ. & reliqui interpretes, *ff. de teſtam.*

Cæterum pro contraria ſententia nullitatis profeſſionis videntur magis urgere rationes infraſcriptæ.

Primò enim decretum Concilii *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* ad profeſſionis validitatem neceſſariò, requirit, ut Novitius non minori tempore, quam per annum in probatione ſteterit. Quod etiam ante Concilium ſtatuerat jus commune in Religionibus mendicantium, c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem, de Regular. in 6.* gl. in Clem. *Eos, in ver. Per annum*, & ibi Cardin. *n. 7. verſ. Octavo quæro, eod. tit.* Notatur in c. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* Nauarr. *conſ. 31. n. 1. de Regular.*

20 Novitius verò, qui ante horas quinque profeſſus eſt, minori ſanè tempore quam per añum ſtetit in probatione. Quoniam añus ubi incipit ibi deſinit, & reſolvitur ut inquit Bald. *conſ. 458. n. 4. in fin, vol. 1.* gl. & DD. in l. *Ita vulneratas, §. Aeſtimatio, ff. ad leg. Aquil.* Ex qua hora incipit, finitur, Bart. in l. *Libellorum, ff. de accuſat.* Unde Varro *lib. 5.*
21 *de lingua latin.* annum ab annulo dictum putat, quod in ſe ipſum redeat, & Archid. in cap. *Si propter, num. 3. verſ. Annus dicitur, de reſcript. in 6.* exiſtimat annum dici ab ana, quod eſt circum, & nonas, quaſi circumiens, per text. in c. *Quadrageſima, de conſecr. diſt. 5.* Ergo cum Novitius aliquot horis deficientibus minori tempore quam per annum ſteterit in probatione; non videtur valida illius profeſſio.

Et eo magis, quia jus commune, à quo Concilium recipit interpretationem paſſivam, non ſolum exigit ut Novitius in probatione minori tempore quàm per annum, ſed etiam requirit, ut añus ſit elapſus, ut eſt tex. in d. cap. *Non ſolum, de Regular. in 6.* ibi, (Diſtrictiùs inhibemus ne ante añum probationis elapſum quemquam ad profeſſionem veſtri ordinis recipere præſumatis.

Certum eſt autem añum non poſſe dici elapſum, niſi ultimum momentum ſupremæ diei exceſſerit, ut ſcribit Phænutius in contrarium allegatus in *tract. de momen. tempor. c. 30. n. 2.*

22 Secundò, levis omiſſio quamvis regulariter non vitiet actum, l. 1. *fin.* ubi Bart notat, *ff. de ventr. inſpic.* Aliud tamen eſt quando id, quod omittitur eſt de forma, c. *Cum dilecta*, & ibi Felin. poſt alios *n. 56. de reſcript.* Dec. in c. *De appellationibus, n. 17. de appellat.* Añus autem com-
23 pletus, cum in Concilio adijciatur decretum irritans, eſt de forma, ut per Bald. in l. 1. *ff. de libr. & poſthum.* Felin. in d. c. *Cum dilecta, nu. 29.* Nauarr. *de Regular. conſ. 82. u. 3.* Ergo ex omiſſione horarũ quantſicumq; levi irrita videtur profeſſio.

24 Tertiò, cum año 1582. Greg. XIII. à menſe Octobri decem dies ſuſtuliſſet; Rota in cauſa Hiſpalen. profeſſionis, reſolvit invalidam eſſe profeſſionem emiſſam eadem die, & hora ſuſcepti habitus ab año probationis, licèt S. Cong. ſuper hoc aliàs noluerit reſpondere. Quæ etiam die 6. Novembris 1592. cenſuit habendam eſſe rationem tam in promovendis ad Ordines, quam in admittendis ad profeſſionem illorum decem dierum ſubtractorum in Calendario Greg. XIII. ita ut addendi ſint illi decem dies detracti. Ex quo ſequitur ab año 1566. uſque ad 1598. & ſic per ſpatium 32. añorum profeſſiones omnes emiſſæ ab his, qui putabant ſe compleviſſe decimum ſextũ añum, ſint omninò nullæ. deficientibus nimirum decem illis diebus. Concilium enim exigit decimum ſextum annum completum *d. c. 15. &*
25 *c. 16. verſ. Finito tempore, ſeſſ. 25. de Regular.* Et tamen quemadmodum videmus annum biſſextilem ex additione diei à Superiore facta non dici majus ſpatium quam anni, ut l. *Cum biſſextus, ff. de*
26 *verb. ſignif.* etiam ad effectum, de quo agitur. Leſſius *de iuſt. & iure, lib. 2. c. 41. verſ. Hinc ſequitur*, ubi dicit diem additum biſſexto eſſe neceſſarium ad hoc ut annus probationis dicatur completus: ita è converſo ex detractione quorumdam dierum Pontificis juſſu non videbatur illud ſpatium poſſe dici brevius, quam unius anni. Et tamen profeſſiones fuerunt declaratæ irritæ. Ergò multo magis hoc videtur dicendum in caſu præſenti.

27 Quartò, S. Cong. conſulta à Procuratore Generali Ordinis Minimorum annis ſuperioribus an novitius qui à monaſterio ut aliam religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantum horas in alio conventu moram traxerat, ac ſtatim deinde facti pœnitens reverſus fuerat, teneretur incipere novum annum probationis: reſpondit teneri ab eo die, quo rediit. Ergò quemadmodum defectus duarum horarum in medio anni reddit irritam profeſſionem ex ſententia Sac. Cong. ita etiam videtur eam irritare defectus horarum quinque in fine: æquè enim ad profeſſionis validitatem exigitur ut annus ſit completus, atque ut ſit continuus Lap. *alleg. 46. n. 6.*

28 Quintò, illis quinque horis moraliter poteſt cõtingere, ut novitius eos ſentiat ſtimulos, quos nũquam antea expertus ſit. Communis enim inimicus eo potiſſimum tempore, quo novitius eſt profeſſioni proximus, vires acuit, omneſque nervos intendit ut illum á profeſſione deterreat: arg. c. *Nulli 3. q. 1.* & ibi Turrecr. & docet D. Bonau. in opere quod inſcribitur *Speculum diſciplinæ ad Novitios, part. 1. cap. 2.* Quin etiam Superiores eò ſtrictio-

ctiorem denunciat religionis regulam. quo novitii ſunt ad profeſſionem proximiores , ut certiores fiant, an vero zelo, an potius humano aliquo affectu ſtatum religionis delegerint, ut uſus quotidianus docet.

Sextò in his, in quibos añus expletos exigitur, defectus horæ ſæpiſſimè facit ut annus non cenſeatur integer. Sic minores 25. añis licet ultimum diem aſſecuti, dicuntur tamen minores, quouſque ad horam nativitatis pervenerint, hic eſt tex. ad litteram in l. 3. §. *Minore, ff. de minor.* Sic in omnibus temporalibus actionibus niſi totus noviſſimus dies compleatur , non finit obligationem. Sunt verba text. in l. *In omnibus, ff. de act. & obligat.* & plurimos caſus ſimiles cumulat Phænutius *in tract. de momen. c. 30. num.* 1. & Tiraq. *de utroque retract. §. 1. glaſ. 2.*

Nec refragatur quod in matrimonio ſatis ſit cœptam eſſe ultimam diem ætatis. Siquidem in his terminis non procedit argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, quia noo tantum quis obligatur io illo, ſicut in ingreſſu religionis. Ita in puncto declarat Imola in Clem. 2. *num. 5. poſt glo. ibi in ver. Aetatem de regular.* & Abb. in cap. *Poſtulaſti, num. 3. infra ead.*

30 Septimò ſecundum hanc ſententiam in terminis tacitæ profeſſionis videtur etiam aliàs reſpondiſſe S. Congr. Concilii ponderando duas declarationes infraſcriptas. Nam cum olim dubitatum eſſet an tacita profeſſio , quæ non eſt excluſa decreto Concilii inciperet completo decimoſexto año; & an ſtatim poſt dictum tempus emiſſa cenſeretur: S. Congregatio cenſuit tacitam profeſſionem incipere à prima hora poſt perfectum añum 16. & finire año 17. Aliàs verò cenſuit Concilium c. 15. *ſeſſ. 25. de regular.* non ſuſtuliſſe tacitam profeſſionem, quæ inducitur per añum, & diem computandum à die poſt decimumſextum añum perfectum ejus, qui monaſteriũ ingreſſus eſt. Quamvis enim hæ duæ deciſiones invicem diſcrepare videantur, tamen non eſt ita : nam dum in prima deciſione dicitur animus tacite profeſſionis incipere à prima hora poſt perfectũ añum decimumſextum, ſatis iñuitur tempus currere de momento ad momentum. Et quamvis adjiciatur profeſſionem finire anno 17. tamen hoc ita intelligi debet ut hic annus ſit omninò abſolutus , cum ſumatur initium ab hora, & mométo temporis; neq; enim requiritur ut annus decimusſeptimus fuerit tranſactus cum agatur de profeſſione tacita, quæ à jure inducitur in inſtanti, & ultimo momento ejuſdem anni decimiſeptimi, ut inferiùs explicabitur. In ſecunda verò quia terminus à quo non ſumitur ab hora, ſed à die poſt 16. annum & dies termini non computatur in termino ; Ideò Sac. Congregatio dixit tacitam profeſſionem induci poſt annum, & diem, juxta tex. in c. *Puella*, ibi, ac ſi per annum, & diem, 20. *q.* 2. ut ſic non ſufficiat ſupremam diem attigiſſe , ſed oporteat illam eſſe omninò abſolutam, & conſummatam. Atque ita ex ſententia S. Congregationis dies cœpta in hac materia non habetur pro completa.

31 Octavò tametſi illa quæſtio an tempus computetur de momento ad momentum , & an ultima dies anni cœpta habeatur pro completa , variè ſit à DD. agitata, & ob textuum, ac rationum diverſitatem valdè ambigua ſit, multiſque limitationibus , atque ampliationibus implicata ; ut videre eſt apud Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſ. 11. n. 17. cum ſeqq.* & apud Juriſtas in l. 1. *ff. de manumiſſ.* in l. *Si cui, ff. de legat.* 1. & Canoniſtas in cap. *Cum in cunctis , de elect.* tamen frequentius recepta eſt opinio gloſſæ in l. 3. §. *Minorem, ff. de minor.* ut diſtinguendum ſit an in materia, de qua agitur, verſetur favor, vel odium, ut dies cœpta pro impleta, vel non adimpleta habeatur prout favor ſuadet haberi, vel non haberi. Hanc gloſſæ opinionem ſequuntur ibi Bart. & Alberic. qui teſtatur in hac quæſtione ſemper ad eam gloſſam recurri ſolere ; explicatque clariſſimè diem cœptam non haberi pro completa ubi eſt favor ut tempus duret, & haberi ubi eſt favor ut tempus finiatur. Idem tradit gloſ. in dict. cap. *Cum in cunctis , in ver. Exegerit, de elect.* cum qua tranſeunt ibi Doctores , & Abb. *num. 6.* teſtatur communiter eam gloſſam approbari, & de communi etiam teſtatur Tiraqu. *d. gloſſ. 11. num.* 44.

32 Suppoſita igitur hac ſententia quæ receptiſſima eſt, illud in caſu noſtro inſpicere oportet, an ſit favor , ut tempus protrahatur uſque ad ultimum momentum, vel ut quantocyus finiatur. Et quidem favorabile eſſe ut duret toto noviſſimo die añi probationis ſatis clarum eſſe videtur. Nam hic annus inſtitutus eſt favore utriuſque , id eſt tam religionis quàm novitii , ut illa probet mores novitii , hic verò auſteritatem religionis ,
33 cap. *Ad Apoſtolicam , infra eodem.* At vero favor eſt novitii , ut hæc deliberandi libertas , ſeque jugo religionis ſubmittendi , ac alligandi duret uſque ad ultimum temporis momentum. Favor etiam eſt religionis cujus intereſt prorſus voluntarios habere milites, cap. *Non eſt*, 15. *q.* 1. cap. *Præſens, 20. quæſt.* 3. quique integro anno de religione conſulto deliberantes firmo, propoſito illi tamdem ſe devoveant. Ad hoc c. *Monaſteriis, 19. quæſt. 3.* & quod notat Hoſtien. in dict. cap. *Ad Apoſtolicam, num. 4. infra eod.* Ut enim habetur in c. *Non ſolum, ead. tit. in 6.* decet , & expedit ut in hac conſcientiæ puritati non deſit judicium rationis, ne unde ſpiritualis profectus quæritur , ſalutis diſpendium ſubſequatur. Et ex conſequenti cum favor in eo verſetur, ut latius ſit tempus, nec ullum momentum præripiatur novitio ; ultima dies cœpta non debet haberi pro completa.

Neque huic fundamento obſtat quod ſumma ſit ratio , quæ pro religione facit, l. *Sunt perſonæ, ff. de relig. & ſumpt. funer.* adeò ut favor eſſe videatur quem cito religioni alligari. Quia primò reſpondetur tametſi aliquem eſſe religioſum ſumus ſit favor , tamen ante quam talis efficiatur, ſummum eſſe favorem cum integra plenitudine temporis de religione deliberare.

Quinimò gloſſa ſingularis hic in verb. *Conſummationem* , In regulæ , inquit , obſervatione gravitas eſt , & labor , & ſic odium ; & ideò annus completus exigitur , arg. ſupra , cap. *Quia in inſulis.* Quam gloſſam ſequuntur ibi Inno. & Ant. de Butr. Difficilis enim eſt vitæ mutatio, & cum animæ ſit labore, ut dicit text. in hoc caſu in Authen. *de Monach. c. 2. §. Sancimus ergo , collat.* 1. & Jo. Andr. *hic num. 2. verſ. Et hac ratio probatur.* Et hæc dura ſunt ad portandum homini neophyto, & non aſſueto, ut Hoſtien. inquit *in* 5. & ſequuntur alii quos retuli ſupra in 2. *notab.* Ad quod confert etiam doctrina Specul. *in 4. lib. tit. de Statu Monach. q. 63.* ubi ait; (Quando dubitatur qua de cauſa quis

quis intraverit religionem, ante annum præſumitur pro novitio, poſt annum pro religione. Ob quam rationem Tridentinum Concilium añum probationis, qui de partium conſenſu remitti poterat juxta cap. *Ad Apoſtolicam infra eodem*, vetuit poſſe remitti, noluitque profeſſionem antea factam parere obligationem etiam ad religionem in genere, ut habetur in *cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* id ſcilicet intendens, ut religionis profeſſionem magna præcederet deliberatio: Hanc autem legem pœnalem nullitatis profeſſionis fuiſſe à Concilio latam in favorem profitentium, nec habendam eſſe rationem præjudicii monaſterii tradit clarè Navarr. poſt Dec. quem citat in *conſ. 31. num. 4. de Regular.*

34 Reſpondetur ſecundò, quamvis annus probationis ſit inſtitutus ſavore utriuſque, ſcilicet tam profitentis, quàm religionis recipientis: tamen revera principaliter indultam eſſe in favorem ingredientis, ut poſt Archid. tradunt in cap. *Non ſolum, de regular. in 6.* Gemin. *n. 4.* Anchar. *in 6. notab.* & Franc. *in 3.* & deducitur ex textu d. c. *Non ſolum*, dum ait añum probationis in ſubſidium humanæ fragilitatis eſſe regulariter inſtitutum. Ideoque potius ſpectandus eſt ſavor Novitii, quàm Religionis, ut concludit Hoſtien. in d. *c. Ad Apoſtolicam, n. 5. verſ. Et eſt ratio diverſitatis*, quam ibi ſequuntur Jo. Andr. Cardin. & alii communiter.

35 Tertiò reſpondetur etſi daremus in hac materia verſari ex parte favorem, & ex parte odium, tamen quod ſervari debet cum in re ſolus ſavor verſatur, eſt etiam ſervandum cum partim verſatur odium, & partim ſavor, & ſic caſus eſt mixtus. Ita ſentit gloſ. recepta in dict. cap. *Cum in cunctis. in verb. Exegerit. in fine*, ubi ait, cum in materia verſatur utrumque, ideſt tam odium, quàm ſavor tempus de momento ad momentum computari, & idem cenſuit Rota *deciſ. 75. num. 41. par. 2. diverſor.*

Sed quatenus ab hac opinione cōmuni quæ diſtinguit inter favorem, & odium diſcederemus, & ſequeremur aliam, quæ habet inſpiciendam eſſe formam verborum, quæ multos habet ſectatores, videlicet Abb. Rebuff. Caſſan. & alios relatos in d. *deciſ. 75. n. 33.* tamen etiam ſecundum hanc opinionem videtur verius diem cœptam hoc caſu nō haberi pro completa. Obſervandum eſt enim decretum Concilii, in *d. cap. 11.* per ea verba, nec qui minori tempore quàm per añum à ſuſceptione habitus in probatione ſteterit, & connotare tempus probationis non à die, ſed ab actu ſuſceptionis habitus. Unde intrat communis concluſio ut quotieſcunque terminus ſtatuitur ab aliquo actu, non à die actus tempus currat de momento ad momentum, ac proinde quilibet vel minutiſſimus defectus infringat actum, gloſ. Jo. Andr. Cardin. Anchar. Abb. & alii plures relati à Tiraq. *de utroque retrac. §. 1. gloſ. 15. n. 23.* Unde Angel. de Peruſ. *conſ. 404. ſub n. 4. verſ. finem*; [& generaliter, inquit, addo hanc doctrinam quod ubi decurſu temporis incboando, & terminando, quæritur tempus, incipit à momento actus explicati. & finitur cum pro revolutione temporis dies noviſſimus ad idem punctum pervenerit] Et in terminis conſimilia verba, poſt ſuſceptum habitum infra annum, & alia hujuſmodi operari, ut tempus currat de momento ad momentum, tradit apertè Joan. Andr. in cap. *Cupientes, col. 1. poſt princ. in ver. Poſt conſenſum, de elect. lib. 6.* & ſequitur Tiraq. *loco cit. num. 49.*

Ad extremum huic ſententiæ ante Concilium videtur adhærere. Philipp. Franc. in c. 1. *ſub n. 2.* ibi; (Requiritur ergo quod ſit añus conſummatus in totum) *de reg. in 6.* & tamdem approbat Vitalin. in Clem. *2. n. 27. de regular.* ubi loquitur in religionibus Mendicantium, in quibus de jure communi requiritur añus probationis completus, ut ſupra diximus; & ſentit non ſufficere ad validitatem profeſſionis ut añus probationis ſit in fine, ſed oportere ut ſit completus, adeo ut ſequentem annum attigerit.

Neque verò gloſſa in ultima appoſitione allegata hujuſmodi opinioni adverſatur: quia quamvis dicat añum probationis debere eſſe integrum, ſed non requiri ut exceſſerit; tamen loquitur in profeſſione tacita, quæ cum per lapſum integri añi inducatur ipſo jure, & ſic in inſtanti, ſatis eſt ut annus ſit completus; quia in illo ultimo temporis tacita profeſſio cenſetur inducta abſque eo quod annus ſit elapſus. At ſecus eſt in profeſſione expreſſa, quia cum requirat ſactum hominis, non poteſt fieri in illo inſtanti, & momento temporis. quo añus eſt abſolutus. Ideoque neceſſariò requiritur ut añus ſit elapſus, quia ſi antea fieret, annus nō eſſet integer, & completus, ut patebit cuilibet rem accurate conſideranti.

Et poſt Concilium eandem ſententiam ſimpliciter ſequuntur Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 24. num. 22.* Leſſ. *lib. 2. de iuſt. & iure, c. 41. n. 7. verſ. Quarto annum probationis*, & Ludovic. Miran. qui aſſerit hanc concluſionem eſſe veram, & communiter probari à Doctoribus antiquis, & junioribus in *Man. Prælator. c. 22. art. 3. concl. 2.* licet contrarium levibus argumentis tradiderit Rodriqu. *de regular. tom. 3. q. 17. art. 4.*

Nec obſtant quæ ſuperius in contrarium adducta ſunt.

Ad primum enim ſatis patet reſponſio ex ultimo argumento pro opinione negativa verſ. *Secundò probatur.*

Ad ſecundum de præcepto mortali patet ſimiliter reſponſio ex 2. 5. 6. & ultimo fundamento hujus ſententiæ.

Tertium eliditur ex quinto argumento contrario.

Quartum itidem ſublatum eſt ex dictis in ultimo fundamento.

Ad quintum conceditur ad validitatem profeſſionis requiri annum expletum 365. dierum atque horarum ferè ſex; ſed negatur id eſſe abſurdum.

Atque ex his omnibus videtur poſſe reſponderi profeſſionem, ut proponitur, emiſſam non eſſe validam.

Hæc controverſia bis contigit in S. Congregatione Concilii, & utroque caſu Sacr. Congregatio habuit profeſſionem pro invalida; ſed ad vitandos in religione motus à deciſione abſtinuit, nonnullis adhibitis temperamentis.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Sane.

SVMMARIVM.

1 Canonicus Regularis, ſi fiat Monachus Religionis arctioris, manet Monachus: ſi laxioris, redire compellitur.

2 Religio ſtrictior non dicitur quæ à principio ſuæ fundationis habet ſtrictiorem regulam; ſed in qua modò arctior vita ducitur.

3 Regula Canonicorum Regularium eſt laxior, quam regula Monachorum.

4 Sed per conſtitutiones poteſt eſſe ſtrictior.

5 Fratres Prædicatores, etſi profiteantur Regulam S. Auguſtini, quæ laxior eſt, tamen per Conſtitutiones arctiorem vitam ducunt, quàm Monachi.

6 Et tranſeundo ad Monachos apoſtaſiam non effugiunt.

7 Religio ut dicatur arctior, non tantum Regula, ſed etiam Conſtitutiones debent attendi.

8 Conſtitutiones Ordinis tolli poſſunt per contrarias conſtitutiones, ſed regula per conſtitutiones tolli non poteſt.

9 A Religione maiori, in qua remiſſius vivitur, fieri poteſt tranſitus ad minorem melius obſervatam.

10 Quod locum habet ſi totus Ordo ſit collapſus, nec ſit ſpes reformationis; aliàs ſecus.

11 Regularis qui zelo ſanctioris vitæ tranſivit ad arctiorem Religionem non petita Superiorum licentia, permittitur diſpenſativè in ea remanere, licet de rigore cogendus ſit redire ad primam.

12 Religio an ſit una tantum, vel plures, & in quo differant, & n. ſeqq. uſque ad num. 24.

13 Religio omnis hoc habet commune, ut quis ſe totaliter præbeat ad ſerviendum Deo ſecundum tria eſſentialia vota, & n. 31. & ſeq.

14 Religionis ſtatus eſt quoddam exercitium, quo quis exercetur ad perfectionem charitatis, & num. 26. & 56.

15 Religiones diverſificantur ſecundum diverſitatem operum, ad quæ ordinantur.

16 Item ſecundum diverſos actus exercitiorum.

17 Religiones etſi conveniunt in tribus ſubſtantialibus; tamen diverſificantur ſecundum diverſos fines ad illa tria ſubſtantialia ordinatos, num. 48.

18 Et quatenus aliquæ ſint ordinatæ ad eoſdem fines tamen dicuntur diverſæ propter diverſas inſtitutiones, habitus, & denominationes, & n. 20.

19 Clericorum genus habet ſub ſe duas ſpecies, id eſt Clericos ſæculares, & Religioſos, & appellatione unius iſtorum non venit alterum.

21 Religio ſecundum Theologos eſt una tantum, ſeu unum genus, licet plures ſint ſpecies.

22 Religiones omnes conveniunt in ſummo fine, qui eſt charitas, & in tribus ſubſtantialibus Regulæ, & num. 48. & 56.

Et ideo non differunt niſi per accidens, d. n. 22.

23 Sed contra, & num. 48.

24 Religio quæ dicatur arctior, ſeu diſtrictior, vel maior, & n. ſeqq. uſque ad num. 66.

25 Religio principaliter ordinata eſt ad opera vitæ contemplativæ, quæ in oratione & ſtudio conſiſtunt, & n. 38.

26 Religiones quædam ordinatæ ſunt ad opera vitæ activæ, & aliquæ ad mixta.

27 Et activorum actuum quidam conſiſtunt in prædicatione, & doctrina, & conſilijs animarum, vel in Prædicatoribus, Minoribus, &c.

28 Quidam in militia, ut in Templarijs, & Hoſpitalarijs.

29 Quidam ad hoſpitalitatis, & infirmorum obſequia, ut in Ordine Cruciferorum, & Sancti Antonij Viennen.

30 Religionum aliquæ ſunt ordinatæ ad ſolitudinem, aliquæ ad ſocietatem, quædam habent propria in communi, & quædam non.

31 Religio maior, ſeu perfectior an dicatur quæ habet opera contemplativa.

32 An verò quæ habet opera activa.

33 Militares Ordines ordinati ſunt ad effuſionem ſanguinis activam, non autem paſſivam, licet per accidens etiam paſſiva evenire poſſit.

34 Qui caſu propter martyrium cæteris Religionibus eſſent præferendi.

35 Religionum maioritas ſecundum Theologos attenditur principaliter ex parte finis, ſecundariò ex parte exercitij.

36 Et quidem ſi finis Religionum ſit idem.

37 Diſcretio in Religionibus præfertur ieiunijs, vigilijs, & huiuſmodi obſervantijs, & n. 46.

38 Contemplationis opus duplex, oratio, & lectio.

39 Vitæ activæ opus duplex unum derivatur ex contemplationis plenitudine, ut prædicatio, & doctrina.

40 Et hoc præfertur ſimplici contemplationi.

Aliud totaliter conſiſtit in exteriori occupatione, ut eleemoſynas dare, & hoſpites recipere, &c. quæ ſunt minora operibus contemplativis, n. 42.

41 Religiones, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, tenent ſummum gradum, ſecundum verò quæ ordinantur ad contemplationem, & num. 50.

43 Militia opus dicitur nobilius alijs operibus activis, & cur.

44 In Religionibus ordinatis ad ſubventionem privatam proximi primum eſt infirmos recipere, ſecundum captivos redimere, Tertium hoſpites recipere, Quartum ad ſuum victum manibus operari.

45 Ad continentiam convenientius ordinantur maceratio corporis per abſtinentiam cibi, quàm per ſubtractionem veſtium.

46 Religiones arctiores non ſunt quia arctiores habent obſervantias, ſed quia obſervantiæ maiori diſcretione ordinatæ ſunt ad ſuum finem, & num. 51. & 55.

47 Vigiliæ, nuditas, & huiuſmodi nō perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt.

48 Religiones omnes conveniunt in communi exercitio circa tria ſubſtantialia, ſed in obſervantijs variant.

49 Religionum præeminentia triplex.

50 In trāſitu de una ad aliam Religionem ſecundum Theologos non attendatur quæ ſit aſperior, ſeu durior, ſed quæ ſit perfectior, ſeu fructuoſior.

Sed contra ſecundum Canoniſtas, n. 55. & ſeqq.

52 Religio Prædicatorum, cum ad prædicandum ſit principaliter inſtituta, alijs eſt perfectior, & ex omni alia licet ad eam tranſire.

53 Etiam ex Carthuſienſi.

54 Sed è converſo ex Ordine Prædicatorum ad alios tranſ-

tr anſire non licet, niſi in illo foret remiſſa religio. contrarium, n. 57. & 58.

55 *Canoniſtæ rejectis Theologorum ſubtilitatibus in tranſitu de una ad aliam Religionem attendunt ſolùm quis ſit arctior, diſtrictior, durior, vel fortior modus vivendi.*

Et hanc opinionem obſervat Curia, n. 58.

58 *Carthuſianus tranſiens ad Prædicatores punitur tanquam apoſtata.*

59 *Sed ad Carthuſiam datur tranſitus ex quacunque Religione.*

60 *Etiam Minimorum, & Minorum de Obſervantia, vel Capuccinorum.*

Et quid de Eremo Camaldulenſi, n. 62.

61 *Carthuſienſium ſtrictior clauſura cum abſtinentia à carnibus in quocunque caſu præponderat alijs Religionum aſperitatibus.*

62 *Ad Eremitas Camaldulenſes ex Indulto Eug. IV. tranſire licet ex quocumque Ordine, etiam Carthuſienſium licentia petita licet non obtenta.*

63 *Et an hodie ſit locus huiuſmodi indulto, & n. ſeq.*

64 *Eremitarum Camaldulenſium, & Montis Coronæ unionem factam ab Urbano VIII. confirmavit Sanctiſſimus D. N. Innocentius X.*

65 *Ad Militares Ordines Curia non dat tranſitum à Religionibus Mendicantium, vel non Mendicantium etiam laxioribus.*

66 *Regularis profeſſus in laxiori Religione an teneatur adimplere votum ſimplex quod prius emiſerat de intrando Religionem arctiorem, & n. ſeq.*

67 *Votum ſecundum ſolemne derogat primo ſimplici, pro quo tamen venit pœnitentia imponenda.*

68 *Epiſcopus, qui prius voverat ingredi Religionem, tenetur cedere Epiſcopatui, & votum implere.*

1 SANE. Si Canonicus Regularis efficiatur
Monachus, aut Religionis arctioris, & tūc
manet Monachus: aut laxioris, & tunc redire
compellitur. Hoc dicit Jo. Andr. Butr.
Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. vel ad idem ſecūdum
Abbatem, Canonicus Regularis poteſt effici
Monachus, ſi Religio ad quam tranſit eſt ſtrictior
ſua: aliàs ſecus, ſed juxta intellectum, qui verior
eſt, ut dicā infra in 2. *not.* Decretalis hoc intendit.
Canonicus Regularis qui zelo ſanctioris vitæ
tranſivit ad monaſterium Monachorum, non petita
ſui Superioris licentia, permittitur diſpenſativè
in eo remanere, ſi de præſenti arctior ibi vita
ducatur; aliàs redire compellitur. Primò narrat
factum quod, ſecundò diſtinguendo diffinit. ibi,
id tua; & ſecundum membrum ibi, *alioquin*.

2 Nota primò ibi, *Si locus ubi nunc permanet majoris
Religionis exiſtat*, ad validitatem tranſitus de
una ad aliam Religionem non eſſe attendendum
an monaſterium, ubi primò quis profeſſionem
fecit, à principio ſuæ fundationis fuerit ſtrictioris
Regulæ, quàm monaſterium, ad quod fit
tranſitus, ſed an ſecundum monaſterium modo
ſit arctioris, prout ex hac littera deducunt Innoc.
in princ. in verb. Nunc, Hoſt. *num. 1. in eod. verb.*
Jo. Andr. *eod. num. in verb. Ubi nunc*, qui ponderat
dictionem, *Nunc*, ac ſi textus dicat non inſpiciendum
privilegium fundationis Regulæ utrinſque
loci, ſed ſatis eſt, ut nunc ſit ſtrictioris
illud ad quod tranſivit, licèt fortè tempore fundationis
fuerit laxioris; Et ſequuntur Butr. *nu.*
4. Cardin. *in 1. notab.* Anchar. *nu.* 2. Jo. de Anan.
in 1. notab. & Abb. *num.* 4. qui affirmat multos in
hoc decipi advertentes ſolum ad regulam, utriuſque
monaſterii antiquitus inſtitutam, & non admodum
vivendi de præſenti exiſtentem. Ego ad
3 hoc aliter induco hanc decretalem: nam iſte erat
Canonicus Regularis, & tranſivit ad Monachatum,
& tamen mandatur inquiri an monaſterium,
ad quod tranſivit ſit majoris Religionis, vel minoris:
hæc autem inquiſitio fieri non poterat reſpectu
Regulæ, & primævi inſtituti, quia Canonici
Regulares Regulæ inſerviunt laxiori, ut dicit
textus in cap. *Quod Dei timorem, infr. de ſtat. Monachor.*
Ergo neceſſe eſt ut inquiſitio facienda eſſet
reſpectu præſentis obſervantiæ, & conſequenter
inſpiciendum eſt an tempore tranſitus in utroq;
monaſterio ſtrictior, vel laxior vita ducatur, ad
hoc c. *Licet*, ibi, Vitam ducere arctiorem; & ibi
dixi *nu. 20. & 21.* poſt Abbatem *in 9. notab. infra*
4 *eod.* Veruntamen, ut dicit Gul. Naſo, quamvis
Regula Canonicorum Regularium ſit laxior, nihilominus
poſſibile eſt ut per Conſtitutiones ſit
ſtrictior, ſicut videre eſt ſecundum eum in Fra-
5 tribus Prædicatoribus, quia etſi profiteantur Regulam
Sancti Auguſtini laxiorem, quàm ſit Regula
Sancti Benedicti: tamen Regula eſt quid minimum
reſpectu aliarum aſperitatum, quas inducūt
Conſtitutiones Ordinis, quæ uſque adeo arctant
Prædicatorum vitam, ut aſperior dicatur, quàm
6 vita Monachorum. Si ergò tranſierint ad Monachos,
apoſtaſiam nō effugiunt, & cogendi ſunt
7 redire ad primum Ordinem, ut hic: & concordant
Goffred. & Jo. Andr. *n.* 2. Atque ita non tantum
Regula, ſed etiam Conſtitutiones in hoc ſunt attendendæ
ſecundum eos, & conſentiunt Cardin.
in 2. quæſt. Anchar. *num.* 4. & Abb. *num.* 5. & idem
Cardin. in cap. *Ad noſtram, num. 2. & 3. ſupra de
appel.* ubi etiam Abb. *num.* 6. & Præpoſit. *n.* 8. Anchar.
in Clem. 1. *num. 4. in 3. not.* & ibi Imol. *nu.*
9. *de Regular.* Lap. *alleg.* 61. *Quidam Franciſcus, aliàs*
62. *num.* 5. Philipp. Prob. *in addit. ad Monach.*
8 *in cap. 1. num. 20. infra eodem lib. 6.* Sylveſter *in
verb. Religio, 4. quæſt.* 6. Nec refert quod Conſtitutiones
tolli poſſint per contrarias Conſtitutiones,
ut in *reg. 1. de reg. iur.* Regula autem per
conſtitutiones non poſſit tolli, ut in c. *Sicut, infra
eod.* nam, ut reſpondet Jo. Andr. *d. num. 3. verſ. Ad
id autem*; ſatis eſt ut poſſint non tolli: ad hoc l.
Sufficit, ff. de condit. indeb. & Clem. *Quia, de ſupplen.
neglig. Prælat.* cum ſimilib. ut per eum vel
ſecundum Abbat. *hic num. 5. verſ. Dic autem etiam
clarius*, Licet Conſtitutiones tolli poſſint, tamen
ſatis eſt, ut de præſenti in primo monaſterio ſtri-
9 ctiùs vivatur. Itaque ſive laxior vita oriatur ex
tranſgreſſione Regulæ, ſive ex inobſervantia
Conſtitutionum, à Religione, in qua remiſſiùs
vivitur poteſt quis licitè tranſire ad minorem Religionem
melius obſervatam, ſecundū D. Thom.
in 22. quæſt. 189. art. 8. in corpor. Jo. Andr. *hic n.* 3.
& Card. *in conſ. 28. Pro elucidatione*, ubi eſt caſus.

Verum hoc notabiliter limitat Jo. Andr. *d. n. 3.*
10 ut locum habeat ſi totus Ordo ſit collapſus, nec
ſubſit ſpes reformationis, ſicut eo tempore contigit
in Templariis: aliàs ſecus. Unde ſi monaſterium
verbi gratia Sancti Benedicti ſine ſpe reformationis
ſit collapſum; nihilominus ſi plura monaſteria
eiuſdem Ordinis, ſaltem in patria vel provincia
reperiantur non collapſa: tunc minimè licebit
ad minorem Religionem tranſire. Facit
cap. *Abbate, in fin. de verb. ſignif.* Et cum hac limita-

mitatione Jo. Andr. tranſeunt hic Gardin. *in 3. q.*
Anchar. *num.* 4. & Abb. *num.* 7. Sylveſter *in verb.*
Religio 4. in 2. & 6. quæſt.

11 Secundò, nota ibi, *in eodem loco cum pura con-*
ſcientia remanere permittas. Regularem, qui bo-
no aelo tranſivit ad arctiorem Religionem, non
eſſe cogendum ad primum Ordinem redire, licèt
à Prælato ſuo tranſeundi licentiam non petierit;
quod ſatis expreſsè probatur hic; nam iſte Cano-
nicus Regularis fugerat à ſuo monaſterio, ut dici-
tur in littera, & ſic licentiam non poſtulaverat, ut
arguit Hoſt. *hic in princ. in verb. Fugerat.* Non e-
nim placet intellectus Magiſtri Petri de Sampſo-
ne dicentis Papam hic loqui juxta vulgare Lom-
bardorum, qui verb. *Fugere*, uſurpant pro *ire*, ut
hic refert Abb. Antiq. *num.* 1. Et tamen quia cum
puritate conſcientiæ tranſivit, non compellitur
redire ad primum monaſterium, niſi in caſu, in
quo ſecundum ſit minoris Religionis; & ita per
hanc litteram ſentit gloſ. Bernard. *hic*, & in cap.
Licet, in verb. Licentiam poſtulaverit, infra eodem. Sed
tu dicas Religioſum poſſe revocari ad ſuum mo-
naſterium, ut tenet gloſ. Joannis, in c. *Mandamus, in*
ver. Monachos, 19. q. 3. & latè probavi in d. c. *Licet,*
in 2. q. à n. 52. uſque ad n. 60. Nec obſtat hoc cap.
quia in hac parte continet gratiam, & diſpenſatio-
nem, ut innuit verb. *Permittas*, ſecundum præcita-
tam gloſ. & Hoſt. *hic in princ. verſ. Vel quod hic di-*
cit, & num. 1. verſ. Vel cum pura conſcientia, & Abb.
num. 2. verſ. Tamen gloſ. & ex hoc intellectu collige
in practica, quod etſi de vigore juris tranſiens de
una ad aliam Religionem aelo ſanctioris vitæ co-
gendus ſit regredi ad primam, ſi à Prælato ſuo
tranſeundi licentiam non petierit: tamen non
eſt inconveniens ut ex æquitate Sedes Apoſtoli-
ca eum eo miſericorditer diſpenſet, ut poſſit re-
manere in ſecunda; ſi de præſenti in ea ſtrictior
vita ducatur, prout Papa hic fecit.

12 QUÆRO an Religio ſit una tantum, vel plu-
res ſint Religiones, & in quo differant.

Reſpondeo cum Jo. Andr. *hic n. 4.* cum jus no-
ſtrum de Religionibus loquens dicat alteram ma-
jorem, vel arctiorem, aut diſtrictioris vitæ, & al-
teram minorem, vel laxiorem, ut hic, & in cap. *Li-*
cet, & cap. *Conſulti, infra eod.* & in cap. *Virgines,*
20. q. 4. in cap. *Quod Dei timorem, infra de ſtatu*
Monachor. & in cap. *Qui votum, infr. eodem lib. 6.*
Hinc patet Religiones eſſe plures, & non unam
tantum, ut in Clem. 1. *de elect.* & in cap. *unic. de*
13 *Relig. Domib. lib. 6.* Nec obſtat ſi dicas non eſſe
ibi differentias per ſpecies, ſed per accidens, cum
omnis Religio hoc habeat commune, ut quis ſe
totaliter præbeat ad ſerviendum Deo ſecundum
tria principalia, & eſſentialia vota, de quibus in
cap. *Cum ad monaſterium. in fin. de ſtatu Monachor.*
Quo fit, ut non poſſit eſſe diverſitas ſecundum
hoc, ut in una Religione quis aliquid ſui retineat,
& in alia aliud, ſicut in ſtatu Epiſcopali, non eſt
diverſitas in ſpecie, ſed eſt unus ubicumque fue-
14 rit, cap. *Legimus, 93. diſt.* Id inquam non obſtat,
quoniam ut reſp. Jo. Andr. *d. n. 4. verſ. Fateri,* [Sta-
tus religionis ex illis tribus eſſentialibus eſt perfe-
ctius quoddam exercitium, quo quis exercetur
ad perfectionem charitatis. Sunt autem diverſa
charitatis opera, quibus homo vacare poteſt. Sunt
etiam diverſi modi exercitiorum; & ideo religio-
15 nes diverſificantur dupliciter. Primò enim diver-
ſificantur ſecundum diverſitatem operum, ad quæ
ordinantur, ut quia una eſt ordinata ad peregrinos
hoſpitandos, aliæ ad captivos viſitandos, vel redi-
mendos; una ad actus contemplativos, alia ad a-
ctivos, alias ad mixtos. Secundò, diverſificantur
ſecundum diverſos actus exercitiorum, ut quia in
una caſtigatur corpus per abſtinentiam, in alia per
nuditatem, in alia per operationem manuum; ma-
jor tamen eſt prima diverſitas, quàm ſecunda, cum
17 finis in unaquaque re ſit potiſſimum. Quamvis er-
go tria illa eſſentialia unicuiq; religioni ſint com-
munia: tamen bene compatiuntur religiones fore
diverſas propter diverſas diſpoſitiones, & diver-
18 ſos fines ad illa tria eſſentialia ordinatos. Quin-
imo, eſto aliquæ Religiones ſint ordinatæ ad eoſ-
dem fines, nihilominus cum diverſæ ſint inſtitu-
tiones, diverſi habitus, diverſæ denominationes,
dicuntur eſſe diverſæ, & ſic loquitur d. Clem. 1. *de*
elect. & d. c. *unico, de religioſ. domib. lib. 6.*] Hæc Jo.
Andr. quæ ferè ad calamum tranſtulit ex D. Tho-
19 ma in 2. 2. q. 188. *art.* 1. Quibus adde Gemin. *conſ.*
41. Pro clariori deciſione *n.* 1. ubi magiſtraliter di-
cit in eccleſia militanti eſſe unum genus homi-
num generaliſſimum, quod principaliter dividitur
in duo genera ſubalterna, clericorum, videlicet, &
laicorum, c. *Duo ſunt genera, 12. q. 1.* Genus autem
ſubalternum clericorum habet ſub ſe diverſas
ſpecies, quæ principaliter dividuntur in duas, vi-
delicet in clericos ſæculares, & religioſos, & ap-
pellatione unius iſtorum proprie ſumpto voca-
bulo non comprehenditur alterum, ut eſt text. in
cap. *Ex multa, verſ. Sicut ergo, infra de voto,* & notat
gloſ. in Clem. *Cupientes, in verb. Religioſi, de*
20 *præbend.* Item ſpecies religioſorum dividitur in
alias ſpecies, quæ diſcernuntur ex diverſitate pro-
feſſionis, & habitus, ut patet in cap. *Ut lex conti-*
nentiæ, 27. q. 1. & in Clem. 1. *de elect.* & in Clem. 1.
Eos, de Regular. cum ſimilib. Quod latius proſe-
quere, ut per eum. Dicit etiam Lapus *allegat.* 130.
Pro dubij num. 4. ſecundum opinionem Theolo-
21 gorum unam tantum eſſe Religionem, quia in
omnibus religionibus inſunt illa tria ſubſtantia-
lia ſcilicet obedientia, continentia, & carentia
proprii. Et ſine illis tribus non eſt religio, ut no-
tatur in cap. 2. *de Eccleſiis ædificand.* ergo una tan-
tum eſt religio, ſeu unum genus, licet plures ſint
22 ſpecies. Similiter Anchar. *conſ.* 321. *Præmittenda*
ſunt, n. 1. (Licet, inquit, Religiones diverſificen-
tur ſecundum diverſitatem operum, & exercitio-
rum; tamen omnes in fine conveniunt, ſcilicet in
dilectione Dei, & proximi; ergo in ſummo fine,
qui eſt charitas, omnes Religiones conveniunt, ut
in Extravag. *Ad conditorem, verſ. Cum enim,* Con-
veniunt etiam omnes religiones in tribus ſub-
ſtantialibus regulæ, de quibus in cap. *Cum ad mo-*
naſterium de ſtat. Monach. Ex quibus poteſt dici,
quod prædictæ diverſitates faciunt potius religio-
nes differre in qualitate accidentali, quàm in ſub-
ſtantia, ſive eſſentia, arg. l. *Ordo, ff. de publ. iudic.* Fa-
teri tamen oportet, quod dicta diverſitas acci-
dentium, ſive qualitatum inducat diverſitatem
religionum, ut notatur in Clem. 1. *de elect.*) Hacte-
23 nus verba Ancharani. Sed tu dicas cum Jo. Andr.
religionum differentias eſſe per ſpecies, & nõ per
accidens, ut dictum eſt ſupra *num.* 13. Nec obſtat
quod ea, quæ in eſſentialibus, conveniunt, ſicut
religiones omnes cõveniunt in tribus ſubſtantia-
libus, ſine quibus non eſt aliqua religio, non dif-
ferant niſi per accidens. Quoniam, ut reſpondet

S. Tho.in *2.2.q.188.art. 1. ad* 2.tria eſſentialla vo-
ta pertinent ad exercitium Religionis, ſicut quæ-
damprincipalia,ad quæ omnia reducuntur. Ad
obſervandum autem unumquodque eorum di-
verſimodè aliquis ſe diſponere poteſt,puta ad vo-
tum continentiæ ſervandum ſe diſponit aliquis
per loci ſolitudinem,per abſtinentiam,& per mu-
tuam ſocietatem, & per multa alia hujuſmodi ,&
ſecundum boc patet quod communitas eſſentia-
lium votorum compatitur diverſitatem religio-
nis,tum propter diverſas diſpoſitiones,tum etiam
propter diverſos fines.

24 Secundò QUÆRO, quæ Religio dicatur ar-
ctior,ſeu diſtrictior,vel major.

25 Pro ſolutione quæſtionis præmittendum eſt
Religionem principaliter ordinatam eſſe ad ope-
ra vitæ contemplativæ,quæ in oratione,& ſtudio
conſiſtunt,ad quod propriè videtur ordinatus or-
do Ciſtercienſium,& Carthuſienſium, licet ali-
quis ex his ſecundariò opus manuum, vel hoſpi-
26 talitatem habeat annexam. Sed multæ Religiones
ſunt etiam ordinatæ ad opera vitæ activæ , & ali-
quæ ad mixta, ut dictũ eſt in præcedenti quæſtio-
27 ne. Iſtorum autem activorum actuum quidam cõ-
ſiſtunt in prædicatione,& doctrina, & animarum
conſiliis, de quibus quomodo, & quando Reli-
gioſis competere poſſint,planè habetur. *16. quæſt.*
1.per totam. Exemplum in Prædicatoribus,Mi-
noribus Eremitis Sancti Auguſtini, Carmelitis,
28 & ſimilibus. Quidam in militia,ut olim Templa-
rii, & nunc Hoſpitalarii, ſeu Calatrenſes, Sancti
Jacobi deSpatha,Sanctæ Mariæ Theutonicorum,
& his ſimiles. De qua quidem militia quomodo,&
quando bonum publicum, & animarum ſalutem
reſpiciat,ſatis habetur in cap. *Noli, 23. q.* 1. & cap.
29 *Fortitudo.& per tot.quæſt.*3.& per Jo. Andr. *hic n.7.*
verſ.De corporali. Aliqui ad hoſpitalitatis,& infir-
morum obſequia,ut Ordo Cruciferorum Sancti
30 Antonii Vieñen. Sancti Spiritus in Saxia, Beati
Joannis Dei,& Clericorum miniſtrantium infir-
mis. Rurſus aliquæ Religiones ſunt ordinatæ ad
ſolitudinem,aliquæ ad ſocietatem ; quædam ha-
bent propria in communi, quædam non, ut olim
Mendicantes omnes , & hodie Minores Sancti
Franciſci,ut in decreto Concilii Tridentini, *ſeſſ.*
25. de Regul. cap. 3.

31 Quibus ita conſtitutis, in propoſita quæſtione
primo intuitu dicendum videtur illam dici majo-
rem Religionem, quæ habet opera contemplati-
va; unde *Luca* 10. Maria, per quam hæc vita deſi-
gnatur,optimam partem elegiſſe dicitur, cap. *Niſi*
cum pridem,ad fin.ſupr. de renunciat. Præterea Au-
guſtinus conſuluit certiùs eſſe tenendum, ut c. *Si*
quis,in fin. de pænit.diſt.ultim. Sed vita contempla-
tiva proculdubio certior,ac tutior eſt, ut in d. c.
Niſi. Ad hoc cap. *primum in fin. de pænit. diſtinct.* 5.
ergo præeligenda,& appetenda.

32 Sed contra,major Religio videtur illa,quæ ha-
bet opera activa,per tex.in c.*Licet,infr.eodem.* ibi,
quoniam ſicut majus bonum minori bono præ-
ponitur,ita cõmunis utilitas ſpeciali utilitati præ-
fertur ; & in hoc caſu rectè præponitur doctrina
ſilentio,ſolicitudo contemplationi,& labor quie-
ti,&c.Sed illa religio eſt major,& potior,quæ ad
majus bonum eſt ordinata: Ergo religio,quæ or-
dinatur ad vitam activam,eſt potior illa,quæ ordi-
natur ad vitam contemplativam. Præterea om-
nis Religio ut prædixi ordinatur ad charitatem;
At majorem charitatem quis habere non poteſt
quàm ut vitam ſuam ponat pro amicis ſuis. *Io.* 15.
dict. cap. *Niſi cum pridem,verſ. Quippè, de renunciat.*
33 Ergo Ordines ad id ordinati, quales ſunt Ordi-
nes militares,qui etiam ſunt activi,cenſeri debent
majores.

34 Dici tamen poteſt ejuſmodi Ordines milita-
res eſſe ordinatos ad effuſionem ſanguinis acti-
vam,non autem paſſivam , licet etiam paſſiva per
accidens evenire poſſit : facit cap. *Is qui,de homi-*
*cid. lib. 6.*ſecundum Jo. Andr. *hic num. 8. verſ. Dici*
tamen poteſt , qui propterea fatetur aliquo caſu
hos milites martyrium ſubire poſſe ; & tunc am-
bigendum non eſſet , quin aliis Religioſis eſſent
præferendi ſecundum eum. Unde ſuper illud ad
Hebr. 12. *nondum uſque ad ſanguinem reſtitiſtis*,
dicit gloſ. Perfectior in hac vita dilectio nulla eſt
ea, ad quam Sancti Martyres pervenerunt , qui
contra peccatum uſque ad ſanguinem certarunt :
certare enim uſq; ad ſanguinem poteſt interdum
competere Religionibus quæ ad militiam ordi-
nantur,quod expreſsè docuit S. Thom.in 2. *2. q.*
188. *art. 6. ad* 2, juncto arg. cnntrario.

35 His in utramque partem adductis pro ſolutio-
ne quæſtionis , cum Religiones primò diverſifi-
centur ex parte finis , ſecundò ex parte exercitii ſi
dicunt Theologi majoritatem , ſeu excellentiam
unius Religionis ſuper aliam principaliter atten-
di ſecundum Religionis finem,ſecundariò autem
ſecundum exercitium : nam comparatio ſecundũ
finem eſt abſoluta, quia finem quærimus propter
ſe.Sed ſecunda eſt reſpectiva,quia exercitium non
quæritur propter ſe , ſed propter finem ; ex quo
ſequitur ut illa Religio ſit major,quæ ordinata eſt
ad finem abſolutè potiorem,vel quia illud eſt ma-
36 jus bonum,vel quia ordinatur ad plura bona. Ubi
verò utriuſque Religionis finis ſit idem, attendi-
tur ſecundariò præeminentia,nõ ſecundum quan-
titatem exercitii , ſed ſecundum proportionem
37 ejus ad finem intentum. Unde in Collationibus
Patrum *col. 2. c. 3.* ante med. introducitur ſenten-
tia Beati Antonii,qui prætulit diſcretionem, per
quam quis omnia moderatur jejuniis, vigiliis, &
38 hujuſmodi obſervantiis. Cum igitur opus con-
templationis ſit duplex,ſcilicet oratio,& lectio: ſi
una Religio eſſet ordinata ad orationem tantum,
& alia ad lectionem ; utique prima eſſet major,
39 quia opus orationis nobilius. Cæterum adver-
tendum eſt opus vitæ activæ eſſe duplex. Unum
eſt quod derivatur ex contemplationis plenitudi-
ne,ut prædicatio,& doctrina. Unde & Gregorius
dicit *in 5. homil. ſuper Ezech. poſt med.* quod de per-
fectis viris poſt contemplationem ſuam redeun-
tibus dicit pſalm. 144. *Memoriam ſuavitatis tuæ e-*
40 *ructabunt.* Et hoc opus meritò præfertur ſimpli-
ci contemplationi,& ſic loquitur cap. *Licet, infra*
eod. Sicut enim majus eſt illuminare,quàm lucere
tantum , ita majus eſt contemplata aliis tradere,
41 quàm ſolum contemplari. Sic ergo ſummum gra-
dum in Religionibus tenent quæ ordinantur ad
docendum,& prædicandum, quæ & propinquiſ-
ſimæ ſunt perfectioni Epiſcoporum.

Secundum autem gradum tenent illæ, quæ or-
dinantur ad contemplationem. Aliud verò eſt
opus vitæ activæ,quod totaliter conſiſtit ex in ex-
teriori occupatione,ſicut eleemoſynas dare, ho-
ſpites recipere, & ſimilia, quæ ſunt minora ope-
ribus contemplativis, niſi forte in caſu neceſſita-
tis

tis cap. *Non ſatis*, & cap. *Paſce fame morientem*,
43 *86. diſt.* & quia activum opus militiæ ordinatum
eſt ad publicam utilitatem, videtur eſſe nobilius.
Nam, ut dicitur primo & hic, melius eſt bonum
gentis quàm unius hominis. Facit cap. *Bonæ*, *il
primo*, *ſupra de poſtulat. Prælat.* & propterea di-
cunt aliqui, quos tacito nomine hic refert Joan.
Andr. *n. 8. circa med. verſ. Per quod*, Opus militiæ in
Religione ordinatum non ad mundanum commo-
dum, ſed ad defenſionem divini cultus, & publicæ
ſalutis, ſubſidium Terræ ſanctæ, & perſonarum
miſerabilium, & patriæ, inter opera activa eſſe no-
bilius, & propter id Religionem ad ordinatam
eſſe nobiliorem aliis ordinatis ad alia purè activa;
unde de Juda legitur 1. Machabæor. 3. *Præliabatur
prælium Iſrael cum lætitia, & dilatavit gloriam po-
pulo ſuo*. & ſic pugnavit pro Republica. Item & pro
divino cultu. Unde ibi ſequitur eum dixiſſe: nos
pugnabimus pro animabus noſtris, & pro legibus
44 noſtris. Inter activa verò, quæ reſpiciunt ſubven-
tionem privatorum proximorum, videtur eſſe
nobilius, & in primo gradu infirmos recipere, in
ſecundo autem captivos redimere, in tertio ho-
ſpites recipere, in quarto, ad ſuum victum mani-
bus operari. Per quæ patet Religiones ad hos a-
ctus inſtitutas habere ſecundum qualitatem acti-
vam ſuas præeminentias. Quod ſi una ad plura e-
juſmodi opera ſit inſtituta, alia ad pauciora, pri-
ma erit præſtantior: Et idem ſi habeat ſtatuta,
45 quæ magis congruant ad finem propoſitum. Unde
convenientiùs ordinatur ad continentiam mace-
ratio carnis per abſtinentiam cibi & potus, quæ
pertinent ad famem, & ſitim, quàm per veſtium
ſubtractionem, quæ pertinet ad frigus & nudita-
46 tem. Illa enim, quæ ſine diſcretione fierent, fa-
cile adnexum haberent deficiendi periculum,
unde, ut ait B. Antonius, non ſunt Religiones po-
tiores, quia arctiores habeant obſervantias, ſed
quia obſervantiæ ſunt majori diſcretione ordina-
tæ ad ſuum finem, & Abbas Moyſes in collatio-
nibus Patrum, in *col. 1. cap. 7. poſt med.* (Jejunia,
(inquit,) vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nudi-
tas, ac privatio omnium facultatum non perfe-
ctio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, & iſta in-
ſtrumentalia deſerviunt tribus eſſentialibus Reli-
gionis. Ad paupertatem labor manuum, & men-
dicitas, quæ victum procurant. Ad continentiam
maceratio carnis, ut jejunia, vigiliæ, & hujuſmo-
di. Ad obedientiam oratio, lectio, viſitatio in-
firmorum, & ſimilia. Per hoc removentur obſta-
cula impedientia ſuum Religionis finem, ut ſcili-
cet totaliter tendatur in Deum, & charitatis per-
48 fectionem. In communi ergo exercitio circa illa
tria ſubſtantialia omnes Religiones conveniunt,
ſed in obſervantiis variant, de quibus una Reli-
49 gio quandoque plus habet, quam alia.) Ex præ-
dictis collige triplicem Religionis præeminenti-
am una principaliter, & ſecundariò attenditur.
Secunda principaliter tantum. Tertia ſecundariò
tantum, ut *hic* latè per Jo. Andr. *n.* 8. qui hæc fere
omnia hauſit ex doctrina D. Thomæ, *in 2. 2. q. 188.
art. 6. per totum.*
50 (Ex his ergo concludunt Theologi in tranſitu
de una ad aliam Religionem non eſſe attenden-
dum, an ſit aſperior, ſeu durior, ſed ſolum an ſit
perfectior, & fructuoſior: ad hoc cap. *Licet*, *infra
eodem*, ibi, Ad frugem melioris vitæ valeat tranſ-
migrare. Et infra ibi, Liberè poteſt ſanctioris vi-
tæ propoſitum adimplere. Et hanc contendunt
eſſe majorem Religionem, de qua loquitur hæc
51 Decretalis. Et hujus ſententiæ, licet non ita clarè,
videtur eſſe D. Thomam, *in 2. 2. qu. 189. art. 8. in cor-
por*, ubi ait; (Pone aliquem laudabiliter de una
Religione tranſire ad aliam zelo perfectionis, in
qua non attenditur excellentia ſecundum ſolam
arctitudinem, ſed principaliter ſecundum id, ad
quod Religio ordinatur: ſecundariò verò ſecun-
dum diſcretionem obſervantiarum debito fine
proportionatarum) Et in *quæſt. præcedenti art. 6.
in corp. & in reſponſione ad tertium* ſimiliter ait,
arctitudinem obſervantiarum non eſſe id, quod
præcipuè in Religione commendatur; & ideo
non eſſe potiorem Religionem ex hoc, quod ha-
beat arctiores obſervantias, ſed ex hoc, quod ex
majori diſcretione ſunt ejus obſervantiæ ordina-
tæ ad finem Religionis: Et hanc doctrinam ſe-
quuti ſunt Turrecrem. in c. 1. n. 1. *verſ. Primo zelo
perfectionis* 19. q. 3. S. Antonin. *in 3 p. tit. 16. cap. 4.
in princ. verſ. Poteſt tamen*, Sylveſter *in verb. Religio*,
4. *in fine*, ibi, ſed tamen adverte, quia nomine Re-
ligionis arctioris venit Religio ſanctior, & Reli-
gio fructuoſior. Navarr. *in comm. 4. de Regular. n. 2.
& 3.* Quinimo Petr. de Palud. *in 4. ſent. diſtinct. 38.
q. 3. art. 1. n. 11.* (Quia, [inquit,] corporalia exer-
citatio ad modicum utilis eſt, nullum autem ſa-
crificium eſt Deo magis acceptum ſicut zelus ani-
marum, quia ad prædicandum fuit Chriſti Religio
eſſentialiter, & principaliter & nominaliter inſti-
tuta; Idcirco religio Prædicatorum, quia ad hoc
principaliter inſtituta eſt, aliis eſt perfectior, & ex
omni alia ad eam licet tranſire, etiamſi in pauper-
tate, & auſteritate alia excellat, quia hæc eſt perfe-
ctio, & Religio Chriſti etiamſi loculos habeat,
quos alia non habeat religio, quæ prædicationem
eſſentialiter non habet annexam, ſed accidentaliter
poſt inſtitutionem per auctoritatem ſibi commiſ-
ſam per accidens ad hanc perfectionem attingit.)
Hæc Petr. quem refert, & ſequitur D. Antonin.
53 *d. c. 4. §. 4. in princ.* & cum his concordat Sylveſt. *in
ver. Religio, 4. q. 6.* & Jo. ibidem relatus à D. Anton-
num, ut ipſe ait, cum unicuique ob frugem melio-
ris vitæ ad altiorem ſtatum liceat tranſire, ut cap.
Duæ ſunt, 19. q. 2. & c. *Licet*, *infr. eod.* non ſolum Car-
thuſienſes, ſed cujuſcunq; ordinis fratres ad ordi-
nem Prædicatorum poſſunt tranſire regulariter ad
unguem viventem. Et illum eſſe aliis perfectio-
rem probat eadem ratione, qua Petr. de Palud.
Quinimo, ut refert S. Antonin. *loc. cit.* Monaldus
nomine magnus Canoniſta, & Theologus atteſta-
tur ſe vidiſſe Pariſiis determinationem factam per
doctores univerſitatis ejuſdem, quod frater Car-
thuſiæ poteſt tranſire ad ordinem Prædicatorum
regulariter viventem de jure communi. E conver-
54 ſo autem, ut inquit S. Antonin. *d. §. 4. verſ. E conver-
ſo* Fratres Prædicatores ad aliorum ordinum ob-
ſervantiam non poſſunt deſcendere, niſi in ordine
Prædicatorum foret remiſſa religio: tunc enim
liceret tranſire ad alium ordinẽ arctiùs viventem
cum propoſito, & facto arctè vivendi, & non laxè
& ita ſecundum Theologos non attenditur quæ
religio ſit aſperior, ſed quæ ſit perfectior.
55 (Sed nos Canoniſtæ, (ut inquit Jo. Andr. *hic n.
8. circa finem*) nõ ponderatis his ſubtilitatibus tan-
tum ſolemus advertere ubi ſit arctior, diſtricti-
or, durior, vel fortior modus vivendi, unde Decre-
talis *Licet, infr. eod. in fin.* dicit, ut apud eos vitam du-

ret arctiorem, & paulò poſt princ. dicit, arctioris
vitæ prætextu. Ad idem c. *Quia in inſulis*, ibi dura
56 eſt Congregatio, *infra de ſtat. Monachor.* Atque ita
cùm omnes religiones ſint ordinatæ ad ſummum
finem, qui eſt charitas, per quam quis conjungi-
tur Deo, ut in Extravag. Joann. XXII. *Ad Conditto-
rem, verſ. Cum enim*, & ſic finis ſit idem: ſolum ar-
57 ctiorem vivendi modum ponderamus; ideoque ſi
in una Religione ſit ſola contemplatio cum arctiſ-
ſimo vivendi modo, poſſibile tamen, & ſine defi-
ciendi periculo, non admitteremus tranſitum ad
religionem, in qua eſſet contemplatio, & actio et-
iam per prædicationis officium cum laxo, vel mi-
nus arcto modo vivendi, quod tamen Theologi
admitterent ſecundum prædicta.] Hactenus ver-
ba Joan. Andr. cum quo concordant *hic* Henric.
Borph. *n.* 16. Anton. de Butr. *n.* 6. mordens Theo-
logos, qui volunt omnia ſcire, & nihil ſciunt, Car-
din. *n.* 19. *verſ. Tamen ſecundum Canoniſtas*, Anch. *nu.*
6. *verſ. Dicit Io. Andr.* quod Canoniſtæ Abb. *nu.* 8.
& Jo. de Anan. *n.* 3. *verſ. Canoniſtæ dicunt.* Summa
Roſella *in verb. Religio* 4. *n.* 8. *in fin.* & Angel. *in verb.*
58 *Religioſus n.* 34. Adde quod opinionem Canoni-
ſtarum ſervat curia; non enim permittit tranſitum
à religione in qua ſtrictiùs, & duriùs vivitur ad re-
ligionem, in qua vivitur laxius, utcumq; annexum
habeat prædicationis officium; unde ſi Carthu-
ſianus tranſmigraret ad Prædicatores prætextu ze-
59 li perfectioris vitæ, puniretur tanquam apoſtata: è
converſo autem ex quacunq; religione datur tran-
ſitus ad Carthuſiam, ut in extravag. 1. *de regular.* ubi
Martinus IV. ſtatuit ut nullus religioſus ordinum
Mendicantium quorumcunque, quavis auctori-
tate ad religionem nō Mendicantium audeat con-
volare, ordine Carthuſienſium dumtaxat excep-
to ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ
60 Papæ reſervata: & ex hoc confunditur opinio
Paſſerel. *in privil. minim. cap.* 39. contendentis ex
quacunq; religione dari tranſitum ad religionem
Minimorum, ſed ex illa ad nullam aliam, eo quod
ſit omnium arctiſſima ob votum quadrageſimalis
vitæ, ut dicit Julius II. in ipſorum privil. Item du-
bia redditur opinio D. Bonav. *in expoſit. reg. Minor.*
c. 2. *q.* 12. *&* 13. *tom.* 1. Cordubæ *in eadem reg. c.* 2.
q. 17. *punct.* 1. qui idem affirmant de religione Mi-
nor. ſed oppoſitum ſervatur in practica, nam &
Capuccini paſſim tranſeunt ad Carthuſianos pe-
tita licèt non obtenta ſuorum Superiorum licen-
tia. Item ut vides, obſtat exceptio, de qua in præ-
dicta extravag. Martini IV. Quæ quidem exceptio
apponi ſolet in omnibus privilegiis, & indultis
Apoſtolicis interdicentibus tranſitum ad alias re-
61 ligiones, & meritò, quia licèt Carthuſienſium re-
ligio nō ſit cæteris perfectior ex parte finis, quip-
pe quæ non eſt inſtituta ad officium docendi, vel
prædicandi, ſed ad ſolam contemplationem ſe-
cundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *n.* 41. *&* 52. tamen
arctiſſima clauſura, ac velut perpetuus carcer, cui
ſunt addicti Carthuſienſes, cum abſtinentia à car-
nibus in quocunque caſu præponderat omnibus
aliis religionum aſperitatibus, ut dixi in c. *Ad Apo-
ſtolicam n.* 38. *infra eod.* & in c. *Non eſt vobis n.* 25. *& n.*
28. *ſupra eod.* ubi de tranſitu Ciſtercienſium ad Car-
62 thuſianos, & quia in ſtrictiori clauſura perpetuò
vivunt etiam Eremitæ Camaldulenſes, de quibus
mira hic tradunt Jo. Andr. *n.* 11. & Butr. *n.* 8. idcir-
co Eugen. IV. in Conſtitutione, quæ incipit *Illa
qua*, edita 8. Kal. Novembris 1475. in Bullar.
tom. 1. *pag.* 274. indulſit Priori, & Fratribus eremi
Camaldulenſis, ut omnes, & ſingulos cujuſcunq;
ordinis exiſtant, & de quibuſcunque Congrega-
tionibus, domibus, ſeu monaſteriis, ſive mendi-
cantium, ſive non mendicantium, etiam Carthu-
ſienſis ordinis venerint, Superiorum ipſorum li-
centia petita, licet non obtenta, in prædicta eremo
63 recipere, & retinere poſſint. Cæterum cum noſtris
temporibus memorata eremus à rigore primævi
inſtituti plurimum declinaverit, & in tranſitu de
una ad aliam religionem non attendatur primæva
inſtitutio, & fundatio regulæ, ſed præſens obſer-
vantia ſecundum ea, quæ dixi ſupra *in* 1. *notab.* fortè
non liceret vigore præſentis Indulti ex ordine
Carthuſienſi ad dictam eremum tranſvolare, ſed
64 quia non ita pridem à ſan. me. Urbano VIII. facta
eſt unio Eremitarum montis Coronæ cum Ere-
mitis Camaldulenſib. ſub quibuſdam capitulis,
de quibus in Brevi expedito ſub die 8. Oct. 1634.
quæ paulò poſt fuerunt declarata in alio Brevi 13.
Aprilis 1635. & quia hujuſmodi unionem noviſſi-
mè approbavit Sanctiſſimus Dominus Noſter
Innocentius X. videtur ſubeſſe ſpes proxima re-
formationis tam celebris Sanctuarii, ubi S. Pater
Romualdus illius fundator primum in occidente
vitam eremiticam introduxit, ut in primis litteris
Urbani VIII. ac proinde videtur eſſe locus limita-
tioni Jo. Andr. de qua ſupra, *n.* 10.
65 Rurſus in curia ſæpius vidi derogatum tranſi-
tum ex religionibus etiam laxioribus tam Mendi-
cantium, quàm non Mendicantium ad ordines
militares, quem tamen concederent Theologi
ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num.* 43. Ad-
hæreas igitur Canoniſtis.
66 Sed hic QUÆRO An profeſſus in laxiori reli-
gione teneatur adimplere votum ſimplex, quod
priùs emiſerat de intrando religionem arctio-
rem.
67 Reſpondeo breviter, non teneri, quia votum
ſolemne, quo quis obligatur minori religioni, eſt
fortiùs, quàm votum ſimplex, quo religioni ma-
jori aſtringitur. Poſt votum enim ſimplex, ſi con-
traheret quis matrimonium, non dirimeretur, ſic-
ut poſt votum ſolemne; & ideo ille qui jam pro-
feſſus eſt in minori religione, non tenetur imple-
re votum ſimplex, quod emiſit de intrando reli-
gionem majorem. Ita per hanc rationem docet
Sanctus Thomas *in* 2. 2. *q* 189. *art.* 8. *ad* 3. quem re-
fert, & ſequitur Turrecrem. *in c.* 1. *in* 4. *quæſt n.* 4.
19. *q.* 3. Poteſt igitur talis remanere in laxiori, quia
per ſecundum votum ſolemne derogatum eſt pri-
mo ſimplici, quod fecerat: tamen pro voto primo
non completo erit pœnitentia imponenda, ut c.
Qui poſt votum, de Regular. lib. 6. ſecundum Turre-
68 crem. *ubi ſupra.* Diverſum eſt in eo, qui vovit reli-
gionem ingredi, & voto non completo factus eſt
Epiſcopus; per hoc enim non eſt ſolutus voto,
imo ſi ſuam velit ſanare conſcientiam, debet ce-
dere, & votum implere, ut eſt tex. in cap. *Per tuas,
infr. de vot.* S. Thom. *d. q.* 189. *art.* 3. *ad primum*, & ſic
nota differentiam inter matrimonium carnale, &
matrimonium ſpirituale, quod contrahitur inter
Epiſcopum, & Eccleſiam, ut in c. *ult. & per tot. ſu-
pra tranſlation. Epiſcopi*, nam primum derogat
voto ſimplici de intrando religionem,
ſecundum autem non.

Profeſſus

DE REGVLARIBVS.

Cap. Significatum.

SVMMARIVM.

1 *PRofeſſus tacitè an cenſeatur qui ante annum decimumſextum ignorans defectum ætatis expreſſam profeſſionem emiſit, & poſtea credens ſuam profeſſionem validam in monaſterio per plures annos in habitu regulari abſque reclamatione perſeveravit, & num. ſeq. uſque in fin.*

2 *Ignorantiæ præſumptio non prodeſt niſi allegetur.*

3 *Profeſſio tacita inducitur per delationem annalem habitus indiſtincti, licet præceſſerit expreſſa irrita, abſque eo quod probetur ſcientia nullitatis profeſſionis expreſſè.*

4 *Ignorantia nullitatis profeſſionis expreſſa an tacitam profeſſionem excludat.*

5 *Profeſſio tacita neceſſariò requirit conſenſum profitentis, & num. 19.*

6 *Actus cenſetur factus in executionem obligationis præcedentis.*

7 *Errantis, & ignorantis nullus eſt conſenſus, & num. 21. & 41.*

8 *Profeſſio expreſſè emiſſa ab eo, qui falsò opinabatur ſe iam eſſe profeſſum, an valeat, & n. 42.*

9 *Votum denuò factum propter dubium validitatis prioris voti an obliget, & n. 13. & 42.*

Matrimonij confirmatio à principio invalidi an requirat certam notitiam amotionis obſtaculi, ibidem, & num. 46.

10 *Matrimonium contractum cum ancilla ignoranter, ea viro ignorante manumiſſa, non convaleſcit per copulam ſubſequentem, & n. 26.*

11 *Actus continuatus cenſetur unus per relationem ad principium ſui temporis.*

12 *Ratihabitio actus invalidi an requirat ſcientiam nullitatis cum qualitatibus, & voluntatem eam ſanandi, & num. 41.*

13 *Approbare, & credere eſſe validum in quo differant.*

Vovens ante pubertatem, ſi poſt pubertatem votum ratificet credens eſſe validum, an obligetur coram Deo, ibidem, & num. 42.

14 *Ordinatus per metum, ſi ordinem exerceat ignorans nullitatem, an cenſeatur ratificare.*

15 *Donatum monaſterio ob cauſam erroneam validitatis profeſſionis poteſt repeti.*

16 *Falſa cauſa non obligat profitentem, & num. 29. & ſeq. & num. 41.*

17 *Præſumptio tacitæ profeſſionis per delationem habitus annalem an admittat probationem in contrarium, & num. 40.*

18 *Ignoranti non currit tempus.*

19 *Profeſſio tacita non requirit conſenſum expreſſum, ſed ſufficit tacitus, & præſumptus.*

20 *Præſumptio taciti conſenſus ex delatione habitus habet locum etiam cum præceſſit expreſſa profeſſio irrita.*

21 *Ignorantia, & error an, & quando excludant voluntarium, & num. ſeqq. & num. 41.*

22 *Ignorantia antecedens, & concomitans quæ ſit.*

23 *Voluntas non fertur niſi in præcognitum.*

24 *Matrimonium contractum per errorem, an & quando ſit nullum, & num. 27.*

25 *Ignorantia an ſit antecedens, vel concomitans quibus regulis cognoſcatur.*

26 *Matrimonium nulliter contractum, ſi coniuges validum credentes ſe commiſceant, an, & quando convaleſcat, & num. 28.*

29 *Actus factus ex cauſa erronea an, & quando ſit nullus, & num. 38.*

30 *Falſa cauſa obligat religioni ubi conſtat de intentione profitentis.*

31 *Profeſſus nulliter an præſumatur perſeveraturus fuiſſe in Religione, ſi nullitatem ſciviſſet.*

32 *Mens, & voluntas declaratur etiam ex actu nulliter geſto.*

Voluntatis mutatio in Monacho non præſumitur niſi probetur, ibidem.

33 *In voluntatis perſeverantia dignoſcenda magis ſpectatur initium, quàm factum poſtea ſubſecutum.*

34 *Voluntas mutari non poteſt re non integra, & in præiudicium alterius.*

35 *Errans an præſumatur facturus fuiſſe ſi ſciviſſet quando ex actu oritur obligatio, & n. 38.*

36 *Reſtitutio in integrum minori ſeducto ad profeſſionem non datur.*

37 *Solutum indebitè repeti non poteſt quando à pietate cauſatur error.*

39 *Annus probationis inſtitutus eſt ut religio probet mores novitij, & novitius auſteritatem religionis.*

Præſumptio tacitæ profeſſionis inducta ex delatione habitus ultra annum eſt iuris, & de iure, nec admittit probationem in contrarium, ibidem.

43 *Minor quatuordecim annis de iure communi non obligatur religioni niſi factus maior ratum habuerit.*

44 *Profeſſio facta ante annum probationis etiam de iure communi in ordinibus Mendicantium nulla erat.*

45 *Profeſſus allegans ſe non habuiſſe animum profitendi non auditur.*

46 *Profeſſio emiſſa uxore contradicente ea mortua validatur, ſi vir per momentum temporis ſteterit in monaſterio licet illius mortem ignoraverit.*

47 *Profeſſio nulla convalidatur per ſolam ratificationem profitentis abſque nova acceptatione religionis.*

48 *Monachorum creatio ſpectat ad Abbatem, & Capitulum.*

49 *Superiores regulares allegantes ignorantiam ætatis novitij non ſunt audiendi.*

SIGNIFICATUM. Minor quatuordecim an̄is profitendo non obligatur religioni, niſi factus major ratum habuerit. Hoc dicit. Sunt duæ partes. Prima ponit conſultationem. Secunda reſponſionem. ibi, *Mandamus*, & hæc diſtinguit, & ſecundum membrum proſequitur, ibi, *Si autem.*

Nota primo de jure communi ad validitatem profeſſionis regularis exigi an̄um ætatis decimū quartum completum. Et in hoc malitia non ſupplet ætatem, ut perperam putavit Hugo ad exemplum matrimonii carnalis, ut in cap. *De illis, il ſecondo, de deſponſ. impuber.* Cujus opinio reprobatur in hac decretali, & in cap. *Ad noſtram, ſupra eod.* ubi exigitur an̄us decimusquartus com-

pletus, ſeu conſummatus, ut poſt Philipp. dicunt hic Jo. Andr. *in princ. in ver. Compleverit*, & Abb. *num.* 4. & notatur in cap. *Poſtulaſti*, *in gloſ.* 1. *infra eod.* Ratio diverſitatis eſt, quia de majori præjudicio, ſeu obligatione agitur in profeſſione, quàm in matrimonio ſecundum Abbatem. Et propterea ubi eſt dura Congregatio Monachorum, videmus requiri plenam pubertatem, ideſt annum decimumoctavum, ut in cap. *Quia in inſulis*, *ſupra eod.* Hodie ex decreto Concilii Tridentini in *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* In quacumque religione tam virorum, quàm mulierum profeſſio fieri non poteſt ante decimumſextum añum expletum, & profeſſio antea facta eſt nulla. Unde quæ deciduntur in hac decretali de minori, vel majori quatuordecim añis hodie locum non habent niſi in minori, vel majori añis ſexdecim.

Secundò nota profeſſionem factam ante ætatem legitimam validari ſi major factus eam ratificaverit, & ſic tractu temporis convaleſcit quod de jure ab initio non valuit, contra regulam, *Non firmatur, de regul. iur. in* 6. & l. *Quæ ab initio*, *ff. eod.* Sed dicendum hoc caſu profeſſionem ab initio nullam non firmari ex ſolo curſu temporis, ſed ex novo conſenſu poſt ſublatum impedimentum, ſeu ut Butr. inquit nu. 9. ex nova cauſa confirmante. Atque ita valet profeſſio non ex tunc, ſed ex nunc, ut verbis gloſſæ utar *hic in ver. Ratam habuerit.* Simile in l. *Obſervare*, *in fin. ff. de offic. Proconſ.* Sufficit autem tacita ratificatio, quæ elicitur ex perſeverantia ultra annum in monaſterio cum delatione habitus regularis poſt ætatem legitimam, argum. cap. *Litteras*, & cap. *Acceſſit*, *de deſponſ. impuber.* & eſt caſus formalis in cap. 1. *hoc tit. lib.* 6. & tenet hic gloſ. prælleg. Innoc. qui verbum, *ratam*, exponit expreſsè, vel tacitè ultra tempus morando, Abb. Antiq. *circa med.* Hoſt. *num.* 1. *in verb. Ratam.* Butr. *num.* 7. Abb. *num.* 6. & latius dicam infra *num.* 19. *& ſeq.*

1 QUÆRO an is qui ante añum decimumſextum ignorans defectum ætatis expreſſam profeſſionem emiſit, & poſtea credens ſuam profeſſionem validam in monaſterio per plures años in habitu regulari abſque reclamatione perſeveravit, cenſeatur tacitè profeſſus, necne.

Status quæſtionis eſt ſuper ignorantia non juris, ſed facti, videlicet cum ignoratur factum ipſum, hoc eſt defectus ætatis, ex quo nullitas profeſſionis oritur. Pro faciliori autem dubii ſolutione duo caſus ſunt diſtinguendi.

Primus eſt cum nec profeſſus, nec Superior regularis deducit ignorantiam nullitatis profeſſionis expreſſæ: quæritur enim an nihilominus ut ſit locus tacitæ profeſſioni, de ſcientia nullitatis ex
2 parte utriuſque conſtare debeat. Et hic primus caſus parum habet difficultatis: nam etſi regulariter præſumatur ignorantia ubi ſcientia non probatur, ut in cap. *Præſumitur*, *de regul. iur. in* 6. & in l. *Verius*, *ff. de probat.* tamen hæc præſumptio allegari debet, ut eſt textus in l. *Si adulterium*, §. *Iidem Pollioni*, *ff. de adulter.* & tradunt Bald. & alii relati à Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 48. *num.* 3. *&* 4. Unde quamvis ignorantia nullitatis profeſſionis expreſſæ tacitam profeſſionem excluderet, qua de re inferius agetur; tamen abſolutum eſt hanc ignorantiam non præſumi, aut non pro-
3 deſſe niſi allegetur. Atque hæc opinio clarè probatur in cap. 1. *de Regular. in* 6. ubi patet per declarationem añalem habitus indiſtincti induci tacitam profeſſionem, licet præceſſerit expreſſa profeſſio irrita; nec ulla ibi ſit mentio de ſcientia hujus nullitatis; & idipſum conſtat ex hac decretali; & alioquin oporteret in dubium revocare quamplurimas declarationes S. Congregationis Concilii, quæ in hanc uſque diem ſemper reſpondit, eos qui ante ætatem profeſſi ſunt, ſi poſt legitimam ætatem in religione per añum perſeveraverint cenſeri tacitè profeſſos, atque alligatos religioni: nec unquam requiſivit, an ſcirent nullitatem profeſſionis expreſſæ.

4 Secundus caſus eſt, an cum ignorantia ex parte profeſſi, vel religionis deducitur, per eam excludatur tacita profeſſio, nec ne. Et in hac quæſtione, quæ admodum gravis, & difficilis eſt, ſi ſolum authoritati Doctorum eſſet deferendum, abſolutum eſſet poſita hujuſmodi ignorantia numquam poſſe induci tacitam profeſſionem. Ita enim primus fortè omnium ſenſit Navarr. *conſ.* 23. Petrutius, *num.* 2. *conſ.* 29. *Cum de iure*, *num.* 6. *de Regular.* & *conſ.* 9. *N. nobilis. Quod met. cauſ.* atque alibi: quibus in locis quæſtionem paucis abſolvit, & ubique citat Cardin. Cajetan. 2. 2. *q.* 189. *art.* 5. De cujus tamen doctrina inferiùs dicemus, & idem Navarr. *in manual. cap.* 12. *num.* 71. Cujus ſententiã poſtea ſequuti ſunt Moderni omnes quotquot de hac materia ſcripſerunt, & multos refert Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 37. *num.* 59. Imò idem ſæpius probavit Rota, & præſertim in *cauſa Cremonen. penſionis* 5. *Martij* 1582. coram de Rubeis: cum tamen per contraria nullus allegetur. Sed quia juriſconſultum non decet moveri ſimpliciter Doctorum authoritatibus, ſed legibus, & rationum momentis, ut cap. *Ego ſolis*, 9. *diſt.* & Sac. Congregatio Concilii hactenus ſemper exiſtimavit Navarri opinionem eſſe valdè dubiam: ideò videtur abs re non eſſe ut rationes utriuſque ſententiæ diligentius expendantur.

5 Opinio igitur Navarri nititur hoc præcipuo fundamento: nam conſtat apud omnes ad profeſſionem tacitè inducendam neceſſariò requiri conſenſum profitentis, ut *hic*, & in cap. *Sicut tenor*, & cap. *Conſulti*, *infra eod.* cum ſimil. Is autem, qui poſt profeſſionem expreſſam nullam per annum defert in Religione habitum regularem, duobus tantum modis poteſt intelligi conſentire tacitæ profeſſioni, ideſt, aut quia intendit iterum profiteri, aut quia intendit priorem profeſſionem ratam habere, ut patet in cap. 1. ibi, [Profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quàm priùs fecerat ratam habuiſſe videtur.] *infr. eod. lib.* 6.] At neutro modo videtur conſentire is, qui ignorat nullitatem profeſſionis expreſſæ.

6 Et quidem non primo modo; nam cum opinetur ſuam profeſſionem expreſſam fuiſſe validam, ſequitur jam eſſe religioni alligatum, utique non intendit iterum profiteri, ſed in religione perſeverat tanquam profeſſus non tamquam profeſſurus, cenſeturque habitum deferre in executionem obligationis præcedentis, arg. l. 4. §. *Si ab ignoto*, *ff. de manumiſſ.* cum ſimilibus, ut plenè per Alexan. *conſ.* 90. *n.* 9. *lib.* 3. & Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 49. *num.* 4. & ex cauſa neceſſaria potius, quàm voluntaria, ut l. *fin.* cum ibi notat. per Bart. *ff. de alim. pupillo. præſtand.* & per Abbat. *conſ.* 116. *in fine*,
7 *lib.* 2. Atque ita pergit in primo conſenſu nullo, & opinione erronea, quæ ad tacitam profeſſionem non

Digitized by Google

non ſufficit; cum errantis, & ignorantis nullus ſit
conſenſus, l. *Non idcirco*, C. *de iur. & fact. ignoran.*
nihilque ſit tam contrarium conſenſui, quàm er-
8 ror, l. *Si per errorem*, *ff. de iuriſdict. omn. iudic.* cum
concord. Quinimò ob hanc rationem nova pro-
feſſio etiam expreſſia verbis facta ab eo, qui
ignorat nullitatem profeſſionis præcedentis, eſt
nulla, quia cenſetur fieri ſub credulitate illius
profeſſionis; atque ita ex falſa cauſa, per qoam
contractus vitiatur, l. *Si divortio*, *ff. de verbor. obligat.*
& tenent relati à Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp.*
34. *num.* 2. Et ideo ſi quis dubio motus an votum
à ſe emiſſum fuerit validum, ob id denuò voveat,
non tenebitur ad votum ubi ſciverit votum præ-
cedens fuiſſe nullum, eo quod non cenſeatur ha-
buiſſe abſolutum vovendi animum, ſed ex ſuppo-
ſitione falſa validitatis prioris voti, ut poſt Cor-
9 dub. Manuel. & Vegam ſimiliter tradit Sanchez
diſp. 16. *num.* 7. & in matrimonio carnali idem
ſcripſit Anchar. *in conſ.* 230. *num.* 3. ubi ait, ad
confirmationem matrimonij à principio invalidi
inducendam propter ſolum temporis curſum re-
quiri certam notitiam amotionis obſtaculi præ-
cedentis: alias [inquit) continuatio, & etiam co-
pula refertur ad principium, & conſenſum erro-
10 neum; & ſimiliter gl. in cap. *fin. in ver. Nec facto*, *de
conıug. ſervor.* [Pone (inquit) quod aliquis con-
traxit cum ancilla ignoranter, & dominus poſtea
illam manumittit viro ignorante, numquid eſt
matrimonium? dic quod non, quia adhuc com-
miſcetur ei ex priori conſenſu, qui nullus fuit.)
Idem tradit gloſ. in cap. 1. *de eo qui dux. in matrim.*
in ver. Inſcia, & ibi Innoc. *in fine.* [Nam ex conſe-
quentia (inquit] prioris conſenſus videtur igno-
rans cognoſcere; & ſequuntur ibidem Hoſt. Jo.
11 Andr. Butr. Cardin. & alii communiter.

Et confirmatur ex doctrina Anchar. d. *conſ.* 230.
ſub num. 3. ubi ſic ait: (Actus qui habet tractum
ſucceſſivum, & continuatum cenſetur unus per
relationem ad principum ſui temporis, l. *Eum qui*,
§. *In popularibus*, *ff. de iureiur.* ideoque conſenſus
mulieris, quæ credidit matrimonium fuiſſe vali-
dum, habuit ſemper relationem ad principium
contractus; & continuatio, credulitas deſcendit
ex erroneo principio, & fundamento nullo: ergò
eſt nulla poſtquam trahit principium ab errore.)
Hactenus Ancharanus. Et hinc eſt, ut in Bulla
Cruciatæ, qua conceditur Commiſſario poteſtas
diſpenſandi cum iis, qui in gradu prohibito igno-
ranter contraxerunt, conſueverit apponi clauſu-
la infraſcripta, nempè, (altero impedimentum ig-
norante prius de nullitate prioris conſenſus cer-
tificato.) Quod indicat ſcientiam nullitatis eſſe
neceſſariam ad hoc, ut matrimonium novo con-
ſenſu perficiatur. Ex quibus conſtat etiam in ma-
trimonio ſpirituali eum, qui credit ſe eſſe alliga-
tum religioni, cum non conſentire primo modo,
12 ideſt non habere voluntatem iterum profitendi.
Sed nec poteſt cenſeri conſentire ſecundo modo,
ideſt ex eo quod intendat priorem profeſſionem
irritam ratificare. Tum quia quod nullum eſt ra-
tum haberi non poteſt, cap. *Auditu*, ubi notatur,
de elect. Oldrad. *conſ.* 330. *Ad idem videtur*, *n.* 2.
Tum quia non poteſt haberi ratum quod igno-
ratur, l. *Mater*, *ff. de inoffic. teſtam.* ſubſtantia enim
ratihabitionis eſt ſcientia, ſecundũ Bald. *conſ.* 176.
Premittendum, *verſ. Item quia non apparet*, *lib.* 2. I-
deòq; ignorans actum, quem ratificat, nihil agit,
l. *Qui enim*, *in princ. ff. rem rat. haber.* Cardinal.
conſ. 44. *Quod ratificatio*, *num.* 4. *& ſeq.* & requiri-
tur ſcientia juris, & facti. Bald. *conſ.* 322. *Vidua*,
verſ. Præterea. lib. 2. Quinimo ad validitatem ra-
tihabitionis requiritur non ſolum notitia actus,
qui ratificatur, ſed etiam illius qualitatum, ſecun-
dum Paul. de Caſtro *conſ.* 465. *Viſo compromiſſo*,
col. penult. lib. 1. Crauett. *conſ.* 197. *Quamquam*, *col.
fin. prope fin.* Quamobrem etſi qui perſeverat in
religione ſciat ſe profeſſionem expreſſam emiſiſ-
ſe, quia tamen neſcit illam fuiſſe irritam, ratiha-
bitio nihil operatur. Prælertim quia hoc caſu
non agitur de ſcientia ſimplicis qualitatis profeſ-
ſionis expreſſæ, ſed de ſubſtantia, & validitate il-
lius. Ad ratihabitionem autem contractus irriti
requiritur ſcientia nullitatis, & voluntas eam ſa-
nandi, alioquin ratihabitio nulla eſt, ut tradit
Gemin. *conſ.* 128. *Factum tale eſt*, *n.* 7. *verſ. Ad ulti-
mum*, & Alexan. *conſ.* 135. *in princ. verſ. Nec obſtat*,
lib. 7.

13 Ideoque Caietan. *in* 2.2. *q.* 89. *art.* 5. [Scito
(inquit) quod aliud eſt approbare, ſeu ratificare,
& aliud eſt credere eſſe validum, & propterea ha-
bere intentionem adimplendi: nam approbare, &
ratificare ad actum ſpectat voluntatis, quia quis
vult nunc quod olim voluit. Credere autem eſſe
validum ſpectat ad intellectum. Intendere au-
tem exequi, quia præſupponitur validum, licet
ſpectet ad voluntatem, nihil tamen facit ad ip-
ſum votum, ſed ſolum ad executionem voti, quã
reſpicit; & ideo ſi aliquis ante pubertatem ſim-
plici voto voverat, & poſtea in legitima ætate cõ-
ſiderans ſuum votum credens illud eſſe abſolutè
validum, intendit millies illud adimplere, nõ pro-
pterea coram Deo ratificavit, aut approbavit.]
Hæc Cajet. Et idem ante ipſum cenſuit Sylveſt.
in ver. Matrimonium 4. *num.* 10. *prope fin.* his ver-
bis: [Si quis ante annum pubertatis faciat votum
religionis, non obligatur ad tale votum major fa-
ctus, niſi illud ratificaverit. Quodſi faceret cre-
dens ſe obligatum, alias non ratificaturus, non te-
netur ad illud.] Quod etiam probatur exemplo
14 ſacri Ordinis: nam ſi quis per metum ordinatus
fuerit, ſi poſtea illum Ordinem exerceat ignorans
ſe ad illius obſervantiam adſtrictum non eſſe, non
cenſetur ratificare, ut per Nauarr. *conſ.* 4. *incip.*
15 *Quidam*, *num.* 8. *& 9. de ijs, quæ vi, met. cau.* & ob
id ſi quis ob cauſam profeſſionis emiſſæ aliquid
donaverit Eccleſiæ, vel monaſterio, quia credidit
profeſſionem valere, & non valuit, repetit dona-
tum, ut per Calderin. *conſ.* 412. *alias* 2. *de Regular.*
Etiam cenſuit S. Congregatio Concilij. Quocirca
ſi donatio bonorum facta monaſterio ſub credu-
litate validitatis profeſſionis eſt nulla, multò ma-
gis nulla erit donatio, & obligatio ſuiipſius. Quo
16 argumento utitur in puncto gloſ. in d. c. *Duo ſunt*,
in ver. Si affectus, *verſ. Item cum clericus* 19. *q.* 2. Fal-
ſa enim cauſa non obligat profitentem, ſecundum
Gemin. *conſ.* 52. *num.* 3. *verſ. Ad idem.*

Neque his videtur obſtare quòd contra præ-
17 ſumptionem, quæ ſurgit ex delatione habitus in-
diſtincti per annum, non admittatur probatio in
contrarium, cum ſit juris, & de jure, ex notat. in
c. 1. *de Regular. in* 6.

Reſpondetur enim admitti tamen probationem
indirectam: nam cùm ad eam præſumptionẽ in-
ducendam ſemper certæ qualitates deſiderentur,
probari poterit aliquam ex dictis qualitatibus de-

ficere in caſu, de quo agitur, ut declarat Menoch. *lib. 1. præſumpt. 65.* & ſcripſi in cap. *Vidua, in ult. notab. ſupra eod.* Quinimo dictæ qualitates ante omnia debent legitimè probari ſi aliàs ad profeſſionem inducendam deſiderentur, ut per eumdem Menoch. *lib. 1. præſumpt. 55.* Unde ſi ad tacitam profeſſionem inter cætera deſideratur ſcientia nullitatis profeſſionis expreſſæ, ſine qua ſcientia non poteſt quis conſentire; ideoque nec tacitè profiteri: utique de ſcientia hujuſmodi conſtare debet. Deſideratur etiam ad tacitam profeſſionem inducendam perſeverantia in religione per tempus unius
18 anni, ut in d. cap. 1. *de Regul. in 6.* Quod quidem requiſitum temporis omninò deficit ubi non eſt ſcientia dictæ nullitatis, quia tempus hujuſmodi non currit ignoranti, per Innoc. in cap. *Ne pro defectu, num. 2. ſupra de elect.* Calder. *conſ. 366. Mandavit, alias 37. de teſt. in fin.* & Bald. *conſ. 92. Quædam, in princ. lib. 1.* Atque ita etſi præſumptio tacitæ profeſſionis ſit juris, & de jure, nihil tamen videtur obſtare quominus dictarum qualitatum defectus allegari, & probari poſſit.

19 Cæterum pro contraria opinione multa videntur magis urgere: unde pro veritate obſervandum eſt primò ad profeſſionem tacitam non requiri conſenſum expreſſum, ſed ſufficere tacitum, & præſumptum, qui elicitur vel ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel ex annali delatione habitus indiſtincti, vel ex actibus, qui ſolum à profeſſis fieri conſueverunt, juxta textum in cap. *Vidua,* in cap. *Super eo, ſupra eod.* & in d. cap. 1. *eod. tit. in 6.* cum concordan.

20 Obſervandum eſt ſecundò hanc præſumptionem taciti conſenſus, quæ ſurgit ex delatione annali habitus indiſtincti habere locum non ſolum quando non fuit facta expreſſa profeſſio, ſed etiam quando fuit facta profeſſio irrita ob defectum ætatis. Sic enim apertè conſtat ex verbis d. c. 1. ibi, [vel ſi quam prius fecerat ratam habuiſſe videtur,] & infra *eod. lib. 6.* & in hoc cap..... ibi, (ſeu poſt decimumquartum annum profeſſionem à ſe prius factam ratam habuerit,) ubi gloſ. inquit hoc eſſe intelligendum, etiamſi tacitè conſentit: ita ut in hac parte videantur erraſſe Navarr. & Sanchez, qui oppoſitum tradiderunt, ille *conſ. 28. num. 6. de Regul.* hic verò *de matrim. lib. 7. de impedim. diſp. 37. num. 10.* Neque enim conſtituenda eſt differentia inter tacitam profeſſionem, & tacitam ratihabitionem profeſſionis invalidæ. Siquidem hæc ratihabitio in ſubſtantia nihil aliud eſt, quàm nova profeſſio tacita, quæ, cum deficiat eatremum à quo, incipit valere ut ex nunc, non ut ex tunc, ut inquit gloſ. communiter approbata *hic in eod. ver. Ratam habuerit,* & declarat Jo. de Anan. in cap. *Conſuluit, num. 2. de converſ. conjugat.* poſt Bart. quem citat in repet. l. *Si quis pro emptore, de uſucap.*

21 Obſervandum eſt denique diligenter ex D. Th. *1. 2. q. 6. art. 8.* ignorantiam, atq; errorem in tantum impedire conſenſum, & cauſare involuntarium, in quantum privat ea cognitione, quæ prærequiritur ad voluntarium; ad volendum autem prærequiritur cognitio rei, quæ volenda eſt. Unde non omnis ignorantia, aut error impedit conſenſum, ſed tantum ignorantia, aut error illius rei, quæ agitur, ut docet illic D. Thomas, & explicat Bart. in l. *Si per errorem, ff. de iuriſd. omn. iudic.*

22 Hæc autem ignorantia, aut error (& in hoc videtur conſiſtere tota vis præſentis diſputationis] duplex eſt: nam aut eſt ignorantia ejus rei, quam homo nollet, ſi ſciret, aut eſt ignorantia ejus rei, quam nihilominus vellet etiamſi ſciret. Ignorantia, & error primæ ſpeciei, quæ à Divo Thoma, & Theologis appellatur antecedens, cauſat ſimpliciter, & abſolutè involuntarium, ut ſi quis credens uxorem ducere Seiam, ducat Mæviam, & hic error ſi ſit cum dolo, à Juriſperitis dicitur dolus dans cauſam contractui, eo quod ſi is dolus abſuiſſet, contractus initus non fuiſſet, ut l. *Eleganter, ff. de dolo.* Ignorantia verò, & error ſecundæ ſpeciei, ideſt illius rei, quam quis vellet etiamſi ſciret, quæ à Theologis appellatur ignorantia concomitans, non facit ſimpliciter involuntarium, quia nõ cauſat aliquid contra voluntatem. Sed quia aliquando facit non voluntarium negativè; atque ita ex-
23 cludit conſenſum, ideo diſtinguendum eſt: nam aut ignorantia cõcomitans verſatur directè circa rem, de qua agitur: & tunc quamvis non faciat abſolutè involuntarium, tamen nec facit voluntarium poſitivè, quia non poteſt eſſe actu volitum quod eſt ignoratum, cum voluntas non feratur niſi in præcognitum, ſecundum Ariſtot. *3. de Anima Commen. 39.* Sed tantum cauſat non voluntarium negativè, ideſt efficit ut non ſit actus, & conſenſus voluntarius poſitivè. Exemplum patet in eo, qui volens contrahere matrimonium cum Seia contrahit quidẽ cum ea, ſed credit eam eſſe Mæviam.
24 Hic enim error eſt concomitans, quia ſi vir ſciviſſet eam eſſe Sciam, cum ea libentius contraxiſſet. Sed tamen quia error eſt directè illius rei, de qua agitur, quamvis non faciat involuntarium poſitivè, tollit nihilominus conſenſum, qui non poteſt eſſe in re non præcognita: ideoque matrimonium eſt nullum, ut patet ex relatis à Sanchez, *lib. 7. diſput. 18. n. 6.* Aut verò ignorantia hæc concomitans verſatur non directo circa rem, quæ agitur, ſed circa cauſam illius, aut circa aliquam ejus qualitatem, vel circumſtantiam: & tunc cum ſit ignorantia ejus cauſæ, vel qualitatis, quam quis vellet etiamſi ſciret, numquam cauſat non voluntarium, nec eacludit conſenſum ab actu principaliter geſto. Eaemplum. Si quis ducat uxorem liberam credens eſſe ſervam, hic quidem conſentit abſolutè in matrimonium, ſed ignorat qualitatem libertatis: quam tamen ſi ſciviſſet, utique libentius matrimonium contraxiſſet. Quare ignorantia dictæ qualitatis cum ſit concomitans, ideſt ejus rei, quam quis vellet etiam ſciens, & non verſetur directe circa matrimonium, ſed circa illius qualitatem, nullo modo excludit conſenſum ab actu principaliter geſto, ideoque matrimonium eſt validum, ut tenent omnes in cap. *2. & fin. de coniug. ſenior.* & inferius dicetur.

25 Verum cum cognitio an ignorantia ſit antecedens, vel concomitans, ideſt, an quis ſi ſciviſſet, nihilominus facturus fuiſſet, necne, valde obſcura eſſet veluti pendens ex animo, & voluntate hominum; idcirco juris interpretes quaſdam regulas tradiderunt, ex quibus hoc facilè judicari poſſit abſque alia probatione. Quarum quidem regularum illa eſt præcipua, ut quotieſcumque aliquis ea actu ignoranter geſto damnum, aut ignominiã conſequeretur, vel ſuam conditionem deteriorem efficeret; tunc non cenſeatur facturus fuiſſe ſi ſciviſſet quod ignoravit, ut conſtat ea his, quæ tradit Mantic. *de tacit, & ambig. convent, lib. 3. tit. 12. num. 37.*

26 *num.* 37. *& ſeq.* Exemplum patet in eo, qui ignoranter duxit uxorem ſervam, quam putabat liberam. Hic enim ſi ſciviſſet eam ſervam utique matrimonium non contraxiſſet, quia non æquè utile, aut honeſtum eſt ducere uxorem ancillam, vel libertinam, atque ingenuam, ut probat. D. Th. *in 4. diſt. 38. q. unica art. 1.* Unde fit ut ſublato impedimento ſervitutis per manumiſſionem domini, quamvis vir uxorem cognoſcat affectu uxorio; tamen matrimonium non convaleſcat, quia vir adhuc commiſcetur et ex primo conſenſu nullo, & erroneo, ut tradit gloſſ. in cap. *Si quis ingenuas*, 29. *q.* 2. & ſuperius dictum eſt. Eo igitur caſu matrimonium eſt nullum, non ſimpliciter ob ignorantiam, ſed ob ignorantiam qualitatis; quam ſi vir ſciviſſet, non contraxiſſet; & ſic ob ignorantiam antecedentem, quæ cauſat ſimpliciter involunta-
27 rium. At verò per contrarium ſi ex actu ignoranter geſto quis commodum, vel honorem conſequeretur, aut ſuam conditionem efficeret meliorem; tunc præſumitur facturus fuiſſe etiamſi ſciviſſet quod ignoravit, ut clarè patet in homine libero, qui contrahit matrimonium cum libera credens eam eſſe ſervam, hic enim erat in conditione uxoris. Sed quia ex eo quod ipſa ſit libera, non autem ancilla, conditio errantis non fit deterior, imò melior; ideò hæc ignorantia quamvis verſetur circa qualitatem ſubſtantialem, ideſt circa conditionem ſervitutis, tamen non excludit conſenſum cum ſit concomitans, nec vitiat matrimonium, ut tradunt in ſumma de coniug. *nu.* 6. *& 7.* Hoſtien. *num. 9.* & ſequuntur Canoniſtæ communiter in cap. 2. *& fin.* & ibi dixit *eodem tit. in 1. notab.*

Porrò ignorantia nullitatis profeſſionis expreſſæ non eſt directè ignorantia illius rei, quæ agitur, ideſt tacitæ profeſſionis, ſed eſt potius ignorantia cauſæ, ſeu actus præcedentis. Neque enim profeſſus ignorat ſe deferre habitum indiſtinctũ, & perſeverare in religione per ſpatium unius anni. Ex quibus actibus S. Canones eliciunt conſenſum præſumptum ad tacitam profeſſionem inducendam: ſed tantum ignorat validitatem alterius profeſſionis, quæ multo ante præceſſit, credens eam fuiſſe validam, cum tamen irrita fuerit, Quod patet manifeſtè, quia etiam poſita ignorãtia nullitatis profeſſionis expreſſæ, eſt tamen poſſibilis profeſſionis conſenſus tacitæ: nihil enim prohibet quin aliquis præſcindendo, ab omni cõſideratione præcedentis obligationis, poſſit, ſi velit, ſe iterum Deo obligare per novum conſenſũ poſitivum, quamvis credat ſe jam eſſe obligatum. Ergò hæc ignorantia non verſatur circa novam
28 profeſſionem, quia alias quoad eam conſenſus non eſſet poſſibilis, cum non præcognitum non poſſit eſſe volitum. Quod clarius adhuc patet exemplo matrimonii: nam ubi duo contrahunt matrimonium nulliter, ſi ceſſante impedimento iterum conſentiant affectu uxorio, utique matrimonium convaleſcit, quamvis conjuges credant illud ab initio fuiſſe validum, dummodò tamen ſi nullitatem ſciviſſent, æquè libenter contraxiſſent, ut cenſent Roſel. *in ver. Matrimonium, n. 5* Sylveſt. *Matrimonium* 4. *q.* 10. Navarr. *in ſumma Hiſpan, c. 22. n. 76*, & alii recentiores. Et ſimiliter ſi vir fictè uxorem ducat, & poſtea affectu maritali eã cognoſcat, matrimonium fit validum, etiamſi uxor ignoret matrimonium ab initio fuiſſe irritũ, & perſeveret in primo conſenſu erroneo, ut poſt alios tradit Sanch. *lib. 2. diſp. 32. per totam.* Idem
29 probatur ea theorica Romani *conſ. 517. n. 13. verſ. Secus verò*, & Alex. *conſ. 22. n. 3. & 4. lib. 5.* ubi cenſent actum factum ex cauſa erronea, puta ab eo, qui falsò putabat ſe teneri, ita demum eſſe nullum, ſi ille caſu quo ſciviſſet ſe non teneri, actum non feciſſet; aliàs verò ſi fuiſſet facturus etiamſi ſciviſſet ſe non teneri, valere actum, quia non præſumitur ille motus ex illa cauſa erronea. Patet ergo errorem eius, qui tacitè profitetur ob hanc cauſam, quia credit ſe jam eſſe alligatũ religioni, non eſſe errorem in tacita profeſſione, ſed potius in cauſa illius. Et idem eſt quod alii Doctores dicunt, actum geſtum ex falſa cauſa ita demum eſſe nullum, ſi illa cauſa ſit finalis, ideſt ſine qua actus geſtus non fuiſſet, ut tradit poſt alios Mantica *de tacit. lib. 3. tit. 12. n. 22. & ſeq. & num. 34. uſque in fin.* Aliàs enim error in cauſa ſe obligandi, puta quia quis credit ſe jam eſſe obligatum, & non eſt, non excludit conſenſum, ut per eumdem Manticam *lib. 19. tit. 3. n. 12.* Et hinc fit ut ſi ego credam Titium emiſſe librum nomine meo, quem tamen ipſe non emerat, aut nulliter emerat, & ratam habeam huiuſmodi emptionem; ſi poſtea Titius nomine meo validè emat librum, valet ſecunda emptio, non obſtante ignorantia nullitatis præcedentis, idq; ex conjectura voluntatis, quia qui ratam habuit emptionem credens eam ſuo nomine factam, eodem modo ratam habuiſſet, ſi ſciviſſet eam nulliter factam fuiſſe, ut poſt alios tradit Alex. qui plura exempla his ſimilia congerit *in conſ. 146 nu. 10. & 11. lib. 5.* Ideoque Gemin. *conſ. 119. num. 10.* reſpondit etiam ex falſa cauſa
30 aliquem obligari religioni, ubi conſtat de intentione profitentis, & eſt de hoc textus ad litterã in c. *Ex parte, de converſ. coniug.* Ex quibus omnibus in compendium redactis videtur concludenter probatum profeſſionem factam ex falſa cauſa, ideſt quia quis putabat ſe jam eſſe adſtrictum religioni, non eſſe nullam, cum non ſit ignorantia rei quæ agitur, ſed ignorantia in cauſa ſe obligandi, dummodo tamen hæc ignorantia ſit concomitans, ideſt ſi profeſſus ſciviſſet nullitatem ſuæ profeſſionis, adhuc tamen in religione perſeveraſſet.

His igitur præcognitis, ſolutio quæſtionis vide-
31 tur pendere ex inſpectione, an prorſus etiam cognita profeſſionis nullitate, veriſimiliter tamen perſeveraſſet, necne in religione. Nam ſi conſtiterit eum perſeveraturum fuiſſe, conſtabit etiam illius errorem, & ignorantiam fuiſſe concomitãtem; ideoq; tamquam ignorantiam non ejus rei, quæ agitur, ideſt tacitæ profeſſionis, ſed cauſæ illius, ſeu alterius actus præcedentis, minimè potuiſſe excludere voluntarium à tacita profeſſione.

32 Pluribus autem probari poteſt eum veriſimiliter perſeveraturum fuiſſe. Et primò qui fecit profeſſionem expreſſam, licet nulliter ob ætatis impedimentum, jam expreſſè declaravit ſe velle efficaciter alligari religioni: mens enim, & voluntas declaratur etiam ex actu nulliter geſto, l. *fin.* & ibi Bart. *ff. de reb. cor.* Hujus autem voluntatis mutatio non præſumitur, niſi probetur, l. *Eum qui, ff. de probat.* etiamſi voluntas ab initio fuerit nulla; quia nihilominus præſumitur durare. Feder. de Sen. *conſ. 194. In dubijs matrimonialibus, in princ.* Calderin. *conſ. 461. alias 4. de ſponſal. in fine*, ubi quod matrimonium impuberum convalidatur ſi con-

contrahentes pervenerint ad ætatem legitimam, licet ex matrimonio ſervitus coniugalis inducatur, quia voluntas durara præſumitur, Alex. *conſ.* 146. *In cauſa, n.* 16. *lib.* 5. ubi quod voluntas contrahentis matrimonium, licet nulliter, non præſumitur mutata niſi à die, quo apparet mutata; & ideò ratificatio abſentis ante mutationem convalidat matrimonium, & in terminis profeſſionis notat gloſ. in cap. 1. *in ver. Non timore*, *ſupra Quod met. cau.* Quod procedit etiamſi longum tempus elapſum fuerit, l. *Sancimus*, ubi Jaſ. *in* 5. *notab. C. de teſtam.* & tradit poſt alios Menoch. *lib.* 6. *præſumpt.* 37. *n.* 28. Siquidem nihil eſt quod perſuadeat ſemel profeſſum à propoſito religionia voluiſſe recedere: neque enim, ut ſupponitur in dubio, unquam reclamavit, imò plures actus geſſit indicantes continuationem ejuſdem voluntatis, quales ſunt delatio habitus indiſtincti, actus profeſſorum, & plurium annorum perſeverantia. Quid ergo cogit nos pronunciare, ſi is ſciviſſet nullitatem profeſſionis non perſeveraſſet? Quippe is qui ante annum quantum ſe fuit validè profiteri voluit, quamvis non eſſet prins religioni alligatus, cur elapſo anno validè non profiteretur, cum medio tempore nihil geſſerit in contrarium, imò plura fecerit, quæ oſtendunt propoſiti perſeverantiam? Dicenti ergo voluntatem mutatam onus probandi incumbit, juxta text. in d. l. *Eum qui*, atque ita in ſpecie de Monacho tradit Menoch. *de præſumpt.* 37. *num.* 6. & Dec. in cap. *In præſentia, num.* 284. *de probat.*

Sed obijcies primò. Profeſſus cum primum ſcivit ſe non eſſe obligatum religioni, reclamavit. Ergo præſumitur idē facturus fuiſſe ſi antea hoc ſciviſſet, cum ex facto ſubſequuto animus præcedens declaretur, cap. *Conſtat*, & ibi gl. *in ver. Si ſtatim*, 1. *q.* 1. c. *Pervenit*, & ibi gloſſ. 1. 18. *diſtinct.* gloſſ. 1. *in* c. *Quod autem*, 22. *q.* 2.

At reſpondetur hoc caſu magis attendendum
33 eſſe initium voluntatis, & terminum à quo, quam finem, & terminum ad quem. Tum quia præſumitur quis perrexiſſe in eadem voluntate uſque ad diem mutationis, ut dictum eſt ſupra proximè. Tum quia ex delatione habitus annalis jus elicit conſenſum neceſſarium ad tacitam profeſſionem præſumptione juris, & de jure, ut inferius dicetur. Reclamatio autem ſubſequens habet juris reſiſtentiam, unde cōſenſus præſtitus ab initio magis influit in perſeverantiam voluntatis quàm influat reclamatio ſubſequens in mutationem ejuſdem voluntatis. Præſertim quia continuatio ſequitur immediatè poſt conſenſum ab initio præſtitum, reclamatio autem multo poſt. Quo caſu magis urget præſumptio perſeverantiæ, ut declarat Menoch. *d. præſumpt.* 37 *n.* 9. Deinde reſpōdetur reclamationem poſt perſeverantiam annalem in religione non eſſe attendendam, quia res nō amplius integra eo enim ipſo quod completus eſt annus poſt profeſſionem expreſſam nullam, Canones indeunt profeſſionem tacitā, c. 1. *in princ. de*
34 *regul. lib.* 6. unde reclamatio ſubſequens tempore inhabili nō influit in voluntatem antecedentem, ut patet ex notatis per gl. & DD. in c. *Publicato*, *de elect.* Cum enim actus tacitæ profeſſionis inter profeſſum, & Religionem ſit ultrò citroq; obligatorius, ut notatur in c. *Porrectum, infr. eod.* mutatio voluntatis profeſſi re non amplius integra nihil prodeſt, quia nemini licet mutare voluntatem in detrimentum alterius, l. *Sicut*, *C. de act. & obligat.* & declarat *loc. cit.* Menoch. *n.* 31.

35 Objicies ſecundò quotieſcumq; error talis eſt, ut ſi verum eſſet quod creditur per errorem, orta eſſet obligatio ad aliquid agendum; tunc qui fecit, præſumitur non facturus ſi ſciviſſet, tex. eſt in l. *Si cum te. ff. de pact.* ubi falsò exiſtimans ſe debere legatum Titio, & ideò mandans debitori ſuo ut ei ſolvat, ſibi non præjudicat.

36 Sed hoc objectum tollitur, quia non procedit in obligatione, quæ fit per ſolemnem profeſſionem. Unde minor quamvis dolo ſeductus reſtituatur, tamen ſi per dolum, & circumventionem inducatus ad profitendum, non reſtituitur; ſecundum gloſ. in c. *Cum dilectus, in ver. Ad ſatuitatem, ſupra, Quot met. cau.* (In ſpiritualibus, inquit, nón habet locum in integrum reſtitutio, quia non videntur decepti qui meliorem vitam elegerunt.) & Abb. ibi ait illum eſſe dolum bonum, & jura non ſubvenire niſi contra dolum malum, & in c. *Cum virum, n.* 6. *infr. eod.* ubi ait: [Reſpectu profeſſionis non poteſt dici minor deceptus, vel læſus, cum ſerviat ei cui ſervire regnare eſt. Unde fit ut quamvis dolus dans cauſam contractui faciat involuntarium, itaut contractus ſit nullus; ſecus tamen ſit in profeſſione, ut eſt textus expreſſus in c. *Conſtituit*, 20. *q.* 3. & tradunt gloſ. & Abb. *locis citatis*. Et
37 eodem modo quamvis credens ſe teneri, ſi ſolvat, poſſit ſolutum repetere condictione indebiti, l. 1. *& per tot. ff. de condict. indeb.* hoc tamen non procedit ſi error cauſetur à pietate, ut eſt textus ſingularis in l. *Cum his*, §. *penult. ff. eod.* ubi Julianus ait: Si in ea opinione ſit mulier, ut credat ſe pro dote obligatam, quidquid dotis nomine dederit, non repetit; ſublata enim falſa opinione, relinquitur pietatis cauſa, ex qua ſolutum repeti non poterit, atque ibi Bart. & alii notant ceſſare repetitionem indebiti ſoluti quando à pietate cauſatur error.

38 Deinde tollitur idem objectum, quia nō habet locum quando præceſſit actus declaratorius voluntatis, quod quis voluerit ſe obligare, ut hoc caſu, in quo profeſſus jam declaravit per profeſſionē expreſsā ſe velle obligare ſe religioni. Tunc enim quamvis ex novo actu, id eſt ex perſeverantia añali inducatur obligatio; tamen quia obligatio illa non eſt præter ejus intentionem, non facit, quominus ipſe præſumatur voluiſſe tacitè profiteri, ut declarat Alexan. *conſ.* 146. *n.* 13. *lib.* 5. Idque patet exemplo matrimonii carnalis, in quo ignorantia nullitatis matrimonii præcedentis non impedit quin conjuges obligentur per novum conſenſum quotieſcumque ſi nullitatem ſciviſſent, nihilominus contraxiſſent, ut ſuperius dictum eſt.

39 Objicies tertiò, Quamvis profeſſus veriſimiliter in religione perſeveraſſet, etiamſi ſciviſſet nullitatem ſuæ profeſſionis, & ſic illius ignorantia cenſeatur concomitans, & non excluſiva conſenſus: tamen id procedit ex veriſimilitudinibus, ac præſumptionibus. Idcircò enim Doctores quaſdam conſtituerunt regulas, quibus hujuſmodi veriſimilis conſenſus deprehendi poſſit, ut ſuperius diximus. Unde nihil probibet quin hæc præſumptio tolli poſſit cōtrariis conjecturis, & argumentis, idque tam ex parte religionis, quàm profeſſi. Ponamus enim novitium durante año probationis quãdo adhuc expelli poterat, probè ſe geſſiſſe ſed poſt emiſſam profeſſionem expreſſam, quam

cre-

eredit validam, ſoblsto expulſionis metu , illicò appar uiſſe diſcolum, inobedientem, & religioſæ pacis turbatorem; atque ita veluti incorrigibilem perſeveraſſe integro anoo, unde jura elieiunt præſumptionem conſenſu ad tacitam profeſſionem inducendam. Certè ſireligio ſciviſſet illius profeſſionem expreſſam fuiſſe nullam , veriſimiliter nō porrexiſſet eum in religione retinere , ſed potiòs è monaſtorio ejeciſſet cognitis illius moribus , ad quos probandos tempus probationis à SS. Patribus indultum eſt, juxta c. *Ad Apoſtolicam, infr. ead.* E converſo ponamus Superiorem regularem infra annum probationis, qoando novitius ad ſæculum adhuc redire poterat , eum eo blandè, ac benignè egiſſe ; ſed poſtqoam credidit religioni alligatum per expreſſam profeſſionem, rigidè, atque indirectè tractaſſe, eumque omoibus regulæ auſteritatibus exerecuiſſe adeo , ut ſic profeſſus pluribus ſignis, & argumentis oſtenderit ſe pœnituiſſe antecedẽtis profeſſionis, cum in ſubſidium fragilitatis humanæ ſpatium probationis fuerit regulariter ioſtitutum, ut & novitius regulæ auſteritatem experiatur, c. *Non ſolum, de regular. in 6.* & d. c. *Ad Apoſtalicam* , (quod ſuperioribus anois contigit in quibuſdam religioſis, qui novitium valdè divitem exquiſitis illecebris, ac blandimentis ſaccaro, ae melle nutriebant; ſed poſt emiſſam profeſſionem tam ſeverè tractaverunt ut eum prioris propoſiti pœnituerit , licet ſerò ac re non integra) certè ex hoe liquidò apparebit ſic profeſſum ſi nullitatem ſuæ profeſſionis ſciviſſet , in religione non fuiſſe perſeveraturum, & ſie illius errorem antecedentem fuiſſe . & non eoncomitantem.

Verum hæc objectio tollitur, quia poſtquam nulliter profeſſus in legitima ætate conſtitutus per añum abſq; reclamatione perſeveravit in religione, ut ſupponitur io dubio, poſtea nee ipſe, nee ſuperior religionis admitti poſſunt ad probandũ defectum conſenſus in tacita profeſſione ap præ-
40 ſcriptum ſacrorũ Canonũ inducta. ratio eſt, quia præſumptio taciti conſenſus, quæ elicitur ex perſeverantia anoali cum delatione habitus indiſtincti in religione poſt legitimam ætatem eſt juris, & de iure , ita ut non admittat probationem in eontrarium; quod conſtat ex verbis d. c. 1. *de Regular. in 6.* ibi , (quia verò poſt decimomquartũ annum habitum religionis aſſumpſerit, ſi per annum illum geſtaverit , ex tunc religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus,) & tradit gl. in c. *Ex parte in ver. Per annum, infr. eod.* [Qui ergo, inquit, poſt annum remanet in habitu monachali, & non reclamat, intelligitur tune ipſo facto tacitè vovere , unde poſtea exire non poteſt , imò compellitur expreſsè profiteri , & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, ita quod non admittatur probatio in eonrrarium, ex quo nulla præceſſit proteſtatio.) Hæc gl. atq; idem tradunt in d. c. 1. Jo. Monach. *in ver. Præſumitur.* Prob. *in addit.* Gemin. & Anchar. & ſequuntur alii comuniter in d. c. *Ex parte*, Præſertim verò quia quando ſuperior , val profeſſus petuot ſe admitti ad prnbandum ſe oon præſtitiſſe conſenſum tacitæ profeſſioni propter ignorantiã nullitatis profeſſionis expreſſæ, hæc probatio propriè dicitur directa, quia Canones ex delatione habitus annali eliciunt eonſenſũ, & ipſi intendunt probare hunc conſenſum nō interceſſiſſe, atq; ita non agitur de probatione defectus alicuins qualitatis ad tacitã profeſſiooem requiſitæ, quæ dicitur probatio indirecta, ſed ipſius conſenſus, quæ profeſſio tacita à jure ſubſtantialiter induitur. Hane autem directam probationem niſi præeeſſerit proteſtatio manifeſtum eſt numquam admitti cōtra præſumptionem juris, & de jure, ut declarat Menoch. in contrarium allegatus *lib. 1. præſumpt. 65. colligitur*, ex gl. & aliis ſupra citatis. Et eò magis, quia text. io Clem. *Eos, de Regul.* noo utitur verbis præſumptionem importantibus , & legem novam inducentibus. (Eos, inquit, qui deineeps in diſcretionis cōſtituti ætate novitiorum babitum in aliqua religione per annum portaverint hoc ipſo religionem illã decernimus eſſe profeſſos, ponderando verba *deinceps, hoc ipſo, & decernimus*, & hoc eſſa ſtatutum Papæ, quod pro veritate habetur, dicit Vitalin. *ibi n. 39.*

Nec videntur obſtare adducta in contrariũ quoniã innituntur buie fundamento, qood credens ſe eſſe legitimè profeſſum, errat ; ideoq; non habet
41 conſenſum, qui neceſſario ad tacitam profeſſionẽ reqniritur. Ad quod patet reſponſio ex ſupradictis, procedit enim aut in errore , ſeu ignorantia antecedenti, ideſt eius rei, quam quis non feciſſet ſi ſciviſſet; aut in errore, ſeu ignorantia concomitãte, quæ verſatur principaliter circa rem, de qua agitur, ut ſuperius explicavimꝰ ex mente D. Tho. & aliorum , & ad has duas ſpecies erroris , & ignorantiæ ſpectant regulæ illæ , quod errantis non ſit conſenſus , nihilque magis ſit contrarium cōſenſui, quàm error, quod dolus daos eauſam contractui vitiet contractum , quod falſa caoſa non obliget profitentem, quod ratom haberi nō poſ-
42 ſit quod ignoratur, & aliæ id genus. Unde etiã patet opiniones recentiorum quod eooſentiens, aut vnvens ſub eredulitate valoris prioris matrimonij, aut voti non obligetur ex ſecundo, non poſſe defendi niſi in caſu , in qno ignorantia eſſet antecedens, ideſt ſi vovens ſciviſſet ſe nulliter noviſſe, iterũ non noviſſet, & idẽ dicendũ in matrimonio.

Doctrina verò Cardinalis Cajet *2. 2. q. 89. art. 5.* in qua Nauar. præcipuè ſe fundat, ſi diligenter expendatur, non videtur obſtare huic concluſioni : nam qui votum nulliter emiſit, ſi millies intendie illum adimplere credẽs eſſe validum, nō propterea, ut ait Cajet. cenſetur, coram Deo ratificare ; quod eſt veriſſimum, quia nullibi cavetur, ut executio voti præcedentis novum votum inducat, eũ aliud ſit vovere, aliud votum adimplere, ſecundũ Cajt. *ibid.* At ſecus eſt in profeſſione, quia jura decernunt, ut qui fecit profeſſionem nullam, ſi poſtea deferat habitum indiſtinctum per annum , præſumatur veraciter eſſe profeſſos, ut in d. c. 1. *de Regul. in 6.* Nō licet igitur arguere; Qui exequitur votum credẽs eſſe validum nō cenſetur denuò vovere : ergo & qui differt habitum regularẽ per annum credens ſuam profeſſionem eſſe validam non cenſetur denuò profiteri; quia in boe ſecundo caſu ſacri Canones novam profeſſionem induenot, eum tamen non induecant novum votnm per executionem voti præcedentis. Imò ratio Cajet. concludit etiam in eo, qui ſcit, & conſiderat votum ſuum fuiſſe nullum, adbue enim non eenſetur denuò vovere ex eo quod votum ſervet , cum adimplere votum non ſit vovere , & tameo diverſum eſt in profeſſione ; nemo enim negat quin profeſſus nulliter, ſi ſciens nullitatem ſuæ profeſ-
ſionis

Digitized by Google

ſionis perſeveret per añum in religione, efficiatur tacitè profeſſus; de hoc enim eſt caſus apertus in d. c. 1. Ac præterea Cajetanus loquitur in foro conſcientiæ, ut patet in illis verbis, Non propterea coram Deo ratificavit; & ita etiã ſeipſum explicat Nauar. in c. *Statuimus, n. 72. verſ. Quod eſt verum*, & *n. 75. verſ. Quoniam autem*, & in d. *conſ. 23. n. 2.* & *conſ. 89. verſ. Hoc certum eſſe videtur* quoad forum conſcientiæ, & coram Deo, qui omnia novit, & nihil ignorat. Licet rationes ſupra adductæ pro hac parte concludant tam quoad Deum, & in foro animæ, quam quoad Eccleſiam, & in foro judiciali. Sylveſter autem eſt potius pro hac ſententia, dum ait; Is qui credit ſe eſſe obligatum ad votum, ſi illud ratificet aliàs non ratificaturus, non tenetur ad illud: verba enim illa, aliàs non ratificaturus, à contrario innuunt, ut ſi aliàs ratificaturus eſſet, obligaretur ex ratificatione.

Atque ex his omnibus ſatis liquet poſteriorem hanc ſententiam, etſi authoritatibus fere deſtitutam, ſolidioribus tamen rationibus, ac iuribus eſſe munitam, atque armatam ſed quatenus eſſet ſolum dubia, videtur tamen valde è re eſſe ut eam amplectatur S. Cong. ad pacem, & quietem in religionibus conſervandam, quemadmodũ hactenus viſa eſt eam tacitè amplexa fuiſſe, cum ad hæc uſque tempora hanc ignorantiæ exceptionẽ numquam admiſerit in caſibus contingentibus, ob quam quidem rationem credendum eſt ſacros Canones noluiſſe hanc exceptionem ignorantiæ contra tacitam profeſſionẽ admitti poſſe. Quod colligitur ex duplici conſideratione. Prima eſt quod etſi paſſim apud Canones reperiatur tacitam profeſſionem induci per lapſum unius anni, cum habitus indiſtincti delatione, etiamſi præceſſerit expreſſa profeſſio irrita: nullibi tamen habetur mentio ſcientiæ nullitatis dictæ profeſſionis, & tamen non eſt veriſimile ut hoc requiſitum ſi neceſſarium fuiſſet, prætermiſſum fuiſſet à ſacris Canonibus, aut ignorantia numquam fuerit allegata. Et mirum eſt etiam quod de ſcientia huiuſmodi nullus ex Doctoribus, quos vidimus quidquid tetigerit ante tempora Nauarri. Quod ferè nos cogit credere hanc exceptionem ignorantiæ nullatenus eſſe Sacris Canonibus conſentaneam. Neque dicatur ideo nec Canones, nec Doctores hanc quæſtionem olim tetigiſſe, quia ante decretum Concilii Trid. in *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* profeſſio emiſſa ante ætatem legitimam, vel annum probationis expletum non erat nulla:
43 imò enim de jure communi nulla erat profeſſio facta ante decimum quartum annum, ut eſt textus expreſſus hic, & ſupra in c. *Ad noſtram*, & ibi Abb. in 1. & *4. not.* & in c. *Cum ſimus, infra eod.* in c. 1. *eod. tit. in 6.* & in *can.* 1. *Illud autem, 20. q. 1.* & ſi-
44 militer profeſſio facta ante annum probationis in omnibus religionibus Mendicantium, etiam ante Concilium, nulla erat, ut conſtat ex c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem*, *de regul. in 6.* Itaque hæc objectio non tollit vires primæ conſiderationi ſuperius factæ, nempe quod Canones, aut Doctores feciſſent utique mentionem de huiuſmodi ſcientia, ſi illa fuiſſet neceſſaria.

45 *Secunda* conſideratio eſt, quia ſacri Canones contra præſumptionem tacitæ profeſſionis noluerunt admitti poſſe probationem quod profeſſus non habuerit animum, & conſenſum profitendi, ut probatur in c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſtin.* ubi mulier quæ velum regulare ſuſcepit, & finxit ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe, prohibetur nubere, & cogitur in monaſterio perſeverare: & in c. *Vidua de regular.* ubi mulier quæ ſacrum velamen aſſumpſit, ſi velit probare ſe illud non aſſumpſiſſe animo profitendi, non auditur. Quod etiã ducto argumento á matrimonio carnali ad ſpirituale efficaciter probat text. in c. *Ad id quod, de ſponſal.* his verbis: [Quamvis undecim annos habens ab initio invita fuiſſet ei tradita, & renitens; tamen quia poſtmodum per annum, & dimidium ſibi cohabitans conſenſiſſe videtur; ad ipſum eſt cogenda redire, nec de cætero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum quod conſenſerit ad eumdem nominaverit producendos, cum mora tanti temporis ejuſmodi probationem excludat. Si ergo contra hanc præſumptionem Canones noluerunt admitti poſſe probationem defectus conſenſus; credẽdum eſt ut ſimiliter noluerint admitti poſſe probationem ignorantiæ. Nam propter quod eſt unumquodq; , & illud magis, Authent. *Multo magis*, *C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Probatio autem ignorantiæ ſi admitteretur, utique admitteretur propter defectum conſenſus, quem præſupponit. In tantum enim poteſt impedire ignorantia profeſſionem, in quantum excludit voluntarium. Sed probatio ipſius defectus conſenſus non admittitur contra præſumptionẽ tacitæ profeſſionis, ut probatum eſt: ergo longè minus probatio ignorantiæ. Facit text. in l. *Quæ ſub conditione*, §. *Si quis, ff. de condit. inſtit.* & in §. *Eſt tamen caſus, inſtit. de hæred. inſtit.* & c. *Cum quid una via. de regul. iur. in 6.*

46 Ad extremum hanc ſententiam in fortioribus terminis videtur ſequi Innocentius in c. *Conſuluit, de converſ. coniugat.* ubi ait votum, quod vir uxore ſua vivente, & contradicente ingrediendo monaſterium emiſit, & non valuit, poſtea fuiſſe ſolemnizatum ex perſeverantia in monaſterio poſt mortem uxoris; nec requiri ad hoc ut ſciverit mortem uxoris, & poſtea in monaſterio remanſerit, ſed ſufficere ut mortua ſit, & rationem dicit eſſe, quia ſeparando ſe ab uxore, ſive invita, juxta c. *Quidam, de converſ. coniugat*, ſive voluntaria, ut in cap. *Ex parte, eod. tit.* ſemper præſumitur velle mutare ſæculum. Et ex quo tale propoſitum habet, per habitus ſuſceptionem eſſet ſolemnizatum votum, niſi uxor impediret, c. *Conſulti*, *infra eod.* Ergo ſublato impedimento uxoris, ſtatim primo momento poſt mortem eius votũ ſolemnizatur. Reddit etiam aliam rationem, quia ad hoc ut votum valeat, non requiritur ſcientia, vel opinio, ſed rei veritas, c. *Placet, de converſ. coniugat.* Et quamvis in fine Innoc. ſubdat aliis videri, & fortè melius quod non ſolemnizetur votum illius, qui ignorans mortem uxoris perſeveravit in monaſterio, ut de matrimonio carnali idem ſcripſit in c. 1. *de eo qui dux. in matrim.* tamen primam opinionem ſimpliciter tenet in d. c. *Quidam, de converſ. coniug. n. 2.* in qua etiam reſidet ibi Jo. de Anania *in fin.* eamque expreſsè approbat Abb. in d. c. *Conſuluit*, *num. 3.* dicens profeſſionem à viro nulliter emiſſam uxore contradicẽte, vel diſſimulante, aut ignorante incontinenti poſt mortem uxoris fuiſſe validatam, etiamſi vir illius mortem ignoraverit, quia intrans religionẽ ſemper videtur intraſſe animo ſerviendi Deo, & mutandi vitam. Unde incontinenti quando fuit ſubla-

ſublatum obſtaculum poſt mortem uxoris remanet profeſſio ſua valida, quia contrahens cum ſecunda habet ſemper animum depravatum, & non intendit matrimonialiter conſentire, ſed potius ſecundam decipere. Unde iſte conſenſus eſt illegitimus, nec propriè dicitur conſenſus, ſed diſſenſus. Aliud eſt in ingrediente religionem, quia ſemper habet animum mutandi vitam, ut ibi per eum. Si igitur profeſſio illa ſublato impedimento, etiam viro ignorante, convalidatur incontinenti ex momentanea perſeverantia in monaſterio; multò magis cenſeri debet convalidari profeſſio in caſu noſtro, in quo poſt ſublatum impedimentum ætatis ſupponimus profeſſum perſeveraſſe in religione per plures annos cum delatione habitus indiſtincti.

Noviſſimè hanc ſententiam ſequuti ſunt Domini de Rota *in cauſa Meten. Profeſſionis, 2. Iunij 1636.* coràm Carillo in hæc verba: (Nec etiam obſtat quod ad ratificandam profeſſionem tacitam deſumptam ex pluribus actibus factis per Pepinam in dicto monaſterio, requiritur ut ipſa ſciverit nullitatem profeſſionis præcedentis: aliter verò ex permanentia in monaſterio nõ cenſetur inducta ratificatio profeſſiõis. Cajet. *in 2. 2. q. 189. art. 5.* Nauar. *conſ. 28. n. 7. & conſ. 89. n. 3. de regular.* & *in Manuali c. 12. n. 71.* Et in puncto de Moniali in Civitate Meten. quod non cenſeatur ratificaſſe profeſſionem ſine ſcientia dictæ nullitatis, Rota *deciſ. 179. n. 6.* & *deciſ. 307. n. 5. par. 4. recent.* quia prædictam doctrinam uti non tutam S. Cõgregatio Concilij non amplectitur; ſed potiùs contrarium pluries declaravit, velut die 13 Januarij 1583. & die 28. Auguſti 1621. in alia Romana inhærendo declarationibus aliàs factis cenſuit Joannem Petrum eſſe tacitè profeſſum, & religioni adſtrictum, etiamſi non probetur ipſum habuiſſe ſcientiam individuam nullitatis profeſſionis expreſſæ ab eo prius emiſſæ. Quas declarationes S. Concilij S. D. N. Urbanus VIII. obſervari mandavit primo Februarij 1631. in una Romana nullitatis profeſſionis.) Hæc ibi, & mox ſubjiciuntur aliqua ex fundamentis ſuperius relatis.

47 Hactenus promiſcuè egimus de ignorantia nullitatis profeſſionis tam quoad religionem, quam quoad profeſſum. Rationes enim, & fundamenta omnia, quibus probatum eſt per hujuſmodi ignorantiam non impediri profeſſionem tacitam, æquè vigent, ſive ignorantia deducatur ex parte profeſſi, ſive ex parte religionis. Veruntamẽ cum ignorantia ex parte religionis deducitur, longe minor eſt difficultas; quia profeſſio nulla ob impedimentum ætatis ſeu aliam ob cauſam ceſſante impedimento cõvalidatur ob ſolã ratificationem profeſſi, nec requiritur nova acceptatio religionis, ut conſtat ex cap. *Cum virum inſr. eod.* ibi. [præſertim ſi ratihabitione ſequuta, etſi eam quandoq; contradixiſſe conſtiterit,] ex cap. 1. *eod. tit. lib. 6.* ibi, ſeu profeſſionem à ſe prius factam ratam expreſsè habeat, ex cap. 1. *ſupra quod met. cau.* in illis verbis, (Si legitimè probatum fuerit prædictam mulierem, &c.) Quod fecit poſtmodum ratum habuiſſe, ipſam ad religionem redire compellatis. Quibus juribus conſtat ſolam ratihabitionẽ profeſſi deſiderari ad hoc, ut profeſſio nulliter facta efficiatur valida, atque ita cenſent Nauarr. *conſ. 35. num. 3.* & *conſ. 46. n. 2. de Regul. in prima edit.* & *in 2. conſ. 27. num. 2. & conſ. 28. num. 3.* Unde parum refert an ignorantia nullitatis profeſſionis expreſſe impediat ratificationem religionis, nec ne, cum ea ratificatio ex parte religionis non requiratur, & quatenus requireretur, tamen Summi Pontifices tamquam ſuprema Ordinum Regularium, cap. *Exijt, §. Adhæc cum fratres, de verb. ſigniſi. lib. 6.* voluerunt eam ſupplere, admittendo profeſſionem illam per ſolam ratihabitinnẽ profeſſi, ut religionum paci, & tranquillitati conſulerent.
48 Præterea ſi requireretur ſcientia dictæ nullitatis, utique requireretur non ſolum in Superiore monaſterij, ſed etiam in illis de Capitulo, ad quos pertinet novitios ad profeſſionem admittere. Creatio enim Monachorum de jure ſimul ſpectat ad Abbatem, & Capitulum, & requiritur ſaltem conſenſus majoris partis Capituli, ut notatur in cap. *fin. de Regul. lib. 6.* atque ita ſi unus tantum ignoraſſet nullitatem profeſſionis expreſsè. & ex ejus voto major pars Capituli intagraretur, hoc ſatis eſſe ad excludendam profeſſionem: deficeret enim conſenſus, & votum unius neceſſarium ad profeſſionem recipiendam. Quod eſſet maximè abſurdum, quia hoc modo eſſet inventa via prorſus tollendi tacitam profeſſionem,
49 ubi præceſſit expreſsè nulla. Denique ex abundanti etſi ignorantia etiam unius ex Capitularibus tacitam profeſſionem impediret; tamen Superiores regulares hujuſmodi ignorantiam allegare volentes nullatenus videntur audiendi: nam cum ex Decreto Conc. Trid. *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* prohibente quemquam ad profeſſionem admittere ante decimumſextum ætatis annum expletum, & ex inſtitutis ſuorum Ordinum, & Cõſtitutionibus Apoſtolicis præſertim Clementis VIII. teneantur ſub gravibus pœnis diligenter inquirere, ac noſſe ætatem cujuſque Novitij: utique audiendi non ſunt allegantes ignorantiam omnino tenentur ex officio inquirere, c. *Ad falſariorum, de crim. falſ.* Gemin in cap. *In memoriam, col. 2. 19. diſt.* Jaſ. in l. *Si res obligata, poſt num. 40. verſ. Secundo notabiliter limita, num. 41. de legat. 1.* ubi ait, cum quis tenetur ratione officii indagare factum alienum, tunc præſumitur illud ſcire, nec toleratur ignorantia, alios refert Menoch. *lib. 6. præſumpt. 23. n. 66.*

DE REGVLARIBVS.

Cap. Cum virum.

SVMMARIVM.

1 *Filia minor duodecim annis à monaſterio tradita, ſi maior facta ſpontè veletur, ad ſæculum redire non poteſt.*

2 *Monachum facit aut paterna devotio, aut propria profeſſio.*

Declaratur n. ſeq.

3 *Religioni an filius impubes alligetur ex oblatione parentum, & n. 42.*

4 *Profeſſus tacitè cenſetur per vim oblatus religioni à parentibus, ſi poſt pubertatem habitum profeſſorum ſuſceperit.*

5 *Et hæc eſt præſumptio iuris, & de iure.*

Et quid poſt Concil. Trid. n. 8.

6 *Voluntatis declaratio, & iuris effectus reſultat ex*

actibus certa obligationi attributu.
7 Intellectus, cap. ſupra eod.
8 Profeſſio tacita per ſuſceptionem habitus profeſſorum hodie non inducitur niſi poſt annum ætatis decimumſextum, & expleto anno probationis.
9 Puella minor duodecim annis à parentibus monaſterio oblata an habitum regularem ſuſcipere poſſit nō obſtante Concilio Tridentino, & n. ſeq. uſque ad num. 23.
10 Concilij Tridentini decretum in cap. 17. ſeſſ. 25. de Regular. expenditur, & n. ſeqq.
11 Voluntatis exploratio ſi puella ſit maior duodecim annis ex Concilio Tridentino facienda eſt tam ante habitus ſuſceptionem, quam ante profeſſionem. Si vero autem minor ante profeſſionem tantum, & cur.
12 Michaelis Medina teſtimonium, qui Concilio Tridentino interfuit circa decretum cap. 17. ſeſſ. 25. de Regular.
13 Voluntas impuberum, qui religionis habitum ſuſceperunt de iure communi explorari non debet niſi poſt pubertatem.
14 Argumentum ab identitate rationis non procedit in materia correctoria.
15 Epiſcopus ſi velit poteſt bis explorare voluntatem puellæ, quæ ante duodecimum annum habitum regularem ſuſcepit.
16 Filij poſt pubertatem non poſſunt inviti à parentibus religioni offerri.
17 Et quid ante pubertatem.
18 Parentes qui cogunt puellas invitas ad ingrediendum monaſterium ante duodecimum annum, an ſint excommunicati.
Concilium Tridentinum in cap. 18. ſeſſ. 25. de Regul. expenditur, ibidem.
19 Pœna detruſionis in monaſterium Monialium an poſſit infligi mulieribus ſæcularibus, & n. ſeqq.
20 Monaſterium Monialium ingredi non licet authoritate Epiſcopi, niſi ex cauſa neceſſitatis ipſius monaſterij.
21 Epiſcopus permittere non poteſt, ut mulieres ex cauſa litium matrimonialium, adulteriorum, vel alia ſimili, ingrediantur monaſteria Monialium.
22 Detruſi in monaſterium ad agendam pœnitentiam non coguntur habitum regularem ſuſcipere.
23 Licentia admittendi ad habitum regularem puellas duodecim annum minores peti conſueverunt à Sacra Congregatione Epiſcoporum, & Regularium.
24 Parentes, vel tutores an poſſint religioni offerre impuberem invitum, & num ſeq. uſq. ad n. 45.
25 Filius impubes poteſt tradi monaſterio à parentibus.
26 Tutores ſicut poſſunt pupillum è monaſterio revocare, ita religioni offerre.
Declaratur, n. 40.
28 Oblatio parentum de impubere ſe habet ad profeſſionem ſicut ſponſalia ad matrimonium.
Contrarium, n. 41.
29 Opiniones plures ſimpliciter referens cenſetur ultimam approbare.
30 Fallit, ſi quis primo ponit ſuam opinionem, & poſtea ſubdat, alij dicunt.
31 Doctor reſpondens per verbum, videtur, intelligitur de iure reſpondere, quod facit pro dictis Innocentij.
32 Puella in electione propoſiti non coguntur ſequi parentum imperium ſi ſint in ætate nubili; aliàs ſecus.
33 Dictio, tunc, denotat extremitatem temporis, & idem importat quod, eo caſu.
34 Parentes, vel tutores poſſunt è monaſterio revocare impuberem licet invitum.
35 Ligandi, ſolvendi Dominus parius eſſe voluit.
36 Votum filij impuberis poſſunt parentes irritum facere, ſed non poſſunt eum cogere ad vovendum.
37 Votum neceſſariò exigit deliberationem, propoſitum, & promiſſionem.
38 Infans ex voto non obligatur.
39 Votum obligat puerum doli capacem quamdiu parentes non contradicunt.
40 Religionem coactè ingreſſi in adulta ætate dicuntur potiùs peccata committere, quàm plangere.
41 Sponſalia quid ſint, & quid differant ab oblatione, quæ fit à parentibus religioni de filio impubere.
42 Impuberes ex ſponſalibus obligantur infra annos pubertatis.
43 Sponſalia ab infante contracta ſunt nulla ex defectu conſenſus, nec pariunt impedimentum publicæ honeſtatis.
44 Infans tradi poteſt religioni à parentibus.
45 Pueros an expediat religioni tradere.
46 Pueri à teneris annis ad pietatem, & religionem informandi.
Romani, & nobiles dabant B. Benedicto filios nutriendos, ibidem.
47 Clericis Regularibus Theatinis, & Miniſtrantibus Infirmis interdictum ne quemquam ad habitum regularem recipiant ante pubertatem.
Bulla Pij V. de novitijs non recipiendis niſi poſt decimumoctavum annum an, & quomodo ſit temperanda, ibid. verſ. Generali tamen decreto.
48 Pueros quibus religionibus expediat tradere ex ſententia Caietani.
49 Clementis VIII decreta de novitijs non recipiendis, niſi in conventibus deſignatis expenduntur.
50 Fratres Minores Ciſmon. an & familia qualiter fuerint reintegrati ad recipiendos novitios.
51 Regis Chriſtianiſſimi inſtantia de novitijs non recipiendis, niſi in religionibus primævum inſtitutum ſervantibus.
52 Religiones plures in Concilio Lugdunenſi extinctæ.

1 CUM VIRUM. Si filia minor duodecim annis á parentibus monaſterio tradita maior facta, ſpontè velit tur, ad ſæculum redire non poteſt. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes. Dividitur in tres partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi: *Conſultationi tuæ.* In terra tacitæ objectionis ſolutio, ibi, *nec obloquitur.*

2 Nota primò dictum Concilij Toletani relatũ hic, & in cap. *Monachum*, 20. q. 1. videlicet Monachum facit, aut paterna devotio, aut propria profeſſio. Et pondera Concilium loqui alternativè. Unde videtur inferri, ut ſola traditio parentum faciat Monachum filium impuberem; quod tamen eſt falſum, quia nullus tonderi poteſt ut fiat Monachus, niſi in legitima ætate, & ſpontaneæ
3 voluntate, cap. 1. & ibi gl. 1. *ſupra eod.* cap. *Si in qua libet*, 20. q. 2. Nec filius cogitur in hoc ſequi imperium patris, ut *hic in fine*, & in cap. *Puella*, 20. q. 1. & in cap. *Cum ſimus, infr. eod.* quia res eſt voti, non præcepti, cap. *Integritas*, 32. q. 1. & d. c. *Puella.* Timore hujus contrarij gl. ſ. hic in ver. Paterna devotio, exponit particulam, *aut*, pro, *&*, ut in l. *penul. C. de verbor. ſignif.* Sed hæc expoſitio non congruit litteræ ibi, *Quidquid horum fuerit, al-*

liga-

Evatum tenebit. Quæ verba oſtendunt alterutrum
ſufficere, ut quis alligetur religioni: non enim le-
gendum eſt, allegatum, ſed alligatum, prout babet
vera, & communis littera ſecundum Jo. Andr. *n. 1.*
in ver. Alligatum. Unde Hoſtien. *hic num. 5. in ver.*
Aut dicit litteram poſſe intelligi diſiunctivè. Nam pa-
terna obligatio, ſive devotio facit Monachum fi-
lium, quem obtulit in pupillari ætate duobus mo-
dis. Primò quia durante pupillari ætate exire nõ
debet. Secundo quia ſi poſtea non contradicat,
conſentire videtur, nec poteſt de cætero recla-
mare, ut innuitur in hoc cap. & in cap. *Cum ſi-*
mus, infra eod. cap. *Illud*, 20. *q.* 1. & cap. *Præſens,*
q. 3. de quo per eum in *Summa hoc tit. §. Utrum ex-*
ire, verſ. Dicas breviter, & conſentit Butr. *hic in* 1.
notab. num. 2. dum dicit aliquem religioni alliga-
ri, tam ex traditione parentum, quam ex propria
voluntate ingreſſi; hæc tamen differentia, quod
traditio parentum ita demum obligat, ſi traditus
ſit in minori ætate conſtitutus; & tunc non per-
petuò, & irrevocabiliter, ſed uſque ad tempus le-
gitimæ ætatis; & poſt tempus ita demum, ſi rati-
ficet; traditio autem propria infra pubertatem
nullatenus obligat, poſt pubertatem verò indif-
ferenter obligat, & irrevocabiliter. Sed certè in
neutro ex his duobus caſib⁹ paterna devotio facit
propriè Monachũ: nam primo caſu filius non ef-
ficitur Monachus, cum non habeat ætatem legi-
timam, & egredi non poteſt, non quia ſit religioni
alligatus, ſed propter defectum diſcretionis, &
judicii, ut in cap. 2. *ſup. eod.* Secundo autem caſu
intervenit ratihabitio, & ſic tacita profeſſio filij.
Unde meritò hanc ſolutionem Hoſt. refellunt *hic*
Card. *n. 3. verſ. Oppono*, & Abb. *in gloſ. n. 6. in ver.*
Paterna devotio. Expone ergo litteram: Monachũ
facit aut paterna devotio, quam filius factus pu-
bes ratã habet ex devotione, quam gerit erga pa-
trem, & ſic occaſionaliter: aut propria profeſſio
ſecundum gl. præalleg. *in verb. Paterna devotio. in*
princ. Innoc. *in ver. Alligatum*, Hoſt. *num. 5. in ver.*
Quidquid horum. Nec refert quod ratihabitio filij
in effectu nihil aliud ſit, quam profeſſio; quoniam
non eſt novum in jure, ut ratihabitio, & profeſſio
ponantur diſiunctivè, ut patet in c. 1. *hoc tit. lib. 6.*
ibi, Niſi profeſſionem faciat, ſeu profeſſionem à
ſe prius factam ratam expreſsè habeat, nec non
ibi: *profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quam priùs fece-*
rat, ratam habuiſſe videtur, cum ſimil.
4 Secundò nota impuberem etiam per vim oblatũ
religioni à parentibus, ſi poſt pubertatẽ habitum
profeſſorum ſuſceperit, eo ipſo cenſeri tacitè pro-
feſſum. Et de hoc eſt caſus bic ſecundum Abb. *in*
princ. nam puella ante annos pubertatis fuit tradi-
ta monaſterio invita, ut patet ex littera ibi, *etſi eam*
quandoq; contradixiſſe conſtiterit; & tamen quia ma-
jor facta velũ ſuſcepit, quod dari profitẽtibus cõ-
ſuevit, ut patet, ibi, *cum benedictionem accepit, quam*
5 *nonniſi in ætate diſcretionis recipiunt quæ velantur*; ex
hoc cenſetur tacitã profeſſionẽ emittere. Et qui-
dem præſumptione juris, & de jure, quæ ſumitur
ex actu geſto, contra quã non admittitur probatio,
niſi per contrariam proteſtationem præcedentẽ,
6 ut ſentit *hic* Butr. *nu.* 4. Ratio eſt, quia ex actibus
certæ obligationi attributis reſultat juris effect⁹,
& declaratio voluntatis, quæ qualitercunq; de-
claretur verbis, an ſignis, nihil refert, ut l. *certum,*
ff. Si cert. pet. ſecundum Pett. de Anchar. *hic n.* 2.
in 2. *notab.* & Jo. de Anan. *num.* 3. Ad hoc cap. *Ex*
parte, cum ibi not. per glo. *in ver. Per annum*, &
cap. *Statuimus, inf. eod. c.* 1. *de Regul. lib.* 6. & Clem.
7 *Eos, eod. tit.* Et ita non obſtat tex. in c. 2. *ſup. eod.*
& in cap. *Puella*, 20. *qu.* 2. ubi impubes monaſterio
oblatus non cenſetur tacitè profeſſus, niſi per an-
num, & diem in monaſterio permanſerit, ſicut
nec pubes per vim ingreſſus, qui infra añum non
reclamavit: nam illa jura procedunt, quando in-
greſſus nullum fecit actum poſitivum à profiten-
tibus fieri ſolitum: tunc enim non cenſetur pro-
feſſus tacitè, niſi per añum diſſimulando conſen-
ſerit, ut dicitur in d. c. *Puella*, & notant DD. in d.
c. 2. poſt gloſ. *fin. ibi.* In hac verò decretali puella
major facta velum converſionis, ſeu profeſſionis
accepit. Unde cum interceſſerit actus poſitivus
voluntatis declaratorius, non exigitur añale inter-
vallum, ſed ex ipſo actu ſuſceptionis veli intelligi-
tur tacitè profeſſa, ut hic, & in cap. *Vidua, ſupra*
eod. & infra in cap. *Statuimus.* Et ita hæc jura
in effectu conciliat Innoc. in dict. c. 2. *num.* 2. *verſ.*
Nec obſtat, ubi dicit non obſtare hoc capitulum,
ubi innuitur ut ſi veniens ad ætatem legitimam
non contradicat, ratum habere videatur, quia
hic non fuit ſolus tranſcurſus temporis, ſed bene-
dictio Monachalis recepta fuit in majori ætate,
& ſequuntur totidem ferè verbis Hoſtien. *num.* 7.
Jo. Andr. *num.* 2. *verſ. Nec obſtat* Cardin. *num.* 1.
verſ. Oppono, & alii communiter. Hodie tamen
8 intellige hoc procedere dummodo ſuſcipiens ha-
bitum profeſſorum ſteterit per annum integrum
in probatione, & explevit añum ætatis decimum-
ſextum: aliàs enim ex hoc non cenſeretur tacitè
profeſſus, quia Concilium Tridentinum in *cap.* 15.
ſeſſ. 25. *de Regular.* ſicut irritam facit profeſſionem
expreſſam ante annum decimumſextum comple-
tum, & non peracto año probationis, ita & taci-
tam, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus
profeſſorum, vel per actus, qui à ſolis profeſſis fi-
eri conſueverunt, ut ſæpius declaravit S. Congre-
gatio ejuſdem Concilii Interpres.
9 QUÆRO, An puella duodecim añis minor à
parentibus monaſterio oblata hodie habitum re-
gularem ſuſcipere poſſit, non obſtante decreto
Tridentini Concilii in *c.* 17. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*
Videtur reſpondendum poſſe puellam à paren-
tibus, ut ſuo tempore Monialis fiat, oblatam in-
dui habitu regulari, etſi adhuc duodecim annis
minor exiſtat: id enim minori duodecim annis
de conſenſu parentum tacito, vel expreſſo à Sacris
Canonibus permiſſum eſt, ut habetur expreſsè in
hac Decretali, cap. *Addidiſtis*, cap. *Quicunque*, cap.
Illud autem, 20. *q.* 1. c. 1. & c. *fin.* 20. *qu.* 2. & c. 2. ubi
10 plenè dixi ſupra eodem. Huic autem ſacrorum
Canonum diſpoſitioni non adverſatur Triden-
tinum Concil. *d. c.* 17. *ſeſſ.* 25. *de regular.* nam cùm
correctio jurium ſit quantum fieri poteſt vitanda,
c. *Cum expediat, de elect. in* 6. l. *Præcipimus, in fine*, *C.*
de appellat. cum ſimil. & puellæ duodecim annis
minores ſecundum Canones ſint habiles ad ſuſci-
piendum habitum regularem; non eſt credendum
per Concilium tot jura correcta, & ſubverſa fuiſ-
ſe, c. *Eccleſia veſtra, il ſecondo, eod. tit.* cum ex ver-
bis Concilii ea correctio neceſſariò non infera-
tur. Obſervandum eſt enim ex eo decreto ſi ac-
11 curatè expendatur, in hoc ſolùm conſtitui diffe-
rentiam inter puellam duodecim annis majorem
ac minorem; Quod ſi major ſit, ejus voluntas ſe-

mel atque iterum explorari debeat, nempe ante
habitus ſuſceptionem, & ante profeſsionem; ſin
autem minor, nonniſi ſemel, hoc eſt ante profeſ-
ſionem ipſam, verba enim textus ſic ſe habent. (Si
puella, quæ habitum regularem ſuſcipere volue-
rit, major duodecim annis ſit, non ante eum ſuſ-
cipiat, nec poſtea illa, vel alia profeſsionẽ emittat.
quàm Epiſcopus exploraverit virginis volunta-
tem) Ubi ponderanda eſt illa dictio, *alia*, quæ re-
ferri non poteſt niſi ad puellam duodecim annis
minorem, ita ut propterea ſenſus Concilij ſit; Si
puella major ſit annorum duodecim, non antè ha-
bitum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa, ideſt major, vel
alia, ideſt minor, profeſsionem emittat, quam E-
piſcopus eius voluntatem exploraverit. Atque
ita in majore voluntas bis jubetur explorari, in
minore ſemel tantùm.

Diverſitatia ratio ea eſt, quia in minori ſuper-
vacanea eſſet hujuſmodi exploratio; tum quia in-
tegrum judicium ad deliberandum non habet, c.
Illud, 20. *quæſt.* 1. Et arg. à contrariò ſenſu in hac
decretali in fine, tum quia vel invita monaſterio
à parentibus tradi poteſt, ut patebit infra à *n.* 17.
Non ergo Concilium prohibet quin puella natu
minor habitum regularem ſuſcipere queat, imò
expreſsè admittit per illam dictionem, *alia*; ſed
tantũ prohibet quin ipſa poſtea profiteatur, pri-
uſqũ Epiſcopus illios voluntatem ſcrutatus fuerit.

Atque ita (quidquid contra ſenſerint Azor. *to.*
1. *lib.* 12. *cap.* 18. *num.* 5. *&* 56. & Rodrig. *de regul.*
to. 3. *q.* 12. *art.* 2.) clarè ac dilucidè explicat Mi-
chaël Medina *de ſacrorum hominum continentia lib.*
4. *de controverſ.* 9. *c.* 4. ubi affirmat (nihil alienius
à Tridentini Concilii mente excogitari poſſe,
quam ut puellam duodecim annis minorem pro-
hibuerit habitu regularem ſuſcipere; teſtaturque
ſe interfuiſſe illi decreto, atque attentiſsimis au-
ribus ſuffragia omnium Epiſcoporum accepiſſe,
& nihil tractatum fuiſſe, niſi de ſola puellarum
majorum duodecim annis ad religionem admiſ-
ſione; & duo tantúm ſtatuta fuiſſe, Primum ut ſi
puella ingrediens, ſit major duodecim añis, quan-
tæcumque ætatis ſit, duplex Epiſcopi examen
ſubeat, alterum ante habitus ſuſceptionem, alte-
rum poſtea ante profeſſionem, quia ſæpè puellæ
invitæ habitum ſuſcipiunt. Et quamvis volun-
tariè illum aſſumant, non raro invitæ profitentur
timore parentum, vel cognatorum, vel verecun-
dia habitum dimittendi. Secundum verò quod
in eo ſtatuitur ut puella minor duodecim annis
ingrediens unicum examẽ ſubeat, nempè profeſ-
ſionis, tempore quo ante ætatem duodennem va-
num exiſtimavit Concilium hoc examen præmit-
ti, ob tenerum rationis uſum puellæ.) Hæc Me-
13 dina. Simile habetur in decreto Marcelli relato
in c. *Illud*, 20. *q.* 1. ad quod fortè reſpexerunt Patres
Concilij: nam in eo decreto ſancitur, ut filii ſi mi-
nori ætate monaſterio oblati fuerint, vel habitũ
regularem ſuſceperint, decimoquinto anno à
Prælatis moniti inquirantur utrum in ipſo habi-
tu permanere cupiant, an non. Ecce igitur quod
etiam de jure communi exploratio voluntatis in
minoribus fieri debet tantummodo cum ad an-
nos pubertatis pervenerint, & non antea.

Et ex his conſtat nihil obſtare quod dicunt ali-
qui impoſſibile eſſe ut poſt Concilium minori
duodecim annis detur habitus, cum ex *d. cap.* 17.
antequã detur, debeat ordinarius ſcrutari puellæ
voluntatem an coacta, an ſeducta, an ſciat quid
agat. Et hæc cauſæ cognitio in minore congruè
adhiberi non poſſit; Ideoque neceſſariò ſequatur
argumento ab impoſſibili, ut Concilium volue-
rit ne ea ætate habitũ regularem accipere poſſent.

Reſpondetur namq; hoc argumentum petere
principium; negatur enim Concilium requirere
hanc cauſæ cognitionem quando traditur habi-
tus minori duodecim annis, cum eam tantum re-
quirat, quando datur habituaci, quæ eſt major
annorum duodecim, ut oſtenſum eſt ſupra.

Non item obſtat ſi dicas rationem à Concilio
expreſſam in *d. c.* 17. quæ eſt ut libertati profeſſi-
onis Monialium conſulatur militare, nedum in
majoribus, ſed etiam, & multo fortiùs in minori-
bus, quæ eo magis minis, & metui obnoxiæ ſunt,
quo per ætatem ſunt timidiores.

14 Primò enim reſpondetur in materia correcto-
ria non procedere argumentum à majoritate ra-
tionis, gl. 1. in Authen. *Quas actiones*, C. *de Sacroſ.*
Eccleſ. quæ communiter approbatur teſte Decio,
in l. *Non debet cui*, *n.* 4. *ff. de regul. iur.*

15 Secundò reſpondetur expreſſionem dictæ ra-
tionis pro hac opinione facere, dum Concilium
cautè ſe reſtrinxit ad libertatẽ emittendæ profeſ-
ſionis, nõ autem ad libertatem aſſumptionis ha-
bitus. Quæ ratio ſicut militat etiam in minore
duodecim annorum, ita & diſpoſitio Cõcilij. Præ-
terquam quod antequã ipſa ad profeſſionem ad-
mittatur, poterit Epiſcopus, ſi ita è re eſſe exiſti-
maverit, bis voluntatem explorare, ut Conciliũ
præſcribit in majore, nempè poſt annum duode-
cimum, & immediatè ante profeſſionem.

16 Tertiò, reſpondetur negando in minore mili-
tare eandem rationem, quæ militat in majore. I-
mò enim ſecundum Canones major non poteſt
invita tradi monaſterio, §. *Cum ergo*, c. *Sicut*, & c.
ſequen. 20. *q.* 1. cap. 1. *ſupra Quod met. cau.* &c. 2.
17 §. *Si verò, ſup. ead.* At verò minor à parentibus of-
ferri poteſt etiam invita, ut plenè dicam in *quæſt.*
ſequen. à n. 24. *uſque ad n.* 48. Et ob id meritò
Concilium in majore requiſivit, ut dicta inqui-
ſitio adhiberetur, ne invita contra Canones tra-
deretur monaſterio. At eandem inquiſitionem
omiſit in minore, quàm fortè intellexit poſſe e-
tiam invitam monaſterio tradi, & hoc non inju-
ria, quia ut colligitur à contrario ſenſu ex hac de-
cretali, puellæ uſque ad dictam ætatem non ſuam,
ſed patris ſequi voluntatem.

18 Quiquidem intellectus ſatis etiam confirmatur
ex c. 18. immediatè ſequenti ubi anathemati ſubij-
ciuntur qui quandocũq; coëgerint aliquam vir-
ginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulie-
rem invitam præterquã in caſibus in jure expreſ-
ſis ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipi-
endũ habitum cuiuſcunq; religionis, vel ad pro-
feſſionem emittendam. Inquiro enim quorſum
illa verba, præterquam in caſibus in jure expreſ-
ſis? Et quidem in detruſis in monaſteriũ ad agen-
19 dam pœnitentiam, verificari nõ poſſunt, quia nul-
libi, quod meminerim, reperitur jure cautum, nec
ſervatur in practica, ut mulieres ſæculares detru-
dantur propter crimen in monaſteria monialium
ad agendam pœnitentiam; nam c. *Impudicas*, 27. *q.*
1. loquitur de mulieribus jam profeſſis, quæ pro-
pter prævaricationẽ detruduntur in ergaſtula, &
alia jura loqũtur de viris, qui detruduntur in mo-
naſteria Monachorum, ut in c. *Si ille*, 50. *diſt.* c. *Pla-*
cuit,

cuit, 21. *quaeſt.* 2. cap. *De lapſis*, 16. *q.* 6. & cap. *Sicut*, 20. *quaeſt.* 1. cum concordan. de quibus ibi per gloſſ. *in ver. offenſionu*, & notat gloſſ. *in ſumma ead.*
20 *can. & quaeſt.* Præterea Epiſcopus, vel Superior facultatem non habet ponendi perſonas ſæculares io monaſteriis Monialium, niſi in caſibus neceſſarijs, ut in decreto Concilij Trid. *c.* 5. *verſ. Dare autem, ſeſſ.* 25. *de regular.* Et caſus neceſſarij intelliguntur reſpectu monaſterij, nõ autem reſpectu ingredientiũ, ut ſæpius declaravit Sac. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres. Et idcircò
21 io *cauſa Salamantina die* 19. *February* 1604. reſpondit non licere ullo modo Epiſcopis, vel permittere, vel licentiã concedere mulieribus, ut ex cauſis litium matrimonialium, adulteriorum, ac diſſenſionum inter viros, & uxores, & his ſimilibus ingrediantur monaſteria monialium. Imò ingredientes incidere in excommunicationem decreto Concilij, atq; ſummotum Pontificum Conſtitutionibus impoſitam. Ergo pariter ſaltem poſt Conſtitutionem Bonifacij VIII. de qua in c. *Periculoſo, de ſtatu Regular. lib.* 6. innovatam à Concilio in *d. c.* 5. nec licebit Epiſcopis detrudere in Monaſterium monialium mulieres criminoſas, cum in hoc nulla verſetur utilitas, vel neceſſitas monaſterij, & conſequenter exceptio Concilij non poteſt ſortiri effectum in hujuſmodi pœna detruſionis, quia hic non eſt caſus Epiſcopis conceſſus.
22 Sed eſto mulieres detrudi poſſent in monaſteriũ, nihilominus exceptio Concilij verificari nõ poteſt in his mulierib⁹, quæ coguntur habitum Religionis ſuſcipere, quia qui detruduntur ſive viri, ſive fœminæ non coguntur aſſumere habitum regularem, neque id jure cavetur; ſed tantùm ſunt ibi ut pœnitentes, ut in d. c. *Si ille*, & c. *De lapſis*, & in c. *Tuæ, infra de pœnis*, & cedere in ignominiã ordinis, ut ſæculares tam graviter delinquentes habitum monachalem induerent. Quamobrem ut verificetur exceptio Concilij, neceſſe eſt aſſignare aliquem caſum in jure expreſſum, in quo puella cogi poſſit habitum Religionis ſuſcipere. Et certè non ſuccurrit alius caſus, quàm in puellis nondum conſtitutis in ætate nubili, quæ invitæ à parentibus monaſterio offeruntur, ſecundum prædicta. Et fortè ad hunc caſum reſpexerunt Patres Concilij; niſi dixeris exceptionem illam poſſe habere locum in mulieribus, quæ votum religioois emiſerunt; poſſunt enim cogi ad voti obſervantiã, c. 1. *& per tot.* 27. *q.* 1. c. *Licet, infra de voto.* Sed tamen adhuc reſtat difficultas, quia cũ Concilium loquatur per verba pluralis numeri, in caſibus in jure expreſſis, oportet ſaltem aſſignare duos caſus, in quibus puellæ poſſint cogi ad ſuſceptionem habitus, l. *Vbi numerus*, *ff. de teſtib.* & ſic caſus oblationis adhuc remanet in prædicta exceptione incluſus. Et ſtante hoc intellectu ineptum eſſet ut in decreto d. *c.* 18. *ſeſſ.* 25. *de regul.* Concilium perſeveraſſet Sacrorum Canonum diſpoſitionem circa puellas natu minores, quæ à parentibus monaſterio traduntur invitæ, ſi in præcedẽti decreto eandem diſpoſitionem ſuſtuliſſet, vel certè ſe incontinenti correxiſſet quod non eſt dicendum, l. *Non ad ea*, & ibi gloſſ. *in ver. Præſens, ff. de condit. & demonſt.* Porrò quia puellæ minores non debent indiſtinctè ad habitum regularem admitti, ſed à parentibus, vel tutoribus oblatæ, & nonnunquam ſubeſſe poteſt ſeductionis periculum à monialibus, & aliæ rationes vigere poſſunt cur non expediat illas admittere; hinc factum eſt ut Sacra Congregatio Concilij aliquando, & præſertim in cauſa Lucana dixerit non eſſe diſpenſandum ut puella, quæ duodecimum añum nondum exceſſerat, admitteretur. Et
23 hinc etiam inoleuit praxis ut licentiæ admittendi ad habitum ejuſmodi puellas natu minores petantur à S. Congregatione Epiſcoporum, Regularium, quæ nonniſi rarò, ac matura deliberatione illas concedere conſuevit.
24 Ulteriùs QUÆRO, an impubes invitus poſſit à parentibus, vel tutoribus religioni offerri.
25 Conveniunt omnes filium ante annos pubertatis tradi poſſe monaſterio à parentibus. De hoc enim eſt textus clarus *hic*, & in c. *Cum ſimus*, *infra eod.* cum concord. de quibus ſupra *n.* 9. Idemque
26 in tutoribus firmat. Innoc. *hic*, & in c. 2. *ſupr. eod.* quem utrobiq; DD. communiter ſequuntur. Et probatur efficaciter in c. *Puella*, 20. *q.* 2. ubi patet tutores poſſe revocare ingreſſum puellæ impuberis, niſi añum, & diem diſſimulando conſenſerint.

Ergo ſi poſſunt conſentire oblationi tacendo, & diſſimulando, & ſic tacitè; magis conſentire poſſunt expreſsè. Quod parum habet difficultatis, ſi filius, vel pupillus conſentiant.

Sed dubium eſt quid juris ſit ſi contradicant, Jo. Andr. *n.* 2. Simpliciter refert opinionem dicentium invitum non poſſe tradi monaſterio; nec eam approbat, aut reprobat. Sed gl. *in ſumma* 20. *q.* 1. diſtinguit ſic. Si impubes intrat, aut ab alio ponitur in monaſterio, aut per ſe intrat: ſi ab alio ponitur, & ipſe non conſentit, & tenet ingreſſus; Et licet conſenſus ille qui fit ante annos diſcretionis non teneat, inde tamen exire non poteſt priuſquam veniat ad legitimam ætatem. Et ita ſentit gloſſ. impuberem invitum non poſſe monaſterio tradi. Eandem diſtinctionem ponit Petr. de Anchar, in *d. c.* 2. *n.* 8. Et hoc tenent ibi Card. *in* 6. q. Jo. de Anan. *n.* 7. & plenius Abb. *n.* 9.

Fundatur hæc opinio à contrario ſenſu in cap.
27 *Puellæ*, 20. *q.* 1. & in c. *Puella*, *q.* 2. Sed illa jura parum, aut nihil faciunt. Deinde pro hac ſententia facit ſecundum Abb. quia voluntarium militem diligit Deus, c. *Non eſt*, 15. *q.* 1. Item oblatio
28 parentum de impubere ſe habet ad profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimoniũ, arg. 20. *q.* 1. *in primis quatuor Capitulis.* Sed ex ſponſalibus contractis per parentes filij non obligantur niſi tacitè vel expreſsè conſenſerint, puta quia fuerunt præſentes, & non contradixerunt, cap. 1. §. *fin. de deſponſ. impub. lib.* 6. Ergo idem dicendum in hujuſmodi oblatione. Et in hoc reſidet Abb. dicens ita ſentire Innocentium, & eius dictum ſibi magis placere.
29 Sed tu adverte, quia Innocentius in d. cap. 2. ſup. eod. videtur tenere contrarium: nam *num.* 2. *verſ. Si autem coacti*, primò recitat opinionem quorundam, qui dixerunt filios coactè miſſos in monaſterio poſſe quandocumque exire, etiam ante tempus pubertatis, & citat jura ſuperius relata, & mox ſubdit; Contrarium tamen videtur: & allegat jura pro hac parte, nec aliud ſubjungit: Unde cenſetur reſidere cum hac ſecunda opinione cum eam ponat ultimo loco ſecundum theoricã gloſſ. notab. in l. *Qui filium*, §. *Sabinus*. *ff. Ad Trebell.* Hoſt. qui loquitur de opinionibus Innocentii in cap. 1. *infra de pœnis*, Bart per illum textum in l. *Bona fides*, *ff. depoſ.* & Bald. in l. *Si idem*, §. *fin.*

ubi ſimiliter infert ad dicti Innocentii. *ff. de iuriſd-*
30 *omn. iud.* Et eo magis quia Innocentius in prima
opinione loquitur per illa verba, *Quidam dicunt*,
quo caſu etiamſi illam opinionem retuliſſet ulti-
mo loco; tamen non cenſeretur eam approbaſſe,
ut declarat Dec. poſt alios in cap. 1. *num. 97. ſupra*
de conſtit. ubi limitat gloſ. *in d.* §. *Sabinus*, ut non
procedat quando primò ponit ſuam opinionem,
& poſtea ſubdit, *alij dicunt*, quia tunc prima opi-
nio non cenſetur gloſſæ; non autem ſecunda, &
eodem modo limitat Jaſ. in d. l. *Si idem*, §. *fin.*
31 *n. 3.* Nec refert quod ſecundo loco Innocentius
loquatur per verbū *videtur*, quia Doctor reſpon-
dens per verbum *videtur*, intelligitur de jure re-
ſpondere, ut in c. 1. & ibi DD. *de iudic.* & notat
Marian. Socin. in c. *De cætero, num.* 2. & ibi dixi
n. 3. infra de homicid. Quod maxime procedit in
dictis Innocentii, qui ferè ſemper loquitur per
verbum, *videtur*, *vel credimus*, aut *fortè*, Et fuit
philoſophicum temperamentum, ut inquit Hoſt.
in cap. *Niſi cum pridem*, *num.* 5. *ſupra de renunc.*
Quamobrem Innocentius eſt apertè pro hac par-
te. Sed & Hoſt. *in eod.* cap. 2. *nu.* 5. dicit primo,
loco, Aliqui dicunt quod ſi coacti offerantur, an-
te pubertatem egredi poſſunt, deinde ſubdit, Alij
contra, & ſic cum ſimpliciter referat duas opinio-
nes, cenſetur ultimam approbare ſecundum the-
oricam gl. præallegatæ. Et hoc expreſſius firmat
ibi Henric. Boich. dum concludit ingreſſum per
vim, ſeu coactum non debere exire durante pu-
pillari ætate, ſi compulſio fiat à parentibus, vel in
eorum defectum a tutoribus.

32 Et quidem hæc ſecunda opinio, nec jure, nec
ratione deſtituitur: nam quod pertinet ad jus,
pro ea valde ſtringit hæc decretalis, ubi Conſtit.
Leonis Papæ, ut puellæ, quæ coactæ parentum
imperio virginitatis habitum ſuſceperunt, ipſum
poſſint ſine prævaricatione deſerere, declaratur
intelligi de illa, quæ eſt conſtituta in ætate nubi-
li; & redditur ratio, quia tunc cùm liberum arbi-
trium in electione propoſiti, ſequi parentum non
cogitur voluntatem: ergò à contrario ſi ſit con-
ſtituta in minori ætate, cogitur ſequi voluntatem
parentum, cum in electione propoſiti liberum ar-
bitrium non habeat: alioquin declaratio huiuſ-
modi, & ratio aſſignata eſſet inepta, ſi nulla puel-
la ſive major, ſive minor cogenda eſſet ſequi vo-
33 luntatem parentum. Et confirmatur ponderando
dictionem illam, *tunc*, quæ denotat extremitatem
temporis, l. 4. *in fin.* & ibi gl. *ult. ff. de condit. &*
demonſtr. Bart in l. *In ſubſtitutione, num.* 1. *ff. de vulg.*
& pill. & propriè idem importat quod eo caſu gl.
in l. *Gallus, in princ. in verb. Tunc, ff. de liber. & poſth.*
& operatur, ut diſpoſitio non habeat locum in
alio caſu, Roland· à Valle, *conſ.* 70 *num.* 15. & ple-
nius *conſ.* 56. *num.* 20. *lib.* 3. Unde ſequitur, ut in
eo tantúm caſu puella non teneatur ſequi impe-
rium parentum, in quo pervenit ad ætatem nubi-
lem, ſecus ſi non pervenerit. Unde Abb. *hic in*
ultimo notab. num. 5. videtur recedere à contra-
ria opinione, quam tenuit in c. 2. *ſupra eod.* dum
fatetur hoc capitulum multum facere contra ea,
quæ ibi dixit. Ad idem faciunt jura in cap. *Mona-*
chum, cap. *Quicumque*, & cap. *Illud*, 20. *q.* 1. & in
cap. *Si in qualibet*, *q* 2. Facit etiam c. *Præſens*,
20. *q.* 3. ubi pater filium impuberem cõtra ejus vo-
luntatē cucullam induit; licet ibi narretur factū.
34 Quod verò ſpectat ad rationem, multum habet
ponderis quod parentes, vel tutores poſſunt re-
vocare è monaſterio impuberem, etiam contra-
dicentem, & ſic abſolvere illum à perſeverantia in
monaſterio uſque ad annos pubertatis, ut eſt ca-
ſus in d. cap. *Puella*, 20. *q.* 2. Ergo poſſunt eum ſi-
militer obligare, licèt invitum, ad ingrediendum
monaſterium, quia Dominus par jus eſſe voluit
ligandi, & ſolvendi, cap. *Verbum, de pœnit. diſt.* 1. Ad
idem l. *Qui condemnare, ff. de re iudic.* & l. *Nemo qui*
condemnare, ff. de regul. iur. & cap. 1. *eod. tit.* in
hac compilatione. l. *Poſſideri*, & l. *Quemadmodum*,
ff. de acquir. poſſeſſ.

Et quemadmodum non attenditur contradi-
ctio impuberis in egreſſu, ita nec debet attendi
ingreſſu. In utroque enim caſu viget ratio huius
Decretalis, quod impubes in electione propoſiti
liberum non habet arbitrium; & ideo cogitur
ſequi imperium parentum. Et propria opinio il-
lorum qui dixerunt tutores poſſe quidem revo-
care ingreſſum pupilli, quia id cautum eſt in d. c.
Puella, ſed non poſſe illum tradere religioni, cum
hoc non reperiatur jure cautum, communiter re-
probatur a Doctoribus, cum revocatio, & obla-
tio a pari procedant, ut dixi ſupra *num.* 26. & in
d. cap. 2. *num.* 7. *ſupra eod.*

36 Quod ſi inſtes. Parentes poſſunt ſi velint irri-
tum facere votum filij impuberis, prout de mu-
liere eſt expreſſum *num.* 30. ut in cap. *Mulier.* 32.
q. 2. & docet S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 189. *art.* 5. Et
tamen nequeunt impuberem cogere ad voven-
dum, cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. Ergo eodem modo
quamvis poſſint extrahere à monaſterio filium
impuberem, non tamen poterunt illum cogere
ad ingrediendum; ſufficit enim dare inſtantiam
ad tollendam æquiparationem, & conſequentiã,
ut poſt Ariſtotel. 8. *Topicor. not. gloſſ.* 2. in cap. *Si-*
cut urgeri, 1. *q.* 1. Reſpondebimus, cum votum ſit
37 promiſſio facta Deo, & promiſſio procedat ex
propoſito faciendi, propoſitum autem aliquam
deliberationem præexigat; inde fit ut ad votum
tria ex neceſſitate requirantur, videlicet delibera-
tio, propoſitum voluntatis, & promiſſio, in qua
perficitur ratio voti, ut declarat S. Tho. *in* 2. 2. *q.*
88. art. 1. Non igitur mirum ſi parentes cogere
non poſſint filios ad vovendum, cum de ratione
intrinſeca voti ſit ſpontanea voluntas, & liber
conſenſus voventis ut hic, & in c. 1. ibi ſpontè
non coactè, & ibi gloſſ. 27. *q.* 1. cap. 1. *ſupra*, *Quod*
38 *met. cau.* cum ſimil. Et propterea infans ex voto
non obligatur, ut per D. Thom. *in* 2. 2. *d. queſt.* 88.
art. 9. Sed oblatio non requirit conſenſum obla-
ti, cum poſſit fieri etiam de infante, ut patebit in-
fra *num.* 44. Præterea votum ſimplex emiſſum e-
39 tiam in puerili ætate efficaciter obligat puerum
doli capacem, quamdiu parentes nõ cotradicunt,
ut eſt text. in d. cap. *Mulier*, 32. *q.* 2. & in c. 2. &
ibi gl. *penult. infr. de Voto*, S. Thom. 2. 2. *q.* 189.
art. 5. Quia ſicut doli capax poteſt ſe obligare
Diabulo per peccatum, ut in cap. *Pueri*, *infr. de*
delict. pueror. ita & Deo per votum, ut dicit Hugo
in Summ. 20. *qu.* 1. & ibi not. gl. & Collectar in c.
2. *num.* 1. *ſupra. eod.* At verò oblatio impuberem
non obligat ut ſimiliter patebit infr. *num.* 42. Un-
de in oblatione procedit æquiparatio à revoca-
tione ad ingreſſum, cum ſit par ratio; licet non
procedat in voto ob rationis diverſitatem.

Non obſtat text. in d. c. *Puella*, 20. *qu.* 1. quia
procedit in adultis, prout authoritatem dictã Leo-
nis

Digitized by Google

nis declarat textus hic, & not. gloſſ. *fin.* in cap. *Ad-*
40 *didiſtis, ead. cauſ. & quæſt.* Et ita etiam intelliguntur
jora, quæ dicunt, Voluntarium militem diligit
Deus, cap. *Non eſt, 15. qu. 1.* quia ſatis inutile eſt,
ut coacta ſervitia Domino præſtentur, cap. *Illud,*
20. quæſt. 1. quia quod non petunt, non obſervant;
Ideoque tales conſiderandi ſunt potiùs peccata
committere, quàm plangere, ut dicitur in c. *Præ-*
cedenti, & alia id genus: habent enim locum in
adultis dumtaxat, non autem in conſtitutis infra
annos diſcretionis, ut declarat Gratian. *in §. Cum*
ergo, poſt d. cap. *Puellæ.*

41 Item non obſtat motivum Abbatis ex ſponſa-
libus, ut ſupra deductum, quoniam ſponſalia ſunt
futurarum nuptiarum præmiſſa, c. *Noſtrates, 30. q.*
5. gloſ. 1. in cap. *fin. ſupra de tranſlat. Epiſc.* vel pro-
miſſio de matrimonio contrahendo ſecundum
Innoc. in cap. *Ex parte*, *in ver. Habituram, infra*
de ſponſal. & Bald. in leg. 1. *in lectura antiqua in*
princip. ff. eod. At oblatio non eſt promiſſio futu-
ræ profeſſionis. Ergo non ſe habet oblatio ad
profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimonium, ut
Abbas dicit.

42 Præterea impuberes ex ſponſalibus obligan-
tur infra annos pubertatis, c. *Litteras*, c. *Acceſſit*, &
c. *De illis, il 1. infr. de deſponſ. impub.* cum concordan.
cum ſit contractus ultrò citroque obligatorius c.
Unico, Idem quoque ibi, Per dictum tamen con-
tractum, *eod. tit. lib. 6.* Et idcirco in d. l. 1. *ff. de ſpon-*
ſal. diffiniuntur eſſe mentio, & repromiſſio (id eſt
reciproca promiſſio) futurarum nuptiarum. Sed
ex oblatione parentum filius impubes, licèt con-
ſentiat, nullam contrahit obligationem, nec reli-
gioni alligatur etiam infra annos pubertatis, ſed
tantùm prohibetur exire ob defectum diſcretio-
nis, & judicii, ut in cap. 2. *ſupra eod.* & notant *hic*
Cardinal. *num. 3. verſ. Oppono*, & ipſemet Abb. n. 6.
in glo. *in ver. Paterna devotio.* Et conſenſus oblati
ante annos diſcretionis non tenet, ut dicit gloſ.
in Summ. 20. q. 1.

43 Demum ſponſalia ob eandem rationem reci-
procæ promiſſionis, & pacti ad ſui ſubſtantiam
neceſſariò exigunt conſenſum contrahentium, li-
cet impuberum, cap. *Ex parte, ſupra de reſtit. ſpoliat.*
dict. cap. *un. §. fin.* & l. *Si puellæ, ff. de ſponſal.* Feder.
de Sen. *conſ. 194. In dubys matrimonialibus*, *in*
princ. Ideoque contracta ab infantibus nulla ſunt
ex defectu conſenſus, ideò ut nec patiant impedi-
mentum publicæ honeſtatis, ut eſt textus in d. c.
Unico, *in princip. de deſponſ. impuber. lib. 6.* in cap.
Unico, *in princ.* juncta gloſ. *in ver. Conſenſus*, *de*
ſponſal. eod. lib. & in dict. cap. *Litteras.* Plenè Ge-
min. *conſ. 24. Quia diffusè, num. 14. uſque in finem*, niſi
puella ſit prope ſeptennium, & appareat in ipſa
tantus animi affectus, ut intellectus ſuppleat æta-
tem, ut notabiliter ſcripſit Bald. *conſ. 41. Matri-*
44 *monia debent eſſe libera, lib. 4.* Sed oblatio non
requirit neceſſariò conſenſum oblati; & ideo in-
fans quamvis careat conſenſu, & uſu rationis, d.
cap. *Litteras*, & Clem. 1. *Furioſus*, cum gloſ. *in ver.*
Infans, de homicid. tamen benè poteſt tradi religio-
ni à parentibus, cap. *Addidiſtis*, 20. q. 1. & cap. *fin.*
& ibi gloſ. *in ver. Intraret*, *de tempor. ordin. lib. 6.*
Nam textus dicit: Nullus Epiſcopus infanti, niſi
fortè religionem intraret, clericalem præſumat
conferre tonſuram. Et gloſſa dicit: Ergo minor
ſeptem annis poteſt religionem intrare, quod ve-
rum eſt ſaltem per oblationem parentum, vel tu-
torum; & illam gloſ. ſequitur ibi Jo. Andr. *circa*
fin. in gloſ. 3. Gemin. *in ead. gloſ.* & Anchar. *num. 1.*
in 1. notab. Ex quibus arbitror non procedere il-
lationem Abbatis; Parentes non poſſunt contra-
here ſpōſalia pro filiis impuberibus niſi conſenti-
ant: Ergo non poſſunt eos non conſentientes re-
ligioni offerre. Facit quod not. Innoc. in cap. *2. n.*
2. verſ. Et non obſtat, ſup. eod. ubi dicit, faciliùs per
alias leviores præſumptiones præſumi quem fieri
Monachum, quàm conjugem. Et hæc poſterior
opinio de jure veriur videtur, cui etiam valde ſuf-
fragatur decretum Concilii Tridentini in *cap. 18.*
ſeſſ. 25. de Regular. ponderatum ut ſupra *n. 18. & ſeq.*
Licèt DD. videantur contrariæ ſententiæ fre-
quentiori calculo adhærere.

45 Succeſſivè QUÆRO, An expediat pueros
religioni tradere? Doctores non conveniunt,
Divus Thomas *in 2. 2. quæſt. 189. art. 5.* & *quodlib. 3.*
art. 11. quem ſequuntur Expoſitores, & Turrecr.
in ſumma, 20. qu. 1. num. 1. concludit expediens eſ-
ſe, & fructuoſum pueros infra años pubertatis in
46 religione recipi. Primò quia illud quod à pueri-
tia apprehendimus perfectiùs, & firmiùs tene-
mus, ſecundum illud Proverb. 22. *Adoleſcens iuxta*
viam ſuam etiam cum ſenuerit non recedet ab ea. Et
communiter dicitur, Quod nova teſta capit, in-
veterata ſapit. Ad hoc cap. *Ex ſtudys*, & cap. *Cum*
iuventute, & ibi gloſ. *in ver. Frequentius*, *de præ-*
ſumption. Unde dicitur Threnor. 3. *Bonum eſt viro,*
cum portaverit iugum ab adoleſcentia ſua, Secundò
quia Matth. 19. dicitur *Sinite parvulos venire ad me.*
Tertiò, Apoſtolorum exemplo, qui inſtituerunt
ut pueri, & infantes ad Chriſtianam Religionem
reciperentur, ut in ea nutriti, firmius, & perfe-
ctius eidem inhærerent, ut teſtatur Dionyſ. *cap.*
ult. Eccleſiaſt. Hierarch. Quartò, exemplo B. Bene-
dicti, cui, ut Gregorius inquit, *2. Dialogor. in fin.*
Romani, & nobiles dabant ſuos filios nutriendos
omnipotēti Domino. Cui addi poteſt exemplum
Samuelis, quem Anna puerum natum, & ablacta-
tum Deo cum pietate obtulit, qui & in miniſterio
Templi, quo à matre fuerat deputatus, permanſit,
& ubi conſtitutus eſt, deſervivit, ut refertur in c.
Quicumque, 20. qu. 1. Ad idem ſunt exempla Jo.
Baptiſtæ, *Lucæ 1.* S. Antonii, S. Hilarionis, S. Pauli,
primi Eremitæ, S. Mauri, & S. Placidi, Venerabilis
Bedæ, & ipſiuſmet D. Thomæ quintum añum a-
gentis, ut in Breviario Romano.

Et pro hac ſententia ſtat auctoritas Baſilii in
quæſtionibus diffusè explicatis, *quæſt. 15.* ubi diſ-
putat qua ætate quis recipiendus ſit in monaſte-
rium; & determinat, recipiendos eſſe pueros in
prima ætate, quos multis adhibitis circumſtan-
tiis præſcribit educandos; ductus ea præcipua
ratione, quia dum adhuc anima tenera eſt, & fa-
cilè formari poteſt, nec prava conſuetudine eſt
corrupta, ſtatim, & ab initio ad bonorum exerci-
tationem induci oportet. Conſuetudo enim di-
citur altera natura, &c. Ad hoc Concil. Trident.
in *cap. 18. in princip. ſeſſ. 23.* ubi adoleſcentium ætas,
niſi rectè inſtituatur, dicitur prona ad mundi vo-
luptates ſequendas, ita ut niſi à teneris annis ad
pietatem, & religionem informetur antequam
vitiorum habitus totos homines poſſideat, num-
quam perfectè, ac ſine maximo, ac ſingulari pro-
pemodum Dei omnipotentis auxilio in diſciplina
eccleſiaſtica perſeveret. Sed & Hieronym. *in epiſt.*
ad Euſtochium, refert ſuo tempore in cœnobiis

fuiſſe omnes ætates, pueros, viros, & ſenes. Et Ambroſ. 3. *de Virginib.* concludit: Non ergo ætas recipitur florentior, ſed animus examinatur, nec mirere in adoleſcentibus profeſſionem, cum legeris in parvulis paſſionem. Et ex recentioribus Theologis Leonardus Leſſius *in opuſc. de ſtat. vitæ deligen. q. 2. n. 16.* teſtatur in multis ordinibus etiam pueros recipi; idque jam à mille, & ampliùs annis ſervatum eſſe, & *n. 20.* firmat non ſolùm eſſe expediens, & ſalutare ut ſtatim poſt, ſed etiam ut ante pubertatem religioni tradantur.

Cæterùm negant expedire S. Antonin. 3. *par. tit.* 16. c. 2. §. 4. quia, inquit, corpora, & merita noſtra defecerunt, cap. *Fraternitatis*, 34. *diſtin.* & ſic ſervant Religiones ferè omnes: coguntur enim multas invenire medicinas multorum experientia malorum, cap. *Ut conſtitueretur*, 50. *diſtin.* & conſentit Sylveſt. *in ver. Religio*, 2. *q.* 2. & ex Modern. Rodric. *quæſt. regular. tom. 3. q. 12. art.* 1. ubi teſtatur hanc opinionem approbatis, & expertis in religione viris magis receptam eſſe, & citat Navarr. *Commen. 3. de Regular.* in cap. *Nulli*, *n.* 38. 18. *q.* 2. Ego in hac materia nihil audeo pronuntiare, ſed expertis in religione viris hoc dijudicandū relinquo: nam etſi per ſe loquēdo rationes propoſitæ admodum urgeant; contra tamen multum habet ponderis quod Divus Antonin. & Sylveſt. ambo ex Ordine Prædicatorum, & doctrinæ D. Thomæ alioquin tenaciſſimi, in hoc articulo inſpecta poſteriorum temporum conditione, aliter ſenſerunt. Et Sylveſ. dicit experientiam docuiſſe hoc non expedire, teſtaturque abſolutè, ita ſervare omnes Religio-
47 nes, & allegat Archid. Sed & illud eſt notatu dignum quod ad petitionem Generalis Clericorum Regularium Theatinorum die 16. Julii 1632. S. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium negotiis, & conſultationibus præpoſita interdixit, ne deinceps in eorum religione quiſquam ad habitum regularem reciperetur ante annum decimumquintum inchoatum, ipſiſque nuper poſtulantibus ut hujuſmodi prohibitio relaxaretur, S. Congreg. abnuit *die 5. Iulij 1641.* Et ſimilem prohibitionem fecit Religioni Miniſtrantium infirmis, cum quibus etiam meo tempore noluit diſpenſare ut puerum quemdam bonæ indolis ante añum decimumquintum reciperent. Et in facultatibus veſtiendi novitios quæ à S. Congreg. regularibus conceduntur, non obſtante prohibitione iiſdem facta occaſione peſtis, ſemper conſuevit apponi clauſula, Dummodo recipiendi ſaltem attingant añum ætatis decimumquintum. Præterea ubique hodie inſtituta ſunt Seminaria, & Collegia pro pueris educandis, quorum pleraque à Religioſis reguntur. Unde non ſubeſt amplius illa neceſſitas, quæ olim vigebat nutriendi pueros in Cœnobiis, & monaſteriis. Generali tamen decreto non videtur hoc prohibendum triplici conſideratione. Prima conſideratio eſt, quod cum Pius V. conſtituiſſet novitios in religionem non eſſe accipiendos niſi poſt decimumoctavum annum, aliqui Procuratores Ordinū conqueſti ſunt apud Sanctitatem Suam, quod id tenderet in grave religionis præjudicium. Sanctiſſimus rem ad Congr. Conc. rejecit. Congregatio cenſuit omninò temperandam Pij V. conſtitutionem dum præponit, ætatem octodecim annorum rationibus adductis in ſchedulis Procuratorum Ordinum. Quibus autem modis temperanda eſſet, valdè diſſenſum. Alii, & major pars cenſuerunt permittendos ea ætate, qua ſolebant recipi ante dictam Conſtitutionem ex inſtitutis ipſorum ordinum; quia à teneris magis aſſueſcunt bonis moribus, & litteris, & S. Thom. 2. 2. non improbat accipi pueros ex regula S. Benedicti. Aliqui verò exiſtimarunt ætatem præfiniendam quindecim annorum, quæ videtur magis conformis Concilio. Audiendos tamen Procuratores regularium. Secunda conſideratio eſt; quia Clemens VIII. *in Decretis generalibus de regular.* reformat. à S.D.N. iñovatis hac in re nihil novi ſtatuit; quin potius decrevit ut quiſque recipiendus in aliquo ordine regulari, etiam Mendicantium in ea ſit ætate conſtitutus, quam ejus Ordinis, in quo recipietur, regularia inſtituta, & ordinationes requirunt. Tertia conſideratio eſt ne hinc præbeatur anſa hæreticis magis detrahendi religionibus: nam Lutherani *in confeſſione Auguſtana, art. 27.* reprehendunt eccleſiam ex eo quod permittantur fieri religioſi & alii hæretici plurima convicia proferentes in Seminaria, & Collegia in quibus educantur pueri, paſſim à Catholicis ſcriptoribus confutantur: Longè autem minus eſſet innovandum, quoad Religionem Clericorum Societatis Jeſu. Quoniam Sancta Tridentina Synodus in *c. 16. verſ. Per hæc tamen, ſeſſ. 25. de regular.* quoad eos nihil duxit innovandum, aut prohibendum. Imò ipſorum pium inſtitutum
48 expreſsè præſervavit. Ad extremum in hac materia obſervanda ſunt ſeria verba Cajetani *in 2. 2. d. qu. 189. art. 5.* Ait enim: [In illis locis expedit puero in Religione dari, in quibus optandum eſt, ut ſimiles fiant illis, quorum conſortio dantur, ubi autem perſonæ, quarum conſortio dantur reprobæ, aut deviæ à regularibus ſunt inſtitutis, magna dementia eſt dare illis pueros, aut puellas nutriendas. Et hic error hodie in multis viget locis, dum dantur pueri, & puellæ monaſteriis religioſorum, ſeu religioſarum vitæ cōmunis, qui vulgò Conventuales, ſeu Clauſtrales appellantur. Quo fit ut reformandi nunquā reformari poſſint, dum tranſgreſſores vitæ regularis continuè nutriuntur ac augentur. Unde ſanciri deberet, ut nullus puer, nulla puella poſſit Religioni tradi, niſi ubi verè vivitur regulariter. Sic enim aut extinguerētur irregulariter viventes, aut reformarentur vexatione
49 dante eis intellectum.) Hæc Cajetanus. Cujus conſilio valdè affine eſt quod fecit Clemens VIII. in decretis ad regularium reformationem editis. In ſingulis enim religionibus, aliquibus tantùm exceptis, deſignavit aliquot Conventus regularis obſervantiæ. Et initio tanquam baſem, & fundamentū reformationis præmiſit duo decreta, quibus ſeriò interdixit, ne quis deinceps ad habitum vel profeſſionem reciperetur, niſi in Conventibus ut præfertur deſignatis, vel in poſterum deſignandis per litteras in forma brevis ſub pœna nullitatis receptionis, & profeſſionis inde ſequutæ, voluitque ut ſic recepti in eiſdem Conventibus añum probationis peragerent, & poſt profeſſionem per aliquot años detinerentur in profeſſoriis. Verùm ex his decretis non prorſus prodiit fructus, qui ſperabatur: nam etſi novitii primò in conventibus ſic deſignatis, ac deinde in profeſſoriis in regulari diſciplina probè inſtituantur; tamen poſtea inde exeuntes, & ad alia monaſteria laxioris obſervantiæ demigrantes in communes aliorum religioſorum abuſus, & relaxationes recidunt; atque ita

Reli

Religio nunquam penituſ reformatur, adeò ut propterea idem Clemens quamvis in id opus perficiendum zelo ſanctæ reformationis diu multumque inſudaverit; tamen poſtremò liberè faſſuſ fuerit ſe in eo negotio animum deſpondiſſe, prout ex ore illiuſ ſe audiviſſe nobis non ſemel retulit bonæ mem. Cardinalis Gypſius.

50 Porrò in ordine FF. Minorum de Obſervantia S. Franciſci paulo poſt initium Pontificatuſ S. D. N. Urbani VIII. ordinatum fuit ut de cætero non admitterentur novitii in provinciis ciſmontanæ familiæ, & Fratribuſ ad certum numerum decedentibus illorum conventus traderentur Fratribus Reformatis, ſeu ſtrictioriſ obſervantiæ ejuſdem ordinis, à quibus tantùm reciperentur Novitii, & in hujuſmodi prohibitione multoſ annoſ perduratum eſt; & utinam paulo diutius perſeveratum fuiſſet: nam ubi numeruſ fratrum reformationis multum excreviſſet, pauci in familia ſuperſtites depoſita jam ſpe veſtiendi Novitioſ, & majoreſ dignitateſ aſſequendi, facilè ad reformationem tranſiiſſent. Atque ita nulla eſſet in Religione diviſio, vel ſciſſura, ſed tota ad primum inſtitutum, & regulæ puritatem redacta fuiſſet. Verùm fratribuſ reformationem pollicentibus tandem oportuit illis ad veſtiendoſ novitios aditum aperire. Docuerunt enim ordinariorum atteſtationibus ſe adimpleviſſe conditiones ſibi præſcriptas, & legatiſ añis in Curiis Epiſcopalibuſ ſolemniter renunciaſſe. Et ſic tributa fuit illiſ licentia veſtiendi uſque ad certum numerum in ſinguliſ provinciiſ præfinitum. Nobis tamē quantum per modeſtiam licuit ſemper reluctantibus; prout hæc omnia plenius continentur in Decretis deſuper editis, ut videre eſt in Bullario *tom. 4. pag.* 333. & notavi in c. *Nimis prava, n. 55. & ſeqq. infra de Exceſſ. Prælator.* Memini etiam Regem Chriſtianiſſimum ſuperioribus añis ſupplicaſſe S. D. N. ut in Regno Galliæ de cætero non veſtirentur Novitii niſi in Religionibus, in quibus verè ſervatur regulariſ diſciplina, juxta primævum inſtitutum, quod tamen etſi ſanctiſſimum foret; nihilominuſ magnoperè hæſitatum eſt, ne prohibitio tam generali motus magnos excitaret, ita ut diu poſtea ſuſtineri non poſſet; cum tamen ſatius ſit legem non condere, quàm conditam protinus abrogare.

52 Multo ſecurius, & fructuoſiuſ hæc præſtari poſſent in generali Concilio, quemadmodum factum legimus in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. ut patet in c. *Unic. de relig. domib. lib. 6.*

DE REGULARIBUS.

Cap. Porrectum.

SUMMARIUM.

1 Profeſſio facta ſine ſuſceptione habitus Religionis valida eſt, & n. 17.

2 Votum profitendi, & profeſſio in quibus differant, & n. ſeqq. uſque ad n. 9.

3 Votum profitendi habet conditionem ſubintellectam, ſi recipiatur ab Abbate.

4 Votum profitendi non eſt ſolemne, nec dirimit matrimonium poſt contractum.

5 Vovent ingredi Religionem etiam in genere cogi poteſt, & debet intrare aliquam de approbatis.

Vovent Religionem ingredi, & in ea perſeverare, ſi exeat infra probationis annum, non eſt liber à voto ex Concilio Trid. cap. 15. ſeſſ. 25. de reg. ibidem verſ. Neque vero.

6 Profeſſio eſt votum de præſenti, quod diem aut conditionem non recipit.

7 Et eſt ſolemne, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſtea contractum.

8 Profeſſus in manibus eius qui non habet poteſtatem recipiendi, non eſt Monachus ante ratificationem Abbatis.

9 Profeſſionem non impedit infirmitas corporis, ſed animi.

10 Profeſſio quamvis in ſcriptis fieri debeat, tamen ad ſui validitatem non exigit ſcripturam.

11 Habitus non facit Monachum, ſed profeſſio regularis.

12 Et quid in habitu profeſſionis, & n. ſeqq.

13 Habitum portans diu extra monaſterium non cenſetur tacitè profiteri.

14 Habitum profeſſorum ſuſcipiens in ingreſſu Religionis an infra triduum ſit profeſſus.

Et quid poſt Conc. Trid. num. 16.

15 Profeſſio tacita per ſuſceptionem habitus profeſſorum infra annum probationis hodie non inducitur etiam in ordinibus non mendicantium.

17 Ingreſſus monaſterij, & habitus Religionis de iure communi non ſunt de ſubſtantialibus Monachatus, ſecus ex Concilio Trid.

18 Profeſſus non obligatur etiam ex ſimplici voto, nec valet profeſſio niſi recipiatur ab habente poteſtatem incorporandi religioni.

19 Profeſſio eſt contractus ultro citroque obligatorius inter profitentem, & monaſterium.

20 Et inter eos eſt quaſi matrimonium ſpirituale.

21 Baptizare ſeipſum nemo poteſt, aut ſibi ipſi beneficium conferre.

22 Profeſſionem regularem quis poſſit recipere, & num. ſeq. uſque ad num. 30.

23 Quid in Abbate, vel Abbatiſſa, ibidem, & num. 28. & ſeqq.

Et quid in Epiſcopo, & n. ſeqq. uſque ad n. 31.

24 Et quid in Archidiacono, Plebano, & alijs inferioribus Prælatis.

25 Votum non determinatum ad certam religionem à Sede Apoſtolica approbatam non poteſt dici ſolemne.

26 Novitiatus fieri debet intra monaſterij clauſtra.

27 Epiſcopus regularis poteſt Monachos ſibi ſubditos ad profeſſionem admittere. Idem in Epiſcopo Eccleſiæ regularis, cui monaſteria ita ſunt ſubiecta, ut ad eum ſpectet receptio Monachorum, vel Monialium.

28 Epiſcopus negligente Abbatiſſa an poſſit Moniales creare ſi monaſterium abundet, & Monialium defectum patiatur, & n. ſeqq.

29 Ad Epiſcopum non ſpectat ſupplere negligentiam Monialium exemptarum, ſed ad earum Superiores, vel ad Sedem Apoſtolicam.

30 Monialium receptio etiam in monaſterijs non exemptis non pertinet ad Epiſcopum, ſed ad Abbatiſſam, & maiorem partem Conventus.

Nec poteſt Epiſcopus eis præcipere, ut certam perſonam recipiant, ibidem, & num. ſeq.

31 Abbatiſſa an poſſit Novitias recipere ſine ſuorum Prælatorum licentia.

32 Profeſſionis receptio à ſuperioritate dependet.

Ne-

33 *Noviti ex Decretis Clementis VIII. olim recipi non poterant ſine approbatione Epiſcopi Diœceſani. Hodie ſecus.*

34 *In profeſſione recipienda in primis recurrendum eſt ad conſuetudines, privilegia, vel ſtatuta cuiuſque Ordinis.*

35 *Prælati immediati Conventuum ex communi obſervantia Religionum teſte Navarro poſſunt Novitios recipere.*

36 *Novitios quis poſſit recipere in Ordine Fratrum Minorum S. Franciſci.*

37 *Et quis in Ordine Prædicatorum, Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum.*

38 *Novitij à quibus, & qua forma ſint recipiendi ex Bulla, & declarationibus Sixti V.*

39 *Societatis Ieſu Religioſi diſpenſati ſunt à Greg. XIV. in recipiendis novitijs non ſervata forma Conſtitutionis Sixti V.*

40 *Profeſſionem an cenſeatur emittere qui iunctis manibus tradidit ſe Abbati in Monachum, & in Fratrem, & n. ſeqq. uſque ad n. 51.*

41 *Verbum, tradere, quid importet.*

42 *Promittere obedientiam monachalem idem eſt ac profiteri.*

43 *Votum ſimplex pendet ex voluntate ſolius voventis, votum ſolemne ſecus.*

44 *Profeſſio inducitur quando præcedit votum profitendi, & poſtea ſubſequitur aliquod ſignum denotans profeſſionem.*

45 *Profeſſio facta non ſervata forma præſcripta in regula, vel Conſtitutionibus Ordinis an valeat, & num. ſeqq.*

46 *Regula Monachorum ponens certam formam circa profeſſionis actum non videtur ponere formam ſubſtantificam.*

47 *Niſi habeat decretum irritans, vel ſtatuat ut profeſſio aliter fieri non poſſit, n. 49.*

48 *Papa poteſt infringere profeſſionem ita ut obligationem non inducat.*

50 *Verbum*, poteſt, *negativè prolatum neceſſitatem importat.*

51 *Vovens ingredi religionem an teneatur, & cogi poſſit ibi perpetuò remanere, & n. ſeqq. uſque in finem.*

52 *Quid in foro externo.*
Et quid ſi à monaſterio exivit non ſponte, ſed coactus, n. 58. & num. ſeqq.
Et quid ſi exivit ſponte, & ſtatim poſt ingreſſum, n. 62. & 69.
Et quid ſi non ſtatim exivit, ſed aliquamdiu in monaſterio perſeveravit, n. 63.
Et quid in foro conſcientiæ, n. 67.

53 *Vovens perpetuò ſe religioſè victurum, & certam religionem ſervaturum ad ſæculum redire non poteſt, niſi ex cauſa contrarium proteſtetur.*

54 *Vovere religionem ingredi, & ſe fieri Monachum, an differant.*

55 *Conditio habetur pro non adimpleta quando implementum non durat facto illius, qui tenetur adimplere, & num. 65.*

56 *Solvere non dicitur qui ſolvit, & incontinenti recuperat.*

57 *Relictum ſub conditione ſi monaſterium intraverit, an debeatur ei, qui intravit, & poſtea exivit.*

58 *Obligatio habetur pro adimpleta, quando implementum non durat ſine facto illius, qui adimplere tenetur.*

59 *Voti, & iuramenti obligatio non extenditur ad impoſſibile.*

60 *Relegatus in civitate, ſi dominus iuſſerit eum recedere, non tenetur pœna etiam conventionali, & iurata.*

61 *Vovens ingredi certam religionem non intendens ad alias ſe obligare, ſi ibi non recipiatur, non tenetur intrare aliam.*

62 *Factum aliquid non cenſetur ſi factum non duret.*
Veniſſe non dicitur qui non ſtetit, ibidem.
Declaratur, n. 65.

63 *Vovens ingredi religionem cenſetur ingreſſum voviſſe ſecundum formam iuris communis, quæ eſt ut ingredienti detur annus probationis, & num. 68. & 70.*

64 *Diſpoſitio omnis ſimpliciter concepta, veſtitur à iure communi & ad illius intellectum eſt redigenda.*

66 *Religionem intrare animo probandi melius eſt, quam nullatenus intrare.*

67 *Voti obligatio in tantum fertur, in quantum ſe extendit voluntas, & intentio voventis.*

69 *Religionem ingrediens animo exeundi, ſed cum voluntate ut Deus immutet propoſitum ſuum, ſatisfacit voto.*

70 *Religionem ingreſſus ex voto an exire poſſit ulla cauſa ex ſola ratione libertatis, & n. ſeq.*

71 *Novitius ex voto religionem ingreſſus, infra annum ſi ſine ulla cauſa recedat, peccat mortaliter. Sed ſponte ingreſſus peccat venialiter.*
Contrarium, num. 72.

1 PORRECTUM. Valet profeſſio facta ſine ſuſceptione habitus Religionis. Hoc dicit ſecundum Abb. Siculum, & eſt ex mente Abbatis Antiqui. Sed ſecundum Jo. Aod. Butr. Cardinal. & Ancbar. hoc intendit, videlicet, Profeſſio facit Monachum non habitus tantum, & eodem modo ſummat Jo. de Anania, prætermiſſa tamen dictione taxativa, *tantum*, quam etiam omittit gloſ. 1. & magis conſonat litteræ. Communis diviſio. Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Inquiſitioni*.

2 Nota primò ex Decretali differentiam inter votum profitendi, & profeſſionem. Nam votum
3 profitendi eſt de futuro, veluti cum quis vovet ſe religionem ingreſſurum, aut profeſſionem emiſſurum, & habet conditionem ſubintellectam, ſi Abbas voluerit ſic voventem recipere, ſecundum Innoc. *hic in fin.* & Butr. *n.* 12. Nec eſt ſolemne, ſed
4 ſimplex; & ideo quamvis impediat matrimonium contrahendum, tamen non dirimit poſtea contractum, cap. *Conſuluit, infra qui cler. vel voven.* cap. *Unico*, §. *Reliqua verò, de voto lib.* 6. & in hoc omnes conveniunt, ut teſtatur *hic* Hoſtien. *num.* 1. nec
5 per illud vovens efficitur religioſus, aut de foro Eccleſiæ, licèt compelli poſſit, & debeat ut religionem intret, cap. *Ex parte, il ſecondo, infr. de converſ. coniugat.* & cap. *Per tuas, de voto* gloſ. *ultima hic verſ. Vel intellige*, & Abbas *num.* 14 Archid. in c. *Scimus, num.* 5. 12. *q.* 1. & docet S. Thom. *in* 2. 2. *q. ultim. art.* 3. quinimo etiamſi in genere voverit hoc, ſcilicet aliquam religionem intrare, & non dixerit quam; eccleſia nihilominus poteſt ipſum diſtringere, ut intret in unam de approbatis, poſtquam de voto in judicio ſibi fuerit facta fides, ſecundum Hoſtienſ. in cap. *Ex parte, n.* 5. *de cenſ.* Archidiac. in d. c. *Scimus, n.* 5. & Gemin. *n.* 2. Neque verò ſic vovens poſſet ſe tueri decreto Concilii Trident. in c. 15. *ſeſſ.* 25. *de regular.* quoniam S. Congre-

gregatio conſulta, An qui vovit ingredi religio-
nem,& in ea perſeverare, ſi ingreſſus infra añum
probationis recedat, & revertatur ad ſæculum,
ſit liber à voto ex mente Concilii *cap. 15. ſeſſ. 25.*
de Regul. Reſpondit decretum Concilii d. *cap. 15.*
6 nihil diſpoſuiſſe de voto. Profeſſio autem eſt
votum de præſenti, quod diem, aut conditio-
7 nem non recipit nec tacitè, nec expreſsè, &
eſt ſolemne, ideoque impedit contrahendum,
& dirimit poſt contractum, cap. *De viduis, il*
primo, cap. *Hæ verò*, & cap. *Quæ Chriſto*, 27. *qu.* 1.
cap. *Inſinuante*, *Qui cler. vel voventes*, & dict. cap.
un. in primo reſponſo, de voto, lib. 6. Itaque aliud
eſt profiteri velle, quod fit in primo caſu, &
aliud re ipſa profiteri, quod fit in 2. arg. l. 2. *ff. De-*
poſiti, & l. *In vendentu, C. de contrahend. empt.* Quas
differentias conſtituunt *hic* Innoc. *num.* 1. *& 3. verſ.*
Sed certè ſi Hugo, & *num.* 5. *& 6. verſ. Reſpondeo*, &
verſ. *Sed non videtur bona*, Hoſt. *num.* 1. Jo. Andr.
num. 4. Butr. *num.* 2. Ancharan. *in* 1. *notab.* & Jo.
de Anan. *num.* 2.

8 Hinc infertur ut ſi quis profiteatur in manibus
ejus, qui recipit nomine Abbatis, & recipiens non
habet poteſtatem incorporandi, vel profeſſionem
recipiendi, non fit Monachus priuſquam Abbas
ratificet, quia hujuſmodi votum eſt de futuro, nec
dirimit matrimonium poſt contractum: poſt ra-
tificationem verò eſt de præſenti, & tunc dirimit,
ſecundum Innoc. & Hoſt. quos ſequitur Jo. And.
n. 4. verſ. Quid ſi profiteor. Eodem modo diſtingui-
tur in matrimonio carnali contracto alterius no-
mine, de quo Hoſt. *n.* 13. *in fine*, remittit ad ſumm.
de ſponſal. §. Qualiter contrahuntur, ad hoc cap. *Si tibi*
abſenti, de preben. lib. 6.

9 Secundò nota ibi, *infirmitate gravatus*, nec non
ibi, *Decederet.* Profeſſionem regularem emitti
poſſe etiam in articulo mortis, dummodo vovens
integrum habeat judicium, ut hic, & apertiùs in
cap. *Sicut tenor*, juncta gloſ. *in verb. Extra men-*
tem, & in cap. *Sicut nobis, infra eodem.* Atque
ita ſecundum Abbatem *hic in* 1. *notab.* Infirmitas
corporis profeſſionem non impedit; ſed infir-
mitas animi ſecus. Ratio differentiæ eſt, quia
validitas profeſſionis dependet ab animo, cum
voluntarium ſit de intrinſeca ratione voti, cap. 1.
ſupra eodem, cap. *Super eo, inſr. de voto*, & docet S.
Thom. *in* 2. 2. *queſt. ult. art.* 4. Unde furioſus, &
mente captus validè profiteri non poſſunt, ut d. c.
Sicut tenor, & cap. *Gonſaldus*, 17. *queſt.* 2. An au-
tem Superiores Regulares, qui ſeduxerunt Mo-
nachum, vel Monialem ad profitendum in mortis
articulo, teneantur res illius hæredibus inſtitu-
ere, ſcripſi plenè in d. cap. *Sicut nobis, à num....*
uſque in finem.

Tertiò nota unam practicam profitendi ſecun-
dum Anton. de Butr *num.* 4. videlicet, Cum quis
junctis manibus tradit ſe Abbati in Monachum,
& in Fratrem. Sed de hoc latius dicam infra cum
gloſ. *ult. in* 1. *queſt. num.* 40.

10 Quartò nota ad validitatem profeſſionis regu-
laris non exigi ſcripturam: ſatis eſt enim ut aliun-
de conſtet de animo profiteri volentis, ut *hic* per
Abbatem *in* 2. *not.* Nec refragatur tex. in cap. *Vi-*
dua, 20. q. 1. ubi cavetur ut vidua ſcriptis profeſſio-
nem faciat à ſe aut ſigno, aut ſubſcriptione nota-
tam. Etenim, ut exponit gloſ. ibi *in ver. ſcriptis*,
hoc non ideo dicitur quod neceſſaria ſit ſcriptura,
ſed ut ſcriptura propria obviet ei, qui contrave-
nit, ut cap. *Saluberrimum.* 1. *q.* 7. & idem notat ibi
Hugo dicens, dummodo conſtet de facto per
teſtes, vel aliàs legitimè, hujuſmodi ſolemni-
tatem ad cautelam adhiberi, ne poſtea quod fa-
ctum eſt in dubium revocetur, ut refert ibi Tur-
recrem. *num.* 3.

11 Quintò nota litteram, quæ quotidie allegatur
videlicet, Habitus non facit Monachum, ſed pro-
feſſio regularis, concordat cap. *Conſuluit, infra qui*
cler. vel voven. cap. *Ex parte, infr. eod. & ſupra eod.*
cap. *Ut clerici.*

12 Hoc tamen limitant Doctores, ut vendicet ſibi
locum in habitu probationis dumtaxat, de quo
loquitur hoc cap. & d. cap. *Ex parte.* Secus autem
eſt in habitu profeſſorum: quia talis in ingreſſu
religionis receptus, utique Monachum facit. Ita
Abbas Antiquus *hic in fine.* Hoſt. in cap. *Statui-*
mus, num. 2. in ver. Conſuevit, infr. eod. & Archid.
in cap. *Beneficium, num. 1. eod. tit. lib.* 6. Hujuſ-
modi enim habitus votum profeſſionis habet an-
nexum: unde cum primum quis illum recipit in
religione. Monachus eſt, & ejus votum eſt ſolem-
nizatum, ut notant in d. c. *Statuimus*, gloſ. 1. Abb.
Antiq. *in ver. Novitios*, Hoſt. *num.* 1, *in ver. Religio-*
nis, & Butr. *num.* 6.

Sed hæc limitatio non videtur vera; quia nullo
caſu habitus ſine profeſſione Monachum facit,
nec eſt habitus profeſſorum, qui facit Monachũ,
ſed tacita profeſſio, quæ ex illius ſuſceptione re-
ſultat, textus eſt ad hoc notabilis in cap. *Conſtitutio-*
nem, ibi, (Tacitè verò facta infra añum probatio-
nis per ſuſceptionem habitus, qui profitentibus
tantum datur.) *infra eod. lib.* 6. Præterea ſi ex ſola
receptione habitus profeſſorum abſque profeſ-
ſione votum eſſet ſolemnizatum; duobus modis
ſolemnizandi votum taxativè expreſſis in cap. *uni-*
co, de voto, lib. 6. addendus eſſet tertius modus, vi-
delicet, per ſuſceptionem habitus profeſſorum,
quod eſſet abſurdum; quia quod non eſt Sancto-
rum Patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non
eſt adinventionibus præſumendum, c. *Conſuluiſti,*
2. q. 5. & c. *Inter corporalia, de translat. Epiſc.* & ita ob-
ſcurè ſenſit gloſ. 1. *hic*, nam primo arguit quod imò
habitus faciat Monachum, & allegat jura, quæ lo-
quuntur de habitu profeſſionis, deinde ſolvit di-
cens; Illud verum quod habitus ſine profeſſione
non facit Monachum: ſola enim profeſſio vera,
vel præſumpta Monachum facit, & ſolemnizat vo-
tum; & paulò infra dicit capitula contraria eſſe
intelligenda de præſumpta profeſſione. Ex mente
igitur gloſ. habitus profeſſorum non facit Mona-
chum, ſed ſola profeſſio vera, vel præſumpta, quæ
ex illius ſuſceptione reſultat, & ita illius mentem
declarat Abbas *hic num.* 8. nam, ut ipſe ait, Hæc
gloſſa ult. in effectu quod habitus dumtaxat non
facit Monachum, ſed tacita profeſſio quæ reſultat
quandoque ex habitus ſuſceptione, ſeu dilatione,
Monachum facit; & ita debent intelligi jura, quæ
fundantur ſuper habitus ſuſceptione, ſeu delatio-
13 ne. Unde ſecundum eum, ſi quis portet multo
tempore habitum religionis extra monaſterium,
non cenſetur profeſſus, ut in cap. *Ut clerici, ſupra*
eod. & notat gloſ. in Clem. *Eos, in ver. In aliqua, eod.*
tit. & hoc ideo eſt, quia tunc ceſſat præſumptio ta-
citæ profeſſionis: nam ſi vellet profiteri, intraſſet
monaſterium. Fortè tamen intentio Abbatis An-
tiqui, Hoſtienſis, & Archid. fuit conſtituere hanc
differẽtiam inter habitum novitiorum, & profeſ-
ſorum,

forum, quod ex ſola ſuſceptione habitus novitio-
rum præſumptio tacitæ profeſſionis non induci-
tur, ſed oportet ut novitius illum deſerat per an-
num, ut cap. 1. *infr. eod. lib. 6.* & d. Clem. *Eos*, vel
aliunde appareat eum voluiſſe vitam mutare, ut c.
Conſulti, *infr. eod.* & ſic ſolus habitus novitiorum
non facit Monachum. Atverò ex ſola ſuſceptio-
ne habitus profeſſorum in ipſo religionis ingreſſu
oritur in continenti præſumptio profeſſionis ta-
citæ; quia in ipſo temporis momento, in quo no-
vitius talem habitum recipit, efficitur tacitè pro-
feſſus, ut in d. cap. *Conſtitutionem*, *infr. eod. lib. 6.* &
in hoc ſenſu habitus profeſſionis Monachum fa-
14 cit. Addit tamen Collectarius in cap. *Statuimus*,
in princ. infr. eod. poſt gloſ. *ult.* in d. cap. *Conſtitu-
tionem*. Ex ſuſceptione habitus profeſſorum in-
fra annum probationis non induci tacitam pro-
feſſionem, niſi data perſeverantia tridui, ut ſtatui-
tur in prædicta Decretali *Conſtitutionem*, *in fin.* &
in cap. *Ad noſtram*, *ſupra eod.* Sed tu dic tacitam
profeſſionem illico induci, ſed revocabiliter, cum
infra triduum ſit locus pœnitentiæ, ut notabiliter
declarat gloſ. magna, in cap. *Beneficium*, *poſt me-
dium*, *verſ. In contrarium*, *infra eod. lib. 6.* Ideoque
Jo. Andr. in cap. *Vidua*, *num. 7. in fin. ſupra eodem*,
prudenter appellat tridui perſeverantiam, idest
non pœnitentiam.
15 Verum hodie hæc diſtinctio inter habitum no-
vitiorum, & profeſſorum apertè ſublata eſt jure
noviſſimo Concilii Tridentini in *cap. 15. ſeſſ. 25.
de Regular.* quo irrita declaratur profeſſio facta
non expleto anno probationis. Et conſequenter
ſublata eſt etiam profeſſio tacita, quæ olim indu-
cebatur ex ſuſceptione habitus profeſſorum infra
tempus probationis, ut Sac. Congreg. declaravit.
Quapropter hodie nec habitus probationis, nec
profeſſionis infra tempus probationis ſuſceptus
Monachum facit; ideoque in Ordinibus Mendi-
cantium, in quibus etiam ante Concilium profeſ-
ſio intra añum probationis fieri non poterat, ut
in cap. *Non ſolum*, & cap. *ſeq. infr. eod. lib. 6.* Non
inducebatur profeſſio ex receptione habitus pro-
feſſorum infra tempus probationis, ut *hic* firmant
Hoſt. *num. 3.* Jo. Andr. *num. 5.* ibi, ſalvo quod ha-
bes in cap. *Conſtitutionem*, & Collectar. *eodem num.
& verſ.* alias enim fuiſſet in facultate cujuslibet
eludere juris diſpoſitionem, aſſumendo in ingreſ-
ſu habitum profeſſionis, & lex eſſet ludibrio poſi-
ta, ſecundum Hoſtien. ad hoc c. *Commiſſa*, §. *Porrò*,
de elect. lib. 6. Quare hodie idem dicendum in om-
nibus Ordinibus etiam non Mendicantibus, cum
etiam ad eos Concilium prorogaverit diſpoſitio-
nem, d. c. *Conſtitutionem*, ut patet in *dict. cap. 15.*
16 *juncto cap. 22. ejuſd. ſeſſ. 25. de Regular.* Unde
etiam fit ut hodie non requiratur amplius perſe-
verantia tridui, quæ olim requirebatur ad hoc ut
ſuſcipientes habitum profeſſorum infra annum
probationis expletum eſſent religioni alligati, ut
ſcripſi pleniùs in d. c. *Ad noſtram*, *num. 5. & 6. ſupra
eod.* Cæterum finito tempore noviciatus dari poſ-
ſunt caſus, in quibus novitius per delationem an-
nalem habitus probationis non fiat tacitè profeſ-
ſus, & tamen fiat per ſuſceptionem habitus pro-
feſſionis, & ſecundum hoc etiam hodie poteſt
contingere, ut habitus profeſſionis Monachum
faciat, non autem habitus probationis, de quo dic
ut plenè notavi in c. *Quia ingredientibus*, *à num. 38.
uſque in fin. ſupra de teſtam.*

17 Sextò nota. Nec habitum, nec ingreſſum mo-
naſterii eſſe de ſubſtantialibus Monachatus, ſed
de accidentalibus, ideoque profeſſum compel-
li poſſe ut monaſticè vivat, licet numquam in-
traverit monaſterium, nec habitum ſumpſerit,
ut hic notat Abbas *in ult. not. num. 7.* Sed hodie
hoc corrigitur jure noviſſimo Concilii Triden-
tini *in cap. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* ut inferiùs attingam
num. 26. & de habitu ſcripſi latius in d. cap. *Quia
ingredientibus*, *num. 7. ſupra de teſtam.* & de ingreſſu
in cap. *Inſinuante*, *in prima quæſtione*, *infra*, *Qui cler.
vel voven.*
18 Ultimò nota ibi, *Et recipitur ab Abbate*. Profeſ-
ſionem non valere niſi recipiatur ab eo, qui po-
teſtatem habet incorporandi religioni, prout *hic*
notant Innoc. *num. 4.* Hoſtien. *num. 13. in ver. Et
recipitur*, Jo. Andr. *num. 4. in eod. ver.* Qui omnes
aſſerunt eum, qui profitetur, non obligari etiam
ex ſimplici voto, nec poſſe ab aliquo profeſſionem
fieri, niſi ſit alius, qui illam recipiat, & qui illi poſ-
ſit dare regulam, & ipſum corpori Ordinis aggre-
gare, & ſequuntur *hic* Butr. *num. 6. verſ. Nota duo
principalia*, Cardinal. *in 2. not. & in 3. qu. num. 5.*
Anchar. *num 2. in 3. not.* Abb. *num. 9.* & Joan. de
Anania *num. 4.* Et eſt ex mente gloſ. 1. *in verſ. Di-
cas ergo*, de quo in ſpeculat. *de ſtat. Monachor. verſ.
19.* concordat cap. *Ad Apoſtolicam*, *infra eodem*, ibi,
[Abbate per ſe, vel per alium profeſſionem reci-
piente Monaſticam;] nec non ibi, (Prohibendum
eſt Abbatibus ne paſſim ante tempus probationis
quoslibet ad profeſſionem recipiant,) & cap. *Non
ſolum*, *infr. eod. lib. 6.* ubi habetur ſimilis prohibitio.
Et Concilium Trid. *cap. 15.* ibi, Ad profeſſionem
admittatur, & cap. ſeq ibi, (Superiores novitios,
quos habiles invenerint, ad profitendum admit-
tant.) *ſeſſ. 25. de Regul.*
19 Ratio hujus concluſionis eſt, ſecundum Abb.
num. 10. Quia ex profeſſione oritur reciproca ob-
ligatio, quæ induci non poteſt ſine conſenſu utri-
uſque, ſicut contingit in aliis contractibus, quæ
non poſſunt conſiſtere ex conſenſu unius tantum,
ut l. *In omnibus*, *ff. de act. & obligat.* & l. *Sicut*, C. *eod.*
Quandoquidem Monachus obligatur ad obedi-
entiam Superiori exhibendam, ut c. *Cum ad mona-
ſterium*, *infr. de ſtat. Monachor.* & cap. *Si religioſus*,
de elect. lib. 6. & vice verſa religio obligatur Mo-
nacho ad alimenta, ut cap. *fin. infra eod.* Unde
Navarr. *conſ. 26.* incipien. *Orta ſunt*, *num. 1.* hoc
tit. ait profeſſionem eſſe contractum quemdam
reciprocum ultro citroque obligatorium, quo
profitens ſe obligat monaſterio, vel Ordini ad ſer-
viendum ei ſecundum regulam ejus: & è contra
monaſterium ad alendum, & tractandum eum, ſe-
cundum eamdem regulam; & ita eſſe neceſſarium
conſenſum utriuſque partis tam Prælati, & mona-
ſterii recipientium, quàm ipſius profitentis, quod
ante ipſum docuit Sylveſter *v. Religio 5. q. 8. verſ. Et
20 tertiò patet ratione*. Sed & Archid. in cap. *Vidua*, *n.
2. in ver. Nam illa*, *20. q. 1.* ait, Inter profitentem, &
monaſterium eſſe quaſi matrimonium ſpirituale,
& eſt ex mente Hoſt. *hic d. num. 13.* dum ad hoc
inducit, cap. *Cum inter Canonicos*, *ſupra de elect.*
Ergo neceſſe eſt ut ſit alius, qui hanc obligatio-
21 nem recipiat: nam ſicut inter baptizantem, & ba-
ptizatum, inſtituentem, & inſtitutum debet eſſe
perſonarum diſtinctio, quia nemo poteſt ſeipſum
baptizare, aut ſibi ipſi beneficium conferre, ut
cap. *Debitum*, *de baptiſm.* & cap. *fin. de inſtitut.* ita
diſtin-

diſtinctio eſſe debet inter profitentem, & profeſ-
ſionem recipientem: nam cum nemo poſſit ſeip-
ſum religioni incorporare, oportet ut ab alio ad
id poteſtatem habente corpori ordinis aggrege-
tur, ut *hic*, & in dict. cap. *Ad Apoſtolicam*, *infr. eod.*
per profeſſionem namque quis efficitur de Col-
legio Monachorum, & una omnes unum corpus
conſtituunt ſecundum Iñoc.
22 Sed hic incidit quæſtio, Quis ſit ille Superior,
qui poteſt profeſſionem recipere, & Ordini in-
corporare?
De Abbate non eſt dubium ſecundum omnes;
dum tamen hoc faciat non ipſe ſolus, ſed una cum
conventu, & Fratribus, ut hic notat gloſ. 1. & ſcri-
pſi plenè in cap. *Ad Apoſtolicam*, *in 2. not. infr. eodem.*
Idem dicendum de Abbatiſſa, ut tenet Archidiac.
in cap. *Conſtitutionem*, *infr. eodem lib. 6.* dicens pro-
feſſionem fieri poſſe in manibus Abbatiſſæ, vel
ſupra altare, allegat cap. *Conſuluit*, ubi idem te-
net Hoſtien. *infr. Qui cler. vel vov.* & ſequitur Ge-
min. in d. cap. *Conſtitutionem*, §. 1. *col. 2. verſ. Quæro
an profeſſio debeat fieri in manibus illius*; dummodo
tamen & ipſa profeſſionem recipiat cum conſen-
ſu majoris partis Conventus, ut dicam *infr. n. 28.
& ſeqq.* De Commendatario aliquid tetigi in c.
Ad Apoſtolicam, *num. 27. infr. eod.* & in c. *Inſinuante*,
n.... infr. qui cler. vel vov.
23 Sed dubitatur quid in Epiſcopo? Iñoc. *hic n. 5.
verſ. Videtur etiam*, tenet poſſe Epiſcopum per ſe,
vel miſſos ſuos, vel aliàs, ejus tamen nomine reci-
pere profeſſionem talium, etiamſi aliquod mona-
ſterium non ingrediantur, vel certam religionem
non profiteantur: ſufficit enim ut mutent habi-
tum, quem portent in domo propria. Tales nam-
que religioſi cenſentur, & ſub obedientia Epiſco-
pi vivent, c. *Quod Deo*, 33. *q. 5.* c. *De viduis*, 27. *qu. 1.*
d. cap. *Inſinuante*, *qui clerici*, *vel vov.* & cap. *Dudum*,
24 *de conver. coniugat.* Inferioribus autem Prælatis,
veluti Archidiaconis, Plebanis & conſimilibus di-
cit hanc authoritatem non competere, niſi & Epi-
ſcopus hoc ratificet, cum hoc ipſi ſoli ſit ſpeciali-
ter conceſſum, arg. cap. *Si vir*, *27. quæſt. 2.* cap. *Nulla*,
& cap. *Uxor*, *23. diſtin.* Et cum his dictis Innocent.
tranſeunt *hic* Hoſtien. *n. 14.* Jo. Andr. *num. 4. verſ.
Sed numquid Epiſcopi*, & verſ. *Quid de Archidiacono*,
Anchar. *num. 7.* & communiter Doctores, ut Ab-
bas teſtatur, *num. 12.*
25 Sed tu adverte: nam aut in manibus Epiſcopi
emittitur profeſſio non determinata ad certam re-
ligionem, vel monaſterium, & votum hujuſmodi
non poteſt dici ſolemne, ſed ſimplex, quod non
dirimit matrimonium poſt contractum, licet im-
pediat contrahendum, ad hoc enim ut votum ita
ſolemnizetur, neceſſe eſt ut fiat profeſſio expreſſa,
vel tacita in aliqua de religionibus per Sedem A-
poſtolicam approbatis, ut diffinitur in c. *un. de vo-
to lib. 6.* Ad idem cap. *ult. infr. de religioſ. dom.* & c. 1.
eod. tit. lib. 6. Aut profeſſio determinatur ad cer-
tam regulam, & vel religionem approbatam,
& tunc non poteſt Epiſcopus quemquam illi reli-
gioni, vel ordini incorporare invito Abbate, &
Conventu, ad quos hoc jus noſcitur pertinere, ut
hic, & in prædicta Decretali *ad Apoſtolicam*, &
utrobique notant gloſ. & Doctores. Unde meri-
tò Innoc. opinionem refellunt *hic* Butr. *n. 9. in fin.
verſ. Attende ne Innoc. faciat te errare.* Cardin. *in
7. q. num. 7. verſ. Dic etiam cum Epiſcopus*, & Abbas
num. 12. verſ. Sed D. Antoninus. Multo autem dif-
ficilius ad praxim deduci poſſet opinio Iñocentii
poſt Concilium Trident. nam ex decreto *cap. 15.
ſeſſ. 25. de regul.* invalida eſt profeſſio illius, qui non
ſtetit per añum in probatione poſt ſuſceptum ha-
bitum. At non poteſt dici in probatione ſtetiſſe
qui nunquam ingreſſus eſt monaſterium, ſed tan-
tummodo habitum geſtavit in domo propria,
quantumcunque vixerit ſub obedientia Epiſcopi;
quoniam nec ipſe auſteritates religionis probavit,
nec religio mores illius, qui eſt finis propter quē
tempus probationis fuit à SS. Patribus inſtitutum
ut legitur in d. c. *Ad Apoſtolicam.* Qua de re ſcripſi
27 plenius in d. c. *Inſinuante*, *in 1. q. n. 26. & 41.* Fateor
tamen in tribus caſibus poſteaquam añus proba-
tionis præceſſit intra clauſtra poſſe fieri profeſſio-
nem regularem in manibus Epiſcopi, adeo ut im-
pediat matrimoniū contrahendum & dirimat poſt
contractum, ad præſcriptum d. c. *un. de voto lib. 6.*
Primus eſt in Epiſcopo eccleſiæ regularis, veluti
eccleſiæ Pampilonen. & Vintonien. talis namque
cum ſimul ſit Epiſcopus, & Abbas utique poteſt
Monachos ſibi ſubjectos ad profeſſionem admit-
tere, ut determinat Compoſtellanus in c. *Cum cau-
ſam*, *n. 1. ſupra de elect.* quem ſequuntur communi-
ter Doctores, ut ibi dixi *n. 18. & ſeqq.*
28 Secundus caſus eſt in monaſteriis, quæ abun-
dant redditibus, & patiūtur defectum Monialium:
nam poteſt Epiſcopus monere Abbatiſſam, &
Conventum ut de novo debeant aliquas creare,
quod ſi infra terminum eis præfixum nō parerent,
poſſe Epiſcopum illorum negligentiam ſupplere,
ibique Moniales conſtituere, arg. eorum, quæ no-
tantur in c. *Ex parte*, *ſupra de conceſſ. præben.* & tenet
Gemin. in c. *fin. poſt medium*; *verſ. Sed ſi abundaret*,
& Philipp. Franc. poſt eum *num. 2. verſ. Quando ta-*
29 *men monaſterium*, *infr. eod. lib. 6.* Quod ego intel-
ligo verum in monaſteriis non exemptis, aliàs
enim non pertineret ad Epiſcopum ſupplere hu-
juſmodi negligentiam, ſed ad illarum ſuperiores,
vel ad S. Apoſtolicam, tex. eſt in c. *Sicut*, ibi, Niſi
à juriſdictione tua exemptæ ſint, *de ſupplen. negl.
Prælat.* & in cap. *Cum ſingula*, §. *Prohibemus*, *in fin.*
ibi, per diœceſanos ſi exempta non fuerint,
alioquin per Sedem Apoſtolicam ordinentur, &
illic notant Gemin. & Franc. ambo *in ult. not. de
præben. lib. 6.* niſi ſpecialiter cautum ſit ut diœce-
ſanus authoritate delegata ſuppleat negligentiam
exemptorum, ut fit in caſu Clem. *un. de ſupplen.*
30 *neglig. Prælat.* At vero ceſſante negligentia, etiam
in monaſteriis non exemptis Monialium receptio
de jure non ſpectat ad Epiſcopum, ſed ad Abba-
tiſſam, & Conventum, ut c. *Si ad ſolum*, & ibi no-
tant Jo. Monachus, & Archid. *de regular. lib. 6.* &
tenet Lapus *allegat. 31.* incipien. *Prima concluſio*,
ubi propterea ſubdit quod ſi Epiſcopus mandet
Abbatiſſæ, & Conventui ut unam recipiant in mo-
naſterio nō Mendicantium, & Abbatiſſa concor-
dat cum quinque, & duodecim diſſentiunt, non
debebit illa recipi, ex quo de jure Sanctimoniali-
um receptio ſpectat ad Abbatiſſam, & majorem
partem Conventus, ita ut ſi Abbatiſſa vellet reci-
pere, non poſſet, & ſi à tali receptione appelletur,
appellatio eſt legitima, ut c. 1. *ſupra de iis quæ fiunt à
maior. part. Capitul.* nec poteſt Epiſcopus præci-
pere ut certam perſonam recipiant, cum electio
debeat eſſe libera, cap. *Cum terra*, *ſupra de election.*
Ita Lapus, quem totidem verbis referunt in c. *fin.
infr. eod. lib. 6.* Gemin, *circa medium*, *verſ. idem*

tenet Lapus, & Franc. *num.* 1. *in gloſ.* 2. Licet ipſi tri-
buant Epiſcopo majorem authoritatem in hujuſ-
modi monaſteriis non exemptis: nam ſecundum
eos, etiam ceſſante omni negligentia, poſſet Epi-
ſcopus creare Moniales, ut hic, & in c. *Dudum, de*
converſ. conjugat. & cap. *De viduis*, 27. *qu.* 1. & man-
dare Abbatiſſæ, ut illam ſic receptam à ſe recipiat
in monaſterio, arg. cap. *Placuit*, 17. *qu.* 1. & tenetur
tunc Abbatiſſa recipere, etiamſi non habeat defe-
ctum monialium, ceſſante tamen legitima excep-
tione. Ergo multò fortius tenetur recipere in-
gredientem de mandato Epiſcopi; ad cum nam-
que ſpectat cura, & ſollicitudo etiam Monachu-
rum, ut in c. *Qui verè, in fin.* 16. *q.* 1. c. *Si quis Abbas*, &
c. *Abbates*, 18. *q.* 2. & ſubdunt ita tenere Gaſparum
de Calder *conſ.* 28. *de regular.* ſed ibi nihil dicit ad
propoſitum, ſed in *conſ.* 16. quod incipit. *Recep-*
tione Monachorum, eod. tit. Verè tamen Calder.
loquitur in defectum Prælati regularis, & tandem
reſtringit ſe ad caſum negligentiæ. Unde magis
placet prima opinio Lapi, quam etiam ſequitur,
Navarr. *conſ.* 9. *num.* 12. *de conſtit.* Quod autem ait
31 frater Ludovicus Miranda *in Manual. Prælat. to.* 2.
q. 8. *art.* 1. Abbatiſſas non poſſe novitias recipere
ſine ſuorum Prælatorum licentia, non probatur
jure, & in monaſteriis ſubjectis Ordini Fratrum
Minorum S. Franciſci id ſpecialiter eſt cautum à
Nicolao V. ut refertur *in Compend. Privileg. in verb.*
Abbatiſſa, §. 8.

32 Tertius caſus eſt in Monaſteriis virorum, vel
mulierum, quæ ita ſunt Epiſcopo ſubjecta, ut ad
eum ſpectet receptio Monachorum, vel Monia-
lium, puta ex conſuetudine præſcripta, vel privile-
gio arg. d. c. *fin. infr. eod. lib.* 6. & quod notatur in c.
Ex parte. de converſ. conjugat. & in ſpecie tenet Car-
dinalis *hic d. num.* 7. *verſ. Aliquam poteſt Epiſcopus re-*
cipere, & in hoc caſu loquitur text. in dict. c. *Si vir*,
27. *q.* 2. cum aliis ſupra citatis: nam de jure veteri
monaſteria erant Epiſcopo ſubjecta, ut c. *Mona-*
ſteria, 18. *qu.* 2. cum ſuis concord. At verò in mo-
naſteriis, & religionibus exemptis, quales ſunt
hodie religiones ferè omnes, ut plenè notavi in
c. *Tuarum, infr. de privileg.* tenendum eſt abſolutè
Epiſcopum non habere facultatem admittendi
quemquam ad profeſſionem, ut Cardinal. *ubi*
ſupra, & Navarr. *conſ.* 40. incipien. *Matthæus pro-*
feſſus, hoc tit. receptio enim ad profeſſionem eſt
actus dependens à poteſtate ſuperioritatis, ut ſen-
ſit Innoc. hic, & apertiùs ait Gemin. in c. *Conſti-*
tutionem, §. 1. *col.* 2. *verſ. Quærò an profeſſio debeat*
fieri, & Navarrus *d. conſ.* 40. *num.* 2. *ad fin.* & clarè
probatur in decreto Concilii Trident. *c.* 16. *verſ.*
Finito, ibi ſuperiores novitios, quos habiles inve-
nerint ad profitendum admittant, *ſeſſ.* 25. *de reg.*
33 Quod adeo verum eſt, ut cum in Decretis Cle-
mentis VIII. ſuper forma recipiendi novitios ad
habitum, & profeſſionem promulgatis ſub die 19.
Maij 1602. inter cætera conſtitutum eſſet ne in
Conventibus deſignatis Novitii ad habitum, vel
profeſſionem ullatenus recipi poſſent niſi prævia
approbatione Congregationis reformationis, vel
Epiſcopi diœceſani, ut in Bull. *tom.* 3. *pag.* 130. Re-
ligionibus de hoc graviter conquerentibus, hoc
caput ſublatum fuit. Unde in decretis de Apoſta-
tis, & ejectis, in quibus decreta Clem. fuerunt in-
novata, atque inſerta, de approbatione Epiſcopi
nulla fit mentio, ut ſcripſi plenius in c. *fin. infr. eod.*
34 Hæc de Epiſcopo. Sed generaliter ad dignoſcen-
dum quis poſſit ad habitum, & profeſſionem re-
cipere, in primis recurrendum eſt ad conſuetudi-
nes, privilegia, & ſtatuta cujuſque Ordinis ut cap.
fin. infr. eod. lib. 6. ubi id notat gloſ. *in ver. Perti-*
neat, Archid. Jo. Andr. Anchar. Gemin. & Franc.
& Abb. in c. *Ad Apoſtolicam, infr. eod.* & noviſſi-
35 mè Navarr. *in prællegat. conſ.* 9. *num.* 12. *de conſtit.*
ubi amplius teſtatur communem obſervantiam
omnium Religionum, quas ipſe ſua ætate tracta-
vit hoc habere, ut Novitiorum, & Monachorum
receptio fiat à Prælatis immediatis locorum, ſive
Conventuum particularium cum majori parte
36 Capituli. Sed re vera in multis religionibus ali-
ter obſervatur, & in ſpecie in Ordine Fratrum Mi-
norum S. Franciſci ex regula *cap.* 2. cautum eſt, ut
infr. videlicet, ſi qui voluerint hanc vitam accipe-
re, & venerint ad fratres noſtros, mittant eos ad
Miniſtros Provinciales, quibus ſolummodo, &
non aliis recipiendi fratres licentia concedatur.
Et dictio illa taxativa, *ſolummodo*, non excludit
Miniſtrum Generalem, ut declaravit Gregor. IX.
in explicatione regulæ. Quinimo ſenſus illorum
verborum eſt, ut licentia recipiendi Novitios à
Miniſtris Generalibus concedatur ſolummodo Mi-
niſtris Provincialibus, & non aliis, ſecundum Hu-
gonem, & alios expoſitores & prælertim Cordu-
bam *ſuper c.* 2. *q.* 7. Idque colligitur ex c. *Exijt qui*
ſeminat, §. *Sed quoniam de verbor. ſignif. lib.* 6. ibi,
Concedimus, & præſenti ſtatuto firmamus, li-
cere non ſolum Generali, ſed etiam Provinciali-
bus Miniſtris perſonas fugientes à ſæculo in fra-
tres recipere; quæ Miniſtrorum Provincialium
licentia per ipſum Generalem, ſicut expedire vi-
37 derit, poſſit arctari. Similiter in Ordine Prædica-
torum ex Conſtitutionibus *diſt.* 1. *c.* 13. §. 3. ſic legi-
tur: Nullus recipiatur in fratrem Clericũ ad pro-
bationem, vel profeſſionem niſi à Priori Provin-
ciali, vel ab eo, cui ſuper hoc dederit licentiam
ſpecialem, vel à Priori Conventuali cum aſſenſu
totius, vel majoris partis Capituli: Converſum
autem non recipiat Prior Provincialis, nec aliquis
de ejus licentia, niſi de conſenſu Prioris, & duarum
partium fratrum, qui ſunt de Conventu, pro quo
fuerit induendus. Nec Conventus aliquis recipi-
at Converſum ſine licentia Prioris Provincialis.
In Ordine itidem Eremitarum S. Auguſtini ex
Conſtit. 2. *p. c.* 1. ita cautum eſt, videlicet (Recipian-
tur autem (ſcilicet Novitii) de licentia Prioris
Provincialis, & de conſenſu primò Patrum Con-
cilii, deinde majoris partis Capituli.) Sed & in
Ordine Carmelitarum ex Conſtitutionibus No-
vitiorum receptio ad Priorem Generalem, vel
Provincialem dicitur pertinere juxta formam tra-
ditam *p.* 1. *cap.* 13. §. 5.

38 Inſuper Navarri atteſtatio videtur confundi ex
Conſtitutione Sixti V. Cum de omnibus in Bul-
lar. *tom.* 2. *pag.* 601. qua ſtatutum eſt ut majores 16.
añis non aliter in aliqua Religione recipi poſſint,
niſi de corũ qualitatibus ibi præſcriptis in Gene-
rali, vel Provinciali capitulo plena fide facta tam
Superioris Generalis, ſeu Provincialis, quàm Diſ-
finitorum conſenſu approbati, & ad habitum re-
gularem admiſſi fuerint. Et in declarationibus e-
juſdem Conſtitutionis ab eodem Pontifice poſt-
ea editis *in* §. 12. *eod. tom.* 2. *pag.* 603. profeſſiones
non habita inquiſitione, & ſervata forma ſuperius
præſcripta nullæ, atque irritæ declarantur. Et
quamvis quoad caput nullitatis profeſſionis ante

dictam

dictam Conſtitutionem ad terminos juris reduxerit Clem. VIII. in Conſtitutione, quæ incipit, *In ſuprema*, in Bullar. *tom. 3. pag. 629.* tamen in reliquis illam non revocavit, imo ſalvas eſſe voluit pœnas contra Superiores, qui in regularibus ad habitum, & profeſſionem admittendis illius Conſtitutionis formam nõ ſervaverint, licet Conſtitutionem ſuam paulisper moderatus fuerit ipſemet Sixtus in prædictis declarationibus, §. 7. ubi quibuſdam religioſis indulſit, ut cum quadam cautela ibi expreſſa poſſint novitios recipere etiam extra
39 Capitulum. Religioſos autem Societatis Jeſu ab obſervatione prædictæ Conſtitutionis Sixti V. in recipiendis novitiis nominatim exemit Gregor. XIV. in Conſtitutione, quæ incipit, *Exponi nobis nuper fecit*, in Bullar. *tom. 2. pag. 704.*

40 In ultima gloſſa QUÆRO, An is, qui junctis manibus tradidit, ſeu reddidit ſe Abbati in Monachum, & in Fratrem, ex hoc cenſeatur profeſſionem emittere.

Gloſſa ponit duos intellectus ad hanc decretalem. Primus eſt quod hic Canonicus, qui ſe tradidit Abbati in Monachum, & in Fratrem, cenſeatur profeſſus ſaltem tacitè, licet formam non expreſſerit, quæ habetur in c. *Vidua*, *20. q. 1.* neque huic lecturæ obſiſtit littera ſequens, quæ dicit, Talis ut fiat Monachus, & reddat Domino quæ promiſerat, erit utique compellendus, quæ videtur innuere ut nondum eſſet profeſſus, quoniam exponitur ideſt, ſtet, & vivat ut Monachus, & in hac lectura tandem reſidet gloſ. & Innoc. in fin. dum exponit verbum, *fiat*, ideſt perſeveret in eo, quod jam eſt; Jo Andr. *num. 6.* ubi etiam allegat Tancredum, Butr. *num. 4.* Anchar. *circa finem in ver. Fiat.* & Abb. *num. 13. & n. 14. in fine* Lapus ſolemniter allegat. 129. incipien. *Factum ſuper quo*, *nu. 10.* Secundus intellectus eſt quod iſte Canonicus fecit ſolummodo votum ſimplex ut fieret Monachus tradendo ſe in manus Abbatis, ut in c. *Per tuas*, *infr. de voto*, ubi habetur conſimile votum ingrediendi religionem, & promiſſio de illo adimplendo facta in manibus Prælati, & huic intellectui ſuffragantur illa verba textus, ex quo à convertendo votum emittitur, ut ſcilicet fiat Monachus. Unde qui ſic promiſit, & vovit religionẽ ingredi, compellendus eſt ut fiat Monachus, & reddat domino vota ſua, & ſic planè ſonat litteræ, & cum hac lectura videtur tranſire Hoſtien. in fin. cum illam recenſeat ſecundo loco, & non reprobet.

Tu teneas primum intellectum, pro quo adduco textum ad hoc non ponderatum à Doctoribus in c. *Gonſaldus*, *17. q. 2.* ubi deciditur, Gonſaldum Presbyterum tanquam non profeſſum recipere debere beneficiũ, quod reſignavit, quia etſi quondam in infirmitate fervore paſſionis preſſus Monachum ſe fieri promiſerit; non tamen monaſterio, aut Abbati ſe tradidit, ut in textu; quaſi dicat ſi ſe tradidiſſet, beneficium reſignatum recuperare non poſſet, tanquam legitimè profeſſus, ut c. *Beneficium*, *infr. eod. lib 6.* probat ergo ille textus votum ingrediendi religionem ſolemnizari ſi poſtea vovens tradat ſe monaſterio, vel Abbati. Deinde hoc ipſum probo, quia ſi Canonicus, de quo loquitur hoc capitulum, emiſiſſet votum ſimplex juxta ſecundum intellectum, non tradidiſſet ſe in Monachum in manibus Abbatis, ſed potius de ſe tradendo voviſſet, & conſiderat hic Cardinalis in
41 *3. oppoſ.* Præterea pondera illud verbum, *reddere*, ideſt tradere, ut exponunt gloſ. & Doctores. Tradere autem ſe Abbati, ſeu in manibus Abbatis idem importat ac poteſtati Abbatis ſe ſubmittere, c. *Omnis*, *11. q. 3.* & c. *Addidiſtis*, *20. qu. 1.* Facit tex. in l. *Traditionibus*, *C. de pactis*, & in l. *Traditio*, *ff. de acquir. rer. domin.* cum concordant. de quibus per Dyn. in cap. *Nemo poteſt*, *de regul. iur. lib. 6.* At quis non ſubjicit ſe poteſtati Abbatis niſi per ſolemnem profeſſionem, c. *Si religioſus*, *de elect. lib. 6.* Ergo idem eſt tradere ſe Abbati, ac ſolemniter profiteri quod tenet Lapus *d. allegat. 129. num. 20.* præſertim ubi quis tradit ſe non ſimpliciter, ſed in Monachum, & in Fratrem, ut in textu: hoc enim nihil eſt aliud quàm ſubjicere ſe Abbati tanquam Monachum, eique promittere obedientiam Monachalem, quod perinde eſt, ac profeſſionem emittere, ut c. *Conſuluit*, *infr. qui cler. vel voven.* Innoc. *hic in princ.* Hoſtien. *num. 2. in fin. in ver. Tibi ſe reddidit*; & Jo. Andr. *eod. n. & verb.* Ad hæc ſimplici voto nõ adaptatur illa ratio, quæ ponitur in textu, videlicet quod habitus non fa-
43 ciat Monachum, ſed profeſſio regularis. Et ſimiliter alia ratio quæ ſubſequitur, videlicet ex quo à convertendo votum emittitur, & recipitur ab Abbate, itidem convenit profeſſioni tantum, quæ cum pendeat non ſolum ex voluntate profitentis, ſed etiam alterius, ad ſui validitatem exigit ut recipiatur ab eo, qui poteſtatem habeat religioni incorporandi, ut abundè oſtenſum eſt ſupra in ult. not. non autem convenit ſimplici voto, quod pendet ex voluntate ſolius voventis, nec indiget alterius receptione, ut c. *Quod Deo*, *32. q. 5.* & c. *Ex parte tua*, *infra de converſ. coniugat.* ſecundum Innoc. *hic num. 4.* Quibus accedit quod iſte Canonicus prius emiſerat votũ ſimplex ut fieret Monachus, ac deinde gravi morbo correptus, ut ſuam ſanaret conſcientiam, voluit reddere Domino quod promiſerat, ne voto non completo ex hac vita migraret, ut dicitur in littera. At certè votum ſuum non compleviſſet ſi tradendo ſe in Monachum profeſſionem non emiſiſſet, ſed potius voto ſimplici aliud ſimile votum adjeciſſet, quod planè ineptum fuiſſet, & nugatorium. Ac demum ſi hic ageretur de ſimplici voto dumtaxat, non autem de profeſſione regulari, hoc cap. incongruè fuiſſet poſitum ſub hac Rubrica de Regularibus, & potius collocandum fuiſſet ſub illa de voto, & votĩ redemptione, prout factum eſt de prædicta Decretali Per tuas. Et minor quod Doctores ad has conſiderationes nõ advertant. Hæc igitur ſit concluſio, Quod tradens ſe in Monachum, & in Fratrem in manibus ejus, qui poteſt religioni incorporare, dummodo prius añum probationis peregerit ad præſcriptum Conc. Trid. *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* eo ipſo Monachus efficitur, & cogi debet
44 in religione perſeverare; maximè ſi prius voverit ut fieret Monachus, juxta text. *hic* & in d. c. *Gonſaldus*, *17. qu. 2.* & *hic* notant Butr. & Jo. de Anania ambo in *1. not.* dum ex hoc textu colligunt profeſſionem induci quando præcedit votum profitendi, & poſtea ſubſequitur aliquod ſignum deno-
45 tans profeſſionem. Procedit autem hæc concluſio, quamvis regula, aut Conſtitutiones Ordinis certam profitendi formam præſcribant: nam nihilominus tradens ſe Superiori in Monachum, & in Fratrem cenſetur tacitè profiteri etiam ea forma non ſervata, ut innuit hic gloſſa *fin. in princip.* ibi, licet fortè nõ expreſſerit formam profeſſionis, &

Abb. n.13. & Sylveſt. in ver. Religio 3. in 1. & 18. q.
46 in fin. Ratio eſt ſecundum Abb. quia regula Mo-
nachorum ponens certam formam circa profeſ-
ſionis actum nō videtur ponere formam ſubſtan-
tificam; eo quod cum obligatio dirigatur in De-
um, deſectus formæ non debet vitiare actum, ſic-
ut videmus in excommunicatione, ut notatur in
47 c. Sacro, infr. de ſenten. excommun. Quod tamen limi-
tabis niſi regula, vel conſtitutiones Ordinis à Se-
de Apoſtolica ex certa ſcientia confirmatæ pro-
cederent ulterius decernendo irritam profeſſio-
nem aliter factam; quia tunc profeſſio emiſſa non
ſervata forma præſcripta non valeret, argum. cap.
Si ſoli, verſ. Niſi nos in gratia, de conceſſ. præbend. lib. 6.
48 cum ſuis concor. Poteſt enim Papa infringere
profeſſionem, ita ut obligationem non inducat,
ut cap. 1. de religioſ. dom. lib. 6. & cap. Non ſolum, &
ibi Gemin. in 15. not. de Regular. eod. lib. Ad hoc
Concilium Trident. cap. 15. verſ. Profeſſio autem an-
tea facta ſit nulla, nullamque inducat obligationem, &c.
49 ſeſſ. 25. de Reg. Et idem eſſet ſi regula præſcriberet
formam profeſſionis per hæc verba, videlicet
(Profeſſio aliter fieri non poſſit:) tunc enim pro-
feſſio aliter facta irrita eſſet; quia per hoc cenſe-
tur data forma ſubſtantialis, cui à partibus renun-
ciari non poteſt, ut notat Bart. in l. fin. num. 4. C.
de vend. reb. civit. lib. 11. & Felin. in d. cap. Cum di-
lecta, num. 6. de reſcript. ubi enumerans decem
ſigna formæ, ſeptimum ſignum, inquit, ubi in diſ-
poſitione dicitur, aliter fieri non poſſit, ibi eſt da-
ta forma, & ei non poteſt renunciari; item hæc
verba, [Aliter fieri non poſſit,] inducunt decre-
50 tum irritans, ut ait Pariſius conſ. 19. n. 20. lib. 2. item
verbum, poteſt, negativè prolatum neceſſitatem
importat, ſecundum Bart. in l. De his, num. 4. ff. de
tranſact. & vide in materia quod ſcripſi in c. Cau-
ſam, num. 21. & 24. ſup. de elect.
51 Ulteriùs QUÆRO, An is qui vovit ingredi
religionem, teneatur, & cogi poſſit in ea perpetuò
remanere.
52 Quæſtio duas habet inſpectiones. Altera eſt,
an ſic vovens in foro Eccleſiæ cogi poſſit in reli-
gione perſeverare. Altera an ad id teneatur in fo-
ro conſcientiæ.
53 Circa primam inſpectionem Hoſt. hic num. 1.
ait in hac materia vim fieri poſſe in verbis: nam ſi
dixerit, Voveo me perpetuò religiosè victurum,
& talem religionem ſervaturum, tunc non poteſt
redire ad ſæculum, cap. Conſulti, & cap. Statuimus,
infr. eod. quaſi ſaltem tacitè profeſſus intelligatur,
argum. cap. Diaconi, 28. diſt. Niſi ex cauſa contra-
rium proteſtetur, ut cap. 1. ſupra quod metus cauſa.
Sin autem dixerit, Voveo me intraturum reli-
gionem, tenetur ingredi; poteſt tamen intra
annum exire, niſi appareat eum voluiſſe vitam
mutare: nam quoad eccleſiam requiruntur de
hoc indicia, ut in cap. Non ſolum, infra eod. lib. 6. Ita
Hoſt. quem totidem verbis ſequuntur Jo. Andr.
num. 6. Cardinal. in 3. oppoſit. Anchar. ſub num. 10.
in ver. Fiat, & alii communiter.
54 Verum gloſ. ultima in verſ. Talis ergo, vult in ef-
fectu ut qui promiſit, aut vovit ſe intraturum ali-
quam religionem compelli poſſit, & debeat ut
fiat Monachus: quod perinde eſt ac ſi dixiſſet,
compelli poteſt, & debet ut profeſſionem emittat
monachalem, & conſequenter perpetuò remane-
at in religione: nam ſi gloſſa ſentiret ſic voventem
cogi poſſe tantummodo ad intrandum, non autem
ad perſeverandum, non dixiſſet eum poſſe com-
pelli ut fiat Monachus; quia per ſolum ingreſſum
ſine profeſſione quis Monachus, ſeu religioſus
non efficitur cum effectu, ut dicit textus in c. Re-
ligioſus, §. Quamvis autem, de ſenten. excomm. lib. 6.
Licet Cajetanus aliter ſentiat in 2. 2. qu. ult. art. 4.
verſ. Ad primum dubium, ubi ſubtiliter probat vo-
tum de ingreſſu religionis, & votum de fieri reli-
gioſum æquivalere, & utroque caſu voventem te-
neri tantummodo ingredi, ut novitium; non au-
tem perpetuò perſeverare.
55 Et pro opinione gloſſæ valde urget quod quan-
do ponitur in conditione factum, quod juris ſor-
titur effectum, puta ſi matrimonium contraxerit,
vel ſi monaſterium intraverit, vel aliud ſimile, tunc
ſi implementum conditionis non durat facto illi-
us, qui tenetur adimplere, conditio habetur pro
non adimpleta, textus eſt in l. Inter Caſtellianum, ff.
de arbitris, ubi condemnatus rem tradere non im-
plet præceptum rem tradendo niſi res tradita du-
56 ret; unde ſi res ad eum revertitur, reſtituere tene-
tur, ut l. Qui ſic ſolvit, ff. de ſolut. ubi non dicitur ſol-
57 vere, qui ſolvit, & incontinenti recuperat. Unde
Angelus conſ. 159. incipien. Conradus Alberti, num. 4.
Format quæſtionem, An is, qui intravit monaſte-
rium, & poſtea exivit, conſequi debeat relictum
ſub conditione ſi monaſterium intraverit, & per
jura prædicta reſolvit talem eſſe privandum reli-
ctis ſi facto ſuo exivit; quia non dicitur condi-
tionem implevisse: ſecus ſi ſine facto, & culpa ſua,
ut l. Si quis heredem, C. de inſtit. & ſubſtit. Licet Bart.
ibi ſuper hoc dubitaverit, & ſolum quæſiverit, &
quæſtionem indiſcuſſam dimiſerit.
58 Quid dicendum? Pro ſolutione plures caſus
videntur diſtinguendi. Primus eſt in eo, qui à mo-
naſterio exivit non ſponte, ſed coactus, puta quia
à Superioribus regularibus ante profeſſionem e-
jectus fuit, ut in Conc. Trident. cap. 16. verſ. Finito,
ſeſſ. 25. de Regular. & hoc caſu votum intelligitur
adimpletum, nec poteſt Eccleſia talem compelle-
re, ut iterum ad religionem revertatur. Ratio eſt,
quia quando implementum obligationis non du-
rat ſine facto, & miniſterio ejus, qui adimplere
tenetur, obligatio habetur pro adimpleta, & eo
caſu ſufficit implementum per momentum tem-
poris extitiſſe, licet non duret, ut eſt textus aper-
tus in d. l. Si quis heredem, C. de inſtit. & ſubſtit. Ideo-
que legatum factum alicui ſi liberos ſuſceperit,
ſtatim debetur natis filiis, licet poſtea morian-
tur, ut l. Cum uxori, C. quando dies legati ced.
quam legem ſic ſummat Bald. videlicet, ſufficit, ut
conditio in momento temporis ſit impleta. Et
facit l. Hæreditatibus, in princ. ff. ad Trebellian. &
l. Quid ergo, in fin. princ. ibi, Ad initium nuptia-
rum ſe retulit, & ff. de his qui not. infam. & hoc
59 tenet Ang. loc. cit. Et hic primus caſus parum ha-
bet difficultatis; quia obligatio voti, ſicut & ju-
ramenti non extenditur ad impoſſibile, c. Signifi-
cante, de pignor. c. 1. & ibi gloſ. in ver. Impoſſibilia, de
jurejur. lib. 6. l. Impoſſibilia, & l. Inter ſtipulantem,
§. Sacram, ff. de verb. oblig. & l. Impoſſibilium, ff. de reg.
60 jur. Hinc relegatus in aliqua civitate ſub pœna
conventionali etiam jurata, ſi dominus civitatis
juſſerit eum recedere, pœnam non incurrit; ex
quo per eum non ſtat, cum non poſſit Superiori
reſiſtere, ut reſpondit Angel. conſ. 378. Dominus
61 Raymund. & conſ. 379. Et proprius ad rem noſtram
qui vovit ingredi certam religionem non inten-
dens

dens ad aliam ſe obligare, ſi ibi non recipiatur,
non tenetur intrare aliam, & ſolutus eſt voto, ut
docet S. Thom. in 2. 2. *qu. ult. art. 3. ad* 2. quem re-
fert, & ſequitur Sylveſter *in ver. Religio* 2. *num.* 16.
poſt Richar. quem citat. & Archid. in c. *Scimus*,
num. 2. 12. *q.* 1. Quando enim quis vovet intrare
certam religionem ſubintelligitur conditio, ſi
poſſum, vel ſi volunt me recipere, qua conditione
non exiſtente, non exiſtit votum, ut poſt Hoſt.
Cardinal. inquit Archid. *ubi ſupra.*

Secundus caſus eſt in eo, qui non coactus, ſed
ſponte exivit è monaſterio, & tunc ſubdiſtin-
guendum; nam aut exivit ſtatim poſtquam in-
greſſus fuit, aut non ſtatim exivit, ſed aliquandiu
in religione perſeveravit. In primo caſu votum
non adimplevit, ideoque ab Eccleſia cogi poteſt
ut iterum ingrediatur; quoniam non dicitur in-
traſſe qui ſtatim exivit, text. eſt in cap. *Ad noſtram*,
ibi, Statim pœnituit quod habitum induiſſet, *ſup.
eodem.* Et hoc caſu habent locum jura, quæ di-
cunt, Non cenſeri aliquid factum eſſe ſi factum
non duret, ut cap. *Conſtat*, 1. *q.* 1. cap. *Vides*, 23. *qu.*
6. l. *Si filius*, *ff. Quod cum eo, qui in alien. poteſt.* & l.
pro parte, §. *Verſum*, *ff. de in rem verſo.* Unde bre-
viter verſa uxor nec divertiſſe videtur, dicit text.
in l. 3. *in fin. ff. de divort.* nec dicitur veniſſe qui non
ſtetit, cap. *Si quis autem*, 18. *diſt.* cap. *Certum eſt*,
11. *q.* 3. & cap. *Miſſas*, *de conſecr. diſt.* 1. cap. *Si poſt-
quam*, & ibi gloſ. *in ver. Mente*, & cap. *Cupien-
tes*, §. *Si per viginti*, ubi gloſ. *in ver. Compareant*,
de elect. in 6. Facit tex. in l. *Plerique*, *ff. de ritu
nupt.* & in l. *Vir mulieri*, *ff. de donat. inter virum,
& uxorem*, alioquin ſi vovens ingredi religionem
non teneretur intrare niſi per momentum tem-
poris, & poſſet illico recedere, votum eſſet fruſtra-
neum, judicium, & irriſorium, quod non eſt di-
cendum, Clem. *Cum illuſio, de renunciat.* & ita tenet
S. Thomas *d. q. ult. art.* 4. *ad* 3. ubi ait, Eum, qui
intrat ut ſtatim exeat, non videri ſatisfacere voto
ſuo, quia ipſe in vovendo hoc non intendit; & i-
deo tenetur ſaltem velle experiri an ſibi expediat
in religione remanere: & eum ſequitur Archid.
in cap. *Scimus*, *num.* 3. 12. *q.* 1. & ibi Bellam. *num.* 26.
& Sylveſter *religio* 2. *num.* 19.

63 In ſecundo autem caſu, ideſt cum non exivit
ſtatim, ſed aliquandiu permanſit in religione, mi-
hi magis placet opinio Hoſt. & ſequacium, ut ſci-
licet licuerit ei redire ad ſæculum, nec ulterius co-
gi poſſit ad monaſterium reverti: moveor quia
vovens ingredi religionem cenſetur ingreſſum
voviſſe, ſecundum formam juris communis, quæ
eſt ut ingredienti detur annus probationis, ut cap.
Gonſaldus, 17. *q.* 2. & cap. *Ad Apoſtolicam*, *infra eodem*,
cum ſuis concordantibus, & ita expreſsè docet
S. Thomas *in* 2. 2. *qu. ult. art.* 4. *in corpore ad finem*,
64 & fuſius patebit infra in ſecunda inſpectione. O-
mnis enim diſpoſitio ſimpliciter concepta veſti-
tur a jure communi, & ad illius intellectum eſt re-
digenda, l. 2. C. *de noxal.* l. *Quæro*, §. *Inter locato-
rem*, *ff. Locati*, cap. *Cauſam quæ*, *de reſcript.* & cap.
Quemadmodum, *de iureiur.* Anchar. *conſ.* 6. *Viſo the-
mate*, *num.* 8. & *conſ.* 421. *Præmittendum eſt*, *in
primis.* Neque obſtat quod obligatio non dicatur
adimpleta quando ejus implementum non durat
pro illius, qui tenetur adimplere, ſecundum ea,
quæ dicta ſunt ſupra, *num.* 45. Nam reſpondetur
in caſu implementum obligationis illius, qui
vovit ingredi religionem, non eſſe perpetuam

perſeverantiam in religione; quia ad illam ſe non
adſtrinxit, ſaltem judicio Eccleſiæ; ſed eſſe ipſum
ingreſſum in monaſterium ad probandas illius au-
ſteritates, cui quidem obligationi integrè ſatisfe-
cit ingrediendo, ibique tamdiu morando ut illius
aſperitates potuerit experiri, juxta text. in cap.
Ad Apoſtolicam, & cap. *Non ſolum*, *infra eod. lib.* 6.
Unde ad ulteriorem perſeverantiam non eſt ulla-
tenus compellendus. Et ita in effectu reſpondet
Cajetanus in 2. 2. *q. ult. art.* 8. *in reſponſ. ad* 2. *dub.*
ait enim: (Verum eſt non veniſſe eum, qui non
ſtetit ad id, pro quo venit; & ideo ingrediens re-
ligionem cum veniat ad religionis probationem,
non diceretur veniſſe ſi ingreſſus abſq; probatio-
ne retrocederet. Sed ſi probationi operam dat,
dicitur veniſſe ad religionem probandam, quia
ſtat in religionis probatione, quocirca ſicut ſpon-
te ingrediens religionem, & in probatione illius
ſe exercens, & poſtmodum exiens, dicitur veniſſe,
& ſtetiſſe, quia venit ad religionem probandam,
& in probatione ſtetit: ita ex voto ingrediens re-
ligionem, & probando illam, tandem exiens, di-
citur veniſſe, & ſtetiſſe ead. ratione.) Hæc Cajeta-
66 nus. Nec propterea talis dicitur inutiliter voviſſe,
quia ut, inquit, D. Thom. *d. art.* 4. *in reſponſ. ad ſe-
cundum*, Melius eſt intrare religionem animo pro-
bandi, quàm penitus non intrare; quia per hoc
diſponitur ad perpetuo remanendum.

67 Circa ſecundam inſpectionem, videlicet an vo-
vens intrare religionem teneatur ibi eſſe perpe-
tuò in forò conſcientiæ, & quoad Deum, Hoſti-
enſis *hic num.* 2. *in fin.* quæſtionem paucis abſolvit,
dicens: Sed quantum ad animæ ſalutem videat vo-
vens quid intendebat, & relinquatur conſcientiæ
ſuæ, cap. *Mulieri*, *de iureiur.* & ſequuntur alii ſupra
citati, *num.* 43. Sed uberius rem totam explicat,
D. Thomas in 2. 2. *in prealleg. quæſt. ult. art.* 4. *in
corpore*, ait enim: Obligatio voti ex voluntate
procedit: nam vovere voluntatis eſt, ut Auguſti-
nus dicit, ad hoc cap. *Magnæ*, *infr. de voto*, in tantum
ergo fertur obligatio voti, in quantum ſe exten-
dit intentio voventis. Si ergo vovens intendit ſe
obligare non ſolum ad ingreſſum religionis, ſed
etiam ad perpetuò remanendum; tenetur perpe-
tuò remanere. Si autem intendit ſe obligare ad in-
greſſum religionis cauſa experiendi cum liberta-
te remanendi, vel non remanendi; manifeſtum
68 eſt quod remanere non tenetur. Si verò in vo-
vendo ſimpliciter de ingreſſu religionis cogitavit
abſque hoc quod cogitaret de libertate exitus, vel
de perpetuitate remanendi, videtur obligari ad
ingreſſum religionis ſecundum formam juris
communis, quæ eſt ut ingredientibus detur annus
probationis: unde non tenetur perpetuò in reli-
gione permanere: ita D. Thom. cujus diſtinctio-
nem probarunt ibi Cajet. & reliqui Expoſitores,
69 Archid. in d. c. *Scimus*, *num.* 3. 12. *q.* 1. & Sylveſter
in verb. Religio, 2. *num.* 19. Addit Richar. relatus
ibi à Sylveſtro, quod ſi vovens intrat quidem a-
nimo exeundi, ſed tamen cum voluntate dandi o-
peram, ut Deus immutet propoſitum ſuum; ſa-
tisfacit voto; aliàs ſecus.

70 Cæterum adverte ne decipiaris: nam quod ſu-
perius diximus ex D. Thoma voventem ingredi
religionem in dubio cenſeri ingreſſum voviſſe ju-
xta formam juris communis, quæ eſt ut ingredienti
detur annus probationis, non videtur ita intelli-
gendum, ut ſic vovēs poſt probationem poſſit pro

libito

libito voluntatis à religione exire, etiam ſine ulla cauſa quandoquidem inter ingredientem ſponte.
71 & ingredientem ex voto debet eſſe differentia, & quidem ſponte ingrediens poteſt ſaltem, quoad Eccleſiam ex ſola ratione libertatis exire, ut probat textus in c. *Statuimus*, ibi, Ad priorem ſtatum redire poſſe liberè infra annum, & in c. *Cum ſimus*, ibi, Quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, *ſupr. eod.* At verò ingrediens ex voto tenetur Religionem probare, ac ſi invenerit illius conditiones ſibi gratas, ex vi voti obligatur ad perſeverantiã, nec poteſt ex ſola ratione libertatis ad ſæculum remeare. Nam ſicut finis ingreſſus eſt probatio, ita probationis finis eſt gratarum, vel ingratarum conditionum inventio. Inventionis autem finis quoad conditiones gratas eſt acceptatio, quoad ingratas refutatio. Recta namque ratio non patitur ut aliquid probandum detur, & repertis omnibus probatæ rei conditionibus gratis, refutetur. Et confirmatur quia tempus probationis indultum eſt tam in favorem novitii, quàm religionis, ut cap. *Ad Apoſtolicam*, *infr. eod.* at religioſi novitium jam probatum, & habilem repertum pro ſola libertate expelleret, utique ageret contra bonam fidem, ad hoc Conc. Trident. *c.* 16. ibi, [finito tempore novitiatus Superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, (*ſeſſ. 25. de regular.* Ergo pari ratione novitius eſt malæ fidei reus coram Deo ſi à religione jam probata ex ſola libertate retrocedat. Uterque igitur, ideſt tam ſponté ingreſſus, quàm ex voto, peccat recedendo à religione ſine ulla cauſa. Sed ingreſſus ſponte peccat venialiter tantum, arg. c. *Conſulti*, *infr. eod.* Ingreſſus autem ex voto peccat mortaliter; quia intelligitur, ſe obligaſſe ad probandum bona fide, quod non ſervat, licet in foro Eccleſiaſtico nihil ei objici poſſit. Ita Cardinal. Cajet. *in 2. 2. d. qu. ult. art.* 4. *in reſponſ. ad 3. dub.*
72 ubi hæc fuſiùs probat, & reſpondet objectis. Quæ doctrina eſt valde notabilis ſi vera eſt, non tamen tranſit abſque difficultate, ſaltem in ea parte, in qua habet ſponte ingredientem exeundo ſine ulla cauſa venialiter peccare, quoniam cum lex impertiatur authoritatem liberè exeundi infra añum probationis, ut in d. c. *Statuimus*, & c. *Cum ſimus*, cum ſuis concordant. Ergo novitius, qui pro ſola ratione libertatis recedit à monaſterio, non peccat, cùm hoc faciat legis authoritate, c. *Qui peccat*, *23. quæſt.* 4. Item propoſitum ingrediendi religionem non obligat etiam ad veniale, ut poſt D. Thomam *in 2. 2. q.* 88. *art.* 1. probat Archid. in c. *Qui bona*, *n.* 317. *q.* 1. & Navarr. *in Manual. c.* 12. *nu.* 26. & *in repet.* cap. *Pennata*, *num.* 1. *de pænit. diſt.* 2. *Comment. tom.* 3. *pag.* 171. Ergo ab hujuſmodi propoſito recedere nullum eſt peccatum, & hujus ſententiæ videtur eſſe apertè D. Thomas *d. q. ult. art.* 4. *in reſponſ. ad* 1. dum ait: non intelligitur aliquis retroire, vel aſpicere niſi quando prætermittit id, ad quod ſe obligavit, alioquin quicunq; per aliquod tempus facit aliquod bonum opus, ſi non ſemper id faciat, eſſet ineptus Regno Dei, quod patet eſſe falſum. Et in reſponſione ad ſecundum dicit, eum, qui religionem intravit, ſcandalum non generare ſi exeat, præſertim ex aliqua rationabili cauſa. Pondera dictionem illam, *præſertim*, quæ propriè idem importat quod maximè, & quamvis exprimat caſum minus dubitabilem, tamen implicat idem eſſe in caſu contrario, videlicet ſi ſine ulla rationabili cauſa exeat, ut cap. *Diverſis fallaciis*, *de cler. coniug.* c. *Ex litteris*, *el ſecundo*, & ibi notat gloſ. *in ver. Præſertim*, *de homicid.* Gemin. *conſ.* 16. *num.* 4. *in fin. verſ. Non obſtat*, & Calder. *conſ.* 548. *aliàs* 2. *de verb. ſignif.* libet tamen hic referre verba Sylveſtri contrarium inſinuantis *in verb. Religio*, 5. *q.* 8. *num.* 8. *ad finem*, quæ ſic ſe habent. (Qui ergo ſolum propoſuit perſeverare non vovendo, nec ſe offerendo profeſſioni, poteſt intra añum ad ſæculum redire de jure, & contrahere matrimonium, etiam ſine peccato quoad Eccleſiam, & etiam quoad Deum ſi redeat ex juſta cauſa, putà, infirmitate, vel debilitate: ſi autem ex cauſa injuſta puta tædio ſanctæ vitæ, vel hujuſmodi, eſt peccatum ingratitudinis.) Hæc ille. Et pro opinione Sylveſtri, & Cajetani allego opt. tex. in c. *Qui bona*, 17. *qu.* 1. ubi Gregorius ait. Qui bona agunt, ſi meliora agere deliberant, & poſt deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perſeverent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione, & ibi glo. 1. exemplificat in eo, qui prius propoſuit matrimonium contrahere, & deinde continentiam ſervare, & allegat Hugonem dicentem hunc mortaliter peccare ſi firmiter propoſuit; ſed mox ſubdit ſecundum alios peccare tantum venialiter. Et per illum text. Hoſt. 10 c. *Conſulti*, *num.* 9. *infra eod.* dicit peccare eum, qui propoſuit fieri Monachum ſi propoſitum non adimpleat licet votum non fecerit.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Cum ſimus.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſi cum bonis ſuis, & filio impubere ſe obtulit monaſterio, filius factus maior exire poteſt, & legitimam à monaſterio petere.*
2 *Profeſſionis vim obtinent hæc verba*, Confero me, & mea monaſterio.
3 *Filius impubes à Papa oblatus monaſterio cogitur ibi remanere uſque ad pubertatem, ſed factus pubes liberè exire poteſt.*
4 *Monaſterium quamvis habeatur loco filij non tamen excludit filium legitimum, & naturalem à ſucceſſione paterna quantum ad legitimam, & n. ſeqq.*
5 *Filiatio vera prævalet ficta.*
6 *Legitima an debeatur filio ſtatim atque pater in Religione capaci bonorum in commune profeſſionem emittit; an verò expectanda ſit eius mors naturalis, & n. ſeq. uſque ad num.* 13.
7 *Succeſſio propriè adoptatur ad defunctum.*
8 Quondam *dictio ſolet communiter apponi quando fit mentio de mortuo.*
9 Succeſſionis *verbum adaptatur etiam ad Monachum viventem, cum iuris fictione dicatur mortuus.*
10 *Authentica* Si qua mulier, C. de Sacroſ. Eccleſ. *non eſt canonizata in cap.* Si qua mulier. 19. quæſt. 3. *& cur.*
11 *Legitima non debetur filio niſi poſt mortem patris naturalem, vel civilem.*
12 *Ius patriæ poteſtatis ſolvitur per mortem civilem ſicut per naturalem.*

Puella

13 Puella monaſterium ingredi volenti an ſit indulgendum, ut fideicommiſſum non purificetur per illius profeſſionem ſed prorogetur uſque ad diem mortis naturalis, & num. ſeqq. uſque in fin.

14 Legatum loco maioris ſi puella nupſerit, minoris ſi Religionem profiteatur, qua parte debeatur profitenti, & n. 16.

15 Principis authoritas exuberans eſt in gratijs dilatorijs, reſtringitur verò in peremptorijs.

17 Præiudicium quod ex prorogatione fit vocatis ex fideicommiſſo conditionali, non eſt conſiderabile.

Subſtitutis quale præiudicium generetur ex prorogatione fideicommiſſi, & quo remedio ſit eis conſulendum.

CUM SIMUS. Si pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulit monaſterio, filius factus maior exire poteſt Religione, & legitimam à monaſterio petere. Hoc dicit Abbas. Communis diviſio. Secunda, ibi, *Diſcretione.*

Nota primò ibi, *Contuliſſet*, hæc verba, *Conferre me, & mea monaſterio*, vim profeſſionis obtinere, ut *hic*. & in c. *Proximo. ſupra eodem*, & notant hic Innoc. *in princ.* Hoſtienſ. *poſt principium in ver.* *contuliſſet*, Jo. Andr. *num. 1. in eodem. ver.* & Butr. *nu 3.* quod tamen intellige ut dixi in cap. *In præſentia, in 1. not. ſupra de probat.*

Secundò nota, quod etſi paterna devotio, ſeu oblatio filium impuberem faciat Monachum, ut in Concilio Toletan. IV. *cap.* 48. relato in cap. *Monachum*, 20. *q.* 1. & in cap. *Cum virum, ſupra eodem.* Hoc tamen intelligitur quoad hoc, ut filius cogatus in monaſterio perſeverare uſque ad pubertatem, ut *hic* per Abbatem *in 1. notab.* Sed adveniente pubertate liberum erit ei in monaſterio remanere, vel ad ſæculum redire, ut hic eſt expreſſum in illis verbis: (Si dictus puer ad annos diſcretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, ſi ad hoc induci nequiverit, non eſt ullatenus compellendus; quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere.) Concordat c. *Illud*, 20. *qu.* 1. & *quæſt.* 2. cap. *Si quis in qualibet*, & hic notat Hoſtien. *n.* 1. Jo. Andr. Cardin. Anchar. & omnes *in ſum. text.* de quo tamen dic ut plenè dixi in d. cap. *Cum virum, ſupra eodem.*

Ultimò nota ibi, *bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt.* Ex eo, quod pater ingrediatur monaſterium, & ibi profeſſionem emittat, filium non privari ſucceſſione paterna, quia licet monaſterium habeatur loco filij ut in cap. *In præſentia*, & ibi dixi *in 5. notab. de probat.* non tamen excludit filium legitimum, & naturalem à ſucceſſione; quia vera filiatio prævalet fictæ, ut hic per Butr. *n.* 4. intellige quantum ad legitimam, qua filius privari non poteſt cum ſit jure naturæ debita; ſed reliqua bona monaſterio remanebunt, quæ illi competunt ex ingreſſu, ut in Auth. *Si qua mulier*, C. *de Sacroſ. Eccl.* quam Abb. dicit eſſe canonizatam in c. *Si qua mulier*, 19. *q.* 3. & in Auth. *Ingreſſi*, C. *Eadem*, & *hic* notat gloſſ. *penult.* Innoc. *in fin.* Hoſtienſ. *num.* 3. Butr. *num.* 5. & reliqui omnes.

Sed non modica eſt difficultas, an legitima debeatur filio ſtatim atque pater in Religione capaci bonorum in communi profeſſionē emittit, an vero expectanda ſit mors naturalis ipſius patris?

Legiſtæ communiter videntur ſentire expectandam eſſe mortem naturalem, ita gloſ. in d. Auth. *Si qua mulier. in ver. Moriatur*, C. *de Sacroſ. Eccl.* cum qua concordant ibi Jacob. Butrigar. *q.* 8. Cynus *n.* 5. Bart. *n.* 22. Salycet. *n. penult. qu.* 11. Alber. *num.* 7. & 8. & Jaſ. *à n.* 51. & ex Canoniſtis in d. c. *In præſentia de probat.* Butr. *num.* 29. Felin. 56. Pariſ. *n.* 166. Decius *n.* 262. & Beron. 536. Gulielm. de Benedictis *in repetit.* cap. Raynutius, *in ver. Mortuo itaque teſtatore, il primo n.* 299. *de teſtam.* & nonnulli ex modernis, quorum opinio de jure civili fortè eſt verior per text. in d. Authen. *Si qua mulier*, ponderando illum, ut hic per Abbatem, *n.* 5. *verſ. Sed tu adverte.* Nec obſtat iſte tex. quia, ut reſpondent aliqui ex præcitatis Authoribus, hic pater poſt profeſſionem erat naturaliter mortuus; unde nil mirum ſi legitima erat filio debita, ut l. 1. §. *Si impuberi*, *ff. de collat. bonor.* Id quod colligunt ex hac littera ibi, *quæ ipſi*
7 *ex ſucceſſione proveniunt*: nam ver. *ſucceſſio*, propriè adaptatur ad defunctum, cum viventis nulla ſit ſucceſſio, ſeu hæreditas, l. *Qui ſuperſtitis*. *ff. de Acquir. hæredit.* ſecundum Abb. *hic n.* 6. *verſ. In contrarium.* Quinimò Felin. in d. c. *In præſentia*, *n.* 56. *de probat.* atteſtatur ſe vidiſſe integram, & ex illa apparere patrem fuiſſe mortuum.

Sed his non obſtantibus Canoniſtæ communiter tenent legitimam filio deberi illico poſt profeſſionem patris per iſtum text. qui cavillari non poteſt: nam qui dicunt patrem hic fuiſſe mortuū, utique divinant, cum ex littera hoc nullatenus deprehendatur, & Correct. *ſingulas*, 162. *n.* 3. affirmat ſe integram hanc Decretalem vidiſſe, legiſſe,
8 ac relegiſſe, & nihil in ea inveniſſe, ex quo appareat patrem fuiſſe mortuum. Quin potius colligitur oppoſitum; tum quia in principio recitatur nomen patris, ibi, *Cum B. Miles ſe cum filio ſuo*, &c. & non dicitur *quondam*, & tamen hæc dictio ſolet communiter apponi quando fit mentio de mortuo, ut advertit Abbas *hic n. 6. verſ. Sed pro primo intellectu*, & conſtat ex cap. *Cum contra*. ibi, *Quondam pater tuus. Supra, de pignor.* & cap. *Ex parte B. quondam Angliæ Reginæ. de ſer. comp.* cum ſimilibus, ut ibi per Felin. *n.* 2. & Alex. *conſ.* 14. *Viſis, & conſideratis, n.* 15. *lib.* 6. Tum quia in integra ab Ant. Aug. Collectione 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 18. *c.* 5. refertur in hæc verba, [Sanè nuper auribus noſtris eſt relatum, quod cum C. miles lepræ morbo, Domino permittente, reſperſus ſe cum filio ſuo diſcretionis annos nullatenus agente ad quoddam monaſterium cum bonis etiam ſuis, quæ à monaſterio ipſo renuerat, contuliſſet, dictum filium habitum fecit ſuſcipere Monachalem, cumque ipſi puero diſciplina monaſtica propter aſperitatem Regulæ diſpliceret, infra decem hebdomadarū ſpatium à monaſterio & habitu taliter ſuſcepto reſiliens, bona patris ab Abbatia illa cœpit cum inſtantia poſtulare.) Hæc ibi, Pondera ab ingreſſu patris, uſque ad petitionem legitimæ non interceſſiſſe niſi decem hebdomadas, & cum pater non laboraret febri, ſed tantum eſſet lepra reſperſus, ſatis credibile eſt eum adhuc fuiſſe ſuperſtitem quando filius legitimam poſtulavit. arg. cap. *De rectoribus, de Cler. agrot.* & c. 1. & 2. *de coniugio leproſor.* aut certè ſi pater obijſſet, textus de illius obitu mentionem feciſſet, ut moris eſt. Nec refragantur illa verba: *Quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt.* Quia benè adaptantur ad Monachum naturaliter viventem cum juris fictione dicatur mortuus.

l. *Deo nobis*, C. *de Epiſcopis*, *& cler.* Quare hanc
partem tuetur hic gl. *penult.* Innoc. *in fin.* Hoſt.
num 3. Butr. *num.* 5. Card. *nu.* 1. Anchar. *in fin.* &
Jo. de Anan. *num.* 3. & in d. cap. *In præſentia*, *de
probat.* Abb. Siculus *num.* 59. Barbat. *num.* 124.
& Mantica *num.* 72. Sylveſter *in verb. Hereditas*,
1. q. 7. *num.* 10. *in* 6. *dicto*, & *in ver. Religio* 6. q. 1.
in 2. *dicto*, Navarr. *Commentar.* 2. *de Regular. num.*
48. *&* 54. Couar. in cap. 1. *num.* 7. *de teſtam.* &
ſic tranſeunt communiter Doctores noſtri, ut
inquit Abbas *hic num.* 4. & quamvis ipſe *num.* 6.
circa finem dicat contrarium verius videri de
ſubtilitate juris; tamen fatetur ſatis æquum eſſe
hanc tenere in favorem filij, ne cogatur poſtula-
re alimenta à monaſterio. Similiter Bald. in d.
Authen. *Si qua mulier*, *num.* 38. (Nota [inquit]
quod filij in Authentica noſtra quoad petendam
legitimam expectant mortem naturalem patris.
Et illud eſt verum de jure civili, ſed de æquitate
canonica videtur ſecus; unde potuerunt intenta-
re conditionem ex canone pro iſta legitima ſta-
10 tim facta profeſſione per patrem, ut extra *de Re-
gular.* c. *Cum ſimus*, qui textus non eſt alibi.) Hæc
Bald. quem ſequitur Card. *hic n.* 2. Adde quod
verum non eſt prædictam Auth. *Si qua mulier*,
in qua fundatur opinio Legiſtarum fuiſſe cano-
nizatam in d. c. *Si qua mulier*, 19. *q.* 3. Quoniam
non eſt à Papa inſerta Canoni, ſed tantum reda-
cta à Gratiano in volumen Decreti, & per hoc ca-
11 nonizata non intelligitur, ut dixi in c. *Canonum
ſtatuta*, *n.* 39. *ſupra de Conſtitut.* Ex hoc teneas, quia
etſi legitima non debeatur filio niſi poſt mortem
patris, l. *final.* ff. *de liber. agnoſcend.* & dicta l. 1. §.
Si impuberi, ff. *de collat. bonor.* tamen pater dicitur
mortuus etiam per monachatum, ut cap. *Placuit*,
16. *q.* 1. & d. l. *Deo nobis*, *Cod. de Epiſcopis*, *& cler.*
12 Facit l. *final. Cod. de ſent. paſſ.* Unde in ſimili ſicut
per mortem naturalem ſolvitur patria poteſtas,
ita & per mortem civilem, quæ per ingreſſum
contingit, ut *hic* per Anchar. *n.* 2. Et fideicom-
miſſum conditionale ſimiliter purificatur per in-
greſſum religionis, ſicut per mortem naturalem,
ut plenè notatur in c. *In præſentia*, *de probat.* & vide
bonam gl. in d. c. *Placuit*, *in ver. Mortuus*, 16. *q.* 1.

13 Sed hic quæritur utrum annuendum ſit ſuppli-
cationi puellæ monaſterium ingredi volentes, ut
fideicommiſſum non purificetur per illius pro-
feſſionem, ſed prorogetur uſque ad diem mortis
naturalis.

Gratia in ſupplicatione petita videtur juſta, &
concedenda, cum hactenus nemini ſit jus quæſi-
tum in bonis de quibus agitur, & ne dum non fiat
præjudicium conſiderabile vocatis per fideicom-
miſſum, ſed potius fiat melior eorum conditio,
ut ex deducendis mox apparebit.

14 In præſentia verò non eſt opus aggredi diſpu-
tationem illam arduam & in primis difficilem, An
filia, cui legata fuit dos major, & opulentior ſi nu-
pſerit, minor vero ſi monaſteriū ingreſſa fuerit,
poſſit profitendo majorem dotē ſibi propter car-
nales nuptias relictā conſequi, non obſtante con-
traria patris diſpoſitione. Quandoquidem peti-
tur tantùm dilatio purificationis fideicommiſſi,
non autem derogatio, & annullatio illius, inter
quos caſus magna eſt differentia, cum Principis
15 authoritas maxima, & exuberans ſit in gratiis di-
latorijs, reſtrictior verò, & anguſtior in peremp-
torijs, & deciſoriis, ad textum in l. *Quoties*, *Cod.*
de precib. Imperat. offerendis, & notant in cap. *Quæ
in Eccleſiarum*, *de conſtitut.* Innocen. *num.* 3. *poſt
med. verſ. Si verò non auferatur jus*, Compoſt. *ib.
num.* 6. *eod. verſ.* Hoſt. *num* 4. *verſ. Ubi vero reſcri-
ptum*, Jo. Andr. *num.* 22. Abb. *num.* 12. & Felin.
num. 47.

16 Præterea quæſtio illa adeo à multis ventilata
fuit, ut difficile ſit diſcernere quænam ſit magis
communis opinio, quamvis affirmativā eſſe ma-
gis receptam cenſuerit Rolan. à Valle, *conſ.* 35.
lib. 3. qui alios citat; contrariam verò amplexus
videatur ut veriorem Couar. *var. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 9.
Quod ſi rationes ſint expendendæ, magis quidem
vigere videntur pro parte negativa, quibus ſatiſ-
facere non videtur Roland. licet multum inſuda-
verit in reſponſionibus per eū allatis. Sed & huic
ſuæ ſententiæ videtur conſuetudo repugnare, ad
quam plerique Doctores recurrunt, quæ tamen
probanda eſſet; ideoque ad evitandas tot difficul-
tates, hæc diſcuſſio conſultò omittitur, præſertim
cum Rota videatur aliquando ſequuta opinionē
affirmativam, ut per Mohed. *deciſ.* 235. *alias* 3. *de
teſtib.* Et nihilominus opinor gratiam petitam ad-
huc videri concedendam ex infraſcriptis.

Et primò, quia cum jam per ſubſtitutionem fa-
ctam fratri ſine liberis decedenti fuerit quæſita
primo rata hæreditas huic puellæ, & hodie magis
de ejus amiſſione, quam acquiſitione quæratur,
& ſit indubitatum, ſi ei denegetur retentio, eam
retractum iri à pio illo affectu ingrediendi religi-
onē: certe ſuccurrendum eſt ei, & adjuvanda ejus
pia intentione, ne retrahatur ab ea vita, quæ longè
præſtantior eſt carnali matrimonio. Tanti enim
fecerunt Doctores prædictam quæſtionem tra-
ctantes hanc rationem, ut hac potiſſimum moti
fuerint illi, qui affirmativā partem defendunt, cui
ſatisfacere volentes, qui contrariam aſſerunt, re-
ſpondent non eſſe veriſimile, ut qui Divino affla-
tus ſpiritu vult in aliqua religione profiteri, reti-
nere velit bona temporalia, & eorum contempla-
tione a tam laudabili propoſito pati ſeſe avocari,
cum bonorum temporaliū poſſeſſio interdicatur
his, qui profitentur. Verum hæc reſponſio non
ſatisfacit in ſpecie, de qua agitur, in qua extra
controverſiam eſt puellam hanc nolle profiteri,
niſi impetrata à Sanctiſſimo D.N. venia retinen-
dæ portionis ad ſe ſpectantis, & in eo monaſterio
profeſſionem eſt emiſſura, in quo licet bona
temporalia retinere.

Secundò videtur hæc gratia concedenda, cum
non contineat fideicommiſſi totalem derogatio-
nem, ſed protelationem tantùm, ſcilicet ut demū
cum diem ſuum extremum clauſerit, bona rever-
tantur ad ſubſtitutos, non autem à die emiſſæ pro-
feſſionis. Nam ut dictum eſt in hujuſmodi dila-
tionibus concedendis exuberans eſt Principis au-
thoritas, non ſolum contra teſtatorum diſpoſiti-
ones, ſed etiam contra expreſſas contrahentium
conventiones, ut fuit reſolutum à Rota *in cauſa
Tiburtina Caſtri Vivarij*, in qua fuerant à Papa con-
tra expreſſum pactum contrahentium concuſſæ
plures dilationes ad relevandum caſtrum vendi-
tum cum pacto de retrovendendo intra certum
tempus, & tamen jam fuerat jus quæſitum parti
ob lapſum temporis præſtituti ad retrahendum;
in ſpecie verò noſtra nullum adhuc jus competit
fideicommiſſarijs.

17 Atque hinc inſurgit tertia, & ultima ratio; nam
cum

·m jus hoc ſit conditionale ſub incerto eventu orus ſine liberis; & ideo ſit valde debile, & in e tantùm conſiſtens, ut fuit reſolutum in *cauſa Bononienſi de Bolognini*, 10. *Decembris* 1568, nul- m ſit præiudicium conſiderabile ſubſtitutis ex ationehuiuſmodi, cum ea non conceſſa, hæc ella non ſit profeſſura; & ita nihil certi juris æſitum fidei commiſſarijs reſpectu acquiſitio- hujus portionis. Et hac ratione tunc in dicta iſa cenſuit Rota non fuiſſe neceſſarium in le- inatione cujuſdam maſculi facere mentio- n fœminarum ad ſucceſſionem poteſt maſcu- vocatarum. Unum tamen eſt animadverten- n ex hac dilatione poſſe reſultare præjudi- m vocatorum, ſi ante obitum puellæ aliqua orum decederet cum filijs, ſuperſtitibus aliis oribus propter impedimentū tranſmiſſionis. l huic incommodo obviam iri poteſt ſi in ſup ationе addatur, ut in eventu, quo monaſteriū e communi non veniat præferendum, puriſi- o fideicommiſſi quantum ad effectum tranſ- ſionis cēſeatur facta à die emiſſæ profeſſionis.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Ad Apoſtolicam.

S V M M A R I V M.

1 Roceſſio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis; ſed facta, & recepta tenet.
Et quid poſt iura Sexti, & Concily Tridentini, num. 23.
2 tatus, ſeu probationis tempus quam diu duret ex terum canonum diſpoſitione variè referuntur ſen- ntiæ, & n. ſeqq. uſque ad n. 13.
3 iſtri. qui iura, cum ſalvari poſſunt, ſine cauſa cor- runt, teruinorum ſunt tranſgreſſores.
4 tionis tempus ex generali conſuetudine omnium rè ordinum ultra annum non extenditur.
5 etudo poteſt legem interpretari, & tollere.
6 ij ex regula S. Benedicti probantur per duodecim nſes.
7 ij poſt Concilium Tridentinum expleto anno proba- ionis aut ad profeſſionem ſunt admittendi, aut è onaſterio eyciendi.
8 tionis tempus à Superioribus regularibus ultra an- m prorogari non poteſt.
9 atur num. 11. Fateor tamen. Prorogatur à Sede oſtolica novitia morbo correpta, etiam ultra ſex nſes à finito anno donec duret ſpes recuperandæ letudinis.
10 ovitia quæ verebatur ne emiſſa profeſſione bona apud mercatores exiſtentia recuperare non poſ- , num. 11.
ntinum Concilium c. 16. verſ. Finito ſeſſ. 25. de gulae. comprehendit etiam Moniales.
11 us adverſus tacitam profeſſionem poteſt ſibi cave- per proteſtationem præcedentem.
12 y non ſunt ad habitum recipiendi niſi facta dili- ti perquiſitione de illorum natalibus, moribus, & a anteacta.
13 us ob defectum ætatis, vel aliàs ad profitendum in- bilis elapſo anno eyci non debet à monaſterio, ſed ectari poteſt quouſque ſit habilis ad profitendum, n. ſeq.
14 Aetas nulla in maſculis eſt præfinita à Concilio Tridentino ad ſuſcipiendum habitum novitiatus.
Et quid in mulieribus remiſſivè, ibidem.
15 Novity in religione Societatis Ieſu probantur biennio.
16 Abbas ſolus non poteſt quemquam recipere ad habitum, & profeſſionem, ſed cum maiori parte Conventus.
17 Novity, qui habitum religionis S. Baſily de manu Commendatary non expreſſe profeſſi ſuſceperunt, & per aliquot annos geſtarunt, cenſentur tacitè profeſſi.
Epiſcopus Eccleſiæ regularis poteſt Monachos ad profeſſionem recipere, ibidem, verſ. Rurſus.
18 Abbas poteſt Monachi receptionem demandare alteri etiam laico.
19 Profeſſio ſatis eſt ut recipiatur Superiore mandante, vel poſtea ratificante.
20 Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.
21 Renunciari non poteſt beneficio in favorem duorum indulto, niſi de conſenſu utriuſque.
22 Renunciari poteſt iuri etiam in favorem plurium introducto quatenus tangit perſonam renunciantis.
23 Anno probationis hodie nec tacitè, nec expreſsè poteſt renunciari, & in hoc corrigitur hoc capitulum, & n. ſeqq.
24 Decretum irritans inducit formam.
25 Forma an poſſit renunciari quatenus concernit privatam utilitatem ipſius renunciantis.
26 Annus probationis reſtringi non poteſt à Superioribus regularibus, etiamſi per ingreſſum fiat alteri grave præiudicium.
27 Diſpenſatur cum muliere, cuius vir ſacros Ordines ſuſcepit, ut ſtatim profiteri poſſit, cum in habitu laicali quindecim menſes in monaſterio ſteterit.
28 Vir, cuius uxor duodecim annis maior monaſterium ingreſſa habitum regularem ſuſcepit, expectare debet donec annus probationis labatur, & profeſſio ſit emiſſa.
29 Convertitæ ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, quæ alicui religioni addictæ ſolemniter pœnitent.
30 Et poſſunt profeſſionem emittere iuxta diſpoſitionem iuris communis, earumque conſtitutiones.
31 Tenentur tamen ad clauſuram formalem, & emiſſionem trium votorum, nec in earum monaſterijs reponi poſſunt Moniales aliorum monaſteriorum correctionis cauſa.
32 Novity Ordinis S. Dominici in articulo mortis profiteri poſſunt ante annum probationis ad effectum lucrandi indulgentiam, & gratias ſpirituales ex indulto Py V.
33 Et quid poſt Bullam Greg. XIII. Iu tanta.
34 Regulares de licentia Sedis Apoſtolici ad laxiorem religionem eiuſdem Ordinis tranſeuntes, an per alium annum in probatione ſtare, atque iterum profiteri teneantur, & num. ſeq. uſque in finem.
35 Regularis duobus modis transferri poteſt ab uno ad aliud monaſterium.
36 Monachus tranſlatus ad Prælationem alterius monaſterij an teneatur iterum profiteri.
37 Fratres Minores tranſeuntes ad Ordinem Canonicorum Regularium anno probationis renunciari non poſſunt & n. 64.
38 Carthuſia eſt ſtrictiſſima omnium religionum.
39 Carthuſiani petita, & non obtenta à ſuis Superioribus

bus licentia recipi poſſunt ab Eremitis Camaldulenſibus.

40 *Minimorum, & Cappuccinorum religiones aliquibus reſpectibus ſunt ſtrictiores Carthuſiana.*

41 *Annus probationis ad quid inſtitutus, & num. 58. & ſeq.*

42 *Profeſſus in una religione cenſetur profeſſus in omnibus quoad ſubſtantialia regulæ.*

43 *Novitius, qui poſt annum probationis exijt è monaſterio, inde ad triennium reverſus poteſt ſtatim profiteri, niſi religionis aut perſonæ conditio ſit immutata, & n. 63.*

44 *Approbatus ad aliquod officium non poteſt in ſimili officio reprobari requirente eamdem perſonæ idoneitatem.*

45 *Tranſiens ab uno ad aliud monaſterium non eget nova probatione.*

46 *Novitiatus non exigitur ubi profeſſio non eſt neceſſaria, & num. 67.*

47 *Regulares tranſlati de ſtrictiori ad laxiorem eiuſdem Ordinis ex conſuetudine illico admittuntur ad officia, & dignitates ſecundæ religionis, & num. 65.*

48 *Religioſorum ſpecies diſcernuntur ex diverſitate profeſſionis, & habitus.*

49 *Religio ſtrictior non dicitur conſiderata primæva regula, ſed habito reſpectu ad præſentem obſervantiam, & conſtitutiones ultra regulam factas, & nu. ſeqq.*

50 *Tranſitus à Fratribus Capuccinis ad Minores de Obſervantia non datur.*

51 *Nec à Calceatis ad Diſcalceatos eiuſdem Ordinis.*

52 *Profeſſio emiſſa ante annum probationis expletum ex Concilio Trident. eſt nulla, nullamque inducit obligationem.*

53 *Verba univerſalia, & geminata quam habeant vim.*

54 *Regularium tranſlatio canonicè fieri debet.*

55 *Tranſiens ad laxiorem religionem eiuſdem Ordinis poteſt quandocumque ad primam redire, niſi in ſecunda fuerit tacitè, vel expreſsè profeſſus, & num ſeq.*

56 *Tranſlatus ab uno ad aliud monaſterium eiuſdem religionis poteſt per Abbatem ad libitum revocari ad primum.*

57 *Religioſis non licet temerè converſare ab uno aliud monaſterium.*

59 *Regulares Prælati quanta cum cautela debeant novitios ad profeſſionem recipere.*

60 *Regulares quàm pernitiosè à religione deficiant.*

61 *Regulares quo prætextu ſe excuſent à proprietate.*

62 *Tranſitus ad laxiorem religionem cauſa præcipua eſt infirmitas, ac debilitas complexionis.*

64 *Tranſlatus ad laxiorem religionem poſt Concilium Tridentinum anno probationis renunciare non poteſt.*

66 *Fratres Minores ad Conventuales eiuſdem Ordinis tranſeuntes ſunt incapaces ſucceſſionis ex Bulla Alexandri VI.*

---

1 AD APOSTOLICAM. Profeſſio fieri, & recipi poteſt ante probationis annum. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. Butr. & Anchar. Sed comprehendendo utrumque reſponſum, hoc intendit, ſecundum Card. Abb. & Jo. de Anan. Profeſſio nec fieri, nec recipi debet intra tempus probationis; ſed facta, & recepta tenet. Dividitur in duas partes. In prima ponitur duplex conſultatio deciſa. In ſecunda reſponſio, ibi, *Quæſtionibus*. Et hæc ſubdividitur: nam primò reſpondet ad primam: ſecundò ad ſecundam, ibi, *prohibendum*, & eſt pars cap. *Ad Apoſtolicam, infr. de converſ. coniugat.*

2 Nota primò ibi, *Unius anni*. Regulari inſtitutione interdictum eſſe Monachum fieri ante unius anni probationem, ut hic, & cap. *Gonſaldus*, ibi. [Canonica inſtitutio interdicit Monachum ante unius anni probationem effici.) 17. q2. & pondera illud verbum, *regulariter*, hic poſitum paulò infra, quod indicat hoc non eſſe perpetuum: nam quandoque ſtatuitur biennium, ut in cap. *Si quis incognitus, eadem cauſ. & quæſt.* quandoque verò triennium, ut in cap. *Monaſterijs*, 19. q3. Unde factum eſt ut in hac Canonum varietate circa probationis tempus quatuor emerſerint opiniones.

Prima opinio eſt eorum, qui dixerunt idcircò diverſa tempora fuiſſe ſtatuta, ut oſtendatur tempus probationis eſſe arbitrarium, argum. cap. *De cauſis, ſupra de offic. de leg.* ac proinde arctari. & prorogari poſſe, quinimo & prorſus tolli: nam ſtatim quis poteſt recipi, & renunciare beneficio hujus probationis, ut hic patet, & in cap. *Statuimus, infr. eod.* & hanc opinionem recenſet primo loco gloſſ. in d. cap. *Gonſaldus, in verb. Unius anni*, & eam ſequitur gloſſ. 1. *hic*, & Abbas *in ult. not ab. n. 8. verſ. Mihi autem.*

Secunda opinio eſt gloſſ. præallegatæ in d. cap. Gonſaldus, quæ diſtinguit, an is, qui converti deſiderat, ſit clericus notus; & tunc probetur per annum, juxta text. in d. c. *Gonſaldus*. An verò ſit clericus ignotus, ſive laicus notus; & probetur biennio, ut in d. cap. *Monaſterijs*, vel demum, ſit laicus ignotus &; probandus ſit per trienium, ut in d. c. *Si quis incognitus*. Si tamen clericus notus per annum ſtatim converti voluerit, admittatur, ut in hoc cap.

Tertia opinio fuit Hugonis hic relati ab Hoſt. *num.* 1. & à Jo. Andr. *num.* 6. qui ſic diſtinxit, videlicet ſi vita, & conditio ejus qui vult converti ſit nota; probabitur per annum, & ſic loquitur d. cap. *Gonſaldus*. Si conditio ſit nota, ſed vita ignota; probabitur biennio, & ſic loquitur d. c. *Monaſterijs*. Si verò utrumque ignotum ſit, ideſt tam conditio, quàm vita; tunc triennium erit expectandum, & ſic loquitur de cap. *Si quis incognitus*, cap. *Legem*, 53. & cap. *Multos*, 54. *diſt.*

Quarta denique opinio eſt aliorum, quos tacito nomine hic recenſet Hoſt. *eod. num.* 1. qui exiſtimarunt veterum Canonum diverſitatem fuiſſe correctam per jura poſteriora, quæ reſtringunt ſe ad annum, ut *hic*, & in cap. *Statuimus, infr. eod.*
3 cum ſuis concordantib.

Verum hæc ultima opinio non placet Hoſtien. quia cùm eadem diverſitas nō reperiatur expreſsè revocata, & ſit rationabilis; remanet in ſuis terminis, ut in Auth. *de non alien. reb. Eccleſ. §. fin. col. 2.* Quod enim non mutatur, quare ſtare prohibetur? l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus, in fin. C. de appellat.* & Magiſtri, qui jura, cum ſalvari poſſunt, ſine cauſa corrigunt, terminorum ſunt tranſgreſſores, contra id, quod legitur in c. 1. *in fin. de ſepultur.* Nec ſecundum eum obſtant jura moderna, quia etſi indiſtinctè loquantur; tamen poſſunt, & debent diſtingui per jura antiqua ſic diſtinguentia, ut l. *Non eſt novum*, & l. *ſeq. ff. de legibus.*

In hac

Digitized by Google

hac opinionum diſſonantia tu dic ex generali conſuetudine omnium ferè ordinum regularium receptum eſſe, ut probationis tempus ultra añum non extendatur, & idem et Hoſt. *hic n. 2.* & Io. Andr. *§. ad fin.* fatentur de conſuetudine omnes ſequi contrariã opinionẽ; ac proinde in judicijs nõ eſſe ab ea recedendum arg. l. *Minimè, ff. de legibus.* Hæc igitur conſuetudo, quicquid diſtinxerint antiqua, indiſtinctè ſervanda eſt; quia conſuetudo poteſt legem interpretari, & tollere, §. ... 4. *diſt. c. Certificari de ſepult.* Butr. *hic nu. 5.* Tertium verò quia Conciliationes, & diſtinctiones Doctorum circa probationis tempus non ... difficultate; nam textus noſter, qui præ... terminum unius anni, tantum abeſt ut ſe ... ad clericos notos, ut potius expreſsè ... etiam de ignotis, ut patet ex illis verbis, *de quo certa notitia non habetur*, & text. in dict. ... *ſuluit, 17. q. 2.* in præfinitione temporis an... refert ſe ad regulam B. Benedicti, quæ abſ... nulla diſtinctione Clericorum, vel laicorum ... et probari novitios per duodecim menſes, ... elapſis, ſuſcipiantur in Congregatione, ... ex illa die egredi de monaſterio, ne ... de diſciplina ſuſcipiendorum Fratrum. Quibus hodie accedit jus noviſſimũ Concil. ... quod in *c. 15. ſeſſ. 25. de regular.* non verba indefinita, ſed univerſalia præfixit pro... terminum unius añi in quacunque religi... & in *cap. 16.* immediatè ſequenti præcipit, ut ... tempore Novitiatus, Superiores quos ha... invenerint ad profitendum admittant, aut monaſterio eos ejiciant. Ex quibus verbis ... tempus probationis à Superioribus re... ultra annum prorogari non poſſe, eum ... á Papa diſpenſare nequeant contra ge... Concilium, extravag. *Sancta Romana*, §. *... autem*, & ibi gloſſ. *in ver. Concilij, de re... ...* & probari latiſſimè in cap. *Nimis, à n. 2. ... de ſil. Presbyter.* Unde mos fuit legitima in... cauſa hujuſmodi prorogationes obtineri. Apoſt. & in ſpecie cũ virgo monaſt. ingreſ. ... adverſa valitudine correpta, dubitaret ne poſt ... probationis, cujus finis inſtabat, profeſ... non emiſſa e monaſterio ejiceretur, juxta *ſeſſ. 25. de regular. verſ. Finito tempore profeſ... autem emittere non poſſet volentibus Mona...*, quæ verebantur, ne ob morbum inuti... eſſe monaſterio: adijt pro remedio Sacram Congregationem Concilij; quæ cenſuit agen... cum Sanctiſſimo, ut concedatur proro... ulteria menſes ſex à finito anno, donec du... recuperandæ ſanitatis: Sanctiſſimus an... ut concedatur iſta prorogatio. Et amplius ... *cap. 16. ſeſſ. 25. de regul. verſ. Finito*, non comprehendere moniales, ſed tantum viros, qua ... in re dixit amplius à Sacra Congregatione ... randum. Sacra Congregatio deliberavit ... etiam Moniales comprehendere; quia c. 15. ... dens loquitur tam de Monialibus, quàm de ...; & ſubeſt ead. ratio. Rurſus cum Olympia ... la monaſterium ingreſſa dubitaret, ne emiſ... profeſſione bona ſua apud mercatores exiſten... recuperare non poſſet, & tempus profeſſionis ... tendæ inſtaret, petijt à S. Cong. ut ſibi liceret ... in monaſterio ultra tempus novitiatus, tamen propterea intelligeretur tacitè pro... S. Congregatio cenſuit quoad tacitam profeſſionem poſſe Olympiam ſibi cavere per proteſtationem, ut poſſit autem ultra tempus novitiatus manere in monaſterio, & non profiteri, opus eſt ut Sanctiſsimus det dilationem. Sanctitas ſua indulſit ſex menſes ultra añum novitiatus, ut manere poſſet in monaſterio abſque profeſsione. Fateor tamen non videri prohibitum Superioribus, quin poſſint profeſſionem prorogare ex aliqua juſta cauſa ad breve tempus, & ita intelligi poteſt alia declaratio, qua dictum eſt tempus probationis eſſe arbitrarium, & ultra añum prorogari poſſe, alioquin nimis durum eſſet ut novitius revoluto anno probationis confeſtim, & nulla interjecta mora expellendus eſſet à monaſterio, ſi protinus ob legitimum aliquod impedimentum profiteri non poſſet; aut pro qualibet brevi dilatione impetranda recurrendum eſſet ad Sedem Apoſtolicam, præſertim ex longinquis partibus, arg. c. *un. §. fin. Ne ſede vacan. lib. 6.* l. *Si longius, §. fin. ff. de judic.* ad quod vide quæ ſcripſi in d. c. *Nimis, à num. 25. uſque ad num. 30. ſupra de ſil. Presbyter.* Verba igitur d. c. 16. *verſ. Finito tempore*, videntur cum aliqua moderata latitudine, & civiliter accipienda ex not. per gloſ. in l. *Anniculus, in ver. Civiliter, ff. de verbor. ſignif.* Et ex his ſublata remanet prima opinio Joannis gloſſatoris, & Abbatis quod tempus probationis abſolutè ſit arbitrarium. Ceſſant

12 itidem ſecunda, & tertia opinio diſtinguentium inter clericos, & laicos notos, & ignotos, quia noviſſimè ex Conſtitut. Sixti V. *Cum de omnibus* in Bullar. *tom. 2. pag. 601.* & ex decretis Clem. VIII. *ſuper receptione, & educatione novitiorum*, ſtatutum eſt, ut quod attinet ad novitiorum recipiendorum formam, diligens perquiſitio habeatur de uniuſcujuſque natalibus, & vita anteacta. Atque ita hodie diſtinguendum non eſt inter notos, & ignotos; vel quorum conditio, aut vita eſt nota, vel ignota: quia nullus, cujus conditio, aut vita ignoratur, recipi poteſt nedum ad profeſſionem, ſed nec ad habitum novitiatus. Tene igitur tempus probationis regulariter ultra annum non extendi.

13 Fallit primò hæc regula in novitio ad profitendum inhabili ob defectum ætatis; nempe quia non exceſſit añum decimumſextum à Concilio Trident. præfixum in *cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* Lex enim quantumcunque generalis ſemper reſtringitur ad perſonas habiles, c. *Unico, de ætat. & qualit. lib. 6.* & c. 1. *de ſil. Presbyt. eod. lib.* & notat Decius in c. *Cum omnes, in 2. lectur. n. 2. ſupra de conſtit.* & Jaſon. in l. 2. §. *Prætor. n. 3. ff. qui ſatiſdar. cogant.* Unde cum novitius quidam eſſet proximus profeſſioni, nec dum ageret decimumtertium añum, dubitavit Superior an poſſet permittere, ut in novitiatu maneret uſque ad tempus profeſsionis, vel potius eum ejicere deberet, S. Congreg. cenſuit ſic poſſe; quia Concilium d. c. 16. *verſ. Finito*, loquitur de habilibus ad emittẽdam profeſsionem; ſed hic non eſt habilis, cum ætatem non habeat.

14 Præterea S. Congreg. inclinavit in hanc ſententiam, ut in maſculis non ſit præfinitum tempus à Concilio ad ſuſcipiendum habitum: quid autem in mulieribus, dixi in c. *Cum virum, ſupra eod.* Idem reſponſum in quibuſdam inhabilibus, qui non adhuc ſciebant legere, nec officium ordinate pro ut Religionis inſtituta poſcebant.

15 Deinde fallit eadem regula in religione Societatis Jeſu, in qua novitii probantur biennio: hoc enim

enim inſtitutum nequaqum ſuſtulit; imò expreſsè præſervavit Tridentina Synodus in *d. c. 16. ſeſſ. 25. de regul.* nam polteaquam juſſit novitios expleto añu probationis ad profeſſionem admitti, aut è monaſterio expelli, immediatè ſubjunxit: Per hæc tamen *S.* Synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis Jeſu, juxta pium eorum inſtitutum à Sancta Sede Apoſtolica approbatum, Dominn, & ejus Eccleſiæ inſervire poſſit.

16 Secundò nota ad Abbatem pertinere monachum recipere ad habitum, & profeſſionem, ut patet ex littera ibi, [Abbate profeſſionem recipiente monaſticam, & monachalem habitum cōcedente] concordat textus in c. *Porrectum, ſupra eodem* ibi, (ex quo à convertendo votum emittitur, & recipitur ab Abbate.) Non tamen intelligas hoc jus ſpectare ad Abbatem ſolum, ſed ad Abbatem & conventum ſimul, circumſcripta conſuetudine, vel privilegio, cap. *fin.* & ibi notat gloſſ. *in ver Pertineat.* poſt Jo. Monach. & Archidiac. *infr. eod. lib. 6.* gloſſ. *fin.* & DD. in d. cap. *Porrectum*, Lapus *allegat.* 31. incipien. *Prima conclusio. num. 1.* & ad hoc requiritur major pars Conventus, c. 1. cum ibi notat. *infr. de his quæ fiunt à maior par. Cap.* Lapus *ubi ſupra num.* 3. Nauarr. *in c. 3. num. 5. de Regular.* & *conſ. 9. n. 12. de Conſtit.* & Menochius *de præſumpt. lib. 6. præſumption.* 83. *n. 9. & ſeqq.* Sed Jo. Andr. *hic n. 2. in ver. Uterque poſuit unam Apoſtillam*, dicens Abbatem debere hoc facere conſultis fratribus, & cum hac apoſtilla traoſeunt hic communiter DD. ut teſtatur Abbas *n. 11. verſ. Sed ultra gloſſ. quæro* & hanc opinionem, quod ſcilicet Monachorum creatio ſpectet ad Abbatem de Capituli conſilio pluribus hic tuetur Abbas *d. n. 11. uſque in finem cap.* ubi amplius ſentit Abbatem non teneri ſequi conſilium fratrum, ſed ſufficere, ut requirat, & expectet reſponſum, ut cap. *Cum in veteri ſup. de elect.* Mihi magis placet prima opinio; tum quia pro illa eſt textus apertus in cap. *ult. 16. q. 7.* ubi poſt Hugonem hoc tenent Archid. & Bellam. ambo, *nu. 2.* & Turrecr. *num. 1.* tum quia ita eſt in Collegiata ſæculari, in qua Canonicorum creatio eſt ſimultanea inter Prælatum, & Capitulum, ſecundum veriorem, & crebriorem ſententiam, quam ſervat Curia, ut latiſſimè oſtendi in cap. *Cum Eccleſia Vulterrana, à nu. 2. ſupra de electio.* Ergo idem dicendum in Collegiata regulari, cum nulla afferri poſſit ſufficiens ratio diverſitatis, c. *Cum inter corporalia, ſupra de tranſlat. Epiſc.* Nec refragatur apoſtilla Jo. Andr. tum quia loquitur per verbū *forte*; tum quia ipſe non agit de ſimplici receptione ad profeſſionē; ſed de receptione ante annum probationis expletum, quæ fieri non debet niſi conſultis fratribus, ut per eum. Verumtamen in hac materia in primis recurrendum eſt ad conſuetudinem, vel privilegium cujuſque Ordinis, ut poſt Speculatorem adnotarunt Archidiac. Bellam. & Turrecr. *ubi ſupra*, & ſcripſi plenius in

17 cap. *Porrectum, num. 34. ſupra eod.* Quod autem hic dicitur de Abbate, ipſo deficiente, videtur obtinere etiam in Commendatario ex ſententia S. Congregationis Concilij. Nam cum in Religione S. Baſilij approbata in ſui initio fuerit expreſſa profeſſio trium votorum à tempore cujus initij memoria non exiſtit, & regulari obſervantia in ea collabente ejus monaſteria commendata fuerint, ac deſierit emitti conſueta profeſſio, quia nec erat caput aliquod religionis: dubitatum fuit an illi, qui hujuſmodi religionis habitum de manu Commendatarij, vel Prioris non expreſsè profeſſi ſuſceptum per *aliquot* annos geſtarunt, tacitè profeſſi intelligantur regulam S. Baſilij S. Congregatio cenſuit intelligi tacitè profeſſos. Rurſus quod hic dicitur de Abbate, procedit etiam in Epiſcopo Eccleſiæ regularis; quia Epiſcopus, & Abbas; ideoqne ad eum ſpectat Monachos ad profeſſionem admittere, ut notat Compoſtellan. in c. *Cum cauſam, n. 1. ſupra eod.*

18 Tertiò nota ibi, *per ſe, vel per alium*, Monachi receptionem à Superiori regulari poſſe alteri demandari, prout hic ootat Hoſtien, *nu.* 7. & Butr *n.* 3. & idem Hoſtien. in d. c. *Porrectum*, *n.* 13. *in ver. Et recipitur, ſupra eod.* ubi amplius cenſet poſt Innoc. *nu* 4. munus demandari poſſe non tantum Monacho, & Clerico, ſed etiam laico, & ſatis eſſe

19 ut profeſſio recipiatur ipſo Superiore mandante, vel poltea ratificante, ut c. *Gonſaldus*, 17. *q.* 2. & c. *Inſinuante, qui cleric. vel vovent.* cum concord. de quibus ibi per eum.

20 Quartò nota regulam, quod multa fieri prohibentur, quæ facta teneut, ad quod quotidie allegatur hæc decretalis ad idem, §. *fin.* 15. *quæſt.* 1. & cap. *Quemadmodum*, §. *Quod ſi poſt huiuſmodi, ſupra de iureiuran.* Sed contraria regula habetur in cap. *Imperiale*, 25. *q.* 2. & in l. *Non dubium*, C. *de legib.* ubi patet geſta contra legis probibitionem non valere, quamvis lex non procedat ulteriùs ad irritationem actus. Pro conciliatione dic ut plenè ſcripſi in cap. *Cum acceſſiſſent, de Conſtit.* poſt Joan Andr. *hic num. 2. in verb. Obtinent*, & Abb. *num.* 11.

21 Quintò nota, beneficio in favorem duornm indulto non poſſe per alterum renunciari altero invito: nam quod favore alicuius introductum eſt, in ejus odium retorqueri non debet, l. *Quod favore, C. de leg.* & c. *Quod ob gratiam. de reg. iur. lib.* 6. & in re communi potior eſt conditio prohibentis, l. *Sabinus, ff. com. divid.* & l. *Per fundum, ff. de ſervit. ruſtic. præd.* ſed de communi conſenſu uterque poteſt renunciare juri ſuo; quia regula eſt, Quod quilibet renunciare poteſt his quæ pro ſe introducta ſunt, c. *Statuimus, infr. eod.* c. *Gratum, ſupra de offic. deleg.* c. *Cum nobis olim, de elect.* l. *Si iudex. de minor.* ita gloſſ. *hic in verb. Monaſterij.* Hoſt. *num. 4. in fin. verſ. Sed & ex hoc, & n.* 8. Butr. *n.* 3. & Abbas, *n.* 10. Quinimò ſecundum Goffred.

22 quilibet renunciare poteſt juri, quod iotroductum eſt in favorem omnium illorum, de quorū numero eſt, in quantum illud jus tangit perſonam renunciantis, niſi in jure contrarium exprimatur, & ſic poteſt intelligi textus in d. l. *Si quis in conſcribendo, C. de pact.* & cum eo tranſit *hic* Hoſtien. *n.* 8. apud quem *n.* 9. reperies etiam, decem, & octo fallentias ad regulam prædictæ l. *Si quis in conſcribendo.*

Ultimò nota in verſ. *Si tamen*, anno probatio-

23 nis, ſecundum hæc tempora poſſe renunciari de communi conſenſu nedum expreſsè, ſed & tacitè, videlicet per ſuſceptionem habitus regularis, & profeſſionem emiſſam, & receptam ante tempus probationis expletum, ut hic eſt caſus, & in c. *Statuimus, infr. eodem.* Sed hoc corrigitur hodie quoad Fratres Prædicatores, & Minores in c. *Non ſolum, infr. eod. lib. 6.* & quoad reliquos Mendican-

ntet inc, *ſeq.* & generaliter quoad omnes re-
;ionei à Concilio Tridentino *in c. 15. ſeſſ. 25. de*
gular. nam in prædictis juribus, & præcipuè in
cap. 15. apponitur decretum irritans profeſſio-
s antea factas. Decretum autem irritans indu-
:formam, cui renunciari non poteſt, ut notat
ldus in l. 1. *num. 2. verſ. In contrarium, ff. de liber.*
poſthum. & Albert. Brunus in *tractat. de forma*
3. col. 1. ubi enim eſt data forma, conſenſus
tium nihil operatur, gloſſ. in cap. *Statutum,*
princ. in verb. Committatur, de reſcript. lib. 6. &
anno probationis renunciari non poſſe ſæpius
laravit S. Congregatio Cardinalium Concilij
identini interpretum, & latè conſuluit Na-
rus *conſ. 62.* incipien. *An Franciſcanus. hoc titulo,*
num. 5. dicit ita tenendum in conſulendo, &
icando.

Hinc redditur valde dubitabile, quod notat
cius in cap. *Cum acceſſiſſent num. 22. ſupra eo con-*
't. ubi pluribus firmat etiam formæ renuncia-
oſſe, quando privatam reſpicit utilitatem
ndoquidem tempus probationis inductũ eſt
in favorem novitij, quam religionis; & pro-
ea ſecundum hæc tempora illi poterat renun-
i; quia quilibet poteſt renuciare ei, quod pro
ſe licitur introductum, ut expreſsè hic dicitur,
i d. c. *Statuimus*, & tamen poſtquam per
retum irritans profeſſionem tempus probati-
eſt factum de forma, illi amplius à novitio, &
naſterio ex *S. Congreg.* ſententia renuncia-
on poteſt: ergo formæ non poteſt renunciari
m quatenus concernit privatam utilitatem
ts renunciantis: circa quod tamen vide
d ſcripſi in d. c. *Cum acceſſiſſent, à num. 22.*
Hinc etiam fit ut hodie locum non habeat
d hic notant Hoſt. *nu. 2. in ver. Interdicat,* &
Andr. *n. 1. in eod. ver.* Videlicet tempus pro-
onis reſtringi poſſe, ubi per ingreſſum reli-
is fieret alteri grave præjudicium, ut in cap.
ublico, §. 1. & ibi notat idem Hoſt. *in ver. Infra*
um menſium, infr. de converſ. coniugat. & in cap.
lti, §. 1. ubi etiam Hoſt. *in ver. Propoſuit, infr.*
Etenim etſi hæc ſit juſta cauſa petendi
·uſationem à Sede Apoſtolica tamen ab
inarijs inferioribus, & Superioribus Re-
num poſt Concilium Trid. amplius arctari
poteſt.

eoq; cum Sacra Pœnitentiaria reſpondiſſet
thiæ Mutinæ, cuius vir Ordines ſacros ſuſ-
at, licere poſt conſummatum matrimonium
di religionem, & in ea profiteri, eademque
thia agens annos triginta & octo id quàm
re cuperet: petijt ſecum diſpenſari, ut non
nte *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* ſtatim, vel intra
m quandocunque ad profeſſionem admit-
ar, cum in monaſterio quindecim menſes
ta, regulæ aſperitatem experta ſit, & ipſa
nialibus noſcatur. Sacra Congregatio cen-
nnc materiam juris poſitivi eſſe, c. *Ad Apo-*
am, de Regular. ubi intra annum probationis
lio fieri non debet, ſed facta tenet; ideo
diſpenſari, & cauſam juſtam hoc caſu ſub-
anctiſſimus diſpenſavit.

nplius, ſuborto dubio, An ſi mulier, quæ
ecim annis major ingreſſa eſt monaſterium,
biq; ſuſcepit, deinde expleto probationis an-
profeſſionem emittere velit; interea vir expe-
debeat donec annus probationis labatur, &
reſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

profeſſio ſit emiſſa: Sacra Congregatio cenſuit
ita debere.

29 Fallit primo concluſio ſuperiùs firmata nu. 23.
in mulieribus, quæ Pœnitentes, eut Convertitæ
appellantur, & ſunt perſonæ eccleſiaſticæ alicui
religioni addictæ, & ſolemniter pœnitent, ut per
Calder. *conſ. 21. aliàs 7. de iudic.* & Jul. Clar. *in §. fin.*
queſt. 35. num. 20. Sicuti Romæ eſt monaſterium
30 S. Mariæ Magdalenæ Ordinis S. Auguſtini. In his
enim quoad tempus probationis, & profeſſio-
nem emittendam ſervari debet jus commune, &
illarum conſtitutiones: nam Concilium Trid. *in*
c. 18. ſeſſ. 25. de Regular. in verſ. Ab hu tamen excipiun-
tur mulieres; referendum videtur non tantum ad
ea, quæ deſuper continentur *in eod. cap. 18.* Sed
etiam ad reliqua, quæ in aliis capitulis præceden-
tibus ejuſdem ſeſſ. ſancita fuere; & conſequenter
etiam ad diſpoſita *in cap. 15.* Unde S. Congrega-
tio conſulta, An mulieres, quæ Pœnitentes, ſeu
Convertitæ appellantur, de quibus fit mentio in
cap. 18. ſeſſ. 25. de Regul. verſ. Ab hu, poſſint pro-
feſſionem emittere juxta diſpoſitionem juris
communis, earumque conſtitutiones: Reſpon-
31 dit poſſe. Teneri tamen hodie ad clauſuram for-
malem, & ad emiſſionem trium votorum ex De-
creto Pij V. & Gregorii XIII. nec in earum mo-
naſteriis poſſunt reponi amplius Moniales alio-
rum monaſteriorum, quæ ſub clauſura degunt
correctionis cauſa: nec amplius egredi ipſæ Con-
vertitæ poſſunt. De his tamen vide quod dixi in c.
Statuimus, num. 65. infr. eod.

32 Fallit ſecundò ſupradicta concluſio in Monia-
libus novitiis Ordinis S. Dominici, quæ in articu-
lo mortis conſtitutæ, dummodo ſint legitimæ ætа-
tis, ex indulto Pij V. emittere poſſunt profeſſio-
nem ante annum probationis expletum; ita ta-
men ut ſic decedentes conſequi poſſint indulgen-
tiam, & alias gratias, quas Moniales verè profeſ-
ſæ decedentes conſequuntur, ut in ejus litteris in-
cipien. Summi Sacerdotii cura, in Bullar. *tom. 2.*
33 *pag. 315.* Verum hujuſmodi indultum quatenus
adverſatur Decreto Concilii Tridentini *in cap. 15.*
ſeſſ. 25. de Regular. videtur redactum ad illius ter-
minos à Gregorio XIII. in Conſtitutione, quæ
incipit, *In tanta, eod. tom. 2. pag. 370.* Ac proinde
ſi Monialis ſic profeſſa ex tali infirmitate dece-
deret, monaſterium non ſuccederet in bonis illi-
us, arg. cap. *Conſtituit, 20. queſt. 3.* & ſcripſi in cap.
Sicut nobis, ſupra eod. Quod ſi ex morbo convaleſ-
ceret, non cenſeretur religioni alligata niſi tranſ-
acto probationis anno iterum profiteretur; licet
quoad indulgentiam, & gratias ſpirituales fortè
ſuſtineri poſſit indultum Pij V. non fuiſſe à Gre-
gorio revocatum, prout tenuerunt multi ex re-
centioribus, quos tamen cumulant hic moderni
Collectores, num. 4.

34 QUÆRO, An Regulares de licentia Sedis A-
poſtolicæ à ſtrictiori religione ad laxiorem ejuſ-
dem Ordinis tranſeuntes, per alium aňum in pro-
batione eſſe, atque iterum profiteri teneantur.

35 Regularis duobus modis transferri poteſt ad
aliam religionem. Primo ut illic præſit tamquam
Abbas, vel Superior. Secundò, ut ſubſit tamquam
36 privatus Monachus. Si transferatur ut præſit, Fe-
der. de Sen. *conſ. 5. incip. Quidam Monachus*: re-
ſpondit Monachum unius monaſterii ad prælatio-
nem alterius monaſterii promotum non teneri i-
terum profiteri: nam (Per profeſſionem (inquit
num. 3.)

n. 3. [quam fecit in primo monaſterio, ipſo jure
erat, aut intelligebatur conformatus moribus ſe-
cundi monaſterij quoad ſubſtantialia regulæ:
quantum verò ad omnia, quæ ſunt extra ſubſtan-
tiam hujus regulæ, conformabit ſe illa de facto
obſervando, nec eſt neceſſe, ut verbo obligetur,
vel aſtringatur, cum ipſo facto ſe aſtrinxerit ſuſ-
cipiendo prælaturam ipſius monaſterij: nam cùm
ipſe ſit unum corpus cum ſuis Monachis, cujus
corporis ipſe eſt caput; ſatis ipſo facto intelligi-
tur tacitè promiſiſſe ſe obſervaturum quæ obſer-
vari debent in ipſo monaſterio per Abbatem.)
Hæc Federic. de Sen. cuius verba tranſtulit Pe-
trus de Peruſ. *in ſuo tractato de murat. ſtat. perſon. n.
7. & 18.* Illum tamen pluribus reprobat Nauarr.
de Reg. conſ. 60. incip. *An Monachus.* Verum in hoc
primo caſu, quicquid ſit de illius veritate, non vi-
detur immorandum, quia propriè ad præſentem
quæſtionem non ſpectat.

Si autem regularis ab una ad aliam religionem
transferatur ut ſubſit, non ut præſit, ut in hoc ca-
ſu; tunc ſi Religio ſit alterius Ord. clarum eſt re-
gularem teneri per alium añum in probatione eſ-
ſe, atq; iterum profiteri, etiamſi religio, ad quam
transfertur, ſit laxioris regulæ: ut ex facto reſpon
37 dit Nauar. *in præallegato conſil. 62. de Regular.* ubi
prolixè oſtendit Franciſcanum, ſi transferatur ad
Ordinem Canonicorum Regularium, qui regulæ
inſerviunt laxiori, ut in cap. *Quod Dei timorem*,
infr. de ſtat. Monach. non poſſe renuociare anno
probationis conceſſo per Concil. Trid. *in cap. 15.
ſeſſ. 25. de Regular.* Et pro hac concluſione obſer-
vandum eſt multoties contingere, ut una religio
licet generaliter ſit largior, quam alia, tamen cen-
ſeatur arctior reſpectu alicuius peculiaris inſtitu-
ti. Sicut Carthuſia eſt omnium religionum ſtri-
38 ctiſſima, ut in Extrauag. Martini IV. quæ eſt pri-
ma de Regul. (licèt ex conſtit. Eugenij IV. in-
39 cipien. *Illa qua, 8. Kalendas Decemb.* 1475. in Bullar.
to. 1. pag. 274. Carthuſiani petita, & non obtenta
à ſuis Superioribus licentia recipi poſſint ab Ere-
mitis Camaldulenſibus) & in ſpecie eſt arctior,
40 quam Minimorum S. Franciſci de Paula, ut plu-
ribus probat idem Nauar. *de Reg. conſ.* 10. *aliàs* 50.
incip. *Carthuſianorum* religio; & tamen hæc po-
ſterior eſt arctior reſpectu perpetuæ abſtinentiæ
ab ovis, & lacticinijs, ut ibidem Nauarr. advertit.
Quemadmodum religio Fratrum Minorum S.
Franciſci, præſertim Cappuccinorum, negari non
poteſt quin ſit ſtrictior Carthuſiana reſpectu aſ-
peritatis habitus, arctiſſimæ paupertatis etiam
in communi, & multitudinis præceptorum, ad
quæ FF. Minores ex vi regulæ tenentur ſub reatu
mortalis peccati, ut habetur in c. *Exyt qui ſeminat*,
de verb. ſignif. in 6. adeout propterea habeant ſe
huiuſmodi religiones tamquam excedentia, &
exceſſa, licet in Carthuſiana ille veluti perpetuus
carcer, & ſtrictior clauſura, cujus & Concil. Trid.
meminit in *cap. 13. in fin. ſeſſ. 25. de Reg.* præpon-
deret omnibus aliis aſperitatibus, ut per Nauar.
loco cit. Unde æquum eſt ut regularis probet hæc
genera aſperitatum priuſquam religioni per pro-
feſſionem perpetuo alligetur hic, & in cap. *Non
ſolum, infr. eod. lib. 6.* vix enim ferendum eſſet, ut
Carthuſianus tranſiens ad Cappuccinos in primo
momento temporis eſſet eorum religioni irre-
vocabiliter incorporatus; atque hanc ſententiam
probavit Nauar. *de Reg. conſ. 60.* incip. *An Mona-
chus*, quem alij recentiores poſtea ſecuti ſunt.

41 Quod ſi religio ſit eiuſdem Ordinis, ut ſi fiat
tranſitus à Diſcalceatis ad Calceatos, vel à Refor-
matis ad eorum Conventuales, in quibus termi-
nis procedit præſens quæſtio; res eſt magis dubia.
Nam cum tempus probationis á SS. Patribus ſit
indultum non ſolum in favorem converſi, ſed etiã
monaſterij, ut ille aſperitates iſtius, & iſtud mo-
res illius valeat experiri, ut hic in littera: hoc caſu
nec reſpectu novitij, nec reſpectu monaſterij pri-
42 ma facie videtur neceſſarius annus probationis.
Non reſpectu novitij: nam ſi auſteritatem conſi-
deremus reſpectu ſubſtantialium religionis, ſatis
eſt ut regularis ſemel profeſſionem emiſerit in a-
liqua religione: nam qui unam religionem profi-
tetur, omnes cenſetur profiteri quoad ſubſtantia-
lia, ut tradunt Fed. de Sen. *d. conſ. 5. ſub. n. 1. verſ.
Præterea ſufficit* Lap. *alleg.* 130. *pro dubijs, n. 4. verſ.
Item ſecundum opinionem Theologorum* poſt Jo. Andr.
quem citat in cap. *Sanè in gloſſ. magna poſt. princ.
ſupra eodem.* Cald. *conſ.* 391. *in princ. verſ. Aut pro-
feſſio illius, aliàs, 6. de Reg.* Gem. *conſ. 41. in princ.
verſ. Quidam verò*, plenè Anchar. 321. *Præmittenda
ſunt*, & Petr. de Peruſ. *d. tract. de mut. ſtat. perſon.
n. 8.* Si verò auſteritatem conſideremus reſpectu
regulæ, utique ſi religio eſt eiuſdem Ordinis, &
inſtituti ſatis videtur eſſe ut regularis expertus jã
ſit omnes illius auſteritates in ſtrictiori obſervã-
43 tia abſque eo quod illas iterum probet in laxiori.
Nam eum, qui certus eſt, certiorari amplius non
oportet, c. *Eum qui, de Reg. iur. in 6.* Et propter
hanc rationem cum olim dubitatum eſſet in S.
Congregatione Concil. An is, qui habitu regu-
lari ſuſcepto, annum integrum manſit in religio-
ne, eoque lapſo gravi morbo correptus, & pro-
pterea profeſſione nequaquam emiſſa, permiſſu
Superiorum ad ſæculum redijt, poſſet inde ad
triennium morbo liberatus, & ad monaſterium
reverſus protinus emittere profeſſionem, vel po-
tius per alium annum ſtare in probatione tenere-
tur: S. Congregatio cenſuit poſſe ſtatim emitte-
re profeſſionem non expectato alio probationis
anno, niſi religionis, aut perſonæ conditio ſit
immutata; idque Superiorem religionis animad-
vertere diligenter debere, quæ fuit opinio Bar-
tholomei Brixienſis *in quæſtione ſua Venereali 68.*
quem refert, & ſequitur gloſſ. in d. cap. *Eum
qui.* Sed nec reſpectu religionis annus probati-
onis videtur neceſſarius; quia cum religio jam
experta ſit indolem, ac mores novitij in arctiori,
ac duriori diſciplina; quem ibi ſemel approba-
vit amplius reprobare nõ debet: nam approbatus
44 ad aliquod officiũ non poteſt in ſimili officio re-
probari requirente eandẽ perſonæ idoneitatem.
Innoc. in c. *Cum venerabilis, in penult. col. in gl. in
ver. Inſtrumentum, verſ. Item ſi admitto, de except.*
Abb. in cap. *Præſentium, de teſt.* Felin in d. c.
Cum venerabilis, in ult. col. Dyn. *in reg. quod omnes,
de reg. iur. in 6.* & Bald. in *Margarita, in ver. Appro-
batus*, Præſertim quia Diſcalceatorum, & Cal-
ceatorum S. Auguſtini, item Obſervantium, &
Reformatorum ſtrictioris Obſervantiæ S. Fran-
ciſci, & aliorum huiuſmodi videtur una, & eadem
religio: idem enim eſt inſtitutor, & eadem regu-
la, unus generalis utriusque. Ergò quemadmo-
45 dum non requiritur nova probatio cum regula-
ris tranſit ex uno ad aliud monaſterium, c. *Nullus*,
ubi notatur, *de elect. in 6.* ita nec cum tranſit ex
una

46 una Religione ad aliam ejuſdem ordinis, & inſtituti. Et hac ratione non videtur obſtare decretum, c. 15. *ſeſſ. 25. de regul.* Quia ex Conc. ita demum requiritur annus probationis, ſi profeſſio ſit neceſſaria. Sed hic negatur hujuſmodi neceſſitas, cum jam præceſſerit profeſſio in eadem religione; ideoque, nec probationis annus requiri videtur, quod eſt præambulum ad profeſſionem emittendam, cap. *Conſult. infr. eod.* cum concord. & ſicuti Conc. non requirit novam probationem in eo, qui tranſit ad aliud monaſterium ejuſdem religionis, ita nec in regulari, qui tranſit ad laxiorem ejuſdem ordinis. Nec videtur etiam rationi conſentaneum, ut qui ſtetit tamquam veteranus inter profeſſos ſtrictioris religionis, inde agat in laxiori inter Novitios, arg. c. 1. *ſupra de maior. & obed.* Unde hanc opinionem videtur ſequi Leſſ. *de juſt. & iur. lib. 2. cap.* 41. *n.* 101. ubi poſtquam tradidit, tranſeuntem ad aliam religionem debere in ſecũda religione aññum probationis explere, ſubdit deinde hoc eſſe intelligendum ſi tranſitus fiat ad ordinem diſtinctum, vel ad ejuſdem ordinis monaſterium, ſtrictioris tamen diſciplinæ. Idemque indiſtinctè de tranſeuntibus ex una ad aliam religionem cenſent Coninch. *in ſumm. q.* 3. & Henric. *lib. 3. de excomm. cap.* 4. *n.* 2. *in commen. littera* O.

47 Quibus accedit etiam communis obſervantia: nam tranſlati de licentia Sedis Apoſtolicæ ad laxiorem ejuſdem Ordinis illico admittuntur ad officia, & dignitates ſecundæ Religionis, nec ullam profeſſionem emittere, aut aññum probationis præmittere conſueverunt, ut teſtantur Procuratores omnes Ordinum Mendicantium.

Verum his non obſtantibus videtur reſpondendum Regulares ut ſupra tranſeuntes ad laxiorem Religionem etiam ejuſdem Ordinis teneri per alium aññum ſtare in probatione, atque iterum profiteri, adeo ut liberum ſit eis ad primam Religionem redire, niſi peracto probationis aññ ſue-cint ſecundæ alligati per expreſſam, vel tacitam profeſſionem. Quod ut evidẽtius appareat obſervandum eſt Religiones ad effectum, de quo agitur, tunc cenſeri diverſæ ſpeciei, quando utrobique diverſa vivendi ratio obſervatur, ut probatur in Clem. 1. *de elect.* & in Clem. *eos de regul. per iura,* Gemin. *conſ.* 41. *Preclariori, in princip.* ait ſpecies Religioſorum diſcerni ex diverſitate profeſſionis & habitus intelligendo verbum illud, *profeſſionis* non pro ſubſtantialibus Regulæ, quia in illis Religiones omnes conveniunt, ut notatur in cap. 2. *de eccleſ. ædific.* & dictum eſt ſupra *n.* 42. ſed pro diverſitate regularis diſciplinæ, ut idemmet declarat paulò inferius, quam actionum diverſitatem conſiderat etiam Anchar. *conſ.* 321. *in princ.* Idque procedit ſive idem ſit inſtitutor, & eadem regula, ſive non: nam cujus vitam gerimus, ejus regulæ fore cenſemur, ut dicebat Abbas Antiquus relatus à Jo. Andr. in cap. *Recolentes, circa princ. de ſtat. Monach.* Ideoque diverſa, ſeu ſtrictior regula ad effectum tranſitus non dicitur conſiderata primæva regula, ſed habito reſpectu ad præſentem obſervantiam, & conſtitutiones factas ultra regulam, Lap. *alleg.* 130. *num.* 1. *verſ. Item quia Car.* Zabar. *conſ.* 28. *Quidam frater, in princ.* & fuit opinio Innoc. communiter approbata ſupra eod. cap. *Sanè,* Patet exemplo Fratrum Cappuccinorum, & Minorum de Obſervantia Sancti Franciſci, quorum unus eſt inſtitutor, & eadem regula, de qua in c. *Exiit qui ſeminat, de verb. ſignif. in* 6. in Clem. *Exivi de Paradiſo,* & in extravag. Jo. XXII. *quorundam,* & extravag. *ad Conditorem eodem titulo,* & tamen nulli dubium eſt has Religiones quoad hoc cenſeri diverſas, adeo ut à Capuccinis minimè liceat ad Obſervantes tranſire, juxta cap. *Licet infr. eod.* & Conc. Tridentinum *c.* 19. 51 *in fin. ſeſſ.* 25. *de regular.*

Quinimò hoc procedit etiamſi utriuſque ſit unus, & idem generalis; nam adhuc tamen ad effectum tranſitus cenſentur diverſæ, ſi una ſit ſtrictior altera, ut patet in Religionibus Calceatorum, & Diſcalceatorum S. Auguſtini, certum eſt enim à Calceatis non dari tranſitum ad Diſcalceatos. Ergo inter has eſt ſpecifica differentia: aliàs enim ſi prorſus eſſet una, & eadem Religio, daretur tranſitus indiſtinctè de una ad aliam, ſicut datur de uno ad aliud monaſterium, d. c. *Nullus,* atque ibi notatur, *de election. in* 6. Dicendum eſt igitur religiones haberi ut diverſas quotieſcumque regularis diſciplina, & ratio vivendi in eis diverſimodè obſervatur; licet ſint ſub eodem capite, & regula.

Quibus ita conſtitutis probatur concluſio ſu-
52 perius propoſita ex decreto Concil. Trid. *in c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de reg.* ubi ſtatuitur, ut in quacunque religione ad profeſſionẽ non admittatur qui minori tempore, quam per annum in probatione ſteterit, & profeſſio antea facta ſit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcunque effectus. Ponderanda enim eſt dictio illa, *quacunque,* quæ cum ſit univerſalis, l. *Ex quacunque. ff. Si quis in ius voc.* l. *Quicunque,* C.
53 *de ſer. fugit.* l. *Hoc articulo,* ubi plenè notatur, *ff. de hered. inſtit.* cum ſimil. meritò includit etiam ea quæ aliàs non comprehenderentur, c. *Solitæ, verſ. Quodcumq; ligaveris, de maior. & obed.* c. 2. *de obſerv. ieiun.* c. *Romanorum,* 19. *diſt.* l. *Tres fratres ff. de pactis,* & tradit Roman. *in conſ.* 31. *Viſis his, n.* 2. eamque dictionem propterea effrænatam vocat Lucas de Pen. in l. *fin. in princ.* C. *de exact. tribut. lib.* 10. quod eò magis procedit hoc caſu ponderata prægnantia, ac geminatione verborum, quibus Conc. tam utitur in *d. c.* 15. quam in *c.* 22. *eiuſd. ſeſſ.* Hæc enim geminatio dictionum univerſalium eius eſt virtutis, ut omnia includat, quæ dici, vel excogitari poſſunt abſque aliqua limitatione, diſtinctione, & reſtrictione, Jaſ. in l. 1. *col. penult. verſ. Limita prædicta omnia, ff. de legibus,* quod fuſè pluribus relatis comprobat Crauett. *conſ.* 294. *Verba tranſactionis, nu.* 1. *& ſeqq.* adjiciens ead. verba comprehendere etiam caſus improprios, & in quacunque materia, etiam pœnali per doctrinam gloſſ. in l. 2. *in ver. Alias,* C. *de quadr. præſcriptione,* & Salicet. in l. 2, C. *de nox.* Itaque dum Concil. decernit neceſſariò eſſe præmittendum annum probationis ad profeſſionem emittendam in quacunque religione, & adjectis alijs verbis univerſalibus, ac repetitis, perinde eſt ac ſi ſanxiſſet id eſſe obſervandum in quacunque religione ſive illa ſit laxior, ſive ſtrictior, & ſive alterius, ſive ejuſdem ordinis, in quocunque caſu tam ingredientium, quàm tranſeuntium. Quam verborum geminationem ad hunc effectum ponderat, licet admodum ſuccinctè Nauarr. *de conſ.* 62. *n.* 9. *de regul.*

54 Præterea ut Religioſus unius religionis fiat re-

ligioſos alterius. requiritur ut canonicè transfe-
ratur, c. *Cum ſingula*, §. *fin. de praben. in 6.* ſed ca-
nonicè non transfertur abſq; nova profeſſione,
ut ex not. in d. c. *Cum ſingula* reſpondit Navarr.
conſ. 61. incip. Quidam Abbas in 2. de regular. Ergò
religioſus unius religionis fieri non poteſt reli-
gioſus alterius abſque nova profeſſione; & per
conſequens abſque novo anno probationis, qui
ad profeſſionis validitatem exigitur tam de jure
communi in Ordinibus Mendicantium, c. *Non ſo-
lum*, & c. *Conſtitutionem, de reg. in 6.* quam genera-
liter in omnibus ex decreto Concilij *in d. c. 15.*

55 Et confirmatur, quia ſi ſic tranſiens non tene-
retur in ſecunda religione profiteri, ſequeretur
ut pro libito ſuæ voluntatis poſſet quandocunq;
ad primam reverti, liber enim eſt receſſus a reli-
gione, quamdiu quis non eſt illi tacite, vel expreſ-
sè per profeſſionem alligatus, ut *hic*, & cap. 2. *ſu-
pra eod.* c. *Conſult*, c. *Poſtulaſti*, & c. *Statuimus, infra
eod.* cap. 1. *in princ. hoc tit. lib. 6.* & c. *unico de voto,*
56 *eod. lib.* cum ſimil. Ideoque videmus translatum
ab uno ad aliud monaſterium ejuſdem ordinis
poſſe per Abbatem quandocunque revocari ad
primum, cap. *Volentes*, §. *In eo. verſ. Et ſi liberè
poſſint ad eadem monaſteria revocare, de privil. in 6.*
Sed conſequens eſt abſurdum; quia poſt cano-
nicam translationem non licet amplius ad primā
religionem reverti, niſi ſervatis ijs quæ de jure ad
novam translationem requiruntur, juxt. c. *Licet,
infr. eod. & ſupra.* c. *Sane*, gl. in c. *Non eſt vobis*, *in
verb. Permittatis, ſupra eod.* alioquin fas eſſet regu-
57 laribus temerè converſare ab una ad aliam religi-
onem, quod tamen nec licet ab uno ad aliud mo-
naſterium, ut in cap. *Ioannes*, *ſupra eod.* ſequitur
ergò ut ſic tranſiens teneatur iterum profiteri, &
conſequenter novum annum agere, cum ex de-
creto *d. cap. 15.* in nulla religione admittatur ad
profeſſionem qui minori tempore, quàm per an-
num in probatione ſteterit.

58 Ad hæc annus probationis datur tam novitio,
quam religioni, ut alter alterius qualitates expe-
riatur priuſquam invicem indiſſolubiliter obligē-
tur, ut *hic*, & in c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem,
infra eod. lib. 6.* Dignum eſt enim ut qui ſimilem
cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in
legibus diſciplinam, ut in c. *Recolentes*, *infra de
ſtat Monach.* Poteſt autem facilè accidere ut re-
gularis aſſuetus in ſtrictiori obſervantia difficul-
ter poſſit ſe conformare moribus fratrū laxioris
religionis; ideoq; perpetuis conſcientiæ ſtimulis
agitatus cum eis nulla fruatur animi tranquillita-
te, ſed vivat anxius, & inquietus. Unde priuſquā
obligetur ſecundæ religioni, & præcludatur illi
regreſſus ad primam, æquum eſt ut ſpatium ha-
beat, ac tempus deliberandi, quod in ſubſidiū fra-
gilitatis humanæ fuit a SS. PP. inſtitutum, ut in
hoc c. Et in d. c. *Non ſolum.* Et vice verſa poteſt
probabiliter contingere ut regulares ægrè ferant
mores, & acrimoniam profeſſi in ſtrictiori regu-
59 la; & proinde inter translatum, & cæteros regu-
lares perpetua ſit morum diſcrepantia, ac diſſen-
ſio animarum. Nam cohærere, & conjungi non
poſſunt quibus & ſtudia, & vota diverſa ſunt, ut
legitur in c. *In nova*, 16. q. 7. Quod conſiderant.
Feder. de Sen. & Petr. de Perul. *locis antea citatis
ſupra, n. 35. & 36.* Plerumq; enim Monaſterium,
quod ſemper tranquillum fuerat, litigioſo recep-
to aliquo, & ſeminante diſcordias non quieſcit,

ut formaliter dicebat *hic* Hoſt. *n.* 4. Quapropter
grave eſt inexpertos monaſteriis applicari, c. *Mo-
naſterijs*, 19. q. 1. Unde Hoſt. *eod. n.* 4. conſulit,
ut in receptione, & potiſſimum in profeſſione ac-
cipienda, caveat ſibi Abbas: nam mus in pera,
ſerpens in gremio, ignis in ſinu, malam continē-
verunt retributionem exhibere hoſpitibus, cap.
Etſi Iudæos, infr. de Iudæis. Probetur ergo diligen-
ter priuſquam monaſterio alligetur, arg. c. 1. §.
penult. ſupra de Cler. Peregrin. ne contingat poſtea
pœnitere, ſed ſerò, arg. c. 1. *de ſeru. non ordinan.* cum
ſuis concord. Amplius, cum ambulare debeant
homines de virtute in virtutem, c. 1. *de transfu.*
60 c. *Legimus*, 93. *diſt.* l. *Ut gradatim, de muner.* & honor
& nemo mittens manum, &c. c. *Magna*, *de voto*
Quinimò in viam Dei non progredi ſit retrogre-
di, ſecundum B. Bern. relatum a Jo. Andr. & Petr.
de Anchar. in d. c. *Recolentes. in prin. de ſtat Mo-
nach.* Hinc docuit experientia regulares migran-
tes ad laxiorem vitam pleruinque fieri cæteris de-
tertores. Quapropter Auguſtinus ſcribens ad
Clerum & populum Hipponenſem *Epiſt.* 137. ait
(Quo modo difficilè ſum expertus meliores
qui in monaſterijs profecerunt; ita non ſum ex-
pertus pejores; quam qui in monaſterijs ceciderunt,
) alias legitur, defecerunt, quod refertur
in c. *Quantumlibet diſt.* 47. Probet ergo illos reli-
gio, & quos habiles invenerit, expleto anno pro-
bationis ad profeſſionem admittat, aut è mona-
ſterio ejiciat, ad Concil. Trid. præſcriptum *c. 16.
verſ. Finito, ſeſſ. 25. de regul.*

61 Conſiderandum eſt etiam in religionibus ſtri-
ctioris obſervantiæ, etſi votum paupertatis in
particulari arctiſſimè obſervetur, nihil tamen de-
eſſe religioſis ex ijs, quæ neceſſaria ſunt, juxta præ-
ceptum ejuſdem Concilij *in cap 2. ſeſſ. 25. de reg*
præſertim quoad ægrotos. debiles, aut ſenio con-
fectos, in quos præcipua exercentur opera Chari-
tatis, quæ forte non ita ſe habent in religionibus
laxioribus, in quibus religioſi coguntur ipſimet
ſibi neceſſaria comparare, &, ut ſæpe audivimus,
non alio prætextu, ac palamento conantur ſe, li-
cet perperam, à retentione peculij excuſare, niſi
quod religio neceſſaria eis ad vitam non ſubmi-
niſtret, præſertim in infirmitatibus, quod eſt ma-
ximè conſiderabile, cum præcipua cauſa legitima
tranſeundi ad laxiorem ſit infirmitas, & debilitas
complexionis, ut notant Gemin. & Franc. in d. c.
Cum ſingula, §. *Prohibemus*, *prope finem de praben. in
6.* quæ ratio valdè urget etiam ex parte Superio-
rum regularium, à quibus ſic tranſiens per annum
probari debet, ne propter infirmam valetudinem,
aut virium imbecillitatem perpetuò ſit inutilis, &
onerosus monaſterio. Unde juſtum eſt ſive novi-
tium, ſive religionem ſpectemus, ut alter alterum
probet priuſquam obligetur ex quaſi contractu,
qui dicitur fieri inter profeſſum, & monaſterium,
ut hic notant Doctores, & in cap. *Porrectum, ſupra
62 eod.* & propterea dum S. Congregatio declaravit
eum, qui morbi cauſa Superiorum permiſſu exijt
è Monaſterio, poſt expletum probationis annum,
poſſe inde ad triennium receptum ſtatum profite-
ri abſque nova probatione prudenter adjecit
verba illa, *niſi* religionis, aut perſonæ conditio
ſit immutata. quæ ſatis confirmant opus eſſe no-
vo anno probationis quotieſcunq; regularis diſ-
ciplina diverſa eſt ab illa, quam quis ab initio
profeſſus fuit.

Hæc

Hanc ſententiam generaliter in eo, qui tranſit ad laxiorem Religionem, ſequutus eſt Nauarr. *d. conſ. 62. de Reg.* & clariùs *conſ. 67.* incipien. *N. olim, Ordinis*, ubi movetur tum decreto Concilij Trid. quod generaliter loquitur; tum quia, inquit, annus probationis non ſolum datur in favorem profeſſuri, ut experiatur, id quod profeſſurus eſt: ſed etiam in favorem eorum, qui profeſſionem ſuſcipere debent, ut experiantur mores ſuſcepti an conveniant ſuæ Congregationi; & ita licèt qui expertus eſt ſtrictiorem regulam, ſatis videri poſſet expertus laxiorem, & ſic ex parte illius ceſſare videatur neceſſitas cum probandi: non tamen ad hoc tollitur monaſterio neceſſitas probandi mores illius, qui longè melius cognoſcuntur tractatu annali, quam meſtruo, vel ſemeſtri, vel alio minori, & *conſ. 61. Quidam Abbas, n. 4. de reg.* dixit non eſſe abſurdum ut antiquus, & veteranus in una religione ſit poſtea novitius in alia,

Quod videtur etiam ex antiquis tacitè ſenſiſſe Hoſt. in c. *Licet col. 3. ſub n. 16. verſ. Sed quid ſi monaſterium infr. eod.* ubi ait: Si dubitatur an regularis ſit legitimè tranſlatus necne, ita demum ſecundum monaſterium compellitur illum defendere, ſi à tempore tranſitus ſit elapſus annus; aliàs eſt reſtituendus priori monaſterio. Atque ita indiſtinctè ſenſit Hoſt. tranſeuntem ad aliud monaſterium ita demum eſſe illi incorporatum, ſi ſteterit per annum, ac propterea tacitè profeſſioné emiſerit, juxt. cap. 1. *de regul. lib. 6.* & Clem. *Eos, eodem. tit.*

Nec diſſentit Fed. de Sen. *conſ. 5.* nam ipſe non putavit requiri novum annum probationis in eo, qui transſertur ut præſit; quia per aſſumptionem prælationis in ſecundo monaſterio videtur tacitam profeſſionem emiſiſſe, ac renunciaſſe anno probationis, quod fieri poterat de jure communi in ordinibus non Mendicantium, ut hic patet, & in c. *Statuimus, infr. eod.* juncto c. *Non ſolum* & c. *Conſtitutionem, eod. tit. lib. 6.* ſed aliud cenſuit in eo, qui tamquam Monachus transſertur ut ſubſit,

64 Ac demum hanc ſententiam videtur olim probaſſe S. Congreg. Concil. nam cum dubitatum eſſet an profeſſus in una religione, & ad aliã tranſlatus etiam laxiorem auctoritate Sedis Apoſtolicæ poſſet renunciare anno probationis: Reſpondit non poſſe, nec illam renunciationem per Superiorem conceſſam intra annum recipi debere ſed teneri eum iterum profiteri, juxta formam traditam, *c. 15 ſeſſ. 25. de reg.*

65 Unde ſequitur, ut nec obſtet contraria obſervantia; quia cum hic caſus ſit comprehenſus *dict. cap. 15.* non valet contraria conſuetudo etiam immemorabilis, utpote ſublata cap. ultim. ejuſdem ſeſſionis.

Expedit autem ut in dubio ita declaretur ad compeſcendam facilitatem, & frequentiam tranſitus á ſtrictiori ad largiorem religionem ejuſdẽ
66 Ordinis. Quam ob cauſam olim Alex. VI. ſtatuit ut Fratres Minores de Obſervantia tranſeuntes ad Conventuales ejuſdem ordinis eſſent incapaces ſucceſſionis, ut refert Rodoan. *de reb. eccleſ. non alien. q. 8. n. 38.* & Rodriq. *de reg. tom. 2. q. 128. verſ. Advertendum tamen*, facit tex. in Clem. *1. de reg.* & in c. 1. *eod. tit. in extravag. commun.*

67 Cum eo tempore actum eſſet de ſupraſcripto dubio in S. Congregatione Concilij reſponſum eſt tranſeuntem de licentia Sedis Apoſtolicæ ad laxiorem religionem, etiam ejuſdem Ordinis, teneri in ſecunda religione novum annum probationis peragere. Sed quoad novam profeſſionem, ſubdubitante Cardinali Iuſtiniano, articulus non fuit deciſus; tametſi ex anno probationis, qui eſt præambulus ad profeſſionem, & fruſtratorius eſſet profeſſione non ſequuta, ſatis inferri poſſit ad obligationem iterum profitendi.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Sicut nobis.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſionem qui fecit, & habitum ſuſcepit, licet nunquam ſteterit in clauſtro, ad obſervantiam regularem compellitur.*

2 *Votum an ſolemnizetur ex ſuſceptione habitus profeſſorum extra monaſterium.*

3 *Profiteri quis poteſt etiam in lecto, & in domo propria.*

4 *Tolerantia, & patientia Superioris delictum ſubditi non excuſat.*

5 *Abbas diſpenſare non poteſt ut Monachus vivat diſſolutè.*

6 *Præſcribere non poteſt Monachus contra obedientiam Monachalem, quantumcumque temporis degat extra monaſterium.*

7 *Profeſſio emiſſa à Novitia in mortis articulo per circumventionem Abbatiſſæ non valeat, & an dos ſit monaſterio acquiſita, & n. ſeqq. uſque in finem.*

8 *Profeſſio emiſſa per dolum, & circumventionem Abbatis an obliget profitentem, anve illius bona ſint hæredibus reſtituenda, & num. ſeqq. uſque ad num. 22.*

9 *Dolus in ſpiritualibus non vitiat contractum.*

10 *Dolus bonus dicitur, quo quis ad meliorem vitam inducitur.*

Declaratur, num. 13.

11 *Dolus malus quid ſit.*

12 *Profeſſio puellæ non eſt irrita ex eo quod Epiſcopus illius voluntatem non exploraverit.*

13 *Dolo allici quis non debet ad religionem ingrediendam.*

14 *Bona ſeducti ad Religionem cur monaſterio non requirantur, & nu. ſeqq.*

15 *Dolus ſuus nemini debet eſſe lucroſus.*

16 *Contractus bonæ fidei dolo initus eſt ipſo iure nullus.*

17 *Dolus dans cauſam contractui ita demum nocet, ſi ſit dolus ipſius contrahentis, ſecus ſi alterius.*

18 *Dolus an debeat eſſe Abbatis, & monaſterij ad hoc ut bona ſeducti ad Religionem ſint hæredibus reſtituenda.*

19 *Prælatus tutori, & curatori æquiparatur.*

20 *Dolus tutoris, vel curatoris dans cauſam contractui nocet pupillo.*

21 *Prælatus ſolus in quærendis poteſt Eccleſiæ præiudicare.*

22 *Profeſſio emiſſa in articulo mortis obligat profitentem ſi ſit mentis compos aliàs ſecus.*

23 *Matrimonium poteſt contrahi etiam in mortis articulo.*

24 *Metus mortis an & quando vitiet profeſſionem.*

25 *Quid ſi ſit metus mortis naturalis.*

26 *Et quid ſi mortis accidentalis caſualis.*

27 *Et quid ſi mortis accidentalis violentia*
Et quid ſi metus non fuerit ordinatus ad profeſſionem extorquendam, num. 29.
28 *Metus mortis cur inficiat profeſſionem ſi ſit incuſſus ab homine, non autem ſi divinitus ſit illatus.*
30 *Profeſſio in mortis articulo an cenſeatur emiſſa in fraudem ſubſtituti, ſeu venientium ab inteſtato, & n. ſeq. uſque in finem.*
31 *Profiteri non videtur ſuſcipiens habitum religionis in morte, nec eius bona monaſterio deferuntur.*
32 *Renunciatio facta in articulo mortis præſumitur in fraudem expectantis.*
33 *Profeſſio emiſſa à Monialibus S. Dominici in articulo mortis conſtitutis ante annum probationis elapſum ex indulto Pij V. prodeſt quoad ſpiritualia tantum, non autem quoad temporalia.*
34 *Morti proximus non præſumitur immemor ſalutis æternæ.*
35 *Dolus non præſumitur in his, quæ habent iuris aſſiſtentiam.*

---

1 SICUT NOBIS. Qui profeſſionem fecit, & habitum recepit, licet numquam ſteterit in clauſtro, ſed in ſæculo proprijs bonis fuerit uſus, ad obſervantiam regularem compellitur. Hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Fraternitati*; in qua primò ſolvit caſum; ſecundò ſolvit obſtaculum, ibi, *Cum quod.*

Nota primò ibi, *de recuperanda ſanitate deſperans.* Eum, qui tam gravi morbo affligitur, ut de præſenti vita deſperet, nihilominus obligari ex profeſſione, de quo tamen latius dicam infra *nu. 22. & ſeqq.*

2 Secundò nota ibi, *Habitum Canonicorum Regularium.* Votum ſolemnizari per ſuſceptionem habitus profeſſorum, etiam extra monaſterium, prout *hic* notant Butr. *in 1. notab.* & Anchar. *n. 2.* Oppoſitum tenui poſt Hoſt. Collectarium, & alios in cap. *Inſinuante, num. 30. infra, Qui cler. vel voven.* Et ad hunc textum reſpondeo iſtum clericum non tantum ſuſcepiſſe habitum profeſſorũ, ſed etiam feciſſe profeſſionẽ expreſſam, ſecundũ Hoſt. *hic n. 2. in ver. habitum,* Jo Andr. & alios in ſumma hujus textus, quod apertè probat littera, ibi (Regularem habitum ſe poſtulante ſuſcepit, & ad obſervationem religionis canonicè ſua ſe profeſſione ligavit; alioquin ex ſola ſuſceptione, vel delatione habitus extra clauſtrum profeſſio tacita non inducitur, cap. *Ut clerici, ſupra eod.* & ex ſententia S. Congreg. Concilij ſcripſi plenius in prædicta Decretali *Inſinuante*, & eſt ex mente gloſſ. *penult. hic.*

3 Tertiò nota ibi, *Sed nec ad Eccleſiam tranſivit*; Ingreſſum in monaſterium non eſſe de ſubſtantialibus monachatus; ideoq; poſſe quem validè profiteri etiam in lecto, & in domo propria, ut hic eſt caſus ſecundum Jo. Andr. & omnes, & notat Abbas *in 2. notab.* Sed an hoc ſit verum, præſertim poſt Concil. Trid. Clem. VIII. ſcripſi latiſſimè in d. c. *Inſinuante, à n. 24. uſque in fin.*

4 Quartò nota ibi, *Videntibus, & ſcientibus.* Delictum ſubditi non excuſari ex patientia, & tolerantia Superioris. Facit textus in cap. *Cum iam dudum, verſ. Cum multa per patientiam tolerentur, ſupra de preben.* quandoque tamen tolarantia hujuſmodi inducit diſpenſationem in caſibus,
in quibus Abbas poteſt diſpenſare, ut in eſu car-
5 nium. Sed ut Monachus diſſolutè vivat Abb. diſpenſare non poteſt, ut cap. *Cum ad monaſterium, in fin. de ſtat. Monachor.* ſecundum Ancharan. *hic num. 4.*

6 Ultimò nota ex illis verbis, *Quod tanto tempore contra Canoniam manſit*, &c. Monachum quantumcumq; temporis moram traxerit extra monaſterium nunquam præſcribere contra obedientiam Superioris, nec ſe in libertatem vindicare; quia illam poſſidet mala fide & in talibus diuturnitas temporis culpam non minuit, ſed auget, ut hic, & in cap. *Quia ingredientibus, ſupra de teſtam.* in cap. *Quod Deo pari, 33. q. 5.* & in cap. *fin. de conſuetud.* cum alijs hic allegatis in gloſſ. *ult.* Unde dicit lex, Rediculum eſt meliorem fieri conditionem furis propter continuationem furti, ut l. *Inficiando, §. Infans, ff. de furt.* & ſervus fugitivus ſui furtum facit, & ideo nec habet locum uſucapio, nec longi temporis præſcriptio, & dicit tex. in l. 1. C. *de ſeru. fugit.*

7 QUÆRO, An valeat profeſſio emiſſa à novitia in articulo mortis per circumventionem Abbatiſſæ, & an dos fuerit monaſterio acquiſita.

Quædam puella graviſſimo morbo contagioſo, nempe ethico cum ſputo ſanguinis purulento diu laborans medicorum judicio deſperata ſuaſionibus Abbatiſ. ac Monialium monaſterij, ubi añum probationis peregerat, inducta profeſſionem emiſit, poſtquam infra dies quindecim ex hac vita migravit. Et quia Decreto Concilij Trident. *c. 16. ſeſſ. 25. de Regular.* ſtatuitur ut finito tempore novitiatus Superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, aut è monaſterio eijciant: atque alio decreto *cap. 17. eiuſdem ſeſſ.* cavetur ut puella, quæ habitum regularem ſuſcepit, profeſſionem non emittat, niſi exploraverit Epiſcopus an ſeducta ſit, an ſciat quid agat; & ſi voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requiſitas juxta monaſterij illius, & Ordinis regulam, liberè ei profiteri liceat: Dubitatum fuit an huiuſmodi profeſſio emiſſa ab inhabili ad religionem, & ad mortem tendente, atque alieno adjutorio indigente, ut ſe in illo actu ſuſtentare poſſet, valida eſſet, necne? & quatenus eſſet valida, an cum Abbatiſſa doloſè, ut ſupponitur, timens ne dicta puella decederet non profeſſa, ad finem ut lucrum dotis monaſterio cederet, patre illius reclamante, qui dotem aſſignaverat, illam clam ad profeſſionem induxit; dos hujuſmodi propter dolum ad patrem ſuperſtitem reverti debeat: an verò quæſita fuerit monaſterio. S. Congreg. Concilij *die 26. Novembris 1616.* & ſi viſa fuerit ſentire validam eſſe profeſſionem, ut proponitur, emiſſam; nihilominus tam in judicio validitatis profeſſionis, quàm reſtitutionis bonorum ſatius putavit audire eos, quorum intereſt: itaque poſtea petita eſt reſolutio inſtante Procuratore monaſterij, atque audito etiam Procuratore venientium ab inteſtato.

8 Propoſita quæſtio duas implicat inſpectiones, & utramq; bimembrem. Prima inſpectio eſt an eidem validitati profeſſionis, aut dotis acquiſitioni officiat dolus, & circumventio Abbatiſſæ. Secunda eſt an eidem validitati, aut acquiſitioni obſiſtat quod profeſſio emiſſa fuerit in mortis articulo.

Circa primam inſpectionem ſolutio difficultatis

tis quoad utrumque membrum habetur ex canone *Conſtituit*, 20. *quæſt.* 3. qui duplicatur in c. *penult.* 16. *q.* 7. ubi apertè ſtatuitur ut qui per dolum, & circumventionem Abbatis profeſſionem emiſit, cogatur in religione perſeverare, ſed ipſius bona hæredibus reddantur, & ita per illum text. firmat Innoc. in cap. *Dudum*, *num.* 4. *in ver.* *Allexerunt*, *infr. de converſ. conjugat.* ait enim: Quamvis non debeat quis dolo allici ad religionem ingrediendam, hoc tamen non irritat votum; ſed quoad bona temporalia benè obeſt dolus, & ideo monaſterium illa non lucratur, ſed hæredibus deferuntur. Idem firmat Speculator *in tit. de ſtatu Monachorum*, §. *fin. num.* 71. *verſ. Excipitur tamen*, Bald. *in Auth. Si qua mulier*, *in fin. verſ. Ultimo quæro*, *C. de Sacr. Sanct. Eccleſ.* ubi refert, & approbat dicta Speculatoris, Abb. in d. cap. *Cum dilectus*, *num.* 12. *ſupra, quod met. cauſ.* ubi aſſerit probari in d. cap. *Conſtituit*. Quod ſi dolo quis fuerit inductus ad intrandum religionem, tenet ingreſſus; ſed ſi religioſi, qui dolo illum induxerunt, fecerunt hoc propter bona temporalia illius, non debent illa bona habere; & ſubdit illum caſum eſſe ſingularem, quem etiam dicit valdè not. bilem Decius in cap. *In præſentia*, *num.* 31. *de probat.* Idem tenent gloſ. Archid. & Doctores in d. cap. *Conſtituit*, & ſequitur Navar. *in Comm.* 2. *de Regular. num.* 31. & alii recent.

9 Ratio hujus deciſionis quoad primum membrum validitatis profeſſionis ea eſſe dignoſcitur ſecundum Archid. *ibi num.* 2. & Turrecrem. *in ver. Manere cogantur*, quia qualitercumque quis fiat voluntarius, tenet converſio; unde congruè dicitur in tex. *Perſeverare cogantur*; quia licet allecti, tamen voluntarii intraverunt. Et quamvis dolus cauſam contractui dederit, & Eccleſia non debeat fraudem facere in ſuis contractibus, cap. *Per tuas*, *de donat.* imò bonæ fidei contractus dolo initus fit ipſo jure nullus, cap. 1. 15. *quæſt.* 6. l. *Et eleganter*, *ff. de dolo*; tamen ſecus eſt in ſpiritualibus, c. Dudum, & ibi gloſ. *in ver. Spes*, *infr. de converſ. conjugat.* cap. *Cum dilectus*, & ibi gloſ. *fin.* & Doctores, *ſupra quod met. cauſ.* nam ſecundum Archid. *loc. citat. circa finem.* Ideo ſpiritualis contractus etiam dolo initus valet, quia hic dolus ſuum effectum non habet; effectus enim, & finis doli eſt decipere, ut l. 1. §. *Dolum*, *ff. de dolo*, iſte autem non decipitur, quia vice Dei hominem ſupra caput ſuum imponit, cap. *Statuimus*, 19. *quæſt.* 3. Item non poteſt dici deceptus qui ſe Chriſto conjunxit, ut ait gloſ. in d. cap. *Conſtituit*, *in ver. Co-*
10 *gantur*: dolus enim, quò quis inducitur ad meliorem vitam, dicitur dolus bonus; & ideo valet profeſſio, quia jura non ſubveniunt niſi adverſus dolum malum, ut dicit Abbas in d. cap. *Cum dilectus*, *num.* 12. & Bero. in c. *In præſentia*, *num.* 107. *verſ. Ratio diverſitatis*, *de probat.* & ante eos gloſ. præalleg. in d. cap. *Dudum*, & eſt textus in cap.
11 *Veniens*, *de converſ. conjugat.* Dolus autem malus eſt calliditas, fallacia, ſeu machinatio ad circumveniendum, fallendum, & decipiendum alterum adhibita, ut diffinitur in d. l. 1. §. *Dolum*, *ff. de dolo*. Quo fit ut minor per dolum, & circumventionem illectus, & ſeductus ad religionem ingrediendam non reſtituatur in integrum, ut tenet gloſ. *fin.* in d. c. *Cum dilectus*, *ſupra quod met. cauſ.* [Quia (inquit) non videtur deceptus qui meliorem vitam elegit, vel cujus conditio melior facta eſt,] ut aſt Turrecrem. in d. cap. *Conſtituit*, *circa finem*, & ſequitur Abbas in cap. *Cum virum*, *num.* 6. *ſupra eodem*, & fuit dictum gloſ. in d. cap. *Dudum*, *in ver. Spes.*

12 Nec prædictis obſtat quod Concilium Tridentinum in *cap.* 17. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* jubeat explorari voluntatem puellæ an ſit ſeducta; ſiquidem hoc tantum innuit ut non liceat puellas ſeducere ad religionem ingrediendam: ſed hinc non ſequitur ut ſi fuerint ſeductæ, non obligentur ex profeſſione, cum præſertim omiſſio explorationis voluntatis profeſſionem non vitiet, ut Sacr.
13 Congregatio declaravit. Unde quod ſuperiùs diximus dolum, quo quis inducitur ad religionem, eſſe bonum dolum. Notabiliter limita ut procedat tantummodo reſpectu ipſius ingredientis, cujus conditio melior effecta eſt, nõ autem reſpectu inducentis; quia fas non eſt deceptoriè quemquam ſeducere, vel allicere ad religionem, ſi tamen fiat, hoc non irritat votum, ut declarat Innoc. præallegat. in cap. *Dudum*, *num.* 4. *in ver. Allexerunt*, *de converſ. conjugat.*

14 Cur autem bona puellæ, ut præfertur ſeductæ, vel illectæ non acquirantur monaſterio, quod eſt ſecundum membrum primæ inſpectionis ſimiliter multiplex eſt ratio. Prima deducitur ex d. cap. *Conſtituit*, 20. *q.* 3. videlicet ne turpis lucri ſectatores, qui non in fructum animarum, ſed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes quempiam circumveniendo totonderunt, id eſt ad profitendum induxerunt, ex ſua circumventione, & dolo com-
15 modum conſequantur. Unde ex eo textu congruè Turrecrem. in extremis verbis ſumit argumentum, quod nulli ſuus dolus debeat eſſe lucroſus. Altera ratio eſt ſecundum Bero. in d. c. *In præſentia*, *num.* 105. *de probat.* quia oblatio bonorum, quæ ex profeſſione conſequitur, ſapit naturam contractus bonæ fidei, & non ſtricti juris, cùm de jure canonico omnes contractus ſint bonæ fidei, ut
16 tradit Bald. in c. 1. *ſupra de plus pet.* Contractus autem bonæ fidei vitiantur ipſo jure propter dolum dantem cauſam contractui, ut d. cap. 1. 15. *q.* 6. & d. l. *Et eleganter*, & ibi Bart. & Doctores, *ff. de dolo*, Plenè Archid. in d. cap. *Conſtituit*, *num.* 1. & 3. & ibi etiam Bellam. *in princ.*

17 Tertiam denique rationem differentiæ cur valeat profeſſio illecti ad religionem, non autem bonorum oblatio ex profeſſione conſurgens ſubtiliter aſſignat idem Bero. in præallegat. c. *In præſentia*, *num.* 107. *verſ. Sed tu noviter conſidera*: nam ſecundum eum dolus ſive det cauſam, ſive incidat, ita demum vitiat, ſi ſit dolus ipſius contrahentis, ſecus ſi ſit dolus tertii, quia talis dolus etiamſi det cauſam, non nocet, ut eſt text. in d. l. *Et eleganter*, §. 1. & ibi notat Bart. Quando autem fit oblatio de perſona, & rebus duplex fit contractus, alter cum monaſterio, & conventu reſpectu bonorum; & hunc contractum vitiat dolus monaſterii, tanquam dolus contrahentis, ut in d. c. *Conſtituit*, 20. *q.* 3. & per Bart. in d. l. *Et eleganter*. Alter contractus fit de perſona cum Chriſto, & non cum homine; quia ratione voti quis obligatur Deo, ut c. *Magnæ*, *infr. de voto*, c. *Cum ad monaſterium*, *de ſtat. Monachor.* gloſ. *ult.* in d. cap. *Cum dilectus*, cum ſimil. Unde non mirum ſi talis contractus obligationis perſonalis ex dolo Abbatis, vel monaſterii non vitiatur, nec eſt ipſo jure nullus; quia ſi vitiaretur, diceretur vitiari ex dolo ter-

tertii, hoc eſt Abbatis, vel monaſterii, quod non eſt dicendum.

18 Non obſtat ſi dicatur. Ad hoc ut bona auferantur monaſterio, requiritur ut dolus præceſſerit ſimul à Prælato, & majori parte conventus, eo quod cùm receptio Monachorum ſpectet ad Abbatem, & conventum ſimul, cap. *fin.* & ibi gloſ. & Doctores *infr. eod. lib. 6.* dixi in c. *Porrectum*, & c. *Ad Apoſtolicam. ſupra eodem.* factum illorum bene poteſt nocere monaſterio, gloſ. *in rub. C. Quæ ſit longa conſuetudo*, & *ſupra de his quæ fiunt à maior. par. cap. per totum*, & cap. *Cum omnes, de conſtitut.* At verò dolus ſolius Abbatiſſæ, vel plurium Monialium non conſtituentium majorem partem conventus non videtur obeſſe monaſterio in hac bonorum acquiſitione; quia delictum, &c. cap. *Delictum, de regul. iur. lib. 6.* & hanc deciſionem ponit Abbas, in cap. *Dudum, in gloſ. in verb. Aliquando, infra de converſ. coniugat.* Berò, *conſ.* 28. *num.* 11. *vol.* 1. Lell. Zecchius *de Republ. Eccleſ. in tit. de regular. num.* 14. *limit.* 1. & Tapia in authen. *Ingreſſi in ver. Sua, cap.* 11. *num.* 20. *C. de Sacroſanct. Eccleſ.*

Etenim reſpondetur objectam deciſionem poſſe tantum admitti ſi dolus adhibeatur à perſona alicujus privati religioſi, vel à minori parte conventus, & in hoc caſu loquitur Abb. in d. cap. *Dudum*, ubi primò ponit regulam, Quod monaſterium privetur bonis quando induxit aliquem dolosè ad ingrediendum non propter Deum, ſed propter bona temporalia ingreſſi, & mox limitat quando totum monaſterium fuit in culpa, ſecus ſi particularis perſona; quia delictum ſingulare non debet monaſterio obeſſe, ut in cap. *Venerabilis, de except.* & cap. *Si Epiſcopum*, 16. *q.* 6. Hoc inquam caſu admitti poteſt ſupradicta deciſio, prout eam admittit Bero, in d. c. *In præſentia*, *n.* 108. ubi illam tuetur ab impugnationibus Decii ſentientis oblationem bonorum vitiari etiam propter dolum unius Monachi. At verò ſecus dicendum eſt ſi dolus fuerit adhibitus ab ipſo Abbate, vel Abbatiſſa; tum quia textus in d. cap. *Conſtituit*, conſiderat dolum, & circumventionem ſolius Epiſcopi, vel Abbatis, non autem monaſterii: tum quia Abbas,
19 & Prælatus tutori, vel curatori æquiparatur, in cap. *Quia Epiſcopus*, & ibi gloſ. *Magiſtralis, poſt medium, verſ. Alij comparant*, 5. *qu.* 3. Unde ſicut do-
20 lus tutoris, vel curatoris dans cauſam contractui nocet pupillo. ita & dolus Abbatis, vel Abbatiſſæ, ex his quæ ſcripſit Bart. in d. l. *Et eleganter, in fin. 2. col. ff. de dolo.* Tum denique quia hoc caſu non verſamur in bonis acquiſitis, ſed in acquirendis per profeſſionem puellæ, ut præfertur, ſeductæ. In quærendis autem ſolus Prælatus poteſt monaſterio præjudicare gloſ. not. in c. *Illud, §. Si ergo, in ver. Meliorem*, 16. *q.* 6. Innoc. in cap. *Fraternitatis, de donat.* Abb. in cap. *Verum, num.* 3. *verſ. Nam in acquirendis*, ſolus Prælatus poteſt nocere Eccleſiæ infr. de condit. appoſit. latiſſimè Jaſon in l. *Hoc legatum, ff. de legat.* 3. Rota *diverſ. par.* 3. *lib.* 2. *deciſ.* 109. *n.* 4. Unde hanc partem tuentur in d. c. *In præſentia, de probat.* Felin. *n.* 9. Decius, *n.* 33. Bero, *nu.* 110. & Ferrett. complures alios allegans *num.* 22. & 23. & Navarr. *comm.* 2. *num.* 31. *de regular.* quos noviſſime ſequitur Thom. Sanchez *in ſumm. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 34. *n.* 6. & nihilominus in caſu hujus puellæ interceſſit dolus, & circumventio non tantum Abbatiſſæ, ſed etiam monialium, ut in
thema te, unde ceſſat omnis difficultas.
22 Circa ſecundam inſpectionem manifeſtum eſt
profeſſionem regularem fieri poſſe etiam in arti-
culo mortis, & profitentem obligare, ut eſt
textus clarus hic in illis verbis. (cum ægritudine
nimia laboraret, quaſi de morte ſecurus, & de
recuperanda ſanitate deſperans.) concordat
textus in cap. *Sicut tenor*, ibi, de præſenti vita de-
ſperet, & in cap. *Porrectum*, ibi, infirmitate grava-
tus, necnon ibi, metuens ne voto decederet non
completo, *ſupra eod.* & in cap. *Ex parte, il primo,*
infr. de converſ. coniugat. & in ſpecie hic notant An-
char. & Abb. ambo *num.* 1. Speculat. *in tit. de ſtat.*
Monachor. §. 1. *ſub num.* 71. *verſ. Cæterum*, Bald. in d.
Authen. *Si qua mulier, verſ. Septimo quæro, C. de Sa-*
croſanct. Eccleſ. Doctores in d. c. *In præſentia, de*
probat. & præſertim Bero, *num.* 197. ubi firmat eum,
qui fervore infirmitatis, & doloris impatientia
metu mortis ingreditur, & profeſſionem facit in
aliquo monaſterio, teneri in religione perſeve-
rare, nec eſſe locum pœnitentiæ, quod tamen in-
tellige dummodo ſit mentis compos; aliàs enim
non obligaretur, veluti ſi tanta eſſet morbi vis, ut
in phrenitidem incidiſſet, in quo caſu loquitur
textus in d. c. *In præſentia*, Ad idem d. c. *Sicut te-*
nor, cap. *Gonſaldus*, & ibi notat 17. *qu.* 2. cap. *Neque*
furioſus, 32. *q.* 7. & cap. *fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* l. *Sa-*
num mente, C. de tranſaction. & hic notat gloſ. *in*
ver. De morte ſecurus, Hoſtien. *in princ.* Bero, *ubi*
23 *ſupra, num.* 199. & alii communiter. Et eſt ſimile
in matrimonio carnali; nam etſi mortiſerè quis
ægrotet, tamen niſi ſit extra mentem poſitus, va-
lide contrahit, ut notat Jo. Andr. in regula, *ſine*
culpa, de regul. iur. lib. 6. *in Mercur.* & Abb. *hic in* 1.
not. Cyn. in l. *Nuper, C. de natural. liber.* Alex. in l.
Si quis poſthumos, ff. de liber. & poſthum. & alibi paſ-
ſim Doctores.
Quinimo Pius V. indulſit Monialibus novitiis
Ordinis S. Dominici ut in articulo mortis con-
ſtitutæ poſſint profeſſionem emittere, dummo-
do aliàs ſint legitimæ ætatis, etiam anno proba-
tionis nondum completo, ut in ejus litteris in-
cipien. Summi Sacerdotii in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 315.
tametſi litteræ hujuſmodi aliquibus videantur
redactæ ad terminos juris, & Concilii Tridentini
à Greg. XIII. in conſtitutione quæ incipit, *in tan-*
ta, eod. tom. 2. *pagin.* 370. de quo tamen dic ut
ſcripſi in cap. *Ad Apoſtolicam, in ult. not. verſ. Fallit ſe-*
cundò ſupra eodem.
24 Neque huic concluſioni adverſatur quod me-
tus mortis, veluti cadens in conſtantem virum, in-
ficiat profeſſionem, ut cap. *Perlatum*, & cap. *Cum*
dilectus, ſupra de ijs, quæ vi, metuſve cauſa, Archid. in
d. cap. *Conſtituit, num.* 3. *verſ. Cum ergo facilius* 20.
quæſt. 3. ubi exactè inquirit rationem differentiæ
cur in ſpiritualibus contractus metu initus ſit ip-
ſo jure nullus, dolo autem initus teneat; cum ta-
men in aliis contractibus bonæ fidei magis offi-
ciat dolus, quàm metus.
Quoniam, ut reſpondet glo. 1. *hic*, idcirco timor
mortis impedit Monachatum in d. cap. *Perlatum*,
quia monachatur ibi ut evadat mortem corporis,
hic verò non monachatur ut evadat mortem cor-
poris, ſed potius mortem animæ. Fortè gloſ. ha-
buit bonum intellectum, licet mentem ſuam non
ſatis aperiat. Sed tu dic plenius ſecundum Hoſt.
25 *n.* 1. quandoque imminet timor mortis accidenta-
lis, quandoque timor mortis accidentalis. Si im-
mi-

Digitized by Google

mineat timor mortis naturalis, ſeu, ut Theologi dicunt, ab intrinſeco, ut in graviter ægroto, votum non impeditur, ut hic, & in d. cap. *Ex parte, il primo, de converſ. conjugat.* & d. cap. *Porrectum,*
26 *ſupra eod.* Si vero immineat timor mortis accidentalis, tunc ſubdiſtinguendum an illa ſit cauſalis, vel violenta, & quidem ſi timeat mortem accidentalem caſualem, idem dicendum quod in primo caſu, ut ſcilicet votum non impediatur, putà navigat, & periclitatur navis, vel timet incendium, ruinam, vel peſtem, aut cladem, quæ forſan Deus immittit ut homines convertantur, ut cap. *Revertimini, 16. q. 1.* cap. *Sanctum eſt, de conſecrat. diſt. 4.* & in Auth. *Ut non luxurientur contra*
27 *naturam 1. reſpon. & §. 1. collat. 6.* ſin autem timeat mortem accidentalem violentam, tunc irrita eſt profeſſio, ut d. cap. *Perlatum*, cum ſimil. Ratio
28 diverſitatis eſt, quia in hoc ultimo caſu, idest cum timetur mors accidentalis violenta, metus incutitur à b homine, non à Deo, & contra violentiam hominis jura ſubveniunt, ut l. 1. *& toto titulo, ff. quod met. cauſ.* In primis verò duobus caſibus, nempe cum ingruit timor mortis naturalis, vel accidentalis caſualis, immittitur timor à Deo forſan ad animæ converſionem, ut proximè dictum eſt, contra quod non competit reſtitutio, ut notat Jo. Andr. in c. *Cum virum, ſupra eod.* nec eſſet ſuperior, qui illam dare poſſet, c. *Inferior, 21. diſt.* & cap. *Cum inferior, ſupra de maior. & obedient.* nam & Deus quandoque per flagella corripit peccatores, c. *Nabuchodonoſor, 23. q. 4.* Et hoc videtur ſentire gloſ. noſtra dum ait: [Timor mortis hic monachatum non impedit, quia non monachatur ut evadat mortem corporis, ſed mortem animæ] id eſt quia timor non ab homine, ſed divinitus incutitur ad animæ ſalutem. Ita diſtinguit Hoſt. cui Jo. Andr. Henric. Boich. & cæteri conſentiunt. Et hoc ipſum in effectu voluit idem Hoſt. *in ſumma hoc tit. §. Et qualiter, circa princ.*

29 Tu verò in ultimo caſu, idest cum imminet timor mortis accidentalis violentæ, ſeu ab extrinſeco, ſubdiſtingue an timor hujuſmodi ſit ordinatus ad profeſſionem extorquendam, an non; ut in primo caſu irritet profeſſionem juxta textum in prææallegat. cap. *Perlatum*, non autem in ſecundo. Unde ſi quis religionem ingrederetur, ut evaderet mortem ſibi imminentem ab inimicis, vel miniſtris Juſtitiæ propter conſcientiam ſcelerum valeret ingreſſus, ut ſcripſi plenè in cap. *Si quis, à num. 81. ſupra eod.* & innuit *hic* Butr. licet valde ſuccinctè, *num. 8.* dum ait timorem mortis tunc demum impedire votum, quando in illius finem ordinatur; aliàs ſecus. Itaque in caſu hujus puellæ cum timor fuerit mortis naturalis, ſeu ab intrinſeco propter morbum incurabilem, concludendum eſt profeſſionem ex hoc capite non fuiſſe irritam, & hoc planum.

30 Sed non levis eſt difficultas in poſteriori membro ſecundæ inſpectionis, videlicet an ad effectum ut dos puellæ ſit hæredibus reſtituenda, dolus, & fraus ſufficienter probetur ex hoc quod profeſſio emiſſa fuerit in articulo mortis, quando illius ſalus jam deſperata erat, Bald. in d. c. *In præſentia, num. 31. de probat.* affirmat Doctores tenere profeſſionem in articulo mortis emiſſam non nocere ſubſtituto, quia videtur in fraudem, & idem Bald. in Auth. *Niſi rogati, col. fin. num. 24. C. Ad Trebell.* ubi quærit. Quid ſi rogatus reſtituere hæreditatem in ultimo vitæ ſpiritu ſe Monachum faciat, & profiteatur, an id obſit fideicommiſſario. Et reſolvit non obeſſe; quia videtur in fraudem feciſſe, allegat l. *Filiæ meæ, ff. ſoluto matrimonio*, & l. *Omnes. §. Lucius, ff. quæ in fraud. credit.*
31 facit quod ipſe Bald. notat in Auth. *Si qua mulier, col. penul. verſ. Septimo quæro, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* ubi dicit: ſuſcipientem in morte habitum religionis non cenſeri profeſſionem emittere, nec illius bona in monaſterium transferri, allegat Speculatorem idem dicentem *in titul. de ſtat. Monachor. §. 1. circa finem.* Eamdem opinionem amplectitur *hic* Petr. de Anchar. *n. 1.* ubi poſtea quam dixit poſſe quem valide profiteri, etiamſi de vita deſperet, ſtatim ſubdit: [Hoc limitarem verum eſſe, niſi forte alteri fieret præjudicium per ingreſſum talem, puta fideicommiſſario univerſali, cui debet fieri reſtitutio, quia iſte ſine liberis decedebat: nam ingrediendo, & profitendo in mortis articulo, licet videatur liberos habuiſſe per d. c. *In præſentia*, non videtur hujuſmodi profeſſio fideicommiſſario nocere.) Et ſequitur Jo. de Anan. *in 1. notab.* Et pro hac parte facit optimè textus, quem Bald. allegat in d. l. *Filiæ meæ, ff. ſolut. matrim.* ubi repudium miſſum à marito uxori ſuæ ægrotanti tanquam fraudulentum non præjudicat patri, qui ſtipulatus fuerat dotem ſibi
32 reddi ſoluto matrimonio per mortem. Ad idem facit textus in c. 2. *de renunc. lib. 6.* quod prodiit ex utero d. l. *Filiæ meæ*, ubi expreſſum eſt renunciationem beneficii factam in mortis articulo præ-
33 ſumi in fraudem expectantis. Demum facit pro hac parte quod Pius V. dum in ſua conſtitutione indulſit Monialibus Novitiis Ordinis S. Dominici, ut in articulo mortis conſtitutæ profiteri poſſent, etiam ante añum probationis expletum, ut dictum eſt ſupra *num. 23. verſ. Quinimo*; cum myſterio adjecit clauſulam illam. Ita tamen ut ſic decedentes conſequi poſſint indulgentiam, & alias gratias, quas moniales verè profeſſæ decedentes conſequuntur. Hinc apertè inſinuant in ſultum hoc ſuffragari tantummodo quoad ſpiritualia, & concernentia ſalutem animæ profitentis, non autem quoad bona temporalia in præjudicium fideicoñiſſarii, aut venientium ab inteſtato, quod tenuerunt nonnulli ex recentioribus relati à modernis. Collectarius in cap. *Ad Apoſtolicam, num. 4. ſupra eodem.*

34 Cæterum opinionem Baldi, & ſequacium impugnat in d. c. *In præſentia*, Decius *num. 209. verſ. Sed tamen iſta*, & fuſiùs Bero, *num. 204.* tum quia non eſt veriſimile, ut quis velit in vita ſua privari, & ſpoliari omnibus bonis, & jugo religionis ſe ſubjicere ad finem ut poſt mortem ſuam excludatur fideicommiſſarius; quin potius hinc elicitur fortior præſumptio quod motus fuerit bono ze-
35 lo: tum quia in extremo vitæ conſtitutus non præſumitur immemor ſalutis æternæ, arg. l. *Merito, ff. pro ſocio*: tum denique quia in dubio in his, quæ habent juris aſſiſtentiam, & ſunt ex genere bonorum, ſicuti eſt profeſſio regularis, dolus non eſt præſumendus, arg. eorum, quæ tradit Bart. in l. *Non ſolum, §. & probari, ff. de nov. oper. nunc.* juncto hoc c. Et c. *Porrectum, ſupr. eod.* Quinimo ut dolus, & fraus præſumatur, præcedere debent perſpicua indicia, ut l. *Dolum, C. de dolo.*

Prima opinio in propoſita facti ſpecie verior videtur; quoniam puella hæc non tantum fecit profeſſio-

feſſionem laborans in extremis, ſed etiam ſeducta perſuaſionibus Abbatiſſæ, & Monialium, ut conſtat ex dictis ſuprà in prima inſpectione. Verum cum hic articulus præſumptæ fraudis ſit admodum controverſus, & pendeat ex conjecturis, & circumſtantiis, quæ in facto conſiſtunt, & poſſunt aliter atque aliter ſe habere: ſatius eſſet illum rejicere ad judicem Ordinarium, ut mos eſt S. Congregationis, & poſſet ſimpliciter reſpondere profeſſionem emiſſam in mortis articulo, & ad perſuaſionem Abbatiſſæ, & Monialium, niſi aliud obſtiterit, eſſe validam; ſed dotem ita demum eſſe proximioribus reſtituendam, ſi de fraude legitimè conſtiterit, quod judex cauſæ diligenter diſpicere debebit. Et ita reſponſum.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Licet.

S V M M A R I V M.

1 *Regularis zelo ſanctioris vitæ ad arctiorem ordinem tranſire poteſt licentia petita, licet non obtenta, etiamſi prima religio ſuper hoc ſit privilegiata, & n. 11.*
Declaratur num. 22. & 23.
2 *Privilegium aliquibus religionibus conceſſum de non tranſeundo ad arctiorem intelligitur de tranſitu indiſcreto, & num. 22. & 23.*
3 *Iuramentum ubi prohibetur, temerarium tantum cenſetur prohibitum.*
4 *Lex privata, ideſt inſpiratio divina, præiudicat legi publicæ, ideſt communi.*
5 *Privilegium debet potiùs interpretari, ut nihil operetur, quàm ut iuri divino præiudicet.*
6 *Religioſi manere debent in ea vocatione qua vocati ſunt.*
7 *Nec tranſire debent ad aliam religionem ſine magna neceſſitate, vel utilitatis cauſa.*
8 *Hominem ſimul univerſis fulciri virtutibus, impoſſibile eſt.*
9 *Planta non coaleſcit quæ ſæpe transfertur.*
10 *Manere quis debet in ſua vocatione, niſi inſtinctu Spiritus Sancti ad perfectiorem vitam inducatur.*
11 *Regularis petita, licet non obtenta licentia tranſit ad ſtrictiorem religionem authoritate propria, vel potiùs Spiritus Sancti, & ſic iure divino naturali, & num. ſeqq. & num. 39.*
12 *Votum pr[illegible]ium iure divino naturali licitum eſt in melius commutare.*
14 *Concilium qui tenetur requirere, tamen ſequi non adſtringitur.*
15 *Prælatus regularis ſine iuſta cauſa denegans licentiam ſubdito tranſeundi ad arctiorem religionem mortaliter peccat.*
16 *Epiſcopus non poteſt eccleſiam deſerere, ut tranſeat ad religionem ſine licentia Papæ; nec debet huiuſmodi licentiam petere, aut obtinere quamdiu ſuis ſubditis prodeſſe poteſt.*
17 *Vita activa eſt fructuoſior, quàm contemplativa.*
18 *Religioſus poteſt epiſcopari, ſed [illegible] opus non poteſt monachari.*
19 *Regul[illegible] ad ar[illegible]orem religionem licentia petit.[illegible] entia, requiritur.*

Primò, ut ſecunda religio ſit ſtrictior quoad actualem obſervantiam, num. 20.
Secundò, ut prima religio non ſit ſuper hoc ſpecialiter privilegiata, num. 22.
Tertiò, ut tranſitus non redundet in iacturam, vel infamiam primæ religionis, num. 24. & ſeqq. uſque ad n. 30. & n. 45.
Quartò, ut tranſiens non moveatur ex temeritate, vel levitate, ſed zelo ſanctioris vitæ, num. 32.
Et quomodo de huiuſmodi zelo conſtare debeat num. 31.
Et quid ſi de hoc probabiliter dubitetur, num. 31.
Et quando dicatur probabiliter dubitari, num. 33 & 35.
Quintò, ut licentiam petat à ſuo Prælato immediatè num. 36.
Et an debeat eam petere etiam à conventu, num. 37 & ſeqq.
Sextò, ut ſit tacitè, vel expreſſè profeſſus, n. 40.
Septimò, ut ſit ſubditus, non autem Prælatus num 41.
Octavò, ut licentiam petat ante tranſitum, n. 44.
Nonò, ut [illegible] petat cum humilitate, & puritate num. 45.
Decimò, ut cauſam ſui tranſitus aſſignet Prælato ſuo, num. 46.
Vndecimò, ut debito tempore expectet reſponſum, num. 47.
Et quid ſi Prælatus non reſpondeat, aut non probabiliter num. 48.
Duodecimò, ut conſtet Prælato ſecundam religionem paratam eſſe illum recipere ad quam rectè ſe transferat, num. 49.
Decimotertiò, ut veniat cum litteris dimiſſoriis Prælati ſui n. 50.
Quod ſi venerit ſine dictis litteris, quid facere debeat Prælatus ſecundæ religionis, n. 51.
20 *Religio una ut ſit arctior altera, non attenditur an habeat ſtrictiorem regulam, ſed ut modo in ea arctior vita ducatur.*
21 *Regularis poteſt tranſire à religione, in qua remiſſiùs vivitur, ad minorem religionem melius obſervatam. Sed cum dubitatur an ſecunda religio ſit arctior, Superioris iudicium eſt requirendum.*
22 *Privilegio Ciſtercienſium, & Societatis Ieſu ne illorum profeſſi tranſire poſſint ad arctiorem religionem ſine licentia Superioris obtenta, non gaudent aliæ religiones per communicationem.*
23 *Sed ſi Superior licentiam pertinaciter denegaret, recurrendum eſſet ad proximum Superiorem.*
25 *Regularis, qui ad arctiorem tranſivit, revocari poteſt prior eccleſia enormiter læditur.*
Et hoc per viam iuris communis ſi teneret tranſitus, vel per viam reſtitutionis ſi non teneret, ibidem.
26 *Alienatio perſonarum maior, & gravior cenſetur, quam rerum, & num. 39.*
27 *Opera iu[illegible]tiæ præponenda ſunt operibus charitatis.*
28 *C[illegible]us ſæ[illegible]aris tranſire poteſt ad religionem, non petita Epiſcopi licentia, imo & ipſo contradicente.*
29 *Epiſcopus tamen poſſet eum repetere, ſi eccleſia gravem pateretur iacturam, licet tranſiviſſet de eius licentia.*
31 *Regularis petita licentia præmunitur bono zelo ad arctiorem religionem tranſire.*

32 *Quod ſi de hoc dubitetur, recurrendum eſt ad Superiorem, ad quem ſubditus appellaret, ſi gravaretur, & requiritur eius licentia petita, & obtenta.*

33 *Regularis quibus coniecturis deprehendatur tranſiiſſe ad arctiorem Ordinem ex cauſa temeritatis, ſeu levitatis.*

34 *Canonicus Regularis, qui non poteſt vivere ſine carnibus, dicitur tranſire ad Monachos ex temeritate.*

36 *Prælati ſui appellatione venit Prælatus immediatus monaſterij, non autem Generalis, vel Provincialis, niſi aliud habeat conſuetudo, vel ſtatuta Ordinis.*

38 *Intellectus, cap.* Statuimus, 19. q. 3.

39 *Regularis tranſiens ad ſtrictiorem ordinem non alienatur, ſed in melius commutatur auctoritate Superioris.*

40 *Novitius poteſt ad aliam religionem tranſire abſque Superioris licentia.*

41 *Prælatus an poſſit ad ſtrictiorem religionem tranſire petita, licet non obtenta Superioris licentia.*

42 *Quid ſi habeat alium Superiorem citra Papam.*

43 *Et quid ſi ſit Papæ immediatè ſubiectus.*

44 *Licentia ubi in aliquo caſu exigitur, non ſufficit eam petere ex poſt facto.*

47 *Licentiam, vel conſilium qui debet petere, tenetur debito tempore reſponſum expectare.*

48 *Regularis an poſſit tranſire ad arctiorem ſi petita licentia Prælatus nil reſpondeat, aut non probabiliter, vel ſine cauſa licentiam deneget.*

49 *Regularis diſcedens è monaſterio, ut tranſeat ad arctiorem religionem, antequam conſtet eam paratam eſſe illum recipere, fugitivus eſt, & apoſtata.*

52 *Tranſitus ad arctiorem ordinem non petita licentia an ſit irritus, itaut regularis ad primum ordinem revocari poſſit, & n. ſeqq. uſque ad n. 60.*

53 *Quid ſi tranſierit ex temeritate ſeu levitate.*

54 *Et quid ſi zelo melioris frugis.*

55 *Licentia tranſeundi ad ſtrictiorem ordinem peti debet à Monacho ex honeſtate; non autem ex neceſſitate.*

Contrarium, num. 56.

57 *Regularis tranſiens ad arctiorem non petita licentia præſumitur motus ex animi levitate.*

58 *Circuitus non eſt inutilis quando per eum ſatisfit canoni.*

60 *Monachus morari debet apud monaſterium, ad quod tranſivit, lite pendente ſuper eius tranſitu.*

61 *Monialibus an liceat de uno monaſterio tranſire ad aliud ſtrictioris obſervantiæ petita, licet non obtenta, Superioris licentia.*

62 *Religio tota, ſeu domus religioſa an poſſit ſe ad ſtrictiorem religionem transferre.*

5 LICET. Profeſſus religionis privilegiatæ quod de illa ad aliam etiam arctiorem tranſire non poſſit, petita Prælati ſui licentia, quamvis non obtenta, poterit zelo ſanctioris vitæ arctiorem regulam profiteri. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & Joan. de Anan. vel aliter ſecundum Abb. Poteſt religioſus a zelo ſanctioris vitæ ad religionem tranſire ſtrictiorem petita priùs licentia Prælati ſui, licet non obtenta, etiamſi primum monaſterium ſit privilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius tranſire non poſſit. Dividitur in duas partes principales. Prima ponit exordium, ex quo ſecunda factum diffinit, ibi, *Cum ergo*; & prima pars facit quinque; nam primò ponit formam privilegij; ſecundò ipſius interpretationem, & interpretationis cauſam, ibi, *quia tamen*; tertiò illam fortificat ibi, *Cum etiam*; quartò illam reaſſumendo ſpecificat ibi, *Quocirca*; quintò, ſpecificationem determinat, ibi, *Illa*, Jo. Andr.

2 Nota ex prima parte textus, Indultum aliquibus religionibus conceſſum, quod profeſſi apud eas tranſire non poſſint ad religionem arctiorem, ita eſſe temperandum, ut intelligatur ſi tranſitus fiat ex temeritate, vel levitate: ſecus verò ſi zelo perfectioris vitæ, gloſ. *hic in ver. Ex temeritate* Butr. & Cardin. *in 1. notab.* unde Innoc. *in princ. in ver. Tranſire*; ſupplet, id eſt temerariè, ſeu ſi velit diſcretè tranſire, non obſtante privilegio tranſire poterit, & concordant Hoſt. *in princ. in ver. Poſſit*, & Jo. Andr. *n. 2. in ver. Tranſire*, ubi quod privilegium non impedit diſcretum tranſitum.

3 Similis interpretatio fit in juramento, quod ubi prohibetur, temerarium tantum intelligitur prohibitum, cap. *Ita ergo. 22. quæſt. 1.* gloſ. *ubi ſupra*, & Hoſt. *num. 5.*

4 Rationes cur hoc privilegium ita ſit interpretandum, habes in littera, nempe quia ubi ſpiritus Dei eſt, ibi libertas, & *qui Spiritu Dei aguntur non ſunt ſub lege*; quia lex non eſt poſita juſto, & lex privata, id eſt inſpiratio divina, & lex conſcientiæ præjudicat legi publicæ, id eſt communi.

5 Et ex hoc, & ex textu deducitur, ut quando privilegium juri divino ſeu inſpirationi divinæ poteſt in aliquo præjudicare, ſit ſtrictiſſimè intelligendum, itaut nec debeamus illud interpretari ut aliquid operetur, ſi non poteſt illud operari ſine derogatione juris divini, ſeu libertatis ſpiritus; quod eſt valde notandum ſecundum Abb. *hic in primo notabili.*

6 Secundò nota ibi, *vocatus.* Unumquemque religioſum debere in ea vocatione permanere, in qua vocatus eſſe dignoſcitur, ſecundum Apoſtol. 1. *Ad Corinth.* 7. & dic vocatione, id eſt profeſſione, ut *hic* per Jo. Andr. *num. 2. in verb. Vocatus.*

7 Quapropter ſecundum D. Thomam *in 2. 2. q. 189. art. 8. in corp.* & Jo. Andr. *ubi ſupra*, non eſt laudabile de una religione ad aliam tranſire ſine magna neceſſitatis vel utilitatis cauſa, tum per hanc authoritatem, tum quia ex hoc plerumque ſcandalizantur illi, qui relinquuntur; tum quia veriſimilius eſt quem proficere in religione, cui aſſuevit, quàm in illa, cui non aſſuevit cæteris paribus.

8 Unde in collationibus Patrum *coll. 14. c. 5. in princ.* legitur Abbatem Neſtorium dixiſſe: [Unicuique utile eſt, ut ſecundum propoſitum, quod elegit, ſummo ſtudio, ac diligentia ad operis cœpti perfectionem pervenire feſtinet, & nequaquam à ſua, quam ſemel elegit, profeſſione diſcedat, & rationem ſubjicit: Impoſſibile enim eſt unum, eundemque hominem ſimul univerſis fulciri virtutibus, quas qui voluerit pariter attentare, in id incidere eum neceſſe eſt, ut dum omnem ſectatur, nullam integrè conſequatur.] Huc etiam ſpectat illud Marci Varronis: Nunquam perveniet qui quot videt calles ſectatur: & illud Senecæ *Epiſt. 2.*

9 (Primum argumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe conſiſtere, & ſecum morari,) & *infra*: Nuſquam eſt qui ubique eſt; & in peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hoſpitia habeant,

Digitized by Google

beant, nullas amicitias. Item non coaleſcit planta,
10 quæ ſæpe transfertur. Verumtamen prædicta authoritas, Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat, [intelligi debet, niſi inſtinctu Spiritus Sancti ad ſanctiorem vitam inducatur; ut *hic* per Abb. *in 2. notab.* magnopere tamen cavendum, ne forte Angelus Satanæ in lucis Angelum ſe transformet, ut hic dicitur in littera.

11 Tertiò nota, ibi, *licentiam poſtulaverit*. Ad hoc ut regularis tranſire poſſit ad arctiorem regulam ſufficere licentiam Superioris petitam, licet non obtentam, ut hic eſt caſus ſecundum omnes in ſummario textus. Ad idem cap. *Mandamus*, juncta gloſ. *in verb. Monachus*, & cap. *Statuimus*, *19. quæſt. 3.* cap. *Non eſt vobis*, cap. *Sanè*, & cap. *Significatum*, *ſupra eodem*, & hic notat gloſſa *in ver. Licentiam poſtulaverit*, Hoſtien. *num. 9.* Joan. Andr. *num. 5.* & reliqui omnes, gloſſa in cap. *Ioannes*, *in verb. Monaſterium*, *ſupra eodem*. Item gloſ. in cap. *Cum ſingula*, *in verb. Canonicè*, *de præbend. lib. 6.* Et hanc eſſe veram, & indubitatam concluſionem omnium planè Doctorum firmat, Abbas *in conſ. 95. In præſenti*, *ante num. 1. verſ. Tamen vera*, *lib. 1.* & tunc religioſus ad arctiorem tranſire poterit propria auctoritate Innocen. *hic num. 1. in ver. Adimplere*, Hoſtien. *num. 14.* & Joan. Andr. *num. 4. in eodem verb.* Vel potius auctoritate Spiritus Sancti, ut idem Hoſtien. ait *num. 15. in verb. Indulgere*, & ita hoc videtur licere jure divi-
12 no naturali, quo licitum eſt votum proprium commutare in melius, ut per Cajetan. *in 2. 2. quæſt. 88. art. 12. paulo poſt princ. verſ. Ad huius evidentiam ſciendum*. Ad hoc cap. *Pervenit*, *il ſecondo*, *ſupra de iuremr.* & tenet noviſſimè Thom. Sanchez *ſuper Decalog. tom. 2. lib. 8. c. 7. num. 3.* & ſatis clarè deducitur ex littera hujus cap.

13 Et hinc ſolvitur objectum, quod ſæpè propter bonum obedientiæ omittatur quod aliàs eſſet bonum, cap. *Quid culpatur*, *23. q. 1.* Nam ut formaliter reſpondit Hoſtien. *hic num. 11.* Talis auctoritate hujus cap. eſt abſolutus: Quinimo à Spiritu Sancto intelligitur abſolutus à licentia impetranda, qui ei ſpirat ut tranſeat: ergo ei tanquam Superiori obediendum eſt, cap. *Qui reſiſtit*, *11. q. 3.* unde & excuſatur qui ad majus Tribunal vocatus eſt, l. *Contra pupillum*, *in fin. ff. de rei vendicat.* & patet in cap. *Gaudemus*, §. *Quia verò*, *verſ. Nec nlli unquam licuit*, & *verſ. Verumtamen*, *infra de divort.* Et eſt ſimile in Conſilio quod quis tenetur
14 requirere, & tamen ſequi non adſtringitur, ut c. *Cum olim*, *ſupra de arbitr.* Item ſimile in cap. *Potuit*, *de locato*, & l. *ult. C. de iure emphyt.* Quomodo autem hujuſmodi licentia ſit poſtulanda, & quæ deſiderentur ad hoc ut tranſitus ad arctiorem religionem ſit licitus, plenè examinatur infra in prima quæſtione.

15 Quartò nota ibi, *de iure teneri*. Prælatum regularem teneri ſine difficultate indulgere ſubdito licentiam migrandi an ſtrictiorem ordinem, ſi cum humilitate, & puritate fuerit poſtulata, ne videatur propoſitum impedire divinitus inſpiratum, ut in littera, & ex hac ratione deducitur, ut Prælati hujuſmodi licentiam protervè, & ſine juſta cauſa denegantes mortaliter peccent, ad hoc quod ſcripſi in c. *Si quis*, *n. 38. 39. & 40. ſupra eod.* & tenent relati à modernis Collectoribus *hic n. 16.*

16 Quintò nota, ibi, *deſerere Præſulatum*, Epiſcopum non poſſe eccleſiam ſuam derelinquere, ut tranſeat ad Religionem ſine licentia Rom. Pontificis, nec debere hujuſmodi licentiam poſtulare, aut etiam obtinere quamdiu ſuis ſubditis prodeſ-
17 ſe poteſt, Abbas *hic n. 6.* Rationem habes in textu, quia vita activa eſt fructuoſior, quàm contemplativa, & majus bonum minori bono præponitur. Unde in hoc caſu rectè præponitur doctrina ſilentio, ſolicitudo contemplationi, & labor qui-
18 eti religioſorum. Quo fit ut religioſus poſſit epiſcopari, cap. *Quod Dei timorem*, *infra de ſtat. Monach.* & cap. *unic. 18. q. 1.* ſed Epiſcopus non poſſit monachari, ut hic: nam plus eſt illuminare, quàm lucere. Hanc materiam latiùs proſequor in cap. *Niſi cum pridem*, *à num. 5. uſque ad num. 11. ſupra de renunciat.* ibi plenè videas.

19 QUÆRO generaliter, quæ requirantur ad hoc ut religioſus ex una religione ad aliam ſtrictiorẽ tranſire poſſit licentia petita, licet non obtenta.

Abbas *hic in 4. notab.* ponit tria tantum requiſita ad hoc ut religioſus licitè tranſire poſſit ad aliam religionem. Sed multò plura deſiderari, ſatis clare ex infra dicendis patebit.

20 Primò ergo requiritur, ut ſecunda religio ſit ſtrictior quoad actualem obſervantiam: non enim attenditur tempus inſtitutionis regulæ, ſeu primævi inſtituti, ſed neceſſe eſt, ut tempore tranſitus ibi ſtrictior vita ducatur. Et hoc innuit littera hujus tex. ibi, *vitam duceret arctiorem*, ut accuratè obſervat Abb. *in 9. notab.* ſubdens in hoc multos decipi exiſtimantes ſufficere, ut ſecunda religio habeat ſtrictiorem regulam, & probatur in c. *Sane*, *ſupra eod.* ibi: (Si locus, in quo nunc permanet, majoris religionis, quàm eccleſia Aromaten. exiſtat,) ubi Innocen. *in princ.* ponderando illud verbum, *Nunc*, [licet (inquit) monaſterium, ubi fecit profeſſionem, inſtitutum fuerit in diſtrictiori regula, & monaſterium ad quod tranſivit, in laxiori, tamen hoc non eſt attendendum, ſed quod monaſterium modo ſit arctius.] Et concordant ibi Hoſtien. *in princ. in verb. Nunc*: & Joan.
21 Andr. *n. 2. & 3.* qui ex hoc infert ſecundum Theologos de arctiori religione, in qua remiſſiùs vivitur, poſſe quem tranſire ad minorem religionem meliùs obſervatam. Quod expreſsè docuit S. Th. *in 2. 2. q. 187. art. 8. in corp.* ubi refert in collationibus Patrum Abbatem Joannem *in collat. 19. c. 2. 5. & 6.* de ſeipſo dicere, quod à vita ſolitaria, in qua profeſſus fuerat, tranſiit ad minorem, ſcilicet eorum, qui vivunt in ſocietate, propter hoc, quod vita eremitica cœperat declinare, & laxiùs obſervari. Et ex facto reſpondit Cardin. *in conſ. 28. Pro elucidatione*, *per totum*, *maximè num. 2.* dicens de hoc eſſe caſum in d. c. *Sanè*, & Abb. *d. conſ. 95. num. 1. lib. 1.* Lap. *alleg. 62. num. 6. verſ. Ad ſecundum*, & *alleg. 131. num. 1. verſ. Item quia*. licet hoc caſu id eſt cum dubitatur an ſecunda religio ſit arctior, videatur judicium ſuperioris neceſſarium, ſecundum Jo. Andr. *hic n. 3.* Henr. Boich. *n. 11.* & Abb. *n. 3.* Hoſtien. *in ſumm. tit. de vot. n. 7.* & Sylveſter *in verb. Religio 4. quæſt. 1. in 1. notab. & q. 2.* Quæ autem religio dicatur major, an ſcilicet quæ arctior, & durior eſt; an verò quæ perfectior, & fructuoſior, dixi poſt Jo. Andr. in c. *Sanè*, *à n. 24. uſque ad n. 66. ſupr. eod.* ubi plenè videas.

22 Secundò requiritur, ut prima religio non habeat privilegium ſpecificum, quod non ſufficiat licentia petita niſi etiam ſi obtenta, ſicut habent Ciſtercienſes, ſecundum Hoſtien. *hic in princ. in*

verb.

verb. Transire,& Jo. Andr. *num. 2. in ead. verb.* Simi-
le privilegium habet Societas Jeſu a Pio IV. &
Pio V. videlicet ne ab illa fieri poſſit tranſitus ad
quamcunque religionem, præterquam ad Car-
thuſia,nos abſque licentia ſuperiorum obtenta,ut
refert Sanchez *ſuper Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 7. nu.
28. poſt med. verſ. Tamen quia*, Pius IV. ſubdeus eo
privilegio gaudere omnes Mendicantes per com-
municationem. Quod non credo verum; quia
hujuſmodi communicationes non extenduntur
ad ea, quæ ſunt difficilis conceſſionis, juxta theo-
ricam Antonii de Butr. *in conſ.* 19. quod fuit ſæ-
pius approbatum in Sacra Congregatione Con-
cilii, & in Rot. Cæterum adverte, quia ſi hujuſmo-
23 di licentia pertinaciter denegaretur, recurrendum
eſſet ad proximum ſuperiorem, arg. cap. *Nullus, de
iurepatr.* ut notat Hoſtien. *hic num. 7. in verb. Vt ei
tranſeundi*: alioquin ſecundum eum, eſſet privi-
legium dare contra inſpirationem divinam, ſi ad
litteram ſervaretur.
24 Tertiò requiritur, ut tranſitus ad arctiorem
non redundet in jacturam, vel inſamiam primæ
religonis, ut probat hæc littera ibi, in jacturam,
vel injuriam ſui ordinis. Igitur ſi quis tranſire ve-
lit ad aliam religionem, etiamſi conſtet eam ar-
ctiorem eſſe, tamen tranſire non poterit, ſi ex ſuo
tranſitu gravem jacturam, vel infamiam prior re-
ligio ſuſtineret, arg. cap. *Si quis verò*, 11. *q.* 3. ſecun-
dum Innoc. *hic num.* 1, Hoſtien. *num. 5. in verb. In ia-
cturam.* Ratio eſt quia quis non debet eſſe lapis of-
fenſionis, vel cauſa ſcandali, cap. 2. *ſupr. de præ-
ſcript.* cap. *Niſi cum pridem*, §. *Pro gravi quoque ſcan-
dalo, de renunciat.* ſed & communis utilitas, quæ
verſatur in hoc, ut ad arctiorem religionem non
tranſeat, eſt meritò præſerenda; ut patet in hoc
cap. In verſ. *Illa ſemper regula.* Quinimo ſic tran-
ſiens revocari poſſet, ſi inde prior eccleſia enor-
miter læderetur. Et hoc per viam juris commu-
nis, ſi non teneret tranſitus, vel per viam reſtitu-
tionis in integrum, ſi teneret, ſecundum Hoſtien.
25 Quia ſicut ex gravi læſione rerum temporalium
reſtituitur eccleſia, cap. *Ad noſtram*, §. *fin. ſupra
de reb. eccleſ. non alien.* cap. 1. *de reſtit. in integr.*
ita, & multò magis reſtituenda eſſet in læſione
perſonæ, quia major, & gravior cenſetur aliena-
tio perſonarum, quàm rerum, arg. cap. *Præcipimus*,
2. *qu.* 1. ſecundum Hoſtien. *hic num.* 12. cum quo
concordant Jo. Andr. *num.* 22. Henric. Boich.
num. 7. Butr. *num.* 14. Anchar. *num.* 11. *in 2. oppoſit.*
Cardin. *num. 13. in 4. quæſt.* & Abb. *num.* 12. Vital. in
Clem. 1. *num.* 18. *de regular.* S. Anton. *in 3. par. tit. 1.
cap. 4. in fin. princ.* Sylveſter *in verb. Religio*, 4. *qu.*
27 1. *in fin.* Adde quod tranſitus ad arctiorem reli-
gionem zelo ſanctioris vitæ eſt actus charitatis, ut
patet in tex. ibi, ex lege privata; nam ut exponit
gloſ. lex privata eſt amor, Dei ſeu charitas, de
qua dicitur: Habe charitatem, & fac quicquid
vis, cap. *Radicata, de pœnit. diſt.* 2. Primam au-
tem religionem non lædere eſt actus juſtitiæ, l.
Iuſtitia, *ff. de iuſt. & iur.* At opera juſtitiæ præpo-
nenda ſunt operibus charitatis, cap. *Forte*, & cap.
28 *Denique* 14. *q.* 5. Confirmatur hæc exemplo Cle-
rici ſæcularis, qui quamvis poſſit tranſire ad Reli-
gionem non petita Epiſcopi licentia, quinimo, &
ipſo contradicente, ut c. *Duæ*, 19. *q.* 2. tamen poſſet
29 Epiſcopus eum repetere, ſi ex ejus tranſitu eccle-
ſia gravem pateretur jacturam, ſecundum Innoc.
hic num. 3. & Abb. *num.* 14. Nec mirum, quia
cum propter ſalutem animarum poſſit à religio-
ne avocari, etiamſi cum licentia tranſierit, ut pa-
tet in eo, quod legitur, & not. in cap. *Quod Dei ti-
morem, infra de ſtat. monach.* multò fortiùs ex ea-
dem cauſa hoc fieri poterit, quando tranſivit li-
centia Prælati non petita, vel etiam denegata, arg.
cap. *Admonet*, cum ibi notat. *de renunciat.* ut bene
hic per Hoſt. *num.* 7.
30 Quartò requiritur ut tranſiens ad arctiorem
religionem non moveatur ex temaritate, ſeu levi-
tate, ſed ex charitate, ſeu zelo ſanctioris vitæ, ut
hic eſt caſus, & eſt vera, & indubitata omnium
concluſio, ut inquit Abb. *d. conſ. 95. ante nu. 1. lib. 1.*
& hic junge quæ dixi ſupra *in 1. notab.* Quod ſi ob-
jicias: quomodo conſtabit de intentione Mona-
31 chi? Cum enim profundum ſit cor hominis, quis
ſcrutabitur illud? Sanè nemo alius poteſt ſcire
quo corde, qua conſcientia, qua fide moveatur,
niſi is, qui movetur, & Chriſtus, qui charitas eſt, &
cui voluerit Chriſtus revelare, & nullus alius: Re-
ſpond. Hoſtien. *hic n. 24. verſ. Nemo enim alius.* Stan-
dum eſſe illius juramento, de cujus intentione
quæritur, ut notatur in cap. *Significaſti*, §. *fin. in-
fra de homicid.* & nihilominus etiam ſine juramento
in caſu iſto propter exteriora, quæ bona appa-
rent, præſumendum eſſe intentionem eſſe bonam.
Et ideo textus in fine præcipit Priori, & Conven-
tui primæ religionis, ne Monachum ipſum ſuper
eo, quod de corde puro, conſcientia bona, & fi-
de non ficta feciſſe dignoſcitur ullatenus mole-
ſtent, quia charitas eſt fons vivus, cui non com-
municat alienus, ſcilicet à charitate, ut in gloſ. *ult.*
Atque ita ita tranſitum ad arctiorem religionem
ex facto ipſo quod habet ſpeciem boni, præſumi
ex bono zelo, niſi probetur contrarium, firmant
hic gloſ. *penult.* Hoſtien. *ubi ſupra*, Jo. Andr. *nu.* 18.
& Abb. *num.* 8. licet aliud videatur ſenſiſſe An-
char. *num. 7. in 9. notab.*
32 Cæterum ſi probabiliter dubitetur, utrum
quis velit ad ordinem arctiorem ex charitate, an
ex temeritate tranſire, Superioris eſt judicium re-
quirendum, ut in tex. Aliàs legitur judicio re-
linquendum, ut refert Hoſtien. *num. 16. in eodem
ver.* Et eſt ſimile in cap. *Pervenit*, 11. *qu.* 1. in cap.
Nullus, infra de iurepatr. & in §. *Si à Clero, in authen.
de Sanctiſ. Epiſc. coll.* 9. & ſic non ſufficit licentia
d. Superioris petita, ſed requiritur etiam obten-
ta. Quod expreſsè adnotavit Cardin. Cajetan.
in 2. 2. quæſt. 189. art. 8. poſt princip. & Sànchez *ſu-
per Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 7. num.* 16. Superior
autem in hoc caſu eſt ille, ad quem ſubditus ap-
pellaret ſi gravaretur, cap. *Vt debitus*, & cap. *Cum
ſpeciali, ſupra de appellat.* cum aliis proximè cita-
tis, & non ille, cum quo eſt quæſtio, *C. ne quis in ſua
cauſa ius dicat, in rubro, & in nigro*, ſecundum Hoſt.
hic num. 16. in verb. Superioris.
33 Quod ſi quæras quando dicatur de hoc proba-
biliter dubitari, ita ut ad Superiorem ſit recurren-
dum, dic ſecundum Abbat. Antiq. *hic n.* 2. ſi Mo-
nachus dixit in Capitulo cum eſſet bene verbera-
tus, ego non ero de cætero in hoc monaſterio, u-
tique non erit audiendus, quia non tranſit ex cha-
ritate. Sed ſi negat ſe hoc dixiſſe; res erit dubia,
& ideo, adeundus erit Superior, vel ſecundum
Hoſt. *num. 15. in verb. Probabiliter*, Jo. Andr. *num. 6.
in eod. verb.* & Cardin. *n. 13. in 5. quæſt.* Verba ha-
buit cum Prælato, vel cum aliquo ex ſociis, & di-
xit ſe deinceps in religione illa non amplius re-

manſurum illis viventibus; & ſic non ſolum du-
bitatur, ſed conſtat eum ex motu iræ hoc feciſſe,
vel quia eſt ſicut Arca Domini, non poteſt quieſ-
ſcere, ſed ſemper conſuevit diverſas religiones
34 mutare. Aliud exemplum ponit Innoc. *num.* 3.
in verb. Tranſire, Hoſt. *num.* 16. *in verb. Ex temeritate*, Jo. Andr. *num.* 6. *verſ. Innocen.* & Card. *dicta
quæſt.* 5. videlicet quia eſt talis complexionis, ut
non poſſit vivere ſine carnibus, & tamen de Ca-
nonico regulari vult tranſire ad Monachos. Ad
35 hoc cap. *Non cogantur*, 41. *diſtinct.* Sed ſi Prælatus
probabilem cauſam ſuæ contradictionis aſſignet,
& tamen Monachus in ſuo propoſito tranſmi-
grandi perſeveret, ſimiliter res dubia cenſebitur,
& Superior erit requirendus, ſecundum Innoc.
num. 2. *in fin. verſ. Si autem probabiliter*, Hoſtien.
num. 15. *in fin. verſ. Sin autem*, & Jo. Andr. *num.* 7.
verſ. Si alias probabiliter.
36 Quintò, requiritur ut religioſus, qui vult ad ar-
ctiorem ordinem tranſire, petat licentiam à Præ-
lato ſuo, ut hic patet in verſ. *Idcirco*, & verſ.
Quocirca, ſcilicet immediato. Nam Prælati ſui
appellatione non venit Generalis, vel Provincia-
lis, ſed Prælatus immediatus ipſius monaſterii, ut
probat Feder. de Sen. *conſ.* 145. *Io. Epiſcopus*, *num.*
6. *poſt med. verſ. Nam appellatione Prælati*, Calder.
conſ. 3. *Quis dicatur Superior profeſſi*, *per tot. de
Regular.* Item in Prælato immediato verificatur
ratio illa textus, *ne bonum obedientiæ contemni vi-
deatur*, ut cap. *Si religioſus*, *de elect. lib.* 6. Et hoc
videtur ſenſiſſe Sylveſt. *in ver. Religio*, 4. *quæſt.* 3. &
voluit expreſsè Lap. *allegat.* 61. *Quidam Francus*,
aliàs 62. *num.* 2. *verſ. Alias autem hoc ceſſante.* ubi
dicit de jure licentiam volentis tranſire ad aliam
religionem ſpectare ad Superiorem immediatum.
Allegat in ſimili Jo. Andr. in cap. 2. *num.* 1. *in verb.
Superiore*, *de teſtam. lib.* 6. & Paulum de Eleaza-
riis in Clem. *ult. de elect.* qui dicit ſolum Abba-
tem poſſe dare hanc licentiam morando, & non
alium Superiorem, niſi hoc habeat inſtitutio re-
gulæ illius ordinis, vel conſuetudo ipſius loci.
Quod ipſum voluit idem Lapus *allegat.* 130. *Pro
dubiis*, *aliàs* 131. *num.* 1. *verſ. Item licentia*, *& nu.* 5. *verſ.
Item etiam ponitur*, ubi ſimiliter ait, Prælatum im-
mediatum conventus eſſe Superiorem ſuum, & ab
eo ſufficere licentiam petere, niſi aliud habeat
conſuetudo, vel ſtatuta ordinis. Et in Abbate ex-
emplificat *hic* Innoc. *num.* 2. *&* 4. Hoſt. *num.* 15. *circa
finem*, *in verſ. Utrumque velit*, Abb. Antiq. *num.* 2.
37 Jo. Andr. *num.* 7. & alii communiter. Nec requi-
ritur de neceſſitate, ut licentia petatur à conventu,
ſed ſatis eſt eam petere à Prælato, ut pluribus ſir-
mat Archidiac. in cap. *Statuimus*, *num.* 2. 19. *qu.* 3.
& poſt eum Belläm. *ibidem num.* 3. Joan. Monach.
in cap. *Cum ſingula*, *num.* 4. *de præbend. lib.* 6. & ibi
etiam Philipp. Franc. in §. *Prohibemus*, *num.* 3. Ant.
de Butr. in cap. *Non eſt vobis*, *num. ult. ſupr. eod.*
& ibi etiam Abb. *num.* 6. & idem Abb. in cap. *Ex
noſcitur*, *num.* 4. *de his*, *quæ fiunt à Prælatis*; licet
tutius eſſet etiam à conventu hanc licentiam po-
ſtulare, ſecundum Innoc. in cap. *fin. num.* 1. *de
renunciation.* cum quo tranſeunt ibi Hoſtien. *n.* 3.
Jo. Andr. *n.* 7. Anton. de Butr. *num.* 13. Pro hac o-
pinione inducitur littera hujus textus, qui in cor-
pore ſimpliciter loquitur de Prælato, nec ullam
facit mentionem de conventu, licet in ſupraſcri-
ptione dicatur Priori, & conventui Dimolienſi.
Ad idem fortior tex. in c. *Si religioſus de elect. lib.* 6.
inducendo eum, ut per Archidiaconum in d. cap.
Statuimus, *num.* 2. 19. *qu.* 3.
38 Nec refragatur text. in eod. cap. *Statuimus*, in
illis verbis: *niſi ſtrictioris religionis obtentu aude-
at ſine Patris, & totius Congregationis permiſſio-
ne recedere.* Quoniam in tribus vetuſtis Codici-
bus legitur, Patris totius Congregationis; & apud
Ivonem legitur, Abbatis totius Congregat. & ſe-
cundum Archid. ubi ſupra verior eſt littera, quæ
eſt ſine illa copula. & clare colligitur ex cap. *Quo-
rundam*, §. *Volentes*, *in fin. de elect. lib.* 6.
Similiter non refragantur ſequentia verba d. c.
Statuimus, ſine communium litterarum cautione, quæ
videntur innuere, ut Prior, & Canonici debeant
dare conſenſum, ſecundum Hugon. & Turre-
crem. *num.* 2. *in fin.* Nam reſponderi poteſt ea
verba non eſſe referenda ad conſenſum Fratrum,
ſed ad cautionem Prælatorum utriuſque mona-
ſterii, ac religioſi tranſeuntis: nam per litteras
dimiſſorias cautum, & conſultum eſt tam primo
Abbati, cujus obedientia non contemnitur, quam
ſecundo, qui per illas ſit certior de bono zelo ejus,
qui tranſit, & vitat periculum reſtitutionis. Item
ipſi religioſo, qui de cætero moleſtari non pote-
rit, ſecundum ea, quæ dicam infra in ſecunda
quæſtione, *num.* 52.
39 Demum non refragatur argumentum à ſimili,
quo utitur in propoſito Turrecrem. in d. c. *Statui-
mus*, *n.* 2. videlicet quod ſi alienatio rerum eccle-
ſiaſticarum fieri non debet ſine conſenſu Cle-
ricorum, utiq; longè minùs alienatio perſonarum,
ut latiùs dictum eſt ſupra *num.* 26. Nam reſpondè-
tur hanc non eſſe alienationem perſonæ, quia re-
ligioſus arctatur tantum ad petendam licentiam
tranſeundi propter bonum obedientiæ, eaque pe-
tita, licet non obtenta, dummodo moveatur zelo
melioris frugis, tranſire poteſt propria auctorita-
te, ſeu potiùs Spiritus Sancti ſic inſpirantis, ut ex
Innoc. & Hoſt. dictum eſt ſupra *nu.* 11. vel ſecun-
dum Archid. in d. c. *Statuimus*, *num.* 2. *in fin.* 19. *q.* 3.
talis non alienatur, ſed in melius commutatur
auctoritate ſuperioris, arg. cap. *Scripturæ*, *de voto*, &
cap. *Pervenit*, *il ſecondo*, *de jurejur.* Quis autem ſit
Superior, ad quem ſpectet dare licentiam Mona-
cho tranſeundi ad parem, vel laxiorem religio-
nem; diſtingue ut dixi in cap. *Dilecti*, *ſupra de re-
nunciat.* à *num.* 8. *uſque ad num.* 36. & quæ ſint cauſæ
diſpenſandi, à *num.* 36. *uſque in fin.*
40 Sextò requiritur, ut petens licentiam ſit expreſ-
sè, vel tacitè profeſſus, alias enim ſi eſſet infra an-
num probationis, tranſire poſſet non modo ad
quamcunque religionem, ſed etiam ad ſæculum
remeare, abſque ulla Superioris licentia petita, vel
obtenta, tex. eſt in c. *Statuimus*, *infr. eod.* ponderan-
do verb. *Libere*, id eſt Superioris licentia minimè
requiſita, ut ibi dixi *n.* 3. poſt Abbat. *n.* 2.
41 Septimò requiritur, ut qui vult tranſire, licen-
tia petita, licet non obtenta, ſit ſubditus: nam ſi
eſſet Prælatus exemptus, non poſſet prælationem
dimittere, nec ad ſtrictiorem religionem tranſi-
re, niſi obtenta licentia à Papa. Et hoc propter
vinculum Prælaturæ, ſecundum Hoſt. in cap. *Ipſe*,
in princ. infra de cleric. excomm. min. iſtr. & Archid.
in cap. *Si Abbatem*, *ad fin. de elect. lib.* 6. ubi refe-
runt ſic per Papam Clementem IV. fuiſſe deter-
minatum.
42 Sed tu vide hanc quæſtionem plenè examina-
tam per Jo. Andr. in cap. *Cum non ſlas*, *num.* 11.
& 12.

& 12. *de regul. iur. lib. 6. in Mercurialib.* ubi concludit ſub diſtinctione: nam aut inferior Prælatus habet alium Superiorem citra Papam; & ſufficit ut petat licentiam, licet eam non obtineat, quia littera hujus text. in verſ. *Illa ſemper regula*, ponit ſpeciale in Epiſcopo, ut Prælatarum dimittere nequeat ſine licentia Papæ; ergo ſecus in Prælatis inferioribus, arg. cap. *Nonne, de præſumption.* ad
43 hoc cap. *Congregatio, 16. q. ult.* Aut eſt immediatè ſubjectus Papæ, & tranſire non poteſt, Papa licentiam denegante; ſed eo non reſpondente, valet tranſitus in ſui præjudicium; Papa tamen poteſt eum revocare. Rationes vide ibi per Joan. Andr. cum quo concordant *hic* Henrich. Boich. *n.* 4. Anchar. *n.* 8. *in* 11. *notab.* & Abb. *n.* 13. Roſell. *in verb. Religio, 4. num.* 8. Angel. *in verb. Religioſus, num.* 35. Sylveſt. *in verb. Religio, 4. q. 3.*

44 Octavò, requiritur ut hujuſmodi licentia petatur antequam fiat tranſitus ad ſecundam religionem; alias enim non ſatisfieret diſpoſitioni hujus Decretalis, quia ubi in aliquo caſu exigitur licentia, non ſufficit eam petere ex poſt facto, ſed a principio eſt poſtulanda, ut *hic* per Abb. *num.* 11. Roſella *in verbo Religio, 4. num.* 4. & Angel. *in verb. Religio, num.* 35.

45 Nonò, requiritur, ut licentia tranſeundi petatur cum humilitate, & puritate, ut hic patet in verſ. *Quocirca*, & per humilitatem excluditur temeritas, & præſumptio, & per puritatem excluditur levitas, & jactura, atque injuria ordinis, ſecundum Hoſt. *num.* 7. *in verb. Humilitate*, & in ver. *Puritate*, & Jo. Andr. *num.* 3. *in eiſdem verbis.*

46 Decimò, requiritur, ut religioſus cauſam ſui tranſitus aſſignet Prælato ſuo; & hoc innuit hæc littera ibi; Et non fictè, ſed verè ad frugem melioris vitæ valeat tranſmigrare, ſecundum Innoc. *num.* 1. *in verb. Poſtulandam*, Hoſt. *num.* 8. *in eod. verb.* & Jo. Andr. *num.* 3. *in fin. & num.* 6. Cardin. *num.* 3. *in* 6. *quæſt.* Quod ſi cauſam non aſſignet, ſed ſimpliciter tranſeundi licentiam poſtulet, tunc Prælatus, cui ejus cura commiſſa eſt, debet ab eo cauſam quærere cur tranſire velit, ut dicunt iidem Innoc. *num.* 2. Hoſt. *num.* 15. *in verb.* Utrum quis velit, & Jo. Andr. *num.* 6. *in eod. verb.* & Cardin. *in* . *quæſt.*

47 Undecimò, requiritur ut religioſus petita licentia, & cauſa, ut præfertur, aſſignata, non ſtatim diſcedat, ſed expectet debito tempore reſponſum à Superiore. Quiſquis enim debet conſilium, vel licentiam petere, tenetur debito tempore reſponſum expectare, c. *Cum in veteri, ad fin. de elect.* & hic notant Jo. Andr. *num.* 21. Butr. *num.* 12. Cardin. *num.* 2. *in* 3. *oppoſit.* Anchar. *num.* 5. *in* 7. *notab. & num.* 10. *in* 1. *oppoſit.* & Abb. *num.* 8. *in* . *in ver. Licentia*, Sylveſter *in verb. Religio, 4. q.*
48 1. *in* . *notab.* Debito autem tempore tranſacto ſi Superior cauſam ſic aſſignatam acceptet, tunc religioſus liberè tranſire poterit. Et idem dicendum ſi Superior cauſam audire nolit, vel audit, ſed non exaudit, vel non reſpondet, aut reſpondet, ſed non probabiliter, imò notoriè, falsè, vel malè, vel injuſtè, vel etiam ſine aliqua cauſa licentiam denegat, arg. l. *Nulla differentia, ff. de author. tutor.* ... in illis omnibus caſibus poterit liberè tranſire, ſecundum Innoc. *num.* 2. Hoſtien. *num.* 15. *in verb.* *Utrum quis velit*, & Jo. Andr. *num.* 6. *in eodem verb. & num.* 7. Sin autem Prælatus probabiliter reſpondeat, & Monachus in ſuo propoſito perſeveret, tunc eſt Superior requirendus, ſecundum eos: & conſtat ex dictis ſupra in 4. requiſito, *n.* 35. quod ſi Superior licentiam denegaverit, nulla cauſa aſſignata debebit ſubditus cauſam denegationis requirere: & ſi Superior negaret rationem reddere, ipſi imputandum eſſet ſecundum Innocen. *n.* 4. & latius dicam infra *n.* 56.

49 Duodecimò, requiritur, ut eidem Prælato conſtet ſecundam religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit, iſque rectà ſe transferat ad ſecundam religionem, ne detur ipſi occaſio vagandi ſeu apoſtatandi, Innocen. in cap. *fin. nu.* 2. *ſupra de renunciat.* ubi dicit Abbatem non debere licentiam dare Monacho ſuo intrandi religionem arctiorem, niſi primò eam inveniat, & ſecundus Abbas paratus ſit eum recipere, etſi aliter recedit, fugitivus eſt, & apoſtata, cum non ſit in alicujus obedientia; & ſequuntur ibi Hoſt. *num.* 3. Jo. Andr. *num.* 7. Butr. *num.* 9. Cardin. *num.* 2. *quæſt.* 3. & Abb. *num.* 3. Jo. Monach. in cap. *Cum ſingulis, n.* 5. *de præbend. lib.* 6. ubi etiam Ancharan. *num.* 2. & hodie eſt expreſſum in decretis S. Congregationis Concilii de Regularibus apoſtatis, & ejectis, in §. 3. Bullar. *tom.* 4. *pag.* 267.

50 Decimotertiò, requiruntur litteræ dimiſſoriæ Abbatis primi monaſterii, ſine quibus ſecundus Abbas non debet Monachum recipere, ut c. *Sta-*
51 *tuimus, 19. q. 3.* Quod ſi abſq; litteris hujuſmodi veniat, debet Priorem Abbatem conſulere, qui ſi fateatur eum licentiaſſe, aut licentiam denegaſſe, nullam, vel manifeſtè injuſtam cauſam aſſignans, tunc ſecundus Abbas eum ſecurè recipiat. Idem ſi aſſignet cauſam juſtam, quam tamen conſtet notoriè falſam eſſe. *Si* verò juſtam proponat, & dubiam, tametſi Monachus incontinenti coram ſecundo Abbate paratus ſit probare ipſam eſſe falſam; tamen non ſpectat ad ſecundum Abbatem hujuſmodi probationem recipere, imò tenetur Monachum ad priorem Abbatem remittere, vel ad Superiorem ipſius primi Abbatis, vel ipſemet Monachus illum adeat, & coram eo quærimoniam exponat de licentia denegata, & ita hic formaliter notant Innoc. *n.* 5. Hoſt. *n.* 17. Jo. Andr. *n.* 13. Cardin. *q.* 17. 18. *&* 19. & Anchar. *n.* 13.

His ergo requiſitis concurrentibus religioſus tutò tranſire poterit ad arctiorem, petita, licet non obtenta licentia; non tamen cenſebitur plenè translatus, ita ut ad primam redire non valeat, niſi poſtquam in ſecunda religione peracto probationis anno expreſsè, vel tacitè profeſſionem emiſarit, ut fusè probavi in cap. *Ad Apoſtolicam*, à *num.* 34. *uſque in fin. ſupra eod.*

52 Succeſſivè quæro, ſi regularis tranſierit ad arctiorem ordinem non petita Superioris licentia, an tranſitus ſit irritus, itaut regularis ad primum ordinem revocari poſſit.

53 Si tranſierit ex temeritate, ſeu levitate, non autem deſiderio perfectioris, ſeu zelo ſanctioris vitæ: planum eſt tranſitum ad ſecundam religionem, & profeſſionem in ea emiſſam non valere, ut per Abb. *conſ.* 95. *num.* 2. *lib.* 1. Roſell. *in verb. Religio* 4. *num.* 6. ubi expreſsè dicunt non valere hunc tranſitum, & loquuntur de profeſſo in ſecunda religione, qui propterea propria auctoritate tenetur redire ad primam; & reddunt rationem, quia etſi variatum ſit ſententiis in articulo, an tranſiens bono zelo non petita licentia revocari poſſit; conveniunt tamen omnes eum revocandum fore

do tranſivit ex cauſa temeritatis, vel levitatis, & in hoc caſu intelligi debet textus in cap. *Mandamus*, 13. *quæſt.* 3. ſecundum Raimundum *in ſumma de translatiou. clericor. prope finem* relatum ibi ab Archidiacon. *in fin.* & fuit ſententia Innocent. *hic num.* 4. *verſ. Hac tamen.* Ait enim, [Si Monachus malitioſè tranſeat, & ſine juſta cauſa, licèt ordinem ſervaverit debitum in petitione licentiæ, quæ ſibi denegata fuit, tamen Abbas Monachum ſuum requirere poterit, etiamſi non appellaverit arg. c. *Fraternitatem*, *ſupra de ſepul.* & cap. *Intelleximus*, *de ætat. & qualitat.* ubi Monachus tranſiens poteſt redire ad primum monaſterium; ergo multò fortiùs poteſt revocari per Abbatem; & ita punietur Monachus, qui ſine cauſa tranſivit, cum gravius deliquerit.) Hæc Innoc. cum quo concordant Hoſt. *n.* 16. *in verb. judicio relinquendum.*

54 Verum ſi tranſierit zelo melioris frugis licentia non petita, tunc ſunt opiniones. gloſ. *hic in ver. Licentiam poſtulaverit*: magis propendit in eam ſententiam, ut non ſit revocandus per id, quod habetur in hoc c. *in fin.* ibi: Ibi mandamus quod ſuper eo, quod de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta feciſſe dignoſcitur, cum nullatenus moleſtetis. Verum hæc littera nihil facit, quia Monachus tranſivit licentia petita, licet non ob-
55 tenta. Ejuſdem ſententiæ ſunt Petrus de Sampſone, & Abb. Antiq. *num.* 2. *in verb. Puritate*, dum dicunt hujuſmodi licentiam migrandi in ſtrictiorem ordinem à Monacho petendam eſſe ex honeſtate, non autem ex neceſſitate, quia cum ſit à lege publica abſolutus, liberè poterit tranſire. Hi enim proculdubio ſentiunt Monachum revocari non poſſe ex eo, quod licentiam non poſtulaverit. Quinimo ſubdit Petrus per authoritates in textu inductas de ſpiritu Dei hoc ſervari, ut ad ſtrictiorem tranſiens non petat licentiam, ut refert Jo. Andr. *num.* 5. *in verb. Puritate*, & pro hac opinione videtur tex. in cap. *Sanè*, *ſupra eod.* ubi de Canonico Regulari, qui tranſierat ad monaſterium Monachorum ſtrictioris ordinis, text. dicit: ipſum in eodem loco cum pura conſcientia remanere permittas.

In oppoſitum videtur textus in d. cap. *Mandamus*, 19. *q.* 3. ubi interdicitur ne Canonicus Regularis tranſeat ad Monachos, & ſic ad ſtrictiorem religionem, ut c. *Quod Dei timorem*, *de ſtatu Monachor.* & contrarium attentans jubetur ad primum ordinem redire, ac punitur in eo, ut deinceps memorialem cucullam deferat, & ultimus in choro maneat: & expone memorialem, id eſt in memoriam ſuæ tranſgreſſionis, & verecundiam ſui delicti, & metum aliorum, ſecundum Hugon. Archidiac. & Turrecr. Et gloſ. *ibi in ver. Monachos*, intelligit illum tex. in Canonico, qui tranſivit non ex cauſa levitatis, ſed licentia non petita, & ideo cogitur redire, & ſubdit non obſtare textum in d. cap. *Sanè*, *ſupra eod.* quia ibi dicit permittas, & ſic eſt diſpenſatio, vel ibi fuit petita licentia, ſecundum Hoſtien. *hic num.* 9. *verſ. Tu dicas contrarium*, & in hac opinione reſidet gloſ. præallegata, & Archidiac. in d. cap. *Mandamus*, quam etiam tenet gloſ. *ultim.* & Innoc. in cap. *Intelleximus*, *ſupra de*
56 *ætat. & qualitat.* Et idem Innoc. *hic num.* 4. Qui ponit tres caſus, in quibus Monachus poteſt ad primum ordinem revocari. Primus eſt quando ſine licentia petita tranſivit. Secundus quando tranſivit licentia petita, ſed denegata ex juſta cauſa. Tertius, quando tranſivit licentia petita & denegata, cum ſufficiat Superiori licentiam denegare, & ad ſubditum pertineat cauſam denegationis requirere; & tunc ſi Superior denegaret reddere rationem, ipſi imputandum eſſet, arg. §. *Ecce* 30. *diſtinct.* & in his caſibus ſecundum Innocen. competit Abbati rei vendicatio, vel condictio ex canone, vel officium judicis. Idem firmat Hoſtien. *hic num.* 9. *verſ. Tu dicas contrarium*, & movetur tum per dictum cap. *Mandamus*; tum per tex. noſtrum a contrario ſenſu ibi, licentiam poſtulaverit, nec non ibi, quia ſicut ſubditus. Idemque putat veriùs Jo. Andr. *num.* 21. *verſ. Quod puto verius*, *per verſ. Quocirca*, & ſubdit ſe ita vidiſſe pronuntiari, ſequitur Roman. *conſ.* 341. *circa primum num.* 3. *verſ. Tertiò verò*, dicens poſſe hoc caſu Abbatem nobile judicis officium implorare, & revocare Monachum ſuum, qui juſta cauſa, motus tranſivit ad arctiorem religionem non petita licentia. Subdens hoc tenere communiter ferè omnes Doctores in hoc cap. Sed & Abb. *hic num.* 10. dicit hoc tenere communiter moderniores, & in *d. conſ.* 95. *num.* 2. *verſ. Licet etiam gloſ.* ubi reprobans gloſ. & Goffredum dicit Jo. Andr. & communiter omnes Doctores; & latè Butrium tenere quod indiſtinctè quomodocumque religioſus tranſeat ad ſtrictiorem religionem non petita licentia etiam non ex animi levitate, teneatur redire ad primam, cùm non valuerit aliquo modo
57 tranſitus. Ex quibus patet ab hac opinione recedendum non eſſe, tum quia eam ſequuntur Doctores ferè omnes: tum quia ſervatur in practica, & eſt etiam de jure verior: nam recedens à ſua religione non petita licentia Superioris contemnit bonum obedientiæ, & ideo non præſumitur motus afflatu Spiritus Sancti, ſed potius ex animi levitate, ſecundum Hoſtien. *hic num.* 15. *in verb. Bonum obedientiæ*, Henric. Boich. *num.* 8. & Abb. *nu.* 10. Lapus *alleg.* 130. *aliàs* 135. *num.* 2. Meritò eſt
58 revocandus. Nec obſtat ſi dicatur, ad quod valet iſte rigor, cum reſtitutus ad primam, ſtatim poſſit licentiam petere, & redire ad ſecundam? Nam ut reſpondet Jo. Andr. *hic num.* 21. *verſ. Et ſi dicas*: ſatis eſt quod ſatisfit juri requirenti, ut licentiam petat; & allegat ſimile in cap. *Ad petitionem*, *de accuſation.* & in Clem. *Quia regulares*, *de ſupplen. neglig. Prælat.* Item inducit ſimile, nam videmus inordinata electione, vel petitione repulſa, admitti aliam ordinatam de eodem, & ſuper eodem, ut cap. *Super eo*, & cap. *Innotuit*, *in fin. de elect.* cap. *final. de renunc.* & cap. *Examinata*, *de judic.* Faciunt notata in cap. *Cum quid de reg. jur. lib.* 6. Præterea poſſet reverſus ad primam ibi manere mutato propoſito, c. *Ex parte*, *de temp. ordinat.* & cap. *Intelleximus*, *de ætat. & qualitat.* Facit ſecundum eum quod ipſe notat in cap. *Tua*, *ſuper gloſ. prima*, *de ſponſalib.* & cum prædictis junge quæ in hac ipſa quæſtione dixi in cap. *Non eſt vobis*, *à n.* 29. *uſque in fin ſupra eod.*

59 Ad motivum Petri, & Abbatis Antiqui, quod licentia peti debeat de honeſtate tantum, & quod non ſit in uſu eam petere, Reſpondet Joan. Andr. *hic num.* 5. hoc eſſe falſum, & ſe vidiſſe contrarium ſervari, & ver. *Debet*, hic poſitum ex propria ſignificatione neceſſitatem importat, ut notat gloſ. in l. *ſæpe*, *in verb. Neceſſitatem*, *ff. de off. Præſidis.* Felin. in c. *Nam concupiſcentiam num.* 6. & ibi etiam Alex. de Nævo *num.* 25. *de Conſtitut.*

Sed

60 Sed apud quem morabitur Monachus hac li- te pendente, qui dicit ſe tranſiſſe ad ordinem ar- ctiorem, & licentiam injuſtè denegatam, Abbate in contrarium aſſerente? Reſpondet Hoſtien. *hic num 16. circa med. verſ. Sed apud quem*, quod etſi In- nocentius videatur hic notaſſe contrarium: ta- men Monachus morari debet apud monaſteri- um, ad quod tranſivit: tum quia reus eſt; tum quia ipſum monaſteriũ quaſi poſſeſſionem ipſius habet, arg. l. *final. C. de rei vindic.* l. *Lite ordinata, C. de liberal. cauſ.* & l. *Ordinata lite, ff. eod.* & ejus quod legitur. & notatur in cap. *Ex litteris, ſupra de pro- bat.* Et cum opinione Hoſt. concordant Abb. *hic num. 5.* & communiter Doctores.

Ultimò QUÆRO pro complemento mate- riæ, an diſpoſitio hujus Decretalis vendicet ſibi locum in monialibus, adeo ut liceat eis de mona- ſterio tranſire ad aliud ſtrictioris obſervantiæ, li- centia ſuperioris petita, licet non obtenta jure communi inſpecto abſolutum eſt id licere, ut c. *Virgines, 20. q. 4.* ubi ſic legitur: Virgines ſacræ ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, ibi- que commanere decreverint, Synodus concedit. Refertur à D. Thom. *in 2.2. q. 189. art. 8. verſ. Sed contra eſt*, & ad hoc ſufficere licentiam petitam ſen- tit gloſ. 1. dum allegat hoc capitulum Archid. ibidem. & Turrecr. licet Hugo aliter intelligat il- lud cap. *Virgines*, ut ibi per Turrecrem. *in princ.* Sed hujuſmodi facultas ſublata fuit ex perpetua clauſura, quam Monialibus indixit Bonifac. VIII. in cap. *Periculoſo, de ſtat. regul. lib. 6.* & conſequen- ter, nec à Concilio Tridentino Conſtitutionem Bonifacij innovante in *cap. 5. ſeſſ. 25. de Regular.* ut illic notat gloſ. *in verb. Perpetua*, dicens illam Decretalem non tollere, quin Moniales poſſint ſi velint ad ſtrictiorem religionem humilitatis, & puritatis cauſa tranſire quin petita licentia, ut *hic.* Item una Monialis ad regimen alterius monaſte- rii poſſit aſſumi, cap. *Nullus, de elect. lib. 6.* ſemper tamen erunt in clauſura. Et cum gloſ. concordant ibi Archidiacon. *num.* . *in verb. perpetua*, & Gem. & Abb. in cap. *fin. num.* . *de ſtat. monach.* Sylveſt. *in verb. Religio 4. q. 16. diſt. 2.*

Verum hodie quicquid contra ſcripſerit Tho. Sanchez & alii ab eo citati *ſuper Decalogo tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 5. & 6.* tenendum eſt hanc fa- cultatem fuiſſe Monialibus ademptam ex motu proprio Pij V. Incipien. *Decori*, ſuper clauſura Monialium, ut ſcripſi in cap. *Recolentes, num. 48. &* 4 *infra de ſtat. Monach.* ubi etiam latiſſimè exami- natur an tota religio, vel domus religioſa poſſit ſe ad ſtrictiorem religionem transferre à *num. 10. uſque ad num. 54.*

DE REGULARIBUS.

Cap. Conſulti.

SUMMARIUM.

Qui ad monaſterium convertitur habitum ſumendo novitij poteſt infra annum ad ſeculum redire, niſi appareat eum vo- luiſſe vitam mutare omninò.

2 *Votum religionis triplex.*

3 *Apoſtata à religione eſt infamis.*

4 *Verbum, credo, à legulatore prolatum non importat o- pinionem, ſed veritatem.*

5 *Imperfecta duo quandoque faciunt unum perfe- ctum.*

6 *Obligatio ad religionem in genere quibus modis induca- tur, & num. 44. & 50.*

7 *Obligatus ad religionem in genere per ſuſceptionem habitus noviciorum cum propoſito mutandi vi- tam poteſt ad laxiorem ordinem pertranſire, & num. 29.*

8 *Novitius ad ſæculum rediens non debet vivere ſæculari- ter, idest diſſolutè.*

9 *Poteſt tamen veſtes ſæculares deferre, & uxorem ducere.*

10 *Si tamen veſtes, cum quibus intravit, eſſent nimis laſci- va, honeſtum eſſet ut illas deponeret.*

11 *Proteſtatio declarat animum proteſtantis in facto mul- tipliciter intelligibili.*

12 *Proteſtatio non proficit niſi ſit contemporanea actus geſti.*

13 *Propoſitum abſolutè vitam mutandi cum ſuſceptione habitus probationis, an tacitam profeſſionem in- ducat impediens matrimonium contrahendum, & dirimens poſt contractum, & num. ſeqq. uſque ad num. 44.*

14 *Referuntur authoritates, & fundamenta pro prima opinione.*

15 *Intellectus c.* Literarum, de voto, *& n. 20.*

16 *Votum neceſſariò requirit deliberationem, propoſitum, & promiſſionem, & num. ſeq.*

Quæ tamen ſufficiunt implicata, & præſumpta, num. 18.

17 *Votum quid ſit.*

18 *Propoſitum mutandi vitam quale eſſe debeat ut obliga- tionem inducat.*

19 *Referuntur Authores, & fundamenta pro ſecunda opinione.*

20 *Propoſitum mutandi vitam cum ſuſceptione habitus no- vitiatus eſſe votum ſimplex quibus argumentis pro- betur.*

21 *Propoſitum in iure multoties accipitur pro voto ſo- lemni.*

22 *Propoſitum mutandi vitam pro ſuſceptione habitus pro- bationis quibus fundamentis oſtendatur non eſſe vo- tum ſolemne.*

Intellectus c. Statuimus, de regul. *& c.* Non ſolum, eod. tit. lib. 6. *ibidem, & n. 32. 33. & 52.*

23 *Habitum probationis aſſumens in dubio non præſumitur velle profiteri, ſed tantum probare auſteritatem re- ligionis.*

24 *Votum quando dicatur ſolemne ad effectum dirimendi matrimonium poſt contractum.*

25 *Referuntur Authores pro tertia opinione Canoniſta- rum.*

26 *Profeſſio tacita obligans ad religionem in genere diri- mit matrimonium tam priùs contractum, & non conſummatum, quàm poſt contractum, & conſummatum, & num. ſeq.*

27 *Proponere abſolutè vitam mutare quid ſit.*

28 *Bona profeſſi in genere generaliſſimo ſunt religioni in genere arbitrio Epiſcopi diſtribuenda.*

29 *Propoſitum mutandi vitam abſolutè cum ſuſceptione ha- bitus probationis eſſe votum ſolemne quibus funda- mentis probetur.*

Intellectus huius c. *Ibidem, & num. ſeqq.*

30 *Eccleſia non poteſt iuſtè obligare quemquam invitum ad religionem in genere.*

33 *Dictio, ſaltem, eſt ſubſidiaria.*

34 *Intellectus c.* Beneficium de regular. lib. 6.

Beneficium Novitij vacat per propoſitum mutandi vitam abſolutè, ibidem.

35 *Intellectus c.* Gonſaldus, 17. q. 2.

Beneficium non vacat per votum Religionis niſi illud ſit ſolemne, ibidem.

36 *Obligatio ad religionem in genere per ſuſceptionem habitus profeſſorum non oritur ex voto ſimplici, ſed ex tacita profeſſione.*

37 *Habitus profeſſorum extra monaſterium aſſumptus tacitam profeſſionem non inducit.*

38 *Fallit ſi præceſſerit votum continentiæ.*

39 *Votum ſimplex alicuius ex ſubſtantialibus Monachatus ſolemnizatur per ſuſceptionem habitus probationis.*

40 *Propoſitum mutandi vitam abſolutè non præſumitur niſi competentibus indicijs oſtendatur, & quæ ſint huiuſmodi indicia.*

41 *Teſtamentum an inducat ſufficientem probationem propoſiti mutandi vitam.*

42 *Propoſitum mutandi vitam an poſt Concilium Tridentinum ſolemnizetur per ſuſceptionem habitus probationis, & num. ſeq. & num. 55.*

Novitius ex voto religionem ingreſſus profiteri non poteſt ante annum decimumſextum completum, nec infra annum probationis, ibid.

43 *Novitius, qui per annum geſtavit habitum probationis, & poſtea propoſuit abſolutè vitam mutare, an cenſeatur tacitè profeſſus.*

44 *Profeſſi in religione à Sede Apoſtolica non approbata, quam putabant approbatam, an ſint obligati ad religionem in genere, & num. ſeqq. uſque in fin.*

45 *Obligatio ad religionem in genere an dirimat matrimonium poſt contractum, & num. ſeq.*

46 *Veritas in ſpiritualibus præfertur opinioni.*

47 *Impedimentum oritur etiam ex actu nullo.*

48 *Profeſſus in religione, quam credebat approbatam peccat matrimonium contrahendo, & n. 51.*

49 *Profeſſio emiſſa in manibus Truffatorum an aliquam, & qualem inducat obligationem.*

50 *Profeſſio emiſſa infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium an pariat obligationem ad religionem in genere dirimentem matrimonium poſt contractum.*

Et quid ſi profitens intendebat ſe obligare illi religioni in ſpecie, ibidem, & num. ſeqq.

Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 57. & num. ſeqq.

51 *Profeſſio irrita ex defectu recipientis an obliget religioni in genere, & num. 55.*

53 *In materia voti ſi non valet quod ago, ut ago, valet ut valere poteſt, & num. 56.*

54 *Fingens ſe fœminam, & profeſſionem faciens in monaſterio Monialium obligatur ad religionem in genere.*

55 *Obligatio ad religionem in genere non requirit conſenſum recipientis.*

57 *Obligatio ad religionem in genere, quæ de iure oritur ex profeſſione emiſſa in religione non approbata, an ſublata fuerit à Concilio Tridentino, & num. ſeq.*

58 *Novitiatus fieri debet in religione approbata, alias profeſſio eſt nulla, nullamque inducit obligationem.*

59 *Diſpoſitio intelligitur de actu valido.*

1 CONSULTI. Qui ad monaſterium convertitur habitum ſumendo novitij, poteſt infra tempus probationis ad ſæculum redire, niſi appareat eum voluiſſe vitam mutare omninò. Hoc dicit. Communis diviſio Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *licet autem* in qua diſtinguit duo membra. Primum ſolvit, ibi, *In primo*. Secundum ibi, *In ſecundo*. Tertiò conſulit ibi, *ut autem*.

2 Nota primò ibi, *Habitum ſumendo novitij*. Quandoque novitiorum habitum eſſe diſtinctum ab habitu profeſſorum, ut hic, quandoque eſt indiſtinctus, ideſt à novitiis, & profeſſius geſtari ſolitus, quandoque indiſtinctiſſimus, quo ſcilicet præter novitios, & profeſſos, promiſcuè utuntur etiam alii communem vitam cum eis ducentes, ut in cap. 1. *de regular. lib. 6.* & de his vide gloſ. *Magiſtrum* in Clem. *Eos*; *eod. tit.* & Henric. Boich. in cap. *Statuimus, infra eodem.*

3 Secundò nota ibi, *Apoſtaſia nota*, Apoſtatam à religione eſſe infamem, prout hic notant Butr. *in* 1. *not.* & Jo. de Anania *num.* 3. Nota enim exponitur, ideſt infamia, ut l. 2. *in princ.* ibi, Hac nota laboraret, *ff. de his, qui notantur infamia*, & de triplici ſpecie apoſtaſiæ, vide gloſ. 1. in c. 1. *infr. de apoſtat.* Hoſt. & Jo. Andr. *hic in princ.*

4 Tertiò nota ibi, *Credimus*, hoc verbum à legiſlatore prolatum non opinionem, ideſt aſſenſum unius partis cum formidine alterius, ſed veritatem importare, concordat textus in cap. 2. *in fin. de poſtulan.* in l. *Et ſi quis*, §. *Si cui funeris*, *verſ. Credo tamen*, *ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* idem de ver. *videtur*, quod probatum à lege eſt expreſſivum veritatis, cap. *De cætero*, & ibi dixi *num.* 2. poſt Joan. Andr. de Butr. Cardinal. & alios *infra de homicid.*

5 Quartò nota ex duobus imperfectis quandoque fieri unum perfectum: nam ſolum propoſitum abſolutè vitam mutandi non facit Monachū, ut c. *Litteraturam, infra de voto*, & c. *Ex tranſmiſſ.* cum ibi notatis, *ſupra de renunciat.* Similiter nec ſolus habitus novitiorum Monachum facit c. *Ex parte*, c. *Statuimus infra eod.* & cap. 1. *eod. tit. lib. 6.* Abbas Antiq. *hic num.* 3. Hoſtien. in c. *Porrectum*, *num.* 5. *ſupra eod.* & eſt planum. Et tamen ſi hæc duo ſimul jungantur, in unam ſpeciem perfectam coaleſcunt, & tacitam profeſſionem inducunt, ut hic eſt caſus ſecundum lecturam Innocentii communiter approbatam; de cujus tamen veritate latiſſimè dicam infra *in* 1. *quæſtione à num.* 13. *uſque ad num.* 40. Et poteſt appellari hæc profeſſio irregularis, quæ ſcilicet extra Ordinem ex duobus imperfectis reſultat, prout in ſimili Anchar. poſt Hoſtien. in c. *Inſinuante*, *num.* 3. *infra qui Cler. vel vov.* ſic appellat profeſſionem tacitam, quæ inducitur ſimul ex voto caſtitatis, & ex habitu profeſſorum extra monaſterium ſuſcepto; quæ tamen ſeorſim non inducunt profeſſionem, ut ibi dixi *num.* 16. *ſimilis regular.* habetur in cap. *Nihil*, 7. *q.* 1. & in l. 2. §. *fin.* juncta gloſſa in ver. *Excuſantur*, *ff. de excuſat. tutor.* *n.* 48. *ff. de iureiur.* ubi docet ex duabus probationibus ſemiplenis fieri unam plenam probationem: contraria tamen regula, videlicet, duo imperfecta non facere unum perfectum elicitur ex c. *Quorundam*, & ibi gloſ. 1. [illegible] *diſt.* ex l. *Spadonem*, §. *Quis tutela multa*, *ff. de excuſat. tutor.* & l. 1. §. *fin.* C. *Qui n. tutelar. ſe excuſant.*

6 Quintò nota ibi, *Ad laxiorem ſaltem regulam*

per

pertranſire. Unummodum inducendi obligatio-
nem ad religionem in genere, videlicet cum quis
proponit abſolutè vitam mutare, & ſuſcipit habi-
tum probationis: ſed de hoc latius infra à *nu.* 13.
Alius modus eſt cum quis profitetur expreſsè
infra annum probationis in Ordinibus Mendi-
cantium, ut in c. *Non ſolum*, & ibi notat gl. *in ver.*
Veſtro Ordini, de regularibus lib. 6. Alius item mo-
dus eſt cum quis tacite profitetur per ſuſceptio-
nem habitus profeſſorum infra probationis tem-
pus in Ordinibus tam Mendicantium, quam non
Mendicantium: nam indiſtinctè intelligitur tex.
in c. *Conſtitutionem, verſ. Tacita vero facta, eodem*
tit. & lib. ut ibi declarat gloſ. communiter appro-
bata in ver. *obligat.* Alios denique modos habes
infra *nu.* 44. & 50. Hodie tamen hanc obligatio-
nem ad religionem in genere ſuſtulit Tridentina
Synodus *in cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de regul.* in illis verbis,
Nullamque inducat obligationem, & c. *Niſi in*
caſibus, ut plenius dicam infra *n.* 42. & *n. ſeq.*
Sextò nota ex iiſdem verbis *Ad laxiorem ſaltē re-*
gulam. Obligatū ad religionem in genere per ſuſ-
ceptionem habitus novitiorum cum propoſito
abſolute vitam mutandi non teneri tranſire ad
æqualem, ſed poſſe eligere minorem, ſeu laxio-
rem, etiam nulla ſubſiſtente cauſa, ſecundum Ant.
de Butr. *n.* 2. concordat. c. *Super eo, ſupra eod.*
8 Septimò nota ibi *Non ut ſaculariter vivat.* No-
vitium ad ſæculum redeuntem non debere ſæcu-
lariter vivere, id eſt diſſolute, ut cap. *Dictum*,
81. *diſt.* & explicat gloſſ. hic in verb. ſæculariter,
ſcilicet portando arma, vel luxurioſe vivendo,
arg. cap. *Eos*, 20. *q.* 3, ſecundum Innoc. *num.* 3. &
9 Hoſtien. *num.* 13. Poterit tamen uxorem ducere,
& veſtes ſæculares deferre, cum præcipiat regula
Sancti Benedicti, ut in eadem veſte, in qua
intraverunt, revertantur, ut in d. c. *Super eo, in fin.*
10 ſi tamen veſtes, cum quibus intravit, eſſent nimiū
laſciviæ, honeſtum eſſet ut illas deponeret, & ho-
neſtiores aſſumeret, idque in memoriam priſtinæ
religionis, arg. l. *Servos*, *C. de quaſt.* prout hæc ad-
notarunt *hic* Jo. Andr. *n.* 7. Butr. *num.* 9. & 10.
Cardin. *n.* 8. Anchar. *nu.* 4. & Jo. de Anania *eod.*
nu. Subdit tamen Abbas *num.* 5. hoc verum eſſe
de honeſtate, non ex debito; quia in nullo obli-
gatur iſte ultra alios ſæculares, ſed exhortative
fuit dictum, ut non vivat ſæculariter.
11 Ultimò nota ex fine textus effectum proteſta-
tionis: nam declarat intentionem proteſtantis in
facto prægnanti, & multipliciter intelligibili, ſe-
cundum Ant. de Butr. *num.* 3. & Anch. *num.* 5.
facit tex. in l. *Neſennius*, *ff. de negot. geſt.* Item
pondera illa verba, *in principio proteſtetur*; quæ
12 probant proteſtationem non prodeſſe niſi ſit cō-
temporanea actus geſti: quare actus dubius non
recipit declarationem à proteſtatione poſtea
ſubſequuta, ut *hic* per Butr. *eod. nu.* 3.
13 QUÆRO pro explicatione materiæ An pro-
poſitum abſolutè vitam mutandi cum ſuſceptio-
ne habitus probationis tacitam profeſſionem in-
ducat, adeo ut non ſolum impediat matrimo-
nium contrahendum, ſed etiam dirimat poſt con-
tractum.
Hic eſt unus ex articulis, in quo Theologi di-
ſcrepant à Canoniſtis. Sed nec Theologi conve-
niunt inter ſe. Unde in univerſum ſcribentes in
tres ſcinduntur opiniones.
14 Prima opinio eſt illorum, qui arbitrantur hu-
juſmodi propoſitum nullam prorſus obligationē
inducere; ac proinde non eſſe impedimento,
quin liberè novitius poſſit ad ſæculum redire, ac
matrimonium contrahere, & non tantum red-
dere, ſed etiam exigere debitum conjugale. Inter
quos numerantur Cajetanus in 2. 2. *q.* 88. *art.* 1.
dubio penult. & *in opuſculu tom.* 1. *tract.* 31. *in.* 7. *re-*
ſponſ. Sot. *lib.* 7. *de iuſt. & iur. quaſt.* 1. *art.* 2. *verſ.*
Hu tamen non obſtant, Couar. *de pactu*, 1. *par.* §. 3.
num. 12. *circa medium*, Et ex Summiſtis Angel. *in*
ver. Votum, 1. *nu.* 7. Sylveſter. *in ver. Religio*, 5. *q.* 8.
verſ. Quarta, ibi, nec alia opinio, & *in ver. Votum*,
1. *qu.* 2. Nauarr. *in manual. c.* 12. *num.* 26. & alij
complures, quos noviſſimè refert & ſequitur
Sanchez, *de matrimonio*, *lib.* 8. *diſput.* 33. *n.* 19. Alle-
gantur etiam pro hac opinione duo celebres Ca-
noniſtæ. Unus eſt Archid. in cap. *Qui bona*, *nu.* 2.
17. *q.* 1. Alter eſt Abbas in c. *Litteraturam*, *in* 2.
not. infra de voto. Verum Archidiac. ſimpliciter
format quæſtionem: Pone quod quis proponit
ſæculum mutare, & religionem intrare, & cum ta-
li propoſito habitum recipit, numquid taliter in-
grediens obligatur? Et primo dicit Hoſt. tene-
re quod ſic, & quod tale propoſitum æquipollet
voto ſolemni. Deinde recitat ſetentiam D. Tho.
aſſerentis ad votum tria requiri, videlicet delibe-
rationem, propoſitum, & permiſſionem: nec aliud
ſubjungit: Abbas verò dicit communiter ſentire
Doctores noſtros ex propoſito deſiberato, &
confirmato quem obligari ad executionem boni
concepti, & deliberati, & mox recenſet doctrinā
D. Thomæ, de qua ſupra; & ſubdit illam deſtru-
ere multas theoricas Canoniſtarum; verumtamē
in fine concludit hoc propoſitum eſſe votum ſim-
plex religionis, ut inferius patebit *nu.* 19. *verſ. Et*
ſequitur Abbas.
15 Pro hac opinione adducitur primò tex. in d.
c. *Litteraturam, infra de voto*, ubi patet proponen-
tem in animo religionis ingreſſum ad illum non
teneri.
16 Sed certè ille textus nihil facit, quin potius in
contrarium retorquetur; quia dicit ea propoſito
mente concepto non eſſe inductam obligatio-
nem ſi plus non eſt in voto proceſſum. Ergo à
contrario eſſet inducta, ſi ulterius proceſſum eſ-
ſet puta ad habitus ſuſceptionem, ut hic. Unde
meritò Hoſt. ibi inducit illud c. Pro opinione
Canoniſtarum, ut etiam refert Archid. in d. c.
Qui bona, *n.* 12. 17. *q.* 1. Præterea ille tex. non lo-
quitur de deliberatione, & propoſito firmato, de
quo nunc agimus, ſed de propoſito prout eſt nu-
da conceptio boni explicandi, ut dic. infra *n.* 20.
Deinde pro hac parte adducitur ratio admodū
ſtringens: nam proponens abſolutè vitam muta-
re & habitum probationis recipiens, neque obli-
gatur ex voto; neq; ex præcepto Eccleſiæ. Non
ex voto, quia ut egregiè docet S. Thom. *in* 2. 2. *q.*
88. *art.* 1. ad votum tria neceſſariò requiruntur;
Primò quidem deliberatio; Secundò propoſitū
voluntatis; Tertiò promiſſio, in qua perficitur
ratio voti. Superadduntur autem quandoque alia
duo ad quandam voti confirmationem, ſcilicet,
pronunciatio oris ſecundum illud Pſalmi 65. *Red-*
dam tibi vota mea, qua diſtinxerunt labia mea, &c.
17 & teſtimonium aliorum. Unde ut Magiſter diſ-
finit in 4. *ſentent. diſtinct.* 38. Votum eſt teſti-
ficatio quædā promiſſionis ſpontaneæ, quæ Deo,
& de his quæ ſunt Dei, fieri debet. Solum ergo

propoſitum non eſt votum, ita D. Thom. quem tota ſchola Theologorum ſequitur, Sylveſtro teſte *in ver. Votum, 1. quæſt. 2.* & *Religio, 5. qu. 8. verſ. Sed nec opinio.* Quod etiam ubique innuit Scriptura, & in ſpecie Deuteronom. 23. *Cum votum voveris Domino Deo, &c. facies ſicut promiſiſti*, & Eccleſiaſt. 5. *Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio.* Ergo ut infert S. Thomas, Vovere eſt promittere, & votum eſt promiſſio. De jure etiam canonico hoc probatur in dict. cap. *Litteraturam, de voto*, & de jure civili in l. 2. *ff. de pollicit.* ubi patet votum . . ſari ex quadam pollicitatione, id eſt unius promiſſione, ut l. *Pactum, ff. eod.* Quare ut inquit Abbas in d. cap. *Litteraturam.* Si de ratione voti eſt promiſſio, ſecundum B. Thom. & Archid. Doctrina Canoniſtarum circa iſtam quæſtionem evertitur, ſed & Sylveſter. *Religio, 5. d. q. 8. verſ. Quarta.* mordet Canoniſtas quod malè intelligentes jura, quæ loquuntur de propoſito mutandi vitam abſolutè, putant promiſſionem non eſſe de ratione voti, ſed ſufficere ſolum propoſitum coram Deo. Itaque ſuſcipiens probationis habitum cum tali propoſito non obligatur ex voto. Sed neque obligatur ex præcepto Eccleſiæ; tum quia ſecundum Sylveſtrum de hoc præcepto nullibi conſtat; tum quia Eccleſia non poteſt quemquam non conſentientem obligare ad continentiam, cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. & latius dicam infra *num.* 28.

18 Ut ſatisfiat huic objectioni, in qua ferè conſiſtit vis tota præſentis diſputationis, obſervandum eſt Canoniſtas nullibi aſſerere promiſſionem non eſſe de ratione voti, ſed ſupponunt ſufficere implicitam, & præſumptam, quod & Theologi admittunt, præſertim Cajetan. prællegatus *in 2. 2. q. 88. art. 1. dub. penult.* dicens tale eſſe propoſitum, de quo Canones loquuntur. Quare Hoſtien. *hic nu. 9. in ver. Propoſuerit*, declarans quale debeat eſſe propoſitum mutandi vitam ad hoc ut obligationem inducat, ſic ait: [Non intelligas hoc quod ex ſolo propoſito obligetur, ſed ex propoſito deliberato, & continuato, & voto emiſſo, maximè ſuſcepto habitu, cap. *Sicut nobis*, cap. *Porrectum*, *ſupra eod.* Non igitur Doctores noſtri intelligunt poſſe dari votum ſine promiſſione; ſed ſub nomine propoſiti intelligunt, & implicite complectuntur illa tria, quorum explicitè meminit S. Thom. videlicet deliberationem, propoſitum, & promiſſionem, prout illorum mentem declarat Tabiena *in ver. Votum, primo, verſ. Notandum tertio.* ait enim: Non ita curioſè diſtinxerunt Canoniſtæ, ſed in ver. Propoſitum intelligebant omnia illa tria, & quando dicunt quod non requiritur promiſſio, intelligunt de exteriori.] Hæc ibi, quod eſt ad mentem Canonum, qui ad obligationem inducendam non ſunt contenti nudo, ac ſimplici propoſito, ſed requirunt propoſitum abſolutum, quod includit deliberationem præcedentem, & promiſſionem ſubſequentem, ſaltem interiorem, & implicitam. Unde hoc propoſitum habere rationem voti ſaltem ſimplicis admittunt multi ex Theologis proximè citandi.

19 Secunda opinio eſt exiſtimantium hoc propoſitum mutandi vitam abſolutè cum aſſumptione habitus novitiatus non eſſe votum ſolemne religionis, ſed votum ſimplex impediens quidem matrimonium contrahendum, & non dirimens poſt contractum, juxta tex. in cap. *Conſuluit, infr. Qui cler. vel vov.* & in cap. *un.* §. *Reliqua verò, de voto, lib. 6.* Cuius ſententiæ ſunt Petr. de Palud. *in 4. ſent. diſt. 38. q. 1. art. 1. concluſ. 3. num. 11.* ubi tenet eum qui ſuſcipit habitum alicuius religionis non animo probandi, ſed cum firmo propoſito permanendi, non poſſe ad ſæculum redire; quia hoc æquipollet voto ſimplici ex vi ſtatuti Eccleſiaſtici de quo in cap. *Statuimus, de Regular.* & eum ſequitur S. Antoninus *in 3. par. tit. 16. c. 2. §. verſ. Quartus* & verſ. *Sed quantum ad Deum*, ubi ait (talem obligari ad religionem in genere quantum ad Deum, in foro conſcientiæ ſi firmũ propoſitum habuit permanendi. Sed durum videtur ut obligetur voto ſolemni, quia hinc magnus laqueus injiceretur animabus, quod Eccleſia non facit, cap. *De viduis 27. q. 1.* Ideoque ſibi magis placere opinionem, quod obligetur ex vi voti ſimplicis, quod utique impedit, ſed non dirimit matrimonium contractum. Licet communiter Canoniſtæ videantur dicere quod illud habeat vim voti ſolemnis, quod ſi eſſet; matrimonium poſt contractum, & conſummatum dirimeret. Verum quia proceſſit ex ſtatuto Eccleſiæ ſicut [illegible] de voto continentiæ in Ordinibus ſacris [illegible] Papa poſſet cum talibus diſpenſare in contrahendo.) Hæc ille quod ſuſius in *ſecunda parte tit.* [illegible] *cap. 2. verſ. Nota ergo ſecundo.* Et ex Canoniſtis hoc tenet *hic* Cardinalis *num. 4. in fin. verſ. In prædicta*, ubi firmat obligatum ad religionem in genere ex propoſito vitam mutandi abſolutè cum ſuſceptione habitus validè matrimonium contrahere, cum non ſit religioſus, & cogendum eſſe in religione perſeverare non propter profeſſionem, ſed propter votum ſimplex; & dicit ſe ita in facto conſuluiſſe, & ſequitur Abb. *num.* 3. ubi poſt multa concludit; Tales non eſſe veros religioſos, ſed peccare mortaliter ſtando in ſæculo, & non intrando religionem, ex quo propoſitum habuerunt mutandi perpetuò vitã, eo quod ex tali propoſito videntur Deo voluiſſe ſe vire; unde videntur contra votum ſtando in ſæculo non tamen obligantur ad intrandũ eandem religionem, ſed poſſunt intrare laxiorem. Idem firmat Syl. *in ver. Religio. §. qu. 8. in fine*, ubi ait: Dico ergo quod propoſitum mutandi vitam abſolutè eſt votum ſimplex religionis, vel eſt oblatio profeſſionis, qua in ipſo religionis ingreſſu multi petebant profiteri licet non admitterentur ſubitò, ſicut olim poterant in omnibus religionibus, & nunc poſſunt in non Mendicantibus: unde illi remanebant obligati religioni in genere, & non erant profeſſi.) & in verb. *Religio, 3. qu. 19. verſ. Quarto inducitur*, dicit falſam eſſe opinionem illorũ, qui dicunt tacitam profeſſionem induci per aſſumptionem habitus novitiorum cum propoſito vitam mutandi abſolutè. Et veram opinionem eſſe quod hoc propoſitum ſit votum expreſſum perſeverandi in religione, vel etiam votum interpretativum ut cum quis ſe offert profeſſioni, nec tamen eſt profeſſus quia alius non ſubitò acceptat.) Hactenus ille. Unde patet Abbatem, & Sylveſtrum perperam allegari á Modernis pro prima opinione. Et enim his ſentit Tabiena dicens opinionem Cardinalis eſſe valde probabilem, in ver. *Votum primo*, verſ. *Notandum tertio.*

Hæc ſententia duas implicat aſſertiones. Altera eſt affirmativa, videlicet hoc propoſitum cum ſuſceptione habitus eſſe votum ſimplex religionis & in

& in hoc diſcrepat à prima opinione. Altera eſt negativa, id eſt non eſſe votum ſolemne, & in hoc diſcrepat à tertia Canoniſtarum.

20 Prima aſſertio, videlicet eſſe votum ſimplex, probatur primò ex c. *Qui bona*, 17. *q.* 1. ubi Gregorius: Qui bona, inquit, agunt meliora agere deliberant, & deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perſeverent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione]: qui tex. non intelligitur de propoſito, prout eſt nuda conceptio boni explicandi, quæ non obligat ad bonum conceptum exequendum, ut eſt caſus in d. cap. *Litterarum*, ſecundum Abb. *ibi in ſumma*, ſed de deliberatione, & propoſito firmato, quale eſt propoſitum de quo agitur, ut ibi declarant Hugo, & Archidiac.

Deinde probatur eadem aſſertio in cap. *Propoſitum*, 20. *q.* 3. ubi Leo Papa: [Propoſitum, inquit Monachi proprio arbitrio, & voluntate ſuſceptum deſeri non poteſt abſque peccato; quod enim vovit Deo, debet & reddere. Ergo propoſitum eſt votum, & concordat. tex. *in cap ſeq.* ibi, Ad propoſitum invitus reverti cogatur. & in cap. *Nuptiarum* 27. *q.* 1. ubi pluribus in locis propoſitum, votum pro eod. accipiuntur.

Cæterum ad d. cap. *Qui bona*, & alia jura, quæ accipiunt propoſitum pro voto ſimplici reſpondetur procedere, ſi ulterius non ſit in voto proceſſum, ſecus ſi proceſſum fuerit ad habitus ſuſceptonem; quia tunc propoſitum ſolemnizatur, ut patebit ex authoritatibus, & rationibus infra adducendis pro tertia opinione: tex. verò in d.
21 c. *Propoſitum*, & c. *ſeq.* probant oppoſitum, quia loquuntur de propoſito prout eſt votum ſolemne religionis dirimens matrimonium poſt contractum ſicut etiam accipitur in cap. *Viduas à propoſito diſcedentes*. in cap. *Virginibus*, & in c. *Viduas, quæ*, 27. *q.* 1. & paſſim alibi.

Deinde probatur eadem aſſertio, quia ſuſcipiens habitum novitiatus cum propoſito vitam mutandi abſolutè non poteſt redire ad ſæculum, ſed tenetur ſaltem ad laxiorem regulam pertranſire, ut hic eſt caſus, & in cap. *Statuimus*, *infr. eod.* Hæc autem obligatio oriri non poteſt ex præcepto Eccleſiæ ut patebit infra *num.* 30. Ergo neceſſe eſt ut oriatur ex voto; hoc autem votum non eſt ſolemne, ut mox probatur; reliquum eſt igitur ut ſit, votum ſimplex impediens, ſed non dirimens, ut in cap. *unico*, *verſ. Reliqua verò*, *de voto*, *lib.* 6.

22 Secunda autem aſſertio, id eſt hoc propoſitum cum ſuſceptione habitus probationis non eſſe votum ſolemne religionis, probatur primò in d. c. *Statuimus*, *infra*, *eod* & in c. *Non ſolum*, *eodem tit. lib.* 6. ubi profeſſio tacita, & expreſſa, & propoſitum abſolutè vitam mutandi tanquam diverſa accipiuntur, ut patet ex illis verbis, Niſi profeſſus ſit tacitè, vel expreſſè, aut evidenter conſtet illum vitam voluiſſe mutare: ponderando dictionem alternativam, *aut*, quæ proponitur inter diverſa, l. *Hæc verba*, *ille aut ille*, *ff. de verbor. ſignif.* cum ſimilibus. Ergo huiuſmodi propoſitum nec eſt profeſſio tacita, nec expreſſa, ſed quid tertium: quo arg. in effectu utitur Abb. *hic n.* 3. *verſ. Hinc nota textum*, & Sylveſter *in ver. Religio*, 3. *qu.* 2. *verſ. Quartò inducitur*.

Reſponderi tamen poteſt in d. cap. *Statuimus*, agi de profeſſione expreſſa, & de duabus ſpeciebus profeſſionis tacitæ; una ſcilicet, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſorum, alia verò, quæ inducitur ex propoſito mutandi vitam abſolutè. Unde non ſequitur ut hoc propoſitum non ſit profeſſio. In prædicta verò Decretali *non ſolum*, agitur de profeſſione expreſſa, item de profeſſione tacita in genere; & de una ſpecie profeſſionis tacitæ, quæ ſcilicet inducitur ex hujuſmodi propoſito, mutandi vitam. Propterea autem hæc ſpecies contradiſtinguitur à tacita profeſſione in genere, quia illa regulariter obligat præciſè illi religioni, cujus habitus eſt ſuſceptus, cap. 1. ibi, Religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus, *infra eodem lib.* 6. & Clem. *Eos*, ibi, Religionem illam decernimus eſſe profeſſos, & ibi gloſ. *in ver. Illam*, *eod. tit.* Hæc verò non obligat niſi religioni in genere, ut hic patet. Non ergo ſequitur ut hoc propoſitum non ſit profeſſio tacita; ſed tantum ſequitur ut non ſit ex illis ſpeciebus tacitæ profeſſionis, quæ obligant religioni in ſpecie.

Probatur ſecundò in cap. *Ex tranſmiſſa*, *ſupra de renunc.* ubi, ut loquit Sylveſter *in verbo Religio*, 5. *quaſt.* 8. *verſ. Quarta*. Clarè patet quod votum intrandi religionem, & propoſitum perſeverandi ſimul non faciunt religioſum per habitus ſuſceptionem, nec aliquam inducunt profeſſionem.

Verum Sylveſter videtur falli in intellectu illius Decretalis: nam, ut obſervant *hic* Innoc. *nu.* 3. Hoſt. *num.* 9. *verſ. In prædicta*, Jo. Andr. *num.* 5. *in fin. verſ. Et in Decretali*, & Butr. *num.* 7. ibi, nullum propoſitum certum habuit, ſed tantum probationis habitum petiit nullo voto præcedente, ut ibi etiam notatur.

23 Probatur tertiò, quia profeſſio Regularis ſine animò, & voluntate profitendi non inducitur, cap. *Præſens clericus*, 20. *q.* 3. & cap. 1. *ſupra eod.* cum multis ſimilibus. At proponens abſolutè vitam mutare, & ſuſcipiens habitum probationis utique non intendit profiteri, ſed magis experiri religionis auſteritatem: nam ſi vellet profiteri, aſſumeret habitum profeſſionis, non probationis, c. *Super eo*, cum ibi notatis ſupra eod. & notat *hic* gloſſa *Ultima verſ. Sed contra*, ubi reprobata opinione Joannis, [Ex quo, inquit, aſſumit habitum novitii, nec facit profeſſionem, nec renunciat ſæculo expreſsè, non intendit ſe obligare ſimpliciter, ſed potius conditionaliter experiri obſervantiam regularem. At reſpondetur hoc argumentum & gloſſæ authoritatem procedere cum quis ingreditur ſimpliciter religionem, nec apparet quod propoſuerit vitam mutare abſolutè: talis enim ſuſcipiendo habitum novitiatus non præſumitur velle profiteri, ut dicit gloſſa noſtra, & gloſſa *penult.* in c. *Statuimus*, *infra eod.* propoſitum enim mutandi vitam non præſumitur niſi clara probatione, & competentibus indiciis oſtendatur, ut dicitur in d. cap. *Non ſolum*, *infra eod. lib.* 6. Præſens autem quæſtio proponitur de illo, quem evidenter conſtat vitam mutare voluiſſe, qui recipiendo poſtea habitum præſumitur velle votum ſuum ſolemnizare, ut probabitur in argumentis pro tertia opinione.

24 Probatur quartò ſecundum Cardinalem, quia votum non ſolemnizatur ad effectum dirimendi matrimonium poſt contractum, niſi per ſuſceptionem ſacri Ordinis, vel per profeſſionē expreſſam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sed. Apoſtolicam approbatis, ut diffinitur in c. *un. de vot.*

Vot. lib. 6. Hic autem nec Ordinem ſacrum ſuſcipit, ut ſupponimus; nec profitetur expreſsè, vel tacitè in aliqua religione, ſed tantum obligatur religioni in genere, ut hic patet. Ergo illius votum nō eſt ſolemne ita ut dirimat poſt contractū.

At reſpondetur negando minorem: nam qui propoſuit abſolutè vitam mutare, ſuſcipiendo poſtea habitum certæ religionis, quantum in ſe eſt tacitè profitetur in illa: quod autem eidem religioni non obligetur in ſpecie, non provenit ex ſe, ſed ex canone, qui indulget ſic profitenti, ut poſſit ad laxiorem ſaltem regulam pertranſire, ut hic ſtatuitur. Adde quod illa verba d. c. *un.* alicui de religionibus approbatis, verificantur etiā in illo, qui obligatur religioni in genere, ut clarè probatur in c. *Conſtitutionem, de regul. lib. 6.* in verbis. (Tacitè vero facta generaliter religioni alicui recipientem obligat.) ponderando quod tex. utitur illa dictione, *alicui*, qua etiam utitur prædicta Decretalis unica. Et eſt ratio quoad ſubſtantialia regulæ, de quibus in c. *Cum ad monaſterium, infr. de ſtat. Monach.* paria ſunt profiteri hanc, vel illam religionem, vel religiones omnes in genere, cum in ſubſtantialibus non differant, ſed una ſit religio, ut tradunt Fed. de Sen. *conſ. 5. Quidam Monachus, ſub num. 2. verſ. Præterea ſufficit,* Cald. *conſ. 391. alias 6. de Regular. in princ. verſ. Aut profeſſio illius,* Lap. *allegat.* 130 *incipien. Pro dubijs, num. 4.* plenè Anchar. *conſ. 321. Præmittenda ſunt.*

Probatur ultimò, quia profeſſio nec expreſsè, nec tacitè fieri poteſt niſi recipiatur ab eo, cujus eſt religioni incorporare, cum ſit contractus reciprocus, qui non poteſt conſiſtere ex parte unius tantum, l. *In omnibus, la ſeconda, ff. de act. & oblig.* & probatur in c. *Porrectum*, & ibi dixi in *ult. notab.* & in c. *Ad Apoſtolicam, infra eodem,* & docet S. Thomas *in 4. diſtinct. 38. qu. 1. art. 2. q. 3.* ubi ait, (Non eſſe votum ſolemne ad dirimendum, niſi quando aliquis ſe dat principaliter Deo, divinis ſe ſervitijs mancipando, quod quidem fit per Ord. ſacri ſuſceptionem, vel per profeſſionē certæ regulæ debito modo factæ, ſcilicet in manu ejus, qui debet recipere, & aliis circumſtantiis ſervatis, quæ per jura determinantur; aliàs enim non eſſet votum ſolemne quantumcunque quis profiteretur, quia in tali profeſſione non fieret ſub poteſtate eorum, qui religioni præſunt.) Hæc S. Th. quem in propoſito refert, & ſequitur Tabiena *in verb. Votum. primo, in 3. notab. verſ. Idem tenet S. Thom.* Is verò, qui ſuſcipit habitum probationis cum propoſito abſolutè vitam mutandi, nulli certo Ordini á Superioribus aggregatur, ſed ſolum remanet obligatus religioni in genere, ut hic patet. Ergo deficiente religionis conſenſu, illius votum non eſt ſolemne; quo præcipuo fundamento Abbas *hic num. 3.* tenet contra communem ſententiam Canoniſtarum.

Cæterum facilis eſt reſponſio: nam major propoſitio, qua dictum eſt profeſſionem non valere ſine conſenſu recipientis, declaratur ut procedat in profeſſione, quæ fit alicui religioni in ſpecie, non autem in illa, quæ fit religioni in genere, in qua recipientis conſenſus nec eſt neceſſarius, nec poſſibilis, ut ſecundum communem opinionem, & veram patebit in quæſtione ſequenti *num. 55.*

25 Tertia igitur opinio eſt Canoniſtarum, qui ferè omnium conſenſu cenſent hoc propoſitum mutandi vitam abſolutè, ſolemnizari per aſſumptionem habitus novitiatus, adeout inducat profeſſionem tacitam, non quidem obligantem alicui certo Ordini, ſed religioni in genere, & non tantum impediat matrimonium contrahendum, ſed etiam dirimat poſt contractum, ita Goffred. *in ſumma de Regul. n. 12.* Henrich Boich. in c. *Statui-*
26 *mus, n. 9. infr. eod.* & hic docet Innocent. in *princ. in ver. Propoſuerit*, ait enim: (Si de propoſito mutandi vitam legitimè conſtiterit, videlicet vel per confeſſionem, quam nunc facit, vel per proteſtationem, quam fecit ingreſſu, hic habitus ſolemniter ſuſceptus dirimit matrimonium jā contractum, ſubaudi non conſumatum, ut mox patebit: hæc enim proteſtatio, ſive intentio cum ſuſceptione habitus probationis habetur pro tacita profeſſione, & eſt hic argumentum, quod habitus probationis ſolemniat propoſitū) Hactenus ille, & conſenſit Abb. Antiq. *n. 4.* Quid enim, inquit, ſi quis velit abſolutè vitam mutare, & intravit religionem, poſtea exivit, & contraxit, numquid tenet matrimonium? Dicit Goffred. quod non? licet habitus non obligaverit ad certum lo-
72 cum, tamen obligavit eum in genere. Idem plenius firmat Hoſt. *n. 3.* Qui primo exponit verbum, *abſolutè,* id eſt nō intendens retrocedere, ſed omnino mundum fugere, & in religione perſeverare, & mox ſubdit: (Ex quo enim tali propoſito intrat, & habitum ſuſcipit, omnino religioni obligatur, & conſtito de hoc propoſito, habitus ſolemniter ſuſceptus dirimit matrimoniū jam contractum, & non conſumatum,) cap. *Ex publico,* & c. *Ex parte, il ſecondo. infra de converſ. coniugat.* multò fortiùs poſt contractum, cap. *Meminimus, infra Qui cleric. vel voven.* quia talis intentio cum ſuſceptione habitus pro tacita profeſſione habetur, cap. *Statuimus, infra eod.* & arg. c. 3. §. 1. *de voto,* ubi de hoc & *infra num.* 12. Quærit quid ſi novitius qui voluit abſolutè vitam mutare, poſtea matrimonium contraxerit, an valeat, & reſolvit non valere. Quia, inquit, etſi habitus non ſolemniaet votum quoad regulam aſſumptam, ſolemnizat tamen quantum ad Monachatum, ſive religionem in genere, in quam conſenſit cum habitum aſſumpſit intendens abſolutè vitam mutare idipſum tenet. Jo. Andr, *nu. 7. in gloſ.* [Numquid, dicens, qui voluit abſolutè mutare ſæculum, ſi contrahat, non tenet matrimonium, quia religioſus eſt, licet nō præcisè illius religionis. Unde dicebant Vincent. Innoc. & Hoſt. quod ſi ille qui ingreditur habebat ſponſam non cognitam, illa ſtatim poterat cum alio contrahere; & hoc ſatis probatur in cap. *Beneficium, infra eod. lib. 6.*] Hæc Jo. Andr. & ſequuntur Collect. *in princ.* But. *nu. 6.* Anchar. *num. 7.* Jo. de Anania *num. 6.* Qui omnino cum hac opinione tranſire omnes ferè ſcribentes præter Cardinalem teſtatur Abb. *n. 3. ver. Et cum hac opinione.* De communi etiam Canoniſtarum teſtatur S. Antoninus *in 3. par. tit. 16. cap.*
28 *2. §. 4. verſ. Communiter tamen,* & paſſim Moderni. Eidem ſententiæ adſcribendi ſunt Authores, qui tenent bona profeſſorum in genere generaliſſimo eſſe religionis in genere, & arbitrio Epiſcopi ſore diſtribuenda: quod cenſuit Gaſpar. Cald. *conſil. 23. incipien. Quidam fecit profeſſionem* ... *hoc tit.* quem referunt & ſequuntur in c. *In præſentia. de probat.* But. & Abb. *ambo nu. 64.* & ... plenius in c. *Quia ingredientibus, num. 19. & ſeq.*

ſupra

ſupra de teſtam: Hi enim abſque dubio ſentiunt illorum votum eſſe ſolemne; nam per votum ſimplex bona non acquiruntur religioni, ſed per profeſſionem dumtaxat, ut cap. *Quia Ingredientibus*, cap. *Perlatum*, & cap. *Si qua mulier*, 19. *q.* 3. cum ſimil.

29 Pro hac tertia opinione allegatur primò text. apertus hic, ubi Pontifex conſultus an novitius infra añum poſſit redire ad ſæculum, diſtinguit an propoſuerit abſolutè vitam mutare, an conditionaliter experiri obſervantiam regularem. Et in primo caſu determinat eum debere ad laxiorem
30 ſaltem religionem pertranſire, ut regulariter vivat. Inquiro unde oriatur hæc obligatio migrandi ad laxiorem, ibique regulariter vivendi. Et certè non ex nudo Eccleſiæ præcepto, qui non poteſt juſtè præcipere tam aſpera, nec quemquam perpetuò invitum religioni mancipare, cum continentia res ſit magis voti quam præcepti, quæ ſuaderi poteſt, non imperari, dicit textus in cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. c. *de his* 28. *diſt.* & ibi Turrecrem. n. 7. Nauarr. *conſ.* 39. *nu.* 2. *de Regular.* conſenſus enim eſt de ratione intrinſeca Monachatus, cap. *Præſens Clericus*, 20. *q.* 3. & c. 1. *ſupra eod.* cum concor. quas ibi dedi *num.* 20. & 24. Rurſus hæc obligatio non oritur ex voto ſimplici, quia vovens profiteri in certa religione tenetur ibi, & nō alibi eſſe profeſſus, ut eſt textus in cap. *Pertuas*, *infra de voto*: quod ſi ibi non recipiatur, ſolutus eſt voto, nec tenetur, aut cogi poteſt intrare laxiorem, ut docet S. Thom. in 2. 2. *q. ult. art.* 3. *ad* 2. quem refert, & ſequitur Arcbid. in c. *Scimus*. *nu.* 2. 12. *q.* 1. & Syl. *in ver Religio*, 2. *n.* 16. & ſcripſi plenè in c. *Porrectum*, *num.* 51. & *ſeqq.* *ſupra eod.* Reſtat igitur ut obligatio hujuſmodi proveniat ex voto ſolemni, quod ex indulgentia Eccleſiæ in hoc ſpeciali caſu non obligat illi religioni in ſpecie in qua ſuſcipitur habitus cum propoſito vitā
31 mutandi, ſed religioni in genere, ut hic patet. Et hoc innuit dictio illa, *ſaltem*, quæ habetur in textu, quaſi dicat, qui propoſuit abſolutè vitam mutare, & habitum certæ religionis ſuſcipit, de rigore juris tenetur ibi perpetuò remanere, & regulariter vivere; ſed nihilominus ex benignitate permittitur ei, ut ſaltem poſſit ad laxiorem regulam pertranſire. Et eſt ſimile in c. *Super eo*, *ſupra eod.* in cap. *Conſtitutionem*, *eod. tit. lib.* 6. Conferunt quæ de prædicta dictione, *ſaltem*, ſcripſit Bald. dicens illam eſſe ſubſidiariam in *conſ.* 69. *Factum tale eſt*, *Quidam n.* 2. *verſ.* *Nam dictio ſaltem*, *lib.* 2. & Gemin. *conſ.* 37. *Dubitatur*, *n.* 5, *verſ. Secundo probatur ſic.*

Non obſtat quod hoc cap. fuerit correctum per cap. *Statuimus*, *infra eod.* ut dicit gloſſ. *hic in ver. Diſtinguendum*. quoniam dictum gloſſ. communiter reprehenditur à Doctoribus: nam in prædicta decretali *Statuimus*, idem per omnia deciditur, quod in hoc cap. Ut in ſpecie advertunt Butr. *num.* 8. & Abbas, *n.* 4. *vreſ. in gloſſa tertia*, & mox patebit.

32 Secundò igitur pro hac opinione adducitur tex. itidem clarus in d. cap. *Statuimus*, *infra eodem.* ubi deciditur, Novitios poſſe infra annum probationis redire ad ſæculum, niſi in tribus caſibus. Primus eſt poſt ſuſceptum Religionis habitū, qui dari profitentibus conſuevit. Secundus eſt poſt profeſſionem emiſſam, ſcilicet verbis ſolemnibus, & in ſcriptis factam, & ibi explicat Hoſt. *n.* 3. *in fin. in verb. Profeſſionem.* Tertius eſt poſt ſuſceptum habitum probationis cum propoſito vitam mutandi abſolutè. Sed in primis duobus caſibus votum eſt ſolemne, ut de profeſſione expreſſa eſt planum, & de ſuſcipiente habitum profeſſionis patet in c. *Conſtitut.* *verſ. Tacitè verò emiſſa*, *infr. eod. lib.* 6. Ergo & in tertio, arguendo à connexis, & æquiparatis, ad cap. *Tranſlato*, *ſupra de conſtit.* & c. *Inter corporalia*, *de tranſlat. Epiſcop.*

33 Tertiò pro hac parte adducitur textus in c. *Non ſolum*, *inf. eod. lib.* 6. ubi ſimiliter æquiparantur hæc tria, videlicet profeſſio tacita profeſſio expreſſa, & propoſitum abſolutè vitam mutandi; & ponuntur omnia ſub unica determinatione, & verborum ſtructura, ibi, (Niſi major tamen quatuordecim annis exiſtens profeſſus ſit tacitè, vel expreſsè, aut evidenter conſtet illum voluiſſe vitam mutare.) Una autem determinatio reſpiciens plura determinabilia debet omnia æqualiter determinare, l. *fin.* C. *de ſentent.* l. *Iam hoc iure*, §. *Sed ſi aliter*, & ibi Bart. *n.* 1. *ff. de vulgar. & pupillar.* facit c. *Maiores*, *ſupra de baptiſm* ibi, Ne ad alios prima, & ad alios ſecunda clauſula referatur. Nec ſatisfacit reſponſio Abbatis *hic num.* 3. *verſ. Non obſtat*, quod in d. cap. *Non ſolum*, æquiparatio fiat tantum quoad hoc, ut neuter poſſit redire ad ſæculum, imo enim æquiparatio fit non ſolum reſpectu effectus, ſcilicet obligationis remanendi in religione; ſed etiam reſpectu cauſæ, quia nimirū hoc propoſitum cum ſuſceptione habitus eſt votū ſolemne, & obligat ad remanendū in relig. ſicut profeſſio tacita, vel expreſſa, ut clari⁹ patebit ex trib⁹ fundamentis immediatè ſequentibus.

34 Quantò allegatur pro hac opinione tex. irrefragabilis in c. *Beneficium de regular. lib.* 6. ubi beneficium exiſtentis infra annū probationis in tribus caſibus poteſt, & debet alteri conferri. Unus eſt ſi conſtet quod vitam voluerit abſolutè mutare. Alius eſt ſi profeſſionem expreſſam fecerit. Tertius eſt ſi ſcienter habitum receperit profeſſorū, quia tex. dupliciter inducitur, & primò ſic; Prædicti tres caſus æquiparantur quoad inducendam vacationem beneficij, imò primo loco recēſetur propoſitum abſolutè vitam mutandi, & profeſſio expreſſa ponitur media inter propoſitum mutandi vitam, & receptionem habitus profeſſorum: ſed in duobus ultimis caſibus votum eſt ſolemne, ut probatum eſt ſupra in ſecundo fundamento pro hac ſententia, *nu.* 32. Ergo & in primo caſu, alioquin ſi hoc propoſitum eſſet votum ſimplex incongrue tex. poſuiſſet illud primo loco, ante profeſſionē expreſſam, & profeſſionē tacitam, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſionis, arg. c. 1. *ſupra de maior. & obedient.*
35 cum ſimil. Deinde inducitur ſic; Beneficium non vacet per votum ſimplex religionis, ſed per votū ſolemne dumtaxat tex. eſt ſecundum unum intellectum in c. *Gonſaldus*, 17. *quæſt.* 2. ubi Gonſaldus Presbyter ægrotus Monachum ſe fieri promiſit, & ſic fecit votum ſimplex religionis; non tamen monaſterio, aut Abb. ſe tradidit, & ſic profeſſionem non emiſit, ſed beneficium renunciavit; poſtea convaluit, & eccleſiam ſuam repetiit, & textus decidit tum debere beneficium ſic dimiſſum recuperare. Ergo beneficium novitii etiam dimiſſum non vacat per votum ſimplex religionis: concord. tex. ſecundum unam lecturam in c. *Ex tranſmiſſa*, cum ibi not. *ſupra de renunciat.*

Sed

Sed per propoſitum mutandi vitam abſolutè vacat beneficium novitij, ut patet in d. cap. *Beneficium*, ſi enim non vacaret, non poſſet alteri conferri, ut d. cap. *Ex tranſmiſſa.* Ergo hujuſmodi propoſitum non eſt votum ſimplex religionis, ſed votum ſolemne. Quibus ponderationibus evertitur reſponſio Sylveſt. aſſerentis ex propoſito mutandi vitam oriri obligationem quandam ad religionem in genere, per quam inducitur vacatio beneficij. Quoniam hæc vacatio non induceretur ſi propoſitum illud cum ſuſceptione habitus non eſſet profeſſio. Obligatio enim ad Religionem in genere ſi provenerit ex ſimplici voto non eſſet majoris efficaciæ ad inducendam vacationem beneficij, quam ſit obligatio ad Religionem in ſpecie, quæ oritur ex voto ſimplici profitendi certam religionem, quæ beneficii vacationem non inducit, ut proximè probatum eſt.

36 Quintò hæc ſententia probatur à ſimili; nam obligatio ad religionem in genere, quæ de jure oritur ex ſuſceptione habitus profeſſotum infra annum probationis in Religionibus tam Mendicantium, quam non Mendicantium non provenit ex voto ſimplici, ſed ex tacita profeſſione, ut eſt tex. rotundus in cap. *Conſtitutionem, infr. eod. lib. 6.* in illis verbis: Tacitè vero facta infra probationis annum per ſuſceptionē habitus, qui profitentibus tantum datur, & non illi ſpecialiter, cuſus habitus eſt ſuſceptus, ſed generaliter religioni alicui recipientem obligat. Ergo ſimiliter & obligatio ad religionem in genere, quæ oritur ex propoſito mutandi vitam abſolotè cum ſuſceptione habitus Nuvitiatus ceriæ religiunis juxta tex. hic, non provenit ex ſimplici voto, ſed ex tacita profeſſione. Quod ſi contradicas, aut aſſigna ſi potes inter hos duos caſus ſofficientem rationem diverſitatis; aot in ſententiam noſtram deſcende, arg. c. a. *de tranſlat, Epiſcop.* & c. *Tua de conſangvin. & affin.*

37 Sextò adducitur pro hac parte alia ſimilitudo. Habitus profeſſotum extra monaſterium aſſumptus tacitam profeſſionem non inducit, c. *Vt clerici, ſupra eod.* gloſſ in Clemen. *Eos, in ver. In aliqua, de regular.* Abb. in c. *Porrectum, num. 8. ſupra eod.*

38 & tamen ſi præcedat votum ſimplex continentiæ votum ſolemniatur per aſſumptionem prædicti habitus, etiam extra monaſterium, textus eſt in c. *Ex parte, il primo, infra de converſ. coniug.* & in c. *Inſinuante*, & ibi dixi, *num. 15. & num. 17. infr. qui cler. vel vovent.* Innoc. Abb. Antiq. & alii, n. ſeq. allegandi. Ergo pari ratione quamvis habitus probationis in monaſterio receptus non inducat profeſſionem tacitam, c. *Ad Apoſtolicam, ſupra, eod.* cum ſuis concordant. tamen ſecus dicendum eſt ſi præcedat votum ſimplex religionis, ſeu propoſitum abſolutè vitam mutandi, ut hic: nam duo imperfecta in hac materia faciunt unum perfectum, ut dixi ſupra *in 4. not.* & plenius in cap. *Vidua, à n. 33. ſupra eod.*

39 Ultimò probatur hæc ſententia ſecundum Innoc. Hoſt. & Abb. Antiq. *hic*, quibus cæteri conſentiunt: nam ſi quis emittat votum ſimplex continentiæ, vel abdicationis proprietatis, vel obedientiæ, & ſic unum ex ſubſtantialibus monachatus, ut cap. *Cum ad monaſterium, infra de ſtat. Monachor.* & poſtmodum voto tali emiſſo ſuſcipiat habitum probationis, hoc caſu votum in ſuſceptione habitus ſolemnizatur, ut probatur ſecundum eos in cap. *Meminimus*, & in cap. *ult. infra, qui cler. vel vovent.* & arg. cap. *Ex parte il primo, de converſ. coniugat.* Ergò multò fortius per ſuſceptionem talis habitus ſolemnizatur propoſitum abſolutè vitam mutandi, in quo tria ſubſtantialia regulæ includuntur. Unde ſecundum Innoc. & alios multò magis in ſuſceptione habitus ſolemnizatur votum, quo quis renunciat ſæculo. Et eſt ratio quare prædictis modis ſolemnizetur votum, nempe quia ex quo prædicta quis vovit, cogendus eſt ea ſervare etiamſi habitum nō ſuſcipiat. Igitur tutum eſt ut dicamus quod ſi per ſe facit illud, quod ſine habitu ſervare tenetur, ſuſcipiendo poſtea habitum, præſumptione juris, & de jure præſumatur hoc velle adeo roborare, ut de cætero non permittatur deſerere habitum, ſic ſuſceptum: nam qui duplicat, firmat l. *unica ad fin. C. de plus petition.* & eſt opt. arg. in l. *Si mulier, la ſecunda, §. Sin autem, C. ad Vellean.* quam rationem diſertis verbis aſſignant *hic* Innoc. *num. 2.* Hoſt. *num. 7. verſ. Ratio autem*, Jo. Andr. *n. 5. verſ. Eſt autem ratio*, Cardin. *in 4. q. n. 4.* Butr. & Anchar. ambo, *n. 7.*

Ex his arbitror hanc tertiam opinionem fulciri optimis fundamentis, & ad jura præallegata non adæquare à Theologis reſponderi, immeritò carpi Canoniſtas noſtros, quaſi vim voti non intelligant.

40 Nunc cum in cap. *Non ſolum, infra eod. lib. 6.* dicatur non præſumi quem voluiſſe vitam mutare, niſi clara probatione, & competentibus indicijs oſtendatur: Reliquum eſt ut videamus quæ ſint huiuſmodi indicia. Et quidem à Doctoribus enumerantur infra ſcripta, duo ponit gl. in cap. *Statuimus, in ver. Niſi evidenter appareat, infra eodem.* Primum ſi in ſua receptione renunciavit ſæculo expreſsè. Secundum ſi receperit veſtes, quæ profitentibus tantum dantur. Tertium ponitur *hic* ab Innoc. *in princ. in ver. Propoſuerit*, & Hoſt. *n. 3.* videlicet per confeſſionem ſuam, quam modo facit. Quod tamen limitat Hoſt. Niſi talis confeſſio eſſet matrimonio carnali præjudicialis, ut cap. *Super eo, infra de eo qui cogn. conſang. uxoris ſuæ,* de quo dic ut legitur, & notatur in c. *Per.uit. infra de raptor.* Quartum itidem ponitur ab Innoc. & Hoſt. *ubi ſupra*; ideſt ſi in ingreſſu proteſtatus fuit coram teſtibus, quod intendebat vitam mutare. Quintum, & ſextum ponitur in d. c. *Non ſolum, in gl. in ver. Indicijs*, nimirum ſi beneficium renunciavit, vel de bonis propriis verbo, & re diſpoſuit, & in idem recidit quod Hoſt. *num. 11.* & alij dicunt, ſi omnia bona ſua diviſit. Septimum eſt quod ponit *ibidem* Hoſt. Si teſtamentum fecit. Sed hoc non placet, quia cum teſtamentum ſit revocabile hinc non elicitur evidens probatio quod voluerit in religione perpetuo deſervire, ut requirit textus in d. c. *Statuimus.* Ob quam rationem S. Congreg. Cardinalium Concilij Trid. Interpretum declaravit ejuſdem Concilij decretum, *c. 16. ſeſſ. 25. de regul.* quo invalidantur renunciationes non factæ infra duos menſes ante profeſſionem, & de licentia Ordinarij non comprehendere teſtamenta, & alias ultimas voluntates; quia nimirū ex illis non adimitur novitio libertas redeundi ad ſæculum infra añum probationis. Unde non ſine myſterio gl. præallegata in d. c. Non ſolum, dicit verbo, & re, quaſi ſentiens non ſufficere, ut de rebus propriis diſponat verbotenus, &

per

per viam ultimæ voluntatis. Octavum eſt, ſi renunciavit anno probationis, ſeu beneficio Decretalis *Ad Apoſtolicam, ſupra eod.* ſecundum Hoſt. Quod & Caietanus admittit *loco citato*, videlicet in *2.2.q.88. art. 1. dub. penult.* ubi dicit hoc c. Recipere declarationem à c. *Statuimus, infra eod.* & intelligi de propoſito mutandi vitam habente implicitam promiſſionem, quale eſt propoſitum illius, qui renunciat anno probationis, facit enim quantum in ſe eſt quod facturus eſſet probationis tempore cõpleto. Nonum, ſi renunciavit propriis, aut caſtitatem, vel obedientiam promiſit, ſecundum Innoc. & alios ſuperius relatos in ultimo fundamento pro ſententia Canoniſtarum, *n. 9.* Decimum eſt ſi in ingreſſu bona ſua monaſterio donavit abſque proteſtatione; ſecus ſi proteſtatus fuit quod conditionaliter intrabat ut regulam probaret, quia præſumitur mortis cauſa donaſſe, niſi aliud in donatione expreſſerit, ita Hoſt. in c. *Statuimus, n. 4. verſ. Quid de his* ... *legaverat, inf. eod.* quem ibi ſequuntur Jo. Andr. *n. 2. eod. verſ.* Cardinal. *in 2. not. in 4. quæſt.* Abb. *n. 3. verſ. Sed quærit hic Hoſtien.* & alii communiter S. Anton. in *3. par. tit. 16. c. 2. §. 4. verſ. Quærit enim.* His igitur indiciis, & ſignis, vel ſi quid aliud ſimile faciat, vel dicat, per quod enixa eius voluntas appareat, conſtare dicitur evidenter eum voluiſſe abſolutè vitam mutare. Unde ſi poſtea qualemcumq; habitum religionis ſuſcipiat, jura præſumunt eum velle votum ſuum implere, & ſolemnizare, tacitè profitendo, & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, ut dicunt Doctores, contra quã non eſſet audiendus, qui ſuo juramento firmare velle ſe in ſuſceptione habitus non habuiſſe animum profitendi, ut c. *Vidua, in fine,* & ibi dixi in *ultimo notab. num. 9. ſupra eod.* & hoc in foro Eccleſiæ, ſed in foro animæ, & quod Deum in tantum fertur obligatio voti, in quantum ſe extendit voluntas, & intentio voventis, ut per D. Tho. in *2.2.q. ult. art. 4.*

42 Sed dices; Hodie inanis videtur prolixa hæc diſceptatio, cum ex Concilio Tridentino nulla ſit profeſſio facta ante annum probationis elapſum, nullamque inducat obligationem etiam ad religionem in genere, ut colligitur ex verbis *c. 15. verſ. Profeſſio autem antea facta, ſeſſ. 25. de Regular.* & ex ſententia S. Congreg. dixi in c. *Quia ingredientibus, num. 22. ſupra de teſtam.* Idque etiamſi præceſſerit votum: nam cum dubitatum fuerit an is, qui ex voto religionem ingreditur, poſſit in ea validè etiam ante annum probationis profeſſionem emittere ſalvo Decreto Tridentini Concilii, *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* S. Congregatio reſpondit non poſſe. Fruſtra ergo quæritur, an qui propoſuit abſolutè vitam mutare, ſuſcipiendo poſt habitum probationis, cenſeatur tacitam profeſſionem emittere obligantem eum ad religionem in genere, cum hæc tacita profeſſio infra probationis añum, & obligatio inde reſultans fuerit prorſus à Concilio ſublata, ut plenius dixi in prædicta Decretali. *Quia ingredientibus, eod. n. 22.* & dicam infra n. 57. At reſpondetur hunc caſum adhuc poſſe contingere non obſtante Tridentini Concilii Decreto. Ecce Novitius expleto anno probationis dimiſſo habitu rediit ad ſæculum; poſtea propoſuit abſolutè vitam mutare ſecundum aliquem ex modis enumeratis ſupra num. 40. profecto ſi cum tali propoſito ad religionem reverſus iterum ſuſcipiat habitum probationis, illico cenſebitur profeſſus tacitè, & obligatus religioni in genere, neq; enim hoc caſu illi obſtabit decretum Concilij nec tenebitur per alium annum in probatione ſtare; ſed ſtatim profiteri poterit expreſſè, vel tacitè, niſi religionis, aut perſonæ conditio ſit immutata, ſecundũ opinionem Bartholom. Brix. *in ſua quæſt. Veneremli. 66.* quam ſequitur gloſſ. in c. *Eum, qui de reg. iur. lib. 6.* & ſæpius probavit S. Congregatio Concilij. Rurſus poſſet accidere hic caſus in eo, qui habilitatus eſſet à Papa ad emittendam profeſſionem ſine ulla probatione. Quare præſens diſputatio non eſt inutilis.

43 Poſſe etiam attentari hunc caſum contingere poſſe in novitio, qui per annum geſtavit habitum noviitiorum diſtinctum ab habitu profeſſorum: nam ſi poſtea proponat abſolutè vitam mutare, & pergat in delatione habitus huiuſmodi, videri poteſt votum ſuum ſolemnizare. argum. l. *Si mulier, la ſecunda §. Sin autem, C. ad Vellelan.* cum concurrant duo requiſita ad hoc neceſſaria, videlicet propoſitum, & habitus. Contrarium tamen credo verius; quia ad hoc ut votum ſolemnizetur, jura, & Doctores requirunt, ut præcedat propoſitum, & poſtea recipiatur habitus. Ex hac enim juris interpretatione cenſetur quis propoſitum ſuum velle roborare, ac perficere, adeo ut ſibi non liceat amplius ad ſæculum reverti, ut ſæpius repetitum eſt. Quæ ratio ceſſat in eo qui primo ſuſcepit habitum novitiatus, & poſt annum propoſuit vitam mutare: nam cum hoc propoſitum ſit votum ſimplex, ſolemnizari non poteſt niſi ſequatur novus actus, qui præcedenti voto adijciat robur & firmitatem, qualis eſt nova ſuſceptio habitus, ut hic patet, non autem continuatio habitus jam ſuſcepti. Quod ergò non eſt Patrum Decreto ſancitum, &c. c. *Conſuluiſti, 2. q. 4. c. Inter corporalia de tranſlat. Epiſcop.*

44 Secundò QUÆRO, An profeſſi in religione à Sed. Apoſtolica non approbata, quam putabant approbatam, ſint obligati ad religionem in genere.

Hæc quæſtio eſt admodum dubia, & implexa ob varias Canoniſtarum opiniones: nam gloſ. in c. *un. in ver. Approbatu, de voto, lib. 6.* ubi definitur votum ſolemnizari per profeſſionem factã alicui de religionibus approbatis: Ergo, inquit, ſi profitetur religionem non approbatam, ſi poſtea contrahit, tenet matrimonium; quod verum puto etiamſi quando profitebatur credebat illam
45 approbatam. Ita gloſ. quæ videtur ſentire ex profeſſione emiſſa in religione nõ approbata nõ oriri obligationem ad religionem in genere, ſi ſequamur opinionem Franchi in c. *Conſtitutionem, nu. 4. verſ. Secundò adverte, inſ. eod. lib. 6.* Exiſtimantis per obligationem ad religionem in genere dirimi matrimonium poſtea contractum, quæ fuit opinio Innocentij, & Canoniſtarum ferè omnium, ut dixi ſupra *num. 25.* Gloſſam ſequuntur illic Archid. *prope finem, in verb. Approbatis,* Jo.
46 Andr. Anchar. Gemin. & Franch. qui omnes reddunt rationem, quia in his ſpiritualibus veritas præfertur opinioni, *§. His ita, 35. quæſt. 9.* ubi gloſſ. *fin.*

47 Cæterum Jo. Andr. *ibidem num. 3.* allegat in contrarium jura, quæ probant impedimentũ oriri etiam ex actu nullo, c. *un. de bigam, lib. 6.* & c.

Auditis, de elect. maximè propter intentionem recipientis, cap. *Quidam de converſ. coniugat.* & propter communem opinionem, §. *Tria*, 3. *qu.* 7. ac deinde ſubdit: Propter hæc duo ultima dico iſtũ, qui obligari intendebat, contrahendo peccare; nec hoc tractat gloſſ. ſed dicit quod contractum tenet, quod etiam ſentit Damaſcen. à Jo. Andr. allegatus. Et hanc opinionem Joan. Andr. quod profeſſus in religione, quam credebat approbatam, contrahendo matrimonium peccet, ſed contractum teneat, ſequuntur in eod. c. *un.* Petr. de Anchar. & Gemin. Itaque ſecundum horum opinionem patet ex profeſſione huiuſmodi ortam eſſe aliquam obligationem, hæc autem obligatio alia eſſe non poteſt, quàm vel ad obligationem in genere, quæ ſecundum poſteriorem ſententiam non dirimit matrimonium poſtea contractum, licet impediat contrahendum: vel certè obligatio, quæ proficiſcitur ex ſimplici voto, ſecundũ Præpoſ. in c. *Rurſus, in fin. Qui cler. vel voven.* ut inferius dicetur. Et quamvis, ut ſubdit Præpoſitus *num.* 20. gloſ. in d. c. *un.* ſentiat dictã profeſſionem nec valere ut votum ſimplex; ideoque taliter profeſſum poſſe contrahere, & ibi hoc placeat Archid. & Jo. Andr. verè tamen gloſſ. dicit tenere matrimonium poſtea contractum, ſed non dicit licere contrahere; & ſecundum Archid. & Jo. Andr. ſic profeſſus contrahendo peccat, & ipſemet Præpoſitus idem fatetur paulò inferius dicens eſſe peccatum mortale.

49 In ſimili quæſtione de eo, qui profitetur aliquam ex regulis approbatis, puta S. Guil. in manibus, ut aiunt Truffatorum, ſeu Barratorum. Spec. *in tit. de ſtat. Monach. n.* 45. ſic ait: (Pone, Quidam fingentes ſe eſſe de ordine S. Guil. ſeduxerunt quemdam juvenem credentem illos eſſe de ordine illo, & recepit habitum illius ordinis, & promiſit ſe illam regulam perpetuò ſervaturũ, poſtea novit illos Truffatores eſſe, an iſte ſit ad obſervantiam illius religionis compellendus? Jo. de Deo in ſuis quæſtionibus dicit quod ſi ille voluit abſolutè vitam mutare, & in Ordine S. Guil. vivere, ſive ibi, ſive alibi, ubicumque talis ordo vigeret, ſanè cogendus eſt c. *Dilectiſſimis*, 12. *q.* 1. Si verò intendebat ſe Deo obligare in illo loco tan-
50 tum, & cum illis, non tenetur alibi, ut c. *Ex insinuatio, de nov. operis nunciat.* Eamdem diſtinctionem de eo, qui emiſit profeſſionem infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium, qui ex c. *Non ſolum, infra eod. lib.* 6. errant obligati ad religionem in genere, ſequitur Lap. Abb. in c. *Conſtitutionem, eod. tit lib. n.* 7. his verbis: (Poteſt dici quod ſi tempore emiſſi voti, vel factæ profeſſionis expreſſit vovens, vel profitens de certis loco, & ordine, ſtabitur expreſſioni ſi probetur, ita quod ſi ibi eſſe non poterit non erit nec in ſpecie, nec in genere Ordini obligatus, & contrahere matrimonium poterit, & contractum tenebit; ſi autem aliud non expreſſit, vel ſi expreſſit non probatur, ſtabitur dicto ſuo in foro animæ, non autem in foro contentioſo, niſi fortè hoc juvaret delato juramento, & aliter probari nõ poſſet; unde tunc nec contrahere poterit, & ſi contraxerit, non tenebit.] Lap. ſequitur ſimpliciter ibi Anch. & dicit mente tenendum, *ſub n.* 1. *verſ. Quartò not.*

Verum hanc diſtinctionem quoad primum
51 membrum, videlicet quod ſi prorſus intendebat ſe generaliter obligare, remaneat obligatus religioni in genere, ita ut matrimonium contrahere non poſſit reprobat Jo. de Imol. quia cum non adſit recipiens, qui habeat mandatum incorporandi, non poteſt quis eſſe profeſſus, & ſequitur Præpoſitus in d. c. *Rurſus, n.* 21. qui tamen dicit iſtum aſtringi voto ſimplici, & poſſe compelli ad ingrediendum, nec poſſe contrahere matrimonium ſine mortali peccato.

52 Quo verò ad ſecundum membrum, quod profeſſus in certo loco, & ordine, ſi ibi eſſe non poſſit, non remaneat obligatus religioni in genere, latè eamdem diſtictionem reprobat Franc. in d. c. *Conſtitutionem, nu.* 4. ubi pluribus oſtendit non eſſe faciendam differentiam an quando quis profitetur expreſſè, intendat ſe obligare illi religioni in ſpecie, vel in genere, ſed indiſtinctè remanere eum obligatum religioni in genere ſi illi in ſpecie non potuerit obligari: & inducit textum in d. c. *Non ſolum*, ubi quis emiſit profeſſionem infra annum in Ordine Prædicatorum, vel Minorum, & ſic intendebat ſe obligare illi Ordini in ſpecie, ponderando verba illa, Ad profeſſionem veſtri Ordinis, & tamen quia profeſſio illa nulla fuit, remanet obligatus religioni in genere, ſecundum gl. & Archid. *ibi*, & ita dicit de hoc eſſe caſum ibi Præpoſ in d. c. *Rurſus, ſub. n.* 10. *Qui cler. vel vor.* (Si autem, inquit, non valet profeſſio reſpectu illius religionis certæ, quam intendebat profiteri; tamen profeſſio in genere ſuſtinetur, quia remanet obligatus ad intrandam unam ex religionibus approbatis, puta in eo, qui Ordinem Minorum ingreditur, & ante annum probationis profitetur illam regulam cum ſolemni profeſſione; profeſſio iſta nõ valebit quoad hoc ut iſte ſit obligatus Ordini Minorũ; ſed benè valebit quoad hoc ut cogatur aliam religionem ex approbatis ingredi, c. *Non ſolum, eod. tit. lib.* 6. ubi eſt caſus.] Hæc ille.

53 Ratio eſt, quia in materia voti locus eſt illi regulæ, ſi non valet quod ago ut ago, valet ſaltem ut valere poteſt, ut probat tex. in c. *Quidam, de converſ. coniug.* ubi maritus, qui invita uxore fecit profeſſionem, & ei poſtea fuit reſtitutus, non cogitur ea mortua redire ad monaſterium, quia hac in parte votum non tenuit cum non eſſet in ejus poteſtate debitum non reddere, ſed tamen non debet matrimonium contrahere, quia per dictũ votum promiſit etiam debitum nõ exigere, quod erat in ejus poteſtate; & quoad hoc votum tenuit, atque ita ex illo textu hanc regulam deducit Abbas *n.* 3. *verſ. Item nota.* Ergo ſimili modo qui profitetur in religione approbata, licet quoad illam religionem votum non teneat, quia nõ eſt in ejus poteſtate; tenet tamen quoad obligationem ad religionem in genere, quod ab eius poteſtate dependet.

54 Qua etiam ratione qui fingit ſe fœminam, & profitetur in monaſterio Monialium, obſtrictus remãet religioni in genere, c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* per quem tex. ita concludit Bart. Brix. *in ſua q. Dominical.* 81. incipien. *Iuvenis*, quem ſequitur Abb. in c. *Tuarum num.* 7. *de privileg.*

55 Et tenendo hanc opinionem, quæ de jure verior videtur, non obſtat dictum Jo. de Imol. de quo ſupra *num.* 51. quod non poſſit quis obligari religioni in genere ob defectum recipientis: nam reſpondetur quicquid contra ſenſerint Abb. & Sylveſt. ſupra citati *num.* 17. id non eſſe neceſſa-

rium

rium in religione in genere, ut docet Innoc. in cap. *Porrectum*, *num. 6. verſ. Et idem ſupra eod.* & Franc. poſt Lapum, & Geminianum in d. c. *Conſtitutionem*. Et eſt communis opinio teſte Præpoſito, in d. c. *Rurſus*, *num 10. verſ. Iſtud votum iſtis duobus proximis modis*. Ratio eſt, quam reddit Gemin. in d. c. *Non ſolum*, *in fine*, quia cum inducitur obligatio ad religionem in ſpecie monaſterium obligatur profitenti ad alimenta, & ideò oportet talem obligationem contrahi per habentem poteſtatem, ſecus autem in obligatione ad religionem in genere, quæ cum nullam contineat obligationem reſpectu certi monaſterij, ſatis eſt ut illa ſic inducta recipiatur per habentem poteſtatem quando profeſſus ingreditur religionem
5 in ſpecie. Et ſimilia exempla quod profeſſio emiſſa ſine auctoritate recipientis obliget ad religionem in genere, habentur ex Speculat. *de ſtat. Monach. n. 24. qu. 19. verſ. Sed prius*, Præpoſit. in d. c. c. *Rurſus*, *num. 20. verſ. Aut Monachus nullum habet*, & Abb. in d. c. *Porrectum*, *num. 10. verſ. Fatetur tamen*. Alioquin ſequeretur, ut ad inducendam huiuſmodi obligationem ad religionem in genere neceſſarius eſſet conſenſus religionum totius orbis, quod non tamen eſſet abſurdum, quàm impoſſibile.

56 Rurſus non obſtat quod actus agentium non debeant operari ultra eorum intentionem; ſi quidem non eſt præter intentionem profitentis ut voluerit vitam mutare, ac Deo per profeſſionem obligari; & quia hoc perficere non poteſt in ea religione, quæ à Sede Apoſtolica non eſt approbata, conſentaneum eſt ut in aliqua alia id perficiat, & reddat Domino; vota ſua cum in hac materia ſpirituali ſi non valet quod ago ut ago, valeat ut valere poteſt, ut dictum eſt ſupra *n. 53.* Alioquin ſi diceremus conſenſum præſtitum in aliqua religione non eſſe attendendum ad alias religiones, de quibus profeſſus non cogitavit, ſequeretur ut nunquam daretur caſus, quo quis obligaretur ad religionem in genere, nam qui profitetur v. g. in religione S. Franciſci, utique non intendit ſe obligare religioni S. Dominici, & tamen jura eliciunt obligationem ad religionem in genere ubi profeſſio ex aliquo capite eſt nulla, & obligant profeſſum ad ingrediendum aliquam ex religionibus approbatis, quod clarè etiam patet exemplo viri, qui ſimulans ſe fœminam, profeſſus eſt in monaſterio Monialium; is enim propter votum ſolemne cogitur ingredi aliam religionem, de qua tamen non cogitavit, ut per Butr. Abb. & Gemin. ſuperius relatos.

56 Supereſt ut videamus an obligatio hujuſmodi ſublata fuerit à Concilio Tridentino.

Ratio dubitandi oritur ex Decreto *c. 15. ſeſſ. 25. de Reg.* ibi Nullamq; inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcumq; effectus: quibus verbis ſublatam eſſe obligationem in genere, & correctam eſſe jura antiqua in c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem de Regular. lib. 6.* jam pridem cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilij interpres, ſicut & ſuperius dictum eſt *n. 42.*

Pro parte negativa facit, quia decretum Concilij, & declaratio deſuper emanata videntur habere locum dumtaxat in illis duobus caſibus, in quibus loquuntur, videlicet cum profeſſio eſt nulla ob defectum ætatis, vel ob defectum anni probationis: cum enim Concilium corrigat jus commune in prællegatis juribus, non videtur extendendum ad profeſſionem irritam ex alio capite, videlicet ex eo quod emiſſa fuerit in religione nō approbata: expedit namque jura juribus concordare, cap. *Cum expediat, de elect. lib. 6.* & quod non mutatur ſtare non prohibetur, l. *Sancimus*, *C. de teſtam.* & l. *Præcipimus*, *in fin. C. de approbat.*
5 Igitur regulæ, & antiquo juri ſtabimus niſi in quantum reperimus receſſum, ut in hac materia anni probationis dixit gloſ. in d. c. *Conſtitutionem*, *in ver. Prorogamus*, *infr. eod. lib. 6.* Ob quā rationem ſimiliter reſolutum fuit decretum *d. c. 15.* nihil diſpoſuiſſe de voto, cum illic de voto nulla fiat mentio. Et quamvis jura præallegata in c. *Non ſolum*. & cap. *Conſtitutionem*, ſint correcta à Concilio in caſu profeſſionis emiſſæ infra añum; non tamen ſunt correcta in ſui generalitate, quam ex profeſſione nulliter facta in certo ordine orta ſit obligatio ad religionem in genere. Neque enim illa jura fundant in illa ſpecie nullitatis, ſed in nullitate ſimpliciter, & abſolutè; ideoque Doctores quoad obligationem in genere interpretantur illos canones habere locum, ſive profeſſio nulla ſit ex defectu novitiatus, ſive ex quovis alio capite, præterquam ob defectum conſenſus, ut patet ex Speculat. & aliis ſupra citatis *n. 49.* Unde ſi fiat in religione non approbata, videtur ex ea oriri obligatio ad religionem in genere, quemadmodum ante Concilium oriebatur in terminis d. c. *Non ſolum*, & d. c. *Conſtitutionem*.

58 In contrarium facit, quia dum Concilium *in d. cap. 15.* ad validitatem profeſſionis requirit ut novitius poſt ſuſceptum habitum ſtet per annum in probatione hoc videtur intelligendum de ſuſceptione habitus, & de anno probationis in religione per Sedem Apoſtolicam approbata, cum diſpoſitio Concilii intelligi debeat de actu valido, ut
59 in his ferè terminis declarat Lapus *allegat. 46.* incipien. *Factum ita ſe habet*, *num 5. verſ. In contrarium*, ubi reſolvit quod dicitur in d. c. *Non ſolum*, ut profeſſio infra annum emiſſa in Ordine Mendicantium obliget religioni in genere, debere intelligi de profeſſione aliàs legitimè facta; ſuſceptio autem habitus probationis in ordine per Sedem Apoſtolicam non approbato eſt ipſo jure nulla, ut c. *un. de religioſ. dom. lib. 6* Unde hoc caſu novitius non poteſt dici ſtetiſſe per annum in probatione poſt ſuſceptum habitum, prout requirit Concilium ad hoc ut profeſſio ſit valida; ideoque cum profeſſio huiuſmodi ſit irrita, etiam ex defectu receptionis ad habitum, & probationis, ſcilicet validæ: conſequens eſt, ut ex Concilio Tridentino nullam pariat obligationem etiam ad religionem in genere. Quod ſatiſplacet.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *PRofeſſus tacitè cenſetur præſumptione iuris, & de iure qui ultra annum portat habitum monachalem in monaſterio, ubi ſunt habitus indiſtincti, & n. 5.*

2 *Habitum novitiorum diſtinctum ab habitu profeſſorum quantocumque tempore quis geſtet, numquam cenſetur tacitè profeſſus.*

3 *Habitus regularis quotuplex.*

4 *Profeſſus tacitè an cenſeatur qui ante annum decimum quartum profeſſionem expreſſam emiſit in religione Hieroſolymitana, & poſtea in ea ſtetit per plures annos ignorans de iure profeſſionem fuiſſe nullam, & n. ſeq. uſq. in fin.*

5 *Profeſſio emiſſa ante decimum ſextum annum cenſetur tacitè ratificata ex perſeverantia annali cum habitus delatione poſt ætatem legitimam.*

6 *Non obſtante ignorantia nullitatis profeſſionis ſive ignorantia ſit facti ſive iuris.*

7 *Ignorantia facti, & iuris in quibus differant.*

8 *Ignorantia iuris nullitatis profeſſionis expreſſæ an proſit militib⁹, mulieribus, & minoribus quominus cenſeãtur tacitè profeſſi ex perſeverantia annali in religione.*

9 *Militem arma magis, quam leges ſcire decet.*

10 *Ignorantia iuris prodeſt militibus minoribus, ruſticis, ac mulieribus quando agitur de excuſando eos à pœna, vel de damno vitando, alias ſecus.*

11 *Minor, ſeu mulier ad religionem seducti non reſtituuntur, quia non dicuntur læſi.*

12 *Ignorantia iuris exceptio ad excludendum conſenſum in matrimonio, profeſſione, & ſacris Ordinibus non admittitur.*

13 *Veritas in ſpiritualibus præfertur opinioni.*

14 *Ignorantia facti ex quo oritur nullitas profeſſionis expreſſæ, non impedit quominus inducatur tacita profeſſio ex perſeverantia annali cum delatione habitus indiſtincti.*

15 *Reclamatio qualis requiratur ad impediendam tacitam profeſſionem.*

16 *Profeſſus nulliter quo tempore debeat reclamare ad hoc ut non cenſeatur tacitè profiteri*

17 *Proteſtatio formalis requiritur ad impediendam tacitã profeſſionem, quæ oritur ex delatione annali habitus indiſtincti.*

Proteſtatio non valet in his, quæ pendent conſecutivè, à diſpoſitione iuris.

19 *Propoſitum relinquendi religionem ex quibus verbis eliciatur.*

Profeſſionem tacitam non impediunt verba ex paſſione animi prolata, ibidem.

20 *Proteſtationis actus eliditur per ſubſequentes actus contrarios.*

21 *Proteſtatio præcedens ita demum impedit validitatem matrimonij ſubſequentis, ſi fiat immediatè ante matrimonium; ſecus ſi ex intervallo.*

22 *Et quid in profeſſione.*

23 *Proteſtatio an impediat validitatem matrimonij tam carnalis, quam ſpiritualis, ſi pars proteſtationi non conſentiat, & n. ſeq. uſque in fin.*

Proteſtatio in his, quæ pendent à poteſtate proteſtantis, valet, & actum vitiat, ibidem.

24 *Secus in ijs quæ pendent à conſenſu duorum, quia proteſtatio non valet abſque conſenſu alterius partis.*

25 *Proteſtatio in matrimonio tam carnali, quam ſpirituali an requirat conſenſum expreſſum alterius partis, & num. ſeq.*

26 *Profeſſio eſt contractus ultro citroque obligatorius.*

1 EX PARTE. Qui ultra annum portat habitum monachalem in monaſterio ubi ſunt habitus indiſtincti, tacitè dicitur eſſe profeſſus, & compellitur expreſſè profiteri; hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Ideoque.*

Nota ex hac Decretali, per delationem ultra annum in monaſterio habitus indiſtincti, id eſt tam à Novitiis, quam a Profeſſis promiſcue geſtari ſoliti, induci tacitam profeſſionem, & quidem præſumptione juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, niſi ante expletum annum probationis præceſſerit proteſtatio, gl. *hic in ver. Per annum,* Hoſt. *num.* 9. Joan. Andr. *num.* 3. Cardin. *num.* 4 Butr. *num.* 7. & alij communiter. & probatur in Clem. *Eos, de Regular.* & in c. ubi hoc tenent Jo. Monach. *in ver Præſumitur,* Prob. *in additione,* Gemin. & Anchar. *infra eod. lib. 6.*

2 Dixi per delationem habitus indiſtincti, quia ſi habitus novitiorum eſſet diſtinctus ab habitu profeſſorum, quantocumque tempore habitum novitiorum quis geſtaret, numquam cenſeretur tacitè profeſſus, nec cogeretur illam regulam expreſsè profiteri, ut docent *hic* Innoc. *in princ.* Jo. Andr. *n.* 3. & Cardin. *num.* 3. *in 2. oppoſit.* & Abb. Antiq. in cap. *Conſulti* 5. *eod.* ubi dicit ſe vidiſſe litteram abſolutoriam datam ſuper hoc cuidam Monacho, qui ferè per viginti annos ſteterat in habitu probationis, cuius dictum referunt *hic* Jo. Andr. *ad fin.* Cardin. *num.* 4. & Abb. Siculus *num.* 3. & gloſſ. 2. *in fin.* in d. Clem. *Eos, eod. tit.* hoc caſu nec oritur obligatio ad religionem Innoc. & Jo. And. De triplici autem habitu regula-
3 rium videlicet diſtincto, indiſtincto, & indiſtinctiſſimo, & quando ex eius geſtatione ultra añum quis dicatur tacitè profeſſus vide hic per Abb. *eod. num.* 3. ubi diſtinctè omnes caſus complectitur, & in d. Clem, *Eos, de Regular.* ubi materiam explicat per concluſiones.

4 QUÆRO, Poſt Concilij Tridentini promulgationem Decius habitum per Equites S. Jo. Hieroſolymitani, qui apud eoſdem indiſtinctus exiſtit, ſuſcepit, & antequam, ad ætatis ſuæ annum decimumquartum perveniſſet, expreſſam profeſſionem per eoſdem emitti ſolitã emiſit. Et quamvis ſatis citò illum pœnituiſſet emiſſæ profeſſionis; tamen putans tamquam juris ignarus ſe obligatum in eadem per multos annos perſeveravit habitum prædictum continuè geſtando, & actibus profeſſorum ſe immiſcendo. Certum tamen eſt, dum annum ſuæ ætatis decimum ſextum ageret, ſæpe alijs religioſis dixiſſe hæc, vel ſimilia verba: *Se io non haveſſi fatto profeſſione in queſta, mai non la farei per vita mia.* Tamdem menſibus præteritis intelligens à quodam juriſperito ſuam profeſſionem non valere, cœpit intentare declaratoriam nullitatis eiuſdem. Suppoſitis igitur prædictis, ac profeſſionem emiſſam etiam in dicto Ordine S. Jo. Hieroſolymitani ante decimumſextum ætatis annum completum eſſe nullam ad quemcumque effectum ex Tridentini Concilij decreto in *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* An Decius ſit cenſendus tacitè profeſſus nec ne.

Citra controverſiam eſt profeſſioné expreſſam hoc caſu fuiſſe irritam tam ex diſpoſitione juris communis, quia emiſſa ante añum decimũquartum conſummatum, cap. *Ad noſtram,* ubi gl. *in ver.*

Digitized by Google

in ver. Conſummationem, & c. *Significatum*, *ſupra*
eod. quam ex Concilio Tridentino, quia ante an-
num 16. expletum, ut in *d. cap. 15. ſeſſ. 25. de regu-*
5 *lar.* Certum eſt ſimiliter profeſſionem expreſsè
emiſſam ante legitimam ætatem cenſeri tacitè
ratificatam ſi profeſſus de jure communi poſt an-
num 14. & ex Concilio poſt annum 16. per añum
integrum detulerit habitum indiſtinctum: tex. eſt
ad litteram in c. 1. *in princ. de regular. lib. 6.* quam
tacitam profeſſionem ex ſententia S. Congrega-
tionis Concilium non ſuſtulit. Et hæc eſt præ-
ſumptio juris, & de jure, quæ non admittit pro-
bationem in contrariũ, ut notat ibi Jo. Monach.
n. 3. quem in hoc communiter DD. ſequuntur
& gloſſ. *hic in ver. Per annum*, quæ ſimiliter à Do-
ctoribus approbatur, ut dixi ſupra *num. 1.*

6 Quæ cum ita ſint, in hac facti ſpecie de duobus
dubitari poteſt. Primum eſt, An diſpoſitio dicti
c. 1. vendicet ſibi locum hoc caſu, in quo De-
cius, ut proponitur, ignoravit ſuam profeſſionem
expreſſam de jure fuiſſe nullam. Secundum eſt,
An itidem ille tex. habeat locum non obſtantibus
verbis à Decio prælatis prout in themate. Quoad
primum in c. *Significatum*, *ſup. eod.* plene exa-
minavi articulum. An qui ignorat ſe emiſiſſe pro-
feſſionem expreſſam ante ætatem legitimam, &
credens ſuam profeſſionem eſſe validam, poſtea
perſeverat per annum integrum in Religione de-
ferendo habitum indiſtinctum, cenſeatur tacitè
profeſſus, necne: & pluribus oſtendi, etiam ex
ſententia S. Congreg. Concilij, cenſeri tacitè
profeſſum. Ergò longè magis idem videtur re-
ſpondendum in caſu præſenti. Quandoquidem
jura, & fundamenta omnia, quibus conſtat taci-
tam profeſſionem induci, non obſtante ignoran-
tia facti, unde oritur nullitas profeſſionis expreſ-
sè, fortiùs concludunt in ignorantia juris: nam
7 inter has duas ignorantiæ ſpecies regulæ conſti-
tuuntur oppoſitæ, hoc eſt ignorantia facti præſu-
mitur, niſi probetur ſcientia, l. *Verius*, *de pro-
bat.* l. *Si fideiuſſores*, & ibi Bartol. *ff. ad Velleian.*
l. *fin. ff. Pro ſuo*. c. *Propoſuiſti*, 82. *diſtin. in fin.*
c. *Si verò*, *il ſecondo*, *de ſent. excomm.* & c. *Præ-
ſumitur ignorantia*, *de regul. iur. lib. 6.* quem tex-
tum loqui de hac ſpecie ignorantiæ communiter
ibi affirmant DD. Rurſus facti ignorantia excu-
ſat, c. *Ignorantia facti*, *de regul. iur. in 6.* l. *Etſi con-
ſenſu*, §. 1. *ff. de contrahen. empt.* l. 1. *ac ferè per
tot. ff. de iur. & fact. ignor.* Sæpe enim & peritiſſi-
mos fallit l. 2. *ff. eod.* Specul. *in tit. de Advocato*, §.
Nunc tractemus, *num. 2.* At per contrarium juris
ignorantia non præſumitur niſi probetur, Bart.
in l. *Non fatetur*, *col. ult. ff. de confeſſ.* latè Anton.
Gabriel *lib. 6. tit. de reg. iur. concluſ. 7.* Ignoran-
tia non præſumitur. Item juris ignorantia non
excuſat. 1. *q.* 1. §. *ult. ante fin.* c. *Presbyterum*,
28. *diſt.* c. *Ignorantia de reg. iur. in 6.* d. l. 1. & l. *Iu-
ris ignorantiam*, *cum ſeqq. ff. eod.* Ignorare enim jus
nemini licet, l. *Leges*, C. *de legib.* Specul. *in tit. de
except. & replic.* §. 2. *Sed quid ſi velit*; ideoque ig-
norantia dicitur cauſa injuſta, in l. *Liberorum*, *ff.
de ijs qui notant. infam.* Quamobrem ſi ignoran-
tiam facti, ex quo oritur nullitas profeſſionis ex-
preſsè, non prodeſt ad excluſionem tacitæ pro-
feſſionis, ut latiſſimè probatum eſt in d. c. *Signi-
ficatum*, *ſupra eod.* Ergò multò minus prodeſſe
debet ignorantia juris. Et idcircò Authores,
qui cenſent ignorantem factum, ex quo reſultat
invaliditas profeſſionis expreſſæ nunquam cen-
ſeri tacitè profeſſum, quia perſeverat in religione
tamquam profeſſus, non tamquam profeſſurus,
& ex præcedenti conſenſu erroneo, inter quos
Navar. in plurib. ejus Conſiliis *in tit. de reg.* rela-
ris in d. c. *Significatum*, tamen contrarium ſcrip-
ſerunt in eo, qui allegat juris ignorantiam, ut per
eumdem Navar. *conſ. 20. num. 2.* & *conſ. 46. n. 3.*
& Sanch. *de matrim. lib. 7. de imped. diſp. 37. q. 3.
nu. 25.* Atque ita Authores, qui in contrarium
adduci poſſunt, quia loquuntur cũ expreſsè pro-
feſſus perſeverat in religione, ignorans ſe pro-
feſſionem feciſſe ante ætatem legitimam & ſic in
terminis ignorantiæ facti non ſunt extendendi
ad caſum quando quis ſcit quidẽ ſe emiſiſſe pro-
feſſionem ante ætatem, ſed tamen ignorat jus diſ-
ponere eo caſu profeſſionem eſſe nullam, quæ eſt
juris ignorantia. Nam ut dicitur in l. 2. *ff. de iur.
& fact. ignor* in omni parte error in jure non eo-
8 dem loco, quo facti ignorantia haberi debebit.
Sed objicies, hoc caſu eſſe conſtituendam diſ-
ferentiam inter juris, & facti ignorantiam, quia
verſamur in equite armatæ militiæ, in quo ad-
mitti poteſt ignorantia juris. l. *Regula*, *ff. de iur.*
9 *& fact. ignor.* Nam militem arma magis quã leges
ſcire decet, l. 1. *poſt princ.* C. *de iur. deliber.* ideoque
Sanch. *de Matrim. lib. 7. de imped. diſp. 37. quaſt. 3.
nu. 25.* quamvis dixerit tacitam profeſſionem nõ
impediri ex eo, quod quis ignoret ſuam profeſſi-
onem expreſſam de jure fuiſſe nullam; tamen
poſtea limitat hoc non procedere in militibus,
minoribus, ruſticis, & mulieribus, in quibus ig-
norantia juris dicitur probabilis, & æquiparatur
ignorantiæ facti. Præſertim verò quia hoc caſu
miles videtur agere de damno vitando, ne perpe-
tuò alligetur monachali ſervituti, quæ, ut habe-
tur in c. *Præſens*, 7. *q.* 1. niſi deligatur, non bonos
ſucceſſus habet; ut dicitur in c. 1. 54. *diſt.* cor-
porali ſervitute diſtrictior eſt. Unde quamvis
non agatur de delicto, ſed de contractu, qualis
eſt profeſſio, c. *Porrectum*, & c. *Ad Apoſtolicam*, *ſu-
pra eodem* admitti debet juris ignorantia, c. *Tur-
batur*, §. *Notandum*, 1. *quaſt.* 4. Et eo magis, quia
Decio nulla culpa imputari poteſt, quod ſuper
validitate ſuæ profeſſionis peritos non conſulue-
rit; cum tradendo ſe in manibus Superiorum di-
ctæ religionis, ſupponere poſſet omnia neceſſaria
obſervata fuiſſe, arg. c. *Quod culpatur*. 23. *q.* 1. &
patet ex traditis per Anton. de Butr. *conſ.* 28. *in
quaſt. in fin. verſ. Aut enim erravit.*

10 At reſpondetur jura quæ dicunt militibus, mi-
noribus, & aliis hujuſmodi prodeſſe juris igno-
rantiam juxta l. 1. C. *de iur. & fact. ignor.* cum aliis
ſupra alleg. admittere duas declarationes. Una eſt
ut procedant ſolum quando agitur de excuſando
illos à pœna, l. *Quis adulterium cum inceſtu*, §. 1.
ff. de Adult. & l. *Qui ſupra*, C. *de inceſt. nupt.* gl. in
c. *Etſi neceſſe*, *de donat. inter vir. & uxor.* Rom.
conſ. 506. in princ. nu. 2. Altera eſt ut procedant
quando agitur de damno vitando, aliàs ſecus, Fe-
der. de Sen. *conſ.* 102. *num. 3. verſ. Cum quæritur*,
Bald. *conſ. 163. num. 4. lib.* 1. At neutra ex his de-
clarationibus applicatur caſui noſtro, in quo non
agitur de excuſando militem à pœna, nec ipſe tra-
ctat de damno vitando, cum ex profeſſione nul-
lum ei damnum inferatur, imò maximum bonũ,
ut inquit Pet. Ledeſma *de matrim. q. 53. art. 2. in
reſponſione ad ſecundum.* Et quamvis ſervitus mo-

oachalis dicatur diſtrictior corporali ſervitute; tamen Religioſus ſervit ei, cui ſervire regnare eſt, ut Gemin. ait in c. 1. *num. 7. verſ. Quaro an ingrediens, de regul. lib. 6.* poſt Jo. Andr. quem citat in
11 c. *Cum virum*, ubi etiam Abb. *num. 6. ſupra eod.* ita ut propterea minor, ſeu mulier ad religionem ſeducti non reſtituantur, quia non dicuntur læſi, tex. in c. *Conſtituit, 20. quæſt. 3.* atque illic notant gloſſ. & DD. & in c. *Cum dilecta, quod met. cau.* Specul. in *tit. de reſtit. in integr.* in *2. par. §. Qualiter, num. 6. verſ. Sed numquid minor.* Archid. & Gemin. in d. c. 1. *de regul.* in 6. Jo. Andr. Abb. & DD. in d. cap. *Cum virum* Reſpondetur ſecundò contra profeſſionem tacitam quæ inducitur ex delatione annali habitus communis, non ſolum non admitti probationem per juris ignorantiam, quæ regulariter non admittitur, ut d. l. 1. *Cum concord.* Sed nec per alias ſpecies probationum, quæ regulariter ſunt permiſſæ cum hæc præſumptio, ut ſuperius dictum eſt, n. 1. ſit juris, & de jure, quæ nullam admitit probationem in
12 contrarium. Et re vera maxime abſurdum eſſet, ſi in hac materia tam gravi matrimonii ſpiritualis admitteretur ab Eccleſia exceptio ignorantiæ juris; nam hoc prætextu liceret etiam contrahenti matrimonium, aut ſacros Ordines ſuſcipienti allegare defectum conſenſus ob juris ignorantiã, quod tamen abhorrent ſacri Canones, c. *Preſbyterum 28. diſt.* c. *Ad id quod.* & c. *Is qui fidem*, & utrobique notant Canoniſtæ *de ſponſal.* Abb. in *ſua quæſt. 2.* Incipien. *Stante ſtatuto, in 12. col.* n. 14.
13 Quoniam in his ſpiritualibus veritas præfertur opinioni, gl. in cap. *unic. in verb. Approbatis*, & ibi Archid. Jo. Andr. Anchar. Gemin. & Franc. *de*
14 *voto lib. 6.* Reſpondetur denique objectionem prædictam hoc ſolum intendere, ut in milite idẽ operetur ignorantia juris, quod in aliis non privilegiatis operatur ignorantia facti: ſed facti ignorantia in aliis non excludit tacitam profeſſionem tum quia profeſſus ante ætatem legitimam, licet ignoranter, ſemper præſumitur habuiſſe animum vitam mutandi, ut præter alios quos retuli in c. *Significatum, ſupra eodem* docet Archid. in c. *Quod interrogaſti*, n. 4. *27. diſt.* & in hac perſeverantia, & duratione conſenſus poſt ætatem legitimam S. Canones fundant præſumptionem tacitæ ratihabitionis profeſſionis expreſſæ; ut ex Abb. in c. *Conſuluit, de converſ. conjug.* & aliis dixi plenè in d. c. *Significatum, ſupra eodem.* Tum quia ignorantia nullitatis profeſſionis expreſſè cum ſit ignorantia eius rei, quam ſi profeſſus ſciviſſet, nihilominus in religione perſeveraſſet; atque ita profeſſionẽ à ſe prius factam ratã habuiſſet juxta terminos d. c. 1. *de Regul. in 6.* nullo modo efficit perſeverantiam illam, ac tacitam ratihabitionem involuntariam, ut multis rationibus, authoritatibus, & exemplis illic probavimus, quæ hic tranſcribere non eſt opus. Ergò quatenus etiam hoc caſu error juris, & facti pari paſſu ambularent: tamen prodeſſe non debet Decio Ignorantia juris, ſicut cæteris non prodeſt ignorantia facti.

15 Quoad ſecundum dubium, qui tuentur partes Decii objiciunt diſpoſitionem *d. c. 1.* non habere locum hoc caſu, in quo Decius ſæpe prorumpit in verba initio propoſita ex doctrina Jo. Monach. *ibid. poſt n. 3. in ver. Per hoc*, ubi ait, præſumptionem illam, quod deferens habitum per añum cenſeatur tacitè profeſſus, tunc procedere, quando prædictos actus fecit abſque eo quod antequam laberetur annus immediatè ſequutus annum præfixum ad profitendum, aliquam fecerit reclamationem. In caſu autem præſenti nedum annus immediatè ſequens ætatem legitimam ad profitendum, qui poſt Concilium eſt annus 17. ſed nec ipſemet annus 16. lapſus fuit abſque aliqua reclamatione, cum Decius ſæpè dixerit: *Se o non habueſſi fatto la profeſſione in queſta religione, per vita mia mai non la farei*, ut in facto ſupponitur: dicunt enim verba huiuſmodi habere vim ſufficientis reclamationis ſecundum Jo. Monach. *ubi ſupra* cum ex illis ſatis remanſerit declaratus animus proſerentis, Alex. *conſ. 99. n. 10. lib. 3.* facit tex. in l. *fin. C. ſi maior. factus*, ibi poſt añum 15. nihil conqueſtus ſit. Præſertim quia impoſſibile erat Decio, qui putabat ſe validè profeſſum, proteſtari, quod per actus ſubſequentes non intendebat ſe obligare religioni. Nec tollit obicem, quod doctrina Jo. Monachi procedat in eo, qui aliquam fecit reclamationem ante lapſum annum
16 ætatis ſuæ 15. de quo loquitur d. c. 2. *de regul. lib. 6.* non autem in Decio, qui illam fecit poſt añum 15. Quia reſpondetur in d. c. 1. non conſiderari añum 15. formaliter, & per ſe producta illa ætate, ſed reſpectivè tamquam primum annum, qui ſuccedit poſt annum 14. præſignantem in maſculo ætatem habilem ad profitendum. Unde idem Jo. Monach. *ibid.* Gemin. *n. 7.* notant quod dicitur ibi de anno 15. reſpectu maſculi, verificari in 13. reſpectu fœminæ. Quare quod habetur ibi de anno 15. ſimiliter hoc caſu videtur verificari in anno 17. quia quemadmodum annus 15. de jure communi immediatè ſubſequitur añum præfixũ ad profitendum, ideſt 14. ut in cap. *Ad noſtram*, & c. *Significatum, ſupra eod.* ita poſt Concilium annus 17. immediatè ſubſequitur annum præfinitum ad profeſſionem, ideſt 16. ut in *d. c. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* Concil. Trid. idque ſatis indicat littera *d. c. 1.* dum conſiderat taciturnitatem totius primi anni immediatè ſequentis poſt ætatem præfixam ad profitendum, & declarat Nauarr. *conſ. 75. per tot. de regul.*

17 Sed prædictis non obſtantibus videtur reſpõdendum verba à Decio prolata non obſtare quominus inducta fuerit tacita profeſſio ad præſcriptum d. c. 1. *de Regul in 6.* nam etſi Jo. Mon. dicat ex delatione habitus annuali non induci tacitam profeſſionem quando ſic indutus aliquam fecit reclamationem, tamen cum non aperiat qualis debeat eſſe dicta reclamatio, videtur intelligendũ de ſolemni reclamatione, de qua DD. communiter loquuntur, hoc eſt de formali proteſtatione. Ita enim cenſet gl. in c. *Quod interrogaſti, in verb. Finxit, 27. diſt.* & gloſſ. *hic in ver. Per annum*, quam ſequuntur Joan. Andr. & alii communiter. Item gloſſ. in Clem. *Eos, hoc tit.* & Hoſtien. *ſupra in c. 2.* & c. *Ad Apoſtolicam* Franch. alios referens in d. c. 1. *poſt num. 3. in gloſſ. Videtur.* Prob. *ibidem nu. 7.* Ripa in c. *Cum M. num. 94. de Conſt.* & ſatis probatur in c. *Cum virum*, ibi: Cum eam non conſtet evidenter contradixiſſe, & in c. *Conſulti*, ibi: Propoſitum ſuum in principio proteſtetur,
18 *ſupra eod.* Quod adeo verum eſt, ut non deſint graves Authores qui ſentiant nec ſolemnem quidem proteſtationem tamquam contrariam facto ſufficere ad impediendam tacitam profeſſionem à jure

à jure inductam; cujus ſententiæ ſunt Laud. &
alii relati à Gemin. *in d. c.* 1. Nam proteſtatio non
valet in his, quæ pendent conſecutivè à diſpoſi-
tione juris, ut poſt Abb. pluribus probat Dec. in
d. c. *Cum M. n. 67. de Conſt.* & vide quod ſcripſi poſt
19 Innoc. in c. 1. *n. 14. ſupra Quod met. cauſ.* Præſertim
verò quia verba Decii ſuperius relata nedum for-
malem proteſtationem non important, ſed ne
ſimplicem quidem reclamationem. Conſideran-
dum eſt enim in religionibus ſæpe contingere, ut
religioſi maximè indiſcretis pœnitentiis, aut præ-
ceptis laceſſiti, aut tædio ſtrictioris vitæ affecti,
aut ob aliam ejuſmodi cauſam in ſimilis verba pro-
rumpant; quæ potius indicant quamdam velle-
itatem, ſeu momentaneam animi indignationem,
ſeu diſplicentiam, quàm firmum propoſitum re-
linquendi religionem, & ad ſæculum redeundi:
arg. c. *Vulgaris*, §. *Cogitatio de pœn. diſt.* 1. c. *Si quis iratus*, 2. *q.* 3. cum aliis adductis per Jaſ. in l. *Si Filiam
tuam n. 5. C. de inoff. teſtam.* Nam ut inquit Cardin.
Cajetan. *tom. 1. opuſcul. tract. 4. quæſt.* 1. velleitas non
eſt idem actus cum voluntate deliberata, & ſimi-
liter diſplicentia proportionalis velleitate non eſt
idem actus cum diſplicentia proportionali volun-
20 tati deliberatæ. Quibus accedit quod etiam ab
expreſſa proteſtatione, ac formali animi declara-
ratione intelligitur receſſum per poſteriorem per-
ſeverantiam in Religione, & actus ſubſequentes,
quibus ratihabitio inducitur, ut eſt text. in c. *Cum
virum, ſupra eodem*, ibi; Præſertim ſi ratihabitione
ſecuta [etſi eam quandoque contradixiſſe con-
ſtiterit] quod ante geſtum fuerat roboratur: in-
telligendo textum etiam de tacita ratihabitione
juxta gloſ. in cap. *Significatum, in ver. Ratam, ſupra
eod.* & in matrimonio carnali probat text. clarus in
cap. *Ad id quod, de ſponſal.*
21 Et generaliter proteſtationem ita demum pro-
deſſe ſi fiat immediatè ante actum contrarium, ſe-
cus ſi ex intervallo in matrimonio carnali poſt
Vincen. concludit Præpoſ. in cap. *Quod interro-
gaſti, num. 11. & ſeq. 27. diſt.* licet ſecundum Vin-
22 cent. quem *hic* recitat Joan. Andr. *num.* 3. Si quis
intra annum probationis proteſtetur ſe nolle in
Religione remanere, quamvis aliquo tempore
poſt annum remaneat, adhuc poteſt exire, c. *Paſto-
ralis de offic. ordinar.* & ſi voluerit remanere, adhuc
habebit añum, niſi cedat in hoc juri ſuo. De quo
Jo. Andr. remittit ad Speculat. *de ſtat. Monach. in
ultima quæſt.*
23 Ac demum quamvis proteſtatio facta ſuper
dependentibus à poteſtate proteſtantis valeat, &
actum vitiet, l. *Per ſervum*, §. 1. *ff. de uſu, & hab.* Bart.
in l. *Quod aliena*, §. *Celſus de acquir. hæred.* tamen
ſecus eſt in iis, quæ pendent à conſenſu duo-
rum, quia proteſtatio non valet abſque conſenſu
24 alterius partis, cap. *Cumana*, & in cap. *Geneſi, de
elect.* l. *fin.* §. *Item ſi prædixerit*, *ff. nau. cauſ. ſta.*
Bart. per illum textum in l. *Pro hærede*, §. *Papinia-
nus, num. 6. verſ. ultimo. ff. de acquir. hæred.* & in l. *Non
ſolum*, §. *Morte, col. 5. de nov. oper. nunc.* ubi ratio-
nem adducit, quia ſicut propoſitum in mente
retentum nihil operatur, l. *Si repetendi, C. de cond.
ob cau.* ita hæc proteſtatio facta eo ignorante, cum
quo poſtea contrahitur, nihil debet operari in il-
lius præjudicium. Quam rationem reddit etiam
Anch. in cap. *Tua nos, num. 8. de ſponſ.* & ſequitur
Dec. in d. cap. *Cum M. num. 64. de Conſt.* & propter-
ea gloſ. in d. cap. *Tua nos, in ver. Mulier*, quærit, ſi
aliquis proteſtetur coram pluribus, quod omnia
quæ dicet, vel faciet, non faciet animo contra-
hendi matrimonium, & poſtea publicè dicat, con-
ſentio in te, an ſit matrimonium, necne; & reſol-
vit eſſe matrimonium, & benè, ſecundum Jo. And.
nam ex contrario daretur materia omnibus ma-
trimonium contrahentibus ſic proteſtandi, ut po-
ſtea diverterent à conjugibus, ſi diſplicerent.
Quod etiam docuit Innoc. in cap. *Veniens, il ſecondo
de ſponſ.* & ſequuntur in d. cap. *Tua nos*, Butr. *n.* 16.
Anch. d. *num.* 8. Abb. *num.* 9. Alex. de Nævo *nu.* 15.
Præpoſ. *num.* 2. *in fin.* Felin. in d. c. *Cum M. de Conſtit.
num.* 78. ubi etiam Ripa, *num.* 86. Covarr. *in 4. De-
cret. 2. par. num.* 3. Quam opinionem abſolutè ve-
ram dicit. Hoſt. in d. c. *Tua nos*, quando proteſtatio
fit ſine juſto metu, vel alia cauſa, quæ proteſtatio-
nem corroboret. Sed ſi ſequatur copula, affirmat
indiſtinctè intelligi receſſum à proteſtatione et-
iam facta ex juſta cauſa, & ſequitur ibi Anchar.
num. 8. ſubdens non obſtare text. in l. *Qui in aliena*.
§. *Celſus*, *ff. de acquir. hæred.* ubi proteſtatio præce-
dens actui ſequenti contraria facit præciſè, ut
ſubſequens actus non valeat. Quia ille text. pro-
cedit in aditione hæreditatis, quæ pendet ex po-
teſtate proteſtantis dumtaxat: at ſecus eſſe ſi pro-
teſtatio pendeat ex voluntate duorum, quia non
25 valet niſi innoteſcat parti, ut ibi per eum. Imò
non ſufficit, ut pars ſciat, & non contradicat, ſed
requiritur ut expreſsè conſentiat proteſtationi,
idque tam in matrimonio, ne Sacramentum tam
ſanctum illuſione, & levitate contrahentium tra-
ctetur, ut ait Covarr. *loco citato.* Sed etiam in aliis
actibus ſecundum Bart. Alex. & alios communi-
ter ibi relatos à Covarr.
26 At profeſſio non pendet ex voluntate ſolius
profitentis, ſed etiam religionis recipientis, cum
ſit contractus ultrò, citroque obligatorius, c. *Por-
rectum*, & cap. *Ad Apoſtolicam*, & utrobique notant
DD. *ſupra eodem* Gemin. & Frauch. in c. *unic. de vo-
to lib.* 6. Et ita in terminis tacitè profeſſionis tradit
Butr. in c. 1. *n.* 16. *in 4. notab. ſupra, Quod met. cauſ.* ubi
ait: Proteſtatio contra ſuſceptionem veli de ani-
mo non profitendi non juvat proteſtantem non
ſubſiſtente juſto metu, & ſic proteſtatio totalem
detrahens ſenſum facti in actibus non pendenti-
bus à facto tantum proteſtantis non juvat prote-
ſtantem, ubi proteſtationi non conſentit is, cum
quo vinculum principaliter initur. Ergo verba
Decii, quatenus etiam importarēt formalem pro-
teſtationem, tamen cum non modo fuerint prola-
ta non conſentientibus Superioribus religionis,
ſed nec ipſis præſentibus, & nō contradicentibus,
imò ſeorſum ab ipſis: nihil debent operari, & per
ſubſequentes actus contrarios intelligitur ab illis
receſſum per ſupradicta: facit tex. in c. *Sollicitudi-
nem, de appell.* & in l. *Cum in plures*, §. *Locator*, & ibi
Bart. *ff. Locati*, ſecundum Anchar. & alios citatos
in d. c. *Tua nos.* Sed contra hoc valde viget quod
determinat Hoſt. in c. *Ad Apoſtolicam, n. 5. ſupra eod.*
ubi quærit quid ſi ex parte Monaſterii tantum fiat
renunciatio, putà quia Novitius proteſtatur quod
nō intendit ſe obligare religioni per lapſum tem-
poris, ſed Abbas, ac Monachi huic proteſtationi
non conſentiunt, quin potius renunciant huic ju-
ri, & ſimilibus; numquid valeat talis proteſtatio?
Et arguit primò quod non valeat; abſurdum enim
eſſet ut ingrediens poſſet renunciare huic benefi-
cio, & recipiens nō poſſet renunciare, quia nec li-

cet actori quod non licet reo, vel è contra, ut notatur in cap. 2. §. *Nos verò in princip. de mut. pet.* nec debet arbitrium elaudicare, cap. *fin. de arbitr.* Sed contrarium dicit eſſe verum, quia ſicut ex cauſa tempus probationis arctari poteſt, ita & prorogari, ut notatur in cap. *Statuimus*, *infr. eod.* ſaltem uſque ad triennium, cap. *Si quis incognitus*, 17. q. 2. Et aſſignat rationem diverſitatis inter Novitium, & monaſterium, quia potiùs in tali caſu pendet obligatio ex parte ingredientis, quàm recipientium, cum & ipſe ingrediens per ſe ad religionem ſervandam in genere poſſit ſe obligare etiam manens in propria domo, ut not. in d. c. *Porrectum*, *ſupra eod.* Et quia gravius periculum imminet ingredienti, quàm recipienti, ut patet in eo quod not. ſupra in cap. *Ad noſtram*, §. *Quocirca*, *in princip. in ver. Solutio.* Et ideo ei magis eſt providendum, c. *Quieſcamus*, 43. *diſtinction.* l. 1. §. 3. *ff. de Carbon. edict.* ibi; Nam, vel magis conſulendum eſt bis, quibus majus periculum intenditur. Et ita teſtatur ſe vidiſſe obſervari in Fratre Raymundo de Medullione Ordinis Prædicatorum. & in Petro Bermundi de Anduſia, qui & de dicto ordine poſt multos annos exivit, & deinde etiam uxorem duxit. Concludit ergo Hoſtienſ. proteſtationem novitii quod per lapſum anni non intendat ſe obligare religioni, valere, etiamſi Abbas, & Conventus proteſtationi expreſsè contradicant. Et cum eo tranſeunt ibi Jo. Andr. & Anchar. uterque *n. 6.* & Card. *n.* 8. licèt Codex Hoſtienſis ſit mendoſus, & mendosè etiam à prædictis referatur; legitur enim, Numquid valeat talis renunciatio? Et ſecundum hoc littera non habet ſenſum, & ſibi contradicit. Unde legendum videtur ut dixi ſupra, Numquid valeat talis proteſtatio?

Porrò quicquid ſit in matrimonio carnali, & in aliis actibus, opinio Hoſtienſis in profeſſione fortè prævaleret in practica propter illius authoritatem, & rationes: arbitror tamen requiri formalem proteſtationem, ac præterea ut proteſtatio ſaltem innoteſcat religioni per ſupradicta, quorum utrumque deficit in caſu præſenti.

DE REGVLARIBVS.

Cap. Statuimus.

SVMMARIVM.

1 *Novitius infra annum probationis liberè redit ad ſæculum, niſi profeſſionem fecerit, vel appareat eum vitam voluiſſe mutare.*
Et quid poſt Concil. Trident. n. 21. & 26.

2 *Veſtes profeſſionis tempore debent benedici ut à novitiorum habitu diſtinguantur.*

3 *Dictio,* liberè, *quid importet.*

4 *Novitius recedens à monaſterio abſque licentia Abbatis non poteſt dici fugitivus.*

5 *Novitius quibus caſibus prohibeatur de iure communi à monaſterio exire.*

6 *Novitij qui dicantur.*

7 *Habitus religionis quotuplex ſit.*

8 *Habitus profeſſorum habet votum profeſſionis annexum, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſt contractum.*

9 *Habitus probationis, vel profeſſionis extra monaſterium ſumptus non facit Monachum.*

10 *Habitus novitiorum aut patenter, aut latenter diſtinguitur ab habitu profeſſorum, & num. 12. verſ. Quod autem.*

11 *Benedictio habitus probationis facit ut ſit cenſendus habitus profeſſionis.*

12 *Habitum recipiens benedictum, vel aliàs latenter diſtinctum ab habitu novitiorum ſciens qualitatem illam cenſetur tacitè profiteri.*
Declaratur num. 14.

13 *Adultus, qui per annum defert habitum latenter diſtinctum ab habitu profeſſorum, cenſetur tacitè profeſſus.*

15 *Beneficium ingredientis religionem an ſit alteri conferendum infra annum probationis, & num. ſeqq. uſq. ad num. 22.*

16 *Quid de iure communi.*
Et quid ex Concilio Tridentino, num. 18.

17 *Renunciatio tacita inducitur ſi quis conſentiat ut ſuum beneficium alteri conferatur.*

18 *Beneficium ingredientis religionem etiam eo conſentiente, aut reſignante alicui conferri non poteſt, niſi intra duos menſes ante profeſſionem, nec reſignatio effectum ſortitur niſi profeſſione ſequuta, & num. 22.*

19 *Reſignatio beneficij facta à novitio in undecimo menſe à ſuſceptione habitus valida eſt, etiamſi profeſſio ultra annum differatur.*

20 *Beneficium ingredientis religionem non vacat ante profeſſionem, & ideo alteri conferri non poteſt, & num. ſeqq.*

21 *Profeſſio tacita, quæ de iure communi inducebatur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel aliàs infra annum probationis, ſublata eſt à Concilio Trident. & num. 26.*

22 *Novitius ad ſæculum rediens an recuperet bona, quæ monaſterio, vel aliis donavit, & num. ſeqq. uſq. in finem.*

23 *Quid ſi fuerit proteſtatus quod monaſterium intrabat animo probandi regulam.*
Et quid ſi nullam fecerit proteſtationem, n. 25.
Et quid ſi donaverit expreſſa cauſa propter profeſſionem, num. 31.
Et quid ſi nullam cauſam expreſſerit, n. 32.
Et quid poſt Concilium Tridentinum numer. 34. & ſeqq.

24 *Profeſſio regularis eſt quædam mors quoad mundum.*

25 *Monaſterium ingrediens ſine proteſtatione, & diſponens de bonis ſuis cenſetur abſolutè voluiſſe vitam mutare, & exire non poteſt.*

26 *Secus poſt Concilium Trident.*

27 *Profeſſus ante annum probationis elapſum, & ad ſæculum rediens recuperat bona donata, quaſi cauſa non ſequuta.*
Declaratur num. 31. & 34.

28 *Profeſſionem nullatenus emiſiſſe, aut nulliter, paria ſunt.*

29 *Donans bona ſua in ingreſſu monaſterij illa recuperat ſi exeat ante profeſſionem.*

30 *Oblationi bonorum ineſt tacita conditio ſi ingrediens in religione perſeveret.*

31 *Donans ex cauſa ingreſſus in monaſterium ſi non intret, recuperat bona donata non obſtante iuramento.*

32 *Donatio facta monaſterio in ipſa die ingreſſus, licet non ſit nulla ipſo iure, tamen revocari debet ſi profeſſio non teneat.*

Do-

33 *Donatio facta monaſterio ſimpliciter, & abſque ulla cauſa revocari non poteſt.*

34 *Donatio, ſeu renunciatio bonorum facta à novitio etiam cum iuramento poſt* Concilium Trid. *non valet niſi fiat cum licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij, & intra duos menſes ante profeſſionem.*

35 *Nec aliàs effectum ſortitur niſi profeſſione ſequuta, & in hoc ſublata ſunt veteres Doctorum diſtinctiones.*

36 *Bona monaſterio donata retineri non poſſunt novitio exeunte, aut decedente ante profeſſionem.*

37 *Dos ante* Trid. Conc. *monaſterio ſoluta poſt* Conc. *reſtitui debet, ſi puella ante profeſſionem deceſſerit, deductis tamen impenſis alimentorum.*

38 *Dos novitia decedentis ante profeſſionem debet hæredibus reſtitui unà cum fructibus, deducto tamen illius victu, & veſtitu.*

Non obſtante pacto, ut ſi puella poſt annum deceſſerit, facta, vel non facta profeſſione, dos monaſterio acquiritur, ibidem, verſ. Quinimo.

39 *Ieſuitæ non comprehenduntur in decreto* Concilij Trid. *de Renunciationibus noviciorum.*

40 *Donationes, ſeu renunciationes factæ ante ſuſceptum habitum probationis an comprehendantur in decreto* Concilij Trident. cap. 16. ſeſſ. 25. de Regular. & *num. ſeqq. uſque ad num.* 47.

41 *Lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad caſus ſimiles, quando aliàs redderetur eluſoria.*

42 *Novitius non dicitur niſi poſt ſuſceptum habitum probationis.*

43 *Legis diſpoſitio non adaptatur ad caſum, ad quem verba legis non adaptantur.*

44 *Extenſio non fit in his, quæ exorbitant à iure communi etiam ex identitate rationis.*

45 *Novitij quamvis cum effectu non ſint religioſi, ſunt tamen perſonæ Eccleſiaſticæ, & gaudent privilegio fori, & Canonis.*

Et in eorum renunciationibus non eſt neceſſe adhiberi ſolemnitatem à ſtatuto laicorum requiſitam, ibid. verſ. Hinc S. Congregatio.

46 *Votum ingrediendi religionem non efficit voventem de foro Eccleſiæ.*

47 *Monaſterio an liceat durante anno probationis apprehendere poſſeſſionem bonorum ſibi à novitio donatorum infra duos menſes ante profeſſionem, & cum licentia Epiſcopi, & num. ſeqq. uſque in finem.*

48 *Dominium rei donatæ tranſit in Eccleſiam, vel monaſterium, etiam ſine actuali traditione.*

49 *Monaſterio nihil tribuendum eſt, vel accipiendum ante profeſſionem ex bonis novitij, vel parentum, aut conſanguineorum ſub pœna anathematis, & num.* 55.

50 *Novitio ante profeſſionem abeunti omnia ſunt reſtituenda, quæ ſua erant.*

51 *Monialibus prohibitum eſt dotes accipere ante profeſſionem, etiam ſub nomine depoſiti ſeu præſtita cautione de illis reſtituendis, profeſſione non ſequuta.*

Etiamſi detur cautio bancaria, num. 54.

52 *Non tamen prohibitum eſt quin dotes realiter deponantur penes tertium, qui eas dare debeat monaſterio poſt profeſſionem.*

53 *Sed improbatur cautela ut depoſitarius totum, quod in depoſitum recipit, ipſum mandatario ante profeſſionem conſignet.*

54 *Indulgetur tamen Monialibus monaſterii Mediolanen. ut pro ſolutione æris alieni ante profeſſionem accipiant dotes præſtita per Archiepiſcopum fideiuſſione de illis reſtituendis ſi receſſerint ante profeſſionem.*

56 *Novitius non poteſt ingreſſu aliquid donare monaſterio, etiam ſi ſit ſui iuris, & non habeat parentes.*

57 *Novitia non prohibetur dare pecuniam monaſterio in rationem cenſus ſuper monaſterij bonis per Moniales convertendam in dotem illius poſt profeſſionem emiſſam.*

Pacta ſuper convitijs exhibendis dum puella habitum ſuſcipit, vel profitetur an ſint toleranda, ibidem, verſ. Inſuper.

58 *Excommunicatio in dantes, & accipientes aliquid ex bonis novitij ante profeſſionem non incurritur ipſo iure, nec eſt Sedi Apoſtolicæ reſervata.*

59 *Moniales quæ dotes acceperunt à Virginibus nondum profeſſis, abſolvuntur per Papam à peccato ne excommunicari poſſint ab Ordinario.*

60 *Convertitæ, ſeu monaſterio Domus Piæ an liceat exigere dotes in ſuſceptione habitus, non obſtante Concilio Tridentino in* cap. 16. verſ. Sed neque ſeſſ. 25. de Regular.

1 STATUIMUS. Intra probationis annum
liberè quis redit ad ſæculum, niſi profeſ-
ſionem fecerit tacitam, vel expreſſam, vel
appareat eum voluiſſe vitam mutare. Hoc
2 dicit primò. Secundò præcipit veſtes profeſſio-
nis tempore benedici, ut à Noviriorum habitu
diſtinguantur. Secunda ibi, *Nihilominus*. Et prima
pars tria facit; Primò ponit dictum. Secundò
excipit, ibi, *Niſi*. Tertiò exceptionis rationem
ſubjicit, ibi, *Cum quilibet*. Vel ſecundum Hoſtienſ.
in princ. Joan. Andr. *num.* 4. & Card. *in* 4. *notab.*
A contrario ſenſu primò ponit regulam: deinde
3 excipit quatuor caſus. Regula eſt, Ingrediens re-
ligionem exire poteſt liberè, & dic, Liberè, id eſt
Superioris licentia nullatenus requiſita: nam de
ſignificatu hujus dictionis eſt ut non requiratur
alicujus licentia, ut notatur in cap. *Licet Epiſcopus,*
de præben. lib. 6. & in cap. *De multa, eodem tit.* tex.
in c. *fin. §. fin. de conſuetud. lib. 6.* & in c. *Cum plures,*
4 & ibi gloſ. *in verb. Liberè, de offic. deleg. eod. lib.* Unde
fit ut novitius non poſſit dici fugitivus ſi receſſe-
rit à monaſterio abſque licentia Abbatis, ut *hic*
per Abbatem *in primo not. num.* 2.
5 Primus caſus exceptus eſt, ſi habitum profeſ-
ſorum ſuſcepit. Secundus, ſi profeſſionem
expreſſam fecit. Tertius, ſi per annum in re-
ligione perſeveravit. Quartus, ſi omninò vitam
mutare voluit. Quos quatuor caſus enumerat
etiam idem Hoſt. in cap. *Super eo, num.* 5. *ſupra eod.*
& duos alios addit. Primus eſt, ſi ingrediens
juravit nunquam exire, ut cap. *penult. ſupra, quod*
met. cauſ. cap. *Si verò*, & cap. *Cum contingat, de iu-*
reiur. Secundus, ſi eo pacto fuit manumiſſus
ut non exiret, cap. *Eò libentiùs, ſupra, de ſerv.*
non ordinat. & cap. 2. *infr. de condition. appoſ.* Sed
hodie ſupraſcriptos caſus tempera, ut dicam infra
in 1. *not.* & fuſiùs *in* 1. *quæſt. num.* 20. excepto ta-
men tertio, ſcilicet de eo, qui per annum in reli-
gione moram traxit, in quo hodie ſervandum erit
quod præſcribitur in cap. 1. *infr. eod. lib.* 6. & in
Clem. *Eos, eodem tit.*
6 Nota primò illud verbum, *Novitios*; nam tales
dicuntur de novo recepti, & veſtimentis proba-
tio-

tionis induti nullo voto emiſſo, ſecundum Inno-
cen. Abb. Antiq. Hoſt. & Joan. Andr. omnes
in princip. & Jo. de Anan. *in 1. not.* Alibi verò No-
vitii dicuntur Scholaſtici non inſtructi, qui ſub
diſciplina degunt, dato etiam quod ſint profeſ-
ſi, ut inquit gloſ. in Clem. *Ne in agro*, §. *Sanè*, *in
ver. Novitijs de ſtat. Monachor.* Et de ſignificatione
hujus verbi vide Bart. in l. *fin.* §. *Quoties*, *num.* 1. *&*
2. *ff. de publican.*

7 Secundò nota duplicem habitum Religionis,
videlicet novitiorum, & profeſſorum. De multi-
plici autem habitu vide textum in cap. 1. *infr. eod.
lib. 6.* & in Clem. *fin. eod. tit.* & ibi plenè per Ab-
batem, & plenius *hic* per Henrich. Boich. *col.* 1.
verſ. Tu verò diſtingue.

8 Tertiò nota, ibi, *Qui dari profitentibus.* Habi-
tum profeſſorum habere votum profeſſionis an-
nexum, adeo ut eo ipſo, quod quis in religione
hujuſmodi habitum ſuſcipit monachus efficiatur,
& ejus votum intelligatur ſolemnizatum, nec am-
plius ſit ei facultas ad ſæculum redeundi, & de
tali habitu loquitur hæc decretalis, de quo etiam
poteſt intelligi cap. *Vidua*, *ſupra eod.* cap. *Quod
interrogaſti*, 27. *diſtin.* cap. *Vidua*, 27. *quæſt.* 1. &
cap. *Quem progenitores*, 20. *quæſt.* 1. & hujuſmodi
habitus impedit matrimonium contrahendum,
& dirimit poſt contractum, cap. 1. 27. *quæſt.* 1. &
hic notat gloſ. 1. Abb. Antiq. *in ver. Novitios*;
Hoſt. *num.* 1. *in ver. Religionis*, & Butr. *num.* 6. Ar-
chid. in cap. *Beneficium*, *num.* 1. *infra eod. lib.* 6.
9 Unde illud tritum, quod habitus non facit Mona-
chum, verum eſt in habitu probationis, vel in
habitu profeſſionis extra monaſterium ſumpto;
ſed receptus in ingreſſu Religionis utique Mona-
chum facit, ut hic probatur, & notabiliter decla-
rat Hoſtien. *num.* 2. *in ver. conſuevit*, & Archid.
ubi ſupra. Sed an hæc limitatio vera ſit, præſertim
poſt Concilium Tridentinum plenè examinavi in
c. *Porrectum, in* 5. *notab. ſupra eod.*

10 Quartò nota diſtinctionem habitus profeſſo-
rum ab habitu novitiorum duplicem eſſe. Quæ-
dam enim eſt patens, id eſt colore, ſciſſura, vel for-
ma, ut in Clem. *Eos, de regular.* Quædam eſt latens,
quæ ſcilicet fit per benedictionem, & de hac lo-
11 quitur hæc Decretalis in fine: nam talis benedi-
ctio efficit ut ſit cenſendus habitus profeſſorum
ſecundum Innocen. *in fin.* & Abb. Antiq. *itidem in
fin.* Hoſt. *num.* 8. Jo. Andr. *num.* 5. & Collectar.
12 *eod. n.* Unde ſuſcipiens hujuſmodi habitum bene-
dictum ſciens qualitatem illam videtur tacitè pro-
fiteri, cum ſuſcipiat habitum profeſſorum, ut in-
quit Butr. *n.* 5. Quod autem hic dicitur de benedi-
ctione, intelligas per modum exempli: nam alia
quoque ſunt ſigna diſtinctionis latentis, videlicet
ſi habitus profeſſorum detur in Capitulo, habitus
verò novitiorum in Choro, vel è contra: aut ſi
habitus novitiorum detur ab una perſona, profeſ-
ſorum ab alia: aut ſi unus detur certis diebus,
alius aliis, aut ſi cum certa ſolemnitate detur u-
nus, & non alius, ut *hic* declarat Henr. Boich. *col.* 2.
verſ. In ſecundo verò caſu, & ante eum gloſ. in
d. Clem. *Eos*, *in verb. Deinceps*, *verſ. Hodie verò*,
quæ dicit [habitum diſtingui latenter per benedi-
ctionem veſtium, perſonam dantem, locum, vel
formam dationis; ex duabus enim capis, qua-
rum altera benedicta, vel data per Provincialem
vel in Capitulo, altera non, primam à ſecunda di-
ſcernere neſcis.] Hæc gloſ. Quapropter quiſquis
ſcienter recipit habitum aliquo ex prædictis mo-
dis latenter diſtinctum ab habitu novitiorum eo
13 ipſo intelligitur tacitè profiteri. Obſerva tamen
accuratè, quia in caſu ſpeciali per dictam Clem.
Eos. de regular. ſublata eſt differentia habitus laten-
ter diſtincti, videlicet quoad inducendam profeſ-
ſionem tacitam in adulto per delationem habitus
ultra annum: nam ante prædictam Clem. defe-
rens per annum habitum novitiorum diſtinctum
ab habitu profeſſorum qualiſcunque foret diſtin-
ctio nõ intelligebatur tacitè profiteri etiamſi mul-
tos años in religione perſeveraret, ut notat Abb.
Antiq. in c. *Conſulti*, *ſupra eod.* & poſt eum gloſ. in
d. Clem. *Eos*, *in ver. Deinceps*, *in fin.* Sed ad hoc in
adulto requirebatur ut habitus eſſet indiſtinctus,
vel indiſtinctiſſimus, ut hic, & in cap. *Ex parte*, *ſu-
pra eod.* & apertius in cap. 1. *verſ. Qui verò*, *eodem
tit. lib.* 6. Sed hoc hodie corrigitur in adulto ſi di-
ſtinctio ſit latens: nam major añis quatuorde-
cim ſi per annum deferat habitum novitiorum la-
tenter diſtinctum ab habitu, qui profitentibus da-
tur, eo ipſo intelligitur tacitè profeſſus, non ſecus
ac ſi deferret habitum indiſtinctum, vel indiſtin-
ctiſſimum, quia per d. Clem. major, qui per añum
defert habitum novitiorum non intelligitur eſſe
profeſſus ſi habitus hujuſmodi in colore, ſciſſura,
vel forma ſit diſtinctus ab habitu profeſſorum.
Ergo à contrario ſi non ita ſit diſtinctus, ſed laten-
ter dumtaxat, intelligitur tacitè profiteri; & di-
ſtinctio latens quoad hunc ſpecialem effectum ni-
hil operatur, ſed perinde eſt ac ſi habitus eſſet
prorſus indiſtinctus, vel indiſtinctiſſimus, & ita
declarat ibi gloſ. præalleg. in ver. *Deinceps*, quæ à
Doctoribus communiter approbatur. Sed extra
hunc caſum remaneat jura antiqua ut ſufficiat
14 qualiſcumque diſtinctio. Idemq; major recipiens
habitum profeſſorum latenter diſtinctum ab ha-
bitu novitiorum hodie, ſicut olim cenſetur tacitè
profiteri, ut ibi per gloſſam, & habent locum quæ
ſuperius dicta ſunt *num.* 11. *&* 12. dummodo ta-
men exceſſerit añum decimumſextum ætatis, &
non minori tempore quàm per añum in proba-
tione ſteterit; aliàs ſecus: nam expreſſa profeſſio
antea facta eſt nulla, ut in Decreto Concilii Tri-
dentini *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de regular.* & conſequenter
ſublata eſt etiam profeſſio tacita, quæ olim indu-
cebatur in majore annis quatuordecim per ſuſce-
ptionem habitus profeſſorum infra añum proba-
tionis, ut declaravit Sacr. Congregatio ejuſdem
Concilii Interpres.

In gloſſa prima QUÆRO, Si clericus benefi-
15 ciatus religionem ingrediatur, numquid Epiſco-
pus teneatur expectare quouſq; añus probationis
labatur priuſquam ejus beneficium conferat.

16 Gloſſa ponit tres opiniones, & ſoluit, con-
cludens æquius eſſe ut teneatur expectare. Idem
firmat Vincentius, & poſt eum Hoſtien. in c.
Conſulti, *ſupra eod. num.* 10. & idem Hoſtien. *hic
num.* 1. *verſ. Quid ſi Clericus*, Butr. *num.* 7. & Card.
num. 4. *in* 2. *quæſt.* Innoc. in cap. *Poſtulaſti*, *ſupra eod.*
& plerique alii.

Tu teneas hanc ultimam opinionem gloſſæ,
quæ non ſolum eſt æquior, ut gloſſa dicit, ſed et-
iam verior, & hodie approbata per determinatio-
nem Papæ in c. *Beneficium*, *infr. eod. lib.* 6. deciditur
beneficium ingredientis religionem non eſſe ali-
17 cui conferendum infra añum probationis, niſi in
quatuor caſibus. Primus eſt ſi ejus ad id acce-
dat

det aſſenſus; tunc enim beneficio renunciat; & ideo licitè alteri confertur, cap. *Ex tranſmiſſa de renunciat.* & notat gloſ. in d. cap. *Beneficium in ver. Aſſenſus*, Petr. de Anchar. *in 2. notab.* & Franc. *num. 4. in gloſ. in ver. Aſſenſus.* Secundus, ſi conſtet eum abſolutè vitam mutare voluiſſe. Tertius, ſi profeſſionem expreſſam fecerit. Quartus, ſi ſcienter habitum receperit profeſſorum. Interim tamen debebit per ſubſtitutum beneficio deſerviri, aſſignata ei congrua portione ex proventibus beneficii.) Hæc ibi.

18 Sed hodie hi quatuor caſus modificati, & correcti ſunt jure noviſſimo Concilii Tridentini *in c. 15. & 16. ſeſſ. 25. de regular.* Nam quoad primum caſum, quicquid ſcripſerit Nicola. Garzia *in tract. de benefic. part. 11. cap. 9. n. 12. & 13.* & Moderni Collectores *hic*, durante año probationis beneficium ingredientis religionem alteri conferri nõ poteſt, etiamſi illius ad hoc expreſſus accedat aſſenſus, vel renunciatio, niſi infra duos menſes proximos ante profeſſionem, nec renunciatio effectum ſortitur niſi profeſſione ſequuta; quia forma à Concilio præſcripta in d. *cap. 16.* in renunciationibus faciendis ſervari etiam debet in renunciatione beneficii, ut S. Congregatio declaravit. Nam conſulta, An d. cap. 16. loquens de renunciationibus comprehendat etiam reſignationem beneficii:
19 Reſpondit comprehendere. Et aliàs propoſito dubio, An ſi reſignatio alicujus beneficii fiat incœpto undecimo novitiatus menſe poſtquam novitius fuit in monaſterio decem continuis menſibus, valida intelligatur, etiamſi profeſſio differatur per aliquod tempus ultra añum, ita ut inter reſignationem, & profeſſionem pluſquam duo menſes intercedant: Congreg. parva inclinavit duos menſes intelligi non ante añum, ſed ante profeſſionem. Tamen quia caſus eſt exemplari rejectus ad Congregationem Generalem, conſultus Doctor Navarrus reſpondit reſignationem eſſe validam, & ſufficere ut renunciatio fiat intra duos menſes proximos tempori conſtituto ad emittendam profeſſionem à Concilio; illud enim tempus reſpexiſſe videtur. Habita Congregatione Generali, ex ſeptem Cardinalibus tres ſenſerunt cum Navarro, Alii verò quatuor ſenſerunt contra Navarrum, videlicet, reſignationem non valere, tamen referendum ad Sanctiſſimum; Sanctitas ſua audita Congregationis ſententia primò dixit ſe credere, d. cap. 16. non procedere in reſignatione beneficii, & licet aliàs Congregatio ita cenſuerit, tamen cogitandum ſuper hoc, item procedere tantum in Monialibus, licet verba generalia ſint, & Congregatio generaliter intellexerit. Item etiamſi in beneficiis procederet, tamen reſignationem eſſe validam, licet facta per plures menſes ante profeſſionem prorogatam, & in omnem caſum poſſe novam proviſionem reſignationis peti, cum de ejus validitate dubitetur. Licet Sanctitas ſua declaraverit verba Concilii, intra duos menſes proximos ante profeſſionem, intelligi etiamſi profeſſio ultra plures menſes anni probationis ſit facta; & ſic reſignationem, de qua in iſto caſu, valuiſſe. Sacr. Congregatio auditis his, primò dixit, licet Sanctiſſimus protulerit illa verba quod cap. 16. habeat locum tantummodo in Monialibus, tamen non ſe firmaſſe in hoc; & ideo de eo nullam habendam rationem, ſed cap. 16. intelligendum etiam in viris, prout Congregatio hactenus intellexit in pluribus caſibus. Secundò dixit, quamvis Sanctitas Sua dixerit ſe non putare dict. cap. 16. procedere in reſignatione beneficii, attamen quia Congregatio aliàs contrarium tenuit, & ita in caſu Spoletan. ſupplicatio fuit expedita à Pio V. ideo ſi caſus contingat impoſterum de reſignatione beneficiorum, loquendum iterum cum Sanctitate Sua, & dicendum quid aliàs Congregatio cenſuerit, & quid Pius V. fecerit, ut melius Sanctitas Sua poſſit poſtea deliberare. Hæc quoad primum caſum exceptum in d. cap. *Beneficium, infr. eod. lib. 6.* Quo verò ad reliquos tres, cum hodie ex decreto d. *cap. 15. ſeſſ. 25 de regular.* profeſſio fieri non poſſit infra annum probationis, ſive ingrediens religionem profeſſionem expreſſam fecerit, ſive abſolutè voluerit vitam mutare, ſive habitum ſuſceperit profeſſorum, ante añum probationis elapſum, ejus beneficium alicui conferri non poteſt, cum eo de-
21 creto ex ſententia S. Congregationis ſublata ſit etiam profeſſio tacita, quæ de jure communi ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel aliàs inducebatur infra tempus probationis, ut hic, & in cap. *Super eo*, ubi Innoc. & omnes notant *ſupra eod.* & in cap. 1. *in 1. reſp. infra eod. lib. 6.* Unde cum nulla ſit profeſſio, beneficium non vacat, & conſequenter conferri non poteſt, cap. 1. *de conceſſ. preben.* & notat Anchar. in d. cap. *Beneficium, nu. 1.* & Franc. *in 3. not.*

22 Secundò QUÆRO, An ſicut novitius ad ſæculum rediens recuperat beneficium, id eſt de facto, cum illud ante profeſſionem non perdiderit, ut per Cardinal. *in 2. not.* ita etiam recuperet alia bona, quæ monaſterio, vel aliis donavit.

23 In hac quæſtione Hoſt. *hic num. 4. verſ. Quid de his quæ legaverat*, utitur hac diſtinctione, videlicet, aut talis proteſtatus eſt, quod conditionaliter intrarat intendens regulam probare, & omnia recuperat; quia intelligitur mortis cauſa donaſſe; unde cauſa non ſequuta eſt locus recuperationi, niſi aliud in donatione expreſſerit, arg. l. *Mortis*
24 *cauſ. ff. de donat. cauſ. mort.* Profeſſio enim eſt quædam mors quoad mundum, ut in Auth. *de Monach. in princ.* & l. *Deo nobis*, C. *de Epiſc. & cleric.* & notat Bald. *conſ. 240.* incip. *Quia dicta oblatio, circa finem, verſ. Conſtat autem, lib. 5.*

25 Aut nullam fecit proteſtationem, & nihil recuperat; quia cenſetur abſolutè voluiſſe vitam mutare, ex quo de bonis ſuis ante ingreſſum diſpoſuit, & exire non poteſt, ut Auth. *Ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* & notat idem Hoſt. in c. *Conſulti, § 1. in ver. Mutare, ſupra eod.* & cum eo tranſeunt *hic* Jo. Andr. *n. 2. verſ. Quid de his, quæ legaverat*, Card. *in 2. notab. & in 4. quæſt.* Abb. *n. 3. verſ. Sed quærit hic Hoſt.* & alii communiter.

26 Verum hodie ego non puto hoc ſecundum membrum amplius procedere: nam Doctores fundant ſe in eo quod qui ingreditur abſque proteſtatione, & de bonis ſuis diſponit, cum videatur velle abſolutè vitam mutare, & hoc cenſetur tacitam profeſſionem emittere, ut hic, ex in c. *Conſulti, ſupra eod.* & in c. *Beneficium, hoc tit. lib. 6.* Unde non mirum ſi bona non recuperat; quia per profeſſionem jam fuerunt monaſterio irrevocabiliter acquiſita, cap. *Quia ingredientibus, 16. q. 3.* & d. Auth. *Ingreſſi*, *cum ſuis concordantibus.* Petr. de Peruſ. inter conſilia Felin. *conſ. 49. Viſo puncto*

prædicto,

prædicto, *col.* 2. Sed hodie etiamſi ingrediens vo-
luerit abſolutè vitam mutare, quinimmo etiamſi
profeſſionem expreſſam fecerit; non tamen pro-
pterea eſt profeſſus validè, nec religioni alligatus
ante annum probationis elapſum. Obſtat enim
jus noviſſimum Concilii Tridentini in d. *cap.* 15.
ſeſſ. 25. *de Regular.* ut fuſiùs dictum eſt ſupra n. 21.
27 Quamobrem cum nulla ſit profeſſio, & novitius
quandocumque exire poſſit infra tempus proba-
tionis, conſequens eſt ut recuperet bona donata
quaſi cauſa non ſequuta, ut in primo membro di-
ſtinctionis Hoſt. l. *Cum veteram*, *C. de donat. ante
nupt.* & l. *Si à ſponſo*, *C. eod.* & in hac ſpecie tradide-
runt Bald. *d. conſ.* 240. *lib.* 5. Calder. *conſ.* 412. *Do-
nat ingrediens*, *aliàs*, 27. *de Regul.*
28 Paria enim ſunt profeſſionem nullatenus emi-
ſiſſe, aut emiſiſſe, ſed nulliter, ideſt infra annum
probationis, ut patet in d. *cap.* 15. *verſ. Profeſſio
29 autem.* Sed ingrediens religionem, & donans, vel
offerens bona ſua in ingreſſu, utique illa recupe-
rat ſi è monaſterio exeat ante emiſſam profeſſio-
nem; quia oblatio hujuſmodi ſequitur perſonam,
licet juramentum intercesserit: ita Feder. de Sen.
conſ. 237. *Factum tale eſt. Quidam nomine Thomas*,
30 *num.* 2. *verſ. Nunc quæritur.* Item tali oblationi
ineſt tacita conditio, ſi ingrediens religionem
perſeveret, cap. *Quod à te*, §. *Sanè*, & ibi nota-
tur in gloſ. *final. verſ. Propter hoc dicunt quidam*, *in-
fra de cler. conjugat.* Petr. de Peruſ. *d. conſ.* 47. *n.* 8.
Ergo idem dicendum ſi profeſſionem fecerit. Sed
nulliter, argum. cap. *Inter corporalia*, *de tranſlat.
Epiſcopi.*
31 Cæterum prædicta intellige ſi donatio facta
fuerit monaſterio expreſſa cauſa propter profeſ-
ſionem; tunc enim ſi profeſſio non tenuit, com-
petit repetitio; quia datum ob cauſam, & cauſa
non fuit ſequuta, ut l. *Non omnis*, *ff. Si certum petat.* &
l. *Si pecuniam*, *ff. de condict. ob cauſ.* & ita, relatis alio-
rum opinionibus, firmat Calder. *d. conſ.* 27. *verſ.
Ex opinionibus ſupradictis concludo*: & idem eſt ſi
donet ex cauſa ingreſſus; nam ſi non intret, re-
cuperat bona donata, Curt. Jun. *conſ.* 441. *Habita
diligenti*, *num.* 13. etiamſi donatio ſit vallata jura-
mento. Soc. *conſ.* 183. *Eleganter*, *num.* 3. & 4. *lib.* 2.
32 Dec. *conſ.* 86. *Pro tenuit. col.* 4. Quod ſi in dona-
tione non fuerit expreſſa cauſa, tunc refert; nam
ſi aliunde appareat donationem factam fuiſſe in-
tuitu, ſeu contemplatione ingreſſus, puta quia fa-
cta fuerit in ipſo ingreſſu, vel eadem die, hoc caſu
quamvis donatio non ſit nulla ipſo jure, ſicut eſt
quando cauſa eſt expreſſa, tamen competit jus re-
vocandi, ſecundum opinionem Bartholom. Bri-
xien. & ſequacium, propter conditionem ſubin-
tellectam, juxta notata per Jo. Andr. *in Addit. ad
Speculat. in tit. de donat.* & declarat Calder. *dicto
conſ.* 27. *ad fin.* dicens talem donationem, quam-
vis teneat mero jure; tamen eſſe revocandam per
judicem, non obſtante juramento, maximè ſi id-
circo non teneat profeſſio, quia ſuperiores non
poterant intra annum recipere ad profeſſionem
33 contra cap. *Non ſolum*, *de Regular. lib.* 6. Sin autem
non appareat an donatio fuerit facta contem-
platione ingreſſus, nec ne, ſed facta fuerit ſimpli-
citer, & abſque ulla cauſa: tunc revocari non po-
teſt, cap. *Non enim*, 32. *q.* 1. l. 2. & 3. & l. *Genera-
liter*, *C. de revoc. donat.* l. *Perfecta*, *C. de donat.
quæ ſub mod.* gloſ. *ult.* in d. cap. *Quod à te*, *de cler.
conjugat*, nam res ſemel eccleſiæ, vel monaſterio
donatæ ſunt Sanctum Sanctorum Domino, & in
profanos uſus ampliùs non ſunt transferendæ,
cap. *Nulli liceat*, 12. *q.* 1. cap. *Queſti*, 14. *q.* 4. In-
noc. in cap. *Verum*, *num.* 2. *verſ. Sed nos contrarium
credimus*, *de for. compet.* De hoc tamen articulo
vide latiſſimè cumulata per Tiraquell. *in tract. de
retractu conventionali*, *rubr. ad fin. tit. num.* 10. &
ſeq. maximè num. 15.
34 Verum hodie in his ſervari debet diſpoſitio
Concilii Tridentini in *cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*
quo ſtatutum eſt, ut nulla renunciatio, aut obli-
gatio antea facta etiam cum juramento, vel in fa-
vorem cujuſcumque cauſæ piæ valida ſit, niſi cum
licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii fiat intra duos
menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs
intelligatur effectum ſuum ſortiri niſi ſequuta
35 profeſſione. Quo decreto ſublata eſt prædicta di-
ſtinctio Calderini inter donationem factam ex-
preſſa cauſa propter profeſſionem, & factam ſine
cauſæ expreſſione. Item ſublata eſt alia diſtinctio
Doctorum, præſertim Abbatis in cap. *Verum*, *infra
de condit. appoſ.* videlicet an donatio facta fuerit ſub
conditione, an ſub modo. Item ſublatæ ſunt alio-
rum opiniones, maximè Bart. & Bald. in d. Auth.
Ingreſſi, diſtinguentium inter ſcientes profeſſio-
nem non tenere, & ignorantes, ut in primo caſu
non competat repetitio, l. *Campanus*, *ff. de oper. li-
bert.* & l. *Cujus per errorem*, *ff. de reg. jur.* in ſecun-
do autem competat arg. l. *Si pater*, & l. *Nec apud*,
C. de hered. inſtituend. nam hodie indiſtinctè do-
natio non ſortitur effectum non ſequuta profeſ-
36 ſione. Hinc cum duo novitii religionem ingreſſi
bona ſua monaſterio ſervata forma Concilii do-
naverint, poſteaque uterque deceſſerit, ſed alter re-
vocata alter verò non revocata donatione: Fuit
dubitatum, An monaſterium poſſit retinere bona
ſaltem illius, qui donationem non revocavit, Sa-
cra Congregatio Cardinalium Concilii Triden-
tini interpretum cenſuit neutrius bona poſſe re-
tineri per monaſterium, cum non ſequuta profeſ-
ſione, nulla fuerit renunciatio.
37 Præterea cum puella ante Concilium mona-
ſterium ingreſſa poſt dotem traditam non emiſſa
profeſſione deceſſiſſet, & poſt Concilium dos re-
peteretur: dubitatum fuit an jure repeti poſſet. In
Congregatione fuit pauliſper dubitatum; quia
Concilium *cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* videtur
loqui quoad futura tantum, nec de morien-
tibus mentionem facit, ſed ſimpliciter de abeun-
tibus: tamen quia verba illa Concilii, abeuntibus
indiſtinctè prolata, videntur etiam ad præterita
referri, & eſto quod non referrentur, dos videtur
reſtituenda ex quo non eſt ſequutum matrimo-
nium ſpirituale nulla facta profeſſione: Ideò Sac.
Congregatio cenſuit, ſeu jus commune ſpecte-
mus, ſeu Concilium, non facta profeſſione, dotem
eſſe reſtituendam, reſtitutis tamen monaſterio
impenſis, quas in alimenta fecit.
38 Ampiius cum dubitatum fuerit, An ſi mulier
ingreſſa monaſterium intra tempus probationis
decedat, dos ſoluta ejus hæredibus unà cum fru-
ctibus, ſi quos monaſterium percepiſſet, reſti-
tui debeat: S. Congregatio cenſuit ita debere,
deducto tamen victu, & veſtitu Novitiæ.
Ad hæc; Puella monaſterium ingreſſa eſt cum
pacto, ut ſi infra annum moreretur, dos reſtitue-
retur dotantibus; ſi verò poſt annum facta, vel non
facta profeſſione, acquireretur monaſterio; ſta-
ibi

ibi per annum, & menſes tres cum velo albo, in quo incedunt novitiæ, cum tamen profeſſæ incedant cum nigro, nulla facta expreſſa profeſſione; poſtea deceſſit; S. Congregatio cenſuit ſecundum ea quæ proponuntur, dotem eſſe reſtituendam hæredibus defunctæ.

39 Ab hoc tamen Trident. Concilii decreto formam præſcribente in renonciationibus faciendis excipiuntur primo Clerici Societatis Jeſu: nam olim propoſito dubio, An Jeſuitæ comprehendantur in prima parte, c. 16. ſeſſ. 25. de Regular. ubi agitur de renunciationibus: Aliàs S. Congregationi in caſu particulari conſultæ viſum fuit comprehendi, & ſolum excipi in ſecunda parte, ubi agitur de novitiatu: tum quia exceptio referenda videbatur ad proxima; tum quia ratio exceptionis non ita videbatur militare in prima parte, ſed poſtea accuratiùs rem ratam perpendendo cenſuit Jeſuitas etiam in prima parte d. c. 16. excipi, tamen quia Pius V. dixerat amplius deliberãdum, S. Congregatio iterum fuit alloquuta Sanctitatem ſuam, quæ demum contenta fuit concedere declarationem, tanquam conformem menti, & verbis Concilii d. c. 16. Quamobrem ab eo tempore reſponſum eſt Clericos Societatis Jeſu decreto c. 16. ſeſſ. 25. de Regular. non ſolum exceptos eſſe quoad emittendam profeſſionem, ſed etiam quoad obligationes, & renunciationes; adeo ut etiam ab eorum novitiis quandocumque & ſine cujuſque licentia factæ nullitati d. decreti minimè ſubjaceant. Deinde ab hoc decreto videntur excipiendæ mulieres Pœnitentes, ſeu Convertitæ ex his, quæ dicentur infra *num.* 60.

40 Sed non levis eſt difficultas, An decretum Concilii in d. c. 16. vendicet ſibi locum in donationibus, ſeu renunciationibus factis ante ingreſſum in monaſterium, ſeu ante ſuſceptum habitum probationis. Et quidem Navarrus *conſ.* 81. incipien. *Nobilis*, hoc titulo conſuluit in caſu puellæ tredecim annorum, quæ monaſterium ingreſſura donavit patruo bonam partem bonorum ſuorum antequam fieret novitia, quia decreverat monaſterium intrare, & *conſ.* 82. immediatè ſequenti, quod incipit, *An donatio*. Itidem conſuluit in caſu donationis, ſeu renunciationis bonorum factæ occaſione futuri ingreſſus in religionem ab eo, qui nondum religionem intraverat, nec habitum ſuſceperat, cum pacto ut ſi donator ante profeſſionem è monaſterio exiret, prædicta donatio eſſet nullius momenti. Et utroque caſu reſpondit donationem eſſe nullam ob non ſervatam formam à
41 Concilio præſcriptam in d. c. 16. Motus eo præcipuo fundamento, Quod lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad caſum ſimilem, ad quem ſi non extenderetur, eſſet fruſtratoria, ut cap. *Si civit. de ſent. excomm. lib. 6. cap. 2.* & ibi gloſ. *in ver. Aliter facta, de uſur. eod. lib.* cum aliis per eum allegatis. At ſi Concilium non extenderetur ad hunc caſum, facilè fruſtraretur ſecundum eum. Præſertim verò, quia parentes, vel cognati ad bona pueri, vel puellæ adſpirantes facilius id conſequi poſſunt ante ingreſſum, ſuadendo illis ut donent bona ſua, cum ſint juniores, & minus ſapiant, magiſque ſubjiciantur imperio parentum, vel tutorum, & plus habeant timoris reverentialis: ad hoc cap. *Illud puellæ*, 20. *quæſt.* 1. & cap. *Cum virum, ſupra eodem.*

42 Sed his minimè obſtantibus abſolutè tenendum eſt Concilium non vendicare ſibi locum in donationibus, quæ fiunt ante ingreſſum monaſterii, ſeu ſuſceptum habitum probationis: nam decretum d. cap. 16. loquitur de novitiis, ut patet ex integra ſerie illius contextus: tales autem dici non poſſunt antequam re ipſa habitum probationis ſuſceperint, ut colligitur ex verbis *cap.* 15. immediatè præcedentis, ibi, Poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, & fuſiùs deduxi in c. *Quia ingredientibus, num. 7. ſupra de teſtamen.* Idque ipſemet Navarr. fatetur *in prælicato conſ. 81. in princ.*

43 Unde cum renunciationibus factis ante ſuſceptum habitum verba Concilii non adaptentur, conſequens eſt, ut nec adaptetur diſpoſitio, l. 4. §. *Toties*, & ibi Bart. *ff. de damn. infect.* l. *Gallus*, §. *Et bene verba ſe habent, ff. de liber. & poſthum.* Alex. *conſ.* 199. *Perſpectis, num. 1. in fin. verſ. Item quia diſpoſitio, lib. 6.*

44 Neque obſtat quod in utroque caſu vigeat eadem ratio: nam reſpondetur primo cum Concilium præſcribat novam formam, & imponat pœnam nullitatis actus, tanquam exorbitans à jure communi, & pœnale extendi non debere ad alios caſus etiam ex identitate, vel majoritate rationis, cap. *Quæ à iure*, & ibi gloſ. Notabilis, *de regul. iur. lib. 6.* gloſ. in cap. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, de Regular. eodem lib.* Feder. de Sen. *conſil. 25. Caſus talis eſt*, cui conſilio ſe ſubſcripſit Jo. Andr. Bart. *conſ. 2. Domino Ioanni, num. 2. verſ. Nunc ſic arguo, lib. 1.* Jo. de Anania *conſ. 27. Viſo caſu, num. 7. & ſeq. verſ. Non obſtat*, & Angel. *con-*
45 *ſil. 302. Viſis, in princ.* Deinde reſpondetur non deeſſe ſufficientem rationem diverſitatis cur Concilium voluerit comprehendere tantummodo renunciationes factas à novitiis, non autem ab aliis, qui nondum habitum ſuſceperunt; ſi quidem novitii, quamvis religioſi cenſeri cum affectu non poſſint, ut dicitur in cap. *Religioſo*, §. *Quamvis autem, de ſent. excomm. lib. 6.* ſunt tamen perſonæ eccleſiaſticæ, ut ibi notat gloſ. *in ver. Non poſſit*, & negari non poteſt quin ſint religioſi quoad juriſdictionem, & tuitionem Eccleſiæ; nec diceremus tales eſſe conveniendos coram judice ſæculari, ſed eccleſiaſtico tãtum, ut formaliter inquit Hoſt. *hic num. 4. verſ. Nec obſtat*, & dum ille tex. aſſerit eos non eſſe religioſos cum effectu, admittit eos eſſe religioſos, ſed revocabiliter, ut declarat gloſ. in c. *Beneficium, in verb. Conferendum, poſt medium, verſ. In contrarium, infr. eod. lib. 6.* & Hoſtien. *ubi ſupra.* Unde & canonis privilegio gaudent, ut eſt caſus in d. §. *Quamvis.*

Hinc S. Congregatio declaravit in renunciationibus, quæ a puellis poſt regularem habitum animo profitendi aſſumptum intra probationis añum in favorem conſanguineorum fiunt opus non eſſe adhiberi ſolemnitatem à laicorum ſtatuto requiſitam. Quippe forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt. Innoc. *in Rubr. de conſuetud.* & poſt eum Butr. *ibidem num. 7. verſ. Unam regulam habetis.* Decius in cap. *Quæ in Eccleſiarum num. 15.*
46 *de conſtit.* At verò qui nondum habitum ſuſceperunt, non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, nec propoſitum ingrediendi, aut profeſſionem emittendi facit eos de foro Eccleſiæ, arg. l. *Fugitivus, ff. de verb. ſignif.* alioquin eſſet in facultate cujuſcumque ſe eximere a judicio ſæculari aſſerendo ſe habere animum aſſumendi monachatum, & fruſtra juriſdictiones eſſent diſtinctæ, ut c. *Cum ad verum*, & c. *Si*

Digitized by Google

Imperator, 96. diſt. & cap. *Solitæ, ſup. de maior. & obed.* Quinimmo hoc vendicat ſibi locum etiamſi tales emiſerint votum ingrediendi religionem, ut notat Innoc. in cap. *Porrectum, num. 3. verſ. Nec ſunt iſtæ perſonæ de foro Eccleſiæ, ſupra eod.* Unde non mirum ſi Concilium noluit legem dicere illorum renunciationibus, ſed novitiorum dumtaxat, alioquin præbuiſſet anſam Principibus, & Magiſtratibus ſæcularibus conquerendi, quod poſuiſſet falcem in meſſem alienam, contra d. c. *Cum ad Verum*, & notata per Innoc. in cap. *Pervenerabilem, num. 3. infr. qui filij ſint legitimi*, quodque Epiſcopis poteſtatem dediſſet interponendi licentiam, & authoritatem in contractibus merè profanis perſonarum ſæcularium, quæ in his juriſdictiuni Eccleſiaſticæ non ſunt ſubjectæ, cap. *Si clericus laicum, ſupr. de foro compet.* & docet idem Innoc. in cap. *Inquiſitioni, verſ. Item ſi præcipiat laico, num. 4. infra de ſent. excomm.* Rurſus non obſtat quod lex etiam exorbitans, & pœnalis extendatur ad caſus ſimiles, & habentes eamdem rationem, quoties niſi fieret extenſio redderetur eluſoria, juxta Theoricam Navarri: nam reſpondetur negando hanc ſimilitudinem, & identitatem rationis inter novitios, & alios, qui nundum ſuſceperunt habitum: imò valde differunt, ut ſupra proximè oſtenſum eſt. Et cum in decreto Concilii, ſive ſpectemus verba, ſive mentem, non includantur niſi novitii, utique qui nondum eſt novitius, renunciando, ſeu donando ſervata forma juris communis Concilium non fruſtrat, cum faciat actum ſibi à jure permiſſum, arg. cap. *Qui peccat. 23. q. 4.* l. *Quod Reip.* l. *Iniuriam*, & l. *Iniuriarum actio, §. Is qui inter, ff. de iniurijs*, nec renunciationes puerorum, vel puellarum factæ ante habitus receptionẽ propterea remanent ſine ſua proviſione; quandoquidem hic caſus tanquam omiſſus à Concilio remanet in diſpoſitione juris communis, l. *Commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum.* à quo ſatis cautum eſt ut donationes hujuſmodi cauſa non ſequuta non ſortiantur effectum, ut abundè oſtenſum eſt ſupra *n. 29. & ſeqq.*

Tandem hanc ſententiam contra Navar. ſæpius procedit S. Congreg. Concilii. Aliquando enim conſ. d. c. 16. ſeſſ. 25. de regular. ſibi locum non vendicare in donationibus factis ante ſuſceptum habitum probationis; ſicuti etiam reperitur adnotatum in calce prædictoram *conſ.* Navarri 81. & 82. & aliàs conſulta, An illud c. comprehendat renunciationes factas ante ingreſſum, illius tamen contemplatione, reſpondit non comprehendere renunciationes factas ante ingreſſum, hoc eſt ante habitus ſuſceptionem. Quinimmo præſuppoſitis duabus Congregationis declarationibus ſuper d. c. 16. Altera quod ibi minimè infringantur renunciationes factæ ante ingreſſum religionis: Altera quod ex eo decreto renunciationes factæ in ipſo ingreſſu non valeant: Quæſitum eſt, An cum Clarix Buccapadulia renunciaverit bonis tam paternis, quàm maternis ead. die, qua ingreſſa fuit monaſterium, prædicta ejus renunciatio ſufficiat, an nova requiratur ante profeſſionem, juxta formam à Concilio præſcriptam. Die 22. Junii 1613. S. Congregatio cenſuit decretum d. cap. 16. non vendicare ſibi locum in renunciationibus factis ante actum, ſeu momentum ſuſceptionis habitus; ac propterea ea eo decreto ſupraſcriptam renunciationem non eſſe nullam.

47 Sed hic incidit quæſtio, cùm valida ſit donatio
facta à Novitio in favorem monaſterii cum licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii infra duos menſes proximos ante profeſſionem; numquid monaſterio ſtatim liceat apprehendere actualem profeſſionem bonorum ſibi, ut præfertur, donatorum.

48 Breviter reſpondeo non licere, nam etſi domi-
nium rerum donatarum tranſeat in Eccleſiam, vel
monaſterium etiam ſine traditione poſſeſſionis, l.
Vt inter divinum, C. *de Sacroſanct. Eccleſ.* & notat
Calder. *conſ. 27 poſt med. verſ. Si vero cauſa, de regu-*
49 *lar.* Tamen decreto Concilii Tridentini *in præci-*
tato c. 16. ſeſſ. 25. de regular. in verſ. Sed neque diſertis
verbis interdicitur ne ante profeſſionem excepto
victu, & veſtitu Novitii, vel Novitiæ illius tempo-
ris, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à
parentibus, vel propinquis, aut Curatoribus ejus
monaſterio aliquid ex bonis ejuſdem tribuatur,
ne hac occaſione diſcedere nequeat, quòd totam,
vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium
poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit, id recuperare
50 poſſit; immo præcipitur ſub anathematis pœna
dantibus & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat,
& ut abeuntibus ante profeſſionem omnia reſti-
tuantur, quæ ſua erant.

51 Quo decreto cum prohibitum ſit Monialibus
accipere dotes puellarum ante earum profeſſio-
nem; idemque ea deciſione S. Congregationis
procedat etiam ſi accipiant ſub nomine depoſiti,
ſeu præſtita cautione de illis reſtituendis, profeſ-
52 ſione non ſequuta: Quæſitum eſt. An etiam pro-
hibitum intelligatur ne hujuſmodi dotes realiter
deponantur penes tertium, qui eas monaſterio
debeat dare poſt profeſſionem emiſſa, S. Congre-
gatio cenſuit non intelligi prohibitum, & ita ſatis
cautum eſſe monaſterio.

53 Hinc orta dubitatione, An cautela adinventa à
Monialibus Civitatis Alexandrinæ, ut quando
aliqua puella monaſterium ingreditur depoſitum
dotis prius fiat, & deinde omne id, quod in depo-
ſitum recipitur, totum depoſitarius ipſi monaſte-
rio ante profeſſionem conſignet, ſit contra diſpo-
ſitionem Concil. Tridentini *cap. 16. ſeſſ. 25. de reg.*
verſ. Neque ante profeſſionem: S. Congregatio cen-
ſuit decretum Concilii d. cap. 16. non prohibuiſſe
quidem hujuſmodi depoſitum; ſed quod pecuniæ
ſic depoſitæ dentur monaſterio directè, vel indi-
rectè, & in ſpem modo hic deſcripto, videri om-
nino prohibuiſſe. Et licet aliàs S. Congregatio in
caſu Neapolitano viſa fuiſſet ſentire poſſe dari,
præſtita idonea cautione bancaria: tamen nunc
cenſuit non ſcribendum amplius in futurum ſe-
cundum illam ſententiam, ſed ſecundum iſtam
poſteriorem, ut nullo modo detur Monaſterio,
nec cum depoſito, nec ſine.

54 Quinimmo cum moniales quædam Mediola-
nen. pauperes ære alieno contracto, quotidie ad
ſolutionem etiam per cenſuras urgerentur, ſuppli-
carunt Sanctiſſimo ut eis liceret accipere tres do-
tes ab ingredientibus mulieribus, etiam ante pro-
feſſionem, ut æs alienum diſſolvere poſſent; Sacr.
Congr. cenſuit obſtare Concilium, etſi detur cau-
tio bancaria, ideoque agendum cum Sanctiſſimo
Sanctitas ſua juſſit ſcribi litteras Card. S. Praxedis,
quod ſi verum eſt iſtud debitum contractum eſſe
pro neceſſitate alimentorum, & quod non poſſint
aliunde ſatisfacere, & ob id moleſtentur cenſuris:
permittat eas accipere dotes ante profeſſionem
præſtita per eum idonea fidejuſſione de reſtituen-

do

do ſi receſſerint ante profeſſionem.

55 Quamquam autem Concilii verba videantur reſtricta ad bona ipſius Novitii; tamen propoſito dubio, An quod diſponitur *c.16.ſeſſ.25. de regular.* ne de bonis puellæ aliquid monaſterio ante profeſſionem tribuatur ſub pœna anathematis, habeat locum etiamſi aliquid tribuatur non ex puellæ propriis bonis, ſed parentum, vel conſanguineorum: S. Congreg. cenſ. habere locum.

56 Et iterum ſuborto dubio. An ſi Novitius ſit ſui juris, & nôn habeat parentes, poſſit in ingreſſu religionis, præter victum aliquid donare religioni amore Dei. Cenſuit, non poſſe ex verbis expreſſis d. cap. 16.

57 Sed cum Livia monaſterium Monialium ingreſſa in anno probationis dare vellet ſcuta centum monaſterio in rationem cenſus ſuper monaſterii bonis nomine ipſius Liviæ per Moniales poſtea convertanda in dotem illius poſtquam emiſiſſet profeſſionem, & dubitaſſet an hic caſus eſſet comprehenſus decreto d. *cap. 16. verſ. Sed neque ante profeſſionem*: Reſponſum eſt, non eſſe comprehenſum, aut prohibitum, *d. decreto c. 16.*

Insuper quærentibus, An pacta, ſeu conventio-
nes, quibus Moniales aliquam pecuniæ ſummam
petunt à parentibus novitiæ convivii cauſa dum
Novitia habitum ſuſcipit, vel profitetur, ſint ſub-
lata, *cap. 16. verſ. Sed neque, ſeſſ. 25. de regul.* Sac.
Congregatio cenſ. Decretum, cap. 16. ad hunc ca-
ſum non pertinere. Sed id prohiberi Conſtitutio-
ne Urbani IV. *quæ incipit* Sanè. Cœterum quia
ex conſuetudine Mediolanenſi recepta, & à bon.
mem. Cardinali S. Praxedis tolerata paſſim hujuſ-
modi convivia exhibentur, conſultius patuit ni-
hil reſponderi. Conſtitutio Urbani habetur in
58 Extravag. *Sanè, de Simon.* Cæterum ſententiam
excommunicationis de qua in d. *cap. 16. ſeſſ. 25. de
reg.* S. Congregatio declaravit non incurri ipſo fa-
cto, nec eſſe reſervatam Papæ. Quamobrem cum
59 quædam Moniales dotes accepiſſent à virginibus
nondum profeſſis, & Epiſcopus conſuluiſſet quid
ſibi eſſet agendum: S. Congreg. cenſuit eas non
incidiſſe in excommunicationem ipſo jure; quan-
do enim à jure præcipitur aliquid ſub pœna ex-
communicationis, contrafaciens non incidit ipſo
jure in excommunicationem, Sum. Ang. *in ver. Ex-
communicatio, 1. num. 8.* tamen quia poſſent excom-
municari, poterit eas Ordinarius abſolvere, quia
non reſervatur Sedi Apoſtolicæ. Agendum tamen
cum Sanctiſſimo. Sanctitas abſulvit à peccato ne
poſſint excommunicari, & dixit ſcribendum Epi-
ſcopo ut prohibeat iſtos abuſus.

60 Quid de mulieribus Convertitis? Cum Congregatio Domus Piæ vellet recipere aliquas mulieres in monaſterio, dubitatum fuit An poſſint exigere dotes in ſuſceptione habitus non obſtante prohibitione, *cap. 16. ſeſſ. 25. de reg. verſ. Sed neque ante profeſſionem*, quæ non videtur extendi ad d. Domum, cum ea potius ſit comprehenſa ſub exceptione *c. 18. eiuſd. ſeſſ. in fine*, dum excipit Pœnitentes, & Convertitas: S. Congregatio viſa eſt inclinare in hanc ſententiam, ut limitatio c. 18. non extendatur ad diſpoſita in c. 16. tamen propter verba generalia d. c. 18. referendum ad Generalem. In Congregatione Generali eſt dubitatum ne nō generalia verba d. cap. 18. comprehendant etiam cap. 16. Ideo dictum pro tutiori via ſupplicandum Sanctiſſimo, ut diſpenſet, & dicendum an velit tollere annum probationis: Sanctitas ſua viſa inclinare in illam ſententiam ut iſta Domus Pia non comprehendatur verbis c. 18. præſertim cum habeat annum probationis, ideo comprehendi ſub diſpoſitione c. 16. tamen gratiam facit pro iſtis, ut ante profeſſionem accipere poſſint, non obſtante d. c. 16. nec vult auferre annum probationis, cum illum habeant in fundatione de hac materia vide quod ſcripſi in cap. *Ad Apoſtolicam, num. 30. ſupra eodem.*

DE REGVLARIBVS.

Cap. Ne Religioſi.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi fugitivi, & eiecti annuatim ſunt requirendi, & cogendi ut ad monaſterium redeant.*

2 *Prælati Regulares non revocantes ad ordinem quotannis ſuos eiectos, & fugitivos, mortaliter peccant.*

3 *Diſſimulatio peccatorum in Prælato, eſt mortale.*

4 *Opinio quorundam recentiorum, qui dixerunt hoc capitulum fuiſſe conſuetudine abrogatum, refellitur.*

5 *Curam animarum habentes tenentur iure divino oves ſuas agnoſcere, & illarum cuſtodiæ incumbere, & num. ſeqq.*

6 *Religioſi ab ordine eiecti etiam iuſtè, remanent ſubditi Prælatorum Regularium, & votis ligati.*

7 *Conſuetudo ſecundum quam Prælati Regulares non revocant ad monaſterium ſuos eiectos, & fugitivos, eſt nutritiua peccati.*

8 *Abbas debet colligere Monachum ſuum ne damnabiliter evagetur, & pereat.*

9 *Religioſi eiecti quamdiu ad cor non redeunt, ſunt in malo ſtatu, & tenentur ſuam reductionem procurare, licèt non requirantur.*

10 *Papa non diſpenſat cum religioſis iuſtè eiectis ab ordine, ut Miſſam celebrent in ſæculo.*

11 *Papa non facit de Monacho non Monachum, niſi ex graviſſima cauſa.*

12 *Conſuetudo nutritiva peccati eſt corruptela.*

13 *Religioſus fugitivus quis dicatur, & quis eiectus, & num. ſeq.*

14 *Apoſtata dicitur religioſus eo ipſo, quod recedit à monaſterio, & non eſt ſub obedientia Prælati.*

15 *Præſidentes Capitulis poſſunt excommunicari, & facere excommunicatos denunciari ab Eccleſiarum Prælatis.*

16 *Prælati regulares etiam immediatè, ut Abbates, & Priores locales tenentur quotannis reducere ad monaſterium ſuos fugitivos, & eiectos.*

17 *Religioſi etiam iuſtè, & definitivè eiecti ſunt annuatim requirendi, & cogendi ad monaſterium redire, & latè refellitur contraria opinio uſque ad num. 36.*

18 *Prælati qui religioſos ab ordine iniuſtè eijciunt ſunt ſpoliatores, & in mora reſtituendi, ſicut fur, & num. ſeq.*

19 *Spoliatus iniuſtè ſeu iuris ordine non ſervato illicò eſt reſtituendus.*

20 *Religioſis indebitè eiectis impiè à Prælatis regulari-*

 bus

bus denegantur alimenta.

21 *Religioſi eiecti, & fugitivi quomodo ſint ad ordinem recipiendi ſi regula contradicat.*

22 *Diſciplina Monachi delinquentis in quibus gradibus conſiſtat ſecundum regulam S. Benedicti.*

23 *Monachus expulſus ſecundum regulam Sancti Benedicti ultra tertiam vicem non recipitur tamquam incorrigibilis.*

24 *Verba*, ſalva ordinis diſciplina, *quid importent.*

25 *Damnum non debet quis inde ſuſtinere unde meruit gratiam reportare.*

26 *Scandalum in recipiendis religioſis eiectis qualiter conſideretur.*

27 *Iuſtitia propter ſcandalum non eſt deſerenda.*

28 *Religioſi fugitivi, & eiecti, ubi ex regula recipi non debent in quo loco ſint ponendi.*

29 *Regularibus indebite eiectis, & ſpoliatis nullum crimen obijci poteſt, ſed ante omnia ſunt reſtituendi.*

30 *Ergaſtulorum pœna regularibus quando imponatur.*

31 *Referuntur authores qui dixerunt hoc cap. eſſe intelligendum de eiectis iniuſtè.*

32 *Eorum opinio reprobatur in decretis de Apoſtat. & eiectis.*

33 *Regularibus perpetuò eiectis ab ordine res iudicata non ſuffragatur.*

34 *Inferiores à Papa non poſſunt facere de Monacho non Monachum.*

35 *Depoſitione ſolvitur ſpirituale coniugium inter Prælatum, & Eccleſiam.*

36 *Regulares etiam incorrigibiles ex decreto Congregationis Concilij edito ſub Pio IV. prohibentur eijci è monaſterio, Diſcutitur an expediat huiuſmodi decretum confirmare ibidem, & num. ſeq. uſque in fin.*

37 *Regularium incorrigibilium eiectio de iure eorum permiſſa eſt à ſocietate, & conſortio non autem ab ordine, & num. ſeq.*

38 *Regularis proprietarius an poſſit eijci à monaſterio.*

39 *Regularium incorrigibilium eiectio quibus rationibus probetur eſſe neceſſaria, & num. 44.*

40 *Regula S. Auguſtini de eiectione incorrigibilium qualiter ſit intelligenda, & num. 46.*

41 *Regulares incorrigibiles cur malint à monaſterio eijci quàm apoſtatare, & num. 48.*

42 *Regularium expulſio quæ damna eccleſiæ, & religionibus afferat, & num. 49.*

43 *Regula Sancti Benedicti, & Sancti Baſilij de Monachis incorrigibilibus ab ordine eijciendis, & num. 46.*

44 *Regulares incorrigibiles diuturno carcere intra clauſtra punire quàm grave ſit religionibus.*

45 *Expulſionis cauſa graviſſima eſt, & quibus committenda.*

46 *De expulſione regularium ab ordine quid ſenſerint S. Thom. & S. Bonaventura.*

52 *Regulares incorrigibiles an expediat intra clauſtra coercere, an verò è monaſterio expellere.*

53 *Congregationis Epiſcoporum, & Regularium, & Congregationis Concilij decreta de regularibus ab ordine non eijciendis.*

54 *Oſtraciſmus laudatur à Xenophonte.*

55 *Ergaſtulorum remedium ad coercendos Monachos incorrigibiles periculoſum.*

56 *Expulſio non præbeat regularibus anſam faciendi ſe inobedientes, ut ad ſæculum revertantur.*

57 *Decreta Clementis VIII. ad regularium reformationem an ſint innovanda.*

58 *Novitij an de cætero ſint examinandi ab ordinarijs locorum ad præſcriptum Decreti Clementis VIII.*

59 *Incorrigibilis quando quis cenſeatur ad hoc ut expelli poſſit à religione.*

60 *Generali an & quibus adhibitis ſit tribuenda facultas eijciendi incorrigibiles.*

61 *Conjudices in cauſa expulſionis à quo ſint deputandi.*

62 *Regularibus eiectis an & qualis ratio præſcribenda ſit vivendi in ſæculo, & num. 66.*

63 *Regulares incorrigibiles quamdiu in carcere ſint detinendi priuſquam eijciantur ab ordine.*

64 *Litteræ teſtimoniales eiectis non concedendæ à ſuperioribus regularibus.*

65 *Eiecti ſunt perpetuò ſuſpenſi ab executione ordinum.*

66 *Diſpenſatio cum religioſis eiectis an ſit locorum ordinarijs prohibenda.*

67 *Regulares delinquentes an ſint puniendi pœna triremium ad tempus.*

68 *Carcer privatus inſtituendus à religionibus in qualibet ſaltem provincia.*

69 *Regulares iuſtè per ſententiam diffinitivam eiecti an ſint per ſuperiores quotannis requirendi ut redeant ad religionem.*

70 *Tranſitus ad arctiorem religionem qualiter ſit permittendus.*

71 *Apoſtatis infra certum tempus ad religionem redeuntibus an ſit concedenda impunitas.*

1 NE RELIGIOSI. Religioſi fugitivi, & ejecti annuatim ſunt requirendi, & cogendi ut ad monaſterium revertantur. Hoc dicit. Sunt duæ partes. In prima ponitur Conſtitutionis cauſa. Ie ſecunda Conſtitutio, ibi, *Statuimus*, ubi duo facit. Primò providet circa fugitivos, & ejectos obedire paratos. Secundò circa inobedientes, ibi, *Si verò.*

2 Nota primò, & ſigna textum notabilem contra Prælatos regulares, qui quotannis non revocant ad religionem ſuos ejectos, & fugitivos, peccant enim mortaliter, & ſatis clarè probat littera ibi, *ne ſanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur.* His enim verbis uti non conſueverunt ſacri Canones, niſi in materia quæ in ſuo genere obligat ad culpam lethalem, ut in cap. *Irrefragabilis, ſupra de offic. ordin.* ubi gloſ. in *verb. Sanguis eorum.* Dicit durum verbum eſt iſtud, pro Prælatis negligentibus ſubditos ſuos corrigere. Et
3 idem dicit *ibi* Butr. *in 2. notab.* Diſſimulatio enim peccatorum in Prælato eſt mortale, cap. *Novit*, & ibi notat Butr. *num. 27. verſ. Nota diſſimulationem peccatorum*, & Anchar. *num. 12. ſupra de iudic.* Iiſdem vebis utitur Concilium Tridentinum in *c. 1. ſeſſ. 6.* circa reſidentiam Paſtorum, quæ obligat ſub reatu mortalis peccati, ut in *cap. 1. ſeſſ. 23.*
4 Atque hinc patet quam malè nonnulli ex recentioribus dixerint totum hoc capitulum cum ſit juris humani conſuetudine abrogatum fuiſſe, cum religionum Præfecti religioſos ejectos añuatim nullatenus perquirant nec reducant. Et propterea non teneri Prælatos quærere, nec revocare ejectos, nec fugitivos, ſed ſervanda eſſe quoad hoc
5 ſtatuta Religionum. Quibus adhæſit Thom. Sanchez, *in Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 9. num. 18.* poſt Azor.

Digitized by Google

Azor. quem citat *tom.1. Inſtit. Moral. lib. 12. c. 17.*
q. 5. Imo enim hæc obligatio in Prælatis ſurgit ex
jure divino, quo tenentur omnes, quibus anima-
rum cura commiſſa eſt oves ſuas agnoſcere, &
earum cuſtodiæ incumbere, ut Ezechiel. 3. *Actor.*
20. cap. *Epheſiis*, 43. *diſt.* cap. 1. 13. *q.* 1. Concil. Trid.
6 *locis citatis.* Neque enim ejecti ab ordine etiam
juſtè, & definitivè deſinunt eſſe ſubditi Prælato-
rum Regularium. Imò manent ejuſdem veri Or-
dinis Religioſi, & votis ligati, ſicut vice verſa Su-
epriores Regulares remanent illorum Prælati, &
Paſtores, ut patet ex tota ſerie hujus Decretalis;
præſertim ponderando illam rationem, *Ne ſan-*
guis eorum, &c. Et illud verbum *Religioſi*. Item
verbum *Prelatorum.* Item verba illa *in monaſte-*
rys ſuis, nec non illa, *Abbates, ſeu Priores eorum*,
& tradunt Navarr. *comment. 2. de Regular. num. 34.*
35. & 36. & *comment. 3. num. 46.* C. *in Reg. Sanct.*
Franc. cap. 2. quaſt. 21. ſect. 3. Molin. *diſp. 140. verſ.*
Quando verò, & *verſ. Quo ad votum.* Vaſquez *in 1. 2.*
quaſt. 96. art. 4. diſp. 165. num. 87. & Suarez *tom. 5.*
diſp. 21. ſect. 3. Nihil tamen magis exaggerant ſa-
cræ litteræ, canones, & concilia, quam ut Præ-
lati ſubditos ſuos corrigant, & more mercena-
riorum non deſerant; Ita ut propterea Superio-
ribus Regularibus negligentibus ſuos ſubditos
ejectos ad monaſterium reducere optimè con-
gruant in ſpecie verba Concilii Trident, *in cap. 1.*
in fin. ſeſſ. 24. Videlicet: (Illorum ſanguinem, qui
ex malo negligentium, & ſui officij immemorum
Paſtorum peribunt, Dominus noſter Jeſus Chri-
ſtus de manibus eorum eſt requiſiturus.) Et de
Prælatis regularibus eſt textus hic, & in cap. *Cum*
ad monaſterium, §. Penult. infr. de ſtat. Monach. Un-
de benè Hoſtien. *hic in princ.* adnotavit Abbatem
teneri de ſanguine Monachi vagabundi, ſicut &
alii Prælati ſubditorum correctionem negligen-
tes, ut in cap. 1. *de offic. Archid.* cum concordant.
7 Quamobrem conſuetudo ſecundum quam Præla-
ti negligunt revocare ad monaſterium ſuos ſubdi-
tos fugitivos, & ejectus eſt nutritiva peccati tam
ex parte ipſorum Prælatorum, ut oſtenſum eſt ſu-
8 pra, quàm ex parte ſubditorum, ut patet ex litte-
ra textus ibi: Vagandi occaſionem habentes, ſa-
lutis propriæ detrimentum incurrant. Per quam
litteram dicit gloſſa in cap. *un. in ver. Languidis*,
infr. de infantib. expoſ. Abbatem debere recollige-
re Monachum ſuum, ne damnabiliter evagetur,
9 & pereat. Ejecti enim utpotè incorrigibiles,
quamdiù ſtat per eos quin ſe corrigant, & redeant
ad cor, ſunt in malo ſtatu; & ideò tenentur ſe
habiles reddere, & procurare ſuam reductionem
ad monaſterium, etiamſi ab eorum Prælatis non
requirantur. Ita Sot. *de iuſt. & iur. lib. 7. qu. 2. art. 5.*
in ſol. ad 3. in fin. Card. *in Reg. S. Franc. c. 2. qu. 21.*
pun. 3. & latè deducit Sanch. *in Decal. tom. 2. lib. 6.*
c. 9. num. 25. 27. & 30.
10 Ac propterea ſæpiùs diximus in Congrega-
tionibus tum Concilii, tum Epiſcoporum, &
Regular. Eccleſiam non poſſe diſpenſare cum Re-
ligioſis juſtè ejectis ab ordine, ut Miſſam cele-
brent in ſæculo, quia repugnat jus divinum ut ſic
impœnitentes accedant ad Sacram Euchariſtiam,
ut 1. *ad Corinth. 2. cap.* Timorem, & c. *Sicut Iudas,*
de Conſecr. diſt. 2. & diffinitum eſt à Concil. Trid.
in Decr. de Sacram. Euchar. cap. 7. & can. ult. Et
11 quamvis Papa ſecundum plenitudinem ſuæ pote-
ſtatis poſſit de Monacho efficere non Monachum
ſecundum Vincent. & Joan. tamen ad hoc non eſt
cauſa ſufficiens ipſa expulſio ab ordine propter
crimina perpetrata, ſed requiritur cauſa publica,
& graviſſima ſecundum Innoc. in cap. *Cum ad mo-*
naſterium, infr. de ſtat. Monach. num. 4. verſ. Quid
enim ſi tota Chriſtianitas, vel etiam aliqua pars eius
eſſet in periculo; Cum quo tranſeunt ibi Hoſtien.
num. 32. Joann. Andr. *num. 29.* Abb. *num. 21.* &
reliqui omnes. Unde nobis ſuggerentibus in De-
cretis de Regular. apoſt. & eject. appoſitum fuit
illud caput, ut ejecti extra Religionem degentes
12 ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio ordinum. Præ-
dicta igitur conſuetudo ſecundum quam Religio-
ſi expulſi non reducuntur, ut nutritiva peccati;
non conſuetudo, ſed potiùs corruptela dicenda
eſt, cap. *fin. ſup. de conſuet.* cap. *Flagitia, 32. q. 7.* cum
multis ſimil. Nec dicatur licere morbidas oves
non tantùm deſerere, ſed etiam ab ovili expellere,
ne ſanas inficiant. Quoniam ſolutio patebit ex
his, quæ dicemus infra, *num. 37.*
13 Secundò nota differentiam inter Religioſos fu-
gitivos, & ejectos. Dicitur autem fugitivus, qui
extra monaſterium moratur, ut ſe celet Abbati,
etiamſi poſtea pœnitentia ductus redeat ad mona-
ſterium, ut l. *Quid ſi fugitivus, ff. de edil. edict.* ut
not. *hic* Joan. Andr. *num. 2. in ver. Fugitivos.* Butr.
14 *num. 5.* Card. & Abb. *amb. num. 2.* Eo enim ipſo
quòd Religioſus recedit à Monaſterio, & non eſt
ſub obedientia Prælati, dicitur Apoſtata, ut not.
Innoc. in cap. *fin. de renun.* & Abb. *d. n. 2.* Ejectus
verò dicitur, qui à ſuo ſuperiore coactus eſt exire,
ut per Jo. Andr. & alios præalleg.
15 Tertiò nota, ibi, *Excommunicent*, Præſidentes
Capitulis celebrandis, de quibus in cap. *In ſingu-*
lis, infr. de ſtat. Monachor. habere poteſtatem ex-
communicandi Abbates, & alios inferiores totius
ordinis, & faciendi excommunicatos denunciari
ab Eccleſiarum Prælatis, prout *hic* not. Hoſtien.
num. 10. circa fin. in ver. Excommunicent, Jo. Andr.
in eod. ver. num. 5. Card. *num. 4.* & Abb. *in 2. no-*
tab. Non tamen per hoc adimitur poteſtas Ordi-
nariis, cap. *Quanto, de off. ordin.* & d. cap. *In ſingulis,*
§. Porrò, ſecundum Jo. Andr. & Anchar. *num. 67. in*
6. notab.
16 Quartò nota hanc obligationem revocandi e-
jectos, & fugitivos, & inobedientes excommuni-
candi, & denunciari faciendi incumbere non
tantùm his, qui Capitulis præſident, & Abbati-
bus generalibus, ſeu Capitibus ordinum, ſed et-
iam Abbatibus, & Prioribus localibus, ſeu imme-
diatis monaſteriorum Prælatis juxta tex. in c. *fin.*
§. fin. de ſtat. Monach. quod patet ex hac littera,
ibi, ſeu Patres Abbates, ſeu Priores. Et not. *hic*
Hoſt. *in princ. in eod. ver. Patres Abbates*, Card. *n. 9.*
in 6. q. Abb. *in 3. & ult. not.* Archid. in c. *Abbates,*
num. 4. 18. q. 2. & ibi etiam Bellam. *num. 2.* & Sylveſt.
in ver. Apoſtaſia, q. 6. n. 10.
17 Ultimò nota ſingulariter Religioſos etiam ju-
ſtè, & per ſententiam diffinitivam ejectos ab or-
dine eſſe annuatim à Prælatis Regularibus requi-
rendos ad monaſterium redire: quod multiplici-
ter judicio meo deduci poteſt ex hac Decretali.
18 Et primò ſi hic ageretur de Religioſis ejectis
injuſtè, aut juris ordine non ſervato, ut multi pu-
tarunt, non præciperetur Prælatis, ut illos requi-
rerent añuatim, ſed potiùs ut ſtatim ad Religio-
nem reducerent, quia Prælati ſic ejicientes ſunt
19 ſpoliatores; injuſtè autem ſpoliatus, aut juris or-

Digitized by Google

dine non ſervato, non annuatim, ſed illicò eſt re-
ſtituendus, cap. *Conquerente, de reſtit. ſpoliat.* cap.
Venerabili, de off. deleg. gloſ. 1. *in ſum. 3. q. 1.* & Quan-
diu Prælati ſpolium non purgant, & indebitè ex-
pulſos non redintegrant, ſunt ſemper in mora
reſtituendi ſicut fur, l. *Si pro fure, §. penult. ff. de con-
dict. fur.* gloſ. 1. *in reg. Mora, de regul. iur. in 6.* Et
ſic ſemper peccant, arg. cap. *Si res aliena, 14. q. 6.*
gloſ. in cap. *Niſi cum pridem, §. Propter conſcientiam,*
20 *in ver. Sed dumtaxat, ſupra de renunc.* Impiè enim
religioſis indebitè expulſis denegant alimenta, ut
inquit gloſ. in cap. *unic. in verb. Languidus, infr. de
Infant. expoſ.* Et poſt Archid. Sylveſt. *in ver. Apo-
ſtaſia in 6. quæſt.*
21 Secundò hic ſtatuitur, ut ſic ejecti in monaſte-
riis ſuis recipi poſſint ſecundum ordinem regula-
rem, Abbates, ſeu Priores eorum compellantur
eos recipere. Quòd ſi hoc regularis ordo non pa-
titur, apud eadem monaſteria ponantur in locis
competentibus, vel in aliis religioſis domibus.
Quæro quid importent illa verba *ſecundum ordi-
nem regularem*; & illa, *quod ſi hoc regularis ordo non
patitur?* Abb. Antiq. *n. 2. in verb. Secundum ordinem*
dicit, quia ſi ordo haberet ex ſua Conſtitutione,
ut quicumque ter exiverit ampliùs non admitta-
tur, ut eſt in Ordine S. Benedicti, amplius non ad-
22 mitteratur. Et hoc idem innuit in ſimilibus: quod
fuſiùs explicat Hoſtien. *num. 5. in ver. Diſciplina,*
dicens: ſecundum regulam S. Benedicti diſcipli-
nam Monachi delinquentis conſiſtere in ſeptem
gradibus. Primus eſt ſecreta admonitio. Secun-
dus eſt publica correctio. Tertius eſt ſimplex, ſeu
minor excomunicatio. Quartus jejunii afflictio.
Quintus, ſi dignus ſit, flagellorum vapulatio. Sex-
tus ad Deum pro ipſo oratio. Septimus de mo-
naſterio expulſio. Et eliciuntur hi gradus ex duo-
bus capitulis regulæ, ſcilicet ex 23. *de excommu-
nicatione culparum*, & ex 28. *de his qui ſæpius cor-
23 recti emendare noluerint.* Si verò ſic expulſus ve-
niat ad portam pœnitens, iterum recipiendus eſt,
& reconciliandus uſq; ad tertiam vicem tantum:
nam ſecundum eandem regulam ter recipitur, &
non ultrà, ut in *regula 29. cap. Si debeant iterum
recipi fratres exeuntes de monaſterio*; præſumitur
enim poſtea incorrigibilis. Unde ſicut clericus
ſæcularis quando incorrigibilis eſt omni pri-
vilegio denudatur, & poteſtati traditur ſæculari,
cap. *Cum non ab homine, de iudic.* ſic & Mona-
chus ea quo ter reconciliatus non corrigitur eſt
de monaſterio perpetuò ejiciendus. Dum ergo
hic dicitur, ut ejecti ponantur in locis competen-
tibus, vel in aliis religioſis domibus, ſi regularis
ordo non patitur ut recipiantur apud eadem
monaſteria, Hoſtien. *num. 8.* exemplificat, puta,
quia ter exivit, & ter reconciliatus fuit, ut in reg.
ſupradicta. Prima enim vice recipitur ultimus in
choro, ſic ſecundò, ſic tertiò. Ultra verò ſciat ſibi
poſtea omnem reverſionis aditum denegari, ut
ibidem dicitur, & not. in cap. *Cum in Eccleſiis, §. 1.
in ver. Præcipientes, ſupra de maior. & obed.* & ſe-
quuntur *hic* Jo. Andr. *num. 4.* Butr. *num. 9.* Car-
din. *num. 1. in 3. notab.* Anchar. *num. 5. & 8.* Hen-
rich. Boich. *in fin.* idem tenet Archid. in cap. *Abba-
tes, num. 6. 18. q. 2.* poſt eum Bellam. *ibidem num. 4.*
& Sylveſt. *in ver. Apoſtaſia, in 7. quæſt.* Et conſequen-
ter loquitur hæc decretalis de religioſis ejectis,
non tantùm juſtè, ſed etiam perpetuò & diffini-
tivè. Hos enim tantummodo regularis ordo non
patitur recipi ad eadem monaſteria. Et propter-
ea cum myſterio dicit text. [Authoritate noſtra
provideant Abbates, ſeu Priores ut ſic ejecti po-
nantur in locis competentibus, &c.] Prælati enim
regulares contra præſcriptum regulæ nullatenus
poterant authoritate propria eos admittere poſt
trinam reconciliationem; & ideò jubentur hoc
facere authoritate Apoſtolica: Indebitè autem
expulſos nullus ordo regularis vetat recipi; Quin
imò Superiores qui indebitè religioſos habitu, &
loco ſpoliarunt tenentur ex juſtitia illos redinte-
grare, ut dictum eſt ſupra in prima conſideratione
n. 18. Expulſos autem juſtè, & non perpetuò regu-
la ipſa S. Benedicti jubet recipi uſque ad tertiam
vicem, nec in talibus recipiendis eſt opus autho-
ritate Apoſtolica. Supereſt igitur ut text. loqua-
tur tantummodo de expulſis juſtè, & diffinitivè.
Quæ conſideratio ni fallor valdè urget.
24 Tertiò Abbates, ſeu Priores tenentur recipe-
re ejectos ſalva ordinis diſciplina, ideſt impoſita
illis pœnitentia, ſecundum quod regula illius or-
dinis requirit, & præcipit, ut exponit gloſ. *in ver.
Ordinis diſciplina.* At nulla regula præcipit ut impo-
25 natur pœnitentia indebitè ejectis; Imò tales ſunt
gratioſè excipiendi & bene tractandi in compen-
ſationem damni, & injuriæ eis illatæ: non enim
damnum debet quis inde ſuſtinere unde meruit
gratiam reportare, c. *Pervenit, de fideiuſſor.* c. *Sane,
de renunc.* gloſ. 2. in c. *Veniens eod. tit.*
26 Quartò hic præcipitur, ut ejecti qui ſecundum
ordinem regularem recipi nō poſſunt in ſuis mo-
naſteriis ponantur in locis competentibus apud
eadem monaſteria abſque gravi ſcandalo fieri poſ-
ſit. Hoc autem ſcandalum Hoſt. intelligit *num. 9.*
fortè quia ejectus tot, & tanta commiſit, ut ſi fra-
tres dicant comuniter ſe de monaſterio exituros
ſi ille revertatur. Subdens quandoque ſe ita vidiſ-
ſe de facto. Cujus dictum referunt, & ſequuntur
Jo. Andr. *num. 4. in ver. Gravi ſcandalo,* Butr. *nu. 10.*
Anchar. *num. 6.* & alij communiter. Et ſic Do-
ctores intelligunt hanc litteram in ejectis juſtè,
& culpa eorum ita exigente, ut dicit Abb. *num. 2.*
Aliàs enim quale ſcandalum eſſe poſſet, ut inde-
bitè ejectus reduceretur ad ſuum monaſterium?
Quin potiùs ſcandalum eſſet ſi non reduceretur.
27 Præterea injuſte ejecto & ſpoliato ſalva juſtitia
denegari non poteſt reſtitutio, & reductio ad ſu-
um monaſterium, ut prædiximus *num. 18.* Licet
alii ex tali reductione ſcandalizarentur, quia uti-
lius eſt ſcandalum naſci, quàm ut veritas relin-
quatur, c. *Qui ſcandalizaverit, infr. de reg. iur.* Veritas
namque juſtitiæ propter ſcandalum numquam
deſerenda eſt, ut in cap. *Niſi cum pridem, de renun-
ciat.* not. gloſ. *in ver. Diſtinguendum,* Innoc. *in eo-
dem ver. num. 6.* Jo. Andr. *num. 19.* Butr. *num. 22.*
& Anchar. *num. 7.* Hoc enim eſt ſcandalum Pha-
riſæorum à quo non eſt cavendum, ut *Matth. 15.*
S. Thom. in *2. 2. q. 43. art. 2. penult. & ult.* Navarr.
conſ. 9. num. 11. de his quæ vi. Quod ergo hic dicitur
de ſcandalo, verificari non poteſt niſi in religioſis
expulſis, juſtitia exigente.
28 Quintò, & ultimò aliis omiſſis ſtatuitur hic, ut
religioſis ejectis vitæ neceſſaria miniſtrentur in
locis competentibus ejuſdem, vel alterius ordinis
ad agendam ibi pœnitentiam. Innocen. explicat
verba illa, in locis competentibus, ideſt non cum
aliis Monachis, ſed forte ad ſerviendum, vel alio
modo, Hoſt. verò *num. 9.* exponit, competentibus

puta

pta aliquibus ergaſtulis, ſeu camerulis, fortioribus tamen ne inde exire valeant. Simile in c. *Tua, inſ. de pæn.* c. *Viduas, il primo*, c. *Impudicas*, & c. *Pervenit*, 27. q. 1. Et cum Hoſt. tranſeunt Jo. Andr. *n.* 4. Butr. *n.* 10. Card. *n.* 2. q 8. Anch. *n.* 6. Henric. Boich. *n.* 7. & Abb. *n.* 1. *in fin.* Idem dixit Archid. in d. c. *Abbates*, *num.* 3. & ibi etiam Bellam. *num.* 1. *in fin.* D. Antonin. *in 3. part. tit.* 16. *cap.* 5. §. 2. Sylveſt. *in verb. Apoſtaſia*, *q.* 7. *num* 10. Manifeſtum eſt autem hanc pœnam reclusionis in ergaſtulis, & arctis locis convenire tantummodo religioſis ex juſta cauſa ejectis, non autem ejectis indebitè, aut nulliter. Quod non obſcurè ſentit Abb. *hic num.* 2. dum dicit ejectum eſſe, qui à ſuo Superiore fuit expulſus à monaſterio culpa ſua forte exigente. Sed apertius hoc tenet Hoſt. & alii præalleg. *num* 23. dum intelligunt litteram de his qui ultra tertiam vicem non ſunt recipiendi.

29 Nec obſtat ſi dicatur quamvis ejecti non tam graviter deliquerint, ut meruerint expelli ab ordine, fortè tamen alia crimina commiſerunt, propter quæ veniant recludendi in ergaſtulis. Quoniam reſpondetur religioſis indebitè ejectis, & ſic ſpoliatis nullum crimen objici poſſe à ſpoliatore, vel generaliter à quovis alio, cum ante omnia ſint reſtituendi, ſicut quilibet ſpoliatus, cap. *Epiſcopis*, & ibi gloſſ. *penult.* 3. *quæſt.* 1. cap. *Venerabilis, de offic. deleg.* cap. *Frequens, de reſtitut. ſpoliat. lib.* 6. cum multis ſimilibus. Sive igitur injuſtè ejecti ſint aliàs criminoſi, ſive non, numquam in eis verificari poteſt hæc littera ut recipiantur in ergaſtulis ad agendam pœnitentiam, cum priùs debeat præcedere reſtitutio, & purgatio ſpolii.

30 Præterquam quod hæc pœna reclusionis in ergaſtulis propriè imponitur Religioſis à ſacris Canonibus quando merentur eijci a monaſterio, ſeu ab aliorum Religioſorum conſortio, ut in d. c. *Viduas, il primo*, & cap. *Impudicas*, 27. q. 1.

31 Ad quas conſiderationes Nauarr. non advertens *in Comment.* 2. *de Regular. num.* 36. incautè ſcripſit hoc capitulum eſſe intelligendum de ejectis injuſtè, vel inordinatè, aut per colluſionem, vel ſaltem non definitivè per ſententias ritè, & rectè ſine colluſione latas, & *conſ.* 78. *de Regular.* ubi ſimiliter reſpondit hanc decretalem loqui fugitivis, & ejectis iniuſtè, vel inordinatè per ſententias interloquutorias, vel ſine cauſæ cognitione latas, vel etiam de juſtè, & ordinatè ejectis, ſed volentibus ad monaſteria redire. Ejectos verò juſtè, & per ſententiam diffinitivam, mordicus tenet non poſſe compelli ad illud redire per Superiores illius ordinis; ejuſque authoritatem ſequuti idem poſtea tradiderunt Sayt. *in Clavi Regia to.* 2. *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 26. Eman. Rodrig. *quæſtion. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 71. Azor. *Inſtit. Moral. par.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 2. *in fin.* Leſſ. *de iuſt. & iur. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 110. *verſ. Reſpondet*, & alii recentiores.

32 Verum Nauarri opinio ut ex dictis patet apertè pugnat cum tota hac decretali. Unde meritò eam reprobavit Sacra Congregatio Concilii ſequuta ſententiam Archid. in cap. *Pervenit*, 27. q. 1. ut dicam infra *num.* 37. *& ſeqq.* Et patet ex decretis *de Regular. apoſtatis, & eiectis in* §. *At poſtremò*, ubi innovatur hæc Conſtitutio, & declaratur habere locum, & ſervari debere in ijs quoque regularibus, qui juſte, diffinitiveque, ac juris ordine ſervato expulſi fuerint, dummodo tamen in expulſis hujuſmodi ſubſit ſpes evidens emendationis ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarij.

33 Non obſtat res judicata, in qua præcipuè Nauarr. ſe fundat, quia Prælati regulares judicant tantummodo ſuper expulſione, non autem ſuper liberatione à nexu monaſticæ profeſſionis, nec ab obligatione ſe corrigendi, & ad monaſterium redeundi. Nec in reductione ejecti imponunt eis novam pœnam pro delictis commiſſis, ſed tantummodo cogunt eum implere obligationē ſuæ profeſſionis, quod juſtiſſimum eſt, cùm ab ea per ſententiam expulſionis non fuerit abſolutus, nec po-

34 tuerit abſolvi. Quoniam hæc poteſtas faciendi de Monacho non Monachum nullatenus competit, inferioribus à Papa, c. *Cum ad monaſterium*, *verſ. Nec aſtimet* Abb. cum ibi not. per gloſſ. in *ver. Abdicatio*. per Ioan. c. & omnes. *inſ. de ſtat. Monach.*

Præterea quatenus obſtaret res judicata; tamē cum Papa hic mandet ut expulſi reducātur, & inobedientes excommunicentur, etiamſi regularis ordo repugnet, & ſic deroget regulæ ſecundum Hoſtien. & alios ſupracit. *n.* 21. 22. *&* 23. Conſequens eſt, ut ſublata regula tanquam principali, cenſeatur etiam ſublatus effectus ſententiarum, quæ in vim regulæ ſunt prolatæ; ex his quæ notat Vitalin. in Clemen. *Dudum*, §. *Nos etenim*, *n.* 10. *verſ. Contra nunc puto, de ſepultur.* ubi pluribus concludit in revocatione pactorum, de quibus in d. Clement. includi etiam ſententias latas ſuper ijſdem pactis. Et pro hac parte Jo. Andr. dicit pronunciaſſe Joañem XXII. ut refert ibi Cardin. *num.* 1. *in ſeptima quæſtione*. Et eo magis quia hoc caſu non agitur de duplici vinculo, ſicut agitur quoad pactum eſt confirmatum. In quibus terminis procedit contraria opinio gloſſ. in dicta Clemen. *Dudum*, *in ver. Pacta*, & Joan. Monach. *ibidem*. Sed agitur de ipſa executione regulæ, quæ perpetuò excludit ab ordine expulſos per trinam reconciliationem. Unde ſublata in hoc diſpoſitione regulæ proculdubio cenſetur ſublata ipſius regulæ exequutio. Demum reſſat difficultas, quia hæc Decretalis mandat reduci ad monaſterium etiam ejectos perpetuò, per ſententiam diffinitivam, ut abundè oſtenſum eſt ſupra; ergo apertè ſuſtulit rem judicatam quatenus obſtaret.

Item non obſtat quod ſervus ejectus à domino, aut pro derelicto habitus deſinat eſſe ſub domini poteſtate, ut l. 2. *ff. de his, qui ſine manumiſſion. ad liberat. pervener.* quoniam ſervus poteſt à domino libere manumitti, *toto tit. de Manumiſſion.* & pluribus titulis ſequentibus, & pro derelicto haberi, ut l. *Quod ſervus, ff. de ſtipulat. ſervor.* At profeſſus non poteſt à Superioribus regularibus abſolvi à jugo monaſticæ ſervitutis, ut ſæpius repetitum eſt.

Poſtremò non obſtat quod clericus depoſitus

35 ſecundum Nauarr. non poſſit cogi redire ad dignitatem, & locum, quem tenebat antequam deponeretur. Siquidem hoc ideo eſt, quia per depoſitionem ſolvitur vinculum ſpiritualis conjugii inter Prælatum, & Eccleſiam, ut eſt text. in c. *Inter corporalia, ſup. de tranſlat. Epiſcop. verſ. Non enim humana.* At per expulſionem ab Ordine Religionis non abſolvitur à vinculo ſuæ profeſſionis, ut conſtat ex dictis præſertim *num.* 6. *& n.* 33.

36 QUÆRO poſito decreto Sacræ Congrega-

tionis Concilij edito, ſub Pio IV. & Procuratoribus Ordinum intimato, quo prohibetur nequis Regularium impoſterum ejiciatur à monaſterio, etiamſi ſit incorrigibilis, ſed peccantes à Superioribus ignominia, & carcere caſtigentur, & acriùs etiam ſi opus fuerit pro modo delictorum puniantur, an perſiſtendũ ſit in decretis, non obſtantibus Regularium oppoſitionibus.

37 Videntur maximi ponderis quæ à Regularibus objiciuntur, ſed facilè diluontur omnia, ſi hæc materia ejectionis, ſeu expulſionis religioſorum intelligatur juxta mentem Sacrorum Canonum, non autem eo modo, quo eam accipiunt Regulares, Nam ex juris diſpoſitione quotieſcunque permittitur, ut Regulares ejiciantur, hoc eſt intelligendum de illa ejectione, quæ fit à ſocietate, & conſortio, aliorum Regularium, non autem de expulſione à monaſterio, ſeu à Religione, quẽadmodum Regulares intelligunt.

Quæ concluſio ſatis colligitur ex Conſtitutione Greg. IX. hic relata, quæ dum mandat hujuſmodi ejectos annuatim perquiri: neceſſariò ſupponit de cætero illos non poſſe ejici, ita ut extra loca ipſorum vagentur, ſed tantùm ne ſtent cum aliis; alioquin inutilis eſſet circuitus, ut cogendi eſſent Superiores Regulares ad recipiendos ejectos incorrigibiles, ſi ſtatim poſſent eos iterum è monaſterio ejicere: quod conſiderat Archid. in c. *Pervenit*, 27. *q*. 1. Et abſurdum eſſet cogere Superiores ad illos recipiendos, qui etiam ſi eſſent in Monaſterio, eſſent tamen expellendi. Præcipit ergo Gregorius, ut expulſi de cætero ita recipiantur, ut amplius ab ordine expelli non poſſint, ſed in locis competentibus intra idem, vel aliud monaſterium detineantur ad agendam pœnitentiam, ut patet in verſ. *Quod ſi hoc.* Quod clariùs probatur communi intelligentia ad c. *Cum in Eccleſiis, de maior. & obed.* in illis verbis; alioquin de fratrum conſortio penitus excludatur; non enim dixit incorrigibiles excludi debere à monaſterio, ſed à conſortio, ita ut non ſtent cum aliis, ſed recludantur in locis competentibus, ut hic præcipitur ad agendam pœnitentiam. Atque ita, ut dicont ibi Petr. de Sampſon. & Abb. Antiq. *ſub n.* 4. non eſt ſenſus, ut ipſi à monaſterio excludantur, aliàs volenti vagari facile eſſet ſe facere inobedientem, quod eſſet prorſus abſurdum, ſed tantum ut excludantur à conſortio aliorum, ut cum aliis non comedant in refectorio, vel in dormitorio non jaceant, ſed in eodem monaſterio detrudantur in carcerem. Et ſequitur ibidem Jo. Andr. *n.* 9. Henric. Boyeh. *n.* 15. Bellam. *poſt princ. in verb. Conſortio & n.* 4. Butr. *n.* 19. & 20. Cardin. *n.* 5. *in* 4. *oppoſitione* Anchar. *n.* 6. Imol. *n.* 8. Joan. de Anan. *n.* 4. Abb. *in ult. notab.* ubi ait eos non debere excludi à monaſterio, quia aliàs daretur materia vagandi, & volens excludi à monaſterio faceret ſe inobedientem; & ſic daretur occaſio ma-
38 li, & idem dixit in c. *Cum ad monaſterium de ſtat. Monach. n.* 13. *in fin.* his verbis: (Credo quod hodie non habet locum hæc expulſio à monaſterio (præcipiebatur enim ab Innoc. III. ut proprietarius è monaſterio ejiceretur] ſed ſit procedendũ prout dicitur in d. c. *fin. de Regul.* nam illud c. fuit poſterius cum ſit Gregorii IX. & providet circa ejectos, & fugitivos ut ſaltem caſu quo licita eſt expulſio deputentur tales in ergaſtulo intra ſepta monaſterij, ne detur occaſio vagandi.

Eandem ſententiam ſecutus eſt Henr. ex mente Guilel. in c. *Dilectus, de ſimon.* quem refert in hæc verba (Religioſi graviter delinquentes, non de facto è monaſterio debent ejici, ſed in carceres recludi, & ſic è conſortio aliorum fratrum detrudi 27. *q*. 1. c. *Impudicas*, & c. *Si cuſtos*, & c. *Si quis ſacro.*] Et *infr. eod.* c. *Quoniam.* [Et ſic intelliguntur jura dicentia Monachum fore de ovili, & de Monaſterio ejiciendum, ſcilicet à conſortio, & communione aliorum, *ſupra de maior. & obed.* c. *Cum in Eccleſiis, de ſtatu monach.* c. *Eam quæ* Nec obſtat 45. *diſtinctio.* c. *Sed illud*; quia de ſæculari debet hoc intelligi.] Hæc Guilel.

Sed & Archid. in cap. *Pervenit*, 27. *q*. 1. aſſerit hanc ſententiam eſſe veriorem, & tutiorem, quam illam, quæ vult ut auctoritate judiciali bene poſſit exludi monachus in totum à monaſterio.

Ex quibus patet jura loquentia de expulſione Regularium non eſſe accipienda de expulſione à monaſterio, ſeu ab ordine, ita ut in ſæculo vivant ſed à communione, & commercio aliorum regularium tantum.

Et hoc modo intelligendo ſacros Canones minimè videntur obſtare, quæ in contrarium afferuntur à regularibus: dicunt enim expulſionem
39 eſſe maxime neceſſariam in religionibus, quia ſicut ex vi naturæ corpora naturalia humores noxios expellunt, ut bene valeant; ita & myſtico religionis corpori licere debet ſe expurgare rebellium Monachorum expulſione, ut reipublicæ ſalus conſervetur; quemadmodum Eccleſia aliquos è Clero per degradationem dejicit, ne cæteris gravius noceant; malum enim dicunt auferendum, ne modicum fermentum totã maſſam corrumpat: quã rationem cõſiderat contra Monachos contumaces. D. Tho. *Quodlib.* 12. *q. ultima.*

At reſpondetur has omnes; & conſimiles rationes, de quibus *infra n.* 8. *& ſeq.* eò ſolum reſpicere, ut regulares ſegregentur ab aliorum commercio, ne cæteros inficiant, quod nos utiq; admittimus: non autem ut ejiciantur ab Ordine, & ad ſæculum revertantur.

40 Et hoc indicant verba Regulæ S. Auguſtini: ſic enim ſe habent. (Convictus verò ſecundũ Præpoſiti, vel etiam Preſbyteri, ad cujus diſpenſationem pertinet, arbitrium, debet emendatoriam ſubire vindictam, quã ſi ferre recuſaverit, etiamſi ipſe non abſceſſerit, de veſtra ſocietate projiciatur; non enim hoc fit crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera plurimos perdat.) Notanda enim ſunt illa verba *de veſtra Societate projiciatur*, quæ ſatis oſtendunt incorrigibilem nõ eſſe ejiciendum è Monaſterio, ſed à commercio, & ſocietate dumtaxat.

Et de hac ſeparatione à ſocietate etiam loquitur text in cap. *Ecce*, 24. *q*. 3. in hæc verba (Crimina, ſi ipſis criminoſis confiteri nolentibus, undecunq; claruerint, quæcunq; non fuerint patientiæ leni medicamento ſanata, veluti igne quodã piæ increpationis urenda ſunt, & curanda. Quod ſi nec ſic quidem æquanimiter ſuſtinentis, ac piè increpãtis medela proceſſerit, in eis, quin diù portati, & ſalubiter objurgati corrigi noluerint, tanquã putres corporis partes debẽt ferro excõmunicatiõis abſcindi, ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa nõ fuerit ſalutẽ reliquæ carnis putredinis ſuæ contagione corrumpit; ita iſti qui emendari deſpiciũt, & in ſuo morbo perſiſtũt, ſi mori-

bus depravatis in Sanctorum ſocietate permanſerint, eos exemplo ſuæ perditionis inficiant.) Hæc ibi. Quod ipſum apertius docuit Archid. in d.c. *Pervenit*, 27.q.1. his verbis; [Eſt enim ejicieñda ab ovili ovis morbida ne inficiat lanas oves 45. *diſt.c.Sedillud, extra de ſtatu Monach.* c. *Ea qua*, §. 1. ſecundum Hoſt. Tu dic vim faciendū in eo, quod ibi dicit, De fratrum conſortio penitus excludatis; ſic ſup. ead. impudicas, nō enim dicit de monaſterio ejiciendos, quia etiam ejecti eſſent revocandi *extr. de reg.* c. *ult.* ſed excluduntur à conſortio, ideſt nō ſtent eum aliis fratribus in Capitulo, Refectorio, & ſimilibus, ſed in aliquo arcto loco ponantur ad pœnitentiam peragendam: Nec ergo intelligas quod à monaſterio excludantur omnino, ita quod evagari poſſint : Et quod dixi credo tutius, & verius ut hic colligitur manifeſtè.] Hactenus verba Archidiaconi, quæ ad litteram tranſtulit ibi Card. Bellam. in gloſ. *in ver. Compellendus*, adjiciens, eamdem ſententiam tenere Joa. & Petrum in decretal. *Cum in Eccleſiis, de maior. & obed.*

Inconvenientia verò, quæ ſequuntur ex crebra Regularium expulſione extra monaſterium notoria ſunt. Nam quotieſcumque aliquis Religioſus vult excutere jugum Religionis, delinquit ſtudioſè, & facit ſe inobedientem, & incorrigibilem, ut hoc modo ad ſæculum revertatur; atque ita loco pœnæ ex ſua iniquitate conſequitur præmium, quod optat, liberationis à Religione.

41 Et quamvis improbis regularibus pateat etiam via fugiendi à Religione, & apoſtatandi, tamen hanc viam non ita libenter arripiunt, quia apoſtatæ non ſunt tuti in ſæculo, neque à ſuperioribus Regularibus, neque ab Epiſcopis. Unde qui volunt ſe eximere à religione, potius eligunt viam expulſionis, ut ita ſecurè in ſæculo degere poſſint. Superiores verò ſunt adeò faciles ad expulſionem quaſi hoc modo expurgent ordinem, & ſe eximant à moleſtiis, ut jam religiones ferè omnes videantur redactæ ad inſtar religionis Societatis Jeſu, quæ hoc habet ex peculiari inſtituto, in quos propterea meritò invehit Navarr. *comment. 3. de regular. numer.* 46. *verſ. Quæ omnia ſunt quotidiana.*

42 Incredibile eſt autem dictu quàm ſcandaloſè vivant expulſi, & quanta cum ignominia eccleſiaſtici ordinis, & quantum detrahant famæ religionis à qua ejecti ſunt, adeò ut propterea etiamſi de jure res dubia videretur : abs re tamen non eſſet, ut Sanctiſſim⁹ decerneret, ne de cætero quiſquam ejiceretur, etiamſi eſſet incorrigibilis, ſed tantùm puniretur intra clauſtra ignominia, & carcere, aut etiam graviori pœna pro modo culpæ juxta antiquam declarationem S. Congregationis.

Reverà tamen negari non poteſt, quin ſit valdè grave religionibus perpetuò detinere intra
43 clauſtra Monachos incorrigibiles. Præterea de expulſione ab Ordine ſatis clarè loquitur Regula S. Benedicti, licet Conſtitutio Gregorii IX. de qua hic tanquam poſterior, ſuſtulerit diſpoſitionem regulæ ut patet ex dictis ſupra, *num. 21. & ſeq.* Nam in rubrica de his qui ſæpius correcti non emendaverint c. 28. ſic ſe habet. (Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, ſi etiam excommunicatus, non emendaverit acrior ei accedat correctio, ideſt, ut verberum vindicta in eum præcedat. Quòd ſi nec ita ſe correxerit, aut fortè (quod abſit) in ſuperbiam elatus etiam defendere voluerit opera ſua; tunc Abb. faciat quod ſapiens Medicus; Si exhibuit fomenta, ſi unguenta adhortationum, ſi medicamina ſcripturarum divinarum, ſi ad ultimum uſtionem excommunicationis, vel plagas virgarum, & jam ſi viderit nihil ſuam prævalere induſtriam : adhibeat etiam, quod majus eſt eccleſiæ, & omnium fratrum pro eo orationem, ut Dominus qui omnia poteſt operetur ſalutem circa infimum fratrem. Quod ſi nec illo modo ſanatus fuerit; tunc jam utatur Abbas ferro abſciſſionis, ut ait Apoſtolus, *auferte malum ex vobis*. Et iterum: *infidelis ſi diſcedit, diſcedat, ne una ovis morbida omnem gregem contaminet.*

Rurſus in rubrica ſi debeant fratres iterum recipi de monaſterio exeuntes, *cap. 29.* Frater qui proprio vitio egreditur, aut projicitur de monaſterio, ſi reverti voluerit, ſpondeat prius omnem emendationem vitii, pro quo egreſſus eſt, & hic in ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas comprobetur. Quod ſi denuò exierit, uſque tertiò recipiatur. Jam verò poſtea ſciat omnem ſibi reverſionis aditum denegari.] Hactenus verba Regulæ S. Benedicti. Cum quibus conſentiunt etiam verba Regulæ S. Baſilij in rubrica Quomodo ſit procedendum contra eos, qui poſt trinam emendationem non ſunt emendati, *c. 5.* Et de ejectione à religione ſimiliter apertè loquuntur Divus Thom. *d. quodlib.* 12. *art. ult.* & D. Bonaventura *in Regula S. Franciſci, queſt.* 14. Conſtitutio autem Gregorij IX. de qua hic, nunquam potuit uſu recipi à Religionibus.

Itaque ſi permittenda ſit regularium incorrigibilium ejectio ab ordine, juxta diſpoſitionem antiquorum canonum, deliberandum erit de præſcribenda ratione in ejuſmodi expulſionibus obſervanda.

44 Porrò rationes, quibus Ordines regulares probant expulſionem eſſe neceſſariam, ſunt ferè infraſcriptæ.

Ratio prima; Juxta ipſam naturæ legem animantium corpora expellunt humores noxios, ut benè valeant; cui naturæ legi medicina famulatur, dum purgativa medicamenta porrigit. Quod autem natura, & ars in corporibus naturalibus efficiunt, hoc recta gubernatio in hominum cœtibus qui ut corpora quædam communia ſunt, præſtare ſolet, dum quadam Reipublicæ purgatione ſceleratos aliquot in exilium pellit, ut juxta naturalis luminis ductum, eique adjunctam poſitivi juris quaſi artem, protervorum relegatione, Reipublicæ ſalus conſervetur. Eſt ergo naturali rationi conſonum, ut Monaſticorum Ordinum corpora rebellium expulſione purgentur.

Ratio ſecunda, Myſticum Eccleſiæ corpus non ratione dumtaxat naturali, ſed ſupernaturali quoque lumine ductum, aliquos è Clero per degradationem expellit, ne ſtatu amplius abutantur, & gravius noceant. Ergo proportione ſervata nobilis Eccleſiæ pars, hoc eſt ſtatus Monaſticus naturali, ac ſupernaturali ratione motus poterit, ac debebit ſibi conſulere iis expulſis, qui jam graviter nocere cœperunt.

Ratio tertia, Experientia conſtat eos qui in clauſtris delinquunt pejores evadere ſolere ſæcularibus reis, quod S. Auguſtinus obſervavit. Si ergo pejores evadunt, minuſque proinde ſpei de reſipiſcentia ſupereſt, cum interim gravius noceant: profectò communi ſtatus monaſtici bono

per

per expulſionis remedium opem ferre oportebit.

Ratio quarta; Crimina tam fœda, & contagioſa interdum à depravatis jam Monachis committuntur, ut niſi per expulſionis remedium ignis extinguerctur, brevi ſana membra depaſceret, & illuſtrium ordinum candorem defloraret: qua in re expertis fides habenda eſt. Si ergo periculum tantum ſanctorum etiam Monachorum clauſtris imminet: omninò aſſerendum videtur depravatos illos expelli debere.

45 Ratio quinta; Multis experimentis deprehenſum eſt carcerem, qui præter expulſionem unicum ingruentium malorum remedium eſſe videtur, ſi diuturnus ſit, qualem depravati illi merentur, monaſtici ſtatus corpori vehementer nocere. Primò quia non deeſt confœderatus aliquis, cujus adjutorio noxij evadunt. Secundò, quia intolerabile videtur bonis Monachis ſe carceris cuſtodes ad prolixum præſertim tempus fieri, eum à ſæculo ad clauſtrum divinis rebus vacaturi confugerint. Tertiò, quia res celari nequit, & intra dies paucos unius Monachi in carcerem detruſi occaſione, omnes ſcandalum patiuntur: novitii avertuntur, profeſſi terrentur. Quartò, quia imago gravium peccatorum, quæ ab incluſis perpetrata eſſe certò ſupponitur, ſimplices ac mites omnes Monachos malè vexat, cum talia in clauſtris accidere ne ſuſpicarentur quidem, niſi diuturnus carcer id perſuaderet.

Ratio ſexta; Nemo ab Ordinibus monaſticis benè inſtitutis, ab iis præſertim, in quibus cuſtodia legum & ſpiritus vigent, expellitur, niſi prius adhibito omnis charitatis officio, ſcilicet multiplici admonitione, blanditiis, terroribus, minis, verberibus, carceris incluſione, prorogatione temporis ad emendationis experimentum, aliiſque remediis ſæpè repetitis. Cum ergo hæc omnia præmittantur, nec ſuperſit aliud remedium, quàm expulſio; profectò illa ut extremum remedium, in extremo morbo utendum eſt.

Ratio ſeptima; Quo monaſticus ordo auſterior, & obſervantior eſt, eo quoque certius eſt aliquos à perfectione tanta degeneraturos, & bonorum communitati perniciem machinaturos, quod in ordinibus jam laxis, & inclinatis non æquè contingit, cum ibi licentius vivatur. Si ergo res ita ſe habet, & in Sanctorum Collegiis unus, vel alter Judas diſciplinam Monaſticam protervè rejicit, aliiſque innoxiis abſque correctionis ſpe, ſcandalum præbet: quid ſupereſt, niſi ut expellatur?

46 Ratio octava; Religionum Patriarchæ, qui ſpiritu divino afflati creduntur, expulſionem probarunt, ut patet ex regulis S. Auguſtini, & S. Benedicti. Quod auctoritate graviſſimorum ſcriptorum qui regulas expoſuerunt confirmari poteſt. Huc etiam accedit aliorum ſcriptorum gravis auctoritas. Si ergo Monaſticæ diſciplinæ inſtitutoribus, & tot viris ſapientiſſimis expulſio probata fuit; benè erit cautì, quandoquidem ſuppetunt eædem rationes, quæ viros tantos in hanc ſententiam impulerunt.

47 Ratio nona, S. Thomas *quolib. 12. artic. ultim.* quærens utrum aliquis Religioſus expelli debeat propter peccatum de Religione, concludit debere expelli, ſi ſit contumax, & corrigi nolit; quoniam ſecundum Apoſtolum, auferendum eſt malum, ne modicum fermentum, &c. ſin minus, debere ſequæſtrari in carcere, vel alio modo. Ex ſententia ergo D. Thomæ expulſio Monachorum incorrigibilium commendanda eſt.

Ratio decima, Ex jure ipſo contumacium, Monachorum expulſio deducitur, cum in cap. ult. de regul. tanquam certum ſupponatur, aliquos à Monaſteriis Ordinibus ejici abſque diſtinctione ulla, quod de juſtè ejectis, ſive expulſis tantùm juxta germanum ſenſum accipi debet. Nimirum expulſio ut naturæ ipſi, ita juri, quod naturali lumini repugnare nequit, conſentanea eſt.

Nec videntur obſtare, ut regulares aſſerunt, nõnulla, quæ adverſus tradita objiciuntur.

48 Objicitur enim primò. Si ordinibus Monaſticis expulſio permittatur, multos licentiæ cupidos auſuros illa, ob quæ brevi expellantur. Verum res hæc non uſque adeò timenda videtur, cum antequam flagitioſi expellantur, multa ſatis aeria pati cogantur, & infamiæ notam contrahant: Experientiaque ipſa docuit, illos ita depravatos moræ impatientes eſſe; malleque per certam apoſtaſiam quantocyus recedere, quam expulſionis incertæ tempus expectare.

49 Objicitur ſecundò, expulſos in ſæculo liberius peccaturos, & eccleſiam gravi ſcandalo offenſuros. Verùm quanto gravius damnum infertur eccleſiæ, ſi una è nobilioribus ejus partibus, hoc eſt ordo Monaſticus multo ſudore reformatus, brevi deformetur, ut rationes allatæ perſuadere videntur, quàm ſi per expulſos aliquot, qui eo ipſo quod expulſi ſunt, inſcriptum infamè geſtant, ſcandala nõnulla præbeantur, quibus Epiſcopi, aut judices ſæculares ab Epiſcopis invocati occurrere poſſunt? Quanto eſt gravius Eccleſiæ ſcandalum, vel unus ordo defloratus, quàm pauci protervi veſte Monaſtica exuti, & per provincias varias diſperſi? Quàm autem brevi perfectio Monaſtica collabatur, niſi accuratiſſimè occaſiones ruinæ præcidantur, nemo niſi expertus crederet.

Objicitur tertiò facilitas expulſionis. Cæterum non eſt reprehendenda, ut facilis expulſio, quam tot prudentiæ, & charitatis officia in ratione ſexta ſuperius enumerata, & ſerpentis mali experimenta ſine ſpe correctionis antecedunt. Nec facilitatem expulſionis arguit numerus expulſorum auctus uno tempore, quàm alio, ſi revera prædicta charitatis officia, & experimenta præcedunt; præſertim cum Dei gratia ordines multi reformati nunc floreant, quorum mores apoſtolicos multi degeneres ferre detrectant.

Objicitur quartò, añua requiſitio expulſorum in cap. *ult. de regul. muncta*. Sed antiqua jam conſuetudo contraria prævaluit. Nec mirum cum lupos ab ovili depulſos iterum admittere periculoſiſſimum ſit, præſertim cum experientia conſtet expulſos aut nunquam, aut rariſſimè ita reſipiſcere, ut non potiùs officiant, quàm proficiant; præterquam quod vix reperitur expulſus, qui eò redire velit, ubi eum omnes tanquam proditorem intuentur, quod patienter, ac perſeveranter ferre, paucorum, & ſanè fortium virorum eſt, quales expulſos non eſſe prudenter creditur.

50 Objicitur quintò, expulſionis cauſam eſſe graviſſimam, & accuratiùs quàm fortè conſuevit, diſcutiendam eſſe; ac propterea ad Tribunal altius avocari debere. Verum res hæc multa circumſpectione indiget. Primò, quia remedium differtur, & contagioſa peccata, ob quæ fertur expulſionis ſeu-

ſententia, ſerpunt. Secundò, quia ſi cauſa à monaſticis ordinibus ad curiam avocatur occaſione recognoſcendi proceſſus factos, & multas circumſtantias perquirendi; lites orientur in annos prorogandæ. Tertio, quia ordines monaſtici ſanctiores, paucorum delinquentium occaſione obſcurabuntur, publicatis criminibus, quæ ſecretius puniri poſſent. Quartò, quia cum cauſæ cognitio aliquibus tandem committenda ſit, vix reperiri poſſe videntur, qui res monaſticas æquè habeant exploratas, ac Generalis, & quatuor Definitores pij, ac docti, qui legalia ſuarum regularum, ſive conſtitutionum remedia priùs adhibent. Et tandem officio coacti, ad expulſionis remedium communis ſalutis cauſa recurrunt.

51 Ad expulſionis utilitatem dignè æſtimandam mirificè conducunt verba S. Bonaventuræ *q. 14. in regula S. Franciſci*, ubi ſic ait (Si exceſſus graves fuerint, & notorii, quod alij eius exemplo poſſint infici, ſi retineatur in ordine, & extranei ſcandalizentur, quod talis in ordine ſuſtineretur; tum propter auferendum ſcandalū, tum propter corruptionem ordinis præcavendam, debet eijci prævaricator voti, & pacti ſui.] Et paulò poſt in eudem c. [Si autem allegatur quod miſero eſt miſeratio adhibenda, ut iterum recipiatur in ordinem; dici poteſt. Crudelis eſt miſeratio, unde plures, & meliores graviter offenduntur. Et paulò poſt in eod. c. (Sedes Apoſt. quæ jus ſuum unicuique ſervat, & vult ordinem in ſua puritate perſiſtere, non cogit ordinem tenere illos, quorum converſatio nociva eſſet in ordine, quia tunc puniret innocentes, & reos foveret, & occaſionem daret ordinis corruptioni per tales peſtiferos, ſi eos recipi oporteret.) Hæc S. Bonav. Licet ergo expulſi multi vagentur, & in ſtatu monaſtico prius ſacris Ordinibus initiati poſt expulſionem ſordidam vitam inopiæ cauſa ducant; graſſanti malo non ita ſuccurrendum eſt, ut quod ſanum, & purum in ſtatu monaſtico perſtat, contagio vitietur, multoq; plura, & pejora in poſterum ſcandala oriantur, dum quod in Eccleſia floret, cito marceſcat.

52 Cum *die 13. Ianuarij* 1624. in S. Cong. Concil. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales A Monte, Millinus, S. Suſannæ, de Zollero, Roma, Cajetanus, de Torres, & Boncompagnus, S. D. N. juſſu actum eſſet de Regularibus ejectis, & fugitivis, & in ſpecie an perſiſtendum eſſet in decreto hac de re edito à S. Congregatione Concilii ſub Pio IV. & Procuratoribus Ordinum intimato: Cajetanus oſtendit multis rationibus, & authoritatibus decretum illud eſſe ſacris Canonibus conſentaneum, & ſententiam dixit ut in voto ſuperiùs relato, *num. 36.* cui eſt initium, Poſito decreto, &c.

Millinus ſimiliter ait S. Congregationis decretum, & remedium caſtigationis incorrigibilium intra clauſtra eſſe juridicum; nam ſi ex Cōſtitutione Gregorii IX. in c. *fin. de Regul.* Superiores regulares tenentur ſuos ejectos incorrigibiles requirere, & ad monaſterium reducere: ergo longè minus debent illos è monaſterio eijcere, ſatius enim eſſet illos nō admittere, quam admiſſos poſtea expellere; & Canoniſtæ intelligunt ejectionem in caſibus permiſſis faciendam eſſe à ſocietate, & commercio, ne reliqui inficiantur, non autem à monaſterio ſeu ab ordine.

Sed in contrarium extat regula S. Benedicti, quæ ſatis clarè permittit omnimodam expulſionem incorrigibilium extra religionem, & Regula S. Auguſtini, quamvis utatur illis verbis, *de veſtra Societate projiciatur*, tamen de abſoluta expulſione, & projectione à monaſterio illam intelligūt Cardinalis, & alii interpretes; quo etiam modo accipit expulſionem S. Bonaventura. Et quamvis Gregorius IX. in *d. c. fin.* contrarium ſtatuerit, & correxerit Conſtitutiones præcedentes, ut advertunt DD. & in ſpecie Panorm. in c. *Cum ad monaſterium n. 13. de ſtat. Monach.* tamen decretum illud Gregorii numquam fuit uſu receptum, & re vera in practica eſt difficillimum obſervatu. Quippe cum hoc dubium fuiſſet in S. Congregatione propoſitum ſub Pio IV. Cardinalis Vitellius allegavit Bullam Clementis V. & Alciatus poſtea dixit ſe neſcire an illud decretum fuiſſet intimatum Procuratoribus Ordinum, licet intimatum fuiſſe multo
53 poſt teſtatus fuerit Cardinalis Carafa. A S. Congregatione quoque Epiſcoporum, & Regularium emanavit ſimile decretum; & tamen nec Conſtitutio Gregorii, nec utriuſque Congregationis decreta practicari potuerunt; Et religioſi S. Jeſu ſe in ſua puritate conſervarunt fere non alio potiori remedio, quàm poteſtate dimittendi quoſlibet non profeſſos, quam rem magni momenti ad Societatis puritatem, & conſervationem retinendam dixit Greg. XIV. in *Conſtit.* 10. incipien. *Eccleſia Catholica*, §. 19. in Bullar. *tom. 2. pag.* 698 Itaq; hoc religionem commune bonum aliis privatis reſpectibus præferri debet; nam & Xenuphon laudat
54 oſtracimum, quo civitates antiquæ, quæ populari ſtatu regebantur, ad tempus relegare ſolebant eos qui ſuperexcellere videbantur, non ad criminis improbitatem caſtigandam, ſed ad potentiam moderandam, de quo per Ariſt. *3. Polit. cap. 9.* Quanto igitur facilius adjiciendi ſunt mali, ne pereant, atque inficiant bonos? Præſertim verò quia mali, & incorrigibiles regulares dum diu inviti detinētur, in deſperationem adducuntur, ſeq; ipſos damnant, & religionis undequaque perturbant tran-
55 quillitatem. Remedium ergaſtulorū bonum quidem eſt, ſed tamen experientia docuit regulares dum diu carceribus mancipati detinentur, religionem inquietare, & multos avocare a Choro, ac divinis officiis recitandis, ita ut Superiores aut nimio diſpendio, aut cuſtodiæ difficultate, aut tædio tandem diuturnæ carcerationis affecti, vel illos dimittant, vel ſinant auſugere. Unde ex carcere non modo illi meliores non efficiuntur, ſed ſæpè etiam labuntur in apoſtaſiam.

56 Dices, Si ejectio permittatur, hinc aperitur via, qua exibunt quamplurimi; mali enim regulares ſtudioſè delinquent, ut ad ſeculum revertantur: at non eſt ita; rarò enim id accidit, quia ſic delinquentibus multa accidunt mala, carceres, ignominiæ, & alia plura antequam expellantur: multa etiam mala illis ſubſequuntur poſt ejectionem, nimirum perpetua infamia, ſuſpenſio ab ordinum miniſterio, difficultas quærendi victum, & alia id genus, ac præterea etiamſi hæc via aperiretur, tamen hoc minus malum eſſet, quàm humores noxios intra ſepta nutriendo, bonos ſubjicere periculo contagionis, & ſtatum religionum perturbare.

Quam ſententiam Patres unanimiter ſequuti, cenſuerunt ad alia remedia confugiendum eſſe, ut

deli-

deliberandum quibus modis ſit comprimenda Superiorum facilitas in expulſionibus faciendis, & minuendus numerus ejectorum.

57 Et primò omiſſis capitibus quoad apoſtataa, & fugitivns, de quibus agi poterit in alia Cong. fuit ſtabilitum, ut innovarentur decreta Clem. VIII. ad regularium reformationem ſpectantia.

De qua tamen innovatione multi regulares conqueſti ſunt, eo quod d. decreta multa contineant quæ hactenus uſu recipi non potuerunt. Tamen S. Congregatio ſemper perſtitit in ſententia, ut ea decreta innovarentur.

58 Tantum fuit dubitatum, an ex dictis decretia eſſet excipiendum caput illud, quo novitii jubentur prius approbari ab Ordinariis locorum. Regulares enim de hoc graviter, & meritò conqueruntur, & nonnulli aſſerunt ſe ab illius obſervantia fuiſſe oretenus liberatos à Paolo V. Et de hoc capite.

59 Secundò, ſtabilitum eſt, ut in poſterum è Religionibus nullus ex regularibus ejici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis; verè autem incorrigibilia minimè cenſeatur, niſi præter ea, quæ à ſacris Canonibus, & Religionum ſtatutia hac in re præſcripta ſunt, unius etiam anni ſpatio in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus, quo elapſo ſi
60 nihilominus non reſipuerit; ejici tandem poſſit, ſed à Generali tantùm, adhibitis aliquibus Patribus gravioribus in generali Capitulo eligendis; tumque nonniſi inſtitoto ſecundum eorum ſty-
61 lum, & conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis. Hoc caput placuit S. Congregationi, quia Patres non putarunt expedire, ut Conjudices à Generali deputentur, ne alioquin cauſa graviſſima expulſionis unius Generalis voto terminari videretur. Valde tamen dubitatum eſt qua ratione fieri poſſit, ut ſex deputati à Capitulo, qui fortè eligentur ex diverſis provinciis, cũ Generali convenire poſſint adeò frequenter ut expulſionum cauſas, prout neceſſitas exegerit, expedire valeant: aliquibus propterea exiſtimantibus electionem fieri debere à Generali una cum Diffinitoribus: Aliis verò una cum Aſſiſtentibus, & aliis diverſa opinantibus. Unde in eam ſententiam tandem ob omnibus itum eſt, ut de his conjudicibus Generali aſſignandia audirentur Superiores Religionum, & res iterum proponeretur.

Superiores auditi mediante perſona Procuratoris Barnabitarum, cui munus tractandi hoc negocium ab aliis Procuratoribus Religionum injunctum eſt, dicunt quatenus non placeat, S. Cong. ut conjudices eligantur à Generali, difficilè poſſe reperiri formulam eligendi illos in Capitulo generali, quæ congruat omnibus Religionibus: nam aliqui Ordines non habent Diffinitores, alii non habent Aſſiſtentes; ideoque tutius exiſtimant ut ſimpliciter ſtatuatur ejectionem fieri debere à Generali unà cum ſex, vel quatuor Patribus à Capitulo eligendis. Unumquodque enim Capitulum cogitabit de eligendis ijs, qui cum generali commodè convenire poſſint quoties opus fuerit: & tutius eſſet, ut id relinquatur generali Capitulo cujuſque Ordinis, quã ut à S. Cong. præſcribatur.

Huic decreto poſſet addi, ut donec celebretur generale Capitulum, ſi quempiam ex juſtis, & neceſſariis cauſis expellere oportebit, hac prima vice, & uſque ad proximum generale Capitulum dumtaxat, ejectio fieri poſſit à Generali de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ab eodem Generali eligendorum.

62 Sic verò ejecti in habitu clericali incedant, atq; Ordinariorum juriſdictioni, & obedientiæ ſubſint juxta decretum Concil. Meldenſis *c. 59.* quod habetur *tom. 6. Conciliorum, pag.* 410. in hæc verba. (Ut Monachus de monaſterio ſine conſultu, vel præſentia Epiſcopi, aut Vicarij eius ad hoc regulariter deductus, non ejiciatur, cuius diſpoſitione, & authoritate de cætero vita, & converſatio ejecti ne perditus perpetuò ſiat, ſi aliquo modo ſalvari poteſt, ordinari debet, atque decerni.)

63 Antequam hoc caput fuiſſet ſtabilitum, Cong. cenſuerat ſtatuendum, ut incorrigibiles ante expulſionem detinerentur in carcere per biennium. Sed reclamantibus regularibus, hoc tempus redactum fuit ad ſpatium unius anni.

Tertiò, ſtabilitum eſt, ut Superiores religionũ
64 nemini ex regularibus expulſis litteras teſtimoniales concedant, illos ad Sedem Apoſtolicam reijcientes, vel jubentes aliam ingredi Religionem.

Hoc caput fuit appoſitũ, quia Superiores abſque legitimis cauſis ſæpè ejiciunt regulares, & ad juſtificandam ſententiam expulſionis, ſolent concedere dictas litteras teſtimoniales.

65 Quartò, ut ejecti extra religionem ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio ordinum.

66 Quoad hoc caput videtur deliberandum, an legitimè expulſis ſit præſcribenda aliqua ratio ſe ſuſtentandi cum celebrandi facultas illis adimatur, ne alioquin adducantur in deſperationem.

Tutius fortè videtur nullam eis rationem præſcribere, quia in hanc neceſſitatem incidunt ex proprio delicto, exemplo clericorum, qui poſt irregularitatem ex homicidio voluntario contractam, abſque diſpenſatione faciunt ſe ad ſacros Ordines promoveri; quamvis enim egeſtate laborent, & ſint in anguſtia: tamen Sedes Apoſtolica cum illis diſpenſare non conſuevit. Ad hoc c. 1. & ibi gl. *fin. de atat. & qual.* & l. *Bona fides. ff. Depoſiti*, & quod notat gl. in Extrau. *Inundia, in verb. Suſpenſi, de elect.* Deinde quia vivendi in ſæculo difficultate deterriti, regulares non delinquent ad hunc finem ut expellantur.

Ac demum quia expulſi ob anguſtias, quas patiuntur in ſæculo, fortè reſipiſcent, & emendari curabunt ad ſuam religionem redire. Felix autem eſt neceſſitas, quæ ad meliora compellit, ut ait Auguſtinus relatus à gl. in Clem. 1. *in ver. Seipſum, de reliq. & venerat. Sanctorum.* Quod ſi in anguſtiis quoque obſtinatiores perſeverent in ſæculo, jam non ſunt digni, cum quibus à Sede Apoſtolica miſericorditer agatur, quia impœnitentes ſunt. Ideoque abs re non eſſet addere huic capiti, ut adimeretur Ordinariis locorum facultas dictam ſuſpenſionem relaxandi; licet verè eam non habeant, ut patet ex dictis ſupra n. 10. Hac enim ratione dabitur expulſis occaſio adeundi Sedem Apoſtolicam, quæ ſemper paternè conabitur illos ad religionem reducere.

67 Quintò, concluſum eſt in ſuperioribus Cong. ut Regulares delinquentes triremium pœna nõ afficiantur, niſi eiuſmodi ſint crimina, quæ hoc ſupplicio in perpetuum ſint vindicanda: tuncque ad triremes ne relegentur, niſi in perpetuum. Quod ſi delicti qualitas leviorem pœnam

exi-

exigat, tunc intra clauſtra condignè coerceatur,
68 proindeque unaquæque Religio privatos habeat carceres in qualibet ſaltem provincia S. Congregatio ſic ſtatuendum duxit, quia regulares tranſmiſſi ad triremes ad tempus; eo lapſo redeunt ad religionem multo nequiores quàm antea, & alios ſuis corruptis moribus contaminant, & omnes afficiunt graviſſimo ſcandalo.

Verumtamen hoc caput valdè ægrè ferunt Regulares: & quamvis Congreg. ſemel atque iterum ita cenſuerit; nihilominus Paulus V. dixit de hoc maturè deliberandum.

Habet hoc decretum in practica duas difficultates.

Prima, quia pœna triremium etiam ad tempus eſt formidabilis Regularibus; & hac ſublata, Religioſi multo facilius perpetrabunt ea crimina, pro quibus nō venit irroganda pœna triremium, niſi ad tempus; & tamen ea crimina graviſſima ſunt, quia pœna ordinaria triremium ad vitam non infligitur Regularibus, niſi in caſibus, in quibus laici afficiuntur ultimo ſupplicio.

Secunda difficultas eſt quia pro crimine, pro quo v. g. eſſet irroganda Regulari pœna triremiū ad quinque años Regularis intra clauſtra non eſſet puniendus minori pœna, quam carceris per totidem annos, aut multo plures. At experientia docuit pœnam carceris nimis longi nō eſſe obſervabilem in Religionibus, quia Superiores, aut nimio diſpendio aut cuſtodiæ difficultate, aut divinorum officiorum perturbatione, aut tædio diuturnæ carcerationis affecti, tandem illos dimittunt, vel ſinunt aufugere, & qui ſic fugerunt, in Apoſtaſiam, ac ſæpè etiam in hæreſim deſperationis cauſa labuntur. Itaque hoc caput triremiū videtur valdè periculoſum; licet fortè præponderare videantur damna, quæ Religionibus inferuntur à Regularibus, cum redeunt à triremibus ad Monaſterium.

69 Sextò, & ultimò, determinatum eſt ut innovetur Conſtitutio Greg. IX. relata in c. *fin. de Regul.* qua ſtatuitur, ut Superiores teneantur quotannis requirere ſuos ejectos, & fugitivos, eoſq; ad Religionem reducere: & prætcrea, ut declaretur d. c. *fin.* habere locum etiam in his, qui juſtè, ac diffinitivè expulſi fuerint contra Navari ſententiam.

Hæc Conſtitutio re vera nunquam fuit uſu recepta.

Regulares petunt, ut hoc caput, vel expungatur, vel declaretur habere locum, dummodo in expulſo adſit ſpes evidens emendationis ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarii. Quod ultimum videtur illis concedendum. Nam ſi Superioribus permittatur ſervatis ſervandis incorrigibiles eijcere, multo magis eſt eis permittendū eoſdem incorrigibiles non admittere; turpius enim eijciuntur, quā non admittuntur; & alioquin ad quid permittendi eſſent eijcere incorrigibiles, ſi paulo poſt tenerentur illos rurſus recipere, imò etiam requirere, & ad monaſterium reducere?

Videntur ergò ita demum cogendi ad reductionem huiuſmodi, ſi appareat expulſos emendatos fuiſſe, aut ſit ſpes evidens emendationis. Hæc quoad Regulares ejectos, & incorrigibiles.

70 Quo verò ad apoſtatas, & fugitivos, inter decreta, quæ hac de re fuerunt in præteritis Congregationibus firmata unum eſt tenoris inſcripti videlicet,

Proſp. Fagn, in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

Ut Apoſtatandi opportunitas Regularibus præripiatur, ſtatuit, ut de cætero licentia ad religionem arctiorem tranſeundi, nulli concedatur, niſi concedenti legitimè conſtet eam religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiā petit, tuncque Regularis rectà ſe transferat ad arctiorem.

Hoc caput ſupponit neceſſarium eſſe ut concedatur licentia tranſeundi ad arctiorem; & tamē hoc minimè verum eſt, quia ſufficit licentia petita licet non obtenta, c. *Licet, de Regul.* Abb. *conſ. 95. per totum lib.* 1. Unde hoc caput aut videtur delendum, aut ſtatuendum, ut deinceps nemini liceat etiam ad arctiorem tranſire, niſi de Superioris licentia petita, atque obtenta.

Quod fortè eſſet valdè utile Religionibus; ſæpiùs enim Angelus Satanæ transformat ſe in Angelum lucis, & Religioſi temeritate, vel levitate animi, nō zelo ſanctioris vitæ moventur ad trāſeundum, ut legitur in eod. c. *Licet*; & experientia docuit tranſeuntes ad arctiorem, etiā ad Carthuſianos, aut raro, aut nunquā proficere in Regulari diſciplina. Sed quia obſtat diſpoſitio d. c. *Licet*, cui derogandum non videtur ob rationes in eo expreſſas; Hoc caput ita aptandum eſſet. Nullus de cætero permittatur ad ſtrictiorem tranſire, niſi prius Superiori legitimè conſtiterit eam religionē paratā eſſe illū recipere, qui licentiā petit.

71 Deinde omiſſis aliis ſtabilitum eſt, ut ſi Apoſtatæ citra montes infra quatuor, ultra montes verò infra octo menſes à præſentis decreti publicatione inchoandos ſua ſponte ad ſuam quiſq; religionē redierint, tum pœnarum omniū ipſis propterea infligendarum remiſſionem, atq; impunitatem aſſequantur, ſuperioreſq; benignè illos teneantur recipere, & paterna charitate complecti.

Hoc etiam caput ægrè fertur à Regularibus; qui propterea petunt ut reſtringatur ad pœnas tantum, quas poſitivas appellant, & ut ita redeuntes ſaltem debeant in Capitulo, vel coram Superiore culpam fateri, atque emendationem polliceri. Quod ſatis videtur rationabile, & minus per hoc derogabitur decretali Gregorii IX. in d. c. *fin. de Reg.* quo diſponitur, ut tam ejecti, quam apoſtatæ ſeu fugitivi recipiantur in monaſterium ſalva ordinis diſciplina, hoc eſt (ut ibi explicat gl. & DD.) impoſita illis pœnitentia ſecundū quod Regula illius ordinis requirit, & præcipit. Libuit hic ſubnectere decreta ipſa de Regularibus apoſtatis & ejectis me Secretario compilata in S. Cong. Concil. ut ex illorum inſpectione intelligi poſſit quid in præmiſſis ſenſerit Sedes Apoſt.

DECERTA S. CONGREgationis Concilii.

De Regularibus Apoſtatis & Eiectis.

SAcra Cong. Cardinalium Conc. Trid. Interpretum, Regularium ejectorum, & fugitivorum ſtatui conſulere, illorumque ſcandula ſubmovere, & ſuccreſcentem numerū frangere operæ pretium exiſtimans, auditis Religionum Superioribus, reque diligentiſſimè perpenſa, communicatio etiam concilio cū S. D. N. Urbano VIII. atque ex peculiari Sanctitati ſuæ facultate infraſcripta decetra edidit.

Ac Ac primò, ut infecta ſemina, quibus pravi

ejuſmodi fructus potiſſimò, prodeunt, deinceps ne ferantur in vinea Domini, cenſuit eſſe innovandas, & Sanctiſſimi authoritate innovat Conſtitutiones, & decreta generalia ſan. me. Clemen. VIII. ad Regularium reformationem, ac Novitiorum receptionem, profeſſionem, atque inſtitutionem ſpectantia, diſtrictèque præcipit Generalibus, atque aliis omnibus Ordinum Superioribus, ut illa exactè obſervent, atque ut obſervétur efficiant, ſub pœnis ſtatutis in ijſdem Conſtitutionibus. A quibus tamen excipiendum cenſuit, caput illud, quo decernitur, ne in conventibus, ſeù monaſteriis ad Novitios recipiendos hactenus deſignatis, & approbatis ſeu impoſterum deſignandis, & approbandis Novitii ad habitum ullatenus recipi poſſint, niſi priùs à Congregatione reformationis Apoſtolicæ, vel à propriis locorum Ordinariis expreſſe, & nominatim approbati fuerint. A cuius quidem decreti obſervatione S. Cong. juſtis de cauſis cenſuit Regulares eſſe abſolvendos, prout authoritate Sanctiſſimi Domini Noſtri abſolvit, atque exemit.

Deinde, ut apoſtatandi opportunitas Regularibus præripiatur, ſtatuit, ut de cætero nullus permittatur ad arctiorem Religionem tranſire, niſi prius Superiori legitime conſtiterit, eam Religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit, tuncque regularis rectâ ſe transferat ad arctiorem. Quod ut re ipſa adimpleatur, idem Superior omni ſtudio, ac diligentia invigilet.

Rurſus ſtatuit, ut fugitivi, & Apoſtatæ, ſive habitum regularem deferant, ſive nõ, poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres conijci, ac Superioribus Regularibus conſignari, ſecundum regularia inſtituta puniendi, atque ipſi quoque Superiores teneantur eos perquirere, ad religionem reducere, atque efficere ut apprehandantur; ſalva tamen in omnibus facultate Ordinariis locorũ attributa decreto Conc. *c. 3. ſeſſ. 6.* Quod ſi Apoſtatæ huiuſmodi citra montes infra quatuor, ultra montes verò infra octo menſes à præſentis Decreti publicatione inchoandos, ſua ſponte ad ſuam quiſq; Religionẽ redierit, tum pœnarum omnium ipſis propter apoſtaſiam inflictarum, aut infligendarum remiſſionem, atque impunitatem aſſequantur. Ita tamen ut debeant à Superiore abſolutionem humiliter petere, & coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri; Superior verò è contra benignè illos teneatur excipere, ab hujuſmodi pœnis abſolvere, paterna charitate complecti.

Ad hæc, ut in poſterum è Religionibus nullus legitimè profeſſus eijci poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis; verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur, niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex juris diſpoſitione requiruntur, ſublatis hac in parte Statutis, & Conſtitutionibus cuiuſque religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apoſtolica approbatis, & confirmatis, verum etiam unius anni ſpatio in iejunio, & pœnitentia probetur in carceribus; proindeque religio privatos habeat carceres in qualibet ſaltẽ provincia. Elapſo autem anno ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pervicacia perſeveraverit, ne contagione peſtifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eijci tandem poſſit, ſed ab ipſomet Generali tantum de conſilio; & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Cong. generalibus; tumque nonniſi inſtructo ſecundum eorum ſtylũ, & Conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis ad S. Canonum præſcriptum. Interea tamen uſque ad primum generale Capitulum, ſeu Congregationem proximè celebrandam, ſi quempiam ex juſtis, & neceſſariis cauſis expellere oportebit, ejectio fieri poſſit à Generali cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum, ut ſupra, quos idẽmet Generalis eligere debeat infra quatuor menſes à præſentis Decreti publicatione; ſervata tamen in reliquis forma ſuperiùs præſcripta. Sic verò ejecti, quandiù non redierint ad religionẽ, in habitu clericali incedant, atque Ordinarii loci juriſdictioni, & obedientiæ ſubſint, proindeque Generalis illico expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur. Cæterum S. Congr. religionum Superiores ſeriò admonet, ac per Jeſu Chriſti viſcera obteſtatur, ut memores paternæ charitatis, & manſuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquant, ut lucrentur animas fratrum ſuorum ferè in profundum malorum delapſas, antequam graviſſimum, atque extremum expulſionis remedium experiantur. Idque eo magis, quod ſubditorum ſanginem, qui ex malo negligentium, & ſui officii immemorum Prælatorum regimine peribunt, Dominus noſter Jeſus Chriſtus in ſupremo Dei judicio de corundem Prælatorum manibus ſi requiſiturus.

Præterea ſtatuit, ut ijdem Superiores nemini ex religioſis expulſis litteras teſtimoniales concedant illos ad Sedem Apoſtolicam rejicientes, vel jubentes aliam ingredi Religionem.

Item, ut ejecti extra Religionem degentes ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

Ac poſtremo cenſuit, eſſe innovandam, & ſuæ Beatitudinis authoritate innovat Conſtitutionem fel. rec. Gregorij IX. relatam in cap. fin. extra de regul. ac propterea declarat, eam Conſtitutionem in ijs quoque vendicare ſibi locum, ſervandamque eſſe, qui juſtè, diffinitiveque, ac juris ordine ſervato expulſi fuerint; dummodò tamen in expulſis huiuſmodi ſubſit ſpes evidens emendationis ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarii, cuius conſcientiã in his litteris concedendis Sacra Congregatio ſeriò oneravit.

Ne qua verò difficultas in ſupraſcriptis decretis & ordinationibus exequendis ſuboriatur, S. Cong. Sanctiſſimo Domino Noſtro annuente, atque approbante, univerſis Generalibus, Provincialibus, Commiſſaris, Miniſtris, Præſidentibus, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Guardianis Vicariis, & quibuſcunq; aliis Superioribus quorũcunque Ordinum, vel Congragationum, Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium ubicunq; locorum exiſtentium injungit, ſerioq; mandat, ut illa diligenter obſervent, atq; obſervari procurent in omnibus Cœnobiis, ac Monaſteriis, Collegiis, ac Domibus quorumcunq; Monachorum, ac Regularium ubiq; locorum exiſtentibus, efficiantq; ut tam Decreta ſupradicta fel. rec. Clemen. VIII. quã præſentes Ordinationes in ſingulis ejuſmodi locis bis ſaltẽ in ãno legantur in publica menſa.

Si quis verò ipſorum adverſus ea, quæ ſuperius præ-

præſcripta ſunt, vel eorum aliquid, quoquo modo facere, vel moliri præſumpſerit, ipſo facto; ꝑnam incurrat privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, vociſq; activæ, & paſſivæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa impoſterum obtinenda, pœnaq; huiuſmodi ſit Sanctitati ſuæ, ac Sedi Apoſtolicæ reſervata, ijſdem Superioribus, etiam Generalibus, & Protectoribus illam moderandi, ſeu relaxandi poteſtate penitus interdicta; & nihilominus ſit irritum, & inane quicquid ſecus, à quoquam actum extiterit. Non obſtantibus Conſtitutiooibus, & Ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcunque perſonarum, atque Ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congregationum, Monaſteriorum, Conventuum, Domorum, ac locorum, Regularium quorumcunq; nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, vel conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus, quoque, indultis, & privilegijs, etiam in corpore juris clauſis, aut ex cauſa, vel titulo oneroſo, vel in limine fundationis conceſſis, etiam Mari Magno ſeu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus decretis, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut aliàs quomodulibet, etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus, approbatis, & innovatis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formia ſpecialis, & individua, ac de verbo ad verbum, nō autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda eſſet; tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habens, quibus quoad ea, quæ ſupradicti s quomodolibet adverſantur, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter, & expreſsè, Sanctitatis ſuæ auctoritate derogat, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Dat. Romæ die 21. Septembris 1624.

C. Card. de Torres.

Locus † Sigilli.

Proſp. Fagnanus S. Cong. Secr.

Decreta generalia fel. rec. Clem. Papæ VIII.

De Novitijs ad habitum Regularem, & profeſſionem non admittendis, niſi in Conventibu deſignandis.

CLEMENS PAPA VIII.

Regularis diſciplinæ reſtitutioni, pro qoa potiſſimum juxta noſtri muneris debitum laborare non deſiſtimus, illud in primis magnum impedimentum afferre quotidiano uſu compertum eſt, quod in omnibus Conventibus, ijs præſertim, qui majori reformatione indigent, ſinguli ad Religionem venientes, paſſim recipiuntur. Unde fit ut quo magis Nos varijs Conſtitutionibus malè affecta radices amputare ſtudemus: eò magis in dies in depravata, infructuoſaque ejuſmodi noviter profitentium germina ſuccreſcant. Cui quidem malo occurrere volentes, præſenti Decreto ſtatuimus, directeq; præcipimus omnibus Generalibus, Provincialibus, Commiſſariis, Miniſtris, cæteriſque Superioribus Conventuum intra Italiæ, & Inſularum adjaceotium fines exiſtentium quibuſcunq;, & quorumcunq; Ordinum Mendicantium, ut de cætero neminem ſub quovis prætextu, aut colore ad habitum Regularem admittant, niſi in Conveotibus auctoritate noſtra perpediē in unaquaque provincia deſignandis. Inſuper ſancimus, ut quoad ejuſmodi Conventus, ut prefertur, per Nos deputati non fuerint; omnes præfatorum Ordinum Superiores à receptione quorumcunque Novitiorum, ſive ad habitum, ſive ad profeſſionem omninò abſtineant. Superior, qui hujus Decreti tranſgreſſor extiterit, ipſo facto pœnam privationis omniū officiorum, quæ tunc obtinebit, vociſq; activæ, & perpetuæ inhabilitatis ad alia impoſterum obtinenda, ſe noverit incurriſſe, ac aliis etiam pœnis arbitrio noſtro ſubjaceat. Receptiones verò, & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra hujuſmodi Decretum noſtrū admiſſi fuerint nullas, & irritas eſſe nunc decernimus & declaramus, Privilegiis, Statutis, & conſuetudinibus quibuſcunq; in contrariū minimè obſtantibus. Dat. Romæ die 12. Martij 1596.

Renovatio & ampliatio eiuſdem Decreti.

De Novitijs ad habitum regularem non recipiendis, niſi in Monaſterijs, & locis deſignandis.

Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dñus noſter D. Clem. Divina providentia Papa VIII. cum jam dudum animadverteret collapſæ Regularis diſciplinæ inſtitutioni, pro qua potiſſimum, juxta ſui muneris debitum, vigilare, ac laborare non deſiſtit, illud in primis magnum impedimentum afferre, quod in omnibus Monaſterijs, & Conventibus, ijſque præſertim qui majori indigent reformatione, ſinguli ad Religionem profitendam accedentes, paſſim, ac ſine delectu recipiuntur, ac inde fieri, ut quo magis varijs Cōſtitutionibus male affectas radices evellere ſtudet eò magis infructuoſa noviter profitentium germina quotidie ſuccreſcant: cumque ob zelum, ac deſiderium, quo tenetur Sanctitas Sua omnes Regulares ad vetus ſuæ cujuſque religionis inſtitutū redigendi, diſtrictè prohibuerit, ne quis in certis Monachorum, & Mendicantium Ordinibus ad ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur ve, quouſq; monaſteria, & Cōventus aliquot deſtinarentur, in quibus poſſet cōmodius regularis obſervantia, ſecundum reformationem à Sanctitate Sua inſtitutam introduci: Quia tamen non obſtante tali prohibitione, cognovit nōnullos fuiſſe, vel ſub colore facultatis, & licentiæ à Sanctitate Sua obtentæ, vel quia talis prohibitio ad illorum notitiam non pervenerit, receptos, & admiſſos, præter mentis ſuæ ſenſum; Idcircò huic malo proſpicere volens, ne licentiarum, ac facultatum hujuſmodi ſubreptione, ac prætextu, Decretum Sanctitatis Suæ irritum reddatur; Nunc denuò diſtrictè præcipit, ac mandat omnibus Genera-

nera-

neralibus, Provincialibus, Commiſſarijs, Miniſtris, Præſidentibus, Abbatibus, Prioribus, & Guardianis, quibuſcunque, cæteriſque Superioribus Conventuum, Monaſteriorum, ac Domorum quocunq; nomine appellentur, intra Italiã, & Inſularum adjacentium fines exiſtentiũ, quorumcunq; Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium (exceptis tamen Carthuſianorum, Fratrum Minorum de ſtrictiori obſervantia, necnon Capuccinorum S. Franciſci, Reformatorum S. Dominici, Diſcalceatorum Ordinis Carmelitarum, necnon Fratrum Congregationis Fullienſis, Ciſtercienſis Ordinis, ac Eremitarum Eremi Camaldulenſis, & Montis Coronæ, Clericorum Regularium Theatinorum, Societatis Jeſu, Sancti Pauli Decollati, & aliorum de Somaſcha, Miniſtrorum infirmorum, reſpectivè Ordinibus, Societatibus, ſeu Congregationibus, nuncupatis, quæ etiam antea exceperat, & nunc iterum excipiendo, voluit prohibitionem hanc ad illa nullo modo extendi.) Ne ſub cujuſvis licentiæ, & facultatis impetratæ, vel impetrandæ obtentu, niſi per litteras in forma Brevis dumtaxat, & non aliàs, quemquam ad habitum regularem ſuſcipiendum, nec etiam converſos niſi in Conventibus, Monaſteriis, & Domibus, authoritate ejuſdem S.D.N. propediem in unaquaq; provincia deſignandis, recipere, aut receptos ad profeſſionẽ admittere ullo modo audeant. Quinimò contra primam prohibitionem Sanctitatis ſuæ receptos, etiamſi imperfectum habitum, aut ſine caputio gerant poſt præſentis Decreti in Romana Curia publicationem, omninò ejicere debeant.

Superiorem autẽ, qui hujus Decreti tranſgreſſor extiterit, ipſo facto pœnam privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, vocis activæ & paſſivæ, & perpetuæ inhabilitatis ad alia imposterum obtinenda, eo ipſo incurrere voluit, ac decrevit, & aliis etiam pœnis arbitrio Sanctitatis Suæ imponendis ſubjacere.

Receptiones verò, & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra hujuſmodi Decretum admiſſi fuerint, nullas, & irritas eſſe ad quemcunque effectum, ex nunc decernit, & declarat.

Hoc autem decretum noluit Sanctitas ſua eos Ordines comprehendere, qui Conventus, Domos, & Monaſteria à ſe probata pro Novitiorũ receptione, & educatione, hactenus permiſſione ſua conſtituerint.

Cæteras verò licentias, ſive particulares, quæ in hanc diem effectum non ſunt ſortitæ, revocat, & annullat.

Vult autem Decretum ſuum in ſolitis locis Urbis publicatum ita prædictorum ſingulos afficere, ac ſi cuilibet perſonaliter fuiſſet intimatum, privilegiis, ſtatutis, & conſtitutionibos quibuſcomque in contrarium minimè obſtantibus.

Dat. Romæ apud S. Marcum, die 20. Menſis Junij 1599.

Decreta pro reformatione Regularium, tam Monachorum, quam Mendicantium cujuſcumque Ordinis, & Inſtituti.

CLEMENS PAPA VIII.

3 NUllus omninò prætextu cujuſcumq; privilegij, vel ſuperioritatis, etiam Generalatus, à ſervitio Chori cenſeatur immunis, niſi pro tempore quo quis in proprij officij munere actu fuerit occupatus. Cum Lectoribus autem, & Prædicatoribus Superiores ijs tantum diebus, quibus eos legere, aut prædicare contigerit, diſpenſare poſſint; Idem quoque præſtare valeant cum ægrotis, & ſtudiorum cauſa legitimè impeditis. In eos verò, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, ſalutari pœnitentia Superiores animadvertant ad præſcriptum Regulæ, & Conſtitutionũ, alimenti etiã, ſi opus fuerit, ſubtractione

Lectio Sacræ Scripturæ, vel Caſuum conſcientiæ bis in hebdomada præſcriptis diebus in ſingulis Monaſteriis, & Conventibus habeatur, ad quam Fratres omnes conveniant, eaque abſoluta, mutua collatione circa explicatam doctrinã ſeſe utiliter exerceant.

Quod Trid. Concilij Decreta de paupertatis voto cuſtodiendo fidelius obſerventur, Præcipitur, ut nullus ex fratribus, etiam ſi Superior ſit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, cenſus, eleemoſynas, ſive ex concionibus, ſive ex lectionibus, aut promiſſis, tam in propria Eccleſia, quam ubicunq; celebrandis, alivoè ipſorum juſto labore, & cauſa & quocunq; nomine acquiſita, etiam ſi ſubſidia conſanguineorũ, aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere poſſit: ſed ea omnia ſtatim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atq; cũ cæteris illius bonis, redditibus, pecunijs, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit.

4 Neque Superioribus, quicumque illi ſint, ullo pacto liceat eiſdem fratribus, aut eorum alicui bona ſtabilia, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commodam, etiam depoſiti, aut cuſtodiæ nomine concedere.

5 Eorum verò, quæ ad neceſſitatem conceſſa ſunt, nullus quicquam poſſideat, ut proprium, neque ut proprio utatur.

6 Qui in præmiſſorum aliquo deliquerit, pœnas, nedum à Concilio Tridentino præſcriptas: ſed alias quoque multo graviores, ſuperiorum arbitrio imponendas, incurrat.

7 Nulla quorumcunque ſuperiorum diſpenſatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia, vel mobilia fratres excuſare poſſit, quo minus culpæ, & pœnæ ab ejſdem Concilij Decretis impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ obnoxij ſint, etiamſi ſuperiores aſſueverunt hujuſmodi diſpenſationes, aut licentias concedere poſſe, quibus in ea re fidem minimè adhiberi volumus.

8 Fratrum veſtitus, & ſuppellex cellarum ex communi pecunia comparetur, & omnino uniformis ſit fratrum, & quorumcumque Superiorum, ſtatuiqe paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat: ita ut nihil ſuperflui admittatur; nihil etiam, quod ſit neceſſarium alicui denegetur.

Quæcumque fratrum veſtes, ſive laneæ, ſive
9 lineæ, omniſque alia ſuppellex in aliquem commodum Conventus locum deferantur, ibique ab uno, vel duobus fratribus huic muneri deputatis diligenter cuſtodiantur, ut inde ſuperioris arbitrio, prout unicuique opus fuerit, ſubminiſtrari opportunè poſſint.

Omnes etiam ſuperiores, quicumque illi ſint,
10 eodem pane, eodem vino, eodemq; obſonio, ſive eadem

eadem (ut ajunt) pitantia, in communi menſa prima, vel ſecunda, niſi infirmitatis cauſa impediti fuerint, veſcantur, neq; ſingulare aliquid, quo privatim quiſque in cibum utatur, ullo modo afferri poſſit, ſi quis in ea peccaverit, nihil ea die alimenti percipiat, niſi panem, & aquam.

11 Superiores omnes, etiam Generalis, qui redditus, aut præſtationes peculiares rationes officiorum habent, eorum accepta, & expenſa in libro diſtincto fideliter, & diligenter adnotari curent, neque in alios uſus, quam ratione officij ſui neceſſarios, quicquam expendant. Cum verò contigerit ipſos in aliquo conventu commorari, eam pecuniæ quantitatem in commune conferāt, ex qua ſibi, & ijs, qui ſecum erunt, victus ad præſcriptū Regulæ, & Conſtitutionū ſuppeditetur.

12 Nullus ex Superioribus locorum, adminiſtrationem bonorum, aut aliarum rerum, diſpenſationemq; pecuniarum, & reddituum ſui conventus, etiam nomine conventus per ſeipſum habere, ſive exercere poſſit; ſed univerſum id onus tribus fratribus ejuſdem conventus à Generali ita demandetur, ut unus rerum, & bonorum, reddituumq; colligendorum, ac exigendorum curam habeat: alter tanquam depoſitarius, pecunias, ac cætera ab illo collecta, & exacta fideliter aſſervet: alius de pecunijs, & rebus à Depoſitario acceptis Priori, & Fratribus, ac Conventui univerſo de neceſſariis, mandante tamen ipſo Priore, nō ſecundum proprium affectum, ſed juxta charitatis regulam, veluti bonus diſpenſator provideat, officiorū hujuſmodi confuſione penitus interdicta.

13 Cæterum hi tres tam impenſi, quàm accepti ſingulis menſibus Superiori locali, adhibitis etiam duobus, vel tribus fratribus ejuſdem conventus probatioribus, rerumq; uſu peritis, rationem reddant: Deinde ipſimet rurſus, præſentibus Priore, & peritis prædictis, Generali, cum advenerint: denique ipſe Generalis, in quolibet proximo Capitulo Generali ſaltem corā tribus judicibus, ab ipſo Capitulo ad hoc conſtitutis, illorum omnium, univerſamq; ſuæ adminiſtrationis tam publicæ, quàm privatæ rationem reddere teneatur, cujus etiam exemplum authenticum ex actis Capituli deſcribatur, ad hoc, ut ad omne mandatum noſtrum, vel Sedis Apoſtolicæ Romam tranſmitti poſſit.

14 In unoquoque conventu, fratrum is tantum deinceps conſtituatur, & impoſterum retineatur numerus, qui ex redditibus illius proprijs, vel ex communibus conſuetis, vel etiam ſingulorum eleemoſynis, quibuſcumque obventionibus in commune [ut præfertur] conferendis commodè poſſit ſuſtentari: redditus verò, & ſupradicta omnia in communi loco, ac tuto diligenter aſſerventur.

15 Superioribus autem, ne Concilii Tridentini, aut hæc noſtra Decreta declarare, interpretari, aut relaxare ullo modo poſſint, omnino interdicimus, & probibemus, decernentes irritum, &c. Si quis autem contra præſumpſerit attentare, is eo ipſo omni gradu, officioque privatus, & ad ea perpetuò inhabilis exiſtat.

16 Nullus niſi actu legat, vel prædicet, aliquo ſui gradus privilegio gaudeat.

17 Si alicui ex neceſſaria cauſa, Generalis judicio probanda, ſocius ex eodem Ordine, qui illi miniſtret, concedendus erit, is niſi vigeſimumquintū agat annum, & qui communi ſervitio ſit deputatus, non concedatur, & ſi commodè fieri poſſit, ſit laicus converſus.

18 Ut omnis ſcandalorum, & vagationis occaſio tollatur, Conventus clauſura perpetuò, ac diligēter ſervetur, ac propterea à Superiore janitor conſtituatur, qui diligentia, ac morum integritate maximè commendetur: is januæ cuſtodiendæ ſemper aſſiſtat, eamque nemini fratrum aperiat, niſi ſocium, & exeundi licentiam obtinuerit.

19 Nullus à Conventu egredi audeat, niſi ex cauſa & cum ſocio, licentiaq; ſingulis vicibus impetrata, ac benedictione accepta à Superiore, qui non aliter eam concedat, niſi cauſa probata, ſociumque exituro adjungat, non petentis rogatu, ſed arbitrio ſuo, neque eundem ſæpius. Licentiæ verò generalis exeundi, nulli omninò concedantur.

20 Contravenientes autem pœna gravi, etiam carceris ad Superioris arbitrium plectantur, eandem etiam janitor ſubeat, ſi ſciens exeundi facultatem fecerit.

21 Cum autem quis in Conventum revertitur, Superiorem iterum adibit, benedictionem recepturus, qui à ſocio itineris rationem, & quid rei actum ſit, diligenter perquirat.

22 Nullos fratres Romam venire Superiores permittant, niſi prius à Generali, vel Protectore dumtaxat licentiam in ſcriptis impetraverint.

23 Si quis autem ſine hujuſmodi facultate Romā venire præſumpſerit, voce activa, vel paſſiva biennio privatus exiſtat, ſubiturus etiam alias arbitratu Superiorum infligendas pœnas. Quæ item omnia adverſus eos, qui ſupradictos admiſerint, & receperint, ſine ulla exceptione locum habeāt.

24 Habeat Superior clavem ita fabrefactam, ut eum ſibi videbitur cellas omnes relevare poſſit, & propterea nullus cellam, etiam noctu ita claudat, quin ſemper à Superiore poſſit aperiri.

25 In medio Dormitorij totam noctem lampas colluceat.

26 Nullus etiam Superior cellas ſive in clauſtro, ſive alibi ſeparatas à communi dormitorio habeat unuſquiſq; unica cella, eandē cū cæteris aliorum fratrū conjuncta, nudis omninò parietibus, ac lecto, & menſa humilibus, uniformiq; ſuppellectili (ut præfertur) quemadmodum religioſos decet, contentus ſit: poſſit tamen generalis alicui ex Superioribus conventum, ſi eorum muneris, & officij neceſſitatem id exigere cognoverit; alteram etiam cellam concedere.

27 Cellæ ſive ædiculæ quæ extra dormitorium ſeparatim ſunt, ad officinas, aut aliàs ad communē uſum, & commoditatem conventus redigantur.

28 Sigillatim ſuo quiſque lecto cubet, neq; ullibi duo in eodem lecto dormire poſſint, qui omnes ad certam formam redigendi erunt.

29 In privatis cellis nulli camini permittantur: ſed omnes obſtruantur ſtatim, cardinibus etiam è parietibus convulſis, ut res illa non ad tempus facta, ſed perpetuò duratura videatur, cellis tamen Generalis aut alterius Superioris ac Prædicatoris exceptis.

30 Conventus feneſtræ omnes, quæ in vias publicas, aut in vicinas laicorum ædes perſpiciunt, muro ita obſtruantur, ut omnino ijs proſpectus impediatur.

32 Valetudinarium in ſingulis conventibus certo, ac ſalubriori loco cōſtituatur, quod pro loci ſitu,

ac fratrum numero, quoad fieri poterit, commodiſſimum eſſe poſſit, in quo fratres omnes, cum ægrotabunt, curentur, nec inde niſi recuperata ſanitate abire permittantur. Qui verò infirmorum curæ præpoſiti ſunt, omni ſedulitate, ac charitate operam ſuam præſtabant, ac corabunt ne quid ægrotis omnino deſit quod ad ſanitatem recuperandam pertineat.

32 Ineatur ratio, qua, ſublatis licentijs, ac facultatibus hactenus quibuſcunque conceſſis, degentes extra Conventus clauſtra, ad ea quamprimum revocentur, nec de cætero, niſi ex graviſſima cauſa a Sede Apoſtolica probanda, hujuſmodi facultates concedi poſſint.

33 Nulli impoſterum ad habitum, aut profeſſionem admittantur, niſi in Conventibus per Sedem Apoſtolicam in qualibet provincia deputandis.

34 Curent Superiores, ut conſtitutio interdicens largitiones munerum, & præſcribens hoſpitalitatis formam ab omnibus in quolibet Conventu inviolabiliter obſervetur.

35 Ut omnis officiorum ambitus occaſio præcludatur, caveant, omnes à directa, vel indirecta vocum, ſeu ſuffragiorum procuratione, tàm pro ſe ipſis, quàm pro aliis, tum in Capitulis locorum, tum in cæteris præſertim Generalibus Capitulis, aut Congregationibus, ſeu alibi. Quicunque ſecus fecerint, præter alias pœnas, & cenſuras hactenus contra hujuſmodi ambientes inflictas, quas in ſuo robore permanere volumus, in pœnam privationis officiorum, quæ obtinent, eo ipſo incidant, & ad futura quæcunque pariter inhabiles habeantur, ſuper quo cum eis diſpenſari à nemine poſſit, niſi à Nobis, vel ſucceſſoribus noſtris, & pro qualitate culparum graviùs etiam plectantur. Porrò ſupradictas omnes pœnas ad complices, ac ſimpliciter ſcientes, & non revelantes extendimus.

36 In Superiorum, & Officialium omnium electionibus forma præſcripta a Sacro Conc. Trid. & Ordinis conſtitutionibus inviolabiliter ſerventur, jurentque Electores ſecundum veritatem cujuſque conſcientiæ probiores, ac magis idoneos ſe electuros, ac propterea priuſquam ad electionem deveniatur, imprimis & ante omnia prælegantur conſtitutiones de qualitate, & requiſitis eligendorum. Ad officia, gradus, & Prælaturas illi præcipuè eligantur, qui poſſint, & conſueverint regulas Ordinis, & Conſtitutiones obſervare, præſertim quæ pertinent ad ſervitium Chori, ac veſtitum, & victum communem.

37 Eligantur in Capitulo Generali, vel Provinciali aliquot graves, & periti ex fratribus cujuslibet provinciæ, ſaltem tres, qui admittendos ad prædicationem verbi Dei, vel ad audiendas confeſſiones etiam ipſorum fratrum, ac Lectores publicos diligenter ſimul examinent, priuſquam probentur, & ad hujuſmodi miniſteria admittantur. Horum etiam curæ ſit examinare, & probare, tàm quoad doctrinam, quàm quoad mores, promovendos ad quoſcunque Ordines, in quo ſervetur decretum Congregationis interpretum ſacri Concilij Tridentini, hac de cauſa nuper editum, & promulgatum.

38 Illud porrò Superiores omnes in Domino admonemus, ut memores ſint rationis quam in noviſſimo die reddituri ſunt pro grege ſibi commiſſo; ac propterea omni ſtudio invigilent, ut quæ in eorundem Ordinum Regulis, & Conſtitutionibus de oratione mentali, ſilentio, jejunijs, capitulo culparum, aliiſque ſpiritualibus exercitijs prudenter, ac piè ſancita ſunt, ea omnia, & ſingula ad unguem obſerventur, intelligantque ſuper his veluti fundamentis omnium Religionum ædificia conſtruenda, & amplianda eſſe, quæ ut faciliorem exitum ſortiantur, & fructus uberiores in animis fratrum producant, valdè opportunum erit, ſi in quolibet Conventu, ſingulis hebdomadis habeatur ſermo de religioſa diſciplina, regularique obſervantia.

39 Quo verò omnia ordinatè peragantur, appendatur tabella in loco conſpicuo uniuſcujuſque Conventus, in qua diſtinctè adnotetur quid ſingulis horis cujuſque diei quilibet frater præſtare debeat, ut certo quoque ſigno præmonitus, majore animi præparatione ſuo muneri ſatisfacere poſſit. Quæ Ordinis Conſtitutiones, his Decretis non adverſantur, inviolatè cuſtodiendæ erunt.

40 Quibus horum Decretorum Capitibus certa pœna præſcripta non eſt, arbitrio Generalis, vel alterius immediati Superioris infligatur. Ut autem hæc Decreta (donec alia, quæ pleniorem reformationem faciant, edantur) ab omnibus obſervari poſſint, diſtrictè præcipimus Generalibus, ac omnibus alijs quibuſcunque Superioribus, ad quos hoc ſpectat, ut curent, ac efficiant, ea omnia inter alias eorundem Ordinum Conſtitutiones perpetuò valituras redigi, interdicta omnino eorum ſingulis facultate illas declarandi, & adverſus eas unquam diſpenſandi; alioquin ſciant ſe in pœnam Generalatus, & officiorum privationis, ac inhabilitatis perpetuè ad alia quoque munera ipſo facto, & ſine ulla exceptione reſpectivè incidiſſe.

41 Ne verò prætextu dilatæ publicationis eorum obſervatio, quoquomodo differri poſſit, aut impediri, volumus, ut poſt illorum publicationē in Conventu, vel Monaſterio cujuslibet Ordinis de Urbe factam, Generalem, alioſque Ordinum Superiores, cæteroſque quoſcunque fratres præſentes, ſtatim: reliquos verò abſentes citra montes, unius menſis, ultra montes, trium menſium ſpatio ita arctent, ac ſi eorum ſingulis perſonaliter intimata fuiſſent.

42 Inſuper mandamus, quod Generalis in ſingulis Conventibus citra montes, unius menſis, ultra verò montes, trium menſium curſu Decreta ſupradicta publicari faciant, ſub pœna privationis Generalatus, alijſque arbitrio noſtro imponendis. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die 25. menſis Junij 1599.

DEcretum illud, quo Fratres Romam petere cum Generalis, & Protectoris licentia duntaxat permiſſum eſt, Sanctitas Sua extendi ad Provincialem decrevit, ita ut Provincialis ipſe ex cauſa communi totius provinciæ duntaxat facultatem hujuſmodi facere valeat, declaravitque pœnam privationis vocis activæ, & paſſivæ contrafacientibus inflictam Sanctitati Suæ reſervatam eſſe, interdicta omnino eorum Superioribus ſingulis, etiam Generali, ac Protectori facultate illam moderandi, ac relaxandi. Datum Romæ die 20. Martij 1601.

Decre-

Decretum fel. rec. Clementis Papæ VIII. ſuper caſuum reſervatione ab omnibus Regularium Superioribus obſervandum.

SAnctiſſimus Dñus noſter, qui jampridem accuratè perpendit, ac re ipſa comperit quòd reſervatio facultatis abſolvendi Religioſos pœnitentes à peccatis quibuſdam gravioribus, niſi Superiores admodum prudenter, ac moderatè illa utantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidant, adducere poſſet in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedij deſperationem; ideo, ut huic malo Sanctitas Sua opportunè proſpiceret, decrevit, ut nemo ex Regularium Superioribus peccatorum abſolutiones ſibi reſervet, exceptis ijs, quæ ſequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout ſubditorum utilitati expedire prudenter in Domino judicaverint.

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

Apoſtaſia à Religione, ſive habitu dimiſſo, ſive retento, quando eò pervenerit, ut extra ſepta Monaſterij, ſeu Conventus fiat egreſſio. Nocturna ac furtiva è Monaſterio, ſeu Conventu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta.

Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. Juramentum falſum in judicio regulari, ſeu legitimo.

Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſequuto.

Falſificatio manus, aut ſigilli Officialium Monaſterij, aut Conventus. Furtum de rebus Monaſterij, ſeu Conventus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.

Lapſus carnis voluntarius opere conſumatus.

Occiſio, aut vulneratio, ſeu gravis percuſſio cujuſque perſonæ.

Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Si quod aliud præterea peccatum grave pro Religionis conſervatione, aut pro conſcientiæ puritate reſervandum videbitur, id non aliter fiat, quàm Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in provincia, matura diſcuſſione, & conſenſu.

Non liceat Superioribus Regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſervatum admiſerint, aut ipſimet ſubditi ſpontè, ac proprio motu id ab iis petierint.

Superiores in ſingulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confeſſarios, pro ſubditorum numero majori, vel minori, ijque ſint docti, prudentes, ac charitate præditi, qui à non reſervatis eos abſolvant, & quibus etiam reſervatorum abſolutio committatur, quando caſus occurrerit, in quo eam debere committi ipſe in primis Confeſſarius judicaverit.

Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarij, qui ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſimè, ne ea notitia, quàm de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt ad exteriorem gubernationem utantur.

Licebit tamen Superioribus determinare pœnitentes graves quibuſdam peccatis, etiam nõ reſervatis à Confeſſarijs imponendas, quæ ſubditos ab hujuſmodi perpetrandis cohibere poſſint.

Atque ita per quoſcumque Regularium Superiores, quicunque illi ſint, obſervari mandavit. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac cujuſvis Concilij, etiam generalis Decretis, necnon conſuetudinibus, etiam immemorabili tempore obſervatis, aut regulis in generalibus, ſeu provincialibus Capitulis editis, ſtatutis, & Conſtitutionibus etiam Apoſtolica auctoritate confirmatis, privilegiis, indultis, & conceſſionibus quorumcunque, quorum tenores hic pro expreſſis haberi voluit, cæteriſque in contrarium facientibus quibuſcunque. Datum Romæ apud S. Petrum die 26. menſis Maij, anno Domini 1593.

Sanctitas Sua deinceps declaravit & declarat, ut ſi hujuſmodi Regularium Confeſſariis caſus alicujus reſervati facultatem petentibus Superior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarii illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate, abſolvere.

Formula concedendi facultatem pro Novitijs ad regularem habitum recipiendis in Monaſterijs, & locis deſignatis.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater, & D.N.D. Clemens Divina providentia Papæ VIII. cum regularem diſciplinam reſtituere, atque in priſtinum ſtatum revocare maxime cuperet, regulareſque omnes, vitam moreſque ſuos ad rationem ejus inſtituti, quod quiſque profeſſus eſſet, ita componere, ut quæ ad votorum vim, habitum, victumque communem pertinent, ea potiſſimum ſinguli religioſiſſimè obſervarent, generali Decreto, quod de menſe Junij editũ, tertia Julij anni 1599. promulgatum fuit, Ordinum religioſorum Superioribus, (nonnullis exceptis) prohibuit, ne aut Novitios reciperent, aut quenquam ad profeſſionem ante admitterent, quàm à Sanctitate Sua monaſteria aliquot ad eam rem præſcripta eſſent, in quibus obſervantia regularis vigeret. Nunc verò eadem Sanctitas Sua à locorum etiam Ordinarijs, quibus id muneris demandaverat, certior facta, in infraſcriptis monaſterijs, & Conventibus Ordinis N. præfinitum eſſe numerum duntaxat eorum, qui vel ipſius monaſterij cenſibus, vel conſuetis eleemoſynis ſuſtentati ibi cõmode poſſunt, atque in ijs omnia fideliter obſervari, quæ ſunt cum illorum profeſſionis perfectione conjuncta, nempè caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ vota, una cum cæteris decretis particularibus, vel inſtituti ipſius, vel Pontificijs etiam ad victum, veſtitumque cõmunem ſpectantibus (ipſo Decreto, ut ſupra, edito, & promulgato, nequaquam obſtante) poteſtatem facit Superiori ejuſdem Ordinis Novitiatus in infraſcriptis monaſterijs, & Conventibus erigendi, novitios recipiendi, educandi, atque ad profeſſionem admittendi, modo tamen id ad præſcriptum inſtructionis juſſu Suæ Sanctitatis editum, neque alio modo fiat. Quoniam verò ea eſt Suæ Sanctitatis mens, & voluntas, ut in monaſterijs, & Conventibus, ad alendos novitios præfinitis, regularis obſervantia perpetuò retineatur, mandat, & præcipit, ut in ipſis præſcriptus jam perſonarum numerus in poſterum ſervetur, nulluſq; omnino ſuperior cujuſvis conditionis, perſonarum, & novitiorum numerum augere præſumat, ea pœna propoſita, ut in omnibus privatus officijs, vocis activæ, & paſſi-

væ jus omne amittat. Vult denique Sanctitas Sua hujuſmodi facultatem per Congregationem reformationis Apoſtolicæ hoc Decreto Secretarij manu ſubſcripto concedi, non obſtante Decreto, ut ſupra promulgato. Dat. Romæ, die, &c. Præſcribitur verò numerus Sacerdotum.....Clericorum.....Converſorum autem.

N. Viſitationis, & Reformationis Apoſtolicæ Secr.

Decretum ſuper forma recipiendi Novitios Regularium ad habitum, & profeſſionem.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater, & D.N.D. Clemens Divina providentia Papa VIII. qui aliàs pro regularis diſciplinæ reſtitutione, ſingulis regularium Ordinibus (quibuſdam exceptis) prohibuit, ne ad regularem habitum novitios in poſterum reciperent, receptoſve ad profeſſionem admitterent, quouſque in aliquibus cujuſvis Ordinis monaſteriis, ſeu Conventibus (in quibus novitiatus pro recipiendis, & educandis novitiis deſignarentur, & approbarentur) ad ejus, quam profeſſi ſunt, regulæ præſcriptum, vitam, moreſque reſtituerent, & componerent; certior deinde factus quoſdam omnium ferè Ordinum Conventus, ſeu monaſteria ad priſtinam illam regularem vivendi formam, & diſciplinam, quam diutius deſideraverat, fuiſſe redacta in eiſdem monaſterijs, & Conventibus, ut Novitiatus erigi, novitiique recipi poſſent (ſub certis tamen legibus, ac ea præſertim, ut licentia à Congregatione reformationis Apoſtolicæ prius obtenta eſſet] conceſſit, & ad illa deſignavit., & approbavit. Nunc volens ut ea, quæ pro novitiorum receptione, & inſtitutione, de mandato Sanctitatis Suæ præſcripta fuerunt, inpoſterum accuratius, & exactius obſerventur, ultra formam traditam in Conſtitutionibus fel. rec. Sixti Papæ V. & etiam Sanctitatis Suæ ſuper receptione novitiorum, decrevit, ac præſentis Decreti virtute mandavit, ne in Conventibus, ſeu monaſterijs ad novitios recipiendos, de Sanctitatis ſuæ, ſeu dictæ Congregationis reformationis licentia hactenus deſignatis, & approbatis, ſeu inpoſterum deſignandis & approbandis, novitij ad habitum recipi ullatenus poſſint, vel admitti, niſi prius ab ipſa Congregatione, vel à propriis locorum Ordinarijs, aut ab illis, in quorum diœceſi novitiatus exiſtunt, in quibus novitij recipiendi fuerint, expreſsè, & nominatim novitij ipſi recipiendi approbati fuerint, & ut recipi, & admitti poſſint, licentiam in ſcriptis (gratis tamen in omnibus, etiam quoad ſcripturam concedendam) obtinuerint. Monet autem Sanctitas Sua eoſdem Ordinarios omnem curam, & diligentiam adhibere, ut circa ætatem, conditionem, educationem, ſcientiam, vitam, & mores, cæteraſque qualitates in ipſis novitiis requiſitas, obſerventur inſtitutiones pro illis recipiendis ab eadem Congregatione reformationis factæ, & publicatæ, neque aliter, nec alio modo aliquem ad habitum recipi permittant: Ordinariorum ipſorum conſcientiam onerando, ſi quempiam approbaverint, vel admitti permiſerint, qui non ſit idoneus, & juxta conſtitutiones, & inſtitutiones prædictas, approbandus, & admittendus. Firmis nihilominus remanentibus pœnis omnibus contra Superiores quorumcunque Ordinum, qui, in admittendis ad habitum, & profeſſionem novitiis formam conſtitutionum, & inſtitutionum prædictarum non ſervaverint, aut novitium aliquem quantumvis idoneum, & approbatum, in quovis alio Conventu & loco, ſeu monaſterio, præterquam in hactenus à Sua Sanctitate, vel à dicta Congregatione deſignatis, & approbandis, vel ultra numerum in eorum ſingulis præſcriptum, ſeu præſcribendum receperint, vel admiſerint, ſeu aliàs præmiſſis quovis modo contrafecerint. Irritum ex nunc, & inane decernens quicquid ſecus, vel aliàs, quavis auctoritate à quovis geſtum, vel attentatum fuerit. Non obſtantibus quibuſcunque, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum, die 19. Maji 1602. Pontificatus ejuſdem S. D. N. Anno undecimo.

Inſtitutiones ſuper receptione, & educatione Novitiorum Religioſorum monaſterijs, & conventibus deſignatis, vel deſignandis Clementis ejuſdem juſſu edita.

CUm ad regularem diſciplinam in ſingulis Religioſorum monaſteriis propagandam, Novitiorum inſtitutio maximè utilis ſit, ac neceſſaria, & nihil ad gravem illam, ac laudatiſſimam priſcorum Patrum vivendi rationem relaxandam majorem vim habuiſſe compertum ſit, quàm, vel nimiam in recipiendis novitiis facilitatem ſupra numerum, quem capere, atque alere monaſteria ipſa poſſent, vel negligentiã in probando, & examinando eorum ſpiritu, an verè eſſet ex Deo, atque ex præcipuo deſiderio illi inſerviendi, vel denique incuriam in eis educandis, atque inſtituendis. Idcircò, ut hujuſmodi incommodo deinceps occuratur, præcipitur omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, ut in recipiendis novitiis, & in eorum inſtitutione, atque educatione, necnon in magiſtri, & aliorum miniſtrorum electione, præter alia, quæ in ſacris Canonibus, ac Decretis, præſertim Concil. Trident. Pontificijs, & cujuſcunque Ordinis, aut inſtituti conſtitutionibus continetur, tam in alias deſignatis, quàm nunc, & imposterum ad hoc deſignandis monaſterijs, & conventibus, hæc quæ ſequuntur, inviolatè obſervari, & exequi perpetuò curent.

Primum, quòd attinet ad novitiorum recipiendorum formam, ultra diligentem perquiſitionem quæ habenda erit de uniuſcujuſq; natalibus, corporis habitudine, moribus, & vita anteacta, ac præcipuè eorum, qui ſextumdecimum ætatis ſuæ añum excedent, an criminoſi, an ære alieno gravati, vel reddendæ alicujus adminiſtrationis rationi obnoxij ſiut, juxta formam conſtitutionis fel. rec. Sixti V. & moderationum ſubſecutarum: illud etiam Superiores ad quos ſpectabit, ſedulo perquirant, ut quibus in monaſterijs, & conventibus, ex Apoſtolica facultate novitiatus fuerint inſtituti, in iis ad Religionem nullus inpoſterum admittatur, qui & ex honeſtis parentibus natus non ſit, & conditiones ſacris Canonibus, Summorumque Pontificum cõſtitutionibus præſcriptas non habeat, juxta Decretum ſuper forma recipiendi novitios, die 19. Maji 1602. editum.

Quiſque recipiendus in aliquo Ordine Regulari, etiam Mendicantium, in ea ſit ætate conſtitu-

tur.

mis, quam ejus Ordinis, in quo recipietur regularia inſtituta, & ordinationes requirunt; eam verò literarum ſcientiam calleat, aut illius addiſcendæ ſpem indubiam præſeferat, ut minores, & ſuis temporibus, majores Ordines, juxta Decreta Sacri Concilij Tridentini ſuſcipere valeat. Sed ſi quis añum vigeſimumquintum excedens ad habitum regularem admitti poſtulaverit, & talis eruditionis expers inventus fuerit, in Converſorũ tantum, quibus litterarum ſcientia non eſt neceſſaria, numerum referatur: ipſi autem Converſi non recipiantur ante vigeſimum ætatis ſuæ añum & niſi ſaltem præcipua Doctrinæ Chriſtianæ capita noverint.

Demum Superiores diligenter exquirant, quo ſpiritu, qua mente, ac voluntate id regularis vitæ genus elegerint, quem ſibi finem propoſuerint, num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, & ut Deo liberiùs famulari poſſint, an potiùs levitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animo ducantur, & an eorum parentes ope, & ſubſidio ipſorum indigentes deſtituantur.

Provideant quoque, ut omnes, etiam converſi recipiendi priuſquam ad habitum regularem admittantur, ab ijs quibus munus hoc incumbit, de regula, quam profeſſuri ſunt, tribus votis eſſentialibus, ſtatuque regulari, & alijs cujuſque Ordinis peculiaribus inſtitutis, & conſtitutionibus diligenter inſtruantur. Et quia quarundam Religionum moris eſt, nedum Converſos ad profeſſionẽ admittendos verum & Oblatos, ut vocant, recipere, circa ipſorum Oblatorum receptionem unaquæque religio ſuas peculiarea Conſtitutiones; ſpecialiaque inſtituta obſervare teneatur.

Statim atque Novitij ad habitum recepti, & in locum Novitiatus introducti fuerint, per generalem omnium peccatorum confeſſionem totius anteactæ vitæ conſcientiam diſcutiant, & expurgent.

Quòd verò ad loci qualitatem uniuſcujuſque Novitiatus ſpectat, locus hujuſmodi propria clauſura ab ea parte Conventus, & Monaſterij, in qua degunt Profeſſi, ſegregatus ſit, atque diſtinctus, habeatque tot ad dormiendum cellulas ſeparatas, quot erunt numero Novitij, vel dormitorium ita capax, ut pro ſingulis ſinguli lectuli commodè ſterni poſſint, in quo etiam cellula, vel certus, ac determinatus locus pro Magiſtro, ejuſque ſocio reperiatur.

In eo etiam, præter alias communes commoditates, aptus locus adſit ad ſpirituales collationes, ſeu conferentias faciendas, ac lectiones, inſtructionesque Magiſtri audiendas, & in quem hyemis tempore ad calefaciendum ſe igne communi recipiant.

Oratorium inſuper, ſeu Cappella, ſi commodè fieri poterit, ad Novitios in ſpiritualibus, præſertim in ceremonijs, Eccleſiaſticiſque functionibus exercendos.

Hortus quoque peculiaris ad honeſtam recreationem benè concluſus, atque munitus adſit, ſin minus, horum cæteris Fratribus communem recreationis tempore ingrediantur. Ipſis verò Novitijs ibi commorantibus, curabit Magiſter cum loci Superioris auctoritate (ſi opus fuerit) ne in eundem quiſquam alius ingrediatur.

Ad hujuſmodi locum Novitiatus nemini ejuſdem, vel alterius Ordinis regulari etiam Conventus, & Monaſterij Officiali, ullo unquam tempore ſub quovis prætextu aditus pateat, præterquam Magiſtro, ejuſque ſocio, ac etiam Monaſterij, aut Conventus Superiori, ſi quandocunque ingrediendum ſibi neceſſariò exiſtimaverit, quo tamen caſu aliquem ſemper ex ſenioribus cõventus, vel Monaſterij Patribus ſocium aſſumat.

Hujus loci clauſuræ clavis apud Magiſtrum ſemper aſſervetur, illiq; ſoli liceat ex gravi tantùm cauſa ingreſſum illuc alicui permittere: ſi quis autem Novitiorum quempiam alloqui voluerit, Magiſtro præſente, & non aliter alloquatur.

Novitiorum Magiſtro ſocius, ſi per Novitiorum inſtruendorum multitudinẽ neceſſarius fuerit, vita, & moribus (quoad fieri poterit) conſimilis deputetur, qui in his, quæ ad Novitiatus regimen ſpectant, dicto Magiſtro immediatè ſubjectus exiſtat, eliganturque tàm Magiſter, quàm ſocius per Provinciale Capitulum, per trieñium ad minus onus hujuſmodi ſubdituri. Quòd ſi aliquo caſu extra tempus capitulare nova loca Novitiatus concedi contingat, tunc electionem Magiſtri Novitiorum, & ſocij hujuſmodi in his novis locis per Generalem, vel Provincialem, ſeu Miniſtrum, aut eorum Viſitatores, ſeu Vicarios, de Diffinitorum tamen, vel graviorum aliorum Patrum conſenſu fieri permittatur: idemque ſervetur, ſi intra triennium, alterum, vel utrunque urgenti aliqua de cauſa ex illis locis amoveri, vel mori contigerit, in cujus, vel quorum locum alij conſimiles ſubrogari debeant.

Tam Novitiorum Magiſter, quàm ſocius ab ijs omnibus officijs, oneribuſque vacationem habeant, quæ Novitiorum curam, & regimen impedire valeant. Ipſe Magiſter ſacerdotali ordine ſit initiatus, ac in quinto ſaltem ſupra trigeſimum ætatis ſuæ anno conſtitutus, & per deceñium à profeſſione emiſſa in religione perſtiterit: Socius verò trigeſimum annum excedat, ſintque ambo doctrina, & quantum per Superiorum diligentiam, & vires fieri poterit, vitæ etiam anteactæ exemplo præſtantes, orationi a præterea, & mortificationis operibus addicti, prudentia, charitateque referti, non ſine affabilitate graves, zelum Dei cum manſuetudine præſeferentes: ab omni cordis, ac animi perturbatione, iræ præſertim, & indignationis, quæ in ſe, & erga alios charitatem impedire conſueverunt, quam longiſſimè alieni & tales demum, qui in omnibus ſeipſos bonorum operum exemplum præbeant, ut ij, qui eorum curæ ſubſunt, illos non tam metuant, quàm revereantur, nec illis unquam detrahere quicquam poſſint.

Habere etiam Magiſter plenam, & abſolutam poteſtatem circa Novitiorum inſtitutionem, ac Novitiatus regimen, ita ut in illis nemini (Viſitatoribus, ac Superioribus majoribus, vel etiam localibus exceptis) quovis colore ſe ingerere liceat.

Curam adhibeat diligentem, ut Novitij omnes in regulari diſciplina ſedulo exerceantur, agnoſcantque præcipuè divinæ, qua digni facti ſunt, vocationis præſtantiam, & excellentiam, quæ vera ſit atque perfecta votorum ſolemnium, & quàm neceſſaria cujuſque Ordinis Conſtitutionum obſervantia, modum in oratione, tum vocali, tum mentali fructuosè perſiſtendi, illicitas paſſiones, & vitia (ad quæ natura per peccatum labefactata omni

omni tempore prona eſt, atque proclivis) per ſenſuum cuſtodiam, & mortificationem cohibendi, auſteritatem, jejunia, cilicia, diſciplinas, conſcientiæ puritatem, crebram illius diſcuſſionem, Sacramentorum frequentiam, confeſſionis præſertim, quæ bis ſaltem ſingulis menſibus fiat, per aperitionem quotidianam motuum internorum, cordis, & tentationum manifeſtationem, per exercitium humilitatis circa viliora miniſteria, per modeſtiam in omnibus actionibus, diuturnumque ſilentium.

Quilibet Novitius bis quotidie orationi mentali, & vocali incumbat, unuſquiſque ſecundum propriam capacitatem, & ordinem ſibi à Magiſtro præſcriptum, ac pluries in die propriam conſcientiam unuſquiſque examinare contendat. Ipſi autem Magiſtro ſoli Novitiorum confeſſiones audiendi cura committatur. Liceat tamen Superiori, etiam locali, ſi ita expedire judicaverit, vel per ſeipſum, vel per alium ab eo deputandum, ſemel, aut bis in anno eorundem Novitiorum confeſſiones audire.

Quotidie Miſſæ ſacrificio interſint, & ſtatutis horis in Choro, nocturnis, diurniſque divinis Officijs aſſiſtant.

Exercitationibus etiam corporalibus vacent, legant, vel ſcribant res ſpirituales, modeſtam animi recreationem interponant, quæ in ſolitario loco, & commodo extra Novitiatum ſemel in hebdomada, vel in alternis ſaltem hebdomadibus longior ſtatuatur, fiatque ſemper Magiſtro præſente, vel ſocio, qui multum invigilent, ne duo ab aliis commorentur disjuncti, atque eo tempore, cujuſque, in quam natura feratur, propenſionem ſcrutentur.

Non liceat eis, durante Novitiatus, & probationis tempore, unà cum Profeſſis, niſi in Choro, in eccleſia tempore officiorum, in proceſſionibus, aut in cœnaculo cauſa refectionis commorari, nec permittatur eis Profeſſos domo exeuntes comitari.

Pro communibus, & propriis cujuſque neceſſitatibus, quæ accidere poſſunt, unus ex Novitiis ipſis, ætate, moribuſque provectior deputetur, qui abſente ſocio, Magiſtro permittente, omnia, prout opus fuerit, agat, cui etiam januæ cuſtodia, & rerum levioris momenti proviſio intra Novitiatum committi poterit.

Cùm autem, licèt Clericorum bene inſtituendorum cura debeat eſſe præcipua, Converſorum tamen religioſa inſtructio nõ ſit prætermittenda, quin potius æquanimiter amplexanda, quandoquidem ſatis exploratum eſt, iſtorum etiam, cum regulam profiteantur eandem, perfectam edocationem, tum religioni decorem, & ornamentum, tum aliis Chriſti fidelibus ædificationem, exemplum, atque utilitatem afferre. Converſis ipſis à Clericorum Novitiatu ſeparatus ad dormiendum locus (quantum commodè fieri poterit) aſſignari præcipitur. Illi tamen hac ſeparatione non obſtante Magiſtro Novitiorum, ſeu Superioribus Monaſteriorum, & Conventuum juxta cujuſque Ordinis Statuta, & Conſtitutiones ſubditi eſſe, & obedientiam præſtare debebunt, à quo non tantum circa corporalia obſequia probandi, & exercendi, verum etiam, pro eorum capacitate, & commoditate, de ſpiritualibus, præſertim de modo mentaliter orandi, diligenter inſtruendi erunt, quod ut commodiùs fiat, ad Capitula, & ſpirituales Conciones, quæ per Magiſtros Novitijs fieri ſolent, accerſiri debeant, & in Eccleſiis ſtatutis horis conveniant, niſi tunc in ſuis officiis actualiter occupati fuerint.

Tempore verò probationis elapſo, ij tantùm, qui non ſolum religioſæ perfectionis capaces; ſed ad laborem corporalem apti novo, ac diligenti examine reperti fuerint (dummodo ætatis ſuæ añum, quo ad Clericos decimumſextum, quo verò ad Converſos, vigeſimumprimum exceſſerint) ad profeſſionem admittantur. Sed qui ad Converſorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum ſtatum tranſire, etiam durante tempore probationis, non poſſint.

Superior cujuslibet Conventus, in quo Novitiatus fuerit conſtitutus, particularem librum habeat, in quo uniuſcujuſq; Novitij profeſſio regiſtretur, illamq; Novitius profeſſus propria manu, & duo teſtes, qui præſentes fuerint, ſubſcribant.

Converſus verò literarum ignarus, profeſſus, in eorundem teſtium, qui ſe ſubſcripſerint, præſentia propria manu ſignum Crucis apponat, aſſerveturque liber, & cuſtodiatur in Archivio, ubi ſcripturæ ad Monaſterium, ſeu Conventum pertinentes reponi conſueverunt.

Quia verò in quibuſdam Ordinibus filiationis uſus eſt receptus, declaratur, quod licet decretum ſit, ut Novitiis educandis certa Monaſteria, aut Conventus deſignata quilibet Ordo habere debeat, licitum tamen ſit Superioribus Monaſteriorum, & Conventuum hujuſmodi Ordinum, in quibus filiationis uſus receptus eſt, eos quos prænarratis qualitatibus ſuffultos repererint, in ſuorum locorum filios juxta cujuſque Ordinis conſtitutiones adſcribere, ſicque adſcriptos, cùm juxta præſentes inſtitutiones, & aliàs ſervatis ſervandis ad Ordinem recepti fuerint, ad loca Novitiatuum cum teſtimonialibus literis tranſmittere, ubi tanquam dictorum Conventuum, ſeu Monaſteriorum filij, eorundem nomine, & inſtantia recipi, ac in Novitiatu probari, & deinde antequam ad eadem Monaſteria, ſeu Conventus filiationis hujuſmodi remittantur, in profeſſorio ad perfectionem, ut permiſſum eſt, exerceri debebunt.

Porrò, ne loca unius Monaſterij, ſeu Conventus ab alio præoccupentur, Capituli generalis, aut provincialis partes erunt, numerum præſcribere pro omnibus, & eam ſimiliter rationem circa alimentorum contributionem, ſi opus fuerit, inire, ac ſingulis Conventibus, & Monaſteriis præſcribere, quæ magis expedire videbitur.

Ut autem Novitii jam in Profeſſorum numerum, ſicut præmittitur, recepti melius in bono ſpiritu regulariſque diſciplinæ obſervantia ſtabiliantur, & confirmentur, mandatur, ut ſtatim poſt profeſſionem emiſſam, ſi in Conventibus, aut Monaſteriis pro Novitiatibus aſſignatis locus aderit ſecundi Novitiatus, ſive Profeſſorij ab ea, quæ Novitiorum eſt, atque antiquorum Profeſſorum habitatione diſtinctus, & ſegregatus, ibi collocentur, ſi Monaſterium, aut Conventus eos alere queat, ſin minùs, in alium commodiorem Conventum, aut Monaſterium transferantur, in quo is locus cum requiſitis ad Novitiatum ſupranarratis reperiatur, vel accommodetur, aut de novo conſtruatur.

Ab hoc tamen illæ Religiones excipiuntur, quæ

ſuarum

Digitized by Google

ſuarum conſtitutionum, ſeu inſtitutorum vigore majoris temporis curſu novos profeſſos intra novitiatum detinere conſueſcunt, quibus in hac parte non derogatur, illis tamen permittitur, ut, prædictis earum conſtitutionibus non obſtantibus, idipſum facere poſſint, ſi id rationi, ac religioni magis expedire dijudicaverint, quibus in locis degant ſub regulis, & modo vivendi adhuc arctiori, quàm ſervent antiquiores profeſſi, ita quòd in negotiis monaſteriorum, aut conventuum non ſe intromittere, nec communibus tractatibus intereſſe, neque alicujus exterioris obedientiæ officium exercere debeant, ibique permaneant, quouſque ad ætatem ſacris Ordioibus ſuſcipiendis ſufficientem devenerint, vel ſaltem per triennium poſt profeſſionem, quo etiam tempore poterunt, quinimo & debebunt litterarum ſtudiis operam navare ſub directione, ac regimine Superioris, qui eas qualitates habeat, quib⁹ novitiorum Magiſtrum præditum eſſe oportere dictum eſt.

Declaratur tamen, quòd propter præmiſſa non cenſeatur conceſſa licentia recipiendi novitios, niſi in locis pro novitiatu deſignatis, aut impoſterum deſignandis, & pro numero dumtaxat in eorum ſingulis præſcripto, vel præſcribendo.

Denique ſi illi qui inter Religioſos gradu, & ordine Superiores ſunt, & alij, ad quos ſpectat, in prædictis omnibus, vel eorum aliquo deliquerint, ſeu quovis modo contrafecerint, officiorum omnium, quæ tunc obtinebunt, privationem, gravioreſque pro modo admiſſæ culpæ pœnas, ſe ſubituros certò ſciant. Datum Romæ apud S. Petrum die 19. Martij 1603.

Ant. Seneca, Refor. Apoſt. Secr.

Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimoquarto, Indictione ſeptima, Pontificatus autem Sanctiſſimi Domini N. D. Vrbani divina providentia Papæ VIII. Anno eius ſecundo, die vero vigeſimaſexta menſis Octobris, ſupradicta Decreta tam Sacræ Congregationis Concilij, quàm ſan. mem. Clemen. VIII. affixa, & publicata fuerunt ad Valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranen. & Principis Apoſtolorum; necnon in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per nos Camillum Fundatum, & Iulium Marzitellium Curſores Sanctiſſimi.

Brandimartes Latinus Pro magiſtro DD. Curſ.

DE CONVERSIONE Conjugatorum.

Cap. Præterea.

SVMMARIVM.

1 *PRofeſſus de uxoris licentia poteſt, & debet à monaſterio revocari, ſi uxor ſit ſuſpecta, & continentiam non promiſerit.*

2 *Secus ſi promiſerit continentiam, ſive ſit ſuſpecta, ſive non.*

3 *Vxor iuvenis, quæ dedit viro licentiam profitendi, & caſtitatem vovit, an cogenda ſit non ſolum ingredi monaſterium, ſed etiam profeſſionem emittere.*

4 *Profiteri an, & quando aliquis præcisè cogi poſſit.*

5 *Vxor quæ dedit viro licentiam ingrediendi religionem ſed caſtitatem non vovit, an poſſit directè virum repetere, & ille propria authoritate exire, & num. ſeqq.*

Et quid ſi ſit iuris conſcia, num. 7, verſ. Prædictam concluſionem.

6 *Iudex in materia peccati ex officio providere poteſt ubi clauditur os agenti.*

7 *Maritus, cuius profeſſio non tenet, peccat ſi ſe ab uxore alienet, aut ei cauſam adulterandi præbeat.*

8 *Votum religionis emiſſum à coniuge de licentia alterius non ſolemnizatur, niſi votum remanentis in ſæculo ſit perpetuum; ſecus ſi temporale durante vita ingreſſi.*

9 *Vxor ſenex & non ſuſpecta ut poſſit in ſæculo remanere cum ſimplici voto caſtitatis, & vir ad religionem tranſire, an requiratur licentia Epiſcopi, & num. ſeq. uſque ad num. 17.*

10 *Diſſimulatio aliquando accipitur pro approbatione.*

11 *Matrimonij ſeparatio non poteſt fieri ſine authoritate eccleſiæ, & num. 13. & ſeqq.*

12 *Profeſſio facta à coniuge de licentia alterius caſtitatem voventis, tenet, etiam ſine Epiſcopi licentia.*

13 *Coniux tranſire non debet ad religionem altero in ſæculo remanente cum voto caſtitatis ſine licentia Epiſcopi.*

14 *Vxor quando dicatur ſenex, & ſterilis ad hoc ut poſſit in ſæculo remanere cum voto caſtitatis, relinquitur arbitrio Epiſcopi, & num. ſeq.*

15 *Intellectus cap.* Si vir & uxor, 27. q. 2.

16 *Actus contra iuris prohibitionem valet, ſi idem vel alia iura dicant factum valere.*

17 *Epiſcopus non poteſt concedere licentiam uxori, cuius vir ad religionem tranſivit ingrediendi monaſterium Monialium, & ibi degendi cum ſimplici voto caſtitatis, & num. ſeq. uſque in finem.*

18 *Epiſcopus ita demum poteſt concedere licentiam ingrediendi ſepta monaſterij Monialium, ſi cauſa ſit neceſſaria, & reſpiciat monaſterium ipſum non autem perſonam ingredientis.*

19 *Monaſteria Monialium ingredientes de Epiſcopi licentia ex cauſis litium matrimonialium, adulteriorum, & alijs huiuſmodi incidunt in excommunicationem.*

20 *Licentia ingrediendi monaſteria Monialium pro mulieribus coniugatis an & quomodo à Sede Apoſtolica concedatur.*

1 PRÆTEREA. Si vir de uxoris licentia profitetur, & ipſa uxor ſuſpecta nec continentiam vovet, nec religionem ingreditur, Epiſcopus virum uxori reſtituet. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cum quo conſentiunt Butr. Cardinal. Anchar. & Abb. Sed ſecundũ Jo. de Anan. hoc intendit juxta verum intellectum, Si vir ſine licentia Diœceſani profitetur, & ipſa uxor ſit juvenis, & ſuſpecta, non continentiam vovet, nec religionem ingreditur, Epiſcopus virum uxori reſtituet. Et ſic Jo de Anan. videtur fundare reſtitutionem viri in omiſſione licentiæ Diœceſani: tamen non eſt recedendum ab intellectu Jo. Andr. & communi, quia Epiſcopi licentia non requiritur de neceſſitate, & ad validandum ingreſſum, ſed de boneſtate tantum, ut ingreſſus ſit licitus, ut dicam infra *in ult. notab.* Communis diviſio. Secunda ibi, *dicimus.*

2 Nota primò ex illis verbis, *nec perpetuam caſtitatem vovente*, quod ſi uxor de cujus licentia maritus

ritus profeſſionem emiſit continentiam vovit, vir ejus non poteſt de Monaſterio revocari. Quod hober locum ſive uxor ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia; ſive ſit juvenis, & ſuſpecta: utroque enim caſu tenet irrevocabiliter ingreſſus viri. Sed in hoc eſt differentia ſecundum Hoſtien. *hic in fin.* quod ſi uxor ſenex ſit, & non ſuſpecta, poteſt in ſæculo remanere, ut eſt textus in c. *Cum ſis*, & ibi dixi *infra eod.* Sed ſi ſit juvenis, & ſic ſuſpe-
3 cta, cogenda eſt monaſterium ingredi. In hoc tamen diſcrepant Innoc. & Hoſtien. quod Iñocen. cenſet hoc ſecundo caſu uxorem eſſe cogendam intrare monaſterium, non quidem ut fiat Monacha, & monialiter vivat, ſed ut cuſtodiatur à vagatione, & refrænetur ne luxuriari poſſit. Ad hoc cap. *Vxoratus, in fin. infr. eod.* & idem notat ipſemet Innoc. infra in cap. *Significavit*, ſed Hoſtien. tenet uxorem ſuſpectam poſtquam licentiam dedit, & continentiam vovit, cogendam eſſe ad ſolemnem profeſſionem; idque probat duplici ratione. Prima eſt, quia jura non admittunt hujuſmodi commixtionem non profeſſorum cum profeſſis, cap. *Clerici*, & cap. *Vidua, ſupra tit. proxim.* Secunda eſt, quia uxor, quæ licentiam dedit, non peccavit, ut debeat poni in ergaſtulo, ſicut dicitur in cap. *De lapſis*, 16. q. 6. in cap. *Si quis rapuerit*, 27. q. 1. & in c. *Gaudemus, infr. eod.*

4 Nec obſtat ſi dicatur. Sicut nemo præciſè cogitur ordinari, cap. *Quæris, de ætat. & qual.* ita nec præciſè cogitur profiteri, arg. cap. *Integritas*, 32. *qu.* 1. Quia reſpondet Hoſtien. hoc procedere in eo, cui non eſt quod imputetur; alioquin cogitur non ſolum monaſterium ingredi, ſed & profeſſionem emittere, cap. *Fraternitatis*, 32. *diſt.* & d. cap. *Gaudemus.* Præterea uxor ab initio non cogitur profeſſionem emittere, niſi cauſativè, videlicet ut viri ingreſſus ſit validus. In ipſa ergo eſt ab initio utrum ad hoc velit ſe adſtringere. Cenſetur autem ſe tacitè adſtrinxiſſe ex quo marito licentiam dedit, & vovit; & propter hoc recepta eſt illius profeſſio. Unde niſi id ſervet, ad quod tacitè ſe obligavit, peccat; & ideo eſt cogenda, arg. l. *Sicut*, C. *de act. & obligat.* nec ejus profeſſio dicetur abſolutè involuntaria, cùm habeat fundamentum in radice taciti conſenſus præexiſtentis. Cum opinione Hoſtien. quæ ante eum fuit Tancredi, tranſeunt *hic* Butr. *n.* 10. Anchar. *n.* 3. & in c. *Significavit, infr. eod.* Jo. Andr. *num.* 4. Butr. *eod. num.* Cardin. *num.* 2. & alii communiter, & pro ea ſunt textus aperti non cavillando in d. cap. *Cum ſis*, §. 1. & in d. cap. *Significavit*, §. *fin.* eamque pluribus rationibus confirmat gloſ. in eodem c. *Significavit.* Et quamvis gloſ. ipſa poſtmodum videatur inclinare, ut talis juvenis ſuſpecta, quæ vovit, non ſit cogenda ad religionem tranſire, ſed vir debeat illi reſtitui officio judicis: hoc tamen eſt verum quando mulier dedit licentiam viro, ſed non vovit continentiam, cum enim vovit, eſt vera prima pars illius gloſſæ, quod ſit præciſè cogenda, ut hic declarat Petr. de Anchar. *n.* 3. Sed Jo. Calder. conciliat opiniones fœdere diſtinctionis, videlicet aut uxor, quæ dedit viro licentiam profitendi, & ſimpliciter vovit continentiam, erat juris conſcia, & compellitur profiteri, c. *Qui uxorem*, 33. q. 5. Aut erat juris inſcia: & tunc compellitur eſſe in monaſterio, ſed non profiteri, arg. l. *Cum de indebito*, *ff. de probat.* Et hæc Calder. diſtinctio placet *hic* Abb. Panorm. *num.* 8. *verſ. Io. Calder. dicit*: & noviſſimè Baſilio Pontio *de imped. matr. cap.* 9. §. 1 *verſ. Sed quid.*

5 Secundò nota ad petitionem conjugis non voventis, de cujus licentia alter conjux ingreſſus eſt religionem non revocari ingreſſum, ſed ſolo judicis officio, ut concludunt *hic* Butr. *num.* 4. & Abb.
6 *num.* 8. & ſic nota quod in materia peccati ubi clauditur os agenti, judex ex officio providere poteſt. Ad hoc cap. *Ad noſtram, de iureiur.* & c. *Novit, de iudic.* Sed in hoc oppoſitum tenet Innocen. in cap. *Quidam num.* 3. *infra eod.* ubi tandem reſidet in hac opinione quod non ſolum remanens in ſæculo poſſit repetere conjugem ingredientem monaſterium, ſed etiam ipſe ingrediens poſſit petere conjugem in ſæculo remanentem: & movetur duabus rationibus. Prima eſt, quia unus conjugum vovere non poteſt ſine altero, ac ſi voveat, promiſſum ſolvere non poteſt, c. *Vna ſola*, 33. *qu.* 5.
7 Secunda eſt, quia cùm ejus ingreſſus non teneat, peccat ſi ſe ab uxore alienet, vel ſi ei cauſam adulterandi præbeat, c. *Si tu*, 17. q. 2. c. *Veniens, ſupra tit. proximo.* Idque intelligit Innocent. procedere etiamſi de voluntate conjugis, non tamen voventis intraſſet, cum prædictæ rationes æquè vigeant, cum tranſit ea invita, vel non vovente. Licet ſubdat tutius eſſe ut reductio ad conjugem fiat officio judicis, quàm ad petitionem conjugis. Eamdem opinionem tenet Vincent. infra in c. *Significavit*, & ſequuntur *hic* Jo. Andr. & Anchar. ambo *num.* 3. Similiter refert Abb. Antiq. *hic nu.* 2. Petrum Magiſtrum ſuum tenuiſſe quod ingreſſus religionem de voluntate conjugis poterat exire etiam authoritate propria, niſi qui remanſit in ſæculo vellet ſe ad continentiam obligare. Nam cum hic dicatur, ut ingreſſus poſſit, & debeat de monaſterio revocari, ſi ipſe voluerit coactionem prævenire, & facere de neceſſitate virtutem, non videtur non poſſit. Non tamen egreſſus poterit debitum exigere, d. cap. *Quidam, infra eodem.* Ita Abb. Antiq. cum quo tranſeunt Joann. Andr. & Anchar. proximè citati.

Prædictam concluſionẽ quod maritus revocari poſſit ex monaſterio, non obſtante quod profeſſus fuerit de licentia uxoris non voventis, limitant aliqui, & præſertim Abb. *hic num.* 4. *verſ. Ego putarem*, ut non procedat ſi uxor fuiſſet certificata, ſeu fuiſſet juris conſcia, quia tunc dando licentiam videretur tacite continentiam vovere; & ſic non revocaretur ingreſſus mariti. Ratio eſt quia qui vult unum, cenſetur velle omne id, per quod pervenitur ad illud, cap. *Prudentiam, de offic. deleg.* l. *Ad rem mobilem*, & l. *Ad legatum*, *ff. de Procur.* facit cap. *Vidua, ſupra tit. prox.* Sed ingreſſus mariti non poteſt irrevocabiliter fieri, niſi uxor voveat continentiam, cap. *Cum ſis, infra eod.* Ergo dando licentiam marito ingrediendi, videtur tacitè vovere. Ad hoc allegatur, c. *Qui uxorem* 33. *quæſt.* 5. d. cap. *Veniens*, gloſ. in cap. *Seriatim, in verb. Poſt mortem.* 32. *diſt.* & gloſ. in cap. *Ex parte, il primò, in ver. Conſentientem*, & ibi Abb. *num.* 4. & 8. *infr. eod.* Item gloſ. in cap. *Agathoſa, in verb. Vel ipſa, in fin.* 27. *qu.* 7. Roſell. *in verb. Impedimentum* 2. *in princ.* Tabien. *in ver. Matrimonium*, 1. *quæſt.* 3. *num.* 4. Sylveſt. *Matrimonium*, 8. *q.* 12. *verſ. Quantum*, Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *quæſt.* 8. *art.* 4. *col. penult.* & ex modernis Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 8. §. 9. & Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 33. *num.* 14. & videtur hæc opinio ſatis rationabilis, ſed tamen multum re-

reſtringit hanc litteram, quæ generaliter loquitur, & non fuodat ſe in ignorantia uxoris, ſed in eo quod caſtitatem non promiſit.

Præterea ſi uxor juris conſcia dando licentiam marito profitendi cenſeretur tacitè vovere, hinc ſequeretur, ut ſi eſſet juvenis, teneretur etiam monaſterium ingredi, vel ut compeſceretur à vagatione ſecundum opinionem Innocentij, vel ut ſolemnem profeſſionem emitteret, ſecundum opiniooem Hoſtien. de qua ſup. *in primo notab.* cum uxor juvenis viro ad religionem migrante non poſſit in ſæculo remanere propter periculum fornicationis, ut in d. cap. *Cum ſis*, & in cap. *Vxoratus, infr. eodem.* Quod tamen eſſet ſatis durum; & vix Doctores ad perpetuam clauſuram arctant mulierem, quæ expreſſo caſtitatis voto ſe obſtrinxit. In hoc tamen videntur convenire, ut mulier in dubio præſumatur juris ignara, niſi probetur certificata. Ad quod induco litteram d. cap. *Cum ſis, infra eod.* [Cum ſis, inquit, prædictus ſcientia litterarum, ignorare non debes Sanctorum Patrum conſtitutioni eſſe contrarium, ut vir uxore ſua, aut uxor viro ſuo non aſſumente religioois habitum debeat ad religionem tranſire. Atque ita improbatur ibi ignorantia propter ſcientiam litterarum: ergo rudibus, & imperitis ſicuti ſunt mulieres, milites, agricultores, & alij de quibus in d. l. *Cùm de indebito*, permiſſum eſt illam conſtitutionem ignorare. Unde regulariter ſecus eſſet in maſculo d. c. *Qui uxorem, 33. quæſt. 5.* & declarat *hic* Abb. *in fin.*

8 Tertiò nota, votum profeſſionis emiſſum à conjuge de licentia alterius conjugis non ſolemnizari, niſi altero religionem ingrediente, aut perpetuæ caſtitatis votum emittente: & ſic videtur non ſufficere votum temporale quamdiu vixerit ingreſſus ſecundum Anton. de Butr. *hic n. 3.*

9 Ultimò nota ibi, *ignorante Epiſcopo*; conjugatum non debere ingredi religionem, & profiteri ſine licentia Diœceſani, de quo tamen dic ut in ſequenti quæſtione.

Lucius propoſuerat ingredi Religionem Capuccinorum, & uxor conſentiebat, & monaſterium Monialium S. Claræ intrare parata erat, & in eo quoad viveret perſeverare cum ſimplici voto Caſtitatis: ſed cum eſſet quinquagenaria ſolemniter profiteri non intendebat. Quæſitum eſt an Epiſcopus poſſet impertiri licentiam Lucio tranſeundi ad Religionem, & uxori monaſterium intrandi cum ſimplici promiſſione continentiæ.

Hæc quæſtio duas habet inſpectiones. Prima eſt, An uxor in quinquageſimo ætatis anno dicenda ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia, adeò ut cum voto caſtitatis remanere poſſit in ſæculo, & hanc partem pleniſſimè examino infra in d. c. *Cum ſis*. Secunda inſpectio eſt quatenus ſit ſenex, & non ſuſpecta, & continentiam voveat, an Epiſcopus prædictis conjugibus poſſit concedere licentiam petitam.

Et hæc inſpectio ſimiliter habet duas partes. Altera eſt, An ad hoc ut maritus tranſire poſſit ad religionem, & uxor non ſuſpecta in ſæculo remanere cum ſimplici caſtitatis promiſſione, requiratur licentia Diœceſani. Altera eſt, An Epiſcopus dare poſſit licentiam uxori monaſterium ingrediendi, non ut ibi ſit monialis, nec Regularem vitam ducat; ſed perpetuò degat in habitu ſæculari voto Caſtitatis obſtricta.

Quoad primam partem putant nonnulli ad hoc ut uxor ſenex, & non ſuſpecta poſſit in ſæculo remanere, & vir ejus ad religionem migrare, præter votum caſtitatis deſiderari etiam licentiam Epiſcopi, per tex. in cap. *Si vir & uxor, 27. q. 2.* ubi diſponitur, ut ſi vir, & uxor divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, & pro hac parte facit text. in d. cap. *Cum ſis*, dum dicit Epiſcopum poſſe diſſimulare ut ſi uxor ſit ſenex, & ſterilis, ea in ſæculo remanente & caſtitatem promittente, ad religionem tranſeat vir ejuſdem. Verba enim illa, *diſſimulare poteris*, intelliguntur ibi à gloſ. & DD. de diſſimulatione approbationis. Ad idem videtur textus hic dum ponderat profeſſionem fuiſſe emiſſam ab altero ex conjugibus Epiſcopo ignorante.

11 Quæ ponderatio inepta eſſet ſi Epiſcopi ſcientia aut conſenſus non requireretur. Atque ita hunc textum ad hoc expendunt Butr. *n. 2. & 5.* & Abb. *n. 3.* addentes rationem, quia cum agatur de diſſolutione matrimonij quoad thorum, non debet hoc fieri ſine licentia Epiſcopi, c. 1. *De conſang. & affinit.* c. *Significavit*, ibi, *vices Archiepiſcopi, &c. inſ. eod.* Et huic opinioni videtur adhærere gl. *hic in ver. Revocari*, dum ait; Si talis eſt uxor, quæ non poſſit eſſe in ſæculo ſine ſuſpicione fornicationis, non ſufficit ſola licentia uxoris ad hoc ut vir tranſire poſſit ad religionem, niſi & ipſa convertatur. Si verò ſenex eſt, ſufficit ſola licentia, interveniente Epiſcopi authoritate, & ipſa voveat. Idem tenet Hoſt. in d. c. *Cum ſis, n. 3. in ver. Permittas*, dicens: nam ſine te, qui es Epiſcopus, non poſſunt talia expediri, ut notatur in c. *Significavit, inf. eod.* in c. 2. & c. *Continebatur de deſponſ. impub.*

12 Tu diſtingue. Aut quæritur an licentia Epiſcopi requiratur ad validitatem profeſſionis, & quidquid dixerit Majolus *de Irregular. lib. 1. c. 4. num. 5.* tenendum eſt ingreſſum valere, licet Epiſcopali licentia non præceſſerit: nam nec Clerici requirunt aſſenſum Epiſcopi, ut neceſſarium, c. *Duæ, 19. q. 2.* & ibi notat Vincent. & Jo. Andr. *hic in princ.* Et probatur efficaciter in hoc textu ubi profeſſio facta fuit à marito de licentia uxoris ignorante Epiſcopo; & tamen in fine diſponitur ut maritus ita demum poſſit, ac debeat è monaſterio revocari, ſi uxor non promiſerit caſtitatem. Ergo ſi caſtitatem promiſerit, maritus revocari non poterit, & ingreſſus valebit non obſtante Epiſcopi ignorantia. Idem deducitur ex c. *Vxoratus, infr. eod.* ubi nulla fit mentio de licentia Epiſcopi; imò inſcriptio directa eſt Prioribus, & Fratribus S. Joannis. Et hanc partem poſt Hugonem, & Laurentium tenent in d. c. *Si vir, & uxor, 27. q. 2.* glo. *in ver. Conſcientia*, Archid. & Bellam. & tradunt *hic* Jo. Andr. *n. 1.* Butr. *n. 5.* Card. *q. 2.* Feder. de Sen. *conſ. 37. Caſus talis eſt, n. 2.* ubi ait, quod hic dicitur de authoritate Epiſcopi, vel Vicarij non eſſe de ſubſtantia; nam ſine ipſa valebit profeſſio alio remanente in ſæculo, & vovente, quem refert, & ſequitur *hic* Anchar. *num. 3. verſ. Et hoc videtur tenere*; & Abb. *n. 3. verſ. Sequitur etiam.* Idem notat Præpoſ. in c. *Seriatim, n. 4. 32. diſt.* ubi etiam allegat Abbatem in c. *Vxoratus, infra eod.* Et de conſuetudine non obſervari ut petatur ejuſmodi licentia teſtantur Vincent. Jo. Andr. & Card. ſupracitati. Quod etiam innuit gloſ. in d. c. *Si vir & uxor, in ver. Conſcientia*, dum ait; (Hoc generaliter obtinet, ut

ſemper authoritate Eccleſiæ fiat ſeparatio; ſi tamen ſine authoritate Epiſcopi iſtud fiat, tenet, ut generaliter interpretatur conſuetudo.

13 Aut quæritur an licentia Epiſcopi requiratur de honeſtate; & tenendum eſt requiri ſecundum Vincen. in d. c. *Duæ ſunt*. Innoc. *hic in princ*. Hoſt. *n. 1. in ver. Ignorante*, qui ſupplet verbum *maxime*, & ſequuntur Jo. Andr. Butr. Cardin. Abb. & alij proximè citati. Ratio eſt, ut inquit Abb. *num. 3.* quia cùm per ingreſſum religionis alterius conjugis contingat matrimonij conſummati quoad thorum ſeparatio, non debet hoc fieri, cum ſit Sacramentum in Eccleſia Dei, ſine licentia Epiſcopi. Quam rationem perpendit etiam gloſ. præalleg. in d. c. *Si vir, & uxor*, dum dicit, hoc generaliter obtinere ut ſemper authoritate Eccleſiæ fiat ſeparatio.

14 Præterea ad hoc ut valeat profeſſio mariti, requiritur, ut uxor remanens in ſæculo ſit ita ſenex, & ſterilis, ut non ſit ſuſpecta de incontinentia, juxta text. in c. *Cum ſis, inf. eod.* Quando autem mulier ad hunc effectum dicatur ſenex, jura non præſcripſerunt. Et ſterilitas quamvis ut plurimum contingat mulieribus in quinquageſimo anno, l. *Si maior quinquagenaria*, C. *de legit. hæred.* l. *Si ſterilis*, & ibi gloſ. *in ver. Quinquaginta*, ff. *de act. empti.* Raphael Fulgoſ. *conſ. 212. Quædam mulier, col. 3. verſ. In primo videtur*; tamen aliquando concipiunt etiam poſt quinquageſimum, ut de mulieribus Peruſinis teſtantur Bald. *conſ. 437. Titius habebat Seiam, n. 9. lib. 5.* & Angel in d. l. *Si maior*. Tota igitur hæc materia relinquitur arbitrio Epiſcopi perſpecta ætate, complexione, fœcunditate ac temperantia uxoris remanentis in ſæculo, ut poſt multa concluſimus in d. c. *Cum ſis, in fin.* Et conſequenter priuſquam Diœceſanus ſingulas circumſtantias examinaverit, & arbitratus fuerit mulierem poſſe in ſæculo morari ſine periculo fornicationis, licere non debet viro religionem tranſire; quod apertè tenet *hic* Butr. *n. 5.* dicens. [Quia agitur de diſſolutione matrimonij, quod ſpectat ad Epiſcopum, & examinare cauſam an ſcilicet alter remanens in ſæculo dicatur tranſiſſe dies ſuos an non, & an poſſit honeſtè ſine altero remanere in ſæculo ſine ſuſpicione turpitudinis; ideò requiritur præſentia Epiſcopi, quia arbitrari ſpectat ad ipſum; & ideò ſatis neceſſaria videtur mihi hæc ſolemnitas in conjugato, cùm agatur de diſſolvendo matrimonio, quod debet fieri authoritate Epiſcopi, ne cõtingat ut oppoſitum declaret; & ſic jam ſervare feci, ſed ne hoc poſtea revocaretur in dubium, tutius foret ex officio aliquid ſuper hoc interloqui.] Hæc Butr. Qui tamẽ ſubdit, ſi daretur ingreſſus religionis ſine Epiſcopi licentia, & conſtaret notoriè perſonam remanentem nõ eſſe ſuſpectam, teneret ingreſſus, quia impoſſibile eſt ut Epiſcopus aliter declaret.

15 Et inhærendo ſupradictæ diſtinctioni non obſtant, quin potiùs favent jura in contrarium adducta: nam quod dicitur in d. cap. *Si vir, & uxor, 27. q. 2.* procedit de conſilio, non autem de præcepto ſecundum gloſ. *ibi, in ver. Conſcientia*, Archid. & Bellam. Præterea ſubdit gloſ. illum textum poſſe inteligi in eo caſu, cum conjuges volunt conſtrurre monaſterium, in quo ſe convertant: id enim fieri non debet ſine authoritate Epiſcopi, c. *Nemo, de conſecr. diſt. 1.* & hodie ſtatutum eſt, ſeu potiùs iñovatum decreto Concilij Tridentini, *in cap. 3. ſeſſ. 25. de Regul.* cui intellectui valdè conſonat littera: nam poſt illa verba, *nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat*, immediatè ſubnectitur, *ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco.*

Similiter ponderatio, quæ fit in hac decretali, quod profeſſio facta fuerit ignorante Epiſcopo, intelligitur de honeſtate, & congruentia ſecundum Jo. Andr & alios præallegatos *num. 12.* Nam eodem contextu ponuntur verba illa, *præſentibus Sacerdotibus, & Monachis, & Epiſcopo ignorante*; & ſic potiùs ibi narratur factum, ut advertit Abb. *num. 2.* & hæ ſolemnitates, vel exhibitæ; vel omiſſæ modicum faciunt, ex quo conſtat de profeſſione ſecundum Innocent. *hic in princ.* cujus dictum ſequuntur Jo. Andr. Card. & alij. De honeſtate itidem habet locum approbatio Epiſcopi, quæ elicitur ex d. cap. *Uxoratus, infr. eod.* ibi, Diſſimulare poteris.

16 Accedit quod etſi canones expreſsè probiberent tranſitum conjugis ad religionem ſine authoritate Epiſcopi, tamen cum non procedant ulterius irritando profeſſionem, & ex alio canone profeſſio facta etiam Epiſcopo ignorante declaretur valida, ut hic deciditur in fine, ſequitur ut actus factus contra legis prohibitionem non ſit nullus. Hæc eſt theorica Jo. Andr. in cap. *Ad Apoſtolicam, num. 3. ſupra tit. prox.* quam ibi approbant Butr. *num. 8.* Cardin. *item num. 8. in 7. oppoſit.* Henric. Boich. *circa med.* & alij communiter, habet enim locum eo caſu regula illius textus: Multa fieri prohibentur, quæ tamen ſi fiant, obtineant roboris firmitatem.

17 Quoad ſecundam partem dicendum eſt Epiſcopum nullatenus poſſe impertiri licentiam uxori monaſterium Monialium ingrediendi, atque ibi perpetuò degendi abſque ſolemni profeſſione; quia Sacri Canones improbant hujuſmodi commixtionem non profeſſorum cum profeſſis, cap. *Pervenit, il ſecundo, 18. q. 2.* cap. *Ut Clerics*, & cap. *Vidua. ſupra, tit. prox. cap. 16. verſ. Finito, ſeſſ. 25. de Regul.* Concil. Trident. & notat Hoſt. *hic num. 5.* & Anchar. *num. 3.* & in c. *Significavit, inf. eod.* Jo. Andr. *num. 4.* & Butr. *eod. num.* & Cardin. *num. 2.* Item decreto *cap. 5. eiuſdem ſeſſionis* ſtatutum eſt, ut ingredi intra ſepta monaſterij nemini liceat cujuſcumque conditionis, ſexus, vel ætatis fuerit ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda.

18 Et quamvis in Conſtitutione Bonifacij VIII. quæ incipit, *Periculoſo, de ſtat. Regul. lib. 6.* permittatur ſæcularibus, ut ingredi poſſint clauſuram monaſteriorum Monialium de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia, idemque permittatur in d. *cap. 5. ſeſſ. 25. de Regul.* ibi, Sine Epiſcopi, vel Superioris licentia in ſcriptis obtenta: tamen in d. cap. *Periculoſo*, adjicitur conditio ſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat. Et in d. *cap. 5.* immediatè ſubjungitur; Dare autem tantum Epiſcopus, vel Superior licentiam debet in caſibus neceſſariis. Hæc autem neceſſitas ex ſententia Sacræ Congregationis Concilij debet reſpicere monaſterium ipſum, non perſonam ingredientis. Neque enim Sanctimonialium monaſteria inſtituta ſunt ut ſæcularium commoditatibus, ſeu indigentijs ſubſerviant, d. cap. *Pervenit, il ſecondo, 18. quæſt. 2.*

19 Ac propterea cum in diœceſi Salamantina cõſueviſſent Epiſcopi concedere licentiam mulieribus

bus

bus ingredIendi monaſteria, in eiſque commorandi tum gratia comoditatis, tum ob cauſas urgentes, ut puta litium matrimonialium, adulteriorum ac diſſenſionum inter viros, & uxores, ac his ſimilium cum alia loca non extarent, in quibus majori cum ſecuritate morari poſſent, & quæſiviſſet Epiſcopus an ejuſmodi licentias ſibi concedere liceret. Die 19. Febr. 1604. S. Cong. reſpondit non licere ullo modo Epiſcopis vel permittere, vel licentiam concedere mulieribus, ut ex cauſis ſupranarratis Monialium monaſteria ingrediantur; imo ingredientes incidere in excomunicationem decreto Concilij, atque Summorum Pontificum Cōſtitutionibus impoſitam; quod ſi aliquis caſus acciderit, propter quem expedire videatur concedere talem licentiam, eam obtinendam eſſe à Sede Apoſtolica.

20 Porrò pro monaſterijs Italiæ, & Inſularum adjacentium, ejuſmodi licentiæ conceduntur à Sac. Congregatione Regularium; ultramontes verò per literas Sanctiſſimi in formo Brevis, ſed nonniſi rarò, & ex gravi cauſa, & comittitur Ordinario loci, ut ſi videbitur, ponat mulierem in aliquo monaſterio, cujus tamen Conſtitutiones expreſsè non repugnent, de conſenſu Abbatiſſæ, & Monialium, & Miniſtri Provincialis, aut alterius Superioris earum. Sola autem ingrediatur ſine ullis prorſus ancillis, & non exeat niſi cum videbitur; Vitam, & clauſuram obſervet eo modo, quo Moniales ipſæ, & tamdiu ibi maneat, quamdiu Ordinarius cauſam allegatam durare cognoverit.

DE CONVERSIONE Conjugatorum.

Cap. Verum.

SVMMARIVM.

1 Coniux ante matrimonium conſummatum poteſt altero invito Religionem ingredi; ſed remanens in ſæculo poteſt ad ſecunda vota tranſire.

2 Matrimonium ratum non conſummatum dirimitur per ſolemnem profeſſionem alterius coniugum.

3 Non autem per ſuſceptionem Sacri Ordinis.

4 Matrimonium ex carnali copula confirmatur.

5 Copula carnalis quamvis nihil addat ſubſtantiæ matrimonij, tamen addit quoad multa, ut hic.

6 Diſpenſatio an ſit concedenda, ut matrimonium ratum diſſolvatur per vota ſimplicia à viro emittenda in religione Societatis Ieſu, & num. ſeqq. uſq. in fin.

7 Matrimonium ratum non diſſolvitur per vota ſimplicia.

8 Papa diſpenſat in matrimonio rato non conſummato ex gravi cauſa,

9 Et an ingreſſus in religionem Societatis Ieſu ſit cauſa ſufficiens, & num. ſeq.

Et quid de promotione ad Epiſcopatum, & n. 12.

10 Coniux religionem ingreſſurus cautionem præſtare debet, quod vel religionem profiteri, vel ad coniugium redire debeat infra duos menſes, & num. ſeqq.

11 Et quid poſt Concil. Tridentin.

13 Frigiditatis impedimentum perpetuum dirimit matrimonium.

14 Et ſi superveniat poſt matrimonium ratum, an ſit iuſta cauſa diſpenſandi ſuper eo.

1 VERUM. Ante matrimonium conſummatum poteſt alter coujugum, etiam altero invito religionem ingredi; ſed remanens in ſæculo non poteſt ad ſecunda vota tranſire. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. Primò ponit dictum. Secundò ipſius rationem ibi, *Quia*.

2 Nota primò ex textu caſum notabilem, in quo diſſolvitur vinculum matrimonij contracti per verba de præſenti, ſcilicet per ingreſſum religionis, & ſolemnem profeſſionem in ea emiſſam, dummodo carnali copula non ſit conſummatum, quia cum non fuerint una caro ſimul effecti, ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere, ut in litera concordat cap. *Deſponſatam, 27. q. 2.* cap. *Ex publico*, & cap. *Ex parte, il ſecondo, infra eod.* & in *auth. de Sanctiſſ. Epiſcop. §. Sponſalibus quoque*, ibi, Si verò conſtante adhuc matrimonio, aut vir ſolus, aut uxor ſola intraverit monaſterium, ſolvatur matrimonium, *collat. 9.* & hic notant gloſ. *ultim.* Innocent. *in verb. Satis poteſt*, ibi: Et credimus primi matrimonij vinculum penitus frangi, & Abb. *num. 8.* dicens hanc opinionem à Doctoribus communiter teneri: licet antiqui ſuper hoc variaverint, ut plene notatur, ut in d. cap. *Deſponſatam*, in gloſ. *un. 27. q. 2.* Hodie hoc eſt de fide, ut in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de reformation. matrim. canon. 6.* Si quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.

3 An autem idem juris ſit ſi vir ad ſacros Ordines promoveatur, olim erat controverſum, ut diſſerit gl. in c. *unico, in verb. Sacri Ordinis, de vot. lib. 6.* Sed hodie hoc eſt expeditum in Extravag. Joan. XXII. *Altercationis antiquæ, eod. tit.* quæ declarat ſpeciale eſſe in religionis ingreſſu, ut matrimonium ratum diſſolvatur; ſecus verò in ſuſceptione ſacri Ordinis, quia hoc non reperitur jure cautum, nec per aliquem Sanctorum fuit unquam attentatum; unde ſi vir de facto ordinaretur, characterem quidem reciperet, ſed tamen compelleretur inſtante conjuge matrimonium conſummare, ut ibi deciditur, & firmat gloſſ. in d. cap. *unico*, & Abb. *hic num. 2.* de quo ſcripſi plenius in cap. *Coniugatus, infr. eod.*

4 Secundò nota ibi, *dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos.* Ex carnali copula matrimonium confirmari, ſecundum Abb. hic num. 3.

5 Quamvis enim quoad ſubſtantiam matrimonij coitus nihil addat, cap. *Sufficiat, 27. quæſt. 2.* l. *Nuptias, ff. de reg. iur.* addit tamen quoad quædam, primò ſcilicet quoad bigamiam, cap. *Debitum, ſupra de bigam.* Secundò, quoad ſignificatum, de quo ibi habetur. Tertiò, quoad impediendum religionis ingreſſum, ut hic ſecundum Goffred. Quartò, quoad bonum prolis, l. *Liberorum, ff. de verb. ſignificat.* Quintò, quia multis modis per ipſum firmatur matrimonium, ut cap. *Tua, infra de ſponſalib.* ſecundum Hoſt. *hic n. 2. in fine*, & Joann. Andr. *num. 3.* Adde ſeptimò, quia ſuper matrimonio conſummato non diſpenſat Eccleſia: nam quos Deus conjunxit, homo non ſeparat, *Matth. 19.* cap. *Quos Deus*, & cap. *An quod, 33. qu. 2.* cap. *Ad limina, 30. q. 1.* cap. *Quantò, ſupr. de translat. Epi-*

ſcop.

ſcop. Sed benè diſpenſat ſuper matrimonio rato non conſummato, ut notatur in cap. *Ex publico, infra eodem*, & dicam infra *num.* 8.

6 Ex facto quæſitum eſt, an concedenda ſit diſpenſatio, ut matrimonium ratum non conſummatum diſſolvatur per vota ſimplicia à viro emittenda in Religione Societatis Jeſu.

Carolus Anton. Bononienſis die 13. Octob. anni 1621. cõtraxit matrimonium per verba de præſenti cum Urſula, & infra bimeſtre ante conſummatum matrimonium recipit ſe in religionem Societatis Jeſu, in qua animo ſuſcipiendi habitum regularem in habitu ſæculari permanſit de licentia Sanctiſſimi D. N. tunc Archiepiſcopi Bononienſis, qui ſemel atque iterum bimeſtre tempus ad ingrediendum religionem, de quo in cap. Ex
7 *publico, infr. eod.* ad totum hunc menſem Aprilis prorogavit, cum tempus hujuſmodi ſit arbitrarium judici, ſecundum gloſſ. *ibi in verb. infra duorum.* Sed quia ex Conſtitutione Gregorij XIII. *Aſcendente Domino*; tria vota Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ, quæ poſt biennium in prædicta religione emittuntur, licèt ſubſtantialia ſint, non tamen ſunt ſolemnia, ſed ſimplicia, per quæ non dirimitur matrimonium ratum, ſicut dirimitur per ſolemnem profeſſionem, ut hic, & in concordantibus ſupracitatis *in primo notab.* & in puncto tenent quatuor authores ex ipſa Societate, videlicet Vaſquez *in 1. 2. q. 96. art. 4. diſput. 165. cap. 10.* Henriq. *in Summa lib. 11. cap. 8. num. 7.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſput. 8. num. 6.* & *ſuper Decalog. tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 29.* & Ribadeneira *in lib. de Societat. inſtitut. cap. 19. §. El primer es.* Propterea Orator ſupplicat, ut Sanctitas Sua ex gratia dignetur ejuſmodi matrimonium dirimere, poſtquam expletis annis probationis, in dicta religione vota ſimplicia emiſerit; præſertim quia obſtetrix deputata à Sanctiſſimo, facta inſpectione coram matrona retulit, Urſulam eſſe nimis arctam, & virum de propria impotentia plurimum hæſitare.

8 Etſi dubitandum non ſit quominus Summus Pontifex diſpenſare poſſit ſuper matrimonio rato non conſummato, juxta cõmunem Canoniſtarum ſententiam in cap. *Ex publico*, *infra eod.* & re ipſa Pontifices ſæpe diſpenſaverint, ut referunt Navarr. *in Manual. cap. 22. n. 21.* & Cajetan. *in opuſc. tom. 1. tract. 28. de matrim. quæſt. unic.* & aliquando etiam ex ſententia ſacræ Congregationis Concilij: tamen illud etiam abſolutum eſt, hujuſmodi diſpenſationem abſque juſta, & gravi cauſa non eſſe concedendam: unde, ut refert Petr. de Sampſone in d. c. *Ex publico*, cum quidam Princeps petiiſſet ab Innocent. III. ut diſſolveret matrimonium non conſummatum, & Pontifex reſpondiſſet, ſe non poſſe; poſtea Principe allegante auctoritatem gloſſæ Vincentij in d. c. *Ex publico*, Innocentius reſpondit; Maledictus qui te docuit; & quamvis Petrus non explicet cur maledixerit docenti; tamen Abb. *ibidem ſub num.* 24. aſſerit id fortè factum fuiſſe, quia ſine maxima cauſa non debet Papa hoc facere, & in cap. *Ex parte, il ſecondo, infra eodem*, idem Abb. *num.* 3. ait Papam non poſſe matrimonium ratum diſſolvere, niſi ex
9 cauſa in jure expreſſa, vel omnino ſimili. Cæterum cauſa ingreſſus in religionem Societatis Jeſu eſt voluntaria, nec gravis, ſeu maxima appellari poteſt. Item non eſt expreſſa in jure, nec omnino ſimilis, cùm longè aliud ſit vota ſimplicia emittere, ut notatur in cap. *unico, de voto, lib. 6.* & Orator poteſt aliam eligere ex religionibus approbatis.
10 Præſertim verò quia jura à religionem ingredi volente jubent recipi ſufficientem cautionem, quod vel religionem profiteri, vel ad conjugium redire debeat infra ſpatium duorum menſium, juxta practicam d. c. *Ex publico*, ut prudenter hoc caſu
11 fuit obſervatum. Hoc autem duorum menſium ſpatium, quod hodie extenditur ad an̄um propter decretum Tridentini Concilij *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* præfixum eſt à ſacris Canonibus, ne fiat injuria remanenti in ſæculo, ne tandiu neceſſe habeat expectare, & à copula abſtinere, ut ait Jo. de Anan. in eodem cap. *Ex publico, num. 6.* Quod cum ita ſit, juſtum non videtur ut concedatur diſpenſatio oratori ad ingrediendam religionem Societatis Jeſu, in qua vota ſimplicia non̄iſi poſt bien̄ium emitti ſolent; neque enim juſtum eſt, vel tutum uxorem tandiu invitam continere, & in periculum incontinentiæ adduci. Propterea enim de jure cõmuni Epiſcopus non debebat ingredienti religionem dare tempus probationis, niſi maritus conſentiret, ut notat ibi gloſſ. *in verb. infra duorum*, Innoc. *prope fin.* & Jo. Andr. *in gloſ. Numquid, col.* 1. ubi ait Principem tempus probationis reſtringere ex cauſa, quia carnis ſtimolis non poteſt conjux reſiſtere.

12 Ad hæc Thomas Sanchez è Societate Jeſu *de matrimonio diſput. 16. lib. 2. num. 8.* cenſet non eſſe juſtam cauſam diſpenſandi ſuper matrimonio rato non conſummato, ut vir tranſeat ad Epiſcopatum, niſi valde neceſſarium eſſet ad bonum commune illum in Epiſcopum promovere; & tamen votum ſolemnizatur per ſacri Ordinis ſuſceptionem, ſicut per profeſſionem regularem, d. c. unico, de voto, lib. 6. ergo longè minus licebit diſpenſare, ut matrimonium diſſolvatur per tranſitum ad religionem, in qua finito probationis biennio vota non ſolemnizantur.

13 Porrò ſi mulier, aut vir habuiſſent impedimentum perpetuum frigiditatis, matrimonium ab initio fuiſſet nullum, cap. *Fraternitatis, de frigid. &*
14 *malefic.* Sed ſi tale impedimentum poſt matrimonium, & ante copulam ſuperveniſſet; fortè juſta eſſet cauſa concedendi diſpenſationem ſuper matrimonio rato, ſecundum Aleiat. *reſp. 21. num. 7. & 8.* quem refert & ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 10. num.* 44. Sed ſterilitas, ſeu impotentia, cujus meminit Orator in ſupplici libello, eſſet prius concludenter probanda ad ſacrorum Canonum præſcriptum.

DE CONVERSIONE Conjugatorum.

Cap. Cum ſis.

SUMMARIUM.

1 *Maritus ad Religionem tranſire non poteſt niſi & uxor tranſeat, vel non ſuſpecta caſtitate promittat.*

2 *Ignorantia iuris non eſt probabilis in iuris perito.*

3 *Profeſsio unius coniugis non valet niſi uterque profiteatur, aut remanens in ſæculo caſtitatem voveat, & careat periculo incontinentiæ.*

Coniux

4 Coniux non adulter poteſt religionem profiteri, licet remanens in ſæculo ſit iuvenis, & caſtitatem non promittat.

5 Matrimonium conſummatum per adulterium, vel profeſſionem alterius coniugis non ſolvitur quoad vinculum.

6 Mors civilis an, & quando æquiparetur naturali.

7 Vxor in qua ætate dicatur ſenex ad hoc ut cum ſimplici caſtitatis voto poſſit in ſæculo remanere, & maritus ad religionem tranſire, uſque in fin.

8 Vxor ut poſſit in ſæculo remanere viro ad religionem migrante debet eſſe ita ſenex ut non ſit ſuſpecta de incontinentia.

9 Libidinis labes quæ in iuventute contrahitur in ſenectute frequentius expiatur, ſed non ſemper.

10 Incontinentiæ periculum oritur ex hoc ſolo quod coniux ſit iuvenis.

11 Senectus quid ſit.

12 Senectutis initium aliter conſtituendum eſt quoad univerſam hominis ſpeciem, & aliter quoad ſingulos homines, de quorum ſenectute agitur.

13 Senectus in univerſum quando incipiat, variæ referuntur ſententiæ.

14 Aetates hominum quot ſint, & qualiter diſtinguantur.

15 Aetas virilitatis, & ſenectutis non determinatur à iure generaliter quoad omnes; ætas augmenti ſecus, & cur.

16 Senilis ætas pro materia diverſitate vario modo à iure præſcribitur.

17 Senectus quoad ſingulares homines an, & quomodo probetur ex aſpectu corporis.

18 Canities quale indicium ſit ſenectutis.

19 Puer ſeptem annorum capite admodum cano apud Cardinalem Paleottum.

20 Senis centum annorum mirabile exemplum à Hieronymo recenſetur.

21 Senes qui dicantur, arbitrio iudicis relinquitur in caſibus, in quibus nulla ætas præfinita eſt.

Senior quandoque eſt aliquis in quinquageſimo anno, quàm alius in ſexageſimo, ibid.

22 Arbitrium in ſenectute diiudicanda qualiter ſit regulandum.

23 Senex ante quinquageſimum annum ut quis dicatur non reperitur iure cautum.

24 Septuagenarij indiſtinctè dicuntur ſenes, nec quoad eos eſt locus arbitrio iudicis.

25 Senes octuagenarij non excuſantur à perſonaliter comparendo ſi ſint robuſti.

26 Aetates hominum ſecundum ſubiectam materiam diverſimodè limitantur, & terminantur.

27 Vxor in qua ætate iudicanda ſit ſenex, ut poſſit in ſæculo remanere cum voto ſimplici caſtitatis, iura non præſcripſerunt.

28 Dicitur ſenex, & non ſuſpecta ſi ſit ſexagenaria iuxta opinionem Soti.

Contrarium, num. 45. uſque ad num. 82. & præſertim, num. 65.

29 Iuvenis dicitur quis ante ſexageſimum annum quoad hoc ut poſſit cum eo ſuper inceſtu diſpenſari, & n. 73. verſ. Et ex his patet.

30 Abbatiſſa in qua ætat. ſit eligenda, & num. 74.

31 Vidua an poſſit eligi in Abbatiſſam, & num. 76.

32 Senes ſexagenarij an excuſentur à ieiunio, & num. 78. & ſeq.

33 Senilis corporis ſtatus ex levi momento in morbum decidit.

34 Senes ſexagenarij non includuntur in exceptione Bullæ Cruciatæ ab indulto veſcendi lacticinijs, & n. 95.

35 Vita in calore ſita eſt.

36 Mulieres ſunt viris frigidiores.

37 Vxor quinquagenaria poteſt in ſæculo remanere cum voto ſimplici caſtitatis ſecundum opinionem Sanchez.

Contrarium, num. 82.

38 Lex Iulia Poppæa prohibens viris poſt ſexageſimum annum, & mulieribus poſt quinquageſimum nuptias contrahere à quibus, & cur fuerit abrogata, & n. 65. verſ. Et hæc fuit ratio.

39 Matrimonium poſt pubertatem in quacumque ætate contrahi poteſt.

40 Potentia generandi in maſculis, & fœminis in quam uſque ætatem protendatur, & num. 65.

41 Mulier non dicitur ſtudere procreationi liberorum à quinquaginta annis ſupra.

42 Liberta quinquagenaria non tenetur ad operas.

43 Teſtes an dicantur ſenes in quinquageſimo anno quoad hoc ut examinari poſſint ad æternam rei memoriam, & num. 88.

44 Mulieres quinquagenariæ etiam robuſtæ non tenentur ad ieiunia eccleſiæ.

Contrarium, num. 89.

45 Senectus, & ſterilitas copulativè requiruntur ad hoc ut uxor poſſit remanere in ſæculo cum voto ſimplici caſtitatis.

46 Sterilitas ratione naturæ non aufert incontinentiæ ſuſpicionem, & num. ſeqq.

47 Mulieres natura ſteriles ſunt præ cæteris libidinoſæ.

48 Mulieres natura produxit ad generandum, & infixit eis concupiſcentiam, & deſiderium matrimonij.

49 Pudor eſt mulieribus nuptiarum præmia non habere.

50 Mulieres in qua ætate incipiant eſſe ſteriles.

51 Cornelia è Scipionum familia poſt ſexageſimum ſecundum annum Voluſium Saturnum peperit.

52 Mulierum exempla, quæ poſt quinquageſimum annum conceperunt, & num. ſeqq.

53 Partus quinquagenariæ mirabilis eſt quia rarus, ſed non miraculoſus, num. ſeq. & num. 63. & 64.

54 Federici Imperatoris mater quinquagenaria publicè voluit parere, & cur.

55 Sterilis à natura, & maior quinquagenaria æquiparantur.

56 Iura conſtituuntur ex ijs quæ frequentiùs accidunt.

Declaratur, num. 60. & ſeqq.

57 Argumentum à communiter accidentibus valet.

58 Lex de miraculoſis non ſertur.

Declaratur, num. 64.

59 Vivere præſumitur, qui non probatur mortuus, niſi poſt annum centeſimum.

60 Intellectus l. Iura, cum tribus ſeqq. ff. de legibus, & num. ſeqq.

61 Legiſlatores non contemnunt ea, quæ præter naturam contingunt, licet rarò.

Filij tergemini in utero eſſe à iure præſumuntur, ibidem.

62 Filius natus octavo menſe an ſuccedat, & hæreditatem tranſmittat.

63 Leges non aptantur ad ea quæ ſemel tantum, aut bis poſſunt contingere, verſ. Reſpondet ſecundò.

64 Miraculum propriè quid ſit & quæ requirantur de ratione miraculi.

65 Viri iuris præſumptione uſque ad ſexageſimum annum poſſunt progenerare, ideoque ante eam ætatem non

ætatem non carent ſuſpicione incontinentia.

66 *Niſi contrarium appareat, in quo iudicis arbitrium verſabitur.*

67 *Virorum exempla, qui poſt octuageſimum annum liberos procrearunt.*

68 *Maior annis ſeptnaginta an poſſit maſculos procreare.*

69 *Filius an potius præſumatur natus ex parte ſeptuagenarii, quam ex adulterio.*

70 *Sterilitas mulierum præcurrit iuris præſumptione ſterilitatem virorum annis decem, & ſecundum Philoſophos annis viginti.*

71 *Aetas congrua nubendi quæ ſit ex ſententia Ariſtotelis.*

72 *Eliſabeth conceptio miraculoſa.*

73 *Chriſti conceptio ex Spiritu Sancto fuit miraculum miraculorum.*

74 *Intellectus*, cap. Juvenculas, 20. q. 1.

75 *Senes viridi gubernationi ſunt aptiſſimi.*

76 *Intellectus*, cap. Quomodo. 31. q. 1.

Mulieres ſexagenariæ Apoſtolorum tempore eligebantur propter prædicationis officium, ut eis pannos lavarent, & inſervirent, ibidem.

77 *Corrupta indecorum eſt ut præſit virginibus.*

78 *Senes in qua ætate à ieiunio excuſentur, non eſt à iure determinatum.*

79 *Senectus ſola non excuſat à ieiunio eccleſiæ, niſi adſit aliqua ſenilis infirmitas.*

80 *Opinio Caietani, & Navarri circa ieiunium ſenum expenditur.*

81 *Minores tertio ſeptennio non tenentur ieiunia eccleſiæ obſervare.*

82 *Senectutis initium, ut minimum conſtituitur in quinquageſimo anno.*

83 *Senectus ſola non ſufficit, ut abſit incontinentiæ periculum, ſed deſideratur aliquis ſenectutis progreſſus.*

84 *Præſumitur quis continentiam ſervaturus ratione antiquæ ætatis, etiamſi tempore iuventutis caſtitatem non ſervaverit.*

85 *Maior quinquagenaria, quæ concepit in quinquageſimo anno non vacat à periculo incontinentiæ.*

86 *Senectus & ſterilitas non ſufficiunt ad hoc ut uxor remanere poſſit in ſæculo, ſi aliunde appareat de illius intemperantia.*

87 *Uxor de cuius licentia maritus profeſſionem emiſit ſi ſit ſuſpecta de incontinentia, & caſtitatem promiſerit an ſit cogenda ingredi monaſterium, ut cuſtodiatur à vagatione, an verò ut ſolemniter profiteatur.*

88 *Teſtes in dominio Mediolanenſi dicuntur ſenes in ſexageſimo anno, quoad examen ad æternam rei memoriam.*

89 *Opinio Sanchez, quæ excuſat mulieres quinquagenarias à ieiunio eccleſiæ refellitur.*

90 *Opinio ſi ſpeculativè ſit verè probabilis, eſt etiam tuta practicè.*

91 *Senes diu ieiunium ferre non poſſunt, ſed egent cibo crebro, & modico ex ſententia Hippocratis.*

Procedit in decrepitis, & ſenio confectis tantum, ibidem.

92 *Mors in extrema ſenectute ſine dolore.*

93 *Senes non decrepiti facillimè ieiunium ferunt.*

94 *Senes ſeptuagenarios, non ſexagenarios excuſat à ieiunio Eccleſiæ communis opinio.*

95 *Aetas quæ in viris eſt ſexagenaria incongruè dicitur quinquagenaria in mulieribus quoad effectum ieiunij.*

96 *Mulieres faciliùs ieiunium tolerant quàm viri, & cur.*

97 *Mulierum exempla, quæ ſine ullo cibo diu vixerunt.*

98 *Ieiunantes ſine corporis detrimento, imò & cum utilitate utuntur modica refectione loco cœnæ.*

99 *Uxori ante quinquageſimum annum licentia remanendi in ſæculo non eſt concedenda; poſt annum verò quinquageſimum concedi poteſt arbitrio Epiſcopi, & quomodo eius arbitrium regulari debeat.*

1 CUM SIS. Uxoratus ad religionem tranſire nō poteſt, niſi & uxor tranſeat, vel niſi de incontinentia non ſit ſuſpecta, & caſtitatem promittat. Hoc dicit. Primò ponitur ratio. Secundò deciſio, ibi, *Inde eſt.* Ex principio litteræ. Cum ſis præditus ſcientia litterarum.

2 Nota primò, juris ignorantiam non eſſe probabilem in juris perito: turpe enim eſt nobili, & Patritio ignorare iura, in quibus verſatur, l. 2. §. *Servius ff. de orig. iur.* ſed turpius eſt Epiſcopo canones ignorare, cap. *Vel non eſt compoſ. de temp. ordin.* cap. *Omnes*, 38. *diſt.* de quo ſcripſi in c. 1. *ſupra de Summ. Trinit. & fid. Cathol.*

3 Secundò nota non valere religionis ingreſſum
alterius conjugis, niſi aut uterque religionem ingrediatur, aut remanens in ſæculo caſtitatem vo-
4 veat, & careat periculo incontinentiæ. Quod tamen fallit ſecundum Innoc. & alios *hic*, ſi propter adulterium lata ſit ſententia divortij; quia tunc conjux innocens poteſt religionem ſolemniter profiteri, licet remanens in ſæculo ſit juvenis, & continentiam non promiſerit. Et in his terminis
5 loquitur tex. in c. *Agathoſa*. 27. *q*. 2. Ratio eſt quia eo caſu conjux propter adulterium eſt ſolutus à ſervitute alterius, c. *Conſtitutus*, & c. *Gaudemus, infra eod.* Cæterum quamvis ſic profeſſus ſit mortuus mundo, c. *Placuit*, 16. *q*. 1. non tamen durante vita naturali illius poterit alter conjux matrimonium contrahere, ut probatur in c. *Licitè*, 32. *q*. 7. juncto tex. *hic*. Nam in d. c. Licitè patet matrimonium per adulterium conjugis non ſolvi quoad vinculum, quod hodie diffinitum eſt à Tridentino Synodo in *can. 7. ſeſſ. 24. de Sacram. Matrim.* Et ex hoc textu colligitur matrimonium non ſolvi per ingreſſum religionis, ex quo fuit conſummatum,
6 & ſic nota caſum ſecundum Goffr. in quo mors civilis non æquiparatur naturali, contra id, quod habetur in l. *Deo nobis*, C. *de epiſc. & Cler.* de quo tamen dic, ut per Hoſt. Jo. Andr. Butr. Anch. Card. & Abb. *hic*, per Dyn. in l. *Ex ea parte*, §. *In inſulam, de verb. oblig.* Jo. Andr. in c. *Suſceptum, de reſcr. lib. 6.* Bart. Bald. & DD. in l. *Gallus*, §. *Et quid ſi tantum, ff. de liber. & poſth.*

7 QUÆRO in qua ætate uxor dicatur ſenex ad hoc ut eum ſimplici caſtitatis voto poſſit in ſæculo remanere, & maritus aliquam ex Religionibus approbatis ſolemniter profiteri valeat.

Dubitationi cauſam præbuit quidam Lucius, qui cupiebat ingredi Religionem Fratrum Cappuccinorum, uxorque aſſentiebatur, & in monaſterio Monialium S. Franciſci quamdiu viveret morari, & perpetuam caſtitatem vovere parata erat; ſed profiteri ob ingraveſcentem ætatem añorum quinquaginta, & infirmam valetudinem non intendebat. Quæſitum eſt an eſſet añuendum prædictis

Digitized by Google

dictis conjugibus ſupplicantibus, ut uxor ſimplici caſtitatis voto adſtricta monaſterium ingredi, & vir Religionem Cappuccinorum ſolemniter profiteri poſſet.

8 In hac quæſtione ſupponendum eſt pro conſtanti ex Sacrorum Canonum præſcripto duo eſſe neceſſaria ad hoc ut uxor poſt matrimonium conſummatum cum ſimplici caſtitatis voto poſſit in ſæculo permanere viro ad religionem tranſeunte. Alterum ut ſit ſenex, alterum ut non ſit ſuſpecta de incontinentia. Jura ſunt clara hic in verſ. *Verum ſi ita uxor ſenex eſt*, in c. *Significavit*, ibi, ſi eſt talis ætatis, de qua ſuſpicio haberi non poſſit, & in c. *Ad Apoſtolicam, infra eodem*, ubi Innocentius III. primò conſtituit regulam dicens: Cum vir, & uxor una caro ſint per copulam conjugalem effecti, nec una pars converti poſſit ad Dominum, & altera remanere; profectò non eſt alter conjugum recipiendus ad obſervantiam regularem. Deinde ſubjicit limitationem: niſi reliquus forte ſit ejus ætatis, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſæculo remanere. Atque ita hæc duo debere copulativè concurrere ſentit gloſ. in cap. *ſeq. in ver. Continentiam*, Hoſtien. *hic num.* 4. & expreſſius Cardin. *in* 2. *oppoſ.* & Butr.
9 in d. c. *Vxoratus, num.* 1. Ac propterea ſi uxor eſſet quidem ſenex, ſed tamen appareret ſuſpecta de incontinentia, non eſſet ei annuendum, ut remaneret in ſæculo cum voto ſimplici caſtitatis, ut per Innoc. in d. cap. *Significavit*, Card. ubi ſupra, & Sylveſt. *in ver. Divortium, q.* 13. *n.* 16. *verſ. Tertiò, ex conſenſu alterius*, Quamvis enim libidinis labes quæ nonnunquam in juventute contrahitur in ſenectute frequentius expietur, ut legitur in c. *Cum in juventute, de præſumpt.* hoc tamen non eſt perpetuum, ut ibi notat gloſ. Frequentius inquit, non tamen ſemper. Nam difficile continentiam ſervat, qui illicito ſe concubitu maculare non metuit, §. *Quod verò*, 34. *diſt.*

10 Idemque obſervandum eſſet in caſu converſo ſi mulier careret incontinentiæ ſuſpicione inſpectis honeſtis ejus moribus, ſed tamen non eſſet ſenex; quia canones initio citati non requirunt ſimpliciter, ut abſit timor fornicationis, ſed ponderant ætatem ſenilem; atq; ita exigunt, ut ceſſet hujuſmodi periculum ex cauſa ſenectutis, ut notant infra in c. *Proximo*, Hoſt. Jo. Andr. & Butr. *in fin.* Card. *q.* 4. & Abb. *n.* 4. Eſſet enim valdè periculoſum, ut uxor juvenis viro aſſucta utcumq; honeſtà tamdiu moraretur in ſæculo, cum juventus ſit ſemper expoſita variis incontinentiæ caſibus; ideoque Butr. infra in c. *Proximo in fin.* Non video, inquit, ſi mulier eſt juvenis, qualiter non ſit ſuſpecta, quia mulieres ſunt volubiles ut rota. Quapropter ex hoc ſolo, quod conjux remanens in ſæculo ſit juvenis, quoad hunc effectum oritur incontinentiæ ſuſpicio, idque ſatis probatur in c. *Epiſcopus*, 77. *diſt.* ubi ſic ſtatuitur: ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari, etiam eorum voluntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato manſionis cubiculo religione promiſſa poſteaquam pariter converſi fuerint, ordinentur. Qui text. licet variè à Doctoribus exponatur; tamen ſecundum Præpoſ. in c. *Si ſe*, 28. *diſt.* non cavillando litteram efficaciter probat uxorem juvenem debere ad religionẽ tranſire, ſi maritus ad Sacros ordines promoveri velit, ut latius dicam infra in c. *Proximo n.* 9. Ergo idem dicendum ſi maritus velit profiteri religionem. Quo argumento utuntur Hoſt. Jo. Andr. & alii proximè citati. Cum igitur Sac. Canones requirant ut uxor remanẽs in ſæculo ſit ita ſenex, ut ſit im̃unis à ſuſpicione incontinẽtiæ, inveſtigandum eſt in qua ætate ad hunc effectum dijudicanda ſit ſenex. Ad cujus rei evidentiam abs re non erit aliqua præmittere de ſenectute in genere, ac de ſenectutis initio, & progreſſu.

11 Primum igitur, ut inquit Card. Paleott. *de bono ſenect. par.* 1. *col.* 2. *in fin.* receptum eſt apud omnes noviſſimum illud temporis intervallum, quod exactis cæteris vitæ ſuperioris gradibus uſque ad mortem ſupereſt, ſenectutem vocari tamquam extremum humanæ vitæ actum, quem Cicero appellat occaſum vitæ, & S. Thom. ultimam ætatem hominis in 4. *diſt.* 43. *art.* 3. *q.* 2. Eſt autem ſenectus frigidum, & ſiccum corporis temperamentum añorum multitudinis ratione proveniens, ut diffiniunt, Medici quos ſuppreſſo nomine refert Card. Paleott. *loc. cit.* Diffinitio eſt Galeni *lib.* 5. *de ſanit. tuen. c.* 9. *claſſ.* 2. cui non abſimilis eſt alia, quæ affertur in lib. diffinitionum Platoni aſcripto, videlicet Senectus eſt diminutio animalis à tempore contingens. Necnon alia quæ habetur in lib. definitionum Medicarum, qui Galeno tribuitur in *lib.* 6. *Iſagog.* Senectus eſt ætas, in qua diminuitur animal. Quod ipſum innuit Ariſtoteles *de juventute, & ſenectute c.* 14. dum ait: Juventus eſt primæ refrigerativæ augmentatio; ſenectus autem hujus decrementum. Et quæ in plantis vocatur ariditas, in animalibus vocatur ſenectus.

12 Verum quo tempore homines incidant in hujuſmodi temperamentum, Medici dixerunt non poſſe certa ratione præſcribi, ob magnam varietatem, quam ſolent homines ex alijs, atque alijs cauſis contrahere. Sicut nun præſcribitur in c. 1. neque in cap. *Niſi cum pridem*, §. *Alia de renunc.* & propterea initium ſenectutis aliter docuerunt conſtituendum eſſe quoad univerſam hominis ſpeciem, & aliter quoad ſingulos homines, de quorum ſenectute agitur.

13 Et quidem in univerſum quoad humanam ſpeciem, ut refert Menoch. *de arbitr. Iud. lib.* 2. *cent.* 1 *caſ.* 59. *n.* 1. Hippocrates arbitratus eſt ſenem dici à quadrageſimo ætatis año uſque ad quinquageſimum ſextum. Servius Tullius ſenes judicavit poſt exactum annum quadrageſimum ſextum. Varro poſt quadrageſimumquintum, Galen. *lib.* 5. *de ſanit. tuen. c. ult. claſſ.* 2. relatus à Bracheo Turonenſi in *l. Pueri, n.* 9. *de verb. ſignif.* ætatem ſenilem tripartitò dividit. Primam appellat viridem, alias crudam ſenectutem, & hæc à Menochio potius quàm à Galeno concluditur ab anno quinquageſimo in ſexageſimum. Secunda quam propriè ſenectutis nomen habere voluit, incipit in ſexageſimo, & deſinit in ſeptuageſimum. Tertia decrepita quæ conficit quod reliquum eſt ætatis Licet Paleott. *loc. cit.* generaliter aſſerat Medicos à quinquageſimo anno uſque ad ſexageſimum ſenectutem protraxiſſe.

14 Iſidorus *lib.* 6. *Etymol.* & poſt eum Archid. in c. *Vnico, num.* 2. *de Cler. ægrot. lib.* 6. & Jo. Andr. *in proœmio ejuſdem compilationis num.* 22. ſic diſtinguunt ſeptem ætates hominum. Prima eſt infantia, quæ durat uſque ad ſeptimum annum, ut l. 1. §. 1. *ff. de adminiſtr. Tutor.* de qua in l. *Si infanti*, C. *de jur. deliber.* Secunda exinde uſque ad annum decimumquartum eſt Pueritia, ſic dicta, quia pura

eſt

eſt, oecdum ad gigneodum apta, de qua habetur in c. *Pueri*, 1. *q*. 1. in c. *In veteri*, 77. *diſt*. & in c. *Indecorum, de ætat. & qual.* Tertia ætas eſt adoleſcentia, ſeu pubertas, de qua in c. *Puberes, de deſponſ. impub.* & hæc protenditur uſque ad vigeſimumquintum añum l. 1. *in fin. ff. de minor.* Quarta eſt juventus, de qua in cap. *Iuvenis, in princ. de ſponſal.* & hæc ſecundum eos concluditur in quinquageſimo anno. Quinta eſt virilitas, id eſt gravitas, quæ eſt declinatio à juventute in ſenectutem, quæ initium ſumit ab año quinquageſimo, & definit in quinquageſimo nono, cujus fit mentio io cap. *Petiſti*, 7. *q*. 1. Sexta eſt ſenectus, quæ ullo determinato añorum numero finitur. Senium vero eſt ultima pars ſenectutis, & hanc appellat ætatem quieſcentium Jo. Andr. *ubi ſupra*, de qua in l. *Senium, C. qui teſtam. fac. poſſ.*

Sed gloſ. *in proœm. Sexti, in ver. Perfectus*, ſex tantum ætates aſſignans poſt infantiam, pueritiam, & adoleſcentiam, Quarta, inquit, eſt juventus, vel virilis ætas ab aõo vigeſimo quinto uſque ad quinquageſimum. Quinta ſenectus uſque ad ſeptuageſimum. Sexta abinde, & dicitur ſenium aliarum ætatem terminus.

Accurſius in l. *Hæreditatum in gloſ. à prima ætate*, *ff. de leg. Falcid.* quatuor tantum ætatea conſtituit, videlicet impubertatem uſque ad duodecimum, vel decimumquartum añum, l. *Penult. C. de impub.* & aliis ſubſtit. adoleſcentiam uſque ad vigeſimumquintum, l. *Non aliter, in fin. de legat.* 3. juventutem exinde uſque ad quadrageſimum, d. l. *Non aliter in fin.* abinde ſenectutem, vel ſenium, ut l. *Maiores. ff. de iur. immunit.* Receptior tamen videtur ſententia gloſſæ prællegatæ *in proœm. Sixti*, quam ibi dicunt eſſe tenendam Jo. Andr. *num.* 22. & Gemin. *in gloſ. in ver. Perfectus*, & ſequuntur Grammat. *deciſ.* 34. *in princ.* Jo. de Anan. *in rubr. de delict. pueror. col.* 1. Afflict. *in Commentarijs ad Conſtitutiones Neapolitanas lib.* 2. *rubr.* 37. *in fin.* Abb. in cap. *Quoniam frequenter*, *num.* 18. *verſ. Illud etiam conſiderandum*, *ut lit. non conteſt.* ubi per illam gloſſ. tenet ſenectutem incipere à quinquageſimo anno, eo quod juventus incipiat à vigeſimoquinto, & duret uſque ad quinquageſimum.

15 Verum etſi leges præſcripſerint quot anni requirantur ad infantiam, Pueritiam, Adoleſcentiam, & Juventutem, ut in juribus prællegatis: tamen generaliter quoad omnes nullibi reperitur determinatum quot añi exigantur ad virilitatem, & multo minus ad ſenectutem, ut patet in ead l. *Non aliter, §. fin. de legat.* 3. Rationem diverſitatis aſſignat eleganter Cajet. *in* 2. 2. *q*. 147. *art*. 4. *verſ. Ad primum.* (Senectus, inquit, non eſt evidenter omnibus una, ſicut ætas augumenti; quoniam ætas augumenti determinatur ab ortu, qui certus eſt, ætas verò ſenectutis à naturali occaſu, qui incertus eſt. Sunt enim quidam ſexagenarij ita fortes, ut alii quadragenarii, & unus altero habet multoplures circulationes cæleſtes propter quod contingit forte aliquem eſſe ſenem in trigeſimo, aliquem in quadrageſimo, vel aliquo hujuſmodi
16 año.) Itaque pro materiæ diverſitate jura aliter, atque aliter ætatem ſenilem præſcripſerunt, ut not. gloſ. in d. l. *Non aliter, in ver. Seniores*, & latius patebit infra *num* 26.

17 Sed quoad ſingulares homines, de quorum ſenectute agitur, ſolent oonulli æſtimare ſenectutem ab exteriori corporis ſpecie, videlicet à rugis, vultu, ſeu cutis ariditate, atque aliis hujuſmo-
18 di ſignis, & præcipue à canitie Tiraquel, l. 6. *Connub. n.* 7. Quorum opinioni ſuffragator text. in c. *Magnæ, de vot.* ibi ætatis in te ſeneſcentis defectus, atque canities vix labores, & dolores ſuos tolerare poſſunt. Item tex. in *Auth. de quæſt. §. Si vero vitæ occaſione*, ibi: Corporum eorum ſtatum qualis quis eſt inſpicere, & §. *Si vero aliqui*, ibi: læſos autem, aut læſas corpore, aut canitie graves hos ſine moleſtia eſſe jubemus. Per quem textum Angelus ibi *circa fin.* & Bart. in l. 1. ſimiliter per text. ibi *n*. 6. *C. de mendicant. valid. lib.* 11. dicunt ſenectutem probari per aſpectum corporis ad inſtar minoris ætatis juxta l. *Minor vigintiquinque annorum ex aſpectu, ff. de minor.* & ſequuntur Grammat. *deciſ.* 48. *num.* 19. & Menoch. *de arbitrar. iud. lib.* 2. *cent.* 2. *caſ.* 117. *num.* 2. *verſ. Id quod non modo.*

Verum hæc conjectura nec perpetua, nec prorſus certa eſt; cum multi ætate adhuc florentes feſtinam, ac præmaturam gerant canitiem, qui præcani dicuntur, qualem ſe fuiſſe Horat. Poëta ſcribit, & de quibus Boët. *de conſolat. in princ.*

Intempeſtivi funduntur vertice cani.

19 Unde refert Plinius in Albania gigni quoſdam à pueritia ſtatim canos, & Paleott. *in tract. de bon. ſenect. par.* 1. *col.* 2. *in fin.* narrat ſibi ad Urbem redeunti apud Faliſcum occurriſſe puerum ſeptem annorum Trajanum nomine vultu ſucci pleno, rubicundo, & hilari, ſed capite admodum cano omnibus qui illic aderant admirantibus. Sed & Ariſtot. ſcribit *lib.* 4. *de hiſtor. Animal. c.* 11. nonnullis pilos dum ægrotarent incanuiſſe, quibus in bonam valetudinem reſtitutis nigri enati fuerunt canis defluxis. Ratio autem cur canities non ſit conſtans ſenectutis indicium ea eſſe poteſt, quia ut illic docet Ariſtot, canities non provenit ex ariditate, ſicut ſenectus; ſed cutis vitio, quod vitiliginem appellamus, pili omnes producuntur cani.

Ecè converſo ſunt alii qui matura jam, & occidua ætate amœnam adhuc faciem retinent, & lævem cutem, capillumque nigrum, ſeu flavum, qualem Palladius ſcribit fuiſſe Abbatem Or in monte Nitriæ qui cum eſſet nonaginta annorum erat
20 vultu nitido, & alacri: & ut alia exempla omittamus mirabile eſt quod ponit Hieron. ad Paul. Concord. de homine centeſimum añum agente: ait enim: (Oculi puro lumine vigent, pedes imprimunt certa veſtigia, auditus penetrabilis, dentes candidi, vox ſonora, corpus ſolidum, & ſucci plenum, cani cum rubore diſcrepant, vires cum ætate diſſentiunt, non memoriæ tenacitatem, ut in pleriſque cernimus, antiquior ſenecta diſſolvit, non calidi acumen ingenii frigidus ſanguis obtundit, non contractam rugis faciem arata frons, non denique tremulæ manus per curvoa ceræ tramitea ſtylum ducit.)

Quamobrem cum hæc conjectura quæ in ſenectute dijudicanda ſumitur ex aſpectu corporis ſit admodum fallax ad formandum judicium de ſenectutis initio videtur ſic diſtinguendum cum
21 Menochio. Nam aut verſamur in caſibus in quibus certa ætas reperitur à jure præſcripta; & tunc manifeſtum eſt ſingulos eſſe habendos pro ſenibus in ea ætate, quam leges præſcripſerunt, ut in l. 1. & l. *fin. C. qui ætat. ſe excuſ. lib.* 10. & in l. *Maiores, ff. de iur. immunit.* cum ſimil. Aut verſamur in

Digitized by Google

in caſibus, in quibus nulla certa ætas à jure præfinita eſt; & tunc communiter tenetur opinio Innocentii in c. *Quoniam frequenter, num. 3. ut lit. non conteſt.* videlicet an quis dicatur ſenex, necne, relinquendum eſſe arbitrio judicis, conſiderata cujuſque complexione. Nam quandoque aliquis eſt ſenior in quinquageſimo anno, quam alius in ſexageſimo. Ita Innoc. quem ibi ſequuntur Hoſt. Jo. Andr. Abb. Socin. Felin. & alii omnes, Barbat. *conſ. 22. col. 3. lib. 3.* Florian. in l. *Aquilia ſi deletum, ff. ad l. Aquil.*

22 Cæterum cum adhuc incertum ſit qua ratione ejuſmodi arbitrium ſit regulandum, ante omnia obſervandum eſt Doctores convenire in duabus propoſitionibus.
23 Prima eſt neminem poſſe appellari ſenem ad quemcumq; effectum ante quinquageſimum añum quia nullibi id reperitur jure cautum. Et quamvis ante illud tempus aliquis poſſit incidere in temperamentum frigidum, & ſiccum ex aliquo accidenti; non tamen propterea ſenex dicendus erit, quia ad ſenectutem inducendam requiritur ut temperamentum illud proveniat ratione ætatis, & non aliunde, ut dictum eſt ſupra *num.* 11.

Nec refert quod gloſ. in l. *Hæreditatum, in ver. à prima ætate, ff. ad l. Falcid.* dicat juventutem protendi à vigeſimoquinto uſque ad quadrageſimũ annum, & abinde ſenectutem, vel ſenium per tex. in l. *Non aliter, in fin. de legat.* Tertiò quia Accurſius ibi quoad hoc videtur locutus ex capite ſuo; nam illa lex hoc non dicit. Tantum enim quærit à qua ætate juvenes legati, & in quam intelligi debeant; & reſpondet exiſtimari poſſe eum juvenẽ qui adoleſcentia exceſſiſſet ætatem quoad inciperet inter ſeniores numerari. Cæterum in qua ætate quis numeretur inter ſeniores, lex non aperit. Unde ille text. communiter ſic ſummatur. Quilibet juvenis dicitur qui inter ſeniores non numeratur.

24 Secunda concluſio eſt. Poſt añum ſeptuageſimum quilibet dicitur ſenex, Abb. in c. *Quoniam frequenter, n. 18. ut lit. non conteſt.* ubi ait in ſeptuagenarijs, & ſupra non eſſe locum arbitrio judicis an dicantur ſenes, necne, cum in tali ætate valdè propriè dicantur ſenes, & à ſeptuageſimo año incipiat ſenium, quod eſt aliarum ætatũ terminus, & quantumcumq; quis ſit bene complexionatus in ea ætate, timere debet mortem, & ſequitur, Alber *in diction. in ver Senex.* Unde meritò Cardanus contradicentium Medicorum *lib. 2. contra 10. tract. 5.* dicebat ſupra añum ſeptuageſimum in omnibus convenire, ut ætas pro deploratа habeatur. Itaque judicis arbitrium regulariter concluditur à quinquageſimo año uſque in ſeptuageſimum.

25 Nec refragatur quod ſenes octuagenarii eſſe debeant quoad hoc ut non teneantur perſonaliter comparere. Rota *deciſ. 9. de iudic. aliàs 222. incip. Senes videlicet octuagenarij. in nou.* Siquidem ad ejuſmodi excuſationem ſola ſenectus non ſufficit, ſed copulativè requiritur, ut quis ſit ſenex, & valetudinarius; alioquin ſenex cujuſcumque ſit ætatis ſi aliàs ſit robuſtus, non excuſatur ve ibi per Rotam.

26 Deinde in arbitrio regulando à quinquageſimo uſque ad ſeptuageſimum obſervanda eſt diligenter materia, de qua agitur non enim æqualiter omnes infra hoc ſpatiũ exiſtimandi ſunt ſenes: nam ætates hominum ſecundum ſubjectam materiã vario modo limitantur, & terminantur, ut tradit gloſ. prælleg. in d. l. *Hæreditatum*, & ibi remiſſivè Bart. ff. ad l. *Falcid.* & in l. 1. §. *Pueritiam, ff. de poſtul.* Cyn. & Alber. in l. *Si infanti, C. de iur. delib.* Felin in cap. *Cum vigeſimum, col. fin. de off. deleg.* Pariſ. *conſ. 19. num. 25. vol. 2.* Et de ſenectute tradunt in ſpecie gloſſ. & Jo. de Platea in l. 2. C. *qui ætate lib. 10.* Pariſ. *loco cit.* & dictum eſt ſupra *num.* 16.

27 In caſu autem de quo agitur, ut ad propoſitam quæſtionem propius accedamus, jura non determinant præcisè in qua ætate uxor cenſenda ſit ſenex ad effectum ut careat ſuſpicione incontinentiæ, & remanere poſſit in ſæculo cum voto ſimplici caſtitatis, marito ad religionem migrante, nec quemquam reperi ex Claſſicis Canoniſtis id explicitè aſſerentem, tantum enim generaliter affirmant uxorem debere eſſe ſenem, & non ſuſpectam.

28 Inter modernos verò Theologos duæ ſunt ſententiæ.

Prima eſt Soti *in 4. diſt. 27. qu. 1. art. 4. col. 12. §. Præterea*, exiſtimantis ad hunc effectum mulierẽ dici ſenem quando eſt ſexagenaria, & eum ſecutus eſt Corduba *in ſumm. qu. 178. verſ. Emperò ſi el matrimonio.* Et quidem alij ex recentioribus relati à Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 32. n. 15.*

29 Quorum ſententiæ ſuffragatur primò quod ante ſexageſimum annum quis dicitur juvenis, quoad effectum ut cum eo poſſit ſuper inceſtu diſpenſari propter periculum incontinentiæ, ut cenſet Corduba *lib. 1. ſui Quæſtionarij, q. 12. art. 1. col. 5. §. Secundum dictum.*

30 Deinde pro eadem ſententia facit text. in cap. *Iuvenculas 20. qu. 1.* ubi Gregor. ait; (Juvenculas fieri Abbatiſſas vehementiſſimè prohibemus. Nullã igitur fraternitas tua niſi ſexagenaria virginem, cujus vita hoc, atque mores exegerint, velari permittat.) Quo textu patet virgines reputari juvenculas ad illum effectum ante ſexageſimum añum, & Turrecrem. *ibi in princip.* In hac ætate extinctus eſt fomes libidinis.

31 Tertiò ad idem facit text. in cap. *Quomodo, 31. q. 1.* ubi refertur illud Apoſtoli *ad Timoth. 5.* Vidua eligitur non minor ſexaginta annorum. Præfinitio enim hujus ætatis ibi non fundatur in prudentia, ſeu maturitate concilij, quia vidua cujuſcunque ſit ætatis non poteſt eligi ut præſit monaſterio, ſeu ut paſcatur ab Eccleſia, ut declarat ibi gloſ. *in verb. Eligatur*, cum qua tranſeunt Laur. & Archid. Videtur ergò requiri, ut ſit ſexagenaria, quia Vidua marito aſſueta ante illam ætatem non videtur ita eſſe à periculo incontinentiæ immunis, ut poſſit cum Clericis convivere.

32 Demum adduci poteſt pro hac ſententia quod ſexagenarij reputantur ſenes quoad hoc ut excuſentur à jejunio, ſecundum Cajet. *in 2. 2. q. 147. art. 4. §. Ad primum* & Greg. de Valent. *in 2. 2. diſp. 9. q. 2. punct. 5. col. 2.* Et hanc eſſe communẽ opinionem affirmat Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 32. nu. 15.* & Leſſius *lib. 4. de iuſt & iur. c. 2. de ieiun.* dicens in hoc omnes convenire ut ſexagenarij ordinariè excuſentur, hac enim ætate eſt media ſenectus juxta medicos, in qua natura facile inedia, & repletione graviter læditur, & præcipitatur. Idque indiſtinctè nulla habita ratione an ſint vegetes, & robuſti necne, ſecundum Sanch. qui

Digitized by Google

qui ad hoc allegat Angles Floribus in c. *De ieiun.*
q. 6. diff. 6. fol. 407. Emman. Sa *in ſumm. in ver. Ie-*
iunium, n. 9. quia in ea ætate vites jam deficiunt,
& in proximo eſt interitus. Et quia ſanitas ſenum
33 non eſt firma, ſed ſallax & incerta, ſecundum Ga-
len. *lib. 5. de ſant. tuen. pag. 7.* ubi ait ſenilem cor-
poris ſtatum ex levi momento in morbum deci-
dere, ac proinde eurandam eſſe in victu eadem
ratione, qua convaleſcentes.
34 Hinc Pius V. & Pontifices ſucceſſores dum in
Bulla Cruciatæ negant Clericis, & regularibus
facultatem veſcendi lacticinijs, excipiunt ſexage-
narios, per hoc inſinuantes rationi conſentaneũ
eſſe, ut in ea ætate imbecillitati naturæ cõſulatur.
35 Quæ omnia longè magis vendicant ſibi locum
in mulieribus ſexagenariis: nam vita in calore
ſita eſt, ſecondum Ariſt. *in problem. ſect. 3. problem.*
22. eo quod anima tamdiu corpus informet, quã-
diu in ea vitæ munia obire poteſt præcipuus vero
vitalium functionum adminiſter eſt calor. At fœ-
36 minæ ſunt viris frigiores; ideoq; citius creſcunt,
ætate florent, & ſenectute macerantur, ut per Ari-
ſtot. *loco cit.* Quod etiam docuit Albert Magnus
in lib. 12. de Animal, cap. ult. relatus à Tiraq. l. 1.
Connubial. nu. 57. dicens mulieres citius creſcere,
compleri, ac ſeneſcere, & notator in c. *Puberes*, &
c. *Continebatur, de deſponſ. impuber.*
37 Secunda ſententia eſt Thomæ Sanch. *de matrim.*
lib. 7. diſput. 32. n. 16. qui arbitratur ad hunc ef-
fectum non eamdem ætatem ad ſenectutem eſſe
præſcribendam in fœminis, atq; in maſculis, cum
fœminæ ſint viris frigidiores; ideoq; virũ ſexa-
genarium quoad hoc eſſe dijudicandum ſenem, &
fœminam quinquagenariam, quia in ea ætate tam
viris, quàm mulieribus accidit communiter ſteri-
litas, & calor juvenilis ferè extinctus eſt, & pro-
pterea ceſſat incontinentiæ ſuſpicio, & pro hac
ſententia adduci poteſt.
38 Primo, quod l. *Iulia Poppea* cautum fuerat ne
vir major annis ſaxaginta, vel mulier annis quin-
quaginta nuptias contraherent tamquam ad ge-
nerandum inhabiles. Et quamvis eam legem
omnium primus abrogaverit Claudius Cæſar, ut
refert Suetonius *in vita Claudy Caſaris, cap.* 13. ac
deinde Juſtinianus in l. *Sancimus*, C. *de nupt.* ta-
39 men hæc abrogatio non idcirco facta eſt, quod
major quinquagenaria poſſit concipere, ſed quia
matrimonium contrahi poteſt propter ſeipſum
etiamſi liberi procreari non poſſint, ut illic Bald.
adnotavit, & Socin. Jun. *conſ. 35. Viſa, n. 34. lib.*
2. & fuſius Pariſ. *conſ. 29. Cato, n. 73. vol. 2.*
40 Secundò, pro eadem ſententia adduci poteſt
text. in l. *Si minor*, C. *de legit. hæred.* & quod per
illum text. not. gloſ. in l. *Si paterfamilias*, §. *fin. in*
41 *verb. Sexaginta*, *ff. de adopt.* ubi referens in qua
ætate ad varios effectus quis dicatur ſenex, in fine
dicit ſic: Mulier non dicitur ſtudere procreatio-
ni liberorum à quinquaginta annis ſupra. Et idẽ
tradit Fulgoſ. *conſ.* 222. *Quædam mulier, colum. 3.*
verſ. In primo videtur, ubi ait potentiam generan-
di in maſculis durare uſque ad annum ſexageſi-
mum; in fœminis verò uſque ad annum quin-
quageſimum.
42 Tertiò adducitur pro eadem ſententia quod
liberta quinquagenaria non tenetur ad operas, l.
Liberta, ff. de oper. libert. quam ad propoſitum no-
ſtrum allegat Albert. in d. l. *Si maior.* C. *de legit.*
hæred.

43 Quartò, facit pro eadem ſententia quod no-
tat Innoc. in c. *Quoniam frequenter, num. 3. ut lit.*
non conteſt. ubi determinat ſenes dici poſt quin-
quageſimum annum quoad hoc ut ad æternam
rei memoriam examinari poſſint, quia, inquit, re-
cipiuntur timore mortis, ne cum eis pariter pe-
reat probatio veritatis; & ſatis probabiliter po-
teſt timeri de morte cujuſq; ſecondum naturam
inferiorum cauſarum poſtquam pervenit ad an-
num quinquageſimum, & cum Innoc. tranſeunt
ibi Hoſtien. Jo. Andr. & plerique alij
44 Denique pro hac ſententia adduci poteſt quod
notat idemmet Sanch. *de matrim. d. diſp. 32. n. 17.*
verſ. Sed ſupereſt, ubi affirmat ex opinione, quam
dicit eſſe ſpeculativè probabilem, mulieres quin-
quagenarias etiam robuſtas indiſtinctè à je-
junio excuſari; motus quia ætas, quæ in viris eſt
ſexagenaria, in fœminis eſt quinquagenaria, cum
citius ſeneſcant, & viribus deficiant, quam viri; &
propterea in mulieribus ſexagenarijs dicit vigere
eandem rationem modici & frequentioris cibi,
quæ viget in maſculis ſexagenariijs, ne toto cibo
ad naturam neceſſario ſimul ſumpto ſenilis ille
calor ſuffocetur.
45 Verum his non obſtantibus exiſtimo neutri ex
his opinionibus eſſe adhærendum: & pro verita-
te obſervanda ſunt verba hujus Decretalis, quæ
ſic ſe habent: Si ita uxor ſenex eſt, & ſterilis, quod
ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſæculo, diſſimulare
poteris, ut ea in ſæculo remanente, & caſtitatem
promittente ad religionem tranſeat vir ejuſdem.
Ubi pondera, ad hoc ut uxor poſſit eſſe in ſæculo
ſine ſuſpicione incontinentiæ duo copulativè de-
ſiderari. Alterum ut ſit ſenex, alterum ut ſit ſte-
rilis quod clarè hic advertit Cardin. *num. 3. in 3.*
oppoſitione dicens: In textu ponuntur duo conjũ-
ctivè quod ſit ſenex, & ſterilis, itaut poſſit eſſe in
ſæculo ſine ſuſpicione. Unde patet ſolam ſenectu-
46 tem ſine ſterilitate ad hoc non ſufficere. Simili-
ter ſola ſterilitas ſine ſenectute non ſufficit: non
enim ſequitur; ſterilis: ergo continens, ut inquit
Cardin. *eod. num.* 3. ubi poſt Jo. Andr. exemplifi-
cat in meretricibus. Quinimo juvenes ſteriles
47 ſunt præ cæteris mulieribus libidinoſæ, ut per
Tiraquel. *l. 9. Connub. nu.* 21. Unde Hippocr. *lib.* 1.
de mulier. morb. ſcribit mulieres partus immemo-
res benè coloratas, & viriles eſſe. Quamobrem
ſterilitas hic intelligitur ratione ætatis, nõ ratio-
ne naturæ, ut not. gl. *in ver. Sterilis*, & Hoſt. *n.* 4.
dicens; (Et ſterilis, intelligas tu ratione ſenectu-
tis, quaſi dicat, ſi proceſſerit in diebus ſuis, itaut
ſit matrona añoſa, honeſta, & matura; multæ enim
naturaliter ſunt ſteriles, ſed juvenes magis appe-
tunt, quàm etiam illæ quæ matres fiunt; imo &
quandoque impeditur conceptus, ut dicunt Phy-
ſici, propter nimium appetitum.) Hæc ille, & ſe-
quuntur *hic* Jo. Andr. *num.* 5. & Butr. *in fin.*
Quæ cum ita ſint hanc determinationem non
aliunde deducendam putarem quàm ex illa quali-
tate, quam ponderare videtur ipſemet Pontifex
hic, videlicet, ut tunc mulier à ſe omnem per æta-
tis beneficium abjecerit incontinentiæ ſuſpicio-
nem, cũ pervenit ad eam ætatem in qua nõ poteſt
amplius concipere: nec putet quis hanc determi-
48 nationem imaginariam, ſeu voluntariam fuiſſe:
imo enim ex natura ipſa deducta eſt. Scimus enim
fœminis à natura inditum eſſe maximum, ac ve-
hemens deſiderium ſobolis, l. *Ambiguitatem*, C. *de*
indiſt.

indict. viduit. tollen. & ob id dediſſe materiam generandi, avidiſſimam, ut ex Medicorũ ſententia tradit Tiraqoell. *de leg. connub. l. 6. num.* 21. Ideoque Bald. in d. l. *Ambiguitates, num.* 3. (Natura, inquit, produxit mulieres ad generandum, & infixit eis concupiſcentiam, & deſiderium matrimonij.) Idem dicit Paul. de Caſtr. *conſ.* 184.
49 *ex facto in princ. verſ. Nec eſt opus, lib.* 2. Quare pudor eſt fœminis nuptiarum præmia non habere, cap. *Pudor,* 32. *qu.* 2. Et magnum præmium mulieribus eſt concipere, & conceptum tueri, l. *Quaritur, §. Si mulier, ff. de adilit. edict.* Unde ſequitur, ut quamdiu mulier ſenex non caret potentia generandi, non poſſit dici ab appetentia coitus, & fornicationis periculo libera.

50 Itaque punctus difficultatis ad hoc reſtringitur in qua ætate mulier reddatur ſterilis, ſeu ad concipiendum inhabilis. Hæc autem deciſo à Philoſophis petenda eſt, & præcipuè ab his, quæ artem medicam profitentur, juxta text. in l. *Septimo menſe,* ubi Bartol. Bald. & DD. *not. ff. de ſtat homin.* Socin. *d. conſ.* 35. *num.* 9. *lib.* 2. Et quidem Ariſt. *lib.* 5. *de hiſtor. animal. c.* 14. [Mulier, inquit, uſque ad quinquageſimum (ſcilicet poteſt generare] verum id rarù; paucis enim proles in eo ætatis tempore procreata eſt, ſed magna ex parte maribus quintus. & ſexageſimus añus finis progenerandi eſt; fœminis quintus, & quadrageſimus.] & *lib.* 7. *Politic. cap.* 16. ait, [Finis gignendi ut plurimum viris eſt ſeptuageſimus añus, mulieribus autem quinquageſimus) Cæterum aliter locutus videtur idem Ariſtot. *lib.* 7. *de hiſtor. a-*
51 *nimal. c.* 6. *in princip.* ubi etiã ſeptuagenarios generaſſe affirmat, & in mulieribus ſatis tritum eſt exemplum, adductum à Plinio *lib.* 2. *natural. hiſtoria, cap.* 14. de Cornelia è Scipionum familia, quæ poſt ſexageſimum ſecundum añum Voluſiũ
52 Saturnum peperit: & alia exempla recenſet Codronchius Medicus Imol. *in lib.* 6. *de Methodo teſtificandi, c.* 16. Et multo plura Schenckius *Obſervationum Medicarum rararum lib.* 4. *tit. de conceptione.*
53 Et ex Juriſperitis Bald. in d. l. *Si maior, C. de legit. hered.* (Etiam quinquagenaria, inquit, poteſt parere legitimum partum, & ex legitimo matrimonio, nec eſt miraculum, ſed rarò contingens.) Et idem Bald *conſ.* 437. Titius habebat Seiam in uxorem, quæ cum eſſet ætatis añorum quinquaginta aſſeruit ſe eſſe gravidam *lib.* 5. *num.* 9. Sic ait, (Secundum curſum naturæ in ætate (ideſt quinquaginta annorum, ut ſupra in themate] mulieres non concipiunt, licet aliquando contrarium eveniat, ut in Domino Alberto de Guidalottis de Peruſio, quem Domina nobilis Betta anno quinquagſimo completo concepit. Cujus exempli meminit etiam Pariſ. d. *conſ.* 29. *num.* 21. *vol.* 2. Quinimo Angel. in ead. l. *Si maior.* [Ego, inquit, in Peruſio vidi plures majores quinquaginta añis parere filios, & credo quod ſubtilitas actis hoc operetur.) Idem ſentit gl. in l. *Si ſterilis, in ver. Quinquaginta, ff. de action. empt.* dum dixit eſſe præſumptionem juris, ut mulier poſt quinquageſimum añum non poſſit concipere, non dicit id non poſſe contingere, ſed in dubio nõ præſumi. Et ita etiam per illam gloſſam ſcripſit Raphael. Fulgoſ. *d. conſ.* 212. *in* 3. *col. verſ. In primo videtur.*

54 Sed objicies; Etſi major quinquagenaria poſſit parere, hoc tamen rarum eſt, ut mirabile reputetur, d. l. *Si maior quinquagenaria, C. de legit. hered.* Quo loco ſcribit Angel. Fedricum Imperatorem natum fuiſſe ex quinquagenaria Monacha profeſſa, & ex diſpenſatione Summi Pontificis de monaſterio extracta; eamque publicè, omnibuſque videntibus parere voluiſſe, ut partus ſuppoſiti omnem ſuſpicionem excluderet, teſtantur Pariſ. *d. conſ.* 29. *num.* 46. *lib.* 2. Socin. ſen.
55 *conſ.* 126. *n.* 2. *lib.* 3. Menoch. *de arbitr. iudic. lib.* 2. *cent* 1. *caſu* 89. *num.* 60. Et propterea mulier ſterilis à natura, & major quinquagenaria æquiparantur, ut eſt text. in d. l. *Si ſterilis,* ubi qui vendidit partum ex ancilla naſciturum, qui tamen naſci non poterat, vel quia ancilla erat ſterilis, vel major añis quinquaginta, cum idemptor ignoraverit, tenetur illi ad intereſſe, ubi gloſ. *in ver. Quinquaginta,* dicit majorem quinquagenaria à jure ſterilem præſumi, & ſi contra fiat, eſſe miraculum.
56 Idemque affirmat Tiraq. l. 6. *Connub. num.* 22. At jura ex ijs quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt, non conſtituuntur, l. *Iura conſtitui,* & l. *Ex ijs de legib.* Nam ad ea potius debet aptari jus quæ & frequenter & facile quam quæ per rarò eveniunt, l. *Nam ad ea, ff. eod.* Quæ verù ſemel, aut bis accidunt contemnunt Legiſlatores, ut dicitur in l. *ſeq.* Ergo hic canon qui de ſterilibus per ætatem loquitur eſt intelligendus de illis tantum mulieribus, quæ ut plurimum ſunt ſteriles, quales ſunt
57 quæ quinquageſimum annum excedunt; valet enim argumentum à ſolitis communiter accidentibus, l. *Certi condicto, §. Si nummos,* & ibi notant DD. *ff. ſi cert. pet.* & l. *Si prius, §.* 1. *ff. de aqua pluv. arcen.* cum concord. Ita enim præſumitur contigiſſe, ſicut communiter, & frequenter ſolet accidere, gloſ. Bald. & DD. in l. *Neque natales, C. de probat.* Et in propoſito tradit Bald. *conſ.* 74. *Verba, column.* 2. *in fin. vol.* 1. Socin. jun. *d. conſ.* 35. *num.* 23. & *ſeq. lib.* 2. & in l. *Gallus, in princ. ff. de liber. & poſthum.* Pariſ. *d. conſ.* 29. *num.* 5. *vol.* 2.

58 Præterea in his quæ rarò fiunt miraculum dicitur, ut in Auth. *de Conſul. in* 2. *col. circa med. collat.* 4. Et de miraculoſis non ſolet eſſe lex, ut
59 inquit Bald. in d. l. *Iura conſtitui, ff. de leg.* Et propterea præſumptio illa quod quis præſumatur vivere niſi probetur mortuus, non procedit ſupra centum annos, quoniam rarò poſt illam ætatem quis reperitur vivus. Paul. de Caſtr. in d. l. *Iura.* Socin. *d. conſ.* 35. *num.* 23.

60 Cæterum reſpondetur 1. d. l. *Iura,* cum tribus ſeqq. eſſe intelligendas de actibus humanis qui contingunt præter hominum opinionem, nõ autem de his qui accidunt præter naturam, ut optimè deducit Budæus, qui ad hoc ponderat verbum Græcum, quo utitur Theophraſtus in d. l. *Iura,* & in d. l. *Quoniam,* & ſequitur Bonav. *de partu octome-*
61 *ſtri lib.* 9. *cap.* 13. Etenim quæ præter naturam contingunt, utique non contemnunt Legiſlatores. Ideoq; Paulus in l. *Antiqui, ff. Si pars hereditatis pet.* relatis exemplis mulierum, quarum aliæ ternos, aliæ quaternos, & noñullæ ſeptenos filios uno partu ediderunt, tamdem concludit: Prudentiſſimè Juris authores medietatem quamdam ſecutĩ ſunt, ut quod fieri non raro admodum poſſet intueretur, ideſt quia fieri poterat, ut tergemini naſcerentur, quartam partem ſuperſtiti filio aſſignavetunt: ecce ſecundum naturalem curſum mulieres cõmuniter unicum pariunt, rarò geminos, rarius tergeminos; & nihilominus prudentes Legum-

Digitized by Google

gumlatores ex hoc quod tam raró prætet naturam contingit, jus conſtituerunt, & concord. tex. in l. *Sed etſi reſtituatur*, §. *fin. ff. de iudic.*

62 Similiter quamvis octavo menſe perfectus partus naſci non poſſit, ut not. in l. *Septimo menſe*, *ff. de ſtat. homin.* tamen natus, licet illico deceſſerit, ſuccedit, & hæreditatem tranſmittit, l. *pen. C. de poſt. hæred. inſtit.* & conſuluit Bald. *conſ.* 128. *vol.* 1. Ratio eſt, quia nati in octavo menſe aliquando poſſunt vivere, licet rariſſimè, ut author eſt Auerroes *lib.* 4. *de gener. animal.* S. Thom. *in opuſc. de fato*, *cap.* 28. Frater Ægid. Roman. *in lib. de form. corpor. humani*, *cap.* 16. & ideò Legislatores hanc prolem non negligunt. Et idem de nato in quinto, vel ſexto menſe ſcripſit Angel. in l. *Quod dicitur. ff. de liber. & poſthum.* Licet Socin. ſen. *d. conſ.* 126. *per tot. lib.* 3. Multis relatis pleniſſimè conſuluerit partum octimeſtrem naturaliter vivere non poſſe; & ideo nec ſuccedere, nec hæreditatem tranſmittere.

63 Sed propius ad rem noſtram in d. l. *Si maior*, C. *de legit. hæred.* ſuper partu majoris quinquagenaria jus conſtituitur his verbis: Sancimus, licet mirabilis partus inveniatur, & raró contingat, nihil tamen eorum, quæ probabiliter à natura noſcantur eſſe producta, reſpui, ſed omne jus, quod ex quacumque lege liberis præſtitum eſt, hoc merum, atque immutilatum hujuſmodi filiis, vel filiabus ſervari in omnibus ſucceſſionibus ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, & ſummatim non abſimiles alijs fiant, quos ſimiles natura efficit. Et ita ad l. *Iura conſtitui*, *cum ſeqq.* reſpondet Socin. jun. *d. conſ.* 35. *num.* 27. *vol.* 2. & Pariſ. *conſ.* 29. *nu.* 19. *vol.* 2. dicens poſſibile eſſe ut major quinquagenaria pariat; & ideo legem iſto caſu providere ad ea, quæ raró accidunt ex eo, quia naturaliter poſſunt contingere.

Reſpondet ſecundò ad prædicta jura Alber. in d. l. *Si maior.* his verbis: (Partus mulieris majoris quinquaginta añorum mirabilis eſt, quia raró contingit, & ea quæ raró contingunt, dicuntur mirabilia; ſed de iſtis raró contingentibus non debent fieri jura, l. *Nam ad ea*, *ff. de legibus*, hoc verum ſi ſemel tantum, aut bis poſſet contingere.) Hæc Albericus.

64 Unde patet non obſtare, quod de miraculoſis jura non conſtituantur, quandoquidem hoc procedit vel in his, quæ bis, aut ſemel tantum contingunt ſecundum Alberic. proximè cit. aut in his quæ verè ſunt miraculoſa, ut in exemplo quod ponit gloſ. in l. *Ex his*, *ff. de legib.* de Lazaro reſuſcitato, an ſcilicet debuerit rumpere teſtamentum quod prius fecerat, & bona hæredibus auferre. At verò partus majoris quinquagenaria nec tam rarus eſt, ut ex dictis apparet, nec miraculoſus, ut dixit Bald. ſupra cit. in d. l. *Si maior.* Et ideo gloſ. quæ in d. l. *Si ſterilis*, *ff. de action. empt.* dicit eſſe miraculum, loquitur hyperbólicè, & impropriè, prout etiam loquitur textus in *auth. de Conſul.* §. 2. ibi: (In ijs enim, quæ raró fiunt, miraculum eſt.) Nam miracula propriè ſunt ſupra naturam, S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 178. *art.* 1. *ad* 3. ut in exemplis quæ ponuntur in c. *Reverá*, *de conſecr. diſt.* 2. & de ratione miraculi tria requiruntur, ſcilicet eſſe arduum, ideſt ſupra virtutem naturæ creatæ agentis; præter ſpem naturæ, ideſt, ut non habeat ad illud naturalem ordinem, ſed ordinem obedientialem; & ut ſit inſolitum, ideſt præter modum ejus conſuetũ. Idem S. Thom. *in* 1. *par. q.* 105. *art.* 7. *ad* 2. & quatuor requiſita ad eſſe miraculi ponit Archid. in c. *Teneamus*, *n.* 2. 1. *q.* 1. poſt Goffred. & Hoſtien. in cap. *Venerabili*, *de teſtib.* Quinimo partum majoris quinquagenariæ nedum non eſſe miraculoſum, ſed nec haberi pro monſtruoſo oſtendit Codrònchius Medicus in prælleg. *lib. de Methodo teſtificandi cap.* 16.

65 Ex his conſtat opinionem Soti quad ante annum ſexageſimum nõ ceſſet ſuſpicio incontinentiæ, poſſe procedere in viris tantum; ipſi enim juris præſumptione poſſunt progenerare uſque ad ſexageſimum añum, & non ultra, & probat text. in l. *Si Paterfamilias*, §. *fin. ff. de adopt.* inducendo eum ut per Pariſ. d. *conſ.* 29. *n.* 31. *vol.* 2. & per illum text. tenet Alber. in d. l. *Si maior*, C. *de legit. hæred.* Fulgoſ. *d. conſ.* 212. & Socin. *d. conſ.* 35. *vol.* 2. Et hæc fuit ratio quare olim vir major ſexagenario non poſſet nuptias contrahere, l. *penult. C. de nupt.* ut obſervant Alber. & Fulgoſ. *ubi ſupra.* Et quamvis dicta prohibitio abrogata fuerit, non tamen fuit abrogata, ſeu correcta illius ratio, ut rectè deducit Pariſ. *d. conſ.* 29. *num.* 73.

66 Itaque ſexagenarij cenſentur immunes à periculo incontinentiæ, niſi contrarium appareat, in quo judicis arbitrium verſabitur uſque ad annum ſeptuageſimum. Nam ex Philoſophorum ſententia finis gignendi ut plurimum viris eſt ſeptuageſimus añus, ut dictum eſt ſupra *num.* 50. & uſque ad ſeptuageſimum generant qui ſexageſimum exceſſerunt, idque tamquam communiſſimum tradit Ariſt. *lib.* 7. *de hiſtor. Animal. c.* 6. *in princ.* dicens: Mares plurimi ad ſexageſimum generant quem ſi exceſſerint, ad ſeptuageſimum uſque procedunt.

67 Quinimo etiam ultra ſeptuageſimum annum deberet hoc caſu protendi arbitrium judicis, ſi conſtaret de filiorum procreatione poſt illam ætatem. Referunt enim Æneas Pius *in Europa*, *c.* 25. & poſt eum Tiraquell. *l.* 6. *Connub. n.* 22. Exempla virorum, qui in octuageſimoſexto, octuageſimooctavo, & nonageſimo año liberos procrearunt.

68 Et quod magis eſt, Avenzoar *ſui Theiſir. lib.* 2. *trac.* 3. *cap.* 1. narrat viros nonnullos centum annis majores nedum generaſſe, ſed amplius etiam generaſſe maſculos contra Ariſtotelem, qui, ut inquit Auena. voluit nullum poſſe maſculum generare poſt ſeptuageſimum annum. Quam Ariſtotelis ſententiam pluribus impugnat Joubertus lib. 2. Errorum popularium, cap. 2. probans ſenem ſeptuaginta añis majorem poſſe etiam maſculos
69 procreare, licet Fulgoſ. *d. conſ.* 212. & Pariſ. *d. conſ.* 29. *lib.* 2. latè conſuluerint filium natum etiam in figura matrimonij non obſtante tractatu, & nominatione parentum non cenſeri generatum ex patre ſeptuagenario, utpotè ad coeundum inhabili, ſed potius ex adulterio. Quod an verum ſit judicent alij; nam hic non eſt caſus noſter.

70 At verò aliud dicendum eſt in mulieribus, nulla enim eſt ratio quare in hoc debeant pari paſſu cum viris ambulare, ut putat Soto, cum ſterilitas, ex qua ſuſpicionem incontinentiæ ſacri Canones metiuntur, fœminis contingat in quinquageſimo año, & ſic præcurrat añis decem ex ſententia Juriſconſultorum, ut clarè conſtat ex l. *Sancimus*, C. *de nupt.* & ex d. l. *Si maior*, *juncta* l. *Si Paterfamilias*, §. *fin. ff. de adopt.* & annis viginti ſecundum
71 Ariſtot. ſuperius cit. Qui propterea *lib.* 7. *Politic. cap.* 16.

cap.16. docuit congruere puellas nuptui tradere circa ætatem annorum ſeptem, & triginta, in hoc enim tempore, inquit, vigentibus corporibus cōjungentur, ac procedente tempore ſimul apte deſinent procreare poſſe, id eſt uxor in quinquageſimo anno, & vir in ſeptuageſimo.

72 Nec refragatur quod Eliſabeth mater S. Joannis Baptiſtæ conceperit poſt annum ſexageſimum, ut ſacra teſtatur pagina. Siquidem conceptio ejus miraculo tribuenda eſt, tum quia erat non ſolum ſenex, ſed etiam ſterilis natura, ut innuunt verba illa Lucæ 1. *Nam, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur ſterilis*; tum propter rationem, quæ ſubnectitur,
73 *Quia non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum.* Quæ ratio non congrueret, niſi conceptio Eliſabeth fuiſſet ex virtute divina: tum denique quia Gabriel ut ſuaderet Beatiſſ. Virgini Conceptionem Chriſti ex Spiritu ſancto, quod eſt miraculum miraculorum, ut inquit D. Thom. *in 3. diſt. 3. q. 2. art. 2.* non eſt putandus ſumpliſſe exemplum niſi à miraculo, quia a conceptione naturali incongruè ſummo miraculo fidem adſtruere potuiſſet.

Et ex his patet reſponſio ad primum argumentum: nam doctrina Corrubæ quod ante ſexageſimum annum quis dicatur juvenis, quoad hoc ut poſſit cum eo diſpenſari ſuper inceſtu admitti ad ſummum poteſt in maſculis, qui uſque ad ſexageſimum annum poſſunt liberos procreare; non autem in fœminis, quæ ut plurimum ſunt ſteriles in quinquageſimo.

74 Non obſtat text. in c. *Iuvenculas, 20. q. 1.* quia in Abbatiſſa non tantum præſcribitur ætas ſexaginta annorum, quia in ea ætate extinctus eſt fomes
75 libidinis, ſed etiam quia tunc præcipue viget prudentia, quæ ad regendas Sanctimoniales requiritur, arg. c. *Niſi cum pridem, §. Alia verò*, ibi; Moralis maturitas (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadet officio permanere, ſupra de renunc. ſenes enim vitæ gubernationi ſunt aptiſſimi, ut Hieronymus docet *in epiſtola ad Nepotian.* & Archid. in c. *Tanta. 86. diſt.* & etiam quia in ea ætate magis fervet ſpiritus devotionis, c. 1. *eod. tit. de renunc.* ibi: [vergente deorſum conditione corporea fervor ſpiritus in ſubliniora cōtendit.] Præterea gloſ. in d. c. *Iuvenculas, in ver. Sexagenaria*, dicit hoc poſſe intelligi de ſexagenaria, non ætate, ſed perfectione continentiæ. Ergo perfectio cōtinentiæ ſecundum gloſ. poteſt contingere etiam ante ſexageſimum annum.

Ac demum in c. *Indemnitatibus, de elect. lib. 6.* ſtatutum eſt, ut in Abbatiſſam aut Prioriſſam, ubi per Prioriſſam monaſterium gubernatur de cætero non eligatur aliqua, niſi triginta annos compleverit. Et ex decreto Concilij Tridentini *c. 7. ſeſſ. 25. de regul.* non minor eligenda, eſt, quàm annorum quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit. Ac ſi his qualitatibus ibi non reperiatur, quæ ſaltem trigeſimum annum ætatis, & quintum profeſſionis exceſſerit. Quod incongruè ſancitum fuiſſet, ſi Abbatiſſa eligenda eſſet tantummodo in ea ætate, in qua timor incontinentiæ ceſſat.

76 Non obſtat text. in cap. *Quomodo, 31. q. 1.* quia procedit in electione ſexagenariæ ad miniſterium eccleſiæ, & loquitur ſecundum tempora Apoſtolorum, qui propter prædicationem habebant vetulas ſexagenarias, ut eis pannos lavarent, & inſervirent, ut poſt Aug. & Laur. ibi explicat Archidiac. prope finem, & Turrecrem. *n. 5. in ver. Eligatur.* Itaque præfixio illa ætatis ſexaginta annorum facta fuit, ne ex illarum commercio cum Clericis aliqua ſiniſtra ſuſpicio oriretur, ut ibi per Turrecrem. Accedit quod ille textus intelligitur etiam à Doctoribus de electione ſexagenariæ in Prælationem, ut notat Turrecr. *in eod. ver. Eligatur*, & littera ſonat. Non enim deſunt qui putant viduam eligi poſſe in Abbatiſſam per text. in c. *Nemo Presbyter, in fin. 78. diſt.* ut per Archid. & Bellam. in d. c. *Iuvenculas*, & ſecundum hunc intellectum præfixio ætatis in d. c. *Quomodo*, fundatur præcipuè in maturitate conſilij, ut reſponſum eſt ſupra proximè ad d. c. *Iuvenculas*. Magis tamen placet primus intellectus gloſſæ, quia ſecundum veriorem opinionem pro qua eſt text. in eod. c. *Iuvenculas*. Non cavillando litteram, & quam etiam ſervat S. Congregatio, vidua eligi non poteſt in Abbatiſ-
77 ſam. Indecorum enim eſſet ut corrupta præeſſet virginibus, ut dicunt ibi Archid. & Bellam. nec ſecundum eos obſtat tex. in d. c. *Nemo Presbyter*, quia Palea eſt. Hanc quæſtionem plenè examino in c. *Meminimus, inſ. de accuſation.*

78 Non obſtat denique quod ſexagenarij tam maſculi, quam fœminæ indiſtinctè ſint immunes à jejunio. Imo enim ex veriori, & frequentius recepta opinione in ſenibus nullum tempus determinatum eſt, in quo ab obligatione jejunij ab-
79 ſolvantur. Unde excuſari poſſunt duntaxat eo modo, quo infirmi & debiles, in quibus eſt eadem ratio ſecundum Innoc. *in rubr. de obſerv. ieiun. num. 2. verſ. Et idem dicimus in ſenibus*, & Archid. in c. *Pronunciandum, num. 6. verſ. Et idem dicit de ſenibus, de conſecr. diſt. 3.* & expreſſius tenent Richard. de Media Villa *in 4. diſt. 15. art. 3. q. 4.* S. Anton. *in 2. par. tit. 6. c. 2. §. 6.* Roſella *in ver. Ieiunium, num. 15.* Tabien. *in eod. ver. num. 18.* Sylveſt. *itidem num. 18. verſ. Secundum in ſenibus*, ubi etiam allegat & Aſtenſem. Et ex recentioribus Medina *in ſuo Inſtruct. in c. De ieiunio, quæſt. de his qui ad ieiun. tenent.* Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 7. c. 17. aliàs 27.* de cauſis quibus aliqui a jejunij lege eximuntur, ubi affirmat ex communi omnium ſententia, nihil eſſe de hac re à lege, & jure conſtitutum; ideoque ſenes dum firmo, ac valido corpore ſunt, jejunium ſervare debere eamque ætatem non præbere juſtam excuſationem niſi adſit etiam aliqua ſenilis ætatis
80 infirmitas. Nec diſſentit Gajetan. *in 2. 2. q. 147. art. 4. circa ſolutionem ad ſecundum verſ. Quo ad primum*, ait enim (non eſſe determinatum tempus quando homines excuſentur à jejunio, quia quandoque ſexagenarij ſunt ita fortes, ſicut alij quadragenarij.) Et formaliter loquendo quandocumque quis eſt verè ſenex, ad jejunium non tenetur, quia natura eſt adeo debilis in ſene, ut non poſſit multum ſimul cibum digerere; & propterea eget frequenti alimento bono, & modico, ſicut infirmi; licet poſtea Cajetan. ſubdat (communiter videri hoc accidere anno ſexageſimo ætatis, cum ſcriptum ſit: dies annorum noſtrorum ſeptuaginta anni, & quod veteraſcit, & ſeneſcit prope interitum eſt, ut dicitur ad *Hebr. 8.* & ideo ſexagenarij ſunt communiter prope naturalem interitum, ac per hoc ſenes. Unde niſi evidenter conſtet quod poſſint alimentum pro jejunio opportunum digerere, & tolerare, non debent ad jejunium conari, ſed debilitati quam ſentiunt ſubvenire

nire frequenti cibo bono, & modico, quoniam ſenectus morbus eſt incurabilis.) Hæc Cajetanus, quem referunt, & ſequuntur Gregor. de Valentia *in 2. 2. diſp. 9. q. 2. punct. 5. col. 2. §. Impotentia*, Leſſius *lib. 4. de iuſt. & iur. c. 2. de ieiun. dubit. 6. num.* 41. & alii moderni. Sed & Navarr. *in Manual. cap. 21. num.* 16. quamvis affirmet ſenes ſexagenarios eximi à lege jejunii ſecundum communem, ſubdit tamen ſanctum Thomam de hoc nihil dixiſſe, & merito, quia, ut ait Cajetan. *in Summ. in ver. Ieiunium, cap. 3.* alii aliis citiùs fiunt ad id impotentes; & ideò arbitrio prudentis, aut Superioris id relinquendum eſt, arg. l. 1. *ff. de iur. deliber.* cap. *De cauſis, de off. deleg.* Ita Navarrus adjiciens ſeptuageſimum añum agentem perinde poſſe jejunare, ac cum ageret ſexageſimum, imò & quinquageſimum.

Quo loco omittendum non eſt quod ait Azor. ubi ſupra, videlicet Navarr. dum teſtatur ex communi ſententia ſexagenarios eſſe à jejuniis exemptos, fortaſſis voluiſſe dicere ſeptuagenarios, quia cōmunis opinio ſeptuagenarios, non ſexagenarios excipit; & idem putat dicendum eſſe de authoritate Cajetani, quia dum dicit eos qui ſunt ſexaginta añorum plerunque ſenes eſſe, & id probat quia ſcriptum eſt. Dies añorum noſtrorum ſeptuaginta anni; utique videtur, ſicut & Navarrus, ſeptuagenarios potius, quàm ſexagenarios à jejunio eximere. Addo quod cum Cajetanus loquatur de ſenibus, quorum natura eſt adeo debilis, ut non poſſint multum ſimul cibum digerere, & ideò egent frequenti alimento bono, & modico; videtur reſpexiſſe ad Aphoriſm. 14. Hippocratis qui idem dicit. At locus hic Hippocratix non habet locum niſi in decrepitis, & conſtitutis in ultimo ſenio, ut dicetur infra *num.* 91

Accedit quod generaliter Baſilius de jejun. 2. Nemo, inquit, jejunantium numero ſe ſubducat, in quo & generationes cunctæ, ſexus, ætas, & ordo includuntur. Sed & Turrecrem. in c. *Ieiunia, num.* 10. *de conſecr. diſt.* 5. Quamvis recenſeat octo genera perſonarum, quæ ab obſervatione jejunii eximuntur; tamen inter hos non meminit ſenum ſentiens propterea cum D. Thoma, & Iñocentio ſenes non excuſari, niſi quatenus ſunt infirmi, & debiles, juxta text. in cap. *Quadrageſima, eadem diſt.* ibi: Niſi quem infirmitas impedierit, & in cap. *Ieiunia, de conſecr. diſt.* 3.

Quamobrem cum articulus exemptionis à jejunio in ſexagenariis nulla certa lege ſit diffinit⁹, & inter Doctores admodum cōtroverſus, ex hoc principio incerto, ac dubio nō poteſt deduci, cōcluſio certa ad deciſionem quæſtionis noſtræ.

Sed quidquid ſit in jejunio, certè in caſu præſenti, in quo non imbecillitas virium, ſed impotentia coeundi ſpectanda eſt, ut hic in textu manifeſtum videtur non requiri in mulieribus añum ſexagenarium cum multo ante illis contingat per
81 ætatem ſterilitas, ut ex dictis conſtat. Præterea non valere illationem, Exemptus eſt quis à jejunio: ergo & à periculo incontinentiæ, inde apparet evidenter, quod ætas pubertatis abſque dubio expoſita eſt hujuſmodi periculo, ut omnes notant infra in c. prox. Et tamen puberes quamdiu ſunt in ſtatu augmenti, quod ut in pluribus eſt uſque ad finem tertii ſepteñii, ideſt anni vigeſimi primi, non tenentur ad eccleſiaſtica jejunia, ut docet Divus Thomas in 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *ad* 2. quem ibi Cajetan. & cæteri ſequuntur. Petr. de Palude *in 4. diſt.* 15. Archid. in cap. *Pronunciandum num.* 6. *de conſecr. diſt.* 3. Abb. *in rubr. de obſervat. ieiun. num.* 7. Turrecrem. in d. cap. *Ieiunia, num.* 10. *de conſecr. diſt.* 5. Navarr. in *manual. c.* 21. *num.* 16. Et hæc eſt veritas, & communis opinio, ut inquit Sylveſt. *in ver. Ieiunium, num.* 18. *verſ. Sextò quæritur.*

82 Sed nec ſecunda opinio Sanchez quod mulieres careant incontinentiæ periculo, quando ſunt quinquagenariæ, videtur ita generaliter admittenda: nam cum ſenectus nec in maſculis, nec in fœminis jure noſtro conſideretur ante añum quinquageſimum, ut per DD. in cap. *fin. ut lit. non conteſt.* & patet ex dictis *num.* 23. Si ſola ætas quinquaginta añorum, quæ ut minimum requiritur ad ſenectutis initium, excluderet omnem ſuſpicionem incontinentiæ, fruſtra textus hic præter ſenectutem exigeret etiam ſterilitatem, quia in expreſſione ſenectutis neceſſariò excluditur ætas quinquaginta añorum.

83 Præterea expendenda eſt illa dictio, *ita* non enim canon requirit tantummodo, ut uxor ſit ſenex, ſed addit, ita ſenex. &c. apertè innuens per hoc non ſufficere initium ſenectutis, quod contingit in quinquageſimo año, ſed amplius deſiderari aliquem ſenectutis progreſſum, ut abſit in-
84 continentiæ periculum. Facit text. in cap. *Fraternitatis*, 34. *diſt.* ibi: Et ætas iſtius futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur, ubi Præpoſ. *in 5. notab.* dicit, Ratione antiquæ ætatis præſumi quem continentiam ſervaturum, licet tempore juventutis caſtitatem non ſervaverit.

85 Ad hæc quamvis in quinquageſimo anno mulieres præſumantur ſteriles, quia raró in ea ætate concipiunt, tamen aliquando contrarium accidit, ut oſtenſum eſt ſupra *num.* 50. Finge ergo uxorem peperiſſe in quinquageſimo año, ut in matre Federici Imperatoris, aut concepiſſe poſt exactum añum quinquageſimum, ut in exemplo relato à Bald *in d. conſ.* 437. *lib.* 5. & in aliis, quæ Peruſii acciderunt, teſte Angelo in d. l. *Si maior, C. de legit. hered.* certè his caſibus non eſſet concedenda licentia uxori morandi in ſæculo in quinquageſimo primo, aut quinquageſimo ſecundo, quia ex prole paulo ante ſuſcepta appareret eam adhuc poſſe concipere, ac proinde in ipſa extinctum non eſſe fomitem concupiſcentiæ.

86 Demum finge uxorem aliquam eſſe quidem quinquagenariam, & ſterilem, ſed tamen inhoneſtam vitam ducere, quod non raró contingit; profectò neque huic danda eſſet licentia remanendi in ſæculo, quia ſenectus, & ſterilitas non ſufficiunt ſi aliunde appareat de intemperantia u-
87 xoris, ut oſtenſum eſt ſupra *num.* 8. *& ſeq.* Facit quod notat Innoc. in cap. 1. *ſub num.* 1. *in ver. Servare, ſupra eod.* ubi ait uxorem, de cujus licentia maritus profeſſionem emiſit, ſi ſit ſuſpecta de incontinentia, & caſtitatem promiſerit, cogenda eſſe monaſterium intrare, non quidem ut profiteatur, ſed ut compeſcatur à vagatione, & cuſtodiatur ne luxuriari poſſit. Quinimo eam eſſe cogendam ad ſolemnem profeſſionem, pluribus probat ibi Hoſtien. cum quo videntur alii tranſire, ut ibi plenius ſcripſi.

Et per hoc patet reſponſio ad primũ, & ſecundũ argumentũ contrarium quod mulieres quinquagenariæ cenſeantur inhabiles ad concipiendum,

Non

Non obſtat tertium, quod liberta quinquage-
naria non teneatur ad operas; quia in ea exemp-
tione non conſideratur periculum fornicationis,
& ideo non eſt ſimile.
88 Et eodem modo reſpondetur ad quartum,
quod teſtes dicantur ſenes in quinquageſimo an-
no quoad examen ad æternā rei memoriam; quia
nec eo caſu conſideratur hujuſmodi periculum,
ſed timor mortis dumtaxat, ut ibi per Innoc. Præ-
terquam quod Abb. in eod. c. *Quoniam frequenter*
num. 28. dicit hunc veriſimilem timorem vario
modo contingere ſecundum diverſitatem com-
plexionum; & ideo relinqui judicis arbitrio, qui
illum judicabit ſenem uſque ad ſeptuageſimum
annum, ubi hunc veriſimilem timorem conci-
piet. Adde quod in dominio Mediolanenſi ſeoex
quoad prædictum effectum dicitur qui aonum
ſexageſimum agit, ex Conſtitutione in tit. *de pro-*
bat. cap. 1. ut refert Menoch. *de arbitr. Iudic. lib. 2.*
cent. 1. caſ. 59. in fin.
89 Non obſtat ultimum, quod mulieres quinqua-
genariæ etiam vegetes, & robuſtæ non teneantur
ad jejonia eccleſiæ.
Primò enim reſpondetur non valere illationem
ab exemptione à jejunio ad liberationem à peri-
culo incontinentiæ, ut dixi ſupra, *num.* 81.
Deinde reſpondetur contrarium tenere una-
nimiter omnes Doctores: ſolus enim Thomas
Sanchea primus hanc opinionem exemptionia
quinquagenariæ à jejunio in medium attulit, ut
ipſemet fatetur, qui propterea ſubdit illam eſſe
quidam ſpeculativè probabilem, ſed non eſſe tu-
90 tam in praxi. Sed certè ſi eſſet probabilis ſpecula-
tivè, eſſet etiam tuta in practica; quia iotellectus
practicus nihil eſt aliud quàm extenſio intellectus
ſpeculativi, ut docet D. Thom. *in 1. pra. q. 79. art.*
11. & diai *in tract. de opin. probabili*, quem poſui in
91 cap. *Ne innitaris, num. 99. & ſeqq. ſupra de Conſtit.*
veritas tamen eſt hujuſmodi ſententiam nec ſpe-
culativè quidem eſſe probabilem, fatemur enim
eſſe verum quod ait Hippocrates *Aphor.* 14. Senea
diu jejunium ferre non poſſunt, eo quod ſi unica
vice totum alimentum ad vitam neceſſarium aſ-
ſumerent, eorum calor, qui in extremo dabilita-
tus eſt, ac perexiguus, ſuffocaretur; & ideo egent
cibo crebro, & modico.
Verùm hæc Hippocratis authoritas nullatenus
applicari poteſt mulieribus quinquagenariis,
præſertim validis, & robuſtis, de quibua loquitur
Sanchea in ſua opinione, ſed procedit in decre-
pitis, & ſenio coofectia tantum, quorum calor eſt
pene extinctus. Et de hia Galen. *ibi in Comment.* di-
cit: Tale patiuntur ſenes, quale lucernis penè ex-
tinctia accidit, quæ continuam exigunt olei ſuf-
fectionem, multam autem, & ſubitam ſimul ne-
92 queunt ſuſtinere. Et de his Ariſtotel. *in lib. de iu-*
vent. & ſenectut. cap 14. (Propterea, inquit, quod
paucum eſt calidum, velut plurimum evaporatum
in multitudine vitæ, ſi qua utique intenſio fiat
particulæ, cito extinguitur, quemadmodum pau-
ca, & momentanea in ipſo flamma exiſtente pro-
pter parvum motom extinguitur: Quapropter &
ſine dolore eſt, quæ in ſenibus mors nulla enim
violenta ipſis paſſione cōtingente moriuntur, ſed
93 inſenſibilis animæ abſolutio fit omnino.) At ve-
rò in ſenibus non decrepitis locum habet præce-
dens Aphoriſmua Hippocratia 13. videlicet, Senes
facillime jejunium ferunt, ut ibi in Comment.
declarant Galen. & Philoth. aſſerentes posteriorē
hanc Hippocratis ſententiam non promiſcue de
quibuſvis ſenibus eſſe iotelligendam, ſed de illis
tantum, qui extremam ſenectutem nō attingunt.
Idemque ſentit Hollerius, qui Hippocratis ver-
bum, *Gerontes* vertit ſenes non decrepitos.
94 Et in terminis excuſationis à jejunio Eccleſiæ
ita declarat Richard. de Media-Villa *in 4. diſt. 15.*
art. 3. q. 4. dicens ad jejunium non obligari nimi-
um ſenes, ideſt decrepitos, quia propter debilita-
tem caloris indigent crebro refici, cujuſmodi
ſunt regulariter qui ſeptuageſimum annum com-
pleverunt ſecondum Medicos. Et eum refert, &
ſequitur Sylveſt. *in ver. Ieiunium, num. 18. verſ. Ri-*
chardus tamen. Idemque tradunt S. Antonin. Ro-
ſell. & Tabieoa relati ſupra *n.* 79. Et ex modernis
Aaor, ibidem citatus, qui de communi teſtatur, &
Tolet. in *ſumm. lib. 6. cap. 4. num.* 2.
95 Prætereaoon eſt admittenda ea doctrina quod
ætaa, quæ in viris eſt ſexagenaria, in fœminis ſit
quinquagenaria quoad jejunium, ſiquidem Do-
ctores hanc differentiā non conſtituunt, nec pro-
batur jure. Et contrarium colligitur es Bulla Cru-
ciatæ, quæ ab exceptione eccleſiaſticorum, & qua-
rumlibet perſonarum regularium ab indulto ve-
ſcendi lacticinis, excludit perſonas ſexagenarias
nulla habita diſtinctiooe ſexus. Nec valet reſpon-
ſio Sanchea, quod propterea in caſu Bullæ a pari
procedant mares, & fœminæ, quia Pontifices in
eo caſu certam ætatem tam viris, quàm mulieribus
præfiaerunt. Etenim ætatem illam ſummi Ponti-
fices irrationabiliter omnibus præfixiſſent ſi na-
turaliter inter maſculos, & fœminas in materia
jejunii conſtituenda eſſet differentia decem año-
rum: atqui abſurdum eſt Pontifices maximos id
contra naturalem rationem ſanxiſſe.
96 Nec refragatur quod mulieres ſint viris frigi-
diores; quoniam hinc potius inſertur, ut ſint ma-
gis obſtrictè ad jejunandum: nam ex caloris de-
bilitate major pituita & crudorum humorum co-
pia generatur; & propterea jejunium faciliùs fe-
runt; modico enim cibo diutius ſuſtentantur,
minuſq; ſentiunt detrimenti ex inedia, quàm viri,
quibus calor edax alimento deficiente humidum
radicale depaſcit. Et hæc eſt ratio, ob quam mul-
to plures fœminæ, quàm viri viſæ ſunt, quæ natu-
raliter longum ſervavarunt jejunium. Nam ex
97 Alberto Magno plures ſex, ſeptem, & pluribus
menſibus vixerunt ſine ullo externo alimēto. Imò
relatum eſt à Dyno Medico, ut inquit Mercurial.
lib. 3. practic. c. 7. mulierem quamdam ſuo tempore
fuiſſe, quæ ſeptem annis ſine ullo appetitu, & ci-
bis vixerat. Et quod eſt admirabilius, Conciliator
diff. 112. prope finem, Certificatum inquit mihi
per fidelem ſocium Joannem de Corcco Nor-
mandiæ cum aliis quam multis dicentem illic ex-
tare mulierem, quæ amodo per ſpatium triginta-
ſex añorum nihil aſſumpſit.
98 Accedit quod cum in jejuniis jam ubique rece-
ptus ſit uſus refectionis loco cœnæ, certè alimēto
licet modico in refectione aſſumpto ſenes, & præ-
ſertim mulieres quinquagenariæ facilè poſſunt je-
junium protrahere in ſequentem diem abſq; ullo
corporali detrimento, qoin potius cum utilitate.
Hinc enim ſi qua ſuperfluitas cumulata fuerit, per
cœnæ omiſſionem vel à natura ipſa facilè accide-
re poteſt, ut rectificetur & in optimum alimentū
cōvertatur, prout in indigentis natura ipſa face-

N 2 re

re conſuevit, vel ſaltem evincatur, & per inſenſibilem tranſpirationem, vel aliàs ex corpore expellatur, ut dicunt Medici.

Nec obſtat ſi dicatur: Si prædicta ratio attendenda eſſet, ſeptuagenarii quoque tenerentur ad jejunia Eccleſiæ, cũ ipſi magis abundent flegmatibus, & humoribus crudis, & tamen communis ſententia eos excuſat. Etenim ut ex dictis cõſtat in decrepitis, & conſtitutis in extremo ſenio diverſa eſt ratio cum eorum calor ferè abſumptus indigeat crebra alimenti ſuffectione.

99 Concludendo exiſtimo licentiam morandi in ſæculo cum voto ſimplici continentiæ, viro religionem profitente nullo modo eſſe concedendam uxori ante quinquageſimũ añum, quia in ea ætate deficit utraque qualitas requiſita in hac decretali. Neque enim ſenex dici poteſt, cùm jure noſtro ante quinquageſimum añum noo incipiat ſenectus, ut patet ex dictis *num.* 23. & conſequenter nec poteſt dici ſterilis ea ſterilitate quæ provenit ex ſenectute.

Sed nec poſt añum quinquageſimum puto ejuſmodi licentiam concedendam eſſe indiſtinctè, ut habet ſecunda opinio; ſed ſpectandum eſſe robur, & temperamentum corporis; item honeſtatem, & temperantiam vitæ; præterea qualitatem regionis, alicubi enim mulieres non rarò concipiunt etiamſi poſt quinquageſimum añum, ut de Peruſinis teſtes ſunt Bald. & Angel. præalleg. *num.* 53. Præcipua autem ratio habenda erit quantum temporis interceſſerit ab ultimo partu; non enim æque judicanda eſſet libera à fomite libidinis illa major quinquagenaria, quæ peperit in quinquageſimo año, atque illa quæ deſiit parere in quadrageſimo, ſecundum ea quæ dicta ſunt ſupra n. 85. Quæ omnia cùm non omnibus mulieribus æqualiter contingant, arbitrio, & prudentia Epiſcopi ſingulis circumſtantiis diligenter perſpectis, dijudicandum erit an prædicta licentia ſit concedenda, vel deneganda, ut tenet Anton. de Butr. in cap. 1. *num.* 5. *ſupra eod.*

DE CONVERSIONE Conjugatorum.

Cap. Conjugatus.

SVMMARIVM.

1 Coniugatus non eſt ordinandus ad ſacros ordines, niſi uxor continentiam promittat.

2 Quod ſi ordinari ſe fecerit, an uxor teneatur Religionem profiteri, an ſaltem cogi poſſit ad permanendum in clauſura monaſterij Monialium in habitu ſæculari, ut vitentur ſcandala, & n. ſeq. uſque in fin.

3 Profeſſio tacita nunquam inducitur per declarationem habitus Novitiorum diſtincti ab habitu profeſſorum diſtinctione patenti.

4 Novitius ante habitum Profeſſorum ſuſceptum poteſt liberè redire ad ſæculum, niſi appareat eum voluiſſe vitam mutare, quod in dubio non præſumitur.

5 Novitius per delationem annalem habitus indiſtincti cenſetur tacitè profeſſus præſumptione iuris, & de iure, niſi aliter fuerit proteſtatus.

6 Profeſſio tacita de iure communi non inducitur quoad impuberes per annalem habitus delationem ſi habitus ſit diſtinctus diſtinctione latenti, ſecus quoad puberes.

7 Idem ſi habitus ſit indiſtinctiſſimus.

8 Vxor cenſetur ſe ad caſtitatem obligare, ſi vir de eius licentia ſacros Ordines ſuſcipiat.

9 Et quid ſi uxor ignoraverit quoad hoc iuris diſpoſitionem.

10 Vxor, de cuius licentia vir ad ſacros Ordines aſcendit, ſi ſit iuvenis, ſive ſit ſuſpecta de incontinentia, ſive non, tenetur Religionem ſolemniter profiteri, ſecus ſi ſit ſenex, & non ſuſpecta, quia ſufficit votum caſtitatis in ſæculo.

11 Intellectus cap. Epiſcopus, 77. diſt.

12 Epiſcopi licentia an requiratur ad hoc, ut vir poſſit ad ſacros Ordines promoveri. & uxor Religionem ingredi.

13 Coniugatus non poteſt ad ſacros Ordines aſcendere abſque uxoris licentia, etiamſi matrimonium non fuerit conſummatum; ac ſi aſcendat, revocari poteſt ab uxore, & tenetur ei debitum reddere, ſed exigere non poteſt, & num. ſeq.

14 Coniux invita uxore ordinatus, poteſt ab ea revocari etiam poſt ſententiam divortij.

15 Vxor innocens, an poſt thori ſeparationem habeat ius petendi ut ſibi vir reconcilietur.

16 Vxor, quæ ſciens viri ordinationem tacuit, & diſſimulavit uſque ad divortij ſententiam, videtur ei licentiam dediſſe, & iuri ſuo renunciaſſe.

17 Coniux non poteſt ad ſacros Ordines aſcendere uxore id ignorante, & non conſentiente, etiamſi præceſſerit ſententia divortij.

18 Vxor, cuius vir ſacris Ordinibus eſt initiatus ipſa ignorante, induci debet, ſed cogi non poteſt ad profeſſionem emittendã, aut ad perſeverandum in clauſura.

---

1 CONJUGATUS. Conjugatus non eſt ordinandus ad ſacros Ordines, niſi uxor continentiam promittat. Hoc dicit. Ex facto quæſitum eſt, Si conjugatus ad ſacros Ordines promoveri ſe fecerit, An uxor teneatur Religionem ſolemniter profiteri, aut ſaltem cogi poſſit ad perſeverandum in clauſura alicujus Monaſterii Monialium in habitu ſæculari, ut vitentur ſcandala.

Catharina Ceſia poſt divortium cum Marchione Julio de Ruuere ejus marito de licentia Gregorii XV. ingreſſa eſt monaſterium Sancti Ægidii Urbis, ut ibi profeſſionem emitteret, & habitum Novitiarum detulit per duos años. Interim Marchio in Presbyterum ordinatus eſt. Mox Catharina exivit è monaſterio, ut iter in Germaniam pararet; donavit enim triginta millia ſcutorum pro monaſterio in illis partibus conſtruendo, ſed juſſa à Sanctiſſimo in monaſterium rediit. Intendit nunc iterum exire, ut creditur in Germaniam profectura. Princeps Sancti Angeli ejus frater petit ordinari, ut ſoror in clauſura permaneat ejuſdem, vel alterius monaſterii.

2 Pro dubii ſolutione duo articuli videntur examinandi. Primus, An uxor ſit cogenda ad clauſuram tanquam profeſſa. Secundus, an ſit cogenda ad eam clauſuram ob ſacros Ordines à marito ſuſceptos, & ad vitanda ſcandala.

3 Quoad primũ perquirendum eſſet, An in dicto monaſterio habitus Novitiarum ſit diſtinctus ab habitu Profeſſarũ diſtinctione patenti in colore, ſciſſu-

Digitized by Google

ſciſſura,vel forma, an non, ſi enim diſtinctus ſit,
& ipſa non aſſumpſerit habitum, qui profeſſis da-
ri conſuevit, non eſt locus tacitæ profeſſioni,
Clem. *Eos, de Regular.* quamocumque tempore
ſteterit in Religione, Innoc.in c. *Ex parte, in princ.*
verſ. Hic non erant diſtincti habitus, eodem titulo. Unde
Abb. Antiq. in c. *Conſulti, num. 3. eod.* dicit ſe vidiſſe
literas Papales abſolutionis conceſſas cuidam
monacho, qui talem habitum detulerat fere per
decem annos, ut refertur per gloſ. in d. Clem.
Eos, in ver. Deinceps.

4 Neque obſtat text. in c. *Statuimus, de regular.*
ubi Novitius ante habitum profeſſorum ſuſcep-
tum dicitur poſſe redire ad ſæculum, niſi eviden-
ter appareat, quod abſolutè voluerit vitam muta-
re, & in Religione perpetuo Domino deſervire.
Nam aut ſumus infra añum probationis; & ille
textus non habet locum poſt Concilium Triden-
tinum, quo profeſſio etiam expreſſa ante annum
expletum non tenet, *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* Aut
ſumus poſt annum; & tunc procedit quidem ille
textus, quia quod non mutatur, &c. ita ut quam-
vis habitus ſit patenter diſtinctus, & Novitius
retineat habitum Novitiorum, adhuc tamen cen-
ſeatur profeſſus, ſi elapſo anno evidenter appa-
reat eum voluiſſe vitam mutare. Sed tamen hoc in
dubio non præſumitur, ut deciditur in d. c. *Statui-
mus*, & tradunt ibi gloſ. & DD. communiter, ſigna
autem evidentia mutationis recenſentur per Jo.
Andr. ibi: Hoc caſu de his ſignis non videtur con-
ſtare, quod enim ingreſſa fuerit monaſterium,
quod habitum Novitiorum ſuſceperit, quod pe-
tierit, & obtinuerit licentiã profitendi, etiam in-
vito viro, quod de bonis proprijs diſpoſuerit, ſo-
lum indicant propoſitum futurum profitendi, ſed
non demonſtraut præſentem ſtatus mutationem,
aliàs omnis Novitius elapſo anno diceretur pro-
feſſus, quamvis habitum profeſſorum non ſuſci-
peret, quia unuſquiſque habitum Novitiorum
ſuſcipit animo profitendi Religionem, poſtquam
eam probaverit; & tamen profeſſio non induci-
tur habitu non mutato, niſi evidentia ſigna, &c. ut
in d. Clem. *Eos*, & in c. *Statuimus.*

5 Sin autem habitus in dicto Monaſterio ſit in-
diſtinctus, ideſt communis tam Novitijs, quàm
Profeſſis, tunc uxor per delationem hujuſmodi
habitus ultra añum & tacitè profeſſa præſumpti-
one juris, & de jure, quæ non admittit probatio-
nem in contrarium, tex. eſt in c. 1. §. *fin.* ubi omnes
notant, *de Regular. lib. 6.* & d. Clem. *Eos, eod. tit.*
gloſ. in d. c. *Ex parte in ver. Per annum*, niſi fuerit
proteſtata ante annum expletum, quia contra
præſumptionem juris, & de jure admittitur hoc
caſu probatio per proteſtationem præcedentem,
ut ſentiunt in d. c. 1. Jo. Monachus *in ver. Præſumi-
tur*, Prob. *in Addit.* Gemin. & Anchar. gloſ. in d. c.
Ex parte, in ver. Per annum, & ibi communiter Ca-
noniſtæ, & in d. Clem *Eos.*

6 Sed & ſi habitus ſit diſtinctus tantum diſtin-
ctione latenti, ut benedictione, idem eſt ac ſi eſſet
indiſtinctus quoad puberes. Nam cap. *Statuimus*,
correctum eſt in hoc per Clem. *Eos*, ut ibi per
7 gloſ. *in ver. Deincepts.* Et Cardin. *n. 2. & 3.* Quod pro-
cedit etiamſi habitus ſit indiſtinctiſſimus, ideſt
communis Profeſſis, Novitijs, & aliis ibi commu-
nem vitam ducentibus; quia quoad puberes indu-
citur tacita profeſſio per delationem annalem,
non ſecus ac ſi habitus indiſtinctus eſſet, licèt ſe-
cus ſit quoad impuberes, ut ſtatuitur in d. c. 1. §.
final. de Regul. lib. 6. Quandiù tamen non appareat
de hujuſmodi tacita profeſſione ſive ex delatione
habitus, ſive ex alijs ſignis evidentibus, uxor ex
hoc capite non videtur cogenda ad perpetuam
clauſuram, c. *Ad noſtram*, c. *Super eo*, c. *Ad Apoſtoli-
cam*, & c. *Conſulti, de Regular.* c. *Non ſolum*, & c. *fin.*
eod. tit. lib. 6.

8 Quoad ſecundum articulum [quæ eſt materia
hujus Decretalis] tres caſus videntur diſtinguen-
di: nam aut uxor expreſſè conſenſit, ut vir ſu-
ſciperet ſacros Ordines, aut expreſſè contradixit,
aut neutrum præſtitit expreſſè, ſed tacuit, &
diſſimulavit.

Primo caſu ex hoc ſolo quod expreſſè conſen-
ſerit, ſeu licentiam dederit viro ſacros Ordines
ſuſcipiendi, cenſetur ſe voto Caſtitatis adſtrinxiſ-
ſe, & caret uſu conjugii, ſecundum Cardinalem
hic in fin. per hunc tex. Gemin. in c. *Quia ſunt, ad
fin.* & ibi etiam Turrecr. *n. 4. 28. diſt.* S. Antonin.
in 3. par. tit. 1. cap. 8. ad fin. Sylveſter *in ver. Matrimo-
nium, 8. q. 12. verſ. Tertium*, & docet S. Tho. *in 4. diſt.
37. q. 1. art. 2. ad 2.* in quo conſentiunt omnes tam
9 Theologi, quàm Canoniſtæ. Et quamvis gloſ. in
cap. *Seriatim, in ver. Poſt mortem, 32. diſt.* limitet
hanc concluſionem ut procedat ſi uxor ſciverit
quoad hoc juris diſpoſitionem, ſecus ſi ignorave-
rit, ejuſque diſtinctioni adhæreat, Henr. Boich. in
cap. *Vxoratus, n. 12. infra eod.* Angel. *in ver. Matri-
monium. 4. n. 9.* & ex Recent. Sanch. *de matrim. lib. 7.
diſput. 39. num. 12.* Aliter tamen in hoc loquitur
S. Bonav. *in 4. diſt. 37. in expoſ. litteræ*, ubi ait. (Si
uxor conſentiat viro, ut Ordinem ſacrum ſuſci-
piat, vel ut Religionem ingrediatur in conſpectu
perſonæ, per quam ſecundum formam Eccleſiæ
poſſet fieri divortium; ipſa obligatur ad contine-
tiam perpetuam cum viro, qui eſt ead. caro cum
ipſa; nec excuſatur per juris ignorantiam.) Hæc
S. Bonaventura, quem refert, & ſequitur Præpoſi-
tus in d. c. *Seriatim. n. 5. diſt. 32.* Et ſanè cum corpus
viri, ut ibi ponderat Præpoſitus, per ſacrorum
Ordinum ſuſceptionem Deo fuerit perpetuò de-
dicatum de uxoris licentia, ejuſque votum ſolem-
nizatum juxta c. *Vnico, de voto lib. 6.* abſurdum, &
ſcandaloſum eſſet, ut uxor vellet marito ſacris ini-
tiato carnaliter commiſceri hoc prætextu, quod
ignoraverit ſe propterea ex juris diſpoſitione vo-
to continentiæ obſtrictam eſſe.

10 Suppoſita autem hujuſmodi licentia, & con-
ſenſu, uxor non ſolùm cenſetur ſe obligaſſe ad ca-
ſtitatem ſervandam in ſæculo, verumetiam cum
ſit juvenis, cogi poteſt Religionem ingredi, & ſo-
lemniter profiteri. Nam etiamſi magna ſit alterca-
tio inter Doctores An uxor, de cujus conſenſu
vir ad ſacras Ordines eſt promotus, teneatur ſo-
lemnem profeſſionem in monaſterio emittere, ut
hic in gloſ. 2. verior tamen, ac tutior ſententia eſt,
ſi mulier ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinen-
tia ſufficere votum ſimplex caſtitatis in ſæculo: ſin
autem ſit ſuſpecta de incontinentia, aut ſi ſit juve-
nis, ut hoc caſu, ſive ſit ſuſpecta, ſive non, deſide-
rari ſolemnem profeſſionem; quod clarè conſtat
ex Conc. Agathenſi *c. 16. & 17.* relato in c. *Epiſcopus
77. diſt.* cujus hæc ſunt verba: (Sanè ſi conjugati
juvenes conſenſerint ordinari; etiam uxorum vo-
luntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato manſio-
nis cubiculo Religione promiſſa, poſteaquam pa-
riter converſi fuerint ordinentur.] Nec refert,

quod gloſ. *ibi in ver. Religione* , & Turrecr. exponant *ver. illud*, Religione, ideſt caſtitate , & Hugo, Archid. & Præpoſ. pro Religioſa contioentia, & ver. illud Converſi, exponatur ab Archidiacono, ideſt ad pœnitentiam. Nam hujuſmodi expoſitiones inferunt vim litteræ. Unde Præpoſ. in c. *Si te*, *col. 2. in princ. verſ. Opinio Hoſtienſis*, 28. *diſt.* dicit (pro hac opinione eſſe caſum non cavillando litteram in d. c. *Epiſcopus*, ubi tex. vult, ut ſi ſit juvenis debeat tranſire ad religionem, & expoſitio gloſ. Religionem, ideſt caſtitatem, ut dicit Præpoſ. eſt deſtructio textus , nec textus ibi diſtinguit an ſit ſuſpecta, vel non , ſed ponderat tantum an ſit juvenis; unde ex quo eſt juvenis , non debet remanere in ſæculo.) Hæc Præpoſitus, qui cum hac ſententia dicit tranſire Cardinalem, & Gemin. necnon Anton. de Butr. & Panorm. in hac Decretali; & fuit opinio Hoſtien. *hic ad finem*, ubi validiſſimam reddit rationem, quia ſicut uxor profitentis, quæ eſt juvenis . compellitur tranſire ad religionem , ut eſt caſus in cap. *Cum ſis* , *ſupra eod.* & infra in cap. *Vxoratus* , & cap. *Ad Apoſtolicam* , ita & multò fortiùs uxor ordinandi , quia vir faciliùs poterit poſtea viſitare illam ſi remaneat in ſæculo , quàm potuiſſet ſi tranſiiſſet ad religionem , & accedens ad uxorem fortè non habebit repulſam. Vix autem fieri poteſt, ut uxor juvenis viro aſſueta ex illius viſitatione non adducatur in periculum incontinentiæ, cap. *Litteras, de fil. Presbyt. cap. 1.* & cap. *Clericos, de cohabit. cleric. & mulier.* Unde cum major ſit ratio in uxore clerici ſæcularis, quàm in uxore profitentis, ideò idem jus erit in utroque. Ita Hoſtien. cujus opinionem dicit propterea eſſe veriorem Præpoſitus in d. cap. *Si te, col. 2. verſ. Opinio Hoſtienſis*, 28. *diſt.* quam etiam ſequitur Anton. de Butr. *hic in fin. verſ. Sed mihi plus placet* , ubi reprobata diſt. Jo. Andr. inter juvenem de incontinentia ſuſpectam , & juvenem non ſuſpectam; Non video, inquit, ſi mulier ſit juvenis , qualiter non ſit ſuſpecta, quia mulieres ſunt volubiles , ut Rota, Idem Jo. de Anan. *num. 1. circa finem, verſ. Ego neſcio ſi poſſet inveniri mulier iuvenis , & non ſuſpecta.* Et hæc ſententia ſecundum Præpoſ. ubi ſupra eſt etiam de mente S. Thom. *in 4. diſt. 37. q. 1. art. 2. ad 2.* ubi ait, (Uxorem, de cujus licentia vir Ordinem ſacrum ſuſcepit, teneri perpetuam continentiam vovere ; non tamen teneri religionem ingredi, ſi ſibi non timeat de incontinentiæ periculo. Cujus doctrinam in hunc ſenſum intelligit, & receptam dicit Navarr. *in Manuali cap. 22. n. 52. in fin.*

12 Addunt quidam , ad hoc ut vir poſſit ad ſacros Ordines aſcendere , & uxor religionem ingredi, præter conſenſum conjugum deſiderari etiam licentiam Epiſcopi per tex. in cap. *Si vir, & uxor*, divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi cooſcientia fiat, 27. *q.* 2. Verum hoc non eſſe in præcepto, ſed de honeſtate tantum, poſt Hugonem, & Laurentium tradit ibi Archid. *n. 1. ſuper verb. Fiat*, Bellam. *num.* 1. Innoc. in cap. 1. *in gloſ. 1. ſupra eod.* & alii , quos ibi retuli *num.* 15. & de conſuetudine obſervari , ut prædicta liceotia non petatur , teſtantur ubi ſupra Jo. Andr. & Cardinal.

Itaque ſi hoc caſu conſtaret maritum ſuſcepiſſe Ordines ſacros de conſenſu uxoris, etiam abſq; licentia Epiſcopi, utique ipſa ſive ſciens, ſive ignorans juris diſpoſitionem, non ſolum obſtricta eſſet ad ſervaodum perpetuum cootinentiæ votum, ſed etiam cum ſit juvenis , cogenda eſſet ad religionem tranſire. Verum de hujuſmodi conſenſu hactenus nihil apparuit ; & quamdiu de eo non conſtat concludenter , non videtur cogenda ad jugum monaſticæ ſervitutis , ut inferiùs dicetur in 3. *caſu*. Et graviter corripieodus eſſet Epiſcopus, qui ſibi oon con conſtito de hujuſmodi cõſenſu , maritum ad ſacros Ordines promoviſſet contra præſcriptum ſacrorum Canonum , & vir iocidiſſet in pœnas Extran. *Antiqua, de voto.*

13 Secundo caſu explorati juris eſt uxorem cogi non poſſe ad profeſſionem in monaſterio emittendam , quia conjugatus non poteſt ad Ordioes ſacros promoveri abſque uxoris licentia , ut hic patet, etiamſi matrimonium non fuiſſet conſummatum, ut in d. Extravag. *Antiqua, de Voto.* Ac ſi ordinatur ea contradicente , poteſt ab uxore revocari, & tenetur ei debitum reddere , licet exigere non poſſit, d. Extravag. *Antiq.* & ibi gloſ. *ult.* Item gloſ. in cap. *Agathoſa, in ver. Debeas*, 27. *queſt.* 2. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 37. *qu.* 1. *art.* 2. *ad* 1. Petrus de Palude, *q.* 1. *art.* 1. *num.* 9. S. Anton. 3. *p. tit. 1. cap.* 8. *ad fin.* Sylveſt. *in verb. Matrimonium*, 8. *q.* 12. Navarr. *in Manuali c. 22. num.* 53. Quinimo idem juris eſſe in uxore, quæ cùm mortua crederetur , illius maritus fuit in Papam electus, & conſecratus, tradit gloſ. in c. *Si quis pecunia, in verb. Non apoſtolicus , diſtinct.* 79. & ibi Archid. *ad fin.* Jo. Andr. Butr. Anchar. & Abb. *hic*. Ratio eſt, quia vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier, ſecundum dicta ultimæ gloſ. in d. Extravag. *Antiqua*. Et quia quod ſuum erat, ſcilicet debitum exigere , maritus vovere potuit , ſed non alienum, ſcilicet non reddere, c. *Vna*, 33. *q.* 5. quam rationem aſſignat gloſ. in d. c. *Agathoſa, in ver. Debeas*, 27. *q.* 2.

14 Quæ concluſio procedit non obſtante ſententia divortij , quæ hoc caſu proponitur lata inter virum, & uxorem : adhuc enim vir, qui uxore invita aſcendit ad ſacros Ordines , poteſt ab ea revocari, & teoetur ei debitum reddere, quamvis non poſſit exigere , ut poſt Laurentium tenet gloſ. in cap. *Ex litteris, in ver. Redire, de divort.* Goffredus *in ſumma tit. de Converſ. conjugat. num.* 8. D. Antonin. 3. *par. tit.* 1. *c.* 21. §. 6. *verſ. Effectus accuſationis*, Aſtenſ. *in ſumma 2. par. lib. 9. tit. 11. art. 5. in fin. & tit. 33. art. 3. caſu 6.* Sylveſter *in ver. Divortium*, *q.* 10. & *in ver.*

15 *Matrimonium*, 9. *qu.* 11. Ratio eſt, quia poſt thori ſeparationem poteſt uxor innocens cogere maritum, ut ſibi reconcilietur, ſecundum gloſ. in d. c. *Ex litteris*, quam communiter ibi DD. ſequuntur. Et quamvis hæc ampliatio non tranſeat abſque contradictione, & contrarium teneat Hugo relatus à gloſ. *ubi ſupra* , ac præterea multi eam limitent, ut non procedat quando poſt latam divortij ſententiam uxor iñocens ſæpiùs monita renuit conjugem ſibi reconciliare , exiſtimantes eo caſu licere marito ſtatum mutare, & ad ſacros Ordines aſcendere, vel profiteri etiam invita uxore , ut in c. *Gaudemus, infra eod.* tradunt Hoſtien. & Jo. And. *n.* 3. Butr. *ad fin.* Cardin. *q.* 1. & Anchar. *n.* 2. tamen in præſentia non eſt opus ejuſmodi articulos diſcutere . quia non conſtat uxorem contradixiſſe ordinationi mariti : quinimo ſupponitur eam ignoraſſe, ut dicetur in 3. caſu.

Tertio caſu, ideſt quando uxor nec expreſsè conſenſit, nec contradixit ordinationi mariti, ſed tacuit ſimpliciter, iterum ſubdiſtinguendum eſt; nam aut ſcivit maritum velle aſcendere ad ſacros

Ordines

Ordinea, & tamen tacuit, & diſſimulavit, aut ig-
16 noravit. Si ſcivit, cum hoc caſu ſupponatur præceſſiſſe ſententiam divortij inter virum, & uxorem, videtur licuiſſe marito ſtatum mutare, & ad ſacros Ordinea aſcendere abſque uxoris licentia. Ratio eſt, quia cum uxor id ſciverit, & non contradixerit, ſed diſſimulaverit uſque ad divortij ſententiam, videtur licentiam dediſſe, ac juri ſuo renunciaſſe, arg. cap. *Agathoſa*, 27. *qu.* 2. & tradunt S. Antonin. 3. *part. tit.* 1. *cap.* 21. §. 6. *verſ. Effectus accuſationis*, Jo. de Friburgo *in ſumma Confeſſor. lib.* 4. *tit.* 22. *q.* 14. Sylveſt. *in ver. Matrimonium*, 9. *q.* 11. Tabien. *Matrimonium*, 4. *q.* 5. *n.* 6. Verum ex deductis non apparet de ſcientia uxoris; & quandiu illa nõ probetur, præſumitur ignorantia, ut in regula præſumitur, *de Regul. jur. lib.* 6. Unde ex hoc capite non videtur cogenda ad monaſterium.

17 Sio autem ignoraverit viri promotionem, ut ſupponitur in facto, non obſtante ſententia divortii, ut proponitur lata, minimè licuit marito ad ſacros Ordines aſcendere abſque uxoris licentia. Ratio eſt, quia cum uxor iñocens habeat jus petendi, ut ſibi maritus reconcilietur, non licet marito ſtatum mutare abſque beneplacito uxoris, ne juri illi acquiſito inferat præjudicium. Sic docent S. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 35. *quæſt un. art.* 6. *ad* 3. S. Bonav. *ead. diſt. art. unico, quæſt.* 5. *ad* 2. Roſella *in ver. Divorcium, num.* 11. Sylveſt. *eod. ver. q.* 10. *& in ver. Matrimonium*, 9. *q.* 11.

18 Quæ cum ita ſint, durum videtur uxorem, quatenus non ſit tacitè profeſſa, invitam compellere ad ſolemnem profeſſionem in monaſterio emittendam: nam etſi obtinuerint licentiam ingrediendi religionem, datus eſt tamen illi añus probationis in ſubſidium fragilitatis humanæ à SS. Patribus inſtitutus, cap. *Ad Apoſtolicam, ſupra de Regular.* cap. *Non ſolum, eodem tit. lib.* 6. Unde quæ forte religionis auſteritatem ferre non potuit, iniquum videtur, ut eidem perpetuò alligetur invita, ut per Oldrad. *conſ.* 96. incip. *Numquid Monacham poſſit includere Papa contra ſuam voluntatem.* Satis enim inutile eſt, ut coacta ſervitia Deo præſtentur, cap. *Illud*, 20. *q.* 1. Et quamvis in caſibus à jure permiſſis poſſit quis cogi ad ingrediendum monaſterium, ut innuit *cap.* 18. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* Concil. Trid. puta propter delictum, juxta c. *Lapſis* 16. *q.* 6. vel ſi infantes à parentibus offerantur, ut 20. *q.* 1. *per tot.* tamen nemo invitus cogitur profiteri In regulæ enim obſervatione gravitas eſt, & labor, ut inquit gloſ. in c. *Ad noſtram, in ver. Ante conſummationem, de Regularib.* & ſervitus monachalis humana ſervitute diſtrictior eſt, cap. *Multos*, 54. *diſt.* Abb. *conſ.* 8. *Videtur, in princip. verſic. Cenſetur enim, lib.* 1. Imo Navarr. *conſ.* 39. *num.* 2. *de Regular.* dicit non poſſe Summum Pontificem tam grandia præcipere, arg. cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. & cap. *Geſta*, juncta gloſ. in *ver. Creſcere*, 74. *diſt.* Et eſt ratio, quia cum conſenſus in matrimonio tam carnali, quàm ſpirituali exigatur jure naturali, & divino, ab Eccleſia ſuppleri non poteſt, cap. *Præſens*, 20. *q.* 3. cap. *Licet, de Regular.* Abb. in c. *Venerabilem, num.* 21. *Qui filij ſint legitimi*, Sylveſt. *in ver. Religio*, 3. *num.* 12. Quare qui ſine juſta cauſa offenſionis cauſa ſunt intromiſſi, niſi volentea nõ tenentur, quia quod nõ petunt, nõ obſervant, ideoq; tales conſiderandi ſunt magis peccata cõmittere, quàm plangere, ut legitur in Synodo Eugenij II. c. 32. relato in c. *Sicut, ead. cauſ. & quæſt.*

Quod ſi dicas; Uxor cogatur eſſe in monaſterio abſque profeſſione; ergo monaſterium erit ei carcer, & pœna ubi non eſt culpa, contra cap. *Si Compromiſſarius*, §. *final. de elect.* & contra naturalem rationem. Præterea cùm ſe voto caſtitatis expreſsè, aut tacitè non adſtrinxerit, & obedierit præcepto Apoſtoli *ad Corinth.* 7. (Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem, & unaquaque virum ſuum habeat, &, Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu, & ad tempus, (cap. *Sicut*, §. *His ita reſpondetur*, 32. *q.* 2. & meliùs ei fuerit nubere, quàm uri, ſecundum Apoſtolum, ibid. Iniquum eſſet, ut abſque facto, & culpa ſua privaretur jure conjugii, quod ad concupiſcentiæ remedium juſto titulo acquiſivit. Idcirco enim à ſacris Canonibus ſtatutum eſt, ut vir, qui ſine uxoris conſenſu ad religionem tranſivit, aut ſacris eſt initiatus, poſſit ab ea quandocumque revocari ad conſortium conjugale, ut in c. 1. c. 2. & ferè per tot. hunc tit. ne ſcilicet illius converſio uxori relictæ in ſæculo fieri poſſit perditionis occaſio, ut legitur in d. c. *Agathoſa*, 27. *q.* 2. Ita ut propterea Abb. in c. *Quidam, in* 1. *notab. nu.* 2. *ſupra eod.* dixerit, uxorem poſſe vendicare maritum, adjecta etiam conditione de jure divino. Imo in d. Extravag. *Antiqua, de voto.* Vir, qui poſt ſponſalia de præſenti abſque licentia ſponſæ aliquem ex ſacris Ordinibus ſuſcepit, jubetur ſponſa ejus inſtante compelli per cenſuram eccleſiaſticam ab Epiſcopo Diœceſano contractum matrimonium conſummare.

Neque verò hac in re ulla habenda erit ratio ſcandali, ſi quod inde exoriretur, quia eſſet Phariſæorum, non puſillorum, & ideo non timendum *Matth.* 15. & tradit Navarr. *conſ.* 87. *de Regular.* & D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 43. *art. ult.*

Placeret ut uxor, etiam nomine Sanctiſſimi admoneretur, & induceretur ad religionem profitendam, vel ſaltem ad perſeverandum in clauſura alicujus monaſterii in habitu ſæculari juxta conſ. gloſ. in d. c. *Si quis pecunia, in ver. Non Apoſtolicus*, 79. *diſt.* Quod ſi nulla ratione induci queat, quamdiu non probetur aut tacitam profeſſionem emiſiſſe, ſecundum ea, quæ dicta ſunt *num.* 3. *& ſeq.* aut licentiam dediſſe viro ad ſacros Ordines aſcendendi, juxta dicta *num.* 6. *& ſeq.* aut ſaltem ſciviſſe illius aſcenſum, & non contradixiſſe, juxta *nu.* 15. nullatenus videtur cogenda, cum invitæ non ſit continentia indicenda, cap. *Ante triennium*, ibi: Durum mihi, atque incompetens videtur, ut qui uſum ejuſdem continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit compellatur ab uxore ſua ſeparari, atque per hoc (quod abſit) deterius cadat, 31. *diſt.* nec monaſterium debeat eſſe locus carceris ei, quæ nihil peccavit, & eſt potius digna commiſeratione.

DE CONVERSIONE Conjugatorum.

Cap. Ex publico.

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de praſenti non cognita, qua dicit religionem ingredi velle, compellitur infra certum tempus religionem profiteri, vel adhærere marito, & n. 10.*

2 *Cauſa matrimonialis tractatus, & cognitio ad Epiſcopum pertinent.*

3 *Sponſa de praſenti poteſt compelli per cenſuras eccleſiaſticas ad matrimonium conſummandum, & mutuam cohabitationem.*

4 *Et cogi poteſt pracisè, & adduci ad domum viri.*

5 *Coitus primus inter coniuges non eſt gratuitus.*

6 *Sponſus etiamſi fieret Papa, nec alias religionem intraret, teneretur matrimonium conſummare.*

7 *Vxor non cognita etiam invito viro poteſt ad religionem tranſire, licet inter eos diſcordia praceſſerit.*

8 *Excommunicatus pro manifeſta offenſa non abſolvitur cum cautione, ſed ſatisfactione pramiſſa, niſi ſatisfactio concernat ſpiritualia, & n. ſeq.*

9 *Profeſſio fieri non debet ab excommunicato, ſed facta tenet.*

10 *Sponſa de praſenti volens ad religionem tranſire, praſtare debet cautionem ſaltem iuratoriam, quod infra duos menſes tranſibit, vel adhærebit marito.*

Et qua ſint rationes, num. 13.

11 *Et an hoc tempus duorum menſium detur ad profitendum, an verò ad ingrediendum religionem, & n. ſeqq. uſque ad n. 27.*

13 *Matrimonium ratum non ſolvitur per ingreſſum religionis, niſi ſequuta profeſſione.*

15 *Copula carnalis complet tranſlationem corporis unius coniugis in poteſtatem alterius, & uterque intrat in poteſtatem ſibi traditæ poteſtatis, & num. 51.*

16 *Sponſa de praſenti ingrediens religionem ſine licentia ſponſi non habet niſi duos menſes ad profitendum, ſed ſi cum licentia, habet integrum annum, quo elapſo intelligitur tacitè profeſſa.*

Et quid in Ordinibus Mendicantium, n. 19.

Et quid poſt Concilium Tridentinum num. 24. & num. 36.

17 *Sponſa ingrediens religionem ſine licentia viri an lapſis duobus menſibus tacitè profeſſa intelligatur.*

18 *Matrimonium non conſummatum ſolvitur per profeſſionem tacitam ſicut per expreſſam, & num. 37.*

20 *Coniuges in multis caſibus ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.*

21 *Vxor tenetur maritum cruce ſignatum expectare quantiſcumque annis abſuerit, licet voto peregrinationis mariti non conſenſerit.*

22 *Sponſa ingrediens religionem non Mendicantem ſine licentia viri de iure cenſetur anno probationis renunciare.*

23 *Matrimonium poſt lapſum eſt in remedium concupiſcentia.*

24 *Anno probationis etiam in Ordinibus non Mendicantium poſt Concilium Tridentinum renunciari non poteſt.*

25 *Decretum irritans in aliqua diſpoſitione appoſitum operatur, ut pars non poſſit illi renunciare.*

26 *Bimeſtre tempus, quod datur coniugi ad intrandam religionem, currit à die præfixionis factæ à iudice.*

27 *Sponſa de praſenti ſi fuerit violenter cognita à marito, an poſſit ipſo invito ad religionem tranſire, latè diſcutitur, ut num. ſeqq. uſque in fin.*

28 *Delinquens non debet eſſe melioris conditionis, quam non delinquens, & num. 43.*

29 *Corrupta violenter perdit virginitatem, non tamen eius beneficium quantum ad Deum, & n. 55.*

31 *Lex promotionis reſpicit factum, non voluntatem, & num. 54.*

32 *Sponſus de praſenti an licitè poſſit ſponſam rapere, & vi corrumpere.*

Quid ſi ſponſa non excipiat ſe velle ad religionem tranſire, num. 33.

Et quid ſi excipiat, ſed lapſi ſint duo menſes, vel annus probationis, num. 35. & 36.

Et quid ſi tempus huiuſmodi nondum ſit elapſum num. 38.

33 *Maritus peccat vim inferendo ſponſa, niſi prius adhibeat diligentias ad eam diſponendam.*

34 *Exceptio regulariter non prodeſt niſi opponatur.*

38 *Sponſus, qui infra bimeſtre ſponſam de praſenti violenter cognoſcit, multipliciter delinquit, & num. ſeqq. uſque ad num. 45.*

39 *Sponſa per vim defloratæ perdit privilegium virginitatis, & conſequenter conſecrationis, & aureolæ, & num 55.*

40 *Religioſam licet non profeſſam opprimens eſt ſacrilegus, & excommunicatus.*

41 *Et impediendo religionis propoſitum eſt excommunicandus.*

42 *Maritus rapiens, & vi corrumpens uxorem non incidit in Conſtitutionem* Si quis in tanta, *ſed aliter punitur.*

44 *Satiſdatio vitiosè praſtita non dicitur praſtita.*

45 *Sponſa de praſenti cognita à marito per coactionem conditionalem non poteſt eo invito ad religionem tranſire.*

46 *Matrimonij conſummatio requirit conſenſum ſaltem incluſum in coactione conditionali, & num. 49.*

47 *Caro non poteſt dici corrupta niſi mens priùs corrupta fuerit.*

48 *Corpus mulierum non vis maculat, ſed voluntas.*

49 *Matrimonium conſummatum repraſentat unionem Chriſti cum Eccleſia per carnem, & ſortitur effectum à iure divino, & indiſſolubilitatem.*

50 *Sacrum omne quod eſt, vel alterius rei ſignum, illius debet eſſe ſimile.*

51 *Ad matrimonij conſummationem requiruntur conſenſus animorum, & commixtio corporum.*

52 *Vis pracisa impedit conſummationem matrimonij tam ſpiritualis, quàm carnalis.*

53 *Vir, & mulier per copulam fornicariam non efficiuntur una caro.*

55 *Corrupta violenter inter virgines conſecrari non poteſt.*

1 EX PUBLICO. Sponſa de præſenti non cognita, quæ dicit religionem ingredi velle, compellitur infra certum tempus religionem profiteri, vel adhærere marito; hoc dicit Jo. And. Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo.

de

de Anan. Prima pars narrat ſactum. *Secunda*, ibi, *Cæterum*, mulieri petenti dat judicem. Tertia ſolvit obſtaculum, ibi, *Sanè*.

2 Nota primò, ibi, *Cum Veronenſis Epiſcopus*, tractatum, & cognitionem cauſæ matrimonialis ad Epiſcopum pertinere. Ad hoc Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 20. §. Adhæc*, de quo dic ut ſcripſi in cap. *Accedentibus*, *à num. 2. infra de exceſſ. Prælat.*

3 Secundò nota, ibi, *Quod cum renueret, fuit vinculo excommunicationis aſtricta*. Sponſam de præſenti poſſe compelli per cenſuram eccleſiaſticam ad matrimonium conſummandum, & mutuam cohabitationem. Ad idem cap. *Litteras*, §. *Porrò*, *de reſtitut. ſpoliator*, & cap. *Inquiſitionis de ſentent*
4 *excommunic.* quinimo cogi poteſt præciſe, & adduci ad domum viri, ut concludit Abb. in dict. cap. *Litteras*, *num. 29.* dicens ita conſuluiſſe Cardi-
5 nalem, Et ſic primus coitus non eſt gratuitus, quia ſtatim poſt conſenſum mutuum de præſenti tenetur reddere debitum, ut notat gloſ. *2.* in cap. *Conjuges*, *27. q. 2.* Goffred. & Hoſtien. *hic num. 4.* Cardin. *in 2. notab.* & Abb. *num. 1.* Quinimo ut inquiunt Archid. & Bellam. in c. *Deſponſatam*, *nu. 4. eadem cauſ. & q.* Si Papa fieret, nec alias intraret religionem, teneretur matrimonium conſummare, quia ex quo matrimonium tenuit, conſummari debet, & ad hoc eſt compellendus is, qui renuit, niſi intra tempus religionem intraverit, ut in hoc cap. nulla alia exceptione obſtante, ut patet in cap. *2. de conjug. leproſor.* Ad quod etiam facit cap. *Ex parte, il ſecondo*, §. *Porrò*, *infra eodem*, ibi, niſi ſe voto adſtrinxerit ad obſervantiam regularem, quem ſolum caſum excipit illa littera, ſecundum Archidiac. *ubi ſupra*.

7 Teetiò nota, ibi, *Si prædictus vir eam carnaliter non cognoverit*. Ante matrimonium conſumatum licere uxori etiam viro invito ad religionem tranſire, licet inter eos diſcordia præceſſerit; & ſic nō poteſt objici uxori, quod hoc faciat levitatis cauſa, ſicut poteſt objici Monacho de una ad aliam religionem tranſire volenti, ut cap. *Licet*, *ſupra de Regular.* & bene *hic* per Abbat. *in 4. not.*

8 Quartò nota, ibi, *ſufficienti cautione*, excommunicatum pro manifeſta offenſa in ſpiritualibus abſolvi cum cautione. Et ſic limita text. in c. *Ex parte*, *in fin. de verb. ſignif.* & in cap. *Venerabilis*, *de ſentent. excomm. lib. 6.* ubi patet excommunicatum pro manifeſta contumacia non debere abſolvi, cum cautione, ſed ſatisfactione præmiſſa. Hæc
9 enim jura limitantur communiter à DD. ut non procedant quando implementum ſatisfactionis, & purgatio cōtumaciæ concernit ſpiritualia, prout contingit in caſu hujus Decretalis, quia non erat honeſtum ut hæc mulier excommunicata pro manifeſta contumacia intraret religionem, licet profeſſio valeret, ut eſt textus notab. in cap. *Cum illorum*, *de ſentent. excomm.* Collige igitur regulam, quod ubicunque excommunicatus debet exercere aliquid ſpirituale, poteſt abſolvi ante ſatisfactiooem, ne contingat eum excommunicationis vinculo iñodatum ſpiritualia attentare. Quæ declaratio fuit Abb. Antiq. *hic num. 1.* & eam poſtea ſequuti ſunt Jo. Andr. *n. 3. circa med. verſ. Et notatur per hoc*, Butr. *num. 5.* Cardin. *num. 2.* Anchar. *num. 8.* & Abb. Siculus *num. 11. verſ. Sed contra hoc* Eandem declarationem poſuit Innocen. in cap. *Pro illorum*, *num. 5. de præben.* cum quo concordant ibi, Abb. Antiq. *num. 3.* Hoſt. *num. 8.* Jo. And. *num. 15.* & communiter DD.

10 Ultimo nota, ibi, *Ad virum ſuum redire infra duorum menſium ſpatium*, quod viro petente, ut ſibi uxor exhibeat maritalem affectum, & reddat debitum conjugale, & uxore excipiente ſe velle ad religionem tranſire, debet uxor præſtare ſufficientem cautionem, quod infra duorum menſium ſpatium, vel ad religionem tranſibit, vel ad virum ſuum redibit, ut in littera. Et licet aliàs nomine ſufficientis cautionis intelligatur datis pignoribus, vel fidejuſſoribus, l. *Si mandato*. §. *ultim. ff. Mandat.* tamen ſi uxoe non poſſet præſtare niſi juratoriam, judex deberet eam admittere, ut eſt text. in cap. *Per veſtras*, *infra de donat. inter vir. & uxor.* & in auth. *Generaliter*, *C. de Epiſcop. & cler.* & in regula *Ad impoſſibile*, *de regul. iuris lib. 6.* & concludunt *hic* Hoſtien. *num. 3.* Abb. Antiq. *num. 1.* Abb. Siculus *num. 11.* & alii communiter, & ſentit gloſ. *in ver. Sufficienti*, dicens in hoc caſu id eſſe arbitrarium judici per cap. *Quanquam 24. diſt.* & adde quod in propoſito ſcripſi in cap. *Odoardus*, *num. 69. ſupra de ſolut.*

11 Sed hic incidit dubitatio, nunquid hic terminus duorum menſium aſſignetur conjugi ad profitendum, an vero ad ingrediendum religionem.

12 In hoc articulo tres ſunt ſcribentium opiniones. Prima opinio eſt Iñocentij *hic in verb. Duorum*, qui tenet hunc terminum non dari ſponſæ ad deliberandum, an velit redire ad ſponſum, vel tranſire ad religionem, ſed ad religionem probandam, ita ut non habeat amplius tempus probationis, ſed lapſis duobus menſibus ſtatum profiteri cogatur, licet Epiſcopus ex cauſa poſſit hunc terminum prorogare, & reſtringere. Rationem reddit Anchar. *hic nu. 4.* quia cùm hoc ſpatium duorum menſium hic detur ad tranſeundum ad religionem, hujuſmodi tranſitus debet intelligi cum affectu, videlicet ut ingrediatur, & profiteatur: nam per ſimplicem ingreſſum non eſſet ſponſo plenè conſultum, qui forſan juvenis eſt, nec poteſt diutius expectare, & continere: Et hæc cauſa forte movit Pontificem ad reſtringendum terminum unius anni, qui regulariter datur ad religionem probandam, ut in cap. *Ad Apoſtolicam*. *Supra de regular.* Similiter Abb. *hic num. 11.*
13 *circa finem verſ. Et adverte*, dicit hunc terminum duorum menſium non dari ſolum ad intrandum religionem, ſed etiam ad profitendum, quia text. debet intelligi de ingreſſu religionis cum effectu, aliàs non eſſet ſufficienter proviſum ſponſo, cùm non poſſit tranſire ad ſecundas nuptias, niſi ſponſa profitente, quia ante illius profeſſionem non diſſolvitur matrimonium, ut notatur in cap. Sanè ſupra eod. & ſubdit hoc apertè ſentire gloſſam hic, quam notant, & communiter tenent Doctores. Idem firmant Jo. Audr. in c. *Qua contrarius num. 12. verſ. Sed dices*, *de regul. iuris lib. 6.* & poſt eum Henric. Boich. in cap. *Vxoratus*, *num. 4. eodem verſ. infra eod.* Gemin. in cap. *fin. num. 8.* & ibi etiam Præpoſit. *num. 4. circa med. verſ. Procedunt præmiſſa*, *55. diſtinct.* Summa Tabiena *in verb. Matrimonium*, *tertiò*, *verſ. Quod tempus*, & Navarr. dicena communem *in Manuali*, *c. 16. num. 27.*

14 Secunda opinio primæ oppoſita eſt Hoſtien. *hic num. 4. in verb. Infra duorum*, qui tenet tempus bimeſtre dari ad deliberandum de religionis ingreſſu, non autem ad profitendum, & dicit opinio-

nionem Innocentii eſſe contra hunc textum, qui non loquitur de profeſſione, ſed de tranſitu ad religionem; nec ſibi placet ut uxor ſtatim elapſis duobus menſibus profiteri cogatur; imo ſecundum eum habebit añum integrum ad probandum religionem, & profitendum, qui ſine magna, & urgenti cauſa à judice arctari non poteſt. Et cum hac opinione, quam recitat ultimo loco, videtur tranſire Anton. de Butr. *hic n.* 12. & eam probant Sanct. Antonin. 3. *par. tit.* 1. *cap.* 21. §. 1. Summa Armilla *in verb. Divortium, num.* 5. Petr. de Palud. *in* 4. *ſent. diſtinct.* 27. *q.* 3. *art.* 2. *concl.* 2. *num.* 14. Sot. *eadem diſtinct.* 27. *quæſt* 1. *art.* 4. *verſ. At verò ſi infra*, & veriore in dicit Thom. Sanchez *de matrim. lib.* 2. *q.* 24. *num.* 4. & communem Baſilius Pontius *in tit. de diſſolut. vinculi, & divort. cap.* 9. Et videtur ex
15 mente D. Thomæ *in* 4. *ſent. d. diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 2. Ad ſecundum, ait enim: [Ante carnalem copulam non eſt omnino translatum corpus unius ſub poteſtate alterius, ſed ſub conditione, ſi interea alter conjugum ad frugem melioris vitæ non convolet: ſed per carnalem copulam completur d. translatio, quia tunc intrat uterque in corporalem poſſeſſionem ſibi traditæ poteſtatis; unde etiam ante carnalem copulam non ſtatim tenetur reddere debitum poſt matrimonium contractum per verba de præſenti; ſed datur ei tempus duorum menſium propter tria; Primò, ut interim poſſit deliberare de tranſeundo ad religionem. Secundò, ut præparentur quæ ſunt neceſſaria ad ſolemnitatem nuptiarum. Tertiò ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpiravit dilectam.) Hæc Sanctus Thom.

16 Tertia opinio media ſic diſtinguit: Aut ſponſa tranſit ad religionem ſine licentia ſponſi: Et non habebit tempus probationis niſi duorum menſium, & in hoc primo caſu intelligitur hoc cap. Aut tranſit de illius voluntate: & ſponſus tenetur expectare uſquequò ſit elapſus añus probationis, quia ex quo aſſenſum præbuit ingreſſui, videtur conſentiſſe ut habeat tempus ordinarium. Ita diſtinxit gloſ. una in c. *Deſponſatam*, 27. *q.* 2. quam gloſ approbant Goffred. & Philipp. in cap. *Conſuluit*, *de regular.* & poſt eos Archidiac. & Bellamer. in d. cap. *Deſponſatam, in princip.* & ſentit gloſ. *hic in verb. infra duorum*, dum ait: [Uxori tranſeunti ad religionem non dabit Epiſcopus tempus probationis, niſi maritus conſentiat.) Et ſatis eſt, ut conſentiat ingreſſui, ut dicunt quidam, quos tacito nomine recenſet Joan. Andr. *hic num.* 8. *circa finem verſ. Et ibi conſentiat.* Et concordant *hic* Cardin. *in* 6. *q.* ubi concludit ceſſante conſenſu mariti, tempus duorum menſium dari uxori, non ſimpliciter ad deliberandum, ſed ad ingrediendum cum effectu, ita ut elapſis duobus menſibus cogatur uxor non profeſſa redire ad virum, & nō rediens excommunicabitur. Et Petr. de Anchar. *num.* 10. ubi advertit text. noſtrum loqui in caſu, in quo ſponſus petebat ſponſam, & contradicebat ingreſſui, quo caſu annalis dilatio coarctatur ad duos menſes, ut in littera. Si autem ſponſus conſenſiſſet ingreſſui, tunc ſponſa haberet probationis añum, quo elapſo intelligeretur tacitè profeſſa, cap. *Statuimus, ſupra de regular.* Ita Anchar. qui amplius putat etiam in primo caſu, in quo ſponſus contradicit ingreſſui elapſis duobus menſibus poſt ingreſſum induci profeſſionem tacitam, quaſi per aſſumptionem habitus cum perſeverantia profeſſio inducatur, ſicut per lapſum anni, ut ſic dilatio ex cauſa limitata eundem producat effectum, quem dilatio integra, arg. l. *Sive pars*, *C. de dilation.* quod eſt contra Innocen. Carden. & alios ſupracitatos, *num.* 12. qui dicunt elapſis duobus menſibus ſponſam eſſe compellendam per excommunicationem ut vel profiteatur, vel ad vi-
18 rum redeat. Et ſic ſupponunt eam non eſſe tacitè profeſſam, alias non poſſet cogi ad virum redire, quia matrimonium non conſummatum ſolvitur per profeſſionem tacitam, ſicut per expreſſam ut eſt tex. clarus in Extrav. *Antiqua Io. XXII. circa fin. de voto.* Eandem diſtinctionem ſequitur Jo. Brunellus *de ſponſalib. concl.* 3. *num.* 2, *inter Tractatus communes, vol* 16. *fol.* 32.

19 Sed nos credimus has opiniones omnes in terminis juris cōmunis eſſe conjungendas, & diſtinguendum inter Ordines Mendicantium, & non Mendicantium: Nam ſi alter conjugum velit ingredi religionem Mendicantium, habebit annum integrum ad profitendum, ſive alter conſentiat ingreſſui, ſive non. Et in hoc caſu putamus veram eſſe ſecundam opinionem Hoſtien. & ſequacium, de qua ſupra *num.* 14. quia annus probationis in Ordinibus Mendicantium etiam de jure breviari, ſeu reſtringi non poteſt, ut eſt tex, in cap. *Non ſolum, de regular. lib.* 6. & ob hanc rationem Jo. de Anan. *hic num* 6. dubitat de veritate opinionis Innocentij in Religionibus Mendicantium. Quare cum tex. noſter det duos menſes ſponſæ, ut tranſeat ad religionem, intelligā hæc verba ſecundum propriam ſignificationem de ipſo ingreſſu, non autem de profeſſione, ut vitetur juris correctio,
20 ad c. *Cum expediat, de elect. lib.* 6. Nec obſtat quod per hanc annalem expectationem conjux qui remanet in ſæculo, ſubit periculo lapſus carnis. Quia tu reſponde ut notatur in cap. *Quoniam frequenter*, §. *Porrò, verſ. Si autem, ſupra, ut lit. non conteſtat.* ibi: conſequaquam obſtante, quod de lapſu carnis poſſet opponi, quoniam in conjugio multi caſus occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur, &
21 plures ibi enumerat gloſ. *in verb. Multi caſus.* Et ultra illos maritum Cruce ſignatum tenetur mulier expectare quantiſcunque annis abſuerit, licet voto peregrinationis mariti non præbuerit aſſenſum, ut eſt text. in cap. *Ex multa*, §. *In tanta, infra de voto*: Ergo multò fortiùs tenetur per annum expectare ingredientem religionem, cùm hoc votum vincat illud peregrinationis, cap. *Scriptura eod. tit.* quod conſiderat Jo. Brunell. *de ſponſal. d. concluſ.* 10. *n.* 2. *verſ. Nec obſtat quod per illam exceptio-*
22 *nem.* Sin autem ſponſa tranſire velit ad ordinem non Mendicantium, tunc ſi remanens in ſæculo non conſentiat ingreſſui, cogetur illa infra duos menſes profiteri, quia cùm voluerit religionem ingredi, & religio eam recipere. ſponſo contradicente, cenſetur uterque renunciaſſe añō probationis, quod fieri poterat de jure in Ordinibus non Mendicantium, c. *Ad Apoſtolicam*, & cap. *Sta-tuimus, de regular.* juncto d. cap. *Non ſolum, eod. tit.*
23 *lib.* 6. Et cum valde ſit veriſimile Summum Pontificem voluiſſe coarctare añum probationis ad duos menſes favore ſponſi, ut advertunt DD. durum eſſet eum, qui forte juvenis eſt, expectare debere per 14. menſes, duos ſcilicet, qui dantur ſponſæ ad ingrediendum, & duodecim qui dantur ad profitendum, & ex quo ad hoc nulla nos compellit

pellit neceſſitas, cùm annus probationis ex cauſa reſtringi poſſit in Ordinibus Mendicantium, ut dictum eſt: inconveniens eſſet eum adducere in periculum incontinentiæ, cum matrimonium poſt lapſum ſit in remedium concupiſcentiæ, & in ſubſidium fragilitatis humanæ, cap. *Nuptiarum*, 27. *quæſt.* 1. cap. *Quicquid*, 32. *quæſt.* 2. gloſ. in Extravag. *Antiqua*, Io. XXII. *in verb. Efficax, de voto*: nam ſecundum Apoſtolum, 1. ad Corinth. 7. *Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat*; & infra: *quod ſi non continent, nubant, melius eſt enim nubere, quàm uri*, cap. *Sicut*, §. *Hic ita reſpondetur*, 32. *quæſt.* 2. Optimè facit text. in cap. 1. cum multis ſeqq. 32. *q.* 5. Si verò ſponſus conſenſerit ingreſſui, tunc non eſt inconveniens, ut expectet donec labatur integer añus probationis: nam quilibet renunciare valet ei, quod pro ſe noſcitur introductum, dicto cap. *Statuimus*, *ſupra de Regular.* ad hoc cap. *Nolle*. ibi, Niſi amborum conſenſu, 30. *q.* 1. & cap. *Quod Deo pari*, 32. *qu.* 5. cum ſimilibus. Facit regula l. 1. §. *Vſque adeò*, *ff. de iniur.* & l. *Nemo videtur*, *ff. de regul. iuris.*

Sed hodie ceſſant hujuſmodi diſtinctiones, quia ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 15. juncto *cap.* 22. in quacumque religione tam Mendicantium, quàm non Mendicantium nulla eſt profeſſio facta ante añum probationis expletum; ac proinde ex Sacræ Congregationis ſententia año probationis amplius renunciari non

25 poteſt; ea enim eſt natura decreti irritantis in aliqua diſpoſitione appoſiti, ut pars non poſſit tali diſpoſitioni renunciare, cap. *Dilecto*, *circa finem*, *verſ. Niſi forte*, *de præben.* & ibi notat gloſſ. *in ver. Huiuſmodi clauſula*. Hoſtien. *num.* 14. *in eod. verb.* & apertiùs Abb. *d. num.* 14. gloſſ. in cap. *Diſpendia in ver. Proceſſus, de reſcriptis, lib.* 6. & alii, quos copiosè cumulat Anton. Gabr. *communu. concluſ. lib.* 6. *in tit. de clauſul. concl.* 3. *num.* 18. Quare ſive maritus conſentiat ingreſſui, ſive contradicat, uxor non cognita habebit añum integrum ad probandam religionem, nec antea poterit validè profeſſionem emittere; Conſilium enim cenſetur revocare voluiſſe quicquid jure antiquo de breviori tempore probationis conſtitutum erat; quod etiam advertit noviſſimè Baſil. Pontius *de matrim. in tit. de diſſolution. vincul. & divort. cap.* 9. *num.* 2. *verſ. Idque hodie multò magis*, ubi etiam refert duas declarationes Sac. Congregationis.

26 Non tamen admittimus quod ibi ait D. Baſilius duos menſes eſſe computandos de jure à die contracti conjugii: imo enim ex communi Canoniſtarum ſententia computari debent à die præfixionis factæ à judice, ut notat gloſ. *hic in verb. Infra duorum*, Hoſtien. *num.* 4. *in eod. verb.* Card. *quæſt.* 7. & reliqui omnes, & ſatis colligitur ex hoc textu dum mandat Epiſcopo, ut recipiat ab uxore ſufficientem cautionem, quod infra duos menſes vel ad religionem tranſibit, vel ad virum redibit: ex hoc enim patet ad hoc prærequiri miniſterium hominis; ac proinde terminum non poſſe currere ipſo jure à die celebrati matrimonii, ſed à die præfixionis termini, arg. l. *Quandiu, la ſeconda*, *ff. de acquir. heredit.* cum ſimilibus, ut dixi in cap. *Cum ſit ars*, *num.* 45. & 46. *de ætat. & qualitat.*

27 Ulteriùs dubitatur cùm hic textus dicat ſponſam de præſenti poſſe ad religionem tranſire, ſi ſponſus eam carnaliter cognoverit; quid ſi eam cognoverit violenter?

28 In hoc quoque articulo ſunt variæ opiniones Doctorum, de quibus per Joan. Andr. *in reg. Quæ contra ius*, *de reg. iur. lib.* 6. *in Mercurialib.* ubi poſt prolixam diſputationem videtur ſequi opinionem Bartholomæi Brixienſis *in quæſtion. Dominical.* 80. incipien. *Aliquis per verba de præſenti*, *inter Tractatus communes vol.* 17. *fol.* 48. qui tenuit ſponſam vi oppreſſam ingredi poſſe religionem invito ſponſo, ne delinquens ſit melioris conditionis quàm non delinquens, cap. *Eum qui*, *de præben. lib.* 6. l. *Non fraudantur*, §. *Nemo*. *ff. de reg. iur.* l. *Servus*, *ff. Quod vi aut clam.* Idem voluit gloſ. in cap. *Si evangelica*, 55. *diſtinct.* & ibi Archidiac. *num.* 6. Gemin. *num.* 7. & 8. & Præpoſ. *num.* 4. Ant. de Butr. in cap. *Verum*, *num.* 3. & ibi etiam Abb. *num.* 9. & Jo. de Anan. *num.* 4. *ſupra eodem*, Felin. in cap. *Cauſam quæ*, *num.* 4. *in fin. de probationib.* Angel. *in verb. Matrimonium*, 3. *num.* 7.

29 Sylveſter *in verb. Divortium*, *qu.* 5. Angel. de Peruſio *in l.* 1. §. *Removet*, *num.* 2. *ff. de poſtulando*, ubi ait, corruptam violenter perdere virginitatem, licèt nõ ejus beneficium quantum ad Deum, Hippolyt. de Marſil. in l. 1. §. *Præterea*, *num.* 15. *ff. de quæſtionib.*

30 Contrarium voluit Hoſtien. *in ſumma hoc tit.* §. *Et utrum poſſit exire*, *verſ. Quid ſi virgo*, ubi quærit quid ſi virgo erat, & dum properabat ad monaſterium ingrediendi cauſa, maritus eam ſequutus eſt, & violenter defloravit? ipſa verò cum evaſiſſet, nihilominus intravit: certè, ut ipſe ait, reddenda eſt marito, qui jure ſuo uſus eſt, argum. cap. *Cum Eccleſia Vulterana*, *in fin. ſupra de election.* Neque enim ideò quia coacta fuit mulier prima nocte, & invita cognita, matrimonium non conſummatum judicabo, quia negari non poteſt quin una caro effecti ſint Sacramento matrimonii præcedente, cap. *Ad Apoſtolicam*, *infra eod.* cap. *Si Paulus*, 32. *q.* 5. & ex quo cognoſcitur, præſumitur conſentire, cap. *Inſuper, qui matrim. accuſar. poſſ.* Nec obſtat quod perinde ſit, ac ſi non fuiſſet cognita, cap. 1. *cum quatuor cap. ſeqq.* 32. *qu.* 5. quoniam illa ſunt intelligenda quantum ad ſalvationem animæ, ſecundum Hoſtien. & concordant Jo. de Ancona *in ſumma hoc tit.* §. *Quid ſi virgo*, & Henric. Boich. dicens hoc verius videri in cap. *Vxoratus*, *num.* 3. *infra eod.* & Sylveſter *in verb. Luxuria*, *q.* 6. *num.* 6. *verſ. Adde ex Hoſtien.* Fr. Jacobus, & Guido in ſuis diſputationib. relati à Jo. Andr. *in d. reg. Quæ contra in princip.* Jo. de Deo relatus à Butr. in cap. *Verum*, *num.* 3. *ſupra eodem.* Idem voluit Bald. in cap. *penult. num.* 8. *de probationib.* ubi ait: Si puella eſt cognita etiam per vim, non poteſt ſuum ſpoliare maritum contraria vi, & propria auctoritate, nec poteſt ingredi monaſterium, quia gloria virginitatis non eſt in ipſa. Ad hoc facit ſecundum Barthol. Brixienſem, quia lex promotionis reſpicit factum, non voluntatem, cap. *Si quis non iratus*, 15. *q.* 1.

31 Ideoque quantum ad legem promotionis nihil prodeſt ei, qui oculum invitus amiſit, d. c. *Si evangelica*, 55. *diſtinct.* Unde à ſimili ſola carnis commixtio videtur ſpectanda. Idem tenuerunt Petr. de Palude *in* 4. *ſentent. diſt.* 28. *quæſt.* 3. *col.* 4. Durand. *ibidem, diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. S. Antonin. *in* 3. *par. tit.* 6. *cap.* 21. §. 1. & Ægid. de Eghundelbertis, *in q.* 3. poſt diſputationes Pauli de Eleazariis,

Digitized by Google

rijs, cum quibus videtur tranſire Covarr. in *Epitom. de ſponſalib. 2. par. relect. cap. 7. §. 4. num. 10.* Sotus *in 4. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 4. verſ. Quid autem iuris.*

In hoc opinionum conflictu tu conſidera: nam utriuſque partis auctores vim conſtituunt in hoc, quod ſponſus extorquendo copulam violenter delinquit, vel non delinquit: quandoquidem Barthol. Brixien. auctor primæ opinionis fundat eam in hoc, quod ſponſus delinquat opprimendo ſponſam volentem ingredi monaſterium; & ideò liceat ſponſæ vi defloratæ ad religionem tranſire, quemadmodum liceret ſi ſponſus eam nō cognoviſſet, ne melioris ſit conditionis delinquens, quàm non delinquens. Contra verò Hoſtienſis author opinionis contrariæ dicit ſponſam properantem ad religionem, & vi corruptam eſſe red-
32 dendam marito, qui uſus eſt jure ſuo. Itaque ſolutio quæſtionis videtur pendere ab inſpectione an ſponſus de præſenti habeat jus extorquendi debitum à ſponſa invita.

33 In qua dubitatione ego pro veritate exiſtimo tres caſus eſſe diſtinguendus. Primus eſt quando ſponſa non dicit ſe velle ad religionem tranſire, aut de ingreſſu religionis deliberare, ſed ſimpliciter renuit matrimonium conſumare, vel aliam cauſam allegat, quàm tranſitus ad religionem, veluti quod non intendit virginitatem admittere: & hoc primo caſu vir poſt adhibitas diligentias ad eam diſponendam poteſt etiam ſine peccato eam rapere, & vi corrumpere. Dixi poſt adhibitas diligentias, quia aliàs peccaret vim inſerendo. Sanctus Thom. *in 2. 2. q. 154. art. 7. ad 4.* Quem ita intelligit, & declarat Sylveſter in *ver. Luxuria, num. 6. verſ. Dicit tamen S. Thomas.* Ratio hujus concluſionis eſt, quia ut ſupra diximus in ſecundo notabili, primus coitus eſt ex debito, & non gratuitus, & ſponſa poſt conſenſum mutuum de præſenti tenetur ſtatim reddere debitum petenti:
34 & quamvis habeat exceptionem uſque ad duos menſes ad deliberandum de religionis ingreſſu, juxta practicam hujus Decretalis, ut ait gloſ. in c. *Coniuges, in verb. Prima, 27. q. 2.* tamen cum hujuſmodi exceptionem non alleget, vel ea uti nolit, perinde eſt, ac ſi eam non haberet; regulare enim eſt, ut exceptio non proſit niſi apponatur, ut inſtitut. de exception. per tot. & notat Bart. in l. *Eum, qui, ita, §. Qui ita, num. 4. verſ. Moveo tibi unum dubium, ff. de verb. obligat.* quem ibi alij ſequuntur, & in hac ſpecie firmat Bald. in l. *unica, num. 24. C. de rapta virginum*, ubi concludit maritum, qui rapit uxorem non cognitam carnaliter, ita demum poſſe puniri, ſi appareant ſigna, quod ipſa volebat monachari, aliàs ſecus. Et cum hac diſtinctione dicit debere intelligi opiniones Doctorum, & ſequitur Salycet. in d. l. *unic. num. 9.* Jo. de Anan. in cap. *fin. num. 4. de raptor.* Covar. *in Epitom. de ſponſalib. par. 2. cap. 7. §. 4. num. 11.* dicens non eſſe puniendum ſponſum, qui ſponſam de præſenti per vim cognovit, & rapuit, niſi ipſa præcogitaverit, & tractaverit de religionis ingreſſu, Sotus in 4. *ſent. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 4. verſ. Quid autem iuris*: & ſupponunt omnes ſupra allegati in ſummario textus, dum loquuntur de ſponſa, quæ dicit ſe velle religionem ingredi: quaſi oppoſitum ſentiant ſi id non dicat, quicquid contra ſcripſerit Thom. Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 22. num. 16.* Quare ſi uxor poſt copulam vi extortam hoc caſu ad religionem tranſiret, & profiteretur, eſſet reddenda marito, qui uſus eſt jure ſuo, ſecundum opinionem Hoſtienſis, quia matrimonium verè, & legitime fuit conſummatum, juxta text. in c. *Quidam, ſupra eod.* & infra in cap. *Accedens.*

35 Secundus caſus eſt, quando marito volenti copulam extorquere uxor opponit quidem exceptionem ingreſſus religionis, ſed tamen lapſum eſt bimeſtre, vel aliud tempus arbitrarium, quod ex præſcripto hujus Decretalis aſſignatur conjugi volenti ad religionem tranſire: & tunc maritus utique poteſt cogere uxorem ad matrimonium conſumandum, eamque reluctantem vi deflorare quia utitur jure ſuo, & per copulam etiam vi extortam hoc caſu matrimonium conſumatur, adeo ut neutri conjugum liceat amodo altero invito ad religionem tranſire. Neque hoc caſu intrat opinio Bartholom. Brixienſis, & ſequacium, quia ſupponunt maritum delinquere vim inferendo, quod non contingit in hac ſpecie, ſed potius intrat contraria opinio Hoſtien. qui ſupponit maritum jure ſuo uti copulam extorquendo; unde jure optimo Jo. Andr. *in d. regul. Quæ contra n. 12. verſ. Poſſet dici etiam, de regul. iur. lib. 6.* ait, quæſtionem non dubiam dici poſſe quando poſt aſſignationem duorum menſium, vel temporis arbitrarij fieret talis oppreſſio ante omnem profeſſionem, quaſi tunc licitè potuerit ſponſus copulam exigere ab invita; & cum Jo. Andr. conſentiunt Butr. Abb. Jo. de Anan. & alij ſupra citati, *n. 28.* Henric. Buich. in c. *Uxoratus, n. 4. inf. eod.*

36 Cæterum adverte, quia quod dictum eſt de tempore duorum menſium vendicat ſibi locum ſi ſponſa nondum intraverit monaſterium: tunc enim lapſis duobus menſibus ut ſupra aſſignatis, licebit ſponſo jure ſuo uti per prædicta. Verum ſi ſponſa religionem intraverit, tunc non ſufficit ut lapſi ſint duo menſes, ſed ſponſus expectare debet ut labatur integer annus requiſitus ad profeſſionem emittendam, per ea, quæ dicta ſunt ſupra
37 *num. 24.* Eoque tranſacto poterit eam repetere, & è monaſterio egreſſam vi deflorare, dummodo tamen expreſsè, vel tacitè profeſſionem non emiſerit: nam per eam ſolvitur vinculum matrimonij nondum conſummati, ut eſt text. in Extravag. *Antiqua, in fin. de voto*, & rapiens, & vi corrumpens ſic profeſſam puniendus eſt, ut cap. *Si quis rapuerit, 27. q. 1.* & cap. *Si quis non dicam, 36. q. 1.* & in propoſito poſt Hoſtien. notat Joan. Andr. in d. reg. *Quæ contra, num. 11. verſ. Fatetur*, quod ſecus ſi poſt tempus, & *num. 12.* ubi hunc caſum ſimiliter inter non dubios recenſet.

38 Tertius caſus eſt, quando ſponſa excipit ſe velle religionem ingredi, & nondū elapſum eſt tempus duorum menſium, vel aliud arbitrarium, ut ſupra aſſignatum, aut ſi ipſa jam ingreſſa eſt religionem, adhuc tamen eſt infra annum probationis: & in hoc tertio caſu vir abſque dubio delinquit, quia ſponſam contra jus, & vitioſè opprimit: nam ſi nō fuiſſet oppreſſa, ſuo jure poterat debitum denegare, ſive dicamus primum coitum fuiſſe gratuitū, ſive dicamus competere ſponſæ exceptionē temporis ad tranſeundum ad religionem ſecundum
39 ea, quæ notantur in c. *Coniuges, 27. q. 1.* Deliquit ergo ſponſus privando illam privilegio virginitatis, & per conſequens conſecrationis, & aureolæ, ut notatur in cap. *Re vera*, & cap. *Ille, 32. q. 5.* non enim habebit illum fulgorem in corpore,

quem

quem ſpecialiter habebunt ſolæ virgines, ut in-
quit Archid. *in ſumma eadem cauſ. & quæſt. num. 2. circa fin. in verb. Aurela.* Item deliquit petendo
plus cauſa, vel tempore, ut c. *unic. de plus petition.*
40 & fuit amator ardentior in uxorem, cap. *Origo, 32.*
q. 4. Item ſacrilegus, & excommunicatus oppri-
mendo religioſam, licèt non profeſſam, cap. *Reli-*
gioſo, de ſentent. excomm. lib. 6. Item excommuni-
41 candus impediendo religionis, & caſtitatis pro-
poſitum, cap. *fin. 32. q. 2.* ad hoc cap. *Multos, 54.*
diſt. Item quia jus ſibi dixit in re propria, contra
id quod habetur in c. *Placuit, 16. qu. 6.* & in l. *Nul-*
lus, C. de iudic. Item quia jure beneficium mulieri,
quæ non ſolum verbo, ſed facto ſuam volunta-
tem oſtenderat, auferre non debuit, cap. *Indultum,*
42 cum concordantibus *de regul. iur. lib. 6.* & quam-
vis non puniatur ut raptor, nec incidat in Con-
ſtitutionem *Si quis in tanta*, ut notatur in cap. 2. 36.
quæſt. 1. puniri tamen debet ut tranſgreſſor legis
prohibentis ne quis rapiat ſponſam propriam,
l. *Unica, C. de rapt. virgin.* Nam ſic eſt in matrimo-
nio ſpirituali, quia non debet ſponſus ſuam ſpon-
ſam, vel beneficium rapere violenter, cap. *Eum qui, de prebend. lib. 6.*

43 Itaque cum multipliciter deliquerit, intrat
motivum Bartholomæi Brixienſ. & ſequacium
quod non debeat eſſe melioris conditionis, quàm
non delinquens, ut in juribus ſupracitatis, *n. 28.* ne
pro pœna, quam meruit, conſequatur privilegi-
um, c. *Si vere, de ſentent. excommunicat.* quin potiùs
eſt propter ſui odium repellendus: aliàs daretur
occaſio malignandi contra id, quod habetur in
cap. *Legi, 16. q. 1.* & cap. *Quanto, in fin. de divort.* &
conſequeretur indirectè, quod directè non poſ-
ſet conſequi contra id, quod notatur in cap. *Tua, de procurat.* & in cap. *Cum quid una, de reg. iur. lib. 6.*
& audiretur ſuam turpitudinem allegans contra
cap. *Cum ſuper, de conceſſ. prævend.* & in cap. *Inter dilectos, de donat.* Unde hoc caſu non eſt locus
opinioni Hoſtien. & ſequacium, quia ſupponunt
maritum uti jure ſuo, & non delinquere vim in-
ferendo, cujus oppoſitum cõtingit quando ſponſa
violenter corrumpitur infra tempus eidem com-
petens ad ingrediendum Religionem, vel profi-
tendum, ut ex dictis conſtat; & conſequenter co-
pula non legitimè extorta non erit ſponſæ impe-
dimento quamvis poſſit Religionem ingredi, &
ſolemniter profiteri, quia cum contra jus, & viti-
osè oppreſſa fuerit, quoad facientem id habetur
pro nõ facto, ut in dicta regula, *quæ contra ius.* cum
44 concordantib. de quibus ibi in gloſ. 1. & arg. l.
Quoties, ff. qui ſatiſd. ct. cogantur. ubi ſi ſatiſdatio ſit
præſtita vitiosè, non dicitur præſtita.

45 Declara tamen concluſionem ut ſupra firma-
tam, ut locum ſibi vendicet dummodo ſponſa per
coactionem non conditionalem, ſeu per metum,
ſed per coactionem præciſam, & abſolutè oppreſ-
46 ſa fuerit; nam conſenſus potiſſimè in matrimo-
nio requiritur, ſed matrimonium non eſt perfe-
ctum, niſi per copulam: ergo copula requirit cõ-
ſenſum ſaltem incluſum in coactione conditio-
nali, ut notatur in c. *Merita 15. q. 1.* patiens autem
coactionem abſolutam nihil agit, cap. *Sacris, quod met. cauſ.* & hæc ratio multùm movit Jo. Andr. in
47 dict. regul. *quæ contra ius, in fin.* Ad hoc facit ſecun-
dum Barthol. Brixien. *in d. q. 80. num. 1.* quia caro
nõ poteſt dici corrupta niſi mens prius corrupta
48 fuerit d. cap. *Revera. 32. q. 5.* Item corpus mulie-
rum non vis maculat, ſed voluntas, cap. *Propoſito* &
cap. *De pudicitia, verſ. Corpus, eadem cauſa, & quæ-*
ſtione. Cum ergo hæc mulier jure, facto vel cor-
rupta non debeat reputari, adhuc quaſi incorrup-
ta poterit Religionem profiteri. Item ſi ab alio-
quàm à marito vi oppreſſa fuiſſet, maritus hoc ei
imputare non poſſet, ut l. *Vim paſſa, ff. de adulter.*
Ergo multò minus imputare ei debet quod ipſe
49 fecit. Demùm matrimonium conſummatum re-
præſentat unionem Chriſti cum Eccleſia per car-
nem; & ſortitur effectum à jure divino, & indiſ-
ſolubilitatem, cap. *Debitum, 26. diſt.* cap. *Cum ſocietas,*
27. qu. 2. cap. *Debitum, de bigam.* & c. *Unico, de voto, lib. 6.* Ergo per eam ſolam copulam conſumma-
tur, quæ poteſt hanc unionem repræſentare, quia
50 omne quod eſt ſacrum, vel alterius rei ſignum,
illius debet eſſe ſimile, cap. *Signum eſt*, & cap. *Spe-*
cies, de conſecrat. diſt. 2. ſed talis eſt ſolà copula
voluntaria, cum unio Chriſti voluntaria fuerit, S.
51 Thom. *in 3. par. q. 1. art. 2.* ergo per ſolam copulam
voluntaria matrimonium conſummatur; & ſic
duo requiruntur ad conſummationem matrimo-
nii, conſenſus animorum, & commictio corpo-
rum, quæ firmat, & perficit, cap. *In omni, 27. q. 2.*
52 Item vis præciſa, & abſoluta impedit conſumma-
tionem matrimonii ſpiritualis, arg. cap. *De Iudæis,*
45. diſtinct. & cap. *Maiores, de Baptiſm.* & cap. *Ge-*
ſta, 74. diſtinct. ergo fortiùs impedire debet con-
ſummationem matrimonii carnalis, in quo ceſſa-
re debet omnis coactio, cap. *Cum locum, de ſponſal.*
& probatur à contrario ſenſu in cap. *Inſuper, Qui matrim. accuſare poſſ.* nam ſi requiritur ut ſemel
copulæ carnali conſenſerit, utique ſi non conſen-
ſit, ceſſat matrimonium, cap. *Continebatur*, ibi,
de ſuo aſſenſu deſponſata, vel cognita, *de deſpon-*
ſat. impub. Non enim videtur communicaſſe cor-
pus ſuum, ex quo per vim fuit cognita. Unde
intrat ratio cap. *Verum, ſupra eodem*, ibi, (Quia
cùm non fuiſſent una caro ſimul effecti, ſatis po-
teſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo
manere.)

53 Non obſtat, quod ex copula violenta oriatur
affinitas, ut c. *Diſcretionem, infra de eo qui cogn. con-*
ſang. uxor. ſuæ. Quoniam non propterea efficiun-
tur una caro, ut notat gloſ. in cap. *In eo fornicator,*
in ver. Erunt, 32. q. 2. quod patet, quia in illa De-
cretali copula fuit illicitè, & iniquè extorta, cùm
mulier eſſet alteri viro matrimonialiter copula-
ta; & ſic per copulam non potuerunt effici una
caro etiam ſi fuiſſet voluntaria, cum ibi non eſſet
matrimonium, ut cap. *Verum, ſupra eodem* cap. *Lex Divinæ conſtitutionis, 27. q. 2.* & colligitur ex cap.
Agathoſa, ead. cauſ. & quæſt. Ergo non eſt bona ra-
tiocinatio: Copula violenta parit affinitatem:
Ergo per eam vir, & uxor efficiuntur una caro, &
matrimonium conſummatur.

54 Denique non obſtant jura, quæ dicunt factum
attendi; quoniam ponunt caſus ſpeciales propter
defectum Sacramenti, ut cap. *Ille 32. q. 5.* vel pro-
pter prærogativam Ordinum, ut in cap. *ult. 55. diſt.*
nam lex promotionis conſiderat factum, non vo-
55 luntatem, cap. *fin. 15. q. 1.* Et ob hanc rationem per
vim oppreſſa non poterit inter virgines conſe-
crari, quia virginitas ablata eſt, & per coactio-
nem præciſam inhabilitat eam quantum ad hoc,
ut eſt text. in cap. *Auctus, 26. q. 5.* & in d. cap. *Ille, 32. q. 5.* & illo caſu verificatur argumentum allega-
tum in contrarium per Archidiaconum in d. cap.

ſin.55.diſt. ut ibi expreſsè declarant Gemin. *num.8. verſ. Iſtam diſtinctionem*, & Præpoſitus *num. 4. circa finem. verſ. Iſtam diſtinctionem*. Sed hujuſmodi cauſæ quæ vigent in conſecratione, hic ceſſant; quia licèt oppreſſa non poſſit inter virgines conſecrari, poteſt tamen profiteri, cum in profeſſione potius attendatur voluntas, quàm factum, ſecundum Jo. Andr. in d. Regula *Quæ contra num. 11. de regul. iur. lib. 6.*

DE CONVERSIONE Conjugatorum.

Cap. Ex parte.

S V M M A R I V M.

1 *SPonſalia de præſenti per Religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſeculo diſſolvuntur.*

2 *Matrimonium non conſummatum an ſolvi poſſit per Papam ex alia cauſa, quam in iure expreſſa, vel omnino ſimili.*

3 *Statuta prædeceſſorum à ſucceſſoribus cuſtodiri debent.*

4 *Papæ poteſtas duplex.*

5 *Eccleſia poteſt conſtituere ut matrimonium ratum diſſolvatur, ſi alter coniugum labatur in hæreſim.*

Secus ſi matrimonium ſit conſummatum, num. 9.

6 *Circa matrimonium ratum latiſſime patet Papæ poteſtas.*

7 *Papa poteſt diſſolvere matrimonium non conſummatum tam per viam ſtatuti, quàm diſpenſationis.*

8 *Matrimonium ratum quo iure diſſolvatur per ſolemnem profeſſionem alterius coniugis.*

9 *Matrimonium infidelium licet ſit verum matrimonium; tamen non eſt Sacramentum.*

10 *Matrimonium ratum ſolvitur ex conſtitutione eccleſiæ, coniuge ad fidem converſo, ſi infidelis noluerit ei cohabitare, aut non ſine contumelia Creatoris.*

11 *Matrimonium fidelium eſt Sacramentum, & poſt copulam ab Eccleſia ſolvi non poteſt.*

12 *Diſpenſandum an ſit cum nobili coniugata ut in Domo Turris Speculorum Urbis emittat tria vota ſubſtantialia in manibus Delegati Apoſtolici, ità ut per hanc profeſſionem ſolvatur matrimonium non conſummatum, & num. ſeq. uſque in finem.*

13 *Voti ſolemnitas eſt de iure poſitivo.*

14 *Matrimonium ratum non diſſolvitur per ſuſceptionem ſacri Ordinis, ſed per ſolemnem profeſſionem.*

15 *Profeſſio coniugis ut dirimat matrimonium ratum non conſummatum tria requiruntur.*

16 *Monaſterium Turris Speculorum Urbis non eſt regulare, neque in eo emittuntur, niſi duo vota perſeverantiæ, & obedientiæ.*

17 *Papa an poſſit ſtatuere ut profeſſio emiſſa in domo ſaeculari dirimat matrimonium ratum non conſummatum, & num. ſeq. uſque ad num. 20.*

19 *Profeſſio regularis non dicitur niſi adſit conſenſus Religionis recipientis.*

Papa an poſſit ſtatuere ut matrimonium ratum diſſolvatur per ſecundum conſummatum; & num. ſeq.

20 *Diſpenſatio ſuper matrimonio rato quibus ex cauſis ſit concedenda.*

21 *Frigiditas viri, & tranſitus ad cælibatum an ſint iuſta cauſa diſpenſandi ſuper matrimonio rato.*

22 *Matrimonium ratum non diſſolvitur ex voto, quòd emittunt Tertiariæ, & Urſulinæ.*

Nec eremiticæ vitæ profeſſione, aut votis, quæ in Societate Ieſu emittuntur à coadiutoribus formatis, ibidem.

23 *Matrimonium ratum cur diſſolvatur per ſolemnem profeſſionem, non autem per vota ſimplicia.*

24 *Et an diſſolvatur per ingreſſum domus leproſorum.*

25 *Odium inter coniuges exortum an ſit iuſta cauſa diſpenſandi ſuper rato.*

26 *Diſpenſationem ſuper matrimonio rato non conſummato quæ debeant præcedere.*

27 *Profeſſio Regularis dicitur qua quis incorporatur alicui ex Religionibus approbatis, etiamſi fiat in domo ſeculari.*

1 EX PARTE. Ii ſecondo. Per Religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſæculo diſſolvuntur ſponſalia de præſenti. Hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Nos autem*, quæ tria facit. Primò contra ſolutionem allegat. Secundò, ſoluit, ibi, *Nos autem*. Tertiò, ſolutionem determinat, ibi, *Porrò*.

2 Nota ex hac Decretali in verſ. *Nos autem*, argumentum optimum ſecundum Abb. *num. 3.* quòd matrimonium contractum per verba de præſenti etiam carnali copula nondum conſumatum, non poteſt diſſolvi niſi in caſibus à jure expreſſis; ponderando litteram ibi, *nullo caſu*, juncto verſ. *nolentes*. Unde infert Abb. ut Papa non poſſit matrimonium ratum diſſolvere niſi ex cauſa expreſſa in jure, vel omnino ſimili. Sed certè hæc littera hoc non probat, quia Papa non dicit, *Nos non valentes* à prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis declinare; ſed *nolentes*; Et ſic non fundat ſe in impotentia, ſed in voluntate, quia nimirum decet Ro-

3 manum Pontificem deceſſorum ſuorum voluntatem, & ſtatuta cuſtodire, cap. *Iuſtitiæ*, 25. *quæſt.* 1. cap. *Deceſſorum*. & cap. *Si ea deſtruerem*, 25. *qu.* 2. non tamen ad id reſtringitur, *c. Innotuit*, §. *Quamvis autem*, *de elect.* cap. *ult. de reſcr. lib. 6.* §. *His ita*, 25. *q.* 1. l. *Digna vox*, C. *de legib.* S. Thom. in t. 2. *q.* 96. *art.* 5. *ad* 3. Unde opinio Abbatis ſalva-

4 ri poteſt tantummodo in poteſtate Papæ ordinaria, quæ ſcilicet ſequitur ordinem juris poſitivi, & regulariter ad limites diſpoſitionis illius, ut per Gemin. *conſ.* 53. *Pro reſponſione*, *in princ. verſ. Quædam eſt poteſtas ordinata*, non autem in poteſtate ſuprema, ſeu abſoluta, ſecundum quam Papa eſt ſupra omne jus poſitivum, cap. *Propoſuit. de conceſſ. præben.* & *d.* §. *His ita* S. Thomas *quodlib.* 4. *art.* 13. Gemin. *d. conſ.* 53. *in princ. verſ. Quædam eſt poteſtas ſuprema*.

5 Et propterea Hoſtien. *hic num.* 3. *in verb. Fieret hæreticus*, cenſet Eccleſiam poſſe conſtituere ut matrimonium diſſolvatur, ſi alter conjugum labatur in hæreſim, ſicuti conſtituit ut diſſolvatur matrimonium etiam conſumatum, ſi unus ex duobus infidelibus convertatur ad fidem, ut in c. *Gaudemus*, *de divort.* maximè ſi in caſu, de quo loquitur hæc Decretalis, matrimonium conſummatum non eſſet: nam quare aliud cenſeatur in fidelibus, aliud in infidelibus, non eſt rationem diverſi.

Digitized by Google

verſitatis reddere, niſi ex cauſa ratificationis, quæ canonica, ſive eccleſiaſtica conſtitutione confirmatur, ut in cap. *Quanto de divort.* ſupra quam tamen Papa poſitus eſt, d. cap. *Propoſuit*, *de conceſſ. præb.* cap. *Significaſti*, §. 1. *de elect.* Ita Hoſtien. quem totidem ferè verbis ſequitur *hic* Jo. Andr.
6 *in ver. Fieret hæreticus, num. 3.* Quorum quidem opinionem arbitrer veram eſſe ſi matrimonium ſit tantummodo ratum, quia circa illud latiſſimè patet Papæ poteſtas, ut poſt Alan. dixit gloſ. *fin.* in cap. *Ex publico*, *ſupra eod.* licet in aſſignanda ratione hujus Apoſtolicæ poteſtatis non conveniant inter ſe Canoniſtæ, de quo latè diſſerit Tur-
7 recrem. in cap. *Sunt qui dicunt, num. 4. 27. qu. 2.* Et propterea diſſolvi poteſt à Papa non ſolum per viam ſtatuti, ut notat gloſ. præallegata Henric. Boich. in c. *fin. num. 4. infra de ſponſa duorum.* Anch. *conſ. 409. Viſo, & diligenter inſpecto, num. 3.* & in c. 1. *n. 2. de voto in 6.* & ibi omnes: ſed etiam per viam particularis diſpenſationis, ſecundum opinionem Canoniſtarum, quam ſervat Eccleſia Roma-
8 na, ut dixi in d. cap. *Ex publico* Ideoque matrimonium per ſolemnem profeſſionem alterius conjugis ſolvitur, ut hic dicitur. Idque non jure divino, ſed eccleſiaſtico, cùm ſolemnitas voti ſit ex ſola conſtitutione eccleſiæ inventa, dicit text. in cap. *unic. de voto lib. 6.* & tenet in dict. cap. *Ex publico*, Hoſtienſ. *in ver. Conſummatum*, Jo. Andr. *n. 9.* & Butr. *n. 16.* Michaël Medina *de ſacror. homin. continentia, lib. 5. cap. 87. & ſeq.* Vaſq. *in 1. 2. diſp. 165. c. 7.* licet hoc caſu matrimonium ſolvi jure divino poſitivo cenſeant Scot. Victor. Sot. Corduba, & alij apud Baſilium Pontiũ *de impedim. matrim. c. 19. §. 2. verſ. Sed mihi.* Quinimò mirabile verbum dicit Hoſtien. in d. c. *Ex publico*, videlicet [de conſenſu utriuſque conjugum, ſcilicet ſponſi, & ſponſæ, Papam poſſe ex poteſtate abſoluta diſſolvere matrimonium, nulla alia cauſa exiſtente; ſed ex poteſtate ordinata poſſe tantùm ex cauſa illud diſſolvere,] ut *hic.* Et idem dicendum eſt ſecundum eumdem in ſimili caſu. Sed cõtrarium tenendum eſt, ſi matrimonium ſit carnali copula conſumma-
9 tum. Et miror quod Hoſtienſis dixerit non eſſe rationem diverſitatis inter matrimonium infidelium, & fidelium. Imò enim matrimonium infidelium quamvis ſit verum matrimonium, cap. *De infidelibus, de conſang. & affinit.* tamen non eſt Sacramentum, ſed merus contractus deficiente Baptiſmo, qui eſt janua, & fundamentum omnium Sacramentorum, c. *fin. de Presb. non bapt.* cap. *Præter, §. Verùm, 23. diſt.* Unde non mirum ſi potuerit ſolvi ab eccleſia, etiamſi fuerit carnali copula conſummatum, poſtea quam infidelis declaraverit ſe aut nullo modo, aut non ſine contumelia Creatoris velle cum converſo ad fidem cohabitare, cap. *Si infidelis, 28. qu. 2.* cap. *Quanto*, & cap. *Gaudemus, de divort.* & notat gloſ. *hic in ver. Ratum*
10 *coniugium.* Atverò inter fideles matrimonium fuit elevatum à Chriſto in Sacramentum, ut in d. c. *Quanto.* Et propterea poſteaquam per conjugalem copulam effecti ſunt una caro, ab Eccleſia amplius diſſolvi non poteſt, quia *Quos Deus coniunxit homo non ſeparet*, gloſ. *fin* in d. cap. *Ex publico*, *ſupra eodem* Henr. Boich. in d. cap. *fin. nu. 4.* Turrecrem. in. d. cap. *Sunt qui dicunt, num. 4. 27. q. 2.* Doctores in d. c. *ult.* ubi in ſpecie Franc. *in 3. notab. de voto in 6.* Et hæc eſt ratio cur ſeparatio matrimonii non cedat ſub diſpenſatione in novo teſtamento, ſicut in veteri, ut docet S. Thom. *in 4. diſt. 31. q. 2. art. 2. q. 1. ad tertium.*

12 QUÆRO, An ſit diſpenſandum cum nobili muliere conjugata, ut in Domo Turris Speculorum Urbis emittat tria vota ſubſtantialia in manibus Abbatis à Sede Apoſtolica delegati; ita ut ex hujuſmodi profeſſione diſſolvatur matrimonium ratum, non conſummatum.

An ve timor frigiditatis viri, tranſitus ad cœlibatum, & odium inter conjuges ſit juſta cauſa matrimonium ratum diſſolvendi.

Advocati hujus cauſæ fatentur per profeſſionem, quæ conſuevit emitti in domo, ſeu monaſterio Turris Speculorum, de rigore canonico matrimonium ratum non diſſolvi ipſo jure, ſed eſſe opus ut à Sede Apoſtolica diſſolvatur, & ſupplicant pro gratia.

Dicunt autem diſſolutionẽ hujus vinculi poſſe fieri duobus modis. Primò ſi Summus Pontifex indulgeat conjugi ut in manibus Delegati Apoſtolici emittat tria vota ſubſtantialia, & obſervantiam regulæ S. Benedicti, quemadmodum obſervatur in d. monaſterio, & declaret illa vota cenſeri ſolemnia ad effectum dirimendi matrimonium ratum. Deinde dicunt hoc fieri poſſe Pontificia diſpenſatione, pro qua plures cauſas aſſerunt.

13 Quoad primum modum etſi ſolemnitas voti à ſola conſtitutione eccleſiæ dependeat, c. *un. de voto in 6.* tamen ad diſſolvendum matrimonium ratum non ſufficit ut votum ſit ſolenne; alioquin di-
14 rimeretur matrimonium etiam per votum, quod juxta d. c. Uti ex ſuſceptione ſacri Ordinis ſolemnizatur, cujus contrarium ſtatuitur in Extravag. Jo. XXII. *Antiqua eod. tit.* Sed requiritur ut votum ſit ſolemne per emiſſionem profeſſionis regularis c. *Verùm.* & c. *Ex publico, ſupra eod.* quia non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſæculo diſſolvuntur ſponſalia de præſenti; ſed per religionis profeſſionem, ut hic dicitur. Unde ait gloſ. per hunc text. in §. *Ecce, in ver. Solitudinem, in fine 27. q. 2.* Si quis in propria domo vellet religioſam vitam ducere, talis Religio nõ diſſolvit ſponſalia. Et de ſolemni religionis profeſſione loquitur Conc. Trident. *c. 6. ſeſſ. 24. de doctr. matrim.* [Siquis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conju-
15 gum non dirimi, anathema ſit.) Ad hanc autem profeſſionem tria ſubſtantialia requiruntur, de quibus in c. *Ad Apoſtolicam, de regular.* & in c. *Cum ad monaſterium, de ſtat. Monach.* Primum ut emittantur tria vota Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ. Et hoc primum hoc caſu poterit concurrere, ſi Summus Pontifex indulgeat mulieri, ut prædicta vota emittat, quamvis in d. monaſterio ab aliis oblatis nõ emittatur niſi votum obedientiæ, & perpetuæ ſtabilitatis in prædicto monaſterio vivendi, ut per Navarr. *conſ. 6. n. 9. de voto.* Secundum requiſitum eſt ut hæc vota emittantur in manibus habentis poteſtatem incorporandi Religioni, juxta tex. in c. *Porrectum*, ubi Innoc. Abb. & cæteri notant *de regular.* cum concord. Et hoc requiſitum ſimiliter poteſt ſuppleri à S. Apoſtolica per ſpecialem delegationem Abbati Sancti Pauli, vel alteri, cui magis placuerit, ut notatur per Doctores in d. c. *Porrectum*, & in c. *Inſinuante.* Qui cler. vel vovẽn. & per Navarr *conſ. 89. de regular.* Tertium requiſitum eſt ut fiat hæc profeſſio in aliqua religione à
16 Sede Apoſtolica approbata, c. 1. *de voto in 6.* Hoc

tertium requiſitum deficit, quia dictum monaſterium non eſt regulare, ut per Navarr. *d. conſ. 6. de voto.* Nec videtur poſſe ſuppleri, quia dicta mulier non vult incorporari alicui religioni, ſed vult eſſe ſæcularis in prædicta domo. Non videtur autem jure noſtro poſſe decerni ut profeſſio emiſſa in domo ſæculari abſque incorporatione alicui de religionibus approbatis, cenſeatur regularis ad effectum dirimendi matrimonium, ex tribus fundamentis.

17 Primum eſt, quia videtur implicare contradictionem ut hæc mulier ſit regularis, & non ſit incorporata alicui ex religionibus approbatis, c. 1. *de relig. domib. lib. 6.* & cap. *fin. infra eodem tit.* Sed ſit membrum regulare in corpore, & capite ſæculari: eſſet enim veluti monſtrum, & quædam perplexitas, quæ non poteſt in eſſe produci, ut eleganter ſcribit Oldi ad. *conſ.* 172. incip. *Quia omnes, à n. 5. uſque in fin.* unde Lapus Abbas in Clem. 1. *de privil.* verbum illud, *Religioſi*, exponit, ideſt Religionis per Sedem Apoſtolicam approbatæ, aliàs non eſſent religioſi. Unde non videtur ſuper hoc de jure poſſe concedi diſpenſatio, cum de ſubſtantia voti religionis ad effectum ſolvendi matrimonium ratum ſit, ut ſolemnizetur per profeſſionem emiſſam in aliqua ex religionibus approbatis ad præſcriptum, d. c. *un de voto, in 6.* & propterea gloſ. in d. cap. *Cum ad monaſterium, de ſtat. Monach. in ver. Abdicatio*, reddens rationem cur Papa non poſſit diſpenſare ut Monachus habeat proprium, dicit hoc ideo eſſe, quia abdicatio proprietatis eſt de ſubſtantia monachatus: quod indicant verba illa textus, *adeò annexa eſt regulæ monachali.* Quod & docuit D. Thom. in *2. 2. quæſt. 88. art. 11.*

18 Secundum fundamentum. Ad hoc ut quis efficiatur regularis, requiritur neceſſariò conſenſus non ſolum Novitij, ſed etiam religionis, quia profeſſio eſt contractus reciprocus, & ultro citroque obligatorius, cap. *Ad Apoſtolicam*, & cap. *Porrectum, de Regul* Gemin. & Franc. in d. cap. *un.* Navarr. *conſ. 26. in princip. de Regular.* Non videtur ergo ſtatui poſſe, ut emittatur ab uxore profeſſio regularis, niſi aliqua ſit religio, quæ aſſenſum præbeat, & illi obligetur. Hoc autem caſu nulla religio obligabitur, ſed ſolum mulieres oblatæ, & ſæculares Turris Speculorum: cum præſertim ante profeſſionem requiratur ut Novitius per annum probet auſteritatem religionis, & religio mores Novitij tam ex præſcripto Sacrorum Canonum, ut in d. c. *Ad Apoſtolicam*, cap. *Non ſolum*, & cap. *Conſtitutionem, de Regular. in 6.* quàm ex decreto Tridentini Concilij *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* quod hoc caſu non poterit verificari.

19 Tertium fundamentum, Profeſſio quam emitteret dicta mulier re vera non eſſet profeſſio religionis ſecundum Canones. Unde ſi Sed. Apoſtolica ſtatueret ut per illam profeſſionem dirimeretur matrimonium, daretur novus modus matrimonium diſſolvendi, ideſt per profeſſionem emiſſam in domo ſæculari, abſque ulla incorporatione alicui religioni à Sede Apoſtolica approbatæ.

20 Hoc autem maximè dubium eſt an jure fieri poſſit, ſicuti multi cenſent Summum Pontificem non poſſe ſtatuere, ut matrimonium ratum diſſolvatur per conſummatum, ut poſt Covarr, & alios, Sanch. *lib. 2. diſput. 14. n. 4.* de quo tamen vide Turrecrem. in cap. *Sunt qui dicunt, num. 4. 27. quæſt. 2.* Et quamvis non deeſſet poteſtas; hoc tamen indultum eſſet novum, & ſine exemplo. In hac autem graviſſima materia magnopere videtur cavendum à novitiatibus.

21 Recurrunt ergo Advocati ad ſecundum modum, ideſt ad diſpenſationem. De poteſtate jam non dubitatur; prævaluit enim opinio Canoniſtarum, ut in c. *Ex publico*, & ibi dixi ſupra eodem. Difficultas in caſibus verſatur, debent enim eſſe admodum graves.

Prima cauſa, quam adducunt Advocati, eſt timor fragilitatis viri; allegant Sanchez *de matrim. lib. 2. diſput. 16. num. 6.* Sed hæc cauſa eſt omnino inſufficiens. Et Sanch. & alij ab eo relati loquuntur de frigiditate poſt matrimonium contractum, non autem de timore frigiditatis; alioquin inventus eſſet modus ſtatim diſſolvendi matrimonium, & inutilis eſſet habitatio trieñalis, & alia juris remedia, de quibus in cap. *Fraternitatis*, & c. *Laudabilem, de frigid. & maleſic.*

22 Secunda ratio, tranſitus ad cœlibatum, & ſtatum perfectiorem. Sed neque hæc ſufficiens eſt; alioquin omnes Tertiariæ, ſeu Mantellatæ, vel Urſulinæ poſſent obtinere diſpenſationem, cum tamen earum votis matrimonium non dirimatur, ſecundum Abb. in d. cap. *Ex publico*, & *hic in ult. notab. num. 6. verſ. Ex hoc infero*, quia etſi habeant certam regulam à Sede Apoſtolica approbatam, tamen ut hic patet, non ſufficit recipere velum, & ſervare continentiam; ſed oportet ut quis ſe adſtringat ad certam religionem approbatam, ubi ſcilicet emittuntur tria ſubſtantialia religionis. Ad hoc quod habetur in Extrav. *Antiqua*, Joannis XXII. ubi clarius hoc eſt expreſſum. Hujuſmodi autem Mantellatæ non ſunt ſtricto modo religioſæ, cum non voveant tria ſubſtantialia, nec propriè dicuntur habere regulam, ſed quemdam modum vivendi, ut in ſimili dicit gloſſa notab. in Clem. 1. *in ver. Obedientiam, de relig. domib.* Et latiùs idem Abb. *in rubr. ſupra de Regular.* Hinc fit ut profeſſione vitæ eremiticæ matrimonium ratum non diſſolvatur, Sot. *de iuſt. & iur. lib. 7. q. 5. art. 3.* & notatur in §. *Ecce, 27. q. 2.* Hinc etiam fit ut non dirimatur per tria vota ſubſtantialia, quæ emittuntur à coadjutoribus formatis in Societate Jeſu; Sunt enim ſimplicia, quamvis publicè emittantur, ut declaravit Gregor. XIII. in Conſtitutione, *Aſcendente Domino, edita 8. Kalendas Iunij* 1584. & cenſent quatuor ejuſdem Societatis Patres, videlicet Vaſq. in t. *2. q. 96. art. 4. diſput. 165. cap. 10.* Henriq. *lib. 11. de matrim. cap. 6.* Petrus Ribadeneira *in lib. de Societ. Inſtit. cap. 19. §. 1.* & Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 18. num. 6.* Et quamvis Advocati dicant ſufficere cauſam expreſſam in Canone, vel illi ſimilem; tamen ad hoc requiritur omnimoda ſimilitudo, Abb. *hic num. 4.* dum ait Papam non poſſe diſſolvere matrimonium, niſi ex cauſa in jure expreſſa, vel omnino ſibi ſimili. De quo tamen dixi ſupra in *primo notab. num. 2.* At profeſſio in monaſterio, de quo agitur, nullo modo habet hanc omnimodam ſimilitudinem cum profeſſione ſolemni, quia vota ſimplicia non æquiparantur ſolemnibus, ut in d. cap. *unico*,

23 in fine: illa enim continent ſolam promiſſionem verbalem; hæc verò continent etiam realem traditionem. Et hæc eſt cauſa, propter quam ratum diſſolvitur per ſolemnem profeſſionem, non autem per vota ſimplicia ſecundum D. Thomam in *4. ſenten. diſt. 38. quæſt. 1. art. 2. ad 3.* & Covarr. *in*

Epiſ.

Digitized by Google

Epit. de ſponſ. par. 2. cap. 7. §. 4. num. 7.

Nec obſtat quod per profeſſiooem emiſſam ab aliquibus Tertiariis ratum diſſolvatur ſecundum Sanchez allegatum ; nam reſpondetur hoc eſſe verum de Tertiariis, quæ emittunt vota ſubſtantialia io religiooe approbata, & ſunt veræ Mooiales ſecundum declarationem Sixti V.

24 Ultimò adducunt Advocati doctrinam Hoſtien. *hic num.* 15. quod per ingreſſum domus leproſorum matrimonium diſſolvatur ; ſed tamen Hoſtienſis non figit pedes, & dicit conſulendum Papam. Et certè ejus opinio vera eſt, & reprobatur à Joan. Andr. & aliis communiter. Unde in ea nullum poteſt fieri fundamentum pro diſpenſatione.

25 Oretenus deducunt Advocati odium, quod inter conjuges emerſit, propter quam cauſam dicitur diſpenſaſſe Eug. IV. & ſcandala, quæ probabiliter timeri poſſunt; qua de re extat inſignis doctrina Cajet. t. *tom. opuſc. tr. ict.* 38. Verum hæc doctrina aliàs habita eſt pro admodum dubia, niſi ſubſit timor publicarum actionum. Et in Conc. Trident. *cap. 5. ſeſſ. 24. de doctr. matrim.* diffinitum eſt, ut ſi quis dixerit propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationē matrimonij vinculum poſſe diſſolvi, anathema ſit : quod aliquando fuit intellectum etiam de matrimunio rato ; & ſacra Pœnitentiaria in ſimili cauſa, in qua graviores cauſæ concurrebant, fuit diviſa. Et re vera in omnibus illis caſibus frigiditatis viri, vel mulieris, & maleficii, de quibus in tit. *de frigid. & maleſ.* & *de ſponſa duor.* concurrebant illæ cauſæ jurgij, & diſſidij inter conjuges, præſertim ubi ſecunda uxor fuerat cognita, & remanebat diffamata, & prolem ſuſtulerat : & tamen Canooes ſemper jubent prima conjugia redintegrari. Itaque tutius videtur ut nobilis hæc mulier ingrediatur aliquod monaſteriū ex religionibus approbatis : nam cum velit jam ſpontè tria vota ſubſtantialia profiteri in perpetuum, & ſuppoſita hac voluntate habeamus modum canonicè diſſolvendi matrimonium ratum, non conſuōatum per ſolemnem profeſſionem ; privatus affectus ipſius mulieris volentis ingredi domum ſæcularem non videtur juſta cauſa diſpenſationis in hac graviſſima materia. Et interea multa accidere poterunt, ob quæ diſpenſatio nō ſit neceſſaria ; ut ſi matrimonium declaretur nullum ex impedimento frigiditatis, ſeu maleficij, juxta cap. *Fraternitatis*, & cap. *Laudabilem, de frigid. & maleſ. vel dementia viri*, juxta cap. *Dilectus, de ſponſ.* aut ſi vir liberetur ab utroque morbo, & uxor veriſimiliter non curet amplius ab eo divertere ; aot quid ſimile contingat. Unde diſpenſatio propter exemplum quantum fieri poteſt videtur differenda, & ſolum concedenda cùm neceſſitas impulerit.

26 Quatenus placeret Sanctiſſimo concedere diſpenſationem, tria eſſent præmittenda. Primum probatio matrimonij nō conſumati, ad ſacrorum Canonom præſcriptum. Secundum expreſſio, & cumulatio cauſæ profeſſionis in dict. monaſterio cum aliis cauſis, præſertim diſſidij, odij implacabilis, & inimicitiarum. Tertium ſupplicatio utriuſque conjugis: nam ad inſtantiam unius tantùm non conſueverunt matrimonia diſſolvi.

27 Porrò ceſſabit omnis difficultas ſi oratrix conſentiat ſe incorporari religioni S. Benedicti; poterit enim eo caſu Sanctiſſimus illi indulgere ut ingredi valeat domum religioſam Turris Speculorum, in eaq; emittere tria vota ſubſtaotialia, & ſolemoem profeſſionem religionis prædictæ S. Benedicti, ſub cujus regula Oblatæ dictæ domus vivunt in manibus Delegati Apoſtolici, qui eam nomine hujus ſanctæ Sedis accepter, atq; oratricem Ordiui S. Benedicti incorporet ad effectum ut perpetuò in eadem domo remaneat ſub obedientia illius Præſidentis, & Superiurum, & etiam ad effectum ut matrimonium inter oratricem, & comitem ejus virum contractum, ſed non conſumatum diſſolvatur; ipſeque comes ad alia vota tranſire poſſit. Neque enim eſt novum ut valeat profeſſio ſolemniter emiſſa in domo privata in manibus habentis facultatem incorporandi religioni à Sede Apoſtolica approbatæ, ut eſt text. in c. *Inſinuante, Qui cler. vel voven.* ubi deciditur validam eſſe profeſſionem regularem emiſſam à quadam muliere in manibus Fratris Ordinis S. Auguſtini, cum hoc ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Atque ibi poſt gloſ. Innoc. & alios notat Abb. *num.* 5. & concordat text. in c. *De viduis, il primo,* 27. *q.* 1. ubi gloſ. *in verbo Proprij*; ait eſſe votum ſolemne, licèt in ſua domo conſſa fuerit profeſſio. Ad idem eſt textus ſingularis hic ubi Innocent. III. reſpondet matrimonium mulieris cum viro leproſo contractum, ſed non conſummatum fuiſſe diſſolutum per profeſſionem emiſſam ab eadem muliere coram duobus Abbatibus in domo propria ; qui textus videtur decidere caſum, de quo agitur.

Brevi expediendo addenda eſſet clauſula infraſcripta, videlicet : [Cæterom per præmiſſa ipſius monaſterij, ſeu domus religioſæ ſtatum in reliquis, & quoad alias Oblatas alterare, aut quomodolibet immutare non inteodimus.)

De Voto, & Voti redemptione.

Cap. Litteraturam.

1 LITTERATURAM. Simpliciter proponens religionem ingredi, licèt non ingrediatur non eſt reus voti. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan. Sed generalius poteſt ſic ſummari

2 ſecundum Abb. Ex ſola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum. Hoc intendit, & eſt notabilis, & ſingularis decisio. Primò, conſultatio; ſecundò, reſponſio, ibi. *Tibi.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in c. *Conſulti, num.* 15. & 20. *de Regular.*

De Voto.

Cap. Quod ſuper his.

1 QUOD SUPER HIS. Impedito ad tempos exequi votum ultra marinum, conceditur dilatio : perpetuò verò impedito indicitur redemptio in eo, quod magis expediat Terræ Sanctæ. Hoc dicit ſecundum omnes, & eſt pars cad. Quod ſuper his, ſupra de fi.l. inſtrument. Communis diviſio; ſecunda, ibi, *Nos autem*, quæ primò dat genera-

lem doctrinam; Secundò ponit duplicem diſtinctionem; prima ibi, *unde credimus*; ſecunda ibi, *Rurſus*; tertiò ſolvit ſecundam quæſtionem de conſultatione deciſam, Jo. Andr.

Tractat hic Innoc. III. An Papa poteſtatem habeat ſuper infideles etiam Principes. Nos de hoc articulo egimus latiſſimè in cap. *Canonum ſtatuta, à num. 64. ſup. de Conſtitut*, ubi retulimus verba ipſa Innocentij, ibi plenè videas.

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Cap. Monachi.

S V M M A R I V M.

1 *Regularibus utriuſque ſexus an liceat habere annuos reditus nomine Conventus, ac de ſuorum Superiorum licentia, & ad eorum nutum, & n. ſeqq. uſq. in fin.*

2 *Proprium eſt duplicis generis.*

Peculij, ſeu adminiſtrationis bonorum ſtabilium tres ſunt ſpecies, & quæ illarum ſit prohibita à Concilio Tridentino, ſecundum opinionem Navarri, ibidem.

3 *Regularis, cui conceditur à Superiore adminiſtratio alicuius villæ cum onere ſolvendi certam portionem monaſterio, an poſſit de reſiduo diſponere in ſuos uſus ſine proprietatis vitio, & num. 49. & ſeqq.*

4 *Adminiſtratio bonorum ſtabilium an poſſit per Generalem Ordinis concedi alicui regulari ad vitam, & an liceat eidem Generali, vel ſucceſſori illam revocare, & num. 20. & 25.*

5 *Canonicorum regularium, vel Monachorum Hiſpaniæ ſtatus, quibus ſolvuntur annuæ portiones, quas vocant privilegiatas, an ſit improbatus à iure, vel à Concilio Trid. & num. 62.*

6 *Fratres Commendatarij Sancti Spiritus in Saxonia an poſſint diſponere ultra victum, & veſtitum de fructibus ſuarum Commendarum.*

7 *Opiniones nonnullorum Theologorum circa peculium regularium referuntur, & num. ſeq.*

Confutantur in terminis iuris communis à num. 13. uſque ad 44. & in terminis Concilij Tridentini à num. 44. uſque in finem.

8 *Regularis etiam non officialis poteſt habere peculium non ſuperfluum, ſeu annuos reditus ad ſuos honeſtos uſus de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate.*

Contrarium à num. 44. uſque in finem.

9 *Peculium regulari conceſſum, vel ſimpliciter, vel cum facultate adminiſtrandi libere, prout ei videbitur, & placebit, an intelligatur in uſus laicos, & ad arbitrium boni viri, & num. 26.*

10 *Regularibus de iure communi non permittitur habere peculium, ſeu annuos redditus, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem.*

11 *Pœna in regulares proprietarios à iure communi ſtatuta quæ ſit.*

12 *Papa an poſſit cũ Monacho ſuper proprietate, vel libera peculij adminiſtratione diſpenſare.*

13 *An facere de Monacho non Monachum.*

14 *Conſuetudo etiam immemorabilis non excuſat Monachum à tranſgreſſione voti paupertatis.*

15 *Neceſſitas niſi ſit extrema non excuſat à vitio proprietatis regularem, qui aliquid celat Superiori, aut detinet eo invito.*

16 *Regularem poſſe habere peculij adminiſtrationem in uſus licitos de licentia Abbatis, quibus fundamentis probetur de iure communi, uſque ad num. 44.*

17 *Monachus, & ſervus quoad acquiſitionem bonorum æquiparantur.*

Monachus conniventibus oculis Superioris poteſt habere quaſi proprium, ſicut ſervus, ibidem, & num. 21.

Contrarium num. 22.

18 *Monachus non dicitur proprietarius, qui nihil celat Abbati, & eſt paratus totum dimittere ad illius nutum.*

Contrarium, num. 47.

19 *Monachis Eccleſiæ Cathanen. licet accipere à monaſterio annuam proviſionem ſcutorum quinquaginta.*

Contrarium, num. 62.

21 *Legatum factum Monacho, ut nihil quæratur monaſterio, an valeat, & num. 24. & 47.*

22 *Argumentum de ſervo ad Monachum non procedit ubi contrarium reperitur in iure expreſſum.*

23 *Servitus Monachalis diſtrictior eſt quàm ſæcularis.*

27 *Regularis datus executor ad diſtribuendum, non dicitur habere bonorum adminiſtrationem.*

28 *Intellectus cap.* Inſinuante, Qui cler. vel voven. *& num. 31.*

29 *Monachus an ex taciturnitate, & patientia Abbatis poſſit habere peculij adminiſtrationem, & num. ſeqq.*

30 *Monachus an poſſit facere eleemoſynam de rebus monaſterij ex permiſſione Abbatis, & num. 32.*

31 *Regularis ſicut eſt incapax proprietatis, ita & uſusfructus, vel uſus iuris, & num. 42.*

33 *Conſtitutio, vel conſuetudo monaſterij, ſecundum quam datur certum quid annuum Monacho pro veſtitu, an valeat, & num. ſeq. & num. 62.*

34 *Statutum ut pro ſubſidio Moniales habeant lucrum manuum ſuarum validum eſt.*

Contrarium. num. 62. & ſeq.

35 *Regulares Cappellani Papæ recipiunt de ſervitijs portionem ut alij, ſed teſtari non poſſunt.*

36 *Intellectus cap.* Cum ad monaſterium, §. Tales, de ſtatu Monach.

37 *Dictio, nec, negat, & copulat præcedentia cum ſuis qualitatibus.*

38 *Obedientia, ideſt Prioratus, vel adminiſtratio Eccleſiæ.*

39 *Intellectus huius cap. & num. 42.*

40 *Adminiſtratio peculij non poteſt per Abbatem concedi ſimplici Monacho, ſed officiali temporale dumtaxat, & num. 42.*

41 *Ut regularis habeat beneficium ad nutum amovibile in titulum, non repugnat voto paupertatis, nec Concil. Tridentin.*

Adminiſtrator cum libera poteſtate diſpenſandi de fructibus dicitur habere uſumfructum, num. 42. verſ. Ratio diverſitatis.

43 *Officialis dicitur adminiſtrator in utilitatem monaſterij, nec poteſt de fructibus diſponere.*

44 *Concilium Tridentinum quid ſtatuerit circa regularium proprietatem, num. ſeq. uſque ad 67.*

45 *Regularibus prohibetur à Concilio Tridentino non ſolum proprietas, & poſſeſſio quorumcumque bonorum,*

Digitized by Google

norum, ſed etiam nuda detentio etiam nomine Conventus

46 *Mobilium uſus non permittitur Regularibus à Concilio antequam Superiori tradantur, & Conventui incorporentur.*

48 *Adminiſtratio bonorum ſtabilium non permittitur à Concilio niſi officialibus temporalibus monaſterij, & num. 74.*

49 *Adminiſtratio peculij etiam dependenter à voluntate ſuperiorum, & ad eorum nutum prohibita eſt à Conc. Trident. Regularibus non officialibus, & num. ſeq. uſque ad 54. & n. 72.*

50 *Regularibus non licet habere uſum ſuperfluum bonorum mobilium etiam de licentia Superioru, & dependenter ab illius voluntate, ac nutu.*

51 *Regulares tenentes mobilia ſuperflua, aut immobilia à culpa, vel à pœna ipſo facto incurrenda non excuſantur propter diſpenſationem Superiorum.*

52 *Prælatis aſſerentibus ſe poſſe concedere licentiam tenendi mobilia ſuperflua, aut immobilia quæcunque, fides non eſt habenda, & n. 69.*

53 *Dictio*, autem, *eſt adverſativa præcedentium, & in caſu contrario retinet idem thema præcedens.*

54 *Regularibus non licet ex diſpenſatione ſuperiorum habere adminiſtrationem peculij etiam in uſus licitos, & num. 56.*

55 *Regularis habent adminiſtrationem cum facultate diſponendi de fructibus in quoſcunque uſus dicitur habere uſumfructum.*

57 *Indefinita legis æquipollet univerſali etiam in odiſis.*

58 *Præſertim ſi ſit negativè concepta.*

59 *Peculij etiam non ſuperflui adminiſtratio interdicta eſt Regularibus à Concil. Trid.*

60 *Regulares tenentur vitam inſtituere, & formare ad præſcriptum Regulæ, quam profeſſi ſunt, etiam antequam monaſterium, vel Religio ipſa à Superioribus inſtituatur, vel reformetur.*

61 *Monialis non poteſt ſibi reſervare pecuniam annuam pro ſuis neceſſitatibus, ſed pecunia ipſa non obſtante reſervatione monaſterio acquiritur.*

62 *Monialibus non licet annuos cenſus emere nomine ſuo, aut monaſterij, nec pecunias monaſterio dare ad hoc ut aliquam ſummam quotannis inde percipiant pro ſuis neceſſitatibus etiam monaſterij nomine, & ad nutum Abbatiſſæ*

63 *Monialibus non permittitur ut pecunias aſſervent in proprijs ſcriniolis intra arcam, cuius clavis ſit pœnes Abbatiſſam.*

64 *Monialibus vitam communem non ſervantibus interdicitur receptio puellarum ad habitum, & profeſſionem, & n. 66.*

65 *Monialibus vitam communem ſuſcipientibus quomodo conſulatur à Congregatione Regularium.*

66 *Monialibus non viventibus in communi quibus cautelis indulgeatur ut poſſint annuas proviſiones recipere.*

77 *Decreta Clementis VIII. circa Regularium proprietatem expenduntur, & conferuntur cum* cap 2. ſeſſ. 25. de regul. Con. Trid. *& num. ſeq.*

70 *Differentia inter bona propria monaſterij & aliunde quæſita à Regularibus reijcitur à* Concil. Trid. *& decretis* Clem. VIII.

71 *Bona undecunque à* Regularibus *acquiſita cum cæteris monaſterij bonis confundi debent, ut communis inde victus omnibus ſuppeditetur.*

73 *Regularibus non poſſunt concedi à Superioribus bona ſtabilia etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam, etiam depoſiti, aut cuſtodiæ nomine.*

74 *Superiores regulares non poſſunt habere adminiſtrationem temporalem bonorum monaſterij.*

Adminiſtratio temporalis bonorum monaſterij à Clemente VIII. tribus officialibus demandatur, id eſt exactori, depoſitario, & diſpenſatori, ibidem.

75 *Regulares non excuſantur ab obſervantia decretorum Clementis VIII. hoc prætextu quod uſu recepta non fuerint.*

76 *Regularibus non licet interpretari decretum cap. 2. ſeſſ. 25. de regul.*

MONACHI. Hæc Conſtitutio communiter nō ſummatur quia continet plura dicta, quæ brevius in compendium redigi non poſſunt, ut per gl. Jo. Andr. & Ant. de Butr. & tamen comprehendendo ſubſtantiā ſecundum Abb. ſic poteſt ſummari. Monachi non debent poni ſinguli per Parochias. Hoc primò. Si pro Monachatu aliquid detur, receptus à ſacris Ordinibus prohibeatur, & recipiens ab officio ſuſpenditur. Hoc ſecundo. Monachus habens peculium ſine licentia Abb. ab altaris communione removetur, & ſic decedens ſepultura, & Fratrum communione privatur. Hoc tertiò. Si pecunia conferatur pro habendo aliquod officium in monaſterio, dans, & recipiens deponuntur. Hoc quarto. In Prioratibus Conventualibus per electionem inſtituti non ſunt removendi ſine cauſa rationabili: & de cauſa rationabili tria ponit exempla, & hoc dicit uſque ad finem. Atque ita quinque ſunt dicta, Secundum ibi, *Si quis*. Tertium ibi, *Qui verò*. Quartum ibi, *Prioratus*. Quintum ibi, *Priores*, Juan. Andr. & Butr. dividunt in tres partes, ut per eos.

Nota primò Monachos non debere ſolos per villas, & oppida habitare, & ſigna litteram contra ſolitarios, de quo plura *hic* per Jo. Andr. *nu.* 3.

Secundo nota Monachum non debere conſtitui ſine ſocio ſui Ordinis in Eccleſia Parochiali. Quod intelligit Abb. *n.* 3. quando Eccleſia Parochialis eſt monaſterio ſubjecta, ita ut Monachus propterea nō deſinat eſſe obedientialis monaſterii, ſecus ſi religioſus promoveatur, tamquā quilibet Clericus ſæcularis ad Eccleſiam Parochialem. Tunc enim cum deſinat eſſe Monachus monaſterii, nec ullam habeat amplius communionem cum illo, ut in c. *Ne pro cuiuslibet*, 16. *q.* 1. non tenetur Abb. ei dare ſocium. Allegat gl. notab. in Clem. *Ne in agro*, §. *Ad hæc, in ver. Ad clauſtrum, hoc tit.* Hodie an hoc ſit verum, & an Regulares præfici poſſint Parochialibus Eccleſijs, dicam plenè in c. *Quod Dei timorem, infr. eod.*

Tertiò nota, pœnam aſſumpti ad Monachatum per ſimoniam; quia irregularis efficitur Unde colligunt Jo. Andr. *num.* 5. & Cardin. *in* §. *Si quis, num.* 1. poſt Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. irregularitatem quo ad ordines contrahi pro ſimonia commiſſa, etiam in ſimplici beneficio. Quod intelligit Butr. *n.* 4. de irregularitat. lata.

Quartò nota, permittendum non eſſe ut Monachus habeat peculium, niſi pro injuncta ſibi adminiſtratione, de hoc latiſſimè in quæſtione ſequenti, & præſertim, *num.* 39. *&* 42.

Cōtingit ſæpe ut in aliquibus monaſterijs tā vi-

rorum, quàm mulierum novitii in actu renunciationis bonorum ad favorem monaſterii, vel in actu profeſſionis reſervent ſibi añuos reditus, ſeu añuam proviſionem pro ſuis religioſis neceſſitatibus; & in aliis monaſterijs itẽ accidit frequenter ut cenſus añui, ſeu bona ſtabilia relinquantur Monaſterio etiã titulo inſtitutionis à parentibus, vel conſanguineis alicuius regularis, eo tenore adjecto ut ſuperiòres concedere debeant eidem regulari adminiſtrationem dictorũ cenſuum, ſeu bonorum ſtabilium, ita ut idem poſſit convertere illorum reditus in ſuos honeſtos uſus. In alijs verò ſervatur ut regulares pecunias ex prædicatione, ſeu lectione, aut aliunde quæſitas tribuant monaſterio ad hoc ut ex ea emantur cenſus perpetui, quorum redditus quotannis aſſignari debeant eidem Regulari pro ſuis neceſſitatibus. In alijs denique uſu receptum eſt ut ex reditibus Conventus unicuique ex fratribus vel ſororibus aſſignetur ſingulis añis certa portio ſive in pecunia, ſive in alijs ſpeciebus ad hoc ut ex ea paret ſibi neceſſaria ad vitam, nec monaſterium eis aliquid ultra præſtare, nec ipſi accepti rationẽ reddere teneantur. Ex facto quæſitum eſt, an in his, & ſimilibus caſibus liceat regularibus utriuſque ſexus habere prædictos annuos reditus, ſeu proviſiones annuas, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem, ſeu peculium non ſuperfluum nomine Conventus, ac de ſuorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate, ac nutu, adeo ut ſint immunes à culpa, & pœna, de qua in *c. 2. ſeſſ. 25. de Regul.* Concil. Trid.

2 Quod ad extirpandam Regularium proprietatem provide ſancitum eſt decreto d. *c. 2. ſeſſ. 25. de regul.* in ſenſus tam varios, & à mente ſanctæ Synodi alienos detorſerunt ſcriptores moderni, ut ferè ad nihilum redactum videatur.

Siquidem primus fortè omnium Navarr. in Comment. c. *Non dicatis, 12. q. 1. num.* 47. ut evitet diſpoſitionem d. cap. 2. præmittit proprium eſſe duplicis generis: alterum quoad verum dominium, & proprietatem, quale habent homines ſæculares: alterum quoad liberam adminiſtrationem, quale habent beneficiati, quod alio modo dicitur peculium in Rubr. *de pecul. Cleric.* Deinde permittit propriũ ſecundi generis in tres ſpecies ſubdiſtingui. Primæ ſpeciei proprium eſt quod datur ad adminiſtrandum in utilitatem, & damnum concedentis tantũ, quale eſt quod conceditur officialibus monaſterij, & obedientiarijs. Proprium ſecundæ ſpeciei eſt quod datur in utilitatem & damnum accipientis cum facultate diſponedi de eo in ſuos honeſtos, & pios uſus tantùm. Proprium tertiæ ſpeciei eſt quod datur in commodum, vel damnum accipientis cum facultate diſponendi pro libito in quoſcunque uſus etiam prophanos. Quibus præmiſſis decretũ d. c. *in princ.* dum diſponit, ut nemini Regularium liceat bona immobilia tamquã propria poſſidere, Navarr. dicit eſſe intelligendum de proprio tantum primi generis, & in effectu eſſe gl. d. c. *Non dicatis*, quatenus habet proprium nemini Regularium eſſe permittendum, & c. *Cum ad monaſterium, in princ. infr. eod.* quatenus prohibet ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat. Unde ſicut prædicti Canones intelliguntur à Doctoribus de proprio primi generis; ita & Concil. eſſe intelligendum, quod venit ad illorum declarationem. Dum verò Concilium *in princ. d. c. 2.* ſubjungit, ut nemini Regularium liceat prædicta bona poſſidere etiam nomine Conventus; Navar. putat id eſſe intelligendum de proprio ſecundi generis tertii ſpeciei, & etiam ſecundæ videlicet ſine juſta cauſa conceſſo. Movetur quia Concilium Lateranenſe in hoc c. Dum ſtatuit, ut Monachi peculium nõ permittantur habere; intelligitur de peculio, quod habet Monachus, vel cum libera diſponendi facultate vel cum facultate diſponendi in ſuos honeſtos uſus ſine juſta cauſa conceſſo, & ſic de peculio ſecundi generis tertiæ ſpeciei; & ideo eodem modo eſſe intelligendum decretum Conc. Tird. ne videatur contradicere Conc. Lateranenſi, cum expediat jura juribus concordare. Ita Navarr. qui tamen decipitur tam circa intellectum Concilij Lateranenſis, quam Trid. ut inferius demonſtrabitur *n. 39. & 44.* Rurſus Concilum Tridentinum ubi ſupra dum ſecundo loco ſubijcit: [Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam:) Putat Navarr. nil novi juris inducere, ſed ſolum continere declarationẽ principii d. c. *Cum ad monaſterium, §. Tales*, atq; ita non prohiberi ea parte decreti niſi illam adminiſtrationem, quæ conceditur Regulari cum facultate liberè diſponendi, quod eſt peculium tertiæ ſpeciei; vel adminiſtrationem cum facultate diſponendi in ſuos uſus ſine juſta cauſa conceſſa, quod eſt peculium ſecundæ ſpeciei.

Eundem intellectum dat Navarr. ad verba quæ tertio loco ſubſequuntur in d. *cap. 2. ſeſſ. 25. de regul.* ibi: (Adminiſtratio autem bonorum monaſteriorum, ſive conventum ad ſolos officiales eorundem ad nutum ſuperiorum amovibiles pertineat:) Exiſtimat enim Navarrus, & malè, hoc loco, & proximè præcedenti Concilium nõ prohibere adminiſtrationem illã, quæ conceditur Regularibus non Officialibus ex juſta cauſa cũ facultate diſponendi in ſuos honeſtos, & pios uſus; ſed tantum prohiberi adminiſtrationem peculij tertiæ ſpeciei, & ſecundæ quando conceditur ſine juſta cauſa. Nec in his aliud fundamentũ adducit, quam quod Concil. ita ſit interpretandum, ut juri communi non deroget, ſed potius cõſentiat cum illius diſpoſitione. Sed in hoc quoque fallitur tam quoad intellectum juris cõmunis, quam decreti Concili, ut ſimiliter patebit in-
3 feriùs eod. *n. 39. & 44.* Ex his cenſet Navarr. & malè in *Comm. d. c. Non dicatis, 12. q. 1. n.* 41. Si regulari tradatur peculium non ad illud adminiſtrandum in ſolam utilitatem monaſterij, ſed quaſi locatum, ut cum alicui Regulari traditur aliqua villa, vel domus cum ſuis bonis adminiſtranda ea lege, ut certam portionem ſolvat monaſterio; tunc poſſe eum ſoluta penſione diſponere de reſiduo, ſicut poſſet Prælatus ſine ullo proprietatis vitio non obſtante decreto Concil. in d. *c. 2.* ut poſtea concludit *n. 47.* proximè citato, *num.* 50. Quinimò *conſ.* 17. incipien. *Generalis, de ſtat. Monach.* conſuluit, & peſſimè Generalem Ord. S. Auguſtini de conſenſu Prioris, & Conventus S. Auguſtini potuiſſe licitè concedere Eccleſiam illi unitam cum quodã horto, & aliis ad eam pertinentibus cuidam Fratri ſui Ord. ad vitam eius, ea lege, ut ſolveret certos cenſus

annuos

Digitized by Google

annuos à monaſterio debitos, bona meliotaret, & celebraret quaſdam Miſſas, &c. nec licere eidem Generali, aut ſucceſſori dictam adminiſtrationem ſine juſta cauſa revocare abſque peccato et-
5 iam mortali. Quibus etiam fundamentis in cap. *Nullam, n.25. 18. q. 2.* latiſſimè defendi non eſſe à jure, aut à Concilio Tridentino improbatum ſtatum Canonicorum Regularium, quorum Ordinem & ipſe profeſſus fuerat, vel Monachorum Hiſpaniæ, quibus certa portio panis, vini, & reliquorum neceſſariorum pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro veſtitu diſtribuitur alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones mẽſtruas, vel añuas, ita ut nihil ultra teneantur eis Eccleſiæ, & monaſteria ob ullam neceſſitatem ſuppeditare, nec ipſi è converſo teneantur eis reſiduum reddere, dummodo illud in ſuos honeſtos, vel pios uſus convertant.

6 Amplius idem Navarr. *conſ. 13. Quæſitum eſt, de ſtat. Monachor.* Similiter pluribus tuetur Fratres Commendatarios S. Spiritus in Saxia poſſe diſponere ultra victum, & veſtitum de fructibus ſuarum Cõmendarum, nec teneri quod ſupereſt reſtituere præceptori Hoſpitalis, & *n. 25.* Subdit in tota Eccleſia Chriſtiana id ſervare omnes Religioſos habentes beneficia regularia ſive in titulum, ſive in commendam, & ſe vidiſſe ita practicari in Canonicis Regularibus Hiſpaniæ, & Galliæ, & in Commendis, & Prioratibus Ordinis S. Joannis Hieroſolym. de Spata Alcaotara, & Calatrava; licèt hoc loco loquatur in terminis juris communis, nec meminerit Concilij Tridentini.
7 Porrò quamvis ſupradictam Navarri ſententiam, & intellectum ad Concilium Tridentin. jam reprobaverit Sacra Congregatio Cardioalium ejuſdem Concilij interpretum; tamen illam ſecuti ſunt poſtea plerique ex Recentioribus exiſtiman-
8 tes Concilium noo obſtare quin ſimplex regularis poſſit habere peculium, ſeu añuos reditus ad ſuos honeſtos uſus de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate; ſed tantum prohibere peculia ſuperflua, & non licita, & independentia à voluntate Superiotum; adjicientes idipſum antea ſtatutum fuiſſe à jure communi in hoc cap. & in cap. *Cum ad monaſterium, infra eod.* inter quos recenſentur præcipuè Jacob de Graffis *in ſuu decis. part. 1. lib. 3. cap. 5. n. 53.* Fulv. Pacian. *conſ. 36. n. 99. tom. 1.* Jo. à Cruce *de ſtat. relig. lib. 1. c. 3. dub. 2.* Sanchez *in Summ. tom. 2. lib. 7. cap 22. n. 11.* Cenedo *de paupert. relig. dub. 9. num. 4.* & Rodriq. *de Regul. quæſt. 126. art. 4. verſ Neque hu obſtat*, & *infra ad finem* ibi: Neque eſt intentio Concilij novaa obligationes addere antiquis, Auguſtin. Barboſ. *hic num. 3.* & alii quos noviſſimè conquiſivit ſtudioſus laxiorum opinionum ſelector Antoninus Diana *reſol. moral. tract. 6. de paupert. relig. reſol. 32.* ubi amplius confidenter adjicit in peculio religioſorum ſpectandam eſſe perſonarum qualitatem, & alias circumſtantias, adeout aliquando non ſint condemnandi multi religioſi ampliſſimos reditus poſſidentes, ut quia Prælatus, vel Magiſter Ordinis, aut quia regula ſit relaxata, & paupertas eo modo intellecta ex conſuetudine, aut quia religioſus habens peculium applicat aliquam illius partem io utilitatem monaſterij; aut demum quia religioſus ille multa comparavit monaſterio; quæ omnia ferè ad litteram idem author tranſtulit ex Sanch. *in ſumm. tom. 2. lib. 7. c. 22. n. 18.* Addit idem Sanchez *d. cap. 22. num. 11.* hanc ſententiam, ideſt regularem poſſe retinere peculium de conſenſu Superioris, etiam in terminis Concilij, non ſolum eſſe veriorem, ſed etiam in omnibus virorum, & monialium conventibus uſu receptam. Et Emanuel Rodrig. *de Regul. d. q. 126. art. 4. verſ. Neque hu obſtat Concil. Tridentin.* Si contrarium, inquit, daremus, eſſet condemnare ad pecca-
9 tum mortale omnes Moniales. Et idem juris eſſe ſi adminiſtratio peculij conceſſa ſit ſimpliciter, & indeterminatè, quia intelligitur in uſus licitos, cenſet Navarr. *de reſtit. lib. 3. part. 3. cap. 1. in nova edit. dub. 1. num. 166. & ſeqq. coroll. 3.* & Sanchez *in Summ. d. cap. 22. num. 12.* Quinimo idem eſſe ſi peculium conceſſum fuerit Monacho cum facultate adminiſtrandi liberè, & prout ſibi videbitur, & placebit, quia hæc verba reſtringuntur ad arbitrium boni viri, cenſet idem Sanch. *in Summ. c. 17. verſ. Atque hoc modo credo*, & juſtam cauſam permittendi, ut Regularis habeat adminiſtrationem annui reditua eſſe ſi ex illius perſona monaſterio pauperi ingens commodum inſeratur, affirmat Sanchez *in dicto cap. 22. num. 18. verſ. Aut multa bona, & num. 24.* ubi ait: Si vir, aut fœmina ditiſſima in aliquo monaſterio egente non aliter profiteri velint quàm reſervato ſibi peculio: quippe id licebit, ut ſuis divitiis egeſtati illiua monaſterij ſubveniant. Quin etiam Pacian. addit *d. conſ. 36. num. 93. & 95.* in tantum licere Monacho ex permiſſione Abbatis habere peculium, ut ſi eodem peculio fuerit per Abbatem ſpoliatus poſſit reſtitutionem petere: quod & Navarr. ſenſit *d. conſ. 14. num. 15. de ſtat. Monach.*

Hæc, atque alia plura reperiuntur apud recentiores, quæ cum videantur evertere Tridentinæ Synodi diſpoſitionem de religioſa paupertate, & facilè poſſint adducere tam Superiores regulares, quàm ſubditos in periculum ſalutis: pro veritate diſpiciendum eſt primò, quid circa peculium religioſorum ſanxerit jus commune; ſecundò an aliqoid, & quid addiderit Concil. Tridentinum.

10 Quoad primam inſpectionem de jure communi pro regula conſtituitur, ut nemini Regularium liceat habere peculium, ſeu annuos reditus, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem, quia hæc includunt proprium reſpectu dominii, quod opponitur eſſentialiter voto paupertatis, cap. *Nolo*, cap. *Non dicatis*, 12. *qu.* 2. cap. *Quanto, de off. Ordin.* cap. *Abbates*, 18. *quæſt.* 2. quod eſt deſumptum ex Concilio primo Aurelianenſi *cap. 2.* ibi. (Quod ſi quis peculiare aliquid babere præſumpſerit, &c.) c. *Ioannes*, ibi: Nec eorum aliquem peculiare quidquam habere, *de reg.* & in hoc text. ibi: Nec peculium permittantur habere. Idem diſtrictiùs, & ut inquit Sylv. *in ver. Religio, 6. n. 7.* Præcepto terribili probibet Innocent. III. in cap. *Cum ad monaſterium, infr. eod.* ubi etiam addit pœnam proprietarij, ut ſcilicet ſubterretor extra monaſterium in ſterquilinio in ſignum perditionis, nempe quia deceſſit in peccato mortali, ut ibi explicat Butr. Et quoad hanc pœnam concordat text. *hic.* Alia pœna babetur in cap. *De lapſis, 16. qu. 7.* & in cap. *Si quis, 16. quæſt. 1.* Eodem reſpiciunt tam jura, quæ dicunt Monachos teſtari non poſſe, ut in d. cap. *Nolo, in fin. 12. q. 1.* cap. *Quia ingredientibus, 19. qu. 3.* & auth. *Ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ.* ibi, (Nec ergo de his teſtentur, utpote nec domini rerum.) quàm jura, quæ dicunt, Quidquid acquirit Monachus acqui-

quirit monaſterio, ut in præcitat. cap. *Abbates*, & c. *Quia ingredientibus*, cap. *unic.* 18. q. 1. & cap. *In præſentia*, *de probat.* cum concord.

Quod adeò verum eſt, ut neque ex permiſſione, ſeu indulgentia, vel diſpenſatione cujuſvis Superioris fas ſit Regularibus habere peculium, ut
12 clarè conſtat ex tex. hic in princ. quod non prohibet ſimpliciter ne regulares habeant peculium, ſed ne peculium permittantur habere, ponderãdo illud verbum *permittantur*, quod ad Superiores refertur. Ratio eſt quam adducit text. in d. c. *Cum ad monaſterium*, his verbis. Nec æſtimet Abb. quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere. Per quem tex. Abb. *hic n.* 4. dicit nec Abb. imò nec Papam poſſe diſpenſare, ut Monachus habeat peculij adminiſtrationem ad libitum, licet de Monacho Papa poſſit facere non Monachum, ſecundum opinionem Vincentij, & Joan. ut per gl. in d. cap. *Cum ad monaſterium in verb. Abdicatio*. Et ſecundum hoc ſalvantur ibi dicta per Innocen. Etenim ſententia S. Thomæ in 2.2. q. 88. *art.* 11. communiter ab Eccleſia non tenetur, ut latè per Joan. Andr. in cap. *Semel Deo*, *de regul. iur. lib.* 6. in
14 *Mercur.* Quibus conſequitur, ut nec conſuetudo etiam immemorabilis excuſet Monachum à proprietate, nam cum adverſetur juri naturali, & divino juxta illud Pſalmi. 75. *Vovete Domino & reddite*; relatum in *cap. magna, de voto*, non conſuetudo, ſed corruptela dicenda eſt, c. *Mala*, c. *Fruſtra*, 8. *diſt.* c. *fin.* ubi notatur *de conſuet.*

Et ſi non valet in hoc diſpenſatio, vel licentia expreſſa, ut in d. §. *Nec æſtimet Abb.* longè minus debet valere conſuetudo, quæ non nititur niſi tacit conſenſu Principis, l. *De quibus*, *ff. de leg.* gloſſ.
15 & DD. in d. cap. *fin. de conſuet.* Quinimmo ex ſententia S. Congreg. nec neceſſitas niſi ſit extrema excuſat à vitio proprietatis regularem, qui aliquid celat Superiori, aut detinet eo invito. Quærebatur enim an cum neceſſaria à Superiore etiam requiſito ideo denegantur, quia monaſterij facultates nõ ſuppetunt, liceat Regularibus clam, vel eo invito illa ſibi comparare, ſeu retinere: Sacra Congregatio reſpondit licere, ſi præciſa neceſſitas ſit ad individui ſuſtentationem: Cæterum communem penuriam ab omnibus perpetiendam, uſq; adeo ut ſi quid privatim alicui delatum, vel ab ipſo partum fuerit, id tunc ad Superiorẽ rectà deferri oporteat, qui ex eo primò ſuccurat ejus neceſſitati, cujus intuitu illud obvenerit, ſi peculiari aliqua neceſſitate ultra communem prematur; reliquum Conventui incorporetur, & in communem cedat utilitatem. Quippe præciſa hæc, ſeu extrema neceſſitas, cum ſit de jure, nullis ſubeſt legibus; & ideo excuſat à regulæ tranſgreſſione etiam FF. Minores S. Franciſci, qui arctiſſimam profitentur paupertatem, ut eſt tex. in c. *Exijt*, §. *Porrò*, *de verb. ſignif. lib.* 6. ibi: (Nec ipſis Fratribus jure poli in extremæ neceſſitatis articulo ad providendum ſuſtentationi naturæ via omnibus extrema neceſſitate detentis conceſſa præcluditur, cum ab omni lege extrema neceſſitas ſit exempta.

16 Regulam ut ſupra firmatam *nu.* 10. videlicet nemini regularium licere de jure communi habere peculium, ſeu annuos reditus, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem. Multi ex Doctoribus limitant ut procedat tantum in adminiſtrationem peculii libera cum facultate diſponendi ad libitum in quoſcumque uſus, non autem in adminiſtratione quam habent Regulares in uſus licitos de Abb. licentia, & moventur potiſſimum quinque fundamentis.

17 Primum fundamentum deducitur à ſervo, eùm ſervus, & Monachus quoad bonorum acquiſitionem æquiparentur; uterque enim eſt incapax proprietatis, & ſicut Monachus acquirit monaſterio, ita ſervus acquirit domino, c. *Exijt*, §. *Ad hac cum Fratres*, *de verb. ſignif. in* 6. & notat Innoc. in c. *In præſentia*, *de prob.* & in cap. *Cum olim*, *il ſecundo*, *de privil.* & Bart. in l. *Si communi ſervus*, *de ſtipulat. ſervor.* Facit text. in l. *Placet ff. de acquir. hered.* in l. *Si adoptavero*, *ff. de procur.* & in l. *Arrogato*, *ff. de adopt.* Sed ſervus ex conceſſione domini poteſt habere peculii liberam adminiſtrationem, l. *Quam Tuberonis*, *ff. de pecul.* Ergo & Monachus ex conceſſione Abbatis. Atque hoc argumento Bald. in l. 1. *col.* 6. C. *de his quæ pœn. nom.* concludit Monachum permiſſu Superioris conniventibus oculis poſſe habere quaſi proprium, ſicut ſervus, quod etiam tradit Jo. Andr.
18 in c. *Non eſt obligatorium*, *de regul. iur. in* 6. Et propterea idem Jo. Andr. in cap. *Cum ad monaſterium*, *col.* 4. *in ver. Proprietatem*, *infra eodem* (Nec, inquit, videtur dici proprietas, quando de quantitate, & qualitate nihil celat Abbati, nec ſine ipſius conſcientia aliquid recipit, vel expendit paratus totum reddere, & dimittere ad juſſum Abbatis.) Hæc Jo. Andr. qui tamen ſubdit, quia res periculoſa eſt, & invidiæ, & exempli mali cauſa, Hoſt. conſulere Abbati, ut niſi ex magna, & evidenti cauſa talem licentiam nõ det, & Butr. *ibidem n.* 11. (De permiſſione, inquit, Abbatis poſſunt tenere pecuniam nomine Abbatis, parati tamen reſignare quando volet Abbas ut in *reg.* 38. *c.* 1. & non debent ſine licentia Abbatis expendere. Unde non licet aliquid eis habere quod Abbas non dederit, aut promiſerit. Unde nec unam litteram ab extra recipere poſſunt ſine licentia Abbatis; imò nec cappam ſuam poſſident.] Hæc Butrius
19 Et eodem argum. Abbas *conſ.* 88. *Videtur*, *num.* 6. *verſ. Nam & ſervus*, *lib.* 1. Ex facto reſpondit Monachos Eccleſiæ Cathanienſis quibus ex antiqua Eccleſiæ ordinatione dabantur pro neceſſariis quinquaginta ſcuta, rectè, & ſine peccato benè adminiſtrando dictã proviſionem capere potuiſſe quamdiu patiebatur Epiſcopus, qui erat loco Abbatis. Et in alio caſu idẽ
20 Abb. *conſ.* 44. *Ad deciſionem*, *n.* 4. *verſ. Et in hac conceſſione*, *lib.* 2. Amplius Navarr. *conſ.* 14. *nu.* 13. *de ſtat. Monach.* audacter reſpondit non licere Generali S. Auguſtini, abſq; peccato etiam mortali revocare ſine juſta cauſa adminiſtrationem bonorum ſtabilium, quam conceſſerat ad vitam cuidam Fratri ſui Ordinis, & fas eſſe eidem Fratri ſuper hoc querclam ad Papã deferre; quia, inquit, ſicut dominus obligari poteſt ſervo naturali obligatione deſcendente à pacto, vel contra-
21 ctu, l. *Naturaliter* & l. *Si id quod*, *ff. de cond. indeb.* ita etiã Prælatus poteſt obligari Monacho ut in præfatis, ll. tradunt ſcribentes, & Panor. *conſ.* 140. *vol.* 1. Quinimò Bart. eodem ductus argum. in auth. *Excipitur*, C. *de bon. quæ lib.* format hanc quæſtio

ſtionem. Pone quod aliquid relinquatur Monacho ſub hac conditione, ut non quæratur monaſterio; An valeat tale relictum. Et videtur primò quod non, quia continet impoſſibilitatem, & repugnantiam quandam; nam Monachus non poteſt habere aliquid, ſed totum eſt monaſterii .12. q. 1. c. *Nolo*, & c. *Non dicatis*, & in auth. *Ingreſſi*, C. *de ſacroſ. Eccl.* Unde dicere quod ſit Monachi, & non quæratur monaſterio, eſt contradictio quædam in ſeipſo, & quædam perplexitas, quæ habet vitiare contractum, & legatum, ut l. *Si Titius. ff. de cond. inſtit.* & l. *Ubi repugnantia*, *ff. de reg. iur.* In contrarium concludit ibi Bart. dicens, prædicta verba, (ut nihil acquiratur monaſterio,) eſſe intelligenda reſpectu utilitatis, non autem reſpectu juris: & eſt ſenſus, ut monaſterium illum patiatur habere eo modo, quo poteſt, ſcilicet conniventibus oculis, ſicut diximus in ſervo, qui poteſt aliquid habere conniventibus oculis domini, ut l. 4. *de manumiſſ.* & ſic nihil quæratur monaſterio, ſcilicet facto. Sic ergo ſit impropriatio verborum, ut relictum valeat, & Monacho acquiratur libera ſine proprietate adminiſtratio. Bartholum refert, & ſequitur Abb. *d. conſ.* 44. *n.* 1. *lib.* 2. & *conſ.* 63. *Ut veritas*, *n.* 7. *in fin. eod. lib.*

22 Cæterum hoc argumentum de ſervo ad Monachum hoc caſu non videtur urgere, quia nō procedit ubi contrarium reperitur in jure expreſſū, ut declarat Abb. in c. *De uxore, de ſepult.* Quamvis autem ſervus liberam peculij adminiſtrationem poſſit habere ſi ei ſpecialiter concedatur à domino, ut legitur in d. l. *Cum Tuberonis*: certum eſt tamen Monachum non poſſe habere adminiſtrationem ad libitum ſuum ex diſpenſatione Abbatis; imò nec Papæ, ſecundum Abb. *hic num.* 4. Quinimò nec adminiſtrationem dependentem à Superiore, niſi ſit officialis temporalis monaſterij: ut eſt tex. hic ſecundum communem intellectum de quo infra, *n.* 39. & 48. Adhæc ſervus ex permiſſione domini poteſt habere aliquid proprij d. l. 4. *de manum.* At cum Monacho non poteſt Abbas ſuper proprietate diſpenſare, d. c. *Cum ad monaſterium*, §. *Tales*, *de ſtat. Monach.* Item ut ſervus nihil ſibi acquirat jure civili ſtatutum eſt in favorem domini. Unde poteſt dominus in hoc favori ſuo renunciare, d. l. *Quam Tuberonis*, & ex reg. l. *Si quis in conſcribendo*, *C. de pact.* nam & poſſet eum in totum à ſervitute liberare, l. 1. & *toto tit. ff. de manum. cum duob. ſeqq.* At abdicatio proprietatis, ad quam Monachus ſe aſtrinxit voto ſolemni, eſt de jure naturali divino, c. *Magna*, *de vot.* ac propterea Abbas ſuper eo diſpenſare non poteſt, d. §. *Tales*, Sicut nec poteſt Monachum etiam incorrigibilem à jugo Monaſticæ ſervitutis abſolvere, cap. *fin. de reg.* ubi Abb. & DD. idem Abb. in cap. *Quod à te, de cleric. coniug.*
23 Diſtrictior ergo quoad hoc eſt ſervitus Monachalis, quàm ſæcularis, cap. *Multos* 54. *diſt.* Abb. *d. conſ.* 88. *in princ. verſ. Cenſetur enim*, *lib.* 1. & magis aſtrictus eſt monaſterio Religioſus,
24 quam ſervus domino, ut per eumdem Abb. in d. cap. *Cum ad monaſterium.* Sed & Bartholi doctrina in d. auth. excipitur, vix defendi poteſt: & eam multum temperat Abb. in d. §. *Tales num.* 8. nam quotieſcumq; legatur regulari incapaci ſub modo illicito non ſit verborum impropriatio, ſed legatum ipſum vitiatur. Caſus eſt in c. *Exiit*, *qui ſeminat*, §. *Ad hæc quia Fratribus*, *de verb. ſignif. in* 6. Præterea inquiro an monaſterium non obſtante ea conditione poſſit auferre Monacho legatario commoditatem, vel uſum facti bonorum legatorum; an non poſſit, ſi dixeris poſſe ad ſui libitum revocare; hoc eſt contra mentem teſtatoris, qui noluit ut quidquam acquireretur monaſterio, ſaltē de facto, ſecundum Bartholi inter-
25 pretationē: Si dixeris non poſſe auferre; hoc eſt contra cap. *Abbates*, 18. *queſt.* 2. & d. cap. *Cum ad monaſterium*, §. *Tales*, *infr. eod.* & Clem. 1. *verſ. Licet Priores*, *de ſuppl. negl. Prel.* Quod adeo verum eſt, ut ſi Abbas promiſerit Monacho ſuo dare ſingulis añis certam penſionem; nihilominus poſſit ejuſmodi promiſſionem revocare, niſi fuerit per Sedem Apoſtolicam confirmata, ut per Jo. de Imol. Abb. & DD. in c. *Niſi eſſent viri providi*, *de præb.* & per eumd. Abb. in d. c. *Cum ad monaſterium*, *num.* 11. ubi infert, ut (ſi Abbas concedat Priori obedientiario, ſeu mandatario, ut ad vitam teneat Prioratum, ſeu adminiſtrationem ſibi conceſſam; poteſt nihilominus revocare, quia non poteſt Abb. ſibi imponere legem, nec venire contra diſpoſitionem illius, §. *Tales*, quia labefactaretur vis voti Obedientiæ, quod eſt unum de tribus ſubſtantialibus regulæ: imo tenet, revocatio etiamſi Abbas juraſſet non revocare, licèt incidat in perjurium ſecundum Jo. Andr. in c. *Non eſt obligatorium*, *de reg. iur. in* 6.) Hæc Abb. qui addit ſe ita in quæſtione facti reſpondiſſe. Dicendum eſt igitur eam conditionem tanquā turpem, & impoſſibilem aut vitiare legatum, aut haberi pro non adjecta juxta ea quæ notantur per gloſſ. & DD. in cap. *fin. de cond. appoſ.* quod ultimum tenet idem Bart in l. *Lucius* §. *Tres heredes*, *ff. ad Trebell.*

26 Secundum fundamentum deducitur ex c. *Religioſus de teſtam. in* 6. quo textum primò loco motus Abbas *d. conſ.* 44. *Ad deciſionem lib.* 2. conſuluit valere relictum factum cuidam regulari diſtribuendum prout ei videbitur & placebit; quia, inquit bona non fuerunt ſimpliciter relicta dicto Fratri tanquam proprietario, ſed per eum ordinanda, & diſtribuenda, ut ſibi videbitur, & placebit; quo caſu valet relictum factum Monacho, cum cenſeatur quodammodo adminiſtrator, & diſtributor bonorum. Quod ipſum tenuit Bald. in l. *fin. num* 9. & *ſeq.* C. *de action. empt.* Sed contrarium verius docuit idem Abbas *hic n.* 4. nam tex. in d. c. *Religioſus*, nō loquitur de adminiſtratore bonorum, ſed de nudo executore, non enim prohibetur religioſus eſſe executor ultimæ voluntatis de ſui Superioris licentia, ut ibi, & in Clem. *Religioſis*, *de teſtam.* ſed non propterea dicitur habere bonorum adminiſtrationē, ſed nudum miniſterium duntaxat, nec poteſt ſibi aliquid commodi ex eo relicto percipere: nam ſi perciperet, jam non eſſet executor, ſed legatarius, l. *Si quis Titio*, *ff. de leg.* 2. & adnotarunt Bald *conſil.* 482. *Qui dictus vocatus*, *lib.* 4. Fed. de Sen. *conſ.* 56. *Domine Franciſce*, *verſ. Secundo quæritur in princ.* & Ang. *conſ.* 129. *Bona dicti Teſtat. verſ. Quia igitur.*

28 Tertium fundamentum deſumitur ex c. *Inſinuante* cum ibi notatis per gl. & Innoc. *Qui Cler. vel vov.* quem textum dicit ad hoc irreſragibilem, Navarr. in cap. *Non dicatis n.* 46. 12. *q.* 1. & ſingularem Abb. in *d. conſ.* 44. *lib.* 2. *nu.* 3. & 4. Cujus
29 hæc ſunt verba. [Nam Abbas poteſt Monacho dare licentiā plene adminiſtrandi certa bona, ut-

ind.

in d. cap. *Religioſus*, & in d. cap. *Cum ad monaſterium*, & in textu *bis*; & quod utrobique notatur. Probatur magis ſpecificè, & ſingulariter in d. cap. *Inſinuante*, juncta gloſ. & in hac conceſſione non requiritur expreſſus conſenſus Superioris, ſed ſufficit tacitus. Et quia Superior ſic enim habere illam adminiſtrationem videt, & tacet, ut probatur in ſervo in l. *Quam Tuberonis*, ff. *de pecul.* & in d. l. ff. *de manum.* Satis ſenſit Bart in d. auth. *Excipitur*, ubi dixit ſufficere quod monaſterium patiatur conniventibus oculis illum habere
30 meliori modo quo poteſt.) Hæc Abb. Et taciturnitatem ſuperioris hoc caſu haberi pro cõſenſu videtur etiam ſenſiſſe D. Thom. 2. 2. *q.* 32. *art.* 8. *ad primum*, ubi ait: Monachus ſi habet diſpenſationem à Prælato commiſſam, poſt eleemoſynas facere de rebus monaſterij, ſecundum quod ſibi eſt commiſſum; Si verò non habet diſpenſationem, quia nihil proprium habet, tunc non poteſt facere eleemoſynam ſine licentia, vel expreſsè habita, vel probabiliter præſumpta, & ſequitur Navarr. in d. cap. *Non dicatis*, *n.* 52. poſt Turrec. *ibidem art.* 8.

31 Sed certè textus in d. c. Inſinuante, nihil facit, quia tantum declarat validam eſſe profeſſionem, quam fecit quædã mulier in manibus Fratris Ordinis S. Auguſtini, eo tenore adjecto, ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Unde ex eo textu ſolum colligi poteſt profeſſionem non vitiari ex pacto reſervationis bonorũ; ſed an ejuſmodi pactum validum ſit, vel potius tanquam turpe habeatur pro non adjecto, textus non declarat; & maxima eſt in hoc opinionum varietas, tam in d. cap. *Inſinuante*, quàm in c. *fin. de cond. appoſ.* & in auth. *Ingreſſi*, C. *de Sacroſ. Eccl.* ut per Navarr, in d. c. *Non dicatis*, *n.* 46. 12. *q.* 1. Nec urget ponderatio ejuſdem Navarri quod cum dicta mulier permittatur in domo propria permanere, ſicut & in c. *De Viduis*, 27. *q.* 1. neceſſariò etiam ei permittatur ſubſtantiæ, ſuæ adminiſtratio, ſine qua vivere non poſſet. Reſpondetur enim nulli bi conſtare de hac permiſſione remanendi in domo propria, cum prædicta jura hoc nõ dicant, & quatenus conſtaret, non tamē hinc liceret inferre ut illi permiſſa eſſet adminiſtratio ſubſtantiæ ſuæ; quia vitæ neceſſaria poſſent ei ſubminiſtrari à monaſterio, vel Ordine, cui bona per profeſſionem ſunt acquiſita, eaque ratio eſſet iucunda, per quam illius neceſſitatibus conſultum eſſet, & religioſa paupertas non violaretur. Et quamis gl. in verſ. *Ut in domo propria exponat verba illa, in domo propria cum omni ſua ſubſtantia*, id eſt cum uſufructu ſubſtantiæ ante Monachatum, ut de uſufructu illarum rerum victum, & veſtitum haberet in vita ſua: tamen in hoe opinio gl. non poteſt ſalvari, quia regularis ſicut eſt incapax proprietatis, ita & uſusfructus vel uſus juris. Clem. *Exivi*, §. *proinde, de verb. ſignif.* & Extrauag. Joan. XXII. *Ad conditorem, eod. tit.* & clarè deciditur à Conc. Trid. in c. 2. *ſeſſ.* 25. *de regul. verſ. Nec deinceps etiam ad uſumfructum, vel uſum.* Ratio eſt, quia dominium fructuum, quod habeat uſufructuarius, opponitur eſſentialiter voto paupertatis, ut inferius dicetur *num.* 42. *verſ. Ratio diverſitatis.* Et patet ex dictis ſupra *n.* 10. Quod ſi gl. intelliget uſumfructum pro uſu facti, ut videtur declarare in fine, ſeu de uſufructu impropriè pro uſu, & commoditate juxta tex. in l. 1, & ibi gl. *in ver. Fructus*, ff. *ad Trebell.* & in cap. *Exijt*, §. *Ad hac*, *verſ. Quorum uſumfructum ſcilicet ordinibus*, *vel fratribus ipſis licet habere de verb. ſignif. in* 6. gloſſ. rectè loquitur, quia Monachus ſicut & ſervus eſt capax hujuſmodi uſus, ut in d. c. *Exijt*, §. *Inſuper*, & d. Extrauag. *ad conditorem.* Navarr. in c. *Non dicatis*, *n.* 10. 12. *q.* 1. Sed hic uſus factinihil habet commune cum adminiſtratione peculij, ut declarat Calder. *conſil.* 2. *de regul. verſ. Profeſſi poſſint.* Doctrina autem D. Thomæ nõ obſtat, quia in primo membro dum dicit Monachum habentem diſpenſationem poſſe facere eleemoſynã, intelligi debet vel de Monacho Officiali, vel de eo qui habet præciſam commiſſionem ad diſtribuendum in pauperes juxta text. in c. *Religioſus de teſtam. in* 6. ut ſatis innuunt verba illa: *poteſt eleemoſynas facere de rebus monaſterij, ſecundum quod ſibi eſt commiſſum.* Et ita etiam intelligendus eſt tex. in Clem. 2. §. *Sed & tales de vit. & honeſt. Cler.* Nam ibi religioſus habens adminiſtrationem ideo facit eleemoſynam de epithogio, id eſt, ut illic exponitur tabardo foderato, quia per dictam decretalem ei ſpecialiter committitur, ut illud det pauperibus. In ſecundo autem membro S. Thomas expreſsè loquitur de ſimplici Monacho, qui nullam habet adminiſtrationem, & hic poteſt nihilominus accipere aliquid de rebus monaſterij, & in eleemoſynam dare de licentia Abbatis expreſſa, vel probabiliter præſumpta, quod nihil habet commune cum caſu noſtro. Ad c. *De Viduis* 27. *q.* 1. alio modo reſpondet Hoſt. *hic.*

Quartum fundamentum ſumitur ex c. *Cum ad monaſterium*, §. *Tales infr. eod.* quem text. allegat Abb. in d. *conſ.* 44. *num.* 4. *lib.* 2. Ad probandum poſſe Abbatem dare licentiam Monacho pleuè adminiſtrandi certa bona. Et in eod. cap. Cum ad monaſterium, idem Abb. per illum text. de-
33 terminat licitiam eſſe conſtitutionem, vel conſuetudinem, qua Religioſis certum quid añuum pro veſtitu traditur, quod etiam dixit in aliis locis à Decio relatis in c. *Ediceri*, *n.* 5. *de reſcript.* Quod ipſum ante eum ſenſit Jo. Andr. in c. *Non eſt obligatorium, de reg. iur. in* 6. ubi ait valere ſtatutum juſta ſaltem de cauſa factum, ut monaſterium præbeat ſolum victum Monialibus, & pro
34 veſtitu habeant ea, quæ labore manuum ſuarum lucrantur, & idem Jo. Andr. in d. c. *Cum ad monaſterium*, *col.* 4. *in ver. Diſpenſare*, poſt Guill. Naſ. Doctorem antiquum: (Curia Rom. inquit, ſcit, & tolerat quod Regularibus taxetur aliquid pro
35 veſtimentis, vel dentur ad id certæ penſiones. Unde & Regulares Capellani Papæ de ſervitiis ita recipiunt portionem, ſicut alii; teſtari tamen de his non poſſent, quaſi proprietarij.) Et infra (Et idem de Monialibus, quia à monaſterio habent ſolum victum, & à parentibus, vel de ſuo lucro habent indumenta; aliàs ſepelirentur in morte rũ eis in ſterquilino.) Hæc Jo. Andr. quem totidem verbis ſequuntur ibi Butr. *n.* 2. & Abb. *n.* 8.
36 Sed certè, nec textus in d. §. *Tales*, videtur probare id, ad quod eum allegant multi ex Doctoribus, ideſt licere ſimplici monacho de Abbat. licentia ad tempus habere peculij adminiſtrationē. Verba enim textus ſic ſe habent: (Tales autem ad agenda officia monaſterij deputentur, qui fideles fuerint, & diſcreti.) Et in hac prima parte certum eſt decretalẽ nõ loqui de ſimplici Monacho, ſed de officiali dumtaxat, Unde Jo. Andr. ibi *col.* 3.

col. 3. in ver. Diſcreti, exemplificat in Cellerario. Deinde immediatè ſubdit textus: (Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda tamquam in ſua ſibi vita locetur, ſed cum oportuerit amoveri, ſine contradictione qualibet revocetur.) Et in hac ſecunda parte decretalis ſimiliter non eſt intelligenda de ſimplici Monacho, ſed de Officiali, ut Procuratore, *Syndico*, Cellerario, & ſimilibus, quorum ſuperius immediatè meminerat, prout illum intelligit Butr. *num.* 11. dum exemplificat in adminiſtratore, qui non ſibi, ſed aliis poſſidet, juxta text. *hic*, idque ſatis indicant verba illa, *nec alicui*, ideſt alicui ex prædictis, ponderando particulam, *Nec*, quæ negat, & copulat præcedentia cum ſuis qualitatibus,
37 l. *Quidam*, & ibi gloſ. *pen. ff. de vulg.* & l. *Si quis ſtipulatus, ff. de verb. oblig.* Bald. *conſ.* 497. *Caſus talis eſt*, *num.* 2. *lib.* 5. Et de cujus natura eſt jungere, ſeu continuare, & negare. Angel. Aretin. *conſ.* 89. *Pro deciſione*, *num.* 7. & Signorol. *conſ.* 208. *Factum ſic ſe habet*, *num.* 3. *ver. Præterea nec reſolvitur*, *uſque in fin.* ubi ait, cenſeri repetita præcedentia in ſequentibus per dictionem, *Nec*, copulatis. Senſus igitur illius decretalis videtur eſſe hujuſmodi, videlicet: Procuratores, vel alii officiales pro adminiſtratione bonorum monaſterij nullatenus conſtituantur perpetui, ne videantur eſſe quaſi conductores ad vitam, ſed ſint amovibiles ad nutum Abba-
38 tis; hoc enim importat verbum illud, *Obedientia*, quæ alio nomine hic appellatur injuncta adminiſtratio, & Jo. Andr. exponit, *Obedientia*, ideſt prioratus, vel certa adminiſtratio Eccleſiæ, & Butr. *num.* 6. pro Prioratu Monachali, ex vi obedientiæ. Unde in hunc ſenſum textus ille concordat cum hoc cap. Quod ſimiliter non habet locum niſi in Monachis officialibus, ut inferiùs dicetur, Et cum Clem. 1. *de ſuppl. negl. Prael.* quæ ſimiliter loquitur in adminiſtratoribus officialibus, ſeu Rectoribus: & in verſ. *Licet Priores*, nihilominus ſtatuit ut adminiſtratores hujuſmodi liberè poſſint ad clauſtrum revocari, ubi gloſ. *in ver. Cum oportuerit*, pro concordant. allegat. textus in d. §. *Tales*, Ad idem text. in c. *Per tuas*, *in fin. de Simon.* Præterea d. §. *Tales*, non probat licere Regularibus habere adminiſtrationem ad nutum, niſi à contrario ſenſu; nam ex eo quod prohibeat adminiſtrationem ad vitam, à contrario ſenſu videtur inferri, ut illam permittat ad tempus. At hoc argumentum deſumi non poteſt ad correctionem hujus textus quod non permittit adminiſtrationem ad tempus niſi officialibus monaſterij, ut mox dicemus. Ita declarat gloſ. in c. *Significaſti*, *de for. compet.* & Gemin. in cap. *Cum Epiſcopus*, *col.* 3. *verſ. Et ad textum allegatum in contrarium de off. ordin. in 6.*

Ultimum ergo, & præcipuum fundamentum deducitur ex decreto Lateranenſis Concilij hic relato, circa cujus tamen intellectum non conveni-
39 unt Doctores in illis verbis: [Qui vero peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum, à communione removeatur altaris.] Quidam enim arbitrati ſunt ex
40 permiſſione Abbatis abſolutè licere etiam ſimplici Monacho habere adminiſtrationem bonorum ſtabilium, fundantes ſe in verbis illis, *niſi ab Abbate*, &c. Quam opinionem ſecuti ſunt multi ex legiſtis in auth. *Ingreſſi*, *C. de Sacroſ. Eccleſ.* quos tacito nomine refert Jo. Andr. in loco inferiùs citan-

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

do. Unde Rota *diverſ. deciſ.* 772. *n.* 2. *par.* 1. dum decidit Prioratum Religionis S. Spiritus potuiſſe
41 conferri in titulum Fratri prædicti Ordinis, juxta litteras Pauli II. & Sixti IV. (Non enim, inquit, repugnat voto paupertatis habere peculium ex permiſſu Superioris, c. 2. ubi Abb. *n.* 4 *de ſtat. Monach.* Sylv. *in ver. Religio* 6. *n.* 7. *verſ. Sin autem*, quia cum hæc beneficia ſint ad nutum amovibilia; is qui ea obtinet eſt ſemper paratus dimittere quando ſuperior voluerit, & ſic non repugnat voto paupertatis.) Et infra. [Et hinc eſt quod Regulares poſſunt diſponere de fructibus beneficiorum ſæcularium.] ut per Navarr. in c. *Non dicatis*, *n.* 42. 12. *q.* 1. Et in Apolog. *Mon. q.* 80. *n.* 4. & 5. poſt Cardin. *in Clem.* 2. §. *Sed & tales*, *in* 1. *not. de vit. & honeſt. Cler.* & in Clem. *Gratiæ*, *col. penult. ad fin. verſ. Quod interrogatus in quæſtione facti*, *de reſcript.* Hactenus verba Deciſionis, cum qua videtur conſentire dec. 110 prima de pœnis in antiq. & idem in Monialibus repetit *deciſ.* 217 *n.* 12. *par.* 2. *divet.*

Nec quoad beneficia, quæ in titulum Regularibus conceduntur, videtur diſſentire S. Congregatio Concilij: declaravit enim dignitates, & officia, quæ dantur in titulum, non comprehendi decreto *cap.* 2. *ſeſſ.* 25. *de regul.* quemadmodum nec olim comprehendebantur in decreto Concilij Lateranenſis, de quo hic, ut eſt text. in Clem. 1. *de ſuppl. neglig. Prælat.* quem ad hoc ponderat Navarr. *in conſ.* 13. *quæſitum eſt*, *n.* 5. *de ſtat. Monach.*

42 Sed profectò hic canon longè alium habet ſenſum. Nam illa verba, (niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum) hoc tantum important, ut bonorum ſtabilium adminiſtrationem habere poſſint officiales monaſterij ad nutum amovibiles, atque ita explicant plures Claſſici DD. verba, (pro injuncta adminiſtratione.) Nam gloſ. in figuratione caſus: (Nota, inquit, concedi peculium ex cauſa adminiſtrationis:) quæ verba gloſſæ ſic explicanda videntur; non enim dicit concedi in adminiſtrationem, ſed cauſa adminiſtrationis, nempe propter officium adminiſtrandi, quia officialis eſt conventus, ſeu monaſterij, & Innoc. hic exemplificat in officialibus, puta Veſtiariis, vel eleemoſynariis, & eum ſequitur Abbas Antiquus *in princip. in verb. Adminiſtratione*, & fuſiùs Hoſtien. dum dixit non comprehendi niſi officiales pro adminiſtratione temporalium deputatos. Idem Jo. Andr. *in verſ. Niſi ab Abbate*: dicens, Monachum poſſe habere adminiſtrationem ex conceſſione Abbatis, ſi ejus adminiſtratio verſetur circa temporalia, ut quia ſit Eleemoſynarius, Cellerarius, vel alius habens ſimile officium; Secus autem eſſe ſi ejus officium verſetur tantum circa ſpiritualia, ut ſi ſit Prior clauſtralis, Sacriſta, vel quis alius audiens confeſſiones, vel tantum vacans obſervantiæ regulæ; & ſequitur tamen verbis Anchar. *num.* 2. Butrius idipſum affirmavit, inquiens non in utilitatem propriam habentes adminiſtrationem, ſed monaſterij. Et Cardin. in §. *Qui verò*, *n.* 1. ubi ait (Nota quod Monachus poteſt habere peculium ex permiſſu Abbatis pro injuncta adminiſtratione, ut in textu. Et expone, quia Abbas commiſit ſibi adminiſtrationem, ex qua regenda peculium habere liceat: aliàs enim non poſſet Abbas diſpenſare: & poteſt poni exemplum de adminiſtratione, ut quia Eleemoſynarius, Veſtiarius, vel Cellerarius, vel in alio offi-

Digitized by Google

cio, ex quo habet recipere, & in uſus monaſterij expendere, ſive ſit pecunia, ſive ſit aliud; & tunc potius ipſa adminiſtratio habet proprium, quàm ipſe Monachus: Secus ſi eſſet adminiſtratiu, cujus ratione haberet tantùm circa ſpiritualia intendere, ut Prior clauſtralis, vel quivis alius audiens Confeſſiones: quia tunc non licet ex hac cauſa habere peculium.) Hæc Card. idem Jo. de Anan. quidquid dicant alii Doctores. Ratio diverſitatis inter ſimplicem Monachum, & officialem temporalē monaſterij ea eſt, quia ſimplex Monachus habens adminiſtrationem bonorum ſtabiliū cum facultate convertendi fructus in uſus licitos verè, & in effectu dici poteſt uſufructuarius bonorum: nam cùm poſſit de fructibus diſponere, dicitur habere jus utendi, & fruendi, & ſic uſumfructum, l. 1. *ff. de uſufruct.* l. 1. *C. eod.* & utrobique gloſ. 1. *inſtit. eod. tit. in princ.* Nec refert quod non poſſit de illis diſponere niſi in honeſtos uſus: nam nec clerici ſæculares poſſunt erogare fructus ſuperfluos beneficiorum ſuorum, niſi in uſus pios, ut dicemus infra *num.* 59. & tamen in vita dicuntur uſufructuarij, gloſ. in cap. *Præſenti, in ver. Reſervari, de off. Ordin. lib. 6.* quàm a toto mundo allegari dicit Barboſ. in cap. *fin. de pecul. cler.* Et eſt communis opinio, ut teſtatur Calder. *conſ.* 264. *aliàs* 2. *de reb. Eccleſiæ non alienan.* vel certè Monachus habens adminiſtrationem bonorum ſtabilium cum facultate fructus erogandi in uſus licitos dici poteſt uſufructuarius qualificatus ad inſtar beneficiati ſæcularis, ſecundum Præpoſ. *in ſumm.* 44. *diſt. num.* 4. *verſ. Exinde uſus*, ut etiam dicemus infra *prædicto num.* 59. *verſ. Et ſaltem ſi vera eſſet.* Et ſimiliter nihil refert quod adminiſtratio poſſit eidem auferri ad nutum Abbatis; ſiquidem hoc non tollit quin durante adminiſtratione habeat jus utendi, & fruendi. Unde propriè dici poteſt uſufructuarius ad beneplacitum, gloſ. 1. in l. 4. & gloſ. 1. *in l. Via, ff. de ſervit.* & gloſ. 1. *&* 2. *in* l. *Cum uſusfructus, ff. de uſufructu legato.* Quapropter titulus adminiſtrationis nihil eſt aliud, quàm palliamentum quoddam ad cohoneſtandam proprium; verè enim uſuſfructuarius eſt dominus fructuum, l. *Arboribus, ff. de uſufruct.* gloſ. in l. *Potior, §. penult. in ver. Vtendi, ff. Qui potiores in pign. habeantur.* Ideoque Monachus eſt incapax uſusfructus non ſecus ac dominii, Clemen. *Exivi, §. Proinde, de verb. ſignif.* & dictum eſt ſupra, *num.* 31.

43 At ſecus eſt in officiali monaſterij, quia is dicitur adminiſtrator in utilitatē monaſterij dumtaxat, nec poteſt de fructibus diſponere, ſed omnia acquirit, & lucratur monaſterio, quia omnis opera regularis eſt monaſterio debita, cui ſe cum omnibus ſuis per profeſſionem tradidit, cap. In præſentia, de probat. auth. *Ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ.* Navarr. in cap. *Non dicatis, num.* 40. *in fin.* & *num.* 47. *verſ.* 2. *Quod proprium ſecundi generis*, 12. *quæſt.* 1. Rationem differentiæ implicitè aſſignat Butr. in d. cap. *Cum ad monaſterium, num.* 11. & Abb. *hic num.* 4. Itaque Concilium Lateranenſe I. conſtituit hic regulam negativam ibi: *nec peculium permittantur habere*: peculium ideſt patrimonium, ut ibi per Anchar. & Jo. de Anan. in princ. Deinde imponit pœnam contrafacientibus in illis verbis: (Qui verò peculium habuerit à communione removeatur Altaris, & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & dignè nō pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres accipiat ſepulturam.) Tertiò limitat ſupradictam regulam, ut non procedat in officialibus, per dictionem illam, *Niſi*, quæ exceptionem importat, Feder. de Sen. *conſ.* 80. *Factum tale eſt, nu.* 2. *verſ. Item non obſtat*: Exceptio autem firmat regulam in contrarium in omnibus aliis, qui non ſunt officiales, cap. *Nonne de præſumpt.* Bald. *conſ.* 131. *Caſus eſt talis, verſ. Super ſecundo lib.* 1. Ex quibus apparet hunc poſteriorem intellectum eſſe magis conſonum litteræ, ac menti Concilij Lateranenſis, & probari etiam a gravioribus Canoniſtis: & conſequenter jure communi inſpecto, fas non eſſe regularibus non officialibus habere peculium, ſeu annuos proventus, vel adminiſtrationem bonorum ſtabilium etiam ex diſpenſatione Superiorum, & dependenter ab eorum voluntate, & nutu. Hæc de prima inſpectione.

Quoad ſecundam inſpectionem, quia ob varios Doctorum intellectus ad hanc Decretalem, & ad cap. *Cum ad monaſterium, infra eod.* res dubia videri poterat; Supervenit Concil. Tridentinum quod in d. *c.* 2. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* Has omnes altercationes diremit apertiſſima deciſione.

44 Primò cum diſponit ut nemini Regularium tam virorum, quàm mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia cujuſcumque qualitatis fuerint etiam quovis modo ab eis acquiſita tamquam propria, aut etiam nomine conventus poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea Superiori tradantur, con-
45 ventuique incorporentur. Ponderanda ſunt ſingula verba, cum nullum ſit poſitum abſque myſterio. Et quidem in illis verbis, *tamquam propria*, Concilium prohibet proprium ſtrictè ſumptum reſpectu dominij juxta text. in cap. *Volumus*, 18. *quæſt.* 4. & notat gloſ. in l. *Interdum, ff. de acquir. poſſ.* in quo concordat cum jure antiquo in d. cap. *Non dicatis*, & aliis juribus relatis ſupra *num.* 10. in verbo, autem, *poſſidere*, prohibet poſſeſſionem, & uſum quatenus ſunt nomina juris, juxta text. in l. 1. cum ibi notatis per Bart. & DD. & in l. *profeſſio quoque, §. Qui in aliena. ff. de acquir. poſſeſſ.* & in l. *In noxa, ff. de noxal.* cap. *Ad hac*, & cap. *Vt noſtrum, de off. Archid.* & notatur per gloſſ. & DD. in cap. *Cum noſtris, de conceſſ. præb.* Demum in ver. Tenere, prohibet nudam detentionem, vel uſum facti juxta cap. *De his*, 30. *qu.* 2. l. *Stipulatio iſta, §. Hoc quoque, de verb. oblig.* Felin. in cap. *Cauſam, col.* 5. *in fin. de præſcript.* Tria ergo ibi prohibet Concilium, ideſt dominium, poſſeſſionem, & nudam detentionem bonorum tam mobilium, quàm immobilium. Pondera nunc illa verba, *aut etiam nomine Conventus*, quæ irrefragabiliter convincunt Regularibus etiam nomine conventus, & ſic dependenter à Superiore prohibitam eſſe non ſolum proprietatem, & poſſeſſionem, vel uſum juris, ſed etiam nudam detentionem, vel uſum facti.

46 Nec alicui abſurdum videri debet quod hoc loco derogetur Regularibus uſus facti bonorum mobilium contra text. in Clem. *Exivi, §. Proinde, de verb. ſignif.* & Extravag. *Ad conditorem, eod. tit.* & contra naturalem rationem, Calder. *conſ.* 2. *de Regul.* Siquidem Concilium antequam concedatur Regularibus uſusfacti bonorum mobilium ad eradicandum omnem affectum proprietatis præcipit ut non ſolum omnia Superiori tradantur, quod etiam ſtatutum fuerat in d. c. *Cum ad monaſterium*, ibi, (totum in continenti reſignet) & ibi, [Sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario aſſignetur]

Sed

Sed etiam ut conveotui incorporentur. Et poſt
hanc incorporationem tantum in *fin. euſd. cap. 2.*
jubet ut mobilium uſum Superiores permittant,
nihilque, quod ſit neceſſarium eis denrgetur. Et
in hoc Concilium addidit juri antiquo, quatenus
47 hanc incorporationem non requireret. Unde pa-
tet non eſſe ampliùs locum opinioni Hoſtien. Jo.
Andr. & Butr. in c. *Cum ad monaſterium, infra eod.* &
Sylveſt. *in ver. Religio, 6. num. 7.* aſſerentium Mona-
chum non eſſe proprietarium quando de qualita-
te, & quantitate nil celat Abbati, nec ſine ipſius
conſcientia aliquid recipit, vel expendit, paratus
totum reddere, & dimittere ad juſſum Abbatis.
Etenim cum etiam tunc Hoſtien. & Jo. Andr. hoc
periculoſum, & ſcandaloſum exiſtimarent; S. Sy-
oodus tutiorem partem amplexa, non fuit con-
tenta ut regularis nil celaret Abbati, & eſſet para-
tus dimittere; ſed amplius voluit ut omnia actua-
liter dimitterentur, traderenturque Superiori, &
incorporarentur conventui. Addidit Clem. VIII.
ut etiam confunderentur cum reliquis bonis mo-
naſterij, quo communis inde victus, & veſtitus o-
mnibus ſuppeditari poſſet, ut inferiùs patebit
num. 71. Quapropter nec amplius admitti poteſt
doctrina Bart. & aliorum, qui dixerunt legatum
factum ſub conditione ut oihil quæratur mona-
ſterio ita eſſe intelligendum, ut nihil monaſterio
acquiratur de facto, & quoad commoditatem, ſed
permittendum ſit ut Monachus habeat liberam
legati adminiſtrationem, ut dixi ſup. *n.* 21. Jam e-
nim conſtat omnia eſſe actualiter conſignanda, &
ut ſupra confundenda pro communibus neceſſi-
48 tatibus. Deinde quia aliquibus videri poterat per
ſupradictam Concilij diſpoſitionem non fuiſſe
ſublatam adminiſtrationem ad nutum Superioris,
de qua fit mentio in juribus præallegatis, & præ-
cipuè *hic*, & infra in c. *Cum ad monaſterium*, in Clem.
2. §. *Sed & tales, de vit. & honeſt. cler.* & ſæpe alibi.
Ideirco Concilium 2. loco diſponit, ut infra, vi-
delicet: Nec deinceps liceat Superioribus bona
ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſum-
fructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut com-
mendam: adminiſtratio autem bonorum mona-
ſterriorum, ſeu conventuum ad ſolos officiales eo-
rumdem ad nutum amovibiles pertineat. Hoc lo-
co Concilium expreſsè approbat intellectum
gloſ. Innoc. Hoſtien. Jo. Andr. & aliurum *hic* ſe-
cundum quem diſponitur, ut adminiſtratio bono-
rum ſtabilium nulli Regularium permittatur, niſi
officialibus monaſterij ad nutum amovibilibus,
quod perinde eſt ac ſi dixiſſet, [Nullus Monacho-
rum peculium permittatur habere, niſi fuerit ei
pro injuncta adminiſtratione permiſſum.] quæ
ſunt verba Concilij Lateranenſis hic; Et ſtudioſè
Patres uſi ſunt verbis illis, *Nec deinceps liceat*, &c.
quæ ſunt apta importare tam juris novi editio-
nem, quàm antiqui declarationem, juxta ea quæ
notantur in c. *Cum tu, de uſur.* & in cap. 1. ubi in ſpe-
cie Philipp. Prob. ad Jo. Monach. *de privil. lib. 6.*
ita ut propterea ſit ſenſus: ſive ex præſcripto ſa-
crorum Canonum prohibitum eſſet Regularib⁹
non officialibus habere adminiſtrationem bono-
rum ſtabilium, ſive id liceret, ſive res dubia eſſet:
de cætero tamen id nõ liceat; Atque ita ſive Con-
cilium innovaverit, ſeu declaraverit antiquam
prohibitionem, ſive novam prohibitionem edide-
rit; utcumque res ſe habeat, unum eſt adminiſtra-
tionem hujuſmodi non niſi officialibus monaſterij
49 eſſe permiſſam. Valde autem inepta eſt illorum
interpretatio, qui aſſerunt Concilium hoc loco
non prohibere adminiſtrationem, quam habent
Regulares dependenter à voluntate ſuorum Supe-
riorum. Siquidem verba Concilij non diriguntur
in ſubditos, ſed in Superiores tantum, ibi: (Nec
deinceps liceat Superioribus.) Unde cum impro-
betur adminiſtratio illa, quæ conceditur à Supe-
rioribus; ſequitur evidenter ut propriè improbe-
tur adminiſtratio, quam habent Regulares depen-
denter à voluntate eorumdem Superiorum: nam
ſi Superioribus non licet concedere alicui admi-
50 niſtrationem ſtabilium: ergo non pendet ab eo-
rum voluntate efficere adminiſtrationem licitam,
vel illicitam: ſicut videmus uſum ſuperfluum bo-
norum mobilium nõ fieri licitum ex eo quod Re-
gularis dicat: Ego teneo immobilia ſuperflua de-
pendenter à voluntate meorum Superiorum, & ad
eorum nutum, quia Superiores non habent ſuper
hoc diſpenſandi facultatem, ut per Calder. *conſ. 2.*
verſ. Ultra neceſſitatem, de Regul. Et nuper reſpondit
S. Congregatio Concilij à Generali Ordinis Car-
melitarum conſulta: cenſuit enim Regulares præ-
ter ſupellectilem, quæ ſtatui paupertatis Regularis
convenit, non poſſe de licentia ſuorum Superio-
rum regularium alia bona mobilia ſuperflua, &
dependenter à voluntate eorundem Superiorum,
& ad ſolum uſum proprium poſſidere, ſeu retine-
re: quod & multo antea declaraverat; nam cùm
fuerit dubitatum ad diſpenſatione inferiorum à
Sum̃o Pontifice liceat Regularibus poſſidere, vel
tenere agros, annuos reditus, aliaque bona immo-
bilia, vel mobilia ſuperflua, non obſtante decreto
51 *cap. 2. ſeſſ. 25. de Regul.* S. Congregatio eeoſuit non
licere. Item conſulta an propter talem diſpenſa-
tionem, ſeu licentiam Superiorum poſſidentes,
vel tenentes immobilia, vel mobilia ſuperflua à
culpa, vel à pœna excuſentur: reſpondit non ex-
cuſari neque à culpa, neque à pœna ipſo facto in-
52 currenda. Item an Superioribus aſſeverantibus
hujuſmodi ſe licentias poſſe concedere, fides ad-
hibenda ſit S. Congregatio cenſuit non eſſe adhi-
bendam. Præterea Concilium Tridentinum in-
hærendo Concilio Lateranenſi, conſtituit primò
regulam negativam in illis verbis: [Nec liceat
Superiori bona ſtabilia alicui Regulari concede-
re in adminiſtrationem.] Deinde à prædicta re-
gula Concilium excipit tantum officiales ad nu-
tum ibi: (adminiſtratio autem ad ſolos officiales
ad nutum amovibiles pertineat.) *Si* autem Con-
cilium in dicta regula negativa non prohibuiſſet
ſimplici Monacho adminiſtrationem ad nutum;
regula non differret ab exceptione, quia eodem
modo eſſet permiſſa adminiſtratio ad nutum ſim-
plici Monacho, atque officiali monaſterij, quod
eſſet abſurdum; tum quia de natura exceptionis
eſt ut ſit contra regulam, & eam vitiet in caſibus
exceptis, l. *In his*, l. *Quod verò*, & l. *Ius ſingulare, ff. de*
legib. l. 1. ubi gloſ. & DD. *ff. de reg. iur.* tum quia
aliàs non congrueret illa dictio, *autem*, quæ eſt
53 adverſativa præcedentium, Bald. *conſ. 416. Super*
eo quod, num. 4. verſ. Pro hoc etiam fortius, lib. 3. & de
cujus natura eſt, ut in caſu contrario retineat
idem thema præcedens. Unde ſi dicatur, Scho-
lares legunt, Petrus autem currit, intelligitur de
Petro Scholare. Ita Bart. in l. *Maritus*, §. *fin.* per
gloſ. ibi, *ff. de adult.* Alex. *conſ. 117. Viſo titulo,*
num. 17. & 18. verſ. Non obſtat, lib. 6. & *conſ. 249.*

Perſpectiv, n. 5. *lib. 6.* & *conſ. 9. Attentis*, n. 4. *lib. 7.* tum denique quia Concilium incongruè dixiſſet, ad ſolos officiales, ſi tam officialibus, quàm ſimplicibus Monachis permiſiſſet adminiſtrationem ad nutum Superiorum: nam dictio illa, *ad ſolos*, eſt excluſiva aliorum omnium, qui officiales non ſunt. Bald. *conſ.* 331. *In quæſt. quæ vertitur*, *num.* 2. *lib.* 3. & ſpecialis hæc exceptio firmat regulam in contrarium in omnibus aliis caſibus non exceptis, l. *Nam quod liquidè*, §. *fin. ff. de pæn. leg. cum ſimil.* Cum ergo Concilium conſtituat manifeſtam differentiam inter hos duos caſus, & adminiſtrationem permittat ſolis officialibus ad nutum: hinc neceſſariò ſequitur ut illam prohibeat cæteris omnibus non officialibus etiam ad nutum amovibilibus: facit reg. l. *Cum Prætor*, *ff. de iudic.* l. *Maritus*, *C. de procurat.* c. *Nonne de præſumpt. cum ſimil.* Et confirmatur, quia cum in regula interdicatur adminiſtratio cuilibet regulari, & mox excipiatur ſola adminiſtratio, quæ conceditur officialibus ad nutum, hoc manifeſtè innuit hujuſmodi adminiſtrationem ad nutum etiam in regula fuiſſe comprehenſam, quia aliàs exceptio non eſſet de regula, & eſſet inepta, ut in d. §. *fin.* & declarat gloſ. in cap. 1. *in ver. Vel extra*, *de appellat. lib. 6.* Lap. Gemin. & DD. in c. *Qui ad agendum*, §. 1. *de Procurat. eod. lib.*

54 Et eodem modo nullatenus congruit alia Navarri interpretatio, quod Concilium prohibeat tãtum adminiſtrationem tertiæ ſpeciei, ideſt quæ conceditur regulari diſponẽdi pro libito in quoſcumque uſus etiam prophanos. Obſervandum eſt enim Concilium prohibere conceſſionem bonorum immobilium, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut cōmendam. Et quidem in verbis, ad uſumfructum, interdixit adminiſtrationem illam, de qua Navarr. loquitur.
55 Quiſquis enim habet adminiſtrationem cum facultate erogandi fructus in quoſcunque uſus pro libito ſuæ voluntatis, is propriè dicitur habere uſumfructum, licet revocabiliter ad nutum, cum habeat jus utendi, & fruendi rebus monaſterij ſalva rerum ſubſtantia, & tamquam dominus fructuum poſſit illos vendere, donare, &c. quamdiu ſuperior adminiſtrationem non revocaverit ad not. in l. 1. *ff. de uſufr.* cum aliis ſuperius allegatis *num.* 42. & declarat Sylveſt. *in ver. Religio*, 6. *num.* 7. *verſ. Secundum ſi quid à Prælato.* Inquiro ergo: Si Concilium, ut putat Navarrus, tantum ſuſtuliſſet hanc conceſſionem ad uſumfructum, quid aliud operentur ſequentia verba, *vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam?* Dicendum eſt igitur Concilium prohibuiſſe quamcumque ſpeciem adminiſtrationis, ne alioquin nugatoriè, & ſine ullo effectu in re graviſſima ea verba inculcaverit more Tabellionum in clauſulis generalibus, ad c. *Si Papa*, *de privileg. in 6.* cum præſertim illa poſuerit tamquam diverſa, ut conſtat ex dictionibus disjunctivis, *vel, aut*, quæ tam verba, quam ſenſus dis-
56 jungunt, glo. penult. in l. 4. *C. de verbor. oblig.* ut. Sed nec alius Navarri intellectus poteſt admitti, quod in dict. §. *Nec deinceps*, non prohibeatur adminiſtratio, quæ conceditur regularibus ad uſus licitos, & ex juſta cauſa; ſiquidem cum Concilium
57 prohibeat generaliter, & indefinitè adminiſtrationem bonorum immobilium, non eſt privati hominis illam reſtringere, ac limitare ad eam tantum adminiſtrationem, quæ datur in uſus illicitos, & ex injuſta cauſa. Quin potius verbum, adminiſtrationis, indefinitè prolatum generaliter, & indefinitè eſt intelligendum, c. *Si Romanorum*, 19. *diſt.* c. *Quia circa*, *infra de privileg.* facit text. in l. *De pretio*, *ff. de Publician. in rem act.* & in l. *Non diſtinguemus*, *ff. de arbitr.* indefinita enim æquipollet univerſali, d. cap. *Quia circa*, etiam in odioſis cùm ſit indefinita legis, ut notat Bart. in l. 1. §. *Sed etſi*,
58 *num.* 3. *ff. de ventr. in poſſeſſ. mitten.* cum præſertim indefinita Concilij in d. §. *Nec deinceps*, ſit negativè concepta, l. *Non eſt ſine liberis*, *ff. de verbor. ſignificat.* Bald. in Auth. *Sed ſi quis*, *num.* 6. *C. de ſecun. nupt.* Cravett. *conſ.* 809. *Plura exquirenda*, n. 4. *verſ. Quinto potens.* Præterea ſi Concilium non prohibuiſſet niſi adminiſtrationem, quæ conceditur regularibus ad uſus illicitos, & ex cauſa injuſta; ſequeretur ut nulla eſſet differentia inter ſimplices Monachos, & officiales. Etenim nec officialibus poteſt concedi adminiſtratio fructuum bonorum monaſterij ad uſus illicitos, ſed in utilitatem monaſterij tantum, ut declarant Butr. & Abbas hic. Sed conſequens eſt falſum, quia inter hos Concilium apertam differentiam conſtituit, ut oſtenſum eſt ſupra, n. 52. *verſ. Præterea*, & n. 53. ergo & antecedens. Ac poſtremo adminiſtratio ad uſus illicitos ut ad comeſſationes, ebrietates, & impudicitias, &c. nulli, Eccleſiaſtico, imò nulli mortalium permiſſa eſt. Valde autem abſurdum eſt prohibitionem a Concilio editam in ſpecie ad Regularium reformationem uſque adeo reſtringere, ut nihil aliud videatur Regularib⁹ interdixiſſe, quam quod univerſis fidelibus etiam laicis reperitur à jure interdictum. Facit text. in c. *Duo ſunt genera*, 12. *q.* 1. ubi referuntur verba illa Hieronymi: [Aliud verò genus eſt Chriſtianorum, ut ſunt laici. His licet temporalia poſſidere, ſed nonniſi ad uſum.] Hæc ibi. Et ſaltem ſi vera eſſet Navarri interpretatio; ſequeretur hoc inconveniens, ut quoad facultatem diſponendi de reditibus Eccleſiaſticis nulla eſſet differentia inter Clericos ſæculares, & regulares. Certum eſt enim beneficiatos ſæculares non poſſe fructus ſuperfluos beneficiorum ſuorum inſumere in uſus prophanos, ſed teneri eos pauperibus erogare ſive præcepto juſtitiæ ſecundum opinionem Archid. *in Summ.* 44. *diſt.* quæ communis eſt, ut teſtatur Major. *in* 4. *diſt.* 24 *q.* 17. Sive præcepto charitatis juxta ſententiam D. Thomæ 2. 2. *q.* 185. *art.* 2. eo quod *lib.* 6. *art.* 12. quam tuentur Præpoſ. in *Summ.* 44. *diſtin.* à *num.* 2. Covarr. in cap. *Cum in officijs*, *de teſtam.* *num.* 3. & Sarnien. *de redit. Eccleſiaſt. par.* 2. c. 2. & *par.* 4. *cap.* 1. & 2. Et propterea Præpoſ. *ubi ſupra num.* 4. *verſ. Exinde uſus dixit* beneficia obtinentes non eſſe ex toto uſufructuarios, quia non habent liberam facultatem, ſicut uſufructuarij meri, ſed eſſe uſufructuarios qualificatos, quia tenentur reditus ſuperfluos diſtribuere in alimoniam pauperum, & contrafacientes peccant mortaliter, quod conſtat ex. cap. *Clericos*, c. *Paſtor*, & c. *ſeq.* 1. *q.* 2. ex c. *Illi autem*, cap. *Epiſcopus*, *il ſecondo*, & cap. *fin.*
59 12. *q.* 1. Cum concord. Et ex his tollitur etiam abſonus intellectus eorum, qui dicunt à Concilio in d. §. *Nec deinceps*, non prohiberi niſi adminiſtrationem, vel peculium ſuperfluum. Præſertim quia Concilium, ubi voluit prohibere ſuperflua expreſſit, ut paulò inferiùs in eod. cap. 2. §. *Mobilium verò uſum.* Ergo eodem modo expreſſiſſet in adminiſtratione, ſi ſuperflua tantum prohibere voluiſſet, l. *Unica*, §. *Sin autem*, *ad deficientis*, *C. de Caduc.*

Digitized by Google

Cadac. toll. & cap. *Ad audientiam*, *de Decim.* Ad hæc cum in d. §. *Mobilium.* expreſsè prohibeatur uſus ſuperfluus bonorum mobilium, fruſtratorium fuiſſet in præcedenti §. *Nec deinceps*, prohibere peculium ſuperfluum; quia per prohibitionem uſus ſuperflui mobilium, quod minus eſt, multò magis poterat cenſeri prohibitus uſus ſuperfluus peculij, quod magis eſt, cap. *Cùm illorum*, ibi, [Cum majora intelligantur prohibita quibus verita ſunt minora,] *de ſent. excomm.*

Concludendum eſt igitur adminiſtrationem bonorum ſtabilium, ſeu peculium ex nulla cauſa, & nullo caſu Regularibus eſſe permiſſam, officia-
60 libus dumtaxat exceptis. Facit decretum *cap. 1. ſeſſ. 25. de Regul.* quo præcipitur, ut omnes Regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componãt, & in primis ad obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis eſſentiam, necnon ad communem victum, & veſtitum pertinentia fideliter obſervent. Licet hoc quoque decretum, Navarr. videatur evertere dum affirmat ſubditos Regulares non arctari ad illius obſervantiam, niſi prius monaſterium, vel Religio ipſa à Superioribus inſtituatur, ac reformetur. Quod certè vim infert literæ illius decreti, & mentem Concilij deſtruit, quod non præcipit Prælatis, & Superioribus tantum, ut reformẽt, ſed Regularibus omnibus, ut ipſimet ad præſcriptum regulæ vitam inſtituant.

Hæc omnia multò clariora apparebunt ex declarationibua ſæpius editis à S. Congregat. Concilij in caſibus contingentibus: nam in cauſa Pa-
61 normitana cùm quædam Monialis præter dotem monaſterio tributam ſibi reſervaſſet ſcuta quinquaginta annua pro ſuis neceſſitatibus, atque indigentiis, petiit ſibi fieri facultatem illa erogandi in uſus prædictos: S. Congreg. cenſuit hanc pecuniam añuam non obſtante reſervatione jam quæſitam eſſe monaſterio; ideoque deferendam eſſe rectà ad manus Abbatiſſæ, quæ primum proſpiciat neceſſitatibus monialis oratricis, & quod reliquum fuerit, in uſus totius monaſterii convertat.
62 Præterea in cauſa Neapolitana propoſitum fuit S. Congregationi dubium, ut infra conceptum. In aliquibus monaſteriis nonnullæ Moniales cenſus, & añuos quoſdam reditus, & proventus, ſeu fructus percipiunt ſub diverſis contractuum ſpeciebus: nam aliquæ in ipſarum perſona emerunt certos reditus à perſonis laicis: aliquæ ab aliis Monialibus, aliquæ ab ipſis monaſteriis: aliæ verò dederunt pecuniam monaſterio, ut ex earum pecuniis fieret emptio nomine monaſterij ad rationem ſeptem, vel octo pro centenario, & Abbatiſſæ dabant ipſis Monialibus illos reditus quos ex dictis emptionibus exigebant ſingulis annis. Aliquæ monaſteriis, ſeu eorum ſuperioribus certas pecuniarum ſummas manualiter pro indigentiis monaſterij dederunt pacto adjecto, vel etiam tacita conventione adhibita, ut monaſterium, ſeu Abbatiſſa certos reditus ad rationem tot pro centenario eorum vita durante concedat. Quæritur an Moniales prædictæ in hujuſmodi caſibus incurrant in pœnas per Concilium Tridentinum, *ſeſſ. 25. cap. 2. de regul.* in proprietarios inflictas. Etiamſi de licentia Abbatiſſæ, & ad Abbatiſſæ nutum, vel conventus, ſeu monaſterij nomine percipiant: S. Congregatio cenſuit in nullo ſupradictorum caſuum licere Monialibus dictos fructus, ſeu reditus percipere, & ſi perceperint, incidere in pœnas *d. c. 2. ſeſſ. 25. de regul.* Neque ab hujuſmodi pœnis excuſari ob licentiam Abbatiſſæ, quæ eam dicto Concilij decreto in ſupradictis caſibus concedere quidem prohibetur, ſed debet ex ſuo munere ex monaſterij reditibus, vel eleemoſynis Monialium neceſſitatibus in dies ſubvenire. Ex quibus declarationibus apparet nõ eſſe ampliꝰ locum opinioni Jo. Andr. in reg. *Non eſt obligatorium* Calder. *conſ. 2. de regul.* & Abb. *conſ. 88 par. 1.* exiſtimantium licere profeſſo de licentia Superioris Prælati accipere aliquam añualem proviſionem à conventu, vel à provincia, puta ſcutorum decem, ut exemplificat Jo. Andr. vel quinquaginta, ut inquiunt Calder. & Abb. perſolvendam pro veſtibus, & aliis perſonalibus neceſſitatibus.

Item nec opinioni Navarri in d. cap. *Nullam*, *num. 25. 18. q. 2.* aſſerentis licere Canonicis regularibus Hiſpaniarum accipere annuatim à monaſteriis portiones illas, quas vocant privilegiatas: nam quidquid eſſet de jure communi, jam poſt Concilium conſtat non licere Superioribus ejuſmodi annuas proviſiones cuiquam aſſignare, aut perſolvere, ſed debere eos in dies, & pro re nata ſingulorum neceſſitatibus proſpicere; præſertim verò quia etiam in terminis juris communis contra Navarrum ſtat authoritas Innoc. in cap. *Dilectus, il primo, in fin. de præb.* ibi: Niſi eſſent regulares, qui nec proprium poſſunt habere, 12. *q.* 1. cap. *Non dicatis*; & ideo nec portiones diſtinctas. Et quamvis Innoc. ſubdat, Alij contra: hoc tamen non tollit quin prima dicatur ſua opinio, ut declarat Dec. in cap. 1. *de Conſtit. prope fin.* & Jaſ. in l. *Si idem, cum eod. §. fin. num. 3. ff. de juriſd. omn. judic.* Item contra eumdem Navarrum eſt authoritas Theodoreti, quem refert, & ſequitur Carthuſianus *opuſc. de conform. Clauſtr. toto art. 13. 14. & 15.* Sed & vir graviſſimus Jo. Gerſon, *in libello edito contra proprietarios in prima parte* itidem oppoſitum docuit vigintinovem argumentis deſumptis ex regula B. Auguſtini; & in ſecunda circiter quindecim deſumptis ex ſacris litteris, & juris Pontificij decretis, licet non ſatis conſtet an hic libellus ſit tribuendus Gerſoni, ut legitur in illius præfati-
63 one. Ad hæc cum Archiepiſcopus Urbini retuliſſet Sac. Congregationi ſe non potuiſſe adducere Moniales cujuſdam monaſterij ad ſuſcipiendam exactam vitam communem; ideoque illis propoſuiſſe, ut fieret cõmunis arca, cujus clavis penes Abbatiſſam exiſteret, & intus eam aptarentur tot ſcriniola, quot eſſent Moniales, ita ut unaquæque haberet claviculam ſcrinioli ſui, & in eo aſſervaret pecuniam ex laboritio, vel aliunde partam, quæ in ipſius tantum, & non in alterius neceſſitates erogari deberet arbitrio Abbatiſſæ: S. Congregatio hoc temperamentum ludicrum exiſtimavit, ac repugnans decreto d. cap. 2. quod jubet, ut omnia Superiori tradantur, Conventuique in-
64 corporentur; ideòque mandavit Archiepiſcopo, ut quamdiu Moniales communem vitam non ſuſciperent, interdiceret illis receptionem puellarũ ad habitum, & profeſſionem. Et generaliter tam S. Congregatio Concilij, quàm Sac. Congregatio Epiſcoporum, ac Regularium, hanc receptionem prohibuit in pluribus monaſteriis Monialium, in quibus ex relationib. Epiſcopor. intellexit communem vitam non ſervari. Imò cùm in ſpecie id prohibuiſſet in quodam monaſterio Lycienſi, &

puella quæ in eo habitum novitiarum ſuſceperat
ante prohibitionem S. Congregationis, iternm,
ac tertio petiiſſet ſe ad profeſſionem admitti offe-
rens ſe commnnem vitam exactè nbſervaturam,
quin & reditus monaſterij pauperis aucturam: S.
Congregatio ſemper abnuit, periculoſum exiſti-
mans profiteri in monaſterio, in quo Moniales o-
65 mnes erant proprietariæ. Plures quoque ordina-
tiones ad vitam cõmunem inſtituendam, conſer-
vandamque fecit Congr. Regularium in decretis
editis die 2. Julij 1589. pro reformatione Monia-
66 lium civitatis Neapolis, & Salerni. Et quamvis in-
ter cætera fragilitati ſexus indulgẽdo diſpoſuerit,
ut in monaſterijs, in qnibus in eam uſque diem
retinebantur proviſiones, & non omnia in com-
mune conferebantur, concederetur licentia acci-
piendi aliquam ſubventionem pro religioſis ne-
ceſſitatibus de manibus Depoſitariæ, ſeu Abba-
tiſſæ, atque ad illius nutum, & quæ ſupereſſent Ab-
batiſſa erogare teneretur in cõmunes uſus mona-
ſterij, ac Ordinarij, ſive Superiores monaſterii
quotannis exigerent rationem à Depoſitaria, &
Abbatiſſa de hujuſmodi proviſionibus, & in eas
tranſgredientes graviter animadverterent: nihil-
ominus poſtea facta relatione Clementi VIII. die
6. Maij 1600. Sanct. Sua addidit, ut Moniales te-
nerentur præſtationes omnes ipſis aſſignatas Su-
perioribus fideliter notificare, & conſignare in
certo libro notandas, & per communes officiales
monaſterij exigendas, ad hoc ut in uſum ipſarum
Monialium pro ſingularum religioſis neceſſitati-
bus de mandaro Abbatiſſæ per miniſtros publi-
cos, & cõmunes monaſterij in totum, vel pro par-
te, ut opus eſſet, quotannis erogarentur.
67 Accedunt prædictis decreta Clementis VIII.
edita ad Regularium reformationem, quæ vel de-
clarando Concilium Trid. vel illi addendo ad fir-
miorem obſervantism, ſatis clarè ſuſtulerunt cor-
ruptelas, & opiniones initio relatas in hæc verba,
68 (Quò Tridentini Concilij decreta de pauperta-
tis voto cuſtodiendo fidellns obſerventur, præci-
pitur nt nullus ex Fratribus etiamſi ſuperior ſit,
bona imobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proven-
tus, cenſus, eleemoſynas ſive ex concionibus ſive
ex lectionibus, aut pro Miſſis tam in propria ec-
cleſia, quàm nbique celebrandis, aliove ipſorum
juſto labore, & cauſa, & quo cunque nomine ac-
quiſita, etiamſi ſubſidia conſanguineorũ, aut pio-
rum largitiones, legata, aut donationes fuerint,
tamquam propria, aut etiam nomine conventus
poſſidere poſſit; ſed ea omnia ſtatim Superiori
tradantur, conventuiq; incorporentur, atque cum
cæteria illius bonis, reditibus, pecnniis, ac pro-
ventibus cõfundantur, quò cõmunis inde victus,
& veſtitus nmnibus ſuppeditari poſſit. Neque Su-
perioribus quicumq; illi ſint nllo pacto liceat eiſ-
dem Fratribus, aut eorum alicui bona ſtabilia et-
iam ad uſnmfructum, vel uſum, adminiſtrationẽ,
aut cõmendam etiam depoſiti, ant cuſtodiæ no-
mine concedere,) Et infra. [Nulla quorumcum-
que Superiorum diſpenſatio, nulla licentia quan-
69 tum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres ex-
cuſare poſſit quo minus culpæ, & pœnæ ab ejuſ-
dem Concilij decretis impoſitæ, & ipſo facto in-
currendæ obnoxij ſint, etiamſi Superiores aſſeve-
rent hujnſmodi diſpenſationes, aut licentias con-
cedere poſſe; quibus in ea re fidem minimè adhi-
beri volumus.] Et paulo poſt. (Nullus ex Supe-
rioribus adminiſtrationem bonorum, ac aliarum
rerum, diſpenſationemque pecuniarum, & redi-
tuum ſui conventus etiam nomine conventus per
ſeipſum habere, ſive exercere poſſit: ſed univer-
ſum id onus tribus Fratribus ejuſdem conventus
à Generali ita demandetur, ut unus rerum, & bo-
norum, redituumque colligendorum, ac exigen-
dorum curam habeat: Alter tamquam depoſita-
rius pecunias, ac cætera ab illo collecta, & exacta
fideliter aſſervet: Alius de pecuniis, & rebus à de-
poſitario acceptis Priori, & Fratribus, ac conven-
tui univerſo de neceſſarus, mandante tamen ipſo
Priore, non ſecundum proprium affectum, ſed
juxta Charitatis regulam veluti bonus diſpenſa-
tor provideat; officiorum hujuſmodi confuſione
penitus interdicta.)
His decretis explicantur ſingula verba Trid.
Concilij *cap. 2. ſeſſ. 25. de regul.* Nam quod Conci-
lium in princ. illius text. generaliter ait: (Bona
immobilia, vel mobilia cujnſcumque qualitatis
fuerint: Clemens magis ſpecifica expreſſione ad-
jecit: aut pecuniam, proventus, cenſus, eleemo-
ſynas, &c.) Quibus verbis ſatis clarè improbavit
abuſum quarto loco relatum in themat. quæſtion.
Canonicorum Regularium, quibus annuæ por-
tiones, ſeu proviſiones aſſignantur ex bonis mo-
naſterij. Item quod Concil. dixit: *quovis modo ac-
quiſita;* Clemens explicat, ſive ex concionibus, ſive
ex lectionibus, aut pro Miſſis celebrandis, alio ve
ipſorum juſto labore, & cauſa, & quo cunque no-
mine acquiſita, etiamſi ſubſidia conſanguineorũ,
aut piorum largitiones, legata, aut donationes
fuerint. Quibus verbis ſimiliter damnantur aper-
tè primus, ſecundus, & tertius abuſus in themate
relati illorum monaſteriorum, in quibus aſſignã-
tur alicui Regulari annui reditus, ſive relicti à
conſanguineis, ſive ſibi reſervati ante profeſſio-
nem, ſive empti ex pecuniis ex prædicationibus,
vel aliunde quæſitis. Unde etiam patet ſublatam
70 eſſe differentiam, quam nonnulli ex DD. in c. *Cum
ad monaſterium, infra eod.* conſtituebant inter bona
propria monaſterij, & bona quæ Regularis ſibi
reſervat in actu profeſſionis, vel aliunde acquirit:
Hæc enim differentia nec jure probatur, cum om-
nia illico monaſterio acquirantur; adeout nec mo
mento temporis poſſint penes Monachum con-
ſiſtere, ut ſcripſit Abb. *hic n. 8.* & declaravit S. Con-
gregatio Concilii in ſupradicta cauſa Panormita-
71 na. Item quod Concilium præcipit: Sed ſtatim ea
Superiori tradantur, conventuique incorporen-
tur: Clemens declarando de qua incorporatione
ea verba ſint intelligenda explicat: Atque cum
cæteris illius bonis, reditibus, pecuniis, & pro-
ventibus confundantur, quo communis inde vi-
ctus, & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit. Ete-
nim ut Regulares omnem affectum proprietatis
deponerent, voluit ut omnia ita confunderentur,
ut ab eis diſcerni, ac ſeparari amplius non poſſent.
Ex qua quidem confuſione eodem modo impro-
bantur abuſns omnes initio propoſiti: jam enim
conſtat nemini Regularium aſſignari poſſe añuas
portiones, ſeu reditus añnos; cum omnia ita con-
fundi debeant, ut vitæ neceſſaria communiter om
nibus inde miniſtrari valcant. Atque ita ceſſant
opiniones Doctorum, qui in cap. *Edoceri, de reſcr.*
per illum textum ſcripſerunt poſſe Abbatem cum
conſenſu Capituli dividere reditus monaſterij, &
ordinare, ut ſingulis Monachis detur certa quan-
titas

ꝫitas pecuniæ pro veſtimentis, & aliis eorum ne-
ceſſitatibus, ut ibi per Decium *n.*17. & in deciſio-
ne bonorum monaſterij de Ronecvalle latiſſimè
72 per Navarr. in *d. c. Nullam, à nu.* 8. 18. *qu.* 2. Item dum
Concilium diſponit, ut nemini Regularium li-
ceat bona immobilia, vel mobilia tanquam pro-
pria, aut etiam nomine conventus poſſidere, vel
tenere, ne quiſpiam arbitrari poſſet ea verba eſſe
intelligenda de bonis, quæ Regularis tenet ſine
licentia Superioris: Clemens hanc difficultatem
ſuſtulit dicens: (Nulla quorumcumque Supe-
riorum diſpenſatio, nulla licentia quantum ad bo-
na im̃obilis, vel mobilia Fratres excuſare poſſit,
quominus culpæ, & pœnæ ab ejuſdem Concilij
decretia impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ ob-
noxij ſint, etiamſi ſuperiores aſſeverent ſe illas cõ-
cedere poſſe.) Et his verbis ſimiliter improbantur
opiniones illorum, qui aſſerunt Regulares excu-
ſari à proprietate, cum habent peculium de licen-
tia Superioris, & dependenter ab eorum volunta-
te, & nutu: jam enim patet non pendere à volun-
tate, & diſpenſatione Superiorum, quin omnia
ſint confundenda cum cæteris bonis monaſterij
73 pro com̃unibus neceſſitatibus. Rurſus ubi Con-
cilium d. c. 2. *in* §. *Nec deinceps*, dixit: etiam ad u-
ſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut cõ-
men dam; Clemens addidit: (etiam depoſiti, aut
cuſtodiæ nomine:) ut intelligatur etiam admini-
ſtrationem illam, quæ datur concedentis gratia,
ſeu in utilitatem monaſterij, eſſe prohibitam Re-
gularibus non officialibus: ex natura enim depo-
ſiti eſt, ut fiat gratia concedentis tantum, ut no-
tant Bart. & DD. in l. *Quod Nerva, ff. Depoſiti.* Ad
hæc quod ibidem ſimpliciter ait Concilium:
(Nec liceat Superioribus bona ſtabilis alicui Re-
gulari concedere:) Clemens, ut omnes omnino
comprehendat expreſſius inquit: [Nec Superio-
ribus, quicumque illi ſint, ullo pacto liceat eiſdem
74 Fratribus, vel eorum alicui.] Ac demum quod
ait Concilium: [Adminiſtratio autem bonorum
ad ſolos officiales pertineat:] Clemens in §. *Nul-
lus*, declarat nomine officialium non intelligi Su-
periores locorum, ſed tres miniſtros dumtaxat,
nempe Exactorem, Depoſitarium, & Diſpenſa-
torem. Quo loco Clemens expreſsè approbat o-
pinionem Hoſtien. Jo. Andr. & aliorum *hic*, qui
dixerunt adminiſtrationem bonorum monaſterij
poſſe demandari officialibus temporalibus tan-
tum, puta Eleemoſynario, Cellerario, & aliis hu-
juſmodi, non autem illis, quorum officium verſa-
tur circa ſpiritualia, puta Priori Clanſtrali, vel Sa-
criſtæ, ut dixi ſupra *num.* 42. Unde etiam ſublata
eſt diſpoſitio, C. *Edoceri, de reſcript.* & aliorum ju-
tium, quatenus diſponebant, ut adminiſtratio bo-
norum monaſterii ad Abbatem pertineret, ut ibi
per Decium *nu.* 17. & per Navarr. in d. cap. *Nullam,
à num* 8. 18. *qu.* 2.

75 Neque verò hoc caſu, quod nonnunquam te-
merè fieri ſolet, objici poteſt quod decreta Cle-
mentis non ſint in uſu; ſiquidem omnino ceſſat
hoc ſubterfugium, cum decreta ipſa fuerint poſt-
ea innovata à Paulo V. Item à Greg. XV. *in decre-
tis de apoſtat. & eiect.* & nuper à Sanctiſs. D. N.
Urbano VIII. *in decretis de celebr. Miſſar.* explo-
rati enim contra decreta Apoſtolica non uſum
minimè ſuffragari niſi ſit temporis annorum qua-
draginta cum ſcientia, & patientia Papæ, ut notat
Præpoſ. in §. *Leges, num.* 3. 4. *diſt.* & ſæpius reſolvit
Rota, ut patet *deciſ.* 197. *num.* 3. *&* 4. & *deciſ.* 213. *nu.*
2. & *deciſ.* 221. *num.* 4. *part.* 1. & *deciſ.* 387. *num.* 6. *par.*
3. *recen.* Et adde quod ſcripſi in cap. 1. *à num.* 47.
uſque in fin. de treug. & pace.

Concludendum eſt igitur nemini prorſus Re-
gularium tam virorum, quàm mulierum cujuſ-
cumque qualitatis, & conditionis exiſtat, niſi ſit
officialis, fas eſſe etiam nomine conventus habe-
re an̄uos reditus, ſeu proviſiones annuas, vel bo-
norum ſtabilium adminiſtrationem, aut peculi-
um, etiamſi illud non ſit ſuperfluum, ſed ad ne-
ceſſarios, honeſtos, & pios uſus à Superiore ex
quacumque cauſa conceſſum, & dependenter ab
ejus voluntate, & nutu: nec quemquam excuſari à
lethali culpa, & pœna proprietarij inflicta ex qua-
vis conſuetudine monaſterij, vel religionis, aut
ex varietate, ſeu probabilitate opinionum, aut
alio quovis prætextu, vel cauſa. Et religioſis tam
Prælatis, quàm ſubditis cavendum eſſe ab hujuſ-
modi palliamentis, quia Deus non irridetur. *Ad
Galat. c.* 6. cap. *Erubeſcant*, 32. *diſt.* c. *Humanæ*, 22. *q.* 5.
76 cap. *Tua nos, de ſimon.* & cap. *In civitate, de uſur.*
Et eo magis quia S. Congregatio conſulta an li-
ceat Regularibus interpretari decretum c. 2. *ſeſſ.*
25. *de Regul.* reſpondit non licere.

Ad dubium ut ſupra conceptum num. 1. Sacra
Congregatio reſpondit negativè, videlicet in
nullo ex ſupraſcriptis caſibus licere Regularibus
utriuſque ſexus habere prædictos an̄uos reditus,
ſeu proviſiones an̄uas, vel bonorum ſtabilium ad-
miniſtrationem, ſeu peculium non ſuperfluum
nomine conventus, ac de ſuorum Superiorum li-
centia, & dependenter ab eorum voluntate, ac nu-
tu: alioquin non eſſe immunes à culpa, & pœnis,
de quis in d. c, 2. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

De Statu Monachorum.

Cap. Recolentes.

S V M M A R I V M.

1 *DOmus religioſa aggregata Ciſtercienſibus eo-
rum mores ſervare tenetur.*
2 *Monachi Ciſtercienſes tenentur regulam ob-
ſervare ſecundum originalia inſtituta,
& num.* 8:
3 *Conſilio, & verbis hortatorijs parendum eſt ſi materia ſit
de præcepto.*
4 *Regulares utriuſque ſexus tenentur ad obſervantiam re-
gulæ ſecundum primævam inſtitutionem circumſcri-
ptis privilegijs Apoſtolicis, & n.* 8.
5 *Prælati regulares poſſunt inducere reformationem iux-
ta ipſorum inſtituta, ſi eorum monaſteria ſint re-
laxata, & regula collapſa. & ad illam omnes obliga-
re. & num. ſeqq.*
6 *Regulares profitentur regulam, non conſuetudinem.*
7 *Papa poteſt religioſis etiam ſtrictiorem vitam indicere,
quam eorum regula exigat.*
8 *Item poteſt primævum rigorem regulæ mitigare.*
9 *Regulares in ſubſtantialibus regulæ tenentur ſe confor-
mare cum originalibus inſtitutis, licet religio ipſa à
Superioribus non reformetur.*
10 *Et quæ ſint ſubſtantialia regulæ.*

11 *Domus religioſa poteſt ex toto ſe transferre ad religionem arctiorem alterius Ordinis.*

12 *Moniales Tertiaria an poſsint collegialiter tranſire ad ſtrictiorem ordinem de licentia Provincialis Miniſtri, remanente eodem ſuperiore, & conventu.*

13 *Iuramentum à Canonicis Inſularum præſtitum de non impedienda translatione eorum Eccleſia ad Ordinem Ciſtercienſem valet in eorum præiudicium.*

14 *Hoſpitalarij poſſunt in præiudicium ſuum ſe, & domum ſuam alteri religioſa domui ſubijcere, & n. 46. verſ.* Ad tertium, *& num. ſeq.*

15 *Regularium perſona totius conventus an poſsint ad ſtrictiorem ordinem ſe transferre licentia petita, licèt non obtenta, & num. 17. 24. & ſeq.*

16 *Monaſterium unum poteſt alteri aggregari, & uniri ordinaria authoritate.*

Contrarium, num. 24. & ſeqq.

17 *Intellectus, c.* Licet, de Regular. *& num. 20. & 28.*

18 *Moniales de iure communi poſſunt ad ſtrictiorem religionem tranſire licentia petita, licet non obtenta.*

19 *Et quid poſt Concilium Tridentinum, & Bullam Pij V. de Clauſura Monialium, & num. 48.*

Spiritus Dei ubi eſt, ibi libertas.

Declaratur num. 48. verſ. Ad confirmationem.

21 *Monialium tranſitus ab uno ad aliud monaſterium in quibus caſibus permittatur ex Bulla Vrbani IV.*

22 *Bulla Vrbani IV. ſuper tranſitu Monialium an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & Conſtitutione Pij V. & num. 49.*

23 *Translationem unius conventus ad alium fieri poſſe de licentia Ordinarij, qui Authores ſenſerint.*

24 *Intellectus cap.* unic. de religioſ. domib. lib. *6. & num. 32.*

25 *Argumentum de parte ad totum, vel de ſingulis ad univerſos multoties vacat.*

26 *Collegio Iudæorum, vel aliàs illicito legari non poteſt; ſingularibus perſonis ſecus.*

27 *Appellatio generalis à quocumque gravamine non tenet.*

28 *Tranſitus ad ſtrictiorem religionem cur facilius permittatur ſingularibus perſonis, quàm conventui, vel ordini.*

29 *Vnio omnium beneficiorum ſimplicium diœceſis facta ſeminario ab Epiſcopo non valet.*

30 *Rex alienare, ſeu donare non poteſt in præiudicium regni ſui, & contra Regis honorem.*

31 *Maiores Eccleſia cauſa ad Romanam Eccleſiam ſunt referenda.*

32 *Concilium Lugdunenſe de tranſitu totius conventus, vel ordinis an habeat locum in ordinibus non revocatis.*

33 *Religio una non poteſt ad aliam religionem etiam ſtrictiorem tranſire ſine authoritate Sedis Apoſtolica, & num. ſeqq.*

34 *Religionem novam ſolus Papa poteſt approbare, ſeu confirmare.*

35 *Solemnitas eadem quæ requiritur ad conſtructionem actus, requiritur ad illius deſtructionem.*

Epiſcopi, & Prælati regulares ſupprimere non poſſunt religionem à Sede Apoſtolica approbatam, ibidem.

36 *Vnio tranſlativa dicitur incorporatio, quæ æquiparatur alluvioni.*

37 *Cum aliquid prohibetur, cenſetur prohibitum omne id, per quod pervenitur ad illud.*

38 *Monachus tranſlatus ad aliam religionem nihil habet commune cum prima.*

39 *Regularis tranſlatus à religione Fratrum Minorum ad tertium Ordinem S. Franciſci recuperat ius ſuccedendi in bonis ſibi poſt tranſlationem delatis.*

40 *Regulares ſubijciuntur Superioribus illius religionis, ad quam canonicè ſunt tranſlati.*

41 *Monaſteriorum fundationibus Epiſcopi, vel Prælati Regulares derogare non poſſunt.*

42 *Epiſcopi etiam pro una vice, & de patroni conſenſu diſpenſare nequeunt contra legem in fundatione beneficij.*

43 *Monaſterium venit beneficij appellatione.*

44 *Fratres S. Dominici, & Servorum mutare poſſunt ſuas Conſtitutiones, ſed non originalia inſtituta religionis.*

45 *Commutatio voluntatum fieri non poteſt ab inferiori à Principe, etiam in melius.*

46 *Legatum diſtribuendum in uſum pauperum applicari non poteſt Presbytero pro Miſsis celebrandis.*

47 *Vnio, ſeu aggregatio unius conventus quatenus fieri poſsit ſine authoritate Papæ, non tamen fieri poteſt multorum conventuum, vel omnium, & cur.*

48 *Monialibus licentia ſe transferendi ad aliud monaſterium quibus conditionibus concedatur.*

49 *Epiſcopus transferre non poteſt Monialem ab uno ad aliud monaſterium ex cauſa furoris, ſine licentia Sedis Apoſtolica.*

50 *Prælatus Regularis concedens licentiam Moniali tendenti ad epidemiam exeundi è monaſterio, incidit in excommunicationem.*

51 *Monialis poſt Bullam Pij V. educi non poteſt ex uno monaſterio, ut præfici poſsit in Abbatiſſam alterius.*

52 *Bulla Pij V. cur non ſuſtulerit facultatem reducendi Moniales ad monaſteria intra urbes.*

53 *Regularis non cogitur invitus ad arctiorem religionem tranſire, niſi propter demerita.*

54 *Monialibus an liceat egredi clauſura in caſu inevitabilis, & periculoſa neceſsitatis.*

1 RECOLENTES. Monet Ciſtercienſes ut ſervent regulam ſecundum primævam inſtitutionem; hoc dicit primò; & domus religioſa aggregata Ciſtercienſibus eorum mores ſervare tenetur; hoc dicit ſecundò. Dividitur in quatuor partes ſecundum Goffred. Hoſtien. & Jo. Andr. In prima deciſione Ordo Ciſtercienſium ſecundum antiqua tempora multipliciter commendatur. In ſecunda conſideratis modernis temporibus reprehenditur. In tertia Monachi Ciſtercienſes, ut terminis ſuis antiquis contenti ſint, admonentur. In quarta qualiter domus, quæ Ciſtercienſibus ſe ſubjiciunt, ſe eiſdem conformare debeant, inſtruuntur. Secunda ibi, *Dolentes.* Tertia ibi, *Ideoque.* Quarta ibi, *Cæterum.*

2 Noto primò in verſ. *Ideoque*, Monachos Ciſtercienſes teneri regulam obſervare ſecundum originalia inſtituta: nam etſi textus utatur verbis hortatoriis ibi, *precibus, & monitis exhortamur*; tamen huic conſilio parendum eſt ſecundum Hoſtien. *in ver. Exhortamur, num. 8.* & Cardin. *num.* 4. & ſic verba hortatoria, cum materia propter votum ſit de præcepto, non excludunt obligationem cap. *Rogo*, juncta gloſ. *11. quæſt.* 3. & cap. 1. *de teſtib.* ubi gloſ. *in ver. Hortamur*, exponit, ideſt præ-

præcipimus. Ad idem text. in cap. *Ad aures*, & ibi
optima gloſ. *in ver. Conſilio, de ætat. & qualitat.* &
ſcripſi latiùs in *c.1.n.44. de Conſtit.*

4 Quod autem hic dicitur in ſpecie de ordine
Ciſtercienſi, generaliter hodie ſtatutum eſt de o-
mnibus religionibus decreto Concilij Tridenti-
ni in *cap.1.ſeſſ.25. de Regular.* ubi diſertis verbis præ-
cipitur ut [omnes Regulares tam viri, quàm fœ-
minæ ad regulæ quam profeſſi ſunt, præſcriptum
vitam inſtituant, & componant; atque in primis,
quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedi-
entiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt
alicujus regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præ-
cepta, ad eorum reſpectivè eſſentiam, necnon ad
communem victum, & veſtitum conſervanda
pertinentia fideliter obſervent.] Et quamvis con-
5 trovertant Doctores, ſi reducatur monaſterium
ad primum rigorem regulæ, priſtinamque ſeveri-
tatem, inibi exiſtentes an præcisè compellantur
ſervare illam reformationem; & Oldrad. *conſ.96.*
tenuerit non poſſe præcisè compelli: tamen con-
traria opinio eſt communis, quam tenet Innoc.
in cap. *Supra eo, ſuper de regul.* & ibi Jo. Andr. Butr.
Cardin. & Abbas. Idem Abb. plenè in cap. *Ad no-
ſtram, num.4.* & ibi latè Felin. *num.4. & 5.* Dec. *n.5.
& 6.* & Præpoſ. *num.9. de appell.* Butr. in cap. *Cum
cauſam, num.14. & 15. de elect.* Alvar. Pelag. *de plant.
6 eccleſ. lib.2. cap.8. col.4.* Pro qua eſt optimus textus
in dict. cap. *Cum cauſam, in fine*, ut ibi dixi *in octavo
notab.* poſt Butr. *d. num.14.* & Joan. de Anan. *num.
4.* Rationem aſſignat Abb. in dict. cap. *Ad noſtram*,
quia per profeſſionem renunciarunt propriæ vo-
luntati, &, ut dicit Summa Aſten. *tit.47. de Regu-
lar. art.3. in 7. quæſt.* profitentes profitentur regu-
lam, non conſuetudinem, & propterea ad regulæ
obſervantiam compelli poſſunt. Eidem ſententiæ
adhæſit Jo. Monach. in *cap.1. num.7. de regular. lib.
6.* & ibi latè Proh. *num.14. & ſeq.* qui teſtatur de
communi, eamque univeram, & communem am-
plexa eſt Rota *deciſ.216. par.2. diverſ. per totam*, &
præſertim, *num 7. & ſeqq.*

Deinum camdem ſententiam probavit S. Con-
gregatio Concilij; cenſuit enim poſſe Superiores
Regularium inducere reformationem juxta ip-
ſorum inſtituta, ſi eorum monaſteria ſint relaxata
& regula collapſa, & ad illam omnes obligare, ut
7 colligitur in fine *d. cap.1. ſeſſ.25. de regular.* Quæ
multò clariùs procedunt in Sum̃o Pontifice, qui
poteſt religioſis etiam ſtrictiorem vitam indice-
re, quàm eorum regula exigat, ut per DD. in *d. c.
Super eo, de regular.* & cap. *Ad noſtram, de appellat.*
Sicut Bonifacius VIII indixit univerſis Moniali-
bus clauſuram perpetuam, ut in cap. *Periculoſo, de
Statu Regular. lib.6.* innovato à Concilio Triden-
tino in *cap.5. ſeſſ.25. de regular.* & Pius V. in Con-
ſtitut. de Monialium clauſura, quæ incipit, *Decori*;
ad eam clauſuræ legem adſtrinxit etiam Sancti-
moniales illas, quæ ex fundatione monaſterij ad
eam non tenebantur, & Clemens VIII. *in decreto
de reformat. Regular.* in pluribus eos reſtrinxit ul-
tra præſcriptum regulæ. Quod factum eſt etiam
in decretis S. Congregationis Concilij *de Regular.
Apoſtat. & eiect.* non ita pridem editis juſſu San-
ctiſſimi D. N. Urbani VIII. Neque in his poſſunt
religioſi reſiſtere, quia ut formaliter dicit textus
in cap. *Si religioſus, de elect. lib.6.* eorum arbitrium
non ex ſua (cum velle vel nolle non habeant) ſed
ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſue-
runt, & cujus imperio ſe ſubjecerunt, voluntate
dependet: concordat cap. *Religioſus, de teſtament.*
& cap. *fin. de Sepultur. eod. lib.* & cap. *Non dicatis, 12.
quæſt.1.*

8 Quemadmodum autem poteſt Sedes Apoſto-
lica arctiorem vitam indicere, ita & primævum ri-
gorem regulæ, & aſperitatem mitigare, ſicut Mo-
nachi Ciſtercienſes, de quibus loquitur hæc de-
cretalis, ex indultis Apoſtolicis poſſunt habere
caſtra, villas, molendina, poſſeſſiones, cenſus, ju-
riſdictiones, & jura, ut refert Rodriq. *Quæſt. Regu-
lar. tom.3 q.75. art.1.* Sed circumſcriptis privilegiis
Apoſtolicis, religioſi omnes, ſaltem in ſubſtantia-
9 libus regulæ, tenentur ſe conformare cum origi-
nalibus inſtitutis, licet religio ipſa non reforme-
tur, quidquid contra ſcripſerit Navarr. in *d. c. Non
dicatis.* Nam Concilium in *d. c.1. ſeſſ.25. de regular.*
non dirigit verba in Superiores, quemadmodum
fecit quando voluit arctare illos tantum, & non
ſubditos, ut in *cap.8. 10. & 20. eiuſdem ſeſſionis*, &
ſæpe alibi. Sed loquitur de regularibus per di-
ctionem illam univerſalem, *omnes*, quæ neminem
excludit, *c. Si Romanorum, 19. diſt. l.3. ff. de off. Præſid.*
eiſque præcipit, ut ad præſcriptum regulæ, quam
profeſſi ſunt, vitam inſtituant: unde hoc decre-
tum reſtringere ad Prælatos tantum, nihil eſt ali-
ud, quàm literæ vim inferre, & mentem Concilij
labefactare; cum præſertim ex ſententia S. Con-
gregationis in his, quæ ſunt contra ſubſtantialia
regulæ, Religioſi non excuſentur conſuetudine,
quæ potius corruptela dicenda eſt, ut dixi plenè
in *cap.2. ſupra eod.* Quæ quidem ſubſtantialia ultra
peculiaria cujuſque Religionis vota & præcepta,
10 de quibus in d.c.1. tandem ad tria vota caſtitatis,
paupertatis, & obedientiæ rediguntur, & hæc tria
traditur Chriſtus indicaſſe adoleſcenti *Matth. 19.*
Vendere enim omnia paupertas eſt, ſequi Chri-
ſtum obedientia, & caſtitas, non enim ſequitur
qui non obedit; ſic non ſequitur qui non imita-
tur. Unde & caſtitatem ſervare oportet, ſicut & il-
le ſervavit. Et cum finis regularis vitæ ſit contem-
platio, quomodo fieri poterit, ut poſſit quis con-
templari, & evangelicam doctrinam amplecti ſine
caſtitate? Quoniam ut legitur *Ioan. ep.1. c.2. Omne,
quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt, & concupi-
ſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.*

11 Secundò nota ex illis verbis Decretalis: *Domus
illæ, quæ de aliis inſtitutionibus ad veſtrum ordinem ſe
tranſtulerunt.* Domum religioſam poſſe ex toto
ſe transferre ad religionem arctiorem alterius
ordinis, ut hic colligunt Anton. de Butr. *num.* 4.
Jo. de Anan. *eod. num.* & Abb. *num.* 2. Cujus autem
authoritate id fieri poſſit, aut debeat, & an ſuffici-
at licentia petita, licet non obtenta, dicam plenè
in ſequenti quæſtione.

12 Extant in Belgio plurima Sanctimonialiũ mo-
naſteria vulgò Griſearum ſororum tertij Ordinis
S. Franciſci nuncupata, quæ etſi in communi vi-
vant, & tria religionis eſſentialia vota emittant;
clauſuram tamen nõ ſervant. Harum Monialium
cura ferè cõmuniter incumbit Miniſtris Provin-
cialibus Fratr. Minorum S. Franciſci reſpectivè in
ſuis provinciis ſive regularis, ſive ſtrictioris ob-
ſervantiæ; qui ſeriò pro earum reformatione, &
maximè clauſura laborant. Quod ut efficacius
facere poſſint, aliqui dictorum Provincialium
his Monialibus tranſitum ad alios ſtrictiores or-
dines tam efficaciter ſuaſerunt, ut aliqui dicta-
rum

rum Monialium integri conventus ſuum primævum inſtitutum deſerentes liberè amplexati ſint alios ordines à diverſis fundatricibus fundatos, qui arctioris ſunt inſtituti, nempe Añunciatarum à B. Joanna Regina Galliæ, & Conceptionis B. Mariæ. ;Qui diverſi Ordines diverſum etiam habent vivendi modum, diverſum officium divinum cum priùs ad officium B. Mariæ tenerentur, nunc verò ad Romanum, denique alia vota, & diverſum omnino à primo habitum, & aliam profeſſionem poſt novitiatus añum, remanente ſolo Superiore, & conventu eodem.

QUÆRO, An Superiores Ordinis Minorum poſſint hujuſmodi tranſitum permittere ad aliam religionem arctiorem, etiam non mutato conventu, nec Superiore, & illam novam profeſſionem cum mutatione habitus ſua propria, & ordinaria aothoritate recipere: An verò ad id Summi Pontificis requiratur aſſenſus, cum monaſteria hujuſmodi piorum eleemoſynis fundata, & dotata fuerint pro Tertiariis S. Franciſci.

Et quidem poſſe Superiores ordinis hunc tranſitum permittere ſua ordinaria authoritate videtur ſuaderi primò ex hac decretali ibi: *Si enim relictis originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iura divertere*, & ibi: *Cæterum domus illa, quæ de alijs inſtitutionibus ad veſtrum ordinem ſe tranſtulerint.* nulla enim mentio hic fit de authoritate Apoſtolica, & verba illa, *ſi volueritis*, & verba, *ſe tranſtulerint*, potiùs inſinuant traoslationem pendere à libera voluntate Congregationis Monachorum.

13 Secundò ad idem adducitur textus in cap. *Cum dilectus*, *ſupra de his quæ vi*, *met. cauſ.* ubi deciditur valere votum, & juramentum, quod præſtiterunt Canonici Inſularum, de non impedienda translatione eccleſiæ ipſorum ad Ordinem Ciſtercienſem, ubi gloſ. *in ver. Eccleſia*, notat hujuſmodi translationem fuiſſe validam quantum ad ipſos, licet non quantum ad Epiſcopum, cum facta fuerit eo inconſulto, cui propterea nullum fit præjudicium, ſed habebit jura Epiſcopalia ſua ſicut conſuevit, ut in cap. *Quia monaſterium*, *de relig. domib.* & ſic ſecundum gloſ. nullo reſpectu ad hanc traoslationem requirirur authoritas Papæ; & ita hunc textum ad ad hoc allegaot ſimpliciter Butr. & Abb. ſupra citati *in 2. notab.*

14 Tertiò idem ſuadetur ex c. *Inter dilectos*, *de donat.* ubi clarè deciditur poſſe Hoſpitalarios in præjudicium ſuum ſe & domum ſoam alteri religioſæ domui ſubjicere, & donare; & dum in fine additur, nullum præjudicium hinc generari Diœceſano Epiſcopo, hoc indicat eo conſentiente ſubjectionem, & donationem valere in omnibus, nec opus eſſe authoritate Sedis Apoſtolicæ.

15 Quartò idem probatur in cap. *Olim*, *il primo*, *ſupr. de reſtit. ſpoliat.* ubi patet ſubjectionem, quam Fratres Humiliati de ſe, & ſuis fecerant magiſtro, & Fratribus militiæ Templi ſub conditione, *Si complaceret Epiſcopo*, fuiſſe validam, ubi Innoc. *num. 4. in verb. Conditione*, dicit ſimpliciter prædictos Fratres Humiliatos bene poſſe ſe dare, ſeu transferre, cùm arctior ſit religio, allegat cap. *Licet*, *de Regular.* & ita in translatione perſonarum totius domus religioſæ Innocentius videtur velle, ut ſufficiat licentia petita, licet non obtenta. Quod apertius ibi tenet, Hoſtien. *num. 1.* dicens, benè licuiſſe Fratribus Humiliatis tranſire ad arctiorem, ſecundum Innocen. idque verum eſſe quoad perſonas ſuas petita licentia, licet non obtenta, juxta textum in d. cap. *Licet.* Regulam tamen ut ipſe ait, in ipſo loco inſtitutam, vel habitum, vel ſtatum antiquum ejuſdem loci immutare, vel locum aliis ſubjicere ſine authoritate Epiſcopi oon poſſunt, nec Epiſcopus debet talibus conſentire ſine conſilio Capituli ſui, *cap. 2. de ſuppl. neglig. Prælat.* cum concord. de quibus per eum; niſi hoc fieret Papa authorizante, arg. cap. *Fraternitati, de Cler. non reſi.* cap. *Ad audientiam, il ſecondo*, *de eccleſ. ædific.* & cap. *Excommunicamus*, §. *Quia verò*, *de Hæret.* Ita Hoſtien. quem totidem verbis ſequuntur *ibidem* Jo. Andr. *num. 29.* Bellam. *nu. 10. verſ. Nono opponitur*, Butr. *num. 31.* Imola *num. 7.* Anchar. & Abb. *num. 12.*

16 Quintò adducitur textus in cap. *Sicut unire*, *de exceſſ. Prælat.* ubi apparet unum monaſterium poſſe alteri aggregari, & uniri ordinaria authoritate, hac tamen diſtinctione. Nam aut monaſterium ſubeſt Epiſcopo, & poteſt uniri monaſterio, etiam alterius ordinis authoritate Diœceſani, ut ibi clarè deciditur, de conſenſu tamen Capituli, & adhibitis ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum eccleſiæ, ut per Calderin. *conſ. 266. alias 4. de reb. eccl. non alien.* Hoſtien. *in cap. 2. n. 2. in verb. Potius occaſione conceſſionis*, *de ſuppl. neglig. Prælat.* Aut ſubeſt Superioribus Regularibus, & aggregari poteſt illorum authoritate, ut illic probatur à contrario ſenſu: nam propterea improbatur unio Prioratus facta à Prælato regulari inconſulto Diœceſano, quia Prioratus ille erat eidem Diœceſano ſubjectus: ergo ſi fuiſſet exemptus, potuiſſet fieri aggregatio ſine illius conſenſu, ut ibi notat gloſ. *in ver. In tua Diœceſi.*

17 Sextò idem ſuadetur ex generali regula c. *Licet*, *de regular.* nam ſi licet cuilibet religioſo in ſingulari tranſire ad ordinem ſtrictiorem licentia petita, licet non obtenta; cur non liceat omnibus? Si uni, cur non decem? Si decem, cur non toti monaſterio? cum idem juris eſſe debeat de toto quoad totum, ac de parte quoad partem, l. *Quæ*, *de rota*, & ibi gloſ. 1. Batt. & DD. *ff. de rei vendic.* Præſertim vero quia de religioſis tranſeuntibus in
18 plurali loquitur text. in cap. *Cum ſingula*, §. *Prohibemus*, *de præb. lib. 6.* & de Virginibus in communi concilium Triburienſe *cap. 26.* in hæc verba: (Virgines Sacræ ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtinctiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, ibidemque commanere decreverint: Sancta Synodus concedit.) refertur in cap. *Virgines*, *20. qu. 4.* & ita licere Monialibus ad arctiorem religionem tranſire, tradit ibi gloſ. *in ver. Virgines*, ſentiens id eis licere licentia petita, licet non obtenta, dum allegat text. in d. cap. *Licet.* Idem tenet gloſ. in cap. *unico in princ. in ver. Perpetua*, *de Statu Regular. lib. 6.* & ibi Anchar. & Gemin. ambo *num. 1.* Sylveſt. *in ver. Religio, 7. q. 16. in ſecundo dicto*, Socin. Senior *conſ. 222. Præſens conſultatio, per totum, volum. 2.* Decian. *conſ. 20. & circum-*
19 *ſcripta*, *num. 13. volum 1.* Quinimo prædictum can. Virgines, hodie non fuiſſe correctum per Concilium Tridentinum, in *cap. 5. ſeſſ. 25. de regular.* Sicut ſecundum gloſ. præallegat. non fuit correctus per d. cap. unicum à Concilio innovatum, imò nec fuiſſe correctum per Conſtitut. Pij V. ſuper clauſura Monialium, opinatur Navarr. in c.

Sta-

Digitized by Google

Statuimus,19.q.3.*in* 4.*notab.num.* 48.*& conſ.*5. *nu.*3. *verſ. Secundò quod non pridem*, *de ſtatu Monach.* Rodriq. *quæſt. Regular.tom.*3.*quæſt.*52. *art.* 6. & Sanch. *in Decal.tom.*2.*lib.*6.*c.*7.*ſub n.*6.

20 Et confirmatur quia facultas tranſeundi in d. cap. *Licet*. fundatur in ea ratione, quod ubi Spiritus Dei eſt, ibi libertas; & qui Spiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege, quia lex non eſt poſita juſto; & propterea religioſus impediri non debet quin ad meliorem frugem tranſmigret, & ſanctioris vitæ propoſitum liberè adimpleat. Hæc autem ratio æquè viget in omnibus in communi, atque in ſingulis in particulari: ergo in utroque caſu idem jus ſtatuendum eſt, Clem. 2. *de Teſtib.* gloſ. *fin.* in cap. *Nihil, de elect.*

21 Ultimò pro hac parte affertur Conſtitutio Urbani IV. ſuper inſtitutione ſecundæ regulæ Sanct. *Claræ*, edita 15. Kalend. Novemb. ejus Pontificatus anno tertio, quæ incipit, *Beata Clara*: & habetur in Bullario novo *tom.*1.*pag.*100. ubi primò ſtatuitur, ut profitentes hanc regulam omni tempore vitæ ſuæ clauſuram firmiter ſervare teneantur; & mox excipiuntur aliqui caſus, quorum ultimus eſt: Niſi de mandato, aut authoritate Cardinalis, cui à Sede Apoſtolica generaliter fuerit iſte ordo commiſſus, monaſterio primo rationabili cauſa relicto totus conventus ad monaſterium aliud ſe transferret. Quæ quidem facultas hodie competit Miniſtris Provincialibus, qui in locum Protectoris ſuffecti ſunt, ut habetur in monumentis Ordinis Fratrum Minorum in ſecunda impreſſione *fol.* 213. & in Supplem. *fol.*72. prout refert privilegiorum Collector in Compendio in ver.

22 *Clauſura Monialium*,§.5. Et eamdem facultatem non fuiſſe ſublatam à Concilio Tridentino in d.c. 5.*ſeſſ.*25. aut Conſtitutione Pij V. ſuper clauſura Monialium, quæ incipit, *Decori*, edita Kalen. Febr. 1569. tradit noviſſimè Frater Ludovicus Miranda in *Manuali Prælator.tom.*1. *in tract. de Monial. qu.* 3. *art.*3.*verſ. Quantum verò attinet ad ſextum*: eò quod hic caſus concernat bonum, & utilitatem totius monaſterij, ſive Communitatis. Quin verò & quandoq; pertinere poſſit ad utilitatem totius religionis, ut monaſteria ex uno in alium locum transferantur. Quam ob cauſam Concil. Tridentinum in d. c. 5. Præcipit, ut ſanctimonialium monaſteria extra mœnia urbis, vel oppidi conſtituta ab Epiſcopo, & aliis Superioribus, ſi ita videbitur expedire, ad nova, vel antiqua monaſteria intra urbes, vel oppida frequentia reducantur.

23 Quare hanc opinionem videlicet poſſe integrum conventum, ſeu domum religioſam ex toto ſe transferre ad arctiorem ordinem authoritate Ordinarij tenet in puncto Feder. de Senis *conſ.*29. *Quidam volens*, *num.*1.*verſ. Plus dico.* ubi conſuluit ſi ſint duo monaſteria, in quorum altero Moniales ex aliqua cauſa non poſſent honeſtè vivere, aut ſine penuria, debere Prælatum utriuſq; monaſterij Moniales ex illo educere ad aliud monaſterium, ubi poſſint vitam honeſtam ducere, & abſque penuria, utrumque monaſterium ad tempus, vel in perpetuum uniendo: & loquitur in terminis Monialium S. Claræ, & Provincialis Miniſtri. Idem tenet Guidopapa *conſ.*134. *num.* 2. *verſ. Secundò præmitto*, Abb. *hic num.* 2. dicens domum religioſam poſſe ex toto ſe transferre ad religionem arctiorem alterius Ordinis, authoritate tamen Superioris interveniente, puta Epiſcopi, per cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælat.* Qui tamen textus loquitur de unione duorum monaſteriorum. Sed ubi non fieret tranſitus cum unione, ſed religioſi omnes alicujus conventus vellent ſe transferre ad arctiorem ordinem, tunc Superioris authoritatem non requiri, ſed ſufficere licentiam petitam, licet non obtentam, docent Hoſtien. Jo. Andr. & omnes in cap. *Olim, il primo, de reſtit. ſpoliat.* quos retulimus ſupra *num.*15. & eſt de mente gloſ. in cap. *Inter dilectos, in ver. Adiudicare, de donat.* & Joan. de Anan. *hic in ultimo notab.* dum ait unam Eccleſiam etiam alterius religionis, & habitus poſſe cum clericis ſuis ſe transferre ad regulam ſtrictiorem, ſicut etiam perſona in cap. *Licet, de Regul.* & ſimpliciter ſufficere licentiam petitam, ex recentioribus tenent Gregorius Lopez, l. 9. *in ver. Religioſos, tit.* 7. *part.* 1. Rodrig. *quæſt. regal. tom.* 3. *q.*52.*art.* 6. ubi allegat Franciſcum Marc. *qu.* 965. *aliàs eſt* 963. *n.* 4.*par.* 1. & ſequitur à hom. Sanch. licet prædicta non alleget, in *Decalogo lib.* 6. *c.*7.*n.* 7. Unde hanc ſententiam videntur amplecti, antiqui, & moderni Doctores.

24 Verum etſi hæc valde urgere videantur, illis tamen non obſtantibus, exiſtimo ſecundum ea, quæ proponũtur in themate, hunc tranſitum fieri non poſſe ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ.

Moveor primò per textum in cap. *unico*, §. *fin. de relig. domib. lib.* 6. ubi Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi ſic ſtatuit. (Ad hæc perſonis ordinum, ad quos conſtitutio præſens extenditur, tranſeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem.) ita quod nullus ordo ad alium, vel conventus ad conventum ſe, ac loca ſua totaliter transferat Sedis ejuſdem ſuper hoc permiſſione ſpecialiter nõ obtenta. Ecce igitur textum apertum, in quo tranſitus conventus, vel ordinis ad aliam religionem totaliter fieri

25 non poteſt ſine licentia, & conſenſu Eccleſiæ Romanæ, unde gloſ. *in ver. Totaliter.* [Nota, inquit, non idem in toto quoad totum, quod in parte quoad partem: totus ergo ordo, vel conventus ipſius Ordinis ad alium ordinem, vel conventum ſe transferre non poterit.] ubi etiam notat Guilel. licere ſingulariter, quod non licet univerſaliter; ſimiliter Jo. Monach. *ibi nu.*9. notat permitti tranſitum ſpecialem, non generalem, & ſequitur Jo. Andr. *num.* 4. in gloſ. *ult.* Gemin. in §. *Ad hæc, in princ.* ubi generaliter tradit facilius dari licentiam tranſeundi ſingulari, quàm univerſitati: & ſic non ſemper idem juris eſſe de toto quoad totum, quod de parte quoad totum.

26 Quod pluribus exemplis confirmari poteſt: nam videmus collegio Judæorum, vel aliàs illicito legari non poſſe: & tamen ſingularibus perſonis collegij licitè legatur, l. *Cum ſenatus, ff. de reb. dub.* l. 1. *C. de Iudæ.* Quæ jura ad propoſitum noſtrum allegant Guilel. & Jo. Andr. *ubi ſupra.* Item generalis ratio caſuum fortuitorum non valet in judiciis; ſecus ſi ſpecialiter exprimantur, l. *Sed etſi quis*, §. *Quæſitum*, *ff. Si quis caution.* ſecundum

27 Jo. Monach. Item valet appellatio ſpecialis ſi cauſa probabilis exprimatur, cap. *Vt debitus*, *ſupra de appellat.* & tamen generaliter interpoſita ſuper omni cauſa, quæ aliquo tempore poſſet moveri, non tenet, c. *Inter cætera, eod. tit.* ubi gloſ. *in ver. Appellationem*, pariter notat non valere, aut licere in genere quod valet, aut licet in ſpecie, & allegat concord. Alia jura ad hoc allegat Franciſ. Boattin.

& poſt

Digitized by Google

& poſt eum Jo. Andr. loco cit. c. *Relatum, il 2. de teſtam.* c. *Ad audientiam, de cler. non reſid.* & c. *Apoſtolica, de donat.* Argumentum igitur de parte ad votum, vel de ſpecie ad genus generaliter non procedit, ubi eſt dare rationem diverſitatis, ut per DD. in l. *Quæ de tota. ff. de rei vendicat.*

28 Et ex his tollitur fundamentum deſumptum ex cap. *Licet, de Regular.* & ex c. *Virgines, 20. qu. 4.* quia illa jura loquuntur de ſingularibus perſonis tranſeuntibus, non de univerſa Congregatione, vel ordine. Inter hæc autem magna viget ratio diverſitatis: nam per tranſlationem totalem univerſitatis, vel ordinis decoloratur; vel annihilatur religio ipſa, quod non contingit per tranſla-
29 tionem ſingularium perſonarum. Et propterea in ſimili quamvis Epiſcopus poſſit unire unam, vel duas Eccleſias, cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælat.* non tamen unire poteſt omnes, quia ſic collationes, & jura ſuæ menſæ Epiſcopalis evacuaret prodigalitate quadam, ut Oldrad. inquit *conſ. 262. In quæſtione, num. 2. verſ. Præterea dato.* Cujus ſententiam aliàs ſequuta eſt S. Congregatio Concilij: nam conſulta ab Epiſcopo Bellunen. An unio omnium beneficiorum ſimplicium diœceſis facta ſeminario ſit valida: reſpondit non eſſe validam.

30 Et ob eamdem rationem quamvis Rex poſſit validè alienare, & donare, cap. *Abbate, de re judic. lib. 6.* Oldrad. *conſ. 94. Eleganter, circa fin. num. 23. verſ. Sed quid in caſu præſenti*, tamen ſecus eſt ſi alienatio regnum diminueret, aut graviter læderet dignitatem, textus eſt, qui de Rege Hungariæ loquitur, in cap. *Intellecto, de jurejur.* notat Bart. in l. *Prohibere, §. Plenè, ff. Quod vi aut clam.* Bald. *conſ. 159. Super ea, num. 3. verſ. Et hæc vera ſunt, & num. 7. verſ. Inſuper præſupponendum, lib. 3.* Oldrad. *ubi ſupra*, & multo magis ſi alienatio evacuaret, vel annihilaret jura, & ſtatum regni, ut per Abb. qui loquitur in Rege Franciæ, in *conſ. 3.* Nitar, *col. 18. & ſeq. lib. 2.* & Paul. de Caſtro *conſ. 70. Quia fruſtra num. 6. verſ. Sed poſito, lib. 1.* Ubi de Rege Poloniæ. Quippe ex totali tranſlatione Univerſitatis conventus ſuppreſſi enormiter læduntur, ut per Feder. de Sen. *conſ. 29. Quidam volens, num. 2. verſ. Præſuppoſito*, & per tranſlationem totius Ordinis religio ipſa evacuatur, & annihilatur: unde rei gravitas efficit, ut tranſlatio hujuſmodi ſit Sedi Apoſtolicæ
31 reſervata, ut in d. §. *Ad hæc.* Majores enim Eccleſiæ cauſæ ad Romanam Eccleſiam ſunt referendæ, cap. *Majores, de Baptiſ.* cap. *Dudum, 3. quæſt. 6.* & cap. 1. *de tranſl. Epiſc.*

32 Nec obſtat quod Boattinus relatos à Jo. Andr. in d. cap. *unica, num. 4.* dicat ibi eſſe caſuale, ut non poſſit tota domus religioſa, quod poteſt pars illius, & Petr. de Anchar. *ibidem num. 2.* Similiter teneat illud eſſe ſpeciale in ordinibus, qui in ſeipſis debent deficere; ſed in aliis ordinibus poſſe totum conventum ſe transferre ad arctiorem authoritate Epiſcopi cum Capituli conſenſu. Id inquam non obſtat, quia ut formaliter dicunt in c. 1. *ſupra de Pact.* Hoſtien. *num. 4.* & Jo. Andr. *num. 8.* cum caſus ſpeciales non ſint recipiendi, niſi ratio ſpecialitatis reddatur, ut notatur in c. *Si quando, de reſcript.* Reddant rationem ſpecialitatis de prædictis ſufficientem, & ſic eis adhæreamus: aliàs enim ad ſpecialitatem confugere, dicit eſſe refugium miſerorum gloſſa magna circa princ. in l. *Filium quem habentem, C. famil. erciſc.* Quam tamen rationem afferre non poſſunt, imo contrarium ſic oſtendo; nam ab ordinibus, qui in ſeipſis debent deficere, licet tranſire etiam ad æqualem, vel laxiorem, quia text. in d. c. *unico, §. fin. de relig. domib. lib. 6.* dicit, Licentiam concedimus generalem, & ibi hoc notant Archid. Jo. Andr. Gemin. & alij; & tamen hoc non licet in aliis ordinibus, c. *Licet, de Regular.* Concil. Tridentinum *c. 19. ſeſſ. 25. de Regular.* Et ſic facilius datur tranſitus à primò dictis ordinibus, quàm ab aliis approbatis. Et ratio eſt manifeſta, quia de ordinibus, qui debent deficere, Eccleſia non eſt amplius ſollicita, quin potius optat, ut ſuperſtites illorum reliquiæ quantocyus extinguantur. Et propterea concedit illorum perſonis liberam facultatem tranſeundi ad quamcumque religionem ex approbatis, etiam minorem: ergo ſi in hujuſmodi ordinibus, à quibus tranſitus faciliùs permittitur, non poteſt integer ordo ad alium ordinem, vel conventum ſe, ac loca ſua totaliter transferre ſine Apoſtolica authoritate, ut ibi deciditur: longe minus id facere poterunt alij ordines, vel conventus: non enim intelligo qua ratione perſonis ordinum revocatorum nō liceat collegialiter ſe transferre ad alias religiones ſine licentia Papæ, & tamen hoc liceat collegialiter perſonis aliorum ordinum non revocatorum, quibus quidem perſonis ſingulariter tranſitus difficilius permittitur: unde ex majoritate rationis, & à fortiori exiſtimo canonem Concilij Lugdunenſis in d. §. *fin.* habere locum etiam in ordinibus non revocatis. Ad hoc c. *Conſtitutionem, de Regular. lib. 6.* ubi Conſtitutionem Innocentianam, quæ prohibet Converſorum profeſſionem recipi ante annum probationis elapſum, Alexander IV. ad Fratrum Prædicatorum, & Minorum Ordines declaravit extendi; & Bonifacius VIII. pari ſimilitudine rationis inductus declarationem eamdem & aliorum Mendicantium Ordines prorogavit, ubi pondera Bonifacium non prorogaſſe Conſtitutionem, ſed declarationem ob rationis identitatem; Ergo Conſtitutio, quæ de aliquibus ordinibus loquitur, habet locum etiam in aliis, in quibus viget eadem ratio. Quod tenet Petr. de Tuderto poſt *conſ. 25.* Federic. de Sen. cujus opinionis fuit etiam Lapus Abb. ad conſultationem Federici in 8. *reſponſione* data Federico in conſilio ejuſdem Federici 88.

33 Moveor ſecundò, quia ſi liceret conventui, vel Congregationi ex toto ſe transferre ad aliam religionem ſtrictiorem ſine licentia Summi Pontificis, utique idem liceret integro ordini, ſeu religioni: Non enim eſt dare rationem diverſitatis cur liceat uni, duobus, vel pluribus conventibus, aut uni, vel pluribus provinciis; & non liceat omnibus, imo quoad beneplacitum Apoſtolicum tranſlatio integri ordinis, & unius conventus æquiparantur in d. cap. *ult. §. fin. de relig. domib. lib. 6.* Sed conſequens eſt falſum, quia integer ordo nullo caſu poteſt ſe ad alium ordinem transferre ſine authoritate Romani Pontificis: ergo
34 & antecedens. Minor probatur, quia ſolus Papa poteſt novum ordinem, ſeu religionem approbare, ſeu confirmare, c. *unico, de voto, lib. 6.* & ibi notat gloſ. *in ver. Per Sedem Apoſtolicam*, cap. *fin. de relig. domib.* & d. cap. *unico*, ubi Franc. *num. 1. in 3.*
35 *notab. eodem tit. lib. 6.* Ergo ſolus Papa poteſt ordinem, ſeu religionem approbatam infirmare, vel ſupprimere; Sicut fecit Gregorius X. in d. c. *unico.*

Nihil

nihil enim tam naturales eſt, quam eo genere quodque diſſolvere, quo colligatum eſt, l. *Nihil tam naturale*, & l. *Ferè, la ſeconda, ff. de reg. iur.* Bald. *conſ.* 28. *Super eo, num.* 1. *verſ. Nam regula generalis eſt quod prout quodque producitur, ſic reſolvitur, lib.* 3. & Dominus par jus, & ſolvendi eſſe voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione permiſit dicit textus in c. *Verbum, de pœnit. diſt.* 1. & eadem ſolemnitas quæ requiritur ad conſtructionem actus, requiritur ad illius deſtructionem. Roman. *conſ.* 65. *Viſo themate, num.* 2. *verſ. Hoc enim*, & *conſ.* 116. *Viſis, in princ.* Epiſcopi autem, & Prælati regulares poteſtatem non habent ſupprimendi religionem à Sede Apoſtolica approbatam, quia inferior jura Superioris infringere, ſeu relaxare non poteſt, cap. *Inferior*, 21. *diſt.* cap. *Cum inferior, de maior. & obed.* Clem. *ne Romani, de elect.* & eſt expreſſum in cap. *Inſtitutionis*, 25. *qu.* 2. ſecundum Archid. in cap. *Licet canon. num.* 3. *verſ.*
36 *Et ibi aſſertivè dixit, de elect. lib.* 6. Sed per hujuſmodi totalem translationem, & aggregationem ordo aggregatus remanet ſuppreſſus, & translatus in corpus, & naturam religionis, cui eſt aggregatus, ſeu incorporatus, ut colligitur ex hac decretali in verſ. *Si enim relictis*, ibi, Communi jure cenſeri, & clarius ibi, [In ſocietatem ordinis, & habitus identitatem aſſumptas,] & tenet gloſ. in *ver. Coaptent.* Collectar. *verſ. Sed hic loquitur de adhærentia per modum aggregationis* & Feder. de Sen. *conſ.* 29. *Quidam volens*, Calderin. *conſ.* 275. *verſ. Confirmatur ratio, alias*, 13. *de reb eccl. non alien.* Unio enim translativa dicitur incorporatio, quæ æquiparatur alluvioni, ut dicit Angel. *conſ.* 247. *Punctus Papa univit*, ubi loquitur de unione monaſterio S. Pontiani monaſteri Montis Oliveti Lucani diœceſis. Ergo hæc translatio extinctiva, ſeu ſuppreſſiva religionis translatæ fieri non
37 poteſt ſine autoritate Sedis Apoſtolicæ. Et confirmatur, quia cum aliquid prohibetur, cenſetur prohibitum omne id, per quod pervenitur ad illud, l. *Oratio. ff. de Sponſal.* Feder. de Sen. *conſ.* 163. *Super invocatione, nu.* 4. & hanc dicit eſſe regulam Signorol. *conſ.* 160. *num.* 4. & ideo prohibita electione prohibetur poſtulatio, quia per eam pervenitur ad electionem, quæ eſt illi conjuncta, c. *In cauſis, de elect.* Abb. *conſ.* 65. *Ad deciſionem, n.* 3. *verſic. Circa quartum, lib.* 2. & interdicto matrimonio cenſentur interdicta ſponſalia, per quæ ad matrimonium pervenitur d. l. *Oratio.* Abb. *ubi ſupra*, & prohibitus alienare, cenſetur prohibitus quoſcumq; actus facere, quibus alienatio illa ſequi poſſet, Bald. in l. *Quoties, la prima, nu.* 1. *C. de fideicomm.* Sed per totalem translationem, & ſuppreſſionem Cõventuum perveniri poteſt ad ſuppreſſionem totius religionis, vel ordinis, quod eſt prohibitum, ut oſtenſum eſt ſupra: ergo hæc totalis translatio, & ſuppreſſio itidem prohibita eſt.

38 Moveor tertiò, quia ſi poſſent Moniales collegialiter tranſire ad arctiorem ordinem licentia petita, licet non obtenta, hinc eſſet aperta via, qua Sanctimoniales omnes poſſent ſe eximere à juriſdictione Epiſcoporum, & ſe ſubjicere Superioribus Regularibus. Quandoquidem poſſent petere licentiam tranſeundi ab ordinario; eoque licentiam denegante, liberè tranſire juxta terminos d. c. *Licet, de regular.* & per hanc translationem remanerent liberatæ à Superioritate Epiſcopi: hæc enim eſt natura translationis, ut Monachus translatus, nihil habeat commune cum prima religione, à qua transfertur, ut conſtat ex Concilio Calcēdonenſi in c. *Si quis iam translatus*, 21. *qu.* 2. & deſinat eſſe filius primæ religionis, ut inquit, gloſ. in cap. *Statutum, in ver. Reſtituat, in fin.* 18. *q.* 1. Ob
39 quam rationem S. Congregatio aliàs declaravit Regularē ex indulto Apoſtolico à religione Fratrum Minorum de Obſervantia ad tertium Ordinem S. Franciſci ex legitima cauſa translatum recuperare jus ſuccedendi in bonis ſibi ex teſtamento, vel ab inteſtato poſt translationem delatis, &
40 acquirere ſecundæ religioni; & ſic Congregatio Monialium poſt canonicam translationem remaneret aggregata, & incorporata ſecundæ religioni, ut dictum eſt in præcedenti arg. *n.* 36. & conſequenter ſubjecta eſſet tantūmodo Prælatis ſecundæ religionis. Quod colligitur etiam ex hoc textu ibi: (Si enim relictis originalibus inſtitutis ad cōmunia volueritis aliorum monaſteriorum jura divertere, oportebit vos communi jure cenſeri.) Necnon ibi: (Domus illæ, quæ de aliis inſtitutionibus ad veſtrum ordinem ſe tranſtulerint, veſtris omnino ſe ſatagant uſibus conformare; & ſic in omnibus religioni veſtræ coaptent, ut quēquemadmodum gaudent ſe in ſocietatem Ordinis, & habitus identitatem aſſumptas, ſic etiam ſe lætenter veſtris inſtitutionibus cōſormatas. Quæ quidem verba toties geminata, univerſalia, & prementia neceſſariò ſupponunt Monachos translatos ſubjici debere ſuperiori ordinis, cui per translationem uniti, & incorporati reperiuntur: Cum enim omnes ſint effecti unum corpus, non debent duplici jure cenſeri, ut dicit gloſ. *in verb. Communi iure* per text. in cap. *Cognovimus, in fine* 12. *queſt.* 2. & cap. *Cūm in tua, ſupra de decim.* Imò eſſet veluti monſtrum, ut unum corpus ſubeſſet diverſis capitibus, cap. *Quoniam in pleriſque, ſupra de offic. ordinar.* Præterquam quod ſi à Monachis ſingularibus licet arguere ad univerſos, ut contendunt adverſarij, certè abſurdum eſſet, ac ferè impoſſibile ut ſingularis Monachus tranſiens ad religionem ſtrictiorem juxta d. c. *Licet*, non ſubeſſet Superioribus illius Religionis. Quomodo enim poſſet in practica obſervari, ut religioſus ille in aliorum ſocietatem aſſumptus communem Superiorem non recognoſceret, cum dignum ſit, ut qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, cōmunem ſentiant in legibus diſciplinam, ut hic in tex. Demum de translatis hoc eſt expreſſum in decreto Concilij Tridentini, *cap.* 11. *ſeſſ.* 14. ibi: Ut in ordine ipſo, ad quem transfertur ſub ſui Superioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat.) Et per conſequens idem dicendum eſſet in conventu, ſeu congregatione Monialiū poſt canonicam translationem. Hoc autem eſſe inconveniens ut Monialibus univerſis liberum ſit ſubtrahere ſe à cura, & regimine Epiſcoporum, & Regularibus ſe ſupponere, tam notum eſt, ut probatione non egeat: ergo inconveniens eſt etiam id ex quo ſequitur, nempe ut liberum ſit Congregationibus Monialium ad arctiorem ordinem tranſire licentia petita, licet non obtenta.

41 Moveor ultimò, quia monaſteria Monialium, de quibus agitur, ex largitionibus fidelium ſupponuntur inſtituta, & fundata fuiſſe ſub regula tertij Ordinis S. Franciſci. Huic autem legi fundationis Epiſcopi, vel Prælati regulares derogare non poſſunt ſtatuendo ut deinceps monaſteria ſint ſub

regula alterius ordinis, & ſub alia invocatione,
ſeu titulo, & Moniales novum habitum induant,
& aliam profeſſionem emittant diverſam à primæ-
va inſtitutione; hæc enim fieri non poſſunt ſine
commutatione voluntatem, quæ Sedi Apoſtolicæ
tantum eſt reſervata; ut in Clem. *Quia contingit*,
de relig. domib, & ibi nntat gloſ. *in ver. Sedu Apoſto-*
42 *lica*, & Abb. *num. 3. verſ. Solus Papa*. Idem probatur
in decreto Concilij Tridentini in *cap. 6. ſeſſ. 22.* &
de fundationihus eſt expreſſum in *cap. 5. ſeſſ. 25.*
de reform. ubi ſtatuitur, ut quando ex beneficio-
rum quorumcumque erectione, ſeu fundatione
qualitates aliquæ requiruntur, ſeu certa illis one-
ra ſunt injuncta, eis non derogetur. Super quo
decreto S. Congregatio Concilii conſulta, An
Epiſcopus pro una vice diſpenſare poſſit contra
legem in fundatione beneficij, accedente Patro-
norum conſenſu, juxta tradita per DD. in cap.
Cum acceſſiſſent, *de Conſt.* reſpondit non poſſe, &
d. cap. 5. ſuſtuliſſe facultatem, de qua per Do-
43 ctores in d. cap. *Cum acceſſiſſent*. Appellatione au-
tem beneficiorum, cum Concilium utatur dicti-
one illa univerſali, *quorumcumque*, quæ nihil exclu-
dit, cap. *Solitæ, de maior. & obeden*, & materia ſit fa-
vorabilis, l. 1. C. *de Sacroſanct. Eccleſ.* etiam monaſte-
ria continentur, cap. *Cum inter, de re iudic.* Calder.
conſil. 293. num. 2. verſ. Item verba generalia, aliàs 1.
44 *de rer. permut.* Unde ſecundum Jo. Andr. in cap.
Sanè, de regular. in Novell. quem refert, & ſequitur
Anchar. *conſ. 32. Præmittenda ſunt. n. 1. verſ. Vlterius*
etiam præmittendum eſt, quamvis Fratres ſervorum,
& S. Dominici, qui ſunt ſub regula S. Auguſtini,
poſſint recedere ab illis Conſtitutionibus, quas
ultra regulam induxerunt: non tamen recedere
poſſunt à regula, & ab inſtitutis originalibus
fundationis. Quinimò adeò illibatè cuſtodiri
ſolet lex fundationis à Sede Apoſtolica, ut nec
Concilium Trident. illi unquam derogaverit, niſi
in duobus caſibus, in quibus pro Eccleſiarum
Cathedralium, & religionum reformatione ne-
ceſſarium fuit tollere privilegia, etiam in limine
fundationis, nempè in *cap. ult. ſeſſ. 25. de regular.*
& in *cap. 6. ſeſſ. 25. de reform.* Privilegia enim hu-
juſmodi ſunt ex titulo oneroſo, & ex pacto, &
conventione, quibus vix Summus Pontifex ſolet
derogare, cap. *Significatum*, & ibi dixi poſt Innoc.
& Hoſtien. & alios *ſupra de Præben.* Quamobrem
cum monaſteria hæc in Belgio ab initio fuerint
fundata ſub regula tertij Ordinis S. Franciſci, non
intelligo qua authoritate poſſit Provincialis Mi-
niſter dictam fundationem immutare, & à pri-
mævis, & originalibus inſtitutis recedere dero-
gando voluntati piorum fundatorum qui fortè
prædictam regulam elegerunt ob peculiarem af-
fectum, ſeu devotionem erga illam, vel ob aliam
ſpecialem cauſam.
45 Nec refert quod mutatio fiat in meliùs tranſ-
eundo à laxiori ad ſtrictiorem vitam: Etenim nec
in melius fieri poteſt commutatio voluntatis ſine
authoritate Sedis Apoſtolicæ, ut tradit Cardin. in
d. Clem. *Quia contingit, num. 11. de relig. domib.* ubi
format hanc quæſtionem: Teſtator diſpoſuit ut
erigeretur Hoſpitale per executores in fundo
ſuo, & dotaretur ad uſum pauperum; Executores
volunt authoritate Diœceſani facere eccleſiam
religioſorum; An poſſint? & refert Jo. Andr. cum
quibuſdam aliis conſuluiſſe pro parte affirmati-
va hoc fundamento, quia qui melius, & magis
facit, non facit aliud, ſed idem. Plus autem eſt ec-
cleſiam religioſorum facere, quàm Hoſpitale.
Facit, cap. *Scripturæ, de voto*, & cap. *Plus, de regul.*
iur. lib. 6. Contrarium tamen determinat ibi Car-
dinal. per litteram d. Clem. Et quia voluntas de-
functi pro lege ſervanda eſt, cap. *Vltima voluntas*,
13. q. 2. cap. *Tua, de teſtam.* cap. *Cum Marthæ, de ce-*
lebrat. Miſſar. Nec plus hoc caſu continet minus,
cap. *Cui de non Sacerdotalis*, & cap. *Cum in illis, de*
præb. lib. 6. & dicit in hoc reſidere Laud. & ad id,
quod dicitur; Qui melius, & magis facit &c. Re-
ſpondet procedere quando minus continetur ſub
majori, prout loquitur, d. cap. *Scripturæ*, aliàs ſe-
46 cus, ut per eum. Idem tenet *ibi* Imol. *q. 9.* Abb. in
cap. *Tua nos, num. 4. ſupra de teſtam.* Rochus de
Curte *in tract. de iurepatr. in ver. Conſtruxit, n. 22. &*
23. Et ob hanc rationem pauem in uſum paupe-
rum diſtribuendum ex præſcripto teſtatoris non
poſſe per inferiorem à Papa applicari Presbytero
pro Miſſis celebrandis, licet hoc ſit melius, fuit
deciſum in Capella Tholoſana, ut in *deciſ. 26. per*
cap. *Nos quidem, de teſtamen.* per d. Clem, *Quia*
contingit, de relig. domib. per §. Si quis ædificatio-
nem, in authen. de eccleſ. tit. collat. 9. per l. *Si quis*
ad declinandam, §. penult. C. de Epiſc. & Cler. In
caſu autem propoſito tertius Ordo S. Franciſci,
quod eſt minus, non continetur ſub ordine An-
nunciatarum, aut Conceptionis B. Mariæ, quod
eſt plus; ſed ordines ſunt omnino diverſi, ut ſup-
ponitur in themate.

Non obſtant contraria. Ad primum enim de-
ſumptum ex hac decretali, reſpondetur textum
non aperire qua authoritate fuerit facta transla-
tio. Et ſupponendum eſt fuiſſe factam canonicè,
& ſic authoritate Sedis Apoſtolicæ, cum alias non
ſit canonica, ut in ſuperioribus probatum eſt.
Nec adverſantur verba, *ſi voluerint*, & *ſe tranſtu-*
lerint, quia non excludunt authoritatem Superio-
ris, ſed ſolum probant tranſitum fieri non poſſe
ſine voluntate, & conſenſu tranſeuntium: nemo
enim invitus cogitur ad arctiorem ordinem mi-
grare, gloſ. in cap. *Geſta, in ver. Creſcere 74. diſt.*
gloſ. 2. in cap. *penult. 32. q. 1.*

Ad ſecundum reſpondet gloſ. 1. *in fin.* in eodem
cap. *Cum dilectus, de ijs quæ vi. met. cauſ.* videlicet
Canonicos ibi non ſubjeciſſe eccleſiam Ordini
Ciſtercienſi, ſed tantum ſeipſos perſonaliter ob-
ligaſſe ad ſervandam illorum regulam. Benè au-
tem potuerunt promittere non impedire transla-
tionem eccleſiæ ſuæ ad ordinem Ciſtercienſem
faciendam ab illis, ad quos pertinet.

Ad tertium, quartum, & quintum reſpondetur
hodie ſtandum eſſe diſpoſitioni Concilij Lugdu-
nenſis in d. §. *Ad hæc*, quo prohibetur tranſitus u-
nius conventus, vel Ordinis ſine authoritate Se-
dis Apoſtolicæ, licet jura antiqua viderentur hoc
permittere Diœceſano, ut in contrarijs. Præterea
quatenus jura antiqua non ſint correcta per dict.
cap. *Vnicum*, ex notatis per gloſ. in cap. *Conſti-*
tutionem, in ver. Prorogamus, de regular. lib. 6. tamen
ſunt declaranda, ut non procedant ubi agitur
de commutatione voluntatis, ut in caſu præſen-
ti. Hæc enim fieri non poteſt etiam in melius
ſine authoritate eccleſiæ Romanæ, ut oſtenſum
eſt ſuprà in ultimo fundamento pro hac parte. Ul-
47 terius jura antiqua intelligi poſſunt procedere in
translatione, ſeu aggregatione unius conventus
tantum, non autem multorum, vel omnium. Nam

textus

textus in d. cap. *Inter dilectos*, expreſsè loquitur de Hoſpitalariis S. Allucij, qui hoſpitale ipſum ſuppoſuerunt Hoſpitalariis S. Sepulcri, & cap. *Olim, il primo, de reſtit. ſpoliat.* itidem loquitur de Fratribus Humilitatis Domus Calventiæ, qui ſe, & ſua ſubjecerunt Fratribus Militiæ Templi, & cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælator.* de unione monaſterij Gradenſis facta monaſterio de Arcato. Ab unione autem, & ſuppreſſione unius monaſterij non licet inferre ad unionem, & ſuppreſſionem multorum, vel omnium, quia per ſuppreſſionem multorum decoloratur, ſeu deformatur tota religio, quæ per diſmembrationem ſcinditur, & enormiter læditur; & per ſuppreſſionem omnium religio ipſa ex toto extinguitur, & annihilatur: quod inferioribus non permittitur ſine authoritate Summi Pontificis, ut probatum eſt ſupra *num. 28. & ſeqq.*

Ad ſextum, nempe ad cap. *Licet, de Regular.* & cap. *Virgines, 20. q. 4.* Patet reſponſio ex dictis ſupra in primo fundamento pro hac ſententia *n. 24.*
48 *& ſeqq.* Præterea facultas, quam de jure communi habebant Moniales tranſeundi ad ſtrictiorem religionem licentia petita, licet non obtenta, juxta gloſ. in d. c. *Virgines*, & alios ſupracitatos *n. 18.* ſublata fuit per Conſtitutionem Pij V. *Decori*, ſuper clauſura Monialium: quidquid perperam ſcripſerint in contrarium Navarr. Rodrig. & Sanch. citati *eod. n. 18.* contra quos tenet Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 13. cap. 8. q. 1.* & ita ſæpius declaravit Sacr. Congregatio tam Concilij, quàm Epiſcoporum, & Regularium, quæ etiam tranſeundi licentiam non concedit, niſi adjectis conditionibus infraſcriptis, videlicet. Dummodo Superiorum primi monaſterij, & Monialium transferendarum accedat aſſenſus, & non antea ab eodem monaſterio Moniales egrediantur, quàm conſtet ſecundum paratum eſſe illas recipere, & in eo capitulariter, & per ſecreta ſuffragia recipiantur; ut dotem à cæteris Monialibus præſtari ſolitam perſolvant; ipſaque translatio conſanguineis, gravibuſq; matronis, & his deficientibus, alijs piis, honeſtiſque perſonis concomitantibus fiat, atque ab uno ad aliud monaſterium abſq; diverticulo rheda clauſa vel ſaltem earumdem Monialium oris parte velata, & ea modeſtia, qua ſponſas Chriſti decet, recta procedatur, nullibique pernoctetur, niſi hoſpitij cauſa apud honeſtas perſonas, vel ubi monaſteria Monialium reperierint, apud eaſdem Moniales, quas Ordinarij loci accedente licentia, benevolas invenerint receptrices; ac demum omnis eis ſpes ad primum monaſterium redeundi præſenti decreto penitus cenſeatur ablata. Et ita multoties vidi obſervatum. Aliquando etiam dictum fuit translationem faciendam eſſe de conſenſu proximiorum conſanguineorum, ideſt parentum, fratrum, & ſororum Monialium transferendarum, ut in caſu Januen. die 13. Julii 1607.

Ad confirmationem reſpondet ſingulariter Innocentius III. in c. *Niſi cum pridem, §. Verum, verſ. Sed dices*; ſpiritus ubi vult ſpirat ſupra eod.

49 Ad ultimum reſpondetur Conſtitutionem Urbani IV. in omnibus illis caſibus, in quibus indulget, ut Moniales tranſire poſſint ab uno ad aliud monaſterium, fuiſſe abrogatam per poſteriorem Conſtitutionem Pij V. de clauſura Monialium; & ita ſæpius fuit reſolutum, & in hoc decipitur Miranda, qui contrarium tenet; unde cùm eſſet ab Epiſcopo translata Monialis à ſuo ad aliud monaſterium, & in eo propter furorem manere non poſſet, nec Monialibus parere vellet, & conſanguinei petijſſent, ut eam domi expenſis monaſterij retinere poſſent: S. Congreg. Concilij cenſuit ſcribendum Epiſcopo, non potuiſſe eam abſque Sedis Apoſtolicæ licentia illam transferre ad aliud monaſterium ex Conſtitutione Pij V. propterea jubeat, & curet eam reduci ad ſuum monaſteriũ, & cæteris Monialibus parere, adhibitis etiam vinculis, ſi opus fuerit. Rurſus cum eſſet dubitatum an monaſterium de Xixena ſitum in loco paludoſo, propter quem aër ſit inſalubris, & periculoſæ infirmitates Moniales invadunt, comprehenderentur in prædicta Bulla Pij V. de clauſura Monialium, adeout Moniales exire nõ poſſent ad curandas iſtas infirmitates: S. Congreg. cenſuit comprehendi hoc monaſterium in Bulla Pij V. licet adjecerit hunc caſum dignum eſſe proviſione ſpeciali, ut quæ infirmitatibus illis propter aëris intemperiem præmũtur, poſſint de conſilio utriuſq; Medici, & licentia Superioris exire; & ita Sanctiſ-
50 ſimus annuit. Et aliàs cùm Monialis obtinuiſſet à Superiore regulari licentiam ab Ordinario approbatã exeundi è monaſterio cauſa curandi morbũ epidimiæ, & extra illud per ſex menſes cõmorandi, & lapſo ſex menſium termino, cum longiori ad curationem opus eſſet, petijſſet ut terminus ex diſpenſatione Apoſtolica ſibi prorogaretur. Sac. Congregatio cenſuit oratricem, ſi verè laborat morbo epidimiæ, non indigere diſpenſatione Apoſtolica, quia eſt caſus exceptus in Cõſtitutione Pij V. quod ſi infirmitas tendat ad epidimiam, ut dicitur in licentia per Superiorem Monialis conceſſa, nõ potuiſſe talem licentiam concedi, & eum qui conceſſit incidiſſe in excommunicationem.

51 Quinimo etiam facultas Epiſcopo attributa ex decreto *c. 7. ſeſſ. 25. de Regular.* fuit ſublata per eamdem Conſtitutionem, ut Gregorius XIII. declaravit. Nam cùm Generalis S. Auguſtini dubitaret an poſt Bull. Pij V. de egreſſu Monialium, liceat de monaſterio ad monaſterium Monialem transferre, ut in eo, ad quod transfertur Abbatiſſæ munere fungatur: S. Congregatio dixit referendum Sanctiſſimo, qui cenſuit Bullam corrigere decretum Concilij *c. 7. ſeſſ. 25. de Regular.* & ideò ex illo decreto non licere amplius extrahere Moniales de monaſterio pro conſtituenda Abbatiſſa in alio, niſi obtenta ſpeciali licentia à Sede Apoſtolica.

Item ex decreto Pauli V. publicato à S. Congregatione Epiſcoporum, & Regularium ſub die 22. Decembris 1617. ac intimato Procuratoribus Generalibus Ordinum, non poſſunt Moniales quacumque occaſione transferri de monaſterio ad monaſterium ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ toties quoties obtinenda, neque ratione Prioratus, vel alterius officij, quibuſcumque in contrarium non obſtantibus: ut teſtatur Caſtellin. tunc Procurator Ordinis Prædicatorum in *tract. de elect. cap. 17. num. 5.*

52 Nec prædictis adverſatur conſideratio, quod Extravag. Pij V. non ſuſtulerit facultatem Epiſcopo tributam in d. *c. 5. ſeſſ. 25. de Regul.* Siquidem illa non eſt propriè translatio, ſed potius reductio ad monaſteria intra mœnia: & propterea Concilium non utitur verbo, *transferantur*, ſed *reducantur*. Ac præterea in eo caſu ſubeſt ſpecialis ratio cur Bulla non correxerit Concilium, videlicet ne

Sanctimoniales extra mœnia malorum hominum prædæ, & alijs facinoribus ſine ulla ſæpe cuſtodia remaneant expoſitæ. Ob quam quidem publicam neceſſitatem totius monaſterij ſancta Synodus nõ permittit ſimpliciter, ſed præcipit reductionem, ſi ita videbitur expedire, ideſt ſi vigeant memorata pericula, & reductio congruè, & tutò fieri poſſit.

53 At verò tranſitus ad ſtrictiorem regulam nulli regularium præcipitur niſi propter demerita, juxta cap. *De lapſis*, 16. *q*. 6. cum res ſit magis voti, quàm præcepti ſecundum gloſ. præalleg. in cap. *Geſta*, *in ver*. *Creſcere*, 74. *diſt*. in gloſ. 2. in cap. *penult*. 32. *q*. 1. Conceſſa igitur ob neceſſitatem non debent trahi in argumentum, niſi ob eamdem, vel majorem neceſſitatem, cap. *In argumentum*, *de regul*. *iur*. *lib*. 6. Unde meritò à Sacris Congregationibus ſæpius reſponſum fuit facultatem tranſeundi ad monaſterium ſtrictioris ordinis fuiſſe Monialibus ademptam ex prædicta Pij V. Conſtitutione, ut diximus in reſponſione præcedenti.

54 In primo caſu dumtaxat Bulla Urbani IV. non corrigitur per dictam Bullam Pij V. videlicet quando ſuperveniret inevitabilis, & periculoſa neceſſitas, ſicut exuſtionis ignis (qui caſus eſt hodie exceptus in Extravag. Pij V.) & incurſus hoſtilis, & conſimilis. Quod intellige dummodo neceſſitas ſit extrema, & egrediantur ſaltem authoritate Epiſcopi, ſi ulteriorem dilationem res non patiatur; quid enim ſi monaſterium aquarum inundatione mergeretur, aut irreparabilis totius monaſterij ruina proxima immineret; expectandane eſſet licentia ab Urbe, an potius ſuccurrendum Monialibus pereuntibus? Ad hoc c. *Exgt*, *qui ſeminat*, §. *Porrò*, *de verb*. *ſignif*. *lib*. 6. ibi: [Nec ipſis Fratribus jure poli in extremæ neceſſitatis articulo ad providendum ſuſteotationi naturæ via omnibus extrema neceſſitate detentis conceſſa præcluditur, cum ab omni lege extrema neceſſitas ſit exempta.] Sed extra hunc caſum translatio Monialium ab uno ad aliud monaſterium fieri non poteſt niſi authoritate Apoſtolica. Unde magnoperè cavendum eſt à doctrina quorumdam modernorum Theologorum, qui ſcripſerunt Moniales exire poſſe à monaſterio non ſolum in tribus caſibus magni incendij, epidimiæ, & lepræ, juxta Bullam Pij V. ſed etiam dum imminet probabile periculum gravis, ac diuturni morbi, in quos Bonacc. *in tract*. *de legib*. *diſp*. 1. *q*. 1. *punct*. 1. *num*. 29. & alij noviſſimè apud Dianam *reſol*. *moral*. *lib*. 1. *tract*. 15. *reſol*. 13. Qui amplius affirmat non obſtare declarationem Sacr. Congregationis ab eo relatam, quia de illa non conſtat authenticè; quod advertendum duximus propter periculum cenſurarum, licet quod pertinet ad rem præſentem, hæc indagatio ferè inutilis videatur, quia Moniales de quibus agitur, in ſuo tranſitu non egrediuntur clauſuram, quin potius ad eam reducuntur, ſed tantummodo in eodem monaſterio mutant primævum inſtitutum, habitum, & invocationem, ſeu titulum contra legem fundationis; quod credimus fieri non poſſe ſine authoritate Romani Pontificis ex ſupradictis.

De Statu Monachorum.

Cap. Quod Dei timorem.

S V M M A R I V M.

1 Canonicus Regularis poteſt præfici Parochiali etiam ſæculari cum ſocio ſui Ordinis, ſi commodè fieri poſſit.

2 Cauſa per effectum cognoſcitur, & demonſtratur, & per exteriora de interioribus iudicatur.

3 Scire propriè quid ſit.

4 Scire aliquid per cauſas intrinſecas rei eſt perfectius ſcire, quàm per cauſas extrinſecas.

5 Canonici Regulares, & Monachi æquiparantur.

6 Monachi in quibus differant à Canonicis Regularibus, & num. ſeqq.

7 Monachus parochiali Eccleſiæ præfectus, an & quando teneatur ſecum habere ſocium ſui Ordinis.

8 Canonici Regulares quando, & à quibus inſtituti, & num. ſeq.

9 Canonicorum Regularium Religio in Proceſſionibus, & alijs actibus publicis præcedit omnes alias Religiones.

10 Præpoſiti Canonicorum Regularium an infra annum ad Sacerdotium promoveri debeant ſicut Priores Conventuales ex Conſtitutione Clementis V.

Monachorum appellatione an veniant Canonici Regulares, ibidem, & num. ſeq.

11 Argumentum à ſimili, vel ab identitate rationis non habet locum in his, quæ exorbitant à iure communi.

12 Monachi de iure communi an poſſint aſſumi ad regimen Parochialium Eccleſiarum ſine diſpenſatione.

13 Canonici Regulares hodie an poſſint præfici Parochialibus Eccleſijs ſæcularibus, & num. ſeqq.

14 Vicarius perpetuus ſæcularis deputari poteſt ab Epiſcopo in Parochialibus unitis etiam monaſterijs Canonicorum Regularium ex Concilio Tridentino, & num. ſeq.

15 Regulares ad alios ordines tranſlati etiamſi Canonici Regulares ſint ex Concilio Tridentino prohibentur inſtitui in Parochialibus Eccleſijs.

16 Canonici Regulares etiam ad tempus prohibentur aſſumi ad curam animarum ex decreto Gregorij XIII.

17 Regulares quorumcumque ordinum præfici non poſſunt curæ animarum perſonarum ſæcularium ſine diſpenſatione Apoſtolica, quæ non conceditur niſi inſtante Epiſcopo pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ.

18 Item obtinere non poſſunt præbendas in Collegiata Canonicorum Sæcularium, nec beneficia ſimplicia ſæcularia etiam ex diſpenſatione Epiſcopi.

19 Canonici Regulares de iure communi ſunt incapaces beneficiorum ſimplicium ſæcularium.

20 Commendatarius Prioratus Canonicorum Regularium, cui animarum cura perſonarum ſæcularium incumbit, an teneatur in d. Prioratu reſidere, & curam animarum per ſeipſum exercere, & num. ſeq. uſq. in fin.

21 Vicarij amovibilis deputatio arguit curam eſſe penes deputantem, ſi deputans ſit ſæcularis, ſecus ſi regularis.

22 Priores non ſunt intitulati, ſed obedientiarij, ideoque non ſunt Curati, nec ſponſi Eccleſiæ.

Prio-

Prioratus Canonicorum regularium ſunt in duplici differentia.

1 QUOD DEI TIMOREM. Canonicus Regularis poteſt præfici Eccleſiæ Parochiali etiam ſæculari, ſed debet ſocium ſui ordinis ſecum habere, ſi commodè fieri poſſit. Hoc dicit ſecundum omnes. Et poteſt dividi in tres partes. In prima exordium. In ſecunda facti narratio, & ſupplicatio. In tertia ſupplicationis admiſſio cum duplici motivo. Secunda ibi, *Sanè*, Tertia, ibi, *Licet*.

2 Nota primò ex principio litteræ cauſam per effectum declarari, & demonſtrari, & ſic per exteriora de interioribus judicari. Ad idem cap. *Ex ſtudijs de præſumpt.* Clem. *Exivi.* §. *Cupientes, verſ. Cum enim*, & ibi Card. *in 2. notab. num.* 10. *de verb. ſignificat.* l. *Lex quæ*, C. *de adminiſtr. tutor.* Unde *Matth.* 7. Ex fructibus eorum cognoſcetis eos, *cap.* 2. *de Regul. iur.* Et ut Hieronym. inquit relatus *hic* à Jo. Andr. *num.* 2. Ex pomorum dulcedine generoſi ſeminis arbor agnoſcitur. Adde Bald. in cap. *Dudum, il ſecondo, num.* 31. *ſupra de elect.* ubi ait ab effectu eſſe locum demonſtrativum, & ſufficere ad intelligentiam rei intelligere effectum, licet quis neſciat diffinire, quod pertinet ad ſolum ſapientem, & intelligentem medullam, & apicem rationis, allegat, not. in l. *Stipulatio iſta*, §. *Ibi quoque*,
3 *ff. de verbor. obligat.* Propriè tamen ſcire ſecundum Philoſophum, eſt rem per cauſam cognoſcere propter quàm res eſt, & non contingit aliter ſe habere. Eſt text. ſecundum Bart. & Bald. in l. *Pupillus, ff. de acquir. hæredit.* & in cap. *Occidit*, 23. *q.* 8.
4 Secundum Jo. Monach. *in proœm. Sexti.* Et ſcire aliquid per cauſas intrinſecas rei eſt perfectius ſcire, quàm per cauſas extrinſecas, ut per D. Thom. in 1. *ſentent. diſt.* 45. *art.* 3. *ad* 5.

5 Secundò nota in verſ. *Licet autem*, Canonicos Regulares non putari ſejunctos à Monachorum conſortio: In multis enim æquiparantur, cap. *Præſens Clericus*, 20. *q.* 3. ubi pariter expectant mercedem, cap. *Non magnopere*, & cap. *Super ſpecula, Ne Cler. vel Monach.* ubi pariter prohibentur audire leges, vel Phyſicam, cap. *Ex parte, de poſtulan.* ubi pariter prohibentur poſtulare, niſi pro utilitate eccleſiæ, vel ſui monaſterij, cap. *in ſingulis, infra eod.* ubi pariter celebrant Capitulum Provinciale. Et generaliter conveniunt in ſubſtantialibus Regulæ, ſcilicet obedientia, cap. *Cum in eccleſiis, de maior. & obed.* abdicatione proprij, ſupra in cap. *prox.* & caſtitate, cap. *Un. de voto, lib.* 6. Item in communi menſa, & dormitorio, cap. *Quoniam, de vit. & honeſt. Clericor.* Signorol. de Homod. *conſ.* 148. *In exceptione*, *in princip.* adeout propterea Hoſtien. *infr. in cap. prox. num.* 2. & 7. & poſt eum Card. *hic in* 1. *q. num.* 10. dicant Canonicos Regulares, & Monachos in omnibus æquipa-
6 rari, niſi in exceptis. Differunt autem in pluribus, & in hac Decretali habes tres differentias. Prima eſt generalis; quia Canonici Regulares regulæ inſerviunt laxiori. Secunda eſt ſpecialis, quæ ex præcedenti deducitur: Nam Monachi præfici non poſſunt Parochialibus eccleſiis ſæcularibus propter prohibitionem Concilij Lateranenſis ſecundum unum intellectum, Canonici Regulares ſecus, quia cum inſerviant laxiori Regulæ in prædicta prohibitione non includuntur, ut *hic* dicitur in verſ. *Quia tamen.* Sed de hoc dicam plenius in ſeq. quæſt.

7 Tertia eſt quam ponit hic gloſ. magna in verb. Regimen, quia Monachus Parochiali Eccleſiæ præfectus tenetur habere ſocios ſecum ſui ordinis, ut in cap. *Monachi. Supra eod.* & in cap. *fin. de Capell. Monach.* Sed Canonici Regulares ad hoc non tenentur, niſi commodè poſſint, ut hic dicitur. In hoc tamen gloſ. in Clem. 1. §. *Ad hæc*, *in ver. Ad clauſtrum*, *hoc tit.* dicit jura quæ tractant de Monachis ne ſoli maneant in Capellis, de clauſtralibus intelligi, ut patet ibi, & in d. cap. *fin. de Capell. Monachor.* Si ergo Monachus eſt perpetuò inſtitutus ad curam populi, & ſic nihil habet commune cum monaſterio, cap. *Ne pro cuiuslibet*, 16. *q.* 1. ſocium non tenet, & ſubdit ita ſervari de facto, nec rationem occurrere, quare Abbas talem Monachum ſuo clauſtrali Monacho ſociare debeat. Sed obedientiarius qui clauſtralis eſt, & ſolo nutu Abbatis revocatur ad clauſtrum, non debet eſſe ſolus, ut cum ſocio aliqualem ſtabilitatem clauſtri ſervet. Et idem dicit de Regulari Canonico. Quam gloſſæ diſtinctionem ſequuntur ibi Jo. Andr. *num.* 17. Card. *num.* 1. *in* 4. *oppoſit.* Anchar. *num.* 32. *quæſt.* 26. & Abb. *ſupra*, in cap. *Mo-*
8 *nachi*, *num.* 3. & ibi dixi in 3. *notab.* Quarta differentia eſt quia Monachi fundatores, & inſtitutores habent Benedictum, & Baſilium, quorum Regulam profitentur, ut in cap. *Perniciosam*, 18. *qu.* 2. Cardin. *hic num.* 4. *in* 7. *notab.* Sed Canonici Regulares fuerunt ab initio naſcentis eccleſiæ ut patet ex Conſtitutione Benedicti XII. quæ incipit, *Ad Decorem Eccleſiæ*, edita idibus Maij, Pontificatus anno quinto, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 196. ubi legitur Religionem Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini à Chriſti Religioſis diſcipulis in primitiva Eccleſia ſacris inſtitutionibus ſtabilitam. Eos enim Alexandriæ S. Marcus inſtituit, ut per Colleg. Paduan. *conſ.* 2. quod habetur poſt Conſil. Cardin. Zabarell. *num.* 13. 14. & *ſeq.* Et Caccialup. *conſ.* 4. poſt Conſilium ejuſdem
9 Cardinalis, *num.* 5. & *ſeq.* Et propterea in proceſſionibus, & aliis publicis actibus hæc Religio præcedit omnes alias Religiones, & primum locum obtinet immediatè poſt Clerum ſæcularem, ut declaravit Pius V. in Conſtitutione *cum ex ordinum* 1570. 10. Cal. Januar. In Bullar. *tom.* 2. *pag.* 324. In hæc verba: [Univerſi Canonici Regulares Ordinis S. Auguſtini Congregationis Lateranenſis, qui ab Apoſtolis originem traxerunt, quique ab eodem S. Auguſtino eorum Reformatorum, iterum per reformationis viam mundo geniti, meritò prætendere poſſunt ſe omnes alias perſonas eccleſiaſticas tam ſæculares, quàm Regulares in proceſſionibus, & aliis actibus publicis præcedere debere. Cum tamen non liceat membra à Capite ſeparare, &c. Canonicos prædictos ſtatim ipſum Clerum ſæcularem non exemptum ſubſequi, dum ipſi ſubſequendo præcedant; dum verò præcedendo præcedunt, illum, immediatè ſequi debere declaramus.] Et eodem modo cum controverſia ſuper præcedentia inter prædictos Canonicos, & Congregationem Caſſinenſem diu ventilata fuiſſet, & in Concilio Tridentino renovata; Cumque tres Cardinales à Pio IV. deputati retuliſſent ſe comperiſſe ex pluribus litteris Apoſtolicis, diverſiſque aliis documentis, rationibus, & probationibus ipſos Canonicos fuiſſe, & eſſe de illis Clericis à S. Auguſtino, quinimmo à Sanctis Apoſtolis inſtitutis; idem Pius IV. ipſis Canoni-

nonicis præcedentiam adjudicavit in Conſtitutione Sedis Apoſtolicæ, 18. Februarij 1564. in Bullar. *tom. 2. pag.* 106. licet Caccialup. *d. conſ.* 4. *num.* 2. dicet, eos fuiſſe inſtitotos tempore Beati Auguſtini, & ortum habuiſſe à Nazaræis, quibus committebantur Sancta Sanctorum, allegans Jo. de Deo in ſuo opuſculo de diſpenſat. & addens ſub dubio aliquos ab eo relatos *num.* 39. teoere originem duxiſſe à Ruffo, ſeu Ivone apud Fraocos tempore Ludovici Imperatoris, & in Italia prope Mediolanum ex præcepto Alexandri, & *num.* 50. appellatam fuiſſe Congregatiooem Friſonariam, ſeu Friſonem: & pleniùs *in fin. conſ. num.* 59. ubi de multiplici eorum origine.

10 Regulariter tamen, ut prædiximus, Monachi, & Canooici Regulares eodem jure cenſentur. Unde quamvis Feder. de Sen. *conſ.* 25. *Caſus talis eſt.* Quidam fuit promotus; conſuluerit Conſtitutionem Clementis V. in Clem. 1. §. *Cæterum, de ſtat. Monach.* qua ſtatuitur ut Priores Conventuales infra annum ad Sacerdotium promoveri debeant, non habere locum in Præpoſitis Canonicorum Regularium, cum de ipſis non loquatur, ſed de Monachis. Et pro hac parte plurimũ ſtringat hæc decretalis, ubi põderatur ideirco Canonicos Regulares non comprehendi io prohibitione Concilij Lateranen. quia in illa de Canonicis Regularibus, qui regulæ inſerviunt laxiori, ſpecialiter nõ cavetur: tamen ejus conſilium refellit Petros de Tuderto, cujus dictum habetur inſertum poſt idem conſilium Federici, eo quod licet Conſtitutio illa loquatur de Monachis; tamen idem intelligendum in Canonicis Regularibus, cum idem jus regulariter ſit in utriſque; & allegat text. *hic*, & cap. *Dictum*, 81. *diſt.* Nec obſtat ſecundum eum, quòd Conſtitutio, quæ loquitur de aliquo Ordine Mendicantium, non porrigatur ad alium ordinem, in qoo non ſit eadem ratio, ut notatur in c. *Conſtitutionem, de Regular. lib.* 6. Quia illud intelligitur quando expreſsè de aliquo ordine loquitur, cujos appellatione alij ordines non veniunt; Secus ubi generaliter loquitur de Monachis, quia tunc omoes veoiunt etiam Canonici Regolares, cum ipſorum Monachorum appellatione prædicti Canooici contineantur, ut in juribus præalleg. Et ejuſdem opinionis fuit Lap. Abb. ad conſultationem Feder. *in* 8. *reſponſ.* data Federico in conſilio ejuſdem Federici 88. Verum hæc reſponſio Petri de Tuderto non placuit Federico, quia dicta Conſtitotio ſolum habet locum in Monachis nigris; unde ibi dicit, ordinis, ſeu religionis hujuſmodi. Et quamvis jura generaliter loquentia de Monachis ut religioſis habeant locum in Canonicis Regularibus, tamen jura generaliter prodita circa Monachos nigros in Canonicis Regularibus locum non habent: & argumentum à ſimili, vel ab identitate rationis non habet locum in
11 his, qoæ exorbitant à jure cõmuni. Ad hoc gloſ. notab. in d. c. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, de Regular. lib.* 6. gloſ. in c. *Quæ à iure de regul. iur. eod. lib.* & Barthol. in Extravag. *Qui ſint rebelles*, §. *Tranſit, num.* 3. Et in hoc tandem reſidet Feder. cujus conſilio etiam ſe ſubſcripſit Jo. Andr.

12 Tertiò nota ex illis verbis. [Et per antiquos Canones etiam Monachi poſſunt ad Eccleſiarum parochialium regimen in Presbyteros ordinari.] Monachos de jure communi aſſumi poſſe ad regimen parochialium Eccleſiarum. Et ſigna caſum, in quo poſſunt aſſumi, ſcilicet propter officium prædicandi, quod io multis eſt privilegiatum, & ſpecialiter in hoc, ſecundum Hoſt. *hic, num.* 8. Et *in ſumm. hoc tit.* §. *Vtrum populum*, qui allegat ad hoc c. 1. & 2. 58. *diſt.* & c. *Quorundam*, 74. *diſt.* Item tenent Jo. Andr. & Paul. in Clem. 1. *in gloſ. in ver. Sæculare, de elect.* Cæterum in hoc maxima eſt inter Doctores varietas opioionum, qoas recenſet Anton. de Butr. in c. *Monachi, num.* 16. *ſupra eod.* & Rota, *deciſ.* 262. incipien. *In religioſo, aliàs* 5. *de iurepatr. in novis*, videtur reſidere in hac ſententia ut in Monacho aſſumendo ad curam animarum hodie ſicut olim neceſſaria ſit diſpenſatio, & fortè Papalis propter celebre Concilium Lateranenſe in d. c. *Monachi*, contra quod Epiſcopi diſpenſare non poſſunt. Cõmuniter tamen tenetur Monachum de jure ex cauſa utilitatis de Abbatis conſenſu ab Epiſcopo promoveri poſſe ad parochialem Eccleſiam ſine diſpenſatione, dummodo cum eò habitet alius ſaltem Mooachus, ut hic per gloſ. *in ver. Regimen*, Hoſt. *num.* 8. poſt Hug. Bertraod. & Goffred. quos citat Jo. Andr. *num.* 14. Henrich. Boich. *num.* 15. Butr. *num.* 11. Cardin. *num.* 11. *quæſt.* 2. Anchar. *num.* 6. & 11. Joan. de Anan. *num.* 6. 8. & 9. Feder. de Sen. *conſ.* 136. *Factum tale eſt, per tot.* Roch. de Curte *de iurepatr. in ver. Honorificum, quæſt.* 4. *num.* 8. Lambert. *eod. tract. lib.* 2. *par.* 1. *q.* 7. *art.* 19. *à num.* 13. & de communi opinione teſtatur Abb. *hic num.* 7. Quod tamen intellige ſi parochiales ſint à monaſterio diſtinctæ; ſecus ſi cura iocumbat ipſi monaſterio, quia tunc Monachus nullo modo præfici poteſt curæ animarum perſonarum ſæcularium ſed cura ipſa exerceri debet per Presbyterum ſæcularem, ut eſt textus in cap. 1. & ibi ſcripſi pleniſſimè, *infra de Capell. Monachor.* Verum an hæc procedant poſt Concilium Tridentioum dicam in proxima quæſtione.

13 QUÆRO, Ao hodie ſit locus diſpoſitioni hujus Decretalis, adeout Canonici Regulares præfici poſſint parochialibus Eccleſiis etiam ſæcularibus cum ſcio ſui ordinis, ſi cõmodè fieri poſſit.

14 Congregatio Lateranenſis Canonicorum Regularium propoſuit olim S. Congregationi Concilij ſe in civitate Cremonæ habere monaſterium S. Petri de Pado, cui unitæ ſunt plures parochiales, ex quarum fructibus alitur magna familia tam Sacerdotum, quàm clericorom juvenum, qui velut in ſeminario quodam bonas litteras edocentur. Inſuper novam à fundamentis ædificat Eccleſiam magno ſumptu. Solvit etiam per plures taxas ſibi à Congregatione impoſitas, quarum ſumma excedit ducatorum mille. His non obſtantibus Cardinalis Borromæus in viſitatione d. civitatis decrevit Vicarium perpetuom in una dictarum Eccleſiarum pro ſæculari Presbytero, amoto Parocho regulari, quod tendit in maximum monaſterij damnum, quando longè minori expenſa vivunt regulares in dictis parochialibus. Unde non poterunt poſtea, ſi Vicarij ſæculares erunt, tot onera perferre. Et propterea S. Congregationem adierunt pro remedio dicentes de jure communi licere obtinere beneficia ſæcularia Curatæ Canonicis Regularibus abſque diſpenſatione Papæ, vel Epiſcopi, nec licere Epiſcopo amovere eorum Vicarios Regulares ab ipſis in dictis parochialibus deputatos, quæ eis ſunt pleno jure
15 etiam quoad ſpiritualia ſubjectæ. Die 27. Octob. 1575. Congregatio publica cenſuit dicendum patibus

tibus ut informent Sacram Congregationem, ut videatur de jure: quia jure veteri Canonici Regulares ſunt capaces parochialium ſæcularium, c. *Quod Dei timorem*, & ibi gloſ. *in ver. Regimen, de ſtatu Monach*. Et Concilium non prohibuit quin Canonici Regulares poſſint uti hoc jure veteri, & habere parochiales, niſi quando tranſlati, *c. 11. ſeſſ. 14*. Sed videtur obſtare *cap. 7. ſeſſ. 7.* quando agitur de unitis, quia vult provideri curæ earum per Vicarios ab Epiſcopo deputandos. Et ita Congregatio intellexerat tempore Pij V. Item Pius V. *in Bulla 47.* indulſerat omnibus regularibus nominationem Vicarij perpetui cum approbatione Epiſcopi; & Mendicantibus, & Canonicis Regularibus indulſit ut in unitis poſſent nominare ex ſe ipſis non Vicarios perpetuos, ſed amovibiles; & Regulares Monachi idem poſſunt; ſed nominent unum ex ijs Vicarium amovibilem approbatum prius ab Epiſcopo cum alijs quatuos Monachis. Sed Bulla Pij V. redacta eſt ad terminos Concilij; unde ſi jure non poſſunt, agendum cum Sanctiſſimo pro gratia, exemplo Pij V. Deinde eadem Congregatio generalis cenſuit referendum Sanctiſſimo Canonicos Regulares jure veteri eſſe capaces Eccleſiarum parochialium, d. c. *Quod Dei timorem*, & à Concilio id non caveri, niſi quando tranſlati, d. *cap. 11. ſeſſ. 14.* Tamen obſtare quod in unitis quando eriguntur Vicariæ perpetuæ eſt in arbitrio Epiſcopi apponere eos, vel alios. Item Pius V. indulſit, ut poſſent Canonici Regulares, & Mendicantes nominare unum ex ſuis, qui prævio examine eſſet Vicarius amovibilis nutu Superiorum. Sed hæc Bulla Pij V. redacta eſt ad terminos Concilij: tamen pro eis facit jus vetus.

Die 2. Decembris 1575. Sanctitas ſua audita relatione, viſa eſt ſentire Concilium, *cap. 7. ſeſſ. 7.* non ita clarè dare arbitrium Ordinario ponendi quos velit Vicarios perpetuos, etiam ad excluſionem regularium, qui aliàs idonei eſſent. Tamen poſtea inclinabat in ſententiam illam ut Ordinarius haberet & hoc arbitrium, ut aliàs Congregatio ſenſerat. Et licet Bulla Pij V. aliud ſtatuerit; tamen quia eſt redacta ad terminos Concilij videbatur perſiſtere in iſta reductione. Nihilominus cùm audiviſſet regulares perpeti multa damna ex impenſis faciendis in ſæcularibus Vicarijs, mandavit ut ſi monaſterium non erat valdè pingue, ſcriberentur litteræ ad Cardinalem S. Praxedis, viſum eſſe Sanctiſſimo ut ſi ea regularibus inveniatur aliquis idoneus ad hanc curam exercendam, eum aſſumat potius, quàm ſæcularem, & Vicarium amovibilem conſtituat arbitrio Superiorum ſuorum. Id tamen non per viam Conſtitutionis generalis, ſed per ſpecialem proviſionem

16 in hoc caſu, & per privatas litteras. Poſtea verò generaliter fuit quæſitum an Canonici Regulares de licentia ſui Generalis poſſint aſſumere curam animarum tam ad tempus, quàm perpetuò. Die 8. Julij 1581. Sanctiſſimus D. N. Gregorius XIII. noluit licere iſtis regularibus etiam de licentia ſui Generalis abſque permiſſu Summi Pontificis aſſumere curam etiam ad tempus, multoque minus beneficium Curatum in titulum; ita reperi adnotatum in libris publicis S. Congregationis, *cap. 18. ſeſſ. 24. pag. 999*, Et ſubinde cum Canonici Regulares Lateranenſes peterent, ut ſibi liceret cum licentia ſui Generalis obtinere beneficia curata in titulum, vel ad tempus, & res à Congregatione delata eſſet ad Sanctiſſimum, Sanctitas ſua abnuit.

17 Ex his patet Canonicos Regulares hac decretali non obſtante hodie aſſumi non poſſe ad regimen parochialium Eccleſiarum abſque diſpenſatione Romani Pontificis.

Unde infertur primò ut multo minus aſſumi poſſint ad curam animarum perſonarum ſæcularium regulares aliorum ordinum; nam in Canonicis Regularibus ex multorum ſententia ſpeciale erat ut poſſent præfici parochialibus ſæcularibus, quia regulæ inſerviunt laxiori; & propterea non comprehendebantur in prohibitione Concilij Lateranenſis, ut hic deciditur. Quare ſi Canonicis Regularibus non licet amplius obtinere parochiales in titulum, vel ad tempus propter Decretum Gregorij XIII. longè minus id licebit alijs regularibus ſtrictiorum ordinum. Hinc cùm fuerit quæſitum, An regularis poſſit præfici curæ animarum ab Epiſcopo ſine diſpenſatione Apoſtolica: Sacr. Congregatio Concilij cenſuit non poſſe, niſi accedente diſpenſatione, quæ non videtur concedenda, niſi inſtante Epiſcopo pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ. Et aliàs conſulta an Eccleſiæ parochiali ex neceſſitate, nempè ob penuriam Sacerdotum, regularis perpetuò poſſit præfici: reſpondit permitti poſſe; ita ut deducto victu, quod reliquum fuerit redituum in utilitatem Eccleſiæ, & pauperum convertatur. Ob id autem neceſſariam eſſe hodie diſpenſationem cōtra opinionem antiquorum Doctorum, quod ita de ſtylo ſervari conſuevit. Quod ſi magis placuerit Sanctiſſimo poſſe quod petitur ad tempus concedi, quoad ſcilicet Epiſcopus providerit de Clerico ſæculari: nihil tamen concedendum, niſi inſtante Epiſcopo pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ.

18 Infertur ſecundò ut regulares multo minus obtinere poſſint beneficia ſæcularia non curata, puta Canonicatum in Collegiata Eccleſia ſæculari, aut beneficium ſimplex: Id enim etiam jure veteri prohibitum erat, ut eſt expreſſum in c. *Super es, de Regular.* ibi, nec amplius in Eccleſiis ſæcularibus debent aſſumi, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur, & in cap. *Placuit, 16. quæſt. 1.* ibi, nec ad Eccleſias ſæculares tranſire. Et de præbenda in Eccleſia Collegiata Canonicorum ſæcularium tenent Hoſtien. *in ſumma hoc tit. §. Vtrum populum*, Jo. Calder. *hic*, & poſt eum Cardin. *in 5. quæſt. num.* 14. *verſ. Si autem aſſumitur ad Canoniam*, quia homines diſparis profeſſionis non debent ſimul in eiſdem Eccleſiis ſociari, c. *In nova*, 16. *q.* 7. Ad hoc Clem. 1. *de elect.* Neque obſtat c. *Quorumdam*, 74. *diſt.* quia Eccleſia Siracuſana, ad quam tranſivit, ibi Monachus, erat etiam Monachorum, ut ibi notatur. Neque hoc caſu valet Epiſcopi diſpenſatio ſecundum Cardinalem. Et de Eccleſia non Collegiata, ſeu beneficio ſimplici tradit Feder. de Sen. *conſ. 136. Factum tale eſt, ſub num. 3. verſ. Sed fortius obſtat*, Jo. Calder. & Cardin. *ubi ſupra.* Et ita ſecundum Cardinalem intelliguntur textus in c. *Si cupis*, & c. *Alia, cum duobus ſeqq.* 16. *q.* 1. & probatur in d. c. *Super eo, de Regular.* & in Clem. 1. ibi, *Clericis ſæcularibus*, ſecundum Jo. Andr. & Paul. *de ſupplen. neglig. Prælat.* & in hac Decretali à contrario ſenſu. Ceſſat enim in his beneficijs ratio curæ animarum, propter quam regulares jure veteri poterant ad Eccleſias

ſæculares aſſumi, ſecundum Cardin. Item promotus ad ſimplex remanet Monacbus clauſtralis; & ſic alteratur ſtatus beneficij, quod fieri non debet, c.1.§. *Ad hoc, cum ſua gloſſa ſupra eod.* ut per Fe-
19 der. de Scnd. *conſ.136. ad finem.* Et ita etiam in Canonico Regulari aliàs reſpondit Gregor. XIII. nam cum dubitaretur an Canonicus Regularis eſſet capax beneficij ſimplicis: Sac. Congregatio dixit videri incapacem, quia cap. *Quod Dei timorem*, loquitur de parochiali, agendum tamen cum Sanctiſſimo. Die 23. Julij 1578. Sanctitas Sua dixit, licet Tridentin. Concilium non prohibuiſſet regulares obtinere ſæculare beneficium, & Concilium Lateranenſe ſub Leone ad concordata tantùm reſtringeretur; tamen jus comune obſtare, quod noñiſi in parochialibus diſpenſat, d.c. *Quod Dei timorem*. Hic autem agitur de ſimplici.

20 Ex facto quæſitum eſt, An Clemens obtinena in Comendam Prioratum S. Joannis Ordinis S. Auguſtini Canonicorum Regularium Aquen. diœceſis, cui animarum cura perſonarum ſæcularium incumbit, teneatur in dicto Prioratu reſidere, & curam animarum per ſeipſum exercere.

Jam S. Congregatio Concilij declaravit Commendatarios non teneri reſidere, ſi animarum cura Sacramentalis ſoli conventui incumbat, non autem perſonæ Commendatarij: quam declarationem ad ſe relatam approbavit Gregor. XIII. ut ſcripſi latè in c.1. *inf. de Capell. Monach.* In Comendis autem Ordinis S. Baſilij, vel S. Benedicti cura indiſtinctè dicitur incumbere monaſterijs, quia Monachi in eis degentes in Congregatione prohibentur curam populi exercere, ut eſt textus in d.c.1. & ibi notant Butr. Abb. & communiter Doctores. Valet enim argumentum, Monachi ſunt incapaces curæ: ergo cura ipſis non incumbit, ſed conventui, ut hoc notat Abb. *n. 5.* Mandoſ. *conſ. 20. n. 9.* Rota *in recen. deciſ. 153. n. 2. in. fin. par. 2.* Atque ita cùm cura animarum ante comendam non incumberet Abbati titulari, nec poſtea dicenda eſt incumbere Comendatario, qui in locum Abbatis eſt ſubrogatus, cum commenda non mutet ſtatum beneficij, Gemin. *conſ. 8. n. 8. verſ. Quia non eſt neceſſe*, Sarnen. *in reg. de infirm. q. 13.* & ſæpius decidit Rota. Ideoque in commendis dictorum Ordinum multoties reſpondit S. Congreg. Comendatarios non teneri reſidere, ſed curam eſſe per Presbyteros ſæculares exercendam.

Verum hoc argumentum non procedit in Canonicis Regularibus, cujus ordinis eſt Prioratus, de quo agitur, quia ipſi de jure præfici poſſunt Eccleſijs parochialibus, ut eſt caſus in hoc cap. ubi decretum Lateranen. Concilij, quo Monachi prohibentur præfici parochialibus eccleſiis declaratur non habere locum in Canonicis Regularibus, qui quamvis à Sanctorum Monachorum conſortio non putentur ſejuncti, regulæ tamen inſerviunt laxiori. Unde hoc caſu opus eſt, ut Commendatarius probet curam eſſe penes conventum ex aliquo alio capite; nam cùm non adſit in Canonicis Regularibus incapacitas, quæ arguat curam eſſe penes conventum, non penes ipſos; probatio ex hoc capite non relevat, cum non concludat perneceſſe, cap. In præſentia, & ibi Dec. *in 13. notab. ſupra de probat.* Rota *deciſ. 160. n. 8. & deciſ. 226. n. 2. part. 1. recent.* Greg. XV. *deciſ. 162. n. 9.*

21 Quamobrem Comendatarius ad probandum animarum curam ante commendam non incubuiſſe Priori, & Canonicis, ſed Conventui, adducit privilegium Sixti IV. & Julij II. quibus indulgetur, ut Congregatio Canonicorum Lateranenſium, ſeu illius Canonici per ſe, aut per Presbyteros ſæculares, vel regulares ad ipſorum nutus deputandos, & amovibiles animarum curam parochianorum eccleſiarum parochialium hujuſmodi exercere poſſint, & valeant. Ex hoc autem quod Prior poſſit curam per alium exercere, rectè infertur ut Prior non ſit Curatus, ut in terminis de Priore regulari tradit Card. in Clem. *Ne in agro, §. Cæterum, in ſecunda oppoſit.* poſt Paul. *ibi, de ſtatu Monach.* per textum in cap. *Super eo, de præben. lib. 6.*

Et quamvis aliàs deputatio Vicarij amovibilis arguat curam eſſe penes deputantem, ut jam cenſuit, S. Congregatio, & eſt *deciſ.* Biſignetti 21. *n.* 2. *de præben.* tamen hoc procedit in Presbyteris ſæcularibus, non autem in regularibus. Deputatio enim Vicarij amovibilis potius arguit curam eſſe penes Eccleſiam, & Conventum, ut per Cardin. *loco cit.* & ſatis conſtat ex decreto Trident. Concilij *cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular.*

22 Deinde hoc probat Commendatarius, quia Priores olim non erant perpetui, neque intitulati in hujuſmodi Prioratibus, ſed potius obedientiarij, & clauſtrales juxta dictam Clem. *Ne in agro*: ergo nō erant Curati, aut ſponſi Eccleſiæ; etenim ad hoc requiritur, ut ſint perpetui, ut notat gloſ. in Clem. *Dudum, §. Statuimus, in ver. Impendant, de ſepultur.* & ibi in Cardin. *in §. Ac deinde, nu. 9.* Vitalin. *in §. Verum, num. 3.* Mandoſ. *in reg. 20. q. 2. num.* 4. & alij relati à Gonzal. *ad regulam de menſibus in gloſ. 6. num. 40. 36. 42. 95. & 97.*

23 Unde cum cura penes illorum perſonas non eſſet, neque penes vicarios amovibiles, neceſſariò ſequitur ut eſſet penes eccleſiam, vel conventum: quo caſu intrat declaratio S. Congregationis relata ſuperius, ut Commendatarius reſidere non teneatur, cum cura perſonæ ipſius non incumbat.

Cæterum adhuc ſupereſt difficultas, quia in dicta religione Prioratus ſunt in duplici differentia; quidam ſunt Conventuales; & in his cura poteſt etiam per alios exerceri, juxta indultum Sixti IV. & Julij II. & locum habent omnia ſupradicta.

Quidam verò ſunt Prioratus nuncupati; & hi conferuntur in titulum Canonicis Regularibus, qui tenentur reſidere, & curam per ſeipſos exercere ad præſcriptum hujus decretalis. Orator autem nondum docuit ſuum Prioratum eſſe Conventualem, niſi ex conjectura, quod centum abhinc añis illius Prior acceſſit ad Capitulum generale. Sed ubi concludenter probaſſet hanc Conventualitatem, poſſet reſponderi, eum non teneri in Prioratu reſidere, quamvis habeat curam perſonarum ſæcularium, ſed curam ipſam eſſe exercendam per Presbyterum ſæcularem ab Ordinario approbandum.

De Statu Monachorum.

Cap. Cùm ad monaſterium.

SVMMARIVM.

1 Monachi uti non debent lineis camiſiis, quibus tamen uti poſſunt Canonici Regulares.

2 Canonici Regulares veſcuntur carnibus, Monachi ſecus, niſi in caſibus, ut num. 20.

3 Regularis non poteſt aliquid etiam minimum poſſidere tanquam proprium, ſed totum debet incontinenti reſignare Prælato ſuo, alioquin mortaliter peccat, & num. ſeqq. uſque ad num. 12.

4 Verba in virtute Sanctæ obedientiæ, ſunt præceptiva, & de neceſſitate ſalutis.

5 Verba ſub obteſtatione divini iudicij oſtendunt tranſgreſſorem eſſe reum culpæ lethalis.

6 Voti obſervantia eſt de iure divino, & eius tranſgreſſio ſemper eſt mortalis.

7 Regularis deprehenſus in vita aliquam proprietatem habere, canonica monitione præmiſſa, expellitur à monaſterio, & in aliud arctius detruditur, & ab altaris miniſterio removetur.

8 Regularis deprehenſus in morte habere proprietatem, debet cum ipſa ſubterrari extra monaſterium in ſterquilinio in ſignum perditionis, & n. 12.

Nec pro ipſo orandum, num. 10.

9 Monachus proprietarius in Aegypto ſubterratus fuit in ſterquilinio cum verbis, Pecunia tua, &c.

11 Regularis, qui in mortis articulo non reſignavit propriū, non debet in Cœmeterio ſepeliri, & de facto ſepultus exhumari debet, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt.

12 Religioſi proprietas non debet tota cum ipſo ſubterrari, ſed aliqua pars illius.

13 Sed inventa in vita debet converti in utilitatem Eccleſiæ.

14 Regularis non debet munus licet minimum ſibi oblatum accipere, ſed illud rectà eſt deferendum ad manus Superioris.

15 Et hodie debet incorporari, & confundi cum reliquis bonis monaſterij.

16 Si Regulari legetur fundus, ita ut habeat uſumfructum, poterit illum habere ſecundum opinionem Vincentij.

Contrarium.

18 Abbas poteſt ſuper regula diſpenſare quantum ad eſum carnium, & in alijs caſibus hic expreſſis.

19 Sed contra.

20 Monachi debiles, & infirmi, & qui minutione, vel medicina indigent, poſſunt veſci carnibus in infirmitorio tantum.

21 Sanguinem minuens die 13. Februarij non morietur illo anno ex febrili diſtemperantia.

22 Et quid poſt Kalendarium Gregorianum.

23 Priores an poſſint amoveri ad nutum Abbatis ſine ulla cauſa, & num. ſeqq. uſque ad num. 43.

Quid in Prioribus conventualibus Canonicè electis, & confirmatis, num. 24.

Et quid in prioribus minoribus, ſeu manualibus, nu. 26. & ſeqq. uſque ad num. 43.

24 Priores electi, & confirmati de iure ſunt perpetui, nec amoveri poſſunt, niſi ex cauſa, & iuris ordine ſervato.

25 Sufficiunt tamen leviores cauſæ.

27 Obedientia idest Prioratus, vel officium certum haben adminiſtrationem.

28 Priores manuales non confirmantur, ſed ſunt ad nutum Abbatis amovibiles.

29 Officium nullum præter Abbatis in monaſterio eſt perpetuum.

30 Beneficia Regularium ex ſui natura ſunt manualia.

31 Priores manuales an poſſint per Abbatem amoveri ſine ulla cauſa, & num. ſeqq. uſq. ad num. 43.

32 Monachus ſi ex malitia removeatur à loco, quem Abbas ei deputavit, poteſt officium Superioris implorare.

33 Præpoſitus, qui eſt ſecundus poſt Abbatem poteſt ab eo removeri, ſi quater admonitus ſe non emendaverit.

34 Liberè, ideſt ſine cauſa, & pro libito voluntatis.

35 Monachus ſpoliatus officio, vel beneficio manuali ſine iuſta cauſa non poteſt agere interdicto recuperandæ contra ſpoliatorem.

36 Monachi ſunt obedientiarij.

37 Prior manualis poteſt amoveri ſine cauſa etiamſi Abbas nunquam uſus fuerit tali facultate.

Conſuetudo in actibus merè facultativis non inducitur per non uſum ibidem.

38 Vicarij temporales in eccleſia curata, & ſeculari poſſunt ſine cauſa amoveri.

39 Vicarij amovibiles à Capitulo deputati pro exercitio curæ, & ab Ordinario approbati poſſunt amoveri à Capitulo ad nutum Capituli, non autem ab Ordinario, niſi ex legitima cauſa.

40 Prior manualis ſi per Abbatem amoveatur ex malitia, apud Superiorem Abbatis poteſt querelam deponere, & ſuperior debet eum audire.

41 Et amotio cenſetur facta ex malitia, ſi ſubſit præſumptio alicuius odij.

42 Odium, ſeu malevolentia in dubio non præſumitur.

43 Papa an poſſit diſpenſare cum Monacho, ut habeat proprium, vel uxorem ducat, latè diſcutitur, ut nu. ſeqq. uſque in fin.

44 Caſtitatis cuſtodia, & abdicatio proprietatis ſunt eſſentialiter annexa regulæ Monachali, & num. 49. & 58.

45 Papa in multis præter articulos fidei diſpenſare non poteſt.

46 Papa diſpenſare non poteſt in voto ſolemni continentiæ etiam propter multitudinis bonum ſecundum opinionem, D. Thomæ.

Contrarium, num. 56. & num. 61.

47 Sanctificatum ſemel Domino non poteſt per Eccleſiæ authoritatem in alios uſus commutari.

Declaratur, num. 71. & 73.

48 Voti ſolemnitas conſiſtit in quadam conſervatione, ſeu benedictione voventis.

49 Papa diſpenſat in voto continentiæ, ſolemnizat per ſuſceptionem ſacri Ordinis.

50 Periculis humanis obviandum eſt per res humanas.

51 Profeſſi ſunt mortui mundo, nec ſunt vocandi ad vitam humanam occaſione cuiuſcunque eventus.

Contrarium, num. 61.

52 Matthæus Apoſtolus dicitur noluiſſe diſpenſare cum Iphigenia moniali, ut nubere poſſet Regi propter bonum fidei.

Sed vide, num. 76.

53 Votum eſt de iure naturali, in quo non cadit diſpenſatio.

Declaratur, num. 74. & 75.

Papa

54 *Papa de poteſtate abſoluta poteſt mutare ſubſtantiam rei, & de eo, quod nihil eſt, aliquid facere.*

55 *Deus quo ſenſu intelligatur non poſſe ſuſcitare virginem poſt ruinam.*

56 *Papa ex magna cauſa poteſt diſpenſare cum Monacho ſuper voto continentiæ, & paupertatis.*

Sed ſine hujuſmodi cauſa non poteſt, num. 78. Et quæ ſit magna cauſa. num. 61. 62. & 64.

57 *Caſtitas, & paupertas ſunt annexa regula Monachali de iure poſitivo.*

58 *Monachus nihil aliud eſt quam ſolitarius, & triſtis.*

59 *Regula omnis Religionis à Romani Pontificis authoritate vires ſumit.*

60 *Papa ſicut Religionis ſubſtantiam approbat, ſic & ipſam tollere poteſt.*

63 *In voto ſemper intelligitur excepta voluntas Dei, & authoritas Papæ.*

65 *Voto non poteſt quis ſe deobligare ab eo, in quo alteri tenetur.*

66 *Papa pluries diſpenſavit cum Regularibus etiam Sacerdotibus, & Epiſcopis, ut poſſent contrahere matrimonium, ut in exemplis hic poſitis.*

67 *Papa non poteſt facere, ut Monachus habeat uxorem, vel proprium quamdiu Monachus eſt. Sed bene poteſt ex magna cauſa facere de Monacho non Monachum, & num. 68. & 70.*

68 *Religioſus perſeverans Religioſus, inhabilis eſt ad matrimonium non ex ſtatuto, ſed ex natura.*

69 *Imperator Federicus natus eſt ex matre Conſtantia quinquagenaria, quæ fuerat monialis.*

70 *Navarri diſtinctio quod Papa diſpenſare poſſit, ut Monachus uxorem ducat, non autem ut habeat proprium, refellitur.*

71 *Conſecratio Sacramentalis per nullum eccleſiæ Prælatum poteſt auferri: ſecus in alijs conſecrationibus, quæ ſunt de iure poſitivo.*

72 *Conſecratio ſeu benedictio, in qua conſiſtit ſolemnitas, non eſt Sacramentalis, ſed ex ſtatuto eccleſiæ.*

73 *Sacra transferri poſſunt ad alios uſus in articulo neceſſitatis.*

74 *Eccleſia cum diſpenſat in voto, non diſpenſat in præcepto iuris naturalis, ſed determinat id, quod cadebat ſub obligatione deliberationis humanæ.*

75 *Diſpenſare non eſt legem tollere, ſed ordinare ex cauſa, ne liget eo caſu, quo diſpenſatur.*

77 *Abdiæ Babylonio, & eius libro quæ fides ſit adhibenda.*

78 *Papa diſpenſare poteſt contra ius poſitivum etiam ſine ulla cauſa.*

79 *Ius deſtruere is poteſt, qui poteſt condere.*

80 *Diſpenſatio in his, quæ ſunt contra votum tacitum vel expreſſum, & in alijs, quæ ſunt contra Evangelium, non prodeſt niſi ex cauſa fiat, & peccat diſpenſans, & is cum quo diſpenſatur.*

81 *Diſpenſatio Papæ, ut Monachus habeat proprium nunquam valet niſi magna cauſa, & vera ſubſit.*

82 *Secus in diſpenſatione, ut matrimonium contrahat quia tenet, ſi credat bonam diſpenſationem, licet peccet exigendo debitum.*

83 *Et quæ ſit ratio diverſitatis.*

CUM AD MONASTERIUM. Dividitur in quinque partes, & diviſio erit ſummarij. Primò tractat de veſtibus Monachorum. Secundò de abdicatione proprietatis, ibi, *Prohibemus*. Tertiò de ſilentio, ibi, *Oratorio*. Quartò de cibis, ibi, *In Refectorio*. Quintò de officiis, ibi, *Talet*, & hæc ultima pars primò tractat de officiis in genere. Secundò de Priori clauſtrali ibi, *Prior*. Tertiò de Abbate, ibi, *Abbas*, & hæc Decretalis cum ſequenti innovantur, & obſervari præcipiuntur in Clem. *Ne in agro, in fin. de ſtat. Monach.* Jo. Andr.

2 Nota primò ex principio textus, Monachos uti non debere lineis camiſiis, quibus tamen uti poſſunt Canonici Regulares, qui & Regulæ inſerviunt laxiori, ut cap. *Quod Dei timorem, ſupr. eod.* ſecundum Joan. Andr. *hic num. 2.* Butr. & Anchar. *in primo notab.* Et in hoc ſigna unam differentiam inter Monachos, & Canonicos Regulares. Alia differentia eſt, quia Regulares Canonici veſcuntur carnibus, quod tamen Monachis eſt prohibitum, ut cap. *Carnem, de conſecrat. diſtinct. 5.* & *hic in §. In Refectorio.* Jo. Andr. *d. num. 2.* & pondera illa verba, *nullus omnino carne veſcatur*: nam dictio, *nullus*, exponitur id eſt nec Abbas, nec alius, & dictio, *omnino*, intelligitur nec cauſa infirmitatis, nec aliqua alia, ſecundum Hoſtien. *num. 10. in verb. Nullus*, & Joan. Andr. *num. 7. in eod. verb.* Niſi ut dicam infra *num. 20.* Complures alias differentias inter Canonicos Regulares, & Monachos ponunt Doctores in d. cap. *Quod Dei timorem, ſupra eod.* & ibi dixi, *num. 6. & ſeqq.*

3 Secundò nota in §. *Prohibemus*, nullomodo poſſe Religioſum aliquid poſſidere tanquam proprium, quantumcumque illud ſit minimum, ut dicam infra in 4. *not.* Sed ſi quid habet proprij debet totum incontinenti reſignare Prælato ſuo, alioqnin mortaliter peccat, quod multipliciter probat hæc Decretalis. Et primò quia utitur verbis *Prohibemus*, diſtinctè. Lex autem eccleſiaſtica præceptum, vel prohibitionem continens obligat tranſgreſſores ad peccatum mortale, ut cap. *De his, in fin. 50. diſtinct.* cum concordant. de quibus per Archidiacon. in cap. *Deteſtanda, num. 3. & 4. de conceſſ. præben. lib. 6.* & ſcripſi plenius in cap. *Si quis num. 38. & 39. Supra de Regular.* & in cap. *Treugas, num. 22. & 34. de Treug. & pace.*

4 Præſertim verò, quia textus non tantùm dicit *prohibemus diſtrictè*, ſed addit *in virtute obedientiæ*, quæ verba ſunt præceptiva, de neceſſitate ſalutis, cap. 1. *de Sepultur. lib. 6.* Sylveſt. *in verb. præceptum, num. 2. verſ. Dico ergo*, ad quod vide quod ſcripſi in cap. *Explicari, num. 9. infra de obſervat. ieiun.* Item addit verba, *ſub obteſtatione divini iudicij*, quæ oſtendunt hujus præcepti tranſgreſſorem à Deo judicandum fore tanquam reum culpæ lethalis. Sic in cap. *Periculoſo, §. Et quoniam, de ſtat. regular. lib. 6.* & in cap. *unic. §. 1. de Iudæis, eod.*

6 *lib.* cum ſimilibus. Et meritò, quia obſervantia voti eſt, de jure naturali Divino, & ejus tranſgreſſio ſemper eſt mortalis, cap. *Licet univerſis, ſupra de voto* Joan. Andr. *in regul. ſemel Deo, num. 3. de Regul. iur. lib. 6.* S. Thom. in *2. 2. q. 88. art. 10. ad 2. & art. 3. in corp.*

7 Secundò quia ſi Religioſus fuerit deprehenſus habere aliquam proprietatem, ut quia reperta fuit pecunia in arca, vel quia confeſſus eſt, ſecundum Jo. Andr. *num. 3.* hæc conſtitutio præcipit, ut canonica monitione præmiſſa, à monaſterio expellatur, nec ulterius recipiatur, niſi pœniteat ſecundum monaſticam diſciplinam, de quo tamen hodie dic ut in *c. fin. ſupra de regular.* Addit gloſ. *hic in verb. Expellatur*, eundem eſſe in vita removendum etiam ab altaris miniſterio, ut c. *Monachi*, & c. *Super*

per quodam, ſupra eodem, vel poſſe detrudi in arctius
monaſterium, ut ſic pœniteat, & proprieta-
tem illam reſtituat, arg. cap. *De lapſis*, 16. *q*. 1. & cap.
Si quis rapuerit. 27. *quæſt*. 1. Hujuſmodi autem pœ-
næ nequaquam imponuntur niſi pro culpa mor-
tali, ut in prædictis jurib. & poſt D. Anton. notat
Sylveſt. *in verb. Præceptum, num. 3. verſ. Et ſimiliter ſi
imponitur pœna*.

8 Tertiò, quia religioſus deprehenſus in morte
aliquam proprietatem habere, jubetur hic ſubter-
rari cum ſua proprietate extra monaſterium in
ſterquilinio, & hoc in ſignum perditionis, & dici-
tur in littera, ideſt damnationis æternæ, quia in
mortali peccatò deceſſit, ſecundum gloſ. *hic in*
9 *verb. In Sterquilinio*. Et ita B. Gregorius narrat ſe
feciſſe *lib. 4. Dialogorum cap. 55.* ut hic innuitur,
& D Hieronymus *ad Euſtochium de virginitate litte-
ra D.* relatus à Jo. Andr. *hic num. 4. in verb. Gregorius*,
refert de Monacho, qui lina texendo centum lu-
cratus, illa reliquit in morte, & habito conſilio,
quidam dicebant illa eſſe tribuenda pauperibus,
alij eccleſiæ, alij parentibus. Sed decreverunt pa-
tres illa cum eo ſubterrari cum verbis, Pecunia
tua ſit tecum in perditione; ex quo magnus per
totam Ægyptum cunctos terror invaſit: concor-
dat text. in cap. *Monachi, ſupr. eod.* ibi: [Et qui in
extremis cum peculio inventus fuerit, & dignè
non pœnituerit nec oblatio pro eo fiat, nec inter
fratres accipiat ſepulturam.] Quinimo in cap. *Su-*
11 *per quodam, ſupra eod.* Regularis Canonicus, qui in
articulo mortis non reſignavit proprium, quod
latenter habuerat, non ſolum in cœmeterio ſepe-
liri non debet, ſed ſi de facto ſepultus fuerit, inde
debet exhumari, ſi ſine maximo ſcandalo fieri po-
terit. Et ita ibi eſt caſus ſecundum Jo. Andr. &
omnes in ſummario text. & gloſ. in verb. Sepultu-
ram. Reddit rationem, quia ſcilicet in mortali
peccato mortuus eſt.

12 Tertiò nota ibi, *ipſa cum eo*, proprietatem ip-
ſam, quam Monachus fuit deprehenſus habere in
morte, ſubterrandam eſſe unà cum ipſo Monacho
in ſterquilinio, ut proximè dictum eſt. Hoc male
obſervant Superiores ordinum, qui proprieta-
tem Monachorum decedentium ſibi appropri-
ant tanquam ſpolia. Dicunt tamen hic Hoſtien.
n. 7. Jo. Andr. *n. 4.* & Anchar. *num. 10. in 5. not.* non
totam proprietatem eſſe ſubterrandam; ut quid
enim perditio hæc. Sed partem ipſios tumtaxat,
arg. c. 2. *ſupra conſuetudin.* & ſatis eſſe, ut cum Mo-
nacho ſubterrentur triginta denarij. Tanti enim
venditus fuit Joſeph, *Geneſis* 37. & tanti Chriſtus,
13 *Matthæi* 27. Idcirco autem textus dicit de proprie-
tate inventa in morte, quia ſi in vita, tunc debet
converti in utilitatem eccleſiæ, ſeu monaſterij, c.
Quantò, de offic. ordinar. & cap. *Abbates*, 18. *qu.* 1. gloſ.
hic in verb. In morte.

14 Quartò nota ibi, *quicquam alicui fuerit ſpecialiter
deſtinatum*. Monacho non licere aliquid muneris
accipere, ſed quicquid ei deſtinatum, aut tranſ-
miſſum eſt, Abbati aſſignandum eſſe per illum, qui
portat, vel per alium, ut hic per Hoſtien. *num. 8. in
verb. Aſſignetur*, & Jo. Andr. *n. 6. in eod. verb.* Et ſic
recta deferendum eſt ad munus Superioris, ut cla-
tè probat hæc littera, dum dicit, Non præſumat
illud accipere, ſed Abbati, vel Priori, vel Cellera-
rio aſſignetur; & ſic Religioſo interdicitur non
tantum ſibi oblata retinere, ſed etiam accipere.
Et pondera verb. illud, *quicquam*, Quod verifica-
tur in qualibet re oblata, ſeu tranſmiſſa quantum-
vis minima, ſecundum Hoſtien. *num. 8. verſ. vel ali-
quod munus quantumcumque etiam minimum*, &
Jo. Andr. *num. 4. in verb. Quicquam.* Ad hoc bonus
textus in cap. *Non dicatis*, ibi: (Quicumque au-
tem in tantum progreſſus fuerit malum, ut oc-
cultè ab aliquo litteras, vel quodlibet munus ac-
cipiat, &c.) 12. *q.* 1. & adde quod ſcripſi in cap.
Monachi, num. 18. 47. ſupra eod. & quod notat Abb.
15 *hic num. 2.* ubi dicit eſſe quaſi expreſſum hic, quod
ſi aliquid legetur, vel donetur religioſo, non de-
bet illud capere ſine licentia ſuperioris, ſed tale
donatum, ſeu relatum requiritur monaſterio.
Hodie debet cum reliquis bonis monaſterij in-
corporari, & confundi ex Concilio Trident. &
decretis Clementis VIII. ut dixi in d. cap. *Monachi*,
16 *à num. 67.* Nec audiendus eſt Vincentius *hic* re-
latus à Joan. Andr. *num. 5.* dum ait; [Quòd ſi quis
legat fundum Monacho, ita ut habeat uſumfru-
ctum, Monachus illum habere debet ad exemplũ
filijfamilias, qui tametſi quicquid acquirit, acqui-
rat patri quoad uſumfructum, & ſibi quoad pro-
prietatem: tamen, ſi ita legetur filio, ut habeat
uſumfructum, hoc caſu habebit, ut authen. *Excep-*
17 *tu, C. de bonis quæ liber.* Quoniam hoc ſimile non
procedit, quia filiusfamilias eſt capax proprieta-
tis, ut in d. authen. *Exceptu*, Monachus autem non,
ut *hic*, & in cap. *Nolo*, & cap. *Non dicatis*, 12. *quæſt.* 1.
etiam quoad uſumfructum. Clem. *Exivi*, §. *Cupi-
entes, verſ. Verum, de verb. ſignificat.* Abb. *hic num. 1.
in fin.* Adde quod hæc opinio hodie reprobatur à
Concilio Tridentino in *cap. 2. ſeſſ. 25. de regul.* ut
ſcripſi latiſſimè in prædicta Decretal. *Monachi à
num. 44. uſque ad num. 67.*

18 Quintò nota ibi, *quanquam ex Indulgentia*. Ab-
batem poſſe diſpenſare ſuper regula Monachali
quantum ad eſum carnium, ſcilicet extra refecto-
rium, ut hic, & arg. cap. *Carnem, de conſecrat.
diſt. 5.* quemadmodum diſpenſare poteſt in propria
cella habenda, cap. *Monachum, 20. qu. ult.* Item in
ordinem, cap. *Cum N. de eo, qui furt. ordin. ſuſcep.*
Item cum eo, qui excommunicatus ordines ſuſ-
cepit, cap. *Cum illorum, infra de ſentent. excommu-
nication.* gloſ. *hic in verb. Indulgentia*, Innocen. *in*
19 *princip.* Alij tamen dicunt Abbatem non poſſe di-
ſpenſare ſuper eſu carnium. Nec obſtat hæc lit-
tera ibi: (Ipſoſque ſecum in camera ſua meliùs,
& pleniùs exhibere.) Quia non dicit de carnibus,
& forſan loquitur de groſſis piſcibus. Et hanc di-
cit eſſe veritatem reprobata conſuetudine con-
traria Hoſtien. *num. 11. in fin. verſ. Unde & dicunt alij*,
cum quo tranſit Joan. Andr. *num. 2.* Butr. *num. 15.*
& plerique alij.

20 Sextò nota, litteram in verſ. *Porrò*: nam debiles,
& infirmi, & qui minutione, vel aliqua medicina
indigent, recipere poſſunt neceſſaria tam in car-
nibus, quàm in alijs, potà in balneis, famulis, &
hujuſmodi, ut in regula Sancti Benedicti *cap. 36.*
non tamen ſeorſum in cameria, & multò minus
in refectorio, ſed ſolum in infirmitorio, ſeu vale-
21 tudinario. Et quoad minutionem dicit Vincen-
tius *hic* relatus à Jo. Andr. *num. 11.* unum mirabile,
videlicet qui minuit die 13. Februarij ab initio
menſis computando non morietur illo año ex fe-
brili diſtemperantia, & hæc eſt ſalubris minutio
per Angelum revelata. Et hoc ſervabat Jo. Andr.
ſecundum Abb. *hic n. 4.* qui tamen ſubdit non in-
digenti nõ eſſe id facilè conſulendum, quia ex mi-

nu-

nutione ſanguinis minuitur vita ſecundum tradi-
tionem peritorum. Porrò cum hoc anno 1650. in
22 ipſa die 13. Februarij indicaſſem duobus amicis
meis dictum Vincentij, & ipſorũ alter vellet pro-
tinus hoc remedio uti in perſona neptis ſuæ ægro
tantis, alter appoluit quod ex Kalendario Grego-
riano ſubtracti ſunt ab año decem dies, quibus à
Concilio Nicæno uſque ad añum 1582. æquino-
ctium vernum à priſtina ſede receſſerat, ut *in Con-
ſtitutione* 74. Gregorij XIII. quæ incipit *Inter gra-
viſſimas.* Atque ita cum hodie ignoretur an dies
13. Februarij ſit illamet, quæ currebat tempore
revelationis Angeli, præ incertitudine amicus
cœpit hærere, & propoſitum non adimplevit.

23 In §. *Tales* QUÆRO, An Priores amoveri
poſſint ad nutum Abbatis ſive ulla cauſa.

24 Pro ſolutione quæſtionis diſtinguendum eſt:
nam aliqui ſunt Priores Conventuales, qui à Ca-
pitulo canonicè eliguntur, & à Superiore con-
firmantur. Et hi non removentur, niſi ex cauſa, &
juris ordine ſervato. Textus eſt rotundus in cap.
Monachi, §. Priores, ſupra eod. Cujus hæc ſunt verba.
(Priores autem cum in eccleſiis Conventualibus
per electionem Capitulorum ſuorum canonicè
fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta, & rationabili
cauſa non mutentur, videlicet ſi fuerint dilapida-
tores, ſi incontinenter vixerint, aut tale aliquid
egerint, pro quo amovendi meritò videantur, ubi
gloſ. *in verb. Non mutentur*, dicit hoc intelligi de
illis, qui inſtituuntur perpetuò per Canonicam
electionem Capituli, & confirmationem Supe-
rioris: iſti ſine certa cauſa removeri non debent,
quia ſine culpa nemo privari debet jure ſuo, cap.
Satis perverſum, 56. diſtinct. cap. *Inventum. 16. qu. 1.*
cap. 1. *ſupra de iudic.* & eum gloſ. concordant. In-
noc. *ibi ad fin. in verb. Non mutentur* Hoſtien. *nu.* 5.
dicens hujuſmodi Priores perpetuos eſſe, nec
eſſe removendos ſine cauſa, & juris ordine non
25 ſervato, Jo. Andr. *n.* 12. & communiter DD. licet
etiam canonicè electi poſſint ex levioribus cauſis
ab adminiſtratione amoveri, ut dicit text. in cap.
Per tuas, il primo. ad finem infra de Simon. & *hic* notat
gl. *in verb. Amoveri.*

26 Alij verò ſunt Priores minores, qui per ele-
ctionem canonicam non creantur, ſed Abbas
committit eis adminiſtrationem: & tales ſunt ad
nutum ipſius Abbatis amovibiles, ut eſt text. in
hoc §. *Tales*, in illis verbis. [Nec alicui committa-
tur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda tan-
quam in ſua ſibi vita locetur; ſed cum oportu-
erit removeri, ſine contradictione aliqua revoce-
27 tur; nam verb. *obedientia* exponitur, ideſt Prio-
ratus, vel officium certum habens adminiſtratio-
nem ſecundum Hoſtien. *hic n. 20. in verb. Obedien-
tia*, & Jo. Andr. *num. 13. in eod. verb.* & verb. *cum
oportuerit*, exponuntur, ideſt quando Abbati vi-
debitur, in cujus diſpoſitione cuncta conſiſtunt,
ut per eundem Hoſtien. *d. n. 20. in verb. Oportuerit*,
28 & Jo. Andr. *nu.* 14. Tales igitur Priores non con-
firmantur, ut cap. *Ad noſtram*, & c. *Porrecta, ſupra de
confirm. util.* Sed ſunt ad nutum Abbatis amovi-
biles, prout firmat præcitata gloſ. in d. c. *Monachi,
in verb. Non mutentur, ſupra eod.* & ibi Innocent. *ad
fin. in eod. verb.* Hoſtien. *num.* 5. dicens Priores mi-
nores pro voluntate Abbatis hodie mitti poſſe ad
Prioratus, & in craſtinum revocari, Juan. Andr.
num. 12. verſ. Alij ad voluntatem. Item gloſ. *hic in
verb. Perpetuo*, Hoſtien. *num. 20. in eod. verb.* Item gl.
in Clem. 1. *in verb. Revocari, poſt med. verſ. Et ſciat, de
29 ſupplend. negl. Pral.* & nullus diſcrepat, & de tali-
bus intelligendus eſt Abbas *hic num.* 5. dum ait:
(Nota regulam generalem quod in monaſterio
præter Abbatem nullum officium eſt perpetuum.
Atque ita hujuſmodi Prioratus, & beneficia Re-
gularium ex ſui natura eſſe manualia per hunc
tum firmant Caſſad. *deciſ. 4. num. 3.* & *deciſ. 12. num.
9. de prabendis*, Milis *in repertorio in verb. Beneficia
regularia, num.* 30. Rebuff. *in tract. de pacific. poſſeſſ.
num.* 280. Joan. de Selua *de in tract. de benefic. 3. p.
q. 67. num.* 1. Mandoſ. *in reg. 3. reſervatoria, q. 11. n. 13.*
Navarr. *Comment. 4. de regular. num. 25. verſ. Tertiò*, &
alij recentiores.

31 De his igitur Prioribus, qui ſunt ad nutum
amovibiles, dubitatur nunquid amoveri poſſint
ad libitum Abbatis ſine ulla cauſa. Et quidem
32 Innoc. in cap. *Inſinuante, ſub num. 2. infra qui cle-
rici, vel voventes.* Videtur fuiſſe in ea ſententia, ut
ſine cauſa amoveri non poſſint. Sic enim ait:
Et ſi occurreret caſus in quo Abbas, vel Superior
vellent ex malitia removere Monachum à loco,
quem ei deputaruut, poſſet ſupplicare Superiori,
& ſuperior eum audire deberet, ad ſimilitudinem
ſervi, ut in l. 1. C. *de precib. Imper. offerend.* & §. *Sed
& maior. inſtit. de his qui ſunt ſui vel alien. iur.* & per
hanc Innocentij doctrinam Rebuff. *in tract. de
pacific. poſſeſſ. num. 275. verſ. Secundum intellige*, ſi
Abbas, inquit, ſine cauſa amoveat Monachum à
Prioratu manuali, poteſt idem Monachus implo-
rare officium Superioris, ut ſine cauſa ex ſola
malitia non removeatur. Et hanc opinionem ſe-
quuntur ultramontani, ut teſtatur Joan. Andr.
in cap. *Cum ſingula, num. 1. ſub gloſ. Ad idem, de
præbend. lib. 6.* ejus verba hæc ſunt: ſcire debes
quod multum apud Ultramontanos viguit hæc
opinio, quod Prior manualis, quem ſine cau-
ſa rationabili Abbas removere vult, forte ex
odio, quia detulit, vel quia nepoti vult illud
conferre, vel ſimili cauſa non juſta, poteſt apud
Superiorem Abbatis de ipſo querelam depone-
re.) Ejuſdem ſententiæ videtur fuiſſe Hoſtien.
33 *hic num.* 21. dum ait, (etiam Præpoſitum, qui eſt
ſecundus poſt Abbatem in monaſterio, poſſe ab
eo removeri, ſi quater admonitus ſe non emen-
daverit.) Et mox ſubdit: (Sed caveat Ab-
bas, ne forte aeli, aut invidiæ flamma urat
animam ſuam, quia de omnibus ſuis judicijs red-
diturus eſt Deo rationem, ut in *reg. c. 65. ante fin.
& in fin.* Et ita Hoſt. clarè ſupponit amotionem à
Prioratu, & officio manuali fieri non debere ſine
rationabili cauſa.

Sed his non obſtantibus apud Citramonta-
nos communiter tenetur Priores manuales poſſe
per Abbatem removeri etiam ſine cauſa, quia ex-
pedit ut nuda voluntate etiam ſine cauſa poſſit
illos ad clauſtrum revocare; Ita Jo. Andr. in d.
cap. *Cum ſingula, ſub num. 2. verſ. Sed apud Italos
communiter hoc non recipitur, de preben. lib. 6.* & poſt
eum ibi Anton. de Butr. *num.* 5. Anchar. *num.* 4.
Gemin. *col. 2. prope finem, verſ. Sed non recipitur*;
& Franc. *num. 5. verſ. Sed apud Italos*, Dec. in cap.
*Ad noſtram, num. 7. verſ. Sed in Italia, de confirm.
util. vel inutil.* quos in puncto ſequuta fuit Rota
in cauſa Aquilana Prioratus 16. Martij 1584. ut in
deciſ. 778. part. 1. diverſ. & pro hac opinione videtur
textus in hoc §. *Tales*, ibi: *ſine contradictione
aliqua revocetur*: nam ut dicunt Hoſt. *num. 21. in
verb.*

verb. Contradictione, & Joan. Andr. *num.* 15. In talibus non eſt locus contradictioni, nec appellationi, cap. *Reprehenſibilis*, & cap. *Cum ſpeciali in fi. ſuprà de appellat.* cap. *Per tuas, in fin. infr. de ſimon.* Ad idem videtur textus quaſi expreſſus in Clem. 1. §. *Præmiſſa, de ſupplend. neglig. Prælat.* ibi, *liberè potuit ad clauſtrum cùm oportuerit, revocari*: nam verb. *Liberè*, idem importat quod ſine cauſa, & pro libito voluntatis, ut cap. *Quamvis, de procurat. lib.* 6. Bald. in cap. 1. *num.* 6. *ſupra de reſcript.* Soccin. ſenior. *conſ.* 170. *In præſenti, num.* 8. *vol.* 2. Menoch. alios cumulans *de arbitrar. lib.* 1. *quæſt.* 8.
35 *à num.* 33. & hinc fit ut regularis per Abbatem ſpoliatus officio, vel beneficio manuali ſine juſta cauſa minimè poſſit agere interdicto recuperandæ contra ſpoliantem, quia Abbas ſpoliando nullam intulit injuriam, ſed uſus eſt jure ſuo, ut voluit ſingulariter Bald. in l. *Cum affirmes, in fin. C. de liberali cauſa*, Felin. in cap. *Per tuas, num.* 4. *de major. & obed.* Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. num.* 274. Navarr. *Comment.* 2. *de Regular. num.* 65. *verſ. Addo*
36 *octavò*, & *conſ.* 14. *num.* 12. *de ſtat. Monach.* Item Monachi ſunt obedientiarij, cap. *Si religioſus, de elect. lib.* 6. de quo pulchrè per Archidiac. in cap. *Sciendum, num.* 1. 8. *q.* 1.

Demum hanc ſententiam in Prioribus Congregationis Montis Virginis, qui ex litteris ſanctæ mem. Pauli V. ſunt ad nutum amovibiles probavit ſacra Congregatio ſpecialiter à Sanctiſſimo deputata ſuper ſtatu Regularium die 7. Martij 1650.

37 Ampliatur concluſio ſuperius firmata, ut locum habeat non obſtante quod Priores manuales non conſueverint revocari, quia cùm hoc ſit in facultate Abbatis, ſi non eſt uſus tali facultate, conſuetudo non inducitur, cùm in actibus merè facultativis non inducatur conſuetudo, ut in his terminis firmat Abbas in cap. *Ad noſtram, num.* 11. ubi etiam Dec. *num.* 6. *verſ. ultimò Abbas concludit. de confirm. util. vel inutil.* Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. num.* 335. quos ſequuta fuit Rota *in præallegat. deciſ.* 778. *num.* 5. *par.* 1. *diverſ.*

38 Ampliatur ſecundò etiam in Vicarijs temporalibus in eccleſia curata, & ſæculari, qui poſſunt ſine cauſa removeri, ut tenent in c. *Cum non ignoret de præben.* Innoc. *n.* 2. Hoſt. *n.* 8. & 9. Jo. Andr. *n.* 3. Butr. *n.* 5. Cardin. *n.* 7. Ancbar. *num.* 3. *circa med.* & Imol. *n.* 4 *poſt med.* Bero in c. *Non ſine multa, num.* 10. *de arbitr.* Butr. *conſ.* 51. *num.* 3. & 6. *verſ. Ex quibus, & verſ. Item ratis, conſ.* 262. *num.* 4. 5. & 6. *lib.* 3. & latiſſimè firmavit Rota *in Hiſpalen. iuris amovendi Curatoris die* 20. *Aprilis* 1640. coram R. P. D. Peutingerio, quæ poſtea fuit confirmata 21. Junij 1641. & rurſus 23. Junij 1642. coram eodem Coccin.
39 *deciſ.* 18. *num.* 13. Et eſt ex mente S. Congregationis Concilij, ut in declaratione relata in prædicta deciſ. Rotæ *ſub die* 21. *Iuny* tenoris infraſcripti, videlicet. An Vicarij amovibiles deputati ad nutum Capituli pro exercitio curæ prævia approbatione Epiſcopi poſſint ab ipſo Epiſcopo ſine cauſa amoveri? S. Congregatio cenſuit Vicarios prædictos poſſe à Capitulo amoveri ad nutum Capituli; ab Ordinario verò non niſi ex cauſa legitima, & probata, propter quam etiamſi perpetui eſſent, amoveri poſſent.

40 Limita nunc propoſitam concluſionem, niſi amotis à Prioratu, vel officio manuali fieret ex malitia, quia tunc amotus poſſet Superioris officium implorare, & Superior deberet eum audire, & in hoc caſu loquitur Innoc. Jo. Andr. & alij pro prima opinione allegati, *num.* 32. ut ex eorum verbis apparet, & declarat ipſemet Innocen. in cap. *ſin. num.* 3. *de off. Ordin. lib.* 6. cum quo concordant ibi Jo. Andr. *num.* 2. Gemin. *num.* 9. & Franc. *num.* 3. Bellam. in cap. *Porrecta, num.* 6. *quæſt.* 4. *de confirm. util. vel inutil.* Cardin. *in Clem* 1. §. *Præmiſſa, num.* 4. *de ſupplen. neglig. Prælat.* dicens: Ego puto quod etſi nulla ſubſit cauſa, dum tamen non ex malitia, tenet revocatio: & ſequitur eidem Imol. *num.* 44. & Vitalin. *num* 3. Miliſ. *in Repertario in ver. Religioſus, num.* 4. *verſ. Religioſi ſi ſint manuales*, Selua *de Beneſic. par.* 3. *quæſt.* 68. *num.* 3. Rota *d. deciſ.* 778. *num.* 2. *par.* 1. *diverſ.* & fuit reſolutum *in cauſa Burgen. amotionis Magiſtri capellæ* 11. *Decem-*
41 *bris* 1581. coram Blanchetto. Cenſetur autem revocatio facta ex malitia, ſi ſubſit præſumptio alicujus odij, ut poſt Butr. notat Imol. in d. *Clem.* 1. *num.* 44. *verſ. Dominus Antonius credidit*, Franc. in dict. cap. *Cum ſingula, num.* 1. *circa med. verſ.* Sed Imola, & Rota d. *deciſ.* 778. *num.* 3. & eſt ex mente Jo. Andr. ut conſtat ex ejus verbis ſupra relatis, *num.* 32. *verſ. Et hanc opinionem,*
42 ibi: *fortè ex odio, quia detulit.* In dubio tamen odium, ſeu malevolentia non præſumitur: Alberic. in l. *Iniuriarum actio, num.* 1. & in §. *Si quis per iniuriam, ff. de iniuriis*: & in his terminis cenſuit Rota in præalleg. *deciſ. Peutingerij ſub die* 21. *Iunij* 1641. §. *Quod attinet.*

43 In §. *Nec æſtimet Abbas.* QUÆRO utrum Papa poſſit diſpenſare cum Monacho, ut habeat proprium, vel uxorem ducat.

44 In hoc graviſſimo articulo tres ſunt Doctorum opiniones. Prima opinio eſt eorum, qui abſolutè negant Summum Pontificem poſſe ſuper hoc diſpenſare: & pro iſtis videtur textus expreſſus hic in illis verbis: [Abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt añexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.] Unde cum articulis per hanc litteram ſit deciſus, non videtur de eo ulterius diſputandum, ut dicebat Jo. Andr. *in reg. Semel Deo, num.* 1. *verſ. Imo non videtur, de reg. iur. lib.* 6. & ſimiliter gloſ. *ultim. hic* & Hoſt. *num.* 29. pon-
45 derantes hanc litteram dicunt: Et ita habes hic, quod præter articulos fidei multa ſunt, in quibus Papa diſpenſare non poteſt, ſcilicet ut Monachus proprium habeat, vel votum continentiæ frangat, &c. Et hoc de plano concedit Tancredus, & Joannes in cap. *Sunt quidam.* in gloſ. *in verb. Apoſtoli, in fin.* 25. *quæſt.* 1. Bernard. *hic in gloſ. in verb. Abdicatio.*
46 Quinimo S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. tenet abſolutè Summum Pontificem diſpenſare non poſſe in voto ſolemni caſtitatis etiam propter bonũ multitudinis, veluti quando per contractum matrimonium aliquarum perſonarum, quæ continentiam voverunt, poſſet pax patriæ procurari: & deridet
47 Juriſtas, qui ignoranter cõtrarium dixerunt; movetur, tum quia hæc decretalis dicit nec Summum Pontificem poſſe contra cuſtodiam caſtitatis Monacho licentiam dare; tum quia ut habetur Levitic. ultim. Illud, quod ſemel ſanctificatum eſt Domino, non poteſt in alios uſus commutari, Unde non poteſt aliquis eccleſiæ Prælatus facere, ut id, quod eſt ſanctificatum, ſanctificationem amittat etiam in rebus inanimatis, puta ut calix conſecratus deſinat eſſe conſecratus ſi maneat

integer: unde multò minus poteſt hoc facere ali-
quis Prælatus, ut homo Deo conſecratus, quam-
48 diu vivit, conſecratus eſſe deſiſtat. Solemnitas au-
tem voti conſiſtit in quadam conſecratione, ſeu
benedictione voventis; & ideo non poteſt fieri
per aliquem Prælatum Ecrleſiæ, ut ille, qui votum
ſolemne emiſit, deſiſtat ab eo, ad quod eſt conſe-
cratus, puta ot ille qui eſt Sacerdos, non ſit Sacer-
dos, licet poſſit Prælatus ob aliquam cauſam ex-
ecutionem ordinis inhibere: & ſimili ratione Pa-
pa non poteſt ſarere, ut ille, qui eſt pruſeſſus reli-
49 gionem, non ſit religioſus; & quamvis poſſit di-
ſpenſare in voto continentiæ ſolemnizato per ſu-
ſceptionem ſacri Ordinis; tamen hoc ideo eſt,
quia continentia non eſt Ordioi ſarro eſſentiali-
trr añexa, ſed ex ſtatuto Ecrleſiæ: eſt autem de-
bitum rõtinentiæ rſſentiale ſtatui rrligionis, per
quem homo abrenuntiat ſæculo, totaliter Dei
ſervitio manripatus, quod non poteſt ſimul ſtare
cum matrimonio, in quo iocumbit nereſſitas pro-
curandæ uxoris, & prolis, & familiæ, & rerum,
quæ hoc requiruntur: unde Apoſtol. dicit 2. *ad
Corinth. 7. Qui eſt cum uxore ſolicitus eſt quæ ſunt mun-
di, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*; unde uomen
Monachi ab unitate ſumitur per oppoſitum ad di
viſionem prædictam; & ideò in voto ſolemniza-
to per profeſſionem religionis non poteſt per ec-
cleſiam diſpenſari: & rationem aſſignat Derreta-
50 lis, quia caſtitas eſt añexa regulæ monachali; &
ad rationem cōmunis utilitatis, vel neceſſitatis re-
ſpondet periculis rerum humanarum eſſe obvi-
andum per res humanas, non autem per hor quod
51 res divinæ convertantur in uſum humanum. Pro-
feſſi autem ſunt mortui mundo, & vivunt Deo:
unde non ſunt revocandi ad vitam humanam oc-
caſione cujuſcumque eventus. Ejuſdem ſententiæ
ſunt Altiſiodorenſis *in ſumma lib. 3. tract. 28. cap. 1.
q. 2.* Abulen. *cap. 30. Numer. q. 109. per totam.* Albert.
Magn. *in 4. ſentent. diſt. 38. art. 16. &* 18. Capreol. *in
4. diſt. 33. q. unic. art. 3. ante ſolutionem ad primum.* Sot
de iuſt. & iur. lib. 7. q. 2. art. 2. per tot. & *in 4. ſent. diſt.
38. q. 2. art. 2. concl. 2.* & eam rum alijs duabus reci-
tat S. Bonaventura *d. diſtinct. 38. art. 2. q. 3. n. 41. &*
42. dicens: [Quæ iſtarum trium opinionum ſit
verior, fateor me neſcire, & ſatis poteſt quælibet
ſoſtineri; ideo oullam aſſero.)
52 Huic primæ opinioni valde etiam ſuffragatur
quod S. Matthæus Apoſtolus, ut refert Abdias
Babylonius in ejus vita, elegit potius mori, quàm
diſpenſare cum Iphigenia virgine Deo dicata, ut
contraheret matrimoniū cum Rege promittente
converſionem dimidij regni ad fidem, ſi ipſa ſibi
matrimonio copularetur. Cauſa igitur quantom-
cumque magna non videtur ſufficiens ad hanc di-
53 ſpenſationem juſtificandam. Præſertim verò quia
ut refert Jo. Andr. *in regul. Semel Deo, n. 3. de regul.
iur. lib. 6.* votum tenetur eſſe de jure naturali im-
mutabili, *5. diſtinct. in princip.* In his aotem quæ ſunt
de lege naturæ, & in præceptis divinis non poteſt
per hominem diſpenſari, & præcipuæ in præce-
ptis primæ tabulæ, quæ ordinantur directè ad di-
lectionem Dei, qui eſt ultimus finis præcepto-
rum. Sed ſecundum hor implere votum eſt de le-
ge naturæ, & primæ tabulæ, cùm ſit actus latriæ;
& conrludit hor argumentum etiam in aliis votis
diſpenſari non poſſe. Fortiùs ergo in votis ſo-
lemnibus continentiæ, & paupertatis.
54 Secunda opinio eſt aliorum, quos tacito no-
mine rerenſet gloſ. *ultim. hic.* & Hoſtien. *num.* 30.
Exiſtimantium Papam quamvis non poſſit ſuper
hujuſmodi votis cum Monarho diſpenſare de
poteſtate ordinaria, & à jure regulata, poſſe ta-
men de poteſtate abſoluta, ſeu de poteſtatis ple-
nitudine, ſecundum quam poteſt mutare ſubſtan-
tiam rei, ut l. *unicu, C. de rei uxor. action.* & de eo
quod nihil eſt, aliquid facit cap. *Hæc quippe, 3. q. 6.*
arg. *c. re vera, de conſecrat. diſt. 2.* & ootatur in *c. 1. in
55 gloſ. in verb. Supr. de translat. Epiſc.* Ner obſtant ver-
ba illa textus noſtri: ner Sūmus Pontifex poſſit
licentiam indulgere, quia ver. *poſſit*, exponunt id-
eſt potentiæ ſuæ non congruit, ſicut exponitur il-
lud Hieronymi, (cum Deus omnia poſſit, ſolùm
non poteſt ſuſcitare virginem poſt ruinam,] *c. Si
Paulus, 32. q. 5.* ideſt nō congruit potentiæ ſuæ, vel
de ſolito curſu, quia non conſuevit hoc facere;
poſſet tamen ſi vellet, ut hic per Hoſt. *n. 31.*
56 Tertia opinio eſt, quòd Papa ſuper voto con-
tinentiæ, & paupertatis quantumcumque ſolem-
nizato diſpenſare poſſit ex magna cauſa, & non
aliàs, & hanc pluribus tuetur Innoc. *hic à num. 1.
uſque in fin.* cui ſubſcribunt Abbas Antiq. *in fin. in
verb. Summus.* Hoſtien. Jo. Andr. & communiter
DD. ut patebit infra *num. 63.* Idem Joan. Andr.
in reg. Semel Deo, de reg. iur. lib. 6. ubi prolixè diſ-
putat in utramque partem, & tandem *num. 5.* Con-
cludit cum Innocen. Idque probabilius affirmat
ipſemet S. Thom. *in 4. ſent. quæſt. 1. art. 4. quæſt. 1.
ad tertium.*
57 Prima pars concluſionis Innocentij quod ex
magna cauſa poſſit Papa diſpenſare; nititur hoc
præcipuè fundamento, quia caſtitas, & paupertas
ſunt añexa ordini, ſeu regulæ monachali de jure
58 poſitivo, quod ſic probat: nam Monachus nihil
aliud eſt, quàm ſolitarius, & triſtis, cap. *Placuit, 16.
q. 1.* Quidquid ergo ultra hoc additum eſt, à con-
ditore juris impoſitum eſt: & ex hoc patet, ut
Innoc. ait, Papam poſſe diſpenſare com Mona-
cho, ut habeat proprium, vel conjugem, cum poſ-
ſit ordinem, & naturam, quam dedit ordini, &
ſubſtantiam tollere; & cum ipſo tranſeunt tot-
dem verbis Abb. Antiq. *in fine,* Hoſtien. *num. 27.* &
59 & Jo. Andr. *num. 24.* item ut addit Hoſtien. omnis
religionis regula à Summi Pontificis auctoritate
60 vires ſumit, cap. *fin. infra de relig. domib.* Sicut ergo
religionem, & ejus ſubſtantiam approbat, ſic &
ipſam tollere poteſt, cap. *Omnis res,* cum ibi not-
tis *infr. de reg. iur.*
61 Præterea, ut inquit Innoc. *num. 4. in verb. Licen-
tiam.* (Quid ſi tota Chriſtianitas, vel etiam aliqua
pars ejus eſſet in periculo, niſi Monachus fieret
Rex, forte quia non eſſet alius, qui ſciret, vel
poſſet aliquod regnum regere, niſi Monachus?
Nonne dires, quod fiat Rex? Noñe quilibet de-
bet ſe totum in holocauſtum offerre Deo, ut in
eo, quod ei plus placet, præeligat ſervire? Sed
præ omnibus placet ei, ut creaturam ſuam ratio-
nabilem, & temporalem conſervet, pro quo et-
iam ipſe animam ſuam poſuit. Item oonoe peccat
qui minus bonum majori bono præponit? *c. Li-
cet, in fin. ſupra de regular. c. Si quis dicat,* & *c. Vel qui
dicit, 11. qu. 3.* Item communis utilitas præfertur,
cap. *Scias,* & cap. *Mutationes. 7. qu. 1.* Item ſi pro-
pter cōmunem utilitatem Monachus poteſt fieri
Epiſcopus, d. cap. *Licet,* & etiam Clericus, ut cap.
Priſcu, 55. diſtinct. cap. *Ne pro ſūmus. 16. quaſt. 1.* quare
non eodem modo Rex, ſed forte reſpondebit
con-

contradictor: Concedo quod fiat Rex, ſed non
habebit proprium, quia regnum commune eſt, &
quod acquiret, regno acquiret, arg. cap. 1. 18. *q.* 1.
62 & cap. *Cum olim, infr. de privil.* Sed contra, Quid
ſi non poſſit eſſe ſalva Chriſtianitas, niſi regnum
in ſuum proprium accipiat, illud ſuis hæredibus
relinquendum, quia forte habebat filios ante-
quam fieret Monachus? Item Quid ſi dixerint ei
illi, qui poſſunt dare regnum: Oportet, ut ſi vis
habere regnum, accipias hanc Reginam in uxo-
rem, aliàs dabimus eam infideli, vel tyranno, an
ita diliges contemplationem hujus Monachi, &
continentiam hominis unius, & ita reputabis
Deum crudelem, ut nolit per proviſionem vicarij
ſui huic Chriſtianitati provideri? Item Papa fe-
cit Conſtitutionem, ut etiam ille, qui vovit ſim-
pliciter continentiam, ſi matrimonium contra-
hat, validè contrahat, cap. *Rurſus, infra qui cler. vel*
voven. c. *Gonſaldus*, 17. *q.* 2. c. *Placet, ſupra de conver.*
coniugator. quare non eodem modo poteſt diſpen-
ſare? Item fecit Conſtitutionem, ut uxor unius
alij nubat, cap. *Gaudemus*, §. *penult. infra de divort.*
Item ex Conſtitutione eſt, ut minor. 14. annis
non poſſit ſe obligare Religioni, cap. *Ad noſtram*
ſupra de regul. quod eſt contra jus naturale, quia
ſicut puer ex quo doli capax eſt, poteſt ſe diabolo
obligare, eodem modo & Deo. Item Papæ dici-
63 tur, *quodcumque ligaveris*, &c. Item in quolibet vo-
to intelligendum eſt, niſi aliter Deo placeat, ſed
credendum eſt Deo aliud placere, ſi utilitas ſub-
eſt, ut contra votum faciat. Item non intelligitur
quis venire contra votum, qui facit contra illud
auctoritate Superioris, qui eſt Vicarius JeſuChri-
ſti, ſicut dicitur in matrimonio, cap. *Inter corpora-*
lia in princ. ſupra de translat. Epiſc. Nec obſtat præ-
dictis quod dicitur, *Vovete & reddite*: vovere qui-
dem eſt voluntatis, ſed reddere neceſſitatis, quia
bene intelligitur votum Deo reddere qui ſe ejus
diſpoſitioni committit, & qui magis ejus bene-
placitum facit, cap. *Magna, ſupr. de vot.*) Hactenus
formalia verba Innocentij, quæ fere ad calamum
tranſcribunt, & approbant hic Hoſtien. *num.* 31.
verſ. Vel hoc non poteſt Papa ſine cauſa, ſed ex ma-
gna, & Deo magis placente hoc poſſet; hanc
amplector, & infra *eod. num. in verb. Pontifex*, &
num. 32. Jo. Andr. *num.* 29. Henrich. Boich. *num.* 9.
& 10. Butr. *n.* 28. Cardin. §. *ultim. num.* 18. Anchar.
num. 24. Abb. *num.* 20. & Jo. de Anan. *num.* 11. *verſ.*
In gloſ. fin. & idem Hoſtien. *in ſumma tit. de vot.* §.
Qualiter & cuius, num. 12. & in cap. 1. *num.* 4. *de vot.*
& ibi etiam Abb. *num.* 8. dicens hoc tenere com-
muniter Canoniſtas, Arcbid in cap. *Sunt quidam*,
25. *q.* 1. *num.* 5. Henric. Boich. in cap. *Rurſus, num.* 6.
ubi etiam Cardin. *num.* 2. *queſt.* 1. Anchar. *num.* 4.
Præpoſ. *num.* 4. & 7. & Alex. de Nævo, *num.* 12. *infra*
qui cler. vel voven. Turrecrem. in c. *De illis, num.* 3. &
ſeqq. diſtin. 32. Steph. de Gaeta *in repet.* c. *Ad limina*,
30. *q.* 1. §. 4. *q.* 129. *num.* 353. Jo. Andr. in d. cap. *Semel*
64 *Deo, num.* 5. *ad fin. verſ. Sed ut ſcripſi, de reg. iur. lib.* 6.
[Nam (ut ipſe ait,) ubi votum continentiæ ſo-
lemne eſt impedimentum majoris boni, poterit
Papa diſpenſare: nam bonum multitudinis meli⁹
eſt, quàm bonum unius: poſſet autem per unius
continentiam bonum multitudinis impediri, ut ſi
per matrimonium alicujus ſolemniter voventis
etiam Monachi poſſet pax patriæ procurari, vel
Patria infidelis ad fidem converti; vel his ſimile,
abſit ut his caſibus Monacelli continentiam præ-
feramus tanto bono.] Sed & Sanctus Thom. *in*
4. *ſentent. diſtinct.* 38. *q.* 1. *art.* 4. *ad* 3. eandem ratio-
nem approbat dicens: (Si communis utilitas to-
tius eccleſiæ, aut unius Regni, vel Provinciæ ex-
poſceret, poſſet convenienter & in voto conti-
nentiæ, & in voto Religionis diſpenſari, quan-
65 tumcumque eſſet ſolemnizatum; non enim per
votum poſſet ſe homo deobligare ab eo, in quo
tenetur alteri. Unde talis poſſet imminere neceſ-
ſitas, ut poſſet alicui juſtè prohiberi ne continen-
tiam, aut Religionem voveret, & eadem neceſſi-
tate manente poteſt etiam in voto diſpenſari jam
acto.) Hæc S. Thom. cum quo concordant ibi,
Durand. *q.* 4. *art.* 4. *concluſ.* 11. *num.* 49. Major. *q.* 14.
Supplementum Gabriel. *q.* 1. *art.* 5. *dub. penult.* S.
Anton. in 2. *par. tit.* 11. *cap.* 2. §. 9. & *in* 3. *par. tit.* 1. *cap.*
15. §. 3. pleniſſimè Medina *de ſacror. homin. Conti-*
nentia, cap. 21. *cum plurib. ſeqq.* Toled. *in ſumm. lib.* 4.
cap. 18. *num.* 5. Gregor. de Valen. *in* 2. 2. *diſput.* 6. *qu.*
6. *punct.* 7. *col.* 3. Navarr. *in manual. cap.* 12. *num.* 77.
in fin. & *in cap.* 7. *num.* 20. *de conſecr. diſt.* 1. & *conſ.* 2.
num. 3. *de Converſ. Coniugat.* & *conſ.* 12. *num.* 8. *de ſpon-*
ſal. Covarr. in cap. 2. *num.* 20. & 21. *de teſtam.* &
alibi paſſim Doctores. Ex quibus patet hodie
hanc ſententiam eſſe communem Theologorum,
ac ferè omnium Canoniſtarum, quam etiam ta-
citè approbavit Eccleſia Romana, cum ſuper hoc
66 diſpenſavit cum multis Religioſis, prout cum Ra-
miro rege Aragonum diſpenſatum fuiſſe, ut re-
licta religione, & Epiſcopatu, acciperet uxorem,
& Regnum atteſtatur Petr. de Palud. *in* 4. *diſt.* 38.
qu. 4. *art.* 4. Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. *in princ. verſ.*
Videtur autem plures. Lucius Marinæus Siculus,
lib. 8. *de memorab. Hiſpan. cap. ult.* Joan. Vatæ *in*
Chronic. c. 18. & de Conſtantia filia Rogerij Regis,
quæ cum eſſet Sanctimonialis, nupſit Henrico
VI. idem Cajet. *ubi ſupr.* & latius dicam infra,
nu. 69. & cum Nicolao Juſtiniano Sacerdote Mo-
nacho in monaſterio Sancti Nicolai Ordinis S.
Benedicti diſpenſatum fuiſſe ab Alex. III. ad in-
ſtantiam Venetorum Ducis referunt Bartol. à
S. Fauſto. *de Theſaur. Religioſ. lib.* 3. *qu.* 36. *num.* 5.
& Pineda *in Monarchia eccleſiaſt. part.* 4. *lib.* 25. *cap.*
7. §. 1. *pag.* 84. & à Gregorio XIII. cum fratre Car-
dinalis Joyoſæ Gallo Sacerdote profeſſo, & Pro-
vinciali Ordinis Capuccinorum, refert idem
Bart. à S. Fauſto *d. q.* 36. *à num.* 8.
67 Cæterum adverte, quia opinio Innoc. & ſequa-
cium non ita eſt intelligenda, ut Monachus quan-
diu remanet Monachus, ex diſpenſatione Papæ
ſit ſolutus à voto continentiæ, & paupertatis,
quia implicat contradictionem, ut quis remaneat
Monachus, & non habeat eſſentiam Monacha-
tus, quæ conſiſtit in tribus votis ſubſtantialibus,
ut hic unam Monachum facit, ideſt ad eſſe dedu-
cit Religionis profeſſio, ut c. 1. & c. *Porrectum, ſu-*
pra de regular. Non poteſt igitur diſpenſatio Apo-
ſtolica ex cauſa quantumvis gravi efficere, ut quis
perſeveret Monachus, & ſit abſolutus à ſubſtan-
tialibus Regulæ. Et hoc intendit hæc Decretalis,
dum dicit caſtitatem, & paupertatem adeo eſſe
annexam Regulæ monachali, ut contra eam nec
Papa poſſit licentiam indulgere; ſenſus enim eſt,
Vota ſolemnia ſunt adeo intrinſeca, & eſſentialia
ſtatui Monachatus, ut Papa efficere non poſſit, ut
quis eodem tempore ſit Monachus, & habeat u-
xorem, vel proprium, ut declarant Turrecrem. in
c. 1. *art.* 3. *n.* 7. *in reſp. ad* 2. 27. *q.* 1. Barth. Soccin. *conſ.*

*num.2.volum.*1. Ricard. de Media Villa *in 4. ſent.*
68 *diſt.28.art.9.q.1.* Durand. Petr. de Palud.& Gregor. de Valen. *locis citatis*, Baſil. Pont. *de impedim. matrim.cap.1.§.3. verſ. Sed quamvis*, Card. Cajetan. *in 2.2.qu.88.art.11.verſ. Sed neutrum horum*, dicens; Si homo religioſus perſeverat religioſus, inhabilis eſt ad matrimonium, non ex ſtatuto, ſed ex natura, ita quod oppoſitum implicat contradictoria. Oportet ergo aut Religioſitatem ceſſare, aut inhabilitatem manere. Et infra in verſ. Ad hoc
69 breviter dicitur, pro hoc intellectu ponderat litteram hujus Decretalis, concludens ex ea non inferri neceſſariò indiſpenſabilitatem voti ſolemnis, ſed ſic, ſcilicet ſtante monachatu. Et ponderat ad hoc quod Innocen.III. illius author ſucceſſit im̃ediatè Cæleſtino III. qui diſpenſaverat Conſtantiam filiam Rugerij Regis, uxoremque Henrici IV. quæ erat Sanctimonialis in Panormo, & jam quinquagenaria, & ex tali conjugio genuit Federicum II. ut idem Cajetanus refert, *d. art.11. in princip.*& Angel. in l. *Si maior. Quinquagenaria, in princip. Cod. de legit. hæred.* eamque publicè, omnibuſque videntibus parere voluiſſe, ut partus ſuppoſiti omnem ſuſpicionem excluderet, reſtantur Pariſ. *conſ.29.n.46.lib.*2.& Soccin. Sen. *conſ.126.n.2.lib.3.* Et cum Innocentium non laterent geſta Cæleſtini, in facie totius orbis à quo etiam Cardinalis creatus fuerat, reſque undique eſſet admiranda propter ætatem quinquagenariam, & ſtatum imperialem, & matrimonium fuiſſet Romæ conſummatum: non eſt rationabile, ut voluerit geſta Prædeceſſoris damnare per verba hanc da-
70 mnationem non ſignificantia. Stat igitur concluſio, quam ponunt Vincentius, & Joannes relati à Bernardo hic in gloſ. ultim. videlicet Papam non poſſe ſuper voto caſtitatis, & paupertatis cum Monacho diſpenſare quamdiù monachus eſt; poſſe tamen ex magna, & juſta cauſa facere de Monacho non Monachum, ut c. *Quorundam*, 74. *diſtinct.* Quo peracto in conſequentiam poterit proprium habere, & uxorem ducere.

Nec refert quod Navarr. *comment. 2. de regul. num.*17. quamvis concedat Papam poſſe diſpenſare in voto ſolemni caſtitatis, tamen id neget in ſolemni paupertatis voto, aſſignans rationem diverſitatis, quia matrimonium poteſt eſſe neceſſariũ in filio Regis profeſſo, ut totius Regni bonum conſervetur; & ita poteſt eſſe juſta cauſa diſpenſandi, ut uxorem ducat: At non ſic in voto paupertatis, quia Monachus ex diſpenſatione Papæ poteſt eſſe Rex cum ſola regni adminiſtratione, nec ulla ſubeſſe poteſt neceſſitas, ut habeat dominiũ: Et ideo ex defectu cauſæ non poterit diſpenſari ut proprium habeat: reſpondetur enim imò poſſe dari caſum, in quo publica ſalus ſalva eſſe non poſſit, niſi ipſum dominium regni in Monachum transferatur, ut præclarè docuit Innocentius, cujus verba habes ſupra *n.62.*

71 Ad rationem verò D. Thom. in *2.2.q.88.art.11.* quod nullus Prælatus eccleſiæ poſſit facere, ut homo ſemel Deo conſecratus, quandiù vivit, deſinat eſſe conſecratus; Reſpondetur id verum eſſe in conſecratione Sacramentali, quæ eſt de jure Divino, ac proinde omnino indelebilis, ut in Conc. Trid. *ſeſ.7. de Sacram. can.9.* At ſecus eſt in aliis conſecrationibus, quæ ſunt de jure poſitivo, quia per Summ. Pontificem auferri poſſunt, ut probat text. in l. *Continuus*, §. *Cum quis*, *ff. de verbor. obligat.* quem ita intelligunt Dyn. & Jo. Andr. in c. *Semel Deo, in princ.* & ibi etiam Franc. *num. 1. de reg. iur. lib. 6.* & ideo paſſim videmus per auctoritatem Papæ eccleſias, & loca ſacra in prophanos uſus non ſordidos converti juxta Decretum Concilij Tridentini, in *cap.7. in fin. ſeſſ.21.*& in conſecratione ſeu benedictione Abbatis notat Innocentius in cap. *Quanto, num. 4. ſupra de conſuetudin.* Quæ latius proſequor in cap. *Requiſivit à num.35. de or-*
72 *dinat. ab Epiſcopo*: Conſecratio autem, ſeu benedictio, in qua conſiſtit ſolemnitas voti non eſt Sacramentalis, nec de jure divino, quia voti ſolemnitas introducta eſt de jure poſitivo, & ex Conſtitutione eccleſiæ, ut eſt text. in cap. *unic. de vot. lib. 6.* Ergo nihil obſtat quin Summus Pontifex
73 poſſit ſuper ea diſpenſare. Deinde ut egregiè reſpondet Cajetan. *in 2. 2. qu. 38. de art.11. verſ. Aliter igitur*, ſacra etſi non poſſint paſſim ad alios uſus transferri, poſſunt tamen transferri ad alios uſus in articulo neceſſitatis, ut panes propoſitionis tranſlati ad uſum David, & ſuorum propter articulum neceſſitatis, ut Dominus expoſuit. Et ad hanc Decretalem in fin. quæ movit B. Thom. ad prædictam diſtinctionem. Reſpondet Jo. Andr. in d. reg. *ſemel Deo, in fin.* certum eſſe nulla verba Papæ poſſe tollere, vel detrahere poteſtati ſucceſſoris; quia par in parem non habet imperium, c. *Innotuit*, cum concord. *ſupr. de elect.* ſed hæc reſponſio non ſatisfacit, quia Papa hic non procedit ſtatuendo, ſed declarando; ideo melius eſt reſpondere, ut dictum eſt ſupra *n.69.*

74 Ad aliud verò quod obligatio voti ſit de jure naturæ, ſuper quo non cadit diſpenſatio; ita reſpondet Jo. Andr. in d. c. *Semel Deo, n.1. verſ. Sed ad hoc reſpondetur*, videlicet quando eccleſia diſpenſat in voto, non diſpenſat in præcepto juris naturalis, vel divini, ſed determinat id, quod cadebat ſub obligatione deliberationis humanæ, quæ non po-
75 tuit omnia circumſpicere, ſicut etiam diſpenſare contra legem humanam non eſt tollere legem, ſed ordinare ex cauſa, ne liget eo caſu quo diſpenſatur: & ſic non eſt contra. Ad hoc Concil. Trid. *ſeſſ.25. de reformat. cap.*18.

76 Ultimum denique objectum de S. Matthæo Apoſtolo non obſtat, quia, ut reſpondet Cardin. Cajet. *in 2. 2. qu.88. art.11. verſ. Aliter igitur.* Fortè non expediebat in exordio naſcentis fidei per talem apparenter irreverentiã Divinam propagari fidem, quæ prædicatione, & ſignis propagãda erat ſecundum Domini mandatum Marci ultim. Præ-
77 terea Cajetan. ait dictum illud ſe nõ inveniſſe pro authentico. & de Abdia Babylonio illius Authore ita ſcribit Card. Bellarmin. *de Script. Eccleſ.* Abdias Babylonius unus ex diſcipulis Domini fuiſſe dicitur; ſed vitæ Apoſtolorum, quæ ſub nomine ejus circumferũtur, fabulis ſimiliores ſunt, quàm veræ narrationi. Sed neque ejus Abdiæ, aut libri ejus ullam in veteribus mentionem invenio. Et ex his abſoluta ſit pars prima concluſionis Iñocent. quod Papa ex magna cauſa poſſit diſpenſare, ut Monachus habeat proprium, vel uxorem ducat.
78 Secunda verò pars, quod ſcilicet diſpenſare non poſſit ſine juſta, & magna cauſa, probatur ſecundum Innocentium, quia tametſi in diſpenſationibus, quæ fiunt à Papa contra jus poſitivum, ſuffi-
79 ciat ſola voluntas diſpenſatores etiam ſine cauſa, ſicut apparet in ſtatutis editis de ordinibus intra certa interſtitia temporum conferendis, *87. diſtinct.*

ſinct. per tot. & alijs ſimilibus, eo quod cùm ſola voluntaria Cōſtitutio ſit cauſa quare aliquid prohibeatur, per conſequens & ſola voluntas contraria cauſa erit quare prohibitio relaxetur, quia ejus eſt deſtruere jus, qui illud condidit, & interpretari. l. *Quod ius. ff. de re iudicat.* cap. *Inter alia, infr. de*
20 *ſent. excommunicat.* Tamen ſecus eſt in his, quæ ſunt contra votum tacitum, vel expreſſum, & in alijs, quæ ſunt contra Evangelium, quia non prodeſt diſpenſatio, niſi ex cauſa fiat; & quamquam Papa diſpenſet, niſi juſta cauſa ſubſit, peccat, & diſpenſans & is, cum quo diſpenſatur, ſecundum Innoc. *hic n.* 2. Hoſtien. *n.* 31. *in verb. Pontifex*, & Jo. Andr. *num. ult.* Butr. *n.* 28. Anchar. *n.* 24. & Abb.
21 *num.* 22. Qui tamen omnes quoad validitatem diſpenſationis, differentiam conſtituunt inter votum paupertatis, & continentiæ: nam diſpenſatio ut Monachus habeat proprium nunquam valet, niſi magna cauſa concedere Monacho, ut peregrinetur, & viaticum ſecum portet, illud tamen non poſſidebit ſuo nomine, ſed monaſterij: unde
22 nec de eo teſtari poterit: ſed ſi diſpenſetur cum Monacho, ut habeat uxorem, & non adſit neceſſitas, vel utilitas diſpenſandi, ſi tamen contrahat cum aliqua credens bonam diſpenſationem, & liciam: tenet matrimonium, licet ille qui fuit Monachus, ſemper peccet exigendo debitum, non autem reddendo, quia verum matrimonium eſt
23 inter eos. Ratio diverſitatis, quia diſpenſatio habendi proprium nemini præjudicat, nec alicui prodeſt, nec obeſt niſi ei, cum quo diſpenſatur: unde ſi abſit utilitas, vel neceſſitas, non valet diſpenſatio. At ſecus eſt in matrimonio, ubi diſpenſatio prodeſt, vel præjudicat alij, ſcilicet uxori; ſed nihilominus diſpenſatio non prodeſt Monacho, cum quo fuit malè diſpenſatum, quin ſemper peccet debitum exigendo; ita Innocen. cum quo cæteri tranſeunt.

De Statu Monachorum.

Cap. In ſingulis.

SUMMARIUM.

1 *Capitulum Provinciale Religioſorum non ſufficit celebrare in fine primi triennij, & ſtatim in principio ſecundi aliud celebrare, ſed inter unum, & aliud debet triennium intercedere.*

2 *Fieri debet ſalvo iure Epiſcopi Diœceſani, & n.* 5.

3 *Et tam à religioſis exemptis, quàm non exemptis.*

Et quod poſt Concilium Tridentinum, num. 7. *& ſeqq. & num.* 11.

4 *Et convenire debent univerſi Abbates, & Priores provinciæ eiuſdem ordinis.*

6 *Et malitioſè impedientes ne Capitula celebrentur, ſententiam excommunicationis incurrunt.*

7 *Monaſteria omnia, quæ ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione exiſtunt, tenentur ſingulis triennijs ſeſe in Congregationem redigere ex Concilio Tridentino.*

8 *Non tamen poſſunt invicem, aut alijs monaſterijs ſe venire, & aggregare, & num.* 10.

9 *Monachi monaſterij exempti, & commendati non poſſunt Congregationi iam inſtitutæ ſeſe aggregare, ſed tantum ſe cum alijs monaſterijs in Congregationem redigere ad celebrandum commune Capitulum.*

10 *Congregationis Ordinis Sancti Benedicti in Belgis erectio cum facultate aggregandi monaſteria non exempta, in Congregatione Rerum Conſiſtorialium examinatur.*

11 *Capitula in aliquibus Religionibus, vel Congregationibus Monachorum an ſit permittendum ut celebrentur ſingulis annis, & Præſides eligantur annales.*

1 IN SINGULIS. Statuit de Capitulis provincialibus Religioſorum celebrandis ſingulis triennijs: de numero perſonarum venientium: de inſtructoribus adhibendis, de Præſidentibus Capitulo, de tractatibus in Capitulo habendis, de communi vita ducenda, de Viſitatoribus eligendis, & de ipſorum officio: hortatur Diœceſanos ad monaſteriorum reformationem, præcipit patronos, & ſimiles compeſcere ab offenſis monaſteriorum: hoc dicit integra hæc Conſtitutio, Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. & ſic dividitur in duodecim partes, quæ per ſe patent.

1 Nota primò ibi, *De triennio in triennium.* Inter unum, & aliud provinciale Capitulum religioſorum debere eſſe intervallum unius triennij; unde ſecundum Jo. Andr. *hic num.* 2. [Non ſufficeret in fine primi facere unum Capitulum provinciale, & ſtatim in principio ſecundi facere aliud, quia id potius eſſet facere Capitula de ſexto in ſextum annum, quàm de triennio in triennium; & multo tempore retardari poſſet ſic ordinis reformatio, & ſic etiam interpretata eſt conſuetudo.] Hæc Joan. Andr. quem totidem verbis ſequuntur *hic* Butr. *n.* 4. Cardin. *n.* 3. Anchar. *n.* 1. Abb. *in primo notab.* & Jo. de Anan. *num.* 1.

Et ex hoc notabiliter infero, ut Epiſcopi, qui ex Conſtitutione Sixti V. tenentur ſingulis triennijs, vel quadriennijs, &c. viſitare Beatorum Apoſtolorum limina, nequaquam poſſint, aut debeant infra tempora hujuſmodi quandocumque viſitare, ſed tantum in ultimo anno triennij, vel quadriennij, &c. alioquin eodem annorum curriculo plures viſitationes inculcarentur, & inter unam, & aliam viſitationem poſſit intercedere ſpatium ſex, vel octo, aut plurium annorum, & multum retardaretur fructus viſitationis contra mentem, & verba Conſtitutionis, quæ præcipit, ut Epiſcopi Italiæ tertio, Germaniæ quarto, Africæ quinto, Aſiæ ſexto quoque anno iter ſuſcipiant, & perficiant: quod latius proſequor in c. *Ego N. num.* 50. *ſupra de iureiur.* Dic ut ibi.

2 Secundò nota ibi, *Salvo iure Diœceſanorum Pontificum.* Capitula provincialia à regularibus fieri debere ſine præjudicio Diœceſanorum, ſcilicet in viſitationibus, procurationibus, & correctionibus, ut explicat gloſ. 4. *hic* Hoſt. *num.* 1. *in Pontificum*, Cardin. *in* 1. *notab.* & Joann. de Anan. *num.* 2. Nam Diœceſani pluries, quàm de triennio in triennium poſſunt viſitare, & Synodum tenere, cap. *Sicut olim, de accuſat.* ſecundum Goffred. & Hoſtien. *num.* 1. *in ver. Diœceſanorum*, Joan. Andr. *num.* 3. & hodie eſt expreſſum in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *&* 3. & generaliter ex hoc juriſdictio Epiſcopi non intelligitur enervari, ut patet *infra eod. §. Ordinentur*, ſecundum Hoſtien. *eod. num.* 1. *in verb. Pontificum.* Similis præſervatio habetur in cap. *Salvo, 9. quæſt.* 3. in cap. *Pontifices,*

3 Et hinc collige hoc capitulum loqui de Abbatibus, & Prioribus non exemptis, ſecundum Innoc. in princ. aliàs enim inanis fuiſſet illa præſervatio: ſed Hoſtien. *n. 1. in ver. Abbatum*, atque Priorum: exponit, ideſt exemptorum, & non exemptorum, c. *Proximum*, §. *Hæc eadem, infra eod.* & ſic præſervatio jurium diœceſanorum Pontificum ſtat reſpectu non exemptorum. Hodie opinio Innocentij videtur approbata à Concilio Tridentino, quod reſtringitur ad Abbates, & Priores exemptos, ut dicam infr. *num.* 11.

4 Ultimò nota ibi, *Ad quod univerſi* conveniant. Ad Capitula provincialia Regularium debere univerſos convenire. Quod ſi intelligatur de Abbatibus, & Prioribus provinciæ cujuſcumque ordinis, hoc non ſervatur ſecundum Hoſtien. *hic num. 1. in ver. Qui non conſueverunt*, & Joan. Andr. *in verb. Conveniant*: nam Chartuſienſes ſuum, Ciſtercienſes ſuum, Cluniacenſes ſuum celebrant Capitulum per ſe, & ſic de ſingulis, ſecundum eos. Item non habet hodie conſuetudo, ut hujuſmodi Capitulum faciant religioſi non habentes caput unicum, ſecundum Jo. Andr. *eod. num.* 3. licet ſubdat hodie plenè proviſum eſſe per Conſtitutionem Benedicti.

5 Porrò decretum hoc Innocentij in generali Concilio editum innovavit, & obſervari præcepit Clemens V. in Concilio Viennenſi, ut in Clem. *Ne in agro, §. final. de ſtat. Monachor.* Licet mendoſè ibi legatur Innocentius IV. & gloſ. *ult.* ibi, [Adnotavit deſuetudinem in hoc non juvare, ſed tamen iñovationem illam de facto non proficere.] Ideoque in Concilio Salisburgenſi ſub Martino V. §. 8. ſic legitur; item licet fel. record. Gregor. Papa IX. providè ſtatuerit, ut in ſingulis regnis, ſeu provincijs Prælati Ordinis S. Benedicti de trienniо in triennium Capitula Regularia celebrare deberent, & unus idem ſtatutum in provinciali duxerimus innovandum, quia tamen nullus fructus adhuc ex prædicto ſtatuto, & innovatione repetita vice decrevimus eadem Capitula celebrari, jure tamen Ordinariorum per omnia ſalvo, *tom.* 3. *Concilior. par. 2. pag. 991. col. 1. littera D.* Item Benedict⁹ XII. (Statuimus, inquit, & ordinamus, quod in ordine, & religione dictorum Monachorum Nigrorum in ſingulis provincijs per Nos inferiùs deputatis, fiat in loco ad hoc deputando de triennio in triennium (ſalvo jure Diœceſanorum) cõmune, ſeu Provinciale Capitulum Abbatum, & Priorum Abbates proprios non habentium, aliorumque Priorum Eccleſiarum Cathedralium ipſius ordinis ac religionis. Avenione 12. *Kalen. Iulij anno ſecundo.*) Quam quidem ordinationem confirmavit Calixtus XIII. ſub *Datum Romæ Kal. Martij anno* 1455. Idemque ſanxerunt & alij Pontifices; & in Concilio Conſtantienſi decretum fuit, ut ſententiam excommunicationis ipſo facto incurrat quilibet cujuſcumq; ſit præeminentiæ, dignitatis, ſtatus, aut conditionis, qui per ſe, vel per alium malitioſè impedierit, quo minus prædicta Capitula liberè valeant celebrari. ut refert Romanus Naz. *in Aſto ineſtincto cap. 6. per totum.*

7 Sed noviſſimè Concilium Tridentinum in *c.* 8. *ſeſſ. 25. de Regul.* ſtatuit ut monaſteria omnia, quæ generalibus Capitulis, aut Epiſcopis nõ ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios regulares viſitatores. ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione, ac directione regi conſueverunt, teneantur infra annum à die ipſius Concilij, & deinde quolibet triẽnio ſeſe in Congregationes redigere juxta formam hujus Capituli.

8 Adverte ad illa verba, *ſeſe in Congregationes redigere*: non enim important ut monaſteria hujuſmodi poſſint invicem inter ſe, aut alijs Congregationibus jam inſtitutis ſe unire, & aggregare, & unum corpus cõſtituere: alioquin Concilium non dixiſſet infra annum à die præſentis Concilij, & deinde quolibet triennio. quia uniones, & aggregationes hujuſmodi fiunt in perpetuum, nec iterantur de triẽnio in triẽnium, ſed ſemel factæ ſemper durant quamdiu ex legitima cauſa non diſſolvuntur, c. *Expoſuiſti, ſupra de preben.* c. 1. *Ne ſede vacant.* Concilium Tridentinum *ſeſſ. 7. c. 6. & ſeſſ. 21. cap.* 5. Petrus de Peruſio *in tract. de revocat. union. q. 1. & per tot.* Præterea decretum *d. cap.* 8. ſe refert ad hanc Conſtitutionem Innocentij, quæ nihil aliud præcipit, quàm ut regulares ſingulis triennijs celebrent Provinciale Capitulum, & nihil ſtatuit de unione, vel aggregatione. & ita intellexit hoc Concilij S. Congreg. illius Interpres, ut in ſubjecta declaratione, videlicet.

9 An monaſterium à juriſdictione Epiſcopi exemptum, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectum, quod ante Concilij publicationem commendatum reperitur, comprehendatur ſub diſpoſitione *c. 8. ſeſſ. 25. de Regul.* ut reluctante Commendatario, poſſit ſe in Congregationem redigere præſuppoſito, quod Commendatario commiſſa fuerit cura, regimen, juriſdictio, & omnimoda adminiſtratio dicti monaſterij perſonas corrigẽdi, caſtigandi, & viſitandi propria auctoritate. Stante etiam quod in eodem monaſterio non ſit Prior clauſtralis ejuſdem ordinis expreſsè profeſſus, qui gregi Regulari præſit.

S. Congreg. Concilij cenſuit hos Monachos non poſſe ſeſe aggregare huic, nec alteri Congregationi jam inſtitutæ, & formatæ; licere tamen eis cum alijs monaſterijs juxta dictum decretum Concilii, ad formam cap. *In ſingulis, de ſtat. Monachor.* in Congregationem redigere. Intellexit enim S. Congregatio illa verba: Et deinde quolibet triennio ſeſe in Congregationem redigere, &c. quod debeant de triennio ad triennium iſta monaſteria commune celebrare Capitulum, juxta diſpoſitionem dictæ Conſtitutionis. In ſingulis. Item monaſteria commendata *d. cap.* 8. comprehendi. quam Congregationis ſententiam ad ſe relatam Sanctiſſimus probavit. & executioni demandari juſſit.

10 Hinc cùm Præſes, & Abbates monaſteriorum exemptorum Ordinis S. Benedicti in Belgio petijſſet à Sanctiſſimo D. N. Innocentio X. confirmationem erectionis in Congregationem quam aſſerebant factam fuiſſe à Gregorio XIII. & ulterius ſupplicaſſent pro facultate aggregandi eidem Congregationi alia monaſteria non exempta; die 9. Januarij 1648. S. Congregatio rerum Conſiſtorialium, ad quam Sanctitas Sua hoc negotium examinandum rejecit, in primis animadvertit in vim hujus c. *In ſingulis, de ſtat. Monachor.* & Concilium Tridentinum in *d. cap. 8. ſeſſ. 25. de Regul.* minimè licere monaſteriis quibuslibet ſibi aggregare alia monaſteria ejuſdem, vel alterius ordinis, ſed tantum ſeſe in Congregationem redigere in ſingulis trienniis, ideſt ſe congregare, & convenire, ad commune, ſeu Provinciale Capitulum.

tulum, juxta antiquam reſolutionem S. Congreg.
11 Concilij à Summo Pontifice approbatam. Rurſus animadvertit facultatem ſe redigendi in Congregationes, ſeu Capitula congregandi non fuiſſe tributam à Concilio quoad monaſteria non exempta, ſed tantum quoad illa, quæ Capitulis vel Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios Viſitatores, ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ probatione, & ordinatione exiſtunt, ut verba ipſa tenent. Demum animadvertit prædicta monaſteria exempta in Belgio nequaquam obtinuiſſe à Gregorio XIII. confirmationem erectionis in Congregationem cum facultate aggregandi monaſteria itidem exempta ejuſdem Ordinis? Sed tantummodo prævia narratione, quod ſe redegerant in Congregationem infra añum à fine Concilij Tridentini, & deinde quolibet triennio, obtinuerunt præmiſſa confirmari cum clauſula quatenus ſecundum ejuſdem Concilij decreta proceſſiſſent. De erectione autem in Congregationem, vel de aggregatione, nec verbum quidem legitur in litteris Gregorij. Ac proinde S. Congregatio exiſtimavit concedi non poſſe confirmationem erectionis, quæ non extat, longè minus facultatem ſibi aggregandi monaſteria non exempta. Nihil tamen horum ſignificandum eſſe Monachis, ſed tamen dicendum S. Congregationem velle edoceri à Pronuncio in Belgio de progreſſibus ipſius Congregationis, & inſpicere ordinationes, quas fecerunt, dum ſe redegerunt in Congregationem; ideoque ſcribendum Pronuncio, ut hujuſmodi Ordinationes, & Capitula tranſmittat, & de integro negotio S. Congreg. edoceat, auditis etiam Epiſcopis, & alijs, quorum intereſt.

12 QUÆRO, cum hæc conſtitutio diſponat, ut Capitula Religioſorum de trieñio in trieñium celebrentur, an aliquid ſit immutandum in his Religionibus, vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur ſingulis añis, & Præſides eliguntur añales. Pro ſolutione hic inſerendas duxi litteras Sacræ Congregationis me Secretario ſcriptas ad D. Cardinalem à Lotharingia, quas Franciſcus à Lotharingia, Epiſcopus Verdunen. ſuis litteris aſſeruit è cœlo eſſe dictatas. Sunt autem tenoris ut ſequitur.

(Semel atque, iterum actum eſt in S. Congregatione de negociis Monachorum S. Vitoni, & Nidulphi à Sanctiſſimo D. N. propoſita de decretis, quæ Amplitudo V. Illuſtriſſ. in vim facultatis ei attributæ Sanctitatis Suæ litteris in forma Brevis, non ita pridem edidit, moxque ad earumdem litterarum præſcriptum Sedis Apoſtolicæ examini, & correctioni ſubjecit. Et quamquam ampliſſimi Patres plurimum in omnib⁹ deferendum putarint Amplitudinis VIII. prudentiæ, ac zelo, quam probè intelligunt egiſſe omnia ſolo Religionis bono permotam, aut certè rerum ſtatu ita exigente: noluerunt tamen omittere, quin ei adſignificarent rationum momenta, quæ Decretorum ſaltem aliquot approbationi viſa ſunt difficultatem ingerere, inter illa adfertur primum, quod Religionum inſtitutis à Sede Apoſtolica approbatis derogare, niſi neceſſitate cogente, vix juſtum, aut tutum exiſtimatur, præcipuum namq; Spiritus Sancti lumen effulget Regularium Congregationum Inſtitutionibus. At Congregatio Monachorum, de qua agitur, non modo erecta eſt ad inſtar Caſſinenſis, quæ ab inſtitutione Præſidentes habet annales, ſed ſpeciali etiam decreto bon. mem. Cardinalis à Lotharingia Sedis Apoſtolicæ Legati à primordiis ſuæ erectionis munita, ne Præſidis Officium ultra añum, neve Abbatum, ac Superiorum regimen ultra quinqueñium progrediatur. Quod ſanè ſtatutum nedum à Sede Apoſtolica extitit approbatum, verum etiam ab ipſis Monachis jurejurando firmatum, ijs declarationibus adjectis in ipſo die profeſſionis regularis, ut illius obſervatio ſolemni Monachorum voto comprehendi videatur. Atqui à Regula, quam quiſque profeſſus eſt, peculiariumque votorum, ac præceptorum obſervatione non modo non deflecti, ſed amplius illa ad veterem, ac regularem diſciplinam inſtaurari vehementer optat, ac præcipit Sacroſancta Tridentina Synodus, à cujus ſaluberrima diſpoſitione, veterum atiam Conciliorum ſanctionibus, & Apoſtolicis decretis roborata vel minimum recedere nulla nos cogit neceſſitas, nulla ſuadet utilitas; Quandoquidem ſi Præſides oportuiſſet conſtituere trieñales ob exiguum perſonarum habilium numerum ad ejuſmodi munus exercendum, quippe id faciendum fuiſſet initio naſcentis Congregationis. At ubi hæc adolevit, jamque in viridem juventam, ac numeroſam familiam excrevit, minime verendum quin ex tot Monachis vel unus ſemper aſſumi poſſit idoneus ad illud obeundum. Neque verò videtur præſtare, ut Præſides ſint trieñales, quàm annales, ut nempe ſint majoris authoritatis, & quæ pro bono Congregationis inchoaverint, poſſint faciliùs perficere: nam Congregationem Caſſinenſem, inſtar cujus hæc erecta eſt, ad eam rationem Sedes Apoſtolica inſtituit, ut ſumma rerum agendarum auctoritas non conſiſteret penes Generalem, aut Caput Ordinis; ut in alijs Religionibus, ſed penes Generale Capitulum, ita ut Præſidem obſequendi tantum, & Capituli Ordinatione exequendi maneat neceſſitas. Forte etiam oportebit, ſi Præſides ſint trieñales in tertium annum rejicere ipſius Capituli celebrationem, quæ fieri ſolet potiſſimum ad electionem Præſidis: & tamen quis neget frequentem Capitulorum Cõgregationem plurimum prodeſſe ad regularem diſciplinam, vel conſervandam, vel ubi collapſa eſt, reparandam? Deinde nondum Congregatio hæc tam longe, lateque diffuſa eſt, ut non unus vel ſoliùs anni ſpatio eam perluſtrare, ac ſancita exequi per commodè queat, quando Caſſinenſis quæ multò latius progreditur, uno tamen añali Præſide optimè gubernatur, quinimò cum aliquot abhinc añis conſtitutum eſſet, ut eligeretur trieñalis, eam rem in perniciem Congregationis cedentem Sedes Apoſtolica ad primævam formam redintegravit. In Abbatibus quoque, ac Superioribus localibus quinquennij tempus ſatis, ſuperque habetur, ita ut illud in longiores moras protelare nil aliud videatur, quàm fovere Monachorum ambitionem, & Abbates veluti perpetuos conſtituere adverſus vetus Congregationis inſtitutum à Romana Sede approbatum, atque ut ſupra firmatum jurejurando. Et quamvis in Decreto prudenter adjectum ſit, ut electio poſt abſolutum quinqueñium etiam non tranſacto alio bieñio valida ſit, ſi ita ſuaſerit evidens monaſteriorum utilitas, aut neceſſitas ex ſeptem diffinitoribus quinque judicio approbatam; cum tamen

hæc multam habeant latitudinem, inficiandum non eſt, quin hic aperiatur via ambitioſis commentitias, aut affectatas utilitates, aut neceſſitates adſtruendi, quod ſi hoc decretum de bieñali Superiorum vacatione vix ſervari potuit, cum ſimpliciter, & abſolutè ligabat; quantò faciliùs nunc violabitur, ſi licebit in cauſam violationis obtrudere neceſſitatem, aut utilitatem? Verendum etiam ne Congregatio S. Mauri, quam in Gallia veluti primogenitam Congregatio SS. Vitoni, & Nidulphi nuper effudit, hoc exemplo commoveatur. Verendum itidem, ne id ipſum contingat in Caſſinenſi, vix enim eſt, ut cauſam non quærat dominandi libido. Præterea auditur majorem, ac ſaniorem Congregationis partem velle conſtanter adhærere primævæ Congregationis inſtitutioni, & quamquam Monachi circiter centum dumtaxat, expreſsè hoc videantur declaraſſe, multo tamen plures hoc ipſum cupere, licet ſe prodere non audeant, quin etiam prodituros ſi eorum mens ſecreto, ac liberè exquiratur. Itaque ſi vix Apoſtolica Sedes adduci conſuevit, ut vel Religioſis volentibus primævam Religionis inſtitutionem intervertat, aut immutet: quid faciet ipſis invitis, ac reluctantibus. Addunt demum Monachi ſe auditos quidem illic fuiſſe cum primum decretum ſimpliciter editum fuit de Superioribus quinqueñalibus, at ſecundum poſterius cum limitatione utilitatis, aut neceſſitatis prodiſſe ipſis neque auditis, neque citatis. Hæc omnia Illuſtriſſimi Patres ad amplitudinem veſtram Illuſtriſ. deferri juſſerunt, ut illis ſedulo, ac maturè perpenſis dignetur mentem ſuam aperire, & quid tacto opus cenſeat, uberius explicare: norunt enim avitam illius pietatem, regulariſque diſciplinæ ſtudium, ingenij etiam acumen, atque in rebus gerendis prudentiam, ut propterea illis hæſitandum non ſit, quin ipſa ubi attentè ſingula conſideraverit, aut flectatur S. Congregationis animadverſionibus, aut ea afferat rationum pondera, quibus in illius ſententiam ſe flecti conſultius putent Ampliſſimi Patres. Nos quod supereſt amplitudini veſtræ Illuſtriſ. proſpera omnia precamur ex animo, manuſque humillimè deoſculamur. Datum Romæ 16. Januarij 1630.)

De Religioſis domibus, ut Epiſcopis ſint ſubjectæ.

Cap. De Xenodochiis.

S V M M A R I V M.

1 *E Piſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad eius ſollicitudinem debent ordinari ad uſum deſtinatum.*

2 *Epiſcopus fundat intentionem de iure communi ſuper ſubiectione, adminiſtratione, & ordinatione Hoſpitalium, aliorumque piorum locorum ſuæ Diœceſis.*

3 *Hoſpitale qui dicit exemptum, probare debet ſtatuto in fundatione, vel præſcriptione, aut privilegio.*

4 *Sed poſt Concilium Tridentinum exemptionis privilegium, & conſuetudo etiam immemorabilis non ſuffragantur.*

5 *Hoſpitale Papiæ poteſt ab Epiſcopo viſitari, non obſtante privilegio Nicolai V.*

6 *Xenodochium propriè quid ſit, & de varijs hoſpitalium nuncupationibus.*

7 *Hoſpitalium reditus in quibus ſubſint Epiſcopi diſpoſitioni.*

8 *Ordinarij curare debent ut hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus etiam exemptis fideliter & diligenter gubernentur.*

9 *Item ut eleemoſynæ ab adminiſtratoribus fabricæ expendantur in uſum deſtinatum, & omnia fideliter peragentur.*

10 *Hoſpitalia, & loca pia ita demum ſubſunt viſitationi ordinarij, ſi ſint religioſa, id eſt fundata auctoritate Epiſcopi; aliàs ſecus.*

11 *Religioſum locum nemo poteſt efficere ſine Epiſcopi auctoritate.*

12 *Hoſpitale privatum mortuo patrono ſpectat ad curam Epiſcopi, ut pia voluntas executioni demandetur.*

13 *Hoſpitalis adminiſtratoribus detrectantibus exequi voluntatem fundatoris, ius exequendi ad Epiſcopum devolvitur.*

14 *Hoſpitalium etiam privatorum adminiſtratores tenentur quotannis reddere Epiſcopo rationem adminiſtrationis.*

15 *Hoſpitalia ſub immediata Regum protectione, quæ ex fundatione, vel privilegio, aut conſuetudine non probantur exempta, an poſſint ab Epiſcopo viſitari, & n. ſeqq. uſque ad n. 30.*

18 *Viſitatio hoſpitalium reſtringitur à Concilio ad caſus à iure conceſſos; ius exigendi rationes non item.*

19 *Hoſpitalia ſub immediata Regum protectione non eximuntur per Concilium Tridentinum à viſitatione Epiſcopi, ſed præſervatur illorum exemptio.*

20 *Concilij Trid. decretum c. 8. ſeſſ. 22. expenditur.*

21 *Ordinarij iuriſdictioni Concilium Tridentinum nihil detraxit etiam in locis ſub regum protectione exiſtentibus.*

22 *Loca regia ita demum ſunt exempta à viſitatione Epiſcopi, ſi exemptionem iuſto titulo acquiſierint.*

23 *Fundatio eccleſiæ, & hoſpitalis ſub regia protectione non ſpectat ad laicos, ſed ad Sedem Apoſtolicam, vel ad Ordinarium.*

24 *Protectio legitima, & iuſta tantum præſervata eſt à Concilio Tridentino, non autem ea, quæ de facto aſſumitur.*

25 *Regum iura Concilium Trident. præſervavit, ſed nova illis non attribuit.*

26 *Regia protectio de facto à ſæcularibus miniſtris aſſumpta, Ordinarij iuriſdictionem non lædit.*

27 *Hoſpitale fundatum ſub iuriſdictione Epiſcopi non fit exemptum ex eò quod poſtea illius eccleſia fundetur ſub Regis protectione.*

28 *Monaſterium unitum, & commendatum hoſpitali ſub regia protectione exiſtenti poteſt ab Ordinario viſitari.*

29 *Unio non præiudicat Epiſcopo, in cuius diœceſi erat eccleſia unita.*

30 *Hoſpitalia exiſtentia in ſtatu Mediolani non comprehenduntur in exceptione, cap. 8. ſeſſ. 22. Concilij Tridentini, niſi quæ expreſſè reperiuntur ſub Regis protectione.*

31 *Epiſcopo viſitare volenti ſi opponatur quod hoſpitale ſit ſub regia protectione, cognitio exceptionis non ad iudices ſæculares, ſed ad ipſum Epiſcopum pertinet.*

DE

1 DE XENODOCHIIS. Breve eſt, ſed per alia verba ſic poteſt ſumari ſecundum Abbatem Siculum. Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad ejus ſollicitudinem debent ordinari ad uſum deſtinatum.

2 Nota ex hac decretali Epiſcopum fundare intentionem de jure communi ſuper ſubjectione, adminiſtratione, & ordinatione hoſpitalium, & omnium piorum locorum ſuæ diœceſis, ut hic, & in cap. *Siquis Epiſcoporum*, 16. q. 5. & *cap*. 2. q. 3. & c. *Omnes Baſilicæ*, quaſt. 7. cap. *Conſtituimus*, cum duob. ſeqq. infra eod. cap. 1. *cum multis ſeqq*. 10. *quaſt*. 1. hic notat gloſſa 2. Hoſtien. *num*. 6. *in ver*. *Per ſollicitudinem*, Cardin. *in* 2. *notab*. Anton. de Butr. in 1. & 2.
3 *notab*. & Joan. de Anan. *num*. 4. Unde qui dicit hoſpitale, vel locum pium exemptum, probare debet ſtatuto in limine fundationis, vel legitima præſcriptione, vel privilegio Apoſtolico, ut in Clem. *Quia contingit*, *in primo reſponſo de relig. domib*. & ibi gloſ. *in ver*. *De Iure*, & notant hic Joann. Andr. *num*. 1. *in ver*. *Epiſcoporum*, Butr. *num*. 3. *verſ*. *Oppono*, & Cardin. *num*. 2. *eod*. *verſ*.

4 Verum hodie exemptionum privilegia, & conſuetudines non ſuffragantur, ut potè ſublatæ à Concil. Tridentin. in *c*. 8. *ſeſſ*. 22. quo ſtatutum eſt ut Epiſcopi habeant jus viſitandi Hoſpitalia, Collegia quæcumque, ac Confraternitatis laicorum, &c. eleemoſynas Montis Pietatis, & pia loca omnia, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita; non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili, privilegio, aut ſtatuto. Ad idem *c*. 15. *ſeſſ*. 7.

5 Hinc cum adminiſtratores Hoſpitalis Papiæ exempti per privilegium Nicolai V. à viſitatione Ordinarij prætenderent ab eo poſt Concilium viſitari non poſſe, nec coram eo teneri reddere adminiſtrationis ſuæ rationem: S. Congregatio ab his hac de re conſulta cenſuit non obſtantibus allegatis pro adminiſtratoribus hoſpitalis, jus viſitandi dictum hoſpitale, & exigendi redditionem rationum ab ejus adminiſtratoribus competere Epiſcopo tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegato ex decreto Concilij *ſeſſ*. 22. *c*. 8. & 9. Et ratio eſt, quia *d*. *c*. 8. tollit privilegium Nicolai V. quoad viſitationem, & licèt dicat in caſibus à jure conceſſis, hoc tamen non impedit, cum de jure communi Epiſcopus viſitare poſſit hoſpitalia ſublato privilegio, c. *De Xenodochijs*, *de relig. domib*. & Clem. *Quia contingit*, *eodem tit*. Quod vero attinet ad redditionem rationum, de qua in *c*. 9. exceptus eſt ſolus caſus quando in fundatione cautum eſſet, ut non redderentur ordinario, ſed in Bulla Nicolai V. in qua fit fundamentum, nulla mentio habetur cui ſit reddenda ratio, vel non reddenda.

6 Itaque niſi aliud cautum ſit lege fundationis, Hoſpitalia hujuſmodi ſubſunt viſitationi, & diſpoſitioni Epiſcopi, & omnia comprehenduntur ſub dictione, *Xenodochijs*, hic poſita ſecundũ Hoſt. n. 1. Propriè tamen dicitur Xenodochium locus, in quo peregrini ſuſcipiuntur; licet alij dicant Xenodochium eſſe locum ſenum, & debilium, ut verbum ſonat, arg. c. *Oratorium*, 42 *diſt*. *Inſtit*. *de donat*. §. *Eſt & aliud*, & c. *Cleros* 21. *diſt*. Orphanotrophium verò dicitur locus, in quo pueri utroq; parente orbati educantur. Brephotrophium, in quo pauperes aluntur; Noſocomium, ubi ægroti tenentur, & curantur. Gerontocomium, in quo ſenes valetudinarij ſuſtentantur. De his habetur in c. *Si quis omnem*, 1. *quaſt*. 7. in l. *Illud*, ubi gloſſa ſingula hæc nomina explicat, & in l. *fin*. *C. de Sacroſanct. Eccleſ. in rubr*. l. *Orphanotrophos*, & l. *Omnia oratoria*, *C. de Epiſc. & Cler*. in cap. *Tributum*, §. *Quamvis*, 23. *quaſt*. 8. in Auth. *de reb. eccleſ. non alien*. §. 1. *collat*. 9. & *de eccleſ. tit*. §. *fin. eadem collat*.

7 Conclude igitur hæc omnia eſſe ſub manu Epiſcopi, & ad illius diſpoſitionem pertinere, ut hic in textu, non quidem ut ad Epiſcopum ſpectet dominium redditùum; neque enim ſubſunt talia Epiſcopo quoad temporalia, ut ea poſſit ſibi applicare, cap. *Venerabilis*, *de except*. cap. *Quia*, 10. *q*. 3. de hoc in c. *Cum vos*, *de offic. ordin*. ſed ut illorum redditus curet expendendos in uſus, ad quos ſunt deputati, ut in dicta Clem. *Quia contingit*, ſecundum Innoc. & omnes hic. Compellet ergo Epiſcopus Parochialem Sacerdotem, ut hoſpitalitatem ſervet, & hoſpitalarios domorum pauperum, ut recipiant pauperes, & idem in ſimilibus,
8 ut inquit Joan. Andr. *hic num*. 3. *in ver*. *pertinent*, Butr. *num*. 4. & Cardin. *in* 3. *notab*. & patet ex decreto d. *cap*. 8. *ſeſſ*. 22. ibi (Ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi [id eſt Epiſcopi] ex officio ſuo juxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant, & exequantur.) Idem patet in *c*. 15. *ſeſſ*. 7. ubi habetur. Curent Ordinarij ut hoſpitalia quæcunque à ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur etiam quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter gubernentur, conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ
9 incipit, *Quia contingit forma ſervata*. Unde orta dubitatione An curare Epiſcopus debeat, ut eleemoſynæ ab adminiſtratoribus fabricæ in eum uſum, in quem deſtinatæ fuerunt, & pro quo offeruntur, convertantur, & ut id efficiatur, ordinare quæcumque ipſi viſa fuerint expedire: S. Congregatio ejuſdem Concilij interpres cenſuit cum tales adminiſtratores teneantur quotannis reddere rationem Ordinario juxta *cap*. 9. *ſeſſ*. 22. pertinere ad Epiſcopum providere, ut fideliter omnia peragantur, & ne qua fraus interveniat, in expendendis introitibus, & proventibus, & quæcumque ipſi expedire pro ſua prudentia videbuntur, ordinare.

10 Declara modo hanc concluſionem, ut procedat dummodo hoſpitalia, & loca hujuſmodi ſint religioſa, id eſt fundata auctoritate Epiſcopi, ut in c. *proximo*, *infra eodem*. Aliàs enim Diœceſanus non debet ſe in illis ingerere, ſed patronus hoſpitalis ad libitum diſponit, ut in cap. *Inter dilectos*, & ibi per Innocen. *de donat*. & notat. Abb.
11 *hic num*. 3. *verſ*. *Numquid autem*: nam etſi quilibet pro libito voluntatis poſſit erigere Hoſpitale; nõ tamen erit locus religioſus, nec gaudebit immunitate eccleſiaſtica, nec inter loca eccleſiaſtica computabitur, niſi Epiſcopi authoritas interceſſerit, ut in d. c. *Proximo*, & notat Cardin. *hic* n. 9. *verſ*. *Nonò quæro*. Nec quidquam novi circa hoc ſtatuit Concilium Tridentinum in d. *cap*. 8. *ſeſſ*. 22. imò reſtringitur ad limites juris, ut patet ibi, in caſibus à Jure conceſſis, & in fine ibi juxta Sacrorum Canonum ſtatuta, & fuſius dixi in eod. c. *Proximo*, *num*. 54. *infra eod*. Unde quemadmodum de jure communi ejuſmodi hoſpitalia non religioſa viſitationi,

tationi, ac Juriſdictioni Epiſcopi non ſuberaut, ita nec poſt Concilium.

12 Hoc tamen fallit in tribus caſibus. Primus eſt mortuo Parrono: tunc enim etiamſi locus non ſit religioſus, tamen ſpectat ad curam, & ſollicitudinem Epiſcopi, ut pia voluotas defuncti executioni demandetur, de quo videtur textus in Authen. *de Eccleſ. tit.* §. *Si quis autem pro redemptione*, *cum ſeqq.* Quamobrem etſi hoſpitale hujuſmodi non teneatur Epiſcopo Diœceſano in Epiſcopalibus reſpondere, ramen Epiſcopus habere debet curam ipſius, cùm locus ſit pius, ut hic per Abb. *num. 3. verſ. Quod puto verum.*

13 Fallit ſecuodò in executoribus negligentibus adimplere voluntatem defuncti, quia tunc devolvitur ad Epiſcopum poteſtas illos compellendi, iiſque poſt legitimam admonitionem detrectantibus, etiam exequendi, textus eſt in d. c. *Tua nobis*, & ibi dixi, *de teſtamen.*

14 Fallit tertiò quoad rationes ab adminiſtratoribus erigendas, quia etſi Hoſpitalia, & loca prædicta non ſint erecta authoritate Epiſcopi, & ſic noo ſint religioſa; tamen cum ad uſum pium ſint deſtinata dicunrur pia; & poteſt Epiſcopus compellere executores ad reddendas ſibi quorannis rationes adminiſtrationis, niſi ſecus in eorum inſtitutione, & ordinatione caurum fuerit, ex decreto Concilij Tridenrini in *c. 9. ſeſſ. 22.* Quod Sac. Congregatio declaravit habere locum etiam in Hoſpitalibus laicalibus, ut ſcripſi plenius in c. *Proximo, à num. 10. infra eod.*

15 QUÆRO, An hodie ſtantibus decretis Concilij Trident. in *cap. 8. & 9. ſeſſ. 22.* Hoſpiralia ſub immediata Regum protectione exiſtentia, quæ ex lege fundationis, aut ex privilegio Apoſtolico, vel conſuctudine non probantur exempta à viſitatione, & juriſdictione Epiſcopi Diœceſani, poſſit idem Epiſcopus viſitare, & ab illorum admioiſtratoribus rariones adminiſtratioois exigere.

16 Contigit hic caſus in hoſpitali pauperum ſenum Neapolis: nam año 1625. Ordinarij auctoritate erectum fuit prædictum hoſpitale, & in ipſa erectione cautum fuit inter cætera, ut illud tam quam opus ſpirirnale, & dicatum ad cultum divinum, eſſet ſub protectione, & obedienria Ordinarij, ita ut poſſet illud ſuo arbitrio viſitare, ad hoc ut omnia fideliter adminiſtrarentur, ut patet ex tribus capitulis fundationis. Et ſucceſſivè Cardinalis Aquaviva tunc Archiepiſcopus Neapolitanus dictum hoſpitale ordinaria authnritate viſitavit, & noñulla decreta edidit, licet morte præventus viſitationem non perfecerit, poſt cujus obitum Miniſtri hoſpitalis pro expedirio oe quarumdam litium ad illud pertinentium adierunt Proregem, atque ab eo obtinuerunt ſibi in judicem deputari Conſiliarium Palermum, qui poſtea mutato titulo año 1607. alium in Prætorem dicti hoſpitalis nominavit.

Deinde año 1608. quia hoſpitale propriam eccleſiam oon habebat, ſed rantum altare in eccleſia S. Nicolai; ijdem Miniſtri, ſeu Confratres majori parte ex eleemoſynis de licentia Archiepiſcopi conquiſitis, ac parrim etiam à ſe elargitis, propriam eccleſiam fundarunt ſub invocatione S. Onuphrij, & primus lapis, in quo litteris inſculptum erat quemadmodum dicta eccleſia conſtruebatur ſub protectione Regis Philippi, projectus fuit in fundamentis Populo acclamaote, Vivat Rex. Ab eo tempore Proreges dicti Hoſpitalis protectores, & adminiſtratores deputarunt, ijdemque adminiſtratores ſimiliter deputarunt officiales, Cappellanos, Confeſſorea, & Prædicatores in dicta eccleſia.

Sed à duobus circiter añis eum Cardinalis Carafa vellet hoſpitale viſitare, atque ab adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere, ipſi objecerunt ſe oon teneri ex decreto Concilij Tridentini *c. 8. ſeſſ. 22.* eo quod hoſpitale erectum fuiſſet ſub immediata Regis protectione. Quamobrem his poſitis conſulra eſt Sac. Congregatio Concilij.

17 An poſſit Cardinalis Archiepiſcopus dictum hoſpitale viſitare, & ab adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere.

Videtur reſpondendum poſſe. Nam quoad jus exigendi rariones quamvis hoſpitale eſſet ſub immediara regis protectione, hoc tamen non obſtaret Archiepiſcopo quominus illas exigere poſſet; ſed tantum obſtaret quominus poſſet viſitare. Ratio eſt, quia exceptio locorum quæ ſub immediara Regum prorectione ſunt, non legitur niſi in *c. 8. ſeſſ. 22.* & in eo decreto noo agitur, oiſi de jure viſitandi.

At verò in c. *ſeq.* ubi agitur de rationibus Ordinario reddendis, dicta exceptio non reperitur; imo ibi excipitur unus tantum caſus, id eſt cum ſecus expreſsè cautum fuit in fundatione. Quæ exceptio firmat regulam in contrarium in caſibus oon exceptis, l. *Nam quod liquidè*, §. *fin. ff. de pœnu legata*, & c. 2. *de Coniug. lepros. cum ſimil.*

18 Et confirmatur, quia Concilium magnam conſtituit differentiam inter jus viſitandi, & jus exigendi rationes. Nam in *c. 8.* ubi agit de jure viſitandi, reſtringit ſe ad diſpoſitionem juris communia, ut patet ibi (in caſibus à jure conceſſis) & infra ibi, (juxta Sacrorum Canonum ſtarura.) Sed in *c. 9.* ubi tractat de jure exigendi rationes, indiſtinctè, & generaliter loquitur. Ideoque S. Congregario ſæpius reſpondit Ordinarium oon habere authoritatem viſitandi Hoſpitalia, niſi in caſibus à jure expreſſis. At verò rationes adminiſtrationis licere illi exigere nulla habita ratione juris communis.

Ex quo patet Concilium ampliorem facultatem tribuiſſe Epiſcopis in rationibus exigendis, quàm in viſitatione piorum locorum. Ideoque non mirum ſi quoad viſitationem exceperit loca ſub Regis prorectione exiſtentia, ſed illa noo exceperit quoad reddendas rationes. Atque ita ob ſupraſcriptas rationes olim declaravit Sacra Coogregatio.

19 Quo verò ad jus viſitandi, etſi Concilium exceperit loca, quæ ſub immediata Regis protectione exiſtunt, ramen non ſufficit probare regiam prorectionem, niſi etiam probetur legitima exemptio à juriſdictione ordinarij. Ratio eſt quia Concilium d. c. 8. noluit tribuere novam exemptionem locis ſub Regia protectione exiſtentibus, ſed tantum præſervare ſi quam prius habebunt, juxta text. in c. *ult. in princ. de offic. Deleg. in 6.*
20 & c. *Ne aliqui, verſ. Illu quæ regibus, de privil. eod. lib*, obſervandum eſt enim decretum d. c. 8. dum diſponit ut Epiſcopi habeant jus viſitandi hoſpitalia in caſibus à jure conceſſis, etiamſi exemptionis privilegio ſint munita, reſtituere Epiſcopis illud jus viſitandi, quod erat illis per Sacros Cano-

Canonea attributum, & poſtea ademptum, pec
poſteriores exemptiones. Atque ita Concilium
ſtatuit tantummodò ut exemptionea non obſtent
quominus Epiſcopi viſitare poſſint hoſpitalia in
caſibus conceſſia à jure communi. Unde cum in
hac regula loquatur de hoſpitalibus exemptis, cē-
ſeti debet de ijſdem diſpoſuiſſe etiā in exceptio-
ne illa, non tamen, quæ ſub im̄ediata Regum pro-
tectione ſunt, quia alioquin exceptio non eſſet de
regula, & eſſet inepta, Lap. Gemin. & DD. in
cap. *Qui ad agendum*, §. 1. *de Procur.* Alexand. & Jaſ.
in l. *fin.* ff. *Quod quiſque iur.* Atque ita in hanc ſen-
21 tentiam ſæpius reſpondit S. Congregatio Conci-
lij; nam cùm aliquando quæſitum eſſet, An præ-
ſuppoſita exceptione d. cap. 8. intentio Concilij
fuerit juriſdictioni Ordinarij penitus derogare,
eamque in totum ab ipſo Ordinario abdicare in
locis, quæ ſunt ſub Regum im̄ediata protectione:
S. Congregatio reſpondit decreto ipſius Concilij
nequaquam fuiſſe juriſdictioni Ordinarij in ali-
quo derogatum, aut detractum etiam in locis,
22 quæ ſub im̄ediata Regum protectione exiſtunt,
ſed ex decreto d. cap. 8. ita demum eſſe immunia
ab Ordinarij viſitatione, ſi hanc immunitatem le-
gitimo, juſtoque titulo acquiſierint, eo quod
Concilium non exemerit à viſitatione Ordina-
riorum loca, quæ alioquin ijſdem Ordinarijs ſub-
jiciebantur; ſed tantum quæ exempta jam erant,
noluit ſubjicere Epiſcoporum viſitationi, quem-
admodum ſubjecit alia loca pia ad Regum prote-
ctionem ſpectantia.

Itaque cum hoc caſu Miniſtri hoſpitalis non
doceant de exemptione, quoad hoc, parum refert
an ſint ſub protectione Regis, nec ne.

Verum hoc caſu res videtur clarior, quia nec
docetur de hujuſmodi protectione: Idque quoad
hoſpitale eſt certum, cum ab initio erectum fue-
rit ſub protectione, & obedientia Archiepiſcopi,
& ſemel fuerit ab eo viſitatum, ut initio diximus.
Unde ipſe habet fundatam intentionem tam de
jure communi, ut in hac decretali, & in aliis juri-
bus ſupracitatis in *primo notab. n. 2.* Feder. de Sen.
conſ. 3. Quæſtio talis eſt, quàm ex lege fundationis,
& quaſi poſſeſſione inde ſequuta.

23 Neque obſtat quod dicta eccleſia ut ſupra ſub
Regis protectione conſtructa fuerit; quia reſpō-
detur hoc ſimiliter non probari niſi ea inſcriptio-
ne laicorum facta in primo lapide, & ex populi ac-
clamatione. At neque ad laicos, neque ad popu-
lum ſpectat eccleſiam, & hoſpitale conſtruere ſub
protectione Regia, ſed tantum ad Sedem Apoſto-
licam, vel ad Ordinarium, c. *Nemo, de conſecr. diſt. 1.*
c. *Placuit*, 1. q. 2. gloſ. in Clem. *Quia contingit, in ver.*
Altare, de relig. domib. Vincent. & Tancred. relati à
Cardin. in c. *prox. num. 5. infr. eod.*

24 Ideoque olim S. Congreg. cenſuit ſolam legi-
timam, atque juſtam protectionem dicti Conci-
lij decreto exceptam, ac præſervatam eſſe, non au-
tem eam, quæ de facto vendicatur, aut aſſumitur.
25 Siquidem Concilium ſicut id regibus detulit, ut
eorum jurahac in re im̄inuere noluerit; ita nec
illis quidquam adjecit, aut conceſſit in præjudi-
cium Ordinariæ juriſdictionia.

26 Ex ex his tolluntur etiam deputationes, quas
fecerunt Proregea, & Miniſtri dicti Hoſpitalia.
Patet enim ex ſupradictia eos ſolum de facto hāc
ſibi protectionem vindicaſſe. Unde nihil propter-
ea detractum eſt juriſdictioni Ordinarij, ut in
puncto conſuluit Gabr. *conſ. 195. per totum, lib. 2.*

27 Quibus accedit quod quamvis probaretur
protectio juſto titulo acquiſita; illa tamen pro-
deſſet fortè quoad eccleſiam ſub hac protectione
ædificatam, ſed non quoad hoſpitale, quod longè
prius fundatum, & erectum fuerat ſub juriſdi-
ctione Archiepiſcopi: nam ad illud non exten-
deretur protectio Regis, cap. Ex ore, de privileg.
ac ſi extenderetur, tamen non eſſet immediata,
ut requirit Concilium, cum ante illam præceſſe-
rit protectio Ordinarij, ut per Gabriel. *d. conſ.*
195. num. 6. & ſeq.

28 Hinc cùm fuerit quæſitum An Epiſcopus poſſit
viſitare monaſterium S. Mariæ unitum, & com-
mendatum hoſpitali Incurabilium, & providere
ne monaſterium in ſpiritualibus, & temporalibus
detrimentum patiatur, cum hoſpitale prædictum
ſub regis immediata protectione exiſtens viſitari
non poſſit; locus autem unitus aſſumat privilegia
illius, cui facta eſt unio: S. Congr. cenſuit poſſe.
29 Tum quia eſt in unione clauſula, [Proviſo ne di-
ctum monaſterium aliqua detrimenta patiatur.]
Tum quia per unionē non fit præjudicium Diœ-
ceſano, in cujus diœceſi erat eccleſia unita, juxta
text. in c. *Cum dilecta, de confirm. util. vel inutil.* & c.
Quia monaſterium, ſupra eod.

30 Ulterius QUÆRO, An decretum Concilij
Trident. in d. *cap. 8. ſeſſ. 22.* excipiens à viſitatione
Epiſcoporum hoſpitalia, quæ ſunt ſub immediata
protectione Regum, comprehendat ea quæ ſunt
in ſtatu Mediolani ſubjecto Regi Catholico.

De hoc dubio olim conſuluerunt S. Concilij
Congregat. Præſes, & Senatus Regius provinciæ
Mediolanen. & fuit reſponſum non comprehen-
dere niſi quæ expreſsè reperiuntur ſub regis pro-
tectione. Quinimo multi, qui interfuerunt Trid.
Concilio, retulerunt Cardinali Caraſæ mentem
Patrum fuiſſe illa tantū hoſpitalia excipere, quorū
Reges, & Principes ſunt Moderatores, & Magni
Magiſtri, ut illius manu reperitur adnotatum in
libris publicis Sacræ Congregationis.

31 Quod ſi Epiſcopo hoſpitale viſitare volenti
opponatur exceptio, quod ſub immediata Re-
gum protectione exiſtat, non ad ſæcularem judi-
cem, ſed ad ipſummet Epiſcopum talis exceptio-
nis cognitionem, & diſcuſſionem pertinere cen-
ſuit S. Congregatio.

In confirmationem eorum, quæ ſuperiùs dicta
ſunt de hoſpitalibus ſub protectione regia exiſtē-
tibus, quæ ſpeciali exemptionis privilegio non
ſunt munita, libet hic ſubnectere votū bon. mem.
Manzanedi Rotæ Auditoris Hiſpani, qui occaſi-
one viſitationis eccleſiæ, & hoſpitalis SS. Jacobi,
& Idelphonſi de Urbe Nationis Hiſpanicæ à Pon-
tifice conſultus, hunc in modum reſpondit.

(Noſtrum hoſpitale non poteſt ſe excuſare à
S. Viſitatione recipienda, cum comprehendatur
ſub diſpoſitione S. Concilij Trid *ſeſſ 22. cap. 8 &*
ſeq. Nec exemptum dici poteſt ex quo prætendi-
tur exiſtere ſub im̄ediata protectione Potentiſſi-
mi Regis noſtri, quam protectionem im̄ediatam
nec in fundatione, nec alibi video: nam ſi conſi-
deramus hoſpitale noſtrum uti opus pium, & ſa-
crum à Regibus ædificatum juxta text. in c. *Boni*
Principis, 96. diſt. Certum eſt, quod non potuit
ædificari ſine conſenſu ſummi Pontificis, uti tan-
tummodo, & locorum Ordinarijs ſimilem con-
ſenſum præſtari competit, ut probatur in c. *Qui-*
cumque,

cunque, 16.*q*.1. deſumpto ex Concil. Vormacenſi his verbis: [Quicumque voluerit in ſua proprietate eccleſiam ædificare, & conſenſum, & voluntatem Epiſcopi habuerit, in cujus parochia eſt, licitum ſit.] & cap. *Lator*. 16. *qu*. 15. & in cap. *Quidam*, deſumpto ex Concil. Calcedonenſi 18. *quaſt*. 2. his verbis: (Placuit igitur neminem aut ædificare, aut conſtruere monaſteria, aut Oratorij domum ſine conſenſu ipſius civitatis Epiſcopi.) & text. in cap. *Placuit*, 1. *quaſt*. 2. & cap. *Nemo*, & in cap. *Baſilicas*, & in cap. *Eccleſias*, *de conſecr*. *diſt*. 1. & text. in cap. *Ad audientiam*, & in cap. *fin*. *de Eccleſ. ædiſic*. & in c. *Auctoritatem*, *eod. tit*. *in* 6. & in c. 1. *de exceſſ. Prælat. eod. tit*. Quod etiam Juſtinianus diſpoſuit in *novell*. 5. *in princ*. & *in novell*. 131. *verſ*. *Nemo oratorium*, &c. & ultra Ordinarios in ſupracitatis locis tradunt Turrecrem. in d. c. *Nemo*, *num*. 5. Abb. in c. *Nobis*, *num*. 2. *de iurepatronat*. & Gregorius Lopes in l. 1. *gloſ*. 5. *tit*. 10. *par*. 1. Et ratio principalis eſt, quia Summus Pontifex, vel Ordinarius antequam ad licentiam concedendam, & conſenſum præſtandum procedant, opus eſt, ut habeant conſiderationem ad proventus, ad cuſtodiam, cuſtodumque ſtipendia, quos ſtatuit qui ædificare deſiderat, & quod dotatio ſufficiat pro coltu divino in illa eccleſia, ſeu hoſpitali, & miniſterio miniſtrantibus, & pro oneribus ſolvendis, ad text. cap. *Pramentu*, 16. *q*. 7. Cum aliàs Summus Pontifex, vel Epiſcopus ſi ſine dotatione permiſiſſet eccleſiam, vel hoſpitale ædificari teneretur de proprio illam dotare exemplo Ordinatorum ſine titulo, quos tenetur alere, vel de beneficio eis providere, cap. *Epiſcopus*, *de præben*. Et ideo ſi ante conſtructionem eccleſiæ, vel hoſpitalis opus eſt omnia prædicta examinare, illorumque examen ſpectet ad Summum Pontificem, vel Ordinarium, ſatis rationi congruit ſtabilire, prout Sacrum Concilium ſtabilitum habet, quod poſt cōſtructionem debeat dicta eccleſia, vel hoſpitale viſitari quandocunque ad effectum, ut onera ſolvantur, & debita ſuſtentatio ſubminiſtretur, & Adminiſtratores tam eccleſiaſtici, quàm laici debeant rationem reddere eorum adminiſtrationis, ut in d. *ſeſſ*. 22. *cap*. 8. & 9. expreſsè cavetur.

Si verò conſideramus noſtrum hoſpitale uti domus laicalis pro pauperibus recipiendis, & infirmorum gubernio, quæ domus licet largo modo dicatur religioſa reſpectu operis pij, non tamen gaudebit eccleſiaſtica libertate, immunitate, & aliis eccleſiaſticis privilegiis; & tunc in illius conſtructione non eſt neceſſaria licentia, ſeu conſenſus Apoſtolicus; ita diſtinguit Hoſtien. *in ſerm. tit. de regular*. §. *Quis ſit regularis*, *verſ*. *Quid de ruſticu*, & *verſ*. *Nota*, & *in verſ*. *Quis poſſit fundare*. Eamdem diſtinctionem faciunt Lambert. *de iurepatronat. par*. 1. *lib*. 1. *art*. 3. *quæſt*. 2. *principali*, *num*. 4. quam ſimiliter tenet etiam Pal. de Cittada *eodem tract*. 3. *par*. *num*. 7.

Sed ſic eſt, quod hoſpitale noſtrum gaudet libertate immunitate, & aliis privilegiis eccleſiaſticis, & ex juribus ſup. allegatis, & non potuit ædificari ſine licentia, & conſenſu Apoſtolico, neceſſariò dicendum venit, quod nō comprehenditur ſub exemptione *cap*. *d*. *d*. *ſeſſ*. 22. S. Concilij Tridentini, cum verè, & realiter non exiſtat ſub imediata protectione Suæ Majeſtatis noſtri Potentiſſimi Regis, prout requiritur in d. S. Conc. ad effectum exemptionis prædictæ; & immediata Regis protectio dicitur illa, quæ non habet aliquam dependentiam ab Eccleſia conſiderando verbum illud *immediatè*, conſidero etiam, quod S. Viſitatio fit à Summo Pontifice, & ejus nomine in Urbe omnibus locis piis, & neſcio videre qualiter hoſpitale noſtrum velit ſe eximere ab illa recipienda ſub prætextu Regiæ protectionis, quæ, etiamſi hoſpitale non eſſet locus pius eccleſiaſticus, non poſſet in urbe Roma dici immediata, ut S. Concilium requirit, in qua tam eccleſiaſtica, quàm prophana exiſtunt immediatè ſub Pontificia juriſdictione, ſed de hoc opus non eſt diſputare, cum verè, & realiter hoſpitale noſtrum ſit locus pius, & eccleſiaſticus, & ſit immediatè ſub poteſtate, & juriſdictione Summi Pontificis: ipſe enim eſt verus adminiſtrator omnium eccleſiarum, & rerum earum, & communis Rector, vel Princeps in bonis ſubditorum, ut in cap. *Sicut ventre*, & ibi Bart. *de exceſſ. Prælat*. per text. in cap. *Multiplici*, *de decim*. & latiſſimè noſter gloſſator Gregor. Lopez, in l. 5. *tit*. 5. *part*. 1. *gloſ*. 21.

Et in omnem caſum quamvis iſta Regia protectio debeat haberi in conſideratione, & de ea evidenter conſtet, non poteſt dici niſi protectio generalis, quæ non eximit perſonas, nec res à poteſtate Ordinarij, ut eſt text. expreſſus in c. *Ex parte*, *il ſecondo*, *de privil*. ubi omnes, & eſt caſus ſingularis apud Gemin. *in conſ*. 81. & hoc caſu videtur potius recommendatio; quàm protectio, per quam etiamſi in ſignum recognitionis ſolvatur cenſus, non tamen locus, & perſona recommendata eximitur à poteſtate, & juriſdictione ejus, cui de jure ſubeſt, text. in cap. *Recepimus*, & in d. c. *Ex parte*, *de privil*. & in cap. *Si Papa*, *eodem tit*. *in* 6. Gemin. *ubi ſup*. *num*. 2. *verſ*. *Nam recommendatus*. Unde ſi Summus Pontifex in d. cap. *Ex parte* decernit, quod exiſtentes ſub generali protectione ipſius, & Sedis Apoſtolicæ, non eximantur à poteſtate Ordinarij: Quanto magis concludendum venit, quod exiſtentes ſub generali protectione Regis non ſint exempti à poteſtate Summi Pontificis, cui cedunt Imperatores, & Reges ex adductis per Juan. Garz. *de nobilitat. & exempt. Hiſpania*, *gloſ*. 48. §. 3. *num*. 4. & 8.

De Religioſis domibus.

Cap. Ad hæc.

S V M M A R I V M.

1 *Locus deputatus authoritate Epiſcopi ad Hoſpitalitatis uſum religioſus eſt, & ad mundanos uſus redire non debet.*

2 *Hoſpitale quilibet etiam laicus poteſt ſibi conſtruere in domo propria, ſed non erit religioſum, niſi fuerit fundatum authoritate Epiſcopi.*

3 *Locus fit religioſus, licet non ſacer de iure civili ſi mortuus inferatur etiam in ſolo alieno.*

4 *Secus de iure canonico.*

5 *Religioſum eſt quidquid eſt ſacrum, ſed non è converſo.*

6 *Hoſpitalia, & loca pia an ſubſint viſitationi, & iuriſdictioni Epiſcopi diœceſani, & num. ſeq. uſq. ad num.* 59.

7 *Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi fundata ſubſunt illius viſitationi.*

Idem

8 Idem in alijs locis pijs.
9 Hoſpitalia, & alia pia loca viſitari poſſunt ab Epiſcopo tam per ſeipſum, quàm per Vicarium, ſeu alios viſitatores.
10 Etiamſi illorum cura ad laicos pertineat, & num. ſeqq. & num. 27.
11 Hoſpitalium adminiſtratores, imò & Rectores eſſe poſſunt non tantum clerici, ſed etiam laici.
12 Iudices ſæculares non prohibentur à Concilio Tridentino viſitare hoſpitalia, confraternitates, eleemoſynas, & alia pia loca; ſi aliàs eis hoc ius viſitandi legitimè competat.
13 Confraternitas laicorum, & hoſpitale ei adiunctum viſitari poteſt ab Epiſcopo, ſed eleemoſynarum diſtributio relinquenda eſt confraternitati, ſi benè utatur.
14 Schola, ſeu domus hoſpitalis S. Mariæ Mediolanen. viſitari poteſt ab Archiepiſcopo.
15 Hoſpitalia, & loca pia ſubſunt viſitationi Epiſcopi etiamſi illorum adminiſtratores laici à Principe deputentur.
16 Reges ſicut dignitatis altitudine præeminent, ita potioris prærogativæ gratia ſunt attollendi.
17 Hoſpitale maius Eugubin. viſitari poteſt ab Epiſcopo, licet ex privilegio à ſeptem laicis à Duce Vrbini confirmandis gubernetur.
18 Hoſpitalia ſubſunt viſitationi Epiſcopi, licet ſint ſub cura Vniverſitatum.
19 Magiſter artium gaudens privilegijs Vniverſitatis Oſcen. cogi poteſt ab Epiſcopo ad exhibitionem, & executionem teſtamenti, in quo ſunt legata pia ab ipſo ſolvenda.
20 Viſitare poteſt Epiſcopus hoſpitalia, & loca pia ſuæ diœceſis, etiamſi exemptionis privilegio ſint munita.
21 Inquiſitionis Officiales in Regno Siciliæ ab Epiſcopo cogi poſſunt ſolvere legata pia, non obſtantibus allegatis exemptionibus.
22 Abſolvere poteſt Epiſcopus quos de iure communi, vel ex Concilio Tridentino poteſt excommunicare.
23 Cauſa ſuper viſitatione hoſpitalis Plateæ Nidi Neapolis committitur in Rota ſine retardatione viſitationis Ordinarij.
24 Conſuetudo immemorabilis, vel ſtatutum non obſtant, quominus Epiſcopus viſitare poſſit hoſpitalia, & loca pia ſuæ diœceſis.
25 Epiſcopus in viſitatione hoſpitalium, & piorum locorum poteſt ſtatuere quæ ad rectam adminiſtrationem pertinent.
26 Hoſpitalium adminiſtratio, Rectoriſque & Miniſtrorum deputatio de iure communi ad Epiſcopum pertinet.
27 Ex conſuetudine tamen, vel privilegio poteſt competere etiam laicis.
28 Mulier an poſſit præfici curæ hoſpitalis.
29 Regimen ex ſui natura eſt officium virile.
30 Mulierem decet ſubeſſe, non præeſſe.
31 Adminiſtratores hoſpitalium, & piorum locorum cogi poſſunt quotannis ab Epiſcopo ad reddendam rationem adminiſtrationis.
32 Non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili, & num. ſeqq.
33 Adminiſtratores fabricæ maioris eccleſiæ Cremonen. qualiter rationes adminiſtrationis Epiſcopo reddere teneantur.
34 Conſuetudine ſimpliciter ſublata, an, & quando cenſeatur ſublata immemorabilis, & n. 36.
35 Adminiſtratores hoſpitalis Corduben. tenentur reddere rationem adminiſtrationis Epiſcopo, non obſtante privilegio immemorabili, & ſententia ſuper his lata.
36 Sententia declaratoria nullum ius tribuit.
Adminiſtratores tenentur librum rationum deferre ad Epiſcopum, & in domo eius rationem reddere.
38 Ordinarius debet rationibus intereſſe illis diebus, quibus ex privilegio, conſuetudine, vel conſtitutione reddenda eſt ratio.
39 Non tamen dum horæ Canonicæ recitantur.
40 Item adhiberi debet etiamſi alijs ad id deputatis ratio reddenda ſit.
41 Et tam in ratione reddenda, quàm in liberatione facienda.
42 Et eius votum connumerari debet cum voto cæterorum in abſolvendo, vel condemnando.
43 Hoſpitalia, & alia loca pia, quæ ſunt ſub immediata Regum protectione, ab Epiſcopo viſitari nequeunt ſine illorum licentia.
44 Epiſcopus viſitare non poteſt hoſpitalia, & loca pia ex lege fundationis exempta, nec rationes exigere, & num. 38.
45 Et in fundatione ſufficit Diœceſani conſenſus.
46 Epiſcopus cogere poteſt adminiſtratores ad voluntatem fundatoris exequendam non obſtante contraria lege fundationis, & num. ſeqq.
47 Hoſpitalia, & alia pia loca Militarium Ordinum, & aliorum religioſorum Epiſcopus nec viſitare poteſt, nec rationes adminiſtrationis exigere.
48 Abbates, Abbatiſſæ, & Præpoſiti monaſteria in titulum obtinentes, vel habentes adminiſtrationem eccleſiarum ſuarum non tenentur reddere rationes Epiſcopo.
49 Fratres, & adminiſtratores hoſpitalium B. Ioannis Dei tenentur ſingulis annis reddere Ordinario rationem adminiſtrationis.
50 Religioſi an præfici poſſint hoſpitalibus.
51 Hoſpitale conſtructum ſine authoritate Epiſcopi non eſt religioſum, ſeu eccleſiaſticum, nec ſubeſt illius viſitationi.
52 Oratorium cuilibet privato licet conſtruere in domo propria, dummodo non habeat formam eccleſiæ, nec ibi celebrentur Miſſæ.
53 Hoſpitale ſine authoritate Epiſcopi fundatum an poſſit ad prophanos uſus reduci.
54 Ordinarius non habet auctoritatem viſitandi hoſpitalia, neque confraternitates, quæ à laicis reguntur, niſi in caſibus à iure expreſſis.
55 Hoſpitale privatum eſt locus pius, & mortuo patrono ſpectat ad ſollicitudinem Epiſcopi, ut voluntas fundatoris executioni demandetur.
56 Hoſpitale fundatum ſine auctoritate Epiſcopi eſt privatum: poteſt tamen ab ipſo viſitari in ijs tantum, quæ ad obſervandam voluntatem fundatoris pertinent.
57 Epiſcopus poteſt exigere rationes ab adminiſtratoribus omnium piorum locorum etiam merè laicorum, & in caſibus à iure non conceſſis.
58 Niſi ſecus in fundatione expreſſè cautum fuerit.
59 Adminiſtratores piorum locorum etiam privatorum malè adminiſtrantes cogi poſſunt ab Epiſcopo rationes reddere, & exequi voluntatem fundatoris non obſtante ipſius prohibitione.
60 Adminiſtratores, qui piorum locorum reditus in ſuos uſus convertunt, incidunt in excommunicationem Papæ reſervatam.

61 *Univerſitas, ſeu illius officiales, qui pecunias ad eccleſiam ſpectantes eidem Univerſitati mutuarunt ad emendam annonam, an inciderint in excommunicationem cap.11. ſeſſ.22. Concilij Tridentini & nu. ſeq. uſq. in fine*
62 *Excommunicationis pœna induci non debet niſi in caſibus in iure expreſsis.*
63 *Relativum, quis, Univerſitatem non comprehendit.*
64 *Univerſitas eſt perſona ficta, ſeu repræſentata.*
65 *Civitas non comprehenditur ſub diſpoſitione c. Felicis, de pœn. in 6.*
66 *Excommunicatio prohibetur ferri in Univerſitatem.*
67 *Converſum in uſum, & utilitatem propriè non dicitur quod reſtitui debet.*
68 *Excommunicatio iuris ſemper ſupponit peccatum mortale.*
69 *Statutum Univerſitatis in favorem eccleſiæ editum an ab ipſa revocari poſsit.*
70 *Conſuetudo an excuſet à pœna excommunicationis.*
71 *Verbum, præſumant, non verificatur in his, qui ex ſimplicitate aliquid contra legem faciunt.*
72 *Intellectus l.* Pomponius, §. Ex facto, ff. de acquir. poſſeſſ.
73 *Furtum an committat qui re aliena utitur ad alium uſum, quàm dominus conſenſerit.*

1 AD HÆC. Locus deputatus auctoritate Epiſcopi ad hoſpitalitatis uſum religioſus eſt, & ad mundanos uſus redire non debet. Hoc dicit. Primò deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Inquiſitioni*: quam probat per ſimile ibi, *Sicut*.

2 Nota ex hac decretali ad hoc ut hoſpitale ſit religioſum, oportere ut ſit fundatum authoritate Pontificis. Ratio eſt, quia etſi quilibet etiam laicus poſſit conſtruere hoſpitale in domo propria ſine auctoritate Epiſcopi, cap. 1. *de empt. & vendit.* tamen ſine Epiſcopo non poteſt facere locum religioſum, l. *In tantum*, §. *Sacra*, *ff. de rer. diviſ.* & l. 3. § *Si quis in ſepulchro dolo malo, ff. de ſepulc. viol.* & hic notaut gloſſa prima, Innocen. Hoſtien. & Jo. Andr. omnes *in princ.* Butr. *in* 1. *notab.* Abb. *num.*2. & alij communiter.

3 Nec refragatur quod privatus mortuum inferendo etiam in ſolo alieno de conſenſu domini locum faciat religioſum, licet non ſacrum, l. 2. C. *de relig. & ſumpt. funer.* inſtit. *de rer. diviſ.* §. *Religioſum*; & è converſo locus hujuſmodi per extumulationem deſinat eſſe religioſus, l. *Cum in diverſis, ff. eod.* Etenim hoc vendicat ſibi locum de
4 jure civili, non autem de jure canonico, ut eſt caſus hic. Ad idem cap. *In eccleſiaſtico*, 13. *qu.* 2. ubi gloſſ. *fin.* (Terra, inquit, fit ſacra, vel religioſa auctoritate Pontificis, non ex eo quod mortuus infertur ad locum,) ut *extra*, *de relig. domib.* cap. *Ad hæc*; ſed ſecundum legem ſecus eſt: nam ſi transfertur corpus ad alium locum, deſinit locus eſſe religioſus, vel etiam ſi capitur ab hoſtibus, ut *ff. de relig.* l. *Cum in diverſis*, & l. *Cum loca*; ita gloſſ. quam ſequuntur Lauren. Archid. Bellam. & Turrecrem. ibidem. Item Innocen. in cap. *Abolendæ, ſupra de ſepultur.* Anton. de Butr. *hic nu.* 5. & Abb.
5 *n.*2. & ſecundum gloſſam prælleg. & Butr. Quidquid eſt factum, eſt religioſum, ſed non convertitur: ubi enim mortuus infertur fit religioſus, ſed non ſacer, ut in d. l. *In tantum, ff. de rer. diviſ.*

6 QUÆRO generaliter An hoſpitalia, & loca pia ſubſint viſitationi, & juriſdictioni Epiſcopi, in cujus diœceſi ſunt ſita.

Pro pleniori notitia, & explicatione materiæ conſtituendæ ſunt duæ concluſiones principales cum ſuis ampliationibus, & limitationibus.

7 Prima concluſio eſt affirmativa, videlicet: Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi erecta ſubſunt viſitationi Epiſcopi diœceſani. Hæc concluſio probatur *hic* in cap. *præced.* & ibi dixi in primo notab. & de viſitatione eſt expreſſum in decreto Concilij Trid. *cap.*8. *ſeſſ.*22.

8 Ampliatur primò hæc concluſio, ut procedat non tantum in hoſpitalibus, ſed etiam in alijs locis pijs in diœceſi Epiſcopi conſiſtentibus, ut patet in cap. proximo ſupra eod. ibi, & alijs ſimilibus locis; per quam litteram gloſſa 2. & alij dicunt manifeſtum eſſe etiam monaſteria, & alia loca religioſa de jure communi ad Epiſcopum loci pertinere, ut ibi fuſiùs adnotavi n. 2. & expreſſiùs apparet ex decreto d. *cap.* 8. *ſeſſ.*22. ubi ſtatutum eſt, ut Epiſcopi habeant jus viſitandi non ſolum hoſpitalia, ſed etiam collegia quæcumque ac confraternitates laicorum etiam quas ſcholas, ſive quocumque alio nomine vocant, eleemoſynas Montis Pietatis, ſive Charitatis, & pia loca omnia quomodocumque nuncupentur.

9 Ampliatur ſecundò eadem concluſio ex ſententia S. Congr. Concilij, ut Epiſcopus viſitare poſſit hoſpitalia, & loca pia hujuſmodi tam per ſeipſum, quam per Vicarium, ſeu alios viſitatores, juxta text. in Clem. *Quia contingit*, *in primo reſponſo* ibi, Per ſeipſos, vel alios impleant, *de relig. domib.*

10 Ampliatur tertiò, ut habeat locum etiamſi cura hoſpitalium, & piorum locorum ad laicos
11 pertineat; ſiquidem non ſolum clerici, ſed etiam laici poſſunt eſſe adminiſtratores, imò & Rectores hoſpitalium, ut in cap. præced. tenent Doctores, & in ſpecie Abb. *num.*4. gloſſ. in d. Clem. *Quia contingit in ver. Secularibus*, & hodie eſt expreſſum in decreto Concilij Tridentini, *d. cap.* 8. *ſeſſ.*22. ibi, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat.

12 Quinimò etiam jus viſitandi hoſpitalia, & alia pia loca poteſt ad laicos pertinere, ut Sacra Congregatio declaravit: nam vicario Ceretrano poſtulanti an judices ſæcolares habeant jus viſitandi hoſpitalia, confraternitates, eleemoſynas, & alia pia loca, quorum cura ad laicos pertinet; & illa cognoſcendi, & exequendi non obſtante quod ex Concilij Tridentini decreto, *cap.*8. *ſeſſ.*22. Epiſcopi ad hoc munus obeundem ſint à Sede Apoſtolica delegati: reſpondit Concilium *cap.* 8. non prohibere quominus judices ſæculares poſſint viſitare hujuſmodi hoſpitalia, dummodo aliàs eis hoc jus viſitandi legitimè competat. Hoſpitalia igitur, & loca hujuſmodi Epiſcopus viſitare poteſt etiamſi illorum cura, gubernatio, & viſitatio ad laicos pertineat.

13 Unde cum Epiſcopus Lucenſis prætendens ſibi licere viſitare confraternitatem Sancti Michaëlis ejuſdem civitatis, etſi à laicis gubernaretur, qui ſententiam ſuper hoc à Delegato Sixti V. obtinuerunt, poſtulaſſet hoc à S. Congreg. Concilij declarari: reſponſum eſt Epiſcopum poſſe hanc confraternitatem viſitare ex *cap.*8. *ſeſſ.*22. adminiſtrationem autem confraternitatis, & præſertim hoſpitalis ei adjuncti relinquendam confraternitati, &

ti, & officialibus ab ea deputatis juxta ſententiam latam à Delegato Sixti V. Redditum autem, & erogationem eleemoſynarum, ſi in certos uſus deſtinatæ ſunt, non debere, nec poſſe Epiſcopum in alios uſus convertere. Si verò diſtributio eſt arbitraria confraternitati, & benè utatur confraternitas iſta, ſuo arbitrio permittat hic Epiſcopus aliàs provideat prout melius expedire videbitur.

4 Rurſus confratres hoſpitalis S. Mariæ Mediolanen. prætendebant ſe nõ poſſe ab Ordinario viſitari, nec ei teneri reddere ſuæ adminiſtrationis rationem, allegantes Scholam, ſeu domum dicti hoſpitalis nullum altare, vel campanile habere, nulla eccleſiaſtica immunitate ejus bona gaudere, pro ejus litibus judices laicos adiri, officiales ab ipſis confratribus deputari, in alienationibus bonorum, & contractibus hoſpitalis nullam ſolemnitatem adhiberi quæ adhibenda eſt cum bona eccleſiaſtica diſtrahuntur; à principio a laicis eſſe fundatum; & à tempore imemorabili eſſe eos in quaſi poſſeſſione omnes actus exercendi ſine Epiſcopi auctoritate; & ideo nullo modo ejus juriſdictioni, aut viſitationi ſubjacere. Archiepiſcopus autem illud viſitare prætendens, ac ſibi reddi adminiſtrationis rationem, allegabat omnes hujus hoſpitalis reditus conſiſtere in legatis teſtatorum relictis cum onere diſtribuendi pauperibus, & Miſſas celebrandi; & idcircò à ſe eſſe viſitandum, ut videret num piæ teſtatorum voluntates in aliquo fraudarentur: S. Congregatio cenſuit Archiepiſcopum poſſe viſitare, & exigere rationis redditionem ab adminiſtratoribus iſtius hoſpitalis. Et præſuppoſito de conſuetudine reddi rationem certis perſonis deputatis; Archiepiſcopum una cum ejuſmodi perſonis auctoritatem habere exigendi hanc redditionem rationis, & ſuam ſententiam dicendi.

15 Ampliatur quartò, ut hoſpitalia poſſint ab Epiſcopo viſitari etiamſi illorum adminiſtratores, & miniſtri laici à Principe deputentur, vel confir-
16 mentur: nam decretum, d. *cap. 8. ſeſſ. 22.* excipit à viſitatione Epiſcopi illa tantum hoſpitalia, quæ ſunt ſub im̃ediata Regum protectione, quæ exceptio firmat regulam in contrarium in alijs Principibus, in quibus non viget tanta ratio, quanta in ipſis regibus propter ſublimitatem dignitatis. Ad hoc c. *fin. de offic. deleg. lib. 6.* ibi, Regibus, & Reginis, qui ſicut dignitatis altitudine præeminent, ſic prærogativa gratiæ ipſos convenit anteferri. Simile in cap. *Ne aliqui, verſ. Illa quæ regibus, de privileg. eod. lib.* & in extravag. *Execrabilis, §. Nos, itaque, de preben.* Et quando Concilium voluit præſervare jura aliorum Principum, expreſſit, ut fecit in cap. 9. *ſeſſ. 25.* ibi: (Exceptis aliis, quæ ad Imperatorem, & Reges, ſeu Regna poſſidentes, alioſque ſublimes, ac ſupremos Principes jura imperij in dominiis ſuis habentes pertinent.)

17 Unde cum Eugubini cives obtinuiſſent à Sede Apoſtolica per ſeptem cives hoſpitale majus dictæ civitatis quotannis eligendos, & à Duce Urbini confirmandos gubernari; petiit Epiſcopus Eugubinus an ſibi liceret dictum Hoſpitale liberè viſitare, & ſub ejus nomine ea ordinare etiam puniendo, quæ ad ejus utilitatem neceſſaria viderentur: S. Congregatio reſpondit ex *cap. 8. ſeſſ. 22.* licere Epiſcopo viſitare, & ea cognoſcere, & exequi quæ in *dict. cap. 8.* continentur.

18 Ampliatur quintò, etiamſi hoſpitalia, & alia ejuſmodi loca ſint ſub cura univerſitatum: apocrypha enim eſt deciſio S. Congregationis, quam in oppoſitum allegat Auguſtin. Barboſa: nam Concilium in *d. c. 8.* excipit tantum hoſpitalia ſub Regum protectione, ut proximè dictum eſt. Et in illis verbis, (Etiamſi illorum cura ad laicos pertineat,) *S*atis clarè includit etiam univerſitates: præſertim quia ubi voluit univerſitates præſervare, diſertis verbis expreſſit, ut fecit in *cap. 5. in fine, ſeſſ. 14.* & *in d. cap. 9. verſ. Exceptis, ſeſſ. 25.* Quod cum non fecerit in *d. cap. 8.* cenſetur noluiſſe arg. cap. 2. *de transl.* & l. *unica, §. Sin autem, ad deficientis, C. de Caduc. tollen.* cum ſimil. & ita ſæpius, S. Congregatio declaravit, ut patet in ſpecie in deciſione relata in præcedenti ampliatione.

Quemadmodum verò hoſpitalia, quæ ab univerſitatibus gubernantur, ſubſunt viſitationi Epiſcopi; ita & illorum Rectores univerſitatum pri-
19 vilegijs gaudentes. Unde propoſito dubio an Epiſcopus poſſit cogere magiſtrum artium gaudentem privilegijs univerſitatis Oſcen. ad exhibendum teſtamentum, in quo ſunt legata pia ab ipſo ſolvenda, & eumdem ad executionem compellere: S. Congregatio cenſuit utrumque poſſe.

20 Ampliatur sextò, ſupradicta concluſio ut habeat locum etiamſi Hoſpitalia, & loca pia exemptionis privilegio ſint munita: nam nihilominus Epiſcopus poteſt illa viſitare, & alia facere, quæ habentur in *d. cap. 8. ſeſſ. 22.* ut patet in Clem. *Quia contingit, in 1. reſponſo,* ibi, [Etiamſi pia loca prædicta exemptionis privilegio munita conſiſtant,] *de relig. domib.* innovata à Concilio Tridentino in *cap. 15. ſeſſ. 7.* ubi dicitur: (Curent ordinarij, ut hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus quocumque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter gubernentur.) Eadem derogatio habetur in *d. cap. 8.* ibi, (Atque eadem pia loca,) & in fine ibi, (non obſtante privilegio,) & ita ſæpius cenſuit Sacra Congregatio, ut dixi in *cap. præcedenti, num. 8.*

21 Et aliàs cum conqueſtus eſſet Epiſcop. Pacten. quod officiales Inquiſitionis in Regno Siciliæ, cum tenerentur ſolvere legata pia, effugerent forum Epiſcopi tamquam officiales S. Officij: Reſponſum eſt Epiſcopum poſſe eos compellere ad ſolutionem non obſtantibus allegatis exemptio-
22 nibus. Et poſtea cum idem Epiſcopus obtinuiſſet facultatem eos, ſi minus parere vellent, excom̃unicandi, dubitavit an etiam haberet facultatem abſolvendi. Et reſponſum habere in illis caſibus, in quibus ex Concilio, vel jure communi habet facultatem excommunicandi.

23 Item Rectoribus hoſpitalis Plateæ Nidi Neapolis petentibus com̃itti cauſam ſuper viſitatione ipſius hoſpitalis cum ipſi prætenderent ab Ordinario viſitari non poſſe, à cujus viſitatione, & juriſdictione à Sede Apoſtolica fuerat exemptum, ad petitionem Cardinalis Brancatij, qui illud reedificaverat: *S*ac. Congregatio cenſuit cauſam committendam in Ruta cum clauſula ſine retardatione viſitationis Ordinarij.

24 Ampliatur ſeptimò, ut Epiſcopus viſitare poſſit non obſtante contraria conſuetudine etiam im̃emorabili, vel ſtatuto: his enim ſicut, & privilegio expreſsè derogatur in *d. cap. 8. in fine ſeſſ. 22.* Quinimo hoc vendicat ſibi locum etiamſi ſimul concurrant privilegium, immemorabilis, & ſen-

tentia declaratoria, ut patebit infra in duodecima
ampliatione, *num.* 36.

25 Ampliatur octavo, ut Epiſcopus ſicut habet jus
viſitandi hoſpitalia, & loca hujuſmodi, ita etiam
habeat poteſtatem curandi, ut à ſuis adminiſtra-
toribus fidrliter. & diligenter gubernentur, ſerva-
ta forma dict. Clem. *Quia contingit*, ut in decreto
Concilij Tridentini, *c.* 15. *ſeſſ.* 7. Item cognoſcendi
& exequendi omnia, quæ ad Dei cultum, aut ani-
marum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſti-
tuta ſunt, ut habetur in *d. c.* 8.

Hinc orta lite inter Epiſcopum Narnien. & Ad-
miniſtratores hoſpitalis Sanctiſs. Trinitatis ſuper
viſitatione, ac ſtatutorum reformatione, quam E-
piſcopus facere poſſe prætendebat circa ſtatum,
& adminiſtrationem dicti hoſpitalis à laicis ere-
cti, & ſemper ab eis ſine Epiſcopi interventu ad-
miniſtrati; cùm ad ſedandam controverſiam ad-
ijſſent S. Congregat. Concilij: reſponſum poſſe
Epiſcopum viſitare, & viſitando ea ſtatuere, quæ
ad bonam adminiſtrationem pertinent; maximè
ex quo ipſi deputati negligentes fuerint in provi-
dendo abuſibus, reſervata tamen diſcuſſione ſin-
gulorum ſtatutorum, quæ Epiſcopus faciet, ſi for-
tè in eis modum exceſſerit.

26 Ampliatur nono, ut Epiſcopus de jure comu-
ni fundet intentionem non ſolum ſuper viſitatio-
ne hoſpitalium, & piorum locorum, ſed etiam ſu-
per illorum adminiſtratione, & ordinatione, Re-
ctoriſque, & cæterorum officialium deputatione,
ut probatur in cap. *prox. ſupra eod.* ubi hoc tenent
Hoſtien. Joan. Andr. & cæteri omnes, ut ibi dixi,
n. 2. & in ſpecie Butr. *n.* 2. [Nota, (inquit,) argu-
mentum quod ſuper creatione adminiſtratoris,
vel rectoris hoſpitalis Epiſcopus fundat inten-
tum de jure comuni: inferior ergo ſe non intro-
mittit; & ſic hoſpitalia ſunt in adminiſtratione
27 eccleſiæ eo quod ſunt hoſpitalia.] Hæc ille. Cæte-
rum ſi ex conſuetudine legitimè præſcripta, vel
privilegio Apoſtolico inferiores Epiſcopo habe-
ant adminiſtrationem, & deputationem officiali-
um, hæc facultas, non eſt ſublata à Concilio, quin
potius præſervata etiam quoad laicos in d. *c.* 8. *ſeſſ.*
22. ibi, [etiamſi illorum cura ad laicos pertineat,]
ut fuſius oſtenſum eſt ſupra in 3. 4. 5. ampliatione.
Unde etiam poſt Concilium poteſt laicis compe-
tere adminiſtratio, & cura hoſpitalium, & piorum
locorum, ſed privilegium, vel conſuetudo eis non
ſuffragabitur quominus viſitationem Epiſcopi
ſubire, eique rationes adminiſtrationis reddere
28 teneantur, ut patebit in ſeqq. ampliat. Quod ſi
quæras an mulier poſſit præfici curæ hoſpitalis,
Lap. de Caſtillione relatus à Cardin. in cap. *prece-
denti, q.* 5. *n.* 6. tenet poſſe: nam quandoque hoſpi-
talia ſubjiciuntur Abbatiſſis, licet ſubdat hoſpi-
tale à viris regi conſuetum fœminæ demandari
non poſſe, nec è converſo, cap. *Cum de beneficio, de*
29 *preben. lib.* 6. In oppoſitum eſt littera dictæ Clem.
Quia contingit, §. 1. *de Relig. domib.* ibi, ſed eorum
gubernatio viris providis, idoneis, & boni teſti-
monij committatur, & hoc placet Cardinali ubi
30 ſupra, quia regimen ex natura eſt officium utile.
Mulierem autem decet ſubeſſe, non præeſſe, §.
Tria. 3. *q.* 7. cap. *Dilecti*, & quod ibi notatur, *de ar-
bitr.* & cap. *Ex parte de appellat.* Quod tamen limi-
tat, niſi eſſet hoſpitale mulierum, vel ex ſpeciali
cauſa hoc eis permitteretur.

31 Ampliatur decimò, ſupradicta concluſio, ut
non ſolum poſſit Epiſcopus hoſpitalia, & loca
hujuſmodi viſitare; ſed etiam ſingulis annis ab
illorum adminiſtratoribus rationes adminiſtra-
tionis exigere, ut per Cardin. in Clem. 1. *num.* 14.
de teſtam. Imola in Clem. *Quia contingit*, *num.* 7. *de
Relig. domib.* Jo. Franciſc. Pavin. *de viſitat. q.* 5. 2. *p.
num.* 42. & hodie eſt expreſſum in decreto Conci-
lij Tridentini, *c.* 9. *ſeſſ.* 22. Imo fortius hoc; quia
major auctoritas competit Epiſcopo quoad exi-
gendas rationes, quàm quoad jus viſitandi, ut pa-
tebit infra in ſecunda concluſione negativa in ter-
tia fallentia, *num.* 57.

32 Ampliatur undecimò, ut Epiſcopus rationes
adminiſtrationis exigere poſſit non obſtante cō-
traria conſuetudine etiam immemorabili: nam
etſi Concilium Tridentinum in *d. c.* 9. *ſeſſ.* 22. ſim-
pliciter tollat conſuetudinem; tamen eo decreto
etiam immemorabilem ſublatam eſſe optimis ra-
tionibus deduxit S. Congregatio in cauſa Cre-
33 monen. Nam cum adminiſtratores fabricæ ma-
joris Eccleſiæ ejuſdem civitatis declarari poſtu-
laſſent, an poſſent viſitari ab Ordinario, eique ra-
tionem reddere tenerentur eorum adminiſtra-
tionis: S. Congregatio cenſuit quod ad caput vi-
ſitationis attinet, de quo in *ſeſſ.* 22. *cap.* 8. non ex-
pedire nunc procedere ad ulteriorem declara-
tionem. Quod vero ſpectat ad caput redditionis
rationum adminiſtrationis fabricæ, locum habe-
re ultimam partem, *cap.* 9. *ſeſſ.* 22. cum illa inter-
pretatione aliàs data ut Epiſcopus adhibitis alijs
deputatis habeat votum deciſivum, ut poſſit in
ſua domo jubere reddi rationes, & convocare
34 deputatos. Et hac declaratione ſenſit S. Congre-
gatio quod licèt civitas alleget immemorabilem,
& dato quod de ea liquidò conſtaret, & quam-
quam, *cap.* 9. *ſeſſ.* 22. tollat ſolum quaſcumque con-
ſuetudines, non exprimendo immemorabilem,
quo caſu immemorabilis non cenſetur ſublata,
ut aliàs Congregatio decrevit: tamen ex quo, *c.* 9.
facit regula, quod reddantur rationes Ordinario,
excipiendo unum tantum caſum, niſi in Inſtitu-
tione fabricæ ſecus expreſsè cautum eſſet, ſublata
cenſetur; quia talia verba non poſſunt conveni-
re immemorabili, quia cum in ea nulla verba
expreſſa legi poſſint, cum conſiſtat in præſum-
ptionibus: impoſſibile eſt dicere quod cautum
ſit expreſsè per immemorabilem. Et exceptio
hæc ſola dicitur firmare regulam in caſibus non
exceptuatis. Ergo regula habebit locum etiam in
immemorabili tantò magis in eo caſu, in quo E-
piſcopus adjungit ſibi alios deputatus; quia ſi di-
camus non habere locum quando adeſt conſue-
tudo immemorabilis, numquam procederet;
quia clarum eſt ante Concilium Epiſcopum nun-
quam fuiſſe adhibitum ea forma, quàm Concili-
um requirit. Unde cum ſit nova forma inducta à
Concilio, non conſideratur immemorabilia præ-
cedens, ut dicitur in forma examinis per concur-
ſum *ſeſſ.* 24. *cap.* 18.

35 Ampliatur duodecimò, ut poſſit Epiſcopus hu-
juſmodi rationes exigere ab adminiſtratoribus
etiamſi ſimul concurrant privilegium, contraria
conſuetudo etiam immemorabilis, & ſententia
declaratoria ſuper hi alata, ut S. Congregatio de-
claravit: nam orta lite inter Epiſcopum, & admi-
niſtratores hoſpitalis Cordub. ſuper redditione
rationum hoſpitalis, Epiſcopus pro ſe allegabat
decretum Concilij; Adminiſtratores verò ſenten-

tias

tias, privilegia, & conſuetudinem immemorabi-
lem. Sacra Congregatio cenſuit licere Epiſcopo
non obſtante ſententia, conſuetudine immemo-
rabili, & privilegio dictum Hoſpitale viſitare:
nam privilegium eſt ſublatum per Concilium.
36 Sententia verò eſt declaratoria, quæ nullum jus
tribuit, quia cum ſimplici conſuetudine quadra-
ginta annorum non poſſint ſe laici adminiſtrato-
res eximere à redditione rationum per Clem.
Quia contingit, quæ illas tollit, ſequitur Concilium
c.9.ſeſſ.22. derogans conſuetudini ut aliquid ope-
retur, intelligendum eſſe de immemorabili. Tiraq.
de retract. convent. num. 25.

37 Ampliatur decimotertiò, ut adminiſtratores
teneantur librum rationum deferre ad Epiſco-
pum & in domo ejus rationem reddere, ut cen-
ſuit Sac. Congregatio in cauſa hoſpitalis civitatis
Sarzanen. necnon in cauſa fabricæ Cremonen. de
38 qua ſupra in undecima ampliatione. Cæterum
conſulta an Ordinarius ad exactionem rationis
debeat intervenire illis ſtatis diebus, quibus ex
privilegio, conſuetudine, vel conſtitutione red-
39 denda eſt ratio: reſpondit debere. Aliàs tamen
dixit in *una Civitaten. die 5. Februarij* 1593. nec Epi-
ſcopum, nec Capitulum rationem adminiſtratio-
nis exigere debere tempore, quo recitantur horæ
Canonicæ.

40 Ampliatur decimoquartò, ut etiamſi ex con-
ſuetudine, aut privilegio, aut ex conſtitutione ali-
qua loci alijs ad id deputatis ratio reddenda ſit,
nihilominus cum ijs adhiberi debeat etiam Ordi-
narius, ut diſertis verbis ſtatuitur in fine *d.c.9.ſeſſ.*
22. Atque ita privilegium, conſuetudo, aut conſti-
tutio, quibus alteri quàm Epiſcopo reddenda eſt
ratio, non ſunt quidem funditus ſublata à Con-
cilio, ſed modificata, ut locum habeant non pri-
vativè ad Epiſcopum, ſed cumulativè, Felin. in c.
Paſtoralis, in 3. & 5. limitat. de offic. ordinar. & ita re-
ſcripſit S. Congregatio ad ſanct. memoriæ Car-
dinalem Borromæum ſub *die 7. Febr.* 1575.

41 Ampliatur decimoquintò, ut quemadmodum
Epiſcopus unà cum deputatis adhiberi debet in
ratione reddenda, ita etiam ſit adhibendus in li-
beratione facienda. Unde in cauſa olim vertente
inter Epiſcopum Cremonen. ſuper fabrica eccle-
ſiæ majoris ejuſdem civitatis, cum Sanctiſſimus
ex voto S. R. E. Cardinalium Concilij Trident.
interpretum declaraſſet per hæc forma verba: De-
crevit ut Epiſcopus Cremonenſis pro tempore
exiſtens adhibeatur in reddenda ratione de fabri-
ca cum alijs ad id deputatis juxta tenorem, & for-
mam dicti decreti *ſeſſ. 22. cap. 9.* Contigit dubitari
an viſis per prædictum Epiſcopum, & deputatos
ipſos ſingulis annis computis, & rationibus, eſſet
adhibendus idem Epiſcopus in liberatione ipſa
facienda, ut ipſe exiſtimabat mentis fuiſſe Sancti-
tatis Suæ, & DD. Cardinalium, vel an ſufficeret ut
interveniret in reddenda ratione, ſed deinde libe-
ratio fieret per deputatos ſolos, ut antea fieri
conſueverat: & reſponſum eſt non ſufficere li-
berationem fieri per deputatos, ſed adhibendum
eſſe Ordinarium.

42 Porrò ex ſententia S. Congregationis Epiſco-
pus habet votum abſolvendi, & condemnandi
cum cæteris deputatis, & ipſius votum connume-
rari debet cum voto cæterorum, quorum major
pars votorum condemnat, vel abſolvit.

43 Nunc fallit primò concluſio ſuperiùs firmata
in hoſpitalibus, & alijs locis pijs, quæ ſub imme-
diata Regum protectione exiſtunt. Hæc enim ab
Epiſcopo viſitari non poſſunt ſine illorum licen-
tia, ut expreſsè diſponitur in decreto Concilij
Tridentini, *cap. 8. ſeſſ. 22.* Verum quomodo hoc ſit
intelligendum ſcripſi latiſſimè in cap. *præced. à n. 15*
uſque in finem; ibi videas.

44 Fallit ſecundò ſi lege fundationis cautum ſit, ut
hoſpitale, vel locus pius non ſubſit Epiſcopo.
Tunc enim Epiſcopus non poteſt ſe ingerere, ut
colligitur ex Clem. *Quia contingit*, §. 1. *de Relig. do-
mib.* ibi, vel ſtatuto in ipſorum fundatione loco-
rum appoſito. Et tenent in c. *præced.* Jo. Andr. fusè
Cardin. *hic in 3. qu.* & hodie eſt expreſſum in de-
creto Concilij Tridentini, *cap. 9. ſeſſ. 22.* ibi, (niſi
ſecus fortè in inſtitutione, & ordinatione talis
eccleſiæ, ſeu fabricæ expreſsè cautum eſſet. Quo
decreto cum Epiſcopus excludatur à rationibus
exigendis, multo fortiùs excluditur à viſitatione,
quia amplior facultas Epiſcopo tribuitur à Con-
cilio in rationibus exigendis, quàm in viſitatione,
de qua loquitur c. 8. immediatè præcedens, ut pa-
tebit infra *num. 57.*

Ideòque cum adminiſtratores Hoſpitalis Jeſu
Chriſti oppidi de Utrera Iſpalen. diœceſis à ju-
riſdictione Ordinarii exempti tam ex tenore fun-
dationis, quàm ex privilegijs, & confirmationi-
bus Sedis Apoſtolicæ, quæſierit an dictum ho-
ſpitale poſſit ab Epiſcopo viſitari vigore decre-
torum Tridentini Concilij; S. Congregatio cen-
ſuit, ſi exprimatur in ſupplici libello in fundatio-
ne expreſſe cautum eſſe, ne viſitet Ordinarius, &
adeſt confirmatio Apoſtolica; talem fundatio-
nem nõ eſſe ſublatam à decreto Concilij, & idem
reſpondit in alia Oſſunen.

45 Quamvis autem Sacra Congregatio in prædi-
cta declaratione meminerit confirmationis A-
poſtolicæ; tamen hoc ideo fecit, quia ſic conti-
git in facto, non quia neceſſe ſit ut ſtatutum fun-
dationis excludens Hoſpitale à viſitatione Epi-
ſcopi approbetur à Summo Pontifice; quoniam
ad hoc ſufficit Diœceſani conſenſus, ut tenet
gloſſa communiter approbata in d. Clem. *Quia
contingit in 1. reſponſo, in ver. Appoſito*, per textum in
cap. *Cum dilectus, ſupra de conſuet.* ubi hoc notant
gloſſa, *in ver. Conſtitutum, verſ. Satis tamen credo*,
Compoſtell. Hoſtien. Jo. Andr. & omnes, fusè
Lambertin. *de iurepatr. lib. 1. par. 1. art. 1. q. 9. n. 52.*

46 Cæterum ſi Rector, vel miniſtri hoſpitalis, aut
loci pij perperam adminiſtrarent, aut redditus nõ
converterent in uſus, ad quos ſunt deputati; tunc
poſſet Epiſcopus rationes exigere, & adminiſtra-
tores compellere ad piam voluntatem fundatoris
exequendam, non obſtante contraria lege funda-
tionis, textus eſt in cap. *Tua nobis*, & ibi plenè ad-
notavi, *de teſtam.* & patebit infra n..

47 Fallit tertiò in hoſpitalibus, & alijs locis pijs
Militarium Ordinum, & aliorum religioſorum.
Hæc enim Epiſcopus nec viſitare poteſt, nec à re-
gularibus rationes adminiſtrationis exigere, tam
ex diſpoſitione juris communis, ut in d. Clemen.
Quia contingit, §. *Præmiſſa, de Relig. domib.* ubi hoc
eſt expreſſum; quàm ex decreto Concilij Tri-
dentini in *d.c.9. ſeſſ.22.* quod de ſæcularibus, non
48 de regularibus loquitur. Hinc quibuſdam Abba-
tibus Burgen. quærentibus an *cap. 9. ſeſſ. 22.* com-
prehenderet eos, ac Abbatiſſas, & Præpoſitos mo-
naſteria ſua in titulum obtinentes, contra regu-

laria

laria eorum inſtituta, ac liberam adminiſtrandi rationem, & immemorabilem conſuetudiuem: Sacr. Congregatio cenſuit non comprehendere, quia c. 9. ſeſſ. 22. loquitur de adminiſtratoribus fabricæ tantum, & non loquitur de regularibus, ſed de ſæcularibus.

Et rurſus conſulta an Abbates, Abbatiſſæ, & Præpoſiti regulares, qui habent liberam adminiſtrationem ſuarum eccleſiarum ex immemorabili conſuetudine, teneantur reddere rationem ſabricarum ſuarum eccleſiarum Epiſcopo vigore decreti, *cap. 9. ſeſſ. 22.* reſpondit non teneri.

49 Hoc tamen ſublimita ut non procedat in hoſpitalibus Religionis B. Joannis Dei, quia nedum hoſpitalia, ſed & religio ipſa tam ex lege fundationis, quàm ex Conſtitutionibus Apoſtolicis ſubeſt juriſdictioni Ordinarij loci, & fratres tenentur ſingulis annis eidem Ordinario reddere rationem adminiſtrationis hoſpitalium, ut ſcripſi
50 plenè in c. *Tuarum, num. 25. infra de privileg.* Quod ſi generaliter quæras, an religioſi poſſint præfici hoſpitalibus, gloſſa tenet non poſſe in d. Clem. *Quia contingit, in ver. Sæcularibus,* quia non reperitur permiſſum Monachis accipere beneficia niſi curata. cap. *Super eo, de regular.* Quare ſi hoſpitale non eſt curatum, religioſus ei præfici non poteſt. Et ita etiam reſpondit Feder. de Senis *conſ.* 29. & tenet Paul. in d. Clem. *Quia contingit*, qui tamen hoc limitat, niſi ſit hoſpitale alicujus religionis. Sed Lap. de Caſtillion. *in repet. cap. prox. ſupra eod.* diſtinguit an religio ſit inſtituta ad hoſpitalitatem, ut S. Antonij Viennenſis, & Cruciferorum, & tunc poteſt religioſus inſtitui, quia nihil obſtat. An verò religio non ſit inſtituta ad hoſpitalitatem; & tunc ſubdiſtinguit: nam aut hoſpitale eſt annexum eccleſiæ curatæ; & religioſus poteſt præfici, quia attenditur ipſa eccleſia, quæ eſt principalis, c. *Extirpandæ, §. Qui verò, de præben.* & c. *Super eo, eod. tit. lib. 6.* Aut hoſpitale non eſt annexum; & tunc religioſus ei præfici non poteſt, & vera eſt gloſſa in d. Clem. Et hanc diſtinctionem Lapi ſequitur Cardin. in cap. *præced. num. 4. q. 3.* ſubdens converſos ſubjici eiſdem prohibitionibus, quibus Monachi, c. *Dubium, de ſenten. excomm.* ſicut & oblatos, c. *Tuarum*, & c. *Ut privilegia*, & quod utrobique notatur *de privileg.*

51 Secunda concluſio negativa eſt. Hoſpitale ædificatum, vel ordinatum ſine auctoritate Epiſcopi non efficitur religioſum, vel eccleſiaſticum & ideò non ſubeſt viſitationi, & juriſdictioni Epiſcopi Diœceſani. Hæc concluſio probatur apertè hic à contrario ſenſu, & ita per hanc decretalem firmant hic Innocent. Hoſtien. Jo. Andr. Butr. Card. Abb. & alij communiter, Hoſtien. *in ſumma de regul. §. 1. verſ. Quid de ruſticu,* & Specul. *de ſtatu reg. verſ. 35.* Rota apud Farinac. *deciſ. 30. n. 8. p. 2. recent.* Calderin. *conſ. 352. aliàs 23. de teſtamen.* ubi dicit, Hoſpitale ſine auctoritate Epiſcopi fundatum eſſe locum merè prophanum: & idem ſcripſit Bald. *in conſ. 319. Præmittendum eſt, circa princ. verſ. Debebit ergo, lib. 5. & conſ. 5. Quidam cives, poſt. med. lib. 3.* & hujuſmodi hoſpitalia conſtructa ſine Diœceſani conſenſu non ſubeſſe Epiſcopo conſuluerunt etiam Cardin. *conſ.* 121. per totum, maximè *num.* 2. Paul. de Caſtro *conſ. 351. Quæritur, lib.* 1. plenè Roman. *conſ.* 477... *num.* 14. *& ſeq.* ubi *num.* 15. inſerit conſilium præallegatum Calderin. qui idem tenet.

52 Ampliatur primò hæc ſecunda concluſio, ut habeat locum etiamſi hoſpitale hujuſmodi ſit cũ oratorio: nam etſi Vincent. & Tancred. hic relati à Cardinali *nu.* 5. dicant ad conſtruendum hoſpitale, cum Oratorio neceſſarium eſſe Epiſcopi conſenſum: tamen oppoſitum ſentit Innocent. quia unicuique privato licet habere oratorium in domo propria, dummodo non habeat formam eccleſiæ, nec ibi celebrentur Miſſæ, c. *Unicuique*, & c. *Clericos, de conſecr. diſt.* 1. & eſt textus expreſſus ſecundum unum intellectum in c. *Inter dilectos, de donat*, ut *hic* per Abb. *num.* 6. & dixi latiſſimè in c. *In his, infra, de privileg.*

53 Ampliatur ſecundo, ut in tantum privatus poſſit ſibi conſtruere hoſpitale in domo propria ſine authoritate Epiſcopi, ut etiam poſſit tractu temporis lectos inde amovere, & hoſpitale ad uſus profanos reducere. Ad hoc d. cap. *Inter dilectos*, & quod ibi notat Innocentius, latè Cardin. *conſ. 121. num. 3.* Paul. de Caſtro *d. conſ. 351. in princ. lib.* 1. Quod tamen intelligit Abb. *hic num.* 4. ut procedat quoad eum tantum, qui Hoſpitale ædificavit, ſeu ordinavit. Sed eo mortuo non putat poſſe hoſpitale in uſus profanos converti, per textum in Authen. *de eccleſ. tit. §. Si quis ædificationem.* Et hanc diſtinctionem aliàs probavit S. Congregatio Concilij, ut dixi in c...

54 Ampliatur tertiò eadem concluſio, ut procedat non tantum in hoſpitalibus, ſed etiam in omnibus pijs locis, quæ niſi conſtructa fuerint auctoritate Epiſcopi, non ſubſunt illius viſitationi: nam etſi decreto Concilij, *cap. 8. ſeſſ.* 22. ſtatutum fuerit, ut Epiſcopi habeant jus viſitandi omnia pia loca, etiamſi illorum cura ad laicos pertineat; tamen ibi adjiciuntur verba, In caſibus à jure conceſſis, necnon illa, Juxta ſacrorum canonum ſtatuta, quæ reſtringunt diſpoſitionem ad limites juris communis. Unde ſicut loca pia non religioſa, ſeu eccleſiaſtica non ſubſunt Epiſcopo de jure communi, ut hic; ita nec poſt Concilium. Unde in declarationibus generalibus Sac. Congregationis Concilij ad cap. 8. reperitur infraſcripta, videlicet: Ordinarius non habet auctoritatem viſitandi hoſpitalia, neque confraternitates, quæ à laicis reguntur, niſi in caſibus à jure expreſſis, & *c. 8. ſeſſ.* 22. Concilij Tridentini intelligitur, & habet locum ſolummodo in caſibus à jure communi permiſſis.

55 Fallit nunc hæc ſecunda concluſio pluribus modis. Et primò fallit mortuo patrono hoſpitalis, quia licet locus non ſit religioſus, tamen cum fuerit cauſa pietatis inſtitutus, dicitur locus pius, & ideò ſpectat ad ſollicitudinem Epiſcopi, ut pia fundatoris voluntas executioni demandetur, de quo videtur textus in *authen. de eccleſ. tit. §. Si quis autem pro redemptione*, & tenet Abb. in c. *prox. ſupra eod. n. 3. verſ. Quod puto verum*, Roman. *conſil.* 477. *n.* 2. Paul. de Caſtro *conſ. 167. n. 4. uſque in fin. lib.* 2. Gabriel. *commun. concluſ. tit. de pia cauſa, concl. 2. n. 2. verſ. In contrarium*, Menoch. *de recuperan. remed. 15. num. 22. 23. 36. & 37.* quidquid contra ſcripſerit Angel. *conſ. 117. col. 2. verſ. Sed dubitari, uſque in finem.* Cujus opinio videtur hodie reprobata ex decreto Concilij Tridentini, *c. 9. ſeſſ.* 22. ut ex ſequentibus patebit.

56 Fallit ſecundò ſi Epiſcopus intendat viſitare hoſpitale ad hoc ut videat an impleatur mens teſtatoris, cap. *Tua nobis, de teſtam.* Feder. de Sen. *conſ.*

*conſ.*11.*n.*3. ubi dicit, (Si dubium ſit an in constructione hoſpitalis intervenerit auctoritas Epiſcopi, necne, præſumi interveniſſe, ſi habeat ſigna loci eccleſiaſtici. Et nihilominus etiamſi certum eſſet eam non interveniſſe, tamen cum ibi degentes ſint perſonæ miſerabiles, cenſentur eſſe ſub protectione eccleſiæ, ut in c. 1. *de eccleſ. ædifican.* & ibi per gloſ. & Innocen. qui dicit collegium leproſorũ videri religioſum. Unde ad ſollicitudinem Epiſcopi pertinet videre, inquirere viſitare ne bona illius deputata ad uſum miſerabilium conſumentur; maximè cum bona præſumantur proveniſſe ex largitionibus, & eleemoſynis fidelium.] Hæc Hæc Feder. quem multoties ſequuta eſt S. Congregatio Concilij. Et in ſpecie, Teſtator quidam Tervilij juſſit ut ex ſuis bonis hoſpitale erigeretur, in quo exerceretur pauperum hoſpitalitas à duobus hominibus ab Univerſitate Tervilij huic adminiſtrationi præficiendis. Hoſpitali ita erecto abſq; ullo Epiſcopi interventu verè, vel præſumptivè, Adminiſtratores ſunt ab Univerſitate quotannis conſtituti, qui tranſacto adminiſtrationis tempore, alijs electis adminiſtratorius futuri anni rationem reddunt adminiſtrationis, numquam adhibito Ordinario, qui nec etiam hoſpitale ipſum unquam viſitavit. Cardinalis Borromæus illud viſitare prætendens tranſmiſit monitorium deputatis adminiſtratoribus, ac recuſantes, & appellantes excommunicavit, & hoſpitalis ſcripturas ſequeſtravit. His omnibus in S. Congregatione deductis, & propoſitis, reſponſum eſt hoſpitale hoc eſſe privatum; poſſe tamen ex decreto Concilij *ſeſſ.*22. illud viſitare, corrigere, & reformare in ijs tantum, quæ ad obſervandam voluntatem fundatoris pertinent.

57 Fallit tertiò quoad rationes adminiſtrationis exigendas. Nam etſi hoſpitalia, & alia hujuſmodi loca ſine auctoritate Epiſcopi constructa ſint privata, non autem religioſa, ſeu eccleſiaſtica; tamen cum ſint loca pia, poteſt Epiſcopus ab illorum adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere, non quidem de jure communi, ſed ex Concilio Tridentino in *d. c.* 9. *ſeſſ.* 22. Nam decretum illud non reſtringitur ad caſus à jure conceſſos, ſicut reſtringitur c. 8. immediatè præcedens quoad jus viſitandi; ſed loquitur generaliter, & indiſtinctè, & excipit tantummodo caſum, cùm in fundatione cautum eſt, ut Epiſcopus non poſſit rationes adminiſtrationis exigere. Unde prædictum cap. 9. habere locum etiam in caſibus non permiſſis à jure ſæpius reſpondit S. Congregatio, & in ſpecie ita reſolvit in caſu Teruilij Mediolanen. diœceſis, ut in præcedenti fallentia: nam etſi declaraverit hoſpitale illud eſſe privatum utpotè constructum ſine auctoritate Epiſcopi diœceſani; tamen declaravit Cardinalem Archiepiſcopum ex *d. c.* 9. *ſeſſ.* 22. auctoritatem exigendi redditionem rationis ab illius adminiſtratoribus, una tamen cum illis deputatis, quibus ex conſuetudine ratio reddenda eſt.

Amplius idem Cardinalis S. Praxedis petijt declarari an per *c.* 9. *ſeſſ.* 22. Concilij Tridentini liceat Ordinarijs exigere rationem ab adminiſtratoribus piorum locorum merè laicorum, & privatorum; & licet ex mente dicti decreti, quod abſolutè, & ſine ulla diſtinctione loquitur, pro Ordinarijs crederet reſpondendum; tamen cautius agendo declarationem S. Congreg. expectare voluit, S. Congregatio cenſuit *c.* 9. *ſeſſ.* 22. intelligi etiam in caſibus à jure non expreſſis. Et aliàs generaliter declaravit decretum d. cap. 9. habere locum etiam extra viſitationem, & in caſibus à jure non expreſſis, & licere Epiſcopis exigere rationem ab adminiſtratoribus de omnibus locis pijs etiam locorum merè laicorum, & privatorum, vel publicorum, generaliter ſive eccleſiaſtica ſint, ſive prophana ſine ulla diſtinctione.

58 Hoc tamen ſublimita, ut non procedat ſi ex lege fundationis Epiſcopus eſſet excluſus à facultate exigendi rationes. Hanc enim fundationem Concilium Trident. non ſuſtulit, imò expreſsè præſervavit in *d. c.* 9. *ſeſſ.* 22. ibi, (Niſi locus fortè in inſtitutione, & ordinatione talis eccleſiæ, ſeu fabricæ expreſsè cautum eſſet.) id eſt niſi in fundatione eſſet diſpoſitum, ut ratio adminiſtrationis nec Ordinario eſſet reddenda: hoc enim inſinuat verbum, *expreſsè*, prout illud intellexit Sacra Congregatio.

59 Verumtamen ſi adminiſtratores hoſpitalis, vel alterius pij loci etiam ſine Ordinarij auctoritate fundati, eſſent negligentes in exequenda pia voluntate fundatoris, aut infideliter adminiſtrarent, poſſet Epiſcopus rationes exigere, eoſque compellere ad exequendam fundatoris voluntatem, etiamſi fundator hoc prohibuiſſet, ut eſt caſus in cap. *Tua nobis, de teſtamen.* & in *authen. de eccleſ. tit.* §. *Si quis autem pro redemptione*: & ita ſæpius declaravit Sacra Congregatio, ut ſcripſi plenè in prædicta decretali, *Tua nobis, in* 4. *notab. à num.* 12. *uſque ad num.* 18.

60 Quod ſi quæras quam pœnam incurrant adminiſtratores, qui eccleſiarum, hoſpitalium, aliorumq; piorum locorum reditus, qui in miniſtrorum, & pauperum neceſſitates converti debent, in ſuos uſus convertere, & uſurpare præſumunt; Reſpondeo tamdiu ſubjacent anathemati, quamdiu reditus, quos occupaverint, integrè reſtituerint, ac deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtinuerint, ut diſertis verbis ſtatuitur in decreto Concilij Trident. *cap.* 11. *ſeſſ.* 22.

61 QUÆRO de quæſtione facti. Poſito ſtatuto Univerſitatis, ad quam ſpectat adminiſtratio bonorum eccleſiæ circa converſionem redituum, in eccleſiæ utilitatem, & circa reddendas rationes adminiſtrationis. An Univerſitas prædicta, ſeu illius officiales, qui pecunias ad eccleſiam ſpectantes mutuarunt eidem Univerſitati ad emendam annonam, aliaſque illis indigentias ſublevandas, inciderint in excommunicationem *cap.* 11. *ſeſſ.* 22. Concil. Trid.

62 Videtur reſpondendum excommunicationem, de qua in Concilio Trident. *ſeſſ.* 22. *c.* 11. non comprehendere nedum Univerſitatem ipſam, ſed nec illius officiales, præmiſſa concluſione gloſſæ 1. in Clem. 1. *de conſang. & affinit.* videlicet in materia excommunicationis ſtrictè procedendum, nec faciendam extenſionem; & cum ſit pœna privans hominẽ tot bonis, non debere induci niſi in caſibus in jure expreſſis, ex glo. *penult. c. fin. de iurepatron.*

63 Et quidem quod ad communitatem ipſam ſpectat eam ſub diſpoſitione d. cap. 11. non comprehendi ſuadetur, ponderando Concilium loqui per verbum, *Si quem*, quod extenditur ad Univerſitatem, Abb. in cap. *Novit, num.* 2. *de his quæ fi. à Prælat. ſine conſen. Capit.* Ratio eſt, quia hoc relativum, *quis, quem*, refertur ad hominem, ut notat

Aleiatus in l. 1. *ff. de verbor. ſignif.* ſeu ad perſonam,
64 ut ante ipſum adnotavit Cardin. in Clem. 1. *qu.* 1.
de elect. Sed communitas, ſeu univerſitas non eſt
niſi perſona ficta, & repræſentata, l. *Mortuo*, & ibi
gloſ. *ff. de fideiuſſor.* Ergo in materia ſtricta ſub hoc
relativo, *quis*, non venit univerſitas, *l.* 3. §. *Hæc verba*,
ff. de negot. geſt. ut etiam tradit Rebuff. d. l. 1. *in ult.*
fallen. primæ regulæ.

65 Quibus adjicitur quod Concilium dicto relativo; *Si quem*, perſonam repræſentanti addit
hanc qualitatem, clericorum, ſeu laicorum; quæ
qualitates cum non conveniant univerſitati, ſequitur ut nec ſub decreto comprehendantur, ut
in ſimili ſcripſit Cardin. in d. Clem. 1. *de conſang.*
& affinit.

66 Deinde hoc ipſum ſuadetur, quia jura canonica prohibent ne in univerſitatem excommunicatio proferatur, cap. *Romana*, §. *In univerſitatem*,
de ſent. excomm. in 6. Ergo non eſt veriſimile, ut
Concilium voluerit d. cap. 11. eamdem excommunicationi ſupponere, nec etiam ſecundum
modos traditos à Doctoribus in d. cap. *Romana*.
Unde quamvis excommunicari poſſit univerſitas
à Papa vel Concilio, ut fusè probavi in cap. *Reſponſo*, *à num.* 75. *infra, de ſenten. excomm.* Non tamen inde ſequitur ut eadem in hoc caſu à Concilio excommunicationi ſupponatur: imò potius
dicendum eſt Concilium noluiſſe univerſitates
ſubjicere huic excommunicationi, tum ex ſupradictis; tum quia recipere debet interpretationem
paſſivam à jure communi ad l. 2. cum ibi notatis
per Bald. *C. de noxal.*

Quod attinet ad particulares delinquentes, ut
ſunt ipſi officiales, idem reſpondendum videtur
ex infraſcriptis. Primò, quia dicti officiales nihil
horum fecerunt, quibus Concilium excommunicationis pœnam annectit: nam Concilium excommunicat tantum illos, qui bona, & obventiones eccleſiarum, & piorum locorum in proprios
uſus convertendo uſurpare præſumunt. Quæ
verba cum non conveniant caſui propoſito, ſequitur ut nec diſpoſitio ſit eidem applicanda, l. 4.
§. *Toties*, & ibi gloſ. *ff. de damn. infec.* Nam etiamſi
dicti officiales mutuaverint cōmunicati pecunias ad annonam vendendam, ad aliaſque ejuſdem
indigentias ſublevandas: tamen quia ita mutuatæ fuerunt, ut communitas teneretur eaſdem reſtituere, prout fecit: propter hoc nec communitas, nec prædicti officiales dicuntur obventiones ad eccleſiam ſpectantes ita ſibi uſurpaſſe, ut in
67 ſuos converterint uſus. Quod enim debet reſtitui, non dicitur propriè in mei uſum, utilitatemve converſum, l. *Si pro parte*. §. *Verſum autem*, *ff. de
in rem verſo*, ubi gloſ. adducit concordantes. Facit
l. *Non videtur cepiſſe*, & l. *Non videtur quiſpiam id capere*, *ff. de regul. iur.* Videtur enim Concilium voluiſſe excommunicare eos, qui prædicta bona ſibiipſis appropriare præſumunt, cap. *Quia Sacerdotes*, 11. *quæſt.* 1.

68 Secundò excōmunicatio juris ſemper ſupponit peccatum mortale adeſſe, adeout niſi adſit, nec
ibi habeat locum jus excommunicans, cap. *Nemo*,
Epiſcoporum, 11. *q.* 3. ibi: [Anathema eſt æternæ
mortis damnatio, & nonniſi pro mortali debet
imponi crimine.] Navarr. *in Manual. cap.* 27. *nu.* 9.
Prædicti autem officiales non videntur mortaliter peccaſſe; ſiquidem univerſitati laicorum poteſt demandari adminiſtratio ſimilium oblationum, modò eas ſibi ipſi non venderent, ſed in
pios uſus convertant, ut per Dec. *conſ.* 148. Et fuiſſe Univerſitati ſic demandatum ſatis præſumitur ex antiquiſſima obſervantia ſubſequuta, ut
per Dec. loco citato. Unde cum ſaltem mortaliter non peccaverint dicti officiales, neque ipſi,
neque alij ex Univerſitate excōmunicationi prædictæ cenſentur ſuppoſiti.

69 Nec obſtat quod imò peccaverint, dum dictum
ſtatutum, quod uti juſtum in utilitatem eccleſiæ
factum ab ipſis revocari non potuit, ex Decio, in
cap. *Eccleſia S. Mariæ*, *in princ. de Conſtit.* non ſervaverunt. Nam reſponderi poteſt primò fortè
dictam regulam procedere in his, quæ ſunt conceſſa eccleſiæ in vim privilegij, ſeu contractus;
non autem ſi ſint conceſſa in vim legis, vel Statuti, ut fuit in caſu noſtro, Abb. in c. *Novit*, *num.* 25.
de iudic. Sed quia oppoſitum tenet ibi Innoc. n. 6.
Archid. in c. *Quicumque*, 11. *q.* 1. Jo. Andr. in c. *Conſtitutus*, *infra col.* & alij plerique.

Reſpondetur ſecundo eandem regulam procedere quando ſtatutum jam habuit effectum; ſecus ſi non habuit, puta quia non fuit uſu receptum, quia non obligat, c. *In iſtis*, 4. *diſt.* cap. 1. ubi
gloſ. & DD. *de treug. & pac.* Unde nec opus eſt ut
agatur de illius revocatione, cum per non uſum
ſit abrogatum, ut in d. cap. *In iſtis*, §. *Leges*, ubi id
notant gloſ. & Doctores.

70 Tertiò, Eſto prædictis officialibus nō licuiſſet
prædicta facere, cum non haberent verè dictam
facultatem, & factum ipſorum eſſet in ſe damnabile: attamen prædicta conſuetudo eos excuſaret
ſaltem ab excommunicationis pœna, ex his quæ
fusè cumulat Tiraq. *de pœnis conſ.* 42.

71 Quartò, Etſi prædicta officiales non excuſarent, adhuc tamen ipſi eximerentur à pœna excommunicationis Concilij, quod non excommunicat quoſvis, ſed præſumentes tantùm, per quod
verbum ut notat Cardin. communiter receptus in
Clem. 1. *q.* 39. *de privileg.* Qui ex ſimplicitate aliquid faciunt contra legem excommunicantem,
excuſantur; quod autem prædicti homines ſupradicta ex ſimplicitate, & bona fide fecerint, vel ex
eo patet, quod omnia prædicta publicè fecerunt.
Cui doctrinæ ſi addantur quæ ponit Tiraq. *ubi ſupra conſ.* 43. dum vult omnem cauſam etiam non
rationabilem excuſare: concludetur prædictos
homines excuſandos, qui ſicut ſimplices, juris ignari, ac tamquam pecudes eos qui præcedebant,
bona fide incitati, ſubſequuti ſunt. Non obſtat id
quod ex Angelo, Imola, & Plot. contra prædictos
adducitur ad probandum eoſdem fuiſſe prædones, ac doloſos, ſeu fures, qui hujuſmodi pœnas
72 effugere non poſſunt: nam reſpondetur prædictas
authoritates, quæ fundantur ſuper l. *Pomponius*, §.
Ex facto, *ff. de acquir. poſſeſſ.* intelligi debere non de
omni adminiſtratore, qui res ſibi cōmiſſas in ſuos
convertit uſus; ſed de illo qui clam, & per fraudem voluit decipere, & fraudare ſuos principales.
Et ita probat ille textus, ac etiam Imola, qui cum
alijs adductis ita eſt intelligendus. Prædicti autem officiales eſto in alijs deliquiſſent; non tamen voluerunt defraudare ratione adminiſtrationis, ſuper qua fraude, & occulta deceptione
fundat ſe Juriſconſultus in d. §. *Ex ratione*. Præterea quatenus etiam fuiſſent prædones quoad aliquid; tamen non ſequitur ut ſint tales, quales
Concilium excommunicat.

Quod

37 Quod ſi adhuc inſtetur, imò ipſos officiales fuiſſe fures, dum dictis pecunijs in alium finem, & ad alium effectum uſi fuerunt, quàm eſſet is, ob quem penès ipſos dictæ pecuniæ deponebantur, cum à ratione uſus fiat furtum, inſtit. *de furt. in princ.& §. Furtum autem.*

Reſpondetur primò Concilium non excommunicare eos, qui peccant circa uſum rei, ſalva remanente re; ſed eos, qui ſibiipſis rem appropriant privando eccleſiam ipſa re.

Secundò reſpondetur ea loca procedere in eo, qui fraudulenter re aliena utitur, ut ibi habet textus, & notat gloſ. *in ver. Fraudulosa.* quæ infert, ut ſi hoc faceret quis non fraudulosè, ſed bona fide putans ſibi licere, vel domino non diſpliciturum; non committeret furtum, prout fuit in caſu noſtro; quippe potuerunt credere dicti officiales eccleſiam interrogatam permiſſuram, ut dictam pecuniam otioſam darent communitati egenti.

Quibus accedit quod prædicta videntur fortè procedere in illo uſu, qui eſt pretio æſtimabilis, ut colligitur ex gloſſa *in ver. Vſus.*

Poſtremò tametſi ratione abuſus furtum commiſiſſent, non tamen propterea in excommunicationem incidiſſent: nam S. Congregatio aliàs declaravit eos, qui tanquam fures bona eccleſiarum ſurripiunt, non incidere in pœnam dicti cap. 11. ſed ad juris præſcriptum eſſe puniendos, Ex quibus dicti homines videntur ſimpliciter admonendi, ut de cætero cautius agant, & à ſimilibus abſtineant.

De Religioſis domibus.

Cap. Inter quatuor.

S V M M A R I V M.

1 *Religioſus locus debet reformari de religioſis dumtaxat, non de ſæcularibus, niſi in defectu religioſorum.*

2 *Monaſterium regularium, nullus citra Papam poteſt ad ſtatum ſæcularem reducere etiamſi in eo regularis diſciplina ſit collapſa, ſed reformari debet per ipſoſmet regulares.*

3 *Quod locum habet tam in monaſterijs Monachorum, quàm Canonicorum regularium, & aliorum religioſorum.*

4 *Monaſterium reduci poteſt ad ſtatum ſæcularem, cum non reperiuntur regulares, qui poſſint illud reformare.*

5 *Et qui gradus in hoc ſint reſervandi.*

6 *Monachi præeminent in contemplatione, clerici in prærogativa officiorum.*

7 *Monaſterij Sancti Victoris Maſſilien. ſæculariz atio denegatur in Sacra Congregatione rerum Conſiſtorialium.*

8 *Otho Imperator monetur ab Apoſtolo ne monaſterium Sancti Pauli de urbe ad ſtatum ſæcularem reducat.*

9 *Monaſterio Sancti Vincentij Meten. Ordinis Sancti Benedicti ſæculariz atio denegatur.*

10 *Arces, propugnacula, & hoſpitationes militum non ſunt juſta cauſa ſæculariz andi monaſteria regularium.*

11 *Monaſteria, in quibus ali non poſſunt tot religioſi, quot ſufficiant pro regulari obſervantia, ſtatim transferri poſſunt ad ſtatum ſæcularem.*

1 INTER QUATUOR. Locus religioſus debet reformari de religioſis dumtaxat, non de ſæcularibus, niſi in defectu religioſorum. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Abb. & Jo. de Anan. Diſtinguit duo membra, & ſecundum proſequitur ibi, *Sed ſi:* & pars hujus c. *Inter quatuor, de cleric. peregr. de maior. & obedient. & de cler. non reſident.*

2 Nota ex hoc text. regulam, & caſum ab eo exceptum: regula eſt quod nullus citra Papam poteſt monaſterium regularium ad ſtatum ſæcularem reducere, etiamſi in eo regularis diſciplina ſit collapſa, ſed reformari debet per ipſoſmet regulares, ut in prima parte textus. Concordat c. *Pervenit, il ſecondo, 18. quæſt. 2.* cap. *Quæ ſemel dedicata ſunt monaſteria, 19. qu. 3.* cap. *Relatum, Ne cler. vel Monach.* cap. *Poſſeſſiones, de rebus eccleſiæ non alien.* & cap. *Ea qua, de ſtat. Monach.* hic alleg. in gloſ. *unica.*

Rationem hujus regulæ aſſignant nonnulli, quia quæ ſemel Deo ſunt conſecrata, mundanis uſibus deputari non debent, ut legitur, & notatur in cap. *Ad hæc, ſupra eodem.* Sed hæc ratio non placet Hoſtienſi *hic num. 2.* Quia clerici ſæculares non ſunt inſacrati, imo ſunt Dei milites, cap. *Eò libentiùs, de ſerv. non ordin.* Ratio igitur eſt, ne in via Dei, in qua de virtute in virtutem aſcendendum eſt fiat deſcenſus, ſed potius aſcenſus, l. *Vt gradatim, ff. de muner. & honorib.* cap. *Legimus, in fin. 93. diſt.* cum concord. *hic* allegatis per Hoſtien.

3 *in princip.* Cùm quo tranſeunt Jo. Andr. *num. 1.* Abb. *in 1. notab.* & alij communiter. Et cum ratio generalis ſit ad omnes regulares, conſequens eſt, ut propoſita regula locum habeat non tantum in monaſterijs Monachorum, de quibus loquitur hæc Decretalis, ſed etiam Canonicorum Regularium, & aliorum religioſorum, prout firmant Hoſtien. & Jo. Andr. *loco citato*, Card. *num. 2.* & Jo.

4 de Anan. *in primo notab.* Caſus à regula exceptus eſt cum regulares non reperiuntur qui poſſint monaſterium reformare; tunc enim poteſt reduci ad ſtatum ſæcularem, ut patet in littera ibi, *Sed ſi regulares defuerint:* & notant Abb. *hic num. 1. verſ. Caſus exceptus*, Jo. Andr. Butr. Card. & omnes in *ſummario textus.*

6 Oportet tamen in hoc ſervare certos gradus cum hæc littera indefinitè dicat, quandiu per regulares: ut ſcilicet reformetur locus religioſus per regulares ejuſdem monaſterij. Secundò in eorum defectum per regulares diſtrictioris vitæ aliorum monaſteriorum ejuſdem ordinis. Tertiò, ijſdem deficientibus deveniatur ad regulares alterius ordinis; & ad extremum in defectum omnium regularium inſtituantur ibi clerici ſæculares, quia neceſſitas legem non habet. Et in hoc ultimo caſu ſervanda erit exceptio hic poſita in 2. membro, quem ordinem poſuit hic gloſ. *unica*, & Hoſtien. *num. 2. in verb. Defectum*, & diſtinctius Joann. Andr. *eod. num. in verb. Ordinari.* Butr. *num. 5.* Cardin. *in fin.* Abb. *num. 1. verſ. Oportet tamen*, & Joann. de Anan. *num. 2. verſ. Et conſidero*, Henric. Boich. in cap. *Ad audientiam, il ſecondo, de eccleſ. ædificand. circa med. verſ. Aut quæris utrum è contra.*

Nec obſtat ſi dicatur: Monaſterium videtur potiùs debere, & poſſe converti in eccleſiam ſæcularem, quàm è converſo: nam cœtus clericorum præeminet, cap. *Legi, 7. q. 1.* Quoniam ſecundum Laurentium uterque præeminet alijs diverſis reſpectibus: nam Monachi præeminent in contemplatione, clerici in prærogativa officiorum, ut notat Archid. in cap. *Si Epiſcopus unam, 12. q. 2. num. 2.* & ſequitur Henric. Boich. in d. cap. *Ad audientiam, in fin.*

Et per prædicta in Sac. Congregatione rerum Conſiſtorialium habita *die 17. Decemb.* 1648. rejecta fuit ſupplicatio Monachorum monaſterij S. Victoris Maſſilienſis Ordinis S. Benedicti, qui petebant ſæcularizationem dicti monaſterij, & reductionem Monachorum ad ſtatum Canonicorum ſæcularium: nam etſi in eo monaſtica diſciplina plurimum eſſet collapſa, tamen cum dicatur eſſe caput Congregationis, & inter cæteras Abbatias, & Prioratus à ſe dependentes habeat quatuor monaſteria aggregata, & unita Congregationi Sancti Mauri ejuſdem ordinis, in qua benedicente Domino regularis obſervantia præclarè, & mirificè per totam Galliam inſtaurata eſt; & ſic non deſint Monachi ejuſdem ordinis, qui poſſint hujuſmodi monaſterium reformare, non eſt ullatenus ad ſæculares clericos transferendum, ut hic patet, & in concordantibus ſupra citatis *n. 2.* Quod ſi per Monachos ejuſdem ordinis reformari nõ poſſet, tunc illis ejectis fratres alterius ordinis in illud eſſent inducendi, ut labores impiorum juſti edant, dicit textus in d. cap. *Relatum, ne cler. vel Monach.* nec clerici ſæculares eſſent in eo inſtituendi, niſi in defectum omnium Regularium, ſecundum gradus, quos ſuprà diſtinximus, *num. 5.*

8 Fuit etiam ponderatum quod refert Cardinalis Baron. *ad annum Chriſti 996.* in hæc verba. (Contigit ipſo in tempore ut Imperator Otho III. ad quorundam ſuggeſtionem Monachos pravè degentes in eccleſia, & monaſterio Sancti Pauli de Urbe expellere cogitaret, ut Canonicos in eodem loco ſervituros, prout ei ſuggeſtum fuerat, ſubſtitueret. Cum hoc appeteret implere decretum, apparuit, ei noctu per viſum Beatiſſimus Apoſtolus Paulus atque eundem Imperatorem hujuſmodi monere curavit: Si verè inquit, zelus divinæ ſervitutis optimi operis te adurit, vide ne hujus propoſiti inſtitutum præſumas in Monachis immutare expellendis; non enim expedit cujuſque eccleſiaſtici ordinis, quamvis ex parte depravati, propoſitum unquam abjici, ſeu immutari; In eo namque unuſquiſque judicandus eſt, in quo ſe primù vovit Deo ſervire. Remendari enim tantum licet corruptio cuique in eadem propriæ vocationis ſorte. Taliter munitus Imperator retulit ſuis quæ audierat ab Apoſtolo, eamque agens qualiter eorum inſtitutum, ſcilicet Monachorum, quiviſſet in melius reformare, non expellere à loco.) Hæc Baronius.

9 Demum omiſſis alijs ponderatum fuit exemplum monaſterij S. Vincentij Metenſis civitatis ordinis S. Benedicti, de quo in litteris fel. recor. Urbani VIII. tenoris infraſcripti videlicet (Expoſitum Nobis nuper fuit pro parte dilecti filij moderni Præſidentis, & Viſitatoris Congregationis SS. Vittoni, & Nidulphi ordinis S. Benedicti, quod Monachorum monaſterij S. Vincentij Metenſis civitatis ejuſdem ordinis eò uſque devenit morum relaxatio, ac vita ſcandaloſa, ut Religioſæ obſervantiæ immemores ſæcularem ſtatum anhelare, illumque à Sede Apoſtolica poſtulare non erubuerint, maximo cum ſcandalo totius civitatis, cum gravi diſpendio temporalis, & ſpiritualis monaſteriorum dictæ Civitatis, & ordinis in hoc intereſſe habentis, & contra mentem fundatoris dicti monaſterij, quibus, & alijs gravioribus cauſis mota Sedes Apoſtolica præfatam ſæcularitatem hujuſmodi eis denegavit. Quia verò indecens eſt habitum geſtare religioſum, & diſſimilem ab eo vitam ducere: Idcirco Præſidens, & Viſitator præfatus de dictorum Monachorum ſalute, regulari obſervantia, ac rei divinæ augumento ſollicitus laudabilem vitæ reformationem ad inſtar aliorum in primo dictum monaſterium noſtro, & ſedis miniſterio introduci cupiens, Nobis humiliter ſupplicari fecit, ut ſupra præmiſſis ut infra de benignitate Apoſtolica opportunè providere dignaremur. Nos igitur dicti Præſidentis, & Viſitatoris votis, quantum cum Domino poſſumus, annuere volentes hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium negotijs Regularium præpoſitorum conſilio fraternitati tuæ frater Epiſcope, qui, ut accepimus venerabilis fratris Epiſcopi Metenſis ſuffraganeus in præſens exiſtis, ac diſcretioni veſtræ filij Cantor, & Archidiacone, & veſtrum cuilibet per præſentes committimus, & mandamus, ut prædictum monaſterium S. Vincentij Metenſis, ejuſque religioſos auctoritate noſtra omni appellatione remota viſitetis, ſeu aliquis veſtrum viſitet cum facultate illos citandi ad comparendum coram vobis, aut veſtrum quolibet, ſub excommunicationis, privationis officiorum, & dignitatum, alijſque eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis, examinandi abuſus, & vitam ſcandaloſam corrigendi, & in dicto monaſterio S. Vincentij Metenſis propoſitam reformationem introducendi, prout in monaſterijs S. Arnulphi, & Clementis ejuſmodi civitatis introducta reperitur. Si verò prior, & Monachi profeſſi præfati monaſterij reformationem hujuſmodi admittere renuerint, vos, & veſtrum quilibet Religioſos reformatos Congregationis prædictæ SS. Vittoni, & Nidulphi in poſſeſſionem dicti monaſterij omniumque bonorum, & redditiuum menſæ Conventualis illius, quam ab Abbatiali nunc ſeparatum Monachi dicti monaſterij S. Vincentij poſſident, immittatis, ſeu quilibet veſtrum immittat, Monachoſque ipſam reformationem recipere recuſantes ab eodem monaſterio dimittatis, ſeu quilibet veſtrum dimittat, ſuſcepto per eos habitu clericorum ſæcularium, ac ſingulis eorum arbitrio veſtro congrua fructuum portione aſſignata pro illorum ſuſtentatione illorum vita durante. Novitios verò juxta eandem reformationem profeſſionem emittere faciatis, ſeu quilibet veſtrum faciat, vel ſi renuerint, è monaſterio ejiciatis, ſeu quilibet veſtrum ejiciat, mandantes propterea in virtute ſanctæ obedientiæ Monachis dicti monaſterij S. Vincentij Metenſis, illiuſque Superioribus, & perſonis quibuſcumque, ut vobis, & cuilibet veſtrum in præmiſſis omnibus, & ſingulis promptè pareant, & obediant, veſtraque ſalubria monita, & mandata ſuſcipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent,

rent, alioquin ſententiam, ſive pœnam, quam ritè tul eritis, ſeu ſtatueritis, ſeu quilibet veſtrum tulerit, ſeu ſtatuerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Volumus autem, ut ſi quæ graviora in hujuſmodi viſitatione reperietis, ſeu aliquis veſtrum repererit, necnon informationes omnes deſuper ſumendas ſub veſtro, vel cujuslibet veſtrum ſigillo clauſas ad Nos quam primum diligenter transmittatis, ſeu aliquis veſtrum transmittat, & quicquid in illis ſtatuendum fuerit, matura conſideratione adhibita determinabimus. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac monaſterij S. Vincentij Metenſis, & ordinis prædictorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegijs quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis monaſterio S. Vincentij Metenſis, illiuſque Monachis, Superioribus, & perſonis prædictis ſub quibuſcum que tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatorijs, irritantibuſque, & aliis decretis in genere, vel in ſpecie, & aliàs in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda foret, illorum omnium tenores præſentibus pro expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Datum in Arce Gandulphi Albanen. Diœceſis ſub Annulo Piſcatoris die 13. Octobris 1634. Pontificatus noſtri año duodecimo.)

10 Nec viſæ fuerunt relevantes rationes per Monachos adductæ. Nam quoad propugnacula, & turres, & hoſpitationes militum in eodem monaſterio, multa ſunt alia monaſteria quæ ſubjacent huic incomodo, & in individuo in Congregatione S. Mauri extant monaſteria Sancti Michaëlis in Periculo maris in Normandia, Sancti Andreæ de Villa nova è regione Auenionis, & Sancti Honorati Lerinenſis in Provincia, & in Congregatione SS. Vittoni, & Nidulphi ejuſdem ordinis eſt monaſterium Sancti Vittoni in Civitate Verdunen. intus quod conſtructa eſt arx, quam appellant la Cittadella, & Monachi ſeorſim habitant in ſuo clauſtro. Unde ſic fieri poterit in monaſterio S. Victoris, cum habeat ampla ædificia. Nec talis videtur juſta cauſa illud reducendi ad ſtatum ſæcularem, cum præſertim hoc inſigne ſit monaſterium, & ſupra mille annos erectum, & in eo requieſcat corpus Beati Pontificis Urbani V. Monachi ejuſdem monaſterij, qui inibi ſepeliri voluit in habitu monaſtico; ſæculariſatio à centum annis, & amplius à Monachis petita fuit ſemper denegata per Sedem Apoſtolicam. Item verendum eſſet ne hoc exemplo alij quoque regulares eandem ſedem inquietarent pro ſimilibus ſæculariſationibus obtinendis. Olim ſimiliter petebatur, ut in monaſterio Sancti Dionyſij Pariſienſis ejuſdem ordinis plurimum depravati Canonici ſæculares inſtituerentur, ſed tandem in eo per monachos Congregationis Sancti Mauri regularis vita, obſervantia, & reformatio exactè introducta eſt cum ædificatione totius Galliæ.

11 Limita nunc notabiliter regulam ſuperius propoſitam *n.* 2, qua firmatum eſt monaſteria non eſſe transferenda ad Clericos ſæculares, ſed eſſe reformanda per ipſoſmet regulares ejuſdem, vel alterius Ordinis, ut locum non habeat in monaſteriis in quibus vel ob redituū tenuitatem, vel ob aëris intemperiem, vel ob infeſtationes flagitioſorum hominum, vel aliam ob cauſam actu non ſuſtentantur, nec ſuſtentari poſſunt tot Religioſi quot ſufficiant ad obſervantiam Regularis diſciplinæ. Talia enim monaſteria, cum ſint incapacia reformationis, ſtatim transferri poſſunt ad ſtatum ſæcularem, nec ſervandi ſunt gradus, de quibus ſupra *n.* 5. ut plenè probavimus in c. *Relatum, à nu.* 8. *uſque ad n.* 21. *infra Ne Clerici, vel Monachi*, & propterea ſan. mem. Innocentius X. ſuppreſſit, & ad ſtatum ſæcularem reduxit parvos ejuſmodi conventus in tota Italia, & inſulis adjacentibus, ut in ejus Bulla, quæ incipit *Inſtaurandæ*, edita *anno* 1652. *idibus Octobris*, cujus tenorem unà cum hiſtoria totius rei geſtæ retulimus in prædicta Decretali relatum, *à num.* 41. *uſque in finem.*

1 CONSTITUTUS. Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi, tenetur ei in Epiſcopalibus reſpondere, niſi appareant remiſſa, & poteſt Epiſcopus remittendo ſpiritualia cenſum ſibi retinere. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. collect. Bellam. Butr. Cardinal. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. ſunt duæ partes in prima facti, vel cauſæ narratio. In ſecunda ipſius diffinitio, ibi, *Cum autem.* Prima ſubdividitur in tres, in quarum prima actoris petitio; in ſecunda ibi, *Verum*, Reorum defenſio: in tertia ibi, *Cæterum*, actoris replicatio, & eſt pars c. *Conſtitutus, infra de pœn.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in c. *Cum pridem, num.* 38. *ſup. de pactis.*

De Religioſis domibus,

Cap. Cum dilectus.

SUMMARIUM.

1 *Monaſterium ſubiectum eſt Epiſcopo, in cuius diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum, & num.* 12.

2 *Nuncius, & Procurator in quibus differant.*

3 *Nuncius ſimplex non admittitur ad agendum, vel defendendum.*

4 *Procurator ſi faciat aliquid ut Nuncius, non valet quod agitur.*

5 *Et factum à Nuncio an poſſit validari ratihabitione.*

6 *Nuncius eſt veluti organum, & pica domini ſui.*

7 *Et confert verba in perſonam domini, eique acquirit directè.*

8 *Subſtituere prohibitus poteſt explicare per Nuncium.*

9 *Procurator ſubſtantiat contractum in ſe, licet procuratoris nomine; & domino cedere tenetur.*

10 *Sententia cenſuræ lata poſt appellationem etiam extraiudicialiter interpoſitam eſt ipſo iure nulla.*

11 *Sententia in exemptum lata non valet ex defectu iuriſdictionis.*

Dia-

12 *Diœceſis tota eſt unum corpus , cuius caput eſt Epiſcopus.*

13 *à Capite non decet membra diſcedere.*

14 *Exemptionem monaſterij allegans, probare debet, dummodo ante Epiſcopus probaverit illud intra ſuæ diœceſis fines exiſtere.*

16 *Praxis procedendi cum controvertitur, inter Epiſcopum, & inferiorem ad quem ſpectet iuriſdictio in aliquo territorio.*

17 *Monaſteria ferè omnia in Congregationem redacta exempta ſunt à iuriſdictione Epiſcopi etiam in tribus caſibus , cap.* Volentes , de privileg. in 6.

18 *Niſi illis cura animarum immuneat perſonarum ſæcularium.*

19 *Abbatia de Balneo an ſit nullius diœceſis , vel exempta , & an Epiſcopus Burgi S. Sepulcri poſſit iure Ordinario illam viſitare , & num. ſeq. uſque in finem.*

20 *Status dictæ Abbatiæ conſideratur iuxta tria tempora.*

21 *Nullius diœceſis ſtatus non conſtituitur niſi procedatur per viam diſmembrationis territorij.*

22 *Pontificalia in aliena diœceſi ab Epiſcopo exerceri non poſſunt.*

23 *Territorium proprium non fit inferioris Prælati, niſi tam ipſe, quàm Clerus, & populus eximatur à iuriſdictione Epiſcopi.*

24 *Cenſus ſolutio ſubiectionem arguit.*

25 *Cauſæ matrimoniales exigunt maiores Iudices , nec ſunt tractandæ ab inferioribus Prælatis ſine ſpeciali conceſſione.*

26 *Prælatus inferior non conſtituitur in ſtatu nullius diœceſis , niſi habeat in loco omnimodam iuriſdictionem Epiſcopalem , vel quaſi excluſo Epiſcopo.*

27 *Et ſit liberatus etiam à iure reverentiali.*

28 *Enunciativa infra centum annos non dicuntur antiqua, nec probant ſaltem contra tertium.*

29 *Enunciativa eliduntur contrarijs præſumptionibus.*

30 *Res inter alios acta inducit ſaltem præſumptionem contra tertium.*

31 *Et ſecundum aliquos facit ſemiplenam probationem.*

32 *Eccleſiæ Regulares Curatæ, in quibus viget regularis obſervantia, viſitari non poſſunt ab Epiſcopo iure delegato, ſed iure ordinario tantum.*

33 *Viſitare poteſt Epiſcopus proximior ut Sedis Apoſtolicæ delegatus eccleſias nullius Diœceſis ſæculares, non autem regulares.*

34 *Viſitatio cenſetur facta iure Ordinario, quando fieri non poteſt iure delegato.*

35 *Caſtrum de Balneo exemptum eſt à iuriſdictione Epiſcopi Burgi S. Sepulcri.*

36 *Iuriſdictio Epiſcopalis ex quibus cenſeatur tranſlata in inferiorem Prælatum privativè ad Epiſcopum.*

37 *Dictio,* omnimodè, *quid importet.*

38 *Reſervatio in aliquibus arguit conceſſionem in reliquis.*

39 *Iuriſdictio in favorem certarum perſonarum cenſetur tributa privativè, non autem cumulativè.*

40 *Idem in iuriſdictione acquiſita per præſcriptionem.*

41 *Monaſterium curatum exemptum viſitari poteſt ab Epiſcopo iure ordinario in concernentibus curam animarum.*

42 *Concilium Tridentinum tribuit iuriſdictionem Epiſcopis tamquam Apoſtolicæ Sedis delegatis , ubi voluit exemptorum privilegia vulnerare.*

43 *Viſitari poſſunt ab Epiſcopo eccleſiæ ſæculares exemptæ etiam curatæ, & à monaſterio dependentes, vel unitæ ; ſed iure delegato tantùm.*

Idque expreſſè ab Epiſcopo declarandum, ibid.

44 *Viſitari cur poſſint iure Ordinario monaſteria curata; ſæculares vero eccleſiæ exemptæ iure delegato.*

45 *Gravatus in uno, in alio relevatur.*

46 *Epiſcopus viſitans eccleſias monaſterio Caſinenſi unitas an ſit admittendus ad viſitationem plenariam.*

1 CUM DILECTUS. Monaſterium ſubjectum eſt Epiſcopo, in cujus diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum. Hoc dicit quoad titulum. Et tres habet partes ſecundum Hoſtienſem. In prima inſtruitur delegatus qualiter ſuper ſententijs pronunciet. In 2. & 3. qualiter pronunciare debeat ſuper ſubjectionem. Secunda, ibi, *Quod ſi.* Tertia, ibi, *ſimiliter.*

2 Nota primò, ex illis verbis, cum Nuncius monaſterij ſuper procuratione litteras non haberet, inter Nuncium, & Procuratorem hanc eſſe differentiam , quod Nuncius dicitur qui mandatum non habet ; Procurator verò, qui aliena negotia mandato domini adminiſtrat, ut l. 1. *ff. de Procur.* ſecundum Cardin. *hic in* 1. *notab.* Unde ſimplex
3 Nuncius non admittitur ad agendum, arg. cap. 1. *ſupra de Procurator.* & cap. *Cum dilecti , de dolo, & contum.* & notat gloſſ. in cap. *Bona , il primo , in ver. Nuncium ,* & ibi etiam Hoſtien. *num.* 30. *in eo-*
4 *dem ver.* & Jo. Andr. *num.* 54. *de elect.* Et ſi ille, qui eſt Procurator , fecit ut Nuncius, non valet quod agitur, ut l. *Multum , C. Si quis alter , vel ſibi,* & l. *Eum qui, §. Iulianus , ff. de conſtit. pecun.* & notat
5 Bart. in l. *Qui autem, §. Conſtituere, num.* 5. *ff. eod.* nec validatur ratihabitione quod geſſit Nuncius , ſi mandatum non præceſſit , ut ex mente Petri refert, Cyn. in d. l. *Multum,* & Bartol. in d. §. *Conſtituere , num.* 6. Et hoc tenent communiter omnes Doctores excepto Jacobo de Arena, ut Bal l. teſtatur in d. l. *Multum, num.* 8. *ubi n.* 10. 13. *&* 15. hanc partem latiſſimè tuetur. Porrò, ut inquit, gl. in l. *Et licet,* per illum textum , *ff. de conſtituta pecun.* &
6 Bart. in d. §. *Conſtituere, n.* 3. Nuncius eſt quoddam organum , quo mediante vadit vox unius ad aliũ, ſicut per epiſtolam ; & ſicut aliquis loqueretur per picam aliquam , ſeu boccinam , & hoc modo vocem ſuam ad alium transferret. Unde fit ut non
7 quæratur nuntio , & per nuntium domino, ſed directè quæratur domino, cum nuncius conferat verba in perſonam domini, ut ibi per Bart. *in* 3. *&*
8 4. *notab.* Unde prohibitus ſubſtituere, poteſt nihilominus explicare per nuncium, ut notat Bald. in *rubr. C. de exercit. act.* Eaſdem differentias ponit gloſſa in d. l. *Multum, in ver. Potes,* ubi dicit, Nuncius eſt veluti pica, & organum domini, & in perſona domini debet verba contractus concipere. Et ita domino quærit, per ſeipſum, non per alium, & concipit verba ſic, Vendis illi, ut in d. §. *Conſti-*
9 *tuere.* Si autem eſt procurator , tunc verba contractus debet concipere in ſua perſona , & ſibi quærit , ut l. *Qui aliena in fine, C. Si quis alteri , vel ſibi.* Sed domino cedere tenetur , ut l. *Poſſeſſio quoque, §. Etſi poſſeſſio, ff. de acquir. poſſeſſ.* Procurator

tur enim ſubſtantiat contractum in ſe, licet pro-
curatorio nomine, ut Bald. inquit in d. l. *Multum,*
num. 10. ubi *à num.* 17. has differentias inter nun-
cium, & procuratorem latè proſequitur, & An-
gel. poſt eum in *conſ.* 44. incip. *Pater quidam, circa*
med. verſ. Et pro hoc potiſſimè facit.
10 Secundò nota ibi, *judicetis illas ſententias non*
tenere: duos caſus, in quibus ſententia cenſuræ
eſt ipſo jure nulla ſecundum Hoſtien. *ſub num.* 1.
verſ. Item habes hic duos caſus, Butr. & Cardin. am-
bo *in* 2. *&* 4. *notab.* Abb. *in* 1. *&* 2. *notab.* & Joan.
de Anan. *num.* 3. Primus eſt cum ſententia fertur
poſt appellationem legitimè interpoſitam etiam
extrajudicialiter, concordat cap. *Dilecti, il primò,*
ſupra de appellat. cap. *Cum contingat, de off. deleg.*
cap. *Per tuas,* & cap. *Licet, de ſent. excomm. lib.* 6.
unde Abb. *num.* 2. *in* 1. *notab.* docet bonam pra-
cticam ut ſubditus, qui timet ne injuſtè excom-
municetur à Superiore, extrajudicialiter appel-
11 let à gravamine veriſimiliter futuro. Secundus
caſus nullitatis eſt cum ſententia fertur contra
exemptum etiamſi nulla præceſſerit exempti ap-
pellatio, cum textus loquatur alternativè: nam
per exemptionem ſubditus eripitur à juriſdicti-
one Superioris, arg. cap. *Quia frater,* 16. *q.* 1. ſecun-
dum Abb. *hic num.* 3. Atque ita ſententia eſt nulla
ipſo jure ex defectu juriſdictionis tamquam lata
à non ſuo judice, cap. *At ſi clerici, de judic. cap.* 3.
de conſuet. & ſcripſi in cap. *Tuarum, num.* 46. *infra,*
de privileg. & fuſiùs in cap. *Quod ſuper his, ſupra*
de maior. & obed. Alij caſus nullitatis excommu-
nicationis notantur in cap. *Præſenti, de ſent. ex-*
comm. lib. 6.
12 Ultimò nota monaſteria de jure communi eſſe
Epiſcopo ſubjecta, in cujus diœceſi exiſtunt,
quamdiu ex privilegio, vel canonica præſcripti-
one non probentur exempta, ut hic eſt caſus ſe-
cundum Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes: con-
cordat text. in cap. *Abbate,* ubi gloſ. in ver. *Epiſco-*
porum, & in cap. *Monaſteria,* 18. *quæſt.* 2. in cap. *Tua*
nobis, ubi Dec. *num.* 16. *de confirm. util. vel inutil.*
cum alijs allegatis per Hoſtien. in cap. *De Xeno-*
dochijs, ſub num. 6. *in ver. Per ſollicitudinem, ſupra*
eod. & reſolvit Rota *deciſ.* 78. *num.* 1. *par.* 1. *diverſ.*
Tota enim diœceſis eſt unum corpus, cujus ca-
put eſt Epiſcopus, cap. *Scire debes,* 7. *q.* 1. cap. *Quo-*
niam in plerique, §. *Prohibemus, ſupra de off. ordin.*
13 Non decet autem à capite membra diſcedere, c.
Cum non liceat, ſupra de præſcript. c. 1. 12. *diſt.* cap.
Celebritatem, de conſecr. diſt. 3. & in Authen. *de eccleſ.*
14 *tit. in princ.* Unde cum Epiſcopus de jure habeat
intentionem fundatam ſuper juriſdictione ſpiri-
tuali in omnibus eccleſiis, & locis pijs tam ſæcu-
laribus, quàm regularibus, quæ intra ſuæ diœceſis
fines conſiſtunt, ut in d. cap. *De Xenodochijs,* & in c.
Conſtitutus, & c. *Cum venerabilis, ſupra eod.* cum alijs
præallegatis, ei, qui dicit monaſterium exem-
ptum, onus probandi incumbit, c. *Ex ore de privi-*
15 *leg.* cap. *Cum olim, de præſcript.* cum concord. Ad-
verte tamen, quia ante omnia Epiſcopus probare
debet eccleſiam, ſeu locum religioſum, de cujus
ſubjectione agitur intra ſuæ diœceſis fines exiſte-
re; alioquin eccleſia poſſet excipere. Quod te
liberas ædes habeo.
Sed probata exiſtentia intra fines, illico ſucce-
dit aſſiſtentia juris communis pro Epiſcopo, ut in
16 juribus ſupracitatis: & ita obſervat Rota: nam
cum controvertitur inter Epiſcopum, & inferio-
rem Prælatum ſuper juriſdictione ſpirituali in a-
liquo territorio, mandat ut prius probetur ex
parte Epiſcopi, an territorium illud ſit intra fines
ſuæ diœceſis, ut in *Anconitana Bonorum, ſeu Atten-*
tatorum, 6. *Novembris* 1562. coram Oradino, & in
Syracuſana Abbatiſſatus, die 1. *Decembris* 1597. coram
Corduba; & in *Lucenſi, ſeu nullius juriſdictionis* 4.
May 1598. coram Cardinali Seraph. in impreſſis
deciſ. 1278. & in practica Epiſcopi conſueverunt
probare in Rota exiſtentiam intra fines, eaque
probata adeunt Sacr. Congregationem Concilij,
à qua ſtatim obtinent declarationem ſuper viſi-
tatione, cognitione cauſarum matrimonialium,
& criminalium, licentia prædicandi, approba-
tione ad confeſſiones, & alija id genus, donec in-
ferior ſtatum nullius diœceſis, vel juriſdictionem
ſpiritualem, & temporalem in clerum, & popu-
lum probaverit per tres ſententias conformes,
vel unicam, quæ in rem judicatam tranſierit, ut
ſcripſi plenius in cap. *Cum olim, à num.* 36. *ſupra de*
17 *præſcript.* Hodie monaſteria ferè omnia ſaltem
in Congregationem redacta ad præſcriptum c.
In ſingulis, infra, de ſtatu Monach. & Concilij Tri-
dentini *cap.* 8. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* exempta ſunt à
juriſdictione Epiſcopi Diœceſani etiam in tribus
caſibus exceptis in cap. *Volentes, de privil. lib.* 6.
18 ut dixi latiſſimè in cap. *Tuarum, infra eodem tit.* niſi
monaſterijs cura animarum incumbat perſona-
rum ſæcularium; quia tunc ſubſunt Epiſcopo, in
cujus diœceſi ſita ſunt in his, quæ dictam curam,
& Sacramentorum adminiſtrationem concernũt
ex decreto Concilij Trid. *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*
Quod plenius hodie ſancitum eſt in Conſtitu-
tione Gregorij XV. *de exempt. privileg.* ut dixi in
cap. *Cum capella, de privil.*
19 Ex facto quæſitum eſt an Abbatia, ſeu mona-
ſterium de Balneo ſit nullius diœceſis, vel exem-
ptum. Et an Epiſcopo Burgi S. Sepulcri compe-
tat jure Ordinario facultas illud viſitandi unà cum
eccleſijs eidem ſubjectis.
20 Status hujus eccleſiæ, qui colligitur ex ſcriptu-
ris exhibitis, poteſt conſiderari juxta tria tem-
pora. Primum eſt ante erectionem Burgi S. Se-
pulcri in Epiſcopatum. Et in hoc ſtatu manife-
ſtum eſt dictam eccleſiam numquam fuiſſe diœ-
ceſis Burgi S. Sepulcri, quæ nondum erat in re-
rum natura; ideoque in litteris erectionis oppi-
dum de Balneo dicitur eſſe nullius diœceſis. Se-
cundum tempus eſt ab anno 1520. quo tempore
Leo X. erexit Burgum in Cathedralem, uſque ad
concordiam poſtea initam anno 1581. inter Ar-
chintum Epiſcopũ Burgi, & Abbatem monaſterij
de Balneo, & à Gregorio XIII. confirmatam, in
quo ſtatu non videtur dubitandum quominus di-
cta eccleſia fuerit in diœceſi Burgi S. Sepulchri:
nam Leo X. in litteris erectionis Epiſcopatus at-
tribuit illi pro diœceſi caſtrum de Balneo unà cum
ſuis eccleſijs his verbis: (Nec non Caſtrum San-
ctæ Mariæ in Balneo nullius diœceſis, & ſingulas
parochiales eccleſias prædictas cum omnibus ju-
ribus, & pertinentijs ſuis eidem eccleſiæ S. Sepul-
cri, & illius menſæ pro illius diſtrictu, & diœceſi,
necnon omnes, & ſingulos clericos ſæculares, &
ordinum quorumvis religioſos pro clero, inco-
laſq; & habitatores dictarum civitatis, & diœceſis
perpetuò applicamus.) Tertium tempus eſt à cõ-
cordia prædicta, ſeu illius confirmatione uſque in
præſentem diem. Et in hoc ſtatu quamvis res non

ſit adeò clara, verius tamen videtur eccleſiam de
Balneo remanſiſſe in diœceſi S. Sepulchri, quem-
admodum erat ante concordiam.

21 Primò, quia etſi Epiſcopus ad extinguendas
lites, quæ ſibi cum Abbate ſuper juriſdictione
intercedebant, tranſegerit ut ad Abbatem perti-
neret omnimoda juriſdictio, tamen non proceſ-
ſit in concordia per viam diſmembrationis terri-
torij, quod requiritur ad conſtituendum ſtatum
nullius diœceſis, ad notata per Jo. Andr. in cap.
Nimis, de decim. & per Abb. in cap. *Cum contingat,*
num. 18. de foro competen.

22 Secundò, quia Epiſcopus retinuit ſibi faculta-
tem in dicto caſtro Pontificalia exercendi, eccle-
ſias reconciliandi, & Chriſma conferendi. Ergo
locus remanſit in ſua diœceſi, cum hujuſmodi mu-
nia non poſſint ab Epiſcopo in aliena diœceſi ex-
erceri, Clem. *Archiepiſcopo, de privileg.* Vitalin. in
Clem. 1. *num.* 17. *de foro compet.* & hodie ſtatutum
eſt decreto Concilij Tridentini *c. 5. ſeſſ. 6.*

23 Tertiò, quia etſi Epiſcopus in concordia tri-
buerit Abbati omnimodam juriſdictionem; ta-
men nec ipſum Abbatem, nec locum, nec fortaſſe
populum exemit à juriſdictione Epiſcopali: & ta-
men ad conſtituendum Prælatum in proprio ter-
ritorio requiritur ut tam ipſe Prælatus, quàm cle-
rus, & populus eximatur à juriſdictione Epiſco-
pi, ut tradit in ſpecie Gemin. poſt Jo. de S. Georg
in cap. 2. *col.* 4. *verſ. Quæro an inferiores Prælati habe-*
ant territorium, atque ibi etiam Anch. ſub *nu.* 10.
verſ. Si verò per privilegium, de Conſt. lib. 6.

Quartò, quia in recognitionem juriſdictionis
Abbati attributæ tranſactum eſt, ut ſolveretur E-
piſcopo annuus cenſus duarum librarum ceræ.
Solutio autem cenſus ſubjectionem arguit, ut eſt
textus in cap. 2. *de cenſib.* & in cap. *Recepimus*, ubi
not. *de privileg. Mil. in repert. in ver. Epiſcopus* probat
ſubjectionem eccleſiæ.

Quintò, Epiſcopus attribuit juriſdictionem
24 Abbati his verbis: (Idem Reverendiſſimus Epi-
ſcopus omnimodam juriſdictionem, ac illius me-
rum, & mixtum ſpirituale dominium, & poteſta-
tem eidem, illiuſque ſucceſſoribus Epiſcopis in
caſtro, nec non monaſterio hujuſmodi forſan at-
tributis; & ſi qua ſibi competant pro faciliori E-
piſcopi, & caſtri hujuſmodi habitatorum commo-
ditate tam in audiendis, & judicandis, quàm in ex-
equendis tam civilibus, quàm criminalibus cauſis
25 per Abbatem exercendis conceſſit, &c.) Quæ ver-
ba cùm videantur reſtricta ad cauſas civiles, pro-
phanas, & criminales, non videntur comprehen-
dere cauſas matrimoniales, quæ majores judices
exigunt, c. *penult. verſ. In matrimoniali, ſupra de in*
integr. reſtit. c. 1. *infra de conſang. & affinit.* nec ſine
ſpeciali conceſſione ab inferioribus Prælatis co-
gnoſci poſſunt, ut eſt textus in c. *Accedentibus, infra*
de exceſſ. Prælator. egentque ſpeciali expreſſione,
cùm ſint graves, ut per DD. in cap. *Cauſam matri-*
monij, de offic. deleg. Et tamen ad conſtituendum in-
feriorem in propria diœceſi requiritur tranſlatio
omnimodæ juriſdictionis Epiſcopalis, vel quaſi
26 excluſo Epiſcopo, ut notat gloſ. in Clem. 1. §. *Vo-*
lumus, in ver. Diœceſanus, quam ſequuntur illic com-
muniter DD. *de foro compet.* & confert decretum
Concilij *cap. 20. verſ. Ad hæc, ſeſſ. 24.*

27 Ultimò conſuevit dici tunc demum inferiorem
intelligi conſtitutum in ſtatu nullius diœceſis, ſi
nulla in parte Epiſcopi auctoritatem recognoſcat
ita ut à jure etiam reverentiali liberatus exiſtat,
de quo eſt plena Rotæ deciſio apud Achill. *deciſ.*
14. Et tamen Epiſcopus Archintus non ſolum in
conventione reſervat ſibi auctoritatem inſtitu-
endi, ac deſtituendi quoad vixerit in omnibus be-
neficiis dicti oppidi exceptis manualibus; item
ſacros Ordines conferendi, eccleſias, & cœmete-
ria reconciliandi, calices, & patenas benedicendi,
Chriſma, Oleum ſanctum, & Cathecumenorum,
& cætera Pontificalia officia, & munera exer-
cendi; ſed amplius etiam in executionem dictæ
concordiæ Abbas Nicolao Epiſcopo, qui imme-
diatè ſucceſſit Epiſcopo Archinto, obtulit ſe, &
ſucceſſores ſuos paratos eumdem Epiſcopum, &
ſucceſſores ſemper in dicto monaſterio benignè
recipere, ac debita per ſe, & Monachos in divi-
nis, & aliis prout decet obſequia præſtare; quæ
omnia abſque dubio excludunt ſtatum nullius
diœceſis, c. *Conquerente, de offic. ordin.* c. *Ex frequen-*
tibus, de inſtitut. c. *Perlectis, §. Ad Epiſcopum, 25. diſt.*

Nec prædictis obſtat quod monaſterium non-
nunquam nullius diœceſis enunciatum reperia-
tur: nam advertendum eſt plures enunciativas ex
his, quæ dantur, emanaſſe ante erectionem Burgi
S. Sepulchri in Epiſcopatum; & ſic percutiunt
primum ſtatum, in quo dicta eccleſia erat nullius
diœceſis. Cujus ſpeciei eſt enunciativa Calixti III.
Item alia Leonis X. quæ refertur à Puteo *deciſ.*
360. *in princ. & in fine lib.* 1. Habet enim reſpe-
ctum ad tempus, quo Leo X. univit monaſterium
de Balneo Congregationi Camaldulenſi; quod
tempus præceſſit erectionem Burgi in Epiſcopa-
tum. Et hoc modo etiam reſpondendum ad lit-
teras Innocentij II. ſuper juriſdictione dicti ca-
ſtri confirmatas à Cœleſtino III. & Alexandro IV.
Poſt erectionem verò in Epiſcopatum quo tem-
pore dictum caſtrum effectum fuit diœceſis S.
Sepulcri, dantur duæ enunciativæ Nicolai Epi-
ſcopi S. Sepulcri, quibus dictum caſtrum enun-
ciatur nullius diœceſis. Item aliquot ſimiles enun-
ciativæ in litteris dimiſſoriis Epiſcopi Feſulani,
& Cluſini. Item enunciativæ Clementis VII.
28 Pii V. & Gregorii XIII. quarum tamen enun-
ciativarum illæ quæ à Sede Apoſtolica emana-
runt, habent clauſulam, *Sicut accepimus*, & nul-
la excedit metam centum annorum. Imò ple-
ræque emanarunt ab anno 1570. Unde non dicun-
tur antiquæ ſecundum opinionem Innocentij in
cap. *Veniens, de verbor. ſignific. lib. 6.* quam dicit
communem Cravett. *de antiq. tempor. in princip.*
num. 4. Ideoque non probant ſaltem contrà ter-
tium, ut latiſſimè proſequitur in eodem tracta-
tu, Cravett. *par.* 1. §. *Propoſitum noſtrum, per tot.*
29 Præſertim cum ex litteris erectionis, & ex tenore
concordiæ conſtet de falſitate enunciati. Rece-
ditur enim à præſumptione, quæ inducitur ex
verbis enunciativis, [quotieſcumque in contra-
rium urgent fortiores præſumptiones,] ut de-
clarat Aret. in cap. *Per tuas, de probat.* & *conſ.* 13. *col.*
fin. verſ. Præterea iſta confeſſio, & Cravett. *loc. cit. n.* 57.
Quæ enunciativæ magis etiam eliduntur ex lau-
do lato à Cardinalibus S. Severinæ, & Lancel-
lotto, qui contra Epiſcopum Sarſinaten. pronun-
ciavit dictum caſtrum eſſe juriſdictionis Epiſco-
30 pi S. Sepulchri. Et quamvis Abbas in eo judicio
citatus non fuerit, tamen res inter alios acta in-
ducit ſaltem præſumptionem contra tertium, ut
per gloſ. & DD. in l. *Si duo patroni, ff. de jureiur.*

Et mul-

31 Et multi tenent facere ſemiplenam probationem
ut per Grauett. *ibid. num. 23. & 29.*

Rurſus cōquaſſantur dictæ enonciativæ etiam
ex viſitationibus, & alijs actibus juriſdictioonali-
bus Epiſcoporum S. Sepulcbri, cujulmodi ſunt
monitoria ad finem revelationis, executiones di-
ſpenſationum matrimonialium, parochialium ec-
cleſiarum concurſus, & acceſſus Abbatum pro
tempore ad Synodum Epiſcopi; quæ omnia ad
Epiſcopum non pertinerent, ſi dictum caſtrum
nullius diœceſis exiſteret, d. c. *Conquerente*, & cap.
32 *Cum Epiſcopus, de offic. ordin. lib. 6.* Nec dicatur viſita-
tiones cenſeri factas auctoritate delegata, quia
reſpondetur Epiſcopum non poſſe viſitare eccle-
ſias regulares, in quibus viget regularis obſervan-
tia, niſi jure ordinario ad præſcriptum *c. 11. ſeſſ. 25.*
de regular. ut latius patebit inferiùs: nam decre-
33 tum Concilij *c. 9. ſeſſ. 24.* quo tribuitur Epiſcopo
proximiori facultas viſitandi auctoritate Apoſto-
lica eccleſias nullius diœceſis, reſtringitur ad Ec-
cleſias ſæculares tantum, ut patet in litera; nec
habet locum in regularibus, ut ſæpius cenſuit Sa-
34 cra Congreg. ejuſdem Concilij interpres. Cum
ergo Epiſcopi dictam eccleſiam viſitaverint, cen-
ſentur illam viſitaſſe tamquam diœceſani, cum
alio jure non poſſint, ut in terminis tradit Feder.
de Sen. *conſ. 195. num. 5.*

Non obſtat quod Abbates olim conceſſerint
litteras dimiſſorias, Synodum congregaverint, &
juriſdictionem exercuerint: nam ex his non con-
cluditur ſtatus nullius diœceſis, ut ſuperiùs dictū
eſt, ſed ſolum juriſdictio, quæ non poteſt negari
quin competat Abbati in vim prædictæ concor-
diæ à Sede Apoſtol. confirmatæ. Et quamvis ali-
quot teſtes olim examinati ad inſtantiam Abbatis
deponant dictum caſtrum eſſe nullius diœceſis;
non tamen intelligunt quid importet nullius diœ
ceſis exiſtere; naque hujus dicti cauſam ſufficien-
tem reddunt, & convincuntur de mendacio ex
verbis tranſactionis, & alijs ſupradictis.

35 Cæterum etſi dictum caſtrum non ſit nullius
diœceſis, videtur tamen exemptum cum ſuis ec-
cleſijs à juriſdictione Epiſcopi; quod probatur ex
eadem concordia inita anno 1581. inter Epiſco-
pum, & Abbatem: nam cum Epiſcopus ſub Sedis
Apoſtolicæ beneplacito tranſtulit in Abbatem o-
mnimodam juriſdictionem in dicto caſtro; utiq;
cenſetur illam tranſtuliſſe privativè, & non cumu-
lativè ex tribus fundamentis.

37 Primum eſt, quia Epiſcopus tranſtulit in Ab-
batem juriſdictionem adjecta dictione, *omnimo-
dam*; Item merum, & mixtum, & ſpirituale do-
minium: ergo cenſetur tranſtuliſſe privativè. Si
enim cumulativè ſibi retinuiſſet, Abbas ab Epiſ-
copo præventus nullam poſſet juriſdictionem ex-
ercere: & ſic Epiſcopus in eum omnimodam ju-
riſdictionem non tranſtuliſſet contra naturam il-
lius dictionis, *omnimodam*, quæ univerſalis eſt, &
comprehendit omnia, ut *inſtit. quib. mod. jus patr.
poteſt. ſolu. in princ. verſ. Nam mortuus*, Decian. *conſ.
35. num. 47. lib. 2.*

38 Secundum, quia Epiſcopus dum tranſtulit ju-
riſdictionem, ſibi retinuit tantum ea, quæ ſunt or-
dinis, & facultatem Pontificalia exercendi, & in
beneficijs inſtituendi. Ergo in reliquis ſibi juriſ-
dictionem non retinuit: reſervatio enim, & ex-
ceptio in uno arguit conceſſionem in alio, c. *Qua-
lis, verſ. Quod enim de uno negatur*, 25. *diſt.* l. *Cum
Prætor. ff. de iudic.* Bart. in l. *Quæſitum, §. Denique, ff.
de fund. inſtruct.*

39 Tertium quia Epiſcopus declarat ſe transferre
juriſdictionem in Abbatem pro commoditate tam
Epiſcoporum, quàm habitatorum dicti caſtri in
audiendis, judicandis, & exequendis cauſis ne ci-
tra Alpes avocarentur: juriſdictio autem tributa
in favorem certarum perſonarum cenſetur attri-
buta privativè, non cumulativè, ſi redundet in il-
larum favorem ut ſit privativa, ut hoc caſu, in quo
pàrum prodeſſet incolis juriſdictio Abbati attri-
buta, ſi nihilominus ipſi cogerentur in Curia E-
piſcopi cauſas agere; atque ita declarat Felin. in
cap. *Paſtoralis, col. 3. in 5. limit. de offic. ordin.* & Afflict.
deciſ. 41. num. 3. verſ. Ut in ſimili, uſque in finem, ubi
citat Bald. & alios, & plures cumulat ibi Urſill.
eamdem deciſionem ſequutus.

Quæ omnia multò clariora fiunt ex obſervan-
tia ſubſequuta, ad l. *Si de interpretatione, ff. de legib.*
& c. *Cum dilectus, de conſuet.* Nam Epiſcopi, quod
conſtet, nullam juriſdictionem exercuerunt in
dicto caſtro præter eam, quam ſibi reſervarunt in
concordia, & eam quæ non poteſt exerceri ab ex-
emptis, veluti concurſus inſtituere, ut in decreto
Concilij Tridentini *c. 18. ſeſſ. 24.* & monitoria ad
finem revelationis decernere, ut in *cap. 3. ſeſſ. 25.*
40 Contra verò Abbas in reliquis ſemper omnimo-
dam juriſdictionem illic dicitur exercuiſſe priva-
tivè ad Epiſcopum: juriſdictio autem per præ-
ſcriptionem acquiſita in dubio cenſetur privati-
va, cap. *Auditu*, & ibi Abb. *in 3. col. ſub num. 7. verſ.
Aliud etiam ſingulare*, & cap. *Cum olim, de præſcript.*
& idem Abb. in cap. *Irrefragabili, in princ. de offic.
ordin.* & Felin. in d. cap. *Paſtoralis, num. 5. in 8. limit.*
Quod indubitanter verum eſt, quando inferior
ſolus exercuit, non autem Epiſcopus, ut ſcripſi la-
tiſſimè in d. cap. *Auditu.*

41 Quibus ita ſe habentibus, ad ſecundam partem
dubij videtur reſpondendum, quod pertinet ad
eccleſiam Abbatialem S. Mariæ, Epiſcopum S.
Sepulchri poſſe quidem illam viſitare jure ordi-
nario, ſed in his tantum, quæ curam animarum, &
Sacramentorum adminiſtrationem concernunt;
alias verò eccleſias poſſe viſitare in omnibus, ſed
auctoritate delegata dumtaxat.

42 Prima pars probatur decreto Concilij Triden-
tini in *cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular.* ubi in monaſte-
rijs, ſeu domibus, quibus imminet animarum cu-
ra perſonarum ſæcularium, tam ſæculares, quàm
regulares hujuſmodi curam exercentes ſubjici-
untur immediatè viſitationi, juriſdictioni, & cor-
rectioni Epiſcopi, in cujus diœceſi ſita ſunt, in
iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum ad-
miniſtrationem pertinent; verba enim illa, *ſub-
ſint immediatè iuriſdictioni Epiſcopi, in cuius diœceſi
ſita ſunt*, indicant Concilium de juriſdictione or-
dinaria loquutum fuiſſe; ideoque ibi non ſunt
appoſita verba tamquam Sedis Apoſtolicæ dele-
gati, ut conſuevit Concilium apponere, ubi no-
luit privilegia exemptorum vulnerare, ſed dele-
gatam juriſdictionem attribuere, ut in *cap. 3. ſeſſ. 6.
cap. 8. ſeſſ. 7. cap 4. ſeſſ. 14. cap. 8. ſeſſ. 21. cap. 9. ſeſſ. 24.* &
ſæpe alibi, ſcripſi plenè in cap. *Tuarum infra, de
privileg.* Ideoque jam S. Congregatio reſpondit
facultatem viſitandi, juxta d. c. 11. competere Epi-
ſcopo ordinaria auctoritate.

43 Secunda verò pars, ideſt poſſe Epiſcopum viſi-
tare quoad omnia eccleſias ſæculares à dicto mo-

naſterio dependentes ſive Curatas, ſive non, ſed tamquam delegatum Sedis Apoſtolicæ, & non aliàs, probatur decreto *cap. 8. ſeſſ. 7.* in illis verbis: (Locorum Ordinarij eccleſias quomodolibet exemptas auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis juris remediis providere ut quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, ſi quæ illis immineat aliiſque debitis obſequiis minimè defraudentur. Ad hoc ergo ut Epiſcopus prohibeatur jure Ordinario viſitare, non requiritur ſtatus nullius diœceſis juxta *cap. 9. ſeſſ. 24.* ſed ſatis eſt ſola exemptio ab Epiſcopi juriſdictione. Ideoque cum de hoc olim actum eſſet in Sacra Congregatione Concilij quoad eccleſias ſæculares curatas exemptas monaſterijs Caſſinenſibus unitas, vel ſubjectas; Congregatio re diligenter examinata cenſuit licere Epiſcopis dictas eccleſias viſitare, ſed delegata tantum auctoritate, idque expreſsè ab eis declarandum.

44 Quod ſi quæratur cur Concilium vulneraverit privilegia Regularium concedendo Epiſcopis facultatem viſitandi illorum monaſteria auctoritate Ordinaria, cum tamen ſæculares eccleſias exemptas non permiſerit viſitare, niſi auctoritate delegata:

Poterit reſponderi hoc ideò factum fuiſſe, quia monaſteria regularium noluit viſitari poſſe, niſi in ijs, quæ ad dictam curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent. At verò eccleſias ſæculares voluit poſſe viſitari etiam in alijs

45 quæ ad curam animarum non ſpectant. Unde cum has magis gravaverit, quàm monaſteria Regularium, voluit etiam relevare in hoc ut viſitari non poſſent niſi auctoritate Apoſtolica, arg. l. 1. *in fine, C. de his, qui ante apert. tabul.* & l. *fin. C. de inſtit. & ſubſtit.* l. *Qui libertinus, ff. de oper. libert.* l. *Quid ergo, ff. de ijs qui not. infam.* Præſertim verò, quia quoad curam animarum non attribuit Epiſcopo ſolam facultatem viſitandi, ſed etiam examinandi Curatos, & alios, quos auctoritate ordinaria ab Epiſcopis abſolvi oportebat, cap. *Cum ſatis, de offic. Ar-*

46 *chid.* Quam interpretationem videtur olim ſequuta S. Congregatio in eadem cauſa Caſſinenſi. Nam poſteaquam declaravit Epiſcopum non poſſe viſitare eccleſias ſæculares Congregationi Caſſinenſi unitas niſi auctoritate delegata; poſtea conſulta an Epiſcopi eſſent admittendi ad viſitationem plenariam, an verò tantum quoad ea, quæ concernunt curam, reſpondit eſſe admittendos ad viſitationem plenariam, præterquam in locis, in quibus viget regularis obſervantia, & cura imminet eccleſiæ monaſterij, juxta *cap. 11. ſeſſ. 25. de regular.* tunc enim reſtringitur viſitatio ad ea, quæ concernunt curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.

Cap. In Eccleſiis.

S V M M A R I V M.

1 *Commendatarij monaſteriorum S. Benedicti, vel S. Baſilij, quibus cura animarum incumbit an teneantur perſonaliter reſidere, & curam per ſeipſos exercere, & num. ſeq. uſque in fin.*

Commendatarius monaſterij, cui imminet iuriſdictio temporalis tantum, non tenetur ſacris initiari, nec reſidere, ibid.

2 *Commendatarius, cui iuriſdictio ſpiritualis incumbit in foro contentioſo, an arctetur ad ſacros ordines ſuſcipiendos, & perſonaliter reſidendum.*

3 *Iuriſdictio ſpiritualis in foro contentioſo an efficiat propriè monaſterium Curatum.*

4 *Commendatarius, cui incumbit cura animarum in foro pœnitentiali, an teneatur ordines ſacros ſuſcipere, & reſidere, & num ſeq. uſque in fin.*

5 *Commendatarij hodie habentur pro veris titularibus, & num. 22.*

6 *Commendatarij monaſteriorum non ſunt cogendi ſacros ordines ſuſcipere, nec reſidere, ſi cura animarum Sacramentalis incumbat eccleſiæ, vel monaſterio, non autem perſonæ Commendatarij.*

7 *Monachi prohibentur curam animarum exercere.*

8 *Abbas monaſterij cui cura animarum perſonarum ſæcularium incumbit, ob non promotionem infra annum non incidit in pœnam, cap.* Licet canon. de elect. lib. 6.

9 *Monachi de iure communi an poſſint præfici Parochialibus ſæcularibus.*

10 *Monachus clauſtralis non poteſt aſſumi ad curam populi monaſterio incumbentem, & cur.*

11 *Monachus ſine monaſterio caret vita, ſicut piſcis ſine aqua.*

Intellectus Abb. ad hunc textum refellitur, ibidem verſ. Sed obijcies.

12 *Abbas monaſterij curati an habeat ſaltem curam habitualem.*

13 *Poſſibile non dicitur quod fieri non poteſt abſque diſpenſatione.*

14 *Cura habitualis an, & quando obliget ad reſidentiam.*

15 *Cura animarum in monaſterio, ubi eſt Congregatio Monachorum non incumbit Abbati, & Monachis, ſed monaſterio ſeu eccleſiæ ipſorum.*

16 *Commenda non mutat ſtatum beneficij.*

17 *Commenda ceſſante per obitum Commendatarij beneficium non vacat per obitum, ſed eo modo, quo vacabat ante Commendam.*

18 *Abbatia Commendata nullius diœceſis non poteſt viſitari à proximiori Epiſcopo.*

19 *Commenda non eſt verè titulus.*

20 *Commendatarius non eſt propriè Prælatus, ſed quaſi depoſitarius.*

21 *Poſſidens nomine alieno non poteſt præſcribere, nec novum ſtatum beneficio imprimere.*

Diſpenſationes matrimoniales committuntur Abbati nullius Diœceſis, ſed non commendatario, quia non eſt Abbas, ibid. verſ. Et aliàs.

22 *Abbates titulares in Synodis, & alijs functionibus præcedunt Commendatarijs.*

23 *Commendatarius ſubrogatus eſt in locum Abbatis titularis etiam quoad iura perſonalia.*

24 *Beneficia regularia commendata quibus cura animarum incumbit non ſubiacent formæ examinis per concurſum.*

25 *Vicarius amovibilis an arguat curam eſſe penes deputantem.*

26 *In monaſterijs à prima inſtitutione curatis cura exerceri debet per Vicarios ad nutum amovibiles.*

27 *Reſidentia eorum qui deſervire non tenentur, inanis, & num. 28.*

Con-

29 *Conſuetudo non reſidendi in monaſterijs commendatis arguit curam animarum non incumbere ipſis Commendatarijs.*

30 *Actus, qui referri poteſt ad bonum, & malum in dubio referri debet ad bonum.*

IN ECCLESIIS. Ad curam populi monaſterio incumbentem non Monachi, ſed ſæculares Clerici præficiuntur, & Epiſcopis ſubſunt. Hoc dicit. Breve eſt, & unicam habet ſtructuram, & ideo non dividitur ſecundùm Jo. Andr. & Butr. ſed ſecundùm Cardin. & Abbat. Primò ponit dictum. Secundò ampliat, ibi, *Itaut*.

Nota primò quamvis Monachi de jure communi præfici poſſint Parochialibus eccleſijs ſæcularibus, ut in c. *Quod Dei timorem*, ſcilicet *tit.* 2. tamen nec decens eſſe, nec poſſibile de jure comuni, ut Monachus clauſtralis præficiatur curæ incumbenti eccleſiæ regulari. De hoc latius infra *n.* 7. Quod tamen ſecuodum Jn. Andr. *hic n.* 6. *in prima gloſ.* Cardin. *n.* 1. malè ſervatur. Imò videmus in monaſterijs habentibus curam populi, Monachos clauſtrales ad mandatum Abbatis, vel Epiſcopi circuire Parochiam, & miniſtrare populo Sacramenta, & Petr. de Anchar. *n.* 1. refert ſe ita vidiſſe obſervari Venetijs io mooaſterio S. Gregorij habente parochiam. Et fortè ad hanc obſervantiam, ſeu potiùs ad indulta Apoſtolica reſpiciens Concilium Tridentinum in *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de regular.* ſtatuit ut in monaſterija, ſeu domibus quibus iminet animarum cura perſonarum ſæcularium tam Regulares, quàm ſæculares hujuſmodi curam exercentes ſubſint juriſdictioni Epiſcopi Diœceſani in ija quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertineut; & ſic admittit Concilium eſſe poſſibile, ut Regulares exerceant curam populi monaſterijs incumbentem contra textom hic. In hoc enim caſu loquitur hoc decretum Concilij, quando ſcilicet cura imminet ipſi mouaſterio. Nam de Parochialibus monaſterio unitis loquitur, *c.* 7. *ſeſſ.* 7.

Secundò oota, iu monaſterijs ubi Monachi vivunt in congregatione curam populi nou incumbere Abbati, vel Monachis, ſed ipſi eccleſiæ, vel monaſterio, quod patet hic. Nam ſi cura incumberet Abbati, & Monachis non adſtringerentur ad eam exercendam per Presbyterum ſæcularem, ut deciditur in textu, ſed deberent, aut ſaltem poſſent ipſi per ſe illam exercere, ut in Clem. *Ne in agro*, §. *Cæterum*, *de Statu Monach.* de quo infra *n.* 7. & 15. Unde iofertur, ut Commendatarij monaſteriorum oon teneantur per ſeipſos exercere curam animarum monaſterio iminentem, & conſequenter nec perſonaliter reſidere, aut ſacros ordines ſuſcipere. Nam cum ipſi Commendatarij ſuffecti ſint in locom Abbatis Titularis; quemadmodum Abbas non obſtringitur ad hujuſmodi curam exercendam per ſeipſum, ita nec Commendatarius, per regul. *Subrogatorum*. Nec refragatur decretum Concilij Tridentini in *cap.* 2. *ſeſſ.* 6. quia non arctat quoſcumque Commendatarios ad perſonalem reſidentiam, ſed illos tantùm qui in commendam obtinent beneficia perſonalem reſidentiam exigentia de jure, ſeu conſuetudine. Decretum verò, *cap.* 8. *ſeſſ.* 21. taotummodo præcipit, ut cura animarum, ſi quæ monaſterijs commendatis, vel eorum annexis immineat, rectè exerceatur, nec aperit à quibus perſonis id præſtari debeat, ſæcularibus ſcilicet an regularibus, de quo tamen articulo dicam latiſſimè in quæſtione proxima.

1 QUÆRO igitur poſito Tridentini Concilij decreto in d. *cap.* 2. *ſeſſ.* 6. an Commendatarij monaſteriorum Ordinis S. Benedicti, vel S. Baſilij quibus cura animarum incumbit perſonarum ſæcularium, teneantur perſonaliter reſidere, & curam hujuſmodi per ſeipſos exercere.

Pro clariori quæſtionis ſolutione duo caſus ſunt diſtinguendi.

Primus eſt cum cura monaſterio, vel Comendatario incumbens eſt juriſdictionalis. Et hoc primo caſu ſi juriſdictio ſit tantum temporalis, certum eſt monaſteria hujuſmodi, ſeu Abbatias, vel Prioratus haberi pro beneficijs ſimplicibus; & propterea Comendatarios non tenere initiari ſacris nec perſonaliter reſidere, gloſ. in extravag. *Execrabilis, in ver. Viſitare de præb.*

2 Si verò juriſdictio in foro contentioſo ſit ſpiritualis, & Commendatarius illam actu exerceat ſive in Conventum, ſive in illius ſubditos ſæculares, ut excommunicare, interdicere, abſolvere, ſuſpendere, viſitare, inquirere, & alia, de quibus per gloſ. in d. extravag. tunc propoſito olim arti-
3 culo in S. Congregatione Concilij *die* 27. *Octobris* 1575. ex undecim Cardinalibus ſex dixerunt Commendatarios non teneri Sacros ordines ſuſcipere, nec reſidere, quia tunc monaſterium non dicitur propriè curatum, ſed ex larga ſignificatione, ut ootant Innoc. Jo. Andr. Butr. Abb. & DD. in cap. *Dudum, il ſecondo, de elect.* gloſ. in Clem. *Dudum, de Sepultur.* ubi quod habens jus excommunicandi non habet curam animarum, Innocen. & alij in cap. *Cum ſatis*, *de offic. Archid.* & in cap. *De multa*, *de præb.* Staphil. *de ſtat. & qualit. num.* 20. Unus Cardinalis Senonenſis ait, quidquid ſit de jure in Gallijs, Commendatarios eſſe cogendos à Sanctiſſimo: Reliqui verò quatuor ſenſerunt teneri per text. in d. cap. *Dudum, il ſecondo*, §. *Licèt*, *verſ. Sed cum in iure*, ibi, Evidenter apparet quod curam animarum habet de elect. Ita ponderat Abb. *ibid. num.* 7. & 8. & quamvis, *num.* 7. ſubdat non eſſe propriè curatum, & idem aſſerat Joann. Andr. Butr. & Apoſt. ad Abb. tamen textus in d. cap. *Dudum*, clarus eſt, & clarior in cap. *Super eo*, *de præb. in* 6. & in d. Extravag. *execrabilis in fin.* ad quem textum non videntur reſpexiſſe DD. ſed reſpexit Cardin. in Clem. 1. *q.* 20. *de off. Vicar.* ubi citat dictam extravag. Quamobrem ſi cura juriſdictionis ſpiritualis efficit beneficium curatum: ergo intrat diſpoſitio Clem. *Ne in agro*, §. *Cæterum*, *de Stat. Monachor.*

Tandem omnes cenſuerunt excepto Cardinali Alciato Commendatarios non teneri reſidere ex Concilio, itaut teneantur illis pœnis de quibus in *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. ſed tamen teneri reſidere de jure veteri ad terminos d. cap. *Super eo*, *de præb. in* 6. d. cap. *Dudum*, §. *Licet*, ut extravag. *Execrabilis*, §. *Quantum autem*, ad quod jus vetus videtur Concilium reſpexiſſe in *cap.* 2. *ſeſſ.* 6. ut ſcilicet ſi aliquis Commendatarius reperiatur habere illam juriſdictionem, de qua ibi, poſſit cogi reſidere, prout ante Concilium poterat, & hanc poſteriorem Sacr. Congregationis ſententiam Gregor. XIII. ad ſe relatam approbavit.

4 Secundus caſus ad quem propriè reſtringitur quæſtio ſuperiùs propoſita eſt, cùm cura animarũ mo-

monaſterio, vel Commendatario incumbens eſt Sacramentalis,& in foro pœnitentiali; & hoc caſu regula conſtituitur contra Commendatarios, ut ſcilicet teneantur initiari ſacris,& perſonaliter

5 reſidere. Quod conſtat tum ex cap. *Nemo,de elect. in 6.* tum quia Commendatarij hodie pro veris titularibus habentur tam in Gallijs, quàm extra; & jura omnia de Abbatibus,& Prioribus loquentia habent etiam locum in hiſce Commendatarijs, Prob. *ad Monach.* in d.cap. *Nemo,num.11. & 23. de elect. in 6.* Rebuff. *in tract. de pacif. poſſeſſ.num.47.* Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 9. §. 9.* & Gomes *de infir. reſign.q.13.num. 7.* de Triennali *q.5.num.11. de publ. reſign.q.4.num.29.*& de Idiomate,*q.5.nu.6.* Sed veri Titulares Prioratuum,& aliorum hujuſmodi beneficiorum regularium curam animarum Sacramentalem habentium obligantur ad ſacros ordines ſuſcipiendos, & ad perſonaliter reſidendum d.Clem. *Ne in agro,§.Cæterum de Stat. Monach.* Ergo & Commendatarij.

6 Verum hæc regula declaratur procedere ſi cura animarum incumbat perſonæ ipſius Commendatarij, ſecus verò ſi incumbat monaſterio, vel Conventui, quia tunc nec ad ordines ſuſcipiendos, nec ad reſidentiam tenetur; quemadmodum re diligenter examinata ac Gregorio XIII. approbante ſimiliter reſpondit S.Congreg. Concilij.

Solutio igitur præſentis quæſtionis pendet ab inſpectione. An hoc caſu cura animarum incumbat perſonæ ipſius Commendatarij, vel potius eccleſiæ,ſeu monaſterio.

Et quidem cum dubium proponatur de monaſterijs ordinis S.Benedicti,& S. Baſilij manifeſtum videtur curam non Commendatarijs, ſed monaſterijs incumbere. Nam inſpecto tempore quo monaſteria hæc nondum cœperant commendari, ſed adhuc ibi erant Abbates, & Monachi, manifeſtum eſt curam non fuiſſe penes Abbatem & Monachos, ſed penes eccleſiam, vel monaſte-

7 rium tantum, quia Monachi viventes in Congregatione ex eorum inſtituto prohibentur de jure curam animarum perſonarum ſæcularium exercere, textus eſt clarus hic, in *c.unic.eod.tit.lib.6.c.1. cum pluribus ſeqq.16.q.1.*

8 Et propterea non habet locum contra Abbatem diſpoſitio,cap. *Licet canon.de elect.in 6.* privans omni jure obtinentes beneficia curata non promotos infra annum ut per Jo.Monach. *ibi num.6.* Vitalin. in Clem. *unica,n.24.de offic. Vicar.* Rebuff. *in praxi tit.de non promotis infr. annum.n.28.*

9 Neque obſtant textus in c. *Doctos,c. in parochia,* & cap. *Vos autem, 16.q.1.* nam reſpondetur dicta jura procedere in Parochialibus ſæcularibus à monaſterio diſtinctis, de quibus quia Concilium Lateranenſe in c. *Monachi,de Statu Monach.*ſtatuit ne Monachi ſinguli per villas,& oppida per quaſcumque Parochiales ponantur eccleſias; DD. admodum ſe torquent in intellectu dictorum canonum. Quidam enim putant Monachum de jure comuni promoveri poſſe ad Parochialem eccleſiam ſæcularem abſque diſpenſatione, dummodo cum eo habitet alius ſaltem Monachus juxta text. in d. cap. *Monachi,* & cap. *Quod Dei timorem,* ubi ita communiter teneri teſtatur Abb. *num.7.verſ. Aut eſt curata.* Alij verò cenſent Monachos de jure communi præfici non poſſe prædicti Parochialibus, niſi diſpenſativè ex cauſa neceſſitatis, id eſt in defectum Clericorum ſæcularium, juxta text. in cap. *Cum pro utilitate,* & cap. *Qui verè ibi:* niſi fortè jubeantur propter urgentes neceſſitates, *16.q.1.* & cap. *Priſcis, 55. diſt.* & hanc opinionem ſequitur gloſſa Joannis in d.cap. *In parochia,in ver. Cum diaconum*, eamque latè tuetur Abb. *hic ſub num. 4. verſ. In gloſ.* Alij, ut Vincentius, dicunt de jure communi Monachum non poſſe aſſumi ad Parochialem eccleſiam gubernandam etiam ex cauſa neceſſitatis, quamvis olim propter neceſſitatem, & defectum Clericorum ſæcularium antiqui Canones ex diſpenſatione permitterent Monachos ad eccleſias aſſumi, quod hodie ceſſat cum Clerici ſæculares non deſint. Alij demum alia ſentiunt, quorum opiniones referunt Anton. de Butr. in d.cap. *Monachi,num.16.* & plura hac de re habentur in *deciſ. Rota 254.* relata à Panorm. in d. cap. *Quod Dei timorem,num. 7.de ſtat.Monach.* Alias eſt *deciſio 262.* incip. *In religioſo, & eſt ſupra de invepart.in nov.*

10 Verum hæc opinionum varietas, ut diximus procedit tantum in Parochialibus ſæcularibus à monaſterio diſtinctis. At verò ſi cura populi incumbat ipſi monaſterio ubi eſt Congregatio Monachorum, ut in caſu de quo agitur, conveniunt omnes Monachum clauſtralem non poſſe ad eam curam aſſumi, quia de hoc eſt textus clarus *hic.* Quem ita intelligunt gloſ.& DD. ut per Butr. *num.6.verſ. Oppono.*

Non obſtat ſi dicatur; Si in eccleſia ſæcularibus à monaſterio diſtinctis Monachus præfici poteſt curæ ſaltem eum ſocio ordinis, ut in d. cap. *Monachi,* & cap. *Quod Dei timorem, ſcilicet de ſtatu Monach.* fortius debet poſſe aſſumi, & curam exercere in proprio monaſterio, cum hoc caſu concurrat favor eccleſiæ, & cura animarum, & habeat nedum ſocium, ſed ſocios. Item magis obligatur monaſterio ſuo, quàm eccleſiæ ſæculari. Ergo longe magis eſt cenſendus idoneus ad curam imminentem proprio monaſterio, quam eccleſiæ ſoris ſitæ.

11 Id inquam non obſtat; nam ut Monachus clauſtralis præfici poſſit curæ monaſterio incumbenti peculiarem habet rationem, ne ſcilicet inter illos de Congregatione notetur diverſitas,& regulariter viventes habeant occaſionem vagandi circumcundo Parochiam, ut ait hic Butr. *in 2. not. ab. poſt gloſ.in ver. Monachos,* nevè habeant materiam viſitandi domos mulierum pro confeſſionibus, & aliis ſecundum Abb. *num.6.* Unde Eugenius Papa; Nullus inquit Monachorum præſumat pœnitentiam dare, neque baptizare, neque infirmum viſitare, neque mortuum ſepelire, neque ad eccleſiam ſæcularem tranſire; Sit clauſtro ſuo contentus, quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio Monachus, Sedeat itaque ſolitarius, & taceat, quia mundo mortuus eſt, Deo autem vivit; Agnoſcat nomen ſuum; Monos enim Græcè, latinè eſt unus, achos Græcè latinè triſtem ſonat, inde dicitur Monachus unus triſtis, Sedeat ergo triſtis, & officio ſuo vacet, ut infertur in c. *Placet, 16.q.1.*) Quæ prohibitio habetur etiam in Nicæna Synodo celata in *c.1. eadem cau. & quæſ.* in cap. *Monachus,* & cap. *Alia cauſa,* ubi refertur illud S. Hieronymi; Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, & alia cauſa eſt Monachorum, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves, ego paſcor.

Sed objicies, Major videtur indecentia, ut Mo-

ma-

nachuseximatur à monaſterio, & degat inter ſæculares, quam ut exiſtens in monaſterio exerceat curam nomine Collegii, nec per hoc notatur diverſitas, quamvis facit cuius nomine fit, ut in c. *Cum quis de ſent. excomm. lib. 6.* & in cap. *Cum veniſſent, de inſtit.* Quibus ſundamentis Abb. *hic n. 5. verſ. Sed ego non poſſum*, dicit ſe non poſſe concipere quomodo hæc facilis ratio, ne ſcilicet in Congregatione notetur diverſitas, ſit ſufficiens ad impediendum privilegium tributum curæ, & propterea dat novum intellectum ad hunc textum, ut ſcilicet procedat ſecundum jura antiqua & conſideratio mero ſtatu religioſorum. Nam regulariter Monachus ſecundum eum non debet præfici curæ etiam Eccleſiæ ſæcularia, ſed propter neceſſitatem ſuit inſtitutum ut poſſet præfici, & ita propriè debet intelligi hæc decretalis, ſed in defectum ſæcularium ſatis poteſt ſuſtentari primus intellectus gloſſæ, ut ſcilicet Monachus præfici poſſit curæ ſi eligatur à populo, & ab Epiſcopo inſtituatur.

Cæterum ſalvando communem intellectum reſponderi poteſt imò magis indecens eſſe, ut per ſingulos dies exeat è monaſterio, & circumeat parochiam Monachus vivens in Congreg. quàm ut ſemel tantum Monachus eximatur à clauſtro, & præficiatur parochiali ſæculari, ſicut videmus magis repugnare S. Canonibus, ut Monachus quamdiu remanet Monachus ſit ſolutus à voto paupertatis, vel caſtitatis, quam ut prorſus eximatur à regula, & de Monacho efficiatur non Monachus; unde ſecundum opinionem Vincentii, & Jo. in hoc ſecundo caſu diſpenſat Papa, non autem in primo, ut notatur in c. *Cum ad monaſteriũ in ult. gl. de ſtat. Monach.* Itẽ quamvis per fictionẽ, ſeu intellectum juris omnes Monachi cenſeantur exercere curam, eo quod exerceatur per monachum nomine totius Collegii, & ſecundum hoc non videatur inter eos eſſe diverſitas, tamen veritate inſpecta negari non poteſt quin inducatur difformitas in vita monaſtica, quia revera unus tãtum vagatur & diſcurrit inter ſæculares; reliqui vero vivunt in clauſtro in ſilentio, & ſolicitudine, quod repugnat S. Canonibus, quia dignum eſt, ut qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, ut in cap. *Recolentes, infr. de ſtat. Monach.* Neque hæc ratio eſt levis, ſeu facilis, ut dicit Abb. imò eſt gravis, & tortis, qui abſonum eſt, ut Monachus in clauſtro cum cæteris convivat, & eorum uſibus & inſtitutionibus ſe non conſormet, ut ibi, Turpis eſt enim omnia pars quæ ſuo non congruit univerſo c. *Qua contra mores, 8. diſt.* Hoſtien. in d. c. *Recolentes, num. 12.* Præſertim verò quia cum Monachus ad curam exercendam non debeat ſolus exire, ſed cum ſocio ſui ordinis, ut in d. c. *Monachi*, & cap. *Quod Dei timorem, de ſtat. Monachor.* & in cap. *fin. infr. eod.* poſſet modo unum, & modo alium ſibi ſocium adjungere; quod eſſet occaſio illis de Congregatione vagandi extra clauſtra, & domos mulierum viſitandi; unde plurimum relaxari poſſet rigor monaſticæ diſciplinæ; nec favor curæ in hoc debet attendi, quia æquè bene, & magis cõgruè poteſt illi ſatisfieri per Presbyterũ ſæcularem, ut hic. Tenc igitur in monaſteriis ubi eſt Congregatio Monachorum curam populi non incumbere Abbati, vel ipſorum collegio, ſed eccleſiæ, ſeu monaſterio; & propterea exercendã eſſe per clericum ſæcularem, non autem per Monachum: & ita intellige hunc textum prout DD. communiter intelligunt.

12 Quod ſi inſiſtas: ſaltem penes Abbatem reſidere curam habitualem, cujus ratione obligatur ad reſidentiam ut in parochiali habitu cenſent Innoc. Abb. Antiq. Calderin. Jo. Andr. Anchar. & Imol. in cap. *De multa, de præb.* Arrhid. & alij in c. *Licet canon. de elect. in 6.*

Reſpondetur primò hanc aſſertionem quod cura habitualis ſit penes Abbatem, nec jure, nec ratione ulla probari poſſe: quia cum Abbates, & Monachi clauſtrales nunquam habuerint curam actu, nec habere poſſint ob illorum incapacitatem, fruſtra eſſet potentia numquam reducibilis ad actum, Hoſt. *in Summa, de pænit. & remiſſ. §. Cui,* 13 Bald. *conſ. 377. Quæſtio ſubtilis eſt, n. 4. verſ. Quandoque ſignificat, lib. 3.* Nec refert quod reduci poſſit ad actum ex diſpenſatione Apoſtolica, quia quod poteſt per diſpenſationem dicitur fieri non poſſe, ut poſt Iñoc. in cap. *Paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. & propriet.* in puncto de quo agitur tradit Abb. in d. c. *Quod Dei timorem, num. 8. verſ. Item adduca, de ſtatu Monach.* & propterea Butr. *hic in 2. notab.* dicit nec decens eſſe, nec poſſibile de jure communi, ut Monachus in Congregatione præficiatur curæ ſubjectæ eccleſiæ regulari.

14 Deinde reſpondetur contra doctrinam Innoc. & aliorum *loc. cit.* ſentire gloſ. Hoſt. & Butr. qui teſtatur de cõmuni in d. c. *De multa.* Quapropter in hoc opinionum conflictu S. Congregatio aliàs approbavit ſententiam mediam Collectarij in d. c. *De multa, num. 6.* quam & Rota ſæpius ſequuta eſt, diſtinguentis an ſubſit ſpes, ut habitus curæ brevi reducatur ad actum per reverſionem Parochianorum, an non; ut primo caſu teneatur Parochus ad reſidentiam, in ſecundo non teneatur; atque ita in ſpecie reſpondit in cauſa cujuſdam Parochi Illerden. diœceſis. Sed & Gregorius XIII dum olim reſpondit ſecundum ſententiam Cancellariæ appellatione parochialis comprehendi etiam illam quæ tantum habitu ſit, cam rationem reddidit, quoniam in horas ſingulas poteſt fieri actu ſi revertantur Parochiani. At certum eſt non verſari in primo caſu: ſiquidem nulla ſubeſt nec ſubeſſe poteſt ſpes, ut habitus curæ ad actum reducatur ſtante juris prohibitione, & incapacitate Monachorum clauſtralium exercendi curam animarum monaſterio incumbentem.

15 Certum eſt igitur ante commendam, quo tempore in monaſterio erat Congregatio Monachorum curam non fuiſſe penes Abbatem, & Monachos, ſed penes monaſterium, idque expreſsè adnotavit Abb. *hic n. 5.* his verbis: Nam cura animarum non eſt collata ipſi Collegio Monachorum, cum ſint ibi: non ut exerceant curam, ſed regulariter vivant: unde cura eſt potius eccleſiæ ipſorum, ſequitur Mandoſ. *conſ. 20. n. 9.* & Rota *in recent. deciſ. 53. n. 2. in fin. par. 2.*

16 Atque hinc neceſſariò ſequitur ut idem ſit dicendum poſtcaquam monaſterium fuit cõmendatum, quia commenda ſtatum beneficii non mutat, Sarnen. *in reg. de infirm. quæſt. 13.* Put. *deciſ. 25. lib. 1.* Caſſad. *deciſ. 5. de privil. num. 2.* Rota *deciſ. 587. num. 2.* & *deciſ. 4. par. 4. diverſ.*

17 Quod adcò verum eſt, ut etiamſi per mille años beneficium fuerit commendatum ſemper, tamen remanſerit in eo ſtatu in quo erat ante commen-

dam, eaque ceſſante non dicatur vacare per obi-
tum, ſed duret antiqua vacatio quæ erat tempore
primæ commendæ, Gemin. poſt Ferder. de Sen.
quem citat *conſ. 8. num. 8. verſ. Quia nan eſt neceſſe.*
18 Et ob hanc rationem S. Gongregatio alias reſ-
pondit Archiepiſcopum Vrbinateo, tanquam
proximiorem poſſe quidem viſitare Eccleſias ter-
ritorij Abbatiæ Caſtri Durantis nullius Diœce-
ſis, ſed Abbatiam ipſam, quæ regularis eſt nõ poſ-
ſe Archiepiſcopum viſitare, utcumque perſonis
ſæcularibus commendari conſueverit; nimirum
quia Epiſcopus ex *cap. 9. ſeſſ.* 24. poteſt viſitare
Eccleſias nullius diœceſis ſæculares tantum, non
autem regulares, & per commendam ſtatus re-
gularis Abbatiæ immutatus non fuit.
Et propter eamdem rationem S. Congregatio
conſulta An facultas uniendi beneficia ſeminta-
rio quam habet Ordinarius vigore *cap.* 18. *ſeſſ.* 23.
ſe extendat ad beneficia regularia conventu tamẽ
carentia, & in commendam tradi ſolita, reſpon-
dit uon ſe extendere, quia ſcilicet per commen-
dam non deſierunt eſſe regularia.
19 Hujus Concluſionis ratio eſt, quia commen-
da noo eſt verè, & propriè titulus, cap. *Qui plures,*
21. *q.* 1. ubi eſt text. quod nemo duas Eccleſias in
titulum tenere poteſt, tameo poteſt vnam in ti-
tulum, & aliam in commendam, & ita notat ibi gl.
20 Hugo, & Laurentius. Nec Commendatarius di-
citur propriè Prælatus, ſed quaſi depoſitarius, &
nun habet proprietatem, nec poſſidet nomine
proprio, Rom. *conſ.* 350: *In caſu.* Socin, *conſ.* 32. *n.* 7.
lib. 1. Inter Commendatarium, & Eccleſiam non
contrahitur matrimooium, ſicut inter Eccleſiam,
21 & Abbatem, Gemin. *d. canſ. 8. nu.* 5. Et propterea
tamquam poſſidens nomine alieno nullo uoquã
tempore poteſt præſcribere, aut novum ſtatum
beneficio imprimere, cap. *Si diligenti*, ubi Joan.
Andr. & Abb. notant *de reſcript.*
Ideoque noo intrat diſpoſitio cap. *Cum de be-
neficio, de preben. in* 6. quia ille textus procedit
in verò titulari, qui proprio nomioe poſſidet,
ut colligitur ex illis verbis: Sæcularibus clericia
inſtitutis in eo Rectoribus, & illie declarat gloſ.
Archid. Joan. Monach. Jo. Aodr. ac cæteri.
Et quamvis commendæ noſtri temporis ſint
ad inſtar titulorum, & jura omnia de titularibua
loquentia habeant locũ in his Commendatarijs
ut per Caſſanæum qui examinat formulas *in Com-
ment. canſuet. Burgund.* & dictum eſt ſupra. Id
tamen procedit potius per exteoſionem, & ex ve-
riſimili mente, cum materia eſt favorabilis, quã
ex proprietate, cum verè Commendatarij non
poſſideant, nec habeant titulum; ita declarat Ro-
ta *deciſ. 760. lib. 3. par. 3. diverſ.*
Et certè cum etiam monaſteria, in quibus vi-
get regularis obſervantia dentur in cõmendam
perpetuam, ut colligitur ex *c.* 20. *ſeſſ.* 25. *de Regu-
lar.* & patet hodie io monaſteriis Cryptæ Ferratæ
Ordinis S. Baſilij, Farfenſi, & Sublacenſi Ordi-
nis S. Benedicti, & Foſſæ Novæ, Ordiois Ciſter-
cienſis, quæ Cardinalib. ſunt commendata; utiq;
ſi præter Abbatem etiam Commendatarius eſſet
ibi Prælatus, in eadem Eccleſia, vel monaſterio
eſſent duo capita contra tex. in c. *In Apibus,* 7. *q.* 1.
22 & cap. *Quoniam in plerisque*, 5. *de offic. Ordin.* Et
propterea Abbates tanquam Prælatos, & Spon-
ſos Eccleſiæ in Synodis, & alijs publicis functio-
gibus præcedere Cõmendatarijs cenſuit S. Con-
gregatio. Et alias cum Cardinalis Vercellen. ob-
tinens in Commendam duas Abbatias habentes
temporalem, & ſpiritualem juriſdictionẽ, & jura
Epiſcopalia cum totali exemptione à juriſdictio-
ne Ordinariorum, adijſſet S. Congregationẽ, ut
ſibi committerentur executiones litterarum A-
poſtolicarum: Coogregatio cenſuit verbum fa-
ciendum cum Sanctiſſimo, qui abnuit eam ratio-
nem adducens, quia privilegia ſunt conceſſa Ab-
batibus, ipſe autem eſt Commendatarius, & ex
ſtylo Concilij commenda, & titulus accipiuntur,
tamquam diverſa, ut patet io *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. *& cap.*
17. *ſeſſ.* 24. Ideoq; de reſidentia Commendata-
riorum quaſi in decretis generalibus ſuper reſi-
dentia aliorum titularium non eſſent incluſi,
Patres ediderunt ſpeciale decretum in *c.* 2. *ſeſſ.* 6.
Hæc igitur concluſio, quod commenda etiam
ſecundum formulas hodiernas non mutet ſtatum
beneficij veriſſima eſt, & receptiſſima tam apud
ſcribentes, quàm in S. Congregatione, & in Rota.
Et propterea hinc neceſſariò infertur, ut cura ani-
marum non reſideat penes Commendatarium, ſi-
cut non reſidebat penes Abbatem, in cujus locum
Commendatarius eſt ſubrugatus.
Quod ſi urgeas, Idcirco aote commendam cu-
ra non incumbebat Abbati, quia repugnabat ejus
ſtatui curam animarum exercere, ut dictum eſt
ſupra. Hoe autem impedimentum ceſſat poſt
commendam, quia Commendatarius tamquam
ſæcularis non prohibetur curam animarum exer-
cere per ſeipſum: ergo & diſpoſitio ceſſare debet
quam rationem in puncto conſideravit Rota co-
23 ram Cardinali Millinu in *Tudertina Prioratus.* Re-
ſpondetur hanc rationem impedimenti ceſſantis
hoc caſu non valere, quia cum Commendatarius
ſucceſſerit in locum titularis incapacis curæ ani-
marum non habetur ratio capacitatis ipſius
Commendatarij, ſed Abbatis dumtaxat cujus
vices Commendatarius gerit per regulam ſub-
rogatorum, quæ procedit etiam quoad jura per-
ſonalia juxta text. in l. *fin.* ubi Bart. d. cap. *proxim.
ſacr. ſcrin. lib.* 12.
24 Exemplum clarum patet in concurſu; nam
monaſteria, quibus cura animarum incumbit nõ
ſubjacent huic formæ, quia quæ præſcribuntur à
Concilio in *c.* 18. *ſeſſ.* 24. *de edictu praponendu*, & de
quibuſcumque addere volentibus obſervari non
poſſunt inter regulares tamquam Prælatis obedi-
entiarios: tamen quamvis hæc ratio ceſſet cum
monaſteria cõmendantur clericis ſæcularibus, in-
ter quos ſervari poteſt forma Concilii; nihilomi-
nus S. Congregat. articulo diligenter diſcuſſo in
cauſa Tudertina Prioratus hanc rationem Rotæ
infirmã exiſtimavit, cenſuitq; eo caſu oon requiri
hanc formam examinis per concurſum: quam de-
ciſionem approbavit Clemen. VIII. Similiter S.
Congreg. nulla habita ratione impedimenti ceſ-
ſantis alias declaravit Cõmendatarium monaſte-
rii curam animarum habentis quam exercet per
clericos ſæculares non poſſe cogi accedere ad Sy-
nodum diœceſanam Epiſcopi, ſed ſat eſſe, ut ad
eam mittat clericum qui curam exerceat: ergo
eodem modo quamvis in Commendatariis ceſſet
ratio incapacitatis curæ; tamen quia commenda
ſtatum non mutat, Cõmendatarius ubſtringi non
debet ad oous exercendi curam, ad quod titularis
oon tenebatur: nam jura loquentia de Mona-
chis habent etiam locũ in hujuſmodi Commen-
data-

datarijs. Prob. in d. c. *Nemo, n.* 10. *& 23. de elect. in* 6. & dictum eſt ſupra.

Præterquã quod deciſio Rotæ loquitur in terminis lõgè diverſis, videlicet in commenda Parochialis, ſeu Prioratus à monaſterio diſtincti, juxta text in c. *Nemo de elect.*, *in* 6. Atque ita in caſu deciſionis cura incumbebat Priori. Unde non procedit niſi in caſu, in quo etiam beneficium quod commendatur, ſi conferretur in titulum proviſus cogi poſſet ad curam animarum per ſeipſum exercendam.

25 Non obſtat quod cum in dictis monaſterijs cura animarum plerũq; exerceatur per Vicarios ad nutum amovibiles, id arguat curam eſſe penes deputantem; & ſic penes Commendatarium, ad quem jus deputandi pertinet, ſicut pertinebat ad Abbatem in Eccleſia ſibi pleno jure ſubjecta juxta diſtinctionem Archid. in cap. *De Capellis* 16. *q.* 2. Hoſt. Jo. Andr. & Butr. *hic*. Reſpondetur enim id non procedere in deputante, qui ſit prohibitus curam exercere, ſicuti eſt Abbas per jura ſuperius allegata; vel ſuccedit prohibito ſicut eſt Cõmendatarius. Præſertim verò quia Innoc. IX.
26 olim Cardinalis SS. Quatuor adnutatum reliquit in *c.* 5. *&* 8. *ſeſſ.* 7. Concilij Tridentini in monaſterijs à prima inſtitutione curatis habere locum diſpoſitionem *c.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* & cura per Vicarium amovibilem exerceri poſſit, & teſtatur ita per S. Congreg. fuiſſe reſolutum. Unde patet ex eo quod Vicarius ſit amovibilis, non benè inferri ut cura non incumbat monaſteria.

Cum igitur ex prædictis liqueat evidenter curam animarum incumbere monaſterio, non autẽ illius Abbati; ac proinde nec Commendatario qui in Abbatis locum ſucceſſit, neceſſario ſequitur ut intret deciſio. S. Congregat. ſuperius relata, n. 6. atq; à Gregorio XIII. approbata ut ſcilicet Commendatarij non teneantur reſidere. In-
27 anis enim eſſet reſidentia eorum qui deſervire non tenentur, cap. *Qui nonnulli*, & c. *Conquerenti de Cler. non reſid.* Cardin. Turrec. in c. *Pervenit, n.* 2. 7. *q.* 1. Jo. Andr. in d. c. *Licet Canon. n.* 4. *de elect. in* 6. Abb in cap. *Non liceat, n.* 8. *de Cler. non reſid.* Gigas *de reſidentia Epiſcopi c.* 3. *n.* 3.

Quibus accedit communis obſervantia. Nam ejuſmodi monaſteria paſſim commendantur Cardinalibus, & Prælatis, qui non reſident, nec curam exercent per ſeipſos. Quod arguit curam eis non incumbere, ut per gloſſ. in Clem. *Dudum*. §. *Statuimus in verb. Impendant, de Sepultur.* & ibi Cardinal in §. *Ac inde, num.* 9. Vitalin. *in* §. *Verum, n.* 3. *& ſeq.* Abb. in cap. *Dudum, il ſecondo, num.* 8. *&* 9. *de elect.* & in cap. *De multa, num,* 24. *de preben.* Dec. in cap. *Ad aures, nu.* 19. *de reſcript. verſ. Et Curatum*, latè Sarnen. *in regula, de Idiomate, q.* 11. Nam illi quibus hujuſmodi cura incumbit, tenentur deſervire per ſeipſos cum ſit electa induſtria perſonæ, cap. *Cum ſit de ætat. & qualit.* Archid. in cap. *Sacerdotibus*, 11. *q.* 1. Abb. in d. cap. *Non liceat, num.* 8. Dec. in cap. *Cum omnes, in ſecunda lect. in* 1. *notab. de Conſtit.*

28 Alioquin præſumeremus delictum in omnibus Commendatarijs, in Ordinariis, & Viſitatoribus Apoſtolicis, qui hoc viderunt, permiſerũt, & approbarunt; cum tamen ubi actus poteſt referri ad bonum, & malum, & ad cauſam permiſſam, vel nõ improbatam ſemper referri debeat ad bonum, & præſumatur legitimè factum, l. *Meritò, ff. pro Socio.* Abb. in d. c. *Non liceat de Cler. non reſid.* Dec. in cap. *In præſentia, n.* 52. *de probat.*

Ex quibus omnibus videtur poſſe generaliter reſponderi ſi monaſteria ſint ordinis S. Benedicti, vel S. Baſilij, & dentur in commendam: quamvis habeant curam animarum perſonarum ſæcularium Commendatarios non teneri in eis reſidere, aut curam animarum per ſeipſos exercere, ſed eã curam eſſe per vicarios Presbyteros ſæculares exercendam, quemadmodum in aliquibus caſibus particularibus jam reſpondit S. Congreg. & præſertim in cauſa inter Epiſcopum, & Commendatarium monaſterij S. Benedicti Terræ Gualdi Nucerinæ Diœceſis. Et ita reſponſum.

De Capellis Monachorum.

Cap. Ex parte.

SUMMARIUM.

1 *Conſtitutio edita à Papa in Concilio an dicatur Conciliaris, quoad hoc ut contraria reſcripta, vel privilegia non valeant, niſi Concilio fuerit derogatum, & num. ſeq. uſque in finem.*

2 *Conſtitutionibus Papæ, vel decretalibus epiſtolis in privilegijs non eſt opus ullatenus derogare, & in reſcriptis ſufficit derogatio generalis.*
Declaratur, n. 21.

3 *Privilegium eſt lex privata, & contra ius commune, & ex ſui natura derogat legi.*
Clauſula derogatoria, non obſtante, *non requiritur quando Princeps reſcribit per viam privilegii, ibidem verſ. Ac propterea.*

4 *Reſcriptum contra legem regulariter non valet, non tamen requiritur ſpecialis derogatio, ſed ſufficit generalis, niſi lex ſit conciliaris.*

5 *Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio appellantur ſimpliciter Conſtitutiones Papæ.*
Contrarium, n. 1. *Declaratur, n.* 21.

6 *Epiſcopi nõ habent facultatem diſpenſandi contra Conſtitutiones Conciliares, ſicut nec legati.*

7 *Secus ſi Conſtitutiones ſint editæ à Papa in Concilio.*
Contrarium, n. 22.

8 *Concilia generalia habent tacitè clauſulam annullativam eorum, quæ in contrarium ſiunt, & num.* 26.

9 *Concilio generali in contrarijs reſcriptis, & privilegijs cur debeant ſpecialiter derogari.*

10 *Concilium unde dictum.*

11 *Humani moris eſt illum vereri, cuius voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur.*

12 *Papæ ſententia prævalet, diſcrepantibus ſententijs inter Papam, & Concilium.*

13 *Intellectus cap.* Nonnulli, de reſcript, *& n.* 26.

14 *Conſtitutionibus Conciliaribus debet ſpecialiter derogari in contrarijs privilegijs, & litteris gratiæ, & num.* 27.

15 *Canones editi à Papa in Concilio dicuntur Conciliares quoad effectum derogationis, & num. ſeq.*

16 *Intellectus, cap.* Eam te, de ſtat & qualit.

17 *Conſtitutiones editæ à Papa, & Concilio ſimul ſunt maioris authoritatis, quam Conſtitutiones, ſolius Concilij.*

18 *Collatio Apoſtolica facta pupillo coram Papa exiſtenti de dig.*

de dignitate Cathedralis eccleſiæ, non tenet, niſi in litteris fuerit derogatum contrarijs Conſtitutionibus editis à Papa in Concilio.

19 *Privilegium exemptionis à decimis prædialibus conceſſum religioſis Societatis Ieſu abſque derogatione, cap. Nuper, de decimis, validatur à Gregorio III.*

20 *Conſtitutio edita à Papa Sacro approbante Concilio dicitur Conciliaris.*

21 *Conſtitutiones in Concilio edendæ ſunt nomine Papæ, & ab ipſo tanquam digniori, & principaliori ſunt denominandæ.*

22 *Cardinalium cœtus diſpenſare non poteſt contra Conſtitutiones editas à Papa in generali Concilio.*

23 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum ſuo ſubdito vere bigamo ad primam tonſuram, & beneficia ſimplicia.*

24 *Papæ præſentia in generali Concilio Patrum libertatem non minuit in ſententiis proferendis.*

Viennenſis Concilii tractatus ad clamorem Ioan. Andreæ, ibid.

25 *Conſtitutio edita à Papa contradicente Concilio valet, ſed non eſt Conciliaris, nec eget ſpeciali derogatione in contrarijs reſcriptis, & privilegiis.*

26 *Verborum inculcatio etiam ſuperflua admittitur ad tollendam ſophiſticam malignorum interpretationem.*

1 EX PARTE. Non valet reſcriptum impetratum per Monachos, ut ſoli maneant in capellis, ſi de lateranenſi Concilio non faciet mentionem. Hoc dicit. Dividitur in duas partes; in prima ponitur conſultatio; in ſecunda reſponſio ibi, *Cum autem.*

Nota primò Monachos non debere ſingulis in Prioratibus, ſeu capellis commorarri, ut *hic*, & infra *in cap. proximo*, etiamſi facultates monaſterij pluribus alendis non ſuppetant, ut in verſ. *Si pluribus.* Nec obſtat c. 1. *ſupra de inſtit.* quia loquitur in Conventualibus, qui non debent in monaſterijs conſtitui in majori numero, quam reditus monaſterij patiantur; concordat Concilium Tridentinum in *cap. 3. verſ. In prædictis. ſeſſ. 25. de Regular.* Item non obſtat cap. *Auctoritate, de inſtit.* & c. *Quoniam de vita, & honeſt. Cleric.* quia hæc jura loquuntur in clericis ſæcularibus, qui in eccleſijs inſtitui non debent ultra modum facultatum ſecundum Hoſt. *hic n. 1.*

Secundò nota ibi, *nulla mentio.* Litteras Apoſtlicas contra generale Concilium non valere niſi de Concilio fiat mentio: & in hoc eſt textus apertus hic, qui non habetur alibi ita clarè. Ad idem cap. *Eam te, ſupra de ætat. & qualit.* & eſt receptiſſima omnium ſententia, ut dicam infra *num. 14.*

QUÆRO, An Conſtitutio edita à Papa in Concilio dicatur Conciliaris quoad effectum, ut contraria reſcripta, vel privilegia Apoſtolica non valeant, niſi Concilio fuerit ſpecialiter, & expreſsè derogatum.

Hæc inveſtigatio ad multa prodeſſe poteſt in practica: nam ferè innumeræ ſunt decretales editæ à Summis Pontificibus in Concilijs generalibus, & in ſpecie Conſtitutiones pleræque inſertæ in Clementinis tribuuntur Clementi V. in generali Concilio Viennenſi, & ſeptuaginta capita Concilij Lateran. IV. in corpore juris clauſa ferè omnia tribuuntur Innoc. III. in generali Concilio ut in c. 1. *in inſcript.* & ibi dixi *in princ. ſup. de ſumma Trinit. & fid. Cath.* in c. *Quidam de renunc.* in cap. *Ut debitus, cum duob. cap. ſeqq. infra de appell.* & paſſim alibi. Unde plurimum intereſt ſcire an reſcripta, indulta, & privilegia, quæ aliquando ex juſtis cauſis conceduntur à Sede Apoſtolica contra hujuſmodi decretales, ſint irrita ex defectu ſpecialis derogationis.

Opinioni negativæ videtur adhærere, Dec. in cap. 1. *de judic.* ubi poſteaquam in principio firmavit Conſtitutionem cenſeri Conciliarem, quando editur immediatè a Concilio generali, ſecus verò ſi edatur à Papa in Concilio, *n. 8.* dicit hanc inveſtigationem non eſſe ſine effectu, qui Conſtitutioni Concilij non ita de facili derogatur; nõ enim tollitur à ſummo Pontifice per clauſulã generalem, *Non obſtante*, ut eſt dictum notab. Archid. in cap. 1. *de Conſt. lib. 6.* Sentit ergo Decius Conſtitutionem editam à Papa in Concilio non cenſeri Conciliarem quoad effectum derogationis. Idem ante eum apertius tenet Cardin. in Clem. *1. col. 3. verſ. Tertiò quæro, de cenſib.* ubi poſt Lapum concludit valere privilegium conceſſum religioſis contra dictam Clementinam; licet de illa non faciat mentionem; ſecus ſi daretur privilegium religioſis Mendicantibus contra c. *unicum, de exceſſ. Prælat. lib. 6.* Non facta mentione de illo capitulo, quia non teneret; & hoc quia ibi exprimitur, ut in privilegijs, & conceſſionibus, Apoſtolicis debeat fieri plena, & expreſſa mentio illius prohibitionis. Atque ita Lap. & Card. cenſent illi Clementinæ, quæ edita fuit à Clem. V. in Concilio Viennenſi non eſſe derogandum in privilegijs, ſicuti eſt derogandum Conſtitutionibus habentibus clauſulam derogatoriam ad contrarias futuras diſpoſitiones; quamvis revera Lap. & Cardin. non conſiderent dictam Clementinam tamquam editam à Papa in Concilio, neque ad id advertant, ſed illam conſiderent tamquam jus commune, dum ſubdunt privilegia derogare juri communi, etiam non facta de ipſo mentione.

2 Probari poteſt primò hæc ſententia, quia Cõſtitutionibus Papæ, vel Decretalibus epiſtolis in privilegijs Apoſtolicis non eſt opus ullatenus derogare: & in reſcriptis, & litteris gratiæ ſufficit derogatio generalis, Sed Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio ſunt Conſtitutiones Papæ: ergo illis non eſt opus ut ſupra ſpecialiter derogare.

3 Major patet quoad primam partem, quia privilegium eſt lex privata, & contra jus commune, cap. *Privilegia, 3. diſt.* gloſſ. 1. in cap. 1. & gloſſ. *fin.* in cap. *fin. ſupra de reſcript.* & ſic de ſui natura derogat legi, & debet aliquid operari ultra jus commune etiamſi non exprimat, cap. *In his, de privil.* cap. *Abbati, verſ. quia cum privilegium, de verbor. ſignificat.* gloſſ. *fin.* in cap. *fin. de tranſl. Epiſc.* & gloſſ. in c. *Cauſam in ver. Procedat, de reſcript.* Ac propterea quando Princeps reſcribit per viã privilegij: non eſſe neceſſariam clauſulam derogatoriam *Non obſtante*, ſcripſit Hoſtien. *in ſumma in tit. de reſcript. §. Quas vires, in 4. col. verſ. Sed poteſt diſtingui*, Io Andr. & Gemin. in cap. *un. de exceſſ. Prælat. lib. 6.* Cardin. poſt Lap. in dicta Clem. *unica in 3. quæſt. de cenſib.* Mil. *in repertor. in ver. Privilegium, in 3. col.* Idem tenet Bald. In *l. Item Lapilli, in 2. col. num. 8 verſ. Ego dico, ff. de rer. diviſ.* dicens eo ipſo, quod Princeps vocat ipſum

ſum privilegium, & bullatur bulla privilegiorum,
non eſſe neceſſariam aliam clauſulam, quia ſatis
apparet eum velle infringere jus commune, per
l. *Quidam conſulebant, ff. de re iudic.* & dictum Baldi
ſequuntur Martin. Lauden. *in tract. de privil. §. 39.*
& Felin. in cap. *Nonnulli, num. 11. verſ. Fallit ſecundò
prædicta regula, de reſcript.*

4 Quo verò ad ſecundam partem ejuſdem pro-
poſitionis quamvis reſcriptum contra legem et-
iam non habentem clauſulam derogatoriam re-
gulariter non valeat, ſicut pro regula ſupponunt
Joan. Andr. Gemin. & Anch. in d. cap. *unico, de re-
ceſſ. Prælat. lib. 6.* & Felin. in d. cap. *Nonnulli, num. 9.
verſ. Secunda regula*: tamen in eis non requiritur
derogatio ſpecialis, ſed ſufficit generalis, non ob-
ſtante aliqua lege in contrarium, niſi lex eſſet
Conciliaris, quia requireretur ſpecialis deroga-
tio. Ita poſt Archid. quem citat in cap. 1. *de Conſt.
lib. 6.* tradit Bald. in l. *Humanum, num. 1. verſ. Tertiò
nota, C. de legib.* Joan. Andr. in d. cap. *unic.* & alij
plures relati a Felin. in d. cap. *Nonnulli, num. 10. verſ.
Fallit novem modis, de reſcript.*

5 Minor probatur in cap. *Statutum, de elect. lib. 6.*
ubi cap. *Licet canon, eod. tit. & lib.* editum à Grego-
rio X. in Concilio Lugdunenſi, appellatur ſimpli-
citer ſtatutum Gregorij X. Ad idem eſt text. in d.
cap. *Licet canon*, ubi canon editus ab Alexand. III.
in Concilio Lateranenſi relatus in c. *Cum in cun-
ctis, de elect.* dicitur ſimiliter canon editus ab Ale-
xandro III. abſque ulla Concilij mentione: & i-
dem habetur in *cap. 4. ſeſſ. 7.* Concilij Tridentini,
ubi Conſtitutio, c. *De multa, de præb.* quæ ut patet
ex illius inſcriptione edita fuit ab Innocentio III.
in Concilio generali appellatur Conſtitutio In-
nocentij nulla facta mentione Concilij.

Quinimò quamvis Conſtitutiones fere univer-
ſæ inſertæ in Clementinis editæ fuerint in gene-
rali Concilio Viennenſi, & nonnullæ ipſarum in-
ſcribantur, Clemens V. in Concilio Viennenſi,
& nonnullæ, Idem in eodem: tamen pleræque in-
ſcribuntur ſimpliciter per dictionem, *Idem*: & in
ſpecie ſic inſcribitur Clem. *Quia contingit, de relig.
domib.* licet in corpore dicatur edita hoc ſacro
Concilio approbante: ergo Conſtitutiones e-
ditæ à Papa in Concilio ſunt ſimpliciter, & abſo-
lutè Conſtitutiones Papæ.

6 Secundò principaliter probatur eadem ſen-
tentia, quia Epiſcopi facultatem non habent di-
ſpenſandi contra Conſtitutiones Conciliares,
gloſ. in cap. *Cum dilectus, in ver. In ætate*, & ibi
Abb. *in 5. col. num. 10. de elect.* gloſ. in cap. *Quiſquis,
in ver. Fiat, eod. tit.* Idem Abb. in cap. *Significaſti,
in 2. col. eod.* & in cap. *At ſi clerici, §. De adulte-
rijs, infra hoc tit.* Felin. in cap. *Nonnulli, num. 3. de
reſcript.* Quemadmodum nec legatus, cap. *Dilectus,
il primo, infra de præb.* juncto cap. 2. *de conceſſ. præb.*
7 Felin. *ubi ſupra.* Sed contra Conſtitutiones e-
ditas à Papa in generali Concilio Epiſcopi ex ur-
genti cauſa poſſunt diſpenſare, ut per Felin. in
cap. 1. *num. 5. verſ. Ex quo colligi poteſt, infr. de ſponſ.*
8 & Dec. in cap. 1. *num. 9. de iudic.* Ergo Con-
ſtitutiones editæ à Papa in generali Concilio non
cenſentur Conciliares quoad effectum diſpen-
ſationis: & conſequenter neque ad effectum
derogationis. Etenim tam impotentia diſpen-
ſandi, quàm neceſſitas derogandi provenit ex eo,
quia Concilia generalia habent tacitè clauſulam
annullativam eorum, quæ in contrarium fiunt,
Archid. in cap. 1. *in verb. Noſcatur, in fin.* ibi: vel
dic plenius *de Conſt. lib. 6.* Bald. in l. *Humanum,
in 3. not. C. de legib.* Oldrad. *conſ. 326. Quod arti-
culi, & conſ. 328.* Ad idem Felin. & poſt alios in d.
cap. *Nonnulli, num. 2. verſ. Et nota quod omnis Conſti-
tutio, de reſcript.*

9 Tertiò generalibus Concilijs in contrarijs pri-
vilegijs, & litteris gratiæ debet ſpecialiter dero-
gari ob rationem maturitatis, & ponderis, quam
in ſe habere præſumuntur Conſtitutiones ori-
ginatæ à Concilio propter concurſum multarum
ſententiarum in idem cap. *De quibus, 20. diſt.* &
cap. *Prudentiam*, cum ibi not. *de offic. deleg.* Oldrad.
10 *dicto conſ. 326. num. 1.* Dicitur enim Concilium
à con, & cilium, quia ibi omnes congregantur,
ut conveniant, ſicut cilia oculorum dum clau-
duntur conveniunt, ſecundum Hugon. & Ar-
11 chid. in cap. *Canones, num. 1. 15. diſt.* At hæc ratio,
ut obſervat Felin. in d. c. 1. *num. 5. verſ. Ex quo col-
ligi poteſt, de ſponſ.* ceſſat in his, quæ à Summo Pon-
tifice proponuntur in Concilio, in quibus non
videtur eſſe tanta maturitas, & libertas ad delibe-
randum; tum ob illius reverentiam, cap. 116. *qu. 2.*
ibi: Humani moris eſt illum vereri, cujus judi-
cio, & voluntate nunc erigitur, nunc depri-
mitur. & cap. 1. 8. *q. 2.* ibi: Voluntatibus obedi-
re reverentia exigente compellitur: notat Innoc.
& Bald. in cap. *Quod ſuper his, de maior. & obed.*
12 Tum quia diſcrepantibus ſententijs inter Papam,
& Concilium, prævalet ſententia Papæ, gloſ. in
cap. *In iſtis, 4. diſt. in ver. Iudicent.* gloſ. in cap.
Quodcumque, 24. q. 1. Felin. in cap. 1. *num. 1. de Pact.*
& in cap. 1. *num. 14. in 3. ampl. de Conſt.* & dixi latius
in d. cap. 1. *de pact.*

13 Ultimò pro hac ſententia videtur text. in d. c.
Nonnulli, de reſcript. ubi ſtatuitur, ut non valeant re-
ſcripta, quæ à Sede Apoſtolica impetrantur à par-
tibus contra illam Conſtitutionem de duabus di-
etis editam ab Innoc. III. in generali Concilio, niſi
ejuſdem conſtitutionis fecerint expreſſam men-
tionem. Hæc enim clauſula eſſet ſuperflua ſi Con-
ſtitutio ex hoc ipſo quod edita eſſet in Concilio
generali, haberet clauſulam derogatoriam ad cō-
trarias futuras diſpoſitiones. Atque ita hunc tex-
tum licet ad alium affectum, expendit ibi Felin.
ſub *n. 31. verſ. Tertiò, quod ſi illud eſſet verum.*

Sed his non obſtantibus adhæreo contrariæ
opinioni ex fundamentis infraſcriptis.

14 Et primò quia Conſtitutionibus Concilij ge-
neralis in contrarijs reſcriptis, & privilegijs A-
poſtolicis debet expreſsè, & ſpecialiter derogari,
alioquin non valent, text. eſt hic, ubi notat gloſ.
in ver. Nulla mentio, & fuit ſententia Archid. in d.
cap. 1. *de Conſt, lib. 6. in ver. Noſcatur, ſub num. 2.*
quem ibi ſequuntur Joan. Monarb. Joan. Andr.
Gemin. Anch. & alij communiter, imò totus
mundus, ut inquit Felin. in d. cap. *Nonnulli, num. 3.
de reſcript.* Non quidem ex defectu poteſtatis, ſed
voluntatis, ut notat Gemin. in d. c. 1. *in 6. col. verſ.
Ego credo*, Oldrad. *conſ. 326. num. 4. & conſ. 328. n. 1.*
Felin. in d. cap. *Nonnulli, num. 5. in 6. ampliat.* & ibi
15 latius ſcripſi *num. 34. & 44.* Sed Conſtitutiones
editæ à Papa in Concilio dicuntur Conſtitutiones
Concilij generalis: ergo illis debet expreſſè, &
ſpecialiter derogari.

Probatur minor per textum in cap. *Innotuit, de
elect.* in illis verbis: (Canon Lateranenſis Concilij
ab Alexandro Prædeceſſore noſtro editus,) quæ
oſten-

oſtendunt Canonem editum à Papa in Concilio appellari Canonem Concilij. Idem apertius probatur in cap. *Eccleſiæ veſtræ, il ſecondo, eodem tit.* ubi Conſtitutio edita ab Innoc. III. in Concilio generali *cap. 24.* de qua in cap. *Quia propter. de elect.* appellatur ſtatutum generalis Concilij nulla facta mentione Pontificis, ut ibi: Statutum generalis Concilii, id eſt d. cap. *Quia propter*, ſecundum expoſitionem gloſſ. & Doct. Ad idem ſunt text. in cap. *Quamquam*, & in cap. *Si cui, eod. tit. lib. 6.* cum concord. Quinimò Conſtitutio Clem. *Ut ij, de ætat. & qualit.* tribuitur ſimpliciter Clementi V. abſque mentione Concilii, ut patet in illius ſupraſcriptione; & in corpore ſimiliter de Concilio nulla fit mentio & nihilominus quia fuit edita in Concilio Viennenſi, Tridentina Synodus illam innovat & ſimpliciter appellat Conſtitutionem Concilij abſque ulla Pontificis mentione in *c. 4. ſeſſ. 22.* ibi: Iuxta Conſtitutionem Concilii Viennenſis, quæ incipit, *Ut ij*, & eodem modo appellat clem. *Quia contingit, de relig. domib.* in *cap. ult. ſeſſ. 7.* & in *cap. 8. ſeſſ. 25.* Et propterea Hoſtien. in cap. *Cum laicis, de reb. eccl. non alien.* dicit illud capitulum eſſe Concilium generale, & ideo obſervandum ſicut Evangelium, juxta c. *Sicut, 15. diſt.* & tamen fuit editum ab Innoc. III. Sacri approbatione Concilij, ut illic patet in fine.

16 Secundò pro hac ſententia videtur tex. ni fallor, irrefragabilis in cap. *Eam te, de ætat. & qualit.* ubi inhibetur, ut etiam litterarum Apoſtolicarũ obtentu ad regimen Eccleſiarum non inſtituantur, niſi habentes qualitates à Concilio requiſitas. Pondero enim primo verbum, *Concilio*, quod ſecundum gloſſ. & DD. refertur ad Conſtitutionem, cap. *Cum in cunctis, de elect.* quæ edita fuit ab Alexandro III. in Concilio Lateranenſi, ut conſtat ex illius inſcriptione, & tamen idem Alexander illius conditor in d. cap. *Eam te*, illam appellat ſimpliciter Concilium. Deinde, & fortius pondero verba illa, litterarum noſtrarum obtentu, quæ claré oſtendunt non valere litteras Apoſtolicas contra Concilium, ut ex eo textu Doctore, communiter colligunt. Ergo ſi pro Concilio intelligitur ibi Decretal. Cum in cunctis, quæ edita fuit à Papa in Concilio, ut ſupra proximè dictum eſt: neceſſariò ſequitur, ut litteræ Apoſtolicæ non valeant contra Conſtitutionem editam à Summo Pontifice in Concilio: intellige niſi Cõcilio fuerit ſpecialiter derogatum, juxta tex. in d. c. *Nonnulli*, & ibi Felin. *n. 2. de reſcript.* in *c. fin. eod. tit. lib. 6.* & in cap. *unico* ubi Joan. Andr. Gemin. & DD. *de exceſſ. Prælat. eod. lib.* Non enim negatur potentia derogandi, ut inquit Gemin. in c. *1. col. 6. verſ. Ego credo, de Conſt. lib. 6.*

17 Tertiò probatur hæc ſententia, quia præſentia Romani Pontificis non minuit, ſed auget robur, & authoritatem decretis, quæ fiunt in generali Concilio, arg. c. *Significaſti, de elect.* Majoris enim authoritatis ſunt Conſtitutiones Papæ cum Concilio, quam Conſtitutiones ſolius concilij, ut not. in c. *Cum dilectus, eod. tit.* & patet ex traditis per Abbatem in cap. 1. *in ult. not. ſupra de pact.* & per Felin. in cap. 1. *n. 4. verſ. Et ideo Dominus Abbas, inſr. de ſponſ.* Ergo ſi decretis à ſolo concilio editis oportet ſpecialiter derogare, ut oſtenſum eſt ſupra, multo magis derogari debet decretis editis à Papa, & concilio ſimul, facit tex. in c. *Multiconſultum, de pænit. diſt. 1.* & in c. 1. *ſupra de Treug. & pace*, & quod notat Alex. *conſ. 245. alias ult. n. 4. in fin. & n. 5. lib. 6.* ubi quavis ſolus pupillus, vel ſolus tutor non poſſit compromittere validè, tamen hoc non procedit ſi compromiſſum fiat ab utroque quia magis operatur actus amborum, quam alterius, alioquin inducta ad majorem firmitatem actus operentur ejus infirmationem, contra regul. l. *Legata inutiliter, ff. de adimen. legat.* & notata per eumdem Alex. *conſ. 79. n. 8. verſ. Circa ſeptimum, lib. 1.*

18 Poſtremò tenet hanc ſententiam Oldrad. *d. conſil. 326. Quod articuli*, ubi late conſuluit nullam eſſe collationem Apoſtolicam de dignitate eccleſiæ Rothomagenſis factam pupillo coram Papa exiſtenti contra, c. *Cum in cunctis, de elect.* editum ab Alex. III. in concilio Lateranenſi, & contra c. *Nihil. §. Epiſcopi eodem*, & c. *Grave, de præb.* edita, ab Innoc. III. in generali concilio, cum in litteris non fuiſſet eiſdem conſtitutionibus expreſsè derogatum, quia inquit cum per ſacra concilia fuerit introductum, ut perſonatus, & dignitates eccleſiaſticis perſonis talem defectum patientibus non conferantur, ut in prædictis iuribus, non ſufficit proponi Papam etiam ſcienter feciſſe cõtra concilia, niſi in litteris gratiæ contineatur expreſsè, quod id facit non obſtantibus concilijs ſupradictis: & paulo poſt ſubnectit rationem, quia præſumi non poteſt, ut Dominus Papa iuri nedum publico, ſed quaſi divino cum ſolemnitate, videlicet in ſacris generalibus concilijs promulgato, ſub tali taciturnitate voluerit derogare. Sentit ergo Oldrad. conſtitutiones editas à Pontificibus Maximis in Generalibus concilijs, cenſeri conciliares ad effectum derogationis, licet non tangat in individuo punctum, quod editæ fuerint non immediatè à Concilio, ſed à Papa in Concilio. Idem tenet Ioan. de Anan. *conſ. 95. Viſis, & diligenter conſideratis*, ubi reſpondit non valere reſcriptum habilitans ſpurium, & inceſtuoſum ad ſucceſſionem, niſi faciat expreſſam mentionem Conſtitutionis editæ ad Innocent. III. in generali Concilio, de qua in c. *Cum inhibitio de cland. deſponſ.* & cum eo tranſit Felin. in d. c. *Nonnulli, num. 3. verſ. Et propter dictum, de reſcript.*

19 Et eodem modo Rota Romana ſæpius decidit privilegium exemptionis à decimis prædialibus non valere, niſi facta fuerit expreſſa mentio Concilij generalis, id eſt Conſtitutionis, cap. *Nuper, de decim.* editæ ab Innocent. in generali Concilio, ut *decіſ. 122. par. 1. divers*, & apud Cardin. Seraph. *deciſ. 1380. num. 3.* Et propterea cum religioſi Societatis Jeſu obtinuiſſent à Paulo III. & Pio IV. indultum exemptionis à decimis etiam prædialibus, & præpoſitus generalis dubitaret litteras Apoſtolicas de ſubreptionis, ac nullitatis vitio notari poſſe, eo quod in eis facta non eſſet expreſſa, & ſpecifica mentio de Conſtitutione Innocentij Papæ III. in Concilio generali ſuper decimis edita, quæ incipit *Nuper*, Gregor. XIII. eidem ſocietati conceſſit, ut prædictæ litteræ valerent perinde ac ſi in illis de Conſtitutione Innoc. prædeceſſoris, & ſeu Concilij generalis hujuſmodi ſpecifica, & expreſſa mentio facta, eique ſpecialiter, & expreſsè derogatum fuiſſet, ut patet in Conſtitutione quæ incipit, *Paſtoralis officij edita die 1. Ianuarij, 1578.* in Bullar. *tom. 2. pag.* 421.

20 Et in individuo Conſtitutionem editam à Papa approbante Concilio ad effectum derogationis eſſe

eſſe habendam pro Conciiari,reſpondit Gemin. *conſ.44. Dominus noſter Pa'a Martinus, num. 3.* ubi ſic ait. (An Papa, qui nen intendit tollere Conſtitutiones Concilii Conſtantienſis, nec contra illas facere, dicatur contra facere ſi concedit novam exemptionem non ſervata forma illius Conſtitutionis, & dico quod Papa non debet facere contra Conſtitutiones Concilii; nam prima pars illius Conſtitutionis quæ continet revocationem exemptionum, fuit facta per Papam ſacro approbante Concilio, ut ibi patet *circa fin. verſ. Sacro, &c.* Unde reſpectu iſtius partis dici debet Conciliaris; quia omnia noſtra facimus, quibus authoritatem impartimur, cap. *Si Apoſtolica,* & cap. *Si eum, de præb. lib. 6.* & l. 1. *C. de veter. iur. enucl.*) Hæc Gemin.

Nec contrarium tenet Jo. Mon. in cap. *Ubi periculum, num 2. in verb. Concilio, de elect.* Non enim dicit hæc verba, *Sacro approbante Concilio,* non probare Conſtitutionem fuiſſe editam in Concilio, prout illum referunt Gemin. *ibi in fine verſ. Quæro ultimo an hac Conſtitutio fuerit edita in Concilio,* & Felin, in cap. 1. *num. 7. in fin. verſ. Et unum nota, de ſponſ.* Etenim verba Jo. Monach. hæc ſunt: (Gregorius conſenſum Cardinalium in hoc caſu non habuit, ſed approbationem Prælatorum exiſtentium in Concilio requiſivit, & habuit.) & ita fideliter eum refert Jo. Andr. *num. 2. in ver. Approbante.* Qui amplius miratur de Guil. qui dixit prædictam Conſtitutionem, ubi periculum, cap. *Licet, extra eod.* & cap. *Si Canonici, de off. ordin. lib. 6.* edita fuiſſe per Concilium. Quia licet de ultimo poſſit verum dicere, cum non habeat illa verba, *approbante Concilio,* tamen de aliis non. Itaque Ioan. Mon. & Joan Andr. tantummodo ſentiunt Conſtitutionem editam approbante Concilio non cenſeri editam à Concilio, quod & nos affirmamus; quia hoc caſu Conſtitutio editur nomine Papæ, non autem Concilii. Sed non dicunt Conſtitutionem non eſſe editam in Concilio, quia contrarium apparet ex eodem met. c. *Ubi periculi.* Quod etſi fuerit editum Concilio approbante, tamen inſcribitur, Gregorius X. in generali Concilio Luduoenſi. Et eodem modo inſcribuntur, cap. *Cum laicis, de reb. Eccleſ. non alien.* c. *Antiqua, de privil.* cap. *Sacro approbante Concilio, de ſent. excomm.* & alia complura. Idemque apertius convincitur ex Goncilio Tridentino, c. *ult. ſeſſ. 7.* & cap. 8. *ſeſſ. 25.* ubi Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* edita hoc Sacro Concilio approbante, appellatur ſimpliciter Conſtitutio Concilij, ibi: Conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ incipit. *Quia contingit.* Undè meritò Hoſtien. dicit d. cap. *Cum laicis,* eſſe Concilium generale, ut dictum eſt ſupra, *num. 15. verſ. Et propterea Hoſt.*

21 Nec obſtant fundamenta in contrarium adducta. Ad primum enim reſpondetur declarando majorem propoſitionem. Quod enim dicitur Conſtitutionibus Apoſtolicis nullatenus eſſe derogandum in cõtrariis privilegiis, & in reſcriptis ſufficere generalem derogationem, procedit ſi Conſtitutiones ſint ſolius Papæ ut ſunt Epiſtolæ Decretales, & extravagantes, ut per Gemin. *d. conſ. 44. n. 3.* Et ita procedunt jura, & authoritates in contrarium adductæ. At Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio non ſunt Conſtitutiones ſolius Papæ, ſed Papæ, & Concilii ſimul. Et quamvis ſæpe appellentur ſimpliciter Conſtitutiones Papæ, ut in juribus citatis, *n. 5.* hoc tamen procedit ſolum reſpectu denominationis: fateor enim Conſtitutiones in Concilio, cui Papa præſidet, nomine Papæ edendas eſſe, & ab eo tamquam digniori, & principaliori eſſe denominandas, niſi ipſe ex humilitate conſentiat, ut tribuantur Concilio, ut dixi latè in c. 1. *ſupra de Pact.* Sed hinc non ſequitur, quin ſint Cõſtitutiones Conciliares, quia ad hoc ſatis eſt ut in illarum editione Concilium quoque concurrat quoquo modo ſive præſtando authoritatem, ſive approbationẽ, ſive conſenſum, ſive conſilium, ſecundum ea quæ ſcripſi in d. c. 1. *in princ.* & patet ex dictis *ſupra n. 15. & ſeqq.*

22 Ad ſecundum reſpondetur negando Epiſcopos poſſe diſpenſare contra Conſtitutiones editas à Summo Pontifice in Concilio generali. Contrarium enim colligitur ex Clemen. *Ne Romani de elect.* ubi reprobatur opinio, quæ adſtruebat cœtum Cardinalium poſſe diſpenſare contra Conſtitutionem editam à Gregorio X. in Concilio Lugduenſi. Et ita tenet gloſ. in Clem. 1. *in ver. Eligatur, eod. tit.* per quam Abb. affirmat Epiſcopum non diſpenſare contra Concilium, ideſt contra Conſtitutionem editam à Papa in Concilio, de qua text. loquitur, & per hæc Felin. dicit ſe non audere primam opinionem firmare in d. cap. 1. *num. 5. verſ. Sed in contrarium, de ſponſal.* Addo text. ad quem ſi Felin. advertiſſet à priori ſententia liberius diſceſſiſſet, text. inquam, in Extravag. *Sancta Romana Io. XXII. de religioſ. domib.* Ibi enim expreſsè deciditur Epiſcopos non poſſe diſpenſare contra Concilium, ut in verſ. *Quidam autem,* ibi: Quos nec eis [ideſt Epiſcopis] vel eorum Superioribus concedere licuit contra formam Concilij generalis & tamen pro Concilio generali intelligit Conſtitutionem, c. *Ne nimia, ſupra tit. proximo.* quæ non fuit edita immediatè à Concilio ſed ab Innoc. III. in Concilio generali, ut ex illius inſcriptione apparet.

23 Hinc etiam S. Congregatio Concilij declaravit Epiſcopum nõ poſſe diſpenſare cum ſibi ſubdito vero Bigamo ad primam tonſuram, & beneficia ſimplicia, cùm hoc adverſetur generali Concilio Lugdunenſi, ut in c. *unico, de Bigam. lib. 6.* & tamen nec illa Conſtitutio emanavit à Concilio imediatè, ſed edita fuit in Concilio à Gregorio X. ut pariter conſtat ex illius ſupraſcriptione.

An autem magna ex cauſa Epiſcopi poſſint diſpenſare contra generale Concilium, non eſt præſentis indaginis, ſed dixi in c. *fin. num. 3. & num. 11. uſque in fin. ſupra de fil. presbyt.*

24 Ad tertium reſpondetur imo præſentiam Romani Pontificis in Concilio nullo modo minuere omnimodam libertatem, quam Epiſcopi habent proferendi ſententiam, & ex actis Conciliorum conſtat etiam eo præſente articulos fuiſſe ſumma cum maturitate, & deliberatione diſcuſſos; Et Epiſcopos quotieſcumque oportuit, aut libuit libere contradixiſſe. Et in ſpecie refert Jo. Andr. in c. *Inter cætera, num. 13. de off. ordin.* ſe pluries clamaſſe in tantum quod factus fuit ſermo in Concilio Viennenſi, ut Curia Romana reciperet vigeſimam reddit.uum Clericorum totius orbis ad ſuſtentationem Papæ, & Cardinalium, & nihil exigi, vel recipi poſſet pro ſervitiis Prælatorum, quos promovet, exceptis taxatis ſalariis laborantium, pota ſcriptorum, & ſimilium, & tunc provideret Legatis, & Nunciis, quos mittit, de prædicta quo-

ta, & abſtineret ab exactione fructuũ primi añi, ex actionibus decimarum, & ſimilibus, quæ tunc pullulabant: Sed prælati exiſtentes in Concilio deliberarunt non facere. Et ſubijcit rationem, quæ multam adſtruit libertatem Patrum in Concilio, quam tamen conſultò omittimus. Dictum Jo. Andr. refert, & valde exaggerat Card. *ibi circa med.* Abb. *num. 3.* & Bellam. *ad fin.* In Concilio item Florentino, in quo præſedit Eugen. IV. apparent ingentes Græcorum contradictiones; & tamen inter cætera agebatur de articulo, quo nihil magis intereat Eugenii. Nam ex erroribus Græcorũ unus erat præcipuus, quod Eccleſia orientalis, & Conſtantinopolitana non eſſet ſub Eccleſia Romana, nec Patriarcha Conſtantinopolitanus eſſet inferior Romano Pontifice, & idipſum conſtat ex hiſtoria, & Actis Concilij Conſtantienſis, in quo præſedit Martinus V. & in Cõcilio Lateranenſi noviſſimo in præcipuo articulo abrogationis pragmaticæ ſanctionis, quam Leo X. meritò urgebat, eo quod Romani Pontificis libertati, & authoritati enormiter detraheret, nõ defuit, qui cõtradiceret, ut patet *ſeſſ. 11. tom. 9. Concil. pag. 154. col. 1. littera* F. Quæ multo magis vendicant ſibi locũ ſtante antiqua, licet irrationabili, & erronea altercatione de Primatu, & Superioritate inter Papam, & Concilium, circa quam Platina in vita Jo. XXIII. relatus à Felin. in c. *Nonnulli, n. 3. verſ. Sed pro maioritate Papæ, de reſcript.* dicit fuiſſe deciſum in Concilio Conſtantienſi Concilium generale legitimè congregatum habere ſtatim poteſtatem à Chriſto, quo fundamento conceſſo, aſſerebant Summum Pontificem eidẽ ſubjici. Quamvis hoc decretum nullum, atq; irritũ fuerit ex defectu poteſtatis, ut dixi in c. *Significaſti ſupra de elect.* ubi etiam retuli deciſionem, cujus meminit Platina, & Felin. *locis citatis.*

25 Nec refert, quod in varietate opinionum prævaleat ſententia Romani Pontificis. Nam ſi Pontifex decernat contradicente Concilio, decretum illud erit quidem validum, ut patet ex dictis, *num. 12.* Sed non erit Conciliare; & ideo non erit opus illi ſpecialiter derogare in contrariis privilegiis, & litteris gratiæ, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in primo argumento contrario. *num. 1.* Quod ſi Concilium tandem conſentiat Pontifici, jam conſtitutio erit quidem Conciliaris, ſed potius edita cum majori deliberatione propter conflictum opinionum, arg. l. *fin. §. mixta, ff. de muner. & honor.* & extrav. *Quia nonnunquã, Io. XXII. verſ. Nos autem attendentes, de ver. ſignif.* cum concord. de quibus, ibi per gloſ. *in verb. Aperitur.* & *in verb. Diſputare*, & conſequenter illi multò magis erit derogandum, quàm ſi à Concilio tantum edita fuiſſet.

26 Ad ultimum reſpondetur clauſulam derogatoriam in d. c. *Nonnulli, de reſcr.* fuiſſe appoſitam ad abundantiorem cautelam: non enim eſt novum in jure, ut aliquando exprimantur ea, quæ tacitè inſunt ad majorem declarationem, ut eſt text. in cap. *Quamquam, 23. diſt.* & notat Calder. *conſ. 221. n. 2. verſ. Ad idem facit, alias 1. de Cler. non reſid.* Ideoque inculcatio verborum admittitur etiam ſuperflua ad tollendam ſophiſticam malignorum interpretationem, ſecundum Jaſon. in l.

27 *Eum qui ita, §. Te, & Titium, num. 4. verſ. Sed adverte, ff. de verb. obligat.* Præſertim verò quia quamvis opinio illa, quod Concilia generalia tacitè habeant clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones, in ſe vera ſit, & ferè ab omnibus recepta, tamen in contrarium videtur ſtare authoritas Innocent. iij in d. c. *pen. in eodem*; ejuſque ſententiam veriorem putat Felin. in d. c. *Nonnulli. ſub num. 3. verſ. Sed non videtur verum, de reſcr.* Unde inutilis non fuit expreſſio illius clauſulæ ad evitandas Doctorum controverſias. Et propterea ex ſtylo in privilegiis, & reſcriptis prædictæ Conſtitutioni de duabus dictis ſemper conſuevit ſpecialiter derogari. Poſt hæc reperi Dominos de Rota *in cauſa Vlix. bonen. Decimarum, 5. Novembris* 1574. coram Rob. ſterio diſputaſſe ex profeſſo hunc articulum an Conſtitutio c. *Nuper, de decim.* edita ab Innocent. III. in generali Concilio dicatur Papalis, vel Conciliaris ad effectum, ut requiratur derogatio; & re maturè diſcuſſa reſolviſſe Dominos eſſe Conciliarem ad effectum prædictum, & non fuerunt ferè ex fundamentis, quæ ſuperius tetigimus, ut videre eſt *deciſ. 123. par. 1. diverſ.*

De jure Patronatus.

Cap. Perlatum.

SVMMARIVM.

1 *Ob patronorum diſcordiam ceſſat Eccleſia à Divinis, tolluntur inde reliquia, & oſtia clauduntur.*

2 *Ius patronatus inter heredes dividi non poteſt.*

Declaratur, ut n. 3. & ſeqq.

3 *Patroni inter ſe convenire non poſſunt, ut unus habeat patronatum in una parte Eccleſiæ, alius in alia.*

4 *Nec fructus, & poſſeſſiones Eccleſiæ poſſunt inter ſe dividere.*

5 *Poſſunt tamen inter ſe pacifici de Rectore alternis vicibus preſentando.*

6 *Etiam ſine conſenſu Epiſcopi.*

7 *Item ſi habeant plures patronatus convenire poſſunt ut unus præſentet in una Eccleſia, & alius in alia.*

8 *Ius patronatus eſt individuum, & eſt inſolidum penes unumquemque heredem.*

9 *Etiamſi ex diverſis, & in inæqualibus partibus ſint haeredes.*

10 *Incorporalia dividi non poſſunt.*

11 *Ius patronatus alicubi ex conſuetudine dividitur per uncias.*

12 *Ius patronatus eſt tranſitorium etiam ad extraneos haredes.*

13 *Non tantum maſculos, ſed etiam fœminas.*

14 *Licet fuerit inſtitutum per modum maioratus.*

15 *Ius patronatus gentilitium an extincta familia tranſeat ad extraneos heredes, & num. ſeqq. uſque in fin.*

16 *Ius patronatus conceſſum filijs videtur denegatum extraneis hanc qualitatem non habentibus.*

Contrarium, n. 19.

Declaratur, n. 23. & n. 26.

17 *Relictum filijs maſculis, in eorum defectum non tranſit ad fœminas, ſed Eccleſia remanet libera.*

Contrarium, n. 19.

Declaratur, n. 23. & 26.

Con-

18 *Conceſſum univerſitati non poteſt transferri in eos qui ſunt extra univerſitatem, & n. 27.*

19 *Proviſio hominis regulariter non tollit proviſionem iuris communis in eodem caſu.*

20 *Caſus omiſſus in fideicommiſſo relinquitur depoſitioni iuris communis.*

21 *Proviſio legis quotieſcunque facta eſt in defectum proviſionis hominis, tunc ſilet lex ubi loquitur homo.*

22 *Proviſio hominis non facit ceſſare proviſionem legis etiã ſpecialis, & extraordinaria, quando concurrunt circa diverſa.*

23 *Ius patronatus reſervatum illis de familia taxativè, ad extraneos hæredes non tranſit.*

24 *Patronatus in fundatione Eccleſiæ poteſt remittere ius patronatus in totum aut pro parte, prout ei libuerit.*

25 *Ius patronatus conceſſum illis de familia ſine taxatione, in eorum defectum tranſit ad hæredes extraneos, non ex proviſione hominis, ſed ex proviſione legis.*

---

1 PERLATUM. Propter diſcordiam patronorum ceſſat Eccleſia à divinis, tolluntur inde reliquiæ, & oſtia clauduntur. Hoc dicit cum c. ſeq. ſecundum Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Imol. Sed per ſe ſic ſummari poteſt. Jus patronatus eſt individuum inter hæredes patroni; & ſi ob eorum ſimultates Rector Eccleſiæ non poſſit ſuo officio fungi, & aliter Eccleſiæ provideri nequeat, ceſſandum eſt à divinis, donec patroni ad concordiam redeant. Dividitur ut per Joan. Andr. & de intellectu hujus capit. Patronis diſcordantibus vide plenam in c. *Si plures, in verb. Auferri*, 16. q. 7.

2 Nota primò ex principio textus jus patronatus inter hæredes dividi non poſſe. Quod tripliciter poteſt intelligi ſecundum Jo. Andr. *hic num.* 2. Butr. *num.* 5. & Abb. *num.* 6. Primò ſcilicet, ut patroni inter ſe convenire non poſſint, ut unus habeat patronatum in una parte Eccleſiæ, alius in alia: & hunc intellectum poſuit Vincentius, & magis conſonat antiquæ, quæ ſic ſe habet: [Relatum eſt ad ſanctam Synodum, quod inter hæredes etiam Eccleſiæ in rebus propriis conſtitutæ dividantur, & tanta per eandem diviſionem ſimultas oriatur, ut de altari tres partes fiant, & ſingulæ partes ſingulos habeãt Presbyteros; quod ſine diſcordia, & ſimultate nullo modo fieri poteſt; unde nobis viſum eſt, quod hujuſmodi Eccleſiæ inter hæredes dividi nõ debeant. Refertur
4 ab Anton. Auguſtin. *in prim. collect. decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 1. Secundò poteſt intelligi, ut fructus, & poſſeſſiones Eccleſiæ nequeant patroni inter ſe dividere: & hic intellectus fuit Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. Tertiò intelligi poteſt, ut ipſummet jus patronatus dividi non poſſit inter hæredes, prout intellexit Hoſt. & quilibet intellectus eſt in ſe bonus, ſecundum Abb. d. *num.* 6.

5 Cæterum hoc intelligas quoad ſubſtantiã jurispatronatus, non autẽ quoad ejus pertinentias: nam patroni bene poſſunt inter ſe paſci de Rectore ab eis alternis vicibus præſentando: argum. l. *Quoties, ff. de uſufruct.* & l. *Via, in fin. ff. de ſervit.* & hic tenẽt gloſſ. 1. Tancred. Vincentius, Philipp. & Goffred. Licet Innocent. in hac vacillaverit; aliquando enim abſolutè improbavit hujuſmodi conventionem in juribus Eccleſiæ, ut *hic. n.* 1. *verſ. Hoc tamen nobis non placet*: aliàs verò exiſtimavit patronos poſſe ſic convenire, de conſenſu tamen Diœceſani, & non aliàs, ut in cap. *Quari-*
6 *moniam poſt princ. in ver. Et viciſſitudines, infra eodem.* Sed hodie prima opinio gloſſæ eſt approbata, & utraque opinio Innocentij reprobata in Clem. 2. *verſ. Et facilius, de iurepatr.* & ibi notat gloſſ. *in ver. Et ut.*

7 Quod ſi patroni habeant plures patronatus, eodem modo poſſunt ad invicem convenire, ut unus præſentet in una Eccleſia, & alius in alia, ut ſic quemadmodum permittitur diviſio ratione temporis in præſentando alternis vicibus, ita & ratione loci ſecundum Anton. de Butr. *hic nu.* 5. & Abb. *n.* 6. *verſ. Etſi habent.*

8 At verò ipſum jus patronatus eſt individuum, ut hic patet, & eſt inſolidum penes unumquemq; hæredũ; & hoc ideo eſt, quia cum ſit res ſimplex, & indiviſibilis, pervenit ad quemlibet hæredum
9 in ſolidum, etiamſi ex diverſis, & inæqualibus partibus ſint hæredes, arg. l. *Via, ff. de ſervit.* l. *Si ſepulcrum, C. de relig. & ſumpt. funer.* l. 1. §. *Si uſufructus, ff. ad l. Falcid.* & l. *Vſus, ff. de uſu, & habitat.*

10 Incorporalia enim dividi non poſſunt, cap. *Nihil*, 7. q. 1. & ita hic firmant gloſſ. *prima* Innoc. *num.* 1. Hoſt. *in princ. & num.* 1. & Abb. *num.* 7. dicens hanc opinionem tenere communiter Doctores.

11 Goffredus tamen refert in quibuſdam locis, ſicut Neapoli, jus patronatus dividi per uncias; & aſſerit illam conſuetudinem poſſe excuſari, quaſi ejuſmodi diviſiones non fiant reſpectu jurispatronatus, ſed reſpectu patronorum, ſecundum quas hæredes ſucceſſerunt patrono uni, vel pluribus, & non reſpectu portionum, quas contulerunt Eccleſiam conſtruendo, vel dotando, & poteſt eſſe aliqua utilitas harum diviſionum, ut Eccleſia in alendo, & in honorib⁹ magis teneatur ei, à quo plura recepit: ſed actus præſentandi communis erit omnibus, & cum his dictis Goffred. tranſit hic ſimpliciter Jo. Andr. *num.* 10.

12 Secundò, nota ibi, *Inter hæredes patroni*, Jus patronatus eſſe tranſitorium ad quoſcunq; hæredes, & ſic etiam ad extraneos, cum hæc littera de hæredibus indiſtinctè loquatur, Abb. *hic n.* 2. gloſſ. *unic.* in cap. *Conſiderandum*, 16. *q.* 7. Cardin. in Clem. *fin. in* 6. *qu.* & ibi etiam Anchar. *num.* 7. & Imol. *num.* 15. *de iurepatr.* Aretinus in cap. *Significavit, col.* 3. *de teſtib.* Covar. alios referens *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 6. Card. *Seraph. de deciſ.* 364. *n.* 3.

13 Quinimò non tantum tranſit in hæredes maſculos, ſed etiam in fœminas. Jura enim in hac materia jurispatronatus inter maſculum, & fœminam non diſtinguunt Imola poſt Paulum de Leazer. in dicta Clem. *final. num.* 15. *verſ. Idem dicit Paulus*, Abb. *hic nu.* 3. *& conſ.* 54. *Videtur primò, n.* 4. *verſ. Nec eſt diſtinguendum, lib.* 1. Roceb. de Curt. *in tract. de iurepatr. in verb. Competens, nu.* 1. *& in verb. Ipſe velis, queſt.* 6. Lambertin. *in eod. tract.* 2. *par. lib.* 1. *in ſecunda queſtione principal. art.* 14. Facit cap. *fin. ſupra de conceſſ. preben.* & cap.
14 *Ex litteris, infra. eod.* etiamſi jus patronatus fuerit inſtitutum per modum majoratus, ita ut deveniat ad unum tantum, ſcilicet majorem natu, ſeu primogenitum: nam nihilominus ſuccedunt

fœminæ, niſi expreſſè ſint excluſæ, Conar. *practic. queſtion. cap. 38. num. 13.* Molin. *de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 1. num. 26. & 27.* & *lib. 3. cap. 6. num. 41. & cap. 7. num. 19.* Nicol. Garz. *de benefic. par. 5. cap. 9. num. 145.*

15 QUÆRO an juſpatronatus gentilitium, ideſt reſervatum illis de familia, & agnatione fundatoris, extincta agnatione ſit tranſitorium ad extraneos hæredes.

16 Ad partem negativam inducitur auctoritas Baldi conſ. 400. circa primum, *nu. 1. & 2. vol. 2.* Ubi conſuluit jus patronatus conceſſum filiis poſt eorum obitum non tranſire ad extraneos hæredes, ea præcipuè motus ratione, quod cum jus patronatus fuerit à fundatore conceſſum filijs, videtur denegatum extraneis hanc qualitatem non habẽtibus, arg. l. *Cum Prætor, ff. de iudic.* & in authent. *de non alien.* §. *Emphyteuſim.* Et in iiſdem ferè terminis Gemio. *conſ. 45. Deſcendo per ordinem, n. 70. in 3. dubio*: reſpondit jus patronatus relictum filijs maſculis, in eorum defectum non tranſire ad fœminas, ſed extingui, & Eccleſiam remanere liberam. Nempe quia expreſſio maſculorum cenſetur facta ad excluſionem fœminarum: ergo eodem modo expreſſio illorum de familia hoc caſu cenſetur facta ad excluſionem aliorum hanc qualitatem non habentium. Ad idem facit Card. *conſ. 48. Quidam nobiles, n. 1.* & Rocch. de Curt. *in tract. de iurepatr. in verb. Ipſe vels, q. 33. in fin.*

18 Et confirmatur exemplo juriſpatronatus conceſſi univerſitati, quod non poteſt transferri in eos, qui ſunt extra univerſitatem, Lambertin. *in tract. huius titul. part. 1. lib. 1. in 2. quaſt. princip. art. 9. num. 12.*

19 Ad contrarium ſic arguitur. Proviſio hominis regulariter non tollit proviſionem juris communis in eodem caſu, l. *Si cum dotem in princ.* & ibi Bart. *col. 1. fin. ff. ſol. matrim.* l. *Extraneus, ff. de condict. ob cauſ.* l. 4. §. *Si ex coniunctione*, ibi: Cum acceſſerit aliquid rei judicatæ, non videtur a re judicata receſſum, *ff. de re iudicat.* Joan. Andr. *in addit ad Specul. in tit. de locat.* §. *Nunc aliqua. verſ. 35.* cum aliis allegatis per Ant. Gabr. commun. *concluſ. de reg. iuris concl. 8. nu. 4.* Sed jus patronatus ex proviſione juris communis eſt tranſitorium ad extraneos hæredes, ut hic patet, & notat Joan. Andr. in cap. *Cum ſæculum, num. 6. infr. eod.* & dictum eſt ſupra *in 2. notab. num 12.* Ergo proviſio hominis in reſervando jus patronatus illis de familia non tollit, quin illis deficientibus ex proviſione legis ad extraneos hæredes tranſeat. Quo potiſſimum fundamento pro hac parte plenè conſuluit Petr. de Anchar. *conſ. 81. Prima facie videretur, per totum*, & ante eum Calderin. *conſ. 4. Titius habens, de iure patronatus*: ubi ſimiliter eſt caſus, & ſequuntur Rocch. de Curt. *in tract. huius titulo, in verb. Compesens, nu. 2. verſ. Et præmiſſam*, dicens ſe non reperiſſe aliquem tenentem contrarium Curt. jonior *conſ. 257. n. 2.* & *conſ. 323. num. 2. lib. 3.* Pariſ. *conſ. 48. num. 11. & 21. lib. 4.* Dec. *conſ. 149, num. 2.* Caſſad. *deciſ. 1. num. 3. de iurepatr.* & hanc opinionem Ancharani eſſe cõmunem, & veram magiſtraliter deducunt DD. de Rota coram Robuſterio *in cauſa* Cremonen. *iuriſpatronatus, deciſ. 385. per totam, parte prima diverſ.*

20 Facit etiam pro hac parte, quod quando in fideicommiſſo aliquis caſus eſt omiſſus, relinquitur depoſitioni juris communis, l. *Commodiſſimè, ff. de lib. & poſth.* & d. l. *Si cum dotem, ff. ſolut. matrim.* Sed caſus deficientis familiæ fuit à teſtatore omiſſus: ergo juris communis diſpoſitioni eſt relinquendus, quo cautum eſt, ut jus patronatus tranſeat ad extraneos hæredes. Sic enim proviſio hominis convenit cũ proviſione legis, & utraq; ſervatur in ſuo caſu, videlicet proviſio hominis quamdiu ſuperſtes erit aliquis de familia; proviſio autem legis ubi familia defecerit.

21 Quotieſcumque autem proviſio legis facta eſt in defectũ proviſionis hominis, tunc ſilet lex, ubi loquitur homo; ſed ubi ex diverſo fonte, & nova radice, procedit lex, ut formaliter inquit Bald. in l. *Certi*

22 *iuris num. 1. C. Locati*: nec proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis etiam ſpecialis, & extraordinariæ, quando concurrunt circa diverſa, Bart. in d. l. *Si cum dotem*, & in l. *Si conſtante, ff. ſolut. matrim.* Rota *d. deciſ. 385. n. 5.*

23 Pro ſolutione videtur ſic diſtinguendum. Aut fundator voluit jus patronatus eſſe illorum de familia taxativè, ita ut ad eos tantum pertineat, nõ autem ad eorum hæredes: & tunc jus patronatus ad hæredes extraneos minimè tranſit, ſed extinctum remanet extincta agnatione, & eccleſia fit libera & in hoc caſu loquuntur Card. & Rocch. initio quæſtionis allegati, prout eos declarat Pa-

24 riſ. *conſ. 48. num. 6. lib. 4* Poteſt enim patronus in fundatione Eccleſiæ remittere jus patronatus in totum, vel pro parte, & limitativè illud inducere in præjudiciũ deſcendentium, vel extraneorum hæredum, prout ei libuerit, cap. *Significavit, de teſtib. cap. 1. de iurepatr. lib. 6*, ubi Archidiacon. & alii.

25 Aut jus patronatus fuit conceſſũ illis de familia ſimpliciter, ac ſine ulla taxatione: & hoc caſu tranſit etiã ſimpliciter, ac ſine ulla taxatione: & hoc caſu tranſit etiã ad extraneos hæredes nõ ex proviſione hominis, ſed ex proviſione legis, cui proviſio hominis non adverſatur; & procedunt rationes adductæ pro ſecunda opinione quicquid in oppoſitum tenuerint Bald & Gemin. initio citati, qui loquuntur contra communem.

26 Ex quibus patet etiam reſponſio ad objecta; ſed nihilominus ſingillatim reſpondendo, nõ obſtat quod jus patronatus fuerit reſervatũ illis de familia; quoniam verba illa ſtant demonſtrativè, ſecundum Calder. & Anchar. *locis citatis*; & quatenus taxationem aliquam importarent, illa tamen intelligitur durante familia, nõ autem ea deficiente, ut ex dictis conſtat.

27 Rurſus non obſtat ſimile de jure patronatus univerſitatis: quia ſimilitudo in hoc conſiſtit, quod quandiu ſuperſunt aliqui de familia, non admittuntur extranei; ſed familia extincta, caſus à fundatore omiſſus regulari debet juxta juris diſpoſitionem, & in hoc nõ procedit ſimile univerſitatis, ſeu collegij, quorum non datur hæres, vel ſucceſſor, ſicut datur ultimo de familia.

Et ita in terminis reſolvit Rota *in d. cauſa Cremonen. iuriſpatr. die 6. Iuny 1578.* coram Card. Seraph. ut in eius impreſſis *deciſ. 364.* quæ poſtea fuit confirmata *ſub die 21. Novembris eiuſdẽ anni, ut deciſ. 378.* & concordant allegatæ *deciſ. Robuſtery 385. part. 1. diverſ.* & Caſſad. *deciſ. 1. n. 3. de iurepatron.* & hæc eſt veritas.

DE

De Iure patronatus.

Cap. In ſingulis.

S V M M A R I V M.

Patronis diſcordantibus præficiendus eſt præſentatus, qui plures habet voces.

Ius patronatus ex fundatione acquiritur: quod ſi plures ſint fundatores, omnes efficiuntur patroni.

Ius patronatus eſt transmiſſibile ad quoſcumque hæredes.

[illegible] undatione, vel dotatione non acquiritur mero iure, [illegible]d ex gratia, & conceſſione eccleſiæ.

[illegible] eſia etiam per laicos fundata cum dotibus ſuis olim ad ordinationem pertinebant Epiſcoporum.

[illegible] ris patronatus origo, & prærogativæ, & num. 31.

[illegible] troni quidquid iuris habent in eccleſia, totum ex gratia procedit, & de ſpeciali gratia [illegible]ratur.

[illegible] circumſcripta diſpenſatione eccleſiæ, non [illegible] capax iuris patronatus quod eſt ſpirituali annexum.

[illegible] ſi velit, poteſt libere diſponere de beneficijs patro[illegible] us laicorum etiam invitis patronis.

[illegible] non expedit ne ſic diſponat, ne laici a fundationibus [illegible] trahantur.

Papa non cenſetur velle patronatui laicorum derogare, niſi hoc exprimat.

[illegible] ris patronatus conceſſio poſteaquam redacta eſt in corpore iuris, [illegible] dicitur gratia, ſed iuſtitia.

Præſentatio facta a maiori parte patronorum etiam reſpectu minorum valida eſt, licet non ſit facta a maiori parte omnium.

[illegible] tronus unus ex duobus poteſt alterum præſentare, [illegible] et ex duobus eligentibus unus non poſſit alium eligere.

[illegible] æſentatus à pluribus in diſcordia patronorum præferendus eſt ſi ſit idoneus, licet alius præſentatus ſit dignior.

Ius [illegible] onferendi eccleſiam libere ad Epiſcopum devolvitur ſi quæſtio ſuper patronatu laicali infra quadrimeſtre, aut eccleſiaſtico infra ſemeſtre non fuerit terminata.

[illegible] e quæſtio ſit ſuper quaſi poſſeſſione præſentandi, ſive ſuper proprietate.

[illegible] procedit ſi quæſtio inter compatronos vertatur; ſecus ſi inter Epiſcopum, & patronum, quia tunc Oeconomus deputabitur.

[illegible] ecus ſi lis vertatur inter ipſos præſentatos aut in[illegible] atronos, & præſentatos.

[illegible] ecus ſi quæſtio ſit ſuper idoneitate præſentati, [illegible] patroni concordare non poſſint in perſona præ[illegible] anda.

[illegible] poteſtas ad Superiorem non devolvitur, licet [illegible] io ſuper iure eligendi infra tempus ad eligendum [illegible] um non fuerit diffinita.

Ius præſentandi in multis differt à iure eligendi.

Ius patronatus non acquiratur ex ſola fundatione, an vero etiam requiratur conſtructio, & dotatio eccleſiæ, & num. ſeq. uſque ad n. 50.

[illegible] undare quid ſit.

[illegible] n tructionis nomine includitur etiam fundatio.

[illegible] undans non efficitur patronus ſi nemo alius eccleſiam conſtruat, & dotet; nec conſtruens ſi nemo alius dotem aſſignet; nec dotans ſi nullus eccleſiam fundet, & conſtruat, contra Lambertinum, & num. ſeq. uſq. ad num. 49.

27 Dos modica non efficit quem patronum.

28 Ius patronatus en tribus cauſis acquiritur. Declaratur, num. 49.

29 Patronus efficitur qui eccleſiam de non eſſe deducit ad eſſe. Declaratur, num. 46.

30 Eccleſia vel Baſilica appellari non poteſt niſi in conſtructione fit conſique proceſſum, ut poſſint ibi divina officia celebrari.

31 Ius patronatus quid ſit.

32 Iuſpatronatus amittitur ſi eccleſia funditus deſtruatur, & num. 56. & 58.

33 Retentio facilius datur, quàm nova acquiſitio.

34 Eccleſia ædificari non debet niſi prius aſſignentur quæ neceſſaria ſunt pro luminaribus, pro cuſtodia, & pro ſtipendijs miniſtrorum.

35 Et de facto conſtructa ſine dotis aſſignatione conſecrari non debet niſi prius fundator illam dotet.

36 Conſecrans eccleſiam indotatam tenetur eam competenter dotare.

37 Et in defectum Epiſcopi conſecrantis tenetur fundator.

38 Fundator, qui compulſus eccleſiam dotat, an en fundatione efficiatur patronus.

39 Commodum non debet quis conſequi ex eo, quod facit invitus.

40 Dotans eccleſiam prius fundatam, & conſtructam de conſenſu Diœceſani ius patronatus acquirit. Et fingitur ab initio eam dotaſſe, num. 48.

41 Ius patronatus eſt individuum, & ſemel quæſitum ex una cauſa, non poteſt ex alia cauſa acquiri.

42 Meum ex una cauſa, ex alia meum fieri non poteſt, niſi deſinat eſſe meum.

43 Ex præſentatione ſecunda non poteſt alicui ius competere, ſi competat ex prima.

44 Matrimonium carnale vel ſpirituale conſtare non poteſt ex conſenſibus iteratis.

45 Iuſpatronatus quomodo intelligatur acquiri ex tribus cauſis alternativè, & num. 49.

47 Eccleſia ſine ſubſtantia rerum deſerviri non poteſt.

48 Dotis conſtitutio de Diœceſani conſenſu retrotrahitur ad tempus fundationis, & conſtructionis eccleſiæ.

49 Iuſpatronatus acquiritur ſi unus det fundum, alius eccleſiam conſtruat, & alius aſſignet dotem, & omnes in ſolidum efficiuntur patroni.

50 Iuſpatronatus an acquiratur ex reædificatione, ſeu refectione eccleſiæ, & num. ſeqq. uſque ad num. 61.

Quid ſi eccleſia non ſit funditus deſtructa, n. 52.

Et quid ſi à fundamentis ſit diruta, ita ut egeat nova conſecratione.

Et quid ſi reædificetur ex ijſdem cæmentis, n. 58.

51 Servitutem non recipit quod humani iuris eſſe deſijt.

53 Reædificans eccleſiam funditus dirutam ſine Diœceſani conſenſu non efficitur patronus.

54 Eccleſiam conſtructam reædificare favorabilius eſt, quàm de novo conſtruere.

55 Eccleſia per totalem deſtructionem remanet execrata.

56 Ius patronatus per totalem deſtructionem eccleſiæ radicitus amittitur, & num. 58.

57 *Patronus antiquus requirendus eſt, & præferendus extraneo in readificatione eccleſiæ dirutæ.*

58 *Obligatio ſemel extincta in perpetuum non reviviſcit.*

59 *Ius patronatus eccleſiæ, quæ dotem, vel fundum amiſit, acquiritur ei, qui de novo dotat, aut fundat, non autem patrono antiquo.*

60 *Ius patronatus surgens ex dotatione, vel fundatione non amittitur ex ſola deſtructione eccleſiæ, eaque readificata erunt tres patroni ex diverſis cauſis.*

61 *Gratificari an poſſit Epiſcopus alteri ex præſentatis in diſcordia, an verò teneatur inſtituere digniorem remiſſivè.*

62 *Converſus an requiratur in Parochiali eccleſia, quam Epiſcopus confert iure devoluto ob lapſum temporis patrono Laico ad præſentandum præfixi. remiſſivè.*

1 QUONIAM. Si patroni diſcordant, ille præficiatur ſi ſit idoneus, qui plurium patronorum voces habet. Si hoc ſine ſcandalo eſſe non poteſt, vel ſi patroni intra tempus debitum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam. Hoc dicit. Et dividitur in duas partes. In prima ponit abuſum patronorum, qui fuit Conſtitutionis cauſa. In ſecunda Conſtitutionem, ibi *Præſenti*, & hæc ſecunda ſubdividitur in tres, prout ſunt tria dicta. Secunda, ibi, *Si autem*. Tertia, ibi, *& idipſum*.

2 Nota primò ibi, *fundatores*. Jus patronatus acquiri ex fundatione eccleſiæ, ut hic, & in c. Filiis, 16. q. 7. in cap. Conſuluit, & in cap. Nobis, infra eodem. Quod ſi plures ſint fundatores, omnes efficiantur patroni, ut notatur in cap. 1. ſupra eod. & per Butr. hic n. 2. Sed hoc fuſius explicabitur infra in prima quæſtione.

3 Secundò nota ibi, *aut heredes eorum*. Jus patronatus eſſe tranſmiſſibile ad quoſcumque hæredes, & ſic jure hæreditario deferri, concordat textus in cap. 1. *ſupra eod.* & in Clem. 2. *eodem tit.* & tenet gloſ. in cap. *Conſiderandum* in ver. *Cohæredes*, 16. *quæſt.* 7. Feder. de Sen. *conſ.* 111. *Quæſtio talis eſt*, *num.* 9. *verſ.* *Sed contra videtur*, dicens ita communiter notari per omnes in cap. *Cum ſæculum*, *infra eodem*, & in d. Clem. 2. Butr. *hic num.* 3. De communi etiam teſtantur Cardinal. Abb. Aretin. & alii apud Covar. *variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 6.

4 Tertiò nota ibi, *ſuſtinuit*. Fundatoribus eccleſiarum jus patronatus acquiri, non ex mero jure, ſed ex gratia, & permiſſione quadam, & tolerantia eccleſiæ, ut hic, & in cap. *Siquis Epiſcoporum*, ibi, hæc gratia reſervetur. 16. *q.* 5. & hic notant Hoſt. *num.* 5. *in ver. Suſtinuit* Jo. Andr. *num.* 2. Butr. *nu.* 4. Abb. *in* 1. *notab.* & reliqui omnes.

5 Nam, ut inquit Gemin. *conſ.* 45. incipien. *Deſcendo per ordinem*, *in princ.* laici de jure antiquo in eccleſiis etiam per eos ædificatis, vel dotatis nullum jus habebant, ſed ſtatim eccleſiæ ipſæ cum dotibus ſuis ad ordinationem pertinebant Epiſcoporum, cap. *Decretum*. cap. *Regenda*, & cap. *Noverint*, [illegible] 1. & notatur in cap. *Piæ mentis*, 16. *qu.* 7.

6 Verum tempore ſuccedente conſtitutis eccleſiis, [illegible] patroni haberent in eccleſiis certa jura, videlicet jus defenſionis, ut in cap. *Filiis*. 16. *quæſt.* 7.
quod p[illegible] C[illegible] dus. *conſ.* 123. *num.* 5. item honorem
proceſſionis, ut in dict. cap. *Piæ mentis*, *eadem*
ſa. & quæſtione, & in cap. *Nobis*, *infra eodem*. I[illegible]
jus alimentationis, ut d. cap. *Nobis*. Item jus
ſentandi, ut cap. *Decernimus*, 16. *quæſt.* 7
laici concesſit [illegible] ut ad fun[illegible] tandas
tandas eccleſias invitarentur, ut notat [illegible]
d. cap. *Piæ mentis*, Goffred. in cap. *Sacroſan*[illegible]
elect. & gloſ. *ult.* in Clem. *fin. poſt med. verſ.*
7 *forte motivum*, *de reſcript.* Quamobrem qui[illegible]
juris habent patroni in eccleſia, totum e[illegible]
procedit, & de ſpeciali gratia toleratur.
ipſum firmat idem Gemin. *conſ.* 5[illegible] *Quan*[illegible]
piſcopus, *in princ.* Petr. de Anchar. *conſ.* 13. [illegible]
loquuntur, *in princ.* Bell[illegible]m. *conſ.* 10. Fa[illegible]
Joan. num. 10. *in fine verſ. Nec obſtat quod ſu*[illegible]
Abb. *conſ.* 59. *Attingam*, *col.* 2. *num.* 3. *ve*[illegible]
8 *ſuppoſito*, *l.* [illegible] 2. Ratio eſt quia cum jus p[illegible]
ſit ſpirituale, vel ſpirituali annexum, cap.
de ſimonia. de iuris rigore, & circumſcripta [illegible]
tione, & privilegio eccleſiæ, laicus eju[illegible]
ris capax non eſt, cap. *Decernimus*, *ea* [illegible]
ſimile in cap. *Prohibemus*, *ſupra de Decim.*
cap. *Cum Apoſtolica*, *de his quæ fi. à Præla*[illegible]
rationem adducunt *hic* Hoſtien. Joann[illegible]
alii ſupracitati, *num.* 4. & Abb. *d.* 10[illegible]
num. & verſ. Et in ſua quæſt. 5. incipien. *An*[illegible]
9 5. *num.* 3. *& ſeq. ver. Ego autem.* Cum igitur [illegible]
tronatus quod laici in eccleſiis habent [illegible]
ſum ſit, eoſque eccleſia in tali poteſtate e[illegible]
ſuſtineat, ut hic dicitur: hinc inferunt H[illegible]
Joan. Andr. & Abb. ut Papa ſi velit, po[illegible]
conferre beneficia juris patronatus laicoru[illegible]
iam invitis patronis, ut notatur in cap. *Cum*
ſtus, *in gloſ. in ver. Præſentare*, *infra eod.* & in ca[illegible]
lectus de offic. leg. in gl. *in ver. Conceſſione*, q[illegible]
cit hanc poteſtatem ſoli Principi competer[illegible]
autem legato, & in Clem. 2. *in gl. in ver. Apoſ*[illegible]
de præben. & per Archid. in cap. *Fil*[illegible], 16. *quæ*[illegible]
& in cap. *Hortamur*, 81. *diſt.* Non tamen exp[illegible]
10 ut Papa liberè diſponat de Eccleſiis juris[illegible]
natus, ne laici à fundationibus retrahantur[illegible]
cundum Hoſtien. *hic num.* 5. & Joan. Andr. [illegible]
11 unde fit, ut quamvis poſſit, non tamen ce[illegible]ſea[illegible]
velle patronatui laicorum derogare, niſi hoc [illegible]
primat, ſecundum gloſ. præalleg. in d. Cl[illegible]
Gemin. *conſ.* 38. *Pro clariori*, *num.* 13. *verſ.*
patet. Et Felin. *in tract. Quando litter. Apoſt. pr*[illegible]
patron. in princ. Quinimo Hoſtien. in d[illegible]
ſub num. 5. *de offic. legati*, teſtatur ſe vidiſſ[illegible]
per Papam ſcriptas Prælatis Angliæ con[illegible]
hanc ſuam proteſtationem quod quand[illegible]
pro aliquo beneficiando, non eſt in[illegible]
ut conferatur ei eccleſia aliqua, in qua l[illegible]
tineat jus patronatus. Unde, ut inquit, [illegible]
96. incipien. *Beneficia vacantia*, *num.* 3. Nec
non diſputatur hic de potentia Papæ, [illegible]
num eſt quod poteſt, ſi vult, ſed diſputatu[illegible]
intentione an velle præſumatur ho[illegible]n[illegible]
ſo, & dicitur non præſumi propter ra[illegible]
dictas; & nimiam cupiditatem i[illegible]
ſtenderent Prælati eccleſiaſtic[illegible] ju[illegible]
privarent, potiſſimè cum reſervat[illegible]re[illegible]
plus habeant in confirmatione & [illegible]
12 quàm laici in præſentatione. Hæ I[illegible]
de Feder. de Sen. *conſ.* 2[illegible]4. *Super prima p*[illegible]
verſ. Non obſtat, 16. *q.* 5. ubi ait, habendo re[illegible]
ad jura antiquiſſima, nempe ad c. *Decret*[illegible]

[illegible]verint, 10. q. 1. conceſſionem juris patronatus [illegible]ſſe gratioſam, ſed hodie cum per jura nova fu[illegible]rit redacta in corpore juris, amodo non dici [illegible]ratiam, ſed juſtitiam, ſeu jus commune.

Quartò nota ibi, *& plurimorum approbatur aſ-ſenſu*, præſentationem factam à majori parte pa[illegible]tronorum etiam reſpectu minoris validam eſſe, licet non ſit facta a majori parte omnium, ut quia [illegible] em erant patroni, & quinque præſentarunt [illegible]ajum, tres Titium, & duo Sempronium præ[illegible]ur enim Cajus præſentatus a quinque, & ita [illegible]epidè eſſe tenendum per hanc [illegible]cretalem, di[illegible] Jo. Andr. *num.* 3. & Car[illegible]n. *in* 6. *quæſt. num.* 9. [illegible] Vincent. & B[illegible]rard. Com[illegible]oſtellan. qui hoc [illegible]nt in cap. *Eccleſia, il primo*, *ſupra de elect.* Rota [illegible] 68. *num.* 2. apud Farinacc. *par.* 1. *recent.* Nec [illegible]t textus in d. cap. *Eccleſia.* Quia loquitur in [illegible]ione, quæ fit ab aliquibus ut a Collegio, & [illegible]opterea non ſufficit ut quis eligatur à pluribus [illegible]um comparatione minorum, ſed requiritur [illegible]ior pars Collegii. Facit quod notatur in cap. [illegible] *omnes*, *ſupra de conſtitut.* At ſecus eſt in præ[illegible]ſentatione, *ut hic.* Unde infert Joan. Andr. *eodem* [illegible] 3. ut ſi duo ſint patroni, unus poſſit alterum [illegible]ſentare, licet ex duobus eligentibus unus non [illegible]t alium eligere.

[illegible]intò nota, ibi, *qui majoribus juvatur meritis*, [illegible]c ut præſentatus in diſcordia patronorum [illegible]præferendus, duo videri neceſſaria, videlicet [illegible] dignior, & habeat plures voces, & ita vi[illegible]r innuere hæc littera, & notant Abb. Antiq. [illegible] *princip.* & Butr. in 4. *notab.* Sed nihilominus [illegible]muniter tenetur ſufficere ut præſentatus a plu[illegible]ribus ſit idoneus, licet alius ſit dignior, atque ita ſufficit major pars, licet illa non ſit ſanior, & fit comparatio numeri ad numerum, non autem zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, ut hic firmat gloſ. *in ver. Majoribus*, Hoſtien. *num.* 5. *in ver.* [illegible]*igitur.* Roch. de Curte *in tract. de jure patron. in* [illegible]. *Honorificum*, q. 15. & 58. Lambertin. *in eodem* [illegible]*act. lib.* 2. *quæſt.* 4. *art.* 2. & 3. Et hanc partem ho[illegible]die non obſcurè approbavit Concilium Triden[illegible]tinum in *cap.* 18. *ſeſſ.* 24. Nam etſi in parochialibus [illegible]ræ collationis, & juris patronatus eccleſiaſti[illegible]ſſerit digniorem eſſe eligendum: tamen in ec[illegible] juriſpatronatus laicorum voluit ſatis eſſe [illegible]præſentatus ab examinatoribus Synodalibus [illegible]inetur, & idoneus repertus admittatur, ut [illegible] in verſ. *Quodſi jus patronatus.*

Ultimò nota ex fine litteræ jus ordinandi ec[illegible] ad Epiſcopum devolvi cum quæſtio ſuper [illegible]atu infra quadrimeſtre non fuit terminata, [illegible] patronatus ſit laicorum, ut hic, & in cap. *Cum* [illegible], *infra eodem*, vel infra ſemeſtre ſi ſit eccleſia[illegible], ut in cap. *Eam te, infra eodem.* Quod proce[illegible]e quæſtio ſit ſuper quaſi poſſeſſione præſen[illegible]at infra in cap. *Conſultationibus*, Sive ſuper [illegible]etate, nec aliquis ſit in poſſeſſione, ſecun[illegible]noc. *in ver. De jure patronatus.*

[illegible]x his collige unum, quod prima facie videtur [illegible]ile ſecundum Abb. in cap. *Cum propter*, in 1. [illegible], *infra eodem*, ut ſcilicet non valenti præſen[illegible] propter impedimentum litis, currat tempus [illegible]æſentandum contra juris regulas: nam tem[illegible] hujuſmodi non currunt niſi negligentibus, [illegible]egitur & notatur in cap. *Ne pro defectu*, *ſupra de elect.* & in cap. 2. *de conceſſ. præben.* negligens autem dici non poteſt is, qui agit l. *Contra majores*, *C. de inoffic. teſtam.* Jo. Andr. *hic num.* 7. *verſ. Sed obſtat.*

18 Unde hanc Conſtitutionem declara primò, ut procedat ſi quæſtio ſuper patronatu vertatur inter compatronos, & propter illorum diſcordiam non fuerit deciſa infra tempus à jure præfixum, in quibus terminis loquitur hæc decretalis. Secus ſi contentio ſit inter Epiſcopum, & patronum, puta quia Epiſcopus prætendat eccleſiam eſſe liberæ collationis, & patronus aſſerat eſſe de jure patronatus, tunc enim tempus ad præſentandum non currit patrono, ut præſertur impedito, nec Epiſcopus ordinabit eccleſiam, ſed ponet ibi Oeconomum quouſque quæſtio fuerit terminata, ut legitur, & notatur in cap. *Cum vos*, *ſupra de offic. ordin.* ſecundum Holt. *hic num.* 7. *verſ. Et hoc eſt verum*, & Abb. *num.* 7.

19 Declara ſecundò ut procedat ſi contentio hujuſmodi ſit inter compatronos, prout loquitur hæc littera: Secus ſi inter præſentatos, ut reſolvit Rota *deciſ.* 586. *num.* 7. apud Farinacc. *in collect.* 1. *noviſſimar.* & idem dicendum ſi lis vertatur inter patronos & præſentatos; quia non habet locum devolutio, de qua hic, ſecundum Jo. Andr. in d. cap. *Cum vos*, *num.* 2. *verſ. Unde jura, de offic. ordinar.* Butr. *ibidem*, *num.* 7. *verſ. Jura ergo*, & Imolam, *num.* 7. *verſ. Nec obſtat*, Lap. *alleg.* 78. *num.* 15. Rotam apud Farinacc. *deciſ.* 81. *in fine part.* 1. *recentior.*

20 Declara tertiò ut procedat ſi contentio ſit ſuper patronatu, ſecus ſi ſuper idoneitate perſonæ; quia non intrat hæc devolutio, ut poſt Jo. Andr. tenet Abb. *hic num.* 7. Et idem dicendum ſi patroni non poſſent inter ſe concordare de perſona præſentanda, quia tunc haberet locum diſpoſitio, cap. *Nulla*, *ſupra de conceſſ. præben.* ut ſcilicet ſex menſibus expectari debeat, ſecundum Innocent. *hic num.* 1. *in ver. Ordinet.*

21 Declara ultimò ut locum habeat tantummodo in quæſtione juris præſentandi, non autem juris eligendi: nam ſi inter electores contendatur de poteſtate eligendi, & quæſtio non terminetur infra tempus præfixum ad eligendum, poteſtas liberè ordinandi eccleſiam ad Superiorem non devolvitur, quia non eſt quod imputetur electoribus, cum per eos non ſtet quominus eligant, ſed propter litem ſibi motam. Unde cum contrarium non ſit ſtatutum niſi ſuper præſentatione, ut hic, non debemus hoc jus extendere ad contentionem ſuper electione, ita probat text. in cap. 2. *de in integr. reſtit.* ubi diu ſuper jure eligendi certatum fuit; & tamen eligendi poteſtas non fuit ad Superiorem devoluta, ut concludunt *hic* Hoſtien. & Jo. Andr. ambo, *n.* 7. *verſ. Sed nec in hoc caſu*, &

22 Abbas, *n.* 6. Præſertim verò quia inter jus præſentandi, & jus eligendi conſiderari poteſt multiplex ratio diverſitatis: nam præſentatio innititur gratiæ, ut dixi ſupra in 3. *notab.* electio verò juri communi, ut c. 1. *ſupra de elect.* Præterea jus pinguius habent electores, quàm præſentatores, ut colligitur ex gl. 1. in cap. *Quanto*, 63. *diſt.* juncto c. *Quod autem*, *infra eodem.* Ac demum de modico patronorum præjudicio agitur ſi lite pendente alius ab Epiſcopo inſtituatur: ſed electoribus ex devolutione fieret magnum præjudicium, quia fortè haberent quem non vellent, aut non expediret habere. Unde meritò aliud ſtatuitur cum controvertitur de jure præſentandi, & aliud cum de jure eligendi, ut benè per Abb. *d. n.* 6.

23 QUÆRO, An ex ſola fundatione acquiratur jus patronatus; an verò etiam requiratur conſtructio, & dotatio.

24 Ad evidentiam præmitto fundare eccleſiam ſtrictè ſumpto vocabulo nihil aliud eſſe, quàm fundum dare, ubi eccleſia eſt conſtruenda, textus eſt in c. *Abbatem, il ſecondo*, ibi, Et poſſeſſionis dominus, 18. *q.* 2. & in cap. *Nobis*, ubi Joan. Andr. & alij notant, *infra eod.* Sed in latiori ſignificatione, & communi uſu loquendi dicuntur fundare etiam qui conſtruunt, ut probatur in d. cap. *Nobis*, & in cap. *Nos quidem*, juncta expoſitione Jo. Andr. ibi, *de teſtam.* & declarant Roch. de Curte, *in tract. de jurepatr. in ver. Eccleſiam fundavit, in 1. quæſt.* & Paul. de Cittadin. *in eod. tract. in 3. quæſt. principali, art.* 11. Unde Concilium Tridentin. in *c.* 9 [illegible] dum ſtatuit titulum juris patronatus eſſe ex fundatione, vel dotatione; ſub nomine fundationis comprehendit etiam conſtructionem, ſeu ædificationem eccleſiæ; ſicut etiam comprehendit gloſ. in cap. *Generali, in ver. Fundatione, de elect. lib.*

25 6. & notat Abb. in cap. *Ad audientiam, il primo, in 3. notab. ſupra de eccleſ. ædifican.* & eodem modo ſub nomine conſtructionis includitur fundatio, ut in cap. *Filijs*, 16. *q.* 7.

26 Quibus præmiſſis ad propoſitam quæſtionem reſpondetur duabus concluſionibus.

Prima concluſio eſt. Jus patronatus non acquiritur, niſi hæc tria copulativè concurrant, videlicet fundi collatio, eccleſiæ conſtructio, & dotatio authoritate Diœceſani. Hæc concluſio eſt Abbatis in *conſ.* 106. *Prius juxta ordinem, nu.* 2. *verſ. Sed his non obſtantibus, & verſ. Præterea, lib.* 2. ubi firmat ex cauſa fundationis, conſtructionis, & dotationis poſſe effici tres patronos unius eccleſiæ ſi in his tribus ſimul concurrant; alias ſecus; In-

27 ducit ad hoc gloſ. *ſingular.* in cap. *Quicumque in ver. Aliquid.* 16. *quæſt.* 7. quæ dicit ex modica dote quem non effici patronum: ergo multò minus ſi nullam dotem contulerit: & ſic ſecundum Abb. vult illa gloſſa, ut ex ſola fundatione, & conſtructione ſine aſſignatione dotis competentis non acquiratur jus patronatus.

Verum Lambertin. in *tract. hujus titul. lib.* 1. *par.* 1. *in 3. quæſt. principali, nu.* 2. *verſ. Iſt bene verum*; [illegible] refellit doctrinam Abbatis. Primò quia illa gloſſa non loquitur de eo, qui eccleſiam conſtruxit, ſed de eo qui contulit modicam dotem eccleſiæ jam conſtructæ, qui abſque dubio non efficitur patronus ratione dotis inſufficientis. Deinde quia jura inferius vitanda in ſecunda concluſione dum diſponunt de acquiſitione juris patronatus, loquuntur alternativè, videlicet ex cauſa fundationis, vel conſtructionis, vel dotationis, & conſequenter non requirunt, ut omnia ſimul concurrant. Ac demum pro hac parte inducit Innocent. *in rubr. hujus tit.* ubi videtur ſentire ex ſola fundatione, vel conſtructione quem effici patronum, quia deduxit eccleſiam de non eſſe ad eſſe, licet dotem non contulerit, ut ibi latius per Lambertinum, qui ex his concludit, jus patronatus acquiri ex ſola fundi collatione, vel ædificatione eccleſiæ, etiamſi nec ipſe, nec alius dotem aſſignaverit. Ego ex [illegible] primam propoſitam concluſionem eſſe veram, & Lambertinum [illegible]

28 Moveor primo ex au[illegible] ipſius Innocentij *in rubr. hujus tit. num.* 2. [illegible] jus patronatus tribus [illegible] quæ [illegible]

[illegible] conſtructione, eccleſiæ dotatione, & [illegible] ad [illegible] eccleſiam fundandam collatione, & qu[illegible] totum patronum eſſe, & rectè ſic vocari, [illegible]

29 ſicut pater filium, ita patronus rem, [illegible] eſt [illegible] de non eſſe deducit ad eſſe; Et mox ſub[illegible] enim poteſt fieri eccleſia niſi fundus, ubi [illegible] gnetur, & ibi eccleſia ædificetur, & ante fundat[illegible] nem dos aſſignetur, ut cap. *Nemo, de conſecr.* [illegible] Sentit ergo Innocentius non poſſe quem effi[illegible] tronum, niſi eccleſiam de non eſſe deduce[illegible] ſi, & eccleſiam fieri, ſeu quod idem eſt ad[illegible] duci non poſſe, niſi ſimul fundus conferat[illegible] eccleſia ædificetur, & ante fundationem dos [illegible] tur, & Innocentium ſequitur in cap. 1 *ſupr*[illegible] Hoſt. *num.* 4. & Jo. Andr. *n.* 8.

Moveor ſecundo, quia ex eo quod qu[illegible] fundum pro eccleſia ædificanda, [illegible] alia[illegible] iam ædificet eccleſia non poteſt d[illegible] producta, ut patet ad ſenſum, & probatur [illegible] *Nemo, de conſecr. diſt.* 1. Ergo fieri non po[illegible] ſola fundi collatione quis efficiatur patron[illegible] acquirat jus patronandi in eccleſia, quæ n[illegible] in rerum natura, quia impoſſibile eſt prædi[illegible] non ente, ut inquit Angel. *conſ.* 390. [illegible]

30 *ter, n.* 1. Quinimò ut inquit Federic. de Sen[illegible] 129. *Caſus talis eſt, n.* 2. (Si in opere ec[illegible] pellæ non ſit tantum proceſſum, ut poſſi[illegible] vina officia celebrari; non poteſt a[illegible] vel baſilica appellari, quia non ſu[illegible] tialia; & ſic cum non poſſit ibi adhiberi c[illegible] cratio eccleſiæ non poteſt dici eccleſia, quæ eſt in rerum natura. Hæc Federicus.

31 Moveor tertiò, quia jus patronatus eſt j[illegible] norificum, onerolum & utile alicui in eccl[illegible] competens pro eo quod de Diœceſani conſ[illegible] illam fundavit, dotavit, vel conſtruxit ipſe, v[illegible] quo juſtam cauſam habet: ut diffinit Joan. A[illegible] rejectis antiquorum diffinitionibus *ſup. in ru*[illegible] *hujus tit. num.* 3. *verſ. Sit igitur fine calumnia.* [illegible] jus diffinitionem poſtea probarunt omnes, & [illegible] tiſſimè explicarunt Roch. de Curte. Cæſa[illegible] Lambertin. & alij, qui de hoc titulo tractatus e[illegible] runt. Verba autem hujus diffinitionis nullate[illegible] verificari poſſunt niſi eccleſia ſimul ſit fun[illegible] conſtructa, & dotata. Patet, quia verbum [illegible] *honorificum*, importat ut patronus honorifice [illegible] in eccleſia recipiatur, & ſtudiosè ei a miniſtris [illegible] cleſiæ deſerviatur, & in proceſſione præ al[illegible] noretur, cap. *Piæ* & cap. [illegible] 16 *q.* 7 [illegible] dum Innocent. *in d. rubr. num* 3, Quo[illegible] tem poterit honorificentius recipi in ec[illegible] nondum ædificata? aut qui miniſtri ſine ſt[illegible] dio in paupere eſſe poterunt, qui patrono d[illegible] viant? Similiter verbum, *oneroſum*, deſignat [illegible] tronum teneatur eccleſiam ab impugnation[illegible] fendere, & de rebus eccleſiæ ſollicitudinem [illegible] re ne fraudentur, c. *Conſtitutum*, 16. *q.* 1. & c. F[illegible] 7. Quod pariter ſupponit eccleſiam jam co[illegible] ctam, & dotatam [illegible] uiſſe. Item illud verbum [illegible] importat ut ſi patronus perveniat ad ege[illegible] alatur de bonis eccleſiæ, cap. *Quicumque*, [illegible] notat Innocent. *loc. cit.* At quomodo ali p[illegible] bonis eccleſiæ, quæ dotem non haberet [illegible] præſertim alimenta non ſint patrono p[illegible] niſi ex proventibus, quæ eccleſiæ [illegible] *ad finem*, 25. *q.* 2. & notat gloſ. in d. c. [illegible] *ver. Ad inopiam*, Cum igitur verba [illegible] juris patronatus nullo modo conveniant [illegible]

dedit fundom, nullo alio eccleſiam conſtruente,
& dotante; nec ei, qui conſtruxit, ſi nec ipſe, nec
alius dotem aſſignavit : conſequens eſt ut nec
competat diſſinitum, ut l. 1. §. *Dolum, ff. de dolo*, cap.
Cum cauſam, infra de raptor. & notant glo. Hoſtien.
Joao. Andr. Cardin. & alij *in rubr. ſupra de ſumma*
Trinit. & fide Cathol.

32 Moveor quartò, quia juspatronatus jam ac-
quiſitum amittitur ſi eccleſia funditus deſtruatur,
cap. *De fabrica, de conſecr. diſt.* 1. & latius patebit
infr. *in 2. quæſt.* Item perditur dote penitus per-
empta, ut poſt alios fusè probat Lambertin. *in*
tract. huius tit. lib. 1. part. 1. in 6. quæſt. principali art. 3.
num. 13. *& lib. 3. in 7. quæſt. principali art. 1. num.* 1.
33 ergo multò fortiùs non acquiritur ſi eccleſia
nondum ſit conſtructa, & dotata; quia facilius
datur retentio, quàm nova acquiſitio, l. *Per reten-*
tionem, C. de uſufruct. & l. 2. & ibi Bald. *in 3. notab. C.*
de fideicomm. & turpius ejicitur quàm non admit-
titur hoſpes, ut dicit textus in cap. *Quemadmodum,*
ſupra de iureiur.

34 Moveor quintò, quia jura prohibent eccleſi-
am ædificari niſi prius aſſignentur quæ neceſſaria
ſunt pro luminaribus, pro cuſtodia, & pro
ſtipendiis miniſteorum, cap. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1.
& in authen. *Vt null. ædific. orator. dom. in rubro, &*
nigro, & notat gloſ. 1. in cap. *Quicumque, 16. quæſt.* 7.
Fusè Lambertio. *in hoc tract. lib. 1. part. 1. in 5.*
quæſtione principali, art. 10. Quinimo ante ipſam
fundationem dos aſſignari debet ſecundum In-
nocent. *ſupra, in rubr. num.* 2. & Cardin. *num.* 4. *in*
5. quæſtionè : Ergo abſurdum eſt, ut de facto con-
ſtruens eccleſiam ſine dote ex facto per jus dam-
nato conſequatur præmium, & gratiam juris
patronatus, unde potius deberet pœnam me-
reri, cap. *Legi, 16. quæſt.* 1. l. *Sive hereditaria, ff. de ne-*
got. geſt. gloſ. in cap. *Quod ob gratiam, ad finem, de re-*
gul. iur. in 6.

35 Moveor ultimò, quia etſi eccleſia conſtrui non
debeat ante dotis aſſignationem, ut in d. cap.
Nemo, de conſecr. diſt. 1. tamen ſi de facto conſtrua-
tur, conſecrari non debet niſi prius fundator
illam dotet, ut ſunt jura clara in cap. *Præmentis,*
& in cap. *Frigentius, 16. quæſt.* 7. & in cap. *Placuit,* 1.
36 *quæſt.* 2. & tradit Lambertin. *in præcitata, quæſt.* 5.
art. 18. Quod ſi contra juris diſpoſitionem eccle-
ſia eſſet fundata, & conſecrata ſine competenti
dote; conſecrator teneretur eam dotare, ut tenet
gloſ. *unica* communiter approbata in cap. *Cum ſic-*
ut, ſup. de conſecr. eccleſ. vel altar. exemplo Epiſco-
pi, qui ordinans aliquem ſine titulo tenetur illi de
ſuo providere, cap. 2. cap. *Epiſcopus*, & cap. *Cum ſe-*
37 *cundum, ſupra, de præben.* & in defectum Epiſco-
pi conſecrantis, ut dicit illa gloſſa, fundator do-
tabit eam, & poterit ad hoc compelli, arg. d. cap.
Præmentis, 16. quæſt. 7. & l. *Qui liberos, ff. de ritu nupt.*
quod latius proſequitur Lambertin. *d. art. 18. in*
38 *princip. verſ. Si autem eccleſia.* In eo autem caſu,
in quo fundator compellitur ad dotandum, de
rigore juris ex dotatione non efficitur patronus,
ut videtur tenere Jo. Andr. *in rubr. huius tit.* ſecun-
dum Cardin. *ibi in 6. quæſt. num. 5. verſ. Et ex hoc vi-*
detur : ſicut non detrahit Trebellianicam, qui
compulſus adiit ut reſtituat, ut l. *Nam quod, §. Qui*
39 *compulſus, ff. ad Trebell.* & generaliter non debet
quis commodum conſequi ex eo, quod facit in-
vitus, cap. *Quam præpoſterum*, cum concordan. de
quibus ibi in gloſ. *ult. 13. qu. 2.* gloſ. *penult.* in cap.
Ad fidem, 23. quæſt. 5. licet Cardin. ſubdat æquius
eſſe ut efficiatur patronus, de quo plenius per
Lambertin. *lib. 1. par. 1. in 3. quæſt. principali num.* 4.
verſ. Vnum tamen reperi. Ergo Doctores ſuppo-
nunt pro indubitato eum, qui de facto fundavit,
& conſtruxit eccleſiam ſine aſſignatione dotis,
non acquiſiviſſe jus patronatus : aliàs enim in-
eptum fuiſſet inquirere an dotans ex neceſſitate
efficeretur patronus, ſi jam patronus eſſet ex
40 fundatione, & conſtructione præcedenti : &
quidquid ſit de illo, qui compulſus contulit do-
tem eccleſiæ jam fundatæ; certè negari non po-
teſt quin efficiatur patronus ſi illam conferat
ſpontè, prout concludit Innocent. & Cardin.
ſupra in rubr. & idem Cardin. *hic num.* 6. & Abb.
num. 9. & Lambertin. *lib. 1. par. 1. in 3. quæſt. principali*
art. 1. Ergo neceſſe eſt fateri ex ſola fundatione,
& conſtructione eum non acquiſiviſſe jus patro-
natus : nam ſi acquiſiviſſet, quidquid dicat Lam-
41 bertin. *d. q. 3. num. 4. verſ. Sed ad hoc poteſt reſponderi* :
utique ex dotatione non potuiſſet illud de novo
acquirere cum jus patronatus ſit individuum,
& ſemel quæſitum ex una cauſa, non poſſit ex
alia acquiri, arg. l. *Via, ff. de ſervit.* l. *Si ſepulcrum, C.*
de relig. & ſumptib. funer. l. 1. *ff. ad leg. Falcid.* l. *Vſus,*
ff. de uſu, & habitat. Incorporalia enim dividi non
poſſunt, cap. *Nihil, 7. quæſt.* 1. & notat Hoſtien. in
cap. 1. *num. 1. ſupra eod.* & Archid. in cap. 1. *poſt princ.*
42 *eod. tit. lib. 6.* & Bald. in cap. *Quanto, de iudic.* &
quod meum eſt ex una cauſa, ex alia meum fieri
non poteſt, niſi deſinat eſſe meum, ut cap. *Inter*
dilectos, §. Cæterum, de fide inſtrum. l. 3. §. *Ex pluribus,*
ff. de acquiren. poſſeſſ. & l. *Cum res, C. de contrahen.*
empt. Abb. *conſ.* 3. Niar. *col. 2. in princ. verſ. Item quod*
meum eſt, lib. 2. Socin. *reg.* 25. *Dominus ſemel amplius*
effici non poteſt. Facit textus in cap. *Vt qui duas, de*
elect. lib. 6. & quod notat Lap. *allegat. 8. per tot. in.*
43 Præſertim *num.* 4. ubi dicit ex ſecunda præſenta-
tione non poſſe alicui jus competere ſi competit
ex prima, quia Quod meum eſt ex una cauſa, &c.
44 & matrimonium carnale ſicut ſpirituale conſtare
non poſſe ex conſenſibus iteratis, quia cum ſit
individuum, aut ex primo conſenſu tenuit, & ſic
nihil addit ſecundus; Aut non tenuit, & poteſt
conſiſtere ex ſecundo, allegat gloſ. in cap. *fin. de*
translat. Epiſc. & Jo. Andr. hoc dicentem *in addit.*
ad Speculat. in tit. de reſcript. §. Ratione autem cauſæ,
verſ. Item obtentum eſt.

45 Non obſtant jura, quæ dicunt jus patronatus
poſſe acquiri ex pluribus cauſis alternativè; quo-
niam loquuntur in caſu ſecundæ concluſionis, de
qua *infra num.* 49. ideſt cum unus dat fundum, a-
lius conſtruit, & alius aſſignat dotem : nam unuſ-
quiſque alternativè ex una cauſa efficitur patro-
nus. Sed hinc non ſequitur quin reſpectu eccle-
ſiæ debeant ſimul concurrere fundatio, conſtru-
ctio, & dotatio.

46 Item non obſtat quod ex ſola fundatione, & cō-
ſtructione eccleſia de non eſſe deducatur ad eſſe,
ac proinde fundans, & cōſtruens efficiatur patro-
nus, ut ex Iñocentio prolixè deducit Lambertin.
Nam reſpondetur eccleſiam deduci quidem ad
eſſe etiam dote nondum aſſignata, ſed incomple-
tè, & contra juris prohibitionem : unde ex tali
fundatione, & conſtructione patronatus, & jus
præſentandi rectorem non acquiritur, quia ſine
ſubſtantia rerum non poteſt eccleſiæ deſerviri, ut
c. *Si quis obiecerit, 1. q.* 3. & fuit dictum Innocentij
ſupra

oſtendunt Canonem editum à Papa in Concilio appellari Canonem Concilij. Idem apertius probatur in cap. *Eccleſiæ veſtra, il ſecondo, eodem tit.* ubi Conſtitutio edita ab Innoc. III. in Concilio generali *cap.* 24. de qua in cap. *Quia propter. de elect.* appellatur ſtatutum generalis Concilij nulla facta mentione Pontificis, ut ibi: Statutum generalia Concilii, ideſt d. cap. *Quia propter*, ſecundum expoſitionem gloſſ. & Doct. Ad idem ſunt text. in cap. *Quanquam*, & in cap. *Si rui*, *eod. tit. lib.* 6. cum concord. Quinimò Conſtitutio Clem. *Ut ij, de ætat. & qualit.* tribuitur ſimpliciter Clementi V. abſque mentione Concilii, ut patet in illius ſupraſcriptione; & in corpore ſimiliter de Concilio nulla fit mentio & nihilominus quia fuit edita in Concilio Viennenſi, Tridentina Synodus illam innovat & ſimpliciter appellat Conſtitutionem Concilij abſque ulls Pontificis mentione in *c.* 4. *ſeſſ.* 22. ibi: Iuxta Conſtitutionem Concilii Viennenſis, quæ incipit, *Ut ij*, & eodem modo appellat clem. *Quia contingit, de relig. domib.* in *cap. ult. ſeſſ.* 7. & in *cap.* 8. *ſeſſ.* 25. Et propterea Hoſtien. in cap. *Cum laicis*, *de reb. eccl. non alien.* dicit illud capitulum eſſe Concilium generale, & ideo obſervandum ſicut Evangelium, juxta c. *Sicut*, 15. *diſt.* & tamen fuit editum ab Innoc. III. Sacri approbatione Concilij, ut illic patet in fine.

16 Secundò pro hac ſententia videtur tex. ni fallor, irrefragabilis in cap. *Eam te, de ætat. & qualit.* ubi inhibetur, ut etiam litterarum Apoſtolicarū obtentu ad regimen Eccleſiarum non inſtituantur, niſi habentes qualitates à Concilio requiſitas. Pondero enim primo verbum, *Concilio*, quod ſecundum gloſſ. & DD. refertur ad Conſtitutionem, cap. *Cum in cunctis, de elect.* quæ edita fuit ab Alexandro III. in Concilio Lateranenſi, ut conſtat ex illius inſcriptione, & tamen idem Alexander illius conditor in d. cap. *Eam te*, illam appellat ſimpliciter Concilium. Deinde, & fortius pondero verba illa, litterarum noſtrarum obtentu, quæ clarè oſtendunt non valere litteras Apoſtolicas contra Concilium, ut ex eo textu Doctore, communiter colligunt. Ergo ſi pro Concilio intelligitur ibi Decretal. Cum in cunctis, quæ edita fuit à Papa in Concilio, ut ſupra proximè dictum eſt: neceſſariò ſequitur, ut litteræ Apoſtolicæ non valeant contra Conſtitutionem editam à Summo Pontifice in Concilio: intellige niſi Cōcilio fuerit ſpecialiter derogatum, juxta tex. in d. c. *Nonnulli*, & ibi Felin. *n.* 2. *de reſcript.* in c. *fin. eod. tit. lib.* 6. & in cap. *unico* ubi Joan. Andr. Gemin. & DD. *de exceſſ. Prælat. eod. lib.* Non enim negatur potentia derogandi, ut inquit Gemin. in c. 1. *col.* 6. *verſ. Ego credo, de Conſt. lib.* 6.

17 Tertiò probatur hæc ſententia, quia præſentia Romani Pontificis non minuit, ſed auget robur, & authoritatem decretis, quæ fiunt in generali Concilio, arg. c. *Significaſti, de elect.* Majoris enim authoritatis ſunt Conſtitutiones Papæ cum Concilio, quam Conſtitutiones ſolius concilij, ut not. in c. *Cum dilectus, eod. tit.* & patet ex traditis per Abbatem in cap. 1. *in ult. not. ſupra de pact.* & per Felin. in cap. 1. *n.* 4. *verſ. Et ideo Dominus Abbas, in fi. de ſponſ.* Ergo ſi decretis à ſolo concilio editis oportet ſpecialiter derogare, ut oſtenſum eſt ſupra, multo magis derogari debet decretis editis à Papa, & concilio ſimul, facit tex. in c. *Medicamentum, de pœnit. diſt.* 1. & in c. 1. *ſupra de Treug. & pace*, & quod notat Alex. *conſ.* 245. *alias alt. n.* 4. *in fin. & n.* 5. *lib.* 6. ubi quavis ſolus pupillus, vel ſolus tutor non poſſit compromittere validè, tamen hoc non procedit ſi compromiſſum fiat ab utroque quia magis operatur actus amborum, quam alterius, alioquin inducta ad majorem firmitatem actus operentur ejus infirmationem, contra regul. l. *Legata inutiliter, ff. de admen. legat.* & notata per eumdem Alex. *conſ.* 79. *n.* 8. *verſ. Circa ſeptimum, lib.* 1.

18 Poſtremò tenet hanc ſententiam Oldrad. d. *conſil.* 326. *Quod articuli*, ubi late conſuluit nullam eſſe collationem Apoſtolicam de dignitate eccleſiæ Rothomagenſis factam pupillo coram Papa exiſtenti contra, c. *Cum in cunctis, de elect.* editum ab Alex. III. in concilio Lateranenſi, & contra c. *Nihil.* §. *Epiſcopi eodem*, & c. *Grave, de præb.* edita ab Innoc. III. in generali concilio, cum in litteris non fuiſſet eiſdem conſtitutionibus expreſsè derogatum, quia inquit cum per ſacra concilia fuerit introductum, ut perſonatus, & dignitates eccleſiaſticis perſonis talem defectum patientibus non conferantur, ut in prædictis juribus, non ſufficit proponi Papam etiam ſcienter feciſſe cōtra concilia, niſi in litteris gratiæ contineatur expreſsè, quod ita facit non obſtantibus concilijs ſupradictis: & paulo poſt ſubnectit rationem, quia præſumi non poteſt, ut Dominus Papa iuri nedum publico, ſed quaſi divino cum ſolemnitate, videlicet in ſacris generalibus concilijs promulgato, ſub tali taciturnitate voluerit derogare. Sentit ergo Oldrad. conſtitutiones editas à Pontificibus Maximis in Generalibus concilijs, cenſeri conciliares ad effectum derogationis, licet non tangat in individuo punctum, quod editæ fuerint non immediatè à Concilio, ſed à Papa in Concilio. Idem tenet Ioan. de Anan. *conſ.* 95. *Viſis, & diligenter conſideratis*, ubi reſpondit non valere reſcriptum habilitans ſpurium, & inceſtuoſum ad ſucceſſionem, niſi faciat expreſſam mentionem Conſtitutionis editæ ad Innocent. III. in generali Concilio, de qua in c. *Cum inhibitio de cland. deſponſ.* & cum eo tranſit Felin. in d. c. *Nonnulli, num.* 3. *verſ. Et propter dictum, de reſcript.*

19 Et eodem modo Rota Romana ſæpius decidit privilegium exemptionis à decimis prædialibus non valere, niſi facta fuerit expreſſa mentio Concilij generalis, ideſt Conſtitutionis, cap. *Nuper, de decim.* editæ ab Innocent. in generali Concilio, ut *deciſ.* 122. *par.* 1. *diverſ*, & apud Cardin. Seraph. *deciſ.* 1380. *num.* 3. Et propterea cum Religioſi Societatis Jeſu obtinuiſſent à Paulo III. & Pio IV. indultum exemptionis à decimis etiam prædialibus, & Præpoſitus generalis dubitaret litteras Apoſtolicas de ſubreptionis, ac nullitatis vitio notari poſſe, eo quod in eis facta non eſſet expreſſa, & ſpecifica mentio de Conſtitutione Innocentij Papæ III. in Concilio generali ſuper decimis edita, quæ incipit *Nuper*, Gregor. XIII. eidem ſocietati conceſſit, ut prædictæ litteræ valerent perinde ac ſi in illis de Conſtitutione Innoc. prædeceſſoris, & ſeu Concilij generalis hujuſmodi ſpecifica, & expreſſa mentio facta, eique ſpecialiter, & expreſsè derogatum fuiſſet, ut patet in Conſtitutione quæ incipit, *Paſtoralis officij edita die* 1. *Ianuarij* 1578. in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 421.

20 Et in individuo Conſtitutionem editam à Papa approbante Concilio ad effectum derogationis eſſe

Digitized by Google

eſſe habendam pro Conciſiari, reſpondit Gemin. *conſ.*44. *Dominus noſter Paa Martinus*, *num.* 3. ubi ſic ait. (An Papa, qui non intendit tollere Conſtitutiones Concilii Cnſtantienſis, nec contra illas facere, dicatur contra facere ſi concedit novam exemptionem non ſervata forma illins Cooſtitutionis, & dico ooд Papa non debet facere contra Cooſtitutiones Concilii; nam prima pars illius Conſtitutionis quæ continet revocationem exemptioonm, fuit facta per Papam lacro approbante Condlio, ut ibi patet *circa fin. verſ. Sacro*, *&c.* Unde reſpecto iſtius partis dici debet Conciliaris; quà omnia noſtra facimus, quibus authoritatem impartimur, cap. *Si Apoſtolica*, & cap. *Si enim*, *de prab. ib.* 6. & l. 1. C. *de veter. iur. enucl.*) Hæc Gemin.

Nec contrarium tenet Jo. Mon. in cap. *Vbi periculum*, *num* 2. *in verb. Concilio*, *de elect.* Non enim dicit hæc verba, *Sacro approbante Concilio*, non probare Conſtitutionem fuiſſe editam in Coneilio, prout illum referunt Gemin. *ibi in fine verſ. Quaero ultimo an hac Conſtitutio fuerit edita in Concilio*, & Felin. in cap. 1. *nnm.* 7. *in fin. verſ. Et unum nota*, *de ſponſ.* Etenim verba Jo. Monach. hæc ſunt: (Gregorins conſenſum Cardinalium in hoc caſu non habuit, ſed approbationem Prælatorum exiſtentinm in Concilio requiſivit, & habuit.) & ita fideliter eum refert Jo. Andr. *num.* 2. *in ver. Approbante.* Qui amplius miratur de Guil. qui dixit prædictam Conſtitutionem, obi periculum, cap. *Licet*, *extra eod.* & cap. *Si Canonici*, *de off. ordin. lib.* 6. edita fuiſſe per Conciliom. Qnia licet de ultimo poſſit verum dicere, cum non habeat illa verba, *approbante Concilio*, tamen de aliis non. Itaque Ioan. Mon. & Joan Andr. tantummodo ſentiunt Conſtitutionem editam approbante Coocilio non cenſeri editam à Concilio, qnod & nos affirmamus; qnia hoc caſu Conſtitutio editur nomine Papæ, non autem Concilii. Sed non dicunt Conſtitutionem non eſſe editam in Concilio, quia contrarium apparet ex eodemmet. c. *Vbi periculi.* Quod etſi fuerit editum Concilio approbante, tamen inſcribitur, Gregorius X. in generali Concilio Ludnnenſi. Et eodem modo inſcribuntur, cap. *Cum laicis*, *de reb. Eccleſ. non alien.* c. *Antiqua*, *de privil.* cap. *Sacro apprebante Concilio*, *de ſent. excomm.* & alia complura. Idemque apertius convincitur ex Goncilio Trideotino, c. *ult. ſeſſ.* 7. & cap. 8. *ſeſſ.* 25. nbi Clem. *Quia contingit*, *de relig. domib.* edita hoc Sacro Concilio approbante, appellatur ſimpliciter Conſtitutio Concilij, ibi: Conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ incipit. *Quia contingit.* Undè meritò Hoſtien. dicit d. cap. *Cum laicis*, eſſe Concilium generale, ut dictum eſt ſupra, *num.* 15. *verſ. Et propterea Hoſt.*

21 Nec obſtant fundamenta in contrarium adducta. Ad primum enim reſpoodetur declarando majorem propoſitionem. Qnod enim dicitur Conſtitutionibus Apoſtolicis nullatenus eſſe derogandom in cõtrariis privilegiis, & in reſcriptis ſufficere generalem derogationem, procedit ſi Conſtitutiones ſint ſolius Papæ ut ſunt Epiſtolæ Decretales, & extravagantes, ut per Gemin. *d. conſ.* 44. *n.* 3. Et ita procedunt jura, & authoritates in coorrarium adductæ. At Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio non ſunt Conſtitutiones ſolius Papæ, ſed Papæ, & Concilii ſimol. Et quamvis ſæpe appellentur ſimpliciter Conſtitutiones Papæ, nt in juribus citatis, *n.* 5. hoc tamen procedit ſolum reſpectu denomioationis: fateor enim Conſtitutiones in Concilio, cui Papa præſidet, nomine Papæ edendas eſſe, & ab eo tamquam digniori, & principaliori eſſe deoominandas, niſi ipſe ex humilitate conſentiat, ut tribuantur Concilio, nt dixi latè in c. 1. *ſupra de Pact.* Sed hinc non ſequitur, quin ſint Cõſtitutiones Conciliares, quia ad hoc ſatis eſt ut in illarum editione Concilium quoque concurrat quoquo modo ſive præſtando authoritatem, ſive approbationẽ, ſive conſeoſum, ſive conſilium, ſecundum ea quæ ſcripſi io d. c. 1. *in princ.* & patet ex dictis *ſupra n.* 15. *& ſeqq.*

22 Ad ſecundum reſpondetur negando Epiſcopos poſſe diſpenſare contra Conſtitutiones editas à Summo Pontifice in Concilio generali. Contrarium enim colligitur ex Clemco. *Ne Romani de elect.* ubi reprobatur opinio, quæ adſtruebat cœtum Cardinalium poſſe diſpenſare contra Conſtitutiooem editam à Gregorio X. in Concilio Lugdunenſi. Et ita tenet gloſ. in Clem. 1. *in ver. Eligatur*, *eod. tit.* per quam Abb. affirmat Epiſcopum non diſpenſare contra Concilium, ideſt cootra Conſtitutiooem editam à Papa in Concilio, de qua text. loquitur, & per hæc Felin. dicit ſe noo audere primam opinionem firmare in d. cap. 1. *num.* 5. *verſ. Sed in contrarium*, *de ſponſal.* Addo text. ad quem ſi Felin. advertiſſet à priori ſententia liberius diſceſſiſſet, text. inquam, in Extravag. *Sancta Romana Io. XXII. de religioſ. domib.* Ibi cnim expreſsè deciditur Epiſcopos non poſſe diſpenſare contra Concilium, ut in verſ. *Qnidam autem*, ibi: Quos nec eis [ideſt Epiſcopis] vel eorum Superioribus concedere licuit contra formam Concilij generalis & tamen pro Concilio generali intelligit Conſtitutionem, c. *Ne nimia*, *ſupra tit. proximo.* quæ noo fuit edita immediatè à Concilio ſed ab Innoc. III. in Concilio generali, ut ex illius inſcriptione apparet.

23 Hinc etiam S. Congregatio Concilij declaravit Epiſcopum nõ poſſe diſpenſare cum ſibi ſubdito vero Bigamo ad primam tonſuram, & beneficia ſimplicia, cùm hoc adverſetur generali Concilio Lugdunenſi, ut in c. *nnico*, *de Bigam. lib.* 6. & tamen nec illa Conſtitutio emanavit à Concilio im̃ediatè, ſed edita fuit in Concilio à Gregorio X. ut pariter conſtat ex illius ſupraſcriptione.

An autem magna ex cauſa Epiſcopi poſſint diſpenſare contra generale Concilium, uon eſt præſentis iodagiois, ſed dixi in c. *fin. num.* 3. *& num.* 11. *uſque in fin. ſnpra de fil. presbyt.*

24 Ad tertium reſpondetur imo præſentiam Romaoi Pontificis in Concilio nullo modo miooere omnimodam libertatem, quam Epiſcopi habent proferendi ſententiam, & ex actis Conciliorum conſtat etiam eo præſente articulos fuiſſe ſumma cum maturitate, & deliberatione diſcuſſos; Et Epiſcopos quotieſcumque nportuit, aut libuit libere contradixiſſe. Et in ſpecie refert Jo. Andr. in c. *Inter catera*, *num.* 13. *de off. ordin.* ſe pluries clamaſſe in tantum quod factus fuit ſermo in Concilio Vienneoſi, ut Curia Romana reciperet vigeſimam reddituum Clericorom totius orbis ad ſuſtentationem Papæ, & Cardinalium, & nihil exigi, vel recipi poſſet pro ſervitiis Prælatorum, quos promovet, exceptis taxatis ſalariis laborantinm, puta ſcriptorum, & ſimiliom, & tunc provideret Legatis, & Nunciis, quos mittit, de prædicta quo-

ta, & abſtineret ab exactione fructoũ primi añi, ex actionibus decimarum, & ſimilibus, quæ tunc pullulabant: Sed prælati exiſtentes in Concilio deliberarunt non facere. Et ſubijcit rationem, quæ multum adſtruit libertatem Patrum in Concilio, quam tamen conſultò omittimus. Dictum Jo. Andr. refert, & valde exaggerat Card. *ibi circa med.* Abb. *num.* 3. & Bellam. *ad fin.* In Concilio item Florentino, in quo præſedit Eugen. IV. apparent ingentes Græcorum contradictiones; & tamen inter cætera agebatur de articulo, quo nihil magis interat Eugenii. Nam ex erroribus Græcorũ unus erat præcipuus, quod Eccleſiæ orientalis, & Conſtantinopolitana non eſſet ſub Eccleſia Romana, nec Patriarcha Conſtantinopolitanus eſſet inferior Romano Pontifice, & idipſum conſtat ex hiſtoria, & Actis Concilij Conſtantienſis, in quo præſedit Martinus V. & in Cõcilio Lateranenſi noviſſimo in præcipuo articulo abrogationis pragmaticæ ſanctionis, quam Leo X. meritò urgebat, eo quod Romani Pontificis libertati, & authoritati enormiter detraheret, nõ defuit, qui cõtradiceret, ut patet *ſeſſ.* 11. *tom.* 9. *Concil. pag.* 154. *col.* 1. *littera* F. Quæ multo magis vendicant ſibi locũ ſtante antiqua, licet irrationabili, & erronea altercatione de Primatu, & Superioritate inter Papam, & Concilium, circa quam Platina in vita Jo. XXIII. relatus à Felin. in c. *Nonnulli, n.* 3. *verſ. Sed pro maioritate Papæ, de reſcript.* dicit fuiſſe decìſum in Concilio Conſtantienſi Concilium generale legitimè congregatum habere ſtatim poteſtatem à Chriſto, quo fundamento conceſſo, aſſerebant Summum Pontificem eidẽ ſubijci. Quamvis hoc decretum nullum, atq; irritũ fuerit ex defectu poteſtatis, ut dixi in c. *Significaſti ſupra de elect.* ubi etiam retuli deciſionem, cujus meminit Platina, & Felin. *locis citatis.*

25 Nec refert, quod in varietate opinionum prævaleat ſententia Romani Pontificis. Nam ſi Pontifex decernat contradicente Concilio, decretum illud erit quidem validum, ut patet ex dictis, *num.* 12. Sed non erit Conciliare; & ideo non erit opus illi ſpecialiter derogare in contrariis privilegiis, & litteris gratiæ, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in primo argumento contrario. *num.* 1. Quod ſi Concilium tandem conſentiat Pontifici, jam conſtitutio erit quidem Conciliaris, ſed potius edita cum majori deliberatione propter conflictum opinionum, arg. l. *fin.* §. *mixta, ff. de muner. & honor.* & extrav. *Quia nonnunquã, Io. XXII. verſ. Nos autem attendentes, de ver. ſignif.* cum concord. de quibus, ibi per gloſ. *in verb. Aperitur.* & *in verb. Diſputare*, & conſequenter illi multò magis erit derogandum, quàm ſi à Concilio tantum edita fuiſſet.

26 Ad ultimum reſpondetur clauſulam derogatoriam in d. c. *Nonnulli, de reſcr.* fuiſſe appoſitam ad abundantiorem cautelam: non enim eſt novum in jure, ut aliquando exprimantur ea, quæ tacitè inſunt ad majorem declarationem, ut eſt text. in cap. *Quamquam,* 25. *diſt.* & notat Calder. *conſ.* 221. *n.* 2. *verſ. Ad idem facit, alias* 1. *de Cler. non reſid.* Ideoque inculcatio verborum admittitur etiam ſuperflua ad tollendam ſophiſticam malignorum interpretationem, ſecundum Jaſon. in l. 27 *Eum qui ita,* §. *Te, & Titium, num.* 4. *verſ. Sed advertite, ff. de verb. obligat.* Præſertim verò quia quamvis opinio illa, quod Concilia generalia tacitè habeant clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones, in ſe vera ſit, & ferè ab omnibus recepta, tamen in contrarium videtur ſtare authoritas Innocentij in d. c. *pen. in eodem;* ejuſque ſententiam veriorem putat Felin. in d. c. *Nonnulli, ſub num.* 3. *verſ. Sed non videtur verum, de reſcr.* Unde inutilis non fuit expreſſio illius clauſulæ ad evitandas Doctorum controverſias. Et propterea ex ſtylo in privilegiis, & reſcriptis prædictæ Conſtitutioni de duabus dietis ſemper conſuevit ſpecialiter derogari. Poſt hæc reperi Dominos de Rota *in cauſa Vlix bonon. Decimarum,* 5. *Novembris* 1574. coram Robuſterio diſputaſſe ex profeſſo hunc articulum an Conſtitutio c. *Nuper, de decim.* edita ab Innocent. III. in generali Concilio dicatur Papalis, vel Conciliaris ad effectum, ut requiratur derogatio; & re maturè diſcuſſa reſolviſſe Dominos eſſe Conciliarem ad effectum prædictum, & non fuerunt ferè ex fundamentis, quæ ſuperius tetigimus, ut videre eſt *deciſ.* 123. *par.* 1. *diverſ.*

De jure Patronatus.

Cap. Perlatum.

S V M M A R I V M.

1 *Ob patronorum diſcordiam ceſſat Eccleſia à Divinis, tolluntur inde reliquiæ, & oſtia clauduntur.*

2 *Ius patronatus inter heredes dividi non poteſt.*

Declaratur, ut n. 3. *& ſeqq.*

3 *Patroni inter ſe convenire non poſſunt, ut unus habeat patronatum in una parte Eccleſiæ, alius in alia.*

4 *Nec fructus, & poſſeſſiones Eccleſiæ poſſunt inter ſe dividere.*

5 *Poſſunt tamen inter ſe paciſci de Rectore alternis vicibus preſentando.*

6 *Etiam ſine conſenſu Epiſcopi.*

7 *Item ſi habeant plures patronatus convenire poſſunt ut unus præſentet in una Eccleſia, & alius in alia.*

8 *Ius patronatus eſt individuum, & eſt inſolidum penes unumquemque heredem.*

9 *Etiamſi ex diverſis, & in æqualibus partibus ſint heredes.*

10 *Incorporalia dividi non poſſunt.*

11 *Ius patronatus alicubi ex conſuetudine dividitur per uncias.*

12 *Ius patronatus eſt tranſitorium etiam ad extraneos heredes.*

13 *Non tantum maſculos, ſed etiam fœminas.*

14 *Licet fuerit inſtitutum per modum maioratus.*

15 *Ius patronatus gentilitium an extincta familia tranſeat ad extraneos heredes, & num. ſeqq. uſque in fin.*

16 *Ius patronatus conceſſum filijs videtur denegatum extraneis hanc qualitatem non habentibus.*

Contrarium, n. 19.

Declaratur, n. 23. *& n.* 26.

17 *Relictum filijs maſculis, in eorum defectum non tranſit ad fœminas, ſed Eccleſia remanet libera.*

Contrarium, n. 19.

Declaratur, n. 23. *&* 26.

Con-

18 *Conceſſum univerſitati non poteſt transferri in eos qui ſunt extra univerſitatem, & n. 27.*

19 *Proviſio hominis regulariter non tollit proviſionem iuris communis in eodem caſu.*

20 *Caſus omiſſus in fideicommiſſo relinquitur depoſitioni iuris communis.*

21 *Proviſio legis quotieſcunque facta eſt in defectum proviſionis hominis, tunc ſilet lex ubi loquitur homo.*

22 *Proviſio hominis non facit ceſſare proviſionem legis etiã ſpecialis, & extraordinariæ, quando concurrunt circa diverſa.*

23 *Ius patronatus reſervatum illis de familia taxativè, ad extraneos heredes non tranſit.*

24 *Patronatus in fundatione Eccleſiæ poteſt remittere ius patronatus in totum aut pro parte, prout ei libuerit.*

25 *Ius patronatus conceſſum illis de familia ſine taxatione, in eorum defectum tranſit ad heredes extraneos, non ex proviſione hominis, ſed ex proviſione legis.*

---

1 PERLATUM. Propter diſcordiam patronorum ceſſat Eccleſia à divinis, tolluntur inde reliquiæ, & oſtia clauduntur. Hoc dicit cum c. ſeq. ſecundum Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Imol. Sed per ſe ſic ſummari poteſt. Jus patronatus eſt individuum inter hæredes patroni; & ſi ob eorum ſimultates Rector Eccleſiæ non poſſit ſuo officio fungi, & aliter Eccleſiæ provideri nequeat, ceſſandum eſt à divinis, donec patroni ad concordiam redeant. Dividitur ut per Joan. Andr. & de intellectu hujus capit. Patronis diſcordantibus vide plenam in c. *Si plures, in verb. Auferri, 16. q. 7.*

2 Nota primò ex principio textus jus patronatus inter hæredes dividi non poſſe. Quod tripliciter poteſt intelligi ſecundum Jo. Andr. *hic num.* 2. Butr. *num.* 5. & Abb. *num.* 6. Primò ſcilicet, ut patroni inter ſe convenire non poſſint, ut unus habeat patronatum in una parte Eccleſiæ, alius in alia: & hunc intellectum poſuit Vincentius, & magis conſonat antiquæ, quæ ſic ſe habet: [Relatum eſt ad ſanctam Synodum, quod inter hæredes etiam Eccleſiæ in rebus propriis conſtitutæ dividantur, & tanta per eandem diviſionem ſimultas oriatur, ut de altari tres partes fiant, & ſingulæ partes ſingulos habeãt Presbyteros; quod ſine diſcordia, & ſimultate nullo modo fieri poteſt; unde nobis viſum eſt, quod hujuſmodi Eccleſiæ inter hæredes dividi nõ debeant. Refertur

4 ab Anton. Auguſtin. *in prim. collect. decretal. lib. 3. tit. 33. c. 1.* Secundò poteſt intelligi, ut fructus, & poſſeſſiones Eccleſiæ nequeant patroni inter ſe dividere: & hic intellectus fuit Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. Tertiò intelligi poteſt, ut ipſummet jus patronatus dividi non poſſit inter hæredes, prout intellexit Hoſt. & quilibet intellectus eſt in ſe bonus, ſecundum Abb. d. *num.* 6.

5 Cæterum hoc intelligas quoad ſubſtantiã jurispatronatus, non autẽ quoad ejus pertinentias: nam patroni bene poſſunt inter ſe paſci de Rectore ab eis alternis vicibus præſentando: argum. l. *Quoties, ff. de uſufruct.* & *l. Via, in fin. ff. de ſervit.* & hic tenẽt gloſſ. 1. Tancred. Vincentius, Philipp. & Goffred. Licet Innocent. in hac vacillaverit; aliquando enim abſolutè improbavit hujuſmodi conventionem in juribus Eccleſiæ, ut *hic n. 1. verſ. Hoc tamen nobis non placet*: aliàs verò exiſtimavit patronos poſſe ſic convenire, de conſenſu tamen Diœceſani, & non aliàs, ut in cap. *Querimoniam*

6 *poſt princ. in ver. Et viciſſitudines, infra eodem.* Sed hodie prima opinio gloſſæ eſt approbata, & utraque opinio Innocentij reprobata in Clem. 2. *verſ. Et facilius, de iurepatr.* & ibi notat gloſſ. *in ver. Et ut.*

7 Quod ſi patroni habeant plures patronatus, eodem modo poſſunt ad invicem convenire, ut unus præſentet in una Eccleſia, & alius in alia, ut ſic quemadmodum permittitur diviſio ratione temporis in præſentando alternis vicibus, ita & ratione loci ſecundum Anton. de Butr. *hic nu.* 5. & Abb. *n. 6. verſ. Etſi habent.*

8 At verò ipſum jus patronatus eſt individuum, ut hic patet, & eſt in ſolidum penes unumquemq; hæredũ; & hoc ideo eſt, quia cum ſit res ſimplex, & indiviſibilis, pervenit ad quemlibet hæredum

9 in ſolidum, etiamſi ex diverſis, & inæqualibus partibus ſint hæredes, arg. l. *Via, ff. de ſervit.* l. *Si ſepulcrum, C. de relig. & ſumpt. funer.* l. 1. §. *Si uſufructus, ff. ad l. Falcid.* & l. *Uſus, ff. de uſu, & habitat.*

10 Incorporalia enim dividi non poſſunt, cap. *Nihil, 7. q. 1.* & ita hic firmant gloſſ. *prima* Innoc. *num.* 1. Hoſt. *in princ. & num.* 1. & Abb. *num.* 7. dicens hanc opinionem tenere communiter Doctores.

11 Goffredus tamen refert in quibuſdam locis, ſicut Neapoli, jus patronatus dividi per unicas; & aſſerit illam conſuetudinem poſſe excuſari, quaſi ejuſmodi diviſiones non fiant reſpectu jurispatronatus, ſed reſpectu patronorum, ſecundum quas hæredes ſucceſſerunt patrono uni, vel pluribus, & non reſpectu portionum, quas contulerunt Eccleſiam conſtruendo, vel dotando, & poteſt eſſe aliqua utilitas harum diviſionum, ut Eccleſia in alendo, & in honorib⁹ magis teneatur ei, à quo plus recepit: ſed actus præſentandi comunis erit omnibus, & cum his dictis Goffred. tranſit hic ſimpliciter Jo. Andr. *num.* 10.

12 Secundò, nota ibi, *Inter heredes patroni*, Jus patronatus eſſe tranſitorium ad quoſcunq; hæredes, & ſic etiam ad extraneos, cum hæc littera de hæredibus indiſtinctè loquatur, Abb. *hic n.* 2. gloſſ. *unic.* in cap. *Conſiderandum, 16. q. 7.* Cardin. in Clem. *fin. in 6. qu.* & ibi etiam Anchar. *num.* 7. & Imol. *num. 15. de iurepatr.* Aretinus in cap. *Significavit, col. 3. de teſtib.* Govar. alios referens *var. reſol. lib. 2. cap. 18. num.* 6. Card. Seraph. *de deciſ.* 364. *n.* 3.

13 Quinimò non tantum tranſit in hæredes maſculos, ſed etiam in fœminas. Jura enim in hac materia jurispatronatus inter maſculum, & fœminam non diſtinguunt Imola poſt Paulum de Leazer. in dicta Clem. *final. num. 15. verſ. Idem dicit Paulus*, Abb. *hic nu. 3. & conſ. 54. Videtur primò, n. 4. verſ. Nec eſt diſtinguendum, lib.* 1. Rocch. de Curt. *in tract. de iurepatr. in verb. Competens, nu.* 1. *& in verb. Ipſe velis, quaſt.* 6. Lambertin. *in eod. tract. 2. par. lib. 1. in ſecunda queſtione principal. art.* 14. Facit cap. *fin. ſupra de conceſſ. preben.* & cap.

14 *Ex litteris, infra. eod.* etiamſi jus patronatus fuerit inſtitutum per modum majoratus, ita ut deveniat ad unum tantum, ſcilicet majorem natu, ſeu primogenitum: nam nihilominus ſuccedunt

fœminæ, niſi expreſſè ſint excluſæ, Conar. *practic. quæſtion. cap. 38. num. 13.* Molin. *de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 1. num. 26. & 27.* & *lib. 3. cap. 6. num. 41. & cap. 7. num. 19.* Nicol. Gatz. *de beneſic. par. 5. cap. 9. num. 145.*

15 QUÆRO an juſpatronatus gentilitium, ideſt reſervatum illis de familia, & agnatione fundatoris, extincta agnatione ſit tranſitorium ad extraneos hæredes.

16 Ad partem negativam inducitur auctoritas Baldi conſ. 400. circa primum, *nu. 1. & 2. vol. 2.* Ubi conſuluit jus patronatus conceſſum filiis poſt eorum obitum non tranſire ad extraneos hæredes, ea præcipuè motus ratione, quod cum jus patronatus fuerit à fundatore conceſſum filijs, videtur denegatum extraneis hanc qualitatem non habẽtibus, arg. l. *Cum Prætor, ff. de iudic.* & in authent. *de non alien. §. Emphyteuſim.* Et in iiſdem ferè terminis Gemin. *conſ. 45. Deſcendo per ordinem, n. 70. in 3. dubio*: reſpondit jus patronatus relictum filijs maſculis, in eorum defectum non tranſire ad fœminas, ſed extingui, & Eccleſiam remanere liberam. Nempe quia expreſſio maſculorum cenſetur facta ad excluſionem fœminarum: ergo eodem modo expreſſio illorum de familia hoc caſu cenſetur facta ad excluſionem aliorum hanc qualitatem non habentium. Ad idem facit Card. *conſ. 48. Quidam nobiles, n. 1.* & Rocch. de Curt. *in tract. de iurepatr. in verb. Ipſe velis, q. 33. in fin.*

18 Et confirmatur exemplo juriſpatronatus conceſſi univerſitati, quod non poteſt transferri in eos, qui ſunt extra univerſitatem, Lambertin. *in tract. huius titul. part. 1. lib. 1. in 2. quæſt. princip. art. 9. num. 12.*

19 Ad contrarium ſic arguitur. Proviſio hominis regulariter non tollit proviſionem juris communis in eodem caſu, l. *Si cum dotem in princ.* & ibi Bart. *col. 1. fin. ff. ſol. matrim.* l. *Extraneus, ff. de condict. ob cauſ.* l. 4. §. *Si ex commiſſione*, ibi: Cum acceſſerit aliquid rei judicatæ, non videtur a re judicata receſſum, *ff. de re iudicat.* Joan. Andr. *in addit ad Specul. in tit. de locat. §. Nunc aliqua, verſ. 35.* cum aliis allegatis per Ant. Gabr. commun. *concluſ. de reg. iuris concl. 8. nu. 4.* Sed jus patronatus ex proviſione juris communis eſt tranſitorium ad extraneos hæredes, ut hic patet, & notat Joan. Andr. in cap. *Cum ſæculum, num. 6. infr. eod.* & dictum eſt ſupra *in 2. notab. num 12.* Ergo proviſio hominis in reſervando jus patronatus illis de familia non tollit, quin illis deficientibus ex proviſione legis ad extraneos hæredes tranſeat. Quo potiſſimum fundamento pro hac parte plenè conſuluit Petr. de Anchar. *conſ. 81. Prima facie videretur, per totum*, & ante eum Calderin. *conſ. 4. Titius habens, de iure patronatu*: ubi ſimiliter eſt caſus, & ſequuntur Rocch. de Curt. *in tract. huius tituli, in verb. Competens, nu. 2. verſ. Et præmiſſam*, dicens ſe non reperiſſe aliquem tenentem contrarium Curt. junior *conſ. 257. n. 2.* & *conſ. 323. num. 2. lib. 3.* Pariſ. *conſ. 48. num. 11. & 21. lib. 4.* Dec. *conſ. 149, num. 2.* Caſſad. *deciſ. 1. num. 3. de iurepatr.* & hanc opinionem Ancharani eſſe cõmunem, & veram magiſtraliter deducunt DD de Rota coram Robuſterio *in cauſa Cremonen. iuriſpatronatus, deciſ. 385. per totam, parte prima diverſ.*

20 Facit etiam pro hac parte, quod quando in fideicommiſſo aliquis caſus eſt omiſſus, relinquitur diſpoſitioni juris communis, l. *Commodiſſimè, ff. de lib. & poſth.* & d. l. *Si cum dotem, ff. ſolut. matrim.* Sed caſus deficientis familiæ fuit à teſtatore omiſſus: ergo juris communis diſpoſitioni eſt relinquendus, quo cautum eſt, ut jus patronatus tranſeat ad extraneos hæredes. Sic enim proviſio hominis convenit cũ proviſione legis, & utraq; ſervatur in ſuo caſu, videlicet proviſio hominis quamdiu ſuperſtes erit aliquis de familia; pro-
21 viſio autem legis ubi familia defecerit. Quotieſcumque autem proviſio legis facta eſt in defectũ proviſionis hominis, tunc ſilet lex, ubi loquitur homo; ſed ubi ex diverſo fonte, & nova radice, procedit lex, ut formaliter inquit Bald. in l. *Certi*
22 *iuris num. 1. C. Locati*: nec proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis etiam ſpecialis, & extraordinariæ, quando concurrunt circa diverſa, Bart. in d. l. *Si cum dotem*, & in l. *Si conſtante, ff. ſolut. matrim.* Rota d. *deciſ. 385. n. 5.*

23 Pro ſolutione videtur ſic diſtinguendum. Aut fundator voluit jus patronatus eſſe illorum de familia taxativè, itaut ad eos tantum pertineat, nõ autem ad eorum hæredes: & tunc jus patronatus ad hæredes extraneos minimè tranſit, ſed extinctum remanet extincta agnatione, & eccleſia ſit libera & in hoc caſu loquuntur Card. & Rocch. initio quæſtionis allegati, prout eos declarat Pa-
24 riſ. *conſ. 48. num. 6. lib. 4* Poteſt enim patronus in fundatione Eccleſiæ remittere jus patronatus in totum, vel pro parte, & limitativè illud inducere in præjudiciũ deſcendentium, vel extraneorum hæredum, prout ei libuerit, cap. *Significavit, de teſtib. cap. 1. de iurepatr. lib. 6.* ubi Archidiacon. & alii.

25 Aut jus patronatus fuit conceſsũ illis de familia ſimpliciter, ac ſine ulla taxatione: & hoc caſu tranſit etiã ſimpliciter, ac ſine ulla taxatione: & hoc caſu tranſit etiã ad extraneos hæredes nõ ex proviſione hominis, ſed ex proviſione legis, cui proviſio hominis non adverſatur; & procedunt rationes adductæ pro ſecunda opinione quicquid in oppoſitum tenuerint Bald & Gemin. initio citati, qui loquuntur contra communem.

26 Ex quibus patet etiam reſponſio ad objecta; ſed nihilominus ſingillatim reſpondendo, nõ obſtat quod jus patronatus fuerit reſervatũ illis de familia; quoniam verba illa ſtant demonſtrativè, ſecundum Calder. & Anchar. *locis citatis*; & quatenus taxationem aliquam importarent, illa tamen intelligitur durante familia, nõ autem ea deficiente, ut ex dictis conſtat.

27 Rurſus non obſtat ſimile de jure patronatus univerſitatis: quia ſimilitudo in hoc conſiſtit, quod quandiu ſuperſunt aliqui de familia, non admittuntur extranei: ſed familia extincta, caſus à fundatore omiſſus regulari debet juxta juris diſpoſitionem, & in hoc nõ procedit ſimile univerſitatis, ſeu collegij, quorum non datur hæres, vel ſucceſſor, ſicut datur ultimo de familia.

Et ita in terminis reſolvit Rota *in d. cauſa Cremonen. iuriſpatr. die 6. Iunij* 1578. coram Card. Seraph. ut in eius impreſſis *deciſ. 364.* quæ poſtea fuit confirmata *ſub die 21. Novembris eiuſdẽ anni, ut deciſ. 378.* & concordant allegatæ *deciſ. Robuſterij 385. part. 1. diverſ.* & Caſſad. *deciſ. 1. n. 3. de iurepatron.* & hæc eſt veritas.

DE

De Iure patronatus.

Cap. In ſingulis.

SVMMARIVM.

Patronus diſcordantibus præficiendus eſt præſentatus, qui plures habet voces.

Ius patronatus ex fundatione acquiritur: quod ſi plures ſint fundatores omnes efficiuntur patroni.

Ius patronatus eſt tranſmiſſibile ad quoſcumque hæredes.

[illegible] *fundatione, vel dotatione non acquiritur mero iure, ſed ex gratia, & conceſſione eccleſiæ.*

[illegible] *eſiæ etiam per laicos fundatæ cum dotibus ſuis olim ad ordinationem pertinebant Epiſcoporum.*

[illegible] *is patronatus origo, & prærogativa, & num. 31.*

[illegible] *atroni quidquid iuris habent in eccleſia, totum ex gratia procedit, & de ſpeciali gratia tol[l]eratur.*

[illegible] *icus circumſcripta diſpenſatione eccleſiæ, non [illegible] apax iuris patronatus, quod eſt ſpirituali [an]nexum.*

[illegible] *velit, poteſt libere diſponere de beneficiis patronatus laicorum, etiam invitis patronis.*

10 [illegible] *n expedit ut ſic diſponat, ne laici à fundationibus [illegible] rahantur.*

Papa non cenſetur velle patronatui laicorum derogare, niſi hoc exprimat.

[illegible] *iuris patronatus conceſſio poſteaquam redacta eſt in corpore iuris [illegible] dicitur gratia, ſed iuſtitia.*

Præſentatio facta à maiori parte patronorum etiam reſpectu minoris valida eſt, licet non ſit facta à maiori parte omnium.

[illegible] *tronus unus ex duobus poteſt alterum præſentare, [li]cet ex duobus eligentibus unus non poſſit alium [e]ligere.*

Præſentatus à pluribus in diſcordia patronorum præferendus eſt ſi ſit idoneus, licet alius præſentatus ſit dignior.

Ius conferendi eccleſiam liberè ad Epiſcopum devolvitur ſi quæſtio ſuper patronatu laicali infra quadrimeſtre, aut eccleſiaſtico infra ſemeſtre non fuerit terminata.

[illegible] *quæſtio ſit ſuper quaſi poſſeſſione præſentandi, ſive [ſ]uper proprietate.*

[illegible] *procedit ſi quæſtio inter compatronos vertatur; [illegible] ſi inter Epiſcopum, & patronum, quia tunc Oeconomus deputabitur.*

9 [illegible] *ecus ſi litigetur inter ipſos præſentatos aut inter patronos, & præſentatos.*

Item [illegible] *ecus ſi quæſtio ſit ſuper idoneitate præſentati, aut patroni concordare non poſſint in perſona præſentanda.*

[illegible] *en[dum] poteſtas ad Superiorem non devolvitur, licet quæſtio ſuper iure eligendi infra tempus ad eligendum pr[oxi]mum non fuerit diffinita.*

[illegible] *præſentandi in multis differt à iure eligendi.*

[illegible] *atronatus non acquiratur ex ſola fundatione, an vero etiam requiratur conſtructio, & dotatio eccleſiæ, & num. ſeq. uſque ad n. 50.*

[illegible] *undare quid ſit.*

[illegible] *ſtructionis nomine includitur etiam fundatio.*

[illegible] *ndans non efficitur patronus ſi nemo alius eccleſiam conſtruat, & dotet; nec conſtruens ſi nemo alius dotem aſſignet; nec dotans ſi nullus eccleſiam fundet, & conſtruat, contra Lambertinum, & num. ſeq. uſq. ad num. 49.*

27 *Dos modica non efficit quem patronum.*

28 *Ius patronatus ex tribus cauſis acquiritur.*

Declaratur, num. 49.

29 *Patronus efficitur qui eccleſiam de non eſſe deducit ad eſſe.*

Declaratur, num. 46.

30 *Eccleſia, vel Baſilica appellari non poteſt niſi in conſtructione ſit eouſque proceſſum, ut poſſint ibi divina officia celebrari.*

31 *Ius patronatus quid ſit.*

32 *Ius patronatus amittitur ſi eccleſia funditus deſtruatur, & num. 56. & 58.*

33 *Retentio facilius datur, quàm nova acquiſitio.*

34 *Eccleſia ædificari non debet niſi prius aſſignentur quæ neceſſaria ſunt pro luminaribus, pro cuſtodia, & pro ſtipendiis miniſtrorum.*

35 *Et de facto conſtructa ſine dotis aſſignatione conſecrari non debet niſi prius fundator illam dotet.*

36 *Conſecrans eccleſiam indotatam tenetur eam competenter dotare.*

37 *Et in defectum Epiſcopi conſecrantis tenetur fundator.*

38 *Fundator, qui compulſus eccleſiam dotat, an ex fundatione efficiatur patronus.*

39 *Commodum non debet quis conſequi ex eo, quod facit invitus.*

40 *Dotans eccleſiam prius fundatam, & conſtructam de conſenſu Diœceſani ius patronatus acquirit.*

Et fingitur ab initio eam dotaſſe, num. 48.

41 *Ius patronatus eſt individuum, & ſemel quæſitum ex una cauſa, non poteſt ex alia cauſa acquiri.*

42 *Meum ex una cauſa, ex alia meum fieri non poteſt, niſi deſinat eſſe meum.*

43 *Ex præſentatione ſecunda non poteſt alicui ius competere, ſi competat ex prima.*

44 *Matrimonium carnale vel ſpirituale conſtare non poteſt ex conſenſibus iteratis.*

45 *Ius patronatus quomodo intelligatur acquiri ex tribus cauſis alternative, & num. 49.*

47 *Eccleſia ſine ſubſtantia rerum deſerviri non poteſt.*

48 *Dotis conſtitutio de Diœceſani conſenſu retrotrahitur ad tempus fundationis, & conſtructionis eccleſiæ.*

49 *Ius patronatus acquiritur ſi unus det fundum, alius eccleſiam conſtruat, & alius aſſignet dotem, & omnes in ſolidum efficiuntur patroni.*

50 *Ius patronatus an acquiratur ex reædificatione, ſeu refectione eccleſiæ, & num. ſeqq. uſque ad num. 61.*

Quid ſi eccleſia non ſit funditus deſtructa, n. 52.

Et quid ſi à fundamentis ſit diruta, ita ut egeat nova conſecratione.

Et quid ſi reædificetur ex iiſdem cæmentis, n. 58.

51 *Servitutem non recipit quod humani iuris eſſe deſiit.*

53 *Reædificans eccleſiam funditus dirutam ſine Diœceſani conſenſu non efficitur patronus.*

54 *Eccleſiam conſtructam reædificare favorabilius eſt, quàm de novo conſtruere.*

55 *Eccleſia per totalem deſtructionem remanet execrata.*

56 *Ius patronatus per totalem deſtructionem eccleſiæ radicitus amittitur, & num. 58.*

57 Patronus antiquus requirendus eſt, & præferendus extraneo in readificatione eccleſiæ dirutæ.

58 Obligatio ſemel extincta in perpetuum non reviviſcit.

59 Ius patronatus eccleſiæ, quæ dotem, vel fundum amiſit, acquiritur ei, qui de novo dotat, an. fundat, non autem patrono antiquo.

60 Ius patronatus ſurgens ex dotatione, vel fundatione non amittitur ex ſola deſtructione eccleſiæ, eaque readificata erunt tres patroni ex diverſis cauſis.

61 Gratificari an poſſit Epiſcopus alteri ex præſentatis in diſcordia, an verò teneatur inſtituere digniorem remiſſive.

62 Converſus an requiratur in Parochiali eccleſia, quam Epiſcopus confert iure devoluto ob lapſum temporis patrono Laico ad præſentandum præfixi. remiſſivè.

1 QUONIAM. Si patroni diſcordant, ille præficietur ſi ſit idoneus, qui plurium patronorum voces habet. Si hoc ſine ſcandalo eſſe non poteſt, vel ſi patroni intra tempus debitum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam. Hoc dicit. Et dividitur in duas partes. In prima ponit abuſum patronorum, qui fuit Conſtitutionis cauſa. In ſecunda Conſtitutionem, ibi *Præſenti*. & hæc ſecunda ſubdividitur in tres, prout ſunt tria dicta. Secunda, ibi, *Si autem*. Tertia, ibi, *& idipſum*.

2 Nota primò ibi, *fundatores*. Jus patronatus acquiri ex fundatione eccleſiæ, ut hic, & in c. Filiis, 16. q. 7. in cap. Conſuluit, & in cap. Nobis, infra eodem. Quod ſi plures ſint fundatores, omnes efficiantur patroni, ut notatur in cap. 1. ſupra eod. & per Butr. hic n. 2. Sed hoc fuſius explicabitur infra in prima quæſtione.

3 Secundò nota ibi, *aut hæredes eorum*. Jus patronatus eſſe tranſmiſſibile ad quoſcumque hærede, & ſic jure hæreditario deferri, concordat textus in cap. 1. *ſupra eod.* & in Clem. 2. *eodem tit.* & tenet gloſ. in cap. *Conſiderandum*, *in ver. Cohæredes*, 16. *quæſt.* . Feder. de Sen. *conſ.* 111. *Quæſtio talis eſt*, *num.* 9. *verſ. Sed contra videtur*, dicens ita communiter notari per omnes in cap. *Cum ſæculum* *infra eodem*, & in d. Clem. 2. Butr. *hic num.* 3. De communi etiam teſtantur Cardinal. Abb. Aretin. & alii apud Covar. *variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 6.

4 Tertiò nota ibi, *ſuſtinuit*. Fundatoribus eccleſiarum jus patronatus acquiri, non ex mero jure, ſed ex gratia, & permiſſione quadam, & tolerantia eccleſiæ, ut hic, & in cap. *Si quis Epiſcoporum*, ibi, hæc gratia reſervetur. 16. *q.* 5. & hic notant Hoſt. *num.* 5. *in ver. Suſtinuit*, Jo. Andr. *num.* 2. Butr. *nu.* 4. Abb. *in* 1. *notab.* & reliqui omnes.

5 Nam, ut inquit Gemin. *conſ.* 45. incipien. *Deſcendo per ordinem*. *in princ.* laici de jure antiquo in eccleſiis etiam per eos ædificatis, vel dotatis nullum jus habebant, ſed ſtatim eccleſiæ ipſæ cum dotibus ſuis ad ordinationem pertinebant Epiſcoporum, cap. *Decretum*. cap. *Regenda*, & cap. *Noverint*, 10. *q.* 1. & notatur in cap. [illegible], 16. *qu.* 7.

6 Verum tempore ſuccedente conſtituit eccleſia, ut ipſi patroni haberent in eccleſiis certa jura, videlicet jus de[illegible]ionis, ut in cap. *Filijs*. 16. *quæſt.* 7.

quo p[illegible] C[illegible]rdin. *conſ.* 123. *num.* 5. item hono[illegible]
proceſſionis, ut in dict. cap. *Piamentu. eadem*
ſa. & quæſtione, & in cap. *Nobis*, *infra eodem*. I[illegible]
jus alimentationis, ut d. cap. *Nobis*. Item jus [illegible]
ſentandi, ut cap. *Decernimus*, 16. *quæſt.* 7 E[illegible]
laicis conceſſit eccleſia ut ad fundandas [illegible] &
tandas eccleſias [illegible]cerentur, ut notat H[illegible]
d. cap. *Piamentu*, Goffr[illegible]d. in cap. *Sacroſan*[illegible]
elec & gloſ. *ult.* in Clem. *fin. poſt med.* [illegible]

7 *forte motivum, de reſcript.* Quamobrem q[illegible]
juris habent patroni in eccleſia, totum e[illegible]
procedit, & de ſpeciali gratia toleratur. [illegible]
ipſum firmat idem Gemin. *conſ.* 50 *Quarita*[illegible]
piſcopus. in princ. Petr. de Anchar. *conſ.* 1[illegible]3 [illegible]
loquuntur, *in princ.* Bellam. *conſ.* 10. *Fact*[illegible]
Ioan. num. 1[illegible] *in fine verſ. Nec obſtat quod*, *und*[illegible]
Abb. *conſ.* 59. *Attingam, col.* *num.* 3. *ve*[illegible]

8 *ſuppoſito, lib.* a. Ratio eſt quia cum jus pat[illegible]
ſit ſpirituale, vel ſpirituali annexum, cap. [illegible]
de iudic. de iuris rigore, & circumſcripta[illegible]
tione, & privilegio eccleſiæ, laicus [illegible]
ris capax non eſt, cap. *Decernimus, eo*[illegible]
ſimile in cap. *Prohibemus*, *ſupra de De*[illegible]
cap. *Cum Apoſtolica*, *de his quæ fi. a Prælat.*
rationem adducunt hic Hoſtien. Joann. A[illegible]
al. i ſupracitati, *num.* 4. & Abb. *d. con*[illegible]
num. & verſ. Et in ſua qu[illegible]ſt. 5. incipien. *Age*[illegible]

9 5. *num.* 3. *& ſeq. verſ. Ego autem.* Cum igitur j[illegible]
tronatus quod laici in eccleſiis habent [illegible]
ſum ſit, eoſque eccleſia in tali poteſtat[illegible]
ſuſtineat, ut hic dicitur: hinc inferunt H[illegible]
Joan. Andr. & Abb. ut Papa ſi velit, poſſit [illegible]
conferre beneficia juris patronatus laico[illegible]
iam invitis patronis, ut notatur in cap. *Cum*
ctus, in gloſ. in ver. Præſentare, *infra eod.* & in ca[illegible]
lectus de offic. leg. in gl. *in ver. Conceſſione*, qu[illegible]
cit hanc poteſtatem ſoli Principi compet[illegible]
autem legato, & in Clem. [illegible] *in gl. in ver.* A[illegible]
de præben. & per Archid. in cap. *Filijs*, 16. *qu*[illegible]
& in cap. *Hortamur*, 81. *diſt.* Non tamen ex[illegible]

10 ut Papa liberè diſponat de Eccleſiis juri[illegible]
natus, ne laici à fundationibus retrahantur, [illegible]
cundum Hoſtien. *hic num.* 5. & Joan. Andr. [illegible]

11 unde fit, ut quamvis poſſit, non tamen cenſ[illegible]
velle patronatui laicorum derogare, niſi b[illegible]
primat, ſecundum gloſ. præalleg. in d. Clem[illegible]
Gemin. *conſ.* 38. *Pro clariori*, *num.* 13. *verſ.* [illegible]
patet. Et Felin. *in tract. Quando litter. Apoſt.*
patron. in prin. Quinimò Hoſtien. in d[illegible]
ſub num. 5. *de offic. legati*, teſtatur ſe vidiſ[illegible]
per Papam ſcriptas Prælatis Angliæ con[illegible]
hanc ſuam proteſtationem quod quando [illegible]
pro aliquo beneficiando, non eſt intenti[illegible]
ut conferatur ei eccleſia aliqua, in qua [illegible]
tineat jus patronatus. Unde, ut inquit, [illegible]
96. incipien. *Beneficia vacantia*, *num.* 3. Nec [illegible]
non diſputatur hic de potentia Papæ [illegible] q[illegible]
[illegible]um eſt quod poteſt, ſi vult, ſed diſputatu[illegible]
intentione an velle præſumatur hoc [illegible]
ſo, & dicitur non præſumi propter [illegible]
dictas; & nimiam cupiditatem [illegible]
ſtenderent Prælati eccleſiaſtici [illegible]
privarent, potiſſimè cum reſervat[illegible] j[illegible]e[illegible]
plus habeant in confirmatione, & [illegible]

12 quàm laici in præſentatione [illegible]
de Feder. de Sen. *conſ.* 234. *Super p*[illegible] *pur*[illegible]
verſ. Non obſtat, 16. *q.* 5. ubi ait, habent ore[illegible]
ad jura antiquiſſima, nempe ad c, *Dec*[illegible]

[illegible]erint, 10. q. 1. conce[illegible]onem juris patronatus [illegible]lle gratioſam, ſed hodie cum per jura nova ſu[illegible]t redacta in corpore juris, amodo non dici [illegible]ratiam, ſed juſtitiam, ſeu jus comune.

Quartò nota ibi, *& plurimorum approbatur aſ[illegible]nſu*. præſentationem factam à majori parte patronorum etiam reſpectu minoris validam eſſe, [illegible]icet non ſit facta à majori parte omnium, ut quia [illegible] em [illegible]ant patroni, & quinque præſentarunt [illegible]jum, tres Titium, & duo Sempronium præ[illegible]ur enim Cajus præſentatus à quinque, & ita [illegible]pidè eſſe tenendum per hanc decretalem, di[illegible] Jo. Andr. *num. 3.* & Card. *n. m 6. quæſt. num. 9.* [illegible] Vincent. & Bernard. Compoſtellan. qui hoc [illegible]ant in cap. *Eccleſia. il primo, ſupr. de elect.* Rota [illegible] 8. *num. 2.* apud Farinacc. *par. 1. recent.* Nec [illegible] textus in d. cap. *Eccleſia.* Quia loquitur in [illegible]tione quæ fit ab aliquibus in à Collegio, & [illegible]opterea non ſufficit ut quis eligatur à pluribus [illegible]ctium comparatione minorum, ſed requiritur [illegible]jor pars Collegii. Facit quod notatur in cap. [illegible] *ſuntes, ſupra de conſtitut.* At ſecus eſt in præ[illegible]tione, *ut hic.* Unde infert Joan. Andr. *eodem* [illegible] 3. ut ſi duo ſint patroni, unus poſſit alterum [illegible]ntare, licet ex duobus eligentibus unus non [illegible] alium eligere.

[illegible]nto nota, ibi, *qui majoribus juvatur meritis*, [illegible] ut præſentatus in diſcordia patronorum [illegible]ferendus, duo videri neceſſaria, videlicet [illegible] dignior, & habeat plures voces, & ita vi[illegible]ur innuere hæc littera, & notant Abb. Antiq. [illegible] *princip.* & Butr. *in 4. notab.* Sed nihilominus [illegible]muniter tenetur ſuffi[illegible]re ut præſentatus à plu[illegible]us ſit idoneus, licet alius ſit dignior, atque ita [illegible]ufficit major pars, licet ſanior, & ſit comparatio numeri ad numerum, non autem zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, ut hic fir[illegible]at gloſ. *in ver. Majoribus*, Hoſtien. *num. 5. in ver.* [illegible]*igitur.* Roch. de Curte *in tract. de iure patron. in* [illegible] *Honorificum, q. 15. & 58.* Lambertin. *in eodem* [illegible]*lib. 2. quæſt. 4. art. 2. & 3.* Et hanc partem ho[illegible] non obſcurè approbavit Concilium Triden[illegible]m in *cap. 18. ſeſſ. 24.* Nam etſi in parochialibus [illegible] collationis, & juris patronatus eccleſiaſti[illegible] [illegible]fferit digniorem eſſe eligendum; tamen in ec[illegible] juriſpatronatus laicorum voluit ſatis eſſe [illegible]æſentatus ab examinatoribus Synodalibus [illegible]inetur, & idoneus repertus admittatur, ut [illegible] verſ. *Quod ſi ius patronatus.*

Ultimò nota ex hac litteræ jus ordinandi ec[illegible]am ad Epiſcopum devolvi cum quæſtio ſuper [illegible]ronatu infra quadrimeſtre non fuit terminata, [illegible] patronatus ſit laicorum, ut hic, & in cap. *Cum* [illegible], *infra eodem*, vel infra ſemeſtre ſi ſit eccleſia[illegible], ut in cap. *Cum te, infra eodem.* Quod proce[illegible]e quæſtio ſit ſuper quaſi poſſeſſione præſen[illegible]ut infra in cap. *Conſultationibus.* Sive ſuper [illegible]etate, nec aliquis ſit in poſſeſſione, ſecun[illegible] Innoc. *in ver. De iurepatronatus.*

[illegible] his collige unum, quod prima facie videtur [illegible] ſecundum Abb. in cap. *Cum propter, in 1.* [illegible]*ab. infra eodem*, ut ſcilicet non valenti præſen[illegible] propter impedimentum litis, currat tempus [illegible] præſentandum contra juris regulas: nam tem[illegible]a hujuſmodi non currunt niſi negligentibus, [illegible] legitur, & notatur in cap. *Ne pro defectu, ſupra* [illegible] *elect.* & in cap. 2. *de conceſſ. præben.* negligens autem dici non poteſt is, qui agit, l. *Contra maiores, C. de inoffic. teſt.* Jo. Andr. *hic num. 7. verſ. Sed ob-*

18 *ſtat.* Unde hanc Conſtitutionem declara primò, ut procedat ſi quæſtio ſuper patronatu vertatur inter compatronos, & propter illorum diſcordiam non fuerit deciſa infra tempus à jure præfixum, in quibus terminis loquitur hæc decretalis. Secus ſi contentio ſit inter Epiſcopum, & patronum, puta quia Epiſcopus prætendat eccleſiam eſſe liberæ collationis, & patronus aſſerat eſſe de jure patronatus, tunc enim tempus ad præſentandum non currit patrono, ut præſertur impedito, nec Epiſcopus ordinabit eccleſiam, ſed ponet ibi Oeconomum quouſque quæſtio fuerit terminata, ut legitur, & notatur in cap. *Cum vos, ſupra de offic. ordin.* ſecundum Hoſt. *hic num. 7. verſ. Et hoc eſt verum*, & Abb. *num. 7.*

19 Declara ſecundò ut procedat ſi contentio hujuſmodi ſit inter compatronos, ut loquitur hæc littera: Secus ſi inter præſentatos, ut reſolvit Rota *deciſ. 585. num. 7.* apud Farinacc. *in collect. 1. verſ. Quaeros.* & idem dicendum ſi lis vertatur inter patronos, & præſentatos; quia non habet locum devolutio, de qua hic, ſecundum Jo. Andr. in d. cap. *Cum vos, num. 2. verſ. Unde intra, de offic. ordinar.* Butr. *ibidem, num. 7. verſ. Iura ergo*, & Imolam, *num. 7. verſ. Nec obſtat.* Lap. *alleg. 78. num. 15.* Rotam apud Farinacc. *deciſ. 81. in fine part. 1. recentior.*

20 Declara tertiò ut procedat ſi contentio ſit ſuper patronatu, ſecus ſi ſuper idoneitate perſonæ; quia non intrat hæc devolutio, ut poſt Jo. Andr. tenet Abb. *hic num. 7.* Et idem dicendum ſi patroni non poſſent inter ſe concordare de perſona præſentanda, quia tunc haberet locum diſpoſitio, cap. *Nulla, ſupra de conceſſ. præben.* ut ſcilicet ſex menſibus expectari debeat, ſecundum Innocent. *hic num. 1. in ver. Ordinet.*

21 Declara ultimò ut locum habeat tantummodo in quæſtione juris præſentandi, non autem juris eligendi: nam ſi inter electores contendatur de poteſtate eligendi, & quæſtio non terminetur infra tempus præfixum ad eligendum, poteſtas liberè ordinandi eccleſiam ad Superiorem non devolvitur, quia non eſt quod imputetur electoribus, cum per eos non ſtet quominus eligant, ſed propter litem ſibi motam. Unde cum contrarium non ſit ſtatutum niſi ſuper præſentatione, ut hic, non debemus hoc jus extendere ad contentionem ſuper electione, ita probat text. in cap. 2. *de in integr. reſtit.* ubi diu ſuper jure eligendi certatum fuit; & tamen eligendi poteſtas non fuit ad Superiorem devoluta, ut concludunt *hic* Hoſtien. & Jo. Andr. ambo, *n. 7. verſ. Sed nec in hoc caſu*, &

22 Abbas, *n. 6.* Præſertim verò quia inter jus præſentandi, & jus eligendi conſiderari poteſt multiplex ratio diverſitatis; nam præſentatio innititur gratiæ, ut dixi ſupra in 3. *notab.* electio verò juri communi, ut c. 1. *ſupra de elect.* Præterea jus pinguius habent electores, quàm præſentatores, ut colligitur ex gl. 1. in cap. *Quanto, 63. diſt.* junct. c. *Quod autem, infra eodem.* Ac demum de modico patronorum præjudicio agitur ſi lite pendente alius ab Epiſcopo inſtituatur: ſed electoribus ex devolutione fieret magnum præjudicium, quia fortè haberent quem non vellent, aut non expediret habere. Unde meritò aliud ſtatuitur cum controvertitur de jure præſentandi, & aliud cum de jure eligendi, ut benè per Abb. *d. n. 6.*

dedit fundum, nullo alio eccleſiam conſtruente,
& dotante; nec ei, qui conſtruxit, ſi nec ipſe, nec
alius dotem aſſignavit: conſequens eſt ut nec
competat diſſinitum, ut l.1.§. *Dolum, ff. de dolo*, cap.
Cum cauſam, infra de raptor. & notant glo. Hoſtien.
Joan. Andc. Cacdin. & alij *in rubr. ſupra de ſumma
Trinit. & fide Cathol.*
32 Moveor quartò, quia juspatronatus jam ac-
quiſitum amittitur ſi eccleſia funditus deſtruatur,
cap. *De ſabrica, de conſecr. diſt.* 1. & latius patebit
infc. *in 2. quæſt.* Item pecditur dote penitus pec-
empta, ut poſt alios fusè probat Lambertin. *in
tract. huius tit. lib. 1. part. 1. in 6. quæſt. principali art. 3.
num. 13. & lib. 3. in 7. quæſt. principali art. 1. num. 1.*
33 ergo multò fortiùs non acquicitur ſi eccleſia
nundum ſit conſtructa, & dotata; quia facilius
datuc retentio, quàm nova acquiſitio, l. *Per reten-
tionem, C. de uſufruct.* & l. 2. & ibi Bald. *in 3. notab. C.
de fideicomm.* & turpius ejicitur quàm non admit-
titur hoſpes, ut dicit textus in cap. *Quemadmodum,
ſupra de iureiur.*
34 Moveor quintò, quia jura pcohibent eccleſi-
am ædificari niſi pcius aſſignentur quæ neceſſaria
ſunt pro luminaribus, pro cuſtodia, & pco
ſtipendiis miniſtrocum, cap. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1.
& in authen. *Ut null. ædific. orator. dom. in rubro, &
nigro*, & notat gloſ. 1. in cap. *Quicumque, 16. quæſt. 7.*
Fusè Lambertin. *in hoc tract. lib. 1. part. 1. in 5.
quæſtione principali, art. 10.* Quinimo ante ipſam
fundationem dos aſſignari debet ſecundum In-
nocent. *ſupra, in rubr. num.* 2. & Cardin. *num. 4. in
5. quæſtione*: Ergo abſurdum eſt, ut de facto con-
ſtruens eccleſiam ſine dote ex facto pec jus dam-
nato coſequatur præmium, & gratiam juris
patronatus, unde potius deberet pœnam me-
ceri, cap. *Legi, 16. quæſt.* 1. l. *Sive hereditaria. ff. de ne-
got. geſt.* gloſ. in cap. *Quod ob gratiam, ad finem, de re-
gul. iur. in 6.*
35 Moveoc ultimò, quia etſi eccleſia conſtrui non
debeat ante dotis aſſignationem, ut in d. cap.
Nemo, de conſecr. diſt. 1. tamen ſi de facto conſtrua-
tur, conſecrari non debet niſi prius fundator
illam dotet, ut ſunt juca claca in cap. *Piæ mentis,*
& in cap. *Frigentius, 16. quæſt. 7.* & in cap. *Placuit, 1.*
36 *quæſt. 2.* & tradit Lambertin. *in præcitata, quæſt. 5.
art. 18.* Quod ſi contra juris diſpoſitionem eccle-
ſia eſſet fundata, & conſecrata ſine competenti
dote; coſecrator teneretur eam dotace, ut tenet
gloſ. *unica* communiter approbata in cap. *Cum ſic-
ut, ſup. de conſecr. eccleſ. vel altar.* exemplo Epiſco-
pi, qui ordinans aliquem ſine titulo tenetuc illi de
ſuo providece, cap. 2. cap. *Epiſcopus*, & cap. *Cum ſe-*
37 *cundum, ſupra, de præben.* & in defectum Epiſco-
pi conſecrantis, ut dicit illa gloſſa, fundatoc do-
tabit eam, & poterit ad hoc compelli, arg. d. cap.
Piæ mentis, 16. quæſt. 7. & l. *Qui liberos, ff. de ritu nupt.*
quod latius proſequitur Lambertin. *d. art. 18. in*
38 *princip. verſ. Si autem eccleſia.* In eo autem caſu,
in quo fundatoc compellituc ad dotandum, de
cigoce juris ex dotatione non efficitur patronus,
ut videtur tenere Jo. Andc. *in rubr. huius tit.* ſecun-
dum Cacdin. *ibi in 6. quæſt. num. 5. verſ. Et ex hoc vi-
detuc*: ſicut non detrahit Trebellianicam, qui
compulſus adiit ut reſtitnat, ut l. *Nam quod, §. Qui*
39 *compulſus, ff. ad Trebell.* & generalitec non debet
quis commodum conſequi ex eo, quod facit in-
vitus, cap. *Quam præpoſterum*, cum concordan. de
quibus ibi in gloſ. *ult. 13. qu. 2.* gloſ. *penult.* in cap.
Ad fidem, 23. quæſt. 5. licet Cardin. ſubdat æquius
eſſe ut efficiatuc patronus, de quo plenius pec
Lambertin. *lib. 1. par. 1. in 3. quæſt. principali num. 4.
verſ. Unum tamen reperi.* Ergo Doctores ſuppo-
nunt proindubitato eum, qui de facto fundavit,
& conſtruxit eccleſiam ſine aſſignatione dotis,
non acquiſiviſſe jus patronatus: aliàs enim in-
eptum fuiſſet inquirere an dotans ex neceſſitate
efficeretur patronus, ſi jam patronus eſſet ex
40 fundatione, & conſtructione pcæcedenti: &
quidquid ſit de illo, qui compulſus contulit do-
tem eccleſiæ jam fundatæ; certè negaci non po-
teſt quin efficiatur patronus ſi illam conſecat
ſponte, prout concludit Innocent. & Cardin.
ſupra in rubr. & idem Cardin. *hic num. 6.* & Abb.
num. 9. & Lambertin. *lib 1. par. 1. in 3. quæſt. principali
art. 1.* Ergo neceſſe eſt fateri ex ſola fundatione,
& conſtructione eum non acquiſiviſſe jus patco-
natus: nam ſi acquiſiviſſet, quidquid dicat Lam-
41 bectin. *d. q. 3. num. 4. verſ. Sed ad hoc poteſt reſponderi*:
utique ex dotatione non potuiſſet illud de novo
acquirere eum jus patronatus ſit individuum,
& ſemel quæſitum ex una cauſa, non poſſit ex
alia acquiri, arg. l. *Via, ff. de ſervit.* l. *Si ſepulcrum, C.
de relig. & ſumptib. funer.* l. 1. *ff. ad leg. Falcid.* l. *Uſus,
ff. de uſu, & habitat.* Incorpocalia enim dividi non
poſſunt, cap. *Nihil, 7. quæſt.* 1. & notat Hoſtien. in
cap. 1. *num. 1. ſupra eod.* & Archid. in cap. 1. *poſt princ.*
42 *eod. tit. lib. 6.* & Bald. in cap. *Quanto, de iudic.* &
quod meum eſt ex una cauſa, ex alia meum fieri
non poteſt, niſi deſinat eſſe meum, ut cap. *Inter
dilectos, §. Cæterum, de fide inſtrum.* l. 3. §. *Ex pluribus,
ff. de acquiren. poſſeſſ.* & l. *Cum res, C. de contrahen.
empt.* Abb. *conſ. 3.* Nitar. *col. 2. in princ. verſ. Item quod
meum eſt, lib. 2.* Socin. *reg. 25. Dominium ſemel amplius
effici non poteſt.* Facit textus in cap. *Ut quia duas, de
elect. lib. 6.* & quod notat Lap. *allegat. 8. per totam.*
43 Præſertim *num.* 4. ubi dicit ex ſecunda præſenta-
tione non poſſe alicui jus competece ſi competit
ex prima, quia Quod meum eſt ex una cauſa, &c.
44 & matrimonium carnale ſicut ſpirituale conſtare
non poſſe ex conſenſibus iteratis, quia cum ſit
individuum, aut ex pcimo conſenſu tenuit, & ſic
nihil addit ſecundus; Aut non tenuit, & poteſt
conſiſtece ex ſecundo, allegat gloſ. in cap. *fin. de
translat. Epiſc.* & Jo. Andr. hoc dicentem in *addit.
ad Speculat. in tit. de reſcript. §. Ratione autem cauſæ,
verſ. Item obtentum eſt.*
45 Non obſtant jura, quæ dicunt jus patconatus
poſſe acquiri ex pluribus cauſis alternativè; quo-
niam loquuntur in caſu ſecundæ concluſionis, de
qua *infra num.* 49. ideſt cum unus dat fundum, a-
lius conſtruit, & alius aſſignat dotem; nam unuſ-
quiſque alternativè ex una cauſa efficituc patro-
nus. Sed hinc non ſequituc quin reſpectu eccle-
ſiæ debeant ſimul concucrere fundatio, conſtru-
ctio, & dotatio.
46 Item non obſtat quod ex ſola fundatione, & cõ-
ſtructione eccleſia de non eſſe deducatur ad eſſe,
ac proinde fundans, & cõſtruens efficiatur patro-
nus, ut ex Iñocentio prolixè deducit Lambertin.
Nam ceſpondetur eccleſiam deduci quidem ad
eſſe etiam dote nondum aſſignata, ſed incomple-
tè, & contra juris prohibitionem: unde ex tali
fundatione, & conſtructione patronatus, & jus
pcæſentandi rectorem non acquirituc, quia ſine
ſubſtantia rerum non poteſt eccleſiæ deſervire, ut
c. *Si quis obiecerit, 1. q. 3.* & fuit dictum Innocentij
ſupra

ſupra in rubr. num. 2. verſ. Poſſet tamen dici, & Hoſtien. in cap. 1. *num. 4. verſ. Poteſt tamen dici contrarium, ſupra eod.* Et patet ex dictis Feder. de Sen. *ſupra citato, num. 30.*

Et ex his conſiderationibus, ad quas Lambertinus non advertit, arbitror concludendum ex ſola fundatione non acquiri jus patronatus, ſi nemo alius eccleſiam conſtruat, & dotet; neque ex ſola conſtructione, ſi nemo alius dotem aſſignet; neque ex collatione dotis, ſi nullus eccleſiam fundet
48 & conſtruat, ſed hæc tria debere copulativè concurrere ab initio; quod intelligo verè, ſeu per juris fictionem: nam ſi à principio, licèt malè, ſine dote fuiſſet fundata, & ædificata, & conſecrata eccleſia, qui poſtea illam dotaret de Diœceſani conſenſu patronus eſſet, quia favore eccleſiæ fingeretur actus iſte præceſſiſſe, ut formaliter inquit Jo. Andr. in d. cap. 1. *num. 8. verſ. Poteſt tamen dici*, & ſic conſtitutio dotis retrotrahitur, & eccleſia videtur dotata ante conſecrationem, ſicut in matrimonio. cap. *Tanta. Qui fil. ſint legit.* & per Abbat. *hic num. 9. in fine.* Quidquid contra ſcripſerit idem Abbas *in præalleg. conſ. 106. num. 2. lib. 2.*

49 Secunda concluſio eſt, ad acquirendum jus patronatus non requiritur ut una, & eadem perſona fundet, conſtruat, & dotet eccleſiam; ſed ſatis eſt ut unus det fundum, alius ædificet, & alius aſſignet dotem de conſenſu Diœceſani, & omnes in ſolidum efficiuntur patroni. Probatur hæc concluſio ex cap. *Piæ mentis*, cap. *Frigentius*, cap. *Quicumque*, & cap. *Filijs*, 16. q. 7. ex cap. *Abbatem, il ſecondo*, 18. q. 2. & cap. *Nobis, infra eod.* & ex Concilio Tridentino, *cap. 9. ſeſſ. 25.* quibus in locis prædicti modi acquirendi jus patronatus ponuntur tamquam diverſi, & cum dictione alternativa in medio, & conſequenter non requiritur omnium concurſus, ſed ex quolibet ipſorum jus patronatus acquiritur, c. *Inter cæteras, ſupra de reſcr.* & reg. *In alternativis, de reg. iur. in 6.* & ita intelligi debet gl. 1. in d. c. *Piæ mentis*, dum firmat jus patronatus acquiri ex tribus cauſis, & recitat verſum.

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.

Idem apertius tenet Innocen. *ſupra in rubr.* dum primò ponit hos tres modos acquirendi patronatum, & poſtea ſubdit, quilibet autem ipſorum patronus eſt. Idipſum clarè voluit Archid. in cap. 1. *poſt princ. de iurepatr. lib. 6.* ubi ait poſſe effici plures patronos ex diverſis cauſis, putà quia unus eſt patronus ex fundi datione, alter ex dotatione, alter ex conſtructione, & ſequitur Cardin. *ſupra in rubr. in 4. quæſt.* & *conſ. 122. Quidam habens quoddam feudum, col. 2. verſ. Ad quod reſpondeo*, Abbas *conſ. 39. Quidam Dominus Iacobus, poſt princ. lib. 2.* & alij apud Lambertinum aſſerentem hanc eſſe communem omnium Doctorum ſententiam *in tract. huius tit. lib. 1. par. 1. in 3. quæſt. principali art. 1. num. 1.*

50 Secundò QUÆRO, an ex reædificatione, ſeu refectione eccleſiæ acquiratur jus patronatus.

Negat Laurentius, & poſt eum Innocen. *hic in princ.* arg. l. *Prætor. §. Vicinales, ff. ne quid in loco publ.* *melius dixiſſent, § Viarum, verſ. Vicinales*, ubi vicinalis via dicitur privata, ſi ab initio facta ſit à privatis, publica ſi ſolum reficiatur expenſis privatorum, atque ita quod publicum eſt, ex ſimplici refectione non deſinit eſſe publicum. Inducunt
51 etiam rationem, quia quod humani juris eſſe deſiit, ſervitutem non recipit. l. *Caveri, ff. Commun. prædior.* & arg. cap. *Ad hæc, in fine ſupra de relig. domib.* cum ſuis concordan.

52 Verum gloſſa Bernardi *hic in ver. Fundatores*, diſtinguit ſic. Aut eccleſia non eſt funditus deſtructa, & ex refectione, ſeu reparatione jus patronatus non acquiritur. Et in hoc caſu vera eſt
53 opinio Laurentij de qua ſupra. Aut eccleſia eſt prorſus diruta ita ut egeat nova conſecratione, juxta text. in cap. *De fabrica, de conſecr. diſt. 1. & hoc 2. caſu*, aut quis eccleſiam reædificat ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſani, & nullum jus acquirit, arg. l. *Vſufructuarius, ff. de uſufr.* ubi patet uſufructuarium non poſſe immutare formam rei, etiamſi aliàs non poſſit uti. Et eſt expreſſum in Authen. *ut null. fabric. orat. dom. §. 1. collat. 5.* Nam quemadmodum à principio non licet eccleſiam conſtruere ſine conſenſu Epiſcopi, ut in cap. *Nemo. de conſecr. diſt. 1.* ita nec poſtea illam reædificare ut acquiratur jus patronatus, ut benè per Abb. *hic num. 8.* Aut eccleſiam prorſus dirutam reædificat de Diœceſani conſenſu; & acquirit jus patronatus, quia perinde eſt ac ſi eccleſiam ab initio
54 conſtruxiſſet, cap. *Conſuluit, infra de Iudeis*, ubi habetur favorabilius eſſe reædificare conſtructam, quàm de novo conſtruere, & eſt caſus in d. auth. *Vt null. fabric. orat. dom. §. 1.* Per totalem enim
55 deſtructionem eccleſia remanſit execrata d. cap. *De fabrica, de conſecr. diſt. 1.* cap. *Propoſuiſti*, & cap. *In ligneis, de conſecr. eccleſ. vel altar.* Secundum Jo. Andr. *ſup. in rubr. num. 3. verſ. Sed non placet hæc reprehenſio*, & prior patronus, qui per primam ædificationem eccleſiæ acquiſivit jus patronatus, per
56 totalem illius deſtructionem radicitus ipſum jus amiſit, ut tenet Bernard. *hic in fine primæ gloſſæ*, & Hoſtien. poſt eum *num. 3.* Joann. Andr. *num. 12.* Henric. Boich. *prope finem, verſ. Prior verò patronus*,
57 Cardin. *quæſt. 3.* & reliqui omnes. Æquum tamen eſt ut antequam Epiſcopus extraneo de conſenſu ſuo ædificare volenti conſentiat, antiquum patronum ſuper hoc requirat, & ipſum cuilibet extraneo præferat, arg. cap. *Cum Apoſtolica, de his quæ fi. à Prælat.* cap. *Potuit, de locat. & conduc.* & c. *Ad hæc in fine de offic. Archid.* ſecundum Hoſtien. & alios præallegatos, & concordat quod notat idem Hoſtien. in cap. *Nobis, infra eod.* Supradictam gloſſæ diſtinctionem probarunt *hic* Tancred. Hoſt. Joan. Andr. & Henric. Boich. *locis citatis*, & Abb. *num. 1. & 11.* Staphil. *de litter. grat. tit. de mod. & form. impetr. §. Sequitur videre, num. 6.* Butſatt. *conſ. 310. à num. 3. vol. 3.* Lambertin. *de iure patr. lib. 1. p. 1. in 6. quæſt. principali art. 3.* Menoch. *conſ. 90. ſub num. 24. & 25.* Rota *deciſ. 306. à num. 3. p. 3. diverſ.* & apud Cardin. Seraph. *deciſ. 555. n. 2.*

58 Procedit autem hæc concluſio etiamſi reædificatio fiat ex iiſdem cæmentis, ſeu materia; adhuc enim reædificans de Diœceſani conſenſu acquirit jus patronatus, non autem ille, qui ab initio illam conſtruxit, & per totalem deſtructionem deſiit eſſe patronus, ut proximè dictum eſt. Nam obligatio ſemel extincta in perpetuum non reviviſcit, l. *Qui res, §. Aream, ff. de ſolut.* & cap. *Quæru, de conſecr. diſt. 4.* Ad hoc textus optimus in l. *Quid tamen, §. penult. ff. quib. mod. uſusfruct. amitt.* ubi ſi navis fuerit per partes refecta, durat uſusfructus: ſed ſi ex toto deſtructa fuerit, & poſtea reſtaurata, licet ex eiſdem tabulis, uſusfructus extinctus eſt. Sicut ſi domus ex iiſdem cæmentis, tigniſque fuerit

rit reſtituta, uſusfructus extinguitur, & pro hac parte poſt multa concludit gloſ. 1. *hic verſ. Item quid ſi reædificata eſt*, Holtien. *nu.2. in eod. verſ.* Butr. *n.17.* Cardin. *n.7. in 3. quæſt.* Abb. *n.11.* & plerique alii. Neque obſtant jura contraria allegata in gloſſa, ex quibus arguitur eccleſiam reædificatam cenſeri eamdem eccleſiam, & loco prioris ſuccedere. Quoniam loquuntur in eo caſu, in quo ſemper remanet materia, ut reſpondet Jo. Calderin. & poſt eum Cardin. *ubi ſupra.*

59 Rurſus procedit eadem concluſio non ſolum in jure patronatus ſurgente propter ædificium, ſed etiam propter dotem, vel fundum. Nam quemadmodum ſi eccleſia ſit à fundamentis deſtructa, ex reædificatione alterius etiam ex iiſdem cæmentis antiquus patronus non recuperat jus patronatus; eodem modo ſi dos, vel fundus omninò pereat; antiquus patronus ex nova dotatione, vel Fundatione non recuperat jus patronatus; ſed illud acquirit qui novam dotem, vel fundum aſſignat, ut benè per Cardin. *num. 7. in fine, verſ. Pro-*

60 *cedit autem hæc quæſtio.* Fateor tamen patronatum ſurgentem ex dotatione, vel fundatione non amitti ex ſola deſtructione eccleſiæ. Nam ſi dos ſalva ſit, aut fundus; etiam deſtructa eccleſia, qui dotavit, vel fundavit, remanebit patronus, & ita poſt eccleſiam reædificatam erunt tres patroni ex diverſis cauſis, ſecundum Abb. *num. 11. verſ. Ego intelligo*, qui ad hoc inducit regulam, §. *Affinitatis, Inſtit. de nupt.*

61 Tertiò cum hic dicatur in diſcordia patronorum eſſe præferendum præſentatum à majori parte ſi ſit idoneus; inveſtigandum eſſet quid juris ſit ſi patroni ſint pares in præſentando, an ſcilicet inter præſentatos inſtituendus ſit dignior, an verò ſit locus gratificationi Epiſcopi. Sed hanc materiam plenè examino in cap. *Cum autem, infra eod. in 1. & 2. q. à n. 20. uſque in finem.*

62 Quartò cum ſimiliter hic dicatur jus ordinandi eccleſiam ad Epiſcopum devolvi, ſi quæſtio ſuper patronatu inter compatronos laicos non fuerit deciſa infra quatuor menſes ad præſentandū præfixos; quærendum eſſet numquid Epiſcopus parochialem eccleſiam juris patronatus laicorum conferens jure devoluto, teneatur ſervare formā examinis per concurſum præſcriptum à Concilio in d.c. 18. in parochialibus liberæ collationis. Sed de hoc quoque articulo latè diſſerui in c. *Cum propter, in 1. q. num. 7. infra eod.*

De Iure patronatus.

Cap. Ex litteris.

SVMMARIVM.

1 *Jus patronatus conſiſtens in aliqua univerſitate temporalium tranſit cum ipſa univerſitate, & num. 3. & 35.*

2 *Etiamſi univerſitas tranſeat tantum quoad utile dominium, & num. 11. & 15.*

Niſi ius patronatus ſpecificè ſit exceptum, n. 2. & n. 17. verſ. Limitatio regulæ.

3 *Ius patronatus tranſit in quemcumque cum univerſitate, cui adhæret, etiam ſine auctoritate Epiſcopi, & num. 45.*

4 *Villa eſt quid univerſale, & n. 23. 25. & 38.*

5 *Ius patronatus prohibetur transferri per contractum non gratuitum, niſi talis contractus celebretur ſuper aliqua univerſitate, & n. 45.*

6 *Ius ſepulcri accedit emptioni univerſitatis.*

7 *Decimæ, & alia iura merè ſpiritualia cum univerſitate non tranſeunt.*

8 *Donans Epiſcopus villam cum omnibus, quæ illic habet, non transfert iura ſpiritualia.*

9 *Decimæ in generali donatione non includuntur.*

10 *Niſi tale ius donetur eccleſiæ quod habeat in ſe temporalia, & ſpiritualia iura, ut præbenda.*

12 *Ad firmam date, id eſt ad annuum cenſum concedere, ſeu locare etiam ad longum tempus, & num. ſequen.*

13 *Ius præſentandi non tranſit in conductorem villæ ad modicum tempus.*

14 *Conductor ad modicum tempus nullum dominium habet, nec poſſeſſionem, ſed nudam detentionem.*

15 *Ius patronatus ut tranſeat cum univerſitate non ſufficit civilis, vel naturalis poſſeſſio, ſed omnino requiritur, ut univerſitas transferatur quoad dominium directum, vel utile.*

16 *Ius patronatus non tranſit in creditorem, qui tenet villam pignori obligatam.*

17 *Præſentatio eſt fructus iuris patronatus.*

18 *Ius patronatus quando dicatur tranſire cum univerſitate, & num. ſeqq. uſque in fin.*

19 *Quid ſi quis vendat fundum, vel palatium, intra cuius fines eccleſiam habeat, nunquid ius patronatus tranſeat in emptorem.*

Et quid ſi ſit talis fundus, qui univerſitatem conſtituat, num. 21.

Et quid ſi quis vendat omnia iura, quæ habet in aliqua villa, n. 22. & n. 47.

Et quid ſi vendat omnia bona, quæ habet in tali loco, num. 24.

Et quid ſi dicat ſimpliciter, vendo omnia bona mea, num. 27. & 50.

Et quid ſi dicat, vendo omnia bona mea, iura, & actiones, num. 33. & ſeqq. uſque ad num. 53.

Et quid ſi vendat hæreditatem, n. 36. & 53.

20 *Ius ſepulcri, ad quod non patet aditus, niſi per fundum, tranſit in emptorem ipſius fundi.*

23 *Ius patronatus ut veniat in contractu non gratuito, ſequitur ut res, quæ alienatur, ſit talis, quæ ſine expreſſione univerſitatem, vel ius patronatus in ſe contineat, & num. 40.*

Vniverſitas verbalis reſolvitur in ſingularitates, ibidem, & n. 25. & 39.

Realis ſecus, num. 41.

26 *Ius patronatus ut tranſeat cum univerſitate requiritur ut univerſitas ſit realis, non verbalis, & num. 41.*

28 *Bonorum appellatio univerſitatem continet, ſicut hæreditas, & n. 29. & 46. & 56.*

30 *Bonorum appellatione veniunt etiam iura, & actiones.*

31 *Præſertim ſi adſit dictio univerſalis* omnia.

32 *Etiam in materia odioſa, ut confiſcationis bonorum omnium.*

34 *Rota deciſio in Lucana iuris patr. refertur, expenditur, n. 47. & ſeqq. uſque ad n. 53.*

36 *Ius patronatus tranſit ad hæredes quoſcumque mediante titulo univerſali hæredis.*

37 *Item tranſit in emptorem hæreditatis.*

38 *Ius patronatus non tranſit mediante venditione,*

ſeu

ſeu ceſſione etiam omnium bonorum, iurium, & actionum, niſi ſub dicta ceſſione tale quid univerſale verè comprehendatur, cui ius patronatus adhæreat.

Contrarium, num. 44. & ſeqq. uſq. ad n. 53.

42 *Ius patronatus particulariter donari poteſt de conſenſu Ordinarij.*

43 *Ius patronatus non poteſt dici de bonis laici.*

45 *Ius patronatus tranſit cum univerſitate temporalium ſine conſenſu Epiſcopi, ſive contractus ſit gratuitus, ſive non.*

47 *Bonorum omnium, ac iurium appellatio non continet univerſitatem quando eſt reſtricta ad certum locum; alias ſecus, & num. ſeq.*

48 *Vniverſitas quando dicatur verbalis, & quando realis.*

49 *Ius patronatus tranſit cum hæreditate vendita, etiamſi in ea nil aliud ſit, quàm ius patronatus.*

50 *Mea, hæc dictio eſt dominij ſignificativa.*

51 *Patronus non eſt dominus iuris patronatus niſi abuſivè.*

52 *Ius patronatus tranſit cum univerſitate non miniſterio hominis, ſed miniſterio iuris tanquam accesſorium rei venditæ.*

53 *Hæreditas eſt quid univerſum.*

54 *Ius patronatus competens filijs, & ſucceſſoribus dicitur translatum per ceſſionem à filio factam de omni iure, quod in hæreditate habebat.*

55 *Ius patronatus venit in legato omnium bonorum.*

56 *Legatum omnium bonorum intelligitur univerſale.*

57 *Ius patronatus magis competit uſufructuariæ omnium bonorum, quam hæredum.*

58 *Præſcribens univerſitatem an præſcribat ius patronatus ei immixtum.*

59 *Ius patronatus an tranſeat ſi exprimatur in venditione univerſitatis, & num. ſeqq. uſq. in finem.*

Quid ſi exprimatur declarativè, num. 61.

Et quid ſi coniunctivè, ibid. & num. 62.

Et quid ſi vendatur villa cum iure patronatus, num. 63. & num. ſeq.

Et quid ſi vendatur villa, & ius patronatus, n. 64.

Patronus in fine inſtrumenti venditionis univerſitatis fateri poteſt ſe deſijſſe eſſe patronum.

---

1 EX LITTERIS. Jus patronatus con-
ſiſtens in aliqua univerſitate temporali-
um tranſit cum ipſa univerſitate, etiamſi
univerſitas tranſeat tantum quoad utile
2 dominium, niſi jus patronatus ſpecificè ſit exce-
ptum; Hoc dicit, Jo. Andr. Butr. Cardin. An-
char. Imol. Abb. Jo. de Anan. & Bero, & eſt caſus
notabilis, & quotidie allegatur ſecundum Abbat.
Dividitur in duas partes. In prima ponitur que-
rela Epiſcopi. In ſecunda dantur ei judices, & in-
ſtruuntur quomodo debeant diffinire ibi: *Man-
damus*, Jo. Andr.

Nota ex textu regulam cum ampliatione, & li-
mitatione.

3 Regula eſt: Jus patronatus tranſit in quem-
cunque cum univerſitate temporalium, cui adhæ-
ret etiam ſine auctoritate Epiſcopi, ut patet in
text. ibi, Si vobis conſtiterit, quod præfato militi
4 præſcripta villa, &c. nam villa eſt quid univerſale,
ut l. *Pupillus*, §. *Territorium*, *ff. de verb. ſignific.* ſecun-
dum Innoc. Hoſtien. & omnes *hic*: & per hanc lit-
teram notat Abb. in c. *Illud*, *n.* 4. *inf. eod.* Federic.
de Senis, *conſ.* 225. *Si opinio*, *num.* 1. & Lambertin.
in tract. de iurepatr. lib. 1. *par.* 2. *in* 2. *quæſt. princip.
art.* 2. & 3. & *in* 5. *quæſt. princip. art.* 11. *num.* 3. Man-
tic. *deciſ.* 140. *num.* 2. Rot. *deciſ.* 207. *num.* 16. *par.* 6.
5 *recent.* Et ſic quamvis contractus non gratuitus
prohibeatur ſuper jure patronatus, ut cap. *Quia
Clerici*, *ſupra eod.* Tamen ſi hujuſmodi contra-
ctus non gratuitus celebretur ſuper aliqua uni-
verſitate temporalium, jus patronatus in ea con-
ſiſtens tranſit ex illo titulo non gratuito, quia
contractus videtur initus ſuper rebus tempora-
libus, & non ſuper jure patronatus, quod tranſit
acceſſoriè, & non principaliter, ut hic per Abba-
tem in 1. *notab.* Et hanc regulam ponunt *hic* gloſ.
poſt caſum, Innoc. *num.* 2. *verſ. Nam ad hoc*, & *verſ.
Si tamen ſit aliquod ius univerſale*, Hoſtien. *num.* 4.
in verſ. Non excepto, & *num.* 5 *verſ. Nam ad hoc*, Joan.
Andr. Card. & omnes *in ſummario text.* Covarr.
var. reſol. lib. 2. *cap.* 18. *num.* 8. Lambertin. & Man-
tica *locis ſupracit.*

6 Et quod dictum eſt de jure patronatus idem
intelligas de jure ſepulcri, quod à laicis poſſide-
tur; accedit enim emptioni univerſitatis, ut l. *In
modicum*, *ff. de contrah. empt.* & l. *Si mercede*, §. *Si eum
fundum*, *ff. de action. empt.* ſecundum Innoc. *hic nu.* 1.
in verb. Non excepto, cujus opinio communis eſt,
teſte Covar. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 3. Lam-
bertin. *in tract. huius titul. pag.* 2. *lib.* 1. *in* 5. *qu. princ.*
7 *art.* 5. Secus autem eſt in decimis, & alijs juribus
merè ſpiritualibus, quia non tranſeunt cum uni-
verſitate: & eſt ratio diverſitatis, quia cum jus pa-
tronatus non ſit merè ſpirituale, non eſt mirum ſi
annectatur temporalibus. Sed decimæ, & alia jura
hujuſmodi merè ſpiritualia cum in nullo commu-
nicent temporalibus, conſequens eſt, ut nec eis
annecti poſſint, nec cum univerſitate ipſorum
tranſire valeant, etiamſi dicatur vendo, vel dono
villam cum omnibus juribus ſuis, quia ſpiritualia
8 non ſunt jura temporalia. Quinimò etiamſi Epi-
ſcopus diceret dono tibi villam, & omnia jura,
quæ illic habeo, non tamen intelligeretur donare
decimas, & alia merè ſpiritualia, quia hoc nomen
univerſale, *omnia*, referri non debet ad ea, quæ
ſunt penitus alterius juris, vel naturæ, quàm ea,
quæ principaliter donantur, prout eſt hoc caſu.
Certum eſt enim merè ſpiritualia eſſe prorſus al-
9 terius juris, quam temporalia. Quocirca ſi vult
decimas donare, expreſſam de illis mentionem fa-
ciat, aliquin in generali donatione non includun-
tur. Ita Innoc. *hic n.* 1. cum quo tranſeunt Abb. An-
tiq. *n.* 2. Hoſt. *num.* 4. *verſ. Secus in decimis*, Jo. Andr.
num. 3. *eod. verſ.* Butr. *num.* 6. *verſ. Sed non tranſit*:
10 & alij communiter. Fatetur tamen Innoc. & cæ-
teri poſt eum, ut ſi tale ſit jus, quod pariter ha-
beat in ſe, & temporalia, & ſpiritualia jura, ut eſt
præbenda, quæ quandoque habet & poſſeſſiones,
& decimas, & donetur alij eccleſiæ; tunc jura
omnia, ſcilicet temporalia, & ſpiritualia ſimul
transferantur; quia nimirum omnia ſpiritualia
ſunt, & ſpiritualibus annexa.

11 Ampliatio regulæ eſt, ut locum habeat etiamſi
univerſitas tranſierit ſolummodo quoad utile do-
minium; adhuc enim cum ipſa tranſit jus patrona-
tus, veluti ſi talem contractum inter ſe partes ce-
lebraverint, per quem utile dominium tranſierit
in Conductorem, puta emphyteuſim, vel locatio-
12 nem ad longum tempus, ut innuit littera hujus
textus ibi: Fuerit ad firmam conceſſa: nam etſi

verba

verba ad firmam: exponantur, ideſt ad annuum
cenſum, ſecundum Jo. Andr. in cap. 2. *de locat.* &
regulariter importent locationem ad modicum
tempus, ut in *d. c. 2.* & in aliis inductis per Bero.
hic num. 1. Tamen ſicut locatio, ita & conceſſio ad
firmam pro ſubjecta materia eſt apta importare
etiam locationem perpetuam, ſeu ad longum
13 tempus, prout importat hic; aliàs enim ſi loca-
tio fuiſſet ad modicum tempus, conductor vil-
læ non potuiſſet præſentare; quoniam ita de-
mum jus patronatus tranſit cum univerſitate, ſi
univerſitas transferatur quoad dominium dire-
14 ctum, vel utile. Ex locatione autem ad modi-
cum tempus nullum dominium, imò nec natura-
lis poſſeſſio transfertur in conductorem, ſed nuda
detentatio, & jus percipiendi fructus, ut no-
tatur in l. *Sicut certum, §. Si duobus, ff. Commodat.* &
in l. 3. §. *Ex contrario, ff. de acquir. poſſeſſ.* & per Car-
din. in Clement. 1. §. *Verum in 2. quæſt. de reb. ec-*
15 *cleſ. non alien.* & Bero. *hic num. 2.* Præterquam
quod nec civilis, nec naturalis poſſeſſio ad hoc
ſufficeret, quia omnino requiritur translatio
dominij directi, vel utilis, ut hic patet, & in cap.
Cum Bertholdus, ſupr. de re iud. & notat Bero. *hic num.*
41. Concordat cap. *Cum ſæculum, infra eodem*, ibi:
Cum ratione feudorum emptorum, aliterve ac-
quiſitorum jus patronatus in eccleſiis parochia-
libus acquiſieritis: ubi hoc tenet gloſ. 1. commu-
niter approbata, & firmant hic Innoc. *in princip.*
Abb. *num. 5. verſ. Sed in contractu locationis*, Joann.
Andr. Butr. Cardin. & omnes *in ſummario text.*
Bero. *num. 1.* dicens Doctores ita communiter
intelligere hunc text. & *num. 42.* ubi hunc intelle-
ctum pluribus comprobat, & dicit eſſe veriorem
Paulus de Caſtro *conſ. 262. Venerabilis vir, num. 2.*
vol. 1. Roch. de Curt. *in tract. huius tit. in verb. Ipſe*
velis, quæſt. 26. num. 57. in fin. Lambertin. *in eodem*
tract. art. 2. quæſt. 8. princ. par. 1. lib. 1.

16 Quo fit ut ſecus ſit dicendum in eo, qui tenet
villam pignori obligatam; nam in creditorem
non tranſit jus patronatus, ut legitur, & notatur
in d. cap. eum Bertholdus, *reſp. 1.* & §. *fin.* Nimirum
quia in eum nec directum, nec utile dominium
rei pignoratæ transfertur; & ita hic tenet gloſ. 1.
Innocen. *in princ. verſ. Secus in creditorem*, Hoſtien.
num. 4. & communiter DD. aliam rationem red-
dit Abb. *num. 5.* quia ſcilicet creditor tenetur re-
ſtituere fructus omnes, quos percepit ex re pig-
norata, ut in cap. *Cum contra, ſupra de pignor.* & in
cap. 1. *infr. de uſur.* Sed ſi creditor præſentaret, &
ſequeretur præſentati inſtitutio, non poſtea illum
fructum reſtituere, ſcilicet præſentationem, quæ
17 eſt fructus juris patronatus, ut notant Innocen.
Butr. Abb. & alii in cap. *Conſultationibus, infr. eodem*
gloſ. *ultim.* & DD. d. cap. *Cum Bertholdus, de re*
iudicat. Rota *deciſ. 10. de iurepatron. in novis*, &
ſic lucraretur fructum illum contra naturam pi-
gnoria, cum mutuum debeat eſſe gratuitum, cap.
Conſuluit, de uſur.

Limitatio regulæ eſt. niſi jus patronatus fuerit
nominatim exceptum; tunc enim minimè tran-
ſit cum univerſitate, ut patet in text. ibi, Non
excepto jure patronatus: & notant omnes *in*
ſummario, & in ver. Non excepto, gloſ. 1. & DD. in c.
Cum ſæculum, infr. eod. Lambertin. *de iure patron.*
part. 2. lib. 1. in 5. quæſt. princip. art. 11. num. 3. verſ. Niſi
ius patronatus.

18 Nunc pro explicatione textus inquirendum
Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

eſt quando jus patronatus dicatur tranſire cum
univerſitate.

19 Et primò QUÆRO. Si quis vendat fundum,
vel palatium, intra cujus finea eccleſiam habe-
at, numquid jus patronatus tranſeat in empto-
rem. Reſpondeo non tranſire; quia jus patro-
natus titulo venditionis transferri non poteſt,
niſi cum univerſitate, juxta communem intelle-
ctum hujus capituli, & dicti cap. *Cum ſæculum, infr.*
eod. fundus autem, vel palatium non eſt univerſi-
tas, & ita *hic* firmant Innoc. *num. 3.* Hoſtien. *num. 7.*
Jo. Andr. *num. 3. verſ. Quid ſi quis habeat eccleſiam*,
Abb. *num. 14.* quorum opinio communis eſt, ut
teſtantur idem Abb. *in ſua quæſtion. 5.* incipien.
Augerius, num. 5. Roech. de Curt. *in tract. de Iure*
patron. in verb. Ipſe velis, quæſt. 23. Lambertin. *in eod.*
tract. par. 2. lib. 1. quæſt. 5. art. 17. etiam Covar. *var.*
reſol. lib. 1. c. 13. n. 3. cõfert quod notat Bald. in l. Din.
fin. col. penult. num. 58. verſ. Idem ſi habeo, C. de edict.
Adrian. toll. ubi quod ſi dono tibi fundum meum,
in quo eccleſia ſita eſt, nõ venit eccleſia, quia non
eſt ejuſdem rationis, & conditionis, cujus dictum
ſequitur Rota *dec. 1152. num. 4. par. 3. lib. 3. diverſ.* &
originaliter tenuit Innoc. *hic num. 3.*

20 Non obſtat text. in l. *Si mercedem*, §. 1. *ff. de*
action. emption. ubi Si vendidiſti fundum, in quo
ſepulchrum habuiſti, cui non patet aditus ex via
publica, ſed per ipſum privatum fundum, jus
ſepulchri tranſit in emptorem; per quem text.
idem eſſe in jure patronatus tradiderunt ibi Bart.
& Paul. de Caſtr. Roman. *Singular. 6.* Sylveſter
in verb. Ius patronatus quæſt. 5. Henric. Boich. &
Cardin. *hic num. 18. & 19.* & idem Cardin. in cap.
Cum ſæculum num. 5. verſ. Quoad quæſtionem infr. eod.
Abb. *d. quæſt. 5. num. 5.*

Quoniam, ut reſpondit Innoc. *hic num. 3.* aliud
eſt in jure ſepulchri, aliud in jure patronatus, quia
ſepulchrum cum nihil valeat, niſi venditor ad il-
lud portetur, & in eo ſepeliatur, eſſet illi prorſus
inutile ſi emptor fundi ingreſſum prohiberet,
cum ad illud non pateat aditus, niſi per fundum.
At ſecus eſt in jure patronatus, quia venditor illo
uti poteſt præſentando, quamvis eccleſiam non
ingrediatur. Sequitur Abb. *hic num. 14. verſ. Nec*
obſtant, & Covar. *var. reſol. lib. 1. cap. 13. num. 3. verſ.*
Non obſtat ratio.

21 Conclude igitur vendito fundo non venire jus
patronus per ſupradicta, niſi ſive ad eccleſiam pa-
teat aditus per ipſum fundum, ſive non; prout ex
diſtinctione Abb. *d. q. 5. num. 5.* & Roman. *d. ſin-*
gular. 6. poſt mult. concludit Lambert. *in tract. hu-*
ius titul. par. 2. lib. 1. in 5. quæſt. princip. art. 16. num. 2.
prope fin. verſ. Ego hanc limitationem, niſi tamen eſſet
talis fundus, qui univerſitatem conſtitueret, juxta
l. *Cum fundus, ff. de leg. 2.* & eſt text. ſecundum in-
ductionem Card. in cap. *Cum Bertoldus, ſupra de re*
iudicat. nam curia illa, de qua text. loquitur, fun-
dus eſt univerſitatem conſtituens. Unde non
mirum ſi jus patronatus tranſierit in emptorem.
Quo fit ut ſi quis haberet fundum, quem Hiſpani
appellant *herediamiento*, intra cujus finea haberet
jus patronatus vendito fundo jus patronatus hu-
juſmodi bene tranſiret in emptorem, ut per Co-
var. *d. num. 3. verſ. Tertiò*,

22 Secundò QUÆRO. Si quis vendat omnia ju-
ra, quæ habet in aliqua villa, in qua certos tamen
fundos habeat, vel certa jura, nunquid in tali ven-
ditione tranſeat jus patronatus.

de communi, Gigas *conſ.* 50. *num.* 3. Joan. Fab. *in
rubr. inſtit. de rerum diverſ. num.*2. Bartholom. A-
mada *lib.* 8. *tit.*13.*p.*1.*gloſ.*4.*num.* 2.*fol.*106. Didac.
Perez *lib.* 1.*tit.*6.*lib.* 1. *pag.* 139. *in gloſ. de van. ſuc-*
37 *ceden.&c.* Et ſimiliter tranſeat in emptorem hæ-
redis, ut tenet Covar. *lib.*1.*var.cap.*13.*num.*3. & *lib.*
2.*cap.*18. *num.* 81. Beenard. Diaz *in reg.* 401. Paul.
Fuſc. *ſingul.* 115. *littera* I. Abb. in cap. *Querelam,
de Simon.num.*4. ubi Anan. *num.*6. & Felin. *num.* 3.
verſ. In gloſ. verb. Non potui, Rocch. de Curt. *de iure
patr. in verb. Ipſe, vel u. num.*46. Emanuel Coſta,
cap. *Si pater, in 2 par. In ver. Trebell. num.*7. late Petr.
Omoz. *tract. de contract. in tit. de emption. & vendit.
n.* 41. *verſ. Sed quæro*, Paulus de Citadinis *de iure*
38 *patron. q.*1. *num.* 11. Non per hoc tranſit mediante
venditione, ſeu ceſſione etiam omnium bono-
rum jurium, & actionum verbis generalibus, &
uoiverſalibus facta, niſi ſub dicta ceſſione tale
quid univerſale verè comprehendatur, cui adhæ-
reat ipſum jus patronatus, ut puta villa, caſtrum,
hæreditas, feudum, vel quid ſimile, ut bene decla-
rat Innoc. in d. cap. *Ex litteris, num.*2. quem ſequi-
tur Hoſtien. *num.* 5. *verſ. Sed quid ſi quis obliget, vel
vendat.* Jo. Andr. *nu.*3. *verſ. Dixit etiam Innocentius*,
Boich. *num.*3. Card. Zabarell. *num.*16. *qu.* 11. Butr.
num. 6. *verſ. Tertia regula*, Anchar. *num.* 11. Bero.
num. 55. *de iure patron.* Federic. de Senis, *conſ.* 225.
num. 2. Bald. *conſ.* 32. *lib.*1. Dec. in cap. *Sedes, de re-
ſcript. nu.*7. *in fin. & num. ſeq.* qui de communi cum
aliis hic pee informantes relatis, quos brevitatis
39 gratia non refero. Et rationem hujus conclu-
ſionis poſt Innocent. Anchar. & alios ubi ſupra
aſſignat Bald. *conſ.*1. *num.*5. *lib.*3. Et eſt, quia quan-
do fit ceſſio, vel alienatio univerſalis reſpectu
verborum tantum, tunc talis univerſalitas reſol-
vitur in ſingularitates, & non plus importat ge-
neralis illa expreſſio, quàm enumeratio ſpecie-
rum. Et ideo ſicut jus patronatus de per ſe vendi
40 non poteſt, cap. *De iure, de iure patron.* ita etiam
non poteſt vendi ſub iſta univerſitate verbali:
aliàs fieret fraus legi, cum ille qui nihil haberet,
quàm jus patronatus, aut parum plus, poſſet ſub
prætextu venditionis univerſalis omnium bono-
41 rum ipſum jus patronatus vendere. At ſecus eſt
quando fit ceſſio, vel alienatio univerſalis reſpe-
ctu rei, ut quia fiat venditio de hæreditate, de Cu-
ria, de feudo, de caſtro, & de ſimilibus, quæ ſub ſe
verè univerſitatem continent. Et ratio differen-
tiæ eſt quia cum talis univerſitas non reſolvatur
in ſingularitates ad tex. in l.1. *C. de evict.* non mirum
ſi cum ea tranſit jus patronatus, cum de per ſe hoc
caſu non dicatur vendi, ſed potiùs in quandam
neceſſariam conſequentiam rei venditæ, cui ad-
hæret: & multa in conſequentiam neceſſariam
permittuntur fieri, quæ principaliter prohiben-
tur, vulg. l.1. *ff. de auct. tutor.* Hancque opininnem
videtur ſequuta Rota apud AA. ut habetur in
deciſ. diverſor. 1152. *lib.*3. *par.* 3. dum ibi concluditur
in ceſſione omnium jurium non fuiſſe compre-
henſum jus patronatus ea ratiooe, quia ceſſio ge-
neralis verbalis, quæ reſolvebatur in ſuas ſpecies,
& non univerſalis ratione rei prout requiritur. Et
licet Abb. d. cap. *Ex litteris, num.*11. & alij qui eum
ſequuntur contrarium teneant, & ſignanter Dec.
qui in hoc parum conſtans eſt, in *d. conſ.*127. At-
tamen ſententia Innocentii, quàm nuper, & aliàs
amplexa fuit Rota, & auctoritate plurium, & qui-
dem graviſſimorum virorum, & firmiori ratione
42 fulcita videtur. Nec deciſio Putei 351. *lib.*2. in
aliqun repugnat, cum & donatio particularis ju-
ris patronatus accedente conſenſu Ordinarii fie-
ri poſſit, ut per Lambertin. *de iure patron.* 2. *part.
lib.*1. *quæſt.*1. *principali, art.*1. & 2.

43 Ultra quod in caſu de quo agitur eò faciliùs ad-
mitti debet ea ſententia; Tum quia ceſſio prædi-
cta eſt de bonis omnibus ipſius Nicolai, & tamen
jus patronatus non poteſt dici de bonis laici ad
effectum prædictum, Bald. *conſ.*335. *n.*2. *verſ. Ad evi-
dentiam, lib.*1. Bene Put. d. *deciſ.*351. *in fin.* Tum et-
iam quia cedens, & ceſſionarius voluerunt bona,
& jura data in ſolutum haberi pro deſignatis, no-
minatis, & ſpecificatis per eorum nomina, confi-
nia, & vocabula. Ex quibus verbis manifeſtè con-
ſtat non fuiſſe factam ceſſionem tanquam de uni-
verſo, ſed tanquam de rebus particularibus, quo
caſu non ambigitur jus patronatus non compre-
hendi. Ad illud autem quod deducebatur per in-
formantes pro Alexandro Guiniſio circa præſen-
tatinnes poſt dictam ceſſionem factas in execu-
tione illius tantum temporis ſpatium, quo præ-
tendi poteſt Michaëli, & deſcendentibus illius fu-
iſſe ſi non vigore dictæ ceſſionis, ſaltem mediante
præſcriptione acquiſitum jus præſentandi: fuit
reſponſum non eſſe præſentis ſpeculationis, ſed
de eo in alia poſitione particulariter agendum eſ-
ſe. Hactenus verba deciſionis.

44 Contrariam opinionem ideſt in venditiooe o-
mnium bonorum, jutium, & actionum venire
jus patronatus tenuerunt Decius *conſ.* 127. *Plura
dubia, num.*2. & *num.*3. *verſ. Sed ad iſta*, ubi firmat in
conceſſione bonorum, ac jurium tranſire etiam
jus patronatus, Put. *deciſ.* 251. *num.* 1. *lib.* 2. Sera-
phin. *deciſ.*725. ubi reſolvit in donatione omni-
um, & quorumcumque bonorum mobilium, &
immobilium, jurium, & actionum ſimiliter veni-
re etiam jus patronatus. Rota in *recent. deciſ.*207.
*num.*11.12.13. & 16. *par.*6.

45 Et quamvis præcitatæ deciſiones loquantur in
terminis donationis: tamen non fundant ſe in
eo, quod donatio facta fuerit de conſenſu Diœ-
ceſani: Tunc enim quæſtio eſſet de indubitabili
cum jus patronatus donari poſſit etiam particula-
riter, & nominatim accedente ordinarii conſenſu,
ut ſupponit Rota in prædicta deciſione litteræ,
ſed fundant ſe in eo, quod donatio omnium bo-
norum, jurium, & actionum univerſitatem conti-
net, cum qua indiſtinctè tranſit jus patronatus
abſque conſenſu Ordinarii, ſive contractus ſit
gratuitus, ſive nõ, ut oſtenſum eſt ſupra n.3. Quin-
imò in *d. deciſ.*207. *n.*14. & 15. diſertis verbis dici-
tur non obſtare, quod in donatione non interve-
nerit conſenſus Ordinarij, ſine quo jus patrona-
tus donari non poteſt, quia hoc procedit in parti-
culari donatione, ſecus autem eſt in donatione
univerſali omnium bonorum & jurium, in qua
conſenſus Ordinarii minimè requiritur. Eidem
ſententiæ adſcribi poſſunt authores omnes, qui in
fortioribus terminis voluerunt, ut ſi quis dicat,
Vendo tibi omnia bona mea, nulla facta mentio-
ne jurium, & actionum, nihilominus veniat jus
patronatus, inter quos, Abb. *hic* n.12. Felin. c. *Cau-
ſam, n.*8. *de præſcript.* & Decius, qui de communi te-
ſtatur d. *conſ.*127. *n.*3. *verſ. Sed ad iſta.*

46 Et hanc ſecundam opinionem ego puto verio-
rem, & in practica amplectendam. Tum quia ne-
gari non poteſt, quin appellatio omnium bono-

rum, jurium, & actionum univerſitatem quandam deſignet, at à fortiori probatur in d. l. *Bonorum, la ſeconda, ff. de verb. ſignificat.* Nam intellectus Decij, de quo ſupra *num.* 29. divinat, cum ille text. generaliter loquatur; ac proinde inevitabiliter probat hanc opinionẽ, ut inquit Rocch. de Curt. *in tract. huius tituli, in verb. Ipſe vel ∞.* Tum quia ſupraſcripta Deciſio Lucaoa juris patronatus præcipuè nititur auctoritate Innocentij *hic nu.* 2. qui tamen nõ loquitur in venditinne omnium bonorum, vel jurium ſimpliciter, & abſolutè, ut in caſu quæſtionis propoſitæ, ſed in venditione omnium jurium reſtituta ad certum locum. Sic enim ait: [Si quis obliget, aut vendat omnia jura, quæ habet in aliqua villa, cum non ſit ſua, ſed ibi certoa tantum fundos habeat, vel certa jura, nunquid in tali contractu tranſit jua patronatus? Reſp. non] Hæc Innoc. qui, ut vides, loquitur in venditione omnium jurium reſtricta ad certum locum, unde trahi non poteſt ad caſum noſtrum; quia magis univerſum eſt vendere omnia bona jura, & actiones ſimpliciter, & abſolutè, quàm vendere omnia, ſeu omnia jura, quæ quis habet in tali villa, cum primum ſit totum, ſecundum verò pars. Neque hoc caſu valet argumentum à toto ad partem, cum rationes ſint diverſæ, nempe quia cum univerſitate tranſit jus patronatus, cum non univerſo non tranſit, ut inquit Lambertin. *de iure patronatus, par. 2. lib. 1. in 5. quæſt. principali art.* 14. *num.* 4. *verſ. Conſidero tertiò*, licet Abb. *hic num.* 12. dicat & male, Innocent. & Jo. Andr. ſentire, ut ſi quis vendat omnia bona ſua non tranſeat jus patronatus, quod dictum Abbatia multis errandi cauſam præbuit, qui ad verba Innocentij non adverterunt. Nec verum eſt quod dicitur in d. *deciſ.* Seraphin. 725. *num.* 2. *verſ. Sed contrarium*, nempe doctrinam Innocentij non eſſe receptam, imò enim in ſuo caſu, ideſt in venditione omnium jurium limitata ad certum locum, ſeu villam ſequaces habet Hoſtien. Jo. Andr. Butr. & alios complurea in deciſ. Littæ allegatos. Quinimo cum ipſo paucis exceptis conveniunt omnes, & ipſamet Rota, ut dixi ſupra *in 2. q. num.* 23.

47 Concluſio igitur in venditione omnium jurium, & actionum ſine ulla limitatione loci abſque dubio tranſire jus patronatus, etiamſi venditor in ſuis locis nullam habeat univerſitatem, puta villam, vel caſtrum, quia ipſa bona, jura, & actionea ſunt univerſitas, ſicut peculium, & hæreditas, ut l.
48 *Item §. Non ſolum, ff. de petition. hered.* Nec talia dicitur univerſitas verbalis, quæ reſolvitur in ſingularitates, ut dicitur in deciſione Littæ, imo eſt realis, cum qua bene tranſit jus patronatus. Et ideo non obſtat, Bald. *conſ.* 1. *n.* 5. *lib.* 3. in deciſ. allegatus, imo declarat mentem Innocentii juxta explicationem noſtram per hæc formalia verba: (Dicit Innocentius, quod cum re certa, puta cum fundo Botriano non tranſeunt jura mixta, ſicut eſt jus patronatus, ſed cum univerſitate diſtinguit. Aut eſt quid univerſale ratione ſigni univerſalis, aut ratione rei univerſalis. Primo caſu, ut cum dico, Vendo omnes poſſeſſiones talis villæ, & jura, quæ ibi habeo, non tranſit jus patronatus. Secundo caſu tranſit ut nomine hæreditatis.) Hæc Bald. qui ut vides, intelligit univerſitatem ratione ſigni univerſalis, quando eſt reſtricta ad certum locum: ratione verò rei univerſalis, quando nullis finibus circumſcribitur, ſicut hæreditas, l. 3. §.
49 *Hæreditatis, ff. de bon. poſ.* Rurſus non obſtat motivum, quod jus patronatus per ſe vendi non poſſet, & ſi tranſiret cum iſta univerſitate poſſet fieri fraus legi, cum ille qui nihil haberet in bonis, quam jus patronatus, vel parum plus poſſet ſub prætextu venditionis omnium bonorum, ac jurium ſibi competentium vendere ipſum jus patronatus. Nam reſpondetur hanc conſiderationem non eſſe attendendam, quando venditur ipſa univerſitas realis, alioqnin ſequeretur, ut ſi aliquia venderet hæreditatem ad ſe delatam, in qua nihil aliud eſſet niſi unicum jus patronatus cum tali hæreditate ipſum jus patronatus non transferret. Sed abſit ut tales ſubtilitates ſecundum Canones conſiderentur, ut ait Feder. de Sen. *conſ.* 225. *Si opinio, num.* 2. *verſ. Et non eſt dubium*, quod ille qui ſolum jus patronatus habet. Sicut igitur hæc conſideratio non attenditur in venditione hæreditatis, ita nec in venditione omnium bonorum, quia ita continet univerſitatem venditio omnium bonorum, ſicut venditio hæreditatis, ut voluit Bald. in l. 1. *num.* 7. *C. de bon. liber.* & Abb. *hic num.* 12. & conſtat ex jam dictis.

50 Demum non obſtat Doctrina Baldi in l. *fin. num.* 59. *C. de edict. D. Adr. toll.* ubi determinat, ut ſiquis dicat Dono tibi omnia jura mea, non tranſeat jus patronatus, quia dictio, *mea*, eſt dominii ſignificativa, l. *Quintus, §. Argento, ff. de aur. & arg.*
51 *legat.* Sed patronus non eſt dominus niſi abuſivè, ut l. *Tale, §. fin. ff. de hæred. inſtit* & idem ſi dicat Omnia jura quæ habeo; nam ſermo iſte generalis per ſuas ſpecies intelligitur, ut l. *Si chorus, ff. de leg.* 3. Sed in ſpeciebus dinumerandis non poteſt dinumerari jus patronatus, quare non includitur. Sequitur Lambert. *de iure patronat. par.* 2. *lib.* 1. *in* 5. *q. princip. art.* 14. *num.* 5. *verſ. Tertius caſus.*

Id inquam non obſtat, quia hæc doctrina, non eſt vera, cùm ſe fundet in illa particula, *mea*, quæ nihil facit, ut deducit Rebuff. in d. l. *Bonorum, la ſeconda, ff. de verb. ſignific.* & alii, quos ſequitur Rota apud Card. Seraphin. *d. deciſ.* 725. *num.* 1. *verſ. Neque opinio Lambertini.*

52 Ad rationem Baldi poſſet reſponderi nihil obſtare, quod illud pronomen, *mea*, ſit dominii ſignificativum, & patronus non ſit dominus, quia dictio, *mea*, non refertur ad jus patronatus, alioquin contractus eſſet Simoniacus, cum jus patronatus, per ſe vendi non poſſit, cap. *Quia clerici*, & ibi gloſ. *ult. ſupra eod.* & infr. cap. *De iure.* Sed refertur ad ipſam univerſitatem, cum qua non miniſterio hominis, ſed miniſterio juris tranſit jus patronatus tanquam acceſſorium, & in quandam neceſſariam cõſequentiam rei venditæ, cui adhæret, ut dicitur in deciſ. Littæ. Et quemadmodum ſi quis dicat: Vendo tibi villam meam, illud pronomen, *meam*, non impedit tranſitum juris patronatus, ut hic admittunt Innoc. & omnes: ita nec impedire debet ſi dicat; vendo omnia bona mea; quia neutro caſu tranſit ex vi pronominis *mea*, ſed ex vi univerſitatis, cui accedit.

Præterea inepta videtur differentia, quàm conſtituit Rocch. *ubi ſupra* inter venditionem omnium bonorum factam ſimpliciter, & factam cum illa dictione *mea.* Quoniam ad praxim deduci nõ poteſt ut quis vendat univerſaliter omnia bona, niſi ea demonſtret per illud pronomen, *mea*, vel aliud æquipollens, ut animadvertit, Lambertin. *dict. q.* 5. *art.* 14. *verſ. Conſidera ſextò.*

Sex-

53 Sextò QUÆRO, An vendita hæreditate tranſeat jus patronatus.

Reſpondeo tranſire, quia hæreditas eſt quid univerſum, ut in d.l. *Bonorum, la seconda, ff. de verb. ſign.* & in l. *Hæreditas*, & l. *Item*, §. *Non ſolum*, *ff. de petit. hæredit.* & ita communiter tenetur, ut dicit
54 Abb. *hic num.* 13. Ideoque jus patronatus competens filiis, & ſucceſſoribus, dicitur translatum cum univerſitate per ceſſionem à filio factam de omni jure, quod in hæreditate habebat. Achill. de Graſſ. *deciſ.* 9. *de iure patr.*

55 Septimò QUÆRO, An jus patronatus veniat in legato omnium bonorum.

56 Reſpondeo affirmativè, quia hujuſmodi legatum intelligitur univerſale, l. *Quoties*, §. *ult. ff. de uſufr.* juncta l. *Cogi, in princip.* cum l. *præcedent. ff. ad Trebellian.* & l. *Vxori meæ, ff. de uſufr. legat.* I-
57 deoque jus præſentandi magis pertinet ad uxorem relictam uſufructuariam omnium bonorum quàm ad hæredem, ut poſt prolixam diſputationem concludit Lambertin. *de iure patr. par.* 2. *lib.* 1. *quæſt.* 10. *princip. art.* 3. ubi etiam *num.* 22. *verſ. Poſſet etiam dici, cum ſeqq.* refert Anton. Corſ. qui poſtea fuit Rotæ Auditor, & Chriſtophorum Albam Juris conſultos primarius legentes in ſtudio Patavino ita conſuluiſſe, & in civitate Calabriæ ſic judicatum fuiſſe: & eum ſequuta fuit Rota coram Cardinali Mantica, *deciſ.* 140.

58 An autem præſcribens univerſitatem bonorum præſcribat jus patronatus ei immixtum, plenè examinat Felin. in d. cap. *Cauſam, num.* 8. *de præſcription.*

59 Octavò, & ultimò QUÆRO pro complemento materiæ, an tranſeat jus patronatus cum venditur talis univerſitas, cum qua de jure tranſiret, ſi in hujuſmodi venditione jus patronatus exprimatur: veluti ſi vendatur caſtrum cum omni juriſdictione, & jure patronatus.

Joann. Andr. in cap. *unic. num.* 1. *verſ. Quæro*, de quo dubitari vidi *infra eod. lib.* 6. diſputat latiſſimè hanc quæſtionem in utramque partem, & *num.* 3. *verſ. Item audivi*, refert pro parte affirmativa fuiſſe in Curia ſententiatum in venditione, quam fecerat Capitulum Herbipolen. Decano. & Capitulo S. Stephani Maguntini de villa Ingilem. exprimendo Curiam, agros, vineas, decimas, cenſus
60 jus patronatus cum omnibus juribus, &c. Sed nihilominus eod. *num.* 3. *verſ. Propter quæ*, conſulit tanquam certum, ut nunquam fiat expreſſio juris patronatus venditioni conjuncta: & per quam dici poſſit illud expreſsè venditum, ſed in fine inſtrumenti fateatur venditor ſe deſiiſſe eſſe patronum, & omne poſſeſſionis commodum, & animum depoſuiſſe.

Gemin. verò in d. c. unico referendo Jo. Cald. dicit poſſe concludi ſub hac diſtinctione, videlicet aut expreſſio fit declarativè, ut Vendo villam cum omnibus juribus, ideſt juriſdictione, jure patronatus, &c. & tunc tranſit, quia talis declaratio non inducit novam, vel ſingularem venditio-
62 nem, arg. l. *Hæredes palam. ff. de teſtam.* Aut expreſſio fit non declarativè, ſed conjunctivè, ut Vendo villam, & jus patronatus: & hoc caſu jus patronatus non tranſit ex notat. per Jo. Andr. *ubi ſupra.* Addit Franc. in eod. cap. *unico, num.* 3. *verſ. Sed imò,*
63 Quod etſi expreſſio juris patronatus fiat continuativè, tamen ſi fiat eo modo, quo tacitè ineſt, ita ut appareat illud non venire principaliter, ſed acceſſoriè, velut ſi vendatur caſtrum cum jure patronatus, & tunc tranſeat, cum acceſſoriè veniat.
64 Fatetur tamen hoc pendere ab inſpectione, an dictio, *cum*, conjungat principaliter, an acceſſoriè. Abb. Marian. Soccin. & alij in cap. *Querelam, de ſimon.* diſtinguunt: An dicatur, Vendo caſtrum cum jure patronatus, vel Vendo caſtrum, & jus patronatus, ut in primo caſu tranſeat cum univerſitate; in ſecundo autem non: ſed hanc diſtinctionem reprobat ibi Felin. *in ult. col.* concludens neutro caſu jus patronatus tranſire in emptorem: & hanc opinionem ſequitur, & validiſſimis fundamentis comprobat Lambertin. *de iure patronat.* 2. *part. lib.* 1. *in* 5. *quæſt. princip. art.* 20. *num.* 12. *uſque in finem art.* quæ & mihi magis placet, tum quia conformior dictis Jo. Andr. Tum quia firmioribus rationibus fulcitur; tum demum, quia tutior eſt propter periculum ſimoniæ: & ideo in dubio amplectenda, cap. *Iuvenis, infr. de ſponſ.* & cap. *Ad audientiam, de homicid. cum concordant.*

De Iure patronatus.

Cap. Conſultationibus.

SVMMARIVM.

1 *PRæſentandi poteſtatem conferunt poſſeſſio, & communis credulitas, & num.* 3.
2 *Inſtitutus ad præſentationem eius, qui tunc ius patronatus poſſidebat. & credebatur patronus, non removetur, licet illud ius ab eo poſtea evincatur.*
3 *Geſta non ſuſtinentur ex titulo putativo, & communi errore, niſi concurrat poſſeſſio, vel quaſi.*
Præſentatio ut ſit valida non requiritur, ut præſentans ſit patronus ſed ſatis eſt, ut tempore præſentationis ſit in quaſi poſſeſſione præſentandi, & communiter reputetur patronus, ibidem, & num. 4. *&* 14.
Et quid poſt Concilium Tridentin, num. 8. *& ſeqq. uſque in fin.*
5 *Præſentatio eſt fructus iuris patronatus.*
6 *Fructus pertinent ad bonæ fidei poſſeſſorem, non ad proprietarium.*
7 *Collatio facta ab exiſtente in quaſi poſſeſſione conferendi ſuſtinetur, licet ius conferendi non habeat.*
8 *Iuris patronatus titulus hodie probari debet ad præſcriptum Concilij Trident. nec ſufficit poſſeſſio præſentandi, & num. ſeqq.*
9 *Tridentinum Concilium circa probationem iuris patronatus locum habet tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio.*
10 *Patronus poteſt à ſua quaſi poſſeſſione repelli, niſi patronatum probaverit iuxta formam Concilij, etiamſi Ordinarius poſt Concilium admiſiſſet præſentationem ſine cauſa cognitione.*
11 *Etiam ſi patronus probaverit ſe per quadraginta annos præſentaſſe.*
12 *Ius patronatus non probatur ex præſcriptione niſi illa ſit immemorabilis.*
13 *Ad immemorabilem conficiendam computari debent anni elapſi uſque ad tempus controverſia mota.*
15 *Præſentatus à bonæ fidei poſſeſſore de iure communi debet inſtitui, & præferri præſentato à proprietario: ſecus ex Conc. Tridentino.*

Digitized by Google

16 *Niſi agatur de ſola pertinentia juris patronatus inter præſentatos, quia tunc Concilium non intrat, & præfertur præſentatus à poſſidente.*

17 *Præſentandi quaſi poſſeſſio ex unico etiam actu acquiritur.*

1 CONSULTATIONIBUS. Poſſeſſio, &
communis credulitas poteſtatem con-
ferunt præſentandi. Hoc dicit ſecundū
Abb. Antiq. & Jo. de Anan. vel aliter ſe-
cundum Jo. Andr. & alios poſt eum. Inſtitutus ad
præſentationem ejus, qui tunc jus patronatus ec-
cleſiæ poſſidebat, removeri non debet, licet illud
jus ab eo poſtmodum evincatur; ſecus ſi non poſ-
ſidebat, ſed tantum credebatur eſſe patronus. Di-
viditur in duas partes; ſecunda ibi, *Si verò.*

2 Nota primò ex priori parte textus, duo eſſe ne-
ceſſaria, ad hoc ut ſuſtineatur inſtitutio ad præ-
ſentationem ejus qui patronus non eſt, videlicet
ut communiter reputetur patronus, & ſit in poſ-
ſeſſione præſentandi, prout hic notant gloſ. 1.
Hoſtien. *num. 1. in ver. Credebatur.* Abb. Antiq. &
3 Jo. de Anan. uterque in ſummario. Et hinc col-
lige notabilem limitationem ad l. *Barbarius, ff. de
off. Prætor.* & ad conſimilia jura, quæ diſponunt
geſta à non habente poteſtatem, ſuſtineri ex titu-
lo putativo, & cōmuni errore: procedunt enim
dummodo cum communi errore concurrat poſ-
ſeſſio, vel quaſi proprietatis, ſeu poteſtatis: & ita
poſt Innoc. ſingulariter limitant prædicta jura
Anton. de Burr. *hic num. 4.* Abb. *in 2. not.* & Jo. de
Anan. *num. 2.* Alias declarationes ad d. l. *Barbarium,*
poſui in cap. *Quod à Prædeceſſore, infr. de ſchiſmat.* &
in cap. *Super eo de crimine falſi.*

4 Secundò nota ibi, *Ius patronatus eccleſiæ poſſide-
bat:* ad validitatem præſentationis non requiri,
ut præſentans habeat titulum, & proprietatem ju-
ris patronatus, ſed ſatis eſſe, ut tempore actus
præſentationis ſit in quaſi poſſeſſione juris præ-
ſentandi: & ad hoc communiter allegatur hoc
5 capitulum ſecundum Anton. de Burr. *in primo
notab.* Et ratio hujus deciſionis eſt, quia præ-
ſentatio eſt fructus juris patronatus, cap. *Ex lit-*
6 *teris, ſupr. eod.* Fructus autem pertinet ad bonæ
fidei poſſeſſorem, non ad proprietarium, cap.
Gravis, ſupra de reſt. ſpoliat. & §. *Si quis à non domino,
inſtit. de rerum diviſ.* Unde quamvis poſtea jus pa-
tronatus ab alio evincatur, tamen inſtitutus ad
præſentationem bonæ fidei poſſeſſoris non re-
movetur, ut in textu: quia factum legitimè non
retractatur, etiamſi devenerit ad caſum, à quo in-
cipere non potuit, cap. *Præcepta, 55. diſt.* & l. 2. *ff. de
itin. actuque privat.* & ita hic notat Innoc. *in ver.
Poſſidebat,* cōi Hoſt. *num. 3. in eod. ver.* Jo. Andr. *n. 2.*
Abb. in 1. *not. & num. 3. verſ. Sed ratio decidendi,* Jo.
7 de Anan. *num. 1.* & cæteri ſubſcribunt. Et idem ju-
ris eſt in quaſi poſſeſſione eligendi, ut eſt caſus in
cap. *Querelam, ſupra de elect.* Abb. *hic num. 2.* & in
quaſi poſſeſſione juris conferendi, ut c. *Cum olim,
ſupra de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & tradit Bald. *conſ.
437. incipien. Ex quo Abbas, in princ. lib. 2.* & Rota,
deciſ. 308. num. 6. par. 1. recent.

QUÆRUNT hic Doctores an exiſtens bo-
na fide in quaſi poſſeſſione juris patronatus, ſi ſibi
moveatur quæſtio ſuper proprietate, pergere
poſſit in ſua quaſi poſſeſſione præſentandi etiam
poſt litem conteſtatam: an vero ſic præſentatus ſit
inſtituendus, ut latè proſequitur Innoc. *in eodem
ver. Poſſidebat,* Hoſtien. & Joan. Andr. *locis citatis,*
& reliqui poſt eos.

8 Verum hujuſmodi quæſtiones, & conſimiles
hodie ſunt fermè inutiles, & ideò illas non proſe-
quor, quia diſpoſitio hujus decretalis hac in parte
corrigitur à Concilio Trid. *ſeſſ. 25. c. 9.* ubi ſtatui-
tur, ut (titulus juris patronatus ſit ex fundatione,
vel dotatione, qui ex authentico documento, &
aliis jure requiſitis oſtendatur, ſive etiam ex mul-
tiplicatis præſentationibus ſupra hominum me-
moriam, aliàſve ſecundum juris diſpoſitionem. In
iis verò perſonis, vel univerſitatibus, in quibus id
jus plerumque ex uſurpatione potius quæſitum
præſumi ſolet, immemorabilis non aliter ſuffrage-
tur, quàm ſi præter reliqua ad eam neceſſaria præ-
ſentationes etiam continuatæ non minori ſaltem,
quàm quinquaginta añorum ſpatio, quæ omnes
effectum ſortitæ ſint, authenticis ſcripturis pro-
bentur. Reliqui patronatus omnes, & privilegia
conceſſa tam in vim patronatus, quàm alio quo-
cumq; jure nominandi, eligendi, & præſentandi,
exceptis iis, quæ ad ſupremos Principes pertinēt,
vel in favorem generalium ſtudiorum conceſſa
ſunt, in totū prorſus abrogata, & irrita cum quaſi
poſſeſſione inde ſequuta intelligantur.)

9 Ponderanda enim ſunt hæc poſteriora verba,
cum quaſi poſſeſſione inde ſequuta, quæ apertè oſten-
dunt ad validitatem præſentationis, vel inſtitutio-
nis non ſufficere, ut præſentans communiter re-
putetur patronus, & ſit in quaſi poſſeſſione juris
præſentandi, nonniſi doceat de titulo, & proprie-
tate juris patronatus ad præſcriptum Concilii,
cujus contrarium ſtatuitur hic, & in d. c. *Querelam,
de elect.* Unde S. Congregat. Cardinalium ejuſdem
Concilii Interpretum alias cenſuit decretum *d. c.
9. ſeſſ. 25.* circa probationem juris patronatus, ha-
bere locum etiam in petitorio, & in poſſeſſorio:
ideoque admittendum non eſſe præſentationem,
nec præſentati inſtitutionem faciendam eſſe, niſi
probato prius jure patronatus ad præſcriptum e-
10 juſdem Concilij. Imo etiam ſi poſt Concil. Ordi-
narius admiſiſſet præſentationem ſimpliciter, &
abſq; cauſæ cognitione, poſſe prætenſum patro-
num à ſua quaſi poſſeſſione repelli, niſi patronatū
legitimè probaverit, juxta formam Concilii: quod
etiam decidit Rota *in Volaterrana Capellaniæ, 28.
Aprilis* 1595. coram Cardinali Blanchetto relata à
11 Nicolao Garzia *de beneficijs part. 5. cap. 5. num.* 139.
Quin etiam cum eſſet quæſitum An ſi quis proba-
verit ſe per quadraginta annos præſentaſſe, & in
poſſeſſione, vel quaſi præſentandi fuiſſe, admitti
debeat ad præſentandum, non obſtante decreto
Concilii Tridentini *cap. 9. ſeſſ. 25.* ibi, [aliaſve ſe-
12 cundum juris diſpoſitionem: S. Congregat. cen-
ſuit non debere admitti, atque illa verba, *aliaſve ſe-
cundum juris,* &c. ita intelligenda eſſe, ut non reſpi-
ciant tempus, de quo jam ſupra expreſsè Conci-
lium diſpoſuit, & voluit eſſe immemorabile, ſed re-
ſpiciant alias cauſas, & alios modos, quibus ſecun-
13 dum jus vetus probari poteſt jus patronatus. I-
tem cenſuit ad conficiendum antiquiſſimum tem-
poris curſum, qui hominum memoriam excedat,
computandos eſſe annos elapſos uſque ad termi-
num controverſiæ motæ, & non tantum tempus
decurſum uſque ad publicationem Concilii. Rur-
ſus propoſito dubio an aſſerenti ſibi competere
jus patronatus ex dotatione, ſeu fundatione, ne-
ceſſe ſit ipſum documentum dotationis, ſeu fun-
datio-

Digitized by Google

dationis exhibere: an verò ſatis ſit: ſi vna, aut altera præſentatione de anno 1554. & 1561. quæ
effectum ſortitæ fuerint, oſtendatur enunciatũ
fuiſſe competere ſibi jus patronatus ex dotatione,
14 vel fundatione: *Die 26. Ianuarij* 1581. reſponſum
eſt, non eſſe ſatis. Ex his patet hodie deferendũ
non eſſe Autoribus, qui ſcripſerunt exiſtentem
in quaſi poſſeſſione juris patronatus, ſeu præſentandi, validè præſentare, & ejus præſentationem
eſſe admittendam, ita ut inſtitutio ſequi debeat,
licet titulus juris patronatus non oſtendatur; inter quos Oldrad. *conſ.* 212. incipit *Thema qu. n.* 2.
verſ. Et dato, Lap. *allegat.* 95. *in fine*, Duenn. *reg.*
282. Couarr. *practicar. quæſtion. cap.* 14. *num.* 2.
verſ. Tertium, & cap. 35. *num.* 5. *verſ. Quinto, col.*
2. Navarr. *conſ.* 19. *in tit. de praben. in antiq.* Mantica *deciſ.* 85. *num.* 1. Rota *deciſ.* 224. *num.* 1. *part.*
1. *recent.* Quemadmodum nec deferendum eſt a-
15 liis qui dixerunt, cum duo ſunt præſentati, unus
ab exiſtente in poſſeſſione præſentandi, alter verò ab habente proprietatem juris patronatus, inſtituendum eſſe præſentatum à bonæ fidei poſſeſſore, Feder. de Sen. *conſ.* 234. incip. *Super primo
puncto, nu.* 3. *verſ. Sed in caſu propoſito*, Oldrad. *dicto
conſ.* 312. Cardin. *conſ.* 69. *Quoad dubium, ſub nu.* 4.
Abb. *hic in ult. not. & conſ.* 54. *Videtur primo num.*
2. *vol.* 1. Decius *conſ.* 117. *Et pro tenui facultate, ſub
num.* 2. *verſ. Et in tali præſentatione*, & *conſ.* 1.4.
in 1. *dubio*, Mandoſ. *conſ.* 41. *in cauſa Aſculana,
num.* 4.

His inquam, Autoribus hodie non eſt deferendum: nam pleriq; ipſorum ſcripſerunt ante Concilium Tridentinum: qui verò ſcripſerunt poſtea loquuntur in terminis juris communis, allegantes hoc cap. *Conſultationibus*, & cap. *Querelam, de elect.* nec reſpexerunt ad diſpoſitionem Concilij cum de illo nullam fecerint mentionem. Tene igitur hodie præſentationem non eſſe admittendam, nec præſentatum inſtituendum quantumcumque præſentans ſit in quaſi poſſeſſione præſentandi, niſi prius legitimè doceat de titulo, & proprietate juris patronatus, juxta formam à Concilio præſcriptam in *d. c.* 9. & ex duob[us] præſentatis præferendum eſſe præſentatum à proprietario, non autem præſentatum ab eo, qui poſſidet ſine titulo: quod etiam poſt Concil. obſervat Nicolaus Garaia *de beneſic. part.* 5. *c.* 5. *n.* 137.

16 Admonendi tamen ſumus, diſpoſitionem Concilij locum non habere ſi quæſtio ſit ſuper pertinentia juris patronatus inter plures præſentatos: puta quia vacante beneficio Ordinarius cognovit de jure patronatus, & ſervatis ſervandis pronunciavit de eo conſtare ad præſcriptum Concilii, & ſententia juſtificatur ex actis, & ſic non controvertitur amplius de titulo, & proprietate juris patronatus; ſed ſolum vertitur quæſtio inter duos, vel plures præſentatos, ad quem ex præſentantibus jus præſentandi pertineat, veluti ſi controvertatur quis eorum ſucceſſerit in jure patronatus: & tunc non intrat decretum Concilii, cum illi jam ſatisfactum fuerit per verificationẽ patronatus juxta formam ibi præſcriptã: ſed ſervari debet hoc capitulum, & cap. *Querelam, de elect.* Ideoque inter præſentatos præferendus eſt præſentatus ab eo, qui eſt in pacifica, & immediata poſſeſſione juris præſentandi: & ita reſolvit *in Tiraſonen. iuris præſentandi.* 16. *Octobris* 1592. coram Blanchetto impreſſa apud Garz. *de beneſ. in ult. part. c.* 2. *num.* 241. & *in Piſana Capellania* 20. *Maij* 1594. coram eodem Blanchetto, ubi inter cætera Domini dixerunt, ſententiam de partibus in ea cauſa latam eſſe confirmandam: cum enim indubitatum ſit hanc Capellaniam eſſe de jure patronatus, & ſolum controveratur pertinentia illius ad effectum, de quo agitur, attenditur ſolũ quaſi poſſeſſio, c. Conſultationibus. de jure patronatus, & infra dixerunt non obſtare, quod quaſi poſſeſſio non debeat attendi poſt Concil. Trid. niſi fuerit adhibita cauſæ cognitio juxta deciſionem S. Congreg. quia deciſio procedit quando eſt controverſia ſuper libertate beneficii, ſecus quando agitur inter præſentatos ſuper pertinentia juris patronatus; nam hoc caſu Concilium nihil innovat, ut apud eumdem Garziam *part.* 5. *c.* 5. *num.* 141. Idipſum reſolvit eadem Rota *in Pampilonen. Vicaria de Ataun.* 12. *Maij* 1595. coram Penia, in qua cenſuerunt Domini præſentatum à Philippo de Lezcano eſſe inſtituendum, & præferendum præſentato ab incolis, cum non agatur de canonizatione juris patronatus, nec Ordinarius ſe opponat, ſed tantum agatur quis ex præ-
17 ſentatis veniat inſtituendus; & ad hunc effectum
ſufficit, illos de Lezcano, & eorum domum, & familiam eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, quæ ex unico etiã actu acquiritur: præferenda enim eſt præſentatio illius, qui reperitur in quaſi poſſeſſione, & ſtatus ultimus eſt attendendus: allegant: hoc c. *Conſultationibus cum aliis*, &c. ut latius apud eumdem Garz. *d. c.* 5. *num.* 142.

De Iure patronatus.

Cap. Cum autem.

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus uno præſentato poteſt alium præſentare: clericus hoc non poteſt.*

2 *Gratificatio datur Epiſcopo inter plures ſucceſſivè præſentatos à Patrono laico, ſed inter præſentatos ab Eccleſiaſtico potior eſt primò præſentatus.*

3 *Advocatus ſumitur pro patrono, & ius advocationis pro iure patronatus.*

4 *Patronus tenetur Eccleſiam tueri ab omnibus oppreſſionibus.*

5 *Patronus laicus poteſt duos præſentare ſucceſſivis temporibus, & plures ſimul eo modo ut Epiſcopus alterum eligat, & admittat.*

6 *Patronus laicus poteſt ſecundum præſentare accumulativè, non autem ex toto recedendo à primo.*

7 *Et præſentatio ſimpliciter facta de ſecundo intelligitur facta cumulativè, non privativè*

8 *Patronus laicus poteſt ſemel tantum variare.*

9 *Niſi prima præſentatio ſit nulla, quia tunc poteſt præſentare tertium accumulando eum ſecundo, & num. ſeqq.*

10 *Patronus poteſt ex toto recedere à prima præſentatione invalida, & n.* 24.

11 *Præſentatio nulla in numero præſentationum non computatur.*

12 *Patronus laicus an poſſit recedere à præſentatione facta de indigno, & alium præſentare.*

13 *Cap.* 1. Ut lit. pendent. lib. 6. *an habeat locum in duobus præſentatis.*

14 *Gratificari poteſt Epiſcopus alteri ex præſentatis à patrono laico ſi merita ſint æqualia, & n.20.*
15 *Patronus Eccleſiaſticus non poteſt variare præſentando alium etiam accumulativè.*
16 *Spiritualia debent eſſe firmiora.*
17 *Sacerdotis verbum aut ſacrum, aut ſacrilegum.*
18 *Præſentatio clerici patroni habet vim electionis.*
19 *Præſentatio ſecunda patroni eccleſiaſtici non tenet, prima non caſſata.*
20 *Epiſcopus an inter plures præſentatos à patronis laicis teneatur inſtituere digniorem, an verò poſſit alteri gratificari, & num. ſeq. uſque ad num. 30. & num. 31.*
Quod ſi duo ſint præſentati à duobus patronis, vel à duabus partibus patronorum, num. 22. vſque ad n. 29.
Et quid ſi duo ſimul, aut ſucceſſivis temporibus ſint præſentati ab eodem patrono, n. 29.
21 *Iudicij verbum ſapit diſcretionem, & arbitrium boni viri.*
23 *Præſentatio de duobus facta à pari numero patronorum non valet, & neutri acquiritur ius petendi inſtitutionem.*
24 *Et poſſunt patroni aliam præſentationem facere, etiam ex toto recedendo à prima.*
25 *Epiſcopus inter duos præſentatos à duobus patronis laicis poteſt alteri gratificari, imò & de extraneo providere ſi lapſi ſint quatuor menſes.*
26 *Idem ſi patroni ab initio promiſerint non variare.*
Aut conſenſerint ut Epiſcopus habeat gratificationem, num. 28.
27 *Patroni laici non poſſunt recedere à promiſſione de non variando, maximè ſi ſit iurata.*
29 *Inſtitutio de digno omiſſo digniore inter duos præſentatos à patrono laico quamvis à principio fieri non debeat, tamen facta tenet, & num. 33.*
30 *Declaratur.*
31 *Concurſus Deciſio S. Congregationis Concilii quod in Parochialibus patronatus laicorum non requiratur forma examinis per concurſum, an habeat locum quando plures à patrono laico ſunt præſentati, & n. ſeq. uſque in finem.*
32 *Patroni laici an teneantur præſtare digniorem.*

1 CUM AUTEM. Laicus patronus uno præſentato poteſt alium præſentare, Clericus hoc non poteſt. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & Anchar. & Jo. de Anan. Vel aliter, ſecundum Anton. de Butr. Laicus patronus uno præſentato poteſt alium accumulare, clericus nō. Vel ſpecialis ſecundum Abb.
2 In pluribus ſucceſſivè præſentatis à patrono laico Epiſcopo datur gratificatio; ſed in præſentatis à perſona eccleſiaſtica potior eſt primo præſentatus. Partes per ſe patent. Secunda ibi, *verum.*

3 Nota primò advocatum ſumi pro patrono, ut exponunt Innoc. Hoſtien. Jo. Andr. & Cardin. omnes *in princ.* Sicut jus advocationis ſumitur pro jure patronatus, ut ſupra in c. *prox.* & ibi per Hoſt. *in princ. in ver. Advocationis* Propterea autem
4 dicitur advocatus, ſeu defenſor, ut idem Hoſtien. ait *in ſumma huius tit.* in §. *Quid competat. in 2. col. verſ. Sequitur prædicta*, quia tenetur pro viribus eccleſiam ab omnibus oppreſſionibus defendere, cap. *Filij*, & cap. *Decernimus*, 16. q. 7. Idem notat Gayl. *in repet.* cap. *fin. in 18. col. de elect. lib. 6.* dicens patronum habere onus defendendi, & tuendi eccleſiam, & ideò dici habere advocatiam, ſeu guardiam, ut in c. *Præterea*, *ſupra eodem*, & ſequitur Lambertin. alios cumulans *in tract. huius tit. lib. 3. q. princ. art. 1.*

5 Secundò nota ibi, *poſtmodum*, patronum laicū poſſe duos præſentare ſucceſſivis temporibus, & hanc eſſe communem omnium Doctorum ſententiam teſtatur Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 2. par. 2. in 3. quæſt. princip. art. 21. num. 4.* Quod ſi poteſt ſucceſſivis temporibus, ergo multo magis poteſt ſimul præſentare plures à principio, ut ſcilicet Epiſcopus alterum eligat, & admittat, Clem. *Plures*, §. *fin. de iurepatron.* ſecundum Jo. Andr. *hic in ver. poſtmodum* Cardin. *in princip.* & Anchar. *in 3. notab.* gloſſa, Cardin. Anchar. & Imola. poſt antiquos in d. §. *fin.* An autem ille textus vendicet ſibi locum etiam in patrono Eccleſiaſtico, ſunt opiniones; Vide Lambertin. *in eodem tract. lib. 2. par. 2. in 3. quæſtione princip. art. 6.* & latius *art. 7.*

6 Tertiò nota, *eo non refutato*, patronum laicum poſſe variare præſentando ſecundum non abſolutè ſed accumulativè, non enim poteſt ex toto primum refutare; quod non obſcurè probatur *hic* ſecundum Jo. Andr. *n. 6. verſ. In gl. 1.* & Abb. *n. 2.* Nam ſi poſſet ex toto recedere à priori, non daretur facultas Epiſcopo illum inſtituendi. Cujus contrarium hic deciditur, cum detur illi optio inſtituendi quem maluerit. Sed tu adverte, quia hic intellectus non videtur ſufficienter deduci ex hac littera. Nam hic recitatur factum patroni, qui præſentavit ſecundum primo non refutato. Et ſuppoſita hac præſentatione accumulativa, textus decidit eſſe locum gratificationi Epiſcopi. Sed quid juris ſit ſi patronatus præſentaſſet ſecundū refutando primū, an ei hoc licitum eſſet, an vèeo caſu Epiſcopus haberet gratificationem, necnè, textus non determinat, & gl. 1. ſentit patronum poſſe variare etiam recedendo à primò, ad exemplum illius, qui plures conſtituit procuratores diverſis temporibus, l. *Si quis cum procuratorio*, §. *ult. ff. de procurator.* &c. *Non iniuſtè*, *ſupra de procurat.* Quod etiam tenuit Goffred. *in ſumma huius tit. in 2. col. verſ. Sed ſi laicus.* Sed nihilominus primum intellectum communiter probarunt Doctores, nempe Hoſtien. *num. 1.* Jo. Andr. *ubi ſupra*, Butr. *n. 2.* & 7. Cardin. *n. 3.* Anchar. *eod. num.* Abb. *d. n. 2.* & Jo. de Anan. *n. 1.* Idem voluit Jo. Andr. *in reg. In re communi, in fine quæſt. de regul. iur. lib. 6. in Mercurial.* Joan. Calderin. *conſ. 9. Hoc tit.* Archid. in cap. *unico, in 2. col. verſ. Verum, infra eod. lib. 6.* Henric. Boych. in c. *Paſtoralis, circa finem, verſ. Vnde hæc quæſtio, infra eodem,* Roch. de Curte *in hoc tract. in ver, Honorificum, in princ. 9. qu.* Nec diſſentit Goffred *loco citat.* nam etſi primò dixerit cum gloſſa patronum per ſecundam præſentationem recedere à prima; tamen poſtea ſubdit, & tunc videtur arbitrio Epiſcopi relinquendum quis eorum alteri præferatur. Et ita Goffred. videtur à priori ſententia recedere. Nam ſi relinquitur arbitrio Epiſcopi quis ex duobus præſentatis inſtituatur: ergo prima præſentatio non fuit revocata; alioquin Epiſcopus non poſſet primum inſtituere. Ac demum hanc opinionem amplectitur omnis ſchola Canoniſtarum, & Legiſtarum, in hac materia loquentium, ut aliis relatis teſtatur Lambertin. *in hoc tract. lib. 2. par. 2. in 7. quæſt. princip art. 21. num. 4.*

Ra-

Ratio huius concluſionis eſt ſecundum Hoſt.
cui cæteri ſubſcripſerunt, quia quod à patrono
fit, non eſt ratum donec Epiſcopus admittat, ut
cap. *Quod autem, primo reſponſo, ſupra eodem*, &
ſic eſt locus pœnitentiæ quoad patronum, non
quoad Diœceſanum, qui poteſt quem maluerit
inſtituere, & alterutri gratificari authoritate hu-
jus capituli.

7 Itaq; poteſt patronus laicus variare non rece-
dendo à primò ſed accumulando. Quod ſi ſimpli-
citer præſentaverit ſecundum, nec expreſſerit an
privativè, vel cumulativè, nec aliundè apparet eũ
voluiſſe à priori præſentatione reſilire, tunc cen-
ſetur voluiſſe uti facultate ſibi attributa ex diſpo-
ſitione juris, & præſentaſſe cumulativè, non pri-
vativè, ut ſic actus potius valeat, quam pereat, ut
contra Lapum *allegat.* 78. incipien. *Vacaverat ec-
cleſiæ*, pluribus probant Roch. *in tract. huius tit.
ver. Honorificum, q.* 13. & Lambertin. *in eodem tract.
lib.* 2. *par.* 2. *in* 3. *qu. princip. art.* 22. licet Lapus lo-
quatur in eo caſu in quo patronus laicus præſen-
tavit ſecundum, non ſimpliciter, ſed narrando ſe
velle variare, ideſt à prima præſentatione rece-
dere; unde non contradicit.

8 Non tamen intelligas ut patronus laicus accu-
mulando poſſit variare toties, quoties voluerit,
ſed ſemel tantum: nam jura loquuntur de duo-
bus ſucceſſivè, & non de pluribus, ut patet ex hac
littera ibi, *alium æque idoneum præſentavit*, necnon
ibi, *quis eorum alteri præferatur.* ut cap. *Quod au-
tem, ſupra eod.* & infra ex c. *Cum dilectus*, & c. *Pa-
ſtoralis*, & efficaciter probat Jo. Calderin. *conſ.* 16.
An laicus, hoc tit. Roch. *in hoc tract. q.* 10. Lam-
bertin. *in præalleg. quæſt.* 3 *art.* 23. Franciſ. Marc.
deciſ. 478. *poſt nu.* 6. *par.* 1. & Nauar. in c. *Placuit, n.*
167. *& ſeqq. de pœnit. diſt.* 6.

9 Sed hoc ultimum limita ut non procedat, ſi
prima præſentatio eſſet nulla; veluti ſi facta eſſet
coram non habente poteſtatem inſtituendi, quia
tunc ſicut patronus poteſt præſentare ſecundum
10 ex toto recedendo à primo, arg. cap. *Cum laici,
ſupra eodem*, per quem textum ita tenet Abbas in
c. 1. ſuper gl. *in ver. Placere, ſupra de iudic.* & Roch.
in tract. huius tit. in ver. Honorificum. q. 9. *verſ. Ter-
tia ſuboritur quæſtio.* Eodem modo poteſt præ-
ſentare tertium accumulando eum ſecundò. Pri-
11 ma enim præſentatio nulla in numero præſenta-
tionum non computatur; & ſic ſecunda præſen-
tatio erit prima; quia non præſtat impedimen-
tum, quod de jure non ſortitur effectum, cap.
Quod autem, ſupra eod. cap. *Bona, il ſecondo*, & c.
Congregato, de elect. & in hac ſpecie tradit Lam-
bertin. *in hoc tract. lib.* 2. *par.* 2. *in* 7. *qu. principa-
li art.* 21. *num.* 6. *verſ. Ex quibus diceremunum no-
vum,*

12 Quæ limitatio procedit etiamſi patronus lai-
cus primo loco præſentaverit indignum; quia ſi
teneamus ex hoc eum non eſſe privatum pro illa
vice facultate præſentandi, ſecundum opinionem
Jo. Andr. & Cardin. in cap. *Cum vos, ſupra de offic.
ordin.* poterit facere ſecundum præſentationem
ex toto recedendo à prima: item poterit facere
tertiam accumulando eam ſecundæ, ut ex dictis
conſtat. Si verò teneamus contrariam opinionẽ
Hoſtien. quam tuetur, & veriſſimam dicit Abb.
in d. c. *Cum vos*, *num.* 5. tunc ut dicunt *hic* Hoſt.
n. 1. Jo. Andr. & Cardin. n. 3. Si primus præſenta-
tus eſt minus idoneus, & ſecundus idoneus, me-
ritò pœnitet patronum, arg. l. *Nonnunquam, de
collat. bonor.* Sed & meritò tunc Diœceſanus ad-
mittit ſecundum repulſo primo, qui tamquam
malè meritus dignus eſt qui publica egeſtate la-
boret, ut l. *Bona fides, ff. Depoſiti*, & eo caſu Epiſ-
copus admittendo ſecundum intelligitur facere
gratiam patrono. Nam ex quo patronus præſen-
tavit indignum poſſet Epiſcopus jure ſuo eccle-
ſiam ordinare, ut in authen. *de Sanctiſſ. Epiſ. §. Si
quis oratorij domum, collat.* 9 & notatur in d. cap.
Cum vos de offic. ordinar.

13 An autem lite pendente inter præſentatos li-
ceat patrono collitigantem præſentare, & ſic an
c. 1. *Ut lite penden. lib.* 6. habeat locum in duobus
præſentatis, vide ibi per Jo. Andr. & DD. Roch.
in tract. huius tit. in ver. Honorificum, q. 23. Lam-
bertin. *in eod. tract. lib.* 1. *par.* 2. *in* 6. *quæſtione
principali art.* 12. Covarr. *practicar. quæſt. cap.* 36.
num. 7. *verſ. Tertiò*, quandoque, & Rota apud
Farinac. *deciſ.* 216. *num.* 7. *p.* 1. *recent.*

14 Quartò nota ibi, *æque idoneum*, ita demum eſſe
locum gratificationi Epiſcopi inter plures præ-
ſentatos à patrono laico, ſi merita ſint æqualia.
Secus ergo ſi unus ſit dignior altero. Sed an, &
quando hoc ſit verum, latius dicam infra in pri-
ma quæſtione.

15 Ultimò nota patrono Eccleſiaſtico non eſſe
licitum variare alium præſentando etiam accu-
mulativè, ut hic eſt caſus in verſ. *Verum ſi collegiũ.*
Ratio autem diverſitatis cur id liceat patrono
laico, & non Eccleſiaſtico, multiplex à Doctori-
bus aſſignatur. Gloſſa penultima dicit hoc id eo
eſſe, quia Clerici patroni pingvius jus habent,
quam laici, arg. c. *Si quis Epiſcoporum*, 16. *q.* 5. ideſt
ex præſentatione Clerici plus juris tribuitur
præſentatio, quàm ex præſentatione laici, ut ex-
plicat Cardin. *n.* 4. *verſ. Quæro quæ eſt ratio*, & pate-
bit infra, *n.* 18. Deinde dicit gloſſa hoc ſtatutum
eſſe in odium Clericorum, quibus variatio eſt in-
16 terdicta. Sed hoc nihil eſt. Imò ſecundum Hoſt.
num. 2. hoc potius ſtatutum eſt in favorem Cle-
ricorum, quia per hoc cœtus Clericorum tam-
quam ſpiritualis declaratur dignior, quam laico-
rum tanquam temporalis: nam ſpiritualia debent
eſſe firmiora, ut c. 2. *de tranſl. Epiſ.* & facit Clem.
Cum illuſio, de renunc. Unde pactio, ſive locutio, vel
dictum etiam cujuſcumque firmius eſt ſi agatur
in foro eccleſiæ, ut notatur in cap. 1. *& 3. de pactis.*
Ad quod conferunt illa verba Pſalmi, *Quæ proce-
17 dunt de labijs meis non faciat irrita*, cap. *Pſalmiſta*,
23. *diſt.* Et quod ait Beatus Bernardus, Verbum
18 Sacerdotis, aut ſacrum, aut ſacrilegum. Vel for-
malius ſecundum Innocent. *hic in fine*, idcircò
Clericis variatio eſt interdicta, quia illorum præ-
19 ſentatio vim habet electionis. quod nunquam
tradas oblivioni. Unde infert Hoſt. *n.* 6. ut ſi-
cut non tenet ſecunda electio prima non caſſata,
c. *Conſideravimus*, & cap. *Auditis, ſupra de elect.* ita
nec ſecunda præſentatio, Clerici, de quo per
Compoſtell. in cap. *Capitulum, nu.* 61. *de reſcript.*
& in his conſentiunt *hic* Jo. Andr. *n.* 7. Butr. *n.* 9.
Cardin. *ubi ſupra*. Anchar. *nu.* 5. & Abb. *num.* 7.

20 QUÆRO, an inter plures præſentatos à pa-
tronis laici, Epiſcopus teneatur inſtituere digni-
orem, an verò poſſit alteri gratificari.

Gloſſa *hic in ver. Iudicio Epiſcopi.* Dicit tunc eſſe
locum gratificationi cum dubitatur quis potior
ſit in jure, vel cum aliquis non poteſt ſubveni-

re

nire utrique, ut hic, & in l. *Si quis in gravi*, §. *Si cum omnes*, *ff. ad Syllan.* aliàs ſecus, ut hic in fine in l. *Plerumque*, C. *de dilat.* & in l. *Generaliter*, §. *Quid ergo*, *ff. de fideicomm. libert.* Ergo ſentit gloſſa ita demum inter plures præſentatos poſſe Epiſcopum alteri gratificari, ſi res ſit dubia, & ſic merita ſint æqualia. Secus ergo ſi unus ſit dignior altero. Quod apertius tenet Abb. *num.* 5. per text. in cap. *Si forte*, 63. *diſt.* ubi ſi vota eligentium ſint paria, metropolitani judicio præferendus eſt is, qui majoribus ſtudiis juvatur, & meritis. Item per cap. *Quoniam*, *ſupra eod.* ubi in diſcordia patronorum præfertur qui majoribus juvatur
21 meritis, & plurimorum approbatur aſſenſu. Item per hanc litteram, dum ponderat quod ſecundò præſentatus erat æque idoneus. Secus ergo ſi fuiſſet magis idoneus. Et ex his infert Abbas, ut ſi dignior poſtergaretur, appellare poſſet ab irrationabili Epiſcopi judicio: nam prælectio committitur hic judicio Epiſcopi: tamquam boni viri, cum verbum, *iudicium*, ſapiat diſcretionem, & boni viri arbitrium, ut legitur. & notatur in cap. 2. *ſupra, de corp. vitiat.* & in l. *Fideicommiſſa*, §. *Quamquam*, *ff. de legat.* 3. & Abb. ſequuntur Paul. de Cittadin. in *hoc tract. in* 6. *par. quaſt.* 6. & Rocch. de Curte, qui latè hanc partem tuetur in *ver. Honorificum, in* 15. *quaſt.*

Sed oppoſitum tenent *hic* Hoſtien. *in princip.* Jo. Andr. *num.* 2. Cardin. *num.* 4. *in* 3. *oppoſit.* qui exponunt verba, *æquè idoneum*, ſcilicet non in quantitate idoneitatis, ſed in qualitate: ſufficit enim ut non ſit malus, ut notatur in cap. *Quoniam*, *in gloſ. in ver. Qui maioribus*, *ſupra eod.* Ad hoc cap. *Monaſterium*, *in fine*, & ibi gloſ. *ult.* 16. *quaſt.* 7. & ſequuntur hic Anton. de Butr. *num.* 3. Petr. de Ancharan. *num.* 4. & Jo. de Anan. *num.* 2. addunt Jo. Andr. & Cardin. illud verbum *æquè*, aliàs in textu non reperiri.

22 Pro ſolutione duo caſus videntur diſtinguendi. Primus eſt cum duo ſunt præſentati à duobus patronis, vel à duabus partibus patronorum, eo quod una pars præſentavit unum, altera alterum. Secundus eſt cum duo ſimul, aut ſucceſſivis temporibus ſunt à patrono laico cumulativè præſentati. Quos caſus recenſet tamquam diverſos Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 2. *par.* 2. *in* 7. *quaſt. principali, art.* 26. *num.* 3. & 4.

In primo membro Jo. Andr. *hic n.* 3. poſt eum Cardin. *n.* 4. & Abb. *n.* 8. dicunt ex duobus præſentatis à duobus patronis Epiſcopum poſſe alteri gratificari, atque ita non diverſificant hunc caſum ab eo, in quo plures ſunt præſentati cumulativè. Sed reverà non loquuntur explicitè in eo caſu, in quo unus ex præſentatis eſt dignior altero; quin potius videntur ſupponere eos eſſe æque idoneos, cum ſumant argumentum ab hoc capitulo, quod de talibus loquitur: & in hoc caſu etiam loquitur Innocent. in cap. 1. *in fine*, *ſupra eod.* quem Abb. allegat ubi ſupra: ait enim patronis diſcordantibus, ſi merita præſentatorum ſint paria, eſſe locum gratificationi, juxta textum hic. Sed expreſſius idem Cardin. in Clem. *Plures*, *in princ. in* 4. *col.* dicit, Si duo patroni præſentant duos, eſſe admittendum magis idoneum; Si autem æqualiter ſunt idonei, locum eſſe gratificationi, allegat notata in c. 1. *ſupra eodem.* Quam opinionem clarè etiam tenet ibi Joan. de Imola, & eſt ex mente gloſſæ 1. in c. *Si plures*, 16. *quaſt.* 7. quæ apertè dicit in diſcordia patronorum Epiſcopum teneri eligere digniorem ſi ſine ſcandalo id fieri poſſit; Si verò præſentati ſint pares meritis, Epiſcopum poſſe gratiam facere cui velit. Et hanc partem pluribus probant Roch. *in hoc tract. in verb. Honorificum, in* 15. *quaſt.* & Lambertinus *d. art.* 26. ea præcipuè ratione, quia hoc caſu Epiſcopus eſt Judex inter duos præſentatos. Ergo juſtitiam miniſtrare debet: alioquin non diceretur Judex, l. *Forus*, *de verborum ſignific.* Sed utique juſtitiam non miniſtraret ſi minus dignum præeligeret poſthabito digniori. Et ſic putant hoc habere locum in utroque foro, ita ut etiam liceat poſtpoſito appellare; Sed præcipuè in foro conſcientiæ, ex notatis in c. *Conſtitutis*, *ſupra de appellat.*

Verum Petr. de Anchar. *hic n.* 4. & poſt eum Jo. de Anan. *n.* 2. dicunt opinionem Jo. Andr. quod inter duos præſentatos à duobus patronis ſit locus gratificationi, non eſſe veram, quia ſi patroni ſint diſcordes, aliter providetur, quàm per gratificationem, ut in cap. 1. 2. & 3. *ſupra eodem.*

23 Tu adverte, quia cum duo ſunt præſentati à pluribus patronis in pari numero, neutri acquiritur jus præſentandi inſtitutionem, cum ad hoc requiratur ut præſentatio ſit facta à majori parte patronorum, textus eſt clarus in cap. *Quoniam*, & ibi dixi *in* 4. *notab. ſupra eod.* Quo ſit ut Epiſcopus minimè teneatur digniorem inſtituere, quia ad hoc requiritur ut præſentatus in diſcordia patronorum non ſolum majoribus juvetur meritis, ſed etiam plurimorum approbetur aſſenſu, quæ ſunt verba d. c. *Quoniam*: unde patet ſuſtineri non poſſe quod dixerunt Roch. & Lambertin. ſupra citati, videlicet ex duobus præſentatis à duobus patronis Epiſcopum teneri inſtituere magis idoneum. Imò enim, ut ait Caſpar. de Calderin. *hic*, Fortè poſſet Epiſcopus de alio providere, ut cap. *Eam te*, cap. *Si verò*, & d. cap. *Quoniam*, *ſupra eodem.* Ergo fortius poteſt gratificari alteri ex præſentatis: quod placet Cardin. *hic num.* 4. Quia, inquit, ex quo neuter præſentatorum eſt præſentatus à pluribus, neutra præſentatio tenet, arg. d. c. *Quo-*
24 *niam*, *A contrario.* Sed hoc ultimum de proviſione extranei, & gratificatione non tranſit abſque difficultate; quia licet præſentatio in pari numero patronorum non valeat, tamen non propterea jus ordinandi eccleſiam devolvitur ad Epiſcopum niſi lapſum ſit quadrimeſtre patronis laicis à jure præfixum, ut in d. c. *Quoniam*, *in fine*, & in cap. *Cum propter*, *infra eod.* Imò infra dictum tempus ſtante nullitate primæ præſentationis licitum eſt patronis laicis variare, & aliam præſentationem facere, etiam ex toto recedendo à prima, cap. *Cum Laici*, *ſupra eod.* & dixi ſupra in 3. *notab. verſ. Sed hoc ul-*
25 *timum*, *n.* 9. Unde concluderem inter duos præſentatos à duobus patronis Epiſcopum non ſolum non teneri digniorem inſtituere, ſed nec poſſe alteri eorum gratificari, & multò minus de extraneo providere niſi in duobus caſibus. Primus eſt ſi lapſi ſint quatuor menſes; quia tunc cum præſentatio illa non valeat, jus conferendi eſt ad Epiſcopum liberè devolutum. Unde cum ſit in facultate ipſius de extraneo providere, multò magis poteſt ſi voluerit, alteri ex præſentatis gratificari: & in hoc caſu procedat opinio Caſp. Calderini,
26 & Cardinalis. Secundus eſt cum patroni ab initio promiſerunt non variare, nec alium præſentare:
27 nam contra talem promiſſionem venire non poſſunt,

Digitized by Google

ſunt, cum à jure non ſit reprobata, ut Clem. *Plures, in fine hoc tit.* Et firmat Lap. *allegat. 78. Vacaverat Eccleſia, num. 6. verſ. Item quia ſecundum præſuppoſita*, præſertim ſi ſit juramento vallata, ut per Lambertin. *lib. 2. part. 2. in 7. quæſt. principali art. 18.* Unde hoc caſu abſque dubio licebit 28 Epiſcopo alteri ex præſentatis gratificari etiamſi lapſi non ſint quatuor menſes; nã & licebit de extraneo providere, ſecundum Calderin. & Cardin. Et idem eſſet ſi patroni conſentirent ut Epiſcop9 haberet gratificationẽ. Et fortè in hoc caſu loquuntur Innoc. Jo. Andr. & alij præallegati. Alias non video quomodo durante adhuc quadrimeſtri Epiſcopus poſſit inſtituere alterum ex duobus nulliter præſentatis, & præripere patronis jus quod habent recedendi à prima præſentatione, invalida, & alium præſentandi. Nec obſtat textus, in cap. *Venerabilem*, §. *Quod autem de elect.* quia loquitur in eo caſu, in quo electores diſcordes ſunt moniti, & expectati.

In ſecundò membro principali, cum ſcilicet duo ſimil: aut ſucceſſivis temporibus ſunt ab eodem patrono cumulativè præſentati juxta terminos hujus c. & Clem. *Plures, eod. tit.* exiſtimo veram eſſe diſtinctionem, quam ponunt Doctores per illum textum in cap. *Conſtitutis. ſupra de appellat.* ut ſcilicet à principio non ſit locus gratificationi, ſed Epiſcopus omnino teneatur præeligere digniorem, adeo ut peccet contra juſtitiã diſtributivam eligendo minus dignum: nam ante electionem omnia jura clamant meliorem, & ſanctiorem eſſe eligendum, cap. *Licet ergo, 8. qu. 1.* cum concordan. de quibus per gl. in c. 2. *in ver. Sanctiones de offic. cuſtod.* ſed poſt factum ſuſtineatur electio de digno, omiſſo digniori, nec liceat poſthabito appellare, ut litium occaſiones amputentur. Quam dictionem probarunt S. Thom. & alii, quos retuli in cap. *Cum dilectus, n. 19. ſupra* 29 *de conſuetud.* & in terminis noſtris eam probavit, Dec. in *conſ. 129. Pro tenui, in prin. 2. col.* ubi vult ut quamvis dignior ſit inſtituendus inter plures cumulativè præſentatos, tamẽ hoc procedat ante factum, ſed poſt factum valeat inſtitutio de digno, omiſſo digniore, & eum ſequitur Lambertin *in hoc tractatu lib. 2. par. 2. in 7. qu. principali,* 30 *art. 26. num. 4. & ſeqq.* qui tamen limitat niſi alter ex præſentatis ante inſtitutionem allegaſſet ſe digniorem, idque ſe probaturum obtuliſſet, & à futura inſtitutione appellaſſet; quia tunc non teneret inſtitutio etiam in foro judiciali ſecundũ eum *n. 5.* & Abb. hic per notata in c. *Paſtoralis, infra eodem.*

31 Succeſſivè QUÆRO, an deciſio S. Congregationis Concilii, qua declaratum fuit in Parochialibus de jure patronatus laicorum nõ requiri formam examinis per concurſum à Concilio Trident. præſcriptam, *cap. 18. ſeſſ. 24.* vendicet ſibi locum quando plures à patrono laico ſunt præſentati.

Jam cenſuit S. Congregatio ſpeciale eſſe in jure patronatus laicorum ut non requiratur ejuſmodi concurſus qualis ex Conc. & Conſtitutione Pij V. neceſſarius eſt in proviſionibus Parochialium liberis, nec non illis, quæ de jure patronatus Eccleſiaſtico exiſtunt, hic enim vacantibus proponuntur edicta ad vocandos quoſcumque etiam extraneos, nedum præſentatos. Et ſecundum hunc intellectum ad propoſitam conſultationem videtur reſpondendum non eſſe inſtituendum concurſum, in quo liberum ſit etiam aliis non præſentatis dare nomina, ut examinentur, prout loquitur Concilium Trid. in d. c. 18. *in ver. Liberum ſeſſ. 24.* nam ſi hujuſmodi concurſus nõ ſit quando unus tantum à patrono laico præſentatur, juxta declarationem alias editam; multo minus videtur neceſſarius quando plures præſẽtantur, ex quibus facilius poteſt Epiſcopus idoneum, vel magis idoneum eligere, & ſecundum hunc ſenſum declaratio S. Congreg. procedit etiam quando ſunt plures præſentati, cum nec eo caſu proponi debeat edictum ad vocandos quoſcumq; qui volent examinari. Sed remanet dubiũ an ſaltem omnes præſentati debeant examinari ad effectum ut ex illis Epiſcopus eligat digniorẽ, quem inſtituere teneatur. Et quamvis propriè nõ dicatur concurſus de quo Concilium intelligitur; nihilominus ut ſatisfiat dubitationi quoad hanc partem.

Præmittendum eſt in illa diſputatione an de jure communi pluribus à patrono laico cumulativè præſentatis teneatur Epiſcopus digniorem eligere, vel liberum ſit cui velit gratificari, de qua per Doctores *hic* & in Clem. *Plures, eod. tit.* non deeſſe authores pro utraque ſententia. Nam Dec. *conſ. 129.* dicit communem opinionem eſſe cum Joan. Andr. *hic* ut inſtitutio facta de minus idoneo valeat quaſi id relinquatur judicio, & conſcientiæ Epiſcopi, qui dummodo idoneum eligat, gratificari poteſt, ſecundum eum intelligendo verbũ, *æque*, hic poſitum verificari non in quantitate bonitatis, ſed tantum in qualitate, ut latius explicavimus præcedenti quæſtione, *nu. 21. verſ. Sed oppoſitum.* Et hanc opinionem ſequuta eſt Rota coram D. Bravo, reprobata opinione Abbatis ſentientis Epiſcopum teneri digniorem inſtituere, & ab inſtitutione minus idonei appellari poſſe juxta notata in cap. *Paſtoralis, infra eod.* Verumtamen opinio Abbatis. quam alii ſequuntur relati per Lambertin. *in tract. de iure patr. lib. 2. par. 2. in 7. q. principali art. 26.* videtur magis congruere rationi, & menti Concilij Tridentini, imo & textui noſtro, qui permittit electionem judicio Epiſcopi eo caſu, in quo ſunt plures æque idonei. Ergo data inæqualitate meritorum non eſt locus gratificationi.

Cæterum quicquid ſit de jure communi, in cujus terminis advertendum eſt communem opinionem, de qua Dec. teſtatur, procedere quãdo alter ex patronis præſentat unũ, & alter alium. Quem caſum ut diverſum à præſenti diſtinguit Lambertin. *ubi ſupra*, & nos diſtinximus in quæſtione præcedenti, *nu. 22.* certè hoc caſu ex mente Concilij, & Bullæ Pij V. videtur dicendum ex pluribus præſentatis digniorem eſſe inſtituendũ. Et cum de cujuſquam meritis, & idoneitate non poſſit niſi per examen judicari, propterea omnes præſentatos examini ſubijciendos eſſe planè intentio Conc. colligitur tum ex modo, quem præſcribit ſervandũ in collatione parochialium, qui alio nõ tendit, quã ut parochiales nonniſi dignioribus conferantur: tum quia illis caſibus, quibus electio competit Epiſcopo, ſemper decernit digniorẽ eligi debere ibi, [Ex hiſq; Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, atq; illi, & non alteri collatio fiat] Quin etiã illud idem diſponit quando electio ſpectat ad patro-

32 tronum eccleſiaſticum. Et quamvis ubi Eccleſiæ ſunt de jurepatronatus laicorũ, noluerit aſtringere patronos ad præſentandum plures, neq; ad præſentandum digniorem, cum aliàs dubitarent Doctores an in foro conſcientiæ ipſi patroni tenerentur perquirere, & præſentare digniorem ex pluribus, quos præſentare, ut latiſſimè per Lambertin. *in hoc tract. lib. 1. par. 2. in 10. quæſt. princip. art. 3.* ideoq; ſatisfiat Concilio ſi idoneus præſentetur: Si tamen contingat ut plures] præſententur, quod eſt Eccleſiæ utilius, vel veriſimile non eſt Concilium reliquiſſe Epiſcopo liberũ arbitrium eligendi minus dignum, cum eſſet eo caſu favor patroni, & ratione retrahantur laici à fundatione, & dotatione Eccleſiarum, ob quam declaratum eſt nõ requiri concurſum, ne ſcilicet laici compellantur plures præſentare, neve extranei concurrents quippè magis digni judicati ipſis præferantur. Imò verò patroni quotieſcumque plures præſentant, cenſendi ſunt ea mente id facere, ut dignior ex illis eligatur.

Conſtitutio Pij V. adhuc apertiùs proteſtatur mentis ſuæ eſſe ut Parochiales non ſolum dignis, ſed magis idoneis conferantur. Ac propterea cõcedit appellationem à mala electione ordinarij, & vult rejectio licere ad novum examen provocare ipſum prælectũ corã Judice appellationis.

33 Quamvis autem Conſtitutio videatur intelligenda cum juxta formam Concilij faciendum eſt examen per concurſum; ratio tamen dictat idem juris eſſe hoc caſu ex præſumpta mente legis.

Quamobrem ad dubium reſponderi poteſt declarationem *S.* Congregat. non excludere hunc concurſum ſed ex mente Concilij, & Conſtitutionis omnes præſentatos examinandos eſſe, eumque inſtituendum eſſe, quem ex cæteris approbatis magis idoneum ad eccleſiam gubernandam Epiſcopus judicaverit.

Cæterum an inſtitutio de minus digno facta hoc caſu irrita ſit, & an quod diſponitur de appellatione habeat locum in propoſita ſpecie, videtur maturius deliberandum. Et ita reſponſum Rotæ de hac dubitatione conſulenti.

De jure Patronatus.

Cap. Nobis.

SVMMARIVM.

JVs patronatus acquiritur ex conſtructione Eccleſia facta de conſenſu Epiſcopi.

Etiamſi conſtruens explicitè ius patronatus, ſibi non reſervaverit, dummodo expreſſe illud nõ remiſerit, n. 4.

2 *Patronus non eligit Prælatum in Conventuali Eccleſia, ſed in capella ſic, & n. 14. & 28.*

3 *Patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab Eccleſia ſi vergat ad inopiam, & n. 17. & 25. cum ſeqq.*

5 *Mulier Eccleſiam conſtruens de Diœceſani conſenſu acquirit ius patronatus.*

6 Si quis *verbum tam maſculos, quam fœminas complectitur ex propria ſignificatione.*

7 *Iudæus, vel Paganus non acquirit ius patronatus, ſi Eccleſiam fundet, vel conſtruat.*

Tenetur tamen eam dotare, n. 9.

8 *Iudæus, vel Paganus puerum baptizans, aut levans de ſacro fonte non contrahit cognationem ſpiritualem.*

10 *Hæreticus baptizando, aut levando de ſacro fonte acquirit cognationem ſpiritualem, ſed Eccleſiam conſtruendo non acquirit patronatum.*

11 *Ius patronatus an veniat in confiſcatione bonorum.*

12 *Excommunicatus Eccleſiam conſtruens de conſenſu Epiſcopi, quamvis non debuerit admitti, tamen efficitur patronus, ſed exercitium non habebit ante abſolutionem.*

14 *Ius Patronatus, ſeu præſentandi Prælatum in Eccleſia Conventuali, ſeu Collegiata non acquiritur ex fundatione, vel conſtructione Eccleſiæ ſine privilegio Apoſtolico.*

15 *Eccleſia Conventualis appellatione comprehenditur omnis collegiata.*

16 *Collegiata Eccleſia quæ dicatur, remiſſivè.*

17 *Patrono debetur proceſſionis honor, & ius conſequendi alimenta ab Eccleſia ſi ad inopiam deveniat.*

18 *Patronus an in Eccleſia iuris patronatus in ſeſſionibus, & alijs actibus temporali domino loci ſit præferendus, & num. ſeqq. uſque in fin.*

19 *Patrono triplex ius competit in Eccleſia patronata utile, oneroſo, & honorificum.*

20 *Ius honorificum in quibus conſiſtat, & n. 25.*

21 *Honorari præ cæteris debet qui maiorem habet iuriſdictionem. & n. 24. & 30.*

22 *Dominus temporalis, ſi Superiorem non recognoſcit æquiparatur Principi, ſi recognoſcit. Præſidi.*

23 *Læſæ maieſtatis crimen communiter etiam à conſpirantibus in Baronem.*

24 *Barones etiam extra locum Baroniæ præferuntur nobilibus iuriſdictionem non habentibus.*

25 *Honor proceſſionis qui debetur Patrono, quotuplex, & num. ſeqq.*

26 *Patrono ad eccleſiam venienti an, & quouſque Clerici obviam exire teneantur.*

27 *Patronus in ſeſſionibus, & alijs actibus an ſit cæteris præferendus, & n. 29.*

28 *Patrono debetur honor proceſſionis, id eſt præſentationis, & n. 29.*

30 *Parlamenti Domini quamvis primam Sedem obtineant, hoc tamen non intelligitur reſpectu Conſiliariorum, qui in eos habent iuriſdictionem.*

31 *Rector Eccleſiæ præ alijs honorari debet.*

32 *Sublimes perſonæ quibus verbis à iure comprehendi conſueverint.*

---

1 NOBIS. Ex conſtructione Eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi acquiritur jus patronatus. Hoc dicit primo, Patro-
2 nus non eligit prælatum in Convetuali Eccleſia, ſed in Capella Sic. Hoc ſecundo, Patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur
3 ab Eccleſia, ſi vergat ad inopiam. Hoc tertiò Jo. Andr. But. Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. Et ſunt tria dicta. Secunda, ibi, *Cæterum*, Tertia ibi. *Pro fundatione.*

4 Nota primò ibi, *Si quis Eccleſiam cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit.* Ex conſtructione Eccleſiæ acquiri juspatronatus conſtruenti, dummodo tamen id faciat de conſenſu Epiſcopi Diœceſani, ut hic eſt caſus ſecundum omnes in ſummario text. Quod locum habet etiamſi in conſtructione, vel

fun-

fundatione eccleſiæ jus patronatus ſibi explicitè
nonreſervaverit, quia nihilominus ei acquiratur
juris miniſterio, dummodo expreſſè illud non
remiſerit, ut c. *Significavit de teſtibus*. & ſatis pro-
bat hæc littera, quæ ſimpliciter dicit jus patrona-
tus acquiri ex ipſa conſtructione, nec ullam facit
mentionem reſervationis. Et ita declarat Joan.
Andr. Bald. Butr. Cardin. Imol. Abb. Aretin.
& Felin. in d. cap. *Significavit*, Archid. Jo. Andr.
Gemin. & Franc. in c. 1. *de iure patr. lib. 6.* Roch.
de Curte *in hoc tract. in ver. Eccleſiam fundavit, q.
8. nu.* 12. Latè Lambertin. *eodem tract. lib. 1. qu. 2.
art. 4. & eodem lib. part. 1. 5. art. 2. quæſtionis princi-
palis, num.* 12. Rota *deciſ.* 167. *n* 4. *part. 2. diverſ.*
ubi atteſtatur hanc eſſe receptiſſimam concluſio-
nem, & *in recen. deciſ.* 421. *n. 2. par.* 2. An autem
ad hoc ſufficiat ſola conſtructio Eccleſiæ, an verò
etiam requiratur fundatio, & dotatio, dic ut ple-
ne ſcripſi in cap. *Quoniam, à n. 23. uſque ad nu.* 50.
ſupra eodem. Item pondera latitudinem illius ver-
bi, *Siquis*, ex hoc enim infertur ad quæſtionem
Nunquid mulier, infidelis, hæreticus, vel ex-
communicatus acquirat jus patronatus ex con-
ſtructione Eccleſiæ.

6 De muliere concluditur affirmativè, quia, ver-
bum hoc, *Siquis*, tàm maſculos, quam fœminas
complectitur, dicit textus in l. 1. *ff. de ver. ſignif.*
ubi Bart. *n. 2. verſ. Ego dico*: ponderando verbum
Complectitur, dicit hoc non contingere ex in-
terpretatione extenſiva, ſed ex proptia ſignifica-
tione, c. *Generali*, & ibi gloſſ. 1. Jo. Monach. &
& Canoniſtæ, *de elect. lib. 6.* & c. *Siquis ſuadente,
17. q. 4.* juncto c. *Mulieres, de ſent. excom. eod. lib.*
Ad hoc inducitur bonus textus in c. *final. de con-
ceſſ. preben.* ubi fit mentio juris patronatus Co-
mitiſſæ Flandren. & in cap. *Ex litteris, ſupr. eod.*
& in cap. *Quoniam inveſtituras*, & ibi gl. *in ver.
Vel fœmina, 16. q. 7.* cum ſimilibus, ut per Abb.
in c. *Cum ſæculum, n. 4. ſupra eod.* & hic firmant
Jo. Andr. *num. 2. in fin. in verb. Siquis*: cum quo
cæteri concordant, ut dicam *infra nu.* 13. Calder.
conſ. 1. hoc tit. Rocch. *de iure. patr. in ver. Compe-
tens, q.* 1. Lambert. *in eod. tract. 1. par. lib. 1. qu. 7.
art. 2. num.* 30. Caſſador. *deciſ. 1. de iure patr.*

7 De infideli Judæo, vel pagano dic contra, quia
ver. *Si quis*, exponitur id eſt fidelis, ſecundum
Jo. Andr. *hic nu.* 3. Unde infidelis ex constructi-
one, vel fundatione eccleſiæ jus patronatus non
acquirit, ut cap. *Præ mentis in fin.* c. *Quicumque. in
princ.* & cap. *Frigentius, in fin. 16. q* 7. ubi gloſ.
in ver. Qui Chriſtianis: dicit, Ergo Judæus non ef-
8 ficeretur patronus, licet fundaret aliquam eccle-
ſiam; Et eſt ſimile in cognatione ſpirituali, quam
infidelis non acquirit, ſi puerum baptizet aut le-
vet de ſacro ſonte, ut firmat Jo. Andr. in c. *Ex eo,*
9 n. 1. 5. *& 8. de regul. iur. lib. 6.* tamen Paganus, vel
Judæus de facto fundaret Eccleſiam, teneretur
eam dotare ſicut tenetur dotare filiam ad fidem
converſam, & Eccleſia eſſet liberæ collationis, ut
probat Lambertinus *par. 1. lib. 1. qu. 5. art. 8. n.
1. & 2.*

10 De hæretico idem dicendum, quia etſi cogna-
tionem ſpiritualem acquirat, ut notat Jo. Andr.
in d. c. *Ex eo, num. 3. verſ. Dicit Palmerius, de reg.
iur. lib. 6.* tamen patronatum non acquirit, quia
cum eius bona ipſo jure ſint confiſcata, c. *Cum
ſecundum, de hæret. lib. 6.* utique de ſuo dare non
poteſt fundum, dotem, vel ædificium. Facit
11 cap. 2. §. *fin. eod. tit.* Et quatenus etiam eſſet pa-
tronus, tamen illud jus confiſcatum eſſet, ſecun-
dum Jo. Andr. *hic num. 3. verſ. De hæretico.* Facit
c. *Maximum, 1. q. 7.* Et nota hoc dictum, quia jus
patronatus tranſit cum confiſcatione bonorum,
ut *hic* per Abb. *num. 2. verſ. De hæretic.* Sed quo
ad hoc tu vide DD. de Rota *in Lucana iuriſdictio-
nis* coram Coccino *deciſ. 232. & deciſ. 292. & de-
ciſ.* 351. quibus in locis diſtinguitur, an confiſ-
catio facta fuerit per judicem laicum, an per Ec-
cleſiaſticum.

12 De excommunicato autem dicit Jo. Andr. *hic
num. 3. verſ. De excommunicato malè feciſſe Epiſco-
pum, qui eum admiſit*, ſed tamen ſi Epiſcopi
conſenſu Eccleſiam conſtruxit, patronus erit,
ſed exercitium non habebit ante abſolutionem,
cap. *Cum dilectus. de conſuetudine*: nam cum reli-
gionem profiteatur, matrimonium contrahat, &
alia faciat, quæ enumerantur à Jo. Andr. in cap.
*Dolo facit. in ſecunda parte quæſtionis. verſ. 3. de re-
gul. iur. lib. 6.* Ergo & jus patronatus acquirit:
& facit quod notatur in cap. *Veritatis, de dolo, &
contumacia*, & in cap. *Decernimus, de ſent. excom.*
in novella, & cum excommunicato liceat Eccle-
ſiam ingredi ad audiendum verbum Dei, & oran-
dum c. *Reſponſo, de ſent. excom.* Ergo etiam licebit
13 Eccleſiam conſtruere. Facit cap. *Quoniam, de
ſent. excomm. lib. 6.* commendabile enim eſt
ædificare templum Dei, cap. *Aurum, 12. q. 2.* Ita-
que mulier eccleſiam conſtruens de Diœceſani
conſenſu acquirit jus patronatus habitu, & actu:
Infidelis, & hæreticus neque habitu, neque actu:
excommunicatus habitu tantum, ſed non actu
ante abſolutionem: & cum his dictis Jo. Andr.
concordant *hic* Collectar. *n. 4. & 5.* Henric. Bo-
ich. *n. 1. in fin. verſ. Qui etiam dicit, & n 2. & 3.* Butr.
n. 9. 10. & 11. Cardin. *nu. 7. 8. & 9.* Anchar. *in 1.
not.* Abb. *num. 3.* & Jo. de Anan. n. 3. *& 4.*

14 Secundò nota ibi, *In conventuali Eccleſia*, ex
conſtructione Eccleſiæ conventualis, ſeu colle-
giatæ etiam de Diœceſani conſenſu non acquiri
conſtruenti jus patronatus, ſeu præſentandi Præ-
latum abſque privilegio Apoſtolico. ut hic & in
c. *Hinc eſt etiam, 16. qu. 1.* Put. *deciſ. 356. num. 4.
& ſeqq. lib.* 2. Rota *deciſ.* 421. n. 2. *par. 2. recent.*
Quod locū habet ſive eccleſia Collegiata ſit, ſæcu-
15 laris, ſive regularis, juxta tex. in Clem. *Ut ij de æ-
tat. & qualit.* Nam ſub nomine Eccleſiæ conven-
tualis, de qua loquitur iſta littera, comprehendi-
tur etiam Eccleſia Collegiata, licet de conſuetu-
dine hoc verbum referatur ad Eccleſias religio-
ſorum, ut *hic* per Abb. *n. 3. in 2. notab.* Quæ autem
16 dicatur Eccleſia Conventualis, ſeu Collegiata,
vide hic pulchrè per Hoſt. *n. 2.* & Jo. Andr. *nu. 8.
22. & 24.* & per Innoc. in c. *Poſtul. in princ. infr. eod.*

17 Ultimò nota ex textu tria jura, quæ acquirun-
tur patrono in acquiſitione juris patronatus. Pri-
mum eſt jus poteſtatis præſentandi: Secundum
eſt honorificentia proceſſionis: tertium eſt jus
conſequendi alimenta ab Eccleſia, ſi ad inopiam
deveniat, ut *hic* per Butr. & Abb. *in ult. notab.* Pri-
mum eſt planum, de 3. vide Rocchum de Curte
in tract. huius tituli, in ver. Utile, à num. 1. latiſſimè
Lambertinus *in eod. tract. lib. 3. in 3. q. principal.
art. 1. cum pluribus ſeq. uſque ad articulum* 16. Sur-
dum *de aliment. tit. 1. q. 54. per totam*, & Rot. *dec.
474. p. 4. diverſ, & in recent. dec. 454. part. 2.*
18 Quo ad ſecundum ultra ea quæ tradunt Docto-

res hic, & Rocch. de Curte *in hoc tract. in verb.*
Honorificum. Quæro an patronus in Eccleſia ju-
ris patronatus in ſeſſionibus, & aliis actibus tem-
porali domino loci præferri debeat.
19 Pro patrono contra dominum temporalem
videntur ſentire DD. ſupra *in hac Rubrica*, & poſt
Hoſt. Lambertinus *in tract. de iure patr. in princ.*
tertij libri, dum ſcribunt patrono ſimplex jus in
20 Eccleſia patronata competere, nempe jus utile,
oneroſum, & honorificum; & omittendo alia
duo iura, quæ ad præſentem quæſtionem non
pertinent, jus honorificum in eo conſiſtere, ut
patronus primus in proceſſionibus incedat, &
præ cæteris laicis in Eccleſia patronata honore-
tur: quod etiam tradunt hic DD. idque habere
locum ne dum in proceſſionibus, ſed etiam in ſeſ-
ſionibus, & aliis quibuſcumque actibus, notant
Hoſtien. *n.* 3. Joan. Andr. *num.* 15. Butr. *num.* 21.
& alii communiter: & quamvis de domino tem-
porali mentionem non faciant; cum tamen illi
non diſtinguant, nec nos diſtinguere debemus, l.
De pretio, ff. de publica. cum vulgar.
21 Contrarium tamē verius videtur, nempe tem-
poralem dominum loci etiam in patronata eccle-
ſia patrono præcedere debere; cum enim in cæte-
ros juriſdictionem contentioſam habeat, ſequi-
tur, ut longe maior ei, quam cæteris, præſertim ſi-
bi ſubditis, honor debeatur, magis namq; hono-
rari debet, qui majorem habet juriſdictionem,
22 Abb. *conſ.* 21. *n.* 1. *lib.* 1. *per tex.* in c. *Statuimus*, §.
fin. 17. *diſt.* At dominus loci contentioſam, &
perpetuam habet juriſdictionem, ita ut ſi ſuperi-
orem non recognoſcat, æquiparetur Principi; ſi
verò recognoſcat, Præſidi, Conſtan. poſt Jaſon.
in *Catalog. Glor. Mund. in 5. par. conſider.* 52. Ergo
ad inſtar Principis, vel Præſidis omnibus aliis, &
conſequenter etiam Eccleſiæ patrono debet an-
23 teferri. Imo etiam ſi eſſet Baronibus, qui limita-
tam valde juriſdictionem habent, omnibus tamē
aliis præferendus eſſet, cum dicatur habere ma-
jeſtatem, & ſubditi in eum conſpirantes crimen
læſæ maieſtatis committant, Archid. in c. *Felicis*,
n. 13. *in ver. læſæ Maieſtatis, de pæn. lib.* 6. Ægyd.
24 Bellon. *conſ.* 15. Quinimo Barones præ aliis ho-
norantur non ſolum in locis eorum juriſdictio-
ni ſubjectis, ſed etiam ratione Baroniæ, & vaſal-
lorum quos habent, & ubique cæteris nobilibus
juriſdictionem non habentibus præponuntur,
Caſſan. *dicta* 5. *par. conſider.* 56.
25 Non obſtat contrarium, nam reſpondetur
Doctores vario modo intelligere honoris pro-
ceſſionem, de quo loquitur hoc c. ut *hic* per Hoſt.
num. 3. Joan. Andr. *num.* 15. Butr. *num.* 21. Car-
din. *in* §. *Pro fundatione, num.* 4. *verſ. Quæro qualis*
eſt honor proceſſionis, qui debetur Patrono, Anchar.
26 *num.* 14. Abb. *num.* 5. *verſ. Nota tria iura*, & Joan.
de Anan. *num.* 9. Quidam enim dicunt honorem
proceſſionis in hoc conſiſtere, ut Patrono ad Ec-
cleſiam venienti proceſſionaliter occurratur, dū-
modo tamen ſit talis, & tantus, puta Rex vel magnus
nus Princeps; Explicant Anchar. Abb. & Joan. de
Anan. in Duce Venetiarum Patrono Venerabi-
lis Eccleſiæ Sancti Marci, cui obviam exeunt Pri-
micerius, & Canonici, Quod ſervari poteſt ſe-
cundum Joan. Andr. uſq; ad ambitum Eccleſiæ;
non autem uſque ad portas Civitatis, quia fieri
debet tantum Papæ vel Cardinali ſecundum Ant.
de Butr. Item ſi ſæpius hoc eveniret, fieri non de-
beret, ſed ſolum quando raro, ſecundum eum:
27 Quidam dicunt honorem proceſſionis, conſiſte-
re in hoc, ut patronus primum locum teneat in
proceſſionibus, vel in Eccleſia, vel inter laicos,
ſecundum Hoſt. & ſedebit juxta Prælatum, ſe-
28 cundum Joan. de Anan. Alij verò dicunt proceſ-
ſionem hic poni pro præſentatione, ut notatur in
cap. *Piæ mentis*, in gloſſ. 1. *verſ. Sunt autem tria*,
16. *q.* 7. quia in præſentatione patronus proce-
dit ad Epiſcopum cum eo, quem præſentat in ec-
cleſia non Collegiata, vel in præbenda Collegia-
tæ, cap. *fin. ſupra de conceſſ. præben.* Primum placet
Cardinali; Primum, & ſecundum Antonio de
Butr. Licet fortè Codex ſit mendoſus, quia pon-
derata illius ratione, videtur potius probare ter-
tium; ſed utrumque videtur poſſe ſuſtineri, ut di-
cit Abbas: & omnia tria ſimul complectitur In-
noc. *ſupra in hac rubrica n.* 3 *verſ. Item honor*, ubi ait,
ex patronatu provenire honorem, quia patronus
honorificentius recipitur, & ſtudioſè ei ſervitur,
& in proceſſione præ aliis honoratur, cap. Piæ
mentis, & cap. *Frigentius*, 16. *q.* 7 Et ſi eccleſia non
eſſet Collegiata, præſentat ibi Sacerdotem cap.
Decernimus, ead. cauſ. & quæſt. unde Hoſt. & Car-
din. ſupracitati ponunt verſus:

Patrono debetur honor, onus, emolumentum:
Præſentet, præſit defendat, alatur egenus.

In 3. tamen intellectu, quod proceſſio ponatur
hic pro præſentatione, videntur reſidere Hoſt.
Jo. Andr. & Jo. de Anan. *in locis ſupracit.* cum eū
ponant ultimo loco. Honor igitur proceſſionis
eſt quem habet patronus in præſentando Recto-
rem, vel Clericum, quia ſine præſentatione non
poteſt Epiſcopus regulariter inſtitutionem face-
re: quod latiſſimè proſequitur Roch. de Curte
29 *in tract. huius tituli in ver. Honorificum, à n.* 1. *uſque*
ad n. 98. Et quamvis opinio, quod patronus ſit a-
liis præferendus, videatur communis, tamen fun-
data eſt in d. c. *Piæ mentis*, & c. *Frigentius*, 16. *q.* 7.
& in hoc c. Qui textus non probant communem
opinionem: nam in c. *Piæ mentis*, & c. *Frigentius*
dicitur præter proceſſionis aditum, qui omni
Chriſtiano debetur, nihil proprii juris in Ec-
cleſia patronata patrono reſervari: quibus ver-
bis nihil præcipui patrono tribuitur, quod cæte-
ris quoque Chriſtianis non competat. Hoc au-
tem c. quamvis apertius exprimat fundatori pro-
ceſſionis honorem reſervari, tamen cum diſpo-
nat in materia antiqua, debet recipere declarati-
onem à Canonibus de eadem materia loquenti-
bus, ut l. 2. C. *de Noxal.* l. *In contractibus*, §. *Præte-*
rea, C. de non numer. pecun. Pet. Brixien. *in Repert.*
in verb. Interpretatio, verſ. Lex noviter, Jaſ. in l.
Sciendum, in princip. ff. Qui ſatisdare cogantur; qua-
re dum text. reſervat patrono honorem proceſ-
ſionis, Hæc verba, ut non pugnent cum cap. *Piæ*
mentis, & cap. *Frigentius*, quibus probatur patro-
num in patronata Eccleſia nihil habere præcipui,
non ſunt intelligenda quoad hoc, ut patronus
aliis in proceſſionibus præferatur, ſed de hono-
re præſentationis, qui debetur omni Chriſtiano
Eccleſiam fundanti, non autem infideli, prout
ex illis juribus deducunt gloſſ. Jo. Andr. & com-
muniter DD. ſupracitati *num.* 7.
30 Secundò reſpondetur, quod DD. generaliter
tradunt, ſcilicet patronū præ aliis laicis honorari
debere eſſe ſic accipiendū, ut non contineat evi-
dentem abſurditatem: & ſic ut ei non debeatur
ho-

Digitized by Google

honor major quàm domino temporali, qui in eum habet juriſdictionem, ut in ſimili docet Boer. *de auctor. Magni conſily, num.* 48. ubi tradit privilegium Dominorum Parlamenti ut primam Sedem obtineant, & ſi generaliter loquatur, non eſſe intelligendum reſpectu Conſiliariorum, qui in Dominos Parlamenti habent juriſdictionem. Sic etiametſi Rector eccleſiæ in ſua Parochia præ aliis honorari debeat, Caſſan. *d. par. conſider.* 81. Hoc tamen non ita intelligendum eſt, ut præferatur Epiſcopo, qui omnibus ſuis Diœceſanis præeminet, ut notatur in c. *Solita, de maior. & obed.* Et ſanè dominus temporalis erat ſpeciali nota dignus. Quod ſi jura voluiſſent patronum in patronata eccleſia temporali domino loci præferri, id utique vel expreſſiſſent, vel uſa fuiſſent verbis univerſalibus, ut puta cujuſcumque gradus, conditionis præeminentiæ, & ſimilibus: ita enim canonicæ ſanctiores loqui conſueverunt, eum etiam ſublimes perſonas comprehendere voluerũt, ut obſervat Gomes, *in proœm. Regul. Cancell. par.* 4. *n.* 1. *&* 2. Barbat. *conſ.* 23. *num.* 8. *in* 1. *vol.*

De Iure patronatus.

Cap. Nobis.

SVMMARIVM.

1 *Patroni laici ſi ad eccleſiam vacantem intra quatuor menſes non præſentant, Epiſcopus ordinabit eccleſiam, & num.* 9.

2 *Patronus laicus habet quadrimeſtre tempus ad præſentandum, eccleſiaſticus verò ſemeſtre, etiamſi patronatum à laico acquiſiverit.*

3 *Tempus ad præſentandum præfixum currit etiam patronis non volentibus præſentare propter litis impedimentum.*

4 *Et an currat patronis ignorantibus?*

5 *Quæſtio ſuper patronatu laicali infra quatuor, ſuper eccleſiaſtico infra ſex menſes eſt decidenda.*

6 *Temporis curſus ubi non fundatur ſuper negligentia, ad Superiorem devolvitur ipſum ius, non autem modus ordinandi eccleſiam,*

7 *Concurſus an requiratur in parochialibus patronatus laicorum, quarum collatio ob lapſum tempus ad præſentandum præfixum ad Epiſcopum eſt liberè devoluta, & n. ſeqq. uſque ad n.* 13.

8 *Concurſus non requiritur in parochialibus ad Sedem Apoſtolicam devolutis ob lapſum temporis Epiſcopo ad providendum præfixi.*

10 *Concurſus fieri debet inter plures ab eodem patrono laico ad parochialem vacantem, cumulativè præſentatos.*

11 *Tempus Epiſcopo præfixum ad nominandum clericos idoneos, vel edictum apponendi in parochialibus devolutis, quando incipiat.*

12 *Et quid in bimeſtri Epiſcopis præfixo ad inſtituendum ex Bulla Pij V. patronis non præſentantibus infra legitima tempora.*

13 *Patronus laicus, & eccleſiaſticus in quibus differant, & num. ſeq. uſq. ad num.* 21.

14 *Patronus laicus præſentans ſcienter indignum an privetur ea vice iure præſentandi, ſicut patronus eccleſiaſticus.*

15 *Præſentari poteſt clericus per Rectorem eccleſiæ ad titulum beneficij, etiam invito patrono laico.*

16 *Et quid invito patrono eccleſiaſtico.*

17 *Ius patronatus donari poteſt perſonæ eccleſiaſticæ ſine diœceſani conſenſu, ſed non ſæcularri.*

18 *Collecta ſi imponatur Epiſcopo pro ſe, & clericis patronis pro ſe, eccleſia debet contribuere ſimul cum clericis, non autem cum Epiſcopo.*

19 *Parochialium iuris patronatus eccleſiaſtici proviſio qua forma fieri debeat ex Concilio Tridentino.*

20 *Et quid in parochialibus iuris patronatus laicorum.*

21 *Concurſus à Concilio Tridentino præſcriptus in parochialibus iuris patronat. eccleſiaſtici an ſit etiam obſervandus in parochialibus patronatus, partim eccleſiaſtici, partim laicalis, & num. ſeq. uſque ad num.* 39.

Et quid in parochialibus iuris patronatus quod origine erat totum laicale, ſed pro duabus tertijs partibus ex donatione laicorum effectum poſtea fuit eccleſiaſticum, num. 39. *num. ſeq. uſq. ad nu.* 74. *& num.* 80.

22 *Ius patronatus mixtum regulatur ut eccleſiaſticum quando eccleſiæ, vel perſonæ eccleſiaſticæ magis prodeſt.*

Declaratur, num. 37.

23 *Collatio beneficij reſervati facta per Papam abſque derogatione iuris patronatus habet locum etiam ſi beneficium pertineat ad præſentationem clerici, & laici ſimul.*

Contrarium, num. 32.

24 *Magis dignum trahit ad ſe minus dignum ubi eſt favor magis digni ut trahat, & non trahatur, & n.* 33.

25 *Iuri patronatus merè laicali Papa indiſtinctè derogat pro medietate, mixto derogat in totum, beneficia verò patronatus eccleſiaſtici confert abſque ulla derogatione, & n.* 30. *&* 38.

26 *Ius patronatus mixtum cum dubitatur an ſit laicale, vel eccleſiaſticum, attendenda eſt qualitas magis privilegiata, & magis favens patronatui, & num.* 30.

27 *Privilegiati naturam ſortitur non privilegiatus propter communionem, & num.* 41.

28 *Ius patronatus mixtum cenſetur totum eccleſiaſticum quoad præſcriptionem.*

29 *Item quoad tempus præfixum ad præſentandum.*

30 *Sed quoad derogationem cenſetur totum laicale.*

Item quoad reſervationem, num. 32.

31 *Legatus de latere poteſt conferre beneficia patronatus eccleſiaſtici, non autem mixti, & num.* 51.

32 *Regulæ reſervatoriæ non intrant in beneficijs patronatus mixti.*

34 *Concurſus eſt præiudicialis patronis, quorum libertas in præſentando reſtringitur, num.* 37.

35 *Laicus propter mixturam clerici non debet privari iure ſuo, & num.* 42.

36 *Mixtum aſſumit naturam ſpeciei, per quam iuri alterius minus derogatur, & num.* 42.

40 *Ius patronatus origine laicale, ſi ex donatione laicorum tranſeat in eccleſiam, efficitur eccleſiaſticum.*

41 *Ius patronatus mixtum quoad formam examinis per concurſum cur cenſeatur potius laicale, quam eccleſiaſticum.*

43 *Laici à fundatione eccleſiarum non ſunt retrahendi.*

44 *Mixtum ex duabus naturis aſſumit ſibi naturam à potentiori, & digniori.*

Declaratur,num.65.

45 *Pars maior trahit minorem,& num.50.*

Declaratur,num.66.

46 *Ius patronatus conceſſum ex augmento dotis non cenſetur mixtum ex cauſa oneroſa, & privilegio,ſed abſolutè ex privilegio.*

Et quæ ſit ratio,num.67.

47 *Ius patronatus competens univerſitati ſcholarium dicitur eccleſiaſticum, ſi in ea ſint plures clerici, quàm laici,& è converſo.*

Declaratur num.70.

48 *Vniverſitas, in qua ſunt plures laici, quàm clerici cenſetur laicalis, & ſubjicitur foro ſæculari, & num.70.*

49 *Ius patronatus ex dotatione bonorum laicalium, & eccleſiaſticorum quale cenſeatur,& num.71.*

50 *Patrono laico habenti unam vocem an inferatur præiudicium ex concurſu, ſi eccleſia compatrona habeat duas voces,& num.72.*

52 *Iuri patronatus etiam eccleſiaſtico quandoque derogatur,licet derogatio non ſit neceſſaria.*

53 *Compromiſſum de cauſa Eccleſiaſtica fieri poteſt in duos laicos ob adiunctionem unius clerici.*

54 *Excommunicatorum corpora non ſunt exhumanda ſi à fidelibus diſcerni non poſſint.*

55 *Oleo non conſecrato ſi modicum conſecratum miſceatur, totum ſit conſecratum.*

56 *Appellatio unius prodeſt omnibus ſi defenſio ſit communis,& eadem ratio vincendi.*

57 *Privilegium unius in individuis trahitur ad omnes.*

58 *Cauſa individua plurium laicorum, & unius clerici agi debet coram eccleſiaſtico.*

59 *Præſentatio unius tantum ex compatronis omnium poſſeſſionem conſervat,& num.73.*

60 *Præfertur inter plures, qui certat de damno evitando.*

61 *Patrono laico præiudicari non debet ex donatione patronatus facta eccleſiæ à compatronis.*

62 *Ius patronatus eſt penes omnes patronos in ſolidum.*

63 *Ius patronatus plurium laicorum, & unius clerici cenſetur eccleſiaſticum ſi hoc magis proſit patronatui.*

64 *Cancellaria derogat patronatui mixto unius laici, & plurium clericorum,& non dat de reſervato.*

65 *In mixtis naturalibus indifferenter attenditur quoad potentius agit, in mixtis iuris quod eſt favorabilius.*

67 *Dotis augumentum non ſufficit ad acquiſitionem iuris patronatus,ſed requiritur totalis dotatio.*

68 *Ius patronatus poteſt acquiri ex ſolo privilegio Apoſtolico.*

69 *Mixtionem non efficiunt multa paucis, & magna parvis appoſita, & mixtio eorum non eſt, quæ ſunt diverſi generis.*

73 *Patrono eccleſiaſtico non præſentante infra legitima tempora inſtituendus eſt præſentatus à patrono laico.*

74 *In iure patronatus mixto ſeptem officialium laicorum nomine univerſitatis laicalis, & trium eccleſiaſticorum privato nomine præſentantium an requirantur probationes quas exigit Concilium Tridentinum in potentibus, & num.ſeq.uſque in finem.*

75 *Mixtum aſſumit naturam ſimplicis, quod facit actum valere,& eſt favorabilius.*

76 *Qualitatibus duabus concurrentibus, quæ diverſam habent naturam, attenditur illa, quæ magis favet iuri communi.*

77 *Ius patronatus de iure communi probatur ex immemorabili etiam in perſonis potentibus, & univerſitatibus.*

78 *Ius patronatus univerſitatis de iure communi an præſumatur ex uſurpatione,& num.87.*

79 *Parochiani in Italia cœperunt ius patronatus uſurpare propter receſſum Curiæ.*

80 *Concurſus non requiritur in Parochiali iuris patronatus pro una parte laicalis, & pro duabus eccleſiaſtici.*

81 *Mixtum aſſumit naturam eius ſimplicis, per quod ius conſortis conſervatur.*

82 *Ius patronatus mixtum æquali portione univerſitatis, & familiæ privatæ non requirit probationes à Concilio Tridentino præſcriptas in potentatibus.*

83 *Ius patronatus pro maiori parte univerſitatis non præſumitur ex uſurpatione, & num. ſeq. uſque in finem.*

84 *Præſcriptio iuris patronatus contra privatum non improbatur à iure.*

85 *Vſurpatio iuris patronatus,quæ in univerſitate præſumitur, privatis perſonis nocere non debet.*

86 *Immemorabilis eſt infinita, & capit omne tempus.*

1 CUM PROPTER. Si Patroni laici ad eccleſiam vacantem intra quatuor menſes nō præſentant, Epiſcopus ordinabit eccleſiam. Vel ſic. Si quæſtio juris patr. laicalis non diffinitur infra quatuor menſes, Epiſcopus ordinabit eccleſiam ſine præjudicio evincentis. Hoc dicit. Primò ponit dictum. Secundò ſubjicit proteſtationem ibi, *Ita quod.*

2 Nota primò patronos laicos habere quadrimeſtre tempus ad præſentandum; nam de talibus loquitur hæc littera; ut patet ex parte deciſa ibi, *laicorum*, ideſt patronorum, ut exponunt Hoſtienſ. & Joan. Andr. Et hæc eſt una differentia inter ipſos, & patronos eccleſiaſticos, qui habent ſemeſtre, etiamſi jus patronatus à laico acquiſierint, ut eſt caſus in cap. *Vnico, §. Verum, inf. eod. lib. 6.* Perplures alias differentias habebis infra in ſecunda quæſtione.

3 Secundò nota tempus, ut præfertur, præfixum ad præſentandum currere etiam patronis non valentibus præſentare propter litis impedimentum, quod primo intuitu videtur mirabile, ſecundum Abb. in 1. *notab.* & contra juris regulam, ut cap. *Quia diverſitatem, ſupra de conceſſ. Præbend.* & cap. *Ne pro defectu*, cum concordan. de quibus ibi per gloſ. *in ver. Impedimento, de elect.* An autem quod hic ſtatuitur in impedimentis habeat locum 4 in patronis ignorantibus, Doctores non conveniunt Abb. *num. 2. & 3.* concludit non habere locum; quia regulariter tempus præfixum ad eligendum, vel conferendum non currit ignoranti, ut d. cap. *Quia diverſitatem*, & dicit ſe reperiſſe poſtmodum ita tenere Federicum de Sen. *conſil.* 124. aliàs eſt *conſ.* 129. & incipit, *caſus talis eſt num. 2.* ſed re vera Federicus loquitur de patrono impedito, non autem ignorante, & text. in d. cap. *Quia diverſitatem*, pariformiter diſponit de patronis impeditis, ac de ignorantibus. Item allegat Joan. Andr. in cap. 2. *de ſupplen. neglig. Prælat.* qui *num.* 10. *in verb. Ex tunc*, ſimpliciter ait ſemeſtre tempus ad præſentandum currere à die notitiæ, & ita Abbas reprobat Petr. de Anchar, contrarium tenentem, *hic num. 2.* ſed illum tuetur, & motivis Abbatis ſer-

reſpondet Joan. de Anan. illius auditor, *num. 3.*

5 Tertiò nota quæſtionem ſuper patronatu laicali eſſe terminandam infra quatuor menſes, ut *hic*, & in cap. *Quoniam. ſupra eod.* cum tamen quæſtio ſuper patronatu Eccleſiaſtico infra ſemeſtre ſit decidenda, ut in cap. *Eam te*, ubi omnes notãt, *ſupra eodem.* Ratio differentiæ eſt, quia patronus laicus habet quadrimeſtre tempus ad præſentandum, ut dictum eſt in 1. *notab.* & propterea litis deciſio non expectatur ultra quatuor menſes; eccleſiaſticus verò habet ſex menſes; & ideo exitus litis expectatur uſque ad lapſum ſex menſium, ut ſic utroque caſu reguletur à termino ad præſentandum præfixo, ut per Abb. n. 4. *verſ.* In *gloſ.* 2. Ad quod tamen vide plures declarationes, quas poſui in d. cap. *Quoniam in ult. notab.*

6 Ultimò nota, ubi, curſus temporis non fundatur ſuper negligentia, ad ſuperiorē devolvi ipſum jus ordinandi eccleſiã, non autem modũ ordinãdi, quia Epiſcopus non tenebitur inſtituere ad præſentationem patronorum, ſed poterit liberè Eccleſiam conferre, ut hic per Butr. in 2. *notab.* & Jo. de Anan. n. t. licet ex devolutione, & libera collatione hujuſmodi nullum præjudicium patronis generetur in futuris vacationibus, ut hic deciditur in fine.

7 QUÆRO, An Epiſcopus Parochialem Eccleſiã juris patronatus laicorum conferens jure devoluto eo quod patroni infra quatuor menſes nõ præſentaverint, aut quæſtio ſuper patronatu infra dictum tempus nõ fuerit deciſa teneatur ſervare formam examinis per concurſum à Concilio Trid. præſcriptam, *cap.* 18. *ſeſſ.* 24. in Parochialibus liberæ collationis. Quod eſt quærere, poſita deciſione *S.* Congreg. qua declaratum fuit Parochiales juris patronatus laicorum non ſubjacere concurſui, an idem procedat in huiuſmodi Parochialibus, quarũ collatio ob lapſum tempus patronis laicis ad præſentandum à jure ſtatutom ad Epiſcopum eſt liberè devoluta.

Tria ſunt quæ aliquale dubium facere videntur. Primum quia cum Parochiales juris patronatus laicorum ſtatim cũ vacant non ſubſint formæ concurſus, nec patronis præſentatio auferatur; licet patronus poſtea non præſentaverit, & collatio ad Epiſcopum pertineat, videntur permanere in libertate, ut concurſui non ſubjaceant ex eorum primordiali natura, quæ ſemper eſt attendenda, l. *Aſſumptio. in princ. ff. ad municipal. & de in col.* cum ſimil. Secundum, quia in hujuſmodi Parochialibus non poſſunt habere locum verba Concilii inducentis formam concurſus: nam Concilium *c.* 18. *ſeſſ.* 24. mandat Epiſcopo ut poſt vacationem intra decem dies, vel aliud tempus à ſe præſcribendum idoneos aliquot clericos nominet, cum bis, quæ ſequuntur. Quæ ſine dubio obſervari non poſſunt in his Parochialibus, in quibus poſt vacationē intra quadrimeſtre tempus competens patronis laicis ad præſentandũ juxta hoc capitulum, & c. t. §. *Verum, infra eodem, lib.* 6. nihil licet Epiſcopo attentare, quod ad dictum Parochialium concurſum pertineat.

8 Tertium, quia in Parochialibus, quarum collatio ad Epiſcopum pertinet, lapſo tempore ſemeſtri à die vacationis, & non facta electione magis idonei, collatio devolvitur ad Sedem Apoſtolicam; & Epiſcopus concurſum amplius inſtituere non poteſt, juxta Conſtitutionem Pij V. quæ incipit, *In conferendis*, in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 219.

9 Sed his non obſtantibus verius eſſe videtur in hujuſmodi Parochialibus d. tempore lapſo, & non facta præſentatione, concurſum eſſe ab Epiſcopo inſtituendum. Nam cum ob non factam in tempore præſentationem, collatio ſit ad Epiſcopum liberè devoluta, ut hic, & in c. *Quoniam*, & c. *Si verò, ſupra eodem*, in hoc caſu habent locum, & verba, & ratio Concilii. Verba quidem, quia Concilium loquitur de Parochialibus vacantibus conferendis. Ratio quia expedit animarum ſaluti hujuſmodi Parochiales per magis idoneos gubarnari, quæ eſt ratio à Concilio expreſſa in princ. *d. cap.* 18.

Non obſtat, quod hæ Parochiales cum vacant non ſubjaceant concurſui. Quia id procedit donec durat tempus patronis præfixum ad præſentandum, ne illis præjudicetur, & laici à fundationibus retrahantur, juxta notata in cap. 2. *in gloſſ. in verb. Collatio de prabend. lib.* 6. in c. *Dilectus ſupra, de offic. leg.* & in c. *proximo, infra eod.* Quæ ratio poſt tempus lapſum, præſentatione non ſequuta, omnino ceſſat; cum tempus lapſum abſorbuerit jus patroni laici, & illud in Epiſcopum tranſtulerit, ut hic, & in concordantibus ſupra allegatis. Unde patrono non præjudicatur non obſervando formam concurſus, cui ſecundum præſentem Parochialis ſtatum locus eſſe poteſt.

10 Et ad hoc optime facit deciſio S. Congregationis, quæ Rotæ conſulenti, an inter plures ab eod. patrono laico ad Parochialem vacãte cumulativè præſentatos eſſe deberet locus concurſui: Reſpondit debere. Ex qua deciſione colligitur etiam in his Parochialibus ſervandam eſſe formã concurſus, ubi illa ſine præjudicio patroni obſervari poteſt.

11 Similiter non obſtat, quod in huiuſmodi Parochialibus non poſſit Epiſcopus intra decem dies idoneos clericos nominare, vel edictum apponere. Quia reſpondetur id tempus incipere à die, quo ad Epiſcopum devoluta fuerit collatio, & ceſſaverit impedimentum, c. 2. cap. *Quia diverſitatem*, & ibi gloſſ. in *ver. Intra ſex. de conceſſ. Præben.* gloſſ. 1. in cap. *Cum acceſſiſſent de Conſtit.* & ſic forma ad vnguem poterit obſervari.

12 Quæ reſponſio etiam ſatisfacit Conſtitut. Pij V. quia tempus bimeſtre inſtitutioni Epiſcopi, & devolutioni ad Sedem Apoſtolicam præfixum incipere debet à die lapſi termini ad præſentandum, cum ante illud tempus nihil ſit, quod Epiſcopo imperari poſſit, qui non poteſt illud coarctare, Felin. in cap. *Bertoldus, num.* 122. *de re iudic.* & ſic ante illud tempus non eſt locus Conſtitutioni inducenti devolutionem ob negligentiam Epiſcopi, ut patet ex eius lectura, Facit tex. in c. *Super eo, de appell.* & in d. cap. *Quia diverſitatem*, & quod notat, gloſſ. in cap. *Sæpe in ver. Careat, de Appellat.*

Prædicta tamen ita temperanda videntur, ut Epiſcopus ſi velit conferre Parochialem poſt dictum tempus abſq; præſentatione lapſum teneatur ſervare formam examinis per concurſum. Et ita deciſum à S. Cong. Conc. 29. *Novemb.* 1600. nempe faciendum eſſe concurſum pro Parochiali juris patronatus laicalis, cuius proviſio ob negligentiam patroni non præſentantis intra quadrimeſtre devolvitur ad Epiſcopum. Cæterum an poſſit etiam lapſo tempore admittere præſenta-

nem patroni laici ex gratia, juxta opinionem
Gaylius. & Card. quos refert, *ri.* & ſequitur Lam-
bertius *in tract. de iure patr. in 2. p. de 2. lib. in 27.*
articulo, 1. quæſt princip. pag. 273. erminare nunc
non eſt opus.

13 Secundò QUÆRO generaliter in quibus
differant patronus laicus, & eccleſiaſticus.

Complures differentias recenſent hic Hoſt.
in princ. Joan Andr *n. 2.* Henric. Boich. *in princ.*
Butr. *n. 4.* Cardin. *n. 2.* Anchar. *n. 4.* Abb. & Jo. de
Anan. ambo *n. 5.* quæ his carminibꝰ cõtinentur.

Clericus, & laicus diſtant per plura patroni.
Pœnitet, & tempus, ſubiectio, pœnaque forſan:
Et ratio, titulus, donum coniungitur iſtis.

Pœniteat, quia laicus poteſt variare, & alium præ-
ſentare, ſed non Eccleſiaſticus, ut legitur, & no-
tatur in cap. Cum autem, ſupra eodem. *Et tem-
pus* quia laicus habet quatuor menſes ad præſen
tandum, eccleſiaſticus ſex, ut dixi ſupra in 1. *no-
tab. Subiectio*, magis enim aſtrictus eſt poteſtati
eccleſiæ patronus eccleſiaſticus, quam laicus re-
ſpectu collationis, & derogationis, ut patet in eo,
quod legitur, & notatur infra in cap. *prox.* & in c.
Dilectus, ſupra de offic. leg. Pœnaque forſan: nam pa-
14 tronus eccleſiaſticus præſentando ſcienter indig-
num privatur ea vice poteſtate præſentandi, ut in
c. 2. *de ſuppl. negl. Prælat.* laicus verò non, ſecundũ
quoſdam, Hoſtien. & Henric. Boich. idem in pa-
trono laico, & probatur ſecundum eos in Au-
then. *Ut Clerici, qui a recedunt, §. fin. collat.* 5. & *de
Sanctiſſ. Epiſc. §. Si quis Oratory domum, collat.* 9. &
de eccleſ. tit. §. Si quis ædificationem, in fin. collat.
9. Idem tenet Innocen. in cap. *Propoſuit, de filys
Presbyter.* Et hanc opinionem contra Jo. Andr.
Butr. & Card. latè tuetur, & veriſſimam dicit Ab-
bas in c. *Cum vos, num. 5. ſupra de offi. ordin.* ubi e-
tiam pro hac parte allegat Rotam *deciſ.* 205. &
Bart in l. *Cum quidam, ff. de leg.* 2. Sed quia in hoc
articulo ſunt opiniones; idcirco dicitur, pœna-
que forſan. *Et ratio*, quia patrono eccleſiaſtico
redditur ratio de temporalibus, ut in cap. *Ex lit-
teris, in fin. ſupra eod.* & in cap. *Cum & plantare,
§. in Eccleſiis, infr. de Privileg.* non autem patrono
laico, cum hoc non reperiatur jure cautum. Neu-
ter tamen illorum debet ſe ingerere in percepti-
one fructuũ, alioquin incidunt in pœnas à Con-
cilio Tridentino inflictas in *cap. 9 verſ. Patroni au-
tem, ſeſſ. 25. Titulus*, quia invito patrono laico præ-
15 ſentatur Clericus ad titulum beneficii per ipſum
Rectorem, ut in cap. *Poſtulaſti*, cum ibi notatis,
infr. eod. ſecus invito Epiſcopo patrono, ut ibi in
16 gloſſ. 1. idem videtur in alio patrono Eccleſiaſti-
co de quo tamen dic, ut ibi per Cardin. & Ab-
bat. *Donum*. quia jus patronatus poteſt donari
perſonæ Eccleſiaſticæ ſine conſenſu Epiſcopi; ſed
17 non ſæculari, ut in cap. *Illud, ſupra eod.* Hæc tamen
differentia quamvis communiter à Doctoribus
aſſignetur; tamen non eſt propria ad diſtinguen-
dum inter patronum eccleſiaſticum, & patronum
laicum: nam nec patronus eccleſiaſticus poteſt
donare jus patronatus laico ſine Diœceſani con-
ſenſu, ut in c. *Significaſti*, & c. *Ex inſinuatione, ſupra
eodem.* & advertit Card. *hic n. 2. in fin.* Supradictis
ſeptem differentijs Abbas *hic* ad finem addit o-
ctavam; quia patronus eccleſiaſticus habet cu-
ſtodiam eccleſiæ vacantis, & non ſæcularis, ut in
c. *Bone, de appellat.* Item dicit novam differentiam
18 colligi poſſe ex dictis Innoc. in d. c. *Cum & plan-
tare, de privileg.* Nam ſi imponatur collecta epiſ-
copo per ſe, & Clericis patronis pro ſe, eccleſia
debet conferre, & contribuere ſimul cum Cleri-
cis, non autem cum epiſcopo, ut ibi per Innoc.
n. 3. verſ. Hac ratione videtur, & ita eccleſia patro-
nata debet patronum clericum in huiuſmodi o-
neribus adjuvare; ſecundum Abb. qui tamen ſuc-
cinctè, & obſcurè loquitur. Fortè intellexit ec-
cleſiam teneri ſublevare à collecta, & ut ſupra im-
poſita patronos clericos, ſecundum Innoc. ſed
non patronos laicos, cum hoc non reperiatur ju-
19 re cautum. Hodie decima differentia habetur in
decreto Concilii Trid. *cap. 18. ſeſſ.* 24. in proviſi-
one parochialium eccleſiarum. Nam ſi eccleſia ſit
juris patronatus eccleſiaſtici, ac inſtitutio ad E-
piſcopum, & non alium pertineat; patronus eli-
git digniorem inter probatos ab examinatoribus
eumque præſentat epiſcopo, ut ab ipſo inſtitua-
tur. Cum verò inſtitutio facienda eſt ab alio, quã
ab Epiſcopo; tunc epiſcopus ſolus ex dignis eli-
git digniorem, quem patronus ei præſentat, ad
20 quem ſpectat inſtitutio. Sed ſi eccleſia ſit juris
patronatus laicorum, patronatus præſentat quẽ
maluerit; & ſic præſentatus examinari debet ab
examinatoribus deputatis, & ab epiſcopo inſti-
tui ſi idoneus repertus fuerit.

21 Tertiò QUÆRO, an forma examinis per cõ-
curſum obſervanda in parochialibus juris patro-
natus eccleſiaſtici ex decreto Concilij Trid. *d. c.
18. ſeſſ. 24. verſ. Si verò obſervari etiam debeat in
Parochialibus iuris patronatus partim eccleſiaſtici, &
partim laicalis.*

Cum relatum fuerit S. D. N. antiquam deciſi-
onem in S. Congreg. editam, qua declaratum
fuit in Parochialibus patronatus mixti obſervan-
dum eſſe formam examinis per concurſum, di-
verſas pati difficultates: Sanctitas ſua mandavit,
idem articulus, in ead. Congregatione iterum
22 diſcuteretur. Cum hoc dubium tunc fuiſſet pro-
poſitum ad probandum in huiuſmodi parochia-
libus obſervandam eſſe d. formam examinis per
concurſum, allegabatur Felin. *in tract. quan. litt.
Apoſt. noc. patr. eccleſ. n. 6. prope finem*, ubi conclu-
dit patronatum mixtum regulari tanquam ſi eſ-
ſet totus eccleſiaſticus, cum eccleſiæ perſonæ ec-
cleſiaſticæ magis prodeſt, magis autem prodeſt
eccleſiæ ut ſervetur forma examinis per concur-
ſum; quia hoc pacto dignior, & magis idoneus ei
præficitur, ut in d. *cap. 18. in princ. ſeſſ.* 24. Ergo
attendenda eſt qualitas eccleſiaſticitatis, ut for-
ma concurſus obſervetur.

23 Id confirmari potuiſſet deciſione Rotæ quæ à
nonnullis perperam allegabatur, *265. tit. de grat.
& iurepatronat. in Antiquis*, alias eſt *deciſ. 46. in
tit. de præben.* In ea enim deciditur ut quamvis in
beneficiis de jure patronat. laicorum non intret
reſervatio, de qua in cap. *Licet de præben. in 6.* ta-
men collatio facta per Papam de beneficio vacan-
te in Curia abſque derogatione juris patr. vendi-
cet ſibi locum etiamſi beneficium ſpectet ſimul
ad præſentationem Clerici, & laici quam deciſio-
nem ſequitur Staphil. *in tract. de litteris grat. tit.
de mod. & form. impetrand. §. Ius patr.* quomo-
do probetur, *n. 3.* Aeneas de Falcon. *in tract. de
Reſervat. q. 4. effect.* 14. & Ferret. *conſ. 132. nu. 4.*
24 Fundamentum deciſionis eſt: quia magis dignũ
trahit ad ſe minus dignum, cap. *Per tuas, de arbitr.
l. 1. ff. de verb. ſignif.* cum ſimul. Aliud fundamen-
tum

tum adducit Ænæas de Falcon. *loco cit.* argumento ſumpto ab uſu patrisfamilias, & à ſtylo Curiæ, videlicet qoia Papa paſſim, & indiſtinctè derogat patronatui mixto in totum, quod ſi tale jus patr. judicaretur laicale, non derogaret niſi pro mediate. Ergo ſtylus Curiæ videtur interpretari tale jus patronatus magis pro clericali, quàm laicali, ex quo in totum derogat.

26 Contrarium tamen verius eſſe videtur: nam cum quæritur an patronatus mixtus laicalis, vel eccleſiaſticus cenſeri debeat, ea eſt receptiſſima diſtinctio, ut attendatur illa qualitas, quæ in caſu, de quo quæritur, eſt magis privilegiata, & magis favet patronatui, Federic. de Sen. *conſ.* 65. *num.* 2. qui ab omnibus ad id allegatur, licet non ita explicitè id dicat, Felin. *in tract. quan. litter. Apoſt. n.* 6. Lambert. *de iure patr.* 1. *quæſt. princ. lib.* 1. *par.* 1. *art.* 6. *num.* 4. & 26. Jo. de Sel. *in tract. de beneſ. par.* 2. *qu.* 3. *num.* 47. Put. *deciſ.* 157. *num.* 6. *lib.* 3. Covarr. *pract. q. cap.* 36. *num.* 5. *verſ. Tertiò opportunè*, ubi teſtatur hanc eſſe communem opinionem.

27 Et ratio eſt, quam tradit gloſ. ab omnibus approbata in cap. 1. *in ver. Eccleſiaſticus de iure patron. in* 6. quod propter comunionem non privilegiatus ſortitur naturam privilegiati, juxta textum in
28 l. *Si communem, ff. quemad. ſerv. amitt.* Et ideo ſi agatur de præſcriptione patronatus mixti, in qua Eccleſia eſt magis privilegiata, quàm laicus; cenſetur patronatus totus eccleſiaſticus, ut requiratur ad ejus præſcriptionem idem tempus, quod requiritur contra eccleſiam, ut poſt Goffr. tradit Jo. Andr. quem ibi omnes ſequuntur, in d. cap. 1.
29 *de iure patr. in* ✱. *prope finem.* Similiter cum patronus laicus habeat ad præſentandum quadrimeſtre, eccleſiaſticus ſemeſtre; ſi mixtus ſit patronatus, uterque patronus habebit ſemeſtre, quia hoc caſu melior eſt conditio patronatus eccleſiaſtici, quàm laicalis, text. eſt in d. cap. 1. *in fin.* ubi
30 gloſ. & cæteri Doctores. E converſo autem ſi verſemur in materia, in qua jus patronatus laicorum ſit firmius, & magis privilegiatum, quàm eccleſiaſticum, patronatus mixtus ex utroque totus cenſetur laicalis. Et ideo cum in materia derogationis potentior ſit patronatus laicalis, quàm Eccleſiaſticus, cap. *Dilectus*, ubi Doctores *ſupra de offic. Legati*, quamvis Legatus de latere poſſit conferre beneficia juris patronatus eccleſiaſtici, ut ibi deciditur: non tamen poterit conferre, quæ ſunt patronatus mixti; quia in hoc reputaotur ac ſi eſſent patronatus ex toto laicales; Federic. de Sen. *dict. conſ.* 65. *n.* 1. ubi teſtatur hanc eſſe communiorem opinionem, quàm contrariam, Abb. in cap. *fin. infr. eod.* ubi ſimiliter ait hoc eſſe commune dictum, Felin. *d. num.* 6. Roch de Curte *in tract. de iure patr. in ver. Ius, in* 7. *q. n.* 23. Jo. de Selv. *ubi ſupra*, Put. *d. deciſ. n.* 2. Rebuff. *in tract. nominat. q.* 15. *n.* 6. Achill. *deciſ.* 306. *n.* 3. ubi Anchar. in hanc
32 ſententiam citat. Simoett. *in tract. de reſervat. q.* 3. ubi teſtatur ita ſervari. Sic etiam cum collatio Papæ de beneficio reſervato abſque derogatione comprehendat illud, quod eſt de jure patroatus eccleſiaſtico, non autem laicorum, & ita etiam regula reſervatoria octo menſium; ſi beneficium fuerit patronatus mixti, cenſetur to-
33 tus laicalis. Hanc opinionem tenuit Rota citata per Felin. *d. num.* 6. licet non reperiatur. Caſſad. *deciſ.* 5. *de iure patronatus num.* 9. Rebuff. *d. q.* 15. *num.* 6. Puteus, *d. deciſ.* 157. *in fin.* ubi ex mente Doctorum, quos ſuperius retulimus, declarat regulam, Magis dignum trahit ad ſe minus dignum, procedere ubi eſt favor magis digni ut trahat, & non trahatur.

34 Itaque cum nos verſemur in materia præjudiciali patronatui, nempe in concurſu, qui ſi obſervetur in beneficiis Patronatus mixti, infertur præjudicium patronis, quorum libertas in præſentando reſtringitur, & cum in hac parte jus laicorum ſit potentius, & magis privilegiatum, quia Concilium beneficia de jure patronatus laicorum concurſui non ſubjecit: ſequitur ut patronatus mixtus quoad concurſum pro conſervanda patronorum libertate debeat reputari ac ſi
35 totus eſſet laicalis. Neque enim propter mixturam Clerici debet laicus privari jure ſuo, Abb.
36 Jo. de Selv. & alii ſupra citati. Et cum hoc caſu patronatus ſit mixtus, & compoſitus, debet aſſumere naturam illius ſpeciei, per quam juri alterius minus derogatur, ut in propoſito perpendit. Rebuff. *quæſt.* 15. *num.* 7.

37 Neque obſtat quod Felin. *in locu ſupra cit.* ſentiat attendi qualitatem eccleſiaſticitatis, quando magis prodeſt eccleſiæ, vel eccleſiaſticæ perſonæ. Nam inde non infertur ut eccleſia patronatus mixti debeat conferri per concurſum, quaſi ei melius provideatur. Quia Felin. non loquitur de utilitate eccleſiæ, ad quam fit præſentatio ſed de utilitate eccleſiæ habentis jus præſentandi, cujus jus magis præſervatur excluſo, quàm admiſſo con-
38 curſu. Rurſus non obſtat fundamentum Ænææ de Falc. de quo ſupra, *nu.* 25. Quooiam, ut reſpondet Puteus in præallegat. *deciſ.* 157. *n.* 4. Papa quando jus patronatus eſt merè laicum ſemper derogat pro medietate; quando eſt mixtum non vult admittere, & pro parte Clerici non eſt neceſſaria derogatio. Ideo cum remaneat pars laici, quæ indiget derogatione, derogat in totum. Deciſio Rotæ ſupracitata ſimiliter non obſtat; tum quia non utitur validis rationibus; tum quia contra eam eſt communis opinio, quam etiam eadem Rota Antiqua ſequuta eſt teſte Felino *ubi ſupra*, & poſtea apud Caſſad. *d. deciſ.* 7. & Put. *loc. citat.* Ideoque non erit mirum S. Congregationem de veteri ſententia decedere, cum & Rota in hac re à ſe ipſa diſcrepaverit. Et ita reſolutum. Et Sac. Cogregationis ſententiam Sanctiſſimus ad ſe relatam approbavit. Unde cavendum eſt hodie à declarationibus, quas refert Nicolaus Garzia *in*
39 *tract. de benefic. par.* 9. *cap.* 2. *num.* 278.

Quartò QUÆRO Poſita poſteriori deciſione S. Congregationis Concilii à Sanctiſſimo approbata, qua declaratum fuit in inſtitutione Parochialium eccleſiarum juris patronatus partim eccleſiaſtici, partim laicalis non eſſe obſervandam formam examinis per concurſum.

An idem ſit dicendum de Parochialibus juris patronatus, quod origine erat totum laicale, ſed pro duabus tertiis partibus ex donatione laico-
40 rum effectum fuit poſtea eccleſiaſticum.

Propoſito hoc dubio menſe Decembri 1616. S. Congregatio non dubitavit quin jus patronatus origine laicale immutaverit naturam, & effectum fuerit in omnibus Eccleſiaſticum ſi donatione, vel alio legitimo titulo tranſierit in eccleſiam: extant enim hac de re jura aperta in cap. *unico*, §. *fin. de iure patr. in* 6. & in cap. *Dilectus, il terzo*, *ſupra de Præb.* & utrobique notant gloſ. & Doctores, Co-

varr. *practicarum quæſtionum, cap. 36. nu. 5. verſ. Illud*, Scraph. *deciſ.* 1420. *in princ.* Sed in reliquis ob varias Patrum ſententias juſſit iterum examinari, An deciſio de parochialibus juris patronatus mixti abſque concurſu conferendis habeat locum in patronatu pro tertia tantum parte laicali, & pro duabus eccleſiaſtico.

Cujus quæſtionis ſolutio videtur pendere à ratione, ob quam in patronatibus mixtis prævalet qualitas magis favens patronatui, ſive illa ſit laicalis, ſive eccleſiaſtica: nam ſi conſtiterit eam rationem habere locum in mixtura etiam inæquali, erit reſpondendum non requiri concurſum in patronatu majori parte eccleſiaſtico, ſicut non requiritur in mixto æquali portione. Sicut è converſo ſi conſtiterit dictam rationem non habere locum niſi in mixtura æquali; reſpondendum erit parochialem patronatus majori parte eccleſiaſtici per concurſum eſſe conferendam ob mixturæ inæqualitatem.

41 Ratio autem, cur in mixto prævaleat qualitas, quæ magis favet patronatui, eſt duplex, ut fuſius explicavimus in quæſtione præcedenti à *num.* 27. Altera deſumpta ex l. *Si communem. ff. Quemadmodum ſervit. amitt.* ubi ſi non privilegiatus in materia individua concurrat cum privilegiato: illius privilegio utitur: quam rationem in his terminis aſſignat gloſ. in d. cap. *unico, in verb. Eccleſiaſticus, de iure patronat. in 6.* & pluribus exornant Alex. *conſil.* 142 *num. 16. & ſeqq. lib.* 4. & Jaſon. in l. *Si emancipati, num. 5. & ſeq. C. de collat.*

42 Altera ratio deſumpta ex cap. *Sacris, de ſepult.* ubi in præjudicialibus mixtum aſſumit naturam ejus ſimplicis, per quod jus alterius non tollitur. Cui regulæ non poteſt dari contraria inſtantia, ut ait Lambert. *de iure patr. lib. 3. part. 2. q. 1. art. 9. & ſeq.* & *quæſt. 9. art. 8. num. 2.* Gabriel. *conſ.* 197. *num. 7. verſ. Item aſſume*: & Menoch. *de præſumpt. lib. 3. q. 90. num. 18.* Atque ita ob mixturam clerici non debet laicus privari jure ſuo, Abb. in dict. cap. *Sacris*, & Selu. *de benefic. part. 3. quæſt. 11. ſub num. 69.*

43 Cui alia ratio conſequitur, ne ſcilicet laici retrahantur ab eccleſiis fundandis, quam dicit potiſſimam in hac materia Selu. *loc. cit.* poſt gloſ. *magnam in fine*, & Hoſt. *num.* 10. in cap. *Cum dilectus, infra eod.* In priori ratione patronus certat de lucro, vel favore ex perſona ſocij acquirendo: In poſteriori de damno vitando, quod à ſocio pateretur ſi illius qualitas prævaleret.

Has autem rationes damni vitandi, & favoris conſequendi ex perſona compatroni non habere locum, nec eſſe attendendas in patronatu inæqualis mixturæ primo intuitu videntur ſuadere infraſcripta.

44 Et primò ad hoc adducitur textus in l. *Quæritur, ff. de ſtat. hom.* ubi etſi virilia conditio magis proſit; hermaphroditus tamen æſtimatur fœminei ſexus, ſi magis in eo incaleſcat. Ergo ſimiliter quamvis quoad concurſum magis proſit patronia qualitas laicalis; patronatus tamen cenſeri debet eccleſiaſticæ qualitatis ſi in ea prævaleat ratione majoris partis: nam, ut ait Socin. per illum text in cap. 1. *num. 7. de foro compet.* in mixtis minor pars, licet dignior, accedit majori, & mixtum à ſuo potentiori judicatur, quia attenditur quod potentius agit: quod ipſum repetit poſt Alex. in l. 2. *num. 8. ff. de verbor. obligat.* Gabriel *conſ.* 50. *num. 6. vol.* 1. Idque proculdubio procedit in mixtis inſeparabilibus, ſeu individuis, ut eſt jus patronatus, Aug. *conſ.* 348. *Quidam Manuel. num. 2. verſ. Et ubi non ſunt ſeparabilia.* Unde in propoſito dicit Abb. in cap. *De iure, in 1. notab. verſ. Item ex hoc, ſupra eod.* mixtum ex duabus naturis aſſumere ſibi naturam à potentiori, & digniori, ac proinde committi ſimoniam in jure patronatus, quod eſt partim ſpirituale, & partim temporale; perinde atque in merè ſpiritualibus: & ſequitur Lambertinus *in hoc tractatu, lib. 1. par. 2. in 4. q. princip. art. 3. num. 2.*

45 Secundò, adducitur textus in l. *Quod maior. ff. ad municip.* ubi abſolutè major pars trahit minorem, nec diſtinguitur an obſit, vel proſit, Federic. de Sen. *conſ. 1. in princip. verſ. Hoc præſuppoſito*: ad idem textus in l. *Aliud, §. Refertur, ff. de regul. iur.* in l. *Si nemo, §. 1. ff. de teſtam. tut.* cum multis ſimilibus, pars enim in mixtis accreſcit toto, minus majori, & ignobilis nobiliori, l. *Sed ſi rem*, §. 1. & l. *Quicquid, §. fin. ff. de acquirendo rerum dominio*: & hanc regulam procedere etiam in præjudicium minoris partis, eſt textus in l. *fin.* §. 1. C. *Qui bonis ced. poſſ.* cum concordan. de quibus per gloſ. in d. l. *Quod maior.* ad idem cap. *Sedes, de reſcript.* cap. *Cum inter, il terzo*, & cap. *Cum Dudum, il primo, de Electione.*

46 Tertiò, adducitur doctrina Socini *conſ. 87. num. 12. lib.* 3. ubi reſpondit jus patronatus conceſſum ex augumento dotis non dici mixtum ex cauſa oneroſa, & privilegio, ſed cenſeri omnino ex privilegio: & ſequitur Rota *diverſor. deciſ. 57. num. 17. part. 1.* Atque ita in patronatu prævalet qualitas, quæ nocet, ſi ſit potentior.

47 Quartò, jus patronatus competens univerſitati ſcholarium dicitur eccleſiaſticum ſi ibi ſint plures clerici, quàm laici; & è converſo, Joan. de Lign. in cap. *Dilectus, il 3. de præb.* Felin. in cap. *Ex litteris, col. 1. de Conſt.* quos refert, & ſequitur Creſcen. *deciſ. 3. de iure patron.* & Lambertin. *in tract. huius tituli lib. 1. part. 1. in prima quæſt. princip. art. 7.*

48 *num. 3. & 4.* Sicut univerſitas, in qua ſunt plures laici, quàm clerici, cenſetur laicalis, & ſubjicitur foro ſæculari, Innoc. in cap. *Dilecta, de exceſſ. Prælat.* Bart. in l. *fin. col. 3. ff. de Colleg. illic.* Abb. in cap. *Cum ab eccleſiarum, col. 2. de offic. ordin.* & ita tenent omnes, ut Decius teſtatur in d. cap. *Ex litteris, ſub num. 20. & 21.* Unde patet ad cognoſcendum an jus patr. ſit laicale, vel eccleſiaſticum non eſſe attendendam qualitatem, quæ prodeſt, ſed qualitatem, quæ in numero prævalet.

49 Quintò allegatur Conſ. ferè in terminis Pariſ. 128. *num. 11. & 12. vol.* 4. ubi conſuluit jus patronatus dotatione mixta partim ex bonis laicalibus, partim eccleſiaſticis cenſeri eccleſiaſticum etiam ad effectum derogationis ſi bona eccleſiaſtica ſint majoris valoris: adducit in arg. notat. in l. *Ariſto, ff. de donat.* & in l. 1. *ff. de æſtimator. action.* cum concord.

Ex quibus videtur colligi rationem gloſ. in c. 1. *de iure patr. in 6.* Quod propter communionem non privilegiatus ſortiatur naturam privilegiati; & rationem Abbatis in cap. *fin. infr. eodem*, quod propter mixturam clericorum laici jure ſuo privari non debeant, non habere locum quoties clerici partibus inæqualibus concurrunt cum laico, quia tunc trahunt, non trahuntur ob qualitatem prædominantem.

50 Sextò hæc clariùs videntur procedere in caſu

hoc

hoc particulari, in quo patrono laico nullum infertur conſiderabile præjudicium, quia major pars vn cum, quam eccleſia obtinet, ſatis eſt præſentato ad inſtitutionem obtinendam, c. *Quoniam, ſupra eodem*, nec laicus poteſt alicui ex patronis eccleſiaſticis accedere, cum jus patronatus de quo agitur, ſit penes unam, & eamdem eccleſiam, ſeu Congregationem pro duabus partibus; ita ut proinde nec damuum, nec utilitatem aliquam ex præſentatione ſentiat qui tertiam tantum obtinet partem in patronatu, quia velit nolit tenetur ſequi eccleſiam præſentantem.

Ultimò banc ſententiam recenſet inter alias Petr. de Anchar. *hic prope finem*: dicens jus patr. mixtum debere judicari eccleſiaſticum, vel ſæculare reſpectu portionum, ita ut habens majorem partem in dicto jure, & jus potentius præ-
51 feratur. Et apertè eam ſequitur Gambar. *in tract. de Auctoritate Legati à latere, lib. 3. ſub num. 388. verſ. Fallit tamen*: ubi concludit legatum de latere, etſi non habeat facultatem conferendi eccleſias juris patr. mixti, poſſe tamen conferre ſi clerici habeant plures voces quàm laici. Pro eadem allegatur Creſcentius *deciſ. 3. de iure patr.* ubi aſſerit, [Si in caſu illo quatuor laici haberent ſeparatim unuſquiſque unam vocem, & præpoſitus unam aliam, poſſe jus patr. dici laicorum: & inter alios allegat not. per Joan. de Lignan. in d. cap. *Dilectus, il terzo, de præbendis*, qui dicit jus patr. competens Univerſitati, in qua ſint plures clerici, quàm laici, dici eccleſiaſticum, & contra.] Atque ita Creſcentius, quamvis obiter, apertè tamen videtur ſentire jus patr. mixtum judicari ex majori parte patronorum. Idem, licet obiter, dicitur ſenſiſſe Rota coram Cardinali Cavallerio: neque aliud videtur cenſuiſſe Covar. *pract. quæſt. cap. 36. num. 5. verſ. Quod ſi ius patr.* nam paulò ante ibidem docuit jus patr. æqualis mixturæ ad effectum derogationis cenſeri laicale. Ac deinde ſubdit: quod ſi jus patr. ad laicum unum, & duos clericos pertineat, poſſet admitti hujus patronatus derogatio, quia major pars, quæ in præſentatione jura potiora obtinet, hujus conditionis eſt, ut derogationem admittere teneatur. Videtur itaque Covar. conſtituere differentiam inter jus patron. mixtum, cujus patroni utrinque ſunt pares numero, & inter id, cujus pars major eſt clericorum, ita ut illud laicale, hoc verò eccleſiaſticum cen-
52 ſeatur. Neque verò ex eo, quod ait patronos eccleſiaſticos teneri derogationem admittere, videtur poſſe inferri ut ſit laicale. Quia etiam patronatui merè eccleſiaſtico quandoque derogatur, licet derogatio non ſit neceſſaria, Mandoſ. *in prax. ſignat. grat. in verb. Derogationes iuris patronatus, verſ. Iuris patr. clericorum.* Ex recentioribus verò idem probant Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. in gloſ. 18. ſub num. 15.* Azor. qui ſimpliciter refert Covar. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 23. Sed quid ſi ius patr. ad duos eccleſiaſticos, & unum laicum pertineat*, & Granut. ad Simonet. *de reſerv. q. 9. num. 8.* & nonnulli alij. In quam ſententiam videntur etiam afferri poſſe Doctores omnes, qui cenſent jus patr. indiſtinctè cenſeri eccleſiaſticum ſi ſit mixtum æqualiter laicorum, & clericorum; quia magis dignum, &c. Hi enim à fortiori ſentiunt patronatum eſſe eccleſiaſticum ſi major pars ſit clericorum, inter quos recenſentur, Rot. *in Antiquis, deciſ. 266.* incipien. *Nota quod Papa*, & alij quamplures apud Ferretr. *conſ. 132. num. 4. verſ. Contrarium*, & Covarr. *loc. cit.*

53 Sed his non obſtantibus contraria opinio eſt verior, pro qua affertur 1. text. in cap. *Per tuas, de arbitr.* ubi duo laici, in quos compromitti non poteſt de cauſa eccleſiaſtica, fiunt habiles propter adjunctionem unius clerici, quem text. ad hoc aureum dicit Felin. in cap. 1. *ſub num. 6. poſt medium de præſcr.*

54 Secundò tex. in d. c. *Sacris, de ſepult.* ubi ſi cadavera excommunicatorum à fidelibus diſcerni non poſſint, ex humani non debent; quia, inquit, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum oſſibus corpora extumulentur fidelium.

55 Tertiò, cap. *Quod in dubijs de conſecr. eccleſ. vel altar.* ubi ſi oleo non conſecrato modicum conſecratum miſceatur, totum fit conſecratum.

56 Quartò text. in l. *Si qui ſeparatim, §. fin. ff. de appell.* ubi unius appellatio omnibus prodeſt ſi defenſio communis ſit, & eadem ratio vincendi: & concordat. l. 1. & 2. C. *Si unus ex pluribus appell.* quemadmodum reſcriptum ab uno impetratum ratione communionis omnibus ſuffragatur, l. 1. C. *de diverſ. reſcript.* Aym. *conſ. 45. Quidam, num. 2.* & prodeſt omnibus victoria unius, l. *Loci, §. Si fundus, ff. Si ſervit. vind.* ubi gloſ. *in ver. Proderit*, dicit eſſe mirabile quod proſit, ſed non noceat, ut l. *Si de communi, ff. eodem.*

57 Et generaliter in individuis privilegium uni ex ſociis conceſſum trahitur ad omnes, ſecundum gloſ. *final.* in d. l. 1. C. *de diverſ. reſcript.* & in l. *fin.* C. *de muner. & honor. lib. 10.* Ideoque reſtitutio competens uni ex muneribus extenditur etiam ad majores litis conſortes, gloſ. *fin.* in l. *unica, C. Si in communi ead. cauſa*, Affl. *deciſ. 213. per totam*, & alia congerit Alex. *conſ. 122. ſub num. 16. verſ. Et iudicio meo, lib. 4.* & Lambert. *de iure patron. lib. 1. part. 1. quæſt. 1. art. 7. ſub num. 5. verſ. Hoc ſic conſideratur.* Et prorogatio fatalium unius ex conſortibus excuſat alios à deſertione, Joan. de Tanis *deciſ. 22.* quem refert, & ſequitur Lancellott. *de attent. part. 2. c. 15. ampl. 11. num. 3.*

58 Similiter cauſa individua plurium laicorum, & unius clerici agi debet coram judice eccleſiaſtico, ut notat Bart. in l. *Præcipimus, §. eod. obſervando, num. 2. C. de appellat.* Alex. *loc. cit.* Anton. de Prato veteri in l. 1. *in fin. ff. quæ ſententiæ ſine appellat. reſcind.* Boſſ. *in pract. crim. titul. de foro compet. num. 116. in fin.* & alij apud Clarum *in §. fin. quæſt. 36. num. 46. verſ. Evenit plerumque*: & unus minor in inſeparabilibus trahit majores etiam plures ad ſuum forum, Soc. *conſ. 82. num. 10.*
56 *lib. 3.* Sicuti etiam ex præſentatione unius tantum ex compatronis omnium poſſeſſio conſervatur, Abb. *conſ. 55. Videtur primò, col. 2. verſ. Nec obſtat ſi dicatur, lib. 1.* & in cap. *Cum eccleſia, col. 3. de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Ferretr. *conſ. 132. num. 3. part. 1.* Ratio eſt, quia individuis jus retinetur ex perſona alterius, ut de jure patr. tradit Gemin. in cap. *unico, §. fin. de iure patr. in 6.*

Atque ex his patet in mixtis prævalere qualitatem magis faventem, & per quam jus alterius non læditur ex communione, etiamſi qualitates contrariæ ſint numero plures, quia jura in materia mixturæ non conſtituunt differentiam an magis dignum ſit in majori quantitate, vel numero, ſed ſolum an ſit mixtum cum minus digno, ut ait Lambert. *lib. 1. part. 1. q. 1. art. 7. ſub num. 5. verſ. Poteſt*

etiam

etiam dici. Ergo in mixtura unius laici, & plurium clericorum præferri debet ad excluſionem concurſus patronus laicus; tum quia hac ratione ejus favor aliis clericis compatronis communicatur; tum quia ipſe non privatur præſentandi libertate ſibi competente ex titulo oneroſo fundationis, vel dotationis; præfertur enim inter plures qui certat de damno vitando, Anchar. *conſ. 37. ſub num. 2. verſ. Cum dictus Laurentius.*

61 Præſertim quia jus patronatus de quo agitur, non eſt eccleſiaſticum origine, quo caſu fortè patronus ſibi imputare deberet quod una cum eccleſiaſticis, qui ſubjacent concurſui, fundaſſet, ac dotaſſet; ſed à principio totum erat laicale, & poſtea ex donatione compatronorum laicorum effectum eſt pro duabus partibus eccleſiaſticum abſque illius conſenſu. Unde æquum non eſt, ut nulla ejus culpa privetur præſentandi libertate: quam rationem conſiderat Rota, *deciſ. 524. nu. 7. 8. & 9. par. 1. divers.*

62 Et confirmatur, quia jus patronatus eſt in ſolidum penes omnes patronos ſive ſint ex pluribus cauſis patroni, ſive ex una, eademque cauſa, cap. 1. & ibi gloſ. *ſupra eod.* Unde non eſt habenda ratio an ſint plures numero, vel pauciores, ut advertit Lambert. *loc. cit.*

63 Quamobrem hanc opinionem in caſu contrario, cum ſcilicet ſunt plures laici, & unus clericus, attendendam eſſe qualitatem eccleſiaſticam ſi illa magis faveat patronatui; atque ita jus patr. mixtum non ex numero vocum, ſed ex qualitate, quæ prodeſt, judicari debere, probat Roch. *in verb. Ius num. 16.* & Lambert. *d. art. 7. per tot.* ubi aſſerit hanc quæſtionem eſſe indubitabilem.

Et in propriis terminis ita tenet idem Lambertinus *part. 3. lib. 2. quæſt. 9. art. 9. ſub num. 3. verſ. Et ex hac regula:* ubi oſtendit jus patr. unius laici, & plurium clericorum cenſeri laicale ad effectum derogationis; & legatum de latere non poſſe conferre, ſicut non poteſt beneficia patronatus merè laicalis, aut mixti æquali portione.

64 Quibus accedit quod ex ſtylo Cancellariæ conſuevit derogari juri patr. mixto etiamſi patroni eccleſiaſtici ſint numero plures, & non intrant reſervationes etiamſi unus ſit laicus, & viginti clerici, ut egomet comperi ex libris publicis, qui in Dataria aſſervantur. Atque ita Cancellaria, quæ eſt Organum Papæ, requirat jus patr. laicale ex mixtura unius laici tantum in his, quæ proſunt patronatui, etiamſi patroni eccleſiaſtici ſint multò plures. Cui ſtylo principaliter innixa hanc ſententiam probavit S. Congregatio Concilij in caſu propoſito.

65 Non obſtant argumenta contraria. Ad primum enim reſpondetur in mixtis naturalibus ſemper, & indiſtinctè prævalere quod eſt potentius ſive proſit, ſive obſit. Ratio eſt, quia in his non habent locum fictiones, ſed agentia neceſſariò operantur ſecundum eorum activitatem, ideoque neceſſe eſt prævalere id, quod validius agit, ut in exemplo hermaphroditi, de quo in d. l. *Quæritur, de ſtat. homin.* & in aliis conſimilibus. At ſecus eſt in mixtione, quæ fit juris miniſterio, quia prævalet quod eſt favorabilius, licet ſit in pauciori numero, vel quantitate, ut patet in exemplis olei conſecrati, appellationis, præſentationis, & aliis, de quibus ſupra à *nu. 55.* Jus enim fingit illud ex ſimplicibus eſſe potentius, ac dignius, quod magis prodeſt, & jus alterius non lædit, & ſecundum hoc contrarium argumentum poteſt in oppoſitum retorqueri: nam ſi mixtum ex duabus naturis aſſumit ſibi naturam à potentiori, ac digniori: ergo in patronatu mixto unius laici, & plurium eccleſiaſticorum quoad formam examinis per concurſum prævalere debet laicus; quia æſtimatur potentior, ac dignior, ex quo conſervat ſibi, & communicat patronis eccleſiaſticis facultatem liberè præſentandi; idque utilius eſt patronatui, ut patet ex dictis in præcedenti quæſtione, *num. 34. & 37.* & in hac ipſa *num. 59.*

66 Ad ſecundum reſpondetur regulam illam, quod pars major trahat minorem, & alias conſimiles recipere declarationē ex aliis juribus, ut procedant quando eſt favor majoris partis ut trahat, & non trahatur, ut apud Put. *in prææalleg. deciſ. 157. lib. 3.* & dictum eſt ſupra *n. 33.* & ita eſt in electionibus, & aliis actibus Univerſitatum: nam favor eſt majoris partis ut trahat, & non trahatur: & ideò prævalet factum à majori parte etiam in præjudicium minoris, ut in c. *Cum inter, il 3. de elect.* & in aliis allegatis. At in caſu præſenti favor eſt patronorum eccleſiaſticorum, ut trahantur à patrono laico, & illius privilegio utantur in libertate præſentandi, quæ illis reſtringeretur ſi qualitas eccleſiaſtica prævaleret, ut proximè dictum eſt.

67 Ad tertium reſpondetur, augumentum dotis
non eſſe cauſam efficientem, ſeu productivam ju
ris patronatus; quia ad hoc requiritur totalis do-
tatio, ut notat gloſ. in cap. *Quicumque, in verbo Ali-
quid, 16. q. 7.* Lambertin. *in hoc tractatu, lib. 1. part. 1.
in 5. quæſt. principali, art. 12. n. 1.* & Rota *diverſ. deciſ.*
68 *457. n. 18. part. 1.* At ſolum indultum Apoſtolicum
per ſe ſufficit, Abb. *conſ. 28. In cauſa, in princ. lib. 2.*
Rota *deciſ. 304. par. 2. diverſ.* & dotis augumentum
non eſt niſi cauſa motiva, ſeu impulſiva conceſſi-
69 onis privilegii. Unde non mirum ſi jus patr. non
dicatur mixtum ex augumento dotis, & privile-
gio, ſed ex privilegio tantum: nam ut habetur
lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 7. mixtionem non ef-
ficiunt multa paucis, & magna parvis appoſita, &
mixtio eorum non eſt, quæ non ſunt ejuſdem ge-
neris, ad hoc l. *Hoc amplius, § Alphenus, ff. de damn.
infect.* & notat Petr. Brixien. *in repertor, in ver. Mix-
tum.* At ex cauſa fundationis, conſtructionis, vel
dotationis omnes concurrunt in illius producti-
one, & in ſolidum efficiuntur patroni, gloſ. 1. in c.
Præmentis, 16. q. 7. Lambert. poſt alios in *hoc tract.
lib 1. par. 1. in 3. quæſt. principali, art. 1. num. 1.* & ſcri-
pſi latè in c. *Quoniam, n. 49. ſupra eod.* Unde in mix-
tura unius patroni laici, & plurium clericorum
prævalere debet qualitas laicalis, quæ magis pro-
ficit. Ubi enim duæ cauſæ ſimul miſcentur, at-
tenditur illa, quæ prodeſt, l. 1. §. *Veteres. verſ. Si ex
70 parte, ff. de acquirenda poſſeſſ.*

Ad quartum reſpondetur doctrinam illam; quod jus patronatus Univerſitatis ſcholarium, & Univerſitas mixta judicetur ex pluralitate clericorum, vel laicorum, poſſe non incongruè declarari, ut vendicet ſibi locum in his tantum, in quibus eſt favor major, ut trahat, & non trahatur; aliàs ſecus, ut conſtat ex ponderationibus, de quibus ſupra à *num. 13.* & in quæſtione præce-
71 denti, à *num. 26.*

Ad quintū reſpondetur quicquid ſit de veritate illius doctrinæ, aliud juris eſſe cum jus patr. eſt mixtum ex bonis laicalibus, & eccleſiaſticis, unus

tamen

tamen eſt patronus; aliud ubi eſt mixtum ex plu-
ribus patronis clericis, & laicis: nam in primo ca-
ſu ſi bona eccleſiaſtica ſint majoris valoris, fortè
admitti poteſt doctrina Pariſij, ut jus patr. eccle-
ſiaſticũ cenſeatur: imputet enim ſibi qui plus con-
tulit ex bonis eccleſiaſticis, quam laicalibus: ceſ-
ſat enim ratio in eo caſu ne laici retrahantur ab
eccleſiis fundandis. Sed in ſecundo caſu cenſeri
debet laicale ad effectum derogationis, cùm præ-
ſertim in hac ſpecie laicus nõ fundaverit eum ec-
cleſia ſed cum patronis laicis. Unde nihil eſt quod
illi imputetur, ut ſuperius tetigimus, n. 61. & hanc
differentiam, licet non explicet rationem diverſi-
tatis, conſtituit idemmet Pariſius in allegato *con-
ſil.* 128. *n.* 12. *lib.* 4. Atque ita ſentit in mixtura lai-
corum, & clericorum prævalere qualitatem laica-
lem quando magis prodeſt patronatui, etiamſi
plures ſint clerici, quàm laici. Unde ipſe potuiſſet
potius allegari pro hac parte.

72 Ad ultimam conſiderationem reſpondetur æ-
quum non eſſe, ut patrono laico, ex mixtura ec-
cleſiæ patronæ inferatur præjudicium in liberta-
te præſentandi, licet effectus præſentationis ſit
incertus. Præſertim quia, etſi duæ voces, quas ha-
bet eccleſia abſorbeant, quam habet laicus; ta-
men facilè poteſt contingere ut ipſi adducat pa-
tronum eccleſiaſticũ ad conſentiendum ſuæ præ-
73 ſentationi. Præterea ſi eccleſiaſticus nollet, aut
negligeret præſentare infra ſemeſtre, inſtituẽdus
eſſet præſentatus infra legitima tempora à patro-
no laico, & ex ejus præſentatione omnium poſ-
ſeſſio conſervaretur. Abb. *conſ.* 54. *Videtur primo,
n.* 3. *verſ. Nec obſtat ſi dicatur, lib.* 1. poſt Federicum
de Senis, quem citat, *conſ.* 97. *in ultimo art.* fortè eſt
conſ. 65. quod incipit, *Infraſcriptæ quæſtiones, in fine,*
Quod non contingeret ſi jus patr. æſtimaretur
eccleſiaſticum, atque ita hoc jus præriperetur pa-
trono laico ex mixtura Eccleſiæ contra regulas
ſuperius firmatas, *num.* 41.

Demum non obſtant authores in contrarium
adducti: nam Petr. de Anchar. & deciſio Creſcen-
tij intelligi poſſunt in eo caſu, in quo eſt favor ma-
joris partis, ut trahat, & non trahatur, aliàs ſecus.
Præterquam quod Rota obiter loquitur, & non
figit pedes. Gambara, & Moderni, non nituntur
validis rationibus, eiſque præter Lambertinum,
qui patronatus materiam uberiùs, & profundiùs
examinavit, opponitur præcipuè ſtylus, & praxis
Cancellariæ. Opinio autem aſſerentium jus patr.
mixtum indiſtinctè cenſeri eccleſiaſticum, quia
magis dignum, &c. non eſt vera, & communiter
reprobatur à Doctoribus, ut fusè oſtenſum eſt in
præcedenti quæſtione à *n.* 26. *uſque ad n.* 39.

74 Quintò QUÆRO, utrum in jure patronatus
mixto ſeptem officialium laicorum nomine uni-
verſitatis laicalis, & trium eccleſiaſticorum priva-
to nomine præſentantium requirantur ampliores
illæ probationes, quas exigit Concilium Triden-
tinum decreto *cap.* 9. *ſeſſ.* 25. in ijs perſonis, vel u-
niverſitatibus, in quibus id jus plerumque ex u-
ſurpatione quæſitum præſumi ſolet.

Jus patronatus, de quo agitur, tam reſpectu u-
niverſitatis, quàm privatorum dicitur derivare ab
eod. fonte, & titulo cujuſdam conceſſionis Ordi-
narij Pampilonenſis uſque ab año 1496. ad cujus
præſcriptum tam ſeptem Officiales, quàm tres ec-
cleſiaſtici unanimiter hactenus præſentarunt. Un-
de cum omnium patronorum probationes ſint
adeo conjunctæ, & connexæ, ut altera ſine altera
nullam faciat probationem; ideoque in hac
mixtura propter inſeparabilitatem applicatio unſ
extremo ſit neceſſariò facienda; gravis, & diffi-
cilis quæſtio eſt, cujuſnam ſimplicis naturam jus
hoc mixtum ſortiri debeat. In qua tamen dubita-
tione probabilius videtur ſortiri naturam patro-
natus privatorum, ita ut non requirantur ampli-
ores illæ probationes, quas Concilium exigit in
perſonis, vel univerſitatibus, in quibus uſurpatio
præſumitur.

75 Primò, quia cum ſimplicia ſint inter ſe contra-
ria, & ſub ſimplicibus contineri non poteſt caſus
mixtus; tunc mixtum aſſumit naturam illius ſim-
plicis, quod facit actum valere, & quod eſt fa-
vorabilius, *l.* 3. §. *Et generaliter, ff. de eo quod certo lo-
co,* Jaſ. in l. 2. *n.* 5. *verſ. Ultra ſcribentes, ff. de verb. oblig.*
Sed perſona privata, ejuſque probationes ſi ſuffi-
ciant, faciunt ut actus valeat etiam pro univerſi-
tate, idque magis utrique eſt favorabile. Ergo
hoc mixtum aſſumit naturam patronatus perſo-
næ privatæ. Quod ſi dicatur, imo magis eſſe fa-
vorabile eccleſiæ ut requirantur ampliores pro-
bationes, ut facilius liberetur à ſervitute patro-
natus. Reſpondetur hoc caſu favorem, vel odium
non conſiderari reſpectu eccleſiæ, ſed reſpectu
perſonarum, in quibus diverſa diſpoſitio à lege
eſt introducta, adeo ut prævaleat illud ſimplex,
quod magis favet perſonis, de quibus agitur in
diſpoſitione, & per quod favor conſortis alteri
conſorti communicatur, l. *Si communem, ff. quem-
admodum ſervitus amittatur,* ubi DD. multa ſimi-
lia congerunt, & patet ex dictis ſup. *num.* 37. & 41.
At non eſt dubium favorabilius eſſe utrique, ſi
privata perſona ſuum faciliorem probandi mo-
dum univerſitatis communicet, quàm ſi univerſi-
tas propter ſuum odium etiam privatæ perſonæ
in hac probatione officiat.

76 Secundò cum duæ qualitates concurrunt, qua-
rum quælibet diverſam habet juris diſpoſitionem
attenditur illa pars quæ magis favet juri com-
muni, Baldus in l. *Si quis Decurio, num.* 5. *C. de falſ.*
Anchar. *Repet. Canonum ſtatuta, verſ. Quæro de ſta-
tuto, De Conſtitut.* Alex. *in conſ.* 100. *Ex inſpectione
dictorum ſtatutorum circa finem lib.* 3. quos refert,
77 & ſequitur Jaſon. *loc. cit. num.* 7. At ſi ſufficiat
probatio privatæ perſonæ, certum eſt minus de-
rogari juri communi, ex cujus diſpoſitione ad
probandum patronatum ſufficit immemorabilis
etiam in potentibus, & univerſitatibus, Puteus
deciſ. 58. *lib.* 1. cenſuit Rota *in cauſa Sabinen. benefi-
ciorum* coram Clemente VIII. 15. *Decembris* 1581.
quæ habetur in impreſſis *deciſ.* 199. *part.* 2. *diverſ.*
Ergo attendenda eſt in hac mixtura probatio per-
ſonæ privatæ, quæ conſentanea eſt juri communi,
non autem univerſitatis, quæ oneratur nova pro-
78 batione præter jus commune. Imo hæc præſum-
ptio uſurpationis in univerſitate non ſatis jure
probatur, cum Butr. citatus in cap. *Dilectus, de off.
legat.* qui ad id citatur à Gabriel. *conſil.* 92. *lib.* 1.
num. 2. Menoch. *lib.* 3. *de præſumpt.* 90. *id num.* 2. id
non dicunt, & Specul. *lib.* 4. *tit. de iurepatr. verſ. Et
nota,* teſtatur tantum Parochianos in Italia cœpiſſe
jus præſentãdi uſurpare, propter receſſum Curiæ.
Ac propterea Achill. *deciſ.* 317. *aliàs* 4. *de iure patr.*
dixit hanc præſumptionem procedere tantum in
Italia, & etiam jure non probari. Verum utcun-
que res ſe habeat, ſatis eſt ut minus derogetur juri
com-

communi, ſi familia privata non oneretur duriori probatione propter admixtionem univerſitatis.

Tertiò in patronatu mixto eccleſiaſticorum, & laicorum ſemper ſumitur interpretatio ut ſit eccleſiaſticus, vel laicalis proot magis prodeſt patrouaiui; & ideo ubi agitur de tempore patronis conceſſo ad præſentandum, cum eccleſiaſtici habeant beneficium longioria temporis: patronatus cenſetur totus Eccleſiaſticus: at ubi agitur de derogatiooe, cum patronatus laicalis ſit firmior: cenſetur totus laicalis, ut latè oſtenſum eſt ſupra in *3.q. à num.26.* Quinimò Cancellaria, quæ non dat de reſervato in patronatu eccleſiaſtico, conſuevit tamen derogare juri patr. mixto, etiamſi patronus laicus ſit unus, & eccleſiaſtici viginti, aut plures, ut ſimiliter dictom eſt ſupra, *num.* 64.
80 Et Sac. Congregatio Concilii re diligenter examinata, jam cenſuit juspatr. mixtum laicorum pro una parte eccleſiaſticorum pro duabus cenſeri laicale, quoad hoc ut non requiratur forma examinis per concurſum, ut in præcedeoti quæſtione. Ita in propoſito in hac mixtura perſonæ privatæ cum potenti, etiamſi potens plures habeat voces; totus patronatus ceoſeri debet privatorum, cum hoc pacto patronatus conſervetur, qui aliàs everterctur.

81 Quartò caſus mixtus aſſumit naturam ejus ſimplicis, per quod jus conſortis conſervatur Calder. *conſ.22. de Præben.* quàm regulam plurimis exemplis exornat, Felin. in cap. 1. *n.6. ad med. verſ. Et dixit, de præſcript.* & ſuſius dictum eſt ſupra *n.27. 36. & 41.* At per familiam privatam, quæ immemorabilem probavit, ſervatur jos utriuſque per univerſitatem verò, ſi defecerit io aliqua probatione, jus utriuſque perimitur. Ergo hoc mixtum aſſumit naturam perſonæ privatæ.

82 Ultimò hanc opinionẽ in jure patronatus mixto æquali portione univerſitatis, & privatorum ſæpius ſequuta eſt Rota; & in ſpecie apud Achill. *deciſ.4. de iure patron. ſub n.2. verſ. Tamen, & in cauſa Aurien. Parochialis 5. Decembr.* 1605. coram Manzanedo, quæ habetur impreſſa in *Recentior. deciſ.154. par.2.* in *Fiſulana iuris patron. 8. Februarij* 1610. coram
83 Cavall. ut *deciſ.219. p.1. Recent.* & in *Pampilonen. iuris patr. 24. Maij* 1613. coram Pamphilio. & in propriis terminis etiamſi jus patroo. ſit univerſitatis pro majori parte, uon tamen præſumi ex uſurpatione, tradit Menoch. *lib.3. præſ.90. ſub nu.15. verſ. Non eſt omittendum,* & reſolvit Rota *in cauſa Firmana Altaris de Dorijs, 15. Februarij* 1610. coram Lugdunen. & in impreſſis *deciſ.224. par.1. & deciſ.256. p.2. Recent.* Rationes autem, quibus movetur præcipuè ſuot infraſcriptæ.

Ratio prima; quia ſi univerſitas acquiſiviſſet jus patr. uſurpatione, non fuiſſet paſſa ut alij compatroni una id jus acquirerent, nec eos admiſiſſet ſed ipſa totum uſurpaſſet. Unde ſequitur, ut vel jus patronatus nõ uſurpaverit, ſed juſto titulo acquiſierit una eum privatis patronis, vel ſaltem il-
84 lud non uſurpaverit eccleſiæ. ſed potius præſcripſerit contra privatos, quod noo improbatur à jure, Abbas in cap. *Querelam, num.9. de elect.* Rota *diverſ. par.1. deciſ.229.* Idqua in hac cauſa eſt ſatis conſiderabile; quia cum tres privati habeant tres voces, reliqui verò ſeptem; ſæpe poteſt dari caſus, ut major pars univerſitatis vincatur à minori, ſi illi adhæreant tres privati; puta ſi quatuor laici præſentent unum, tres verò una cum tribus eccleſiaſticis alium; nam præfertur præſentatus à tribus laicis, & tribus eccleſiaſticis tanquam à majore parte.

85 Ratio ſecunda deciſionum eſt, quia uſurpatio, quæ in ſola univerſitate præſumitur, privatis perſoois nocere oon debet; cum æquum non ſit, ut in re individua quis patiatur detrimentum ratione ſocietatis, Gemin. io cap. *unico in fine de iure patron. in 6.* & Abb. in cap. *Dilectus, num.5. de off. leg.* Rota *deciſ.574. num.10. p.1. diverſ.*

Ratio tertia, quia etſi univerſitas ſuccumberet in probatiooe juris patr. nou ideo tamen eccleſia eſſet libera, quia nihilominos remaneret ſub ſervitute patronatus privatorum. Unde quoad libertatem eccleſiæ parum refert præſumptio uſurpationis.

86 Neque obſtat, quod hæc ratio non procedat hoc caſu, in quo cum probationes utriuſque ſimplicis ſint commixtæ, & inſeparabiles; ſublato jure univerſitatis, tollatur etiam jus privatorum, cum eccleſia non poſſit eſſe pro parte libera, & pro parte ſerva.

Nam reſpondetur quamvis ex illa conceſſione Ordioarii Pampilon. videantur probationes utriuſque partis eſſe individuæ: nihilominus hoc non excludere quin privati poſſint etiam aliunde haurire ſuas probationes: & jam petuot ſe admitti ad probandum immemorabilem, quæ ſi probabitur, ſimul conſtabit etiam jus privatorum cœpiſſe ante illam conceſſionem, cum immemorabilis ſit infinita, & capiat omne tempus. Rota *in cauſa Placentina decimarum, 29. May* 1587. coram Bubalo, & *in Commen. decimarum,* 10. *Aprilis* 1596. coram Orano.

Ultimò hanc opininnem videtur jam approbaſſe S. Congregatio Concilii in cauſa illa Fiſulana juris patr. nam ex novem Cardinalibus, excepto Platto, & Camerino, qui contrarium ſenſerunt, & Nazareth, qui rem dubiã, & periculoſam exiſtimavit; reliqui omnes cenſuerunt in jure patron. hoc mixto univerſitatis, & privatorum non requiri probationes, quas requirit Concilium ubi viget præſumptio uſurpationis. Quod & prius deciſum fuerat in cauſa Aurien. ut in declaratione infraſcripta, videlicet: Parochialis eccleſia de Pao Aurien. diœceſis prætenditur de jure patronatus Parochianorum dictæ eccleſiæ pro quarta parte, item trium familiarum aliorum laicorum nobilium extra Parochiam commorantium ex aliis duabus, necnon unius monaſterii mooialium pro reliqua parte. Supplicatur declarari an in hujuſmodi patronatu ratione mixturæ requiratur probatio, de qua in *cap.9. ſeſſ.25.* ejuſdem Coocilii *verſ. In ijs verò perſonis,* vel ſufficiat probatio, de qua ſupra in *eod. cap. verſ. ut igitur, die 15. Maij* 1603. Sac. Congregatin cenſuit ſufficere eam probationem, quæ requiritur in perſonis, in quibus non præſumitur uſurpatio.

Supereſt nuoc reſpondere ad nonnullas contrariæ partis oppoſitiones, quæ magis urgere videntur.

Et primo non obſtat quod jus patr. ſit indiviſibile, & in caſu indiviſibili potentius trahat ad ſe minus potens, l. *Quæritur,* ubi Bart. *num.3. ff. de ſtat. hom.* & magis dignum trahat ad ſe minus dignum qua ratione, ſi privatus habeat rem communem cum Eccleſia, utitur jure eccleſiæ, ut requiratur

longior

longior præſcriptio, quæ neceſſaria eſt contra eccleſiam, Decian. *conſ.* 88. *n.* 25. *lib.* 2. Potentiorem autem eſſe univerſitatem, & digniorem perſona, & familia privata non eſt dubitandum.

Reſpondetur enim eam regulam, ut potentius trahat minus potens, vel magis dignum trahat minus dignum, procedere ubi eſt favor potentioris ut trahat, & non trahatur; ſecus autem eſt cum eſt favor potentioris, & dignioris ut trahatur, & non trahat; ita ex mente DD. declarat Put. *deciſ.* 157. *in fin.* & aliàs perpendit S. Congregat. in jure patr. partim eccleſiaſtico, partim laicali, ut fusè oſtenſum eſt ſupra *in* 3. *quæſt.* At in caſu noſtro negari non poteſt Univerſitatis, quæ potentior, & & dignior eſt, favorem eſſe ut trahatur à perſona privata ad faciliorem probationem; non autem ut illam trahat ad difficiliorem. Ergo, &c.

Non obſtant ſecundò, quod ſi admitteremus hanc opinionem, diſpoſitio Concilij redderetur eluſoria, quia Univerſitates, & aliæ perſonæ, in quibus præſumitur uſurpatio, ſemper poſſent aſſumere in ſui conſortium perſonam privatam, ut hoc pacto à graviori illo onere, quod illis Concilium impoſuit, relevarentur.

Nam reſpondetur hanc fraudem nullo modo eſſe veriſimilem, quia cum in principio præſentationum hæc admiſſio privatæ perſonæ in nihilo ſuffragetur Univerſitati, imo illius jus diminuat, nec ſuffragari poſſit niſi ut cum de patronatu erit controverſia, probatio ſit levior; ſequeretur Univerſitatem hoc fine cœpiſſe admittere perſonam privatam, ut inde ad centum annos patronatus probatio facilior exiſteret, quod præſumere quã ſit abſurdum nemo non videt.

87 Secundò reſpondetur rationem propter quam Univerſitas, & alij potentes uſurpaſſe præſumuntur, eam præcipuè eſſe, quod Epiſcopi non ſint auſi illis contradicere, Put. *deciſ.* 57. *in fin. lib.* 1. At hæc ratio non militat cum admiſcetur perſona privata; quia ſi Epiſcopus non audet contradicere Univerſitati, cur non audebit contradicere perſonæ privatæ? præſertim cum eccleſiæ interſit patronos non eſſe plures, & Epiſcopi regulariter ſint infenſi patronatibus.

Ac demum reſpondetur in caſu hoc Pampilonen. actus ſimultaneos præſentationum cœpiſſe longè ante Concilij publicationem, quo tempore Univerſitas non poterat divinare futuram diſpoſitionem Concilii, per quam arctari deberet ad duriorem probationem, quàm de jure communi requireretur. Unde hoc principium omnino excludit præſumptionem, quod Univerſitas aſciverit perſonam privatam hoc fine, ut eximeretur à duriore probatione.

Circumſcripto enim Concilio, etiam in Univerſitate ſatis erat immemorabilis, ut dictum eſt ſupra *num.* 77. Quare inveriſimile eſt, ut univerſitas ad ſe liberandum à futura probatione, quam ignorabat, voluerit ſibi inferre hoc præſens, & certum præjudicium amittendo partem ſui patronatus per aſſumptionem privati.

Non obſtat tertiò, quod alia ratio, propter quam in Univerſitate viget præſumptio uſurpationis, ſit, quia non tam facilè univerſus populus ſolet convenire ad conſtruendam eccleſiam, ſed tantum elargiri eleemoſynas abſque animo acquirendi jus patr. Creſcentius *deciſ.* 1. *in fin. de iure patr.* Quæ quidem ratio non ceſſat propter adjunctionem privatæ perſonæ, imò augetur inveriſimilitudo, quod tot convenerint ad eccleſiam ædificandam, quia per admiſſionem privati augetur numerus ædificantium, & multiplicantur patroni. Reſpondetur enim hanc rationem, quamvis fortè habeat locum quoad populum; tamen non militare quoad perſonam privatam, in qua nulla eſt inveriſimilitudo ut eccleſiam fundaverit, aut conſtruxerit. Unde cum in hoc mixto inſeparabili ſimplicia habeant diverſam rationem: applicatio potius facienda eſt perſonæ privatæ ad excluſionem uſurpationis, cum hæc ratio magis faveat patronatui, faciat actum valere, ſit magis conformis diſpoſitioni juris communis, & jus conſortis non lædat, ut ſuperius dictum eſt.

Reſpondetur ſecundò, quamvis non ſit veriſimile ut tam multi conſpiraverint ad eccleſiam ædificandam; tamen hoc caſu hanc rationem non arguere uſurpationem Univerſitatis contra eccleſiam, ſed potius præſcriptionem contra privatam perſonam, quam non fuiſſet paſſa ſecum præſentare, niſi ſciviſſet eidem competere jus patronatus.

Non obſtat quartò, quod in mixto inſeparabili, & individuo, ſicuti eſt jus patr. major pars prævaleat minori, juxta l. *Quod maior, ff. ad municip.* & videtur *deciſio* Creſcent. 3. *num.* 1. *de iure patron.* In præſenti autem patronatu Univerſitas ſeptem habet vota, privati tres tantum. Unde velint, nolint tenentur accedere Univerſitati.

Reſpondetur enim ſimiliter id habere locum ſi favor ſit majoris partis ut trahat, & non trahatur; alioquin prævalet minor pars, ut patet in patronatu laicorum, & eccleſiaſticorum, quod cenſetur laicale ad effectum ut non ſubſit reſervationi Apoſtolicæ, nec formæ examinis per concurſum, etiamſi laici ſint numero pauciores, quàm eccleſiaſtici, quemadmodum obſervat Cancellaria, & cenſuit S. Congregatio Concilii, ut latiſſimè oſtenſum eſt in quæſtione præcedenti. Hoc autem caſu favor eſt Univerſitatis habentis majorem partem patronatus ut trahatur à privatis habentibus minorem, ne aliàs gravetur onere durioris probationis. Et ita reſolutum 8. *Aug.* 1620.

De Iure patronatus.

Cap. Poſtulaſti.

SVMMARIVM.

1 *Patronus poteſt præſentare ad eccleſiam vacantem non obſtante, quod ipſo non conſentiente alius ad præſentationem Rectoris ad titulum eccleſiæ fuerit ordinatus.*

2 *Eccleſia ex quibus probetur Collegiata, & num. 13. uſq. ad num. 18.*

3 *Eccleſia non poteſt fieri Collegiata ſine conſenſu patroni, & aliorum, qui ex mutatione ſtatus illius læderentur.*

4 *Eccleſia cum dubitatur an ſit Collegiata, clerici, vel patronus manutenentur in ea poſſeſſione, in qua reperiuntur.*

5 *Collegij ius, & quaſi poſſeſſio ex quibus colligatur, & num. 17.*

6 *Collegij ius de iure communi habent eccleſiæ Cathedrales, & Regulares, quæ ad Congregationem tenendam*

dam ſufficienter ſunt dotata, & quæ in communi vivunt.

7 *Collegij ius in uno retinetur.*

8 *In Collegiata eccleſia ſi omnes de Collegio ſint mortui, eliget Epiſcopus non nomine ſuo, ſed nomine eccleſiæ.*

9 *Electio, & collatio præbendarum in Collegiata eccleſia ex fundatione, privilegio, vel conſuetudine poteſt pertinere ad Epiſcopum, vel alios clericos.*

10 *Eccleſia de Saponaria Marſicen. Diœceſis an ſit Collegiata, & num. 13. uſq. ad num. 18.*

11 *Et an electio Archipresbyteri in dicta eccleſia pertineat ad Collegium, & num. 18.*

12 *An vero iuriſdictio civilis, criminalis, & mixta in clericos eiuſdem eccleſiæ ſpectet ad Archipresbyterum, & generaliter, & num. 20.*

14 *Enunciativa inſtrumentorum in antiquis probant eccleſiam eſſe Collegiatam, ſaltem præſumptivè, quamdiu non probatur oppoſitum.*

17 *Fama, & communis reputatio in antiquis probat eccleſiam eſſe Collegiatam.*

18 *Electio in Collegiata eccleſia de iure communi pertinet ad Collegium.*

19 *In eligendi iure attenditur uſus, & conſuetudo per teſtes probata.*

20 *Iuriſdictio civilis, criminalis, & mixta poteſt acquiri ab inferiori Prælato ex immemorabili præſcriptione, quam Concilium Tridentinum non ſuſtulit.*

Iuriſdictio ex præſcriptione regulariter cenſetur acquiſita privativè ad Epiſcopum.

1 POSTULASTI. Si ad præſentationem Rectoris ad titulum Eccleſiæ fuerit aliquis ordinatus, nihilominus patronus, qui non conſenſit ad ipſam, cum vacabit, poterit præſentare. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes & ſunt duæ partes; in prima conſultatio, in ſecunda reſponſio ibi, *Ad quod.*

2 Quærit hic Innocentius in principio ex quib⁹ probetur eccleſiam eſſe Conventualem, ſeu Collegiatam, & habere jura eccleſiæ Collegiatæ. Et concludit dicens hoc probari per privilegium, quod eam conſtituit Collegiatam, & dat ei jus Collegii, l. 3. *verſ. In ſumma, ff. de Colleg. illicit.* c. *Porro infra de privileg.* Quod ſi privilegium non appareat, & conſtat in ſui fundatione ordinatum fuiſſe, ut ibi eſſent tres clerici, vel plures tanquã Collegium, vel pro tot fuiſſe dotatam, tunc ſimiliter Collegiata cenſebitur, arg. cap. 1. ubi hoc. ſupra *de elect.* & expreſſius in cap. *Cum dilectus*, §. *Dictus, de conſuetud. in cap. 9. q. 1.* in cap. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1. in cap. *Placuit, 1. quæſt.* 2. & in cap. *Quanto, infra de cenſibus.* Sin autem conſtet fuiſſe ordinatum in fundatione, ut nõ haberet jus Collegij, ſed patronus haberet præſentationem, vel ut eſſet ibi unus tantum, vel duo clerici; tunc non cenſebitur jure Collegiatæ, & ſic poteſt intelligi cap. *Ut quiſque Presbyter, ſupra de vita, & honeſt. cleric.* & ſic loquitur cap. *Pia mentis*, & cap. *ſeq 16. q. 7. & in hoc tit. quaſi per totum.*

3 In quo caſu ſi contingat ut plures clerici in ea congregentur, non tamen habebunt jus Collegii, niſi patronus conſentiat, & omnes alii, qui ex mutatione ſtatus huiuſmodi læderentur, arg. huius cap. & cap. *Nobis, ſupra eod.* cap. *Monaſterium*, cap. *Rationis*, & cap. *Si quis vult, 16. qu. 7.* & expreſſius in eo, quod legitur, & notatur in cap. *Dilectæ infra de exceſſ. Prælat.* & in cap. *Adhæc*, §. *fin. ſu-*
4 *pra de off. Archid.* Ubi verò non apparet qualiter Eccleſia fuerit inſtituta, & ſic de jure Collegii dubitatur: tunc ſi clerici ſint in poſſeſſione juris Collegii, & manutenendi erunt in ſua quaſi poſſeſſione quouſque aliud probetur, cap. *Cum veniſſent, ſupra de inſtitut.* cap. 2. *de reſtitut. in integr.* c. *Conſultationibus, ſupra eodem*, cap. *Ex litteris, de probat.* l. *Lite ordinata, C. de liberal. cauſ.* l. *Ordinata, ff. eod.* & è converſo ſi patronus, vel alius ſit in quaſi poſſeſſione faciendi in ea ſicut in Eccleſia non Collegiata, ſimiliter defendetur in tali poſſeſſione quouſque aliud probetur, & in hoc eſt jus expreſſum in d. c. *Dilecta, de exceſſib. Prælat.* ubi de hoc: ita Innoc. cuius verba ferè ad calamum tranſcripſerunt in cap. *Nobis, ſupra eod.* Hoſt. *num.* 2. Jo. Andr. *num.* 8. 22. *&* 24. & Abb. *num.* 8.

5 Signa autẽ, ex quibus depræhenditur jus, ſeu quaſi poſſeſſio Collegii, ſunt infraſcripta, videlicet ſigillum, & uſus ſigilli, cap. *Significavit, ſupra de appellat.* non niſi enim ſufficeret ſigillum ſine uſu, Rot. *deciſ.* 354 *num.* 15 *par.* 4. *tom.* 2. *rec.* Itẽ tractatus communis, cap. *Tertiò loco, de probat.* & dicam infra *num.* 15. Item Arca communis, l. 1. *ff. Quod cuiuſque univerſ. nom.* ſcilicet deputata ad conſervanda jura ipſius Collegii, ut per Rotam *deciſ. 136. nu. 16. part. 6. recent.* Item refectorium commune, & dormitorium, c. *Cum ad monaſteriũ, ſupra de ſtat. Monachor.* c. *Quoniam*, §. *fin. de vita, & honeſtat. cler.* Item communis fraternitas, & ſimilia, cap. *Inter dilectos, ſupra de donat.* quæ ſigna enumerat Hoſtien. in d. cap. *Nobis, num. 2. circa medium, verſ. Et notandum, ſupra eodem*, & poſt cũ Joan. Andr. *ibid. num.* 11. & communiter omnes DD. & quamvis neceſſarium non ſit, ut huiuſmodi ſigna, & conjecturæ ſimul concurrant, ut voluit Rota coram Cardinali Mantica *diſt.* 175 *& diſt.* 215. *num.* 1. nihilominus debent illa concurrere, ex quibus poſſit veriſimiliter, & quaſi perneceſſe argui Collegialitas, & prout idẽ Mantica ponderat. ſigillum, Arca communis, ſtatuta propria, quæ ut à privatis Congregationibus exerceri, aut haberi nequeunt, non autem aliæ conjecturæ debent admitti, quæ æquivocè, & poſſibiliter inferunt Collegialitatem, ut formaliter dixit Rota, *deciſ. 56. num. 6. & 7. par. 5. rec.*

6 Cæterum adverte, quia quidquid ſuperius fuerit diſtinctum ad dignoſcendum jus Collegii, quædam ſunt eccleſiæ quæ ex juris communis diſpoſitione jus Collegii intelliguntur habere, ſicut ſunt omnes eccleſiæ Cathedrales, & etiam Regulares, quæ ad Congreg. tenendam ſufficienter ſunt dotatæ, & quæ communi vivunt, ut poteſt colligi ex cap. *Ne pro defectu, ſupra de elect.* ex c. *Monachi*, §. *final. de ſtat. Monachor.* ex c. *Cum dilectus de conſuetud.* & ex cap. *Quoniam de vita, & honeſt. clericor.* & tales poſſunt habere ſigillum, & arcam communem, ut in cap. *Significavit, de appellat.* Quod ergo ſupradictum eſt, de aliis inferioribus Eccleſiis debet intelligi, ſecundum Hoſt. in d. cap. *Nobis, num. 2. ante med. verſ. Quicquid etiam*, & Jo. Andr. *nu.* 10. cum quibus ce-
7 teri concordant.

Ex quo autem conſtat de jure Collegii, etiamſi in Collegiata non remaneat niſi unus clericus nihilominus habebit jura Collegiatæ, in illo uno jus

jus Collegii retinebitur, l. *Sicut Municipium*, *in*
8 *fin. ff. Quod cuiuſque univerſ. nom.* Quod ſi ille quo-
que clericus, qui ſupererat, moriatur, eò caſu jus
eligendi alium clericum ſpectabit ad Epiſcopum
diœceſanum, qui non nomine ſuo, ſed nomine
eccleſiæ eliget, arg. cap. *Si fortè*, 65. *diſtinct.* ſecun-
dum Innoc. *hic num.* 1. *verſ. Item ſi in Collegiata non*
9 *remaneat*, & Hoſtien. in d. cap. *Nobis*, *num.* 2. *verſ.*
Ex quo autem, qui etiam fatentur Epiſcopos, &
alios clericos poſſe habere & electiones, & col-
lationes præbendarum, ac dignitatatem in eccle-
ſiis Collegiatis, vel quia ſic conſtitutum fuit à
pcincipio, vel ex privilegio, ſive conſuetudine
ſpeciali, cap. Cum dilectus, ſupra de conſuetudi-
ne, cap. *Abbate*, *ad fin. infra de verb. ſignif.* cap. *Acce-*
dentibus, *de exceſſ. Prælat.* cap. *Ex noſcitur*, *ſupra de his*,
quæ fiunt à Prælatis, cap. *Conſideravimus*, & cap. *bonæ*
il primo. de elect. & ſcripſi in cap. 1. *eodem* tit. ubi la-
tiſſime de hac materia juris eligendi, & in eccle-
ſiis Collegiatis.

10 Juxta prædicta quæſitum eſt in S. Congregatio-
ne Concilii, primò An eccleſia S. Antonini de Sa-
11 ponaria Marſicen. diœceſis ſit Collegiata: ſecun-
dò An electio Archipresbyteri in dicta eccleſia
12 pertineat ad Collegium: tertiò An juriſdictio ci-
vilis, criminalis, & mixta in clericos ejuſdem ec-
cleſiæ ſpectet ad Archipresbyterum, & quatenus
ſpectet, an privativè ad Epiſcopum.

13 Ad primum videtur reſpondendum, eccleſiam
prædictam fuiſſe, & eſſe Collegiatam: nam in hac
materia, cum non conſtat de privilegio, vel pri-
mæva erectione eccleſiæ in Collegiatam, recur-
ritur ad conjecturas, & ſigna, ut *hic* per Innocen.
in princip. & alios ſupracitatos *num.* 2. *&* 5. Barbat.
conſ. 27. *num.* 3. *lib. primo*, *in cauſa Brixien.* S. Nazarij
coram Penia, quæ refertur in *deciſ.* 673. *num.* 2.
14 *verſ. Ex quibus*, *par.* 1. *recent.* Multa verò hic con-
currunt pro jure Collegij. Primo enim id colli-
gitur ex decem & octo inſtrumentis antiquiſſimis
Sacræ Congregationi exhibitis, quorum non-
nulla excedunt ducentos, ac trecentos annos,
quæ eccleſiam hanc Collegiatam nominant; &
cum verſemur in antiquiſſimis, licet enunciativè
loquantur: probant ſaltem præſumptivè, quam-
diu non probatur contrarium, ut in puncto re-
ſpondit Alex. *conſ.* 75. *Viſis*, *ac ponderatis*, *num.* 3. *lib.*
4. & Tibec. Decian. *conſ.* 6. *Ad primum videtur*, *n.* 7.
lib. 2. & tenuit Rota *in cauſa Aſculana Abbatiæ*, 17.
Martij 1586. coram Orann. Præſertim cum in tri-
bus ex prædictis inſtrumentis ſint enunciativæ
ipſius Epiſcopi Marſicen. vel ejus Vicarij, qui præ-
dictam eccleſiam non appellaſſent Collegiatam,
niſi talis fuiſſet, ex quo de eorum præjudicio in e-
lectione ad Collegium ſpectante agebatur, ut
ponderavit Rota *deciſ.* 12. *de iurepatr. in novis*, Pa-
15 leot. *deciſ.* 23. Nec adverſatur præallegata *deciſ.* 673
p. 1. *recent.* Quia enunciativæ illius Collegiatæ
erant infra centum annos, ut ubi dicitur, *num.* 1.
Secundò idem deducitur ex communi tractatu,
& capitulariter facta congregatione ad ſonum
campanellæ pro expediendis negotiis communi-
bus, ut enunciatur in uno ex prædictis inſtrumen-
tis: hujuſmodi enim tractatum inter ſigna eccle-
ſiæ Collegiatæ recenſent Hoſt. & alii ſupracitati
num. 5. per text. in c. *Tertiò loco*, *de appellat.* Cardinal.
in Clement. 2. *num.* 10. *de ætat. & qualit.* Barbat. *conſ.*
16 17. *num.* 37. *in fin. lib.* 1 Alex. *d. conſ.* 75. *num.* 2. *lib.* 4.
Tertiò hoc ipſum ſuadetur ex arca, & ſigillo com-
muni, ut deponunt omnes teſtes in hac cauſa exa-
minati: nam hæc quoque inter præcipua ſigna
Collegiatæ eccleſiæ enumerant Doctores ſupra
allegati *eodem num.* 5. Item gloſ. 1. in c. *Dilecta verſ.*
Item Collegium, *de exceſſib. Prælat.* & ibi etiam Joan.
Andr. *in fin.* Abb. *num.* 1. *&* 2. *verſ. Fatetur autem*, &
communiter Doctores, Cardin. Seraphin. *deciſ.*
752. *num.* 1. *Gregor. XV. deciſ.* 482. *num.* 4.

17 Confirmantur prædicta ex atteſtationibus qua-
tuor teſtium, qui deponunt eccleſiam hanc ab
immemorabili tempore fuiſſe habitam, & repu-
tatam, haberique, & reputari pro Collegiata, &
reddunt ſufficientem rationem, exprimentes ſi-
gillum commune, & alia ſigna: nam & ſola fama
in antiquis probat Collegiatam, ut inquit Decia-
nus, *d. conſ.* 6. *num.* 8. poſt Alex. *dicta conſ.* 75. *num.* 3.
in fin. ex Innoc. in cap. *Veniens*, & in cap. *Quod per*
Novale, *de verb. ſignif.* & in his terminis tenuit Rota
coram Gregorio XV. *deciſ.* 482. *num.* 5. Quibus
accedit ſententia lata anno 1578. quo pronuncia-
tum fuit hanc prædictam eccleſiam S. Antonini
fuiſſe, & eſſe Collegiatam, quæ quidem ſententia
cum in rem judicatam tranſierit, pro veritate ha-
betur vulgata, l. *Res iudicata*, *ff. de re iudicata*, cum
18 ſuis concordantiis. Itaque cum eccleſia hujuſ-
modi ſit Collegiata hinc ſuo marte fluit reſolutio
ſecundi dubij, ut electio Archipresbyteri perti-
neat ad Collegium ipſius eccleſiæ, & ſola confir-
matio ad Epiſcopum, cap. 1. & ibi dixi *num.* 1. *&*
ſeqq. ſupra de elect. Abb. in cap. *Nobis*, *num.* 8. *ſupra*
eodem, & in cap. *Venerabilis*, *num.* 45. ubi etiam De-
cius *num.* 142. *de except.* Biſignet. *deciſ.* 8. *num.* 4. *de*
præben. Gemin. in cap. 1. *col.* 2. *verſ. Adhoc.* & ibi et-
iam Præpoſ. *col.* 6. *verſ. Aut igitur*, 21. *diſt.* Jo. de Sel-
19 va in *tract. de beneſ. in* 2. *par. quæſt.* 22. *num.* 14. & in
terminis quod electio Archipresbyteri in Colle-
giata eccleſia ſpectet ad Collegium, eſt textus in
c. *Significaverunt*, *de except.* Quinimo etiam ceſ-
ſante juris diſpoſitione, conſtat de jure clerico-
rum prædictæ eccleſiæ ex teſtibus, qui bene de-
ponunt de viſu, & auditu à majoribus per tempus
immemorabile ſolum Capitulum, & clerum ſem-
per in omnibus vacationibus elegiſſe Archipreſ-
byteros, & Epiſcopum confirmaſſe: in jure
enim eligendi attenditur uſus, & conſuetudo
per teſtes probata, c. *Cum eccleſia Vulterana*, *verſ.*
Cum per teſtes, ubi Abb. poſt alios *num.* 10. *de elect.*
cap. *Cum dilectus*, *de conſuet.* cap. *Abbate in fin. de verb.*
ſignif. Rota *deciſ.* 11. *num.* 2. *de conſuet. in antiq.* Quod
etiam comprobat electio confirmata ab Epiſco-
po anno 1482. & alia confirmata ab ejus Vicario
generali anno 1547. præſertim cum in illis confir-
mationibus tam Epiſcopus, quàm Vicarius aſſe-
ruerint electionem Archipresbyteri ad Capitu-
lum antiquiſſima conſuetudine pertinere, Rota
dec. 12. *de iure patr. in novis.*

20 Ad tertium dubium videtur reſpondendum
juriſdictionem in clericos dictæ eccleſiæ ad Ar-
chipresbyterum pertinere, quia teſtes clarè de-
ponunt de viſu, & auditu à majoribus ab imme-
morabili tempore Archipresbyterum cognoviſſe
de cauſis criminalibus, civilibus, & mixtis, con-
demnando, abſolvendo, & compellendo, ſcienti-
bus, & non contradicentibus Epiſcopis, & per
conſequens juriſdictionem præſcripſiſſe, c. *Audi-*
tis, ubi omnes, *de præſcript. cap.* 1. *eod. tit. lib.* 6. c. *Cum*
perſona, *de privileg. eodem lib.* Bart. in l. 4. *num.* 4. *in*
fin. ff. Uti poſſidetis, & de Archipresbyteri juriſdi-

 ctione

ctione contra Epiſcopum fuit deciſum in Rota in cauſa *Volterrana iuriſdictionis 15. Aprilis* 1584. coram Orano. Accedentibus maximè antiquiſſimis ſcripturis continentibus actus juriſdictionales, videlicet proceſſus coram Archipresbyteris confectos. Facit Pariſ. *conſ. 34. num. 36. lib. 4.* Neque enim eſt dubitandum, quin Archipresbyter, vel alius inferior Epiſcopo poſſit nedum in civilibus juriſdictionem; ſed etiam merum, mixtumque Imperium puniendi, excommunicandi, coercendi in criminalibus, & mixtis cauſis in canonicos, & clericos Collegiatæ eccleſiæ præſcribere. Rota *deciſ. 2. de præſcript. in novis*, Calder. *conſ. 2. eod. tit.* Felin. in d. cap. *Auditis, num. 2.* Abb. in cap. *Cum contingat, num. 10. & 18. de foro compet.* Nec obſtat Concilium Tridentinum, *ſeſſ. 24. de reform. c. 20. §. Adhæc*, quo cauſetur, ut cauſæ criminales, & matrimoniales non inferiorum judicio, ſed Epiſcopi tantum examini, & juriſdictioni relinquantur. Quoniam Concilium ibi non ſuſtulit immemorabilem conſuetudinem, ut re diligenter diſcuſſa, aliàs cenſuit Sacr. Congregatio ejuſdem Concilij interpres: hoc autem caſu immemorabilem conſuetudinem probant teſtes cum requi-
21 ſitis gloſſæ ultimæ in d. cap. 1. *de præſcript. lib. 6.* An autem juriſdictio hæc Archipresbytero competat privativè ad Epiſcopum, regula eſt juriſdictionem inferiori acquiſitam ex conſuetudine, vel præſcriptione competere in dubio privativè ad Epiſcopum, vel alium Superiorem, ut firmant Abb. in c. *Paſtoralis, num. 7. verſ. Quoad ſecundum*, & Felin. ibi poſt eum *in 8. limit. de off. ordin.* & idem Abb. in præallegat. cap. *Auditis, num. 7. verſ. Aliud.* & ſingulare, de præſcript. Si tamen ex adverſo probaretur Epiſcopos eodem tempore exercuiſſe actus juriſdictionales in prædictis cauſis, tunc ingens eſſet controverſia an juriſdictio inter Epiſcopum, & Archipresbyterum eſſet cumulativa, an verò potius Epiſcopi actus interrupiſſent præſcriptionem Archipresbyteri, per ea, quæ tradit Pariſ. in dict. cap. *Auditis*, & alias in Sac. Congregatione latè deducta fuerunt in cauſa juriſdictionis inter Epiſcopum Burgi S. Domini, & Præpoſitum Duxeti, de quo articulo dic, ut ſcripſi latiſſimè in prædicta Decretali *Auditis à num. 2. uſque ad num. 19.*

De Cenſibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Cap. Licet.

S V M M A R I V M.

1 *Cæcus ad collectas cogi non debet,*
2 *Cæcus eſt perſona miſerabilis, & peccatum eſt inhumanitatis eum affligere in ſolutione collectæ, & n. 12. & ſeq.*
3 *Afflictis non eſt addenda afflictio, & num. 12. & ſeq.*
4 *Cæco inopia laboranti ſubveniendum eſt per impoſitionem collectæ.*
5 *Pauper quamvis directè agere non poſſit contra divitem, ut ſibi ſubveniat, poteſt tamen iudicis eccleſiaſtici officium implorare, ut eum compellat.*
6 *Ius canonicum an potuerit ſtatuere, ut cæcus laicus ad collectas cogi non debeat etiam in terris Imperij, & num. 12. & 21. uſq. ad num. 29.*
7 *Eccleſia iuriſdictionem exercet etiam in laicos ubi agitur de violentia, & peccato, & num. 13. & 14.*
8 *Cæcus eſt de foro eccleſiæ tanquam miſerabilis perſona.*
9 *Cæcus non pauper an ad collectas teneatur, & de quo cæco intelligatur hoc capitulum, & num. ſeq. uſque ad num. 15.*
10 *Pauperes ad collectas non ſunt cogendi.*
11 *Declaratur.*
13 *Miſericordia quid ſit.*
14 *Miſericordiam non impendentes conſtitutis in miſeria dicuntur negare Chriſtum, qui miſericordia eſt.*
15 *Cæcus non pauper à quibus collectis ſit immunis, & num. ſeq. uſque in fin.*
16 *Monoculus à muneribus non excuſatur.*
17 *Surdus, & mutus ab honoribus civilibus ſunt immunes, non autem à muneribus patrimonialibus.*
Declaratur, num. 24.
18 *Debilitas corporis excuſat à muneribus perſonalibus, quæ corpore, non quæ conſilio adimplentur, & num. 23.*
19 *Collecta, quæ imponitur perſonis pro rebus, eſt munus patrimoniale.*
20 *Miſerabiles perſonæ immunes ſunt ab oneribus perſonalibus, & realibus extraordinarijs, non autem ab ordinarijs.*
21 *Et an ius canonicum in hoc diſcrepet à iure civili, & num. ſeq. uſq. ad num. 25.*
22 *Canones à legibus diſcrepantes in materia civili, & inter laicos ſervari debent in terris eccleſiæ, non autem in terris Imperij.*
23 *Cæcus ſi ſit ſapiens cogi poteſt ire ad Concilium, & conſulere.*
24 *Immunitas à muneribus publicis includit extraordinaria tantum, nec porrigitur ad ordinaria.*
25 *Ius canonicum ubi aliquid reperitur expreſſè deciſum, quod iure civili ſit dubium, ſervari debet deciſio iuris canonici etiam in foro civili.*
26 *Ius canonicum prævalet iuri civili etiam in terris Imperij, ubi agitur de naturali æquitate.*
27 *Item ubi rigor iuris civilis induceret iniquum.*
28 *Item in cauſis miſerabilium perſonarum.*
29 *Munera ordinaria quæ ſint, & quæ extraordinaria, & num. ſeqq. uſq. in fin.*
30 *Collecta an ſit munus extraordinarium, & an ex ſtatuto inferiorum poſſit fieri ordinarium.*

1 LICET. Cæcus ad collectas cogi non debet. Hoc dicit, ſecundum communem, & veriorem intellectum, ut dicam infra in 1. quæſt. ſed ſecundum alium intellectum hoc intendit. Cæcus & pauper ad collectas non tenetur. Dividitur in duas partes. In prima ponitur cæci conquæſtio; in ſecunda proviſio, ibi, *quod fieri.*

2 Nota primo ibi, *Inhumanum eſt nimis*: cæcum eſſe perſonam miſerabilem, & peccatum eſſe inhumanitatis eum affligere in ſolutione collectæ. Vetus Codex Tarraconen. habet, inhumanitatis eſt, ut refert, Anton. Auguſt. *in notis ad primam Collect. Decretal. lib. 2. tit. 9. de reſtitut. ſpoliator. cap.* 7. & exponitur hic inhumanitas pro feritate, & crudelitate, prout hanc ipſam litteram exponit Alber. de Roſate *in dictionario in verb. Humanitas*, & ſenſit gloſ. ad text. relata in Clem. *Quia contingit, poſt princ. in ver. Inhumaniter, de relig. domib.*

Digitized by Google

nib. de quo plenius infra *num*. 12. *& ſeq*.

3 Secundò nota ibi, *affligere*, non eſſe addendam afflictionem afflictis, concordant cap. 1. *de cleric. agrot.* cap. *Cum percuſſio*, 7. *quæſt.* 1. cap. *Indicas*, 3. *quæſt.* 9. & hic notat gloſ. *in ver. Miſereri*, & Hoſt. *num.* 2. & latius dicam infra *dict. num.* 12. *& ſeqq.*

4 Ultimò nota ibi, *cui debuerat ex collectis*, cæco
inopia laboranti ſubveniendum eſſe per impoſi-
5 tionem collectæ. Et ita eſt hic textus valde notabilis, qui ad hoc non conſuevit allegari, pro opinione gloſ. in cap. *Sicut*, *in ver. eſurientium*, 47. *diſt.* quod pauper quamvis directè agere non poſſit contra divitem ut ſibi ſubveniat, poteſt tamen eum denunciare, & implorare officium judicis Eccleſiaſtici, ut illum compellat ad conferendum, cap. *Dilectiſſimus*, 12. *quæſt.* 1. nam ſi quando fames, & penuria, & rerum omnium egeſtas opprimit mundum, ſciamus hoc ex ira Dei deſcendere, qui in pauperibus, ſi non accipiant eleemoſynam, fraudari ſe loquitur, dicit textus in cap. *Revertimini*, 16. *quæſt.* 1. Nemo enim ab eleemoſyna excuſatur, cum omnes admoneantur ut conferant non habenti, cap. *In ſingulis*, 86. *diſtinct.* Idem firmat Speculator *in titul. de inſtrum. edit.* §. *Nunc verò aliqua verſ. Sexageſimo ſeptimo*, Abbas in cap. *Si quis de fur.* Guliel. Roville *in tract. de iuſt. & iur. in tit. de divite ſine elee-*
6 *moſyna*, *num.* 8. inter tract. comm. *tom.* 1. *pag.* 35.
Oppono; Iſte cæcus erat laicus, & agebatur hic de negotio merè temporali executionis collectæ: ergo ut inquit gloſ. 1. & Hoſt. *num.* 2. *in ver. Quod fieri*, quid ad Papam de iſto cæco, cum hæc temporalia ad ſæcularem judicem pertineant mero jure? cap. *Cauſam quæ, il ſecondo, qui filij ſint legit.* & cap. *Quo iure*, 8. *diſt.* Hinc Petrus Antibolus in *tract. de muner.* §. 2. *num.* 28. *inter tract. comm. tom.* 1. *pag.* 60. audacter carpit hanc decretalem quod voluerit ſe immiſcere in iſtis ponendo falcem in meſſem philoſophiæ legalis, & ſe ipſam non intelligens præceperit defendi cæcum ut ad collectam pariter cum aliis non teneatur, ut latius dicam infra in *prima quæſtione n.* 9. *verſ. Præterea.*

Ad hanc difficultatem ſubmovendam dantur à gloſſa, & Doctoribus plures ſolutiones. Prima ſolutio eſt quod hic cæcus eſſet de juriſdictione temporali Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, cujus Epiſcopo Gregorius reſcribit, & gravaretur ab hominibus illius eccleſiæ, ut videtur colligi ex cap. 1. *ſupra de reſtit. Spoliator.* cujus hoc cap. eſt pars. Ibi enim hic idem cæcus fuerat ſpoliatus ab hominibus ejuſdem Eccleſiæ, unde jure merito poterat ad Papam habere recurſum, ut cap. *Si duobus*, *ſupra de appellat.* & ita ſolvunt Hoſt. *hic num* 1. Jo. Andr. *num.* 4. & Butr. *in fin.* Et propterea Petrus Antibolus ubi ſupra *num.* 29. reſtringit hunc text. ad ea tantum loca, quæ ſubſunt Eccleſiæ temporaliter, per ea, quæ habentur in cap. *Novit. ſupra de iudic, in textu*, & in prima gloſ. & in auth. *Quomod oport. Epiſc. in prin. coll.* 1. & notatur in cap. *Cum eſſet*, *ſupra de teſtam.* & probatur ſecundum eum in cap. *Relatum, eod. tit.* Sed hæc ſolutio divinat, ut fatetur Cardin. *num.* 1. quia nullibi apparet hunc cæcum fuiſſe ſubjectum Eccleſiæ in temporalibus, & in d. cap. 1. tantum dicitur Philagrio cæco campum fuiſſe occupatum ab Eccleſiæ hominibus, qui contendebant illum eſſe de proprietate Eccleſiæ. Sed an perſona cæci ſubeſſet eidem Eccleſiæ in temporalibus, nec ne, textus non dicit; unde nec nos dicere debemus. Præterea hæc Decretalis non eſt Gregorij IX. prout inſcribitur, nec Gregorij VII. ut adnotavit Contius, nec dirigitur Epiſcopo Conſtantinopolitano, ut dixerunt nonnulli ex Canoniſtis noſtris; ſed ex *lib.* 7. *epiſt.* 126. *ſive* 130. quæ poſtrema eſt ejus libri regiſtri Beati Gregorij, ſcribendum eſt, Gregorius Conſtantio Epiſcopo Mediolanenſi, ut obſervat Anton. Auguſt. *in not. ad primam Collectionem decretal. lib.* 2. *tit.* 9. *de reſtitut. ſpoliat. cap.* 7. Nullibi autem edocemur Eccleſiam Mediolanenſem tunc temporis exercuiſſe temporalem juriſdictionem in civita-
7 te Januenſi, quam Philagrius incolebat, ut in prima collect. decretal. Secunda ſolutio eſt Vincentij aſſerentis hic agi de violentia, & peccato; & hoc reſpectu Eccleſiam bene potuiſſe in hoc ſe ingerere, ut leg. & not. in d. cap. *Novit. de iudic. & arg.* cap. *Relatum* 10. *quæſt.* 1. Quomodo autem peccatum eſſet, & violentia cæcum adſtringere una cum reliquis habitatoribus ad ſolutionem
8 collectæ, plenè dicam infra in *prima quæſt. num.* 12. *& ſeq.* Tertia ſolutio eſt quod cæcus ſit perſona miſerabilis, & ideo de foro Eccleſiæ, ut cap. 1. *&* 2. 87. *diſt.* & notatur in cap. *Significantibus* in gloſ. 1. *ſupra de offic. delegat.* quæ ſolutio ſatis colligitur ex hac littera ibi; *inhumanum eſt nimis*, nec non ibi, *miſereri.* Nam miſerabiles perſonæ dicuntur omnes, quibus natura movetur ad miſerandum propter fortunæ injuriam, ut per Azor. *in ſumm. C. quando Imperator inter pupill. & vid. num.* 4. Rebuff. *in tract. de ſenten. proviſion. art.* 3. in gloſ. *fin.* & Stephan Aufrer. ad Guidop. *deciſ.* 566. *in ver. Miſerabiles*, unde hanc ſolutionem cum ſecunda ponit hic gloſ. 1. & Hoſt. *num.* 1. & eſt ex mente Innoc. *in ver. Cæcitas* dum dicit, (Nota cæcos defendendos per Eccleſiam,) & allegat. cap. *Deſolatis*, 8. *diſt.* Sed forte eſt cap. *defenſionis* 87. *diſtinct.* & conſentiunt Butr. Anchar. Abb. & alij: Et ex his patet Antibolum temerè aſſeruiſſe Eccleſiam hoc caſu poſuiſſe falcem in meſſem alienam, de quo latius dicam infra in *prima quæſt. num.* 12. *& ſeqq.* & in *ſecunda à num.* 21. *uſque ad num.* 29. Sed in quibus caſibus perſonæ miſerabiles, & maximè cæcus ſubſint juriſdictioni Eccleſiæ ſcripſi plenè in prædicta decretali *Significantibus.*

9 QUÆRO, utrum cæcus non pauper ad collectas teneatur.

Solutio quæſtionis pendet ab intellectu hujus cap. quod legitur dupliciter, uno ſcilicet modo, ut intelligatur de cæco, qui etiam ſit pauper, & huic lecturæ, quæ magis placet Cardinali in princ. videtur ſuffragari textus in cap. 1. *ſupra de reſtit. ſpoliat.* ad quod hoc cap. venit continuativè, nam ut ibi dicitur, hic idem cæcus Philagrius fuerat ſpoliatus, & ſic remanſerat pauper. Similiter eidem lecturæ videtur ſuffragari hæc litera *in ver. Miſereri.* Nec obſtant illa verba, *ſi eſſet neceſſitas*, quæ videntur importare, ut tunc temporis non eſſet in neceſſitate conſtitutus. Quandoquidem verba illa intelligi poſſunt de neceſſitate mendicitatis, & ideo ſubdit, *miſereri*, ſcilicet miſeratione, per quam præſtantur eleemoſynæ, & ſic idem cæcus non erat mendicus; adeo ut illi ſubveniendum foret ex collectione eleemoſynarum:

erat tamen pauper, & conſequenter immunis à collectis. Sed ſecluſa paupertate non dicitur perſona miſerabilis; & ideo tenetur ad collectas etiam perſonales, neque excuſatur niſi à muneribus perſonalibus, quæ ipſe per ſe obire non poteſt, ut concludit Cardinal. *hic num. 2. in ſecunda oppoſ.* & Fuſius in dict. cap. *Significantibus, quaſt. 6. de offic. delegat.* Similiter de cæco paupere intelligit hanc litteram Proſdocim. de Comitibus *de different. utriuſque iuris num.* 144. Præterea verba legis ad intellectum iniquitatis trahi non debent, cum lex debeat eſſe juſta, cap. *Erit autem lex, 4. diſtinct.* Attraherentur ſi hoc caſu intelligerentur de cæco divite, nam ut ait Petr. Antib. in d. *tract. de muner. in tertia parte principali num.* 30. ſi cæcus ſit dives homo, & locuples, erit ne æquum ut ipſe ſit immunis à collectis in gravamen aliorum collectorum? certè non; imo iniquum. Ad quod optimè facit ſecundum eum l. *Semper*, §. 1. *ff. de iur. immunit.* Quod ſi objiciatur, Eccleſia tenetur cæcum protegere: reſpondet, protegat eum ſecundum jus, non autem contra jus; nam ſequeretur maxima iniquitas. Alio modo legitur hoc capitulum ut intelligatur de cæco non pſupere. Hæc lectura communiter recipitur à Doctoribus, & mihi videtur verior ex conſiderationibus infraſcriptis. Primò enim textus fundat deciſionem ſuam non in ratione paupertatis, ſed cæcitatis, dicens: quia inhumanum eſt nimis in collectione affligere eum, quem cæcitas gravat, & non dixit eum, quem pſupertas gravat. Quod ipſum evidentius colligitur ex clauſula integra Regiſtri Beati Gregorii, unde hæc decretalis ſumpta eſt, ſic enim ſe habet. [Licet multum fraternitatem veſtram ad ſervandam ſibi juſtitiam Philagrij portitoris præſentium flagellum cæcitatis invitet; verumtamen quia ad reſtituenda, quæ ſibi præjudicialiter aſſerit detineri, per Nos vos voluit fieri promptiores, præſentia ad vos ſcripta prævidimus dirigenda.] Hæc ibi. Ex quibus verbis patet B. Gregorium conſtituiſſe fundamentum juriſdictionis, & juſtitiam cæci in ſolo flagello cæcitatis, non autem in pſupertate. Refertur ab Anton. Auguſt. *in notis ad præalleg. cap. 7.* Præterea ſi textus intelligeretur de cæco paupere, ejus deciſio eſſet de indubitabili. Certum eſt enim pauperem, & inopem excuſari à collectis, ut notat Bald. *in Auth. defuncto, num* 12. *C. ad Tertull.* & Gigas *in tract. de penſion. quaſt.* 80. *num.* 3. Anton. de Butr. *in repertor. ſuo in ver. collecta*, Franc. Lucan. *in tract. de fiſco in 3. par. principali n. 7.* inter tract. comm. *tom. 11. pag. 8.* Ergo adjungendo paupertati qualitatem cæcitatis, decidiſſet caſum indubitabilem contra text. in l. *Labeo, ff. de Carbon. edict.* Item qualitas cæcitatis, cui ſoli hæc deciſio innititur, ſupervacuè adjecta fuiſſet; & qualitas paupertatis incautè prætermiſſa, quod non eſt dicendum. Adhæc textus primò præcipit ſimpliciter, & abſolutè ut cæcus ad collectas non compellatur: & mox ſubdit, ei ſubveniendum fore ex collectis ſi eſſet neceſſitas; atque ita exigit ut cæcus ſit pauper, & in neceſſitate conſtitutus, in ſecundo tantum caſu, in quo deberet imponi collecta pro illius ſubventione; non autem in primo caſu cum agitur de illo gravando in ſolutione collectæ arg. l. *Cum Prætor, ff. de iudic.* & cap. *Nonne de præſumpt.* cum ſimil. Ac præterea ſi Pontifex in primo caſu egiſſet de cæco egeſtate laborante, non ſubjunxiſſet poſtea in ſecundo caſu conditionem illam, ſi eſſet neceſſitas, quæ apertè ſupponit cæcum tunc temporis non fuiſſe pauperem, & in neceſſitate conſtitutum, ut probat textus notab. in l. *Cum certus, ff. de tritic. vin. & oleo legato.* Neque his refragatur conſideratio Cardin. quod iſte cæcus eſſet pauper, ſed non mendicus, & conditio illa, *ſi eſſet neceſſitas*, referri debeat ad neceſſitatem mendicitatis, ita ut ſit ſenſus, ſi cæcus eſſet in neceſſitate conſtitutus, & mendicus, miſerendum illi eſſet ex collectis; ſed quia non erat mendicus, ſed tamen pſuper, ad collectas non tenebatur. Quandoquidem hæc conſideratio Cardinal. ſupponit cæcum tunc temporis fuiſſe pſuperem, non tamen in neceſſitate conſtitutum, & nihilominus fuiſſe
11 immunem à collectis. Quod ſtare non poteſt, quia ſola paupertas abſque neceſſitate illum non exemiſſet ab onere ſolutionis: nam illi tantum pſuperes, quorum nota paupertas, & illi, qui dictim laborant pro victu quærendo, ad collectas non tenentur, ut inquid Petr. de Ubal. in *tract. de collectis, num.* 9. & idem noluit Bald. in *Auth. Defuncto, num.* 12. *Cod. ad Tertull.* ubi ſit, Pauperes, quorum opera vix ſufficit ad alimenta, non debere concurrere ad onus impoſitionis collectæ, allegat gloſſam ult. in l. *Omnes, la prima, C. de Annon. & tribut. lib.* 10. & eum ſequitur Alex. in l. 4. *num.* 17. *ff. de re iudic.* Oportet igitur ut pauper ad hoc ut excuſetur à collectis in neceſſitate victus ſit conſtitutus, ad hoc textus opt. in l. *Cura*, §. *Inopes* ibi, *ipſa non habendi neceſſitate non ſuſtinent. ff. de muner. & honor.* cujus contrarium ſupponit illa conditio, ſi eſſet neceſſitas, & conſequenter fateri oportet textum in primo caſu eſſe intelligendum de cæco non paupere, qui licet non ſit poſitus in neceſſitate, tamen propter cæcitatem ipſam ad collectas non tenetur. Quibus accedit quod iſte cæcus Philagrius habebat campum, quo fuerat ſpoliatus, ut patet in cap. 1. *ſupra de reſtit. ſpoliat.* item habebat ſervos, nam poſt illius capitis verba agit ut de ſervis ejuſdem Philagrii ab Eccleſia Derionenſi occupatis, ut refertur ab Anton. Auguſt. *lib. 3. in notis add. cap. 7.* Unde ex eo, quod campus fuerit illi occupatus, non rectè infertur ut remanſerit pauper; quia neceſſe eſt plura alia bona eum habuiſſe, cum alioquin fructus unius campi non fuiſſet ſatis ad ſuam, & ſervorum ſuſtentationem. Quod inde etiam evidentius colligitur, quod idem Philagrius renunciavit poſſeſſorio, & conſenſit ut ageretur de cauſa proprietatis, ut legitur in dict. *cap.* 1. At non eſt veriſimile ut teterneiſſet ſpolio ſi omnia bona ei fuiſſent violenter ablata, quin potius ante omnia procuraſſet ſe redintegrari, ut ex illis vivere poſſet, arg. l. *Necare, ff. de liber. agnoſc.* & cap. *Paſce, 86. diſt.* Concluditur ergo cæcum eſſe à collectis immunem ſive ſit pauper, ſive ſit locuples, & hanc decretalem eſſe indiſtinctè intelligendam, prout eam intelligunt Abb. Antiq. *in princ.* Hoſt. *num.* 3. Jo. Andr. collectat. & Jo. de Anania omnes *num.* 2. Henr. Boich. Butr. & Anchar. omnes *num.* 1. & idemmet Cardinal. fatetur ſecundum quoque intellectum poſſe ſuſtineri. Non obſtat quod cæcus dives non ſit perſona miſerabilis; quia hoc eſt falſum, ut fusè probavi in d. cap. *Significantibus, in ſecunda quaſt. de of-*
12 *ficio delegat.* Ruſus non obſtat iniquitas, quam

tem-

temerè obtrudit Antibolus huic decretali, & per
conſequens Beato Gregorio magno, quem fortè
ignoravit fuiſſe illius conditorem: nam reſpon-
detur hanc iniquitatem nec jure ullo, nec ratio-
ne probari, & de juſtitia huius conſtitutionis li-
quet manifeſtè, quia fundatur in naturali æquita-
te, cum natura ipſa dictet inhumanum eſſe affli-
ctum flagello cæcitatis talliis, & impoſitionibus
vexare, & magis affligere, quæ ratio exprimitur
hic, & in proœmio epiſtolæ ipſius Gregorii, ut
dixi ſupra *nu.* 9. & quamvis pars cæci accreſcat a-
liis; tamen ſicut hæc ratio non conſideratur in
paupere, ut in d. §. *Inopes*, ita nec in cæco; quia u-
terque jure ſuo utitur, c. *Cum Eccleſia Vulterana*
ſupra de elect. l. 1. & l. *Iniuriarum* §. 1. *ff. de iniur.*
13 Quinimo hoc eſt culpa, & divina offenſa, ut dicit
tex. cum ſua gloſſ. in cap. *Cum percuſſio*, 7. *qu.* 1.
Eſt enim peccatum contra miſericordiam, quæ
eſt compaſſio alienæ miſeriæ in corde, qua ſi
poſſumus, ſubvenire compellimur, ut declarat
S. Thom. *in prima parte quæſt.* 21. *art.* 3. & *in ſecun-*
da ſecunda quæſt. 30. *art.* 1. Atque ita Eccleſia quæ
cæcum relevat à gravamine collectarum non pro-
tegit eum contra jus, imo ſecundum jus, id eſt ra-
tionem, quia lex eſt omne quod ratione conſi-
ſtit. cap. *Conſuetudo*, 1. *diſt.* item non protegit
eum contra jus, quia jus civile non adverſatur, ut
clarè patebit infra *num.* 23. & quatenus adverſa-
retur, tamen contra rigorem juris civilis ſtandum
eſſet juri canonico in hac materia pietatis, & mi-
ſerabilium perſonarum, ut ſimiliter patebit in-
14 fra *nu.* 26. *& ſeqq.* Unde injuriæ illatæ miſerabi-
libus exaggerantur, quia magis opponuntur mi-
ſericordiæ, & nocumenta ſunt eis graviora quia
non habent relevantem, ut idem Sanctus Tho-
mas docet in 2. 2. *quæſt.* 65. *artic.* 4. *ad ſecundum.*
Igitur jure merito Eccleſia potuit & debuit huic
cæco officium ſuum impertiri, ſecundum ea, quæ
leguntur, & notantur in cap. *Novit. ſupra de iudic.*
præcepto enim divino tenetur miſerabilium per-
ſonarum curam paternam gerere, ut in Decreto
Concilij Trident. *cap.* 1. *in princ.* *Seſſ.* 23. & qui
conſtitutis in miſeria non impendit miſericor-
diam dicitur negare Chriſtum, qui miſericor-
dia eſt, cap. *Omnis*, 7. *quæſt.* 1.

15 Secundò QUÆRO, à quibus collatis cæcus
non pauper ſit immunis.

Proponitur hæc quæſtio de cæco, id eſt utro-
que lumine orbato: nam ſi unum tantum amiſiſ-
ſet, nulla frueretur immunitate, ut in l. *Luminibus*,
C. *qui morb. ſe excuſant*, & expreſſius in l. *vn.* & ibi
gloſſ. *in ver. Vtriuſque*, C. *eod. lib.* 10. Anchar. &
Jo. de Anan. *hic in princ.* Item proponitur de cæ-
co non paupere, alias enim eſſet de indubitabili,
ut patet ex dictis ſupra *num.* 10.

17 Quibus præhabitis gloſ. ultima videtur reſtrin-
gere hoc capitulum ad collectas perſonales, dum
ait, eos, qui morbo laborant, à muneribus per-
ſonalibus excuſari, ut l. 1. *&* 2. C. *qui morb. & ex-*
cuſ. lib. 10. Sed apertius hoc tenet Innoc qui ex-
ponit verbum, *collectas* id eſt perſonales: ſecus de
realibus; & quamvis nihil alleget: tamen pro e-
jus opinione videtur textus cum gloſſ. in l. *Hono-*
res, ff. de Decurion. ubi ſurdus, & mutus ſi in totum
non audiant, aut non loquantur, ab honoribus
civilibus excuſantur, non autem à muneribus, &
gl. exponit *ver. Muneribus*, ſcilicet patrimoniali-
bus; ſed à perſonalibus benè excuſantur, & alle-
gat textum, qui de cæco loquitur in dicta leg.
prima & eſt ſimile in majoribus quinquaginta-
quinque annorum, qui ad munera perſonalia
non tenentur, vt l. *Manifeſti*, *Cod. qui ætat. ſe*
excuſ. lib. 10. & tamen à patrimonialibus non ſunt
immunes, ut l. *Neque tempore*, *C. de muner. pa-*
trim. eod. lib. Item eſt ſimile in compluribus aliis
caſibus, quos cumulat. Petr. Antibol. *in prealleg.*
tract. de muner. in 3. *par. principali num.* 22. Rurſus
pro hac opinione videtur textus apertus in l. 1. 2.
§. *Corporis, ff. de vacat. muner.* ubi text dicit: (Cor-
poris debilitas eorum munerum excuſationem
18 præſtat, quæ totum corpore implenda ſunt; Cæ-
terum quæ conſilio prudentis viri, vel patrimonio
ſufficientis in honores obiri poſſunt, non remit-
tuntur.) Hæc ibi: Non eſt autem ambigendum,
quin cæcitas ſit debilitas corporis; quinimo ut
inquit Lucas de penna in d. l. 1. *n.* 4. C. *qui morb. ſe*
excuſ. lib. 10. totius humani corporis debilitas eſt
oculos perdidiſſe. Faciunt textus in l. 2. *&* 3. C.
de muner. patrim. eod. lib. dum dicunt onera patri-
moniorum ab omnibus eſſe ſubeunda, & in eis
non ſuffragari immunitatem à publicis muneri-
bus. Eamdem opinionem amplectitur Lucas de
Penna in d. l. 1. *n.* 6. ubi allegat textum noſtrũ di-
cens hic apertè probari cæcum non compelli, ut
cum aliis contribuat in collectis, & non ſubdit
quod eſt intelligendum ubi collectæ reſpicerent
merè perſonam. De perſonalibus etiam intelli-
git hanc litteram Lucan. *in tract. de fiſco in tit. de*
immunitate collectar. n. 8. *inter tract. comm. tom.* 11.
19 *fol.* 10. Et ex prædictis conſequitur, ut cum colle-
ctæ, quæ hodie fiunt, exigantur, de patrimonio,
& ſic contributio collectæ non ſit munus patri-
moniale, quod imponitur perſonis pro rebus, ut
l. *reſcripto*, §. *Sciendum. ff. de muner. & honor.* cæcus
à collectis huiuſmodi nullam habeat immunita-
tem, ut per Antibol. *loco citato.*

29 Verum Hoſtien. *hic num.* 3. concludit cæcum,
& alias perſonas miſerabiles eſſe immunes non
ſolum à perſonalibus, ſed & ab omnibus extraor-
dinariis etiam realibus, arg. cap. *Indicatum*, 89.
diſt. l. *vn.* C. *de ſuper indict.* & l. *vn.* C. *de vacat. mu-*
ner. public. lib. 11. à realibus autem ordinariis nõ
ſunt immunes; unde ſi teneant aliquam terram
cenſualem, vel tributariam; cenſum, vel tribu-
tum ſolvere debent, cap. *Si quis laicus*, 16. *qu.* 1.
cap. *Convenior.* & cap. *Tributum*, 23. *qu.* 8. quam-
vis piè faciat dominus ſi paupertate oppreſſo hoc
remittat, arg. cap. *Propter ſterilitatem ſupra de loca-*
to. ita Hoſt. quem totidem verbis referunt, &
ſequuntur Jo. Andr. Collect. & Jo. de Anan. om-
nes, *n.* 2. Henric. Boich. Butr. & Anchar. omnes
n. 1. Et pro hac opinione, quæ ut vides magis
communiter recipitur à Doctoribus facit littera
hujus Decretalis, quæ generaliter præcipit, ut cæ-
cus ad collectas non compellatur, nec diſtinguit
perſonales à realibus. Ergo nec nos diſtinguere
debemus, l. *De pretio*, *ff. de Publican. in rem act.* &
l. *Non diſtinguemus*, *ff. de arbitr. cum vulgar.*

21 Sed dices hoc caſu diſcrepat jus civile à jure
canonico, quia de jure civili utroque lumine cap-
tus à perſonalibus oneribus, quæ corpore, non
autem quæ animo explicantur, habet excuſatio-
nem, maximè à futuris; non autem à realibus, ut
oſtenſum eſt ſupra, *num.* 17. *& ſeqq.* de jure cano-
nico ſecus; quia nõ ſolũ habet excuſationẽ à per-
ſonalib⁹, quæ cõplentur, & finiunt tẽpore; ſed etiã

à realibus, ſive patrimonialibus, juxta text. hic in ſui generalitate. Et hanc differentiam inter jus Cæſareum, & Pontificium conſtituit Proſdocimus de Comit. de different. utriuſq; juris, *n.* 14 +.
22 inter tractatus communes to. 1. *pag.* 172. At ubi lex diſcrepat à Canone, in terris Imperij obſervandum eſt jus civile; in terris Eccleſiæ jus canonicum, c. *Relatum, il prime de teſtam.* c. *Si duobus*, §. *Deniq;, ſupra de appellat.* ubi text. cum concordãt. de quibus ibi in gloſſ. *ult.* Unde hanc decretalem ad loca Eccleſiæ ſubjecta in temporalibus reſtringit Petr. Antibol. ut dictum eſt ſupra
23 *num.* 6.

Huic objectioni reſpondeo de jure civili nullibi reperiri expreſſè diſpoſitum ut cæcus teneatur ad onera realia, quæ extra ordinem imponuntur: nam textus in l. 1. C. *Qui morbo ſe excuſant*, *lib.* 10. & in l. 2. §. *Corporis, ff. de vacat. muner.* tantum decidunt cæcum teneri ad munera perſonalia, quæ conſilio, non autẽ ad ea quæ corpore implenda ſunt. Unde, ut ait gl. in d. l. 1. in *ver. Perſonalium* cæcus à concilio, vel patrocinio non excuſatur, qui ingenio pollet, cui vim natura negavit, & ſecundum Jo. de Anan. *hic num.* 4. ſi ſit ſapiens cogi poterit ire ad Concilium, & conſulere: nam & quidam Philoſophi excæcaverunt ſe, ut melius ſpecularentur. Et Romani in rebus arduis, vel noctu conſilia inibant, vel ſi interdiu, claudebant feneſtras, & oſtia, ut ibi eſſet obſcuritas: nam magna lux mentis cogitationem diſgre-
24 gat. Alia vero jura, quæ inducuntur ex adverſo, hoc non probant, ſi bene advertantur. Etenim dum decidunt, ſurdum, & mutum, ſenem, aut debilem non habere à muneribus patrimonialibus excuſationem, & onera patrimonialia ab omnibus eſſe ſubeunda, congruè poſſunt, & debent intelligi de oneribus patrimonialibus ordinarijs, à quibus fatentur Canoniſtæ nec cæcũ habere immunitatem; non autẽ de extraordinarijs, ut probat textus, in l. *vn. C. de vacat. muner. public. lib.* 10. ubi expreſſum eſt vacationem à muneribus publicis comprehendere extraordinaria munera dũtaxat, nec porrigi ad ordinaria, à quibus nullus habet excuſationem. Unde ut ibi dicit gl. 1. extraordinarias collationes dumtaxat evitat, ordinarias verò recuſare non poteſt, qualia ſunt omnia patrimonialia ordinaria, ut ibi, & in l. *In honoribus* §. *Qui muneris*, & l. *Hi qui, ff. de vacat. muner.* à patrimonialibus enim nemo ſe excuſat, ut l. 2. *cum concordãt.* & l. *Qui immunitatem, C. de muner. patrim. lib.* 10. Ad idem tex. in l. 1. C. *de indict. eod. lib.* ubi dicitur à munere indictionis, quod imponitur perſonis pro patrimonio non excuſari eos, qui à publicis muneribus vacationem habent. Et redditur ratio, quia indictio munus ordinarium eſt. Hinc eſt ut conductores, ſeu emphyteutæ rerum privatarum Principis excuſentur ab extraordinariis, ut l. 1. *in 2. reſponſ. Cod. de privil. dom. Auguſt. lib.* 11. cum concordant. ibi alleg. non autem ab ordinariis, ut l. *fin. Cod. de collat. fund. fiſcal. eod. lib.* Hinc etiam fit, ut Eccleſiæ ab extraordinariis habeant immunitatem, ab ordinariis non, ut l. *placet*, C. *de ſacroſ. Eccleſ.* concurrentibus tamen requiſitis, de quibus pleniſſimè per Rotam in cauſa Alben. Gabellæ *dec* 339. *part.* 6. *Recent.* Hinc demum fit ut Epiſcopi, & clerici excuſentur ab extraordinariis tantum, ſed ab ordinariis non item, ut l. 1. & l. *de his* C. *de Epiſcop. & Cler.* l. *Munerum*, §. *Patrimoniorum*, *ff. de muner. & honor.* intellige juxta notata in præalleg. deciſ. & per Canoniſtas in cap. *fin.* ubi in ſpecie Butr. *num.* 10. Imol. *num.* 16. Anchar. *num.* 7. & Abb. *num.* 12. *ſupra de vita, & honeſt. clericor.* Ergo ſimiliter jura quæ dicunt ſurdum, & mutum, & alios conſimiles non habere excuſationem à muneribus patrimonialibus, intelligi debent de ordinariis tantum, non autem de extraordinariis. Præterquam quod reſponderi poſſet leges præallegatas, quæ de muneribus patrimonialibus diſponunt, non loqui in ſpecie de cæco, ſed de ſurdo, muto, ſene, & aliis prædictis, in quibus non viget tanta ratio pietatis, & humanitatis, quanta viget in cæco, cum flagello cæcitatis nulla alia corporalis ægritudo æquari poſſit, ut ſcripſi plenè in cap. *Significantibus in ſecunda quæſt. ſup. de of-*
25 *fic. delegat.* Quamobrem cum jure civili non ſit cautum expreſſè ut cæcus teneatur ad munera patrimonii extraordinaria, & res ſaltem ſit dubia, ſuccedit communis theorica, quod ubi in jure canonico reperitur aliquid deciſum, de quo dubitatur in jure civili; tunc deciſio juris canonici ſervanda eſt etiam in foro civili. Quam theoricã ponit Romanus *conſ.* 175. *Iſta ſunt reſponſiones, nu.* 12. dicens, hanc eſſe Doctorum omnium ſententiam in cap. 1. *de oper. non. nunciat.* ubi hoc exprimit littera, & probatur ex generalitate textus in auth. *Vt clerici apud propr. Epiſc.* & in Auth. *de Eccleſ. titul. in princ.* & §. *Hinc colligitur*, 2. *quæſt.* 3. & cap. *Si in adiutorium*, 10. *diſtinct.* eamdem theoricam docuit Angel. 217. *In cauſa accuſationis, n.* 3. *verſic. non obſtat*, ubi propterea infert ut cum jus civile non ſtatuat expreſſè ut non liceat appellare ſine cauſa ab interlocutoria; ſed tantũ ſtatuat ut liceat appellare quamvis cauſa nõ exprimatur; & jus canonicũ hoc limitet diſtinguendo dummodo appelletur à diffinitiva, non autem ab interlocutoria: ſervandum ſit jus civile ubique locorum, & in utroque foro ſequitur Marant. *in praxi in tertia parte, num.* 73. Eodem igitur modo cum leges civiles, quæ adſtringunt ſupradictos ad ſubeunda onera patrimonialia, non loquantur explicitè de muneribus extraordinariis, nec de perſona cæci; ſervanda erit ubique diſpoſitio huius decretalis, quæ declarat cæcum non teneri ad collectas, & ſecundum communem intellectum Canoniſtarum intelligitur etiam de realibus, cũ loquatur generaliter, & indiſtinctè, licet Canoniſtæ, ut jus canonicum concordent cum jure civili, hanc generalitatem limitent, & reſtringant
26 ut non procedat in collectis ordinariis, à quibus de jure civili nullus habet excuſationem. Quibus accedit quod data etiam contrarietate juris civilis, & canonici; nihilominus cum hoc caſu agatur de naturali æquitate, prævalet jus canonicum etiam in terris Imperii, ut tradit Bald. *conſ. Punctus quæſt. in princ. verſ. Modo quæritur, lib.* 3. Marant. *ubi ſupra num.* 76. & Clar. in §. *Emphyteuſis*, *q.* 8. *in fin.* & idem ubi juris civilis rigor induceret iniquum, prout induceret ſi cæcum ad collectas adſtringeret, cum text. hic dicat id nimis eſſe inhumanum, ita Jo. de Anania *in conſ.* 80. *Viſis, &*
27 *intellectis num.* 2. *prope finem*, *verſ. Circa vero aliud dubium.* Ac demum ubi in cauſis miſerabilium perſonarum canon aliquid ſtatuit contra jus civile, ſervari debet canon in illa materia etiam in foro civili, ut decidunt in cap. *Clerici*, *ſupra*

ſupra de iudic. Anton. de Butr. *num.* 12. & Jo. de Imol. *num.* 2. quod ſequitur Felin. reputans hoc ſingulare in cap. *In cauſis n.* 1. *verſ.* & dicunt ſingulariter ſupra de teſtibus, & conſentit Maranta *ubi*
29 *ſupra.* Supereſt nunc ut pro complemento materiæ inveſtigemus, quæ ſint munera ordinaria, & quæ extraordinaria. Et quidem Petr. de Anchar. *hic nu.* 3. licet corruptæ legatur, & Jo. de Anania, *num.* 2. poſt Bart. in l. *Hi qui, n.* 5. *de iur. immunit.* dicunt munera ordinaria eſſe, quæ imponuntur à Principe, vel à lege, ut l. 1. *C. de vacat. muner. public. lib.* 10. Et ideo collectæ, quæ imponuntur à lege municipali, ſecundum eos dicuntur
30 munera ordinaria. Et idem de his, quæ clericis imponuntur à Papa, & laicalis ab Imperatore. Secus de his quæ imponuntur per Officiales civitatis, puta decem de Bailiva, ſeu Regulatores; quia hæc ſunt munera extraordinaria, ut l. *In honoribus,* §. *Qui muneris, ff. de vacat. muner.* & dict. l. *unica.* Tu adverte, quia Guliel. de Cuneo in l. *Neminem, C. de ſacroſ. eccleſ.* dicit munus Ordinarium eſſe quod habet certam, & determinatam præſtationem: extraordinaria verò quæ quandoque per accidens indicuntur l. *Seio,* §. *Medico, ff. de ann. legat.* Sed huic theoricæ videtur contradicere d. l. *un.* quæ eſt clavis in materia, dum expreſſè diffinit munera ordinaria eſſe quæ lege, vel ſenatuſconſulto, vel conſtitutione Principis injunguntur. Unde per contrarium extraordinaria ſunt reliqua omnia, quæ lege, vel ſenatuſconſulto, aut conſtitutione Principis non ſunt injuncta, ut notatur in l. 1. in gl. *in ver. Officia, C. de agricol. & cenſit. lib.* 10. & plenè declarat Petr. Antib. *in tract. de muner. in* §. 3. *de* 2. *diviſ. muner. n.* 9. inter tract. commun. *tom.* 1. *pag.* 64. Verum, ut advertit Bartol. in l. 1. C. *de mulier. & in quo loco, lib.* 10. ubi plenè examinat hanc materiam, illa lex concordat cum dicto Guliel quia quando munus imponitur lege, vel conſtitutione perpetua, ex neceſſitate habet certam, invariabilem, & ordinariam præſtationem, quod non contingit in his, quæ interdum per accidens imponuntur, cum talia certam, & ordinariam præſtationem non habeant, & ſequitur Gemin. in *conſ.* 116. *Quia prædicti, n.* 2. Ad hoc igitur ut munus dicatur ordinarium, non ſufficit ut indicatur à Principe, ut dicunt Anchar. & Anania, ſed oportet ut indicatur lege, vel conſtitutione, & ſic, ut ſit invariabile, & perpetuum. Unde munus extraordinarium eſt quod à Principe indicitur, quia natus eſt ſibi filius, vel quia, uxorem duxit, ut notatur in l. *Placet, C. de ſacroſ. eccleſ.* & idem eſſet ſi fieret novus miles, vel ſi filiam nuptui traderet, aut Papam inviſeret, vel quid ſimile, cum enim per accidens, non autem lege, Senatuſconſulto, aut conſtitutione Principis injungantur, extraordinaria ſunt, ut in d. l. *un.* & per Antibol. *ubi ſupra, n.* 20. Qua ratione ſubſidium quod frequenter poſtulatur à Principe, extraordinarium dicitur. Eodem modo munus, quod imponitur extra ordinem propter publicam utilitatem, extraordinarium eſt, ut notat Innoc in c. *Non minus, ſuper gl. in ver. Prohibemus, infra de immunit. eccleſ.* qui idē dicit de munere injuncto ad inſtructionem itinerū. & pontium. In ſpecie autem collectas, quæ imponuntur perſonæ pro rebus, munera extraordinaria eſſe, cum certam, & determinatam præſtationem non habeant, firmant Gemin. d. *conſ.* 116. *nu.* 2. plenè Jo. de Imol. *conſ.* 48. *In caſu præmiſſo.* Aretin. *conſil.* 132. *In cauſa, quæ vertitur, in princ. &* Alexan. *conſ.* 68. *Viſo, in princ. lib.* 2. quibus adde Baldum *conſ.* 112. *de Generali, n.* 6. *verſ. Quoddam eſt munus, lib.* 2. qui dicit collectam eſſe munus repentinū, & extraordinarium, quod pro neceſſitatibus temporum variatur, & eſt quandoque magnum, quandoque parvum, quandoque nullum. Quod tamen intellige niſi collecta ex ſtatuto, vel conſtitutione eſſet effecta ordinaria, quod fieri poteſt ut l. 1. *C. de indict. lib.* 10. dummodo tamen hoc fiat lege, ſenatuſconſulto, vel Conſtitutione Principis. Alias enim ſtatutum inferiorum facere non poteſt, ut collecta ſit munus Ordinarium, ut declarat Baldus *d. conſ.* 112. *num.* 6. *Præterea ſtatutum.*

DE CENSIBVS.

Cap. Olim.

S V M M A R I V M.

1 *CEnſus ſolvendi ſunt ad antiquam monetam, in qua inſtituti fuerint, & n.* 2.

Niſi ſit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum, n. 1. *&* 14. *ſeqq.*

3 *Monetæ valor alteratur intrinſecè, vel extrinſecè.*

4 *Monetæ valor cum alteratur intrinſecè, fieri debet ſolutio ex antiqua moneta, ſi extet, ſin minus ad illius æſtimationem.*

Amplia primò, ſive monetæ valor fuerit auctus, ſive imminutus. n. 6.

Amplia ſecundò, etiamſi creditor per plures vices receperit ſolutionem in alia moneta, n. 7.

Amplia tertiò, etiamſi illam receperit ſine ulla proteſtatione, n. 8.

Amplia quartò etiam in ultima voluntate. n. 9.

Amplia quintò etiam in penſione. n. 12.

Amplia ſextò, ex quacunque diſpoſitione debitum fuerit contractum, n. 13.

Limita niſi fuerit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum, n. 14. *& ſeqq.*

5 *Aeſtimatio licet non fuerit petita in libello, tamen quando aliquid dari, vel tradi eſt in obligatione, Iudex poteſt condemnare ad rem, vel ad illius æſtimationem.*

9 *Legatum florenorum ſolvi debet ad rationem monetæ, quæ currebat tempore conditi teſtamenti.*

10 *Idem in legato annuo.*

11 *Solutio fieri debet ad monetam currentem tempore ſolutionis quando obligatio eſt incerta.*

12 *Penſio, ſi valor monetæ alteretur intrinſecè ſolvi debet de pecunia, quæ currebat tempore reſervationis.*

15 *Præſcriptio inducitur tam pro debitore, quam pro creditore, ſi ſoluta fuerit moneta unius ſpeciei ſpatio longiſſimi temporis.*

16 *Cenſus præſcribi non poteſt.*

17 *Quod verum eſt in totum, ſed in parte ſecus.*

18 *Niſi debitor ſit in mala fide ſolvendo denarios Papienſes pro Lucenſibus.*

19 *Præſcriptio ſolutionis in aliena moneta procedit non obſtante proteſtatione creditoris.*

20 *Proteſtatio non interrumpit præſcriptionem niſi in caſibus, &c.*

Pro-

Digitized by Google

21 *Præſcriptio cenſus in alia moneta contra Eccleſiam debet eſſe quadragenaria; contra privatum ſufficit triginta annorum.*

22 *Moneta valor ſi alteretur extrinſecè, fieri debet ſolutio habito reſpectu ad valorem monetæ ſecundum tempus ſolutionis.*

23 *In æſtimatione valoris inſpicitur tempus ſolutionis.*

24 *Moneta quando fuit taxata ab initio, in ſolutione attenditur valor taxatus.*

25 *Aeſtimatio facit venditionem.*

---

1 OLIM. Solvendi ſunt cenſus ad antiquam monetam, in qua inſtituti fuerint, niſi ſit in alterius monetæ ſolutione præſcriptũ. Hoc dicit ſecundũ omnes, & eſt caſus valde notabilis, ſecundum Abb. Primò narrat factũ. Secundò decidit exprimendo motiva, ibi, *Cum igitur*.

2 Nota ex hac Decretali ſolutionem cenſus faciendam eſſe ad antiquam monetam, quæ currebat tempore inſtitutionis. Et ita hic eſt caſus ad litterã, ſecundum Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. in ſumm. textus Caſtil. *conſ.*
3 *35. num. 12.* Sed quia in hac materia ingens eſt opinionum varietas, ut patet ex cumulatis per Ant. Gabriel. *comm. concluſ. lib. 3. de ſolut. concluſ. 1. cum pluribus ſeqq.* Pro clariori explicatione diſtinguendi ſunt duo caſus principales. Primus eſt quando valor, ſeu bonitas monetæ alteratur intrinſecè ob alterationem materiæ, ſeu ligæ, vel ponderis. Secundus eſt quando valor, ſeu bonitas monetæ alteratur extrinſecè, eo quod eodem pondere, materia, & liga manentibus alteratur monetæ valor ob Principis voluntatem, vel aliam cauſam extrinſecam, vel accidentalem, ut plenè notatur in cap. *Quanto: ſupra de iureiur.* & per Legiſtas in l. *Cum quid, ff. Si certum petatur*, & per Anchar. *hic in 6. notab.*

4 In primo caſu idest cum bonitas, ſeu valor monetæ alteratur extrinſecè, hæc autem concluſio, videlicet ſolutionem debiti pecuniarij faciendã eſſe ex moneta antiqua, quæ ſcilicet currebat tempore debiti contracti, ſi inveniatur; non autem ea nova, quæ modo eſt in uſu: ſi verò non inveniatur, antiqua, tunc faciendam eſſe ſolutionem ad illius æſtimationem ideſt ex nova, quæ æquivaleat antiquæ. Ita Innoc *hic in princ.* Hoſt. *n. 1. in ver. Ad Papienſ.* Abb. Antiq. & Jo. Andr. ambo *nu 3.* Abb. Sicul. *n. 4.* & alii communiter. Hoſt. in c. *Quanto, num. 4. verſ. Quid ergo ſi Mercator de iureiur.* & ibi Jo. Andr. *num. 6. verſ. Quærit autem Hoſtien.* Butr. *nu. 12. verſ. Secundus quando*, Anchar. *n. 10. verſ. Quarto quaro*, Imol. *n. 18. verſ. Circa tertium*, & Abb. *num. 12. verſ. Venio ad ſecundum*, ubi aſſerit ita communiter teneri per Canoniſtas, & Legiſtas, Bart. in l. *Paulus, la prima, n. 6. verſ. Quarto quid ſi moneta eſt mutata, ff. de ſolut.* Bald. in l. *Acceptam, num. 45. in 17. quæſt. C. de uſur.* Bertrand. dicens communem *in conſ. 312. in princip. vol. 1.* & alii plures apud Gabriel. *comm. concluſ. lib. 3. de ſolut. concl. 1. num. 1.*

Ratio huius concluſionis eſt, quia moneta ipſa antiqua erat in obligatione, ac etiã in condemnatione, ut per Innoc *in princ.* Abb. Antiq. *nu. 3.* Hoſtien, *nu. 17. in ver. Denariorum Papienſium*, Jo. Andr. *num. 5.* Bart. in l. *Si quis ſtipulatus, nu. 3. ff. de ſolut.* Bald. *conſ. 213. num. 2. vol. 5.* Rota *deciſ. 149. num. 4. par. 2. recentiorum.*

5 Et clarè probatur in hac Decretali: nam denarii Papienſes pro Synodatico erant in obligatione, & de illis ab ipſo fuit facta petitio, ut patet ibi: (Unde petebas eos ad Papienſium ſolutionem compelli.) Et Pontifex per diffinitivam ſententiam condemnavit Clericos ad ſolutionem Papien. vel ad æſtimationem eorum, ut patet in fin. tex. quia ſcilicet Papienſes non reperiebantur: alioquin fatua fuiſſet ſententia, quæ cum res peteretur, & præſtari poſſet, in æſtimationem condemnaret, ut l. *final. C. de fideicom. libert.* & obſtaret l. *Ut fundus, ff. commun. Divid.* & cap. *Cum dilectus, §. final. de ordin. cognit.* non enim placet expoſitio Hoſt. *hic n. 1. in ver. Compelli*, ſupplentis litteram, & dicentis hic fuiſſe petitam alternativè ſolutionem Papienſium, vel eorum æſtimationem. Quoniam hoc eſt divinare, cum in petitione Epiſcopi nulla mentio de æſtimatione facta fuerit, ſecundum Abb. *hic n. 5.* Hic igitur fuerunt petiti Papienſes ſimpliciter, & quia non extabant, etiam ad eorũ æſtimationem fuit facta condemnatio: nec ſententia fuit inepta, quia quando aliquid dari, vel tradi eſt in obligatione, ſatis eſt in libello illud petere, & ſi haberi non poteſt, Judex poteſt condemnare ad illud, quod eſt in obligatione, tradendum, vel ad illius æſtimationem licet æſtimatio non fuerit petita in libello, ut notat Bart. in l. *Stipulationes non dividuntur in fin. ff. de verb. obligat.* quod dicit valde notandum, Abb. *hic n. 5.* Et eſt ſimile in eo, qui agit ex empto ad rẽ venditam: nam res in obligatione eſt, l. *Ex empto, in 1. reſponſo, ff. de act. empt.* Et ideo res ipſa venit in condemnatione, ut ibi; *Sed venditor liberatur præſtando intereſſe, l. 1. ff. eod.* Sicut liberatur hic debitor præſtando æſtimationem, ſecundum Innoc. *hic in princip.* Hoſtien. *num. 1. in ver. Ad Papien.* & *num. 7. in ver. Denariorum Papienſium*, & Jo. Andr. *num. 3. & 5.*

6 Amplia primò concluſionem ſuperius firmatam ut locum habeat ſive antiquæ monetæ valor fuerit intrinſecè auctus, ſive imminutus; utroque enim caſu ſi moneta ipſa antiqua non reperiatur, fieri debet ſolutio ad illius æſtimationem, nulla habita ratione augumenti, vel diminutionis, gl. ult. hic dicens per hoc ſolvi quæſtionem dominicalem Bartholomei Brixienſis 23. incipien. *Cum ad monaſterium*, quod ad antiquam monetam, & menſuram antiquam facienda eſt ſolutio, ſive nova ſit melior, ut c. *Quanto, ſupra de iureiur.* & eſt expreſſum, in c. *Cum Canonicis, infra eod.* ſive ſit deterior, ut in hoc cap. Et cum gl. tranſeunt hic Innoc. poſt medium *in ver. Papien.* arg. ad veterem, Hoſtien. *in fin.* Abb. Antiq. *in princ.* dicens ſecundum monetam antiquitus conſtitutam perſolvendum eſſe annuum cenſum, ſive ſit minorata, ut hic (ſcilicet intrinſecè) ſive majorata, ut c. *Cum Canonicis, infra eod.* Bald. *conſ. 499. Quæſtio iſta, num. 2. verſ. Et è contra ſi moneta parva eſſet ingroſſata, non propterea creſceret præſtatio, vol. 1.* & alii apud Anton. Gabriel. *lib. 3. de ſolut. concluſ. 1. num. 18. & 19.*

7 Amplia ſecundò, etiam creditor per plures vices receperit ſolutionem cenſus in alia moneta ab illa, in qua fuit inſtitutus, ut patet in hoc cap. ubi Epiſcopus receperat denarios Lucenſes ſpatio triginta añorum, & nihilominus ſibi non præjudicavit in Papienſibus, cum præſcriptio nõ eſſet com-

completa, ut latius dicetur infra in prima limitatione.

8 Amplia tertiò, etiamſi creditor receperit novam monetam ſimpliciter, ac ſine ulla proteſtatione, quia nihilominus ſibi non præjudicat in antiqua, ut hic ſenſit Innoc. qui exponens litteram in verb. Proteſtatus, dicit idem eſſe ſi proteſtatus non eſſet, & ſequitur Hoſtien. *num.* 2.

9 Amplia quartò, etiamſi in ultima voluntate: nam ſi teſtator legavit centũ florenos, & poſtea tamdiu ſupervixit, ut intrinſecè mutata fuerit moneta, ſolvendum eſt legatum ad rationam monetæ, quæ currebat tempore conditi teſtamenti, ut ex facto reſpondit Oldradus *conſ.* 31. *Thema ta-*
10 *le eſt, Quia condens*: ideoque legatum annuum debetur juxta æſtimationem monetæ, quæ erat in uſu tempore facti legati, quando eſt facta mutatio in bonitate intrinſeca, ſecundum veriorem, & magis communem opinionem, de qua latè per Albertum Brunum *in tract. de augum. in ult. concl. princ. & in* 9. declarat Signorol. *conſ.* 74. *per totum*, Aret. *conſ.* 84. *Diligenter in princip.* Corn. *conſ.* 287. *in* 4. *conſultat. in fin. lib.* 1. & *conſ.* 181. *lib.* 2. & *conſ.* 109. *in princip. lib.* 4. ubi atteſtatur hanc eſſe communem ferè omnium ſententiam, Socin. *conſ.* 298. *Pro fundamento lib.* 2. *qui num.* 1. *verſ. Ubi dicit Abbas*, ſimiliter teſtatur hanc ſententiam tenere omnes tam Legiſtas, quam Canoniſtas. Et quamvis Romanus *conſ.* 123. *circa primum in princ. & num.* 1. *col.* 2. *verſ. Præmiſſis tamen*, tenuerit in debito ex teſtamento ſolvendam eſſe monetam currentem tempore ſolutionis, non autem tempore conditi teſtamenti, per textum, de quo di-
11 cit Oldrad. non fuiſſe recordatum in l. *Cum certũ*, ibi, Pretium præſentis temporis, *ff. de aur. & arg. leg.* Tamen ille textus judicio meo parum facit, quia loquitur in eo caſu, in quo certa ſpecies pecuniæ non fuit deſignata, ſed certum auri, vel argenti pondus legatum. Quotieſcunque autem obligatio eſt incerta quoad pecuniam, veluti ſi promitto ſolvere centum, nec dico in auro, ſed ſimpliciter ſcuta centum, ſemper ſolutio facienda eſt ad monetam currentem tempore ſolutionis, ut notat Bald. *conſ.* 407. *Super facto Domini, num.* 1. *verſ. In Contrarium, lib.* 5. Caſtellin. *conſ.* 35. *n.* 9. Unde non recedas à communi opinione.

12 Amplia quintò, etiam in penſione, quia ſi moneta erat vilis, & augeatur intrinſecè, ſolutio fieri debet de illa pecunia vili, quæ currebat tempore reſervationis, vel de nova, habito reſpectu ad valorem illius vilis monetæ, & idẽ in caſu converſo ſi valor intrinſecus monetæ antiquæ diminuatur. Oldrad. *conſ.* 250. *Factum tale eſt*, Boniſac. *num.* 1. *verſ. Ad primam quæſtionem.*

13 Ampliatur ſexto, generaliter ex quacumque diſpoſitione debitũ fuerit contractum, quia ſolutio fieri debet de moneta, quæ currebat tempore debiti contracti, aut ſi non extet, de moneta, quæ modo eſt in uſu, ad æſtimationem tamen monetæ antiquæ, Abb. *hic nu.* 4. & *conſ.* 56. *Quod ſolutio, in princ. & per tot. lib.* 2. Bald. *conſ.* 499. *Cum vobis, nu.* 1. *verſ. Quæſtio iſta, vol.* 1. ubi quod in omni contractu & obligatione attenditur valor intrinſecus monetæ tempore contractus, Gemin. *conſ.* 137. *Quia alias, in princ. verſ. Item iſta mutatio*, pleniſſimè Signorolus *conſ.* 74. *Quæſtio talis, per totum.*

14 Limita nunc propoſitam concluſionẽ, niſi fuerit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum, ut patet à contrario ſenſu in hoc c. ibi, Nonniſi triginta ſex annorum ad plus tempus effluxerit. Per hoc enim innuit, ut ſi effluxiſſet tempus añorum quadraginta, benè præſcriptum eſſet in ſolutione alterius monetæ: & ita ex hac littera deducit gl. *in ver. Nonniſi triginta ſex*, Innocen. *circa fin. in ver. Papien.* Abb. Antiq. *num.* 1. Jo. Andr. *num.* 10. & idem Jo. Andr. Butr. Anchar. & omnes ſupra *in ſumm. text.* Bald. *conſ. ult. quod eſt conſ.* 500. *nu.* 2. *lib.* 1. Hinc collige, ut ſi creditor recipiat unam
15 ſpeciē pecuniæ loco alterius longiſſimo tempore non cogitur debitor in futurum ſolvere de pecunia primæ ſpeciei. Nam hic ſolviſſet denarios Lucenſes pro Papienſibus ſpatio quadraginta annorum, non cogeretur poſtea ſolvere Papienſes, quod eſt mirabile, ſecundum Innoc. *hic in fin.* ut ſolutio eiuſdem rei pro utroque præſcriptionẽ inducat, ſcilicet pro Epiſcopo ne cogatur recipere Papienſes, & pro plebe non cogatur eos ſolvere, ſed Lucenſes; ut ſic eadem præſcriptio obligationem inducat in una ſpecie, & liberationem in alia, de quo hic plenius per Ancharan. in ſecunda oppoſit. *num.* 8.

16 Verum Hoſtien. *hic num.* 4. *in ver. Et à tempore*, tenuit hoc caſu non incurrere præſcriptionem, quia ſicut cenſus præſcribi non poteſt, l. *Malè agitur*, & l. *Competit*, *C. de præſcript.* 30. *annorum*; Ita nec illius diminutio, ſaltem ab eo, qui malam fidem habet, prout hic, ſecundum eum, arg. cap. *Conſtitutus*, & patet in cap. *final. de præſcript.* & cum Hoſtien. concordat Arch. in cap. *Relata, in gloſſ. Adde dicas quod in tali*, 10. *quæſt.* 1. & Signorolus, *conſ.* 74. *per tot.* Maximè *num.* 12. *& ſeqq.*

17 Sed communiter tenetur oppoſitum, ut ex dictis conſtat, & teſtatur Abb. *hic num.* 6. Nec obſtat motivum, quod cenſus præſcribi non poſſit; quia verum eſt in totum, ſed ſecus in parte, exemplo decimarũ, ut hic bene per Henric. Boich. *n.* 2.

18 Vel certè ſecundum eundem Henric. d. nu. 2. concilia opiniones hac diſtinctione, videlicet aut iſti clerici ſolvebant denarios Lucenſes nomine, & loco Papienſium; & nunquam præſcribere poſſunt, cum habeant malam fidem, & ita poteſt intelligi vera opinio Hoſt. aut ſolvebant eos tantũ pro Lucenſibus, non credentes ſe alios debere, & hoc caſu potuerunt præſcribere, cum bonam fidem habeant, & ita poteſt intelligi opinio gloſſæ & ſequacium: & adde Gabriel. *commu. concluſ. lib.* 3. *de ſolut. concluſ.* 1. *n.* 28.

19 Procedit autem hæc præſcriptio licet creditor recipiendo cenſus in alia moneta jus ſuum ſemper proteſtatus fuerit: nam præſcriptio currit, & completur non obſtante tali proteſtatione, ut probat hic text. ibi *ius tuum fueris proteſtatus*, juncto verſic. *Nonniſi triginta ſex annorum*; innuens per hoc, ut ſi præſcriptio fuiſſet completa, huiuſmodi proteſtatio minimè profuiſſet: & ita ex hac littera deducit gl. 1. & 3. Innoc. *in verb. Proteſtatus* Abb. Antiq. *num.* 1. *in eod. verb.* Hoſtien. *n.*
20 2. Reddentes rationem, quia proteſtatio non interrumpit præſcriptionem, niſi in caſibus c. *Paſtoralis, in fin. ſupra de offic. Ordinar.* & l. *Ut perfectius C. de Annal. except.* quæ eſt canonizata in §. *penul. verſ. Is autem cui res præſcribitur*, 16. *quæſt.* 3.

21 Cæterũ quod dictum eſt de præſcriptione 40. anno-

annorum, intelligas verum in eccleſia, juxta terminos huius Decretalis. At in privato ſufficit præſcriptio minoris temporis; & ſic ut per triginta annos ſemper facta fuerit ſolutio ad rationem monetæ currentis tempore ſolutionis; ita gloſſ. in cap. *Conquerente, in ver. Solidos, ſupra de offic. Ordinar.* Hoſtien. *in ſumma de decimis, §. Ex quibus, col. 1. verſ. Quod ſi moneta,* & alii plures apud Gabriel. *d. concluſ. 1. num. 25.*

22 In ſecundo caſu principali, ideſt cùm valor antiquæ monetæ alteratur extrinſecè, ſtatuenda eſt concluſio primæ oppoſita; videlicet ſolutionem eſſe faciendam habito reſpectu ad valorem monetæ, ſecundum tempus ſolutionis, gloſſ. in cap. *Qui ignorat, in ver. Noſtro, 32. qu. 4.* Doctores in cap. *Quanto, ſupra de iureiur.* & eſt communis opinio ut atteſtatur Fran. Aretin. *conſ. 11. num. 3.* Marian. Socin. *conſ. 101. n. 1. & n. 12. vol. 3.* Boer. *deciſ. 327. nu. 4. verſ. Iſta eſt communis,* Covar. *de collat. veter. numiſm. cap. 7. §. Vnic. concluſ. 8. ſub num. 5.* quam etiam ſequitur Bart. in l. *Paulus, la prima, in fin. ff. de ſolut.* Baldus *conſ. 213. Punctus quæſtionis. num. 1. vol. 5.* & alii plures congeſti ab Antonio Gabriele *commun. concluſ. lib. 3. de ſolut. concluſ. 2. num. 1.* eamque ſecuta eſt Rota *in cauſa Bononien. de Paleottis die 1. iulii 1605.* coram Manzanedo: ut *in recent. deciſ. 149. per totum maximè num. 5. part. 2.* ubi etiam *num. 8.* pro hac communi concluſ. inducit textum in d. l. *Cum*
23 *quid, ff. Si certum petatur, & n. 6.* Rationem aſſignat; tum quia hoc caſu bonitas monetæ intrinſeca non mutatur, ſed tantum bonitas extrinſeca, ideſt valor. In æſtimatione autem valoris inſpicitur tempus ſolutionis, d. l. *Cum quid,* & l. *Vinum ff. Si certum petatur,* & d. l. *Paulus, ff. de ſolut.* & hoc pro regula tradit Franc. Aret. *d. conſ. 11. n. 3.* quam ſequitur Boer. *ubi ſupra.* Ad idem eſt *conſ.* Bald. *269. Super eo circa fin. vol 2.* & Gemin. *conſ. 137. Quia alias, nu. 1.* Tum quia quando valor monetæ antiquæ fuit diminutus, ſatis eſt ſolvere ipſam monetam antiquam, licet id redundet in damnum creditoris, ut fatentur omnes in d. l. *Cum quid, ff. Si cert. petat.* ubi in ſpecie Socin. *concluſ. 3.* & Hieronym. Gabriel. *conſ. 164. Civitas ſupra qua, nu. 4. vol. 1.* Sicut igitur diminutio cedit in incommodum creditrois, ita & augumentum cedere debet in ipſius commodum. Ad regulam *Qui ſentit commodum, de reg. iur. lib. 6.* & l. *Secundum naturam, ff. eod.* & tradunt Boer. *ubi ſupra n. 3. verſ. Quia ſicut diminutio,* & Franc. Aret. *conſ. 84. in princ.* & Conar. qui communem dicit, *de collat. veter. numiſmat. cap. 7. §. nu. concluſ. 4. ſub. num. 3.*

Fallit hæc ſecunda concluſio quando moneta
24 ab initio fuit taxata, puta aureum, ad eam rationem, ut 75. conſtituant libera m: tunc enim attenditur valor taxatus, Bald. *conſ. 499. Quæſtio iſta, num. 1. verſ. Sed hoc non obſtante, lib. 1.* & *conſ. ult. quod eſt 500. per tot. eod. lib.* Qui hoc ſublimitat niſi præſcripta ſit ſolutio in alia moneta. Ratio
25 limitationis eſt, quia æſtimatio facit venditionē. l. *Plerumque, §. Si ante, cum ſeq. ff. de iure dot.* l. *Si æſtimatis,* & l. *Quoties, C. eodem,* & ideo debet reddi illa æſtimatio, & non major, vel minor, Bald. *339. Punctus quæſtionis talis eſt, vol. 2.* Boer. *deciſ. 327. num. 10.*

DE CENSIBVS.

Cap. Cum venerabilis.

S V M M A R I V M.

1 *EPiſcopus rimittens eccleſiæ ſervitia, quæ ſibi debebat pro annua penſione, & ſtatuens, ut aliud ſervitium non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe.*

2 *Procuratio eſt viſitationi annexa.*

3 *Viſitatio ab Epiſcopo ſemel tantum in anno eſt facienda niſi utilitas, vel neceſſitas aliud poſtulaverit.*

4 *Epiſcopus in viſitatione ſua Cathedralis an teneatur ſibi adiungere aliquos eiuſdem eccleſiæ Canonicos.*

5 Solus *dictio eſt excluſiva aliorum.*

6 *Includit tamen connexa.*

Solus Epiſcopus intelligitur cum Capitulo, ubi materia inter Epiſcopum, & Capitulum eſt ſimultanea, ibidem.

7 *Præcedentia magis influunt in ſequentia, quam è converſo.*

8 *Epiſcopus in viſitatione Capituli ſua Cathedralis poteſt aſſumere ſibi quos velit adiunctos, etiam extra gremium Capituli.*

1 CUM VENERABILIS. Epiſcopus remittens eccleſiæ ſervitia, quæ ſibi debebat pro annua penſione, & ſtatuens, ut aliud ſervitium non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. & omnea.

2 In textu ibi, *bis in anno.* Nota Epiſcopum poſſe bis in año procurationem recipere: & ſic poſſe eccleſias ſibi ſubjectas correctionis cauſa non ſemel tantum, ſed bis in anno viſitare: nam ſi poteſt in anno exigere duas procurationes, ergo & duas viſitationes facere, cum viſitationi annexa
3 ſit procuratio, ut dicitur in littera, Sed obſtat tex. in cap. *Mandamus, ſupra de offic. Archid.* ubi prohibetur viſitatio pluries in anno, niſi fortè talis cauſa emerſerit, propter quam oporteat ſæpius viſitare. Sta contrario; nam ſemel tantum in anno. & non pluries eſt viſitandum, niſi nova cauſa emerſerit, ut ibi, & in cap. *Decrevimus,* ibi, & annuis vicibus diœceſes ab Epiſcopo viſitentur, 10. *q. 1.* & in cap. *Epiſcopum* ibi, Per cunctas diœceſes parochiaſq; ſuas per ſingulos annos ire oportet *ead. cauſ. & quæſt.* & in cap, *Conquerente, ſupra de off. Ordinarij,* ubi inter jura Epiſcopalia recenſetur annua viſitatio, & in Concilio Triden. *ſeſſ. 7. cap. 8.* ibi, ſingulis annis viſitare teneantur. Textum autem noſtrum intelligas ſecundum determinationem d. cap. *Mandamus, de offic. Archid.* ut ſcilicet etiam bis in anno poſſit Epiſcopus viſitare, & procurationem exigere, ſi utilitas, vel neceſſitas iteratam viſitationem expoſcat: & ita etiam intelligas cap. *Viſitandi,* ibi, Quoties placuerit, & cap. ſeq. *18. q. 2.* ubi dicitur non ſemel ſed ſæpius in anno Epiſcopi viſitent, ideſt ſi opus fuerit, prout hæc jura conciliat gloſſ. *hic in verbo Bis in anno.* Item gloſſ. in d. cap. *Mandamus, in verb. Sæpius viſitare, de off. Archidiac.* Item gloſſ. in d. cap. *Viſitandi,* quæ intelligit verba illa, quoties

toties placuerit, ideſt cum utilitas, vel neceſſitas exigit. Ex Concilio autem Trident. Epiſcopus poteſt Capitulum ſuæ Cathedralis eccleſiæ viſitare toties quoties opus fuerit, ut ſtatuitur cap. 4. ſeſſ. 6. de viſitatione diœceſis vide quod habetur in *cap. 3. ſeſſ. 24.* & quod ſcripſi in cap. *Conquerente*, *num. 34. de offic. Ordin.*

Cæterum etſi ſuperius firmatum ſit, Epiſcopū poſſe per hoc textum bis in anno recipere procurationem, tamen Epiſcoporum Congregatio in *vna Latinen. 10. Iunij* 1586. decrevit licere quidem Epiſcopo ex cauſa viſitare pluries in anno; ſed vetuit accipere procurationes in quibuſcumque viſitationibus intra annum, excepta prima.

4 Sed hic incidenter QUÆRO, cum decreto d. *c. 4. ſeſſ. 6.* cautum ſit, ut Capitula Cathedralium eccleſiarum nullis privilegiis tueri ſe poſſint quo minus ab Epiſcopo per ſeipſum ſolum, vel illis, quibus ſibi videbitur adjunctis juxta canonicas ſanctiones toties quoties opus fuerit viſitari valeant: numquid Epiſcopus in viſitatione ſui Capituli teneatur ſibi adjungere aliquos eiuſdem Eccleſiæ Canonicos.

Videtur reſpondendum non teneri; nam Conſtitutionibus Canonicis non cavetur, ut Epiſcopus in viſitatione ſui Capituli eccleſiæ Cathedralis aſſumat ſecum Canonicos ciuſdē eccleſiæ, quin potius contrarium habetur in extravaganti Bonifacii VIII. *Debent, de off. Ordin.* inter communes. Jura autem adducta per Abbatem in c. *Vt iuxta eodem titul.* intelligenda ſunt ubi Prælatus viſitat alia loca à Capitulo ſuo, in quibus diverſa ratio eſt, cur Epiſcopus aſſumat Canonicos, ut per gl. in d. Extrauag. *Debent, in verb. Religioſa.* Et
5 quatenus expreſſè id jure cautum reperirietur, tamen Concilium in *d. cap.* 4. diſertis verbis indulſit Epiſcopis, ut poſſent per ſeipſos ſolos viſitare ſuarum Cathedralium Capitula, quæ dictio, *ſolos*, eſt excluſiva aliorum, l. *His ſolis*, *C. de revocand. donationibus* cap. *Ego ſolis, 9. diſt.* cum ſimili-
6 lib. ut per Cardin. Seraphin. 820. *n. 6.* Quod ſi dicatur: Imo includit connexa; unde ſolus Epiſcopus intelligitur cum Capitulo, Archid. in c. *2. de accuſat lib. 6.* & ex illo Bald. in l. 1. *num. 4. de bonor. poſſ. contra Tabul.* advertendum eſt id procedere, ubi materia communis eſt, & ſimul à Capitulo, & Epiſcopo explicanda: viſitatio autem Capituli ſpectat ad Epiſcopum; & ſi in ea Capitulares adhiberentur, ſuſpecti eſſent, & conſuetudo contraria reprobatur in d. Extrauag. *Debent.* Præterea Concilium ulterius proceſſit permittendo Epiſcopis, ut per ſeipſos ſolos, vel illis, quibus ſibi videbitur adjunctis, viſitent: ergo cum dixit ſolos, excluſit quoſcumque ipſi non elegerint. Ad hæc Concilium in *cap. 6. ſeſſ. 25.* ſpecialiter providet, ut Epiſcopus, qui extra viſitationem procedere vult contra Capitulares, procedat cū adjunctis à Capitulo electis: ergo ſenſit eum non teneri aliquos ſibi aſſumere in viſitatione, arg. c. *Nonne de præſumption.* & arguendo à ſpeciali, vel à contrario ſenſu.

Non obſtant illa verba, *iuxta canonicas ſanctiones*: quia intelligenda ſunt, ut limitent arbitriū Epiſcoporum circa adjunctos quos ſibi in viſitatione poſſunt aſſumere: nec enim plurimos aſſumere debent, ne ſint oneroſi Capitulis, ſed debent eſſe contenti duobus, vel tribus clericis, ut expreſſè dicitur in d. Extrauag. *Debent*, & per Abbatem in d. c. *Vt iuxta*, & ibi dixi n. 10. *de offic. Ordin.* Et videtur omnino Concilium inhærere prædictæ Extravag. Bonifacii VIII. poteſt etiam dicta modificatio, juxta canonicas ſanctiones, referri ad immediatè ſequentia ibi, *toties quoties opus fuerit corrigi*, &c. cum præcedētia magis influant in ſequentia, quàm è converſo, l. *Quiſquis*, *ff. de leg.* Et Epiſcopum ſolum poſſe viſitare Capitulum ſuæ Cathedralis eccleſiæ, excluſis quibuſvis Canonicis, ſenſit ſacra Congregatio Concilii in cauſa Seguntina, cum præcedentibus Canonicis ut Epiſcopus volens ſibi aliquos adjunctos aſſumere de ipſo Capitulo, monere teneretur. Reſpondit, imo Epiſcopum poſſe ex Concilio *ſeſſ. 6. cap. 4.* in actu viſitationis aſſumere ſibi quos velit adjunctos etiam extra gremium Capituli.

Idemque videtur ſenſiſſe quoties reſcripſit decretum Concilii de adjunctis non habere locum niſi in Capitulis exemptis. Si enim ſemper teneretur aſſumere Adjunctos de Capitulo, fruſtra fieret diſtinctio inter exempta, & non exempta. Nec dicatur illud decretum intelligi extra viſitationem. Quia Concilium d. *6. ſeſſ.* 25. Illud, quod ſtatutum fuerat d. *c. 4. ſeſſ. 6.* In viſitatione, ampliat extra viſitationem cum illa modificatione: & his adde quod dixi in c. *Vt iuxta*, *n. 37. & ſeqq. de off. Ordin.* ubi habes propoſiti dubii reſolutionem à Gregorio XIII. approbatam, rejecta Rotæ interpretatione.

DE CENSIBVS.

Cap. Procurationes.

S V M M A R I V M.

1 *Procurandi ſunt Prælati cum perſonaliter viſitant: ſecus ſi per alium, & n. 6.*

2 *Legati, & Nuncij Papæ pro his diebus tantum, quibus morā intrabunt, procurari debent.*

3 *Procuratio ratione viſitationis debetur etiam Archidiaconis, & alijs inferioribus Prælatis.*

4 *Declaratur.*

5 *Legati, & Nuncij Apoſtolici habent ius viſitandi, & exigendi procurationem, ratione viſitationis debitam.*

6 *Procurationis non debet recipere beneficium, qui non facit viſitationis officium.*

2 *Viſitationem non licet Epiſcopis alteri demandare, niſi fuerint legitimè impediti.*

8 *Archidiaconi, Decani, & alij inferiorès viſitare debent per ſeipſos aſſumpto Notario de conſenſu Epiſcopi.*

9 *Nec hodie poſſunt viſitare per alios etiam in caſu legitimi impedimenti.*

10 *Archidiacono per alium viſitare volenti prohibere poteſt Epiſcopus non obſtante, quod ab immemorabili per alium viſitaverit.*

11 *Capitula exempta Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum nequeunt ab Epiſcopis viſitari niſi per ſeipſos.*

12 *Procuratio non debetur Epiſcopo cum per alium viſitat ſed ipſi viſitanti.*

13 *Procurationem an poſſit Epiſcopus per alium viſitans recipere à volente.*

14 *Indultum recipiendi procurationem denegatur Epiſco-*

Proſſ. Fagn. in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

po.

po, qui morbo correptus inchoatam viſitationem per alium abſolvere intendebat.

15 *Viſitatores contenti eſſe debent modeſto equitatu, famulatuque.*

16 *Nec vectura, aut ferratura equorum eis debentur, ſed tantummodo victus pro equis.*

17 *Nec ſi equi moriantur poſſunt alios emere, aut expenſas itineris recuperare.*

18 *Procurationum numerus commenſurandus eſt numero dierum, in quibus munus viſitationis impenditur.*

19 *Procuratio ſi ab una Eccleſia integrè ſolvi non poſſit, an liceat Epiſcopo plures Eccleſias coniungere ad unam procurationem ſolvendam, & n. ſeq.*

20 *Procuratio ab Eccleſiis pauperibus non eſt recipienda etiam ſi gratis offeratur.*

21 *Viſitationum omnium ſcopus quis ſit.*

22 *Procurationem indebite exigentes tenentur duplum reſtituere infra menſem eccleſiæ gravatæ, & num. ſeqq.*

23 *Intellectus, cap.* Quoniam 18. diſt. *& n. ſeqq.*

24 *Munera etiam ſponte oblata in viſitatione recipientes maledictionem incurrunt, quâ à non liberantur, niſi duplum reſtituant.*

25 *Concuſſionis crimen punitur in quadruplum.*

26 *Archiepiſcopus, qui aliquid aufert ex bonis Epiſcopi accedentis ad provinciale Concilium, pœna quadrupli eſt puniendus.*

27 *Excommunicatio lata ab Epiſcopo in Abbatem, qui eum viſitare volentem renuit recipere, & procurare, appellationemque interpoſuit, an valeat, & num. ſeqq. uſq. in fin.*

28 *Quid ſi Epiſcopus ſit in quaſi poſſeſſione viſitandi.*
Et quid ſi non ſit in eiuſmodi quaſi poſſeſſione, n. 37.
Et quid ſi de quaſi poſſeſſione ſit dubium, n. 38.
Et quid ſi monaſterium ſit in aliena diœceſi, n. 19.
Et quid ſi non agatur de viſitatione, ſed de aliis iuribus Epiſcopo competentibus, n. 40.
Vel de conſervatione temporalis poſſeſſionis, num. 44.
Et an hæc procedant in his tantum, quæ notoria ſunt, num. 47.

29 *Epiſcopus tueri poteſt poſſeſſionem ſuam armis materialibus, & ſpiritualibus, & num. 44.*

30 *Excommunicatio eſt mucro Epiſcopi.*

31 *Poſſeſſor non tenetur in præiudicium ſui iuris appellationem admittere, aut probationes exemptionis recipere.*

32 *Epiſcopus excommunicatus rebelles pro conſervatione ſuæ poſſeſſionis non procedit ut iudex, ſed ut pars, num. 40.*
Declaratur, num. 49.

33 *Poſſeſſionem ſuam poteſt Epiſcopus excommunicatione tueri etiam lite pendente coram Papa, vel Metropolitano.*

34 *Excommunicatio lata ab Epiſcopo in rebelles pro conſervatione ſuæ poſſeſſionis tenet, etiamſi cauſæ cognitio, & monitio non præceſſerit.*
Declaratur num 49.

35 *Epiſcopus prudenter agit ſi tamquam pars, & non tamquam iudex procedat pro ſuo iure tuendo.*

36 *Monitio non requiritur ubi apparet de contumacia manifeſta.*

37 *Epiſcopus, qui excommunicat exemptum renuentem viſitari, non eſt puniendus, niſi appareat de illius malitia, vel craſſa ignorantia.*

41 *Epiſcopus in cauſa eccleſiæ ſuæ iudex eſſe non debet ſi commodum veniat ſibi applicandum, & nu. 43.*
Fallit conſentiente adverſario, & alio procuratore conſtituto ab Epiſcopo ad cauſam defendendam, num. 47.
Imo ſatis eſt ut non recuſetur, num. 43.

42 *Intellectus, cap.* Cum perſonæ de privileg. lib. 6.

44 *Poſſeſſionem ſuam Epiſcopus admittere non tenetur quæcumcumque ſubditus contradicat, & de iure ſuo probationes offerat.*

45 *Poſſeſſor poteſt etiam armis reſiſtere Epiſcopo violento.*

46 *Quamvis de proprietate liqueat.*

49 *Excommunicandi ius non competit non prælato.*

---

1 PROCURATIONES. Prælati tunc ſunt procurandi cum perſonaliter viſitant; & debent tunc Concilium Lateranenſe ſervare, & prædicationi, correctioni, & re-
2 formationi vacare. Legati, & Nuncii Papæ pro his diebus tantum, quibus moram trahunt, procurari debent. Contra hanc Conſtitutionem exactum Eccleſiæ gravatæ reſtituitur duplicatum. Hoc dicit. Et ſunt tres partes. Prima prohibet. Secunda docet ibi, *Porro.* Tertia punit, *qui autem.*

4 Nota primò, ibi, *Archidiaconis vel quibuſlibet aliis* Procurationem ratione viſitationis deberi non tantum Epiſcopis, & ſuperioribus viſitantibus; ſed etiam Archidiaconis, & aliis inferioribus Prælatis. Quod intellige ſecundum Abb. *n.* 2. dummodo habeant Eccleſias ſibi ſubjectas ex privilegio, vel alio jure ſpeciali, ad hoc cap. *Mandamus*, juncta gloſ. 1. *ſupra de offic. Archidiac.* & Concilium Trident. *c.* 3. *verſ. Archidiaconi, ſeſſ.* 24. Nam de jure communi Eccleſiæ ſoli Epiſcopo ſunt ſubjectæ, cap. *Omnes Baſilicæ* 16. *quæſt.* 2. c. *Regenda*, 10. *q.* 1. & c. *Venerabilis, ſupra Relig. domib.* de Archiepiſcopis autem viſitantibus provinciam, & de Viſitatoribus à Capitulo deputatis vide quod ſtatuitur à Concilio in d. *c.* 3. *verſ. A Metropolitanis*, & *verſ. Viſitatores autem.*

5 Secundò nota, Sedis Apoſtolicæ Legatos, & Nuncios habere jus viſitandi, & procurationem exigendi ratione viſitationis debitam, ut *hic in princip.* & in cap. 2. *de off. legat. lib.* 6.

6 Tertiò nota ibi, *Niſi quando perſonaliter.* Prælatis per alium viſitantibus procurationem non deberi, ſed tantummodo cum viſitant per ſe ipſos ut hic eſt caſus ſecundum omnes: nam, ut inquit Hoſt. *in prin.* Qui non facit viſitationis officium, non debet recipere procurationis beneficium, arg. c. *Diverſis fallaciis, ſupra de clericis coniugatis, c. Cum ſecundum, de praben.* c. *Si quis amodo,* 81. *diſt.* c. *Generaliter*, 16, *qu.* 1. & c. *fin. de reſcript. lib.* 6. concordat textus in c. *Felicis, infra eod. lib.* 6. & & in c. *Si Epiſcopus, de offic. Ordinar. eod. lib.* ibi, Epiſcopus cum perſonaliter non viſitat, nihil prorſus, ab his, qui per illum, quem deputat, fuerint viſitati, exigere poterit, aut debebit, & textus in Extravag. *Vas electionis, de cenſib.* ſuponit id Epiſcopis licere tantummodo ex privilegio Papæ in illis verbis; Si vero præfati Archiepiſcopi, Prælati, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ ex privilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant. Unde & S. Congreg. Cardinalium Tridentini Concilij Interpretum alias cenſ. concordiam Auctoritate Apoſtolica ſub Paulo V. ſan. mem. inter Epiſcopum, & Clerum confirmatam, ut Epiſcopo per ſe viſitanti centum viginti quinque ſcuta; per alium verò nonaginta ſex

ſex perſolverentur à Clero, omnino ab Epiſco-
po ſervandam; nec quicquam amplius pro pro-
curatione, quam pecuniam taxatam exigendum.
Hactenus verba declarationis. Sed ſine privilegio
nihil poſſunt recipere, alias contra facientes pu-
niuntur, ut ait gloſ. in præallegata Extravag. *in
ver. Ex privilegio.*

7 Quartò nota ibi, *abſque manifeſta, & neceſſaria
cauſa.* Prælatos teneri perſonaliter viſitare, nec
poſſe id munus alteri committere, niſi ex eviden-
ti, & neceſſaria cauſa: ita enim intelligitur iſta
littera ſecundum Collect. *num.* 2. & quidem gl.
in *ver. Perſonaliter*, & Hoſt. *nu.* 2. *in ver. Officium*,
exemplificant in eo caſu, in quo Epiſcopus ipſe
intereſſe non poteſt propter latam, & diffuſam
diœceſim, & idem in caſu alterius legitimi im-
pedimenti, ut leg. & not. in c. *Inter cætera, ſupra
de offic. ordinar.* & eſt textus in c. *Epiſcopum* 10. *q.* 1.
ibi, Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis
occupationibus implicatus id explere nequive-
rit, presbyteros probabiles, aut Diaconos mit-
tat. & c. Hodie hoc apertius eſt expreſſũ à Con-
cilio Tridentino in præcitato c 3. *in princ. ſeſſ.* 24.
ubi Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & E-
piſcopi jubentur propriã Diœceſim viſitare per
ſe ipſos, aut ſi legitimè impediti fuerint, per ſuum
Generalem Vicarium, aut Viſitatorem, quod ſi
quotannis totam propter ejus latitudinem viſita-
re non poterunt, ſaltem majorem eius partem,
8 ita tamen, ut tota biennio per ſe, vel Viſitatores
ſuos compleatur, viſitare non prætermittant. Ar-
chidiaconi autem, Decani, & alii inferiores in iis
Eccleſiis, ubi hactenus viſitationem legitimè ex-
ercere conſueverunt, debeant quidem aſſumpto
Notario de conſenſu Epiſcopi per ſe ipſos tan-
9 tum ibidem viſitare. Hæc ibi. Unde quod ſtatui-
tur in hac Decretali à contrario ſenſu, ut ex ma-
nifeſta, & neceſſaria cauſa liceat per alium viſita-
re, approbatur à Concilio quoad Epiſcopos, &
illis Superiores, quo verò ad Archidiaconos, &
alios inferiores corrigitur; quia iſtis abſolutè vi-
ſitare non licet, niſi per ſe ipſos, etiam in caſu le-
gitimi impedimenti, ut clarè oſtendit adverſativa
illa, Archidiaconi autem, nec non taxativa, per ſe
ipſos tantum. Quod eſt valde notabile, & poteſt
eſſe ratio diverſitatis, quia Diœceſis remaneret
ſine viſitatione ſi Epiſcopus impeditus non poſ-
ſet per alium viſitare. At loca inferiori ſubjecta
ſi exempta ſint, poterunt nihilominus auctorita-
te Apoſtolica viſitari ab Epiſcopo Diœceſano
ex r. 8. *ſeſſ.* 7. ſi verò nullius Diœceſis ab Epiſco-
po viciniore ſimiliter tanquam *S.* Apoſt. Delega-
to, ex r. 9. *ſeſſ.* 24. Quare Archidiacono ſuũ Archi-
diaconatum per alium viſitare volenti ex S. Con-
greg. ſententia prohibere poterit Epiſcopus, non
obſtanta, quod ex immemorabili conſuetudine
ipſe, & ſui Prædeceſſores per alium viſitaverint.

11 Adverte tamen, quia, etſi propriam Diœceſim
Epiſcopi poſſint viſitare per alium ſi legitimè
ſint impediti, ut dictum eſt: tamen Capitula Ca-
thedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum, quæ
exemptione, vel alio ſpeciali jure ſe tuentur ad-
verſus Epiſcopi juriſdictionem, viſitare non poſ-
ſunt niſi per ſe ipſos ad præſcriptum *cap.* 4. *ſeſſ.* 6.
& r. 6. *in princ. ſeſſ.* 25. Unde cum Epiſcopus Pa-
leatin. dubitaret an poſſet viſitare Collegiatam
examptam in ſua diœceſi exiſtentem, & an per ſu-
um Generalem Vicariũ, S. Cong. Conciliũ cen-
ſuit poſſe viſitare, ex *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. & quidem per
ſuum Generalem Vicarium, vel Viſitatorem,
ſi legitimè fuerit impeditus, niſi quatenus exemp-
ta eſſet, quo caſu per ſeipſum viſitare teneretur,
juxta *cap.* 4. *ſeſſ.* 6.

12 Rurſus adverte, quia cum Epiſcopus legitimè
impeditus propriam diœceſim per alium viſitat,
procuratio illi non debetur, ſed viſitanti, ut no-
tat gl. in cap. *Felicis, in ver. Officio, infra eod. lib.* 6.
ubi ait, Prælatos tunc tantũ poſſe pro ſuis victua-
libus à viſitatis pecuniam recipere, cum perſona-
liter viſitant; cum autem per alios, non ipſi, ſed
illi victualia, vel pecuniam pro eis recipient. Item
notatur in d. cap. *Inter cætera, de offic. Ordin.* & te-
net *hic* Hoſtien. *n.* 2. *in ver. Officium.* Et quamvis
13 Ioan. Andr. in d. cap. *Felicis, circa medium, ver.
Hodie*, videatur tenere Epiſcopum viſitantem per
alium poſſe recipere pecuniam à volente, ſicut
cum perſonaliter viſitat, quia eſt eadem ratio: ta-
men illa littera contradicit ſecundum Archid. n.
1. Qui ponderando verbũ Perſonaliter, per hoc,
inquit, demonſtratur, quod quando per alium
viſitat, tunc ille tantum, qui viſitat, recipiet mo-
deratam procurationem, ut c. *Si Epiſcopus, de offic.
Ordinar. eod. lib.* & ſequitur Collectar. *hic nu.* 2.
verſ. Quod ſi Epiſcopus; quod multo clarius proce-
dit hodie, quia ex Concilio Triden. in d. *cap.* 3.
ſeſſ. 24. Procuratio debetur viſitantibus pro tem-
14 poris tantum neceſſitate & non ultra. Unde cum
Epiſcopus Elucn. propter ægritudinem in viſita-
tione diœceſis contractam nõ poſſet inchoatam
viſitationem per ſeipſum perficere abſq; evidenti
vitæ periculo, cum eſſet annorum ſexagintaquin-
que; & propterea petiſſet à Sacra Congregatio-
ne Concilii, ut ſibi tribueretur facultas alium ad
id munus idoneum deputandi, & nihilominus ſi-
bi procurationem percipiendi ac ſi perſonaliter
viſitaret: *Die* 23. *Novemb.* 1613. S. Congregatio
ponderatis juribus ſuperius citatis cenſuit non
eſſe Epiſcopo concedendum ut ſibi procuratio-
nem percipiat cum perſonaliter ipſe non viſitat.

15 Quintò nota ibi, *evectionum, & perſonarum me-
diocritatem obſervent.* Epiſcopos in viſitatione de-
bere eſſe contentos modeſto equitatu, famulatu-
que, ne ſcilicet inutilibus ſumptibus cuiquam
graves, oneroſive ſint: concordat Concilium La-
teranen. in cap. *Cum Apoſtolus, ſupra eod.* & Tri-
detinum in d. *cap.* 63. *verſ. Ideoque ſeſſ.* 24. Vectu-
16 ras autem equorum, vel ferraturas S. Congrega-
tio cenſuit viſitantibus non deberi, ſed tantum-
modo victum pro equis. Similiter, ut inquit for-
17 maliter Innoc. *hic in princ.* ſi equi moriantur, &
viſitans velit alios emere, vel etiam expenſas velit
recuperare, quas fecit in eundo ad locum, quem
modo viſitat, vel alia conſimilia; hæc omnia pe-
tet ultra computationem iſtarum procurationũ
ad dies, id eſt hoc eſſet contra mentem huius De-
cretalis; quia horum computatio excederet pro-
curationem ad dias hic præfinitam, prout Innoc.
verba interpretatur Hoſtien. *nu.* 3. & ſequuntur
totidem verbis Abb. Antiq. *num.* 1. Joan. Andr.
num. 4. & Cardin. in 4. *notab.*

18 Sextò nota numerum procurationum eſſe
commenſurandum numero dierum, in quibus
munus viſitationis impenditur, ut hic patet in
verſ. *Ita quod numerus procurationum*, & notat Butr.
& Cardinalis ambo, *num.* 2.

19 Septimo nota ibi, *dua, vel plures*, argumentum

opti-

optimum, quod ſi una Eccleſia non poſſit integrè
Epiſcopum procurare, licet Epiſcopo plures ec-
cleſias ad onam procurationem ſolvendam con-
gregare; concordat cap. *Cum inſtantia, ſupra eod.*
tenet Jo. in c. *Illud*, in gloſſa *unica*, & in c. *Inter
cætera*, in gloſſ. *ult. in fin. n. 10. qu. 3.* Bernar. in
c. *Cum Apoſtolus, ſupra eod.* Innoc. & Hoſtien. in c.
Conquerente, ſupra de offic. ordinar. Contrarium no-
20 tat Archidiac. in c. *Romana*, *num. 1. ſuper ver.
De pluribus, infr. eod. lib. 6.* obi miratur de ſenten-
tia dictorum Patrum; quia hæc non videtur ju-
ſta cauſa talis communis convocationis: nam ſi
Epiſcopus poteſt accedere ad locum cujuſque
Eccleſiæ, debet hoc facere, ut patet ibi, & in d.
c. *Conquerente, in verſ. Ita quod cum.* &c. quod
ſi Eccleſia ſit pauper, tunc nihil exiget, ſed ſuis
expenſis viſitabit, ut eſt expreſſum in c. *Placuit, 1.
quæſt. 2.* etiamſi gratis offeratur, cum paupertas
excuſet, cap. *Cavendum autem 10. quæſt. 2.* c. *Cum
Apoſtolus, in fin. ſupra eod.* & c. *Statutum*, §. *Provi-
ſurus, in fin. de reſcript. lib. 6.* Nec obſtat ſecundú
Archidiac. hæc Decretalis, & cap. *Cum inſtantia,
ſupra eod.* quoniam non loquuntur de Epiſcopis
viſitantibus quoad contributionem, ſed de lega-
tis, vel Nunciis Sed. Apoſt. non tamen viſitanti-
bus, nos verò loquimur de Epiſcopis viſitanti-
bus, qui debent recipere procurationem à locis
viſitatis dumtaxat, ut in d. c. *Romana*, §. *Deinde,
in fin.* & c. *Felicis, de cenſ. lib. 6.* Ita Archid. quem
ibi refert, & ſequitur Jo. Andr. *num. 11.* in gloſ.
Loca, & Anchar. *in 5. notab.* Sed primam ſenten-
tiam putat eſſe veriorem Collector. *hic nu. 4.* quia
Innoc. & alij ſupra citati non dicunt paupérta-
tem eſſe juſtam cauſam convocandi populum u-
nius Eccleſiæ ad aliam; ſed uniendi plures in una
procuratione, impenſo nihilominus debito viſi-
tationis officio, ut hic. Non videtur tamen rece-
dendum à ſecunda opinione Archid. quia cum
eccleſias egeſtate laborantes Epiſcopus teneatur
ſumptibus propriis viſitare, ſi dum viſitat eccleſiá
pauperem reciperet procurationé ab aliis eccle-
ſiis conflatam; utiq; Eccleſiam illam non viſitaret
ſumptibus propriis, ſed magis ſumptibus aliarú
eccleſiarú cótra jura ſupra citata ab Archid. & vi-
de quod ſcripſi in c. *Venerabili, n. 33. & ſeq. inf. eod.*

21 Octavò nota, in §. *porrò*, circa quæ inſiſtere de-
beat officium Viſitatoris, ad idem c. *Romana*, §.
Sanè, infra eod. lib. 6. & Concilium Trid. *ſeſſ. 24.
cap. 3.* ubi viſitationum omnium dicitur præci-
puus eſſe ſcopus, ſanam, Orthodoxamq; doctri-
nam expulſis hæreſibus indocere, bonos mores
tueri, pravos corrigere Populum cohortationi-
bus, & admonitionibus ad Religionem, pacem,
innocentiamque accendere.

22 Ultimo nota ibi, *tantundem impendat.* Præla-
tos exigentes procurationem, cum perſonaliter
non viſitant, non tantum teneri ſic exactum reſti-
tuere eccleſiis gravatis, ſed etiam tantundem in
pœná tranſgreſſionis. Qui ergo ſic gravat eccle-
ſiam in procuratione, punitur in duplum, ut hic
patet, & concordat, c. *Exigit infr. eod. lib. 6.* quod
innovatur, & ampliatur à Concilio Tridentino
in *cap. 3.* §. *Quod ſi quiſquam*, *ſeſſ.* 24. ubi ſtatui-
tur ut ſi quis in caſibus ibi expreſſis aliquid am-
plius accipere præſumpſerit, is præter dupli reſti-
tutionem intra menſem faciendam, aliis etiam
pœnis juxta d. c. *Exigit*, necnon, & aliis pœnis in
Synodo Provinciali arbitrio Synodi abſque ulla
ſpe veniæ mulctetur.

23 Non obſtat textus in c. *Quoniam*, *18. diſtin.*
ubi imponitur pœna quadrupli: nam à gl. & DD.
24 dantur plures ſolutiones. Prima ſolutio eſt gloſ.
ult. hic, quæ aſſerit illum text. procedere in Præ-
lato, qui gravat eccleſias in xeniis. Sed hæc ſolu-
tio communiter repræhenditur à DD. quia eſt
contra textum in c. *Romana*, §. *Procurationes*, *in
fin. infr. eod. lib. 6.* ubi de Prælato, qui in viſitatio-
ne accipit xenia, ſeu munera etiam ſponté obla-
ta, ſtatuitur ut maledictionem incurrat, à qua
nunquam liberetur, niſi duplum reſtituat. Idem-
que habetur in d. c. *Exigit*, & in d. *cap. 3. ſeſſ.* 24.

25 Secunda ſolutio eſt gloſſæ fin. in d. c. *Quoniam*,
& Hoſtien. *hic n. 4. in ver. Tantundem*, Jo. Andr.
nu. 11. Collect. *nu. 4.* & Butr. *in fin.* qui aſſerunt
pœnam quadrupli habere locum in Prælato, qui
per vim, vel concuſſionem aliquid extorquet, arg.
in Auth. *ut Iudices ſine quoquo ſuffragio*, §. *Sic igitur*,
& §. *Neceſſitatem*, utrobique in fin. hæc ſolutio
eſt ut ſe vera; quia crimen concuſſionis punitur
pœna quadrupli, ut eſt tex. in c. *Sancimus*, *1. q. 7.*
ſed divinat ad tex. in d. c. *Quoniam*, ſecundum
26 card. *hic n. 8. in 2. oppoſ.* Tertia igitur, & vera ſo-
lutio eſt ejuſdem cardinalis quod ille tex. loqua-
tur in alto caſu, videlicet in Archiepiſcopo, qui
aliquid aufert Epiſcopo ex bonis, quæ ſecum de-
fert, dum accedit ad Provinciale Concilium, pro-
ut ſonat illa littera. Sed quod ſpectat ad procu-
rationem, eccleſia hunc rigorem quadrupli non
admiſit, ut leg. & not. in cap. *Fraternitas*, 12. *qu.*
2. & per Collect. *hic n. 4. in verb. Tantundem.* Non
obſtat textus in c. *Quia plerique*, *infra de immuni-
nitat. eccleſ.* ubi exactum non reſtituitur eccleſiæ,
ſed pauperibus, quia ſolvitur ut ibi in gloſſ. *in
ver. Pauperibus.*

27 QUÆRO de notabili, & quotidiana quæſtio-
ne facti, videlicet Epiſcopus Eduen. acceſſit ad
monaſterium S. Martini in ſua Diœceſi ſitum
mandans Abbati, & Conventui ut pararent ſe ad
ipſum recipiendum, & procurandum, quia inten-
debat eos viſitare Abbas oppoſuit exemptionem
à juriſdictione Epiſcopi, & appellavit ad S. Apo-
ſtolicam ſi quomodo in hoc gravaretur, obtulit-
que ſe probaturum exemptionem ſuam curam
ipſo Epiſcopo, vel ſi ei magis placeret coram Pa-
pa. Sed Epiſcopus his non obſtantibus excom-
municavit Abbatem, & interdixit Conventum.
Deinde Abbas egit coram Papa de injuſta ex-
communicatione, vel potius nulla. petiitque ſe ad
cautelam abſolvi. Dubitatur an contradictione,
& appellatione Abbatis non obſtante, poſſit E-
piſcopus viſitare, & procurationem exigere: anve
ſententia excommunicationis, & interdicti, ut
præfertur, lata ab Epiſcopo ſit valida, necne; &
quatenus ſit nulla an Epiſcopus ſit puniendus.

Propoſuit hanc quæſtionem Innocentius pro-
ut contingit in Curia ſuo tempore in c. *Venera-
bili, infr. eod.* in ſua gloſſ. non minus celebri, quá
obſcura & involuta, quam hic reaſſumpſit Hoſt.
& proſequuntur ibi Jo. Andr. & Anchar. Sed
melius quam cæteri illam diſtinguit ibidem Ant.
de Butr. in novem caſus à *n. 8. uſque in fin.* quos in
compendium illic redigit, licet minus perfectè
Jo. de Anan. *n. 3. verſ. Innocentius ponit hic magnam
gloſſam.* Sed Abbas, *ibidem num. 2. verſ. ultimo
ſcias*, Et poſt eum Marianus Soc. in *tract. de viſi-
tatione, lib. 3. qu. 14. nu. 16. verſ. Sed juxta mate-*

riam,

tribus tantum caſibus materiam perſtringunt,
quibus & ipſe adhærebo, adjectis nonnullis de-
clarationibus; licet materia videatur hodie ex-
pedita in cap. *Cum perſonæ, de privileg. lib. 6.*
28 Pro ſolutione igitur quæſtionis propoſitæ
diſtinguo tres caſus. Aut Epiſcopus erat in quaſi
poſſeſſione viſitandi, & de hoc conſtabat. Aut
non erat in huiuſmodi quaſi poſſeſſione, & de hoc
ſimiliter conſtabat. Aut erat dubıum an eſſet in
quaſi poſſeſſione, necne.

In primo caſu concludit Innoc. Epiſcopum
viſitare poſſe, & exigere procuratorem, quan-
tumcumque contradicat, & appellet Abbas, quod
29 ſi pertinaciter renuat, ſicut poſſet Epiſcopus tue-
ri poſſeſſionem ſuam armis materialibus, ut no-
tatur in c. 1. *infr. de immunitate eccleſiar.* ita, &
multo fortius illam tueri poterit armis ſpiritua-
libus, ut c. *Cum ex officij, ſupra de præſcriptionibus*, c.
Cum nuper, infr. eod. & c. *Dilecto, §. Et quidem de
ſent. excomm. lib. 6.* ubi hoc eſt expreſſum, ſcilicet
excommunicatione quæ eſt mucro Epiſcopi, c.
30 *Viſis, 16. q. 2.* c. *Corripiantur, 24. q. 3.* Concilium
Tridentinum, *c. 3. in princ. ſeſſ. 25. de reformat.* &
valebit excommunicatio.

31 Ratio eſt, quia cum Epiſcopus ſit in quaſi poſ-
ſeſſione non tenetur in præjudicium ſui juris ap-
pellationem admittere, nec probationem exem-
ptionis recipere: nam de cauſa ſuæ menſæ nec ut
judex, nec ut arbiter poſſet cognuſcere, ſecundũ
32 Innoc. Ideoque hoc caſu non procedit ut judex,
ſed ut pars pro ſui juris cõſervatione; ac proinde
probationis oblatio non juſtificat appellationẽ,
ut habetur in cap. *Interpoſita, ſupra de appellat.*
& in cap. *Cum inter Canonicos, de elect.* Neque e-
nim per negationem, vel prohibitionem, aut ap-
pellationem alterius tenetur quis prætermittere
quin jure ſuo utatur, ut cap. 1. *ſupra ut lit. pendent.*
c. *Significante, de appellat.* cap. *Conſultationibus, de
iure patr.* l. *Si fundum, C. de rei vendic.* & notatur
33 in c. *Dilecti, ſupra de maior. & obed.* Nam etſi Ab-
bas in judicio coram Papa, vel Metropolitano
provocaret in libertatem, quin etiam etſi Epiſ-
copus contra ipſum Abbatem interdictum uti
poſſidetis proponeret, nihilominus lite pendẽte
adhuc liceret eidem Epiſcopo pergere in ſua poſ-
ſeſſione, & rebelles excommunicatione percelle-
re, dummodo reipſa poſſideret, d. c. 1. *ut lit. pen-
dent.* Et per hoc patet reſponſio ad jura, quæ di-
34 cunt ſententiam excommunicationis ferendam
non eſſe ſine cauſæ cognitione, & monitione, ut
cap. *Nemo, 2. q. 1.* c. *Sacro, infr. de ſent. excom.* &
c. 1. *eod. tit. lib. 6.* quoniam vendicant ſibi locum
quando Epiſcopus procedit ut Judex, non autem
quando procedit ut pars, & tanquã ille, qui jure
ſuo utitur, ut hoc caſu; tunc enim etiã ſine cauſæ
cognitione, & monitione tenet excommunica-
tio, ut cap. *Si Sacerdos ſupra, de offic ordinar.* cap.
Romana, §. Caveant, infra de ſent. excom. & cap.
Quidam, 5. q. 1. Nam & ſecundum jura civilia li-
cet unicuiq; jus ſibi dicere in his caſibus & in qui-
buſdam aliis qui notantur C. *quando liceat ius ſibi
dicere*, & per Hoſtien. *in ſumma de re iudicata, ſub
rubrica de ſent. excomm. §. Quis debet, ſub. §. Pro-
prius Ordinarius, verſ. Fallit.* Quo fit ut ſecun-
35 dum Innoc. prudenter agat Epiſcopus ſi tanquã
pars, & non tanquam judex procedat quia ſic
non adſtringitur ad juris ordinem ſervandum;
præterea hoc pacto ſe reum conſtituit, & con-
ſervat, & adverſarium actorem facit, quem o-
portet conqueri de injuſta excommunicatione,
vel nulla, ut cap. *Cum contingat, de offic legat.* & cap.
Ad reprimendum, de offic. ord. & ita in dubio abſol-
vetur Epiſcopus, ut legitur & notatur in cap.
fin. ſupra de re judicat in cap. *Ex litteris, de pro-
bat.* & in c. 1. *ſupra Vt eccleſiaſtica beneficia* Acce-
dit quod cum Abbas dixerit ſe nolle viſitationem
36 recipere, non eſt neceſſaria monitio, quia ex hoc
probatur illius contumacia manifeſta, non enim
in omnino certis, ſed incertis opus eſt conjectu-
ris, l. *Continuus, ff. de verb. obligat.* & l. *Contu-
macia, ff. de re iudicat.* ſecundum Hoſtienſ. ad
quod faciunt optimè jura in cap. *Potuit, de
locato*, in cap. *Ab eo, de appellat. libro ſextò.*
37 & in cap. *Venerabilibus, §. ſecus de ſent. excomm.
eod. lib.* In ſecundo caſu, id eſt cum Epiſcopus
non eſt in quaſi poſſeſſione viſitandi, & de hoc
conſtat, licet Innoc. hoc membrum non proſe-
quatur in d. c. *Venerabili, infr. eod.* Sed attingat in
c. *Ex parte, il primo, de verb. ſignif.* ſecundum Do-
ctores ſpectabitur tempus appellationis, & illius
exitus. Et quidem ſi conſtabit Abbatem eſſe ex-
emptum non valebit ſententia, ex his, quæ legun-
tur, & notat in cap. *Cum dilectus, de relig. domib.*
non tamen Epiſcopus erit puniendus de injuſta,
vel nulla excommunicatione, arg. c. *Ex litteris,
ſupra de offic. deleg.* potuit enim duci probabili er-
rore propter juris communis aſſiſtentiam; niſi
38 appareat de illius malitia, vel craſſa ignorantia,
ſecundum Innoc. In tertio caſu, id eſt cum dubi-
tatur an Epiſcopus ſit in quaſi poſſeſſione, necne,
ſimiliter concludunt DD. validitatem cenſuræ
pendere à futuro eventu: nam ſi apparebit Epiſ-
copum non fuiſſe in quaſi poſſeſſione viſitandi
tempore excommunicationis, & Abbatem eſſe
exemptum, nun tenebit ſententia. Interea tamen
ſtabitur ſententiæ Epiſcopi quouſque contrariũ
fuerit probatum, ita in effectu in tribus caſibus
ſupraſcriptis concludit Iuno in ſua prolixa gloſſ.
quam poſuit in d. c. *Venerabili, inſr. eod.* cum quo
tranſeunt ibi Joan. Andr. Butr. Carom. Anchar,
39 Abb. & Jo. de Anan. & Mar. Soc. *loc. cit.*

Extenditur primò ſupradicta diſtinctio, ut lo-
cum habeat etiamſi monaſterium, quod Epiſco-
pus intendit viſitare, ſitum ſit in aliena Diœceſi;
quia ſi in veritate ſit in quaſi poſſeſſione viſitatio-
nis, idque probaverit coram Superiore, rata ma-
nebit excommunicationis ſententia; ſed ſi hoc
non probaverit, & præſumptio erit contra ipſũ,
quod male ſententiam tulerit, hoc autem non
contingit ſi monaſterium exiſtat in ſua diœceſi,
quia tunc præſumptio ſtat pro Epiſcopo, ſecun-
dum Innoc. ubi ſupra *num. 4. in fin. verſ. Idem di-
cendum videtur*, Butr. *n. 10. col. 4. verſ. Octavus, ca-
ſus.* Abb. *num. 2. verſ. Secundò caſu* & Mar. Soc. *d.
40 q. 14. n. 16. verſ. ſecundo verſ. caſus.*

Extenditur ſecundò prædicta diſtinctio ut pro-
cedat non ſolum in viſitatione, & procuratione,
ſed etiam in aliis juribus Epiſcopo competenti-
bus, ſecundum Innoc in prædicta Decretali, *Ve-
nerabili, n. 5. col. ult. verſ. Sed alij dicunt, & fortè me-
lius.* Nam ſi ſubditus, qui allegat exemptionem, in
continenti oſtendat privilegium ſuum, vel aliam
41 legitimã exceptionem probet, poterit Epiſcopus
iuſpicere non quidẽ ut judicet, quia in cauſa ſuæ
menſæ judex eſſe non debet; cap. 14. q. 4. c. *Forus,
§. In omnis, infra de verb. ſignif.* & C. *Ne quis in*

ſua cauſa ius ſibi dicat, in rubr. & nigr. Atque ita
non eſt jus in exhibendo, vel non exhibendo pro-
bationes, cum nec teneatur ſubditus illas exhi-
bere, nec Epiſcopus reciper, ut prædixi: ſed
tantum poterit Epiſcopus tanquam privatus vi-
42 re ut ſe inſtruat. Et ita procedit textus in c. *Cum
perſonæ, de privileg. lib. 6.* nam in caſu illius De-
cretalis Epiſcopus procedit ad inſpectionem pri-
vilegii non ut judex; licet gloſſ. ibi aliter ſentiat,
ſecundum Abb. in d. cap. *Venerabili, nu. 3. in fin.*
& Mar. Socin. *de viſitatione, lib. 3. qu. 14. n. 16.
in fin.* Et quamvis Epiſcopus aliàs poſſit eſſe ju-
43 dex in cauſa ſuæ Eccleſiæ; tamen ſecus eſt ſi com-
modum veniat applicandum, ex his, quæ notan-
tur in l. *De iure, ff. ad Municipal.* & in Clemen.
Si una, de reb. eccleſ. non alienan. ut per Abb. *ubi
infra in fin.*

44 Extenditur tertiò, eadem diſtinctio ut locū ſi-
bi vendicet etiā in conſervatione corporalis poſ-
ſeſſionis, ſecundum Innoc. *loco proximè citato.*
Quandoquidem quod Epiſcopus juſtè poſſidet,
dimittere non tenetur quandocumque, & quali-
tercumq; alius contradicat, & de jure ſuo proba-
tiones offerat, veluti ſi fundum aliquem poſſideat
velitque fructus colligere, & alius ſe opponat di-
cens, Domine ne colligatis fructus, quia meus eſt
fundus, & ego poſſideo, idque coram vobis me
offero probaturum: utiq; ob talem contradictio-
nem, Epiſcopus poſſeſſionem non dimittet, ſed
poterit nihilominus fructus colligere, & excom-
municare opponentem, ſi ipſū in poſſeſſione ſua
perturbet, vel inquietet. Secus autem eſſet ſi nō
poſſideret Epiſcopus, licet fundi proprietas ad E-
piſcopum pertineret; tunc enim liceret poſſeſſori
cōtradicere & appellare, imo & cum armis reſi-
ſtere Epiſcopo violento. Et eſt ratio in utroque,
quia poſſeſſor non eſt de poſſeſſione ſua violen-
ter deijciendus, ſed eam tueri poteſt, & vim vi re-
46 pellere, ut l. *fin. C. de rei vendicat.* cap. *Cum olim, §.
Sed & ſua, ſupra de reſtitut. Spoliat.* Nec refert quod
de proprietate liqueat; quia nihilominus eam
per vim recuperare non licet, l. *Si quis in tantam,
C. unde vi,* l. *Extat, ff. quod met cauſ.* c. *Placuit, 16.
q. 6.* Nec res poſſeſſa ab alio, quamvis injuſtè, eſt
per violentiam occupanda: alioquin etiam præ-
do eſt reſtituendus, cap. *In litteris, & reſtitut.
ſpoliat.*

47 Temperat tamen diſtinctionem ſuperius fir-
matam cum ſuis extenſionibus Hoſt. *hic, n. 8. col.
ult. verſ. Quamvis autem omnia prædicta,* ubi poſtea-
quam retulit gloſſam integram Innocentij dicit
eam non eſſe uſquequaque admittendam. Tum
quia Epiſcopus poteſt eſſe judex etiam in cauſa
Epiſcopalis menſæ de conſenſu adverſarii alio
procuratore conſtituto ab Epiſcopo ad cauſam
48 proſequendam, & defendendam, ut leg. & not. in
c. fin. ſupra de juram. calum. Imo ſatis eſt ut nō
recuſetur, ut notat idem Hoſt. *in ſumma de appel-
lat. ſub rubric. de recuſ. § 1. verſ. Idem eſt,* & §. *fin.
verſ. Puto, & ſeq.* hoc autem caſu iſte Abbas non
recuſavit Epiſcopum, quin potius conſenſit, pe-
49 tiitque ut de exemptione cognoſceret, ut patet
ex themate quæſtionis. Tum quia non eſt juri
conſonum ut Epiſcopus petat aliquid tanquam
pars, & excommunicet renuentem; quandoqui-
dem aut excommunicat ut pars, & tanquam
privatus, & non tenet ſententia, quia ut privatus
excommunicare non poteſt; nec enim jus fulmi-
nandi cenſuras competit non Prælato, c. *Nova, in
fra de pœnit. & remiſ.* & c. *Quæſitum, ſupra de his quæ
fiunt à maior par. cap.* Aut excommunicat tan-
quam judex, & ſententia ſimiliter eſt nulla, cum
cauſæ cognitio, & monitio non præceſſerit, ut
patet ex juribus ſupra citatis *num.* 34. Concludit
Ergo Hoſt. poſſe Epiſcopum petere in ijs, quæ
notoria ſunt, & tanquam Epiſcopum excommu-
nicare, quod innuit etiam Innoc. quia tunc non
excommunicat ut judex, ſed ut exequutor, de quo
in d. c. *Ex parte, de ver. ſignificat.* ſecus autem eſt
in iis, quæ non ſunt notoria, ita Hoſt. qui tandem
remittit ad ea, quæ notavit in d. c. *fin. de iuram.
calum.* & in cap. *Inſuper, de teſtib. in ver. Inſtituatur,*
& illius verba ad calamum tranſcribunt, & pro-
bare videntur in d. cap. *Venerabili, infra eodem* Jo.
Andr. *num.* 11. *verſ. quamvis autem,* & Butr. *in fin.*
& ad prædicta vide Lapum *allegat.* 73. quæ inci-
pit, *Prælatus Regularis,* Joan. Andr. Gemin. &
Franc. in c. *Dilecto, de ſent. excomm. lib. 6.* & Co-
uarr. in cap. *Alma mater, 1. par. §. 9. num. 6. eodem
tit, & libro.*

DE CENSIBVS.

Cap. Venerabili.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio debetur Epiſcopo ab eccleſiis etiam Civitatis, licet ipſum numquam procuraverint, & n. 14. & 24.*

2 *Epiſcopus de iure communi fundat intentionem ſuper iure viſitandi monaſteria ſua diœceſis, & exigendi ab illis procurationem.*

3 *Monaſteria tam Mendicantium, quam non mendicantium ex privilegijs Apoſtolicis exempta ſunt à viſitatione, & iuriſdictione Epiſcopi.*

4 *Et quid ſi ſit commendata.*

5 *Procuratio eſt viſitationi annexa, & num. ſeq. & num. 23.*

Fallit, num. 30.

6 *Commendatarij tenentur procurare viſitatorem Apoſtolicum, à quo poſſunt viſitari.*

7 *Villæ appellatione quandoque venit Civitas, & num. ſeq.*

8 *Villa proprie quid ſit.*

9 *Procuratio de iure communi debetur Epiſcopo etiam cum viſitat eccleſias ſuæ Civitatis.*

Secus poſt Concilium Tridentinum, num. 14. 15. & 38.

10 *Expenſæ, quas domi ſuæ quis feciſſet, non repetuntur, & num. 12.*

11 *Intellectus, cap.* Charitatem, 12. q. 2. *& num. 13.*

14 *In viſitatione victualia non ſunt Epiſcopo miniſtranda niſi pro temporis neceſſitate.*

15 *Procuratio poſt Concilium Tridentinum non debetur Epiſcopo viſitanti Eccleſiam Cathedralem, aut Clerum, ſeu loca pia Civitatis, & num. 38.*

16 *Cathedraticum non eſt ſublatum à Concilio Tridentino, non tamen ſolvi debet in viſitatione, ſed extra, & in Synodi celebratione.*

17 *Canonica portio, quæ ex relictis pijs iure debetur Epiſcopo, preſervata eſt à Concilio Trid.*

18 *Conſuetudo exigendi trigeſimam ex relictis pijs in viſitatione teſtamentorum ſervanda eſt. Secus ſi in teſtamentis nullum eſſet relictum pium.*

Epi-

19 *Epiſcopo accedenti ad conferendum Chriſma populus, vel Clerus non tenetur victualia miniſtrare.*
20 *Procuratio ratione viſitationis debita de iure communi à ſubdita non eſt præſcriptibilis.*
21 *Secus in procuratione ratione conſuetudinis, pacti, vel privilegij.*
22 *Item ſecus in præſcriptione, quæ fit nomine alterius.*
Item ſecus eſt poſt Concilium Trid. num. 24.
23 *Ius viſitandi eſt publicum utilitate, & authoritate, & ideò impræſcriptibile.*
24 *Conſuetudo locorum, vel provinciarum, in quibus nihil ſolvitur Epiſcopo viſitanti, poſt Concilium Tridentin. eſt obſervanda.*
25 *Et quid ſi conſuetudo non ſit generalis in loco, vel provincia, ſed una tantum, vel altera eccleſia Epiſcopum non procuraverit, & num. ſeq. uſque ad num. 29.*
26 *Conſuetudo in quo differat à præſcriptione, & n. 28.*
27 *Loci appellatione quid veniat.*
28 *Onera ſimul iuncta facilius comportantur.*
29 *Conſuetudo non ſolvendi procurationem Epiſcopo viſitanti qualiter, & coram quo ſit probanda.*
30 *Procuratio in tribus caſibus hic expreſſis non eſt annexa viſitationi.*
31 *Exempti à procuratione pecuniaria non videntur exempti à procuratione in victualibus, ſed tantum ab indebita extorſione.*
32 *Exemptione revocata à viſitatione an cenſeatur revocata exemptio à procuratione.*
33 *Paupertas excuſat à procuratione, & num. ſeq.*
34 *Procuratio an debeatur Epiſcopo viſitanti hoſpitalia pauperum infirmorum, & num. ſeq. uſque in fin.*
35 *Sportulæ à paupere non ſunt exigendæ.*
36 *Viſitatores quomodo ſe debeant gerere in victualibus accipiendis.*
37 *Hoſpitalium reditus univerſi in uſum pauperum infirmorum ſunt erogandi, & num. 39. & 42.*
39 *Hoſpitalium miniſtris ex reditibus ipſorum merces eſt perſolvenda, aliàs non tenentur inſervire, & num. 40.*
41 *Hoſpitalium miniſtris quod erogatur, in uſum pauperum erogari intelligitur.*

---

1 VENERABILI. Eccleſia etiam civitatis procurare tenetur Epiſcopum viſitantem, licet ipſum nunquam procuraverit. Hoc dicit. Et eſt capitulum celebre propter inſignem gloſſam, quam hic poſuit Innocen. in materia valdè utili, & quotidiana, ut infra attingam, *n.* 43. Dividitur in duas partes. Primò ponit querelam Epiſcopi. Secundò judicum inſtructionem ibi, *Diſcretioni veſtræ.*

2 Nota primò ibi, *fruſtrari intentionem Epiſcopi moliuntur.* Epiſcopum de jure communi fundare intentionem ſuper jure viſitandi monaſteria, in ſua diœceſi exiſtentia, & ſuper jure exigendi ab illis procurationem, concordat cap. *Cum olim*, & cap. *Sopita, ſupra eodem, & infra*, cap. *Cum nuper*, cap. *De Xenodochijs*, & cap. *Dilectus, de relig. dom.* & hic notant Jacob. Philipp. & Goffred. Item gloſ. t. Innoc. *col. 1. verſ. Epiſcopus autem*, Hoſtien. *in princ. in verſ. Cenomanenſi Villa*, & Butr. *in 1. notab.* Abb. *conſ. 26. Videtur in princ. verſ. Circa ſecundum, lib. 2.* ubi hoc extendit etiam ad mo-
3 naſteria monialium. Sed hodie Monaſteria ferè omnia Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium exempta ſunt à viſitatione, & quacumque juriſdictione Epiſcopi diœceſani, ut ſcripſi plenè, cap. *Tuarum, infra de privileg.* niſi ſint
4 commendata, & in eis non vigeat regularis obſervantia, quia tunc monaſteria ipſa, & eorum Commendatarij viſitari poſſunt ab Epiſcopo loci tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato, dummodo ſui ordinis Capitibus non ſubſint, ut in decreto Concilii Tridentini, *cap. 8. ſeſſ. 21.* juncto *cap. 20. ſeſſ. 25. de regular.* & conſequenter tenentur Epiſcopo viſitanti ſolvere procurationem, quæ viſitationi eſt annexa, & cap. *Cum venerabilis*, §. 1.
6 *ſupra eod.* Hinc cum Epiſcopus Papien. petiiſſet declarari à S. Congregatione Cardinalium ejuſdem Concilii Interpretum an Commendatarij ſeparata habentes ſua jura ab eccleſia, & monaſterio, in quo degunt regulares propriam menſam, & curam animarum habentes, teneantur contribuere ſolutioni victualium pro Viſitatore Apoſtolico: reſponſum eſt videndas facultates Viſitatoris Apoſtolici, quia licet aliàs S. Congregatio cenſuerit poſſe Commendatarios viſitari à Viſitatore Apoſtolico, tutius tamen erit inſpicere facultates, quia ſi ex facultatibus poterit viſitare Commendatarios, palam erit eos teneri contribuere, quod à viſitatis eſt ſolvendum.

7 Secundò nota ibi, *Cenomanenſi villa*, appellatione villæ interdum venire civitatem, ſecundum Hoſtien. *in princ. in ver. In Cenomanenſi villa*, Butr. *in 3. notab.* & Cardin. *num. 3.* Quod tamen ve-
8 rum eſt impropriè, & in latiori ſignificatione, ſecundum Abb. *num. 1.* Nam ex proprietate vocabuli villa dicitur locus ruralis, vel unitas familiarum aliquot, ſeu ædificiorum, quæ muris non cingitur, ſed vallis, undè fortè denominationem ſumpſit, ut per Abb. *d. num. 1.* & notat gloſ. in l. *Titia, §. Lucius, in ver. Villa, ff. de legat. 2.* & Bart. in Extravag. *Qui ſint rebelles, num. 3.* de quo plenè per Joan. Andr. in cap. *Si Civitas, de ſent. excomm. lib. 6.* Villa tamen in Francia ex communi uſu loquendi idem eſt, quod Civitas, ut teſtantur Bart. Cardin. & Abb. locis citatis.

9 Tertiò nota in eod. ver. *Villa.* Epiſcopum habere jus exigendi procurationem nō modo cum viſitat eccleſias, & loca diœceſis, verum etiam cum viſitat eccleſias ſuæ civitatis, ut hic eſt caſus, quem neſcio alibi, ſecundum Abb. Antiq. Joan. Andr. Collectar. & omnes *in princip.* & in ſpecie
10 notant Butr. *num. 2.* & Abbas *in 1. notab.* Quod eſt notatu dignum, quia primo intuitu contrarium videbatur dicendum: nam ex civitate facilè erat Epiſcopo peracta viſitatione ad domum ſuam redire, & ibi comedere, ſecundum Goffred. nec debebat petere quod domi erat expenſurus, quamvis non viſitaret, ut cap. *Cum ab omni, ſupra, de vita, & honeſt. cleric.* cap. *Cum pro cauſa, de procurat.* cap. *Ut præterita, de elect.* & cap. *Procurationes*,
11 *ſupra ead.* Rurſus dicit canon Viſitatores eſſe procurandos cùm per non ſuæ civitatis parochias fatigantur, ut cap. *Charitatem, §. Viſitatores, 12. qu. 2.* Ergo à contrario non ſunt procurandi cum fatigantur per parochias ſuæ civitatis: ſed ratio decidendi contrarium fuit ſecundum Hoſtien. quia dignum eſt, ut qui ſpiritualia ſeminat, & temporalia metat, 1. *ad Corinth. 9. §. His ita, 13. quæſt. 1.* & cap. *Cum ex officij, de præſcript.* Unde procuratio

eſt viſitationi annexa, c. *Cum venerabilis*, §. 1. *ſupra*
eod. Hæc autem ratio æquè viget in viſitatione ci-
vitatis, atque diœceſis; ita Hoſt. *hic in princ. verſ.*
Iudicas quod pro Monachis, Jo. Andr. *n.* 15. Card. *n.* 3.
12 Anchar. *n.* 4. & Abb. *n.* 2. Non obſtant jura in con-
trarium adducta, quia loquũtur de expenſis factis
occaſione negotiorum, quæ tunc demum repe-
tuntur, cum intereſt: ſed procuratio debetur ra-
tione officij, etſi nõ interſit, ut oſtenſum eſt ſupra.
13 Item non obſtat d. c. *Charitatem*, 12. *q.* 2. quia non
loquitur de viſitatione, quæ incumbit Epiſcupo
ratione officij, ſed de viſitatione menſæ Epiſcopa-
lis ſede vacante, ubi quidam clerici in prupria ci-
vitate habentes hoſpitia debent illã gratis juvare.
cum nun interſit ipſorum: quod ſi trahantur ex-
tra, providebitur eis, ne ubſequium ſit ipſis dam-
noſum, ut ibi dicitur in fine. Sed in viſitatione E-
piſcopi conſideratur officium, & non intereſſe, ut
prædixi: & ideò exhibenda eſt illi procuratio et-
iam cum viſitat eccleſias civitatis, ut hic decidi-
14 tur: Hodie dic ſecus, quia jure noviſſimo Conci-
lij Tridentini *ſeſſ.* 24. *c.* 3. (Seriò monentur Epi-
ſcopi, & alij, ad quos viſitatio ſpectat, ut modeſto
ſint contenti equitatu, ne inutilibus ſumptibus
cuiquam graves, oneroſivè ſint, nevè ipſi, aut quiſ-
quam ſuorum quidquam procurationis cauſa pro
viſitatione etiam teſtamentorum ad pios uſus,
præter id, quod ex relictis piis jure debetur, aut
alio quovis nomine nec pecuniam, nec minus
quodcumque ſit etiam qualitercumq; offeratur,
accipiant; non obſtante quacumque conſuetu-
dine etiam immemorabili, exceptis tamen victu-
alibus, quæ ſibi, ac ſuis frugaliter, moderatèque
pro temporis tantum neceſſitate, & non ultra e-
runt miniſtranda.) Hæc ibi. Dum igitur viſitant
eccleſias civitatis non ſunt procurandi, quia ceſ-
ſat illa neceſſitas temporis, quam Concilium præ-
ciſè ad hoc requirit, cum viſitatione expleta, poſ-
15 ſint domi ſuæ victum ſumere: & hanc ſententiam
jampridem probavit S. Congreg. ejuſdem Con-
cilij Interpres: nam dubitante Epiſcopo Taren-
ti an in viſitatione poſſet exigere procurationem
à Canonicis Cathedralis eccleſiæ, cenſuit *cap.* 3.
ſeſſ. 24. dum de victualibus ſubminiſtrandis diſpo-
nit, non habere locum in viſitatione Cathedralis
eccleſiæ, ſed diœceſis tantum, ibi, *equitatu*; ibi, *pro*
temporis neceſſitate, &c. Sed & aliàs cenſuit nullam
deberi procurationem Epiſcopo viſitanti clerum
16 civitatis, ubi ſita eſt Cathedra. Veruntamen quæ-
renti An Concilium *c.* 3. *ſeſſ.* 24. *verſ. Interimque*
cenſeatur ſuſtuliſſe Cathedraticum, quod ſingulis an-
nis tam in viſitatione, quàm extra exigi conſuevit
ab Ordinario: reſpondit Concilium nequaquam
ſuſtuliſſe Cathedraticum; ſed illud non ſolven-
dum in viſitatione, ſed extra, & in Synodi cele-
bratione: Hunc articulum plenè examinavi in c.
Conquerente, *in prima quaſt. ſupra de offic. Ordinar.*
Quemadmodum autem Concilium eò loci non
ſuſtulit Cathedraticum, ita nec canonicam por-
tionem, quin potius eam præſervavit in illis ver-
bis, præter id, quod ex relictis pijs jure debetur:
videlicet ex c. *Offi. ij*, & c. *Requiſiſti*, *ſupra de teſtam.*
18 Unde cum extaret conſuetudo in eccleſia Tira-
ſonen. exigendi trigeſimam ex relictis piis ratio-
ne viſitationis teſtamentorum, & fuiſſet dubita-
tum, an poſt Concilium eſſet obſervanda: Sac.
Congregatio cenſuit eſſe obſervandam. Secus
ſi in teſtamentis nullum eſſet relictum pium, Cæ-
19 terum orta dubitatione an Epiſcopo accedenti
ad Sacramentum Chriſmatis conferendum po-
pulus, vel Clerus teneatur ſubminiſtrare victua-
lia: S. Congregatio cenſuit non teneri.
20 Quartò nota ibi, *procurationem hactenus non*
ſolverunt: procurationem ratione viſitationis de-
bitam non eſſe à ſubdito præſcriptibilem, ut hic
patet expreſsè: nam ut vides, hoc monaſte-
rium nunquam procuravit Epiſcopum, & ta-
men compellitur ad procurationem exhiben-
dam: concordet cap. *Cum inſtantia*, *ſupra eod.*
& cap. *Cum ex officij*, *de præſcript.* & hic notant
gloſ. 2. Innocent. *num.* 6. Hoſtien. *num.* 1. *in verb.*
Et ipſi, Butr. *in* 4. *notab.* Cardin. *num.* 1. Anchar.
& Abb. ambo in 2. *notab.* & idem Abb. in Clem.
Cum ſit, *num.* 2. *de cenſib.* Lap. *alleg.* 30. *num.* 9.
verſ. Licet tamen procuratio, Calder. *conſ.* 86. *circa*
21 *med. verſ. In talibus*, *aliàs* 6. *de offic. deleg.* Dixi
ratione viſitationis debitam, quia aliæ tres ſpe-
cies procurationis, videlicet quæ [illegible]tur ratione
conſuetudinis, aut ratione pacti, vel privilegii,
ſunt præſcriptibiles ſecundum Hoſtien. in cap.
22 *Procurationes, in princ. ſupra eodem.* Item dixi à ſub-
dito, quia alius Prælatus contra Epiſcopum benè
poteſt procurationem præſcribere, ſicut & viſi-
tationem, ut eſt textus in d. c. *Cum ex officij*, & te-
nent hic Doctores cum gloſ. 2. & Calder. *conſ.*
453. *aliàs* 11. *in princ. de cenſib.* & *conſ.* 452. *aliàs* 10.
23 *eodem tit.* Prima ratio cur adverſus Epiſcopum
hujuſmodi præſcriptio non currat, eſt quia cum
procuratio, ut prædixi, ſit annexa viſitationi,
quemadmodum jus viſitandi numquam præſcri-
bitur, d. cap. *Cum ex officij*: ita nec jus exigendi
procurationem, quia de cõnexis idem judicium,
ut dicitur in illa decretali, *Cum ex officij*: & notat
Abb. *conſ.* 26. *in princ. verſ. Circa ſecundum*, *lib.* 2.
Secunda ratio, quia ſi propter conſuetudinem,
vel præſcriptionem Epiſcopi gratis deberent mu-
nus viſitationis impendere, verendum eſſet ne vi-
ſitationem negligerent, argum. d. c. *Cum ex officij*,
in fin. Hoc autem conſtat eſſe abſurdum, quia jus
iterandi viſitationem eſt publicum utilitate, & au-
thoritate, c. *Si diligenti*, *ſupra de foro compet.* & con-
ſuetudo in talibus non eſt toleranda, c. *Nos con-*
ſuetudinem, 12. *diſt.* Ita Innoc. *hic n.* 6.
24 Sed hodie hoc corrigitur à Concilio Triden-
tino in d. *c.* 3. §. *In ijs verò*, *ſeſſ.* 24. ubi diſertis verbis
ſtatuitur, ut in ijs locis; ſeu provinciis, ubi con-
ſuetudo eſt ut nec victualia, nec pecunia, nec
quidquam aliud à Viſitatoribus accipiatur, ſed
omnia gratis fiant, ibi id obſervetur, & in verſ.
ſeq. infligitur tranſgreſſoribus pœna.
25 Sed hic incidit dubitatio; quid ſi conſuetudo
non ſolvendi procurationem non ſit generalis in
loco, vel provincia, ſed una tantum, vel altera
eccleſia Epiſcopum non procuraverit, an nihil-
ominus liceat Epiſcopo ab eccleſia illa procura-
tionem exigere.
26 Videtur reſpondendum licere: nam Con-
cilium in dict. §. In ijs non loquitur de præſcri-
ptione, ſed de conſuetudine, ad eſſe autem con-
ſuetudinis requiritur ut ſit generalis in loco, cum
ſit jus non ſcriptum univerſaliter conſtitutum, ut
l. *De quibus*, *ff. de legib. inſtit. de iur. natur.* §. *Ex*
non ſcripto, cap. *Conſuetudo*, 1. *diſt.* & notabiliter
declarat Azo *in ſumma C. Quæ ſit longa conſuetudo*,
Bart. poſt Cyn. in l. 2. *num.* 11. & 12. *C. eod. tit.* Ale-
xan. *conſ.* 173. *Viſo*, *nu.* 7. *lib.* 6. & hæc eſt una ex ſub-
ſtan-

ſtantialibus differentiis inter conſuetudinem, &
præſcriptionem, quæ ex conſenſu ſingulari inducitur,
ut notat gloſ. *ult.* in cap. *fin. ſupra de*
conſuetud. Bart. *d. num.* 11. & Abb. *conſ.* 18. *Primò*
quod communitas, col. 4. *verſ. Non obſtat, ſub num.* 7.
lib. 2. Neque à conſuetudine, quæ favorabilis eſt,
licet inferre ad præſcriptionem, quæ eſt odioſa,
ut notat Collect. in c. *Cum contingat, num.* 1. *ſup.*
27 *de decim.* & Bero. *conſ.* 115. *num.* 37. *lib.* 1. Item
verba illa, in iis locis, ſeu provinciis ubi conſuetudo
eſt, &c. non adaptantur ad obſervantiam
unius, vel alterius eccleſiæ, argum. c. *Novit,*
12. *diſt.* l. *Omnes,* ibi, Aut provinciam, aut locum,
aut regionem, C. *de Epiſcop. & cleric.* Facit quod
notat gloſ. in c. 1. *in ver. Singularium, de Conſtitut.*
lib. 6. Item illa dictio, *ſeu*, quæ non eſt propriè
alternativa, ſed ponitur inter ea, quæ ſunt ejuſdem
generis, ut notatur per Doctores in c. *Inter*
cæteras, & ibi plenè dixi, *ſupra de reſcript.* Oſtendit
Concilium accepiſſe locum non pro eccleſia
particulari, ſeu loco loci, ſed pro diœceſi, aut oppido:
alioquin ſi locum intellexiſſet pro eccleſia,
incongruè dixiſſet in loco, ſeu provincia. Item
eo caſu non poſſent verificari illa verba univerſalia
Concilii, ut gratis omnia fiant, ſi aliqua eccleſia
loci procurationem ſolveret, c. *Si Romano-*
28 *rum,* 19. *diſt.* Præterea non eſt credendum Concilium
voluiſſe præſervare præſcriptionem unius
eccleſiæ in præjudicium alterius, cui accreſceret
onus ſolvendi integram procurationem, arg. c.
Cum M. in princip. ſupra de Conſt. & c. *fin.* ibi, Quantoque
inter pauciores, &c. *de conceſſ. præben. lib.* 6.
ad hoc c. *Cum cauſam, ſupra de præben.* Et melius c.
Procurationes, verſ. Hoc adhibito moderamine, ſupra
eod. nam onera ſimul juncta facilius comportantur,
cap. *Gaudentes, ſupra de præſcript.* cum aliis in
propoſito adductis per Hoſtien. in d. c. *Procurationes,*
num. 4. Dicam ergo reſpectu talis præſcriptionis
hanc decretalem non eſſe correctam: c.
Cum expediat, de elect. lib 6. Quod enim non mutatur,
&c. l. *Sancimus,* C. *de teſtam.* & l. *Præcipimus,*
in fin. C. *de appellat.* In hoc tamen non audeo quidquam
firmare, quia nihil reperio deciſum, & conſulo
ut reſolutio petatur à S. Congregatione, cujus
eſt Concilium interpretari.

29 Illud tamen adverto circa hujuſmodi conſuetudinem
negativam, quam Concilium præſervat,
non ſolvendi procurationem; quia ad hoc ut
de tali conſuetudine dicatur conſtare, ex ipſios
Congregationis ſententia non ſufficit, ut viſitati
nunquam Epiſcopum procuraverint, ſed probari
oportet Epiſcopum petiiſſe procurationem, &
viſitatos detrectaſſe illam ſolvere, & poſtea Epiſcopum
per longum tempus acquiſiviſſe, prout
requiritur in facultativis, & declarat Cyn. in l. 2.
C. *Quæ ſit longa conſuetudo.* Bald. *conſ.* 201. *Caſus eſt*
talis, num. 1. *lib.* 2. Abb *d. conſ.* 18. *col. penult. verſ. Oportet*
ergo, lib. 2. & alibi paſſim Doctores. Hanc autem
conſuetudinem Sac. Congregatio dixit probandam
eſſe coram Metropolitano, ut notavi in
c. *Procurationes, in fin. ſup. eod.*

30 Ultimò nota ibi, *niſi aliud rationabile oſtendatur*:
poſſe aliquando legitimam cauſam ſubeſſe
cur procuratio non debeatur Epiſcopo viſitanti,
& ſic non ſemper procuratio eſt viſitationi annexa,
gloſ. *ult.* Hoſt. *num.* 1. *in ver. Et ipſi.* Butr. *num.* 5. &
alij poſt eos exemplificant in tribus caſibus. Pri-
31 mus eſt cum eccleſiæ habent ſuper hoc ſpeciale
privilegium à Sede Apoſtolica, ut c. *Cum inſtantia,*
ſupra eodem. Dixit tamen Sac. Congregatio
Concilij regulares exemptos à procuratione pecuniaria
non videri exemptos à procuratione in
victualibus, ſed tantum ab indebita extorſione,
32 habuitque pro valde dubia deciſionem Rotæ,
quod revocata exemptione à viſitatione non cenſeatur
revocatio exemptio à procuratione, juſſitque
ſuaderi partibus ut iterum adirent Rotã. Secundus
caſus eſt cum allegatur præſcriptio non à
33 ſubdito, ſed nomine alterius Prælati, ut c. *Cum ex*
officij, de præſcript. Tertius eſt cum eccleſiæ tanta
paupertate laborant ut Epiſcopum procurare
non poſſint, c. *Odoardus, de ſolut.* tunc enim tenetur
Prælatus ſuis ſumptibus explere viſitationis
officium, argum. cap. *Cavendum,* & cap. *Placuit,*
10. *quæſt.* 3. & cap. *Iam nunc,* 28. *quæſt.* 1. & notat Hoſtien.
in cap. *Procurationis, num.* 4. & poſt eum Jo.
Andr. *ibidem num.* 6. *in ver. Vel plures.* Butr. *num.* 5.
Cardin. *num.* 3. & alij communiter. De quo tamen
34 dic latius, ut in quæſt. ſeq.

QUÆRO an Epiſcopo viſitanti hoſpitalia
pauperum infirmorum debeatur procuratio, necne
Die 8 *Novembris* 1623. in ſacra Congregatione
Concilij, cui interfuerunt Sac. Romanæ Eccleſiæ
Cardinales à Monte, Millinus, Mutus, S. Suſannæ,
De Zoll. Roma, Cajetanus, S. Sever. De Torres,
& Boncampagnus cum propoſitum fuiſſet
ſupraſcriptum dubium, Cajetanus cenſuit procurationem
non deberi, ductus rationibus, &
authoritatibus expreſſit in voto, quod incipit,
Propoſito hoc dubio: & in ſpecie ponderavit
textum in cap. *Statutum,* §. *Inſuper. de reſcript. lib.* 6.
ibi, [Sed & ubi notabiliter fuerint pauperes, etiam
pro expenſis nil prorſus exigat ab eiſdem.]
Item ponderavit verbum textus in cap. *Placuit,* 1.
35 *quæſt.* 2. ibi, (Si verò aut paupertas illum, aut neceſſitas
retinet, nihil exigatur ab illo.) Per quem
textum gloſ. agens de procuratione in cap. *Cum*
inſtantia, in ver. Prægravari, ſupra eod. [Imo, ioquit,
à paupere non debet exigere, quia nec judex exigit
ſportulas à pauperibus, in Auth. *de Mandat.*
Princip. §. *Si tibi quoque coll.* 3. nec etiam tenuis vitæ
homines ſub adventu officialium injuriis af-
36 fici debent. *ff. de off. Præſid.* l. *Illicitas,* §. 2. *ſupra*
eod. cap. *Eaque,* Dabitur enim Epiſcopis lac ad
bibendum, ut dicit Joannes, in cap. *Illud,* 10. *quæſt.*
3. Ne rubentibus buccis prædicent jejuniorum
doctrinam, 35. *diſt.* cap. *Sexta die,* nec bibent ultra
tertiam vicem, 44. *diſt.* In illa palea Quando, &
37 comedent lardum, vel carnes cum aceto, *C. de erogat.*
milit. ann. l. 1. *lib.* 12.] Hactenus verba gl. Nec
putavit referre quod quædam hoſpitalia ampliſſimos
habeant reditus: nam cum omnes erogari
debeant in uſus pauperum juxta Clem. *Quia contingit,*
de relig. domib. Si qua in parte ex detractione
procurationis minuerentur, procuratio per indirectum
exigeretur à pauperibus ipſis, qui tamen
ad victualia non tenentur ſecundum prædictam
gloſſam, quam ibi ſequuntur Hoſt. Jo. Andr. Anchar.
Abb. & cõmuniter Doctores. Archidiaconus
alios referens in c. *Romana, n.* 1. *in ver. De pluribus,*
de cenſib. lib. 6. & in ſpecie de hoſpitalibus infirmorum,
& leproſorum; hoc tenent in d. Clem.
Quia contingit, Cardin. *num.* 18. Imol. *num.* 23. *ad*
fin. & Bonifacius Vitalin. *num.* 94. ubi concludunt
hoſpitalia hujuſmodi quamvis poſſint viſitari, tamen
non teneri ad procurationem, quia omnia
ſunt

ſunt conſumenda in alimenta Rectorum, & pau-
perum, ut in d. Clem. Idem firmat Lap. de Caſtel-
lione *in ſuo tract. de Hoſpital. n.* 48. inter tractatus
communes *tomo 15. pag.* 336. [Quia ſicut, inquit,
Epiſcopus debet viſitare eccleſiam non obſtante
paupertate, & nihil exiget iſto caſu, ut notatur in
cap. *Romana, §. 1. de Cenſib. lib.* 6. ita & Hoſpitale, &
nihil exiget, cum pauper intelligatur, ſed curabit
ut pauperibus erogetur.] Sequitur Sylveſt. *in ver.
Hoſpitale, num. 16. verſ. Sed verius.* Millinus eamdem
ſententiam ſequutus dixit rem claram, cum uni-
verſi hoſpitalium reditus ex dict. Clem. quia con-
tingit, ſint expendendi in uſum pauperum, attulit
etiam authoritatem Cardin. in cap. *Cum Romana,
de Simon.* & aliquot recentiores, qui teſtantur hanc
opinionem eſſe communem, & ita fuiſſe reſolu-
tum. Addidit etiam pro hac parte multam æqui-
tatem, ut magis conſulatur pauperibus, ac miſera-
bilibus infirmis, quorum Epiſcopi præcepto di-
vino tenentur paternam curam gerere, ut habetur
38 in *cap. 1. in princ. ſeſſ. 23.* Concil. Tridentini. Mutus
dixit, ſi agatur de hoſpitalibus in Civitate exiſten-
tibus, rem eſſe extra omnem dubitationem, quia
Epiſcopo viſitanti eccleſias, & pia loca Civitatia
poſt decretum Concilij, *cap. 3. ſeſſ.* 24. procuratio
non debetur, licet, aliud eſſet de jure communi, c.
39 *Venerabili, de cenſib.* Sed ſi agatur de hoſpitalibua
extra Civitatem quamvia negativa opinio com-
munis ſit, ſibi tamen rem dubiam videri, quia om-
nes fundantur in d. Clem. *Quia contingit, de relig.
domib.* quæ tamen non decernit explicitè procu-
rationem non deberi, ſed duo tantum ſtatuit, id-
eſt hoſpitalia infirmorum debere viſitari, & eo-
rum reditus eſſe in uſum pauperum expenden-
dos. Hanc autem ſecundam partem ait non ex-
cludere procurationem, quia ſtant ſimul ut redi-
tus ſint inſumendi in uſum pauperum, & tamen ex
iis procuratio debeatur, quemadmodum videmus
hanc rationem quod ſint expendendi in uſum
pauperum, non obſtare quominus inde aliqua
portio detrahatur pro miniſtria juxta diſpoſitio-
nem d. Clem. ſed tamen dixit ſe ſentire cum com-
muni, S. Suſannæ dixit Feder. de Sen. *conſ. 3. aliàs
111. n.* 5. conſuluiſſe deberi procurationem Epi-
ſcopo hoſpitalia infirmorum viſitanti, & rationes
eſſe contra cōmunem; quia non ſequitur, Bona
hoſpitalium ſunt deſtinata in uſum pauperum, er-
go ex his non debetur procuratio; & alioquin
ſequeretur, ut procuratio ferè nullo caſu ſolven-
da eſſet, cum bona omnia eccleſiaſtica ſint in ali-
quem uſum deſtinata, & in ſpecie reditus benefi-
ciorum partim pro fabrica, & partim pro paupe-
ribus. Unde quamvis bona ex largitione fidelium
in hunc uſum ſint deſtinata, hoc tamen eſſe intel-
ligendum cum oneribus annexis. De Zolleris in-
clinavit, & ipſe contra communem addidit Epi-
ſcopoa vix viſitaturoa abſque procuratione, eam-
que moderate ſolvendam eſſe habita ratione pau-
pertatia locorum, ut in c. *Cum Apoſtolus, in fin. de
cenſ.* & eſt expreſſum in cap. *Conquerente*, ibi, Non
amplius procurationis nomine requiras ab eia
niſi quantum penſatia facultatibus moderatè po-
terunt exhibere *de offic. Ordin.* Neque id ſibi incon-
veniens videri. Roma adhæſit opinioni negativæ
quam dixit communem eſſe, neque obſtare ra-
tionem Cardinalis S. Suſannæ, quod etiam redi-
tus beneficiorum ſint in uſum pauperum expen-
dendi: quia non omnes, ut patet in c. *Vobis*, & c.
Conceſſo, cum quatuor ſeqq. 12. q. 2. At in hoſpitalibus
de bonis omnibus extat particularis deſtinatio.
Præterea dos in hoſpitalibus non videtur ab ini-
tio fuiſſe aſſignata pro talibus oneribus, ſicut aſ-
ſignatur eccleſiis, ut formalite[illegible] Card. in d.
Clemen. *Quia contingit, num.* 18. & Imol. *nu. 23. circa
fin.* Dixit etiam non obſtare textum in d. cap. *Con-
querente, de offic. ordinar.* quoniam loquitur de ec-
cleſiis, quæ non ſunt penitua impotentes, ſed ali-
quid conferre poſſunt penſatis facultatibua, licet
ad totam procurationem Epiſcopo faciendam
non ſufficiant, ut obſervat Archid. in c. *Romana,
col. 3. verſ. Prædicta verò decretalis, de Cenſib. lib. 6.* Sed
hoſpitalia nihil de ſuo poſſunt conferri cum om-
nia ſint pauperum. Sancti Severini ſenſit contra
communem eo quod Doctores, qui dicunt Epi-
ſcopum hoſpitalia viſitantem non eſſe procuran-
dum, moventur potiſſimum tribus rationibus.
Prima eſt, quia hoc non requiritur jure cautum,
hanc rationem dixit ſibi non placere, quia procu-
ratio annexa eſt viſitationi, cap. *Cum venerabilis, de
Cenſibus*, & c. *Cum ex officij, de præſcript.* & ſtandum
40 eſt regulæ quamdiu non probetur exceptio. Se-
cunda ratio, quia omnia ſunt eroganda in uſum
deſtinatum, quæ ſimiliter ſibi viſa eſt non conclu-
dens; quia fructus omnes piorum locorum ſunt
expendendi in uſus deſtinatoa; & tamen ex hit
detrahitur procuratio. Tertia ratio eſt quia pau-
pertas excuſat à ſolutione procurationis. Quod
tamen ait procedere ſi paupertas ſit magna. Quod
non accidit in omnibus hoſpitalibus, ſed in ali-
quibus tantum. Quam ſententiam, & Boncampa-
41 gnus ſequutus eſt. De Torres probavit contra-
riam, & communem opinionem, reſponditque
ad rationem Cardinalis Muti idcirco ſolvenda
eſſe ſalaria miniſtrorum, non obſtante deſtinatio-
ne in uſum pauperum, quia miniſtri aliàs non te-
nentur pauperibus inſervire, ac miniſtrare. Ideo-
que ſolutio eſt abſolutè neceſſaria, & quod pro
ipſis erogatur in uſum pauperum erogari intelli-
gitur. At ſecus eſt in procuratione, quia Epiſco-
pus tenetur viſitare ſtante paupertate etiam abſ-
que procuratione, d. cap. *Placuit, 1. q. 2.* & propter-
ea quod in cauſam hanc ſolvitur, non poteſt dici
erogatum in uſum pauperum, ſicut miniſtrorum
ſtipendia. Nec dicit habendam eſſe rationem an
reditus hoſpitalis ſint pinguea, an tenues, cum
omnes ſint deſtinati in uſum pauperum, & quid-
quid detrahitur, pauperibus ipſis detrahi intelli-
gatur. A Monte idem cenſuit. Itaque Patres ma-
jori parte exiſtimarunt procurationem non de-
beri. Omnes tamen dixerunt articulum eſſe ite-
rum proponendum, ac videndum de veritate
communis opinionis.

De celebri gloſſa Iñocentij in materia excom-
municationis ab Epiſcopo fulminatæ in Abba-
tem tenuentem admittere, & procurare ipſum vi-
ſitantem, egi poſt Hoſtien. in c. *Procurationes,
ſupra eod.* ibi plenè videas.

DE

DE CENSIBVS.

Cap. Auctoritate.

S V M M A R I V M.

1 *Procuratio non debetur propter privatum Oratorium.*

2 *Oratoria privata non ſunt ſub poteſtate Epiſcopi quoad viſitationem, & procurationem, & num. 29.*

3 *Oratorium, vel hoſpitale non probatur eſſe publicum ex eo tantum, quod interdum ibi celebretur.*

4 *Niſi actus celebrationis ſit publicus.*

5 *Oratorium, & eccleſia in quo differant, & num. 27.*

6 *Oratoria privata non gaudent immunitate eccleſia, nec poſſunt ibi publicè teneri, aut pulſari Campana, nec Miſſa celebrari, & quod hodie eſt Oratorium, cras poterit eſſe Camera, & num. 27.*

7 *De iure poteſt ibi celebrari de licentia Epiſcopi, qui tamen non debet eam concedere in magis feſtivitatibus.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 9. 17. & ſeqq.

8 *Oratorium an poſſit deſtrui auctoritate Epiſcopi, ſi honeſtè non teneatur.*

10 *Commiſſarius Cruciata an poſſit concedere licentiam celebrandi in Oratorijs domeſticis, an verò hac facultas ſit Papa reſervata, & num. ſeqq. uſque in finem.*

11 *Oratorium publicum quid differat à domeſtico.*

12 *Oratorium publicum tam de iure Canonico, quàm civili conſtrui non poteſt ſine auctoritate Epiſcopi.*

13 *Oratorium domeſticum unicuique fidelium licet habere in domo ſua, & ibi orare, ſed Miſſas celebrare non licet, & num. 16.*

17 *Tridentini Concilij Decretum circa Oratoria expenditur.*

18 *Miſſam celebrandi licentia in oratorijs privatis non poteſt concedi ab Epiſcopo, ſed petenda eſt à Sede Apoſtolica.*

19 *Domus Principis, Arces, & Palatia, in quibus Barones iuriſdictionem exercent comprehenduntur in prohibitione Trident. Concilij de Miſſa in privatis domibus non celebranda.*

20 *Miſſa in domo privata adhoc, ut infirmus pro viatico communicetur, celebrari non poteſt de licentia Epiſcopi.*

21 *Indultum audiendi Miſſam in domo propria ſublatum eſt à Conc. Trident.*

22 *Licentia celebrandi in Oratorijs privatis quibus conditionibus concedi conſueverunt à Sac. Congregatione Concilij.*

23 *Epiſcopus poteſt concedere licentiam celebrandi in Oratorijs publicis.*

24 *Oratorium, ut publicum cenſeatur debet habere oſtium immediatè reſpondens in viam publicam ſine ullo auditu, vel proſpectu è loco privato.*

25 *Oratoria, qua in monaſterijs, & hoſpitalibus eccleſiaſticis conſtructa ſunt, cenſentur publica.*

26 *Oratoria pro infirmaria Monialium qualiter conceduntur à Sede Apoſtolica.*

27 *Oratorij privati appellatione ex Bulla Cruciata non venit domeſticum, ſed publicum, quod privatum appellatur ad differentiam eccleſia conſecrata.*

28 *Subiecta talia ſunt qualia prædicata demonſtrant.*

29 *Oratoria publica poſſunt viſitari ab Epiſcopo, non autem privata.*

30 *Bulla Cruciata interpretari debet, ut minus deroget iuri communi, & Concilio Tridentino, quàm fieri poteſt.*

1 AUCTORITATE. Propter privatum Oratorium procuratio non debetur. Hoc dicit. Secundum Jo. Andr. & omnes. Non dividitur.

2 Nota primò ibi, *Procurationes, qua ratione viſitationis debentur.* Privata Oratoria non eſſe ſub poteſtate Epiſcopi quoad jus exigendi procurationem, & conſequenter nec quoad jus viſitandi, quia procuratio de jure eſt annexa viſitationi, cap. *Cum venerabilis*, §. 1. *ſupra eodem*, cap. *Cum ex Officij*, *de præſcriptionibus*. gloſ. 1. *in reg. Odia, de regul. iur. lib. 6.* Nec poteſt eſſe anneaum ſine ſuo principali, cap. *Et quod diximus*, 16. *quæſt.* 7. gloſ. 1. *de regul. Acceſſorium, in regul. iur. lib. 6.* Anchar. *conſ.* 394. *Dubium eſt, num.* 3. Propterea igitur nihil eſt procurationis nomine exigendum, quia nihil eſt ibi viſitandum, ut dicunt Vincentius, & Goffredus, & poſt eos Hoſtienſis hic num. 1. & notat Abbas in 1. *notab.*

3 Secundò nota ibi, *Interdum aliqui veſtrum celebrant.* In privatis Oratoriis quandoque Miſſa celebrari, & ſic actus celebrationis non infert pernecesſariò, ut locus ſit publicus, quod nota ſecundum Anton. de Butr. *hic in* 3. *notab.* & Abb. *num.* 1. quia facit pro hoſpitalibus, in quibus interdum celebratur. Nam ex hoc ſolo non concluditur hoſpitale eſſe religioſum, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, l. *Neque Natales*, C. *de probationibus*. & cap. *de Translat. Epi-*
4 *ſcopi.* Sed hoc intellige ſecundum eos, niſi actus celebrandi ſit publicus, ita ut omnes indifferenter admittantur, ut notat Archid. in cap. *Nemo, num.* 3. *de conſecrat. diſt.* 1.

5 QUÆRO, quæ ſit differentia inter Oratorium & eccleſiam? Solutio, dic ſecundum Innoc. hic poſt medium verſ. Eccleſia. Hoſtien. *num.* 4. Joan. Andr. *eod. num* Anchar. *num.* 2. & Abb. *nu.* 3. eccleſia dicitur ubi ſtatuta eſt certa dos pro Sacerdote, & Clericis ibi deſervientibus, & pro aliis eccleſiæ neceſſitatibus, dict. cap. *Nemo, de conſecrat. diſt.* 1. cap. *Sicut, infra de Conſecrat. Eccleſ. vel Altar.* Oratorium verò dicitur quod non eſt dotatum, nec eſt ædificatum ad Miſſam celebrandam, ſed tantummodo ad orandum, cap. *Unicuique de con-*
6 *ſecrat. diſt.* 1. & in Auth. *Ut nullus fabr. orat. dom.* §. 1. Quare etſi hodie ſit Oratorium, cras poterit fieri camera, cùm non ſit locus Deo dicatus, ſecundum Hoſtien. *hic*, & Jo. Andr. *num.* 2. Unde in hujuſmodi Oratorijs nõ poſſunt publicè teneri, aut pulſari Campanæ, cap. *Patentibus infra de privilegijs*, nec gaudent immunitate eccleſiæ, ut contra Goffredum notat Hoſtienſis *hic num.* 2. *verſ. Et quamvis Goffredus.* Jo. Andr. *eod. num.* Abb. *n.* 4. & ſcripſi plenius in cap. *Eccleſia, n.... infra de immunit. eccleſ.* &
7 infra ſubjiciam, *num.* 14. & 15. Nec ibi licitum eſt Miſſas celebrare, ut in juribus proximè citatis. Dixit tamen Innocentius, &, poſt eum Hoſtien. *hic num.* 4. & Jo. Andr. *eod. n.* poſſe in eis quandoque celebrari de licentia Epiſcopi, qui tamen non debet eam concedere in magnis feſtivitatibus,

Clo-

cap. *Clericos*, & cap. *Si quæ extra parochias, de conſe-*
8 *crat. diſt.* 1. Quinimò fatetur idem Innocentius
hic poſt medium. quod ſi hi, quorum ſunt orato-
ria, non teneant ea honeſtè, nec faciant ibi cele-
brari, poterit Epiſcopus ea deſtruere, cap. *Omnes,*
il primo, & cap. *ſeq. de conſecrat. diſt.* 1. Sed hoc ve-
rum putant Hoſtien. *num.* 2. *prope finem, verſ. Hoc*
intelligas, & Jo. Andr *num.* 3. *verſ. Quod verum putat:*
dummodo fuerint dedicata, & auctoritate Ponti-
ficis ædificata ad celebrandum, aliàs contra, ut
9 dictum eſt ſupra. Verum quoad celebrationem
Miſſæ poſt Concilium Tridentin. hæc non pro-
cedunt, ut dixi in cap. *In his, de privileg.* & infra ſub-
jiciam *num.* 17. *& ſeqq.*

10 Ulterius QUÆRO utrum in vim Bullæ Cru-
ciatæ Commiſſarius impertiri poſſit licentiam ce-
lebrandi Miſſam in Oratoriis domeſticis ab Or-
dinario viſitandis, & approbandis, an verò hæc fa-
cultas ſit Sedi Apoſtolicæ reſervata?

11 Pro ſolutione primò ſupponenda eſt diſtinctio
inter publica, & domeſtica oratoria; publica e-
nim non poſſunt conſtrui ſine authoritate Epi-
12 ſcopi. Concilium Calcedon. *can.* 4. relatum in c.
Quidam, 18. *q.* 2. Placuit igitur neminem aut ædifi-
care, aut conſtruere monaſteria, aut oratorij do-
mum ſine conſcientia ipſius civitatis Epiſcopi.
Quod eſt etiam de jure civili, ut in *Auth. Ut nullus*
fabricet oratorij domos præter voluntatem Epiſcopi, &
ut deputet prius, quæ circa decentiam, & ſtatum
in fabricando oratoria ſufficiant. Et in nigro: San-
cimus nulli licentiam eſſe neque eccleſiam, neque
orationis domum incipere ædificare, antequam
13 Deo amabilis Epiſcopus Crucem figat. At in do-
meſticis authoritas Epiſcopi nõ requiritur, Con-
cil. Aurelian. *c.* 3. relatum in c. *Unicuique, de conſecr.*
diſt. Unicuique fidelium in domo ſua oratorium
licet habere, & ibi orare.

Hanc primam differentiam ponit Cardinal.
Zabarella *conſ.* 11. *Pro enucleatione*, & Lapus *alle-*
gat. 41. *Quæritur de tribus*, *num.* 2. Butr. *conſ.* 19.
Quia hic agitur, *num.* 19. Quintil. Mandoſ. *in reg.*
de Annal. quæſt. 17. *num.* 9. *verſ. Oratoria aliqui in duo*
genera dividunt. Hinc reſultat ſecunda differen-
tia: nam publicum eſt eccleſiaſticum, domeſti-
cum verò prophanum: ideoque illud poteſt vi-
ſitari ab Epiſcopo, Innocentius, & Doctores
hic: domeſticum non poteſt, ut hic eſt caſus, ſe-
cundum ea, quæ dixi ſupra in 1. *notab.* In illo li-
cet habere campanas, cap. *Nimis iniqua, de exceſſ.*
Prælator. ſecus in hoc cap. *Patentibus, de privileg.*
ubi de Templariis, & Hoſpitalariis, Butr. *d. conſ.*
14 19. *num.* 19. Illa gaudent immunitate, hæc non,
Paulus de Caſtro *conſ.* 167. *Præſuppoſita*, *num.* 4.
lib. 2. Romanus latè *conſ.* 477. *In caſu propoſito*, *n.*
2. *& ſeq.* & dictum eſt ſupra *num.* 6.

15 Demum in illis etiam de iure communi pote-
rat celebrari exceptis majoribus ſolemnitatibus.
Concilium Agath. c. 2. c. *Si quis, de conſecrat. diſt.* 1.
Si quis in agro oratorium habere voluerit, ut ibi
Miſſas audiat, permittimus; Paſcha verò, Natali
Domini, nonniſi in civitatibus, ſive parochiis au-
diant, & patet ex dictis ſupra *num.* 7.

16 Contrà in domeſticis dicto Concil. Aurelian.
Unicuique fidelium in domo ſua oratorium licet
habere, & ibi orare: Miſſas autem ibi celebrare
non licet. De quo habetur alius titulus in Auth.
Ut in privatis domibus ſacra myſteria non fiant,
& in nigro: Interdicimus omnibus in domibus
ſuis, habere quaſdam quaſi orationum domos. &
in his ſacra celebrare myſteria, ſed ſolius oratio-
nis gratia hoc eis permittimus.

17 Hanc differentiam clarè conſtituit Tridentin.
Concilium c. *unico, ſeſſ.* 22. *de obſer. & evit.* ibi: [Ne-
ve patiantur privatis in domibus & omnia extra
eccleſias, & ad Divinum tantum cultum dedicata
oratoria ab Epiſcopis viſitanda, & approbanda
ſacrificium Miſſæ peragi: ibi enim Concilium duo
facit; primò vetat miſſam celebrari privatis in do-
mibus; deinde ſimiliter vetat, ne id fiat in locis.
quæ ſunt omnino extra eccleſiam, & extra orato-
ria ad divinum tantum cultum dedicata ab Ordi-
nario deſignanda, & viſitanda. Ex quibus colligi-
tur Concilium agnoviſſe hanc differentiam inter
oratoria domeſtica, & publica, & domeſtica eſſe
illa, quæ aut ſunt in privatis domibus, aut extra ec-
cleſiam, ſeu extra oratoria dedicata ad cultum di
vinum, & in his abſolutè prohibuiſſe Miſſæ ſacri-
ficium fieri etiam Epiſcopo permittente, & in hoc
ſublatam eſſe antiquam Canoniſtarum alteratio-
nem: Publice verò eſſe illa, quæ extra privatas do-
mos ad divinum tantum cultum ſunt dedicata, &
deſignata ab Ordinario, ideſt Ordinarij auctori-
tate conſtructa, de quibus per Cardinal. d. *conſ.* n.
num. 5 *in fin. verſ. Et pro prædictis.* Et in his permiſiſſe
Miſſas celebrari, prævia tamen viſitatione, ſeu ap-
probatione Ordinarij.

18 Porrò quoad oratoria domeſtica S. Congrega-
tio aliàs conſulta, Utrum Epiſcopus attento Con-
cilij Tridentini decreto in oratoriis exiſtentibus
in domibus privatorum celebrandi Miſſas licen-
tiam ex cauſa concedere poſſit; cenſuit non poſſe,
ſed hanc licentiam petendam eſſe à Sede Apoſto-
lica, prout poſt Concilium Tridentinum hactenus
obſervatum eſt. Et propterea juſſu Pauli V. me
Secretario dedit litteras circulares ad univerſos
Epiſcopos, quibus declaravit hanc facultatem il-
lis non competere, eiſque injunxit, ut ſi quas li-
centias à ſeipſis, vel à ſuis Anteceſſoribus con-
ceſſas reperiſſent, nullas, & irritas decernerent. I-
19 tem cum dubitatum eſſet, an in domo Principis
poſſet Miſſa celebrari, quaſi non veniat appellati-
one domus privatæ, ſic etiam de Arcibus, & Pala-
tiis Baronum, ubi exercent juriſdictionem, Sac.
Congregatio reſpondit comprehendi d. decreto
20 Concilij hujuſmodi loca. Et cum Cardinalis Le-
gatis Portugalliæ petiiſſet, ut poſſet concedere li-
centiam celebrandi Miſſam in domo privata de-
center accommodata, cùm infirmus aliquis pro
viatico debet cõmunicari; & hoc quia in illis re-
gionibus ſunt multa loca adeo diſperſa, & remota
a parochijs, ut non ſine maximo incomodo poſſit
21 Euchariſtiæ Sacramentum circumferri: S. Con-
gregatio reſpondit non eſſe concedendum. Quin
etiam cùm Agneſia, & Thereſia de Caſman dubi-
taſſent, an indultum audiendi Miſſas in propria ea-
rum domo ſibi per Paul. III. conceſſum, per Con-
cilium fuiſſet ſublatum; S. Congregatio cenſuit
eſſe ſublatum: conceſſit eis tamen, ut Miſſas in il-
la domo audirent in oratorio tantum ab Ordina-
22 rio approbando. Atque ita ejuſmodi licentiæ ce-
lebrandi in oratoriis domeſticis conſueverunt
olim obtineri ab eadem Congregatione Conci-
lii, in qua etiam ſtabilitæ fuerunt conditiones, & à
Sanctiſſimo approbatæ, quibus illæ deinceps eſ-
ſent concedendæ, nempe,

Primò, ut oratorium conſtituatur in loco de-
centi,

Digitized by Google

centi, & clauſo, viſiteturque & approbetur ab Ordinario.

Secundò, ut facultas hæc non concedatur niſi viris, aut fœminis primarijs morbo, aut alia cauſa impeditis, ne ad eccleſiam accedant.

Tertiò, in die Paſchatis teneatur is, cui conceditur adie parochialem eccleſiam.

Quartò, ut id concedatur ſine præjudicio jurium parochialium.

Quintò, ut qui ibidem Miſſas audierint, non liberētur ab obligatione accedendi diebus de præcepto ad eccleſiā pro Miſſis audiendis præter eos famulos, & famulas tantum, qui ſervitio domini, cui facultas conceditur, fuerint neceſſarij.

Quibus de mandato Pauli V. aliæ etiam conditiones fuecunt adjectæ in Congregatione oratoriorum.

23 At verò de oratorijs publicis S. Congregatio
ſæpios declaravit eſſe in facultate Epiſcopi, ubi
illa viſitaverit, ac divino cultui peragendo apta, ac
decentia eſſe compererit, licentiam imperturi,
ut in eis ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium celebra-
24 ri valeat. Et oratoria publica cenſuit eſſe cum ha-
bent oſtium, quod immediatè reſpondet in viam
publicam, & nullum habent aditum, vel proſpe-
ctum à loco privato, etiamſi in privato ſolo con-
ſtructa ſint, aut parietes habeant cum ædibus pri-
25 vatorum communes. Item publica cenſuit eſſe il-
la, quæ in locis pnblicis conſtructa reperiuntur,
veluti in monaſterijs, & hoſpitalibus eccleſiaſti-
26 cis, licet quoad monaſteria Monialium Congre-
gatio ipſa hanc licentiam aliquando impertita
fuerit pro oratotio in eorum infirmaria conſtru-
cto cum clauſulis, (Dummodo oratorium viſite-
tur, & approbetur ab Ordinario, & ita conſtrua-
tur, ut ſeparatum à loco Infirmariæ, & clauſum
maneat, nec aperiatur, niſi quando Miſſa ibi erit
celebranda, & arbitrio Ordinarij ſic aptetur, ut
Moniales infirmæ poſſiot videre, & audire Miſ-
ſam eo dumtaxat die, quo ſacram Euchariſtiam
27 ſumere voluerint.) His poſitis, quicquid contra
ſenſerit Ludovicus Lopea *in ſuo Inſtrictorio, cap. 6.
de Bull.* videtur reſpondendum Cruciatam dum
dat facultatem celebrandi in oratorijs etiam tem-
pore interdicti, nequaquam eſſe intelligendam de
oratorijs domeſticis.

Primò, qoia etſi loquatur de oratorijs privatis, hæc tamen qualificat pec verba illa: Ad divinum tantum cultum dedicatis: quæ quidem qualitas minimè congruit oratorijs domeſticis, quæ ſunt omnino prophana, & hodie ſunt oratoria, cras camera, Gloſſa in Clem. *Quia contingit, in ver. Altare, de relig. domib.* Cardin. *d. conſ.* 11. *n.* 12. Paul. de Caſtro *conſ.* 167. *Præſuppoſita, in fin. lib.* 2. Romanus *conſ.* 477. *In caſu propoſito, num.* 5. & dictum eſt ſupra *n.* 6. Sed congruit tantum oratorijs publicis, quæ ſacris miniſterijs dedicantur auctoritate Epiſcopi: nam locus quilibet conſecratus divino obſequio eſt Sanctum Sanctotum Domino, cap. *Nulli,* 12. *quæſt.* 2. cap. *Mancipia, de rer. permut.* quæ jura ad propoſitum noſtrum adducit Card. *d. conſ.* 11. *in princ. num.* 1. *verſ. Primo quidem.* Qualia ſunt oratoria Hoſpitalium, & Confraternitatum, c. *Ad hec, de religioſis domibus,* cap. *Quidam,* 18. *q.* 2 cap. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1. Lapus *d. allegat.* 41. Calder. *conſ.* 352. *An Epiſcopus, aliàs* 23. *de teſtam.* Neque verò huic interpretationi repugnant verba illa Bullæ, In privatis oratorijs: nam quamvis oratoria dicata ad

Proſſ. Fagn, in 2. part, 3. Decretal. Tom. 5.

divinum cultum verè dicantur publica, ſi conſiderentur ad differentiam illorom, quæ quilibet privatus ſine Epiſcopi auctoritate ſibi conſtruit intra domeſticos parietes; tamen appellari poſſunt privata, ſi conſiderentur ad differentiam eccleſiarum, à quibus differunt, quia eccleſiæ dotantur, noo oratoria, ut per Cardin. *eod. conſ.* 11. *num.* 10. Ant. de Butc. *d. conſ.* 19. *num.* 19. Rota *deciſ.* 508. *par.* 1. *diverſ.* Covar. in cap. *Alma Mater, in 2. part. relect.* §. 4. *num.* 2. Et fusè declarat Quintilianos Maudoſius *in reg. de Annali, quæſt.* 17. *num.* 7. *& ſeq.* & conſtat ex dictis ſupra in 1. *quæſt. num.* 5. Unde cum privatum oratorium ſecundum latitudinem vocabuli dicatur omne, quod non eſt eccleſia, ſive illud ſit in ſe publicum, ſive domeſticum, ſecundum Mandoſ. *d. num.* 7. Bulla addendo illa
verba, Ad divinum tantum cultum dedicatis, ſatis
declaravit ſe non intellexiſſe de privatis, prout
contra diſtinguuntur à publicis, ſed de privatis,
28 prout contradiſtinguuntur ab eccleſia. Nam ta-
lia ſunt ſubjecta, qualia prædicata demonſtrant,
l. *Qui vinum, ff. de vin. trit. & oleo legat.* Oldrad. *conſ.*
80. incipien. *Talia ſunt ſubiecta,* Anchar. *conſ.* 65. *Pro
clariori, num.* 5.

29 Et confirmatur ponderando ſubſequentia verba Bullæ: Ab Ordinario viſitandis, & approbandis, quæ ſimiliter non applicantur niſi publicis: nam publica taotum poſſunt viſitari, ſecus domeſtica, ut in hoc cap. & dixi ſupra in 1. *notab.*

Obſervandum eſt etiam Bullam hac in parte loqui per eademmet verba, quibus loquitur Concilium in d. §. *Neque patiantur.* Sed decretum Concilij in illis verbis, Ad divinum tantum cultum, &c. non habet locum niſi in oratorijs publicis, ut oſtenſum eſt ſupra. Ergo nec Bulla quæ verba ſua à Concilio mutuavit, l. 2. *C. de Noxal.* l. *Iuris gentium,* §. *Si paciſcat, ff. de pactis,* juncta l. *Tranſigere,* ubi gloſ. *magna, C. de tranſact.* Bart. & Doctores in l. *Sciendum, ff. Qui ſatiſdare cogantur.* Alioquin verba Bullæ, Ad divinum cultum dedicatis, eſſent inania, & nihil operarentur. Atque ita in terminis Bullæ Cruciatæ declarat Henriq. *in indulgent. lib.* 7. *num.* 4. *litt. K.*

30 Præterea Bulla debet interpretari ut minus deroget juri communi, & Concilio, quàm fieri poſſit, cap. *Paſtoralis, de privileg.* cap. 1. §. *Nunquid, eod. tit. lib.* 6. ubi Gemin. *in* 1. *notab.* Si intelligatur, ut det licentiam celebrandi in oratorio domeſtico, & in tempore interdicti, corrigit in duobus. Eſt enim contra Concilium quoad oratoria, & contra jus commune tam quoad interdictum, cap. *Alma Mater, de ſent. excomm. lib.* 6. quàm quoad oratoria, ut in juribus, *num.* 13. allegatis. Ergo ſatis eſt, ut in uno corrigat jus commune, cap. *In his, de privileg.* Unde hanc theoricam, DD. communiter deſumunt, & pluribus comprobat Suarez *lib.* 8. *de leg. c.* 14.

Et confirmatur, quia etſi propter præſervationem Pontificiæ authoritatis, de qua in *cap. ult. ſeſſ.* 25. non requiratur ut Tridentino Concilio ſpecialiter derogetur, ut requiritur in alijs Concilijs generalibus, juxta text. in c. *Ex parte, de Capell. Monachor.* Neceſſe eſt tamen, ut Papa expreſsè ſtatuat contrarium jus, quod Concilium diſponit, ut ſæpius declaravit S. Congregario ejuſdem Concilij interpres, ut patet ex motu proprio Pij V. ut dixi in cap. *Nulla, nu.* 86. *ſupra de conceſſ. præben.* At Bulla tantum abeſt, ut expreſsè ſtatuat contrarium

ejus, quod ſtatuit Concilium, ut potius diſponat illud idem, quod Concilium diſponit, cum iiſdem verbis utatur, ut dictum eſt ſupra.

Non obſtat particula implicativa, *etiam*, quia implicat ſuppoſitivè, ut in indultis veſcendi carnibus etiam temporibus jejuniorum, & quadrageſimæ, & celebrandi ante lucem. Dum ergo concedit licentiam celebrandi etiam tempore interdicti, ſupponit licentiam celebrandi in Oratorio aliis temporibus. Id autem dupliciter poteſt contingere, vel quia publicum, vel quia adſit privilegium Sedis Apoſtolicæ.

Dicendum ergo aut Bullam loqui de publicis, vel de domeſticis cum ſuppoſitione privilegij; debet enim ſupponere terminos habiles. Atq; hunc intellectum ad Bullam videtur ſequi Henriq. *loc. cit.* & ita olim declaravit S. Congregatio Concilij cenſuit enim Commiſſarium Cruciatæ non habere facultatem concedendi licentiam celebrandi in Oratorijs domeſticis, ſed tantum in Oratorijs publicis ad Divinum cultum dedicatis.

His accedit obſervantia ſubſequuta tam quoad Commiſſarios, quàm quoad Papam. Quoad commiſſarios, quia nunquam uſi hac facultate; nec eſt veriſimile uſos non fuiſſe ſi habuiſſent. Et Archiepiſcopus Toletanus revocavit conceſſiones, quas fecerat in vim Bullæ, & declaravit eas Pontifici reſervatas.

Quoad Papam, quia concedit licentiam cum multis clauſulis, & moderationibus, quarum ſuperiùs meminimus, *num.* 22. & cum magna difficultate. Quod eſſet ridiculum ſi unicuique liceret ex Bulla Oratorium habere. Et augetur abſurdum, quia ſine licentia Commiſſarij id omnibus liceret etiam infimæ conditionis mediantibus duobus regalibus; nullibi enim in Butr. fit mentio de licentia Commiſſarij, niſi quoad indultum celebrandi ante lucem.

Ultimò, cauſa impulſiva, quæ movit Paulum V. ad revocandas licentias celebrandi in ejuſmodi Oratorijs, fuit quoniam relati fuerunt graves abuſus, qui in hac materia irrepſerant, & præſertim quod Mauri, & Chriſtiani novi in eis abutebantur Sacramento, & committebant deteſtanda ſacrilegia. Unde ſi adeſſet hæc facultas, tamen expediret eam revocare, ad c. *Suggeſtum, de decimis*.

De Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.

Cap. Aqua.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia polluta per Sacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta.*

2 *Delegari poſſunt ab Epiſcopo Clericis etiam minoribus quæ ſunt iuriſdictionis, non autem, quæ ſunt ordinis.*

3 *Conſuetudo poteſt plurimum in his quæ ſunt iuriſdictionis, ſed in his quæ ſunt ordinis nihil poteſt.*

4 *Iuriſdictio ſive ordinaria, ſive delegata ſolo verbo committitur, & revocatur; poteſtas ordinis ſecus.*

5 *Papa poteſt committere quæ ſunt ordinis etiam non Epiſcopo.*

6 *Reconciliatio eccleſiæ pollutæ ſi ſit conſecrata non facile committitur à Papa ſimplicibus Sacerdotibus.*

7 *Epiſcopatus eſt ordo.*

8 *Abbates Presbyteri, & benedicti de Epiſcopi conſenſu, vel cum ſpecialibus eius dimiſſorijs an poſſint tonſuram, & minores ordines conferre ſecularibus eidem Epiſcopo ſubiectis, & num. ſeq. uſque ad num. 20.*

9 *Congregationis Concilij declaratio à quorundam impugnationibus vindicatur.*

10 *Poteſtas duplex requiritur ad ordines conferendos.*

11 *Abbas Presbyter, & benedictus quoad non ſubditos caret poteſtate iuriſdictionis, ſed non poteſtate ordinis, & ideò ordinando illos imprimit characterem, & num. ſeqq.*

12 *Concilij Tridentini decretum in cap. 10. ſeſſ. 23. expenditur.*

13 *Epiſcopi titulares poſſunt ordines conferre de licentia Epiſcopi Diœceſani.*

14 *Epiſcopus poteſt alteri Epiſcopo ea quæ ſunt ordinis demandare.*

15 *Abbas invitatus poteſt tonſuram, & minores ordines conferre etiam ſubditis alterius monaſterij.*

16 *Lex nova diſponens in materia antiqua recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat.*

17 *Rota deciſio de Abbatibus ordinantibus ſeculares cum dimiſſorijs Epiſcopi expenditur.*

18 *Abbas qui ſine Epiſcopi conſenſu contulit tonſuram, & minores ordines regularibus alterius Religionis dimiſſis à ſuis Superioribus incidit in pœnam ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ſunt ſuſpenſi ab executione ordinum.*

19 *Ordinati à non habente poteſtatem non ſunt ſuſpenſi, ſed iterum ordinandi.*

20 *Degradatio Clericorum an poſſit demandari ab Epiſcopo Abbatibus, Presbyteris, & benedictis.*

21 *Degradatio eſt ordinis Epiſcopalis.*
Mucro ſpiritualis eſt duplex, ibidem.

22 *Depoſitio ab ordine ad eum ſpectat, ad quem ſpectat ordinatio.*

23 *Declaratur, num. ſeqq.*

24 *Spiritualia facilius conſtruuntur, quam deſtruuntur.*

25 *In Degradatione Presbyteri olim ſex Epiſcopi erant adhibendi, tres in degradatione Diaconi, vel Subdiaconi.*

26 *Depoſitio verbalis ab ordinibus etiam ſacris fieri poteſt ab Epiſcopo tam per ſeipſum, quam per eius generalem Vicarium.*

27 *Degradatio ſolemnis fieri poteſt ab Epiſcopo per ſeipſum adhibitis tamen ſex Abbatibus uſum mitræ, & baculi habentibus.*

28 *Vel alijs perſonis eccleſiaſticis etiam non diœceſanis ſi Abbates commodè intereſſe non poſſint, & num. 33.*

29 *Degradatio poſt Concilium Tridentinum fieri poteſt ab Epiſcopo alijs Epiſcopis non adhibitis non ſolum in caſu hæreſis, ſed etiam in alijs criminibus in quibus ad actualem degradationem ſit procedendum.*

30 *Laici quantumvis graves non poſſunt hodie degradationi aſſiſtere ſicut poterant de iure communi in caſu hæreſis.*

31 *Prælati regulares ordinum Mendicantium non dicuntur in dignitate eccleſiaſtica conſtituti quoad hoc ut*

poſſint

poſſint actuali degradationi aſſiſtere.

32 *Abbates non debent intereſſe examini, vel proceſſui degradationis, ſed tantum actuali degradationi aſſiſtere, ut aſſeſſores.*

1 AQUA. Eccleſia polluta per Sacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta. Hoc dicit, & tria facit. Ponit dictum, damnat contrariam conſuetudinem cauſam reddens, & ſubdit præteriti tolerantiam. Secunda ibi, *non obſtante*, tertia ibi, *Quod autem.*

2 Nota ex hac decretali inſignem regulam in materia delegationis, videlicet ea quæ juriſdictionis exiſtunt etiam minoribus Clericis ab Epiſcopo demandari poſſe, ut cognoſcere de cauſis, judicare, inſtituere, beneficia conferre, & omnia alia quæ aſſecutus eſt Epiſcopus in confirmatione, c. *Tranſmiſſam, ſupra de elect.* nihil enim habet Epiſcopus quod ſit meri imperij, quod non ſit delegabile, ut ait gloſ. in cap. *Pervenit, 95. diſt.* quam dicit ſingularem Abb. *hic num. 3.* Ea verò quæ ſunt ordinis Epiſcopalis committi non poſſunt ab Epiſcopo Clericis inferioris gradus, idest non Epiſcopis, ut conſecratio Virginum, ordinatio Clericorum, conſecratio eccleſiarum, & ſimilia de quibus in c. *Quamvis, 68. diſtin.* Ita hanc regulam ponit textus hic, & gloſ. in d. cap. *Pervenit, propè finem*, Anton. de Butr. *hic num. 3. & 4.* Petr. de An-

3 char. *num. 4.* & Abb. *num. 2.* Similem regulam ponunt Doctores, & in ſpecie Butr. *num. 12.* in cap. *Quanto, ſupra de conſuet.* idest conſuetudinem poſſe plurimum in his quæ ſunt juriſdictionis, ſed in his quæ ſunt ordinis nihil poſſe. Unde hic conſuetudo qua ſimplices Sacerdotes de mandato Epiſcopi reconciliabant eccleſias pollutas improbatur tamquam corruptela. Et ſic cenſetur ſublata etiamſi ſit temporis, cujus initij non extet memoria in contrarium, ut ſcripſi plenè in eod. cap.

4 *Quanto.* Rationem verò differentiæ cur ea quæ ſunt juriſdictionis poſſint inferioribus delegari ab Epiſcopo, non autem ea quæ ſunt ordinis, optimè aſſignat gloſ. *hic in ver. Iuriſdictionis*, quia ſcilicet juriſdictio ſola voluntate, & verbo committitur ſive delegata fuerit, ſive ordinaria, & revocatur, cap. *Super quæſtionum, §. Intentioni, & §. Porrò, ſup. de off. deleg.* l. *Iudicium, ff. de iudic.* Collatio verò Sacramentorum non confertur ſola voluntate, vel verbo, imò facto opus eſt, quia neceſſaria eſt viſibilis unctio, & exterior, quæ eſt ſignum interioris unctionis in corde, cap. *Vnico, ſup. de Sac. Vnct.* quæ perpetua eſt & amitti non poteſt, licet executio quandoque ſuſpendatur, cap. *Quidquidam, verſ. Si fortè militia, 1. qu. 1.* Et hoc innuit, Abb. Antiq. *hic num. 1.* dum dicit, licet ea quæ ſunt juriſdictionis poſſit Epiſcopus inferioribus demandare, non tamen ea quæ oſſibus Epiſcoporum inhærent; quæ ſcilicet non ſola voluntate, aut verbo, ſed per conſecrationem conferuntur, & Hoſt. *num. 3.* dum reddit rationem hujus differentiæ, quia ordo, inquit, non per commiſſionem, ſed per manus impoſitionem transfertur, d. c. *unico, ſup. de Sacr. Vnct.* & c. *fin. de Sacram. non iteran.* Hoc ipſum docuit S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 3. dicens poteſtatem Sacramentalem eſſe quæ per aliquam conſecrationem confertur. Et hanc remanere in homine qui eam per conſecrationem eſt adeptus quandiu vivit; poteſtatem verò juriſdictionalem eſſe quæ ex ſimplici injunctione hominis confertur, & ideò non immobiliter adhæret.

5 Procedunt tamen hæc in Epiſcopo qui non poteſt ea quæ ordinis Epiſcopalis ſunt demandare, niſi conſtituto in ordine Epiſcopali; Papa verò poteſt ea committere etiam inferioribus Sacerdotibus, ut de minoribus ordinibus patet in c. *Quoniam, 69. diſt.* in cap. *Cum contingat, de ætat. & qualit.* & in c. *Abbates, de privil. in 6.* De Sacramento Chriſmatis eſt textus in d. cap. *Pervenit, 95. diſt.* & tradunt omnes in c. *Quanto, ſupra de conſuet.* & dixi latè in d. c. *unico, §. Per frontis, ſupra de Sac. Vnct.*

6 Et de reconciliatione eccleſiæ pollutæ tradit *hic* Innocen. ubi dicit ſe ante audiviſſe Papam pluribus Epiſcopis indulſiſſe, ut per ſimplices Sacerdotes poſſent reconciliare eccleſias aqua tamen priùs per Epiſcopum benedicta. Verum Clemens Papa IV. ut ſubdit Hoſt. in fine hoc de facili non concedebat, niſi de eccleſiis nondum conſecratis de quo remittis ad id quod legitur. & notatur, infra in *cap. prox.* An autem Papa poſſit committere non Epiſcopo, ut conferat ordines ſacros dixi in d. c. *Quanto, num. 4. de conſuet.*

7 Secundò nota Epiſcopatum eſſe ordinem, ut *hic* patet in *ver. Ordinis Epiſcopalis.* Unde ſecundum Hoſtien. *n. 2.* Taceant qui dicunt in eccleſia Dei non eſſe niſi ſeptem ordines: nam & Tonſura ordo eſt, & Epiſcopatus ordo eſt, ut hic apertè probatur de Epiſcopali. De prima tonſura, & de omnibus aliis probatur, & notatur plenè in c. *Cum contingat, ſupra de ætat. & qualit.* Hæc eſt unanimis Ganoniſtarum ferè omnium ſententia, à qua tamen diſcrepant Theologi, qui tenent primã Tonſuram, & Epiſcopatum non eſſe ordinea propriè. De Tonſura ſcripſi latiſſimè in d. c. *Cum contingat*, Et de Epiſcopatu in c. 1. *de ordinat. ab Epiſc.*

8 QUÆRO, An Epiſcopus poſſit committere Abbati Presbytero, & benedicto, ut primam tonſuram, & minores ordines conferat ſæcularibus ipſius Epiſcopi juriſdictioni ſubjectis.

Hanc dubitationem jam pridem ſuſtulit Sacra Congregatio Concilij in cauſa Bononien. cenſuit enim Abbates poſtquam ordinem Sacerdotalem, & munus benedictionis ſuſceperint poſſe tonſuram, & minores ordines ſæcularibus Epiſcopi juriſdictioni ſubjectis conferre ſi modo ipſius Epiſcopi conſenſus accedat; iique pro ſe quiſque ab eodem Epiſcopo litteras dimiſſorias impetraverint ita ut ſatis non ſit id generatim ab Epiſcopo fuiſſe conceſſum, ſed hac ſemper conceſſione ſingulis opus ſit. Poſſe itidem eoſdem ordines conferre aliis regularibus, qui litteras dimiſſorias ſpeciales ſuorum Superiorum, necnon ſpecialem conſenſum Epiſcopi loci habuerint: ac præterea aliis ſæcularibus ſubditis aliorum Epiſcoporum, dum tamen & ipſi attulerint ſpeciales dimiſſorias ſuorum Ordinariorum, & conſenſum ſpecialem Epiſcopi loci.

9 Verum hujus declarationis veritatem in dubium revocant moderni Collectores in c. *Cum contingat, ſupra de ætat. & qualit.* eamque impugnant hoc fundamento, quod cum decreto Concil. Tridentini in *cap. 10. ſeſſ. 23.* ſtatutum ſit, ut Abbatibus, &c. non liceat in poſterum cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit tonſuram, vel minores ordines conferre, nec litteras dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordine-

tur concedere, &c. Non obſtantibus quibuſvia privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus: ſupradicta deciſio videatur pugnare cum illis verbis Concilij, cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit. Quæ verba dicunt excludere ſæculares etiam ſubjectos Abbatibus, & in quos ipſi Abbates habent ordinariam juriſdictionem, & multò magis ſubditos alterius habentes litteras dimiſſorias ad recipiendos ordines etiam ab ipſis Abbatibus. Et ob eamdem rationem dicunt prædicta verba excludere regulares non ſibi ſubditos etiamſi ſpeciales dimiſſorias ſuorum Superiorum, & ſpecialem cõſenſum Epiſcopi loci obtinuerint, quia neque in hoc caſu aſſerunt eam deciſionem ſuſtineri poſſe, cum Concilium exigat, ut is cui Abbas vult ordines conferre ſit regularis ſibi ſubditus.

Sed his non obſtantibus tu adhæreas deciſioni, quia habetur in libris publicis S. Congregationis ſuper *cap. 4. ſeſſ. 6.* Unde de illius veritate ambigi non poteſt, & refertur etiam, licet corruptè, ab Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 2. quæſt. 1.* & Stephan. Quarant. in *ſumm. Bullar. ver. Ordo, verſ.*
10 *Abbatibus.* Et quod ſpectat ad decretum Concilij in *d. c. 10. ſeſſ. 23.* Obſerva diligenter ad ordines conferendos requiri duplicem poteſtatem videlicet poteſtatem ordinis, quæ per aliquam conſecrationem confertur, & poteſtatem juriſdictionis, quæ confertur ſimplici voluntate, & verbo, cap. 2. 9. qu. 2. cap. *Nullus, de Paroch.* gloſ. *hic in verb. Iuriſdictionis*, & declarat S. Thomas *in 2. 2. quæſt. 39. art. 3.* Ordinis poteſtatem aſſequuntur Abbates in actu ſolemnis benedictionis, quia benedictio hujuſmodi largo modo dicitur conſecratio; & id proportionabiliter præſtat Abbatibus, quod conſecratio Epiſcopis, ut dicit Butr. in d. cap. *Cum contingat, in 3. not. num. 6.* & Felin. in cap. *Inter monaſterium, in princ. de re iudic.* Intellige ſecundum ea, quæ dixi in cap. 1. *in 2. notab. de ſupplen. neglig. Prælat.* Poteſtatem verò juriſdictionis accipiunt Abbates in actu confirmationis etiam ante ſuſceptum munus benedictionis, c. *Noſti, de elect.* gloſ. in d. cap. 1. *in ver. Subſtitutos*, Oldrad. *conſ. 14. num. 4. & ſeq.* Felin. in cap. *Meminimus, in princ. de accuſat.* Utriuſque poteſtatis ſit mentio in d. cap. *Quoniam, 69. diſtin.* & in d. cap. *Cum contingat, de ætate, & qualit.* De poteſtate ordinis ibi: [Dummodo ipſis ab Epiſcopo ſecundùm morem præficiendorum Abbatum manus impoſitio facta noſcatur,] ideſt fuerint ſolemniter benedicti, ut illic gloſ. & DD. interpretantur. De poteſtate juriſdictionis ibi, (ſolummodo in proprio monaſterio faciendi,) ideſt non in extraneo ut exponit Hoſtien. *n. 6. ver. In proprio monaſterio*, gloſ. in d. cap. *Abbates, in verb. Convolaverint, de privil. in 6.* Specul. *tit. de privil. num. 5.* Ea enim verba oſtendunt poteſtatem ordinis quam Abbates Presbyteri arripiunt in ſolemni benedictione non debere in actum exire niſi quoad Monachos ſui monaſterij, adde vel quoad ſæculares in quos habent eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem juxta textum in d. c. *Abbates.* Poteſtas quidem ordinis ſpectat ad validitatem ordinationis: nam ſine illa nihil confertur, c. *Presbyterus, 68. diſt.* gloſ. *præallega. hic in ver. Iuriſdictionis*, Lap. *alleg. 138. n. 5.* Cum umbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu dicit textus in c. *Quanto, ſupra de conſuet.* Poteſtas verò juriſdictionis ad eſſentiam ordinationis non pertinet, ſed ad illius exercitium, ſeu executionem, & legitimum uſum ejus, cap. 1. *& 3. 71. diſt.* Quia ſcilicet poteſtas ordinis non debet exire in actum niſi ſecundum quòd movetur à poteſtate Superiori, S. Thomas,
11 *ubi ſupra.* Unde Abbas, ſi ſit Presbyter & benedictus ordinando ſibi non ſubditum characterem imprimit, ſed ordinis executionem non confert, quia ſcilicet non deeſt illi poteſtas ordinis, ſed tantum poteſtas juriſdictionis, ut poſt Boattin. tenet gloſſ. penult. & DD. in d. c. *Abbates, de privil. in 6.* Archid. Turrecrem. & Præpoſ. in d. cap. *Quoniam, 69. diſt.* Jo. Andr. & alij in d. cap. *Cum contingat, ſupra, de ætat. & qualit.* At ſi Sacerdotalem ordinem ac munus benedictionis non ſuſceperit ordinando nihil confert, quia deeſt illi poteſtas ordinis, d. cap. *Quanto, de conſuet.* & not. in d. cap. *Cum contingat*, Hoſtien. Jo. Andr. Butr. Abb. & cæteri omnes Bertacch. *in tract. de Epiſc. lib. 3. part. 2. num. 9.* Sylveſt. *in ver. Ordo, 3. ſub num. 2. verſ. Simplices verò Abbates*, Rebuff. *in praxi, tit. de cleric.*
12 *& à quib. & quom. num. 14.* Dum verò Concilium in *d. c. 10. ſeſſ. 23.* ſtatuit ut Abbatibus non liceat tonſuram, vel minores ordines conferre cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit, ademit quidem Abbatibus authoritatem ſeu poteſtatem juriſdictionis, quam habebant ad ordines ritè, & rectè conferendos reſpectu ſæcularium etiam ſibi ſubjectorum.

Et ita in hoc derogavit diſpoſitioni d. c. *Abbates*, ſed non ademit, aut limitavit ipſam poteſtatem ordinis, quia hæc poteſtas tamquam indiviſibilis non recipit reſtrictionem, nec poteſt pro parte auferri, & pro parte non, ut latiſſimè probavi in c. 1. *ſupra de ſuppl. neglig. Prælat.* Et propterea Abbas benedictus ordinando regulares ſibi non ſubditos, aut ſæculares etiam poſt Concilium, imprimit characterem, ratione ſcilicet abſolutæ poteſtatis ordinis quam ex conceſſione ſeptimæ ſynodi accepit in impoſitione manuum, licet non conferat ordinis executionem ob ademptam ſibi à Concilio authoritatem, ſeu juriſdictionem quoad non ſubditos regulares, itaut proinde ſic tonſurati nõ debeant iterum tonſurari, ut ſæpius reſpondit S. Congregatio Concilii cujus declarationes complures retuli in d. c. 1. Itaque Abbas Presbyter, & benedictus reſpectu regularium ſibi non ſubditorum, aut reſpectu ſæcularium caret tantummodo juriſdictione propter Concilij prohibitionẽ, ſed poteſtate ordinis non caret. Defectum autem juriſdictionis ſupplet Epiſcopus qui Abbati impertitur licentiam ordinandi ſuos diœceſanos: aut per ſpecialem conſenſum, aut per litteras dimiſſorias ipſi Abbati directas juxta relatam S. Congregationis declarationem. Ergo cum hoc caſu non deficiat Abbatibus poteſtas ordinis, nec poteſtas juriſdictionis, conſequens eſt ut ordines ab ipſo ritè, & rectè conferri valeant.

Nec obſtant verba illa d. c. 10. cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit. Quandoquidem Concilium ibi ſuſtulit facultatem ordinandi ſæculares, quam Abbates habebant, vel jure ordinario ratione quaſi Epiſcopalis juriſdictionis, vel ex indulto Sedis Apoſtolicæ juxta text. in d. c. *Abbates, de privileg. in 6.* Sed non eam quam conſequi poſſent ex licentia, vel delegatione Epiſcopi diœceſani. Ratio eſt, quia decretum illud fuit editum in favorem ipſius Epiſcopi diœceſani, ut pa-

tet ex illis verbis: Sed horum omnium ordinatio ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis fines exiſtāt pertineat: & conſequenter diœceſano licere debet in hoc ſavori ſuo renunciare, & conſentire, ut ſibi ſubjecti ab alieno Antiſtite promoveantur, c. 1. a. 3. *& per totum*, 71. *diſt.* c. *Lugdunenſis*, 9. q. 2.
13 *cap.* 8. *ſeſſ.* 23. Concilij Tridentini. Simile in Epiſcopis Titularibus, qui etſi prohibeantur à Concilio in *cap.* 2. *ſeſſ.* 14. quemquam ordinare, etiam in locis nullius diœceſis: tamen de Epiſcopi diœceſani conſenſu benè ordinare poſſunt, quia ſcilicet non carent poteſtate ordinis, quam in conſecratione acceperunt, c. *Tranſmiſſam, de elect.* Et quamvis careant poteſtate juriſdictionis, cum ſubditos non habeant tamquam clero, & populo carentes, ut dicitur in *d. c.* 2. tamen hujus poteſtatis defectus benè ſuppleri poteſt per conſenſum Epiſcopi diœceſani, cujus intereſt, ut aliàs fuit reſponſum, & praxis obſervat: nam & hodie videmus in diœceſi Oſtienſi, & Sabinen. & alibi Pontificalia, & alia quæ ſunt ordinis exerceri ab Epiſcopis Titularibus in partibus infidelium, quos Cardinales Epiſcopi in ſuffraganeos aſſumpſerunt ad præſcriptum Concilij Lateranenſis ſub
14 Leone X. *ſeſſ.* 9. *de Cardinal.* Eamdem rationem optimè aſſignat gloſ. *hic in ver. Iuriſdictionis*, dicens, Unus Epiſcopus alij Epiſcopo poteſt ex quæ ſunt ordinis demandare, & per hujuſmodi demandationem nihil ei committit, cum ipſe Epiſcopus habeat ex quæ miniſterium conſecrationis deſiderant, & ei deeſt tantùm authoritas; quia in alienam meſſem falcem mittere non debet niſi de voluntate, & mandato illius, cujus eſt diœceſis, cap. *Scriptum eſt*, 6. q. 3.

15 Accedit quod Concilium in d. c. 10. *ſeſſ.* 23. dum prohibet Abbatibus, ne tonſuram, vel minores ordines conferant, niſi ſuis ſubditis regularibus, concordat cum juris cōmunis diſpoſitione: nam hoc ipſum prius ſtatutum fuerat in d. c. *Quoniam*, 69. *diſt.* & in d. cap. *Cum contingat, de ætat. & qualit.* per illa verba, ſolummodo in proprio monaſterio faciendi, ideſt in ſui monaſterij Monachos, non autem extraneos, ut dixi ſupra verſ. *Vtriuſque poteſtatis*: & tamen non obſtante prohibitione ſeptimæ Synodi, de qua in prædictis juribus, Abbas ſi fuiſſet invitatus potuiſſet tonſuram, & minores ordines conferre etiam Monachis alterius monaſterij, & ſic regularibus ſibi non ſubditis, ut in d. cap. *Quoniam*, tradit gloſ. *in ver. Monaſterio*, Arcbid. *num.* 5. *in gloſ. Sed & Monachos*, Turrecrem. *num.* 5. & Præpoſ. *num.* 1. per textum in d. cap. *Lugdunenſis*, 9. *quæſt.* 2. Idem tenent in d. c. *Cum contingat*, Henric. Boich. & Joann. de Anan.
16 ambo *in princ.* Bellam. *num.* 2. & omnes. Ergo eodem modo id Abbatibus licere debet hodie ſi fuerint ab Epiſcopo invitati non obſtante prohibitione Concilij Tridentini: nam lex nova diſponens in materia antiqua recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat. l. *In contractibus*, §. *Præterea*, C. *de non numer. pecun.* gloſ. Bart. & DD. in l. *Sciendum ff. Qui ſatiſd. cog.*

17 Non obſtat quod in Rota de mandato Clementis VIII. propoſito hoc dubio, videlicet, An Abbates, qui habent facultatem conferendi tonſuram, vel minores ordines ſubditis ſibi regularibus poſſint ſtante decreto Concilij Trident. c. 10. *ſeſſ.* 23. tonſuram, vel minores ordines conferre perſonis ſæcularibus habentibus litteras dimiſſorias à ſuis Ordinarijs: re maturè diſcuſſa reſolutum fuerit, non poſſe, ut patet in *deciſ.* Cardin. Seraph. 985. Etenim hæc deciſio, ut ſalvari poſſit videtur intelligenda de ſæcularibus habentibus litteras dimiſſorias generales cuicumq; Antiſtiti directas, non autē de habentibus ſpeciales directas, ipſis Abbatibus: nam ſi intelligeretur hoc ſecundo modo, pugnaret ex diametro cum declaratione Sac. Congregationis, & ſuſtineri non poſſet; ſupponit enim Abbates Presbyteros, & benedictos carere poteſtate conferendi tonſuram, & minores ordines perſonis ſæcularibus: & arguit hoc modo. Quemadmodum Papa non poteſt dare licentiam ei qui ordinatus non eſt conferendi ordines ſacros, ut tradit Innoc. in c. *Quanto, de conſuet.* cum nemo det id quod non habet, ita neque per dimiſſorias ſuas poteſt Epiſcopus dare facultatē ei, qui ea facultate ex diſpoſitione Concilij caret. Sed hoc ſuppoſitum eſt falſum, quia Abbates hujuſmodi etiam reſpectu ſæcularium nō carent poteſtate ordinis, ſed tantum poteſtate juriſdictionis, ideoque ordinando illos etiam abſque dimiſſorijs Epiſcopi diœceſani imprimunt characterem, licet non conferant ordinis executionem ob ademptam ſibi à Concilio juriſdictionem, ut ab- undè oſtenſum eſt ſupra: Hunc autem juriſdictionis defectum ſupplere poteſt Epiſcopus, quoad ejus ſubditos, conſentiendo ut ordinari valeant à prædictis Abbatibus ordinis poteſtatem habentibus, ut ſimiliter patet ex dictis. Nec propterea, ut dicit Rota, prohibitio Concilij redditur ſuperflua. Siquidem in hoc operatur effectum ſuum, quia ſuſtulit facultatem quam prius habebāt Abbates ordinandi ſine dimiſſorijs Epiſcopi perſonas ſæculares, in quas habebant eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, juxta textum in d. cap. *Abbates, de privil. in 6.* cujus diſpoſitioni Concilium derogavit, ut eademmet Rota fatetur in prædicta deciſione. Item ſuſtulit privilegia, & indulta Sedis Apoſtolicæ, quæ ante Concilium ſuper hoc habebant nonnulli Abbates, ut innuit illa decretalis ibi: Niſi eis id competat ex pleno præfatæ Sedis indulto: unde extendi non debet ad ulteriorem correctionem juris cōmunis, arg. cap. *Cum expediat, de elect. in 6.*

Standum eſt igitur declarationi S. Congregationis quæ authoritatem habet à Sede Apoſtolica Concilium Tridentinum authoritativè interpretandi privativè quoad omnes, ut dixi latiſſimè in cap. *Cum veniſſent, ſupra de iudic.* in quæſt. An & quibus liceat Tridentini Concilij decreta interpretari, & in cap. *fin. de Conſtit.* in quæſt. An declarationes S. Congregationis Concilij habeant legis authoritatem.

18 Et eò magis quia hujuſmodi declarationi etiam poſtea adhæſit eadem Congregatio: Siquidem fuit quæſitum an Abbas Sanctæ Mariæ de Succurſu Ordinis Montis Oliveti potuerit in loco in quo juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habet in Parochos, & Parochianos conferre minores ordines tribus regularibus Ordinis S. Auguſtini à ſuis Superioribus ad hunc effectum dimiſſis. Et S. Congregatio cenſuit non obſtare quod Abbas non ſit benedictus, cùm ex privilegio Julij II. habeatur in omnibus pro benedicto; ſed non licuiſſe illi conferre minores ordines dictis regularibus; propterea quod non aderat conſenſus E-

piſcopi loci, ut habetur in *cap. ult. ſeſſ. 6.* ut aliàs decretum à S. Congregatione in caſu Bononien. Non tamen incidiſſe in pœnam decreti *d. cap. 10. in fine*, quia loquitur in Epiſcopis Nullius, neque in pœnam, *cap. 8. ſeſſ. 23.* quia loquitur quando ſine teſtimonio ordinarij loci contuliſſet ordines juxta cap. *Eos*, & cap. *fin. de tempor. ordin. in 6.* ſed in pœnam, c. *fin. ſeſſ. 6.* quia ſine licentia Ordinarij loci contulit ordines. Et quamvis d. cap. loquatur in Epiſcopo; tamen S. Congregatio cenſuit multo magis habere locum in Abbate, & cum ſimpliciter d. c. Dicat ſuſpenſum ab exercitio Pontificalium intelligi abſolutè, non autem per annum dumtaxat, quia quando voluit ſuſpendi per añum tantum, expreſſit, ut d. *cap. 2. & d. c. 8.* & ſic Abbas iſte erit tantum ſuſpenſus ab exercitio illorum actuum quos Pontificali dignitate, & authoritate exercuit; nempe à collatione ordinum, & ſimilium, non autem cenlebitur ſuſpenſus à divinis, quæ ut religioſus Sacerdos celebrare poterat. Unde conſequens erit, ut ſi poſtea celebravit, non ideò effectus ſit irregularis; tamen indigeat rehabilitatione ad exercitia Pontificalium, à quibus fuit ſuſpenſus. Item erit advertendum ad ordinatos, quia & ipſi ſunt ſuſpenſi ab executione ordinum, & ſi celebrarint ſunt irregulares, & indigent diſpenſatione.

19 Ex qua declaratione quod ſpectat ad rem præſentem duo colliguntur. Primum eſt licere Abbatibus benedictis, vel habentibus privilegium perinde ac ſi eſſent benedicti conferre minores ordines perſonis ſæcularibus, aut regularibus ſibi aliàs non ſubditis, ſi modo habeant litteras dimiſſorias ſpeciales à proprio Epiſcopo. Propterea enim prædictus Abbas Olivetanus ordinando regulares alterius ordinis incidit in pœnam ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium, quia defuit conſenſus Epiſcopi Diœceſani, ut dixit S. Congregatio. Ergo ſi Epiſcopus conſenſiſſet, Abbas in nullam pœnam incidiſſet, qui eſt caſus deciſionis Bononien.

Alterum eſt ordinationem non ſubditorum factam ab hujuſmodi Abbatibus etiam ſine dimiſſorijs proprij Epiſcopi non eſſe irritam: nam regulares S. Auguſtini à dicto Abbate ordinatos, S. Congregatio dixit eſſe ſuſpenſos ab executione ordinum; ergo character fuit impreſſus. Nam ſi impreſſus non fuiſſet ex defectu poteſtatis in ordinante ſic promoti non fuiſſent ſuſpenſi, ſed potius iterum ordinandi, c. *Chorepiſcopo*, c. *Quamvis*, & cap. *Presbyteri, 68. diſt.* cap. *Nihil, 7. q. 1.* Hoſtienſ. Jo. Andr. & omnes in c. *un.* & ibi dixi *n. 6. ſupra de ſacra unct.* Henric. Boich. poſt alios in c. *fin. de Sacramen. non iteran.* & ita Abbates hujuſmodi etiam poſt Concilium non carent prorſus, ut putavit Rota, poteſtate ordinandi ſæculares aut regulares ſibi non ſubditos. Hanc materiam latius proſequor in c. 1. *de ſuppl. neglig. Prælat.* in q. An Prælatus inferior ſæcularis habens privilegium poſt Concilium conferendi tonſuram, & minores ordines certis perſonis dumtaxat, ordinando alios quàm in litteris deſignatos, imprimat characterem necnè. Poſt hæc ſcripta emanavit à S. Congregatione Concilij infraſcripta declaratio, quæ eſt originaliter in libro memorialium *pag.* 407. videlicet

In cauſa Cathanien. Juris conferendi ordines minores inter Epiſcopum Cathanien. ex una, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, ac alios, ex altera, die 23. *Novembr.* 1641. S. Congregatio, &c. utraq; parte informante ore, & ſcriptis. ac rationibus hinc inde deductis maturè examinatis, inhærendo deciſioni Rotæ Romanæ *ſub die 27. Aprilis* 1592. coram bon. mem. Cardinali Seraphino de ordine fel. record. Clem. VIII. factæ, nec non declarationibus ejuſdem S. Congregationis dictæ deciſioni conformibus ſubſequutis, cenſuit, improbata opinione contraria, Abbates Regulares benedictos ejuſdem Congregationis Caſſinenſis, ſeu alterius Congregationis, vel Ordinis, aut inſtituti habentes etiam jura Epiſcopalia, ſeu quaſi Epiſcopalia, uſumque Mitræ, baculi, & benedicendi, ac facultatem primam tonſuram, & minores Ordines conferendi, non poſſe dictam primam tonſuram, nec alios ordines minores, niſi ſuis ſubditus Regularibus conferre, non autem Regularibus alterius Congregationis, Ordinis, vel inſtituti, etiamſi habebant litteras dimiſſorias ſuorum Superiorum, & conſenſum Ordinariorum, intra quorum diœceſum fines ipſi Regulares ordinandi exiſtant: & & multò minus perſonis ſæcularibus etiam habentibus litteras dimiſſorias a ſuis Ordinarijs. Ac propterea inhibuit Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs Prælatis inferioribus, ut in futurum concedere non audeant ſupradictas litteras dimiſſorias hujuſmodi Abbatibus directas, nec ab illis recipi. Quod ſi ſecus fiat, tam concedentes, quàm ordinantes à collatione Ordinum ſuſpenſi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejuſdem Congregationis reſervatas.

Et iterum propoſitis dubijs, an Abbates Regulares benedicti habentes jura quaſi Epiſcopalia primam tonſuram, aut minores Ordines poſſint conferre ſæcularibus Clericis, Epiſcopi juriſdictioni ſubjectis, ſi modò ipſius Epiſcopi conſenſus accedat: itidem an prædicti Abbatis poſſint Regularibus alterius Ordinis, qui litteras dimiſſoriales ſuorum Superiorum Regularium, & conſenſum Epiſcopi loci habuerint, poſſint prædictã tonſuram, & minores Ordines conferre.

Die decima Maij 1658. S. Congregatio Concilij ad utrumque dubium reſpondit, non poſſe.

20 Secundò QUÆRO, An degradatio poſſit ab Epiſcopo demandari Abbatibus Presbyteris, & ſolemniter benedictis.

21 Reſpondeo non poſſe, quia degradatio eſt ordinis Epiſcopalis, c. *Degradatio de pœn. lib. 6.* & notatur in cap. *Cum non ab homine, de iudic.* Hoſtien. in cap. *Dilectus*, & cap. *Irrefragabili de offic. ordin.* DD. in cap. *Cum contingat*, ubi in ſpecie Collectar. *n. 3. de foro compet.* Ea verò quæ ordinis Epiſcopalis exiſtunt non poſſunt Clericis inferioris gradus, ideſt non Epiſcopis demandari, ut hic patet, & dixi ſupra in 1. *notab.* Unde, ut dicebat Archid. in c. *Dilecto, n. 1. in ver. Mucrone, de ſent. excomm. lib. 6.* duplex eſt mucro ſpiritualis, alius diſciplinans, ſeu medicinalis, ut excommunicatio, qui non ad punitionem, ſed ad correctionem tantum vibratur; Alius eradicans, ſive mortalis, ut degradatio, qui non tantum ad correctionem, ſed etiam ad punitionem infligitur, & hic eſt mucro Epiſcopi ſpecialiſſimus: unde nullus non ordinatus in Epiſcopum ipſum vibrare poteſt. Quod dictum Archidiaconi ſequuntur Jo. Andr. in cap. 1. *num. 4. in verb. Cum ab omni mucrone*, & Anchar. *num. 2. in 5. notab. de homicid. lib. 6.*

Nec

22 Nec obſtat ſi dicatur, Hujuſmodi Abbatibus
poteſt ab Epiſcopo committi, ut minores ordi-
nea conferant, ut oſtenſum eſt in præcedenti
quæſtione; ergo videtur etiam eis committi poſ-
ſe, ut ordines auferant per degradationem, quia
ejus eſt deponere, cuius eſt ordinare, c. *Nullus
Primas, 9.q. c. 3. de Paroch.* Hoſt. in d. c. *Cum con-
tingat, num.* 2. & Joan. Andr. *num.* 10. *verſ. Quod
dic de forò compet.*
23 Nam reſpondetur in ordinibus conferendis
Abb. benedictos fuiſſe ſpecialiter privilegiatos
à ſeptima Synodo, ut in c. *Quoniã, 69. diſt.* At non
fuerunt privilegiati in ordinibus auferendis, nec
licet arguere ab ordinatione ad degradationem;
quia ſpiritualia facilius conſtruuntur, quam de-
24 ſtruuntor, ut in hac ipſa materia degradationis
inquit gloſſa in d. cap. *Degradatio, in ver. Canoni-
bus, de pœn, in 6.* Unde Epiſcopus ſolus ordinem
conferre poteſt, ſolus auferre non poteſt dicit
25 tex. in c. *fin.* 15. q. 7. Nam in degradatione Pres-
byteri ſex Epiſcopi ſunt adhibendi, & tres in de-
gradatione Diaconi, vel Subdiaconi. Concilium
Agathenſe, cap. 1. *d. c. fin.* c. *Si quis*, cap. *Felix*, &
cap. *Si autem, ead. cau. & queſt.* gloſſ. præalleg. gl.
1. in c. 1. *de haret. in 6.* Abb. in cap. *Non poteſt, de*
26 *re iudic.* Sylveſt. *in ver. Degradatio, nu.* 1. Hodie de-
creto Concilij Tridentini in *c.* 4. *ſeſſ.* 13. ſtatutum
eſt ut adverſus clericos etiam in ſacris ordinibus
conſtitutos ad condemnationem, necnon verba-
lem depoſitionem procedere poſſit Epiſcopus
tam per ſeipſum, quam per illius Vicarium in ſpi-
27 ritualibus generalem; Ad actualem verò atque
ſolemnem degradationem per ſeipſum etiam nõ
adhibito numero Epiſcoporum à Sacris Cano-
nibus præfinito, adhibitis tamen & in hoc ſibi
aſſiſtentibus totidem & in hoc Abbatibus, uſum
Mitræ, & baculi ex privilegio Apoſtolico haben-
tibus ſi in civitate, aut in diœceſi reperiri, & com-
28 modè intereſſe poſſint, alioquin alijs perſonis in
eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate gra-
ves, ac juris ſcientia commendabiles exiſtant.
29 Quo decreto corrigitur d. cap. *Degradatio, de
pœn. in 6.* Sed ampliatur cap. 1. *de haret. eod. lib.*
Primò in eo ut non ſolum Epiſcopus per ſe ipſe,
ſed eius quoque Vicarius poſſit ad verbalem de-
gradationem procedere. Deinde ut non ſolum
in caſu hæreſis, ſed etiam in omnibus in quibus
ad actualem degradationem procedendum ſit.
Declaratur etiam eo decreto d. c. 1. ut debeant
aſſiſtere totidem Abbates uſum mitræ, & baculi,
ut ſupra habentes quot Epiſcopi requirebantur.
30 Nam in dicta decretali numerus non erat præfi-
xus. Demum ampliatur in eo, ut ſi commodè in
civitate, vel diœceſi reperiri non poſſint ſuffici-
antur viri in eorum locum in dignitate eccleſia-
ſtica conſtituti. Unde ſi eſſent laici quantumvis
graves, ac juris ſcientia commendabiles non poſ-
ſent aſſiſtere, qui tamen poterant ex d. c. 1.
31 Appellatione autem perſonarum eccleſiaſti-
carum de quibus Concilium loquitur, Prælatos
regularium Mendicantium non comprehendi
dixit S. Congregatio cum non habeant nomen
32 dignitatis, & Abbates non debere intereſſe ex-
aminationi, vel proceſſui, ſed tantum poſſe ſo-
lemni & actuali degradationi aſſiſtere, ut aſſeſ-
ſores, & poſſe Ordinarium alias perſonas in dig-
nitate eccleſiaſtica conſtitutas etiam non diœ-
ceſanas adhibere.

De Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & divinis officiis.

Cap. Presbytero.

SUMMARIUM.

1 *Horas Canonicas dicere tenetur Presbyter horis debitis, ei tamen ex cauſa permittitur, ut mane illas dicat uſq; ad veſperam incluſivè.*

2 *Matutinum debet inchoari media nocte, & expleri mane.*

3 *Poteſt tamen dici de ſero ex cauſa, alias ſecus.*

4 *Horæ Canonicæ ex aliqua rationabili cauſa poſſunt inſimul dici uſque ad veſperam incluſivè.*

5 *In Horis Canonicis dicendis ſatius eſt prævenire, quam præveniri.*

6 *Ceſſante legitimo impedimento horis debitis ſunt perſolvendæ, ita ut hora Officij reſpondeat horæ diei.*

Eremitæ miraculum, cui Angelus interdum deferebat uvas accerbas, interdum maturas, interdum marcidas, num. 8.

7 *Debitor non poteſt prævenire tempus ſolutionis quando dilatio appoſita eſt creditoris gratia.*

9 *Agricultura operam dare Preſbytero non eſt prohibitum.*

10 *Horæ Canonicæ an ſint ſeptem, vel octo.*

11 *Vigiliæ nocturnæ quæ ſint, & quot, & quibus temporibus dicantur.*

12 *Horas Canonicas dicere qui teneantur, & num. ſeqq. uſque ad num. 30.*

13 *Quid in presbyteris.*

14 *Et quid in Diaconis, & Subdiaconis, & num. 19.*

Et quid in Clericis Minorum ordinum beneficiatis, num. 17. & num. ſeqq. uſque ad num. 26.

Et quid in non beneficiatis, n. 26. & num ſeqq.

Et quid in Clericis profeſſis, num. 28.

15 *Presbyteri nomen largè comprehendit etiam Diaconos, Subdiaconos.*

Sed non alios Clericos, niſi vulgariter proferatur, num. 27.

16 *Horas Canonicas omittentes Clerici in ſacris etiam non beneficiati graviter peccant, & puniuntur ex Concilio provinciali Mediolanenſi, & num. 25.*

18 *Clerici in ſacris, & in minoribus beneficiati in multis æquiparantur.*

19 *Horas Canonicas an Clerici in ſacris, vel in minoribus beneficiati teneantur dicere de iure divino.*

20 *Quilibet Clericus habens officium cum cura, & ſine cura ſi poſt ſex menſes officium divinum non dixerit, fructus ſuos non facit pro rata omiſſionis, & temporis; & beneficio privari poteſt ex Concilio Lateranenſi.*

21 *Et quomodo hæc rata ſit accipienda ex Bulla Pij V.*

Bulla Pij V. contra recitantes divinum officium refertur, ibid. & num. ſeq.

22 *Horas Canonicas qui primis ſex menſibus poſt obtentum beneficium non dicit, graviter peccat.*

23 *Horas Canonicas tenentur dicere etiam obtinentes præſtimonia, vel alia beneficia nullum ſervitium requirentia.*

24 *Penſionarij tenentur dicere officium parvum Beatæ Mariæ virginis, alias pro rata fructus ſuos non faciunt.*

*25 Ab horis Canonicis dicendis non excuſatur, qui febri
vel adverſa valetudine leviter laborat.*
*26 Clerici in minoribus non beneficiati an teneantur ad
horas canonicas, & num. ſeqq.*
*27 Novitij non tenentur ad Horas Canonicas, ſed ad aliquid
indeterminatum.*
*28 Ad Horas canonicas tenentur profeſſi Clerici etiam in
ordinibus minoribus conſtituti.*
29 Fallit in Clericis Societatis Ieſu.
*30 Officium B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum an ex
præcepto recitare teneantur Monachi S. Bernardi
Hiſpaniarum Ordinis Ciſterſienſis, & num. ſeqq. uſ-
que in fin.*
*Breviario Monaſtico reformato utentes gaudent iiſdem
privilegijs, quibus gaudent utentes Breviario Ro-
mano.*
*32 Bulla Pij V. ſuper Breviario Romano quoad officium B.
Mariæ Virginis expenditur, & n. ſeq. uſq; in fin.*
*Officium B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum, &c. qui
ad præſcriptum rubricarum non dicunt, & pſallunt,
non peccant, ibidem.*
*33 Officium B. Mariæ Virginis an eſſet in præcepto ante
Bullam Pij V. & num. ſeqq.*
34 Obligatio prædicti officij unde initium ſumpſerit.
*35 Officium B. Mariæ Virginis eſt in præcepto ſi ita ſe ha-
beat eccleſia, vel Monaſterij conſuetudo.*
*36 Conſtitutio nova non tollit ſpeciales locorum conſuetu-
dines, vel ſtatuta.*

---

1 PRESBYTER. Habet multa dicta, & le-
gitur variè, & ideo communiter non ſum-
matur. Sed ſecundum intellectum qui vi-
detur communis, ſic ſummari poteſt, ſe-
cundum Cardin. & Abb. Presbyter tenetur ho-
ris debitis dicere Horas Canonicas, ei tamen ex
cauſa permittitur , ut manè illas dicat uſque ad
veſperam incluſivè, & habetur paucis immutatis
in c. *Presbyter 91. diſt.* ubi Archid *in princ.* dicit,
hoc c. Habetur hic pro palea, ſed pro grano po-
nitur extra *de celebr. Miſſar.* c. 1. Dividitur in tres
partes. In 1. præcipit, ut officium dicatur horis
debitis. In 2. ſpecificat cauſam propter quam
permittitur anticipatio, ibi, *Deinde.* In 3. conclu-
dit ibi. *Ergo.*
2 Nota 1. ibi, *mane.* Matutinum eſſe complen-
dum manè, & ſic ante ortum ſolis, ſecundū Abb.
hic in 1. notab. debet tamen inchoari à media no-
cte, & ideo infra ſequitur in littera, *Media nocte
ſurgebam,* ſecundum Hoſtien *num.* 4. Joan. Andr.
in princ. & Anchar. *in 1. notab.* Sed certè ut obſer-
vat Abb. *ubi ſupra,* ſi matutinum inchoetur me-
dia nocte, non poterit expleri mane, quia in eo
recitando tantum temporis non inſumitur; niſi
fortè ſervaretur conſuetudo quorundam religio-
ſorum, qui media nocte incipiunt matutinum,
& recitant uſque ad laudes, & poſtea incipiunt
laudes paulò ante diluculum, & explentur mane,
id eſt hora diei prima. Sic enim optimè ſervatur
3 quod dicitur in textu ſecundum eum. Verumta-
men de ſero matutinum dicere propter honeſta-
rum occupationum neceſſitatem non eſt malum,
quia melius eſt Deo laudes debitas prævenien-
do reddere, & alia honeſta officia poſtmodum
explere, quam ſi per unum aliud impediatur: Sed
ſi hoc fieret ad quietius vacandum ſomno, & vo-
luptati, non eſſet abſque peccato. Ita *S.* Thomas
quodl. 5. *in fin.* Silveſt. *in ver. Hora, n. 10, verſ. Tertiū.*

4 Secundò nota ibi, *Primam, Tertiam,* ex aliqua
rationabili cauſa (veluti ſi Clerico exeundum
ſit ad opus rurale) horas Canonicas poſſe inſi-
mul perſolvi uſque ad veſperam incluſivè ut in
littera ſecundum Hoſt. *n.* 4. *in ver. Veſperamque.*
Cardin. & Abb. *in ſummario textus.* Concilium
enim eſt ut horæ omnes ſimul dicantur, ne ſuper-
venientibus occupationib⁹ aliqua Hora omitta-
tur, ut hic per gl. 1. Innoc. *n.* 4 *verſ. Hoc autem quod
dicit,* & Abb. Antiq. *in princ.* & hoc ſervat Papa
quoad Horas ſimul dicendas uſque ad Sextam, &
quandoque uſque ad Nonam incluſivè, nec non
Cardinales, & Epiſcopi ex magna parte, ut Hoſt.
teſtatur *hic in princ.* Idque ob eam rationem, quia
5 horis perſolutis oportet eos multis negotijs va-
care, & ſatius eſt prævenire quam præveniri: nam
ſecundum Hugon. Primum providentia, ſecun-
dum verò negligentia eſt, cum præſertim prima
pars diei ſit aptior, & devotior, quam ſuprema.
Ad hoc l. 2. §. *un. ff. de verb. ſignific.* ſecundum
Hoſt. eum quo tranſeunt Jo. Andr. *n.* 10. & Abb.
n. 3. verſ. Nota bene gloſſam.
6 Tertiò nota ibi, *Horis competentibus,* Ceſſan-
tibus occupationibus, vel alio legitimo impedi-
mento horas Canonicas eſſe dicendas horis con-
gruis, ſeu competentibus, ita ſcilicet ut hora of-
ficij reſpondeat horæ diei, non quidem recipro-
cè, ſed gradatim, adeo ut matutinum dicatur in
nocte, prima in diluculo, & ſic de alijs horis, ut le-
gitur, & notatur in c. 2. *in 1. reſponſ. ſupra de offic.
Archipresb.* & hic notant Hoſt. *n. 10. verſ. Et dic
horis competentibus,* Henric. Boich. *n.* 3. & Abb.
7 *nu. 3. col. 3 circa med. verſ. Sed dicunt.* Non igitur in
dicendo poteſt Presbyter tempus anticipare, nec
poſtponere, quia hæc diviſio per momenta die-
rum facta eſt ad honorem Dei, cui officium im-
penditur, non autem ipſius Sacerdotis. Quotieſ-
cumque autem dilatio eſt appoſita creditoris gra-
tia, non poteſt debitor prævenire tempus inſolu-
tione, ut l. *Eū, qui alias incipit, Labeo, ff. de ann. legat.*
& l. *Qui Romæ, de verb. oblig.* ſecundum Anchar. *hic
num. 3. & 4.* Unde ut hic refert Joan. Andr.
8 *num.* 11. & poſt eum Anchar. *num.* 6. Abb.
num. 3. fertur miraculoſè de quodam Sancto
Eremita, quem Angelus deficientibus eleemoſy-
nis paſcebat, eique interdum deferebat, uvas a-
cerbas, interdum marcidas: interrogatus Ange-
lus ab Eremita quænam eſſet huius diverſitatis
cauſa: reſpondit ſe acerbas deferre cum horas
recitando praeveniebat, maturas cum congruo
tempore recitabat, marcidas cum nimis tarda-
bat; & hoc ideò, ut ſubdit Joan. Andr. quia E-
9 remita occupationibus involutus non erat.
Quartò nota ibi, *exeat ad opus rurale,* Presby-
teris eſſe permiſſum agriculturæ operam navare,
ut hic & in c. *Clericus victum, 91. diſt.* & in c. *Nun-
quam, de conſecr. diſt.* 5. Quod tamen intellige ſe-
cundum ea, quæ plenè notavi in cap. 1. *num. 25. &
ſeqq. & num. 46. uſque ad num. 52. infra. Ne Cleric.
10 vel Monach.*
Quintò nota ibi, *Septenarius numerus* explea-
tur. Horas Canonicas eſſe numero ſeptem, &
non plures, nec pauciores, ut hic patet, & notat
gloſſ. *fin.* Hoſt. *num. 4. in ver. Veſperamque,* & *num.*
24. Jo. Andr. *nu.* 2. Henric. Boich. *n. 2. in. 3. quæſt.*
Butr. *num.* 8. Abb. *col. 1. in fin. verſ. Sed tunc non
ſepties,* & alii communiter Sot. *de iuſt. & iur. lib.
10. quæſt. 5. art.* 4. Suar. *de relig. tomo. 2. tract.* 4.
lib. 4.

lib. 4. c. 6. nu. 6. Non deſunt tamen qui ſentiant
horas Canonicas eſſe octo, matutinum à laudi-
bus diſtinguentes, Navarr. *de hor. Canon. c. 3. n.*
27. poſt S. Anton. & in hac ſententia fuit Ar-
chid. in c. *Presbyter*, 91. *diſt.* ſeparando illam au-
thoritatem, *Media nocte ſurgebam*, &c. ab aliis ſep-
tem horis, de quibus ait Propheta, *Septies in die*,
&c. Sed certè hoc jure non probatur ſecundum
Abb. *loco citato*, & in oppoſitum clarè ſtat littera
huius decretalis, quæ dicit ſeptenarium numerũ
impleri perſolvendo Matutinum, Primam, Ter-
tiam, Sextam, Nonam, Veſperam, & Comple-
torium, & ita ſub hura matutini complectitur
etiã laudes, cum de illis nullam faciat mentionẽ.

11 Ultimò nota ibi, *Nocturnis*. Vigilias noctur-
nas appellari, quæ in nocte perſolvuntur; cum de
illis intelligatur authoritas, *Media nocte ſurgebam*,
ut dicitur in tex. & innuit etymologia vocabuli,
dicuntur enim Nocturna, quia explentur, nocte,
& dicuntur Vigiliæ, quia dũ recitantur, vigilan-
dũ eſt, non torpendum, ut inquit Hoſt. *hic* n. 28.
& Jo. Andr. *n. 7. verſ. Et dicit Hoſtienſis*, & pro Vi-
giliis nocturnis, ſeu officio nocturno Archid.
in d. cap. *Presbyter num.* 1. intelligit matutinum;
pro officio autem diurno ſea laudea, idest Pri-
mam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperam, &
Completorium, Sed Hoſt. *hic num.* 29. dicit
Vigilias nocturnas hic poni in plurali, quia ſunt
numero tres, videlicet matutinum, quod dicitur
media nocte, Prima, quæ ſecundum hoc dicen-
da eſt diluculo, licet aliqui illam dicãt illico poſt
matutinum, quæcumque ſit illa hora, ſicut ſervat
Capella Pontificia; & Completorium, quod in
Crepuſculo dicendum eſt, vel paulo poſt, licet
eccleſia Gallicana ipſum dicat ſtatim poſt Veſpe-
ras. Tertia verò, Sexta, Nona, & Veſpera ſunt ho-
ræ diurnæ ſecundum Hoſt. quem totidem verbis
hic refert, & ſequitur Jo. Andr. *num.* 7. Henric.
Boich. *num. 3. verſ. Unde tres propriæ* Nec diſſentit
Archid. in d. cap. *Presbyter col. 1. in fin. verſ. Et
nota*, dum ait ex Beda Eccleſiam traxiſſe exem-
plum conveniendi octies inter diem, & no-
ctem ad horas dicendas, à Judæis qui tempore
Eſdræ ad audiendam legem octies conveniebant
quater in die, & quater in nocte. Cur autem Ec-
cleſia hæc horarum tempora determinaverit, &
præcipua opera Chriſti, & alia in ſingulis hu-
juſmodi horis præclarè geſta, & in futurum pera-
genda egregiè commemorat ibi Archid. *col. 1. fe-
re per totam.*

12 QUÆRO generaliter qui ad horas Canoni-
cas teneantur.

13 Certum eſt primò cunctis Presbyteris etiã
non beneficiatis horas Canonicas eſſe in præ-
cepto: nam de Presbytero expreſſè loquitur hæc
decretalis, eamq; generaliter de Presbyteris om-
nibus eſſe intelligendam dixit Hoſtien. *hic in
princ.* & in hoc gloſſ. *ult.* & omnes conveniunt, ut
teſtatur Abbas *num. 4. verſ. Ideo adverte*, & *verſ.
Secundus caſus, ſummæ* Tabien. *in verſ. Horæ Cano-
nicæ, num. 1. in 1. quæſt.*

14 Deinde certum eſt ad horas Canonicas ſimi-
liter teneri Diaconos, & Subdiaconos, licet be-
neficium eccleſiaſticum non habeant: nam Preſ-
byteri nomen hic ſumitur largè, ut comprehend-
15 dat omnes clericos in ſacris ordinibus conſtitu-
tos & eſt ſimile in c. 1. *in fin. ſupra de bigam.* & in c.
2. *in princ. de cohabit. cleric. & mulier.* & ita hic fir-
mant Hoſt. *num.* 2. & Abb. Antiq. *num.* 1. dicens
clericos in ſacris ad hoc teneri ratione ordinis,
& quamvis ſubdat Petrum de Sampſone Magi-
ſtrum ſuum in ea fuiſſe opinione, ut ratione ordi-
nis nemo teneatur ad horas Canonicas, arg. cap.
Illud, & c. *ult.* 92. *diſt.* hoc tamen nemo ſequitur, &
oppoſitum tenent hic Jo. Andr. *n. 12. in ver. Pres-
byter*. Henric. Boich. *num.* 5. & communiter Do-
ctores, ut Abb. teſtatur *loc. cit.* Imò ad hoc nullus
diſcrepat, ut aſſerunt Hoſt. *num.* 3. & Jo. Andr. *ubi
ſup.* & conſentit S. Thom. *quodl. 6. q. 5. art.* 8. & Sum-
miſtæ omnes *in ver. Horæ.*

16 Quibus accedit quod in Concilio provinciali
Mediolanenſi primo *in tit. de Canonic. Hor. non in-
termitten. §. Malitia, tomo 4. Concil. p. 2. pag. 371. col. 2.
littera E*, ſtatutum eſt ut infra, videlicet. Qui ve-
rò initiati beneficium Eccleſiaſticum non ha-
bent, ſi divinum prætermiſerint officium præter
grave peccatum, quod committunt, graviter et-
iam ab Epiſcopis in eos animadvertatur, Hæc ibi,
& adde quod dicam infra *num.* 25.

17 Tertiò manifeſtum eſt ad horas Canonicas te-
neri clericos omnes in minoribus ordinibus con
ſtitutos beneficium aliquod eccleſiaſticum obti-
18 nentes: nam clerici in ſacris, & clerici in mino-
ribus beneficiati aliàs æquiparantur, ut legitur,
& notatur in cap. 1. *ſupra de poſtulan.* Sed conſti-
tuti in ſacris proculdubio tenentur ad horas, ut
ſupra proximè oſtenſum eſt: ergo multò fortius
clerici minores beneficiati, arg. cap. *Cum ſecundum
ſupra, de praben.* cap. *Quod à te*, & cap. *Diverſis, de
cleric. conjug.* ſecundum Hoſt. *hic num.* 3. Jo. Andr.
num. 12. in ver. Presbyter. & in hoc ſimiliter S. Tho-
mas *ubi ſupra*, & Doctores omnes conveniunt, ut
19 dicunt Abb. & Tabiena *locis citatis*. Quinimò ra-
tione ſacri ordinis clerici tenentur ad horas di-
cendas de jure divino poſitivo ſecundum illud
Pſalm. 118. *Septies in die laudem tibi dixi*, ut hic per
Abb. *num.* 2. clerici autem beneficiati, & ſic viven-
tes de patrimonio Crucifixi ad hoc tenentur de
jure divino naturali, arg. d. c. *Cum ſecundum*, adeo
ut Summus Pontifex nequeat ſuper hoc diſpen-
ſare, ut tenet Tabien. *in ver. Horæ Canonicæ*, in 15.
quæſt. & Angel. *in eod. ver. quæſt.* 6.

20 Porrò Leo X. in Conſtitutione ſeptima, quæ
incipit, *Supernæ diſpoſitionis arbitrio, edita in generali
Concilio Lateranenſi* §. 38. in Bullar. *tom. 1. pag.* 477.
ſtatuit, ut quilibet habens beneficium cum cura,
& ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento benefi-
cio divinum officium non dixerit, legitimo
ceſſante impedimento, beneficiorum ſuorum
fructus ſuos non faciat pro rata omiſſionis reci-
tationis officij, & temporis, ſed eos tamquam in-
juſtè perceptos in fabricas hujuſmodi beneficio-
rum, vel pauperum eleemoſynas erogare tene-
atur. Si verò ultra dictum tempus in ſimili ne-
gligentia contumaciter permanſerit, legitima
monitione præcedente, beneficio ipſo privetur,
cum propter officium detur beneficium. Intel-
ligatur autem officium omittere quoad hoc, ut
beneficio privari poſſit, qui per quindecim dies
illud bis ſaltem non dixerit; Deo tamen ultra
præmiſſa de dicta omiſſione redditurus rationem.
Quæ pœna in habentibus plura beneficia reite-
rabilis toties ſit, quoties contrafacere convin-
cantur. Hæc ibi.

Et quoniam animi ſuſpicione multi angeban-
21 tur cujuſmodi ratæ prædictæ ratio eſſet habenda,

Pius V.

Pius V. *in ſua Conſtit.* 135. incip. *Ex proximo*, in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 347. Statuit primo, ut qui Horas omnes Canonicas uno, vel pluribus diebus intermiſerit, omnes beneficii, ſeu beneficiorum fructus, qui illi, vel illis diebus reſponderent, ſi quotidie dividerentur: qui verò Matutinum tantum dimidiam; qui cæteras omnes horas ultra dimidiam: qui horarum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittat.

Secundò ibi, *ac etſi*, hanc pœnam amiſſionis fructuum voluit habere locum etiamſi aliquis adſtrictus Choro prætendat ex conſuetudine, ſtatuto, vel fundatione ſe lucrifeciſſe fructus, & diſtributiones ex ſola præſentia in Choro abſque eo, quod Horas Canonicas recitaverit: amittit enim ratam ſuperius præfinitam præter amiſſionem fructuum, & diſtributionem.

22 Tertio ibi, *Item ille*: adjecit, ut qui primis ſex menſibus ceſſante legitimo impedimento officiū non dixerit, intelligat ſe grave peccatum admiſiſſe.

23 Quartò ibi, *declarantes*, præmiſſa locum habere declaravit etiam in obtinentibus præſtimonia, præſtimoniales portiones, & qualiacumque alia beneficia etiam nullum omnino ſervitium habentia.

24 Ultimò ibi, *at quicumque*: decrevit ut quicumque penſionem, fructus, aut alias res eccleſiaſticas ut clericus percipit, modo prædicto obligatus ſit ad dicendum officium parvum B. Mariæ Virginis & penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxius. Ad hanc Bullam vide Adnotationes Navarri *in Manuali cap.* 25. *nu.* 122. *verſ. Decimo tertio peccat mortaliter*: & *in Enchirid. de orat. cap.* 7. & quod ſcripſi in c. *conquerente*, *n.* 8. *ſupra de cleric. non reſid.*

25 Et ad prædictorum corroborationē adde provinciale Concilium Mediolanenſe quartum, *par.* 3. *in tit. de vita, & honeſt. cleric.* §. *Sacerdos*, *tom.* 4. *Concil. par.* 2. *pag.* 468. *col.* 1. *ad fin.* ubi ſic legitur: Sacerdos, clericuſque ſacris initiatus, aut eccleſiaſticum beneficium obtinens Horarum Canonicarum officio cum adſtrictus ſit, meminerit ſe febri, morbove aliquo, vel adverſa valetudine leviter aliquando laborantem, non juſtam propterea excuſationem habere, quamobrem illud intermittat, omittativè. Itaque ſi quando corporis infirmitate affectus eſt, ipſe pro ſua conſcientia rectè videat præſtare poſſit, ac ne omittendo graviter peccet, & beneficij, quod habet fructus, ſuos non faciat. Hæc de Sacerdotibus, & Clericis tam in ſacris, quam beneficium, vel penſionem obtinentibus.

26 De reliquis autem clericis, ſcilicet minorum ordinum non beneficiatis, non conveniunt Doctores an ad Horas Canonicas obligentur: nam gloſſ. ult. hic generaliter dicit non tantum Preſbyteros, ſed etiam alios clericos ad hoc teneri, arg. c. *Cum ſecundum*, *de præben*. Non tamen aperit an hoc intellexerit de clericis minorum ordinum etiam non beneficiatis; ſed apertius hoc videtur ſenſiſſe Innocentius *hic in princ*. Sic enim ait: Quilibet clericus etiam in non ſacris ordinibus conſtitutus omni die debet dicere officia divina, vel audire; arg. cap. *Clericus victum*. & cap. *fin.* 91. *diſt.* & cap. *fin.* 92. *diſt.* In Eccleſia autem omnes clerici eiuſdem eccleſiæ debent convenire ut eam officiant, ut hic, & in d. cap. *fin.* 92. *diſt.* & qui altari, &c. d. c. *Cum ſecundum*.) Hæc Innoc. qui, ut vides, diſtinguit clericos in eccleſia beneficiatos ab aliis clericis, & ſentit omnes quidem teneri, ſed beneficiatos teneri in eccleſia, ubi habent beneficia. Abbas verò *num.* 7. quamvis aſſerat Doctores ſentire clericos minorum ordinum non beneficiatos non teneri ad horas, & ita ſe habere generalem conſuetudinem, quæ non dicentem excuſat, arg. c. *Cum dilectus*, *de conſuet.* tamen ut ipſe formaliter ſubjungit: de mente juris divini, & humani credo quod ſit oppoſitum: nam eo ipſo quod quis promovetur ad ordines, aſſumitur in ſortē Domini, & transfert ſe in Deū, & in eccleſiam: unde eximitur à poteſtate ſæculari. ut c. *Cum non ab homine*, *ſupra de iudic.* optimè facit, c. *Cum portio*, *cum cap. præced.* 12. *qu.* 1. Nam ut quiſque clericus debet vivere de patrimonio Chriſti, vel ſaltem Epiſcopus tenetur providere, cap. 2. cap. *Epiſcopus*, & d. cap. *Cum ſecundum*, *de præben.* Idem videtur ex mente Sancti Thomæ *d. quodlib.* 6. *q.* 5. *art.* 8. *in corpore*, ait enim: Clericus ex hoc ipſo quod eſt clericus, & præcipuè in ſacris ordinibus conſtitutus, tenetur dicere Horas Canonicas; Videntur enim tales ſpecialiter eſſe aſſumpti ad laudem divinam, ſecundū illud Eſa. 42. *Omnem, qui invocat nomen meum in laudem meam, creavi illum.* Videtur tamen loqui de clericis beneficiatis, ut patet ex his, quæ immediatè ſequuntur, & ex themate quæſtionis.

27 Contrarium puto verum. Primò quia hoc c. loquitur de Presbytero, & de ipſo intelligit authoritatem illam, *Septies in die, &c.* Et quamvis Preſbyteri appellatione largò ſumpto vocabulo veniant etiam clerici in ſacris ordinibus conſtituti, ut dictum eſt ſupra *n.* 15. tamen non veniunt conſtituti in minoribus, niſi vulgari idiomate proferatur: quo caſu poteſt ſumi ad differentiam laici, ut cenſuit Rota *deciſ.* 216. *n.* 3. *par.* 2. *recent.* Facit text. in cap. *Tribus*, *de conſecr. diſt.* 2. Nec dicatur ſecundum hoc etiam clerici minorum ordinum beneficiati exempti eſſent ab horis dicendis, cum nec ipſi comprehendantur appellatione Preſbyteri: nam reſpondeo hos non teneri ex vi nominis Preſbyteri, de quo text. loquitur; ſed quia alias æquiparantur clericis ſacrorū ordinum, ut c. 1. *de poſtulan.* ſecundum Hoſt. & maximè quia cum vivant de altari, tenentur ex juſtitia altario inſervire, arg. d. c. *Cum ſecundum*, *de præben*. Quæ ratio non viget in aliis clericis; nam Eccleſia Romana non conſuevit cogere Epiſcopos ad providendum, niſi ordinatis ad ſacros ordines, ut ait gloſſ. 1. *in fin*, in d. c. *de præben*. & hos tantum vetuit ſine ſufficienti titulo ordinari Tridentina Synodus in c. 2. *ſeſſ.* 21.

Secundo, quia clerici in minoribus poſſunt redire ad ſæculum: ob quam rationem nec Novitii tenentur ad Horas Canonicas, ſed tantum ad aliquid indeterminatum, ut per Sylveſt. *in ver. Hora*, *num.* 3. *verſ. Sextò*, & Tabien. *in ver. Hora Canonica*, §. 5.

Tertiò, quia Conſtitutiones Apoſtolicæ, Concilia, & Doctores tam S. Theologiæ, quam juris Pontificii non arctant clericos ad divinum officium recitandū, niſi ſint in ſacris, vel beneficiati: & ita ab huiuſmodi onere eximunt minores clericos beneficia non obtinentes, ad l. *Cum Prætor. ff. de iudic.* & c. *Nonne*, *de præſumpt.*

Quartò, quia ex præcitata Bulla Pij V. obtinentes

tes penſiones, ut clerici obligantur tantummodo ad dicendum officium parvum B. Mariæ Virginis; ergo ad officium divinum clerici non tenentur, licet penſiones obtineant, & longè minus ſi eas non obtineant.

Quintò, quia generalis conſuetudo habet, ut tales non teneantur: & huiuſmodi coosuetudo valida eſt, ſecundum Abb. At non eſſet valida ſi eſſet contra mentem juris divini, ut cap. *fin. ſupra, de conſuet.*

Sextò, quia eſſet importabile onus, ut puer ſeptem annorum, qui poteſt prima tonſura initiari, c. *In ſingulis, 77. diſt.* gloſſ. in c. *Nullus, in ver. Infanti, de tempor. ordin. lib. 6.* quivè per hoc dicitur in ſortem Domini aſſumptus, c. *Cleros, 21. diſt.* cap. *Duo ſunt, 12. q. 1.* illico adſtrictus eſſet ad divinum officium eecitandum. Quinimò cum in promovendis ad primam tonſurã Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 4.* Hoc tantum exigat, ut fidei rudimenta edocti ſciant legere, & ſcribere, oec requirat ut linguam latinam intelligant, prout requirit in promovendis ad alios ordines in *cap. 11. & 13. eiuſdem ſeſſionis*, utique in neceſſariam conſequeotiam admittit, ut ſic tonſurati non teneantur ad Horas Canonicas: quandoquidẽ qui linguam latinam non callent, nec rubricas intelligere, nec officium valeot ordinare, cap. *Sedulo, 38. diſt.* cap. *fin. ſupra de ætat. & qualit.*

Et hanc partem ſcilicet clericos io minoribus non beneficiatos minimè teneri ad horas diceodas poſt Petr. de Palude tenet Sylveſt. *in ver. Hora, n. 3. verſ. Quinam*, dicens opinionem Abbatis nullo jure probari, & tantũ eos teneri ad aliquid indetermioatum ex ipſa honeſtate juris naturalis: & ſequitur Tabien. *in ver. Hora Canonica*, §. 5. Ha-
28 ctenus de clericis ſæcularibus. Clerici autem profeſſi licet non ſint in ſacris, tamen tenentur ad Horas Canoicas ex receptiſſima omniũ ſententia, ut atteſtatur Sylveſt. *ubi ſupra, n. 3. verſ. Sextum.* Idque optimis fundamentis probat Tabiena *loco citato*, §. 4. Subdens ex conſuetudine, & ex regula ab Eccleſia confirmata Religiones omues habere, ut illarum Clerici profeſſi dicaot Horas.

29 Hoc tameo fallit in Societate Jeſu, quæ hoc habet ex peculiari inſtituto, ut ſoli Clerici in ſacris ordinibus conſtituti, quamvis beneficia eccleſiaſtica, aut eorum reditus non habeant, teneantur ſinguli privatim, ac particulariter, & non communiter ad dicendum officium ſecuodum eccleſiæ ritum, ut in Conſtitutione Pauli III. in cap. *Regimini militantis eccleſiæ*, §. 12. in Bullar. *tom. 1. pag.* 654.

30 Ex facto quæſitom eſt, An Monachi S. Bernardi Obſervantia Hiſpaniaeum Ciſtercienſis Ordinis, teneantur ex præcepto ad recitationem officij B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum.

Etſi Monachi prædicti ab ipſios Cõgregationis fundatione quotidie recitarẽ conſueverint officium parvum B. Mariæ, & diebus ferialibus officium Defunctorum, atque ad hoc lege, ſeu conſuetudioe obligati cenſeantur ſub gravis peccati reatu: nunc tamen nonnulli ejuſdem Coog. Monachi contendunt ſe exemptos eſſe ab ea obligatione ſi in privatis precibus utantur Breviario monaſtico Benedictino juſſu Pauli V. reformato, & edito, & oituntur hoc uno fundamento, quia
31 idem Paulos V. in Conſtitutione approbationis d. Breviarij Monaſtici ſtatuit, ut infra, videlicet, (Cæterum ut prædicti religioſi ad Beeviarium, & libros Choreales, ut præfertur, reformatos unanimiter recipieodos eò alacrius inducantur, quo ſpiritualibus etiam donis ſe magis refertos eſſe compereriot, etiam provideeevoleotes: omnibus, & ſiogulis prædictis religioſis, ut Breviarium huiuſmodi recitando, eadem privilegia, gratias, & indulgentias, ac peccatoeum remiſſiones coosequantur, quæ fel. record. Pius V. recitantibus Breviarium Romaoum conceſſit, authoritate, & tenore prædictis indulgemus.)

32 Inter cæteea autem privilegia conceſſa recitantibus Breviarium Romaoum dicti Monachi unũ dicunt eſſe, ut ad recitationem officii parvi Beatæ Mariæ Virginis, & Defunctorum non teneantur. Quod dicunt probari ex infraſcriptis verbis Cõſtitutionis Pii V. videlicet (Quod verò in rubricis ooſtri huius officii præſcriotur, quibus diebus officium B. Mariæ ſemper Virginis, & Defunctorum, item ſeptem pſalmos pœnitentiales, & graduales dici, ac pſalli oporteat; Nos propter varia hujus vitæ negotia multorum occupationibus indulgeotes, peccati quidem periculum ab ea præſcriptione removendũ duximus. (Quemadmodum ergo, dicunt ipſi, ex privilegio Pii V. recitantes Breviarium Romanum non teneotur ex præcepto recitare officiuio B. Mariæ, ita nec recitantes Breviarium Benedictinum, quibus à Paulo V. communicata ſunt omnia privilegia conceſſa recitantibus Breviarium Romanũ: hæc enim eſt natura adæquationis hujuſmodi, ut l. 1. *ff. de legat*, 1. l. *un. C. de rei uxor. act.* c. *Miramur, ſupra de ſerv. non ordin.* c. *Non ſolum, de regul. lib. 6.* cum ſimul ut per Butr. *conſ. 19. Quia hic agitur de poteſtate, n. 3. verſ. Item ſecundò.*

Cæterum univerſa Monachorum Congeeg. prædictis pauciſſimis tantum exceptis, defendit antiquam obligationem in honorem Beatiſſimæ Virginis. Quare cum ſupplicaſſet S. D. N. pro declaratione Sanctitas Sua hanc controverſiam ad Sacram Congregationem Concilii decidendam rejecit.

33 De obligatione recitandi officium parvum B. Mariæ, ac Defunctorum Doctores multum torquebantur ante dictam Pij V. Conſtitutiooem. Quidam enim circumſcripta particulari conſuetudine, arbitrabaotur ſolas Horas Canonicas eſſe ſub præcepto, non autem officicum B. Mariæ, aut Defunctorum: quod originaliter voluit Gulielm. de Monte Laud. in Clement. 1. *de celebr. Miſſar.* quem ibi ſequuntur Cardi. Anchar. Imol. Item Joan. de Lign. *in tract. de Horis Canon. quæſt. ult.*

34 Quidam verò eenſuerunt, omoes qui tenentur ad Horas Canonicas, teneri ex præcepto etiam ad officium B. Mariæ: qui tamen diſſentiunt in origine obligatioois: alii enim aſſerunt id ſancitum fuiſſe olim peculiari decreto Concilij Claramontani ſub Urbano II. Quod probat Nauarr. *in tract. de Horis Canon.* & alii reeentiores. Porro in vita Urbani II, quæ habetur *tom. 3. Concil. p. 2. pag.* 480. *col. 1. circa. fin.* ſic legitur. (Hoc Pontifice Authore Horariæ illæ preces, quævulgo B. M. Virg. & Dei Genitricis officium appellari conſueverunt, non tantum à clericis, ſed etiam a laicis pro auxilio contra Saracenos obtinendo recitari cœpeeunt.) Hæc ibi; & plura hac de re habentur infra in notis ad Concilium Claramontanũ, *pag. 420. col. 2. litt. B. verſ. Ad quod. promerendum.*

dum. Alii verò dicunt hanc obligationem ſumpſiſſe initium non ex jure ſcripto, ſed ex conſuetudine, quæ poſtea ubique inolevit, ita ut apud omnes vim legis habeat; quam ſententiã amplectitur Vitalin. in d. Clem. 1. *num.* 95. reprobata Guilelmi opinione, quam dicit multum detrahere devotioni B. Mariæ, & ſuffragijs Mortuorum. Idem ſentit Abb. *hic num.* 6. ſubdens id eſſe in præcepto ex radice antiquorum Patrum, & traditione eccleſiæ, licet ſcriptum non reperiatur, & ſequitur Sylveſt. *in ver. Hora, n.* 6. & Sot. *lib.* 10. *de juſt. & iur. quæſt.* 5. *art.* 4. ubi ait hanc conſuetudinem recitandi officium B. Mariæ ex pietate, & devotione, qua Sanctiſſima Virgo digniſſima erat, adeo invaluiſſe, ut nullus doctorũ aut Sanctorũ Patrũ negare audeat vim habere præcepti.

Hanc altercationem videtur voluiſſe dirimere Pius V. in d. Conſtitutione, Non quidem per modum conceſſionis alicuius privilegii recitantibus officium Breviarij Romani, ſed ſimpliciter & abſolutè removendo periculum peccati ab his, qui illud non recitarent juxta rubricarum præſcriptum. Hæc autem remotio peccati, & obligationis nullo modo videtur pertinere ad obligationem, quam habent Monachi S. Bernardi. Primò quia ipſi non tenentur ſolum in vim generalis conſuetudinis, ſeu juris ſcripti, de quo erat prius controverſia an vim haberet præcepti: ſed in vim particularis conſuetudinis, & instituti ſui ordinis, quod initiũ ſumpſit à fundatione ipſiuſmet Congreg. quamquidem ſpecialem obligationem non eſt veriſimile, ut Sanctiſſimus ille Pontifex voluerit abrogare. Etenim de valore particularis conſuetudinis olim nulla erat controverſia inter Do-
35 ctores, ſed omnes unanimiter in locis ſuperius citatis conveniebant in hoc ut recitatio officij eſſet in præcepto, ſi ita ſe haberet Eccleſiæ, aut monaſterii conſuetudo. Atque ita loquitur Guil. in d. Clem. 1. Quem cæteri ſequuntur.

Præſertim quia mens Pij V. colligitur ex alia parte ejuſdem Conſtitutionis, ubi ejuſmodi conſuetudines præſervat; his verbis: (Hoc autem concedimus ſine præjudicio ſanctæ conſuetudinis illarum Eccleſiarum, in quibus officium parvum B. Mariæ ſemper Virginis in Choro dici conſueverat, ita ut in ipſis eccleſiis ſervetur ipſa laudabilis, & ſancta conſuetudo celebrandi more ſolito prædictum officium.

Sed & ratio illa Conſtitutionis, (Nos propter hujus vitæ negotia multorũ occupationibus indulgentes, &c.) non videtur convenire Monachis Clauſtralibus, qui à negotijs, & occupationibus mundanis ſunt prorſus ſegregati, & in ſolitudine poſiti, facilius poſſunt orationibus, ac divinis precibus vacare, cap. *Placuit*, & c. *Si cupis*, 16. *q.* 1.

36 Generaliter autem licet Romanus Pontifex conſtitutionem condendo poſteriorem, priorẽ quamvis de ipſa mentionem non faciat, revocare noſcatur, quia tamẽ locorum ſpecialium, & perſonarum ſingularium conſuetudines, & ſtatuta cum ſint facti, & in facto conſiſtant, poteſt probabiliter ignorare ipſis, dum tamen ſint rationabilia, per Conſtitutionem à ſe noviter editam, niſi expreſſè caveatur in ipſa, non intelligitur in aliquo derogare: hic eſt textus. ad litteram in c. 1. *de Conſt. lib.* 6. per quem Archid. *col.* 3. *in verb. Expreſſe*, & poſt eum gloſſ. *fin.* notat fuiſſe reprobatam opinionem Hoſt. qui in *ſumma de Convent.* §. *Et de virtute, verſ. Sed ſpecialis*, contrarium ſenſerat; & approbatam ſententiam Innoc. in c. 1. de reſcript. Unde hanc concluſionem, id eſt per novam Conſtitutionem non tolli ſpecialium locorum conſuetudines, vel ſtatuta, firmant in d. c. 1. *Conſtit. lib.* 6. Archid. Jo. Monach. Jo. Andr. Gemin. & cæteri omnes, & in cap. *Nonnulli de reſcript.* Niſi Princeps hoc intendat. Sed in dubio non videtur hoc velle: & ita procedit text. in l. *Iul.* §. *Divus*, *ff. de ſepulcr. viol.* ut ibi declarat gl. quam communiter tenemus, ut Bart. dicit, & Petr. de Anchar. in d. cap. 1. *num.* 10. *verſ. Undecimo oppono*.

Sed quatenus etiam uſus Breviarij Romani omnes liberaſſet ab obligatione officii B. Mariæ. non tamen eſſent liberati utentes Breviario Benedictino: nam etſi utentibus hoc Breviario Paulus V. conceſſerit omnia privilegia, gratias, & indulgentias conceſſas recitantibus Breviariũ Romanum; tamen hæc verba non videntur importare liberationem ab officio B. Mariæ. Neque huic liberationi conveniunt, quin potius repugnant illa verba Conſtitutionis Pauli V. quo ſpiritualibus etiam donis magis refertos eſſe compererint.

De Celebratione Miſſarum.

Cap. Quidam.

S V M M A R I V M.

1 *Miſſa de feria propter Miſſam ſpecialem dimittenda non eſt.*
Declaratur, num ſeqq.
2 *Miſſam peculiarem audiens in diebus feſtis an ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ. & num. ſeqq. uſque ad num.* 7.
3 *Miſſas peculiares, ſeu votivas an, & qualiter quis prohibeatur audire diebus feſtis.*
4 *Superſtitiones aliquot referuntur audientium Evangelium,* In pricipio erat Verbũ, *vel Miſſas peculiares.*
5 *Sacrificium altaris ſoli Deo offerendum eſt, qui ſolus adorandus eſt latria.*
6 *Sancti orationes non exaudiunt, ſed apud Deum pro nobis interpellant.*
8 *Miſſa votiva ex Miſſali Romano dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum quocunque die officium non eſt duplex, aut Dominica, id tamen paſſim fieri non debet.*
9 *Miſſa pro defunctis poteſt dici peculiaris.*
Miſſa votiva pro ſponſo, & ſponſa non dicitur in Dominicis, & feſtivis diebus, ibidem verſ. Cavendum.
10 *Miſſam de uno Sancto quotidie celebrare non licet.*
11 *Miſſa etiam de officio currenti dicenda eſt pro ſalute vivorum, & defunctorum, & n.* 34.
12 *Miſſam celebrans de Sancta Maria dicitur celebrare pro defunctis, & è converſo.*
13 *Miſſa defunctorum an ſit dicenda ad conſequendam indulgentiam altari privilegiato conceſſam; an verò ſufficiat aliam Miſſam dicere, & num. ſeqq. uſque in fin.*
14 *Privilegij tenor inſpiciendus eſt ad dignoſcendum an pro liberatione animæ à Purgatorio requiratur Miſſa de* Requiem.

In-

15 *Indulgentias animæ defunctorum non conſequuntur à Sacerdote celebrante, ſed à Pontifice concedente per modum ſuffragarii.*
16 *Indulgentia non acquiritur niſi conditio ſub qua conceditur, adimpleatur.*
17 *Mens Papæ ſecundū Canones interpretāda eſt.*
18 *Mens pro defuncto an idem importet quod Miſſa de* Requiem, *& n. 23. 30. & 34.*
19 *Miſſa de* Requiem *cum ab eccleſia inſtituta.*
20 *Miſſa de* Requiem *magis ſuffragatur animæ defunctorum, quàm Miſſa de feſto, vel de feria. Declaratur, n. 31. & ſeqq.*
21 *Miſſarum ſuffragia mortuis tripliciter applicari poſſunt.*
22 *Medium cenſetur electum, quod rei gerendæ magis eſt idoneum.*
24 *Altare privilegiatum conceditur ipſi eccleſiæ.*
25 *Mortui ſolvuntur à pœnis Purgatorii ad inſtar liberatis per debiti ſolutionem, ſive ex bonis liberandi, ſive alterius.*
26 *Indulgentiarum materia eſt favorabilis.*
27 *Indulgentia pro defunctis non eſt privilegium, ſed beneficium nulli noxium, & late interpretandum.*
28 *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant.*
29 *Electio in dubio eſt debitoris.*
32 *Miſſa ex parte ſacrificii æquè prodeſt mortuis de quocumque dicatur. Et quid ex parte orationum.*
33 *Libertas ſi detur ſervienti per annum, acquiritur in biſſexto ſi ſerviat per dies 365.*
25 *Miraculum Paſchaſii celebrantis in Capella Columnæ intus Eccleſiam Sanctæ Praxedis.*

1 QUIDAM Propter Miſſam ſpecialem Miſſa de feria dimittenda non eſt. Hoc dicit ſecundum Io. And. cui cæteri conſentiunt. Dividitur in duas partes. In prima ponitur exceſſus. In ſecūda proviſio, ibi, *Ideo.*

Nota primò quod dictum eſt in ſummario, videlicet propter Miſſam peculiarem, ſeu votivam non eſſe demittendam Miſſam de feria, ſeu de officio occurrente. Non enim transgrediendi ſunt
2 termini, quos poſuerunt Patres noſtri, cap. 1. de ſepultu. Quod nonnulli opinantur uſque adeo verum eſſe, ut audientes Miſſam peculiarem in diebus feſtis, vel illam celebrantes non ſatisfaciant præcepto eccleſiæ de Miſſa audienda; quia Miſſa, quæ præcipitur, eſt Miſſa de feſto, vel quæ ſecundū
3 officium debet dici, ita Angel. *in ver. Miſſa, n. 33.* & *in ver. Feria, n. 42.* licet ſuadat audientes propter ignorantiam excuſari, ſed non celebrantes, arg. c. *Etiam hoc attendendum, de conſecr. diſt.* 1. Allegantur etiam pro hac ſententia Alexan. de Ales *in ſumma lib. 2.* & Aſtenſis *lib. 4. tit. 16. qu. 2.* Contrarium firmat S. Antonin. in 2. *par. tit. 9. c. 10. §. 1. verſ. Quartum dubium* quia textus in c. *Miſſas,* hoc non dicit, ſed indiſtinctè loquitur; ideoque non tenetur quis audire Miſſā propriam ex neceſſitate, ſed tantummodo ex congruitate, & ſecundum hanc congruentiam, ut ipſe ait, loquitur hoc capitulum. Neque enim mulierculæ, & idiotæ ſcire poſſunt an Miſſa ſit propria, & oportere hoc ſemper ſciſcitari nimis eſſet laborioſum, & ſequuntur Roſella *in ver. Miſſa, §.* 14 Sylveſter *Miſſa, 2. §. 4.* Tabiena *in eodem ver. nu.* 48. Sot. *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 1. verſ. Quod autem.* Et
3 Navarr. *conſ. 9.* incipien. *Ex conſiliis, nu. 7. de celebr. Miſſar.* Quod & mihi videtur verius & ad hoc cap. reſpondeo hic non improbari conſuetudinem dimittendi Miſſam de officio currente propter Miſſā
4 peculiarem; Sed tantummodo reprehendi ſuperſtitioſam Religionem illorum, qui Miſſam de ſancta Trinitate, vel de ſancto Michaele pro nullo feſto prætermittebant, quaſi non viderentur audire Miſſam, niſi illas audirent, ſecundum Hoſti. *in ver. Per ſingulos dies,* & Cardin. *n. 1. in eodem ver.* vel qui credebāt in illa die, in qua audiebant Evangelium, *In principio erat Verbum,* aut Miſſas memoratas, ſe ſine pœnitentia non poſſe decedere, quam ſuperſtitionem habent vetulæ, ut dicunt Abb. Antiquus *in ver. Audiant,* Ioan. Andr. & Cardin. ambo *in ver. Evangelium,* & Abb. Siculus *in 1. not.* & propterea textus admittit, ut quis audire poſſit Miſſam ſpecialem, ſeu votivam, dummodo id faciat propter reverentiam S. Trinitatis, & non pro alia devotione, quaſi dicat licitum eſt dimittere Miſſam de die, & audire Miſſas votivas, dummodo id non fiat propter aliquam ſpecialitatem, quaſi iſtæ meliores ſint aliis ſecundum gloſ. fin. & Hoſtien. *num. 1.* puta quia magis proſint ad uberiores ſegetes impetrandas, vel quid ſimile, ut explicat Innoc. *in ver. Pro alia,* Hoſtien. *n. 5. in ver. Non pro alia,* Io. Andr. *num. 2. in ver. Devotione,* & Cardin. *in 1. quæſt.* Unde Abb. *conſ. 99. Videtur 1. num. 3. verſ. Idem probare videtur, lib. 2.* diſertis verbis aſſerit hoc capitulum ſi bene ponderetur, non prohibere ſimpliciter Miſſas peculiares, imo permittere, dūmodo fiat ex bona devotione, & non ex ſuperſtitione, ut quidam ſciebant credentes propter illas habere meliores ſegetes. Vel dicas hic improbari illorum abuſum, qui tantam devotionem figebant in ſanctum, cujus Miſſam audiebant, ut crederent illum poſſe ipſorum preces exaudire magis, quàm ſi audirent Miſſam ob reverentiam Dei. Sicut refert hic Hoſtien. de aliquibus, qui credebant, ſe magis delectari per Dominam noſtram, quàm per Deum, & nuper mihi renunciatum eſt de quadam vetula, quæ cum audiviſſet puerperam commendantem Deo parvulum tunc natum, Filiola mea, inquit, non Deo, ſed potius S. Carolo. Porrò ut inquit Innoc.
5 etiam Miſſa de S. Michaele dicenda eſt in honorem SS. Trinitatis, quoniam ſoli Deo ſacrificium altaris offerendum eſt, qui ſe hoſtiam obtulit pro nobis. *Ipſe enim ſolus adorandus eſt latria,* qui ſolus
6 poteſt per ſe orationes exaudire. Sancti autem apud Deum pro nobis interpellant. Ita Innoc. quem totidem verbis ſequuntur Hoſtien. Io. And. & reliqui omnes. Ad hoc Concilium Trident *ſeſſ. 25. de invocatione, veneratione, &c.* Et vide quod notatur per Io. Andr. in Clem. *unica in gloſ. magna in 4. membro, de reliq. & venerat. Sanctorum.*

Conclude igitur neminem obligari in diebus feſtis ad audiendam Miſſam propriam illius diei, ſeu de officio currenti, ſed ſatisfacere præcepto Eccleſiæ audiendo quamlibet Miſſam peculiarem,
7 ſeu votivam. Reſpectu celebrantis major eſt difficultas, nam, ut inquit S. Antonin. *loco præallegato,* reprehenſibile utique multum videtur, etſi non damnabile, dimittere proprias occurrentes propter Miſſas defunctorum, vel aliàs ad inſtantiam laicorum ſine cauſa multum urgenti. Docendus eſt enim populus, non ſequendus, c. Do-

Proſp. Fagn. in 2. par. 5. lib. Decretal.

cendus, 22. *diſt.* quinimo eſt mortale ſecundum aliquos, quos ſepreſſo nomine refert Sylveſt. *in ver. Miſſa*, 2. §. 4. Sed & Angel. *ubi ſup.* dicit Miſſam eſſe celebrandam de eo, de quo officium fit, adeo ut Miſſam peculiarem dicens, id eſt ſpecialem de aliquo Sancto, non ſatisfaciat præcepto de audienda Miſſa; & quamvis audientes ex ignorantia excuſentur, non tamen celebrantes, arg. c. *Et hoc attendendum, de conſecr. diſt.* 3. Hæc ex illo. Sed certè de jure communi hoc non videtur eſſe in præcepto; quia hæc decretalis, in qua ſola fundari poteſt obligatio celebrandi Miſſam de officio currente, & alium habet ſenſum, ut ſuperius explicatum eſt à *num.* 3. ac prætetea non loquitur de celebrantibus, ſed de audientibus. Unde ſi quam obligationem induceret, utique illam induceret reſpectu audientium, quos tamen conſtat ad id non obligati, ut habet generalis conſuetudo teſte Navarr. *d. conſ.* 9. *num.* 7. *de celebrat. Miſſar.* Unde melius Sylu. *in ver. Miſſa.* 1. §. 4. affirmat prædicta eſſe intelligenda ad bene eſſe, non de neceſſitate, quia nec Abbas hic dicit non ſatisfieri præcepto, nec Clem. 1. *de celebr. Miſſar.* dicit aliquid de præceptis. Id ipſum tenent Roſella *in ver. Miſſa*, 9.14. Tabienna *in eod. ver. nu.* 48. & Navarr. *in Manual. Hiſpano c.* 27 *n.* 7.

Non obſtat d. cap, *Et hoc attendendum, de conſec. diſt* 1. ubi patet Sacerdotes, & populum in diebus ſolemnibus debere in unum convenire ad publicam Miſſam audiendam: nam & ille textus poteſt intelligi de congruo, & nihilominus illi derogatum eſt ubique ex contraria conſuetudine, & præſertim in Urbe, ut Navarr. teſtatur in *prælleg. conſ.* 9. *num.* 7. *de celebr. Miſſar.*

8 Cæterum opinio Angeli videtur hodie approbata in novo Miſſali Romano in Rubrica *de Miſſis votivis S Mariæ, & aliis*, §. 5. ubi ſic legitur. (Miſſæ omnes votivæ in Miſſis privatis accipi ſſunt pro arbitrio Sacerdotum quocunque die officium non eſt duplex, aut dominica cum commemoratione ejus, de quo factum eſt officium, & commemoratione item feſti ſimplicis, ſi de aliquo occurrat eo die fieri commemorationem, id verò paſſim non fiat, niſi rationabili de cauſa, & quoad fieri poteſt Miſſa cum officio conveniat.) Hæc ibi, Et conſo-

9 nat alia rubrica *de Miſſis defunctorum*, §. 2. *in fin.* ubi cavetur ut Miſſæ privatæ pro defunctis quocunque die dici poſſint præter quam in feſtis duplicibus, & Dominicis diebus: nam & Miſſa pro defunctis dicitur peculiaris ſecundum Archid. in cap. *Viſum, de conſecr. diſt.* 1 & Abb. *conſ.* 99. *Videtur primò num.* 1. *lib*, 2. Unde quidquid dicant alii hodie conſtat nulli Sacerdotum licere in Dominicis diebus, & feſtis duplicibus maximè de præcepto celebrare Miſſam peculiarem, ſeu votivam, vel de Requiem, Rubricæ enim Miſſalis ſunt in præcepto, ut ſcripſi in cap. *Cum creatura, num.* 29. *infra eod.* Fateor tamen in illis caſibus, in quibus Miſſa pro defunctis dici poteſt in feſtis duplicibus, puta in Anniverſario pro defunctis, vel in die depoſitionis defuncti, ut dixi in prædicta Decretali *Cum creatura, num.* 23. *&* 26. tunc Sacerdotes eam celebrantes ſatisfacere præcepto eccleſiæ, de Miſſa audienda in diebus feſtivis, cum id faciant lege permittente, cap. *Qui peccat*, 23. *q.* 4. & l. *Gracchus*, *ff.* ad l. *Iul. de Adulter.* cavendum eſt tamen à modernis Collectoribus hic, dum ex Julio Lavorio *de Indulgen. par.* 2. *cap.* 30. *num.* 105. affirmant in diebus feſtis poſſe celebrari Miſſas votivas ex urgenti cauſa, veluti pro benedictione nuptiarum, & ſimilibus, hoc enim eſt contra rubricam Miſſalis, quæ ponitur ante Miſſam pro ſponſo, & ſponſa, ubi cavetur, ut ſi benedictio nuptiarum facienda ſit die dominica, vel alio die feſto dicatur Miſſa de dominica, vel feſto cum commemoratione ſequentis Miſſæ pro ſponſo, & ſponſa, & reliquis, quæ pro communione, & complemento benedictionis in ea habentur.

10 Secundò nota, ibi, *per ſingulos dies*, non eſſe licitum quotidie celebrare Miſſam de uno ſancto, ut hic notant Butr, *in* 1. *notab.* & Abb. *d. conſ.* 99. *num.* 4. *lib.* 2. Quod adeo verum eſt ut nec pacto, vel ſtatuto adſtringi poſſit præbendatus ad celebrandum ſingulis diebus de uno ſancto, ut eſt textus in cap. *Significatum*, & ibi dixi *in* 3. *not, ſupra de præben.* & notat Abbas in præallegat. *conſ.* 99 *n.* 1. *verſ. Secundò, & num.* 4. *verſ Ex hu patet.* Nec obſtat textus in cap. *Et hoc attendendum, de conſecr. diſt.* 1. quia ſecundum Abbatem d. n 4. non prohibet, quin potius permittit Miſſas peculiares privatas, dummodo per eas populus à Miſſa ſolemni non abſtrahatur. Contrarium firmat Navarr. *d. conſ* 9. *num.* 7. *de celebr. Miſſar.* ubi aſſerit licere in diebus quamvis ſolemnibus dicere Miſſas peculiares de vivis, ut videmus in tota Chriſtiana Eccleſia ſervari, & *num.* 8 reſpondet ad textum in d. cap. *Significatum.* Sed quidquid dicat, prima opinio approbatur in Miſſali Romano, ubi patet Miſſas peculiares, ſeu votivas tam de vivis, quam de mortuis non eſſe celebrandas in feſtis duplicibus, & dominicis diebus, ut dixi in præced. notab. *num.* 8. & conſequenter non licet Sacerdoti celebrare quotidie de uno Sancto.

11 Tertiò nota ex fine textus Miſſam de officio currente dicendam eſſe non tantum pro ſalute vivorum, ſed & defunctorum, ut hic, & in c. *Viſum de conſecrat. diſt.* 1. quaſi celebrando pro vivis cele-

12 bretur etiam pro mortuis, ſecundum Jo. Andr. *n.* 3. *in ver. Defunctorum*, & Cardinal. *num. in eod. ver. Unde*, ut dicebat Hugo de S. Theuderio. Cardinalis ipſe celebrando de Domina noſtra ſciebat ſe celebrare pro defunctis, & celebrando pro defunctis ſciebat ſe celebrare de Domina noſtra. Cujus dictum refert Hoſt, *in fin.* & ſecundum eum ſatis comprobatur *hic*, & in cap. *Si quotieſcumque de conſecrat. diſt.* 2. Id autem perficitur ab univerſa eccleſia per preces in ſecundo Memento, ut innuit textus in d. cap. *Viſum*, in illis verbis, *loco competenti*, quæ exponuntur à gloſſa, id eſt in ſecreta Miſſæ, & ab Archid. & Turrecrem. in ſecundo Memento, in quo dicitur, *ipſis Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus, &c.* & cenſ. Sac. Congregatio Concilii in terminis *cap* 4. *ſeſſ.* 25. ut dixi in cap. *Cum creatura, n.* 19. *infr. eod.*

13 QUÆRO, an ad conſequendam indulgentiam à Summo Pontifice altaribus privilegiatis conceſſam neceſſe ſit in eis Miſſam defunctorum celebrare; an verò ſufficiat aliam Miſſam dicere, cum alioquin in diebus feſtivis, in quibus juxta novum Miſſale non poteſt celebrari Miſſa defunctorum, non ſuffragaretur hæc indulgentia animabus Purgatorii.

14 Præmittendum primo, verba privilegii, cujus occaſione dubitatur, quæſtioni debuiſſe inſeri, ut eiſdem inſpectis poſſet congruum dari reſponſum, prout jubetur fieri in cap. *Porrò de privileg* & eſt ex

men-

mente D. Thom. *in 2. diſt. 45. qu. 2. art. 3 q. 2.* Vi-
di enim privilegia diverſis concepta verbis, & ut
audivi, privilegium conceſſum in eccleſia S. Petri
ad altare S. Andreæ videtur reſtrictum ad cele-
brandum de Requiem. Secundò præmittendum,
poſſe ſupponi hoc privilegium fuiſſe conceptum
ſub verbis, quibus ut plurimum hæc privilegia con-
cedi conſueverunt, quæ ſolent eſſe infra ſcripta, vi-
delicet. (Concedimus ut quoties Miſſa ad prædi-
ctum altare celebrabitur pro anima cujuſcunque
fidelis, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac luce
migraverit, ipſa de theſauro Eccleſiæ indulgentiam
conſequatur.)

15 Tertiò præmittendum, celebrantem non dare,
nec acquirere dictæ animæ indulgentiam, ſed Pon-
tificem ipſum illi animæ, pro qua præſtabitur hoc
requiſitum opus, indulgentiam per modum ſuf-
fragarii concedere, ut denotant verba præmiſſa,
& notant ſæpe Doctores, ut Palud. *in 4. diſt. 20.
quæſt. 4. art. 3. concluſ. 6.* Cordub. *de indulgent quæſt.
26.* Nam cum conceſſio indulgentiæ quantum
attinet ad præſentem quæſtionem ſit actus ſupe-
rioritatis; quam quis habet diſpenſandi theſaurum
Eccleſiæ, quæ reſidet taxata in Epiſcopis & plenè
in ſummo Pontifice, ſecundum D. Thom. *in 4. diſt.
20. quæſt. 1. art. 4. quæſt. 3.* Qui celebrat de Eccle-
ſiæ communibus bonis ſolvit pro defuncto opus,
ac veluti pretium à Pontifice requiſitum, quo ſo-
luto Pontifex indulgentiam largitur, ſeu concedit,
& hoc per modum ſuffragii.

Quartò, præmittendum ex Paludano *d. artic. 3.
concluſ. 2.* & Cordub. *quæſt. 33.* poſt D. Thom. *in
addit. ad 3. part. qu. 27. art. 3. & in 4. diſt. 20. qu. 1.
art. 5. qu. 3.* Indulgentiam non obtineri niſi adim-
16 pleatur conditio, ſub qua indulgentia conceditur,
addunt dicti Palud. & Cordub. non ſufficere par-
tem requiſitorum adimplere, ſed totum adimplen-
dum eſſe, Navarr. *in Miſcell. de orat. num. 128. & de
Iubil. notab. 32, num. 49.* Facit cap. *Si pro te* ubi gloſſ.
fin. de reſcript. lib. 6.

Ex prædictis infertur dubitationis reſolutionem
pendere ex intentione Pontificis concedentis, ſe-
cundum quam prout ipſe intendit, anima ipſa li-
berabitur, vel non, arg. l. *Cum heres, §. 1. ff. de ſtat.
q. 3. ad 2.* Erit igitur inquirendum quænam fuerit,
vel ſit ipſius mens, cap. *Cum veniſſent*, ubi Felin. latè
de judic. Quæquidem mentis declaratio fieri pote-
rit etiam à Pontifice ſucceſſore, ut per Oldr. *conſ.
237 Factum tale eſt, num. 2. verſ. Hæc autem interpre-
tatio Domini Nicolai*, & Rimanald. jun. *conſ. 481. nu.
67. & 68.* Nametſi poteſtas interpretandi cohæ-
reat perſonæ, & in alium non tranſeat ſecundum
Innoc. in cap. *fin. de ſucceſſ. ab inteſtat.* & Felin. in d.
cap. *Cum veniſſent, num. 2. de judic.* tamen ſucceſſor
idem cenſetur cum prædeceſſore, & una eſt digni-
tas, ut inquit Oldrad. *loco cit.* Quod ſi hoc non
poſſet coram ab ipſo obtineri; tunc quænam fue-
rit ejus mens conjecturis eſt indagandum, l. *In con-
ditionibus, ff. de cond. & demo.* Et quidem in caſu
propoſito requiri Miſſam de Requiem, ex infra-
ſcriptis videtur elici poſſe.

17 Primò, verba dubia à ſummo Pontifice proba-
ta ſecundum Canones ſunt interpretanda, cap.
Eccleſia veſtra, il ſecondo, de elect. Calder. *conſ.
187. alias 2. de præſumpt.* Felin. in cap. Cauſam, n. 16.
verſ. Quarta declaratio, de reſcriptis. Sed hæc,
vel ſimilia verba, Celebretur Miſſa pro defunctis,
in ſacris Canonibus intelliguntur de Miſſa de Re-
quiem, c. *Sufficit, de conſecr. diſt. 1.* ibi, Quid in ta-
men pro defuncto unam Miſſam faciunt, & alte-
ram de die: ubi illa verba, Miſſam pro defuncto,
18 idem important quod Miſſa de Requiem. Idem
colligitur ex cap. *Certum*, juncta gloſſ. 3. & gloſſ.
final. eadem diſt. & ex cap. *Cum creatura*, & ibi gloſſ.
eod. tit. infra eod.

19 Secundò ſuffragatur textus in c. *Quicumque, 26.
q.* ubi habetur, Miſſam de Requiem inſtitutam ſpe-
cialiter ab eccleſia in ſubſidium, & ſuffragium ani-
marum defunctorum, cui ſi addatur regula com-
munis, de qua in l. *Plenum, §. Equitem, ff. de uſu, & ha-
bit*, quæ habet verba intelligenda eſſe ſecundum
propriam conditionem illius, de quo agitur; ſequi-
tur ut in materia noſtra, quæ emanavit ad utilita-
tem defunctorum, verbum Miſſa, intelligatur de il-
la, quæ peculiariter pro eorumdem ſuffragio fuit
ab Eccleſia ipſa inſtituta.

20 Tertiò, certum eſt, Miſſam de Requiem ad hoc
præcipuè inſtitutam fuiſſe, ut ſic ſatisfieret pœnæ
debitæ ab his, qui in Purgatorio exiſtunt, c. *Qui-
cumque Sacerdotum, 26. q. 1.* Eamque plus defunctis
ſuffragaturam ex D Thom. *in 4. diſt. 45. q. 2. art. 2. ad
21 5.* quàm Miſſam de Sancto, ſeu de feſto, vel de feria:
quod etiam probat Navarr. *conſ. 9 de celebr. Miſſar.*
ubi *num. 1.* ſic ait. (Quamvis triplex ſit modus ap-
plicandi mortuis Miſſarum ſuffragia, ſcilicet per in-
tentionem, per memoriam, quæ fit in decima par-
te Canonis Miſſæ, quæ incipit *Memento etiam*, & per
Collectas expreſſas in ipſa Miſſa; ut colligitur ex c.
Cum gravia, cap. *Non æſtimemus* & c. *Animæ, 13. q. 2.*
& aliis multis, adjuncto cap. *Viſum, de conſecr. diſt. 1.*
Nihilominus major, & melior eſt per totam ipſam
Miſſam pro defunctis, & infra *nam. 5* Miſſa, inquit,
pro defunctis cæteris paribus magis prodeſt de-
functo, quàm Miſſa de Sancto, vel feria. Ergo etiam
collecta Miſſæ de defunctis magis proderit, quam
collecta Miſſæ de vivis, arg. l. *Quæ de tota, ff. de rei
vendicat*, & cap. *Paſtoralis, §. Item ſi totum, ff. de offic.
Deligat*) Hæc Navarr. Et ſucceſſivè loquitur eam-
dem eſſe magis proportionatam effectui, qui inten-
ditur, qui eſt liberatio animæ à pœnis Purgatorii;
arguitur tunc ſic. In dubio illud medium videtur
22 electum, quod rei gerendæ magis idoneum eſt,
argum. l. *Quoties, ff. de reg. jur.* Itemque illud, per
quod plenius ei, cui benefacere volumus, provi-
detur, argum. l. 3 *ff. de milit. teſtam.* cap. *Super hoc, de
renunciat.* Sed hujuſmodi eſt Miſſa de Requiem:
Ergo ipſa à Pontifice plus quam aliæ intenta, & re-
quiſita videtur.

23 Quartò adducitur Abb. *conſ. 99.* incipien. *Vide-
tur primò, vol. 2.* Qui in caſu legati facti per hæc
verba. Quod omni die poſt mortem ejus pro ani-
ma ipſius teſtatoris in perpetuum celebrari debe-
rent triginta Miſſæ mortuorum per triginta Presby-
teros; Concludit Miſſas debere dici de Requiem,
quia talis præſumitur mens teſtatoris ex illis ver-
bis ibi. Pro anima ipſius teſtatoris: & ibi, Miſſæ
mortuorum: ex quibus verbis colligi poteſt penes
Abbatem idem importare Miſſam pro anima de-
functi, quod Miſſa mortuorum: qui Abb. ſubdit,
Miſſam de Requiem ſaltem privatam poſſe dici
omni die, etiamſi ſit dies feſtus. Ex quibus reſpon-
detur ad argumentum, quod pro contraria parte
24 adducitur. Sed his non obſtantibus verior videtur
contraria opinio; & ante omnia obſervandum
eſt hoc privilegium reſpicere quidem, atque inten-

Proſp. Fagn. in 2. par. 5. lib. Decretal.

dere conſolationem animarum defunctorum, ſed intuitu ipſius Eccleſiæ, imo ipſi Eccleſiæ concedi, ut patet ex lectura ſimdium conceſſionum: & inde deducitur in dubio eam concedentis intentionem eſſe præſumendam, per quam Eccleſia ipſa magis decoratur, argum. d. §. *Equitii*, & d. l. *Quoties*.

25 Obſervandum ſecundò hanc materiam, prout concernit liberationem animæ defunctorum à pœnis Purgatorii eſſe omnino ſimilem illi, de qua per Juriſconſultum *in tit. de ſtat. liber.* Et ſicut libertas ibi ſequitur ſi fiat quod jubetur ex bonis ſive liberandi, ſive alterius, d. l. 3. *in princip.* proportionatè loquendo idem videtur dicendum hoc caſu, arg. cap. *Inter corporalia, de tranſlat. Epiſc.* & colligitur ex D. Thom. *in 4. diſt. 45. quæſt. 2. art. 3. qu. 2.*

26 Obſervandum tertiò, hanc materiam utpote quæ agit de liberandis animabus à tam dura ſervitute, & cruciatu, eſſe favorabilem, d. l. *Cum hæres*, §. *Item ſi decem*, & alibi ſæpe, *ff. de ſtat. liber.* & tradit Bald. *conſ. 339. Caſus talis eſt, per totum*, Maximè *in fin. lib. 1.*

27 Obſervandum quartò, hic agi propriè non de privilegio, ſed de beneficio Principis nulli noxio, quod latè interpretandum eſt, cap. *Olim de verb. ſignif.* cap. *Dilecti, de donat.* cap. *Quamvis, de præben. lib. 6. l. fin. ff. de Conſtitut. Pecun.* & in terminis conceſſionis indulgentiarum reſpondit Roman. *conſ. 353. Petitur à me declaratio, per tot.* quem refert, & ſequitur Ludovic. Bolug. *in tractat. de Indulgen. col. 69. verſ. Levis etiam, & valde utilis, num. 97.* Felin, *in ſuo ſerm. de Indulgent. prope fin.* & Ioan Franc. Pavinus, *de off. & poteſt. Capituli ſed. vac. in 1. par. quæſt. 4. ante finem.*

28 Obſervandum eſt denique hic agi de indulgentiis, quæ ex vulgata regula tantum valent, quantum ſonant, gloſ. in cap. *Quod autem, de pœnit. & remiſſion.* Dummodo ex parte dantis ſit authoritas, ex parte recipientis charitas, ex parte cauſæ pietas, ut inquit D. Thom. *in 4. diſt. 20. q. 1 art. 3. q. 2.*

His ita conſtitutis, cum privilegii verba nihil aliud requirant, niſi ut ad dictum altare celebretur Miſſa pro anima cujuſvis fidelis, utique verba hujuſmodi verificantur etiam in dicente ad d. altare Miſſam de Sancto, ſi illam integram celebrans offerat pro anima defuncti. ergo & diſpoſitio verificabitur, l. 1. §. *Hi, qui navem, ff. de exercit.* & l. *Non aliter, ff. de leg. 3.* Angel. Aretin *conſ. 31 Viſo ſupradicto, n. 2.* & Paul. de Caſtr. *conſ. 154. ſuper primo quæſito, in princ. lib. 1.*

29 Secundò, per privilegium hoc exigitur tantummodo in genere, ut Miſſa pro defuncto celebretur: ergo electio erit ipſius debitoris, l. *Comprehenſum, ff. de contrahen. empt.* Modò id, quod ſolvitur, ſit integrum, ſeu utile, ut notat ibi gloſ. Facit *inſtit. de legatis*, §. *Si generaliter*, & regula *in alternativis, de reg. jur. lib. 6.* cum ſimil. Sive igitur ſolvatur miſſa de Requiem, ſive de ſancto, vel feria, cum præſtetur id, ad quod quis eſt obligatus, conſequens eſt ut & liberatio ſequatur, & indulgentia obtineatur, d. l. 3. *de ſtat. liber.* Et cum privilegii verba ſint generaliter ſine diſtinctione concepta, non debemus nos ea reſtringere, nec diſtinguere, vulgata l. *De pretio, ff. de public. in rem act.* Unde S. Antonin. Sylveſt. & alii ſupra citati *num. 6.* tenent in ſimili ſatisfieri præcepto de audienda miſſa in die feſto, etiamſi audiatur miſſa de Sancto, vel feria, & non de ipſomet feſto, quia lex tantummodo nos obligat, ut eo die miſſam in genere audiamus, & tamen eo caſu articulus erat magis dubitabilis: nam dum eccleſia præcipit, ut audiamus miſſam die feſto, videtur quodammodo velle ut audiamus miſſam ab Eccleſia inſtitutam pro honore dicti feſti, ſeu Sancti; adeout propterea Angelus, & alii tenuerint non ſatisfieri præcepto de audienda miſſa de officio currenti, ut dixi *eod. num. 6.*

Tertiò, generaliter faciunt adducta in præmiſſis ſuppoſitionibus, videlicet quod verſemur in materia ex omni parte favorabili, & amplianda. Et pro hac ſententia, licet non per has rationes reperi conſuluiſſe Navarrum *in conſ. 37*, incipien. *Sanctiſſimus conceſſit, de pœnit. & remiſſ.* In terminis privilegii conceſſi eo tenore, ut quoties diceretur miſſa in tali altari pro defuncto, anima illa per modum ſuffragii indulgentiam plenariam conſequeretur.

Nec obſtant contraria; quia ad Capitulum *Sufficit*: reſpondetur ibi ideo illa verba intelligi de miſſa de Requiem, quia contradiſtinguitur à miſſa de tempore, vel de Sancto: quæ ratio ceſſat in caſu noſtro, in quo in ſua generalitate relinquuntur, nec alteri ſpeciei opponuntur. Eodem modo re-
30 ſpondetur ad d. cap. *Cum creatura*, textus verò in cap. *Certum, de conſecr. diſt. 1.* confirmat noſtram opinionem: nam volens ibi Pontifex facultatem miſſas in d. loco non ſacro celebrandi reſtringere ad miſſas de Requiem, non dixit ſimpliciter, Concedimus animabus fidelium ibidem ſepultorum, ſed facultatem celebrandi pro defunctis, limitat ad ſacra funeralia, ſeu Anniverſaria de Requiem.

Ad ſecundum retorquetur argumentum, & validius: nam ut ſupra dictum eſt, privilegium fuit conceſſum loco, ſeu contemplatione loci: unde ſequitur, ut verba debeant intelligi ſecundum conditionem loci, at loco, id eſt Eccleſiæ magis convenit, ut quando occurrit feſtum, celebretur de feſto, & ſervetur regula beneficii, nec dicatur tunc Miſſa privata de Requiem, ut inſinuatur etiam in hoc cap. Et in d. cap. *Et hoc attendendum, de conſecr. diſt. 1.* Ergo Summus Pontifex, qui Eccleſiæ dictum privilegium conceſſit, cenſendus eſt voluiſſe illud ita reſtringere, ut illius laudabilis ordo turbetur, inductaque ad unum finem, operentur contrarium: potius enim attenditur in hoc id, quod congruit ipſi Eccleſiæ, ad cujus intuitum conceſſum eſt privilegium, quàm quod congruit animæ defuncti, quæ ex hac Miſſa per alterum ejus nomine exhibenda liberationem eſt conſequutura, ut de hoc eſt textus in l. *Labeo, eod. tit. de ſtat. liber.* Imo
31 & reſpectu ipſarum animarum convenit, ut non fiat dicta reſtrictio, quandoquidem verbis generaliter ſumptis, ſaltem per accidens eiſdem copioſius conſulitur, quia facilius quotidie poterit pro eis offerri Miſſa, ut liberentur, quàm ſi ſolum poſſet pro eis offerri Miſſa de Requiem, quæ celebrari non poterit quotidie, vel propter rubricas Miſſalis, vel propter Cuſtodis Eccleſiæ prohibitionem. Addit Navarrus *d. conſ. 37. num. 2.* frequentiſſimè contingere, ut aliquis moriatur veſpere, vel mane alicujus magni feſti, cujus animæ deſiderant propinqui opitulari, & non poſſent tempore hujuſmodi miſſæ quæ eſſet maximum, & præſens remedium. Quæ tamen ratio infirma eſt, quia corpore præſente miſſa de Requiem quocunque die dici poteſt, præterquam in Paraſceve, & in Paſchate, ut dixi in cap. *Cum creatura infra eodem.*

Ad

32 Ad tertium reſpondetur etſi Miſſa de Requiem plus proſit defunctis, quàm de feſto; hic tamen defectus modicus eſt, & de facili ſuppletur per majorem devotionem, quàm ſolent celebrantes habere dum de feſto celebrant, ut ver. Sylveſter *in ver. Suffragium, num.* 5. Et eſt de doctrina D. Tho. in contrarium citati *in 4 ſentent. diſt.* 45. *q. art.* 3. *q.* 1. *ad* 5. cujus hæc ſunt verba (Miſſæ ſuffragium continet duo, ſcilicet orationes, & ſacrificium, ex parte ſacrificii oblati Miſſa æqualiter prodeſt defuncto de quocumque dicatur, & hoc eſt præcipuum, quod fit in Miſſa, ad hoc cap. *Vtrum, de conſ. diſt.* 2. Sed ex parte orationum magis prodeſt illa, in qua ſunt orationes ad hoc determinatæ : Sed tamen iſte defectus recompenſari poteſt per majorem devotionem, vel ejus, qui dicit Miſſam, vel ejus, qui facit dici, vel iterum per interceſſionem Sancti, cujus ſuffragium in Miſſa imploratur.) Hæc S. Thom. & ſequitur totidem verbis, S. Antonin. in 1. *par. tit.* 10. *cap.* 2. §. 3. Et Navarr. *d. conſ.* 37. *n.* 2. *de pœnit. & remiſſ.* ubi etiam addit Miſſam pro defunctis in orationibus minus valere hoc reſpectu, quia brevior eſt, & celerius, minuſque attentè ut plurimum dicitur quàm alia. Et quia memoria nova ſancti, & novitas officii devotionem celebrantis adauget, ex qua pendet valor ex opere operantis. Præterea non requiritur, Miſſa de Requiem

34 plus prodeſt defuncto; Ergo hæc debet offerri in caſu noſtro ad indulgentiam, ſeu liberationem conſequendam, cum ad illam conſequendam ſufficiat offerri id, quod eſt minus, arg. tex. in d. l. *Cum hæres, §. Stychus, ff. d. ſtat. liber.* ubi ſi detur libertas ſervo ſervienti per annum, ſi ſervit in biſſexto, in quo duo dies computantur pro uno, l. *Cum biſſextus, ff. de verb. ſignif.* ſufficit, ut ſerviat per dies 365. nec cogitur ſervire per dies 366 quos habet dictus annus. Advertendum item eſt in hoc 3. argum. latere fallaciam, quæ dicitur à ſimpliciter ad ſecundum quid; arguitur enim hoc modo. Exhibitio Miſſæ de Requiem magis prodeſt defuncto de ſe, quàm Miſſa de ſancto. Ergo credendum eſt Pontificem illam exigere utpotè per quam defuncto magis ſubvenitur. Nam abſolutè loquendo fateor utilius eſſe habere Miſſam de Requiem, quam de feſto, ſed nego utilius eſſe defuncto, ut pro eo offerri poſſit dumtaxat Miſſa de Requiem, quàm ut ipſe gaudeat privilegio conſequendi liberationem ex quacumque Miſſa pro ipſo oblata. Quandoquidem hoc ſecundo caſu ſi Sacerdos non reperiatur, qui pro eo velit, ac poſſit celebrare Miſſam de Requiem, at forte reperietur qui celebret de ſancto, vel de feria. Sed in primo caſu deficiente Sacerdote, qui velit, aut poſſit Miſſam de Requiem celebrare, defunctus omnino carebit ſuffragio Miſſæ. Quemadmodum utilius quidem eſt ſtatu libero, ut pro ejus liberatione offerantur centum, quàm quinquaginta; At non eſt utilius, imo damnoſius ſi ſtatuatur ut ejus liberatio ſequi non poſſit niſi offerantur centum; quia difficiliùs eſt invenire qui ſolvat centum, quàm qui ſolvat quinquaginta. Unde latius patet facultas liberationis, & mitius benigniuſque agitur cum defuncto ex opinione noſtra, quàm ex contraria.

34 Ad doctrinam Abbatis d. *conſ.* 99. Reſpondetur Abbatem non ſe fundare ſuper utraque particula ſeparatim, & per ſe tanquam ſingulæ ſufficiant ad inducendam dictam præſumptionem; ſed juniti utrique ſimul junctæ; in quarum altera cum expreſsè agatur de Miſſis defunctorum, non eſt dubium quin ſint dicendæ Miſſæ de Requiem, cum tales requirantur. Etenim aliter Sacerdotes non ſatisfacerent, ut in ſimili notat Sylveſt. *in ver. Miſſa,* 1. *num.* 10.

35 Ex quibus videtur concludendum pro conſequutione liberationis animæ à pœna Purgatorii, ſufficere ſi pro ead. anima celebretur Miſſa de feſto, vel etiam de feria, imo & votiva de ſancto: nam qui applicat tale ſacrificium defuncto, verè dicitur Miſſam celebraſſe pro anima talis defuncti & hoc ſufficienter probatur hic in illis verbis. (Sed ſi voluerit ut ſibi Miſſæ cantentur de eod. die Miſſas audiant pro ſalute vivorum, & etiam defunctorum.) Ex quibus innuitur ut qui celebrant Miſſam de feſto, ſi offerant pro ſalute animæ defuncti, dicantur celebraſſe Miſſam pro defuncto, ut latius dictum eſt ſupra in 3. *not.* & hoc etiam habet communis uſus loquendi, qui enim petunt Miſſam de Requiem ſolent dicere,] dicite mihi Miſſam defunctorum. At qui non diſtinguunt inter Miſſam, & Miſſam ſimpliciter dicunt, dicite Miſſam pro anima unius mei propinqui; atque ita is poteſt cele-

36 brare pro defunctis, qui de feſto Miſſam celebrat. Addi etiam poteſt quod notat Biel. *de Can. Miſſæ, lect.* 57 *littera* R. *fol.* 527. ubi etiam ait in Eccleſia Sanctæ Praxedis in Capella Columnæ deſcriptum extare Paſchaſium conceſſiſſe in illo loco celebranti indulgentiam in hæc verba. (Quicunque celebraverit, vel celebrari fecerit quinque Miſſas pro anima parentis, vel amici exiſtentis in Purgatorio, dictus Papa Paſchaſius dat remiſſionem plenariam per modum ſuffragii tali animæ.) Ac deinde ſubdit Biel. cùm poſt Paſchaſius celebraſſet pro nepote d. quinque Miſſas, in ultima Miſſa dum adhuc eſſet ad altare, apparuit ibi Beata Virgo viſibiliter extrahens animam nepotis de Purgatorio. Ex qua narratione videtur aliquo modo conjici Miſſas celebratas fuiſſe de Sancta Maria : nam ſi celebraſſet de Requiem veriſimiliter, potius apparuiſſet Michael Archangelus, cujus adjutorium ſpeciale in ea Miſſa implorari ſolet, &c.

CUM MARTHÆ, §. *Quæſiviſti.* In Sacramento Altaris aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem. Hoc dicit Abbas Siculus.

Pro intelligentia hujus §. *Quæſiviſti,* vide quod ſcripſi in cap. *Neinnitaris, num.* 274. *de Conſtitution.*

De Celebratione Miſſarum.

Cap. Dolentes.

SVMMARIVM.

1 Officium noſtrorum, & diurnum à Prælatis, & Clericis ſtudiosè, & devotè celebrari debet.

Et quomodo intelligantur verba ſtudiosè, & devotè, & n. 39 40. 42.

2 Prælatis eccleſiaſticis, & præcipuè Papæ dolendum eſt de peccatis, & exceſsibus ſubditorum.

3 Ad Officium diurnum tenentur Clerici in ſacris, non autem in minoribus ordinibus conſtituti, niſi ſint beneficiati.

4 *Prælatis, & Clericis reprehenſibile eſt è ſomno non ſurgere ad diurnum conſentum avium.*
Aurora unde dicta, ibidem.

5 *Chriſtiano indecens eſt ſi radius ſolis ipſum in lecto dormientem inveniat.*

6 *Horæ Canonicæ ſine Syncopa celebrari debent.*

7 *Syncopa quid ſit.*

8 *Horas Canonicas celebrans cum ſyncopa quando habeatur pro celebrante ſecundum opinionem Vincentii.*

9 *Non peccat niſi venialiter ſi ex negligentia aliquam dictionem, aut verſum omittat, nec tenetur ad caput pſalmi propter hoc reverti.*

10 *Nec ſi omittatur pſalmus, ad illum eſt redeundū.*
Non eſſet tamen inconveniens pſalmum prætermiſſum dicere ſive eſſent in eodem, ſive in alio nocturno, aut in pſalmis veſpertinis, niſi timor ſcandali ſubeſſet.

11 *Negligenter facient opus Dei quando maledictionem incurrat.*

13 *Sacerdos graviter peccat ſi Miſſam non celebret ſaltem quater in anno, ſcilicet in præcipuis feſtis.*

14 *Cogi tamen non poteſt ab Epiſcopo ex decreto Concilii Tridentini, ſed moneri tantum ut non impeditus celebret.*

15 *Epiſcopus debet quolibet die Dominico in propria eccleſia præſens eſſe, & ſaltem ſemel in hebdomada celebrare.*

16 *Nec decet eum tranſire ullam diem quin Miſſam celebret, vel audiat.*

17 *Officium divinum dicentes, vel Miſſam audientes cum diſtractione voluntaria an ſatisfaciant præcepto. Eccleſiæ, & num ſeqq. uſque in fin.*
Quia ſi diſtractio proveniat ex eo, quod quis ſcienter ſe occupet in actu externo, & incompatibili cum interna attentione, n. 19. & 55.
Et quid ſi proveniat ex ſolo actu interiori, n. 20. & ſeqq. uſque in fin.
Referuntur Authores, & fundamenta opinionis affirmativæ, num, 21. & ſeqq. uſq. ad n. 33.

18 *Mentis evagatio quotuplex.*

22 *Beneficiatus, qui Horas Canonicas recitat cum diſtractione voluntaria, non tenetur ad reſtitutionem fructuum.*
Contrarium, num. 38. & ſeqq. maxime n. 57.

23 *Eccleſia non poteſt praecipere ut officicum recitetur, vel Miſſa audiatur cum attentione interna, & num. ſeqq. uſque ad n. 33.*
Contrarium, num. 58.
Declaratur, num. 46.

24 *Cogitationis pœnam nemo patitur.*
Declaratur, n. 64.

25 *Legem ferre non poteſt homo niſi de his, de quibus poteſt judicare. Iudicium autem hominis non poteſt eſſe de interioribus motibus, qui latent. & num ſeqq. uſque ad n. 31.*
Declaratur num. 64.

26 *Ratam habens percuſſionem clerici in corde tamen non incidit in ſententiam Canonis quos ad Eccleſiam militantem.*
Declaratur, n 64.

27 *Hæreticus qui non proceſſit in opus externum, ſed hæreſim tenet in corde tantum, non eſt excommunicatus.*
Contrarium, n. 60.

28 *Occulta per ſe non ſubſunt judicio eccleſiæ, ſed ſolum occulta per accidens.*
Contrarium, n. 62.

29 *Diſtractio voluntaria in officio ſi ſit ſecundum actum interiorem eſt quidem gravis, & temeraria, ſed non mortale.*
Contrarium, n. 33. & ſeqq.

30 *Præceptum recitandi horas Canonicas eſt de jure poſitivo, & ideo non refertur niſi ad ea, quæ ſub judicio humano cadere poſſunt.*

31 *In Horis divinis ſatis eſt labiis orare, licet cor divertat ad alia.*
Contrarium, n. 38. & ſeqq.

32 *Oratio dicitur quaſi oris ratio.*

33 *Devotionem internam an Generale Concilium hic poſuerit in praecepto. Et expenduntur quatuor intellectus hujus capituli, & num. ſeqq. uſque ad n. 51.*

34 *Attentio interna tamquam onus importabile hic non praecipitur, ſed ſuadetur.*
Contrarium, num. 38. & ſeqq,
Declaratur, nu 68.

35 *Officium ſtudioſè, & devotè, non celebrantes non obligantur ad culpam, ſed ad pœnam ſuſpenſionis.*

36 *Contrarium, & n. 37.*

37 *Præceptum in virtute obedientiæ, vel ſub pœna ſuſpenſionis abſque dubio obligat tranſgreſſores ad culpam mortalem.*

38 *Officium recitans, vel Miſſam audiens ſi cor ad Deum non habeat, mortaliter peccat, nu. ſeqq. uſque ad n. 51. & n. 55.*
Declaratur, & n. 51. & ſeqq.

39 *Officium debet dici reverenter quantum ad compoſitionem corporis diſtinctè quantum ad pronunciationem oris, & devotè quantum ad mentis elevationem.*

40 *In officio præcipitur devotio interna, & formalis, quæ eſt donum Dei, non autem ſola externa, & materialis, quam habent etiam Hypocritæ.*

41 *Oratio quid ſit.*

42 *In Oratione duo praecipuè requiruntur, videlicet affectus cordis, & attentio.*

43 *Iuſtitia ex opere non conſummatur, niſi etiam voluntas affuerit.*

44 *Officium recitans, vel Miſſam audiens, & aliud cogitans mentitur.*

45 *Officium ut ſatisfiat præcepto neceſſe eſt ut non procedat ex ſola imaginatione, ſed ex deliberatione, quæ attentionem requirit.*

46 *Non tamen oportet ut in proſecutione officii attentio ſemper duret ſecundum eſſentiam actus, ſed ſatis eſt ut duret ſecundum virtutem, & n. 49. & 68.*

Digitized by Google

47 *Attentio virtualis intelligitur perdurare quando aliquis ad officium accedit cum intentione Deo debitum obſequium reddendi, etiamſi in proſecutione mens ad alia rapiatur.*

48 *Niſi tanta fiat evagatio ut omnino depereat vis primæ intentionis.*

49 *Cor hominis vagum, & mobilius omni mobili.*

50 *Attentia virtualis omnino deperit per voluntariam diſtractionem.*

51 *Diſtractia voluntaria non eſt culpa mortalis niſi tanta ſit, ut notabilem officii, vel Miſſæ partem abſumat, & n. ſeq. uſque ad n. 57.*

52 *Clericus an peccet, qui dum eſt in Officiis, cogitat ſuper aliquo bono ſpirituali, vel temporali.*

53 *Et quid ſi non intelligat quæ ibi dicuntur, vel leguntur.*

54 *Et quid ſi nimium fatigatus ſpiritu de aliis cogitet.*

55 *Mentis evagatio in Officio quando ſit culpa mortalis ex ſententia D. Thomæ.*

56 *Oratio, quæ habet culpam adjunctam non habet ſuam efficaciam, nec eſt ſatisfactoria.*

58 *Lex canonica ferri poteſt etiam de actibus omnino occultis, & internis ex ſententia Canoniſtarum, licet de illis judicare non poſſit quamdiu latens.*

59 *Ponderoſus, ideſt qui mente peccat, repellitur à promotione.*

60 *Hæreſis perficitur ex ſola mentis cogitatione.*

61 *Inquiſitor poteſt punire hæreticum mentalem ſi liqueat de hæreſi per illius confeſſionem.*

62 *Regulares ad Curias Principum accedentes animo nocendi ſunt ipſo facto excommunicati.*

64 *Lex eccleſiaſtica poteſt ordinare, & cohibere actus internos in quantum obligantur cum exterioribus, & n. ſeqq.*

66 *Permittitur aliquando concomitanter, & ratione connexionis quod non permittitur principaliter & directè.*

67 *Proponens non jejunare, vel Miſſam non audire peccat mortaliter, licet propoſitũ nõ perficiat.*

1 DOLENTES. Præcipit Prælatis, & Clericis in virtute obedientiæ, ut nocturnũ officium, & diurnum ſtudioſè celebrẽt & devotè. Et duas habet partes. In prima ponit duplicem exceſſum. In ſecunda prohibet, ibi, *hac igitur*, & prima ſubdividitur in duas prout duo ſunt exceſſus, ſecunda ibi, *ſunt & alii*.

2 Nota primò ibi, *Dolentes*. Prælatis eccleſiaſticis, & præcipuè Summo Pontifici dolendum eſſe de peccatis, & exceſſibus ſubditorum. Unde dicebat Apoſtolus, 2. ad Corinth. 11. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* ad hoc cap. *Charitas, de pœnit, diſt* 2. & cap. *Cum inſtantia*, & ibi gloſ. 1. *ſup. de cenſibus*.

3 Secundò nota ibi, *Minores Clerici*, Ad divinum officium recitandum teneri etiam clericos minores intellige ſi ſint in ſacris ordinibus conſtituti, ponuntur enim hic minores clerici ad differentiam Prælatorum. At conſtituti in minoribus ad horas Canonicas non tenentur ut dixi in cap. 1. *ſupr. eod.* quicquid contra ſcripſerit ibi Abbas, *num. 7.* vel minores clerici, ſubaudi, & beneficiati, prout hic ſubaudiunt Hoſtien. & Jo. Andr. ambo. *in princ.*

4 Tertiò nota ibi, *Ad divinum concentum*, reprehenſibile eſſe Prælatis, & Clericis è ſomno non ſurgere ad diurnum concentum avium, ideſt in Aurora, ſic dicta quaſi avium hora, ſecundum Hoſtien. *n. 5. in fin. in ver. ad Diurnam concentum*, Io. Andr. *n.* 3. & Cardinal. *in princ.* Nam ut ait Auguſtinus, indecens eſt Chriſtiano ſi radius ſolis ipſum

5 in lecto dormientem inveniat, facit tex. in cap. *Sunt qui arbitrantur de pœnit. diſtin.* 1. & in cap. *Clericus victum, 91. diſt.* Si quis tamen deditus ſomno tardiùs ad eccleſiam ſurgat, interventalia computatur, §. *Aliàs autè, fin. 25 diſt.*

6 Quartò nota ibi, *Continua Syncopa*, divinum officium dicendum eſſe ſine ſyncopa. Eſt autem ſyncopa idem, quod conciſio. Et eſt figura cum litera, vel ſyllaba è medio dictionis abſcinditur, ut

7 compoſtus pro compoſitus, & vitum pro vitorum dicta ſyncopa à verbo græco quod eſt concidere, quiſquis igitur oſcitanter orando, aut properè pronunciando, aut aliàs præcedit, ſeu detruncat verba horarum Canonicarum, is verè dicitur ſyncopare, & violat prohibitionem Concilii Generalis, de

8 qua hic. Verumtamen, ut inquit Innocentius *hic*, & poſt eum Cardinalis, *n. 7. in 1. quæſt.* qui ſyncopa loquitur horas celebrando habetur pro celebrante, dummodò intendat dicere quod dicit Eccleſia, & utatur verbis in propria ſignificatione, nec intendat errorem inducere, cap. *Retulerunt, de conſ. diſt.* 4. quod procedit ſi breves ſint ſyncopæ, per quas omittitur pars verbi, ſeu dictionis, non tota dictio, ſecundum eos. Non tamen peccat clericus,

9 ſi ex negligentia aliquam dictionem, aut verſum omittat; nec obſtringitur ad caput pſalmi propter hoc reverti, aliàs cum poſſet aliquibus ſcandalum generari ſine magna cauſa. Quinimò etſi omitta-

10 tur pſalmus ad illum non eſt redeundum ob cauſã prædictam. Ita Innoc. *hic n.* 1. *verſ. Imo ſi aliquem verſum*. Confiteri tamen debet ſuam negligentiam ſecundum eum, Atque ita non peccat mortaliter, ſed venialiter tantum, ut explicant Hoſtien. *n. 8 in fin.* & Jo. Andr. *n.* 5. Nec obſtat illud Hieremiæ 48

11 *Maledictus homo, qui facit opus Domini fraudulenter*. Nam ſecundum Innoc. & alios præcitatos illud intelligitur de accurata, vel lata, & malitioſa negligentia. Nos verò hic loquimur de levi, vel leviſſima, quæ ſortè ex nimia meditatione, vel contemplatione

12 contingit. Verum ut Innocentius ſubdit, Si adhuc eſſent in eod. nocturno, vel in pſalmis veſpertinis, quinimò etſi eſſent in alio nocturno, non eſſet inconveniens ut pſalmum prætermiſſum dicerent, niſi tamen timor ſcandali inbeſſet. Non enim eſt tanti unius pſalmi prætermiſſio, ut propterea ſit aliquis ſcandalizandus, arg. cap. *Nihil de præſc.* & cum Innoc. tranſeunt Hoſt. *hic n.* 10. Io. Andr. & Butr. *ambo n.* 5 & reliqui omnes.

13 Quintò nota ibi, *vix celebrant quater in anno*, nedum Prælatos, ſed ſimplices quoque Sacerdotes graviter peccare, ſi legitimo impedimento ceſſante Miſſam non celebrent ſaltem quater in an-

14 no ſcilicet in præcipuis feſtis. Id quod relatis verbis Ambroſii egregiè probat S. Thom. *in 3. par. qu. 83. art. 10. & in 4. ſent. diſt. 13. q. 1. art. 2.* & ibi etiam Durand. *q. 2.* & Palud. *ead. quæſt. art.* 1. & conſentit Sotus *de juſt. & jur. lib. 9 q. 3 art* 1. Archid. in cap. *Sufficit, n. 1 de conſecr. diſt* 1. Aſten. *lib 4. tit 14. art. 1. Summa Piſana in verb. Miſſa, §. ſſ. Summa Confeſſor. lib. 3. tit. 24. q. 125.* Armilla *in ver. Com*.

munio, num. 14. *& in ver. Miſſa, num.* 28. Angel.
in eod. ver. num 44. Sylveſter *Miſſa, primo num.* 7.
verſ. Quartum, circa finem, & Navar. in Manuali
cap. 25. *num.* 88. *verſ. Vigeſimo primo.* Et quam-
vis Alex. de Ales *par.* 4. *qu.* 51 *membro* 2. Cajet.
Victor. & alii nonnulli ſenſerint non eſſe reum
mortalis culpæ ſimplicem Sacerdotem, qui omni-
14 no abſtinet à conſecratione Euchariſtiæ: prima
tamen opinio eſt tutior, licet Concilium Triden-
tinum in *cap.* 14. *ſeſſ.* 23. hunc articulum non diſ-
finierit; tantum enim ait: Curet Epiſcopus ut ii
(ſcilicet Presbiteri) ſaltem diebus Dominicis, &
feſtis ſolemnibus, ſi autem curam habuerint ani-
marum, tam frequenter ut ſuo muneri ſatisfaci-
ant, Miſſas celebrent: & Congregatio ejuſdem
Concilii Interpres conſulta an Epiſcopos ex *d. cap.*
14. *ſeſſ.* 23. *verſ. Curet*, poſſit monere Presbyteros ſub
pœnis, & cenſuris, ut legitimè non impediti cele-
brent: Reſpondit non poſſe, ſed ſolis adhortatio-
nibus, & monitionibus utendum eſſe. Hæc quoad
ſimplices Sacerdotes. Epiſcopus vero quolibet die
15 Dominico debet in propria Eccleſia præſens *eſſe*,
ut notatur in cap. *Te referente, infra eod.* & ſaltem ſe-
mel in hebdomada celebrare, niſi legitime ſit im-
16 peditus, ſecundum Hoſt. *hic num.* 11. Quinimo non
decet eum tranſire abſque cauſa rationabili ullam
diem quin Miſſam dicat, vel audiat, ut eſt expreſ-
ſum in cap *fin de privileg. lib.* 6.
17 QUAERO An divinum officium dicentes, vel
Miſſam audientes cum diſtractione voluntaria ſa-
tisfaciant præcepto Eccleſiæ.
18 Ad evidentiam præmitto ex Cardinali Cajeta-
no in 2. 2. *qu.* 83. *art.* 13. *in* 2. *notab.* diſtractionem,
ſeu evagationem mentis eſſe in duplici differentia.
Alia enim eſt involuntaria, veluti cum ex fragili-
tate, vel ex impotentia non autem ex voluntate
in proſecutione officii ad alia mens rapitur. Alia
eſt voluntaria: & hæc iterum ſubdividitur: nam
quædam eſt ex negligentia, ut cum quis negligit
attendere: quia enim negligentia voluntaria, id-
circo & evagatio voluntaria reputatur, & eſt Quæ-
dam vero eſt directe ex induſtria, ut cum quis ex-
plicite vult non attendere: & de hac ſpecie erit
ſermo in præſenti quæſtione. Hoc præmiſſo, pro
19 clariori ſolutione arbitror duos caſus eſſe diſtin-
guendos. Primus caſus eſt cum diſtractio, & eva-
gatio mentis voluntaria provenit ex eo, quod quis
ſcienter ſe occupat in actu externo, & incompa-
tibili cum interna attentione, veluti in ſcribendo,
confabulando, dormiendo, & his ſimilibus: & hoc
primo caſu conveniunt omnes per hunc textum
eſſe culpam lethalem, & præcepto Eccleſiæ non
ſatisfieri, ita poſt Petrum de Palude firmat S. An-
ton. in 3. *part. tit.* 13. *cap.* 4. §. 8. *circa finem*: ait
enim, (Si evagatio mentis ſit ex hoc quod aliquis
ſcienter ſe occupat in actu exteriori, qui non ſe-
cum patiatur attentionem, videtur eſſe culpa mor-
talis, & directe contra præceptum Eccleſiæ *de cele-
brat. Miſſar*, cap. *Dolentes*, ubi præcipitur ut officium
celebrent ſtudioſè pariter, & devote. Hoc non
obſervant, qui occupantes ſe in actu exteriori
ſcienter ſibi attentionem ſubtrahunt. (Hæc ille.
Et ſequitur totidem verbis Sylveſt. *in ver. Hora,*
num. 13. *verſ. Tertium*, & eſt ex mente S. Thom.
in 4. *ſenten. diſt.* 15. *quæſt.* 4. *art.* 2. *quæſ.* 4 *ad* 2.
dum ait: (Si in aliis ſponte ſe occupat, quæ men-
tem diſtrahunt, ſicut ſunt exteriora opera, & ad
contrarium mens evagatur, etiam culpa mortalis
erit, nam verbum, *ad contrarium*, refertur ad atten-
tionem, cum ſcilicet ſcienter ſe occupat in actu
exteriori incompatibili cum atentione interna,
ut explicat Petr. de Palude, *ibid*, & S. Anton. *loco
citato*; & eſt primus intellectus, quem ad hoc cap.
poſuerunt Hoſtien. *num.* 12. Jo. Andr. & Botr. am-
bo *num.* 9. & Cardinal. *in* 7. *notab.*
20 Secundus caſus eſt cum voluntaria diſtractio,
& evagatio mentis non provenit ex eo, quod quis
ſe occupet in aliquo actu externo, qui mentem di-
ſtrahat, ſed ex ſolo actu interiori: & in hoc ſecun-
do caſu articulus eſt admodum difficilis, con-
troverſus; nam per multi ex recentioribus Theo-
21 logis opinantur obligatum ad recitandum divi-
num officium non peccare, ſed præcepto Eccleſiæ
ſatisfacere recitando illud etiam cum voluntaria
diſtractione. Inter quos Aegid.Coninch. *de Sa-
cramentis in* 3 *par. quæſt.* 83 *art.* 6. *num.* 291. Jo.
Valen. *de differ. utriuſque for. in verb. Horæ. Canonicæ,*
diff. 1. *per totam*. Probabilem dicunt Leſſ. *lib.* 2.
cap. 37. *dub.* 2. *num.* 63. *in fin.* Henric. *in Summa*
lib. 9. *cap.* 25. *num.* 5. *in gloſſ. littera* P. & Paol. Lay-
man. *in Theolog. moral. lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *nu.* 10
22 Idemque de audientibus Miſſam in diebus feſtis
tradunt iidem Coninch. *ubi ſup. num.* 297. & Lay-
man. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 2. Et propterea clericum
beneficiatum, qui Horas Canonicas recitat ſine
attentione; imo & cum voluntaria diſtractione,
non teneri ad reſtitutionem fructuum, cenſuerunt
Cardinalis Toletus *in Summa lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 16.
Medina *in lib. de oratione, quæſt.* 16. Corduba in
quæſtion. lib. 4. *quæſt.* 13. Henric. *in Summa lib.* 9.
cap. 125. *num* 5. Alphonſ. à Caſtro, *de leg. pænal. lib.*
2. *cap.* 5. & dicunt probabilem Azor. *Inſtitut.*
moral. par. 1. *lib.* 10. *cap.* 13. *qu.* 8. Leſſ. *lib* 2. *cap.* 37.
dub. 11. *num.* 68. & noviſſime Diana *Reſolut. mo-
ral. lib.* 10. *tract.* 12. *reſolut.* 1. ubi refert per hanc
doctrinam contra communem Doctorum opinio-
nem ſe liberaſſe à reſtitutione quemdam Petrum
Beneficiatum, qui per ſeptem annos recitavit offi-
cium voluntarie ſine debita attentione,
Præcipuum hujus opinionis fundamentum eſt,
23 quia Eccleſia authoritatem non habet præcipien-
di ut divinum officium recitetur, vel Miſſa audia-
tur cum attentione, ſeu devotione interna. Ad
quod facit optime text. in c. *Erubeſcant.* & quod ibi
24 notatur in gloſ. *in* 32. *diſt.* c. *Nomen*, 2. q. 1. & alia jura
quæ ad hanc partem inducunt Archid, in c. *Cum
quis*, *num.* 2. *de ſent. excomm. lib.* 6. & gloſ. in
Clem. 1. *in ver. Eo ipſo, de hæret.* nam cogitatio-
nis pœnam nemo meretur, ſeu patitur, l. *Cogi-
tationis*, *ff. de pæn* quæ eſt canonizata in cap. *Cogi-
tationis, de pænit. diſt.* 1. ad idem cap. *Conſulni-
ſti*, 2. *qu.* 5. ubi dicitur, occulta, & incognita illi ſoli
ſunt relinquenda, qui ſolus novit corda fidelium
hominum; & videtur probari in §. *Hiis ita, verſ.
In certa*, 30. *qu. ult.* & eſt ex mente S. Thom. 1. 2.
quæſt. 91. *art.* 4. Ubi probans præter leges huma-
25 nas fuiſſe neceſſarium tradi divinas, ad hunc mo-
dum ratiocinatur. (De his poteſt homo legem
facere, de quibus poteſt homo judicare. Judicium
autem hominis non poteſt eſſe de interioribus
motibus, qui latent, ſed ſolum de exterioribus acti-
bus, qui apparent: & tamen ad perfectionem vir-
tutis requiritur ut in utriſque actibus homo rectus
exiſtat; & ideo lex humana non potuit cohibere,
& ordinare ſufficienter interiores actus, ſed ne-
ceſſarium fuit quod ad hoc ſuperveniret divina.

Hæc

Hæc S.Thom. Et hinc fit, ut ratam habens percuſſionem clerici in corde tantum, non incidat in ſententiam Canonis quoad Eccleſiam militantem, ut poſt Hoſtien. in c. *Mulieres, infra de ſent. excom* tenet gloſ. *in ver. Suo nomine*, in d. cap. *Cum quis, eodem tit. lib. 6.* cum qua tranſeunt ibi Gemin. Fran. & alii, & Sylveſt. *in ver. Excommunicat.7.*
27 *num. 4.* Hinc etiam fit ut excommunicatio lata in hæreticos quantumcumque occultos in c. *Quod autem*, juncta gloſ. 1. *&* in cap. *Achatius*, 24. q. 1. & in cap. *Excommunicamus, infra de haret.* Non liget illum, qui hæreſim tenet in corde tantum, & non proceſſit in opus externum, puta ſcribendo, vel aliud faciendo, licet occulte, ſecundum Hoſtien. in d. cap. *Mulieres*, Petr. de Palud. *in 4. diſt. 13. q. 3. art. 1. concluſ. 8. num. 15.* Major *in 3. diſt. 25. qu. 3. in fin.* Cajet. *in Summa in ver. Hareſis, in fin. & in 2. 2. qu. 11. art. 3.* Sot. *in 4. diſt. 22. qu. 2. art. 2. col. 3. verſ. Hoc autem ſuppoſito*: & *artic. 3. poſt quintam concluſionem, caſu 1.* Navarr in d. c. *Cogitationis, num. 8. & 10, de pœnit. diſt. 1.* Covarr. *in reg. Peccatum, 2. par. in princip. num. 7.* Angel. *in Summa, in verb. Hareticus, num. 2.* Armilla *in verb. Excommunicatio*, inter caſus excommunicationis, *caſu 9. in fin.* & Sylveſt. *in ver. Excommunicatio, 7. num. 3. & 4.* Ubi mordet gloſſam oppoſitum tenentem in d. Clem. 1. *in ver. Eo ipſo, de haret.* Quod Theologalem materiam plenè non intellexerit. Nec obſtant jura inducta ibi per gloſ. & Archid. in d. cap. *Cum quis, de*
28 *ſent. excomm. lib. 6.* Quia non procedunt in hæretico prorſus occulto, ſed prout contra diſtinguitur à notorio, ut per Sylveſtrum *d. num. 4.* Vel melius illa jura vendicant ſibi locum in occulto per accidens, quod ſcilicet quamvis ſenſibus ſubjaceat; teſtem tamen; vel teſtes non habet; non autem in occulto per ſe, quod ſcilicet ex ſua ratione habet, ut non ſubſit cognitioni ſenſitivæ, ut egregiè explicat Cardinalis Cajetan. *in 2. 2. quaſt 11. art. 4.* Nos autem verſamur in occulto per ſe, videlicet in motu animi attentionis internæ, qui
29 propterea non ſubjacet præcepto humano. Et ita per ſupradictam Theoricam in terminis propoſitæ quæſtionis poſt Duran. *in 4. diſt. 15. qu. 12* & Petr. de Palud. *ead. diſt quaſt. 5. art 2 concluſ. 4.* Firmat S.Anton. *in 3. par. tit 13. cap. 4. § 8. circa fin.* ubi ait: (Si evagatio mentis eſt advertenter, & ſolum ſecundum actum interiorem, licet temeraria, & gravis foret; non tamen mortale, niſi propter contemptum, quia Eccleſia non habet judicare de actibus interioribus merè: propter quod Miniſter Eccleſiæ, licet dicendo orationem cogitet aliud, non videtur tranſgreſſor præcepti, ex natura facti) Quod ante ipſum docuit Umbertus ab eod. re-
30 latus, *d. c. 4. §. 7.* dicens præceptum recitandi Horas Canonicas eſſe de jure poſitivo, & propterea non referri niſi ad ea, quæ ſub judicio humano cadere poſſunt, qualia ſunt quæ exercentur per actus exteriores, non autem per interiores, & conſentit Sylveſt. *in ver. Hora, num. 13.* ubi reprobans intellectum eorum, qui putant eſſe in præcepto divinum officium recitare devote, & ſtudioſè juxta textum hic; & devotionem referri ad intentionem, & ſtudioſitatem ad modum dicendi: (Attente, inquit, orare in Horis Canonicis, non eſt de jure divino, ſed poſitivo: quod jus poſitivum ad interiora non ſe extendit per ſe, ſed in quantum colligantur exterioribus, ad quæ ſe extendit.) Hæc
31 ex illo. Facit textus in Clem. *1. de celebrat, Miſſar.* in illis verbis, *Fructum labiorum ſuorum*, ubi gloſ. (Ex hoc, inquit, arguitur quod ſatis eſt labiis ſervire in divinis horis, licet cor divertat ad alia.) Et ita hunc textum ad hanc partem inducit Collectarius in cap. 1. *num. 6. ſupra eod.* & S.Anton. *d. §. 7.* Facit etiam ad hoc etimologia orationis.
32 Dicitur enim oratio, quaſi oris ratio, ſecundum Caſſiodor. *pſalm. 38. circa fin.* relatum à D.Thom. *2. 2. quaſt. 83. art. 1.* Et tenendo hanc opinionem non obſtat hoc capitulum; quia reſponderi poteſt tripliciter juxta primum, ſecundum, & tertium intellectum, de quibus infra proxime.

33 Sed præmiſſis minimè obſtantibus verius videtur voluntariè diſtractum præcepto Eccleſiæ non ſatis facere. Quod ut evidentius appareat, duo ſunt inſpicienda. Primum an Concilium generale hic præcipiat devotionem internam in divinis officiis celebrandis. Secundum an potuerit ſic præcipere.

Quoad primam inſpectionem, quia Doctores intelligunt hoc capitulum quatuor modis, examinandum eſt quis intellectus ſit verior

34 Primus intellectus eſt, quem hic ſecundo loco ponunt Hoſtien. *num. 14.* Joan. Andr. & Butr. ambo *num. 9.* & Abb. *circa fin. verſ. Secunda opinio.* Quod ſcilicet ſolum divinum officium hic ſit in præcepto alia vero, quæ in devotione conſiſtunt, ſuadendo ponantur: & hoc innuit littera ſequens, dum dicit, Quantum eis dederit, nam, ut formaliter, inquit Hoſtien. *num. 19.* per hæc verba appoſuit conſilium fragilitati hominum compatiendo, quaſi dicat durum eſſet ut omnia prædicta in præcepto venirent, Præcipimus igitur ut unuſquiſque, & de nocte, & de die dicat Horas Canonicas. Intentionem autem, & devotionem etſi ipſam ſuadeamus, eam tamen in præcepto non ponimus, ſed gratia Dei ſecundum quod ipſam dare voluerit, duximus relinquendam. Et hunc intellectum teneas, ut ſubdit Hoſtien. quia benignior eſt, & quia Eccleſia non debet alicui laqueum injicere, cap. *De viduis, il ſecondo*, 27. q. 1. nec hominis oneribus importabilibus alligare, cap. *Alligant*, 26. *quaſt. ult.* & ſequuntur totidem verbis S Anton. *in 3. par. tit 13. cap 4. §. 7.* & ſumma Roſella *in ver. Hora.*

35 Verum hunc intellectum jure optimo refellit Sylveſter *in ver. Hora, num,* 14. Quia ſi hic præciperetur ſola celebratio divini officii, nihil prorſus præciperetur: nam quoad Prælatos, & clericos in ſacris, ſeu beneficiatos jam hoc erat in præcepto, ut cap. *fin. 92. diſt.* & cap. 1. *ſupra eod.* Hoc autem repugnant litteræ, quæ clare dicit, *præcipientes.* Præterea circa omiſſionem officii nullus in text. narratur exceſſus, ſed ſolummodo circa modum celebrationis. Merito Concilium non præcipit ut celebretur ſimpliciter, & abſolute, quod ſupervacaneum fuiſſet; ſed ut celebretur ſtudioſe, & devote, in quo Prælati, & minores clerici prævaricabantur, ut in prima parte textus: nec refragantur illa verba, *Quantum eis Deus dederit.* Quia hoc non tollit quin homo poſſit non divertere intentionem ſcienter, cum hoc ſit in ſua facultate ex principiis naturæ, quæ Deus jam dedit, ut ibi per Sylveſtrum.

Secundus intellectus eſt, quem ultimo loco recitant, & ideo probare videntur Hoſtien. *num. 15.* Jo. Andr. & Butr. *ambo num. 9. in fin.* Quod ſcilicet hoc capitulum non obliget ad culpam de novo

incur-

inobſervandam, ſed ad pœnam ſuſpenſionis tantum quæ poteſt infligi, & hoc ſatis inſinuavit dum dixit, ſub pœna ſuſpenſionis.

36 Sed neque hic intellectus congruit litteræ; quia hæc conſtitutio continet duo, videlicet prohibitionem, & præceptum, ut fatentur iidem met Hoſt. & Io. Andr. ambo *in ver. Inhibemus.* Prohibitio refertur ad comeſſationes ſuperfluas, fabulationes illicitas, & conſimilia, quæ devotionem impediunt, & huic prohibitioni tantum adjicitur pœna ſuſpenſionis. Præceptum autem, quod ſubſequitur de Divino officio devotè celebrando, hanc pœnam non habet. Reſtat igitur, ut neceſſario ad culpam obliget. Canonis enim præcipientis tranſgreſſio ex ſui natura eſt culpa mortalis, c. *Quod præcipitur*, 14. *quæſt.* 5. c. *Nulli fas*, 19. *diſt.* & c. *Violatores*, 25. *qu.* 1. Archid. in c. *Deteſtanda*, *num.* 4.

37 *de conceſſione præben. lib.* 6. dixi in c. *fin. num.* 22. *ſupra de conſtit.* cum præſertim præceptum, quod hic fit à Concilio, non ſit ſimplex, ſed formale, videlicet in virtute obedientiæ, ut in littera. Sylveſt. in ver. *Præceptum. num.* 2. *verſ. Duo.* Alphonſ. à Caſtro *de leg. pœnal. lib.* 1. *cap.* 5. Præterquam quod licet etiam in a præcepto affirmativo eſſet adjecta pœna; nihilominus cum pœna hujuſmodi ſit ſpiritualis, ſcilicet ſuſpenſionis, tantum abeſt ut excludat culpam, ut potius obliget tranſgreſſores ad peccatum mortale. Ita S. Anton. quem refert & ſequitur Sylveſt. *d. loco citato, n.* 3. *ver. Et ſimiliter ſi imponitur pœna ſuſpenſionis*

Tertius intellectus eſt, quem ponit idem Sylveſter *in ver. Hora, num.* 14. *verſ. Et ideo dico*, aſſerens illum eſſe ex mente S. Thom. & Petri de Palude in 4. *diſt.* 15. videlicet, quod in hoc cap. præcipiatur devotio quantum ad actum exteriorem, ut ſcilicet non dicantur horæ operando manualiter opera impertinentia, aut confabulando, aut notabiliter ſyncopizando, & hujuſmodi, quæ ſunt reprehendenda, & ſimiliter quod præcipiatur devotio quantum ad actum interiorem, ſine quo hic exterior haberi non poteſt, cujuſmodi eſt velle ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, & pſallendo velle abſtinere à prædictis; non autem præcipiatur attentio, ſine qua prædicta eſſe poſſunt.

Cæterum huic intellectui aperte refragantur verba illa, *quantum eis Deus dederit*, quæ non adaptantur niſi attentioni internæ, ut inferius clarè demonſtrabitur *num.* 40. Item refragantur alia fundamenta, de quibus infra *n.* 39 *& ſeqq.*

38 Quartus igitur, & verus intellectus eſt, quod hic præcipiatur devotio etiam quantum ad attentionem, & actum internum cordis, non tamen actualem, ſed ſecundum virtutem, ut inferius explicabitur. Quem intellectum primo loco ponunt, Hoſt. *num.* 12. Joan. Andr. & Butr. ambo *num.* 9. Cardin. in 7. *notab.* dicunt enim: quicumque intereſt Miſſæ, vel divinum officium recitat, & non habet cor ad Dominum, ſed ad exteriora, propter quæ devotio impeditur, mortaliter peccat, ut hic patet, & in c. *Quod præcipitur* 14. *q.* 1. verbum durum eſt, ſic tamen ſcriptum eſt, c. *Scriptum*, 6. *quæſt.* 1. l. *Proſpexit. ff. Qui, & à quibus.*

39 Hunc intellectum ego exiſtimo ex ſequentibus confirmari poſſe; & primo hic textus tria facit. Prohibet enim primum in Divinis officiis intermiſceri fabulas, comeſſationes, & alia exteriora, quæ devotionem impediunt; & per hanc inhibitionem ſatis firmatur obligationem devotionis externæ quantum ad humiliationem, & compoſitionem corporis, de qua in c. *Ubi periculum*, §. *penult. de elect. lib.* 6. & per gloſſam in clem. 1. *in ver. De oratione, in* 7. *membro, de reliq. & venerat. Sanctor.* Deinde præcipit, ut Divinum officium celebretur ſtudioſè quantum ad labia, & pronunciationem oris, ſcilicet diſtinctè, & ſine ſyncopa. Tertiò præcipit, ut celebretur devotè. Cum ergo jam præcepiſſet devotionem quantum ad humiliationem corporis, & actus externos, ne hoc verbum, *devotè* ſit ſuperfluum, ſuper eſt ut referri debeat tantummodo ad officium cordis. Quod ſatis comprobatur ex decreto Concilii Triden. c. 12. *verſ. Omnes vero, ſeſſ.* 24. ibi, (& in Choro ad pſallendum inſtituto hymnis & canticis Dei, nomen reverenter, diſtinctè, devotèque laudare.) Quibus verbis ſatis aperte comprehenduntur illa tria, quæ hic injunguntur à Concilio Lateranenſi. Dicitur enim, reverenter, quantum ad humiliationem, & compoſitionem corporis; diſtinctè quantum ad oris pronunciationem; & devote quantum ad mentis elevationem. Quod ipſum perſpicuis verbis habetur in decreto *de obſervandis & evitandis in celebr. Miſſ. ſeſſ.* 22. *verſ. Neminem*, ubi præcipitur Ordinariis Locorum, ut neminem permittant ſacris intereſſe, niſi prius qui inter ſunt decenter compoſito corporis habitu declaraverint ſe mente etiam, ac devoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe. Ad idem Concilium Viennenſe in clem. 1. *de celebration. Miſſar.* ibi *fructum laborum ſuorum cum puritate conſcientiæ, & animi devotione*, nec non ibi *horis debitis devote pſallatur.* Et Concilium Aquiſgranen. 1, 131. ibi, *Divinum officium humiliter, ac devote perſolvere*, & infra ibi, *In perſolvendis Divinis laudibus promptiores, & devotiores exiſtant, tom.* 3. *Concil, part* 1. *ſect.* 2. *fol.* 250. *col.* 1. & Concilium Mogunt. *in tit. de Hor. Canon.* ibi (Articulare, diſtinctè, dilerte, & cum attentione omnia integre pronuncient.) *tom.* 4. *Concil. par.* 2. *fol.* 271. *col.* 1.

40 Præterea præceptum de officio devotè celebrando hic ſit adjecta modificatione illa, quantum eis Deus dederit. Hæc autem verba aperte oſtendunt Concilium præcepiſſe devotionem illam, quæ eſt donum Dei, & ſic devotionem formalem, & internam, quæ cum ſit actus virtutis S. Thomas in 2, 2, *q.* 82. *art.* 1 *& q.* 83. *art.* 3, Divino indiget auxilio, c. *ult. de conſecr. diſt.* 4. non autem nudam devotionem materialem, & apparentem, quam habent etiam hypocritæ, qui oſtendunt ex actu extrinſeco contrarium ejus, quod in mente gerunt, c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* c. *Citius*, & ibi gloſſ. 1. *de pœnit. diſt.* 2. de quibus Marc. 7. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me*, & Hieronym. *ſuper Matt.* 9. (Quia ſtrepitu labiorum benedicunt Dominum, immunda mente veritati interius contradicunt.) Et propterea gloſſ. *ult.* bene expoſuit verbum, *ſtudioſe*, ſcilicet quantum ad officium oris, & verbum *devote*, quantum ad officium cordis, quam expoſitionem, ſequuntur etiam Hoſt. *n.* 20. Jo. Andr. *num.* 10. Card. *in princ. in ver. ſtudioſè*, & Abbas *in* 1. *notab.*

41 Ad hæc præcipitur ab Eccleſia recitatio divini officii, quæ eſt ſpecies orationis, c. 1. *ſupra eodem* Ergo neceſſario præcipitur etiam interna mentis attentio. Nam oratio eſt aſcenſus mentis in Deum, ut diffinit Damaſcen. *lib.* 3. *de fide orthodoxa*,

c. 24.

Digitized by Google

c. 24. & *in* 3. *de Trinit. c.* 12. Theologi *in* 4. *ſent. diſt.* 15. S. Thom. *in* 2. 2. *quaſt.* 83. *art.* 13. Implicet ergo ut Eccleſia præcipiat orationem, & non præcipiat internam devotionem, & elevationem mentis in Deum, quia à quo removetur diffinitio, removetur & diffinitum, l. *Quintus*, *la ſeconda*, *ff. de aur. & argent. legat.* & l. *Omnis diffinitio*, *ff. de regul. jur.* unde optimè Caſſianus relatus à gloſ. in Clem. 1. *in ver. Orationes*, *in* 7. *membro*, *de reliq. & veneration. Sanctor.* (Nunquam, inquit, orat quiſquis etiam flexis genibus, ſi vagatione diſtrahitur.) Et Chryſoſtomus *hom.* 1. *de Anna.* (Omnes quidem oramus, ſed non omnes in conſpectu Domini, etenim corpore in terra proſtrato, & ore fruſtra delirante, mens ubique per domum, aut forum circumagitur. Quo ore talis poteſt dici quod oraverit in conſpectu Domini. (Et Bernardus *de interiori domo*, *c.* 70.) Vacantes corpore, & vagantes ubique corde nequaquam merentur videre quàm dulcis eſt Dominus, neſcientes facere ſabbatum ex ſabbato; & ideo viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus. (Et S. Thom. in 2. 2. *quaſt.* 80. *art.* 13, *ad* 3.) Si quis ex propoſito in oratione mente evagatur, hoc peccatum eſt, & impedit orationis fructum. (Præcipitur ergo hic affectus cordis
42 & attentio, quæ duo præcipuè in oratione requiruntur, ut notat gloſſa præallegata Affectus cordis exprimitur per verbum, *devotè* attentio mentis per verbum, *Studiosè*. Nam, ut inquit Collectar. *hic n.* 2. hoc verbum *Studiosè*, non caret myſterio contra illos, qui dum dicunt officium Divinum, aliò animum flectunt; ſtudium enim excludit negligentiam, & evagationem cap. 1. *in fin. de off. Primicer.* De affectu cordis patet in cap. 1. 92. *diſt.* ubi dicitur non magis voce, quàm corde pſallendum, & gloſ. ibi *in ver. Voce*, recitat verſus,

Non vox, ſed votum, non chordula muſica, ſed cor.
Non clamans, ſed amans cantat in aure Dei.

Nam ut inquit Auguſt. (Quid prodeſt ſtrepitus labiorum, ſi mutum eſt cor.) & *ſerm.* 6. *de verbis Domini.* (Dolor magnus adverſus fratres noſtros movet, quod ſic volunt intrare Eccleſiam, ut ibi corpus habeant, alibi cor: totus intus eſſe debet Si intus eſt quod videt homo, quare foris eſt quod videt Deus? Ad idem c. *Sedulo*, 32. *diſt.* ibi (Noverint non eſſe vocem ad aures Dei, niſi animi affectum.) De attentione probatur in cap. 2. ibi, (Attendantur in locis iiſdem attentis præcordiis ſacra ſolemnia.) *de immunit. Eccleſ. lib.* 6. & in cap. *Quando de conſecrat. diſt.* 1. ubi ad hoc ponderatur à Cypriano præparatio Sacerdotis in præfatione dicentis, *ſurſum corda*, quia nihil tunc animus cogitare debet quam quod precatur.
43 Iuſtitia enim ex opere non conſummatur, niſi et-
44 jam voluntas affuerit, c. *Sicut*. 22. *q.* 5. (Et qui officium recitat, vel Miſſam audit, & aliud cogitat, mentitur.) c. *Cavete*, *ead. cauſ. & quaſt.* & notat gloſſa in d. c. *Quando*, & Archid. in d. c. 2, *in ver. Nutentis*. Unde in Concilio Moguntino in *tit. de Hor. Canon.* ſic legitur. Quid autem voce quidem pſallere, mente autem domum, aut forum circumire, niſi homines fallere, & Deum irridere? Habetur *tom.* 4. *Concil. part.* 0. *fol.* 271. *col* 1. Ad hoc cap. *Numquam*, *de conſecrat. diſt.* 5. ibi, (Dicant pſalterium ad verbum; Vigil ſenſus ſit, nec vagis cogitationibus patens; Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum.)

45 Poſtremò ſecundum Petr. de Palude *in* 4. *ſent. diſt.* 15. *q.* 5. Ad officium, ſicut ad quodlibet bonum opus attentio poteſt dupliciter requiri, Uno modo ut officium ab intentione procedat, & hoc modo in officio requiritur attentio non ſolum ad meritum, ſed etiam ad evitandum peccatum, & tranſgreſſionem præcepti, Patet, quia præceptum datur hominibus; & ideo oportet ut non procedat
46 ex ſola imaginatione, quæ communis eſt nobis cum brutis, ſed ex deliberatione, quæ attentionem requirit. Alio modo ut attentio continuè concomitetur officium, & ſemper duret. (Aliqui autem actus, ut docet S. Thom. in 1. *diſt.* 15. *q.* 4. *art.* 2. *q.* 3. dicitur durare dupliciter, videlicet aut ſecundum eſſentiam, aut ſecundum virtutem, ſive effectum ſuum ſicuti motio ejus, qui lapidem projicit, durat per eſſentiam actus dum manum lapidi movendo apponit; ſed virtus motionis manet dum lapis ex vi impulſionis primæ movetur; & ſic manere actum in virtute eſt quidam medius modus inter ipſum eſſe in habitu & in actu, quia quod in habitu eſt, neque in virtute, neque per eſſentiam actus eſt, (ut idem docet d. *art.* 2. *q.* 4.) Itaque attentio in officio manere debet ſemper
47 ſecundum virtutem, ſed non requiritur ut ſemper maneat per eſſentiam actus. Manet autem ſecundum virtutem quando aliquis ad officium accedit cum intentione aliquid impetrandi, vel Deo
48 debitum obſequium reddendi, etiamſi in proſecutione officii mens ad alia rapiatur, niſi tanta fiat evagatio, ut omnino depereat vis primæ intenſionis; & ideo oportet ut frequenter homo cor revocet ad ſe ipſum. Hæc S. Thomas, & ſequitur gloſſa communiter approbata in Clem. 1. *in ver. Orationes*, *in* 7. *membro. verſ. Dicunt tamen Theologi*, *de reliq. & vener. Sanctor.* S. Anton. *in* 3. *par tit*, 13. *cap.* 4, §. 8. & Sylveſter *in ver. Hora*, *num.* 15.

49 Et ex hac Theorica arbitror elici poſſe verum, & germanum intellectum hujus decretalis. Præcipitur enim devotio, & attentio in officio quantum ad eſſentiam actus, quia tenetur quis ad officium accedere cum intenſione ſolvendi penſum, & Deo debitum obſequium reddendi: ſed non precipitur ut hæc actualis attentio ſemper duret; Hoc enim, ut dicunt Petrus de Palude S. Anton. & Sylveſt. *locis citatis* non eſt poſſibile propter evagationem mentis humanæ. Nam, ut ait Boetius *hic* relatus ab Hoſt. *num.* 10. & Jo. Andr. *n.* 6 Cum cor hominis vagum ſit, & mobilius omni mobili, non eſt ſemper adeo fortis homo, ut tales cogitationes evitet. Vnde & multi ſancti viri orando quandoque evagationem mentis patiuntur ſecundum illud pſalmi 39. *Cor meum dereliquit me*, & propterea textus appoſuit illa verba, quantum eis Deus dederit, indicans per hoc ſe nolle in præcepto ponere ut actualis attentio ſemper comitetur Divinum officium. ſed Divinæ gratiæ hoc relinquere, poſuit tamen in præcepto attentionem virtualem, quæ ad vitandum peccatum in officio ſemper manere debet, ut ex dictis conſtat.

50 Hinc autem reſultat propoſitæ quæſtionis ſolutio: nam ſi in officio ad vitandam præcepti tranſgreſſionem, requiritur ut attentio ſemper duret, non quidem per eſſentiam actis, ſed ſecundum virtutem: ex hoc neceſſario ſequitur, ut voluntariè distractus præcepto Eccleſiæ non ſatisfaciat; quia attentionem neceſſariam non habet, nec per actus eſſentiam, cùm actualis attentio, & volun-

tatis

taria evagatio, & ſic velle attendere, & nolle attendere ſunt oppoſita, quæ mutuo ſe expellunt, ut patet 1. *Phyſic. tex.* 67. Nec ſecundam virtutem, quia virtualis attentio perimitur ex voluntaria diſtractione ad eum modum, quo attentio habitualis per contradictionem, ut eſt textus in c. *Maiores, §. fin. de baptiſ.* ubi propterea dormientes, vel amentes, qui priuſquam in ſomnum, vel dementiam incurrerent, contradixerunt, characterem baptiſmi, vel ordinis non recipiunt; quia nimirum cenſetur in eis contradictionis propoſitum perdurare; & ſic non habent intentionem habitualem neceſſariam ad impreſſionem characteris, & ſanè ſicut lapis projectus illico amittit virtutem primæ motionis ſi ex contraria vi retundatur, aut objicem inveniat? eod. modo attentio in Divinis officiis perdit virtutem, quam ex prima motione animi ſortita eſt ſi ſuperveniat actus oppoſitus diſtractionis voluntariæ. Quod ſi ſecundum S. Thomam ſupra citatum, *num.* 48. virtus primæ intentionis omnino deperit per evagationem mentis etiam involuntariam, ſi ſit notabilis; utique multò fortius deperit per voluntariam diſtractionem ad exteriora. Ad hoc d. cap. *Maiores, §. fin. de bapt.* & quod notat gloſ. in c. *Capientes, §. Demque in ver. Conſenſum, de elect. lib. 6.*

51 Concludo igitur, quoad hanc primam inſpectionem Concilium præcepiſſe hic devotionem internam, ac proindè voluntariè diſtractum ad exteriora non ſatisfacere præcepto eccleſiæ, ſed mortaliter peccare, dummodo tamen diſtractio ſit tanta, ut offici, vel Miſſæ notabilem partem abſumat. Et ita videtur concludere Abbas *hic in fin.* ubi quærens an non dicentes officium ſtudioſè, & devote peccent mortaliter, relatis tribus opinionibus, de quibus ſupra à *num.* 33. tandem reſolvit quantitatem reatus conſiderandam ex qualitate, & quantitate contemptus, & negligentiæ. Idip-
52 ſum ſenſit Innoc. *n.* 3. ubi quærens numquid peccet clericus, quidem eſt in officiis cogitat ſuper aliquo bono ſpirituali, vel temporali: reſolvit eum non debere dum eſt in officiis intendere niſi circa ea, quæ ibi dicuntur, vel leguntur, niſi neceſſitas, quæ dilationem non patitur, cogat ipſum de aliis cogitare, arg. cap. *quod non eſt licitum, infra de reg. iur.* Atque ita ſecundum Innoc. peccat clericus, qui in Divinis Officiis voluntariè diſtrahitur non ſolum cogitando aliquid indifferens, ſed etiam quod magis eſt, cogitando aliud bonum ſpirituale, vel temporale, & eum totidem verbis ſequuntur Hoſtien. *n.* 10. *verſ. Sed nunquid peccat clericus,* & Jo. Andr. *num.* 6 & fuit ſententia Hugonis de Sancto Victore *in lib. quo ſtudio orandus ſit Deus,* relati à Divo Thoma *in 4. ſent. diſt.* 15. *q* 4. *art.* 2. *q.* 4 *in* 2. *argum. contrario,* ait enim:) Si cum orationem fundimus aliud quodlibet in corde verſamus, etiam ſi illud bonum ſit, à culpa liberi non ſumus.) Circa quod tamen ne erres vide Caietan. *in* 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. *in* 1. *dubio.*

53 Similiter idem Innoc. paulò infra in verſ. *Sed numquid firmat non peccare clericum,* qui eſt in Divinis Officiis, ſi quod dicit ibi non intelligat, dummodo cor ſuum ad Deum habeat, & ei pſallat. Et idem repetunt Hoſt. *num.* 8. Jo. Andr. *nu.* 5. Butr. *n.* 4. Cardinal. in 3. *q.* & Anchar. *in fin.* Rurſus Innocentius *d. n.* 3. excuſat clericum à peccato
54 in eo caſu, in quo nimis fatigatus ſpiritu aliqua præter ea quæ leguntur, vel dicuntur, diceret, aut cogitaret; ſubdit tamen illi cavendum eſſe ne nimis excedat. Et cum eo tranſeunt Hoſtien *nu.* 10 *verſ. Ideo ſecundum Dominum Noſtrum* Io. Andr. & Butr. ambo *n.* 6. & Cardin. *in.* 9. *quæſt.* Et ita ſecundum Innocent. voluntaria evagatio mentis eſt peccatum etiam in illo, qui eſt fatigatus ſpiritu, ſi multum perduret. Ejuſdem ſententiæ eſt D. Th.
55 *in præſtata q.* 4. *ad* 2. ubi ait: (Quando aliquis ex propoſito mentem ad alia diſtrahit in orãdo, tunc ſine culpa non eſt, & præcipuè ſi in aliis ſponte ſe occupet; quæ mentem diſtrahunt, ſicut ſunt exteriora opera; & ſi ad contrarium mens evagetur, etjam culpa mortalis erit. Sicut ſine hoc quod percipiamus mens ad alia evagetur, vel culpa caret, vel pauciſſima culpa eſt, niſi præcedens cogitatio, ex qua contingit talis evagatio, in culpa eſſe dicatur.) Quibus verbis oſtẽdit mentis evagationem in duobus caſibus eſſe culpam mortalem. Primus eſt cum mens diſtrahitur ad oppoſita attentioni in officio requiſitæ; ſive id contingat ex actu externo incompatibili cum attentione, ſive ex voluntaria diſtractione ad exteriora Et hoc caſu clare dicit eſſe mortale. Secundus eſt quando evagatio men-
56 tis etiam involuntaria provenit ex præcedenti cogitatione, quæ ſit in culpa. Et quamvis hoc ſecundo caſu S. Doctor non dicat explicite eſſe culpam lethalem; tamen cum officium habeat culpam adjunctam, conſequenter non habet ſuam efficaciam, nec eſt ſatisfactorium, ut idem arguit ibid. *in* 2. *arg. contrario.* Ad hoc text. optimus in cap. *Ingravibus,* 3. *q.* 7. Id ipſum apertius docuit *in* 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. *in reſponſ. ad* 3. dicens: Si ex propoſito in oratione mens evagatur hoc peccatum eſt, & impedit orationis fructum; Et contra hoc dicit Auguſt. *in* 3. *reg. tom.* 3. Pſalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore. Et Cajet. *ibi* clare *in reſponſione ad* 3. *verſ. Nota ſecundò,* (Evagatio, inquit, ex propoſito ſemper eſt cum peccato, mortali quidem quando ex contemptu, vel ex induſtria in oratione, quæ eſt ſub præcepto, quis in notabili parte evagatur; Perinde eſt namque ac ſi illam omitte-
57 ret.) Hæc ille. Et propterea beneficiatum horas canonicas recitantem cum evagatione mentis voluntaria teneri ad reſtitutionem fructuum affirmant Navarr. *de oratione. cap.* 20. *nu.* 32. Petr. Navarr *de reſtit. lib.* 2. *c,* 2. *n.* 240. Petrus Lorca *in* 2. *par. tom.* 2 *diſput.* 16. *de legib. membro* 2. *ad* 5. Suar. *in* 3 *par. tom.* 5 *diſput.* 4 *ſect.* 2. *nu.* 26 & *de religione tom,* 2. *lib.* 4. *c.* 26. *n.* 26. Vaſquez in *opuſc. de benef. cap.* 4 §. 1. *dub* 4 *num.* 140. & alii Recentiores.

58 Circa ſecundam inſpectionem, cum eccleſia in tribus Generalibus Conciliis, nempe in Lateranenſi, Viennenſi, & Tridentino præceperit, devotionem internam, ut aliunde oſtenſum eſt ſupra *num* 38. diſputandum non eſſet an potuerit ſic præcipere; ſatis eſt enim ut fecerit, nec quæſtio poteſtatis eſt refricanda, c. *Scriptum,* 6. *qu.* 5 §. *Qui autem, in fin.* 17. *q.* 4. Sed nihilominus ut objecto ſatisfiat, dicimus ex communi Canoniſtarum ſententia eccleſiam habere authoritatem ſtatuendi etiam de actibus omnino occultis, & internis. Ita colligitur ex gloſſa in Clem. 1. *in verb. Eo ipſo. debaret.* quæ conſtanter affirmat per Claves Eccleſiæ militandis ligari poſſe omnino occulta, licet nominatim de illis non judicet Tribunal eccleſiæ, per jura ibi allegata, & illam gloſ. ſequitur ibi, & ſingularem appellat Cardin. *nu.* 8. *in* 7. *quæſt.* & Imol. *num.* 38. dicens Stephanum, & Paulum, concorda-

re

te cum illa gloſ. cum quia etiam concordat Abb.
inproemio Decretal. in ver. Rex Pacificus num. 6.
& in cap. *Extirpante*, §. *Qui verò*, *num. 21. de præben.* ubi ſimiliter illam gloſſam dicit ſingularem,
in c. *fin. num. 2. de hæret* & in cap. *1. n. 13. de Offic.*
Ordinar. Felin. in d. c. *fin.* & in cap. *Porrò*, *utrobique in princ. de ſent. excomm.* Idem tenet gloſſa
unicam cap. *Cogitationis*, *de pœnit. diſt. 1.* quæ dicit Canonem, & legem punire voluntatis peccatum; Ideoque ponderoſum, ideſt qui mente pec-
59 cat, repelli à promotione. ut cap. *Hinc etenim*,
verſ. ponderoſus, *49. diſt.* Et propterea hæreticum
omnino occultum, ſeu mentalem eſſe excommu-
60 nicatum firmat gloſſa prima in ſumma 24. *qu. 1.*
Groffred. *ſumma tit. de hæret. num. 2.* Bald. in l. *Si*
quis non dicam rapere, *num. 21. verſ. Venio ad oppoſitiones*, *C. de Epiſcop. Et cleric.* ubi ait, inhæ-
re ſi deliberationem mentis ſufficere ad perpetra-
tionem delicti, eo quod delictum non requirit
aliquid extare, ſed perficitur ex ſola mentis cogi-
61 tatione. Unde Inquiſitor hæreticæ pravitatis be-
ne punient illum hæreticum, qui eſt hæreticus in
mente, licet in eo non appareant ſigna hæreſis hæc
autem poterunt liquere Inquiſitioni per confeſſio-
nem hæretici, quia aliàs non poſſet cogitatio men-
tis, quam ſolus Deus cognovit, probari, ut notatur
in l. 2. *de interrog. act.* & ſequitur totidem verbis,
Jo. de Anania in c. *Si quis Epiſcopus*, *n. 7. de hæret.*
Felin in cap. *1. nu. 7. de præſumpt.* & *in tract. quando conatus puniatur*, *num. 6. verſ. Fallit tertiò in 4.*
caſu Hippol. de Marſil. in l. *Qui falſam n. 13. ff. de*
falſ. Burſat. *conſ. 14. num. 5. & 9.* Clar. *in Prax. §. fin.*
quæſt. 91. & Menoch. alios adducens *de arbitr. judic. caſ. 360. n. 6.* & ex Theol. Adrian. *in 4. q. 4. de*
confeſſ. quæ incipit, *Reſtat nunc inquirere*, §. *Aliis*
probant, *verſ. Sed huius rationis*, & *quodlibet. 8.*
qu. 8. littera G. Summa. Rotella *in verb. Abſolutio, 1.*
num. 29. & in ver. Excom. 1. caſ. 1. n. 1. & in ver. Hæreticus, *nu. 14.* Alber. *de agnoſc. aſſert. qu. 33. nu. 27.*
29. & 32. & alii Recentiores, quorum opinio ſatis
probatur in juribus allegatis in gloſſa præcitata in
62 Clem. 1. *de hæret.* & quamvis ex illis juribus quæ-
dam loquantur in occulto per accidens, quod ſen-
ſibus ſubjacet, ſed ex accidenti habet ut ſit occul-
tum, quia dum, & ſecreto perpetratur, ut ſecreta
collocutio cum Cardinalibus in Conclavi exiſten-
tibus, cap. *Ubi periculum*, §. *Nulli etiam de elect.*
lib. 6. & occulta occupatio depoſiti eccleſiaſtici,
cap. *Clericis*, *de immunit. eccleſiar. eod. lib.* Alia
tamen loquuntur etiam in occulto per ſe, ut Clem.
1. §. *Quia verò*, *de ſtat. Monachor.* ubi excommu-
nicantur regulares accedentes ad Curias Princi-
pum animo nocendi, Clem. *Cupientes*, §. *Qui verò*, *de pœnit.* cap. *Fundamenta*, §. *Quod ſi ſecus*, *de*
elect. lib. 6. & d. Clem. 1. *de hæret.* Ex quibus pa-
tet eccleſiam potuiſſe præcipere in Divinis Of-
ficiis ſtudium, & devotionem etiam internam, &
mentalem, prout præcipit. Similiter ratam ha-
bens percuſſionem clerici in corde tantum non
eſt quidem excommunicatus quod ad eccleſiam
militantem, ideſt ab Eccleſia, cui ratihabitio eſt
63 ignota, & non habetur pro excommunicato: Sed
tamen ligatus eſt quoad Deum. Et ita clavis ec-
cleſiæ ligat in foro interiori etiam illum, qui pec-
cat in corde tantum. Ita declarat Hoſtien. & alii
poſt eum in d. cap. *Mulieres*, *de ſent. excomm.*
Præterea obſervandum eſt duobus modis poſſe
64 prohiberi actus internos. Uno modo abſolutè, &
per ſe, videlicet præſcindendo à quocumque actu
exteriori. Et hoc modo ſola lex divina, non au-
tem humana poteſt cohibere, & ordinare interio-
res motus, qui latent. Et ita procedit theorica
S. Thomæ ſupracitati, & *n. 15.* Et in hunc ſenſum
per auctoritatem eccleſiæ cogitationis pœnam
nemo patitur, ut dicitur in d. cap. *Cogitationis*, *de*
65 *pœnit. diſt. 1.* Alio modo poſſunt prohiberi actus
interni in quantum colligantur cum exterioribus,
& hoc ſecundo modo & etiam lex eccleſiaſtica
poteſt præcipere, & ordinare actus internos, ſicut
præcipiendo acceſſum ad Miſſam, præcipit etiam
velle accedere; & præcipiendo jejunium præcipit
etiam velle jejunare. Aliquando enim permitti-
66 tur concomitanter, & ratione connexionis quod
non permittitur principaliter, & directè, & ut l.
Si mandavero, §. *Is cui*, *ff. mandat.* cum ſimil. ut per
gloſ. fin. in l. *Cum probatio ff. de probat.* Unde ſi
67 quis in corde ſuo firmiter proponeret Miſſam non
audire, vel jejunium frangere, eo ipſo mortaliter
peccaret, licet propoſitum non perficeret, ut per
Sylveſtr. *in verb. Hora*, *num 13. verſ. Unde præcipiendo.* Quando autem eccleſia præcipit ut officium
ſtudioſè, & devote celebretur, utique non
præcipit attentionem, & motum animi internum
abſolute, & per ſe, ſed in quantum colligatur, &
connexionem habet cum externa recitatione offi-
cii; & pronunciatio neceſſario requirit, & anne-
xam habet elevationem mentis in Deum, & at-
tentionem ſaltem virtualem, ut abundè oſtenſum
eſt ſupra, maxime, *nu. 41. & 46.* Ergo præcipien-
do actum exteriorem celebrationis officii, præci-
pit etiam actum interiorem attentionis ſine quo il-
lud eſſe non poteſt, arg. l. 2. *ff. de juriſ. omn. judic.* l. *Ad*
rem mobilem, & l. *Ad legatum*, *ff. de procur.* cum ſimil.
ut per gloſ. in cap. *Sicut Chriſtus*, *in ver. Poteſt. 1. q. 1.*
68 Non obſtat quod eccleſia non debeat alicui la-
queum injicere, nec quemquam oneribus impor-
tabilibus alligare, Hoſtien. Quoniam objectum
procederet ſi eccleſia præciperet in officio atten-
tionem actualem, & continuam hoc enim eſſet
non tantum importabile, ſed quod magis eſt,
impoſſibile, ut dictum eſt ſupra *num.* 49. At non
eſt ita, quia ſola virtualis attentio eſt in præcepto,
ut ſimiliter oſtenſum eſt ſupra, *num. 46.* Ut autem
homo ſcienter ad alia ſe non divertat, hoc nullum
eſt, importabile onus, cum ſit in ſua facultate ex
principiis naturæ, quæ Deus jam dedit, ut tetigi
ſupra ex Sylveſtro *in ver. Hora*, *n. 14.*

De Celebratione Miſſarum.

Cap. Cum creatura.

S V M M A R I V M

1 *ANniverſarium quid ſit, & n. 12.*
2 *Miſſas duas poteſt rector eccleſiæ celebrare propter neceſſitatem anniverſarii.*
3 *Miſſa Conventualis una, vel plures an, & quando celebrari debeat in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis, & num. ſeq. uſq. in fin.*
Quid de jure communi? & examinantur quatuor intellectus ad hoc capitulum, à num. 3. uſque ad num. 21.
quid ex Miſſali Romano, à num 21. uſque in fin.

Miſſæ Conventuales duæ, ſcilicet de feſto, vel feria, & pro anniverſariis defunctorum in Collegiatis Eccleſiis ſunt celebrandæ. n. 3. & n. 23.

4 *Miſſa Conventualis pro defunctis in anniverſario celebrari poteſt, etiam in feſto duplici, vel ſemiduplici, & n. 23.*

5 *Miſſa defunctorum corpore præſente omni die celebrari poteſt, præterquam in Paraſceve, & Paſchate.*

6 *Anniverſarium defunctorum ſi occurrat in feſto, fieri debet ſaltem in privato.*
Contrarium, n. 9. & 23.

7 *Miſſa Conventualis de feria propter anniverſarium defunctorum non eſt omittenda.*

8 *Canonicis Sarnenſibus ex conventione obſtrictis cantare Miſſam ter in hebdomada denegatur facultas omittendi Miſſam de feria.*

9 *Anniverſario pro defunctis non ſatisfit dicendo Miſſam de feria, & n. 11. & 23.*

10 *Suffragia, quæ fiunt à Præsbyteris gerentibus perſonam totius Eccleſiæ proſunt mortuis etiamſi tales Presbyteri ſint peccatores.*

11 *Miſſa defunctorum cantari debet à beneficiatis juxta legem fundationis etiam in illis diebus, in quibus ex præſcripto Miſſalis cantatur alia Miſſa pro defunctis.*

12 *Miſſæ duæ Conventuales, ſcilicet pro defunctis, & officio currente in collegiatis Eccleſiis quotidie ſunt celebrandæ, & contrafacientes peccant, & num. 15.*
Contrarium n. 16. & 24.

13 *Miſſa defunctorum præfertur Miſſæ de feria.*
Contrarium, num. 24. & 26.

14 *Miſſa pro defunctis poteſt celebrari in diebus feſtis etiam ſolemniter.*
Contrarium num. 16.
Declaratur num. 26.

17 *Miſſæ duæ, ideſt pro defunctis, & de feria quotidie cantari debent in eccleſiis Conventualibus*
Contrarium n. 20. & 24.

18 *In Miſſis ſingulis orandum eſt pro defunctis per preces in ſecundo* Memento.

19 *Commemorationi pro defunctis, qui legata pro Miſſis reliquerunt, quomodo ſatisfiat ex ſententia S. Congregationis Concilii.*

21 *Miſſa una Conventualis, ideſt de officio currente, quotidie celebrari debet in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis.*

22 *Fallit in caſibus hic enumeratis, in quibus debent cantari duæ Miſſæ.*

23 *Anniverſario occurrente in Collegiatis Eccleſiis cantari debent duæ Miſſæ, una pro defunctis, alia de feſto, vel feria.*
Idem in die depoſitionis defuncti, ibidem.

24 *Miſſa Conventualis pro defunctis in Eccleſiis Collegiatis non debet dici quotidie, ſed prima die cujuſque menſis, & feria ſecunda cujuſque hebdomadæ.*

25 *Quod ſi tunc occurrat feſtum ſimplex, vel feria propriam habens Miſſam, cantari debent duæ Miſſæ.*

26 *Miſſa Conventualis pro defunctis niſi occurrat anniverſarium, vel tertias dies depoſitionis defuncti in feſto duplici, vel ſemiduplici celebrari non debet.*

27 *Miſſæ privatæ de* Requiem *dici non poſſunt in feſtis duplicibus, & Dominicis diebus.*

28 *Intellectus, cap.* Et hoc attendendum, de conſecr. diſt. 1.

29 *Rubricæ Miſſalis Romani ſervari debent non obſtante quocumque prætextu, & contraria conſuetudine.*

30 *Rubricæ decretalium, & legum ſunt authenticæ, & allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum ſi habeant orationem perfectam.*

31 *Secus in rubricis decreti, & cur.*

1 CUM CREATURA. Legitur quadrupliciter, licet Abbas Antiquus dicat planú eſſe, & Doctores tranſeãt ſicco pede. Ad intelligentiam præmittendum eſt ſæpe contingere, ut in aliquibus eccleſiis ex variis defunctorum relictis impoſita ſint anniverſaria, ideſt officia, quæ fiunt pro mortuis anno revoluto à die obitus ipſorum, ut hic per gloſ. & Hoſtien. *num.* 1. & alicubi appellantur vigiliæ, *c.* 1. 91. *diſt.* ubi gloſ. *in ver. Vigilia*, exponit, ideſt mortuorum exequiæ: nam, ut inquit Hoſtien. *hic num.* 3. Hi, quibus pro anniverſario aliquid eſt relictum, ſunt quaſi ex debito obligati, ſicut alias legitur, & notatur in cap. *Parochianos, ſupra de decim.* Neque hoc eſt ſimoniacum, cap. *Significatum, ſupra de præben.* cap. *Non eſt dicendum, infra de voto*, & cap. 3. *Ne Prœl. vic. ſuas*: & ſequuntur iotidem verbis Jo. Andr. *num.* 2 Butr. & Card. ambo *num.* 3. Et hæc quidem anniverſaria
2 quandoque imponuntur Capellis, ideſt eccleſiis parochialibus, vel aliis eccleſiis, in quibus non eſt niſi unicus Sacerdos: quo caſu propter talem neceſſitatem Præsbyter poteſt dicere duas Miſſas, *c. Conſuluiſti. ſup. eod.* ſecundum Hoſtien. *hic num.* 2. *in fin.* cum quo Joan. Andr. *eod. num.* & alii tranſeunt. De his tamen capellis non loquitur hoc capitulum, ſed de eccleſiis Conventualibus, in quibus plures ſunt Sacerdotes, ut patet ibi *Conventualiter celebretis*; unde ſecundum Hoſtien. *eod. num.* 2. Locum habet in Cathedralibus, & Collegiatis. Idque ſive ſint ſeculares, ſive regulares, ut in Clem. *Ut ii, de ætat. & qualit.* & in Clem. 1. §. *Ne igitur, de celebr. Miſſar.* In latiori tamen ſignificatione aliter accipiunt anniverſarium, ut dicam infra *num.* 12.

3 Quibus præmiſſis primo modo legitur hic textus, ut locum habeat non generaliter in omnibus eccleſiis, Conventualibus, nec in omnibus diebus ſed in illis dumtaxat, in quibus contingit, ut ex peculiari obligatione anniverſaria ſint celebranda itaut in illa die, in qua occurrit anniverſarium, celebrari debeant duæ Miſſæ ſolemniter in Conventu, una ſcilicet pro defunctis, & alia de feſto ſi occurrat feſtum, vel de feria, ſi feria occurrat, & ſecundum hunc intellectum, de quo plenius dicam *infra in* 2. *concluſ. num.* 23. hoc intendit. In Conventualibus eccleſiis conventualiter celebrandæ ſunt Miſſæ de feſto, vel feria, & pro anniverſariis defunctorum; prout ſummant Joann. Andr. Butr. Card. & Ancharan. Et juxta hanc lecturam nota Miſſam Conventualem pro defunctis in die anniverſario non eſſe prætermittendam propter Miſſam Conventualem de feſto: & ſic habes Miſſam

pro

pro defunctis in die anniverſario poſſe ſolemniter
celebrari etiam in diebus feſtis. Simile habetur
5 ex actis Mediolanen. eccleſiæ *par. 4. tit. Inſtruct.*
ad funer. fol. 559. col. 2. ubi ſic legitur: Miſſa de-
functorum corpore præſente omni die celebrari
poteſt, præterquam in Paraſeeve, & Paſchate, qui-
bus diebus non licet corpus ſepulturæ tradere,
nec Miſſam pro eo cantare. Secundo modo legi-
6 tur hic textus, ut in eccleſiis Conventualibus in
illis diebus, in quibus incidit anniverſarium, ce-
lebrari debeant duæ Miſſæ, non tamen ambæ col-
legialiter, ſed una tantum ſecundum exigentiam
diei, ita ut occurrat feſtum, dicatur de feſto ſo-
lemniter in Conventu, & pro defunctis in ſecreto:
Si occurrat de feria, dicatur de feria privatim, &
Conventualiter pro defunctis; ut ſic verba illa,
Miſſarum ſolemnia Conventualiter celebretis, regu-
lentur à præcedentibus verbis, ſecundum tem-
porum congruentiam, quaſi dicat, non ſemper cō-
ventualiter, ſed pro ut tulerit congruentia feſti,
vel feriæ; & ita videntur intelligere hunc textum
Hoſtien. & Io. Andr. ambo *in princ. in ver. Pro fe-*
ſto, Butr. *num. 3.* Cardin. & Anchar. *ambo num. 2.*
Dum dicunt, ſi anniverſarium defunctorum inci-
dat in feſtum, faciendum eſſe ſaltem in privato, &
Miſſam feſti ſolemniter in Conventu; & ſi non eſt
feſtum poſſe dici Miſſam anniverſarii ſolemniter,
& ferialem in privato, & juxta hanc lecturam ſic
poteſt ſummari. In Collegiatis eccleſiis in die
anniverſarii una Miſſa pro defunctis, & alia de fe-
ria, ſi feria occurrat, conventualiter ſunt celebran-
dæ. Si verò occurrat feſtum, celebrabitur de feſto
Conventualiter, & in privato pro defunctis: & ſe-
cundum hunc intellectum nota Miſſam de feſto
7 præferri Miſſæ pro defunctis, quia de feſto celebra-
tur ſolemniter, & pro defunctis in privato. Sed
hæc lectura multiplices patitur difficultates. Pri-
mò enim non congruit literæ, quæ præcipit ut ce-
lebrentur miſſarum ſolemnia copulativè pro an-
niverſario defunctorum, & pro feſto, vel feria; ac
proinde requirit concurſum utriuſque copulari,
l. *Si quis ita ſtipulatus*, *ff. de verbor. obligat.* De-
inde poſita hac lectura, in diebus ferialibus data
concurrentia anniverſarii non eſſet celebranda
Conventualis Miſſa de feria, ſed tantum pro de-
8 functis contra rubricas Miſſalis Romani, & ob-
ſervantiam Collegiatarum eccleſiarum. Hinc enim
Canonici Cathedralis Sarnen. ex cōventione cum
Epiſcopo à nonaginta annis inita conſueviſſent
ſingulis hebdomadis tres Miſſas canere, videlicet
feria ſecunda pro defunctis, feria quarta de Ange-
lis, & feria ſexta de S. Cruce; Epiſcopus ſucceſſor
eos compellebat ad canendam quotidie Miſſam
Conventualem præter ſupradictas. Sed cum ec-
cleſia extra habitationes, & in loco inſalubris cæli
ſita eſſet, & in ea vix decem extarent Canonici,
quorum ſæpe aliquis ægrotabit, præterquam quod
curam habebant animarum: idcircò petierunt be-
nignè ſecum agi ut ad dictam Miſſam Conventua-
lem non tenerentur niſi in diebus feſtis. *Die 9.*
Novembris 1619. S. Congregatio Concilii cen-
ſuit quod petitur haud eſſe concedendum. Ergo
ex ipſius Congregationis ſententia propter Miſſam
ſolemnem pro defunctis non eſt omittenda Miſſa
9 Conventualis de feria. Præterea obligationi ce-
lebrandi anniverſarium defunctorum non poteſt
ſatisfieri ducendo Miſſam privatam, ut habet hæc
ſecunda lectura. Quoniam plus ſuffragii capit ani-

Præſ. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

ma defuncti ex Miſſa ſolemni in Choro cum in-
terventu plurium Sacerdotum, quàm ex Miſſa
privata, ut innuit hæc litera: unde eccleſia ſolven-
do quod minus eſt, liberationem non conſequitur
l. *Si ſtipulatus*, §. *Qui decem debet*, *ff. de ſolut.*
l. 2. §. 1. & l. *In executione*. §. *Pro parte*, *ff. de ver-*
bor. oblig. Scot. *in propoſito quod lib. 20. in princ.*
Cum præſertim ſuffragia, quæ fiunt à Presbyteris
10 gerentibus perſonam totius eccleſiæ, ut cum dicūt
in eccleſia exequias mortuorum, proſint mortuis
etiamſi tales Presbyteri ſint peccatores, ut decla-
rat S. Thomas *in 4. diſt. 45. qu. 2. art. 1. qu. 3.* & *in*
3. part. quæſt. 82, art. 6. unde certus eſt fructus,
quem præter fructum ſacrificii percipiunt mortui
ex orationibus Sacerdotum in anniverſario. Quo-
quidem fructu fraudantur ſi Miſſa dicatur ab uno
tantum de miſſa voce. Demum quod loco anni-
11 verſarii dicatur Miſſa privata obſtat decretum
Concilii Tridentini *c. 5. ſeſſ. 25. de reform.* Unde
cum olim in inſigni Collegiata eccleſia S. Petri
Caslesenſis Iſpren. diœceſis eſſent fundata tria be-
neficia, quorum poſſeſſores ſoliti erant per totum
annum viciſſim cantare Miſſam, pro fundatore di-
ctæ eccleſiæ, & aliis defunctis, dictaq; Miſſa, & vi-
giliæ defunctorum decantari cōſueviſſent in Cho-
ro, quando officium fiebat de feria, vel feſto ſim-
plici: quidam Canonici dictæ eccleſiæ ſub præ-
textu quod in Miſſali Romano caveatur ut prima
die cujuslibet menſis, & ſecunda feria cujuslibet
hebdomadæ non impedita in Collegiatis eccleſiis
dicantur duæ Miſſæ una pro defunctis, & alia de
feria, ſeu feſto ſimplici, prætendebant ſatisfieri di-
ctæ fundationi ſi Miſſæ, ut præfertur, cantari ſolitæ
demiſſa voce legerentur. Unde cum quæſitum eſ-
ſet an ſatisfieret, vel potius obſtaret *cap. 5. ſeſſ. 25.*
S. Congregatio Concilii cenſuit Miſſas cantandas
eſſe juxta earum fundationem.

12 Tertio modo hic textus legitur intelligendo
anniverſarium in latiori ſignificatione pro officio,
quod fit quotidie pro defunctis, prout intelligunt
gloſſa noſtra Butr. *num. 3.* & Abb. *conſ. 99. Vide-*
tur primo, num 3. lib. 2. ita ut in Conventualibus
eccleſiis quotidie decantari debeant ſolemniter
duæ Miſſæ, una ſcilicet mortuorum, alia de officio
currenti, quaſi ex iſto textu inducatur nova obli-
gatio quotidie celebrandi ſolemniter pro defun-
ctis: nam ut inquiunt Hoſtien. *num. 3.* & Jo. Andr.
num. 2. Cum mortui quaſi ab omnibus tradantur
oblivioni, merito eis hoc ſuum anniverſarium ge-
neraliter reſervatur: & ſecundum hunc intelle-
ctum Abbas ſic ponit ſummarium, quod eſt affi-
xum textui. *In* eccleſiis Collegiatis debent cele-
brari duæ Miſſæ collegialiter, una pro defunctis,
alia ſecundum exigentiam diei, ut pro feſto ſi fe-
ſtum occurrit, vel pro feria ſi feria: & juxta hanc
13 lecturam quam & Navarr. ſequitur *conſ. 9.* inci-
pien. *Ex Concilii, num. 6. de celebr. Miſſar.* nota
ſecundum Abb. *hic in fin.* Miſſam pro defunctis
eſſe præferendam Miſſæ de feria, quia Miſſa defun-
ctorum non omittitur propter feſtum, ſicut omit-
titur Miſſa de feria. Item nota in diebus feſtis
14 poſſe celebrari Miſſam pro defunctis, etiam ſolem-
niter, prout hoc textu deducit Abb. *in præall.*
15 *conſ. 99. num, 3. lib. 2.* Item nota peccare Sacer-
dotes, qui in Collegiatis eccleſiis non decantant
quotidie etiam in feſto duas Miſſas Conventua-
les, ut ſimiliter notat Abb. *hic in 2. notab.* ponde-
16 rando verbum, *mandamus*; ad hoc cap. *Quiſquis*

præceptis, 14. *qu.* 2. Cæterum ut verbis Sylveſtri utar *in ver. Miſſa*, 1. *num.* 7. Communiter hoc non ſervatur; & ideo melius dicitur quod non eſt peccatum: imo dictus intellectus ibi non habetur, nec eſt rationabilis, quia oporteret diebus ſolemnibus celebrare pro mortuis.) Hæc Sylveſter.

17 Quarto denique modo legitur hoc capitulum accipiendo ſimiliter anniverſarium largius pro officio, quod fit quotidie pro defunctis, ita ut in prædictis eccleſiis debeant quotidie celebrari duæ Miſſæ, & quidem ambæ collegialiter ſi occurrat feria, idest una pro mortuis, & alia de feria, Si verò occurrat feſtum, una celebretur de feſto collegialiter, & alia privatim pro defunctis, ut ſic verba illa textus, *ſecundum temporum congruentiam*, non æqualiter determinent ſub ſequentia verba, *Conventualiter celebretis*, *ſed juxta exigentiam diei*: & ita intelligunt hoc capitulum Hoſtien. Joan. Andr. & Butr. ſupracitati *in ſecunda lectura*, nam etſi loquantur de anniverſario, & tamen hoc nomen uſurpant non pro officio, quod recurrit anno revoluto à die obitus, ſed pro illo, quod ſecundum eos fit quotidie pro defunctis: & juxta hanc lecturam ſic ſummari poteſt. In eccleſiis Collegiatis duæ Miſſæ ſunt celebrandæ Conventualiter, una pro defunctis, alia de feria ſi feria occurrat, ſi verò occurrat feſtum celebrabitur conventualiter de feſto, & pro defunctis in privato.

18 Porrò ſalvari poſſet hæc lectura in ſecundo membro, ſi Miſſa pro defunctis intelligeretur, idest pro ſalute defunctorum, juxta textum in cap. 2. *ſupra eod.* Iubet enim canon in ſingulis Miſſis orari pro defunctis, ut in cap. *penult. de conſecr. diſt.* 1. Cui præcepto ab univerſa eccleſia ſatisfit per preces in ſecundo *Memento* in quo dicitur, *Ipſis Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus*, &c. ut notat Turrecr. in d. cap. *penult.* poſt Archid. *ibi num.* 2. &

19 Collectar. *hic num.* 4. *verſ. Sed in qua parte*, & ita S. Congregatio Concilii intellexit decretum *c.* 4. *ſeſſ.* 25. in illis verbis, *Commemoratio fiat.* Cenſuit enim poſſe ſatisfieri per intentionem applicationis Miſſarum, per preces in ſecundo *Memento*, & per collectas in illis Miſſis, in quibus collectæ fieri poſſunt. Sed ſi Miſſa pro defunctis intelligatur, idest de *Requiem*, hæc quarta lectura non procedit, quia talis Miſſa nec alta, nec demiſſa voce debet dici in diebus feſtis, ut patebit infra in ultima

20 concluſione. Præterea quoad obligationem celebrandi quotidie Miſſam Conventualem pro defunctis in diebus ferialibus obſtant ea, quæ ex Sylveſtro dicta ſunt in *præcedenti lectura num.* 16. & quæ dicentur infra in 3. *Concluſione*. Demum hæc lectura non conſonat litteræ hujus decretalis, Quæ non loquitur de officio quotidiano pro defunctis, ſed de anniverſario, nec de Miſſa privata, ſed de ſolemni, ut dictum eſt ſupra *in* 2. *lectura num.* 7. Unde ex his conſtat nil certi in hac materia affirmari poſſe ex hoc textu ob varietatem lecturarum.

Ego verò pro veritate facio concluſiones infra-

21 ſcriptas. Prima concluſio eſt. In Cathedralibus, & collegiatis eccleſiis regulariter cantari debet quotidie una tantum Miſſa Conventualis, ſcilicet de officio currēte, idest de feſto, ſi occurrat feſtum duplex, vel ſemiduplex, aut ſimplex, & de feria ſi feria occurrat: & hoc innuunt verba textus noſtri, de feſto, vel feria ſecundum temporum congruentiam; ad idem cap. *Et hoc attendendum, de conſecr. diſt.* 1. & Clem. 1. *de celebr. Miſſar.* ſecundum Sylveſt. *in ver. Miſſa*, 1. §. 4. & conſonant rubricæ Miſſalis Romani ultimo impreſſi, & communis uſus eccleſiarum.

22 Fallit in feriis Quadrageſimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum; quia tunc ſi feſtum duplex, vel ſemiduplex, vel octava occurrat, in prædictis eccleſiis cantantur duæ Miſſæ, una de feſto poſt Tertiam, & alia de feria poſt Nonam, ut expreſſe habetur in rubricis Miſſalis in *tit. de feria, & vigilia*, §. 1. & ſic limita iſtum textum, qui alternativè loquitur ibi, *De feſto, vel feria.* Item fallit infra octavam Corporis Chriſti: tunc enim ſi occurrat vigilia, in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis ſimiliter cantātur duæ Miſſæ, una de octava poſt tertiam, alia de vigilia poſt Nonam, ut in eadem rubrica §. 2.

23 Secunda concluſio. Si in prædictis eccleſiis contingat anniverſarium defunctorū, cantari debent duæ miſſæ, una ſcilicet pro defunctis, & alia de feria, ſi occurrat feria, vel de feſto, ſi occurrat feſtum. Quod clarè probat rubrica Miſſalis in *tit. de Miſſis defunctorum*, §. 2. ubi habetur in Quadrageſima, toto tempore Paſchali, & quando per annum officium eſt duplex, vel ſemiduplex non dicitur Miſſa Conventualis pro defunctis niſi in die depoſitionis defuncti, & in Anniverſario pro defunctis. Ergo anniverſarium non debet fieri in ſecreto ſi occurrat feſtum, ut dixerunt Hoſtien. Ioan. Andr. & alii hic, ſed ſolemniter eſt celebrandū una cum Miſſa Conventuali de feſto, nec Miſſa Conventualis de feria debet dici in privato, ut iidem affirmantur, ſed Conventualiter una cum anniverſario pro defunctis: & hunc arbitror eſſe verum, & germanum intellectum hujus decretalis: non enim loquitur de officio, quod fit quotidie pro defunctis, ſed de anniverſario: & quia in multis eccleſiis quando occurrebat anniverſarium, Presbyteri ſub prætextu quod eſſent gravari onere celebrandi Conventualiter pro defunctis, omittebant Miſſam Conventualem de feſto, vel feria: Ideo Papa præmiſſa ratione illa quod creatura non habet quod pro meritis reſpondeat Creatori, mandat ut torporem negligentiæ abjiciant, & Miſſam Conventualem celebrent non tantum pro anniverſario defunctorum, ſed etiam de feſto, vel feria: & ſic benè ſummarunt textum Jo. Andr. & reliqui poſt eum, ut dixi ſupra in 1 *lectura n.* 3.

24 Tertia concluſio. Miſſa Conventualis pro defunctis quando non occurrit anniverſarium, vel depoſitio defuncti, in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis non debet celebrari quotidie, ut habet intellectus Abbatis ad hunc textum, ſed in prima die cujuſque menſis extra Adventum, Quadrageſimam, & tempus Paſchale non impedita officio duplici, vel ſemiduplici: & in feria ſecunda cujuſq; hebdomadæ, quemadmodum cavetur in eadem rubrica Miſſalis, *de Miſſis Defunctorum*. §. 1. & 2. Dum enim reſtringit obligationem celebrandi ſolemniter pro defunctis ad certos dies, & certa tempora; conſequenter illam excludit in aliis, arg. l. *Cum ita legatum, ff. de condit. & demonſtrat* l. *Maritum, C. de Procurator. c. Nonnè*, & ibi gloſſa ultima *ſupra, de præſumpt.*

25 Quarta concluſio. Si in prima die cujuſque menſis occurrat feſtum ſimplex, vel feria, quæ propriam habeat Miſſam, in eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis celebrari debent duæ Miſſæ Conven-

ventuales, una pro defunctis, & alia de feſto ſimplici, vel feria prædicta. Ita diſertis verbis cavetur in præalleg. rubr. §. 1. unde palam reprobatur idem intellectus Abbatis aſſerentis quotidie celebrandas eſſe in Collegiatis eccleſiis duas Miſſas Conventuales, ſcilicet pro defunctis, & de feſto, vel feria; nam ex Miſſali Romano reſtringitur hujuſmodi obligatio ad certos dies dumtaxat, ut dictum eſt in concluſione præcedenti.

26 Quinta concluſio. Miſſa Conventualis pro defunctis, niſi occurrat anniverſarium, vel dies depoſitionis defuncti, ut dictum eſt ſupra *n. 23.* in feſto duplici, vel ſemiduplici celebrari non debet, Patet ex eadem rubr. *in d. §. 1.* in qua diſponitur ut nec in prima die cujuſque menſis dici debeat Miſſa Conventualis pro defunctis quando illa dies eſt impedita feſto duplici, vel ſemiduplici, ut dictum eſt in *3. concluſ.* & clarius patet ex d. *rubr.* §. 2. in ea parte, in qua expreſsè diſponitur ut quando per annum officium eſt duplex, vel ſemiduplex, non dicatur Miſſa Conventualis pro defunctis, ut ſimiliter dictum eſt ſupra *in 2. concl.*

27 Sexta, & ultima concluſio. In Dominicis, & feſtis duplicibus Miſſa etiam privata pro defunctis, ideſt de *Requiem* non eſt celebranda. Hoc liquet ex præalleg. rubr. Miſſalis, § 2. *in fin.* in qua ſic legitur. (Miſſæ privatæ pro defunctis quocumque die dici poſſunt, præterquam in feſtis duplicibus, & Dominicis diebus;) & ſic apertè reprobatur quarta lectura de qua ſupra *num. 17.* quatenus habet in diebus feſtis celebrandas eſſe in Collegiatis eccleſiis duas Miſſas, Conventualem ſcilicet de
28 feſto & privatam pro defunctis. Non obſtat textus Auguſtini in cap. *Et hoc attendendum, de conſecr. diſtinct. 1.* in illis verbis, *in diebus Dominicis, & aliis quibuslibet feſtivitatibus Miſſam, etſi pro defunctis ſit, audierit.* Quæ ex Burchardo integra referuntur ibi ab Archid. *n. 2.* & apertè innuunt Miſſam pro defunctis dici poſſe etiam in Dominicis, & feſtis duplicibus, ut ex illis deducit Archid. Reſpondetur enim primo authoritatem Auguſtini dum loquitur de Miſſa pro defunctis non eſſe intelligendam de Miſſa de *Requiem*, quæ in feſtis duplicibus, & Dominicis diebus non debet dici, ut proximè oſtenſum eſt, Sed de illa, in qua fiunt commemorationes, & collectæ pro defunctis; ut in cap. *penult. de conſecr. diſt. 1.* & in cap. 2. *ſupra eod.* & fuſius dictum eſt ſupra *n. 18.* Deinde reſpondetur Auguſtinum ibi non decidere ut Miſſa defunctorum poſſit dici in Dominicis, & quibuslibet feſtivitatibus, ſed tantum ſupponere interdum poſſe contingere ut dici poſſit, & de facto interdum dicatur etiam in prædictis diebus. Hoc autem intelligi debet datis terminis habilibus, arg. cap *un.* & ibi gloſ. *penult. de ætat. & qual. lib. 6.* ideſt in illis caſibus, in quibus Miſſa de *Requiem*, dici non prohibetur, ſcilicet in die anniverſario, vel depoſitionis defuncti ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *in 2. concl. n. 23.* alioquin ſi verba illa in plena latitudine ut ſonant eſſent accipienda, Miſſa de *Requiem* dici poſſet etiam in die Paſchatis, quod eſſet abſurdum, arg. eorum, quæ notat Archid. in c. *Vitum, n. 2. de conſecr. diſt. 1.* & conſtat ex dictis ſupra *n. 5.* Reſpondetur denique quidquid ſit
29 de intellectu illius textus ſtandū eſſe rubricis Miſſalis. Nam Pius V. in Conſtitutione. *Quo primum,* præcipit ut in Eccleſiis omnibus, in quibus Miſſa Conventualis alta voce in Choro, aut demiſſa

Proſſ. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

celebrari conſuevit, vel debet, non aliter quam juxta ritum, modum, ac normam, quæ in Miſſali præſcribitur, decantetur, aut recitetur. In ſpecie autem rubricæ Miſſalis. quæ ſenſim ab uſu, utique degeneraverant, in priſtinum reſtitutæ, & quæ nō ita captui legentium accommodatæ videbantur, clariùs explicatæ fuerunt juſſu S. D. N. Urbani VIII. ut in Conſtitutione. *Si quid eſt*, & Sacra Rituum Congregatio renovando decreta aliàs facta, mandavit in omnibus, & per omnia ſervari rubricas Miſſalis Romani, non obſtante quocumque prætextu, & contraria conſuetudine, quam abuſum eſſe declarat, & facta Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua annuit, & ab omnibus ubique ſervari, & in Miſſali noviter imprimendo apponi mandavit; & ita hoc decretum, & Conſtitutiones memoratæ habentur in principio Miſſalis poſtea im-
30 preſſi. Et eſt ſimile in rubricis Decretalium, quæ authenticantur ſupra *in proœmio in ver. Vtantur,* ut ibi notat Vincentius, & poſt eum Archid. in cap. *Quis neſciat, n. 1. 9. diſt.* & Specul. *in tit. de diſputat. & allegat. advocat. §. fin. n. 15.* Ideoque allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum ſi orationem perfectam habeant, ſecundum Io. Andr. *ibidem in addit.* incipien. *Gregorius, litera K.* & Bellam. qui alios adducit in cap. *Firmiter, in prima quæſt. ſupra de Summa Trinit. & fid. Cathol.* Idemque de rubricis legum notant Legiſtæ in *l. 1. ff ſi cert. petat.* & gloſ. 1. in cap. *Hæc autem verba, de pœnit. diſt. 1.* Licet ſecus
31 ſit de rubricis decreti, tum quia alius fuit conditor decretorum, & alius rubricarum, ſcilicet Gratianus; tum quia illæ quandoque falſæ reperiuntur, ut patet in cap. *Charia, 3. q. 9.* & in cap. *Placuit, il ſecondo, 16. q. 3.* & declarant Speculat. Archid. & alii proximè citati, & ſcripſi plenius in c. *Canonum Statuta, à n. 40. ſupra de Conſtit.*

De Baptiſmo, & ejus effectu

Cap. Si quis Puerum.

S V M M A R I V M.

1 *Baptizati à Calviniſtis an ſint iterum Baptizandi necne, & num. ſeq. uſque in fin.*
Baptiſmus, qui etiam ab hæreticis datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & cum intentione faciendi quod facit eccleſia, eſt verus baptiſmus, ibidem.
2 *Calviniſtarum error circa Sacramentum Baptiſmi.*
3 *Intentio quid ſit.*
4 *Finis intentionis in baptiſmate duplex eſt.*
5 *Baptiſmi effectum quis poteſt intendere implicitè, & explicitè.*
6 *Intentio generalis, ſeu implicita in baptiſmo tripliciter exprimi poteſt.*
7 *Intentio univerſalis in baptiſmate, aut eſt actualis, aut virtualis, aut habitualis.*
8 *Intentio reſpectu effectus proximi, & non ſupremi requiritur in baptizante, & ſufficit implicita.*
9 *Baptizare poſſunt in caſu neceſſitatis etiam laici, & mulieres, imò etiam Pagani, & hæretici, & num. 15.*
10 *Baptizati à puero Athanaſio, qui ſe Epiſcopum*

ſimulaverat, juſſi nõ fuerunt iterum baptizari.

11 *Intentio faciendi, quod facit Eccleſia, neceſſaria eſt in baptiſmate.*

Non autem propter id, quod facit eccleſia, n. 16.

12 *Baptizati à Donatiſti, & à Græcis Schiſmaticis juſſi non ſunt rebaptizari.*

13 *Baptizans cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, licet credat nihil per baptiſmum conferri, tamen verè baptizat, & n. 17.*

14 *Fides de neceſſitate in baptizãte nõ requiritur*

15 *Baptiſmus conferri poteſt etiam à Pagano, & Iudæo.*

16 *Baptiſmus non habet efficaciam à miniſtro ſed à principali agente qui eſt Chriſtus.*

17 *Baptizans non requiritur ut ſciat quid ſit baptiſmus, vel baptiſmum eſſe Sacramentum.*

18 *Calviniſtæ etſi nullum vim tribuant baptiſmo, tamen debitam ſervant materiam, & formam, & neceſſariam habent intentionem ad baptizandum.*

SI QUIS PUERUM. Se ipſum ſummat vel 1 ſecundum Anton. de Butr. & Abb. hoc dicit, licet puer ſit ter merſus in aqua in nomine Patris, &c. Niſi dictum ſit. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, nõ eſt baptizatus.

QUÆRO, An baptizati. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* à Calviniſtis negantibus baptiſmum Sacramentum eſſe, conferre gratiam, juſtificare, remittere peccatum; & affirmantibus puero jam juſtificato in utero adhiberi tantùm ad ſimplicem quamdam reſignationem, ſint iterum baptizandi, necne.

Quoniam decreto Concilii Tridentini, *ſeſſ. 7. de Baptiſmo can.* 4. diffinitum eſt, ut ſi quis dixerit baptiſma, quod etiam ab hæreticis datur *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum baptiſma, anathema ſit: Maximè videtur ambiguum pluribus Doctoribus, An hæreticorum 2 Calviniſtarum modernorum baptiſmus ſit verus, & an verè baptizent, cùm eis videatur deeſſe intentio etiam univerſalis faciendi quod facit Eccleſia. Nullam enim vim, efficaciam, & virtutem tribuunt baptiſmo, ut aſſerunt *lib. 4. Inſt. Chriſtianæ, cap. 14. & 15.* ex Io. Calvino, negantque Sacramentum baptiſmi eſſe Sacramentum efficax gratiæ collativum, & peccatorum remiſſivum in puero, quem puerum in utero materno eſſe juſtificatum affirmant, modò à parentibus Chriſtianis procreetur, atque ſi decedat ſine baptiſmo non minus ingredi regnum Cælorum. Cum itaque intentio ſaltem univerſalis requiratur ad integritatem baptiſmi, quam non videntur habere nec particularem, nec univerſalem, nec formalem, nec virtualem hæretici moderni Calviniſtæ, veriſimile eſt ut verè non baptizent. Idque peroptant Catholici quidam DD. intelligere, An liberum ſit evangelizantibus verbum Domini docere populum fidelem baptizatos ab ipſis Calviniſtis hæreticis eſſe denuo baptizandos, quaſi illis deſit tertia pars baptiſmi integralis, ſcilicet intentio.

Pro ſolutione hujus dubitationis cujus tota vis in eo verſatur quod Calviniſtæ intentionem ad baptiſmum requiſitam non habent, duo videnda ſunt. Primò quænam intentio requiratur in baptizante, Secundò quam habeãt Calviniſtæ. Primum præmiſſis quibuſdam quatuor propoſitionibus explicabimus; ſecundum unica tantum propoſitione.

3 Circa primum præmittendum eſt primò intentionem in propoſito nihil aliud ſonare, quàm actũ voluntatis, quo voluntas ſuppoſita ordinatione rationis ordinantis aliquid in finem tendit in eum finem per aliqua media. S. Tho. in 1. 2. q. 12. *art. 1. ad 3. & 4.* & probatur in c. *Non fruſtra* 23. q. 5. cap. *Si quandoque in fin.* 15. q. 16. c. *Humana*, c. *Quiperierate*, 22. q. 5. & c. 1. ubi Archid. *de jurejur. lib. 6.*

4 Præmittendum ſecundò, finem intentionis talem in baptiſmate duplicem eſſe poſſe. Primus eſt actus ille baptizandi; ſecundus eſt effectus actualis, qui dicitur finis ejus propter quem ille baptizat, S. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 2. q. 2. ad primum*, & communiter omnes DD. in hac materia. Et duplicem hunc finem ineſſe omnibus actionibus humanis docet Ariſtoteles lib. 1. Magnor. Moral. cap. 3.

Præmittendum tertiò poſteriorem hunc finem ſimiliter eſſe duplicem, ſupremum ſcilicet & proximum. Supremus eſt facere hominem filium Dei, cap. *Ad menſam* 11. q. 3. & cap. *Per aquam, de conſecr. diſt.* 4. Proximus eſt facere hominem Chriſtianum, ſeu membrum Chriſti, c. *Quidam, de apoſt.* & c. *Olim*, 1. q. 1. Ita Scotus *in 4. diſt. 6. quæſt. 5.*

5 Præmittendum quartò, intendere aliquid facere baptizando, quod eſt intendere Baptiſmi effectum altero ex duobus modis contingere poſſe, primò explicitè, ſecundò implicitè. S. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 3. q. 2. ad primum*. Quam etiam diſtinctionem ponit Riccar. *in 4. diſt. 6. art. 1. q. 2. ad ſecundum*, & Scotus *ubi ſupra* dicens utrumque finem poſſe aliquem intendere bifariam; primò in particulari, ſecundò in univerſali. Et alii DD.

6 Præmittendum quintò intentionem hanc generalem, ſeu implicitam effectum baptiſmi pro fine habentem exprimi poſſe tribus modis. Primò per hoc quod eſt intendere illud facere quod Chriſtus faciendum inſtituit, ſeu facit Eccleſia, ut habet S. Thomas *in 4. diſt 6. q. 1. art. 3. q. 2 ad primum.*

Secundo, addendo quod facit Eccleſia Catholica vel Romana, vel Græca, vel aliquid hujuſmodi.

Tertiò, intendendo, quod facit Preſbyter, vel Epiſcopus dum baptizat, ſeu etiam in communi, quod faciunt Chriſtiani Dominicus de Soto *in 4. diſt. 1. q. 5.*

Præmittendum ſextò, intentionem hanc univer-
7 ſalem, & implicitam, ſive cadat ſuper actum baptizandi, ſive ſuper effectum baptiſmatis trifariam in baptizante eſſe poſſe, primo actualiter, ſecundò virtualiter, tertio habitualiter, D. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 2. q. 1. ad quartum juncta 3. par. q. 64. art. 8.* ad tertium, ubi quamvis mentionem non faciat niſi de actuali, & habituali; tamen ſub habituali includit etiam virtualem communicans in vocabulis uſui illius temporis, ut explicat Cajet. Et de triplici hac intentione meminit explicitè Scotus *in 4. d. 6. q. 6. §. Diſtinguitur communiter.* Cui poſtea cæteri ſubſcripſerunt. Quam etiam diſtinctionem communiter ponunt DD. in materia de conſecratione, ac de perſolvendis horis canonicis, quæ etiam in dubio propoſito ſupponitur.

His prænotatis videtur reſpondendum ad primam partem quæſtionis quatuor propoſitionibus. Et quoniam de actu baptiſmatis nulla eſt dubitatio, eo quod Calviniſtæ baptizant; atque ideo baptizare intendunt, alioquin non baptizarent:

Ideo

Digitized by Google

ideo ponimus primam propoſitionem.

Prima igitur eſt propoſitio ex D. Thoma *in* 4. *diſt*. 6. *q*. 1. *art*. 2. *q*. 1 *ad* 4. *&* 3. *par*. *q* 64. *art*. 8. *ad* 3. ſecundum expoſitionem, Cajet. & communi DD. ſententia, Ad actum illum baptiſmi ſufficit intẽtio actualis, vel virtualis, ſicut in actu conſecrationis, & in perſolvendis horis canonicis, tradunt Archid. poſt Hugonem in c. *Solet*, *de conſecr*. *diſt*. 4. Innoc. Hoſt. Jo. And. Abb. & alii in c. *Dolentes*, *de celebr*. *Miſſarum*, Card. in Clem. 1. n. 7. *eod. tit.* Et quia de hoc non eſt quæſtio per ſe primo; ideo illius probationem omittimus.

8 Secunda propoſitio eſt. In baptizante requiritur intentio reſpectu effectus proximi, ſed non ſupremi; & hæc non explicita, & in particulari, ſed implicita, & in univerſali. Hoc dictum habet tres partes, quæ ſingillatim probantur.

Prima pars, ſcilicet in baptizante requiri intentionem probatur hunc in modum. Primò quando unus effectus producitur à pluribus cauſis, oportet ut illæ cauſæ aliquando ſint factæ unum ad invicem; ſed effectus baptiſmi producitur à pluribus cauſis, ſcilicet materia, forma, miniſtro. Ergo requiritur ut illæ cauſæ fiant aliquando unum. Sed hoc fit per intentionem, qua miniſter applicat formam ad materiam, & ſuum miniſterium ad utrumque, & hoc totum ad Sacramenti collationem. Ergo intentio eſt neceſſaria. Et hæc ratio eſt S. Th. *in* 4. *diſt*. 6. *q*. 1. *ar*. 2 *q*. 1. per quam concludit non ſolum requiri intentionem in baptizante ad conſequendum Sacramenti effectum, ſed etiam ad ipſius Sacramenti perceptionem, & conſtat ex c. *Solet*, ubi glo. *fin*. & Archid. qui id probat verbis Ambroſii, *de conſecr*. *diſt*. 4. glo. *fin*. in c. *Dedit*, 1. *q*. 1. DD. in cap. 1. & cap. *fin de baptiſmo*. Unde hæc ratio valere poteſt etiam pro prima propoſitione. Secundò probatur, quia cum iſte actus ſit humanus, debet eſſe propter finem intentus, c. *de recidendis*, c. *non fruſtra*. 23. *quaſt*. 5. c. *Ab exordio*, 35. *diſt*. Et habetur 1. *Ethic*. Dixi propter finem, quia aliàs eſſet caſualis. Dixi intentus, quia ſi non intenderetur finis iſte, actus, vel eſſet agentis naturalis, & non à propoſito, vel ſi à propoſito eſſet fortuitus, ut patet ex 2. Phyſ. Et hæc ratio haberi poteſt à Scoto ubi ſupra, & per has rationes eadem concluſio communiter à Doctoribus probatur.

Secunda pars, ſcilicet reſpectu finis proximi, non autem ſupremi probatur à Scoto, quia congruum videtur, ut iſte actus differat à quacunque alia humana actione, quòd fit ex fine, c. *Quiſquis*, c. *Delitia*, c. *Quod dicit*, 41. *diſt*. d. c. *de occidendis*, 23. *q*. 5. & c. *Cum voluntate*, *de ſent*. *excomm*. Quæ ratio licet forte aliquibus non probetur, quia tamen ipſemet dicit illam eſſe probabilem, & congruam, & ſat eſſe, ut ille finis ſit intentus in univerſali, quod eſt dicere, ſat eſt intendere, quod intendunt Chriſtiani circa ſuos, Ideo valere poteſt in propoſito.

Tertia, ſcilicet talem intentionem non requiri explicitè, & in particulari, ſed ſufficere implicitè, & in univerſali probatur ratione, authoritate, &
9 exemplo. Ratio eſt quia in Concilio Florentino. in decreto fidei Eugenii IV. *in* §. *Primum* Sacramentum diffinitur in caſu neceſſitatis non ſolum Sacerdotem, & Diaconum, ſed & laicum, vel mulierem imo etiam paganum, & hæreticum baptizare poſſe. Sed mulieres, pagani, hæretici, ut plurimum non intendunt illum finem in particulari, & diſtinctè. Vel enim explicitè, & in particulari non cognoſcunt, vel non credunt. Ergo ſatis eſt illum finem intendere implicitè, & in univerſali prout in alio continetur. Et hoc eſt quod in decreto fidei id quod facit eccleſia. Quia enim eccleſia aliquid facit, & illum finem, aſſequitur; ideo ex conſequenti, & implicitè intendunt illud facere, ut explicat D. Thom. *d*. *diſt*. 6. *quaſt*. 1. *art*. 3. *ad quartum*.

Authoritas eſt S. Thomæ, Riccardi, Hugonis, Scoti, Durandi, & omnium Theologorum in 4. diſt. 6. id aſſerentium. Nec non eſt Gloſſæ, Archidiaconi, Præpoſiti, & aliorum omnium Canoniſtarum in c. *Spiritus Sanctus*, 1. *q*. 1. qui fundantur in §. *Ecce*, ubi refertur exemplum Alexandri Epiſcopi
10 Alexandriæ, qui cum poſt Miſſarum ſolemnia vidiſſet ſuper ora maris ludum puerorum imitantium Epiſcopum, & gerentium ea, quæ in eccleſia geri mos eſt, eos ad ſe perduci jubet, & quid egerint percunctatur; & cum illi retuliſſent baptizatos fuiſſe quoſdam Cathecumenos per puerum Athanaſium, qui ſe Epiſcopum ſimulaverat, ſtatuit, iterari baptiſmum non debere.

Tertia propoſitio eſt. Hæc intentio univerſalis, & implicita ſufficienter exprimitur uno ex tribus modis, qui habentur in quinto ſuppoſito. Ita ſcilicet ut intendat facere vel id quod Chriſtus faciendum inſtituit, ſeu facit eccleſia, etiamſi neque ad
11 Romanam, neque ad Catholicam reſpiciat; imo etjamſi ad illam, quæ Schiſmatica eſt, intentionem dirigat, vel ut intendat facere, quod facit Presbyter, aut quod communiter faciunt, & intendunt Chriſtiani.

Et quidem ſufficere intendere quod facit eccleſia omnes Theologi in 4. *diſt*. 6. fatentur, & communiter Canoniſtæ *de conſecr*. *diſt*. 4. & pro hoc ſtat littera Concilii Trident. *Can*. 4 *d*. *ſeſſ*. 7. *de baptiſ*. ubi diffinitur eſſe verum baptiſma quod etiam ab hæreticis datur, In nomine Patris, &c. cum intentione faciendi quod facit Eccleſia.

12 Quod autem non oporteat addere, Catholica, vel Romana, patet; tum quia hæretici Donatiſtæ (contra quos Auguſtinus) ſolum in parte Donati dicebant eſſe Eccleſiam; & tamen illos Auguſtinus negavit eſſe rebaptizandos, damnans in hoc Concilium Carthaginenſe ſub Cypriano Martyre Sanctiſſimo, ut habetur in c. *Quomodo*, *de conſecr*. *diſt*. 4. Tum quia Græci in Schiſmate ab Eccleſia Romana deficientes ad illam non reſpiciebant dum baptizabant, nec propterea in unione facta in Concilio Florentino ſub Eugenio IV. ſunt rebaptizati. Et Eccleſia Auguſtinum ſecuta ſanxit hæreticos non eſſe rebaptizandos, c. *Oſtenditur*, c. *Hi de quibus*, c. *Nullus autem*, cap. *Sive hæreticus*, *de conſecr*. *diſt*. 4. Quod vero ſufficiat intendere quod facit Præsbyter, vel Epiſcopus, vel quod Chriſtiani faciunt patet in exemplo pueri Athanaſii ſupracitato, & in auctoritatibus ſupra in 2. propoſitione adductis, atque in ſequenti adducendis.

13 Quarta propoſitio eſt, Habens talem intentionem generalem, atque implicitam, etiamſi opinetur per baptiſmum nihil conferri, & vanum, ac ſuperſtitioſum quid illud eſſe; imo etiamſi arbitraretur illud eſſe truffam (ut Canoniſtæ) ajunt vere baptizat, ac propterea baptizati ab eo, rebaptizari non debent, quod probatur ratione, & auctoritate.

14 Ratio: In baptizante non requiritur de neceſſitate fides, cum etiam à Pagano, ac Judæo verum
15 baptiſma conferatur, c. *Dedit*, c. *Oſtenditur*, c. *Si quis per ignorantiam*, 1. *quaſt*. 1. c. *Romanus*, & cap *Solet*

ſolet

let de conſecr. diſt. 4. glo. 1. in c. *penult. de temper. ordin.*
16 & glo. 1. in cap. 1. *de Cler. non ordin.* & tradunt DD. *hic*, eò quod baptiſmus non habet efficaciam à Miniſtro, ſed à principali agente, qui eſt Chriſtus, qui principaliter in Sacramentis operatur, D. Thom. *in 4. diſt. 6. quaſt. 1. art. 3 q. 2.* qui generat ſibi filios per fideles, & infideles, per Catholicos, & hæreticos, ſicuti Jacob per ancillas, & liberas: nam Chriſtus eſt qui baptizat, quod & ab Auguſtino non rarò inculcatur, ut patet in d. c. *Dedit.* c. *Etiam*, & c. *Dominum*, 1. q. 1. in c. *Baptiſmus*, c. *Solet*, c. *Aliud*, & c. *Cum tantùm: de conſecr. diſt.* 4. Et quamvis baptiſmus dicatur eſſe Sacramentum fidei in c. *fin. de Presb. non bapt.* in c. *Nihil*, *de conſecrat. d.* 4 & in decreto Concilii Tridentini *de Iuſtificatione c.* 7. *ſeſſ.* 6. Et conſtet non tam ablutione corporis, quam fide cordis, ut legitur in c. *Verus*, *de conſecr. diſt.* 4. Hoc tamen non ideo dicitur, quod fides in miniſtro ſit neceſſaria, ſed quia, ut ait glo. in d. c. *Nihil*, *in verb. Sacramentum in fide Chriſti conſecratur, & in fide Eccleſiæ tranſfertur*, vel quia in nomine Trinitatis confertur, quia offerentes, & oblati tenentur credere, & confiteri; vel quia ſignum eſt quod ſuſcipiens, fidem habeat etiamſi non habeat, aliquo impediente. Hæc gloſſa. Item dicitur conſtare fide cordis, quia ſine fide impius per baptiſmum non juſtificatur, c. *Quamvis*, *de conſecr. diſt.* 4. c. *Majores*, *infra eod.* Ideòque S. Synodus dum dixit baptiſmum eſſe Sacramentum fidei, protinus addidit illa verba: ſine qua nulli unquam contigit juſtificatio.

Auctoritates poſt Auguſtinum innumeræ ſunt. Et ex Canoniſtis noſtris hoc tenuit hic originaliter Innoc. *n.* 8. licet eum pro ſuo errore falsò citet impius Kemnitius *in 2. p. examinis Conc. Trid.* ut refert Card. Bellarm. *tom. 1. de Sacram. cap.* 28. §. *Addit Kemnitius*, & §. *Ad authoritatem*. Verba Innocentii hæc ſunt. (Ad hoc ut aliquis baptizatus ſit, neceſſarium eſt, quod baptizans intendat baptizare, non tantum balneare, vel carnes lavare; nec tamen
17. videtur neceſſe quoad effectum baptiſmi quod ſciat quid ſit baptiſmus, ſcilicet quod ibi infundatur gratia, vel quod ſit Sacramentum, nec etiam oportet quod credat hoc ipſum; imo etſi contrarium credit, & totum reputat truffam & deceptionem, tamen baptiſmus ſuum habet effectum. Item non eſt neceſſe quod baptizans ſciat quid ſit eccleſia, neque quod gerat in mente facere quod facit Eccleſia. Imò ſi contrarium gereret in mente ſcilicet non facere quod facit Eccleſia; ſed tamen facit quia formam ſervat, nihilominus baptizatus eſt, dummodo baptizare intendat: Unde ſi quis in caſu neceſſitatis conſtitutus, vel etiam ſine neceſſitate vadat ad Saracenum, & dicat baptiza me, & doceat eum formam, & ille Saracenus baptizet, non credens per immerſionem aliquid fieri, niſi madefactionem, & non intendat eum baptizare, vel etiam madefacere ſecundum intentionem petentis baptiſmum, id eſt ut baptiſmus operetur quidquid operari poteſt, & ipſe baptizans tanquam miniſter conferat, quod alii baptizantes conferunt, licet non credat ipſum poſſe aliquid operari, verè baptizatus eſt; ſed ſi hoc non intenderet, non baptizaret; nec eſt neceſſe quod aliquando ſciat, quid in his Eccleſia intelligat, vel etiam quod ſciat, vel credat Eccleſiam eſſe.) Hactenus Innocentius, cujus verba ferè ad litteram tranſcripſerunt, & ſecuti ſunt *hic* Hoſt *num* 13. Joan Andr. *verſ. Hoc autem notandum*, *col* 3. Ant. de [illegible]

Butr. *verſ. Quæro an ultra formam verborum*, & Sylveſt. *in ver. Baptiſmus* 3. §. 1. *n.* 2. Idemque probavit Archid. in cap. *Solet*, *de conſ. diſt.* 4. (Baptiſma, inquit, quod jocosè, vel etiam inimicè traditur, verè baptiſma eſt ſi adſit intentio dandi, ſi autem non adſit, non eſt baptiſma ſecundum Hugonem,) quod dicitur plenè notat Innocentius *extra de baptiſm. cap.* 1. & ſequuntur ibi Præpoſitus, & alii communiter, Anchar. *hic n.* 2. dicens: (Non eſt ergo curandum in conferente baptiſmum, quod malè de eo ſentiat, & truffam, & deceptionem arbitretur, dummodo in forma conſueta conferat, & intendat dare, quod dant alii baptizantes.) Et idem Innocentius in c. *fin num.* 4. *infr. eodem*, ubi ait: (Poteſt dici quod etſi baptizans, & baptizatus non crederent in baptiſmo aliquid conferri niſi ſanitatem, dummodo baptizare intenderet, bene eſſet baptizatus: Sed quid ſi non intenderet aliud per lavationem conferri niſi ſanitatem? & tunc idem dicerem, quia baptizare intendunt, licet malam credulitatem, & intentionem habeant de viribus baptiſmi; ſed ſi non intenderent conferre baptiſmum, ſed quamdam medicinam facere contra infirmitatem, ſed verba formæ exprimerent, tamen non crederem eum baptizatum.) Hæc ille, quem ſimiliter totidem verbis referunt *ibi* Hoſt. *num.* 7. & Joann. Andr. *col.* 1. *verſ. Quod ſi baptizans, & baptizatus*, Butr. *num.* 4. *eadem verſ.* Abb. *num.* 5. (Si baptizans, inquit, & baptizatus intendunt baptizare, & baptizari, ſed credunt quod baptiſmus ſolum proſit ad ſanitatem corporis, & non animæ, numquid conferatur verus baptiſmus? DD. quod ſic. Satis enim eſt, quod ſervetur forma tradita ab eccleſia, & quod iſti baptizare, & baptizari intendant.) Idem dicunt DD. ſupra *cap.* 1. Etiamſi credant quod baptiſmus ſit una truffa, dummodo intendant, ut dixi baptiſmum conferre, eo quod Spiritus Sanctus ad formam verborum inviſibiliter operatur. Et ex recent. Navarr. *in Manual. c.* 22 *de Sacram Bapt num.* 7. ubi pro hac ſententia adducit text. in cap. *Quicumque*, cap. *A quodam*, cap. *Conſtat*, & cap. *Mulier*, *de conſecr. diſt.* 4.

Ex Theologis verò idem docuit D. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 2. quaſt. 1. ad* 1. (Intentio recta ad baptiſmum requiſita, eſt, ut intendat facere, quod facit Eccleſia, non tamen de neceſſitate requiritur ut faciat propter id quod facit eccleſia.) Item *art* 3. *q.* 2. *ad* 1. (Quamvis ille qui non credit baptiſmum eſſe Sacramentum, aut habere aliquam ſpiritualem virtutem, non intendat dum baptizat conferre Sacramentum; tamen intendit facere quandoque quod facit Eccleſia, & ſi illud reputet nihil eſſe; Et quia Eccleſia aliquid facit, ideo ex conſequenti, & implicitè intendit aliquid facere, quamvis non explicitè.) Hæc S. Thomas. Item Alex. de Ales *in 4. par. q.* 16. *memb.* 4. Ricchard *in 4. diſt. 6. art.* 1. *q.* 2. *ad* 2. (Sufficit intentio faciendi quod facit Eccleſia in univerſali, etiamſi nihil credat, imo etiamſi credat oppoſitum.) Item Gab. Biel. *in 4. d. 6. qu.* 1. (etiamſi credat quod nihil efficiat, ſufficit ſi intendat in univerſali.) Item Hugo de S. Victore *lib. 2. par. 6. cap.* 13. (etiamſi ludicrè fiat, dummodo facere intendat, ut patet in Athanaſio) Item Robert. Aolſcott. *in 4. d. 1. art. 8. ad octavum principale*; (diſtractus vel ludens ſi intendit quod Eccleſia, ſufficit.) Item Jo. Bac. *in 4. diſt. 6. q.* 1. *art. 2. in fin.* Item Durandus, & reliqui.

Quoad

Digitized by Google

18 Quoad ſecundum, ſcilicet, quam intentionem habeant Calviniſtæ, dicendum eſt Calviniſtas nullamquidem vim, atque efficaciam Baptiſmo tribuere, ſed tamen debitam ſervare materiam, ac formam atque ſufficientem habere ad baptizandum intentionem.

Prima pars, id eſt nullam vim illos baptiſmo tribuere patet in dubio. Secunda pars, ſcilicet de materia, ac forma patet, eo quod aqua naturali, & *In nomine*, &c. ſe debere baptizare putant.

Tertia autem pars, ſcilicet de intentione, patet etiam, quia etiam Calviniſtæ intendunt ſaltem facere quod Chriſtus faciendum inſtituit, ſeu quod faciunt illi qui verum habent Chriſti cultum; putant enim ſe tales eſſe, licet fallantur, vel certe intendunt facere, quod facit eorum Eccleſia quocũque nomine appelletur, quia putant eorum Eccleſiam verè eſſe membrum Eccleſiæ univerſalis. Hujuſmodi autem intentiones ſufficere, patet ex dictis in tertia propoſitione, quia in illis continetur implicitè, & in univerſali intentio Sacramenti, quod Chriſtus inſtituit, & quod faciunt veri Chriſti cultores, ſeu vera Eccleſia, licet Calviniſtæ decipiantur in horum cognitione particulari. Quamobrem baptiſmum collatum à Calviniſtis eſſe validum, nec iterandum tradunt in ſpecie Cardin. Bellarm. *tom. 1. de Sacram. c. 27. §. Sed hoc merum mendacium*, & Vaſq. *diſput. 138. cap. 3. in fin.* Quod ipſum de Eccleſia Genevensi probat idem Bellarm. *loc. cit. §. Petes.* Hanc autem Calviniſticam eſſe, & Calvinum pro inſtauratore illius habitum, affirmant Jo. Vetus, & Claudius Sanctesius, ut refert Prateolus *in ver. Calviniſta.*

Ad argumentum reſpondetur negando aſſumptum, ſcilicet, quod nullam habeant intentionem: nam quoad actum, habent: quod patet, quia baptizant; quoad effectum habent eam, quæ ſufficit, ut patet ex tertia, & quarta propoſitione, necnon ex ſecundo articulo quæſtionis. Et cum inſtant, quia nec virtualem, &c. dicimus eos habere univerſas implicitè, ac virtualiter, &c.

Itaque ad dubium videtur poſſe reſponderi baptiſmum Calviniſtarum eſſe verum baptiſmum, & ideo baptizatos ab eis non eſſe iterum baptizandos, etiam ſub conditione, ſi baptizati non ſint.

Tantum ceremoniæ ſupplendæ ſunt in baptizatis à Calviniſtis, & in adultis prævia abjuratione, & reconciliatione, cap. *Quamvis*, & ibi gloſſ. 1. cap. *Hi, de quibus*, ubi gloſ. *fin. c. Si qui, il ſecondo*, cap. *Sitis vera, de conſecr. diſt.* 4. & cap. *Quidam, de Apoſt.*

Quæ tamen omnia ſubjicimus cenſuræ Sedis Apoſtolicæ, à cujus determinatione ne latum quidem unguem diſcedere intendimus.

De Baptiſmo.

Cap. Majores.

S V M M A R I V M.

1 Baptiſmus utiliter confertur parvulis, licet per actum non credant, nec intelligant; & remittitur eis peccatum originale, & n. 40.

2 Cauſa majores, & præſertim fidei ſpectant ad Papam privativè quoad omnes.

3 Abbas Panormitanus authoritatis Concilii contra Papam acerrimus propugnator.

4 Papa non poteſt decidere contra ſtatutum Eccleſiæ ſine Concilio.

Contrarium, num. 7.

5 Papa poteſt errare in fide, ſed tota Eccleſia errare non poteſt.

Contrarium, num. 12.

Declaratur num. n. 13. & 17. & n. ſeqq. uſque ad num. 24

6 Fidem Chriſtianam committere arbitrio unius hominis, periculoſum.

Declaratur n. 11.

7 Fidei diffinitiones Papa etiam cum Concilio revocare non poteſt, ſed tantum explicare.

8 Concilii ſtatuta concernentia jus poſitivum poſſunt per Papam tolli, & abrogari, etiam ſine Concilio.

9 Cap. Anaſtaſius 19. diſt. eſt apocryphum, & falsò tribuitur Anaſtaſio.

10 Concilii, & Papæ poteſtas eſt major quàm ſolius Papæ extenſivè, non autem intenſivè, & n. 17.

13 Papa ut homo privatus errare poteſt in fide, quod tamen hactenus per Dei gratiam non legitur contigiſſe.

14 Papæ non dedit Deus impeccabilitatem in agendo; dedit tamen infallibilitatem in definiendo.

15 Symboli nova editio pertinet ad ſolam authoritatem Summi Pontificis.

16 Fides una debet eſſe totius Eccleſiæ.

17 Eccleſiæ judicium in quæſtionibus fidei eſt infallibile, ſi Eccleſia conſideretur, prout eſt unum corpus, cujus caput eſt Papa, & n. 21.

18 Secus ſi conſideretur ſeorſim à capite, & n. ſeqq.

19 Eccleſiæ corpus non eſt ſine capite, & omnis à capite defluit in membra poteſtas.

20 Eccleſiæ unum caput eſſe exiſtimantur Chriſtus, & Papa.

22 Eccleſia prout eſt collatio omnium fidelium, non eſt poſſibile ut in unum conveniat ad determinandum quæſtiones fidei, & n. ſeqq.

23 Concilium non eſt Eccleſia Univerſalis, niſi repræſentativè.

24 Concilii judicium in quæſtionibus fidei an, & quibus caſibus ſit infallibile, & nu. ſeqq. uſque ad num. 37.

Quid ſi Concilium ſit congregatum ſine authoritate Papæ n. 25.

Et quid ſi authoritate Papæ ſit congregatum, & Papa ibi ſit præſens, n. 26. & 36.

Et quid ſi Papa ſit abſens, num 27. & 36.

25 Concilium ſine authoritate Papæ congregatum eſt acephalum, ſchiſmatica conventicula, & ſynagoga Satanæ.

26 Concilii definitiones, cui Papa præſidet, ſunt infallibiles, & n. 36.

Aliàs ſecus, niſi poſt confirmationem Apoſtolicam, num. 28. & 36.

Vel niſi Papa committat Concilio, ut talem articulum ſic diffiniat, n. 36.

27 Concilium legitimè congregatum habet poteſtatem ſtatuendi pleno jure; ſed ejus determinationes non ſunt infallibiles, niſi in tribus caſibus, & num. 36.

28 Concilium etiam legitimè congregatum errare poteſt prout aliquando erravit.

30 Concilii Epheſini ſecundi definitiones Leo Papa tamquam hæreticas damnavit.

31 Con-

31 Conciliorum decreta Romani Pontifices olim confirmabant congregata Synodo Prælatorum ſub Patriarchatu Romano, & prævia diligenti examinatione, & n. 36.

32 Concilii diffinitiones poſt impartitam illi authoritatem à Papa cenſentur Papales; non tamen infallibiles, niſi in caſibus, ut n. 36.

33 Infallibilitas in determinationibus fidei eſt donum Dei Petro, & ſucceſſoribus datum, quod non eſt alteri communicabile, & n. ſeqq.

34 Gratia gratis data, quæ hic enumerantur, non poſſunt alteri communicari, niſi à Deo.

Donum fidei eſt ſupereminens fidei certitudo ad inſtruendum alios, ibidem.

35 Imperium merum, & ea, in quibus eligitur induſtria perſonæ, ſubdelegari non poſſunt.

37 Circumciſio, & Baptiſmus, qui circumciſioni ſucceſſit, in quibus conveniant, & in quibus differant, & n. ſeqq. uſque ad n. 53.

38 Conveniunt primò quia ſicut olim per circumciſionem, ita hodie per baptiſmum remittitur originale peccatum.

39 Et ideo circumciſio non reiterabatur, ſicut nec hodie baptiſmus.

40 Secundò quia ſicut circumciſio tam adultis, quàm parvulis ex præcepto Domini conferebatur; ita hodie baptiſma.

41 Tertiò quia ſicut olim ſine circumciſione nullus ſalvari poterat, ita nec hodie ſine baptiſmo.

42 Differunt primò quia baptiſmus tam maſculis, quam fœminis eſt conferendus; ſed circumciſio ad fœminas non pertinebat.

Secundò quia multò plus confert baptiſmus Chriſtianis, quàm olim circumciſio Iudæis, n. 47.

Tertiò quia baptiſmus eſt ſignificantior, decentior, & facilior circumciſione, n. 50.

Quartò quia circumciſio non imprimebat Caracterem, ſicut nunc imprimit baptiſmus, n. 51.

Quintò quia circumciſio conferebat gratiam juſtificantem ex opere operante; nunc vero baptiſmus illam confert ex opere operato, n. 52.

43 Maſculinum concipit fœmininum in lege non tantum humana, ſed etiam divina.

44 Fœminæ in veteri teſtamento non circumcidebantur, ſed 14. die in templum offerebantur, ibique nomen eis imponebatur, & n. ſeq.

45 Circumciſio inſtituta fuit ut ſignum fidei Abrahæ, qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi repromiſſi.

46 Baptiſmus continet virtutem Chriſti qui eſt univerſalis cauſa ſalutis omnium, & remiſſionis omnium peccatorum.

47 Iudæi quamvis per circumciſionem damnationis periculum evitarent, tamen non intrabant in Regnum Cælorum, quod fuit omnibus obſeratum uſque ad mortem Chriſti.

48 Baptiſmus ſi tempore circumciſionis fuiſſet, januam Regni Cæleſtis non aperuiſſet.

49 Circumciſio ſi hodie locum haberit, Paradiſi januas aperiret, ſicut baptiſmus.

53 In Baptiſmo parvulorum infunduntur virtutes Cardinales, & morales quoad habitum, licet non quoad uſum.

54 Peccatũ originale ſine conſenſu contrahitur, & ideo ſine conſenſu admittitur, ſcilicet parvulis.

55 Actuale verò conſenſu contrahitur, & ideo ſine conſenſu minimè relaxatur.

56 Peccatum originale eſt peccatum naturæ; actuale verò eſt peccatum perſonæ.

57 Peccatum originale non eſt fomes, ſeu pronitas ad ad peccandum, quæ remanet etiam poſt baptiſmum.

58 Peccatum originale quid ſit.

59 Languor naturæ dicitur.

60 Amentibus, & dormientibus, qui non conſentiunt baptiſmo, actuale peccatum non dimittitur, nec etiam originale.

61 Peccata Deus non dimittit ex parte, ſed ex toto. & num. ſeqq.

62 Excommunicationibus pluribus ligatus poteſt abſolvi ab una, nec cẽſetur à reliquis abſolutus.

63 Peccati originalis pœna eſt carẽtia viſionis Dei; Actualis verò gehennæ perpetuæ cruciatus.

64 Amentes, vel dormientes recipiunt characterem baptiſmi, ſi prius propoſitum habuerunt baptiſmum ſuſcipiendi, alias ſecus.

Et baptizari debent in furore etiamſi contradicant, aut injuriam inferant Sacramento, ibid.

65 Fallit in amentibus, qui ante uſum rationis in amentiam inciderunt, qui baptizantur ſicut parvuli ex intentione eccleſiæ.

66 Niſi habeant dilucida intervalla.

67 Amentes ſunt baptizandi ſi periculum timeatur, alioquin melius eſt expectare, ut ſint ſanæ mentis.

68 In Baptiſmo adultorum requiritur intentio ex parte baptizati ex neceſſitate Sacramenti, adeout baptizatus ſine intentione ſit denuo baptizandus & n. ſeqq. uſq. ad n. 80.

69 Sed ſi non conſtet an habuerit intentionem, eſt rebaptizandus ſub conditione, ſi non eſt baptizatus.

70 In Baptiſmo adultorum non requiritur intentio actualis, ſed ſufficit virtualis, & n. ſeq.

71 Voluntas ſemel poſita præſumitur ſemper durare, niſi probetur mutata.

72 Amentes, vel dormientes qui nunquam conſenſerunt baptiſmo vel aliquando conſenſerũt, ſed poſtea contradixerunt, characterem non recipiunt.

73 Ficti, qui non ore, ſed corde diſſentiunt, baptiſmi ſuſcipiunt Sacramentum.

74 Et dicuntur ficti, qui apparenter oſtendunt ſe rectam fidem habere, & Sacramentum venerari, & velle ſe Chriſto conformari, & corde diſſentiunt, & n. ſeq.

75 Ficti quot modis dicantur.

76 Ficti accedentes ad baptiſmum ſuſcipiunt Sacramentum, ſed non effectum Sacramenti.

77 Et recedente fictione per cordis contritionem baptiſmus incipit prodeſſe in remiſſionem peccatorum.

78 Intẽtio baptizati per ſe nõ requiritur ex neceſſitate Sacramenti, ſed tantũ per accidens, videlicet

licet quando prius contradixit, ſecundum opinionem Cajetani.
Sed contra, num. 79.
Characterem tunc Sacramentalis imprimis operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem, & n. 76.
79 *Procedit in iis, qui aliquando conſenſerunt, nec poſtea contradicendo obicem poſuerunt.*
80 *Coactio abſoluta conſenſum prorſus evacuat.*
81 *Baptizatus, vel ordinatus per coactionem abſolutam, nec rem, nec characterem recipit Sacramenti, & num. 91.*
82 *Contradicere plus eſt, quam minimè conſentire. Idolis thurificare per vim abſolutam coactus nullius reatus non incurrit, ibidem.*
83 *Baptizatus, vel ordinatus per vim conditionalem recipit Sacramentum, ſed non rem Sacramenti, & num. ſeqq. & 115.*
84 *Coactus per metum dicitur conditionaliter volens, licet abſolutè non velit.*
85 *Voluntas coacta voluntas eſt, non tamen abſoluta, ſeu libera.*
86 *Voluntas coacta non ſufficit in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas, ut in matrimonio*
87 *In electione.*
88 *In dotis Conſtitutione.*
89 *Et in profeſſione.*
90 *Ordinatus coactè ad ordinem Subdiaconatus an teneatur ad continentiam, & n. ſeqq. uſq; in fin.*
Quid ſi coactio ſit abſoluta, 91.
Et quid ſi coactio ſit conditionalis, ſeu per metum num. 92.
Quid ſi metus ſit levis, ibidem.
Et quid ſi metus ſit cadens in conſtantem virum num. 94.
Et quid ſi ordinatus prius habebat uxorem, nu. 95 & num. 103.
Et quid ſi uxorem non habebat, n. 98.
91 *Ordinatus ad Subdiaconatum per coactionem abſolutam non tenetur continere, quia nec recepit Characterem.*
92 *Metus levis, ſeu vanus non attenditur etiam in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas*
93 *Et dicitur metus vanus, quem conſtans vir timere non debet.*
95 *Ordinari non poteſt conjugatus ad ſacros ordines in præjudicium uxoris.*
96 *Etiamſi matrimonium non ſit conſummatum.*
97 *Et uxor continentiam promittat.*
98 *Baptizatus per vim conditionalem compellitur ad obſervantiam fidei, & illius ſequelã, & n. 109*
100 *Ordinato per metum non ſuccurritur actione quod metus cauſa, quia contra impreſſionem Characteris reſtitutio dari non poteſt.*
101 *Continentia eſt res voti, non præcepti, nec debet eſſe niſi voluntaria, & n. 105.*
102 *Ordinatus ad ſacros per vim conditionalem, niſi contineat, privilegiis clericalibus nõ gaudet.*
103 *Ordinatus ad Subdiaconatum per vim, & metum, non tenetur continere, licet uxorem non habeat, ſecundum opinionem, quam ultimo firmavit Rota, & n. ſeqq. uſque ad nu. 113. & ſervat Cancellaria, & Pœnitentiaria, n. 108.*
104 *Metus cadens in conſtantem virum eſt juſta cauſa diſpenſandi cum Subdiacono ad matrimonium contrahendum.*
105 *Actus omnis requirens voluntatem ſpontaneam, ſeu liberam, ſi fiat per voluntatem coactam, non valet.*
Continentia requirit libertatem à coactione ib.
106 *Puer ordinatus ad ſacros nõ tenetur continere.*
107 *Metus ſicut annullat votum continentiæ expreſſum, ita & tacitum, ſeu annexum ordini.*
109 *Baptiſmo eſt naturaliter, & eſſentialiter annexa obligatio profitendi fidem.*
110 *Ordini ſacro non eſt annexa obligatio continẽdi eſſentialiter, ſeu naturaliter, ſed tantum accidentaliter ex ſtatuto eccleſiæ.*
111 *Subdiaconis olim licebat matrimoniũ cõtrahere*
112 *Ordinatus ad Subdiaconatũ per vim cõditionalem, tenetur vivere ſecundum eſſentiam Subdiaconatus, ſed non ſecundum illius accidentia.*
113 *Toletani Concilii decretum de iis, qui poſt aſſumpta Eccleſiaſticarum dignitatum officia ad conjugia redeunt, expenditur, & n. ſeqq.*
114 *Metus, & violentia purgantur per liberum conſenſum ſupervenientem.*
116 *Ordinatus ad ſacros per metum provenientem ab intrinſeco, & cauſis naturalibus tenetur cõtinentiam ſervare.*
117 *Invitus, & penitus contradicens nec Sacramentum recipit, nec rem Sacramenti.*
118 *Opinio probabilis à Concilio approbata deſinit eſſe opinio, & efficitur lex neceſſariò tenenda.*

1 MAJORES. Sacramentum Baptiſmi utiliter confertur parvulis, licet per actum non credant, nec intelligant: & remittitur eis peccatum originale, adultis verò amentibus, & dormientibus, etſi baptizentur, non dimittitur actuale, nec etiam originale; imo nec character imprimitur, niſi prius habuiſſent propoſitum baptizandi, id eſt baptiſmum ſuſcipiendi. Hoc dicit integra hæc Decretalis, ſecundum Jo. Andr. cum quo cæteri concordant. Dividitur ut per eum, & eſt dogmatica, decidens magnas fidei quæſtiones.

Nota primò ex principio textus. *In majoribus*
2 *Eccleſiæ cauſis, & præcipuè in concernentibus articulos fidei*, Papam eſſe judicem privativè quoad omnes: concordat c. *Multis*, & cap. *Huic ſoli ſedi*, 17. *diſt.* cap. *Præceptis*, 12. *diſtinct.* cap. *Quotiens* 24. q. 1. cap. *Ut debitus in extremis verbis, de appellat.* cap. *Per venerabilem. Qui filii ſint legitimi*, & cap. *Quamvis de election. lib. 6.* cum ſimil. & docet S. Thomas infra citandus *n. 15.* & de his in primis intelligitur Tridentina Synodus in *cap. 20. ſeſſ. 24.* in illis verbis. (Ab his excipiantur cauſæ, quæ juxta canonicas ſanctiones apud Sedem Apoſtolicam ſunt tractandæ,) ut plures celebres Juriſconſulti, & Sacri Palatii Apoſtolici Auditores olim reſponderunt ex auctoritate Sanctiſſimi à Sac. Congregatione conſulti, ut dixi in cap. *Licet, à num. 30. maximè n. 37. ſupr. de for. compet.* An autem hujuſmodi cauſæ ſint ad Sedem Apoſtolicam referendæ ex divina inſtitutione, an verò ex vi reſervationum Apoſtolicarum, & quæ ſint majores cauſæ; Anne Epiſcopi exceptis diffinitionibus fidei, & ceſſantibus reſervationibus Apoſtolicis, tantam

habeant

habeant poteſtatem io ſuis Dioeceſibus quantam
habet Summus Pontifex in Eccleſia univerſali,
ſcripſi plenè in c. *Perniciosſam, à num. a8. uſque ad n.
72. maximè n. 36. ſupra de offic. ordin.*

3 Illud tantum hoc loco admonendi ſumus, nempe cavendum eſſe ab aſſertionibus Abbatis *hic in 1.
& 2. notab.* Is enim cum in depreſſionem Romani Pontificis una cum Ludovico Romano pro viribus conatus fuiſſet extollere authoritatem Concilii io ſchiſmate Baſileenſi, in quo etiam Pſeudocardinalis à Felice Antipapa creatus fuerat, ut dixi io c. *Significaſti, n. 49. & 56. ſupra de election.* ubi-
4 que hoc recitabat, quod biberat: Quare hic ſumpra occaſioue ex materia Decretalis, aſſerit, Papam non poſſe decidere contra aliquod ſtatutum Eccleſiæ ſine Concilio; & ita intelligit textum in cap. *Anaſtaſius 19. diſtinct.* & ibi gloſ. *in verb. Concilio*, quæ videtur velle, ut Papa in cauſa fidei teneatur Concilium requirere, & in tali cauſa Concilium ſit ſupra Papam, & ſubnectit Abbas rationem,
5 quia ubi in cauſa fidei conſtat de judicio totius Eccleſiæ, Papa non poteſt aliquid decernere contra ſtatutum Eccleſiæ, quia poſſet Papa eſſe hæreticus, & ſic errare in fide, c. *Si Papa 40 diſtinct.* ſed tota Eccleſia errare non poteſt, ut c. *A Recta*, & ibi gloſ. 1. 24. *q. 1.* Coi addi poteſt Archidiac. in d.
6 cap. *Anaſtaſius, n. 2. in fin.* Dicens: Nimis periculoſum erat fidem noſtram committere arbitrio unius hominis, & eum ſequitur Mar. Mantua *in tract. de Concilio n. 162.* inter tract. commun. *tom.*
7 *a. fol, 86.* Verum hæc aſſertio eſt erronea, primò in eo, in quo dicit Papam non poſſe decidere ſine Concilio contra ſtatutum Eccleſiæ: nam aut ſtatuta hujuſmodi ſunt diffinitiones fidei: & tunc Papa etiam cum Concilio non poteſt illas revocare, quia aliàs convinceretur erraſſe, quod eſt impoſſibile, ut eſt textus formalis in c. *Sunt quidam*, *a5. q. 1.* & in c. *Sicut in fin.* & ibi gloſ. *ult. 15. diſt.*
8 ſed poteſt tantum explicare, ut per D. Thom. *in 2. 2. q. 1. art. 10. ad ſecundam*, & Auguſt. *Triumph. in ſumma de poteſt. Eccleſ. quaſt. 10. art. 3.* Aut ſunt ſtatuta juris poſitivi, & ad mores pertinentia: & tunc poteſt illa tollere, & abrogare etiam ſine Concilio, cap. *Cuncta per mundum, il primo, 9. q. 3.* ibi, (Apoſtolica Sedes ſine ulla ſynodo præcedente, & ſolvendi quos ſynodus inique damnaverat, & damnandi nulla exiſtente ſynodo, quos oportuit, habuit facultatem.) Concilia enim non poſſunt ſtatuendo præfigere legem Papæ, ſed Papa è converſo bene conſtringit Concilium, cum illius ſtatuta immutet, & corrigat, cap. *Significaſti*, ubi hoc fatetur ipſemet Abbas, *n. 3.* poſt Joan. Andr. *n. 10. de election. c. Statutum. de reſcript. lib 6.* & notat. gloſ. in cap. *Ubi periculum in verb. Concilio, de election. eod lib.* quam pluribus confirmat Cardinal. Turrecremat. *in Summa de eccleſia lib. 3. c. 24. & cap. 44.* propterea ſtandum eſt ſententiæ Papæ, ſi contradicat Eccleſiæ, vel Concilio, etiam in materia dogmatum, ut docet S. Thom. *in 2. 2. q. 5. art. 10.* & ſcripſi plenius in prædicta Decretali *Signifi-*
9 *caſti num. 11.* poſt Io. Andr. ibi *in verb. Robur. num. 9.* & alios complures. Non obſtat textus in d. c. *Anaſtaſius 19. diſtinct.* quia eſt apocryphus, & falsò tribuitur Anaſtaſio, ut convincitur ex notis, quæ habentur immediatè poſt d. cap. *In verb. Anaſtaſius.* Nec ſimiliter obſtat gloſ. ibi poſita in ver. Con-
10 cilio, quia non dicit in cauſis fidei Concilium eſſe ſupra Papam, ſed dicit: Synodus ſimul cum Papa eſt major, quàm Papa ſolus, & illud verbum, *major*, debet intelligi extenſivè non autem intenſivè, ut ibi notat gloſ. marginalis ex Cajetan. *Apologia p. a. c. 13. ad 6.* & Turrecremata in *Summa de eccleſia lib. 3. cap. 64.* dum verò gloſ. dicit ubi de fide agitur, Papam teneri requirere Concilium in hoc eſt manifeſtè erronea, ut ex dictis conſtat, & proba-
11 vi latiſſime in d. c. *Significaſti*, *à n. 11. de election.* Nec contradicit Archidiac. loco citato, quia in dicto illo non figit pedes, imò arguit contra, tum per c. *Hæc eſt fides*, 24. *q. 1.* Tum quia Synodus cauſam fidei Papæ committit, ut c. *Nunc autem*, 11. *diſtinct.* & ceſſat ratio periculi ob aſſiſtentiam Spiritus Sancti in diffinitionibus fidei, ut in d. c. *Hæc eſt fides*, & in c. *A recta* 24 *q. 1.*

12 Deinde aſſertio Abbatis eſt erronea in eo, in quo dicit Papam poſſe errare in fide; & ideo in
13 cauſis fidei non poſſe ſtatuere contra ſententiam Concilii, ſed eccleſiam errare non poſſe. Quoniã etſi in fide Papa errare poſſit ut homo privatus (quod tamen per Dei gratiam nec in Beato Mar-
14 cellino, nec in alio quoquam Romano Pontifice hactenus legitur contigiſſe, ut ſcripſi in d. *Significaſti, n. 68. & ſeqq. de election*) tamen quia non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, ut dicit text. in c. *Quantò, de translation. Epiſcop.* Idcirco errare non poteſt quando diffinit ex Cathedra tanquam Magiſter, & caput eccleſiæ; quia licet Deus ei non dederit impeccabilitatem in agendo, c. *Non*
15 *nos*, & ibi gloſ. *penult. 4. diſtinct.* dedit tamen infallibilitatem in diffiniendo, ut hic, & in d. cap. *hæc eſt fides*, 24. *q. 1.* & egregiè docet D. Thom. *in 2. 2. q. 1. art. 10. in corp.* dicens. (Ad illius authoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus authoritatem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad authoritatem Summi Pontificis; ad quem majores, & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur, ut dicitur in decreto *diſt. 17. c. Multis*, unde & Dominus *Lucæ 22.* Petro dixit,
16 quem Summum Pontificem conſtituit; *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Et hujus ratio eſt, quia una fides debet eſſe totius Eccleſiæ ſecundum illud 1. ad Corinth. 1 *Idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata*, quod ſervari non poſſet, niſi quæſtio fidei de fide exorta determinetur per eum, qui toti Eccleſiæ præeſt, & ſic ejus ſententia à tota Eccleſia firmiter teneatur; & ideo ad ſolam authoritatem Summi Pontificis pertinet nova editio Symboli, ſicut & omnia alia, quæ pertinent ad totam Eccleſiam.) Hæc S. Thom. quod pluribus Sanctorum Patrum teſtimoniis confir-
17 mat Auguſtin. *Triumphus de poteſt. Eccleſia, q. 10. art. 1. & 3. & q. 11. per totam*, è contra verò Eccleſia ſi conſideretur prout eſt unum corpus, cujus caput eſt Papa, ut in c. *Quodcunque*, 24. *q. 1.* tunc proculdubio in quæſtionibus fidei judicium Eccleſiæ eſt infallibile, quia Papa eſt qui diffinit unà cum Eccleſia, ut dixi in c. 1. *à n. 38 uſque ad n. 65. ſupra de pactis*, & tunc poteſtas Papæ cum Eccleſia major eſt extenſivè, quam ſolius Papæ, ut tetigi ſupra *n. 10.* & hoc ſenſu verum eſt, quod Abb. dicit hic *in a. notab* Eccleſiam totam errare non poſſe; quia Chriſtus oravit pro Petro, id eſt pro tota Eccleſia in perſona Petri, ſed pro Petro principaliter tan-
18 quam pro capite, & probatur in d. c. *Pudenda* 24 *q. 1.* ſin autem accipiatur Eccleſia ſeorſim à Papa,
19 utique tunc diffiniendi nullam habet poteſtatem, quia eſt corpus Acephalum, cap. *Submittuur.* 21. *diſtinct.*

19 diſtinct. Imo non eſt corpus Eccleſiæ ſine capite,
& omnis ex capite defluit in membra poteſtas, ut
diſertis verbis ait Pius II. in Conſtitutione , quæ
incipit. *In omnibus agentes, edita 6. Kalen. Maii* 1463.
in Bullar. *tom.* 1. *pag* 322. Ad hoc cap. *Non deeſt*,
12. *diſt.* cap. *Quamvis*, 21. *diſt.* cap. *Omnes*, 22.
20 *diſtinct.* & cap. *Fundamenta* , *de elect. lib.* 6. Nec
refragatur quod Eccleſiæ caput ſit Chriſtus , ſe-
cundum Apoſt. *ad Coloſſ.* 1. & ad *Epheſ.* 1. Quia
non propterea Eccleſia diceretur corpus monſtruo-
ſum , quaſi habens duo capita : quandoquidem
Chriſtus, & Papa unum caput eſſe exiſtimantur, ut
Extravag. *Unam Sanctam* , *de major. & obedien.*
& multis comprobat Card. Alban. *de poteſt, Papæ*
21 *& Concilii, in 2. part. num.* 152. Rurſus nil refert
quod Chriſtus dixerit Apoſtolis, & Eccleſiæ : *Ac-
cipite Spiritum Sanctum*, &c. *Ioann.* 20. & *Matth.
ultim.* cap. *Ita Dominus*. 19. *diſtinct* §. 1. 24. *quæſt.* 1.
cap. *Innovi* , 21. *diſtinct.* Quoniam ibi erat etiam
Petrus ut Papa, & caput Eccleſiæ : & ita etiam
Intelligi debet, quod ait gloſ. 1. in cap. *A Recta*, 24.
quæſt. 2. Item gloſ. in cap. *Ita Dominus*, *in verb. Nec
porta*, 19. *diſtinct.* & DD. alibi, videlicet Eccle-
ſiam non poſſe errare , quia à Spiritu Sancto gu-
bernatur, qui eſt Spiritus veritatis, ſicut promiſit
Dominus Joan. 16. *Cum venerit ſpiritus veritatis,
docebit vos omnem veritatem* , & Actor. 15. Inquiunt
Apoſtoli ; *Viſum eſt Spiritui Sancto , & nobis.* Hæ
namque , & conſimiles authoritates intelliguntur
de Eccleſia cum ſuo Capite, & de Apoſtolis, cum
Petro Apoſtolorum Principe, lege Turrecrem. in
cap. *Sancta Romana*, *num.* 1. 15. *diſtinct.* Ideoque
cum B. Auguſtinus contra Epiſtolam Manichæi
tom. 6. *cap.* 5. dixerit. (Ego autem non crederem
Evangelio, ſi non crederem Eccleſiæ ;) ex eo loco
infert. Auguſtin. *Triumph. de poteſtat. Eccleſ. quæſt.* 10.
artic. 1. *verſ. In contrarium.* Ex (mandato ergo
Papæ, qui eſt caput Eccleſiæ, illa, quæ ſunt fidei,
22 roborantur, & terminantur. Adde quod ſi pote-
ſtas diffiniendi in concernentibus fidem data fuiſ-
ſet Eccleſiæ, prout eſt cœtus, & collectio omnium
fidelium , profectò cum non ſit poſſibile ut tota
Chriſtianitas, niſi in ſuo capite, in unum conve-
niat ad diffiniendum quæſtiones fidei, hujuſmodi
poteſtas fuiſſet vana, & fruſtratoria, tamquam non
reducibilis ad actum , ut patet in 2. *Phyſicor. cap.* 2.
text. 62. Quod impium eſſet ſentire. Concilium
verò non eſt eccleſia univerſalis, niſi repræſenta-
23 tivè, ſed eccleſia univerſalis eſt collectio omnium
fidelium, ut Abb. inquit in cap. *Significaſti*, *num.* 3.
verſ. Quia dico , *quod licet Concilium Generale* , *de
electione.*

24 Quod ſi nihilominus urgeas infallibilitatem
diffiniendi fuiſſe datam Concilio ; ut cap. *Sicut*, 15.
diſtinct. adhuc oſtenditur hoc eſſe falſum : nam,
aut Concilium eſt congregatum ſine authoritate
Papæ, & eſt acephalum, ut dicit text. in d. cap. *Sub-
vectitur* , 21. *diſtinct.* nec ullam diffiniendi, vel ſta-
tuendi habet poteſtatem, quin potius dicitur Con-
ciliabulum, cap. *Multis*, 17. *diſtinct.* Schiſmatica
conventicula , & ſynagoga Satanæ, ut legitur in
Bulla indictionis Concilii Lateranen. ſub Julio II.
in princ. tom. 4. *Concilior. par.* 2. *pag.* 14. *col.* 1. & in
eodem Concilio ſub Leone X. *ſeſſ.* 1. *eod. tom.*
pag. 120. *col.* 2. & in Bulla Pii II. ſupracitata *num.* 19.
& latiſſimè comprobat Cardinal. Alban. *in tract.
de poteſt. Papæ*, *& Concilii*, *part.* 2. *à num.* 188 *uſque*
26 *ad num.* 220. Aut Concilium eſt congregatum

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

Papæ auctoritate : & tunc ſi Papa ibi præſideat,
res eſt extra omne dubium, ut conſtat ex dictis ſu-
pra *n.* 17. & in hoc caſu intelligendi ſunt qui dicunt
Generale Concilium in ſpectantibus ad fidem, &
mores , errare non poſſe, ut Mar. Mantica *de Con-
cilio num.* 157. *in fin.* Aut Papa eſt abſens : & tunc
quamvis Concilium , utpote legitimè congrega-
tum poteſtatem habeat in ſpiritualibus pleno jure,
ut notant Innoc. Hoſtien. & alii in cap. *Ex tranſ-
miſſa*, *de election.* Caſtaldin. de Boncompagn. *de
poteſt. Papæ num.* 75. inter tract. communes *tom.* 14.
28 *fol.* 352. Tamen ejus judicium non eſt infallibile,
niſi poſt confirmationem Romani Pontificis , ut
infra *n.* 31. *&* 36. quia Chriſtus non pro Apoſtolo-
rum Concilio , ſed pro Petro rogavit, ut non defi-
ceret fides ejus, ut dictum eſt ſupra *num.* 15. *&* 16.
29 Unde Concilium errare poteſt, prout aliàs erravit,
ut cap. *Depulſis*, & cap. *Placuit*, juncto cap. *Tria*, 36.
q. 2. & notat Abbas in cap. *Significaſti*, *num.* 3. *de
election.* Cardin. Turrecrem. in c. *Anaſtaſius*, *in fin.* 19.
diſtinct. & Cardin. Alban. *de poteſt. Papæ, & Concilii
in* 2. *par. num.* 107.

30 Ideoque licet univerſale Concil. Epheſinum II.
Extirpandæ hæreſis gratia fuerit legitima authori-
tate inchoatum ; nihilominus Leo Papa minimè
probavit ipſius Concilii diffinitiones ; Imò illas in
ſequenti Concilio Calcedonenſi tamquam hære-
ticas damnavit , ut refert idem Turrecrem, in
Summa de Eccleſia lib. 2. *cap.* 100. Unde mos fuit Ro-
31 manorum Pontificum cum confirmaturi eſſent
decreta Conciliorum Univerſalium, quibus perſo-
naliter non interfuerant , congregare Synodum
Prælatorum, qui erant ſub Patriarchatu Romano,
& ibidem prævia diligenti examinatione illa con-
firmabant, ſicut legitur de Beato Sylveſtro, cum
decreta Concilii Nicæni approbaſſet , ut notat
Turrecrem. ubi ſupra.

32 Nec prædictis adverſatur , quod cum omnia
Concilia per Romani Pontificis authoritatem ce-
lebrentur, ut legitur in d. cap. *Significaſti*, *circa fin.
verſ. Cum omnia Concilia de election.* Illorum diffini-
tiones poſt impartitam eis authoritatem cenſeri
debeant Papales, & conſequenter infallibiles, cap.
Si Apoſtolica, cap. *Si eum*, & cap. *Hi qui*, *in fin. de præ-
ben. lib.* 6. cap. *Cum aliquibus* , *de reſcript. eod. lib.* quia
omnia noſtra facimus , quibus authoritatem im-
partimur, l. 1. § *Sed neque*, *C. de veter. jur. enuclean* Et
qui per alium facit &c. cap. *Qui per alium*, *de reg. jur.
lib.* 6.

Nam reſpondetur prædictas regulas procedere
in his tantum, quæ ex ſui natura poſſunt alteri de-
legari , ſecundum ea quæ leguntur, & notantur in
l. 1. *ff. de off. ejus*, & in de reg. *Qui per alium.* At in-
33 fallibilitas in determinationibus fidei non eſt
hujuſmodi, quia fuit divinitus collata ipſi Petro, &
ex Petri perſona illius ſucceſſoribus, ut hic in text.
34 & in concordan. ſupracitatis *num.* 14. *& ſeqq.* Dona
autem Dei, & gratiæ gratis datæ , videlicet ſermo
Sapientiæ, ſermo Scientiæ, Fides (ideſt ſuperemi-
nens, fidei certitudo ad inſtruendum alios) gratia
ſanitatum, operatio virtutum, prophetia, diſcretio
ſpirituum, genera linguarum , & interpretatio ſer-
monum, nõ ſunt alteri communicabiles, quia ſunt
immediatè à Deo , ſecundum Apoſt. 1. *ad Corinth.*
12. & docet S. Thomas *in* 1. 2. *quæſt.* 111. *art.* 4. *in
corp. ad* 2. *& ad* 4. Hujuſmodi enim habitus non-
niſi à Deo conſunduntur, ſicut dicitur de omnibus
virtutibus gratuitis, ut idem docet ibidem *qu* 51.

art.4. in corp. Et propterea Chriſtus non contulit
Petro hanc gratiam certitudinis infallibilis imme-
diatè à ſe ipſo, ſed eam precibus impetravit;
non enim dixit, non deficiet fides tua, ſed dixit.
Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: per
hoc apertè inſinuans donum infallibilitatis non
35 eſſe ab homine, ſed à ſolo Deo. Conferunt, quæ
dicunt Juriſtæ de mero imperio, quod delegari
non poteſt, ut in d. l. 1. *ff. de off. ejus*, Angel. Are-
tin. *conſ. 137. num. 13. verſ. Multò minus*: cum
ſeq. & de actibus, in quibus electa eſt induſtria
perſonæ, qui per alium impleri nequeunt, l. In-
ter artifices, ff. de ſolut. Baldus *conſ. 165. Propo-
nitur, in fin. lib. 5.* Nec alteri poſſunt ſubdelegari,
Rom. *conſ. 330. circa 1. num. 4. verſ. Tertiò quia*, Alex.
*conſ. 218. Viſis verbis, num. 8. verſ. Nec prædictis obſtat,
lib. 2.*

36 Concluditur ergo ſalva determinatione Eccle-
ſiæ Concilium univerſale non habere hanc certi-
tudinem infallibilem, ita ut illius diffinitiones ſint
habendæ pro atticulis fidei, niſi in tribus caſibus.
Primus eſt cum Papa eſt præſens in Concilio, ſe-
cundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 26.* Secun-
dus eſt cum Papa committit Concilio, ut talem
articulum ſic, vel ſic definiat. Tertius eſt cum Pa-
pa prævia examinatione Canones Concilii Apo-
ſtolica auctoritate confirmat, & ab omnibus Chri-
ſti fidelibus ſuſcipiendos, ac ſervandos eſſe decer-
nit, ut moris eſt, & in ſpecie ſervavit Pius IV. in
confirmatione Conc. Trident. ut in ejus Bulla in-
cipien. *Benedictus Deus, 7. Kal. Februarii 1563, in §.
Cum autem ipſa ſancta Synodus*, & de Conciliis
univerſalibus à Summo Pontifice confirmatis lo-
quitur text. in cap. *Sicut, in fin. 15. diſtinct.* In his
enim tribus caſibus infallibilitas non eſt immedia-
tè à Concilio, ſed à Summo Pontifice præſente,
vel committente, aut confirmante, ad hoc c. *Si
Apoſtolica, de preben. lib. 6.* Et quod ſcripſi in d. cap. 1.
à num. 38 ſupra de pactis.

37 Secundò nota in §. *Ad id autem*, in quibus con-
veniant, & in quibus differant Circumciſio & Ba-
ptiſmus, qui Circumciſioni ſucceſſit.

38 Conveniunt enim primò, quia ſicut in veteri te-
ſtamento per Circumciſionem remittebatur origi-
nale peccatum, quia vicem baptiſmi ſupplebat, ut
hic, & in cap. *Quod autem apud*, & cap. *Ex quo, de
conſecr. diſt. 4.* S. Thom. *in 3. part. quaſt. 70. artic. 4. in
corp.* Ita in lege Evangelica originalis culpa dimit-
titur per baptiſmum, ut in text. & in Concilio Tri-
dent. *ſeſſ. 5. de peccato originali can. ultim.* (Si quis
per Jeſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in
baptiſmate confertur, reatum originalis peccati
remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id,
quod veram, & propriam peccati rationem ha-
bet, ſed illud dicit tantum radi, aut non imputari:
39 Anathema ſit.) Et hæc eſt ratio cur Circumciſio
olim non reiterabatur, ſicut nec hodie Baptiſmus,
nempe quia cauſa ejus, ideſt originale peccatum
iterari non poterat, S. Thom. *in 4. ſentent. diſt. 1. q. 2.
art. 4. q. 1. ad 2.*

Conveniunt ſecundò, quia ſicut olim Circum-
40 ciſio tam adultis, quàm parvulis ex præcepto Do-
mini conferebatur: ſic hodie baptiſma tam adul-
tis, quàm parvulis eſt conferendum, ut hic in litte-
ra, concordat Concilium Tridentinum *ſeſſ. 5. in de-
creto de peccato originali can. 4.* & *ſeſſ. 7. de Baptiſmo
can 12. 13. & 14.*

14 Conveniunt tertiò, quia ſicut ſine Circumciſio-
ne tunc nullus ſalvari poterat lege Moſaica indi-
ſtinctè clamante Geneſ. 2. *Anima, cujus præputii caro
circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo.* Ita nunc
nemo poteſt ſine Baptiſmo ſalvari, cum indiſtinctè
vox intonet Evangelica, Joann. 3. *Niſi quis renatus
fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in Re-
gnum Dei.*

42 Differunt autem primò, quia, ut hic dicitur, Ba-
ptiſmus eſt generalior Circumciſione: ſi quidem
hodie ex neceſſitate medii tam maſculi quàm fœ-
minæ baptizari debent, cum Chriſtus dixerit, *niſi
43 quis renatus fuerit*, &c. ab hac generalitate, nec ſex-
um, nec ætatem excludens, ut hic in littera; imò
includens, quia dum dixit, *niſi quis renatus fuerit*, &c.
per verb. illud, *quis*, tam maſculos, quàm fœminas
comprehendit, ut hic in gl. *in ver. Ætatem excludens*,
& ex hoc, & ex tex. collige maſculum concipere
fœmininum non tantum in lege humana, ut l. 1. *ff.
de verb. ſignif.* l. *Si ita, ff. de leg. 2.* cap. *Si quis ſuadente,
17. q. 4.* juncto cap. *Mulieres, de ſent. excommun.*
Sed etiam in lege divina, & ita eſt hic tex. aper-
tus ſecundum Abb. *num. 3. verſ. Item nota hic textum.*
44 At vero circumciſio in veteri Teſtamento ad fœ-
minas non pertinebat, *Geneſ. 34.* Sed offereban-
tur in Templum 14. die tantum, ibique nomen
eis imponebatur, ut *Levit. 12.* gloſ. *hic in verb. Fœ-
mina*, & Hoſtien. *num. 9. circa fin. in verb. Quàm
45 fœmina.* Rationem differentiæ aſſignat D. Tho-
mas *in 3. part. q. 70. art. 2. ad 4.* videlicet quia Cir-
cumciſio inſtituta fuit, ut ſignum fidei Abrahæ,
qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi re-
promiſſi; & ideo convenienter ſolis maribus
competebat. Peccatum etiam originale, con-
tra quod ſpecialiter circumciſio ordinabatur, à
46 patre trahitur, non à matre. Sed baptiſmus con-
tinet virtutem Chriſti, qui eſt univerſalis cauſa
ſalutis omnium, & remiſſionis omnium pecca-
torum.

47 Differunt ſecundò, quia multo plus confert ho-
die Baptiſmus Chriſtianus, quàm olim Circumci-
ſio Judæa, ut hic in §. *Cautè tamen*: quia etſi origi-
nalis culpa remittebatur Judæis per Circumci-
ſionis myſterium, & damnationibus periculum
vitabatur: non tamen perveniebatur ad Regnum
cælorum, quod fuit omnibus obſeratum uſque
ad mortem Chriſti; ſed per Sacramentum Baptiſ-
mi deletur culpa, vitatur periculum, & ad Regnum
cælorum pervenitur, ut hic in text. & in cap. *Per
48 aquam de conſecrat. diſtinct. 4.* Hæc tamen diffe-
rentia accidentalis eſt, quia, ut inquit S. Thom. *in
4. ſentent. diſt 1. q. 2. art. 4 q. 2. ad 3.* (Per Circum-
ciſionem auferebatur impedimentum quod erat
ex parte perſonæ ablato peccato originali, prout
erat infectio hujus perſonæ: adhuc tamen mane-
bat impedimentum ex parte totius naturæ: non-
dum ſoluto pretio per paſſionem Chriſti; & ideo
per accidens erat quod januam regni cæleſtis non
aperiebat, quia ſi etiam Baptiſmus eandem, quan-
tum in ſe eſt, gratiam conferens, quam modo con-
fert, eo tempore fuiſſet, januam non aperuiſſet;
49 etſi modo Circumciſio locum haberet, januam
aperiret.) Hæc ibi, & idem docuit in *3. part. q. 70.
art. 4. ad 4.*

Differunt etiam ſecundum Hoſtien. *hic num. 9.
50 in verb. Cum generalior*, quia Baptiſmus non mo-
do eſt generalior, & efficacior, quàm Circum-
ciſio, ut ſupra in 1. & 2. differentia: ſed etiam ſi-
gnificantior, ut in cap. *Debitum, ſupra de bigam.*
Item

Item decentior, ut per ſe patet. Item facilior, quia
in Baptiſmo non effunditur ſanguis, ſicut in Cir-
cumciſione, ubi tertio die graviſſimus vulnerum
dolor eſt, *Geneſ. 34.* & ſequitur Jo. Andr. *n. 5. in ver.*
51 *Generalior.* His adde quod Circumciſio olim non
imprimebat in anima ſpiritualem charácterem, ut
probat S. Thom. *in 4. ſent. diſt. 1. q. 2. art. 4. quæſt. 1. ad
ſecundum*, & *in 3. p. q. 63. art. 1. ad tertium.* Sed Bap-
tiſmus imprimit characterem incorporantem ho-
minem Chriſto, & copioſiorem gratiam confert,
quàm Circumciſio, & per eumdem *in 3. p. quæſt. 70.*
52 *art. 4. in corp. ad finem.* Rurſus circumciſio con-
ferebat gratiam juſtificantem ex opere operante
tantum, id eſt, in quantum erat fidei ſignum de
paſſione Chriſti futura, non autem ex opere ope-
rato, id eſt ex virtute circumciſionis, ut idem docu-
it in *3. par. q. 62. art. 6. ad tertium*, & *q. 70. art 4. ad
primum*, & *in 4. ſent. diſt. 2. q. 1. art. 4. quæſt. 4. ad ſecun-
dum.* At Baptiſmus gratiam confert ex opere ope-
rato, id eſt ex ſua virtute ut inſtrumentum Paſſionis
Chriſti jam perfectæ, ut per eum d. *q. 70. art. 4. in
corp. ad fin.*

Tertiò nota in §. *Illud vero*, ſecundum hæc tem-
53 pora inter Doctores Theologos duas extitiſſe opi-
niones in articulo, An in Baptiſmo parvulorum
infundantur virtutes. Sed hodie approbata eſt ul-
tima opinio hic relata tanquam probabilior id eſt
infundi virtutes, & cardinales, & morales quoad
habitum, licet non quoad uſum, ut in Clem. *uni-
ca, §. fin. de Summa Trin.* & per Butr. *hic num. 10.*
Et ita inter opiniones diſcrepantes eligenda eſt
probabilior, prout illum text. cum aliis pluribus
ad hoc ponderavi in cap. *Ne innitaris, ſupra de
Conſtitut.*

54 Quartò nota in §. *Verum.* Duplex eſſe pecca-
tum, originale ſcilicet, & actuale; originale ſine
conſenſu contrahitur, & ideo ſine conſenſu dimit-
55 titur, ſcilicet parvulis. Actuale verò conſenſu
contrahitur, & ideo ſine conſenſu minime relaxa-
56 tur, ut in littera, Illud eſt peccatum naturæ: hoc
vero peccatum perſonæ, ut per D. Thom. *in 1. par.
quæſt. 100. art. 1. in corp.* & *in 1. 2. q. 81. art. 1. in corp.* &
q. 82. art. 1. ad 2. & *in 3. part. q. 8. art. 5. ad primum* &
ſæpe alibi.

Innocentius *hic num. 1.* recitat Petrum Lombar-
57 dum Magiſtrum ſententiarum in ea fuiſſe opinio-
ne, ut peccatum originale ſit ipſa pronitas ad pec
candum, quæ etiam dicitur concupiſcentia, & fo-
mes. Sed hanc opinionem reprobat, quia proni-
tas hujuſmodi remanet etiam poſt Baptiſmum, &
ſubdit propter hoc convenire omnes, ut peccatum
originale non ſit fomes, nec pronitas peccati, ſed
quædam macula animæ annexa fomiti, quæ qui-
58 dem macula in Baptiſmo deletur: Sed quia illa ma-
cula annexa eſt fomiti, ideo aliquando fomes, ſi-
ve illa pronitas dicitur originale peccatum, quod
latiùs proſequere, ut per eum, & adde B. Thomam
in 1. 2. q. 82. art. 1. in corp. ubi quod peccatum ori-
ginale eſt quædam inordinata diſpoſitio prove-
niens ex diſſolutione illius harmoniæ in qua con-
ſiſtebat ratio originalis juſtitiæ: Sicut etiam ægri-
tudo corporalis eſt quædam inordinata diſpoſitio
corporis, ſecundum quam ſolvitur æqualitas, in
59 qua conſiſtit ratio ſanitatis: unde peccatum ori-
ginale languor naturæ dicitur. Et vide Conc. Trid.
ſeſſ. 5. in Decreto de peccato originali.

60 Quinto nota in §. *Sed adhuc.* Adultis amenti-
bus, & dormientibus, qui non conſentiunt Bap-
tiſmo, actuale peccatum non dimitti, nec etiam
61 originale. Duas rationes invincibiles habes in
tex. Prima ratio eſt, quia Deus opus imperfectio-
nis non novit, & ob hoc peccata non ex parte, ſed
ex toto dimittit, concordat cap. *Regenerante, de
62 conſecr. diſt. 4.* & cap. *Sunt plures, de pœnit. diſt. 3.* Non
obſtat, quod ligatus pluribus excommunicationi-
bus poſſit abſolvi ab una, & non cenſeatur à reli-
quis abſolutus, c. *Cum pro cauſa, de ſentent. excomm.*
c. *Si quem*, §. *Prævaricator*, *verſ. Si crimina plura*, *2. q. 5.*
Quoniam ut reſpondet Butr. *hic in §. Verum, num. 8.*
excommunicatio eſt actus humanus, qui ut pluri-
mum ſine perfectione eſt: Sed abſolutio à pecca-
to eſt actus divinus, qui non debet eſſe abſque per-
fectione; merito nunquam poteſt quis liberari ab
uno peccato, quin liberetur ab omnibus, ut hic in
text. & notat. Abb. *n. 1.*

Secunda ratio eſt, quia pœna originalis pecca-
63 ti eſt carentia viſionis Dei; actualis vero eſt gehen-
næ perpetuæ cruciatus. Unde ſi dimitteretur alicui
primum altero non dimiſſo, talis non careret vi-
ſione Dei propter originale dimiſſum, & crucia-
retur in gehenna perpetuo propter reatum crimi-
nis actualis. Sed hæc ſibi mutuo adverſantur, ut hic
in littera.

64 Sexto nota in §. *Item quæritur.* Amentes, vel dor-
mientes, ſi ante dementiam, vel dormitionem
propoſitum habuerunt Baptiſmum ſuſcipiendi,
characterem ſuſcipere: ſecus ſi prius hujuſmodi
propoſitum non habuerunt, prout hic eſt expreſſa
diffinitio Apoſtolica, & docet S. Thom. *in 3. par. q.
68. art. 12. in corp. verſ. Alii verò*: dicens tales eſſe
judicandos ſecundum voluntatem, quam habue-
runt dum ſanæ mentis exiſterent: & ideo ſi tunc
apparuit in eis voluntas ſuſcipiendi Baptiſmum
debere illis exhiberi in furia, & amentia conſtitu-
tis, etiamſi tunc actu contradicant; quinimo et-
iamſi oporteat eos ligari, vel etiamſi injuriam infe-
rant Sacramento, ut per Sylveſtrum *in ver. Baptiſ-
mus, 4. q. 2. num. 3.*

65 Hoc tamen declara, ut procedat in amentibus
qui ex ſana mente, quam habuerunt priùs in a-
mentiam inciderunt: ſecus verò in iis, qui à nativi-
tate ſunt tales, nec habent aliqua dilucida interval-
la, nec in eis apparet aliquis uſus rationis; de tali-
bus enim idem eſt judicium, quod de parvulis,
quia nullo peccato gravantur, niſi originali, c. *Iudi-
cas 3. q. 9.* & hic notat gloſ. *in ver. Perſeverare*, Hoſtien.
num. 41. & Butr. *num. 10.* Ideoque baptizantur ex
intentione eccleſiæ, ſicut ex actu eccleſiæ credunt,
& pœnitent. Si vero habent dilucida intervalla, in
66 quibus recta ratione uti poſſunt, ſi tunc baptizari
voluerint, baptizari poterunt etiam in amentia
conſtituti. Verum tamen tunc debet eis Sacra-
67 mentum conferri, ſi periculum timetur: nam, ut
hic dicitur circa finem, tales in neceſſitatis articulo
conſuevit eccleſia baptizare: alioquin melius eſt
ut tempus expectetur, in quo ſint ſanæ mentis,
ad hoc, ut devotiùs ſuſcipiant Sacramentum. Ita
S. Thom *in 3. par. q. 68. art. 12. in corp.* Sylveſter *in
verb. Baptiſmus, 4. num. 3.* Gregor. de Valen. *tom. 4.
diſp. 4. quæſt. 3. punct. 2. circa finem, verſ. Ad quar-
tum*, & quoad habentes dilucida intervalla adde
quod ſcripſi ex ſententia Sac. Congregationis
Concilii in c. *Tua littera*, *num. 80. infr. de Cleric. per
ſalt. promot.*

68 Et ex his collige in adultis, qui ſunt ſanæ mentis
ex parte baptizati intentionem requiri ex neceſſi-

rate Sacramenti, quod eſt contra gloſ.in cap. *So-*
let, in verſ. Implorandum , *de conſecrat.diſt.4.* quæ
incautè dixit, baptizatum recipere Sacramentum,
qualem cumque habeat intentionem, dummodo
miniſter intendat baptizare; & ſic requirit inten-
tionem ex parte miniſtri tantum , non autem ex
parte baptizati: quod etiam ſenſit gloſ. hic in verb.
Perdurare. Sed hanc gloſ dicit erroneam Sot.*in 4.*
ſent. diſtinct. 5. quæſt. unica art. 7. Et ut prædixi, eſt hic
aperta diffinitio in oppoſitum , ut patet ibi, *dor-*
mientes autem , & amentes ſi priuſquam amentiam
incurrerent , aut dormirent in contradictione perſiſte-
rent , quia in eis intelligitur contradictionis propoſi-
tum perdurare , etſi fuerint ſic immerſi, characterem
non ſuſcipiunt Sacramenti : Secus autem ſi prius catte-
cumeni extitiſſent , & habuiſſent propoſitum bapti-
zandi. Ex quibus verbis conſtat evidenter bapti-
zati conſenſum , ſeu propoſitum neceſſariò præ-
requiri ad hoc ut character Sacramentalis im-
primatur ; alioqnin fruſtra tex. appoſuiſſet condi-
tionem illam , *ſi prius* , &c. Atque ita docent ex-
preſsè Alex. de Ales *in 4. par. qu. 18. membr. 1.* Scot.
in 4. ſent. diſt. 4. q. 2. Sanct. Bonaventura *ead. diſt. 4.*
art. 2. q. 1. Durand. *ibid. q. 7.* Ricchar. *diſt. 6. art. 2. q. 3.*
Petr. de Palude *ead. diſtinct. quæſt. 2.* Sotus , *diſtin. 5.*
q. unica, art. 7. Silveſt. *in verb. Baptiſm. 4. q. 14.* & eſt
ſententia S. Thomæ , licet ejus verba ſatis clara
Cajetan. in alium ſenſum detorqueat , in 3 *par. q.*
68. art. 7. in corp . & *in reſp. ad ſecundum* ubi ſic ait.
(Quod ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi
Sacramentum, eſſet rebaptizandus : ſi tamen hoc
non conſtaret, eſſet dicendum: Si non es baptiza-
tus, ego rebaptizo.

70 Cæterum adverte , quia in adultis non requiri-
tur intentio actualis , ut evidenter hic probatur;
nam dormientes, & amentes, qui priùs habuerunt
propoſitum ſuſcipiendi baptiſmum , characterem
ſuſcipiunt Sacramenti, ut in littera; & tamen actua-
lem intentionem non habeant. Licet qui baptiza-
tur ſtudiosè curare debeat , ut etiam actualem
intentionem adhibeat. Sed hoc non eſt totaliter
poſitum in hominis poteſtate , quia præter inten-
tionem, cum homo vult multum intendere, inci-
pit alia cogitare , ſecundum illud Pſalm. *139. Cor*
meum dereliquit me , S. Thomas in 3. *par. quæſt. 64.*
art. 8. ad tertium in fin. Sufficit ergo in baptizato
71 intentio virtualis. Quo fit, ut ſi amentes, vel dor-
mientes ante dementiam, vel dormitionem bapti-
zari voluerint, nec poſtea contradixerint, chara-
cterem recipiant; quia conſenſus, quem ſemel ha-
buerunt, adhuc durat virtute , cum voluntas ſe-
mel poſita ſemper durare præſumitur, niſi probe-
tur mutata, cap. *Perlatum, ſupra de his, quæ vi , met.*
cauſ Et hic not, gloſ. *in verb. Perdurare.* Hoſtien.
num. 40. in eod. verb. Butr. *num. 9.* & alii communi-
ter, & fusè explicat Cajetan *in 3. part D. Th. q. 68.*
art. 12. concl. 2. Sed è converſò ſi nunquam conſen
72 ſerunt, ſed poſtea contradixerunt, non recipiunt
Sacramentum, quia intelligitur in eis contradictio-
nis propoſitum perdurare, ut hic, & in cap. *A no-*
bis, il ſecondo, infra de ſent. excommun. & ſic deeſt in
eis intentio virtualis , ut pote evacuata per ſuper-
venientem diſſenſum, ideoque characterem non
ſuſcipiunt Chriſtianitatis impreſſum, ut hic in lit-
tera, & docet D. Thom. *in 3. part. dict. quæſt. 68.*
quæ etiam eſt communis aliorum ſententia ut re-
fert Gregor. de Valentia *tom. 4. diſp 4. q. 3 punct. 2.*
ver. Ad quartum quam etiam hic tenent communi-
ter Canoniſtæ.

73 Non obſtat quod dicitur de fictis, qui quamvis
nonore, corde tamen diſſentiunt, & Baptiſmi re-
cipiunt Sacramentum , ut hic patet , & in cap *Si-*
74 *cut ficti, 1. quæſt. 1.* & in cap. *Solet* , *de conſecr. diſt. 4.*
quoniam ficti non dicuntur qui voluntatem non
habent ſuſcipiendi baptiſmum ; non enim tex di-
xit fictos, qui corde diſſentiunt Baptiſmo, ſed ſim-
pliciter qui corde diſſentiunt. Unde dicuntur fi-
cti qui apparenter oſtendunt ſe rectam fidem
Chriſti habere, & Sacramentum venerari, & velle
ſe Chriſto conſormare, & velle à peccato recede-
re, & tamen corde diſſentiunt. Unde cuicumque
peccato mortali vult homo inhærere ſi ad baptiſ-
mum accedit, fictus accedit, quod eſt indevotè
75 accedere , ita S. Thom. *in 3. par. q. 69. art. 9. ad ter-*
tium. Præterea ut ibi dicitur in corpor. Quatuor
modis , ſecundum Auguſtinum dicitur aliquis fi-
ctus. Uno modo ille, qui non credit , cum tamen
Baptiſmus ſit fidei Sacramentum. Alio modo per
hoc , quod contemnit ipſum Sacramentum. Ter-
tio modo per hoc, quod aliter celebrat Sacramen-
tum non ſervans ritum eccleſiæ. Quarto modo
per hoc , quod indevotè accedit. Et ibi ſuſcipiunt
76 quidem Sacramentum, cum intendant illud ſuſci-
pere , ſed non effectum Sacramenti cum charita-
77 tem non habeant. Ideoque recedente illa fictione
per cordis contritionem, baptiſmus ſine alia itera-
tione incipit prodeſſe in remiſſionem peccato-
rum, ut eſt tex. in cap. *Tunc valere, de conſecr. diſt. 4.* &
hic notat præcitata gloſ *in verb. Perdurare, in fine,* &
de his loquitur hæc Decretalis, & jura præallegata,
non autem de fictis, quibus deeſt intentio ſuſcipi-
endi baptiſmum.

78 Rurſus non obſtat , quod tunc characterem Sa-
cramentalis imprimat operatio , cùm obicem vo-
luntatis contrariæ non invenit obſiſtentem, ut hic
concluditur in fine. Quibus verbis innixus Card.
Cajetan. *in 3. p. q. 68. art. 7. col. 5. verſ. His excurſis* opi-
natus eſt in adultis maximè requiri ſe voluntatem
ſuſcipiendi baptiſmum ex neceſſitate Sacramenti,
ſed tantum per accidens in aliquo caſu, videlicet
cum quis habuiſſet prius voluntatem contrariam,
quia tunc ad eam excludendam , & irritandam
deberet conſentire in baptiſmum; ſecus verò ſi
nunquam conſenſiſſet , nec diſſenſiſſet poſitive,
ſed habuiſſet ſe merè negativè , quia hoc caſu ſi
baptizaretur , characterem ſuſciperet , eo quod in
tali non eſſet reperire obicem voluntatis contra-
riæ, ſecundum eum.

79 Id inquam non obſtat, quoniam prædicta verba
referri debent ad quæſtionem ibi paulò ante de
terminatam de amentibus , & dormientibus, qui
characterem ſuſcipiunt ſi prius habuerunt propo-
ſitum ſuſcipiendi baptiſmum , nec poſtea contra-
dixerunt. Hi namque Sacramentum recipiunt per
rationem in littera expreſſam , quia ſcilicet chara-
cterem Sacramentalis imprimat operatio , cum
non inveniat obicem voluntatis contrariæ obſi-
ſtentem , nempe quia ſemel conſenſerunt, nec po-
ſtea contradicendo obicem poſuerunt. At nullate-
nus referri debent ad eum, qui nunquam conſenſit,
quia in tali licet non adſit obex contrariæ volunta-
tis, quia nunquam diſſenſit poſitivè ; tamen deeſt
intentio, & voluntas neceſſaria ad Sacramentum
ſuſcipiendum. Unde Cajetani opinionem meritò
refellunt Sot. *in 4. ſent. d. diſt. 5 quæſt. unica art. 7.* &
Gregor. de Valentia, *par. 4. d. diſp 4. quæſt. 3. punct. 2.*
verſ. Sic etiam , & opinionem.

Vlti-

Digitized by Google

80 Ultimò nota in eodem §. differentiam inter
coactionem præciſam, & conditionalem : Nam
præciſa coactio conſenſum prorſus evacuat, ita ut
ſic coactus dicatur potius pati, quam agere, ut cap.
81 *Sacris, ſupr. de his, quæ vi met. cauſ.* Unde ſi baptizetur,
vel ordinetur, nec rem, nec characterem
ſuſcipit Sacramenti, ut in tex. veluti cum aliquis
recla mans immergitur violenter, ut per D. Thom.
in 4. ſent. diſt. 6. q. 1. art. 2. q. 3 in corp. vel ſecundum
Jo. Andr. in d. cap. *Sacris, num. 15. verſ. Exemplum*, ſi
Judæum vel Paganum Chriſtiani veſtibus exuant,
ad fontem portent, & baptizent: vel ſi hæretici per
eundem modum rebaptizent Chriſtianum: vel ſi
detineatur Acolythus invitus coram Epiſcopo, per
82 quem fit Subdiaconus, ut cap. *Conſtat. 1. q. 1.* Quia
plus eſt expreſsè contradicere, quàm minimè conſentire :
Sicut nec ille notam alicujus reatus incurrit,
qui contradicens penitus, & reclamans
thurificare idolis cogitur violenter, ut hic dicitur
in verſ. *Ille verò.* Videlicet aperiendo manum
ipſius, imponendo grana thuris, & demum ip-
83 ſam manum reſolvendo ſuper prunas, quæ ſunt
ante idolum, ut cap. *Presbyteros. 50 diſt.* Coactus
vero conditionaliter, ideſt qui terroribus, atque
ſuppliciis attrahitur, & ne detrimentum incurrat,
Baptiſmi, vel Ordinis ſuſcipit Sacramentum, utique
characterem recipit, quia talis coactio, ſeu vis
compulſiva non evacuat prorſus, ſed attenuat conſenſum,
ut dicitur in d. cap. *Sacris, ſuprà, de his quæ*
84 *vi met. cauſ.* Quod enim fit per metum, magis habet
rationem voluntarii, quàm involuntarii, ut declarat
S. Thom. *in 1. 2. quæſt. 6. art 6 in corp. & in reſpon.
ad tertium, & in 4. ſent. diſt. 29. quæſt. 1. art 1.*
& fuſiùs dixi in prædicta Decretali *ſacris, à num. 17.
uſq; ad n. 25* Licet talis rem non ſuſcipiat Sacramenti,
ut per eundem in *4 diſt. 6. q. 1. art. 2 q. 3. in corp.*
85 Quippe ſic coactus dicitur conditionaliter volens,
licet abſolutè non velit, ut hic in littera ; quia
coacta voluntas, voluntas eſt : voluit enim facere,
quia voluit vivere, ut Auguſtin. ait in c. *A marito
15. q. 1.* licet non ſit voluntas abſoluta, ſeu libera,
86 ſecundum Abb. *hi. in 2. not.* ex hoc inferentem,
ut in actu, in quo requiritur abſoluta voluntas, ut
in matrimonio, ubi requiritur omnimoda libertas,
cap. *Cum locum, de ſponſal.* voluntas coacta non
ſufficiat, cap. *Significavit, de eo qui duxit in matrim.*
& tenet gloſſ. *pen.* in cap. *Veniens, de ſponſal.* &
pleniùs in cap. *Abbas* in gloſſ. *unica ante medium,
de his quæ vi met. cauſ.* quam dicit communiter re-
87 ceptam Cæſar. de Graſſ. *deciſ. 20. aliàs 2. num. 5. eod.
tit.* ſubdens idem eſſe in electione meticuloſa, cap.
88 Ubi periculum, §. *Cæterum de elect. lib. 6.* & in dote
metu conſtituta, l. *Si mulier, §. Si dos, ff. quod met.
cauſ.*
89 Et idem dicendum in profeſſione, quia nullus
conderi debet, ideſt monachus fieri, niſi ſpontanea
voluntate, ut c. 1. *ſupra de regular.* & dic ſpontanea,
ideſt libera, & non coacta, ut in c. *Perlatum,
ſupr. quod met. cauſ* unde profeſſio emiſſa per metum
eſt ipſo jure nulla, cap. *Præſens clericus. 23. q. 3.*
& ſcripſi plenè in d. cap. 1. *à num. 22. poſt* gluſ. *ult.*
ibi, Bur. *n 2. & 10.* Anchar. *n. 2.* Ab. *num. 1.* & Jo. de
Anan. *n. 5.* Caſus autem, in quibus requiritur voluntas
libera, enumerat gloſ. *magna* in c. *Inter cætera
22. quæſt. 4.*
90 QUÆRO, an coactè promotus ad ordinem
Subdiaconatus ad continentiam teneatur.
In hac quæſtione, ut clara à dubiis ſegregentur,
Proſſ. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

diſtinguendum eſt inter coactum abſolutè, ſeu
præciſè, & coactum conditionaliter, ſeu cauſativè,
prout diſtinguitur in hoc §. *Item quæritur*, & in cap.
Sacris ſupra, de his quæ vi met. cauſ. & per D. Th. *in 4.
ſent. diſtinct. 29. q. 1. art. 1.* & dixi ſupra *n. 80*,
91 Et quidem abſolutè coactum (videlicet in cujus
manu violenter attracta Epiſcopus ponit calicem
vacuum, cum patena vacua ſuperpoſita, &
debitam verborum formam proferens invitum,
repugnantemque ordinat Subdiaconum, ut cap.
Conſtat, 1 q. 1.) planum eſt non teneri ad continentiam,
quia talis nec characterem ſuſcipit Sacramenti,
ut cap. *Presbyteros, 50. diſtinct* & eſt aperta
determinato Apoſtolica in hoc §. *Ubi hoc tenent
omnes*, & in d. c. *Sacris*, ut tetigi ſupra in *ult. notab.*
92 Conditionaliter autem coactus, ideſt qui metu
inducitur ad ſacrum ordinem ſuſcipiendum, ſi quidem
metus ſit vanus, ſeu levis, nullum eſt dubium,
quin ad continentiam teneatur, quia etiam in
actibus, in quibus requiritur plena libertas, ut in
matrimonio, c *Cum locum, de ſponſal* & in voto,
cap. 1. *de regular.* & dixi ſupra *num. 86. & ſeqq.* talis
93 metus non attenditur, ut cap. *Cum dilectus.* & ibi
plenè notatur, *de his, quæ vi met. cauſ.* Caldenin.
conſ. 463. aliàs unico in fin. qui Cleric. vel vovent. &
94 dicitur vanus, quem conſtans vir timere non
debet, l. *Metum*; & l. *ſeq. ff. quod met. cauſ.* Bellani
conſ 9 num. 12. Si verò ſit metus mortis, vel cruciatus
corporis, vel aliàs cadens in conſtantem virum,
juxta tex. in d. cap. *Cum dilectus*, juncta gloſ.
95 *in verb. Metum mortis.* Tunc iterum ſubdiſtinguendum :
nam aut ſic ordinatus uxorem priùs
habebat, aut non habebat. In 1. caſu conveniunt
DD. ut non teneatur continere quoad uſum illius
matrimonii, licet characterem ſuſceperit ut hic
patet, & dixi ſupra *in ult. notab.* tum quia eſſet
contra naturalem rationem arctare eum ad continentiam
ſervandam, qui in remedium concupiſcentiæ
ſe matrimonio copulavit, & ſacrum ordinem
ſuſcepit invitus, §. *Iſta, 32. q. 2.* gloſ. in extravag.
Joannis xxij. *Antiquæ, in verb. Efficax, de voto.*
Tum quia talis ordinari non potuit in præjudicium
uxoris, cap. *Conjugatus, infra de converſ.*
96 *Conjugator*, & in hoc conveniunt authores utriuſque
ſententiæ inferius citandi, *99. & n 102.* Quod
locum habet etiamſi matrimonium non ſit conſummatum,
ut per Abbatem in hoc §. *Item quæritur, num. 7. verſ. Si tamen iſte habuiſſet uxorem.*
97 Rurſus locum habet etiamſi uxor continentiam
promittat, ut tenent Goffred. *in Summ. de ætat. &
qualitat. num. 11. verſ. Circa hanc* Hoſtien. *in Summ.
eod. tit. num. 5. verſ Sed numquid conditionaliter.* S. Antoninus
*in Summ. 3. p. tit. 14. cap. 16. § 18. prope fin.
verſ. De his coacto ad ordinem* Sylveſt *in verb. Ordo, 4.
ſub num. 1 verſ. Et ſecundo.* Tabienu. *in verb. Ordo, 2.
num. 12.* Piſanel. *cum ſupplemento in verb. Ordinatus, 1.
verſ. Utrum coactè ordinatus.* Archid. in cap. *De Judæis,
in fin. 45. diſt.* & eſt communis opinio, quam
etiam probavit Rota, ut dicam infra *num. 103.*
licèt Cardinal. in Clemen. *Generale, §. fin. num. 14.
verſ. Decimò quæro, de ætat. & qualitat.* teneat indiſtinctè
ordinatum per vim cauſativam ad continentiam
teneri.
98 In ſecundo autem caſu, ideſt cum ordinatus
per metum priùs non habeat uxorem, ardua eſt
quæſtio an teneatur voto continentiæ, necnè?
Prima opinio eſt eorum, qui affirmant hunc teneri,
& cogi poſſe ad continentiam ſervandam,

hoc

enim in hoc articulo authores ſint tam varii, & nihil certi in jure ſit cautum, meritò attendi debet ſtylus, & obſervantia ſubſequuta, ad l. *Si de interpretatione, ff. de legibus.*

109 Nec procedit ſimilitudo inter coactè baptizatum, & coactè ordinatū: nam baptizatus per metum, idcirco tenetur vivere ut Chriſtianus, & fidem Catholicam profiteri, ut in d. cap. *De Iudæis, 45. diſtinct.* Quia Sacramento Baptiſmatis eſt eſſentia-
110 liter, & naturaliter annexa obligatio profitendi fidem. At vero obligatio continendi non eſt annexa ordini Subdiaconatus eſſentialiter, ſeu naturaliter, ſed tantum accidentaliter ex ſtatuto Eccleſiæ: Fuit enim tempus quando ſubdiacono lice-
111 bat contrahere matrimonium, cap. *Placuit, 32. diſt.* cap. *Ante triennium, 31. diſt.* & arg. cap. *A multis, de ætat. & qualitat.* Vnde cum Subdiaconatus, & obligatio continentiæ non ſint jure naturæ, vel divino inſeparabiliter annexa, ſed jure tantum humano conjuncta: merito per metum, qui humana reſcindit, & non divina, licet non impediatur eſſentia Sacramenti Ordinis, & impreſſio characteris, quæ eſt divina: impeditur tamen conjunctio continentiæ, quæ eſt humana. Cujus rei in-
112 conſideratio fuit in cauſa, ut Goffred. Abb., & ſequaces contrariam partem errandi tenuerint, non advertentes ex antecedente ordinis illud quidem ſequi, ut ordinatus in Subdiaconum per vim conditionalem teneatur ſecundum naturam, & eſſentiam Subdiaconatus vivere, ſed non ſecundum illius accidentia, quæ per metum vitiantur, ut ex dictis conſtat, & ex hoc etiam patet ſolutio ad objecta, quod Subdiaconus per metum promotus ſit verus Subdiaconus, & quod de annexis idem ſit judicium, ut bene ibi per Rotam *n. 24. & 25.*

113 Prædictis tamen videtur obſtare decretum Conc. Tolet. VIII. c. 7 *de his, qui poſt aſſumpta eccleſiaſticarum dignitatum officia, ad conjugia redeunt, to. 2. Conc. p. 2. pag. 491. col. 1.* Cujus hæc ſunt verba: (Quoſdam enim aut eventu neceſſitatum, aut metu periculorum adeptos fuiſſe novimus eccleſiaſticarum officia dignitatum & quoniam cum illis hæc imponerentur, id ſibi fieri noluiſſe teſtati ſunt: idcirco hæc ſpernunt, atque ad priſtina petendant conjugia, moreſque redire, tam nequiter celeſtia jura ſolventes, quàm prompti ſæculi extant illecebris inhiantes & infra ad finem, quod ſi quis poſt hoc perennis diſpoſitionis edictum nō ſyncerius ſacris inhæſerit cultibus, & abjiciens à ſe gratiam, quam accepit, relabitur ad conjugium &c. Mox omni eccleſiaſtici ordinis dignitate privetur, & ut Apoſtata à S. Eccleſiæ liminibus, & ſocietate fidelium habeatur prorſus excluſus, monaſterii clauſtris, donec adjverit, ſub pœnitentia retrudendus) Hæc ibi, unde patet ordinatum per metum, etiamſi uxorem habeat, prohiberi ad conjugia redire.

114 At reſpondetur primo, hoc decretum poſſe intelligi de his, qui liberè poſtea ratificaverunt ſuſceptum ordinem: nam metus, & violentia purgantur per liberum conſenſum ſupervenientem, ut per Hoſtien. *hic num. 38. in verb. Conditionaliter.* Io. Andr. *in fin.* Henric. Boic. *num. 7. in fin.* & Butr. *num. 8.* Quod colligitur tum ex illis verbis, Et cum hæc ſibi imponerentur, ſe noluiſſe teſtati ſunt;) quaſi dicat, noluerunt, non quidem ab initio ſed poſtea conſenſerunt: nec non ex verbis ſeqq.
115 (Et abiiciens à ſe gratiam quam accepit;) nam qui metu ordinantur, Sacramentum quidem ſuſcipiūt non gratiam, ſeu rem Sacramenti, ut patet ex dictis ſupra *num. 84.* Tum quia gravitas pœnæ quam imponit Concilium, non congruit ex actè ordinatis, nec potuiſſet Concilium prohibere ſic ordinato, ne rediret ad priſtinum conjugium in præjudicium uxoris non conſentientis, ut dictum eſt ſupra *num. 95.*

116 Deinde poſſet reſponderi Concilium loqui de metu proveniente ab intrinſeco, & cauſis naturalibus, veluti ſi quis neceſſitate victus, vel aliquo impulſus periculo, aut mortis ex infirmitate imminentis, Ordinem ſacrum ſuſceperit, ut innuunt verba illa, (Aut eventu neceſſitatum, aut metu periculorum;) talis enim procul dubio tenetur continentiam ſervare, ut cap. *Sunt, ii ſecundo, de Regular.* & probavi in cap. *Si quis, à num. 81. eodem titul.*

117 Nec refragantur huic intellectui ſequentia verba, Noluiſſe teſtati ſunt, quoniam intelligi debent de voluntate conditionali proveniente ex illo metu, non autem de noluntate abſoluta. Abſurdum enim fuiſſet tales ad continentiam compellere; quia ut legitur in fine hujus capituli, qui nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti.

118 Alium intellectum ad concilium Toletanum, poſuit Thom. Sanchez *de matrim. lib.* .. *diſp. 29. in fin.* nempe Concilium ſequutum fuiſſe primam opinionem valde probabilem. Sed hoc ſtare non poteſt; Tum quia in conjugato, de quo Concilium loquitur, opinio obligans ad continentiam non eſt probabilis, cùm oppoſitum teneant authores utriuſque ſententiæ. Tum quia ſi concilium elegiſſet opinionem valde probabilem, tunc jam non eſſet opinio, ſed lex neceſſario tenenda, ut eſt tex. in Clem. *unica* §. *fin.* & ibi not. gloſ. *ult.* communiter approbata, *de Summa Trinit. & fide Catholica.*

De Presbytero non baptizato.

Cap Veniens.

VENIENS. Summa hujus Decretalis
1 habetur in cap. 1. *ſupra eod.* Vel ſummari poteſt ſic, Non baptizatus ordinari non poteſt, & ſi de facto ordinetur, non recipit Ordinis characterem, licet credatur baptizatus. Hoc dicit, Abb. Siculus. Primo ponit de Baptiſmo tradito ei, qui non fuerat rite baptizatus, ſecunda ibi, *Cumque circa ordinem*, allegat pro, & contra, tertia ibi *quia verò diffinit.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in cap. *Ne innitatu, n. 245 de Conſtitut.*.

De Reliquiis, & veneratione Sanctorum.

Cap. Audivimus.

SVMMARIVM.

1 *PRo Sancto aliquem venerari non licet ſine licentia Papæ, etiamſi in vita feciſſet miracula, & num. 20.*
Declaratur, num 18.
2 *Canonizare quid ſit.*
3 *Canonizari ut quis poſſit, quæ ſint inquirenda, & probanda.*
4 *Miracula ſola ad aliquem canonizandum non ſufficiunt, & n. ſeqq uſq. ad n. 14.*
5 *Miracula quandoque fiunt etiam per malos, & peccatores, & n. 7. & 10.*
6 *Magi Pharaonis an, & quæ miracula operati fuerint.*
7 *Antichriſtus numquid faciet aliqua vera miracula;*
8 *Miraculum poteſt eſſe mendax tripliciter.*
9 *Fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur.*
10 *Fidem maximam quis poteſt habere ſine charitate, ita ut illius virtuti faciat miracula.*
11 *Fides ſine charitate pro canonizandis adultis non ſufficit.*
12 *Charitas ſola dividit inter filios Regni, & inter filios perditionis æternæ.*
13 *Ad canonizationem an ſufficiat excellentia vitæ ſine miraculis.*
14 *Pueri baptizati, & ſtatim mortui non ſunt canonizandi: & eſt ſpeciale in Innocentibus ut pro Sanctis colantur.*
15 *Ad canonizationem Sanctorum qua maturitate, & conſilio, quove ordine ſit procedendum.*
16 *In Martyribus canonizandis non requiritur examinatio, ſicut in Confeſſoribus.*
Canonizandi modus, qui nunc ſervatur, in primitiva Eccleſia non ſervabatur, & cur, ibidem.
17 *Canonizationis quis ſit effectus.*
18 *Preces porrigere alicui defuncto, quem quis credebat virum probum, eumque ſecreto venerari non eſt prohibitum.*
19 *Reverentia duplex.*
20 *Canonizatio eſt unum ex ſpecialibus Papæ reſervatis, & n. ſeq uſq. ad n. 28.*
21 *Nec fieri poteſt ab Epiſcopo in ſua diœceſi, & cur, & num. ſeqq.*
22 *Canonizatus conſtituitur omnibus communiter adorandus.*
23 *Feſta Sanctorum non omnia ubique ſunt veneranda.*
24 *Sancti plures coluntur in una tantum eccleſia, vel provincia.*
25 *Carolus Magnus ex tolerantia Romanæ Eccleſiæ colitur ut Sanctus in ſola ſua capella Aquiſgrani.*
26 *Calix, & Chriſma ab Epiſcopo conſecrata quocumq; portentur, ſunt ab omnibus veneranda.*
27 *Canonizatio Sanctorum eſt una ex majoribus cauſis, quæ inter Chriſtianos proponi poſſit.*
28 *In canonizatione alicujus Sancti ſi Eccleſia erraret, quod non eſt credendum, Deus tamen acceptaret preces in illius honorem porrectas.*
29 *In fide Chriſti omnia purgantur.*
30 *Eccleſia vix orat pro occiſo in ebrietate.*
31 *Vi quod ſis tamen ſis.*
32 *Ebrietas quot modis accipiatur, & quando ſit peccatum, & n. 39. & 63.*
33 *Inebriare aliquem an liceat ad detegendum aliquod ſecretum concernens publicam ſalutem, ut proditionis patriæ, vel conjurationis in Principem, & num. ſeqq. uſque in finem.*
34 *Ebrietatis peculiare vitium eſt ſecretum nullum cuſtodire, & n. ſeqq. & n. 45.*
35 *Ebrietas quæ mala producat, & n. 55. & 64.*
36 *In vino veritas, & n. 45.*
37 *Ebrietas voluntaria non eſt intrinſecè mala.*
Contrarium, n. 63.
38 *Ebrietas formalis, vel materialis quando dicatur, n. 65.*
39 *Ebrietas incœpit à Noe, qui primus plantavit vineam.*
40 *Voluntas ſpecificatur ab objecto.*
41 *Ebrietas licita eſt ad evitandam ſævitiam Tyranni.*
Contrarium, n. 67.
42 *Iudex ob publicam ſalutem poteſt recedere à jure communi.*
Contrarium, n. 69.
Declaratur, n. 49. & 70.
43 *Princeps poteſt manu regia cauſas cognoſcere, & terminare omiſſo rigore judiciario.*
44 *Princeps præ aliis publicam ſalutem tueri debet*
45 *Tortura adeò purgantur inditia, ut reus puram veritatem dixiſſe cenſeatur.*
47 *Tortura ſine novis inditiis repeti non debet.*
48 *Remedio extraordinario uti licet, quando per ordinarium non eſt ſufficienter conſultum.*
49 *Dummodo tamen extraordinarium non ſit à jure improbatum.*
50 *Remedium juris quando ſuppetit, non eſt recurrendum ad remedium facti.*
51 *Tortura inuſitato tormenti genere inferenda non eſt.*
52 *Torqueri nemo poteſt, niſi legitimis præcedentibus inditiis.*
53 *Etiam pro crimine læſæ majeſtatis, & proditionis patriæ.*
54 *Et de mandato Principis.*
55 *Ebrietatis tortura gravior eſt, quam tortura conſueta.*
56 *Remedio quolibet utendum eſt ad eum tantum finem, ad quem eſt introductum, & n. 65. & 67.*
57 *Ebrii teſtimonium non valet, & n. ſeqq.*
58 *Teſtes de honeſtate examinari non debent, niſi jejuni.*
59 *Teſtis non juratus non probat.*
60 *Papa diſpenſare non poteſt, ut teſtis deponat ſine juramento, eique fides adhibeatur*
61 *Ad probandum quis non debet admitti, quod probatum non relevat.*

Ebris

62 Ebrii quandoque effutiunt falſa.
63 Ebrioſi Regnum Dei non poſſidebunt.
64 Ebrietas eſt mater omnium flagitiorum.
65 Ebrietas cur ſit licita ad valetudinem corporalem, non autem ad ſalutem Reipublicæ, vel ad evitandam ſævitiam Tyranni, & n. 67.
66. Moralia recipiunt ſpeciem non ab his, quæ per accidens eveniunt, ſed ab eo, quod eſt primo, & per ſe intentum.
68 Defenſio propria vitæ præponitur defenſioni patriæ & parentum.
71 Princeps eſt ſolutus legibus humanis, ſed non lege naturali, & divina.

AVDIVIMVS. Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro ſancto. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. & omnes poſt eũ
1 Primò exceſſum narrat. Secundò improbat ibi, *Cum vix*. Tertiò prohibet ibi, *Illum ergo*.

Quia hic tractant Doctores materiam canonizationis Sanctorum, ad evidentiam præmittenda ſunt quatuor. Primum quid ſit Canonizatio. Secundum quis ſit Canonizandus. Tertius quo ordine ad Canonizationem ſit procedendum. Quartum quis ſit Canonizationis effectus.

2 Circa primum, Canonizare eſt aliquem Sanctũ per Papam catalogo aliorum Sanctorum adſcribere, & publicè, ac ſolemniter, canonice ac regulariter declarare, diffinire, ac ſtatuere ut tamquam ſanctus ab omnibus honoretur, & pro ipſo ſicut pro aliis ſanctis ejuſdem conditionis certa die annuatim ſolemne officium celebretur. Ita Hoſt. *hic n.3.* qui ſic ſupplet deſcriptionem Innocentii *in prin.* & ſequuntur Io. Andr; *n.2.* Butr. *n.4* & Abb. *n.5.* Vel dic ſecundum Auguſtin. *Triumph de poteſt eccleſ. q.14. art.1, in corp.* & S. Antonin. *in 3. par. tit.22.c.5.§.5.* Sanctum aliquem Canonizare non eſt aliud quàm ſanctitatem alicujus venerandam, & approbandam manifeſtare propter fidem eccleſiæ cujus opera imitantis, & beneficia recipientis.

3 Circa ſecundum canonizari poteſt is tantum dẽ cujus fide, & excellentia vitæ, miraculis per probationes conſtat, c. *Venerabili; ſupra de teſtib.* & oportet tantam eſſe vitæ excellentiam ac talia eſſe miracula, ut excedant vires, & potentiam naturæ. Nec ſufficit una tantum excellentia vitæ, imò multæ, & continuæ requiruntur. Ita Inn. *hic n.1.* qui ſingula hæc requiſita egregiè probat inducens ad hoc authoritatem Eccleſiaſt. 44. *Laudemus viros glorioſos* &c. eique per omnia ſubſcribunt Hoſt. *ſub. n.5 verſ. Hoc autem ſecundum Dominum noſtrum*, & *n.6.* Joan. Andr. *n.4.* Butr. *n.7. verſ. Et ulterius*. Card. & Anchar. ambo *n.5.* quibus adde Hoſtien. in cap. *Venerabili, n.2. ſupr. de teſtib.* ubi ait. Ad Canonizandum Sanctus inquirendum eſſe an ei de quo canonizando agitur, anteacta vita teſtimonium præbeat pro laboribus multis, moribus caſtis, actibus ſtrenuis, cap. *Miramur 61. diſt.* oportet enim hoc præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri, cap. *Quatuor, 12. q.2.* In primis autem quæri debet de ſimplicitate, quia *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*, Jacob. 46. Item debet inquiri an in vita perſecutiones paſſus fuerit, cap. *Omnis*, & cap. *Ibi adunati, 7. q.1.* & an paſſus fuerit ex charitate, cap. *Vide. 1. q 1.* Ita Hoſt. cujus verba ad calamum tranſcripſit gloſ. in cap. *un. circa med. infr.*
4 *eod. lib. 6.* & S. Antonin. *in 3. p. tit. 12. cap. 8. §.1.* Sola igitur miracula, ut prædixi, ad aliquem canonizandum non ſufficiunt ſine virtutibus, & vitæ excellentia, quod multiplicem habet rationem.

5 Prima ratio eſt, quia quandoque etiam per malos, & peccatores fiunt miracula, cap, *Tentamus, 1. q. 1.* Hoſtien. *hic in princ.* Abb. *n.4.* & plerique alii. Unde & magi Pharaonis tria operati ſunt miracula, ut ait
6 gloſ. ult. in cap. *Tentamus*, nam virgas in ſerpentes converterunt, aquam in ſanguinem, & fecerunt aquam ranis ebullire, ſicut Moyſes. Sed tu adverte, quia illa verè non fuerunt miracula, ſed magica præſtigia, ut legitur in cap. *Nec mirum, 26. q.5.* Ideoque Innoc. *hic n.1. verſ. Non ſufficiunt miracula*, non dixit Magos illos feciſſe miracula, ſed feciſſe multa, quæ videbantur ultra vires naturæ. Admittunt tamen Theologi etiam per malos Chriſtianos quan-
7 doque miracula fieri, ut per D. Thomam *in 2.2. q. 78 art 2. ad tertium*. Quinimò etiam Antichriſtus faciet aliqua vera miracula quoad naturam rei virtute Dæmonum, licet falſa quoad rationem miraculi, & ad decipiendum, ut idem docet *d. q 17. art. 1. ad ſecundum*: & de his miraculis, quæ fiunt per malos, conſule Auguſt. *Triumph de poteſt eccleſ. q.15, art. 4* Item miracula quandoque fiunt ex ſcientia, & non ex dono Dei, quandoque ex dono Dei, & non ex merito vitæ, ut in Regibus Franciæ, ſecundum Antun. de Butr. in cap. *Venerabili, n.1. verſ. Nec ſufficiunt miracula, ſupr. de teſtib* Non igitur mirum ſi miracula ſatis non ſint ad hoc ut quis ſanctorum numero adſcribatur.

8 Secunda ratio, quia hunc facile poſſent decipi fideles, ſicut in hoc cap. Dicuntur diabolica fraude decipi, qui ut ſanctum venerabantur hominem quemdam in potatione, & ebrietate occiſum. Miraculum enim poteſt eſſe mendax tripliciter Primò ſcilicet quia deficit à ratione facti, ut in præſtigiis. Secundò, quia deficit à ratione miraculi. Tertiò, quia deficit à fine Dei, ut in malis Chriſtianis, S. Thom. 2 *Theſſalon. 2. lect. 2 in fin. G.* & in his multivariis figmentis, & falſis, documentis decipiuntur, ut legitur in cap. *prox. §. fin, infra eodem.*

9 Tertia ratio, quia fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur, ſecundum illud *Matth. 17. 20* [*Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis dicetis huic mõti tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit*
10 *vobis*, Hoſt. *hic n.6.* Io. Andr. *n.4 verſ. Fides etiã*, adeò ut aliqui propter fidem, quam habent, operentur miracula etiam ſine charitate, juxta illud Apoſt. *1. ad Corinth. 13.1.* [*Et ſi habuero omnem fidem, ita ut mõtes transferam, charitatem autẽ non habuero nihil ſum*) & transumptive habetur in cap. *Solet, de conſecr. diſt. 4.* Abbas *hic n.14.* adjiciens hoc ſemper notandum quia poteſt haberi fides maxima, ita ut eius virtute faciat miracula, ſine charitate. Fides autem ſine charitate non ſufficit in adultis canonizandis, quia ſine operibus mortua eſt. *Iacob 2.* Io. Andr. *hic n.4.*
11 *verſ. In adultis autem*. Quinimò, ut inquit Auguſtin. *tom.3.15. de Trinit. cap.18.* Sola charitas dividit inter Sanctos enumeratur: Unde ſi per charitatem quis inter Sanctos enumeratur: ergo ſine charitate quis
12 inter Sanctus annumerari non poteſt, Ita arguit Auguſtin. *Triumph. de poteſt. eccleſ. q.14. art.4. in 1. arg. contrario.*

Vltima ratio, quia ut habetur *Matth. 7.22.* (*Multi dicent mihi in illa die, nonne in nomine tuo Dæmonia*
13 *eiecimus?*) &c. & tamen Dominus reſpondebit eis numquam novi vos, Innoc. *hic n.1. verſ. Non ſufficiunt miracula*. E contra vero excellentiam vitæ ſine miraculis

raculis putat Innocen. ſufficere quoad virtutem, li-
cet dicat eccleſiam non debere tales canonizare
ea ratione, quia in ſecreto potuerunt laxiorem vi-
tam ducere, ut per eum, *n. 1. verſ. Vitam tamen*, cum
quo tranſeunt Hoſtienſ. *n. 6 verſ. Licet autem*, Ioan.
Andr. n. 4. *circa fin. eod. verſ.* Butr. *n. 7. ad fin.* Cardin.
n. 5. verſ. Dicit tamen, Abb. in cap. *Venerabili, n. 1. verſ.*
Non enim ſufficit, *ſupra de teſtib.* ubi ait, vitam ſine
miraculis non ſufficere ad canonizationem obti-
nendam; ſed bene ad finem beatitudinis: nam ad
eſſe ſanctitatis miracula neceſſariò non requirun-
tur. Tu dicas hoc eſſe expreſſum in Conſtitutione
Gregorii IX. incipit. *Cum dicat Dominus*, edita die
prima *Iunii* 1232. §. 3 in Bullar. *tom 1. pag. 43.* Cujus
hæc ſunt verba, (Licet ad hoc ut aliquis ſanctus ſit
apud Dominum in Eccleſia triumphante, ſola ſuf-
ficiat finalis perſeverantia juxta illud, Eſto fidelis
uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ: ad
hoc tamen ut ſanctus habeatur apud homines in
eccleſia militante, duo ſunt neceſſaria, virtus mo-
rum, & veritas ſignorum, merita videlicet, & mi-
racula, ut hæc, & illa ſibi ad invicem conteſtentur,
cum nec merita ſine miraculis, nec miracula ſine
meritis plene ſufficiant ad perhibendum inter ho-
mines teſtimonium ſanctitatis.) Hæc ibi.

14 Ex his infertur ut pueri baptizati, & ſtatim mor-
tui non ſint canonizandi, quia nec multam gloriã
cum eis fecit Dominus ſua magnificentia. Et eſt
ſpeciale in Innocentibus, ut pro ſanctis colantur
quia vice Chriſti mortui ſunt, ſecundum Innocen.
num 3. verſ. Ex prædictis apparet, & Hoſt. *n. 10. verſ. Ap-*
paret ex prædictis, quibus cæteri ſubſcribunt.

Circa tertium, qua maturitate, & conſilio, quo-
15 ve ordine ad canonizationem ſit procedendum,
diſtincte, & præclare hic explicat Hoſtien. *num 3*
verſ. Ad hanc autem, ubi ex ordine recenſet de-
cem actus ad canonizationem præambulos; unde-
cimo loco ſententiam ipſam canonizationis & de-
finitionis Summi Pontificis, duodecimo quæ ca-
nonizationem ſubſequuntur, quæ ſingula huc non
transfero, quia ab ipſo peti poſſunt, & à Io. Andr.
num. 3. & Butr. *num. 5.* & S. Antonin. *in 3 p. tit.* 22.
16 *cap. 5. §. 5.* qui illius verba fere ad calamum tranſ-
ſcripſere. Subdit tamen Hoſtien. prædictum or-
dinem non ſemper ad unguem obſervatum fuiſſe
& maxime quando agebatur de martyrizatis pro
fide. Tales autem conſueverunt facilius, & levius
expediri. Imo, ut inquit. Aug. *Triumph. de poteſt.*
eccleſ. q. 14. art. 1. Ad ſecundum in primitiva ec-
cleſia non ſervabatur modus canonizandi, qui nũc
ſervatur, propter duo. Primò quia illi ſancti ut
plurimum erant martyres, in quibus non require-
batur talis examinatio, ſicut requiritur in Con-
feſſoribus, ut idem probat *q. 16. art. 3.* Secundò
ex fervore fidei naſcentis eccleſiæ, & ex meritis
Chriſti, & Apoſtolorum miracula, & alia opera
ſic erant evidentia, ut nulla poſſent tergiverſatio-
ne celari. De modo autem nunc ſervando in ca-
nonizatione Sanctorum, conſule eundem *q. 16. per*
tot. & cur nullus Patrum veteris teſtamenti fuerit
à Papa canonizatus, vide S. Antonin. *in 3. part. tit.*
22. cap. 5. §. 5. circa fin. verſ. Sciendum.

17 Circa quartum breviter dicendum Canoniza-
tionis effectum eſſe, quia per eam Canonizatus
conſequitur, ut à cunctis fidelibus colatur pro ſan-
cto, & eccleſia pro ipſo, ſicut pro ſancto, ſolem-
niter officium celebret, & ipſe in litaniis inter ſan-
ctos publice adnumeretur, ſecundum illud Ec-
cleſiaſt. 44. (*Sapientiam ipſorum narrent populi,*
& laudem eorum annunciet Eccleſia. Ita Innoc. *hic n. 3.*
cui Hoſtien. *ſub. n. 10. verſ. Verum ſecundum Dominum*
noſtrum, & rel. qui adſtipulantur, gloſ. *Magna circa*
18 *med. verſ. Hec autem conſequitur* in c. *un. infra eod. lib. 6*
Quamquam enim, ut idem Innoc. ſubdit n. 4. &
alii poſt eum, quilibet poſſit preces porrigere ali-
cui defuncto, quem credebat virum probum, ut
apud Deum intercedat, ut dicam infra in cap. *prox.*
n. 11. tamen pro illo fas non eſt ſolemne officium
celebrare, aut preces publicas fundere, ut hic.
19 Tu dicas ſecundum Auguſtin. *Triumph. de poteſt.*
eccleſ. q. 14. art. 1. ad primum duplicem eſſe reve-
rentiam, quædam eſt univerſaliter injuncta quæ-
dam verò voluntarie, & particulariter aſſumpta.
Prima reverentia ſolum honorandi ſunt ſancti per
eccleſiam Canonizati. Sed ſecunda reverentia poſ-
ſunt honorari alii ſecundum particularem devo-
tionem uniuſcuiuſque. Et vide Concilium Tri-
dentinum, *ſeſſ. 25. de invocatione, venerat. & reliq.*
20 *ſanctor.* & Cardin. Bellarm, *lib. 1. de ſanct. cap 10.*
Quibus præmiſſis venio ad notabilia, & primò
nota ibi, abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ,
non licere aliquem publice venerari pro ſancto
abſq; authoritate Romani Pontificis, etiamſi in
vita feciſſet miracula, ut hic eſt caſus ſecundum
Abb. Antiq. & omnes, & notant Butr. *n. 3.* & Ab-
bas Siculus *in 2. notab.* Atque ita Sanctorum Ca-
nonizatio eſt unum ex ſpecialibus Papæ reſervatis,
ut notatur in cap *Quod tranſlationem*, in gloſ. *ult.*
ſupra de offic. legati ſecundum Hoſtien. *hic n. 23.*
in ver. Abſque authoritate, Ioan. Andr. *num. 6. in*
verb. Authoritate Cardin. *in 2. notab.* & Ancbar. *n. 4*
Idem firmant Auguſtin. *Triumph. de poteſt. eccleſ.*
q. 14. art. 1. Cardin. Turrecr. in c. 1. *num. 22. de*
conſecr. diſt 3. S. Antonin. *in Summa par. 3. tit. 22.*
cap. 5. §. 5. Troil. Malucr. *in tract. de Canonizat.*
Sanctor. num. 5. & ſeq. Cardin. Bellarmin. *de ſanct.*
beatitud. tomo 1. par. 2. lib. 1. cap. 8. & alibi paſſim
Doctores, & conſequenter hæc facultas nulli Epi-
21 ſcoporum competit ſecundum Innoc. & omnes
hic & Auguſtin. *Triumph. d. qu. 14. num. 2.* Ratio-
nem reddit Innocent. *n. 2.* quia cum per canoni-
zationem ſanctus conſtituatur omnibus adoran-
22 dus, & nullus omnibus præſit, niſi Papa, qui im-
mediate eſt ordinarius cunctorum fidelium, cap.
Cuncta per mundum. & cap. *Per principalem 9. q. 3.*
Conſequens eſt ut Papa ſolus hanc univerſalem
adorationem poſſit omnibus fidelibus indicere.
Nam & cuilibet alteri poſſent reſpondere nõ ſub-
diti, extra territorium jus dicenti impune non pa-
retur, *l. fin. ff. de juriſd. omn. judic.* cap. *Vt animarum*
de Conſtit. lib. 6. & hanc rationem Innocentii ap-
probant hic Abb. Antiq. *n 2.* Io. Andr. *n. 5.* Butr.
num. 7. Cardin. *num. 6* & Anchar. *in ult. quæſtione*
Cardin. Turrecr. cap. 1 *num 2. de conſecr. diſt. 3.*
Nec valet ſi dicas idſicere debet cuilibet Epiſco-
po ſaltem in ſua diœceſi, ut videtur expreſſum in
c *fin. in 1 reſponſ. ſupra de feriis* ibi (Cæteriſque
ſolemnitatibus quas ſinguli Epiſcopi in ſuis civi-
tatibus cum Clero, & populo duxerint ſolemni-
ter venerandas) & in cap. *1. verſ Et illa feſtivitates,*
de conſec. diſt. 3. nam, ut reſpondet Innocent. ex
quo ſanctus eſt, non ſolum ab aliquibus, ſed ab om-
nibus, nec ſolum in una eccleſia, ſed in omnibus
eſt communiter venerandus. Aliquin incidere-
mus in illam reprehenſionem, qua Apoſtolus *ad*
Corinth. 1. redarguit quoſdam dicentes. *Ego qui-*
dem

*dam ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Gephæ, ego
autem Chriſti.*

23 Nec obſtat jura in contrarium adducta. Quia
ut reſpondet Hoſtien *hic n.* 8. & Io. Andr. *n. 6. in
ver. Romani Pontificis*, debent intelligi de ſanctis
antiquitus approbatis, non enim omnium San-
ctorum, & ſingulorum feſta coluntur ubique. Imò
aliquod feſtum in una diœceſi colitur, & non in
alia.

24 Cæterum prædictam Innocentii rationem im-
pugnat hic Hoſtien *num.* 9. Tum quia multi ſunt
etiam per Sedem Apoſtolicam canonizati, qui in
una tantum eccleſia, ſeu provincia coluntur. Et
in ſpecie Carolus Magnus ex tolerantia Romanæ
eccleſiæ tamquam ſanctus colitur in ſola ſua Ca-
25 pella Aquiſgrani, non autem in aliis eccleſiis, &
pulchra illius miracula recenſentur in hiſtoria
Speculat. *lib.* 25. *cap.* 5. ut hic refert Io. Andr. *num.* 5.
26 Tum quia non eſt bona conſequentia, ſanctus eſt
ubique venerandus: ergo Epiſcopus non poteſt in
ſua diœceſi ſanctum canonizare, quia etiam ca-
lix, & chriſma ab Epiſcopo conſecrata, quocum-
que portentur, ſunt ab omnibus veneranda, & hæ-
reticus ab Epiſcopo condemnatus ab omnibus fi-
delibus vitari debet, ut legitur, & notatur in c.
Ad abolendam, & in cap. *Excommunicamus, il pri-
mo, infra de hæret.* Facit textus in cap. 1. & quod
ibi dixi *in* 4. *notab. ſupra de treug. & pace*, & ta-
men ſi Epiſcopus vellet hoc dicere, ſeu præcipere
non ſubditis, poſſet ei reſponderi, extra Territo-
rium jus dicenti, &c. Quare ipſe Hoſtien. *num.* 10.
affirmat multiplicem rationem reddi poſſe cur
Sanctorum canonizatio ſpectet ad ſolum Roma-
num Pontificem.

27 Primò ſcilicet quia hæc eſt una de majoribus
cauſis, quæ inter Chriſtianos proponi poſſit. Ma-
jores autem cauſæ ad Sedem Apoſtolicam ſunt re-
ferendæ, cap. *Majores, in princ. ſupra de Baptiſm.*
Secundò, quia miracula attribuuntur fidei, ut di-
ctum eſt ſupra *n.* 9. Hæc igitur quæſtio cum ſit de
fide, ſpectat ad diffinitionem ſolius Papæ, cap. *Quo-
tiens*, 24. *q.* 1. Tertiò, quia ad Summum Pontificem
pertinet declarare dubium ſcripturarum, c. *Per vene-
rabilem*, §. *Rationibus, qui fil. ſint legit.* cap. 1. *ſup.
de feud.* Ergo multo fortius dubium ſanctitatis,
quia circa majora majus periculum vertitur, &
ideo cautius eſt agendum, c. *Vbi periculum, de
elect. lib.* 6. Quartò, ne populum decipi contingat
ob multorum Epiſcoporum ſimplicitatem, ut hic,
& in cap. *prox. infr. eod.* Quintò ne contingat in
infinitum ſanctos multiplicari, & ſic devotionem
frigeſcere, ac ſanctitatem vileſcere, cap. *Epiſcopi*,
80. *diſt.* Omnis autem infinitas, ſed hæc præcipue
eſt vitanda c. *Cum in multis, de reſcript. lib.* 6. Ita
Hoſtien. à quo prædictas rationes mutuavit gloſſa
magna in cap. *un. infr. eod. lib.* 6, cum quia tranſ-
eunt ibi Gemin. & Franc. Aliam rationem addit
Auguſt. *Triumph. de poteſt. Eccleſ. q.* 14. *art.* 1. *in
corp.* videlicet quia ſicut ſolius Chriſti eſt homi-
nes ſanctificare, & ſanctos facere, juxta illud, Levit.
21. *Ergo ſanctus ſum Dominus, qui ſanctifico vos*,
ita eſt ſolius Papæ, qui Vicarius eſt Chriſti, homi-
num ſanctitatem manifeſtare, & approbare. Si-
militer ſicut ſolus Papa eſt caput totius eccle-
ſiæ, ita ad ipſum ſolum ſpectat membris eccleſiæ
mandare, ut aliquem colant ut ſanctum. Ulte-
rius, ſicut opera, quæ ſanctitati alicujus teſti-
monium perhibent, fidei eccleſiæ innituntur,
ita ad illum pertinet hujuſmodi ſanctum cano-
nizare, ad quem pertinet quæſtiones fidei de-
terminare. Quod quidem planum eſt ſpectare ad
Summum Pontificem, ut in d. cap. *Quoties*, 24.
quæſt. 1.

28 Cæterum ſi eccleſia in hujuſmodi Canonizatio-
ne erraret, quod non eſt credendum, tamen pre-
ces in honorem talis porrectas Deus acceptaret,
ut inquit Innoc. *hic num.* 14, & Hoſtien. *n.* 10. *circa
fin. verſ. Quid ſi eccleſia*, & gloſ. in cap. *un. in verb.*
29 *Sedes Apoſtolica ante med. verſ. Et ſi eccleſia infr. eod lib.*
6. Omnia enim in fide Chriſti purgantur, cap.
Veſtra, in 1. *reſponſ. ad fin. ſup. de vita, & honeſt. Cleri-
cor. & mulier.* & eſto veritas canonizationis defi-
ceret, tamen non deficit fides, c. *Debitum*, §. 1. *ad
fin. ſupra de Baptiſmo*, & cap. 2. & 3. *ad fin. de Preſ-
byt. non baptiz.*

Sed tu adverte, quia hæc quæſtio ſupponit ec-
cleſiam poſſe errare in canonizatione ſanctorum.
Quod tacite admittit Innocent. & fatentur expreſ-
sè gloſſa, & Hoſtien. *locis citatis*, dum dicunt hunc
caſum poſſe accidere per textum in cap. *A nobis,
il ſecondo, in* 1. *reſponſ. infra de ſent. excomm.*

Sed contrarium tenent multi; & præcipue S.
Thom. *in quodl.* 9. *art. ult.* quare de hac controver-
ſia dic ut plene ſcripſi in cap. *Venerabili, à n.* 10. *uſque
in fin. ſupra de teſtib.*

30 In gloſſa prima nota ebrietatem non ſemper eſ-
ſe peccatum mortale. Quod non obſcure innuit
littera hujus capituli dum dicit vix orandum eſſe
pro eo, qui in ebrietate occiſus eſt: nam ſi ſic ve-
niale peccatum, pro tali orat eccleſia, cap. *Pro
obeuntibus*, 13. *qu.* 2. & ita quod vix fit, tamen fit,
l. *Vix*, *ff. de judic. cap.* 2. *de cognat ſpirit. lib.* 6. At
31 quando mortale peccatum eſt, pro eo qui illud
commiſit, & ſine pœnitentia obiit, nullatenus eſt
orandum, cap. *Neque*, 88. *diſt.* cap. *Cyprianus*, 21. *q.*
3. cap. *Placuit*, 25. *qu.* 5. Tunc autem gloſſa dicit
ebrietatem eſſe peccatum mortale, quando eſt aſ-
ſidus, alioquin eſſe tantum veniale, ut 25. *diſt.* §.
Alias, verſ. Et quamvis Apoſtolus, & verſ. *Quæ autem
ſunt minuta*, & ſequitur Hoſtien. *hic num* 12. di-
cens ſecundum hanc diſtinctionem eſſe intelligen-
dum, cap. *Epiſcopus*, 25. *diſt.* c. *Nullus, de conſecr.
diſt.* 5. & cap. *A crapula, de vita, & honeſt. Clericor.*
32 Verum alio modo diſtinguebat Vincentius in d. c.
A crapula, cum quo tranſeunt *hic* Joan. Andr. *n.* 8.
verſ. Dicebat, Butr. *nu* 6. *verſ. Quando autem*, & *An-
char. num.* 3. videlicet ebrietas in quantum eſt qua-
litas, quæ ineſt homini, qui facile inebriatur, for-
tè ex debili cerebro, non eſt peccatum. In quan-
tum verò eſt paſſio, ut quia iacet vino ſepultus, iti-
dem non eſt peccatum; nec putas talem excom-
municatum, ſi tunc percuteret Clericum, c. *Sanè*
15. *q.* 1. In quantum autem eſt actus, ſi eſt aſſiduus
(non dico aſſiduus quod idem iteretur, ſed quia ſi-
miles præcedunt,) tunc eſt mortale. Idem in illo,
qui ſe ſcienter inebriat. Si vero ignoranter, ut quia
ab uxore decipitur, vel ignorat vini potentiam,
tunc peccat venialiter.

33 QUÆRO An liceat aliquem inebriare ad de-
tegendum aliquod ſecretum concernens publi-
cam ſalutem puta proditionis patriæ, vel conju-
rationis in Principem.

34 Ad evidentiam propoſitæ quæſtionis, quam non
reperi ab aliquo excitatam, ſupponendum eſt tam
ex ſacris litteris, quam ex Patrum, & aliorum ſcri-
ptorum teſtimonio, hoc peculiare vitium tribui
ebrie-

ebriciati, quod ſecretum nullum cuſtodiat; nam
35 *Proverb.* 31. legitur, *Nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas* in & Auguſtin. *Epiſt. ad Sacras Virgines.* (Ebrius, inquit, vultu dejecto, ſupinus accumbit, & ſui omnino neſcius, ſpectaculum ſe convivio præbet, & nihil conſequitur ſanum nullo alio cogente, præter vinum, cordis ſui arcana patefacit, & amicorum ſibi commiſſa ſecreta in medium prodit.) & Bernard. *in lib. de contempt. mundi,* (Quid turpius ebrioſo, cui fœtor in ore, tremor in corpore, qui promit ſtulta, pandit occulta, cui mēs alienatur, facies transformatur; ibi nullum eſt ſecretum, ubi regnat ebrietas.) Item Seneca *Epiſt.* 28. (Mero onerati, quemadmodum non retinent cibum vino redundante, ita nec ſecretum, quod ſuū eſt, & aliorum, pariter effundunt,) & infra. (Ebrio nemo ſecretum ſermonem committat.) & *Epiſt.* 85 (Certè detegit omne vitium ebrietas, & incendit; ubi poſſedit animum nimia vis vini, quidquid malè latebat, detegit, vel emergit.) Similiter Virgil. *de Vin. & Vener.*

Multos caſus amor cogit ſecreta fateri;
Arcanum demens detegit ebrietas.

& Horat. *lib.* 1. *Epiſtol.*

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum;

Hinc Aeſchines dicere ſolebat ſpeculum formæ eſſe æs, vinum autem animi: inſinuans nil tam ſecretum eſſe animo noſtro inſculptum, quod homo
36 ebrius non effutiat. Sed & Plinius *lib.* 15. *cap.* 22. Scriptum reliquit, vinum uſque adeo mentis arcana prodere, ut mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per jugulum quidem redituras voces contineant; vulgoque, inquit, veritas attributa eſt vino: unde etiam prodiit adagium illud. (In vino veritas.) Item illud. (Non audivi verum, niſi à tribus hominum generibus, pueris, ebriis & inſanis,) ut refert Paul. Manut. *in Adagiis*; necnon illud Græcorum apud Plutarch. in opuſc. de garrulis; quod in corde ſobrii, id in lingua ebrii. Quæ cum ita ſint, ſi contra aliquem ſuborta ſit ſuſpicio, quod ſit conſcius proditionis, vel machinationis occultæ in Principem, aut regnum, contingit dubitari, an ad eam detegendam fas ſit illum inebriare, præſertim ſi veritas aliter haberi non poſſit.

37 Ad partem affirmativam arguitur primo, quia ebrietas non videtur intrinſece mala: aliquando enim, & ex aliqua circumſtantia poteſt eſſe ſine
38 peccato. Ideoque ſecundum Cardin. Cajetan. *in* 2. 2. *quæſt.* 150. *art.* 2. *in reſpponſ. ad* 3. Ebrietas ſcienter non ex delectatione potus, ſed propter medicinam, eſt licita, ſi medicinæ ars diſponat ebrietatem eſſe neceſſariam ad evacuationem, ſeu curam illius infirmitatis, quia in illo caſu non eſt ebrietas formaliter, ſed materialiter tantum, cum non ſit ex delectatione in potu vini: & idem firmat abſolute Marian. Socin in cap. *Si confiterit, num.* 20. *de accuſat.* ubi refert inſignem Medicum ſuo tempore ægrotum quemdam à periculoſo morbo liberaſſe frequenti ebrietate, ut ſcripſi plenius in cap. *A crapula, num.* 33. *ſupra de vit. & honeſt. Clericor.* Si igitur licita eſt ebrietas pro ſalute privata corporis naturalis, longe magis videtur licita pro ſalute corporis myſtici totius civitatis, vel regni, arg Auth. *Res qua, verſ. Ea enim quæ communiter omnibus proſunt,* C. *Comm. de legat.* cap. *Sciat,* 7. *qu.* 1. gloſ. & DD. in cap. *Bona, il*
39 *primo, ſupra de Poſtul. Prælat.* Hoc enim caſu nec reſpectu ebrii, nec reſpectu inebriantis videtur ebrietas formaliter. Non reſpectu ebrii, qui fortè ebriatur ignorans potentiam vini, ſicut Noe, qui primus vineam plantavit, dedit naturam, ſed ignoravit potentiam, & vinum nec ſuo pepercit authori, ut legitur in cap. *Sexto die, §. In principio,* 35. *diſt.* ad idem cap. *Inebriaverunt,* 15. *qu.* 1. unde talis non peccat, ut per D. Thom. *in* 2. 2. *qu.* 150. *art.* 2. & Archid. in d. cap. *Sexto die num.* 9. Vel certè ſi inebriatur voluntariè, non tamen ex voluptate, & concupiſcentia vini, ſed ut peccat Principi ſic præcipienti: & ſic ebrietas reſpectu ebrii non eſt formalis, argum. cap. 1. 15. *qu.* 6. Sed nec reſpectu inebriantis, quia principaliter non inten-
40 dit ebrietatem, ſed revelationem ſecreti, quæ licita eſt: voluntas enim ſpecificatur ab objecto, cap. *Cum voluntate, infra, de ſent. excomm.* l. *Qui injuria, in princ. ff. de furt.*

41 Secundò, idem ſuaderi poteſt quia licita eſt ebrietas ad evitandam ſævitiam tyranni pro ſecuritate vitæ propriæ, ſecundum opinionem Martini relati à Cajetano *loco citato.* Ergo ſimiliter licita erit pro ſecuritate Regni, aut Reipublicæ, argum. l. *De pupillo, §. Si quis rivos,* ibi, cum publicæ ſalutis, & ſecuritatis interſit, *ff. de nov. oper. nunciat.* cum concord. de quibus ibi per gloſ. *in verb. Securitatis,* ad hoc l. *Ut vim, juncta l. præcedenti, ff. de juſt. & jur.*

42 Tertiò id conſtare videtur, quia tametſi ad eruendam à reis, vel teſtibus veritatem certi modi ſint à legibus præfiniti, videlicet rigoroſum examen, quæſtiones, ſeu tormenta, ut in tit. *ff. & C. de quæſtion.* Tamen ſi hujuſmodi remedia non ſufficiant, non videtur illicitum pro communi ſecuritate confugere ad remedium ebrietatis, quia ob publicam ſalutem receditur à jure communi, ut eſt text. in d. l *De pupillo, §. Si quis rivos, ff. de novi oper. nunciat.* Unde Magiſtratus propter metum periculi, vel ſcandali poteſt leges tranſgredi, ut notat Bald. in l. *Si quis filio, §. Hi autem, num.* 4. *ff. de injuſt. teſtam.* & excuſatur in ſyndicatu, qui ob multorum ſalutem tranſgreditur ſtatuta, ut idem ſcripſit in l. *Obſervare, in* 10. *quæſt. ff. de off. Proconſul.* & dixi plenius in c. *Canonum ſtatuta, n.* 180. *& ſeqq. ſupra de conſtit.*

43 Quartò, quatenus id non liceat judici, qui poteſtatem non habet tranſgrediendi leges ſecundum ea, quæ ſcripſi in d. cap. *Canonum ſtatuta, num.* 114. *uſque in fin,* tamen non videtur negandum, quin id liceat Principi, qui legibus ſuis, vel prædeceſſorum non adſtringitur, l. *Princeps, ff. de legib.* §. *Sed & quod Principi. inſtit. de iur. natur.* Poteſt enim Princeps manu regia cauſas cognoſcere, & terminare omiſſo rigore judiciario, ut notat Bart. in Extravag. *Ad reprimendum in verbo Videbitur, in fin.* Et poteſt judicare ſecundum propriam, & particularem conſcientiam adverſus ea, quæ in judicio ſunt allegata, & probata, ob eam rationem, quia poteſtatem habet legis condendæ & conditas abrogandi, ut firmant Cyn. Bartol, & alii in l. 1. C. *Ut quæ deſ. Advoc.* Alber in l. *Illicitas, §. Veritas, ff. de offic. Præſid.* Felin. in cap. *Paſtoralis, §. Quia vero, num.* 23 *verſ. Secundò limita, ſupra, de off. deleg.* Quare cum modus procedendi ad eruendam à reis, vel teſtibus veritatem ſit præſcriptus à lege poſitiva, non videtur dubitandū, quin ſupremus Princeps, qui eſt ſupra

omnes

44 omne jus poſitivum, poſſit illam legem tollere, vel ſaltem ſuper ea diſpenſare utendo ebrietatis remedio ex cauſa publicæ ſalutis, quam Princeps præ aliis tueri debet, l. 3. *ff. de offi. Præfect. Vigil.*
45 Cum præſertim id novum non videatur: nam celebre eſt Apophtegma cujuſdam Perſæ, qui negavit tormentis opus eſſe ad exquirendum verũ, eo, quia vino rectius eliciatur, quod approbãs Horat. *lib. 3. Carm. Ode 21. ait.*

Tu leno tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu ſapientium
Curas, & arcanum jocoſo
Conſilium retegis Lyæo.

Et ita, *arte poëtica,*

Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus.

46 Sed præmiſſis non obſtantibus, dicendum eſt minimè licere ob prædictam cauſam aliquem inebriare.

Primò, quia aut contra eum extant legitima indicia, quod ſit conjurationis conſcius, vel particeps, aut non: Si extant, ad exquirendum verum utendum eſt contra ipſum remediis præſcriptis à jure: debet enim ſubjici torturæ, ut l. 1 *ff de quæſt.* & l. *Miles*, §. *Oportet C. eodem*, gloſ. & DD. in cap. *Cum contemplatione*, *infra de regi: iur.* Quam ſi ſuſtinuerit, jam purgavit indicia, & quidqoid depoſuit, dicitur eſſe pura veritas, ſecundum communem, & ubiq; gentium ſervatam opinionem, de qua per Alber. *in rubr. C. de quæſt. num. 9.* & in C. *Edictum, n. 2 ff eod* & alios apud Iul Clar. *in Pract Crimin. §. fin. q. 64 verſ. Illata*
47 *reo tortura.* Unde iniquum eſſet eum torquere iterum, & cruciare ebrietate, ex notatis per Bart. in l. *fin. in princ. ff. de quæſt.* Petr. de Bellapert & Salic. in l *Si qui adulterii*, *C de adulter.* & Alex. in l. *Unius*, §. *Reus, in ver. Nec confitetur*, *ff de quæſt.* Ebrietas enim eſt ſpecies torturæ, ſecundum illud Ovidii *lib. 1. Epiſt. ad Gell.*

Commiſſus leges & vino tortus, & ira.

nec non illud Horat *& torquere mero*, ut dixi ſupra *num. 45.* & Aſſeſſores, qui ſine novis indiciis tormenta repetunt, nec Deum, nec leges habent præ oculis, ut inquit Cyn in l, *fin. n 8. in fin. C. de quæſt.* latè Hippol. de Marſil. in l. *Repeti, num. 6. & ſeqq. ff. eod.*

48 Nec dicatur hoc caſu, in quo urgent indicia contra aliquem, poſſe Principem relicto remedio ordinario torturæ, ab initio adhibere extraordinarium remedium ebrietatis, ſi cognoſcat aliter ſecuritati publicæ non eſſe ſufficienter conſultum, argum l. *Qui bona fide*, §. *Si quis opus*, ubi Bart. *numero 2. verſ. Aut per ordinarium ff de damn. infect.*

Quoniam hoc procedit, dummodo extraordinarium remedium non ſit à jure improbatum, ut efficaciter probat textus in cap. *Conſuluiſti, 2. q. 5.* ubi Stephanus Papa reprobans iudicium purgationis vulgaris; (Ferri, inquit, candentis, vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri à quolibet, ſacri non cenſent Canones, & quod Sanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione publicata debita, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro judicare, Occulta verò, & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus novit corda fidelium hominũ.) Hæc ibi.
50 Quandiu ergo ſuppetit remedium juris, non eſt recurrendum ad remedium facti l. *Negãtis*, *C. de action. & obligat.* l. *Extant*, *ff. quod met. cauſ.* Rom.
51 *conſ. 71. Viſis dubiis, numero 6* Et quamvis adſint legitima contra reum indicia, non tamen ſine gravi peccato, uti licet inuſitato hoc tormenti genere ſed ſolito tantum, & conſueto, ut notat Bald. in l. 1. *num. 4. C. de emendat. ſervor* Brun. *in tract. de indit. & tortur. in 2 part. qu. 2. numero 7* & alii apud Proſper. Farinacc. *in eodem tract. qu. 38. numero 55. & ſeq.*

25 Aut non extant inditia, & ſimiliter non licet eum inebriare, & torquere vino, argum d. l 1. & l. *Maritus*, & l. *Unius*, § *in ea cauſa*, & l. *fin. ff. de queſtion* & d c. *Cum in contemplatione*, & notat Bald. in l, *numero* 4. *C. Quor appellat.* Hippol. de Marſil. *ſingular 17. incip. Ad torturam deveniri*
53 *non poteſt*, *in princ.* Quod procedit etiam in crimine læſæ majeſtatis, l *Si quis aliqui*, & ibi gloſ. in *ver. Convictus* Cyn. Bald. Salic. & aliis communiter, *C. ad leg. Iul. Maieſt* & in proditione patriæ, ut per Angel. *de maleſic in ver. Che hai tradito la*
54 *tua patria*, *in princ num. 1.* Etiamſi Princeps hoc mandaverit, ut colligitur ex Grammat. *Voto, 32. n. 9.* ubi teſtatur ſe reſpondiſſe Cardinali Columnæ Proregi Neapolis, nec regia authoritate ipſum mandare poſſe hominem torqueri, contra quem non extabant inditia ſufficientia ad torturam: & eodem modo affirmat ſe reſpondiſſe Afflictus Regi Federico, ut refert Clar. *in § fin. q 64. verſ. Dixi quoque*, & Carrer, alios adducens *in Pract. Crimin. in 2. tract. de indit, & tortur. verſ, Circa quartum*, qualiter & quando ad torturam deve-
55 niatur, *num. 12.* Quod ſi inferri non poteſt tortura conſueta, longè minus tortura ebrietatis, quæ gravior eſt: nam illa torquet corpus: hæc verò corpus, & animam; unde Galen. relatus à Luca de Penna *in rubr. C. de legat. lib 10. num. 12. verſ. e contra* (Ebrietas, inquit, obvolvit memoriam, evacuat ſenſum, denigrat mentem, confundit intellectum, concitat libidinem, involuit linguam, impedit ſermonem, corrumpit ſanguinem, obtundit viſum, perturbat venas, obturbat auditum, infirmat nervos, comprimit ſenſum, reſolvit viſcera, onerat cerebrum, debilitat memoriam, aufert fortitudinem, excitat ſomnum, obdurat animum, maculat corpus, & hominem ſuo coinquinat vitio, ac ſine honore facit alienum.) Hæc ille. Et prolixius quæ, & quanta mala ex ebrietate proveniant, commemorat Philo Hebræus *de plantat. vin. Noe*, Clem Alexandr *lib. 1. Pedagog cap 2 per tot.* & ex Juriperitis Lucas de Penna in l. *1. num. 7. C. de erogat. milit. annona lib. 12.* & Tiraquell ad lib. *Connubial. l. 9 à nu. 203* & patet ex dictis *ſupra n.* 35. & ex dicendis infra *num 64.*

56 Secundò idem ſuadetur, quia ebrietas non eſt ordinata ad revelandum ſecretum, ſed revelatio contingit per accidens, quia ebrius perdit uſum rationis, ſecundum quam ſecretum occultabat, cap. *Venter 35. diſt.* & cap. *Sane 15. quæſt. 1.* Unde Marcus Tullius in Topicis inter ea, quæ certam faciunt fidem, commemorat ſomnum, imprudentiam, vinolentiam, inſaniam. Quolibet autem remedio utendum eſt ad eum tantum finem, ad quem eſt introductum, ut notatur in cap. *In quæſtionis, ſuper gloſ. 2. infra, de accuſat.* text. cum gloſ. in cap. *Quia contingit, ſupra de relig. domib.* Petr.

Brixien *in repert. in verb. Remedium.*

57 Tertiò, idem deducitur, quia revelatio ſecreti, quam quis faceret, dum laborat ebrietate, nullius eſſet momenti, cùm ebrii teſtimonium non valeat, c. *Sanè* & cap. *Inebriaverunt, 15. q.* & notant in cap. 1. *ſuprà de teſt.* Bald. *in fin.* Dec. *numero 22.* & communiter Doctores. Rota *deciſ. 45. numero 22. par. 6. recentior.* Quinimò iura diſponunt, ne quis teſtimonium dicat niſi ieiunus, ut in *d. c. 1.* Et quamvis
58 gloſſ. *fin.* ibi, Bald. in *fin.* & Doctores dicant illud eſſe conſilium, & non præceptum nec ſervari de conſuetudine: nihilominus oſtendit quam longè abeſſe debeat ebrietas ab eo, qui teſtimonium
59 perhibet. Præterea ebrius hoc caſu de ſecreto conjurationis deponeret non juratus, ac proinde nulla fides ei eſſet adhibenda, quia in juramento conſiſtit ſubſtantia depoſitionis, l. *Iuris iurandi C.*
60 *de teſt.* cap. *Nuper nobis, eod. tit.* Rota *deciſ. 11. 19 numero 12. par. 7. recen.* adeò, ut propterea nec Princeps ſupremus diſpenſare poſſit, ut teſtis deponat non juratus, eique ſic deponenti fides adhibeatur. Quod in Summo Pontifice tenuerunt Auguſtinus *Triumph. de poteſtat. Eccleſ. quæſt. 55. art. 4.* inducens ad hoc authoritatem Apoſtoli dicentis ad *Hebræos 6.* Homines per majores ſuos jurant, & omnis controverſia eorum ad confirmationem veritatis finis eſt juramentum. Felin. in cap. *Conſtitutus, num. 16. de Reſcript.* Ioan. Crot. *in tractatu de teſtibus par. 7 numero 4.* Roland à Valle *conſ. 8 Sententia, n. 14 ivo. 4.* Deferre autem juramentum ante ebrietatem eſſet non tam impium, quàm fruſtratorium, quia ebrius, qui non eſt mentis compos, moveri non poſſet ad veritatem aperiendam iuriſjurandi religione, juxta textum in d. l. *Iuriſiurandi, C. de*
61 *teſtibus.* Quare cùm revelatio ebrii irrita ſit, tam ex defectu uſus rationis, quàm juramenti conſequens eſt, ut nullo modo fas ſit adhibere hoc medium ebrietatis ad revelandum ſecretum, quod revelatum non revelaret, ut l. *Ad probationem, C. de probat.* Caſſiodor *deciſ. 2. de dilat.* Caputaq. *deciſ. 68. par. 3.* Rota in *recent. deciſ. 31 n. 8 par. 7.*

62 Quartò poſſet probabiliter contingere, ut ebrius in exilio mentis nominaret aliquos uti complices conjurationis aut proditionis, qui tamen verè culpabiles non eſſent. Ergo illius depoſitio, quæ in nihilo prodeſſe poteſt, ut patet ex dictis in præcedenti fundamento à n. 57, & multis noceret nullatenus extorqueri debet mediante ebrietate. Ad hoc bonus textus in cap. *Denique, 14. quæſt. 5.* & quod notat gloſ. in l. *Flumınum, § 1 in verb. Provincia, ff. de damn. infect.* & Iacob de Arena in l. 1 *in fin. ff. de aqua pluv. arcen.*

Aſſumptum probatur, quia ut de ebrio legitur *Proverb. 23* (Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perverſa, & eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator amiſſo clavo, & dices verberaverunt me, ſed non dolui; traxerunt me, & ego non ſenſi; quando evigilabo & rurſus vina reperiam. (Item *Eſa 28.*) Sacerdos, & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, & ignoraverunt judicium, & *Iob. 12.* (Errare faciet eos quaſi ebrios.) Unde meritò Bernard *in lib. de contemp. mundi* dixit, ebrium ſtulta promere, eumque neſcire quid loquatur, dicit text. in d. c. *Sane. 15. q. 1.*

Quintò idem ſuaderi poteſt, quia aut Princeps, vel Magiſtratus intendit aliquem inebriare invitum, & reluctantem; aut volentem & conſentientem. Et quidem primum non licere, ſatis ſuperque oſtenſum eſt in præcedentibus fundamentis, & dicam infra *n. 63.* Sed nec ſecundum licere ſatis convincitur ex eo, quia cùm ille poſſit ultrò prodere veritatem, & arcanum conjurationis liberè fateri, ſtultum planè eſſet ſi ſe inebriaret ad hoc ut poſtea temulentus, & uſu rationis privatus veritatem aperiret. Non enim eget hoc medio illicito, qui meliùs poteſt verum prodere, dum eſt ſanæ mentis, ut ex ſe patet. Unde ſcienter ſe inebriando, cùm nulla cauſa, vel neceſſitas eum excuſet mortaliter peccat, quia ebrietas voluntaria ſemper eſt culpa lethalis, ut patebit in ſequenti fundamento, & conſequenter peccat etiam Princeps, vel Magiſtratus qui eum inducit ad mortale peccatum; nam & qui peccat & qui peccanti conſentit, uterque Reus eſt, c. *Extra corporis, 11. q. 1.* & ſi quis alterius errori conſenſerit, & illi conſilium dederit ſciat ſe cum illo ſimili modo judicandum culpabilem, cap. *Qui conſentit, eod. cauſ. & quæſtione* cap. *Notum ſit, in fin. 2. q. 1.*

63 Vltimò omiſſis aliis, hoc ipſum evidenter oſtenditur quia ebrietas voluntaria intrinſecè, & ſecundum ſe eſt illicita, & mala, dicit enim Apoſtolus 1 ad Corint. 6. *Neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt,* & Prov. 23. *Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cum ſplenduerit in vitro color eius ingreditur blandè, & in noviſſimo mordebit ut coluber, ſicut regulus venena diffundet,* & Prov. 23. 29. 30 & 31. *Cui væ? Cui rixæ? Cui foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?* & Eſa. 5 *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis, &* 22. *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.* Nam illud, væ eſt comminatio pœnæ æternæ, quæ non fit niſi pro mortali peccato, ut cap. *Væ qui dicu, 11. quæſt. 3.* & cap. *Væ eis de pœnitentia diſtinct. 4.* & in puncto tenet Turrecr. in cap. *Sexto die numero 6. 35 diſtinct.* ſed & Au-
64 guſtinus in epiſt. ad ſacras Virgines, (Ebrietas inquit eſt vitiorum omnium mater, culparumque materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubverſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela,) & infra, Ebrietas in utroque ſexu cuncta mala appetit, & neſanda cōmittit,) & ut ait Apoſtolus, Regna cœleſtia appetentibus denegat, & idem Auguſt. *in epiſt. 182.* Ebrietas eſt blandus dæmon, dulce venenum, ſuave peccatum, quam qui habet, ſeipſum non habet, quam qui facit, peccatum non facit, ſed totus eſt peccatum. Et procedunt hæc quamvis ebrietas non ſit aſſidua: nam nihilominus ſemper eſt mortale peccatum, ſi ſit voluntaria, ut ex ſententia D. Thomæ, & Cajetani in *2. 2. q. 150. art. 2.* Archidiac. in d. cap. *Sexto die, num. 9* & Turrecr. *num. 8. 35. diſt.* & aliorum. Probavi latiſſimè in c. *A crapula, à numero 24. uſque ad num. 33. ſupra, de vita, & honeſt. Cleric.* & fuit opinio Vincentii, ut tetigi ſupra, *num. 32.* Quamobrem licet ex revelatione ebrii prodiret commune bonum Reipublicæ, tamen nefas eſſet uti hoc medio ebrietatis quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona, ut in hac ſpecie ſcripſit Cajetan. *d. art. 2. ad tertium verſ. Ad*

alterum

alterum verò. Et qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur. *Proverb. 11.* & ſecundum Auguſtin. *epiſt. 184.* Quicumque ad bibendum pronus fuerit, vel convivio alios ſuos adjuvabit pro ſe, ut & pro ipſis in die judicii reus erit.

Non obſtant contraria. Ad primum enim reſpondetur, non valere illationem, Ebrietas eſt licita ad vomitum provocandum, & recuperandã corporis valetudinem; ergo etiam eſt licita ad detegendum ſecretũ pro ſalute civitatis, aut regni.
65 Nam in primo caſo potus in ordine ad proprium, & proximum finem valetudinis non eſt immoderatus ſi medicinæ ars tantam vini copiam requirat ad provocandum vomitum, & morbum depellendum. Vnde ebrietas tunc non eſt peccatũ, quia eſt per accidens, & non provenit ex inordinata concupiſcentia vini, cum cognitione potentiæ illius ad inebriandum, quæ eſt ratio formalis ebrietatis, ut declarat Cajetan. in *2. 2 qu. 150. d artic. 2. ad 3. verſ. Ad alterum verò.* in ſecundo autem caſu potus non ordinatur per ſe ad revelationem ſecreti, vel ad ſaluẽ Reipublicæ, ſed proprius, & proximus illius finis eſt ebrietas, & revelatio poſtea contingit per accidens, ut tetigi ſu-
66 pra *num. 56.* Moralia autem recipiunt ſpeciẽ non ab his, quæ per accidens eveniunt: ſed ab eo, quod eſt primò, & per ſe intentum, ut in propoſito docet S. Thomas *d. art. 2.* & Archid. in cap. *Sexto die n. 9. 35. diſt.* Quare hoc ſecundo caſu ebrietas eſt formalis, & ſic intrinſecè mala ut conſtat ex dictis ſupra in *ult n. 63.*
67 Ad ſecundum reſpondetur doctrinam illam Martini, quod licita ſit ebrietas ad evitandam ſævitiam Tyranni, non eſſe tutam, eamque poſt Cajetan. *loco citato* plenè confutavi in dict. cap. *A crapula, à num 37. uſque in fin. ſupra de vit. & honeſt. Cleric.* Vnde hinc potius ſumi poteſt validum fundamentum, pro hac parte: nam ſi non licet ſe inebriare ad evitandam mortem proprii corporis à tyranno imminentem, ob eam rationẽ, quia proprius, & proximus finis immoderati potûs eo caſu eſt ebrietas, & evitatio mortis eſt per acci-
68 dens. Ergo ob eamdem cauſam multò minus licita erit ebrietas ad hoc, ut ea ſequatur revelatio conjurationis, & ex revelatione liberatio Reipublicæ. Quia jure naturæ magis adſtringimur ad tutelam proprii corporis, quam ad tutelam patriæ, vel parentum, ut probat text. in Clem *Si furioſus,* juncta gloſ *in ver. Suum, de homicid.* & ſcripſi plenè in cap. *Petitia, eod. tit.*
69 Ad tertium reſpondetur, imò ſecundum veriorem ſententiam Iudiei non licere leges tranſgredi, etiam ob publicam ſalutem, ut latè deduxi in cap. *Canonum ſtatuta, à num. 114 uſque in fin. de Con-*
70 *ſtitut.* Et quatenus id liceret, non tamen fas eſſet uti mediis ex ſui natura illicitis, & malis, ſicut eſt ebrietas.
71 Ad quartum, omiſſa reſponſione quod Princeps, quamvis ſit ſolutus legibus vi coactiva, illis tamen adſtringitur vi directiva rationis, ut probavi latiſſimè in d. cap. *Canonum ſtatuta, à num. 57. uſque ad n. 64.* Reſpondeo, Principem eſſe ſolutum legibus humanis, ſed non lege naturali & divina, cap. *Sunt quidam, 25 q. 1 c. Si uſqui praeſt, 10 qu 3* & c. *Qua contra, 8. diſt* cum multis ſimilibus, ebrietatem verò lex Dei, & naturæ vetat, ut conſtat ex dictis ſupra *n. 63. & ſeq.*

Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal,

De Reliquiis, & veneratione Sanctorum.

Cap. Cum ex eo.

SVMMARIVM.

1 *Reliquias vendere, vel paſſim oſtendere, aut de novo inventas ſine licentia Papæ venerari non licet.*
2 *Sacra res non ſunt in dominio alicuius, nec recipiunt æſtimationem.*
3 *Spiritualia vendens capitale crimen cum ſimonia committit.*
4 *Reliquiæ non debent extra capſam oſtendi, præſertim quæſtus cauſa.*
5 *Reliquias novas an, & quando venerari liceat ſine licentia Papæ.*
Et quid poſt Concilium Trid. n. 6. & ſeqq.
6 *Reliquias non canonizati an hodie poſſit Epiſcopus recognoſcere, & approbare, & num. ſeqq. uſque ad num. 10.*
7 *Miracula nova canonizati admitti non debent, niſi recognoſcente, & approbante Epiſcopo, & num. 9.*
Qui tamen debet negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere, & eius reſponſum expectare, num. 10.
8 *Determinatio una reſpiciens duo determinabilia debet utrumque pariter determinare.*
9 *Niſi in uno diverſa ſit ratio, quàm in altero, & numero 21.*
Vel niſi aliàs induceretur iuris correctio, n. 22.
11 *Reliquias novas Sancti non canonizati ſecretò venerari, ſeu ad illas devotionem habere, non eſt prohibitum.*
12 *Reliquiæ portari poſſunt ſuſpenſæ ad collum, dummodo id fiat ex fiducia Dei, & Sanctorum, non autem ſuperſtitioſè.*
13 *Quæſtorum fraudes, & figmenta varia.*
14 *Corpora Sanctorum an Epiſcopus poſſit de Eccleſia ad eccleſiam transferre ſine authoritate Papæ, & num. ſeqq. uſque ad num. 29.*
15 *Reliquiæ transferri poſſunt Epiſcopi authoritate.*
16 *Intellectus, cap.* Corpora Sanctorum, de conſecrat. diſt 1. *& num ſeqq.*
17 *Corpora Sanctorum iniuſſu Principis non ſunt transferenda.*
18 *Translatio reliquiarum, & corporum Sanctorum fieri non debet authoritate Principis ſæcularis.*
19 *Conſilium in ſpiritualibus à laicis petere, non eſt prohibitum.*
20 *Conſilium petere qui tenetur, illud ſequi non cogitur.*
23 *Conſilium, & conſenſus ſe invicem compatiuntur.*
24 *Corporum defunctorum translatio cur legibus imperialibus interdicta.*
25 *Corpora excommunicatorum, & hæreticorum exhumari debent.*
26 *Sepulchrum tangere olim non licebat, etiam reficiendi cauſa.*
27 *Gladius uterque reſtitutus Sacerdotibus ab Ethnicis Principibus uſurpatus.*
28 *Reliquiarum translationem cur Concilium Moguntinum fieri decreverit authoritate Epiſcoporum.*

29 *Corpora Sanctorum transferre an poßit Epiſcopus ſine Capituli conſenſu.*

30 *Capitulum maioris eccleſia aliquando Concilium appellatur.*

31 *Corpora Sanctorum de loco ad locum ſine iuſta cauſa transferri non debent.*

32 *Translatio reliquiarum eſt ſpecies alienationis*

33 *Aquileienſis Concilij decretum de translatione Sanctorum corporum, & reliquiarum. refertur.*

34 *Corpora Sanctorum transferens ſine legitima licentia qualiter ſit puniendus.*

35 *Pœna eſt arbitraria iudici, ubi à iure non reperitur determinata.*

36 *Delictum transferentis Sanctorum corpora cui aßimiletur.*

37 *Extravagans Ambitioſa locum habet in alienantibus res temporales, non autem ſpirituales.*

1 CUM EX EO. Sanctorum reliquias vendere, vel paſſim oſtendere, aut de novo inventas ſine licentia Papæ venetari nō licet. Hoc dicit. Et tria facit. Primo prohibet duplicem exceſſum, quem ſecūdo prohibet diſtinguendo inter veteres, & novas reliquias, ibi, *praſenti*, Tertiò fraudes per Prælatos cohiberi præcipit ibi, *Prælati*.

2 Nota primò ibi, *exponunt venales* Sanctorum reliquias vendi non poſſe, ut hic, & in l. *Nemo C. de ſacroſ. ſanct. eccleſ.* Idque duplici ratione. Altera eſt, quia res ſacræ, quales ſunt reliquiæ, non ſunt in dominio alicujus, nec recipiunt pretii æſtimationem, l. *Sacra loca*, §. *ult. ff. de rer. diviſ.* & conſequenter vendi non poſſunt; quia ſine pretio venditio non conſiſtit, l. 2. §. *Sine pretio*, *ff. de contrah. empt.* & §. *Item pretium inſtitut. de emption. & vendit.* 3 Altera ratio eſt, quia ſpiritualia, & ſpiritualibus annexa non poſſunt vendi ſine labe ſimoniæ, cap. *Querelam*, *infra de ſimon.* cap. *De iure ſupra de iurepatr.* Imo qui ſpirituale vendit, capitale crimen cum ſimonia committit, cap. *Qui ſtudet*, 1. *q.* 1. gloſ. 1. *hic* Hoſt. *in princ.* Butr. *n.* 8. & Abb. *in* 1. *notab.*

4 Secundò nota, ibi, *extra capſam*, Antiquas reliquias non debere extra capſam oſtendi, ne Chriſtianæ Religioni detrahatur, ut dicitur in littera. Ex hoc enim ſecundum Hoſt. *n.* 5. Io. Andr. *n.* 1. *in verb. Extra capſam*, Butr. *num* 3 & Abb. *in* 2. *not.* Detractores ſumunt occaſionem obloquendi, & blaſphemandi: nam videntes oſſa nuda, ut verbis Hoſtienſis utar, dicunt, truffæ ſunt, ſi enim ſanctus eſſet, non eſſet ſic conſumptus, non advertentes ad illud quod generaliter omnibus dictum eſt, Geneſis 3. *Cinis es, & in cinerem reverteris.* aliam rationem habes infra n. 28 in fin. maximè, autem procedit hæc prohibitio ſi reliquiæ è capſa extrahātur quæſtus gratiâ, ut largiores fiant oblationes, qui enim hoc faciunt, poſſunt dici venales, ſicut & mulier ſatua, & Advocatus, & pugil, cum paſſim ſe offerunt pecuniæ cauſa, ſecundum Hoſtien. *numero* 6. *in ver. Nec exponantur*, & *n* 7 Io. Andr. *num.* 2 *in eod. ver.* Butr. *n.* 4. Cardin. Anchar. & Abb. *omnes in* 1. *not.* Hæc enim eſt quædam larga venditio ſecundum Abb. Quo autem modo, ſeu forma, quove ordine ac decentiâ Sanctorum reliquiæ ſint populo exhibendæ explicat præclarè Concilium Aquileienſe primum in *tit. de reliq. Sanctor. tom.* 4. *Concil. part.* 2. *fol.* 584. *col.* 2. Subdit tamen Hoſt. *n.* 10. *in ver. Auctoritate*, hoc minus bene ſervari, quia ſtatuta omnia frangit avaritia, & inſolentia Clericorum, quod eſſet corrigendū. Facit, cap. 1. *in fin. ſupra de decim.* Ad hoc Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de invocat. venerat. & reliq. Sanctor. &c. circa finem* ibi, In reliquiarum veneratione omnis turpis quæſtus eliminetur. Et Concilium Aquileien. *loco citato littera F.*

Quemadmodum autem fas non eſt veteres reliquias extra capſam oſtendere, aut venales habere, ut hic dicitur; ita nec licet illas transferre ſine licentia Papæ, ſecundum Hoſtien *n.* 6. *in verb. Nec exponantur*, & Io. Andr. *num.* 2. Sed hoc latiſſimè examinabitur *infra in* 1. *quaſt.*

5 Tertiò nota ibi, *Inventas autem de novo.* Nemini licere reliquias de novo inventas publicè venerari ſine auctoritate Romani Pontificis, ut hic eſt caſus ſecundum omnes. Quod intellige de reliquiis omnino novis: nam ſi eſſent antiquæ, licet de novo inventæ, non eſſet locus huic prohibitioni, ſecundum Io. Andr. *hic n* 3. & Butr. *num.* 5. & hoc verum, ſi certum ſit illas eſſe reliquias ſancti antiquitus approbati, puta ſi cum eis inventa eſſet ſcriptura, ſeu documentum, authenticum de huc fidem faciens, ſecundum Hoſtien. *numero* 9. *in ver. De novo*, ſecus ſi eſſet dubium, quia tunc ſine auctoritate Papæ illas colere non liceret, ut per Abb. *num.* 1. *verſ. Sed dictum gloſſa*, qui ita intelligit hunc textum.

6 Neque verò hæc diſtinctio inter reliquias veteres de novo inventas & reliquias omnino novas videtur hodie ſublata à Concilio Trident. *ſeſ.* 25 *de invocat. venerat. & reliq. Sanctor.* ubi ſtatuitur novas reliquias non eſſe recipiendas, niſi recognoſcente, & approbante Epiſcopo, qui ſimulatque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in conſilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati conſentanea judicaverit. Quandoquidem Cōcilii diſpoſitio videtur intelligenda de reliquiis de novo inventis, quæ ſunt alicujus ſancti antiquitus approbati, non autem de omnino novis, ut ſic recipiat interpretationem paſſivam à jure communi ad l. 2. *C. de noval.* & nō corrigat hanc decretalem; expedit enim jura juribus concordare, d. cap. *Cum Expediat*, *de electron. lib.* 6. Præſertim verò, quia ſi Epiſcopus poſſet publicæ venerationi exponere novas reliquias non canonizati; utique hoc modo per indirectum poſſet in ſua Diœceſi etiam Sanctos Canonizare, & unicuique liceret de licentia ſolius Epiſcopi aliquem venerari pro ſancto, contra text. in c. *prox. ſupra eod.* contra unanimem Doctorum ſententiam, & inveteratam conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, ut ibi dixi in 1. *notab.*

7 Sed dices Concilium ſub unica verborum conceptione determinat nulla admittenda eſſe nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente, & approbante Epiſcopo. Sed reſpectu miraculorum S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres conſulta, an hæc diſpoſitio, quæ videtur admodum univerſalis, intelligenda ſit de miraculis perſonæ etiam non canonizatæ, an verò de miraculis Sanctorum canonizatorum dumtaxat: Reſpondit de omnibus eſſe intelligendam. Ergo ſimiliter reſpectu reliquiarū intelligi debet de omnibus reliquiis etiam ſancti non canonizati;
8 quia una determinatio reſpiciens duo determinabilia, debet utrumque æqualiter determinare,

l. *iam*

l. *Iam hoc iure*, §. *Sed ſi*, & ibi Bart. *num. 1. ff. de vulg. & pupillar.* l. *fin. Cod. de ſent.* Decius in cap. *Novit, num 56. ſupra de iudic.*

9 At reſpondetur dictam regulam dupliciter limitari, primò enim non procedit, quando in uno ex determinabilibus eſt diverſa ratio, quàm in altero, l. a. & ibi gloſ. *1. ff. de offic. Proconſul. & legat.* & ita eam limitat Imola in l. *Cum*, *in 3. columna. ff. ſolut. matrim.* & Pomat. in addit. ad Bart. in l. *Si quis maior. col. 2. in ver. Ex hoc not. verſ. Et quia una determinatio*, *Cod. de tranſact.* Et quamvis hanc limitationem in diſpoſitione hominis invocet in dubium Alex. ubique in dict. l. *Iam hoc iure*, & poſt eum Iaſ. *ibid. num. 11. in 2. limit.* tamen eam admittunt in diſpoſitione legis, ſecundò non procedit prædicta regula, quando alias induceretur correctio juris, ut dicam *infra num. 22.* utraque autem limitatio concurrit in caſu præſenti: quandoquidem verſamur in diſpoſitione legis Conciliaris. Et longè diverſa eſt ratio inter nova miracula, & novas reliquias: nam de jure communi poteſt Epiſcopus inquirere, ac teſtes recipere ſuper miraculis, & vita alicujus canonizandi, ut l. & not in c. *Venerabilis*, *ſupra de teſtib.* Vnde intelligendo decretum Concilii generaliter de novis miraculis tam ſancti jam canonizati, quàm canonizandi, nulla ſequitur abſurditas, aut juris correctio. At verò quo ad reliquias ſi Concilium intelligeretur de omnino novis, corrigeretur jus vetus, & ſequerentur abſurda, quorum ſuperius meminimus.

Præterea ex eo, quod Epiſcopus recognoſcat miracula alicujus canonizandi, non ideo licet eũ venerari pro ſancto, ut c. *prox. ſupra eod.* quia miracula quandoque fiunt etiam per malos, cap. *Teneamus, 1. q. 1.* gloſ. 1. in cap. *Venerabilis, ſupra de teſtib.* & ſic Epiſcopus per hoc nihil novum in eccleſia ſtatuit. At ſecus eſſet, ſi approbaret, & reliquias alicujus nondum canonizati, quia ſic ſanctum novum in Eccleſia introduceret, & tamen Concilium circa finem decreti prælligati Epiſcoporum facultatem in recognoſcendis novis reliquiis limitat in hæc verba, videlicet ita tamen ut nihil inconſulto Sanctiſs. Rom. Pontifice novum, aut in eccleſia hactenus inuſitatum decernatur. Tene igitur neque de jure communi, neq; ex Concilio Trident. licere Epiſcopo approbare reliquias omnino novas, ideſt ſancti antiquitus non approbati; quidquid contra ſcripſerint Moderni Collectores.

10 Adde, quod hodie ex decreto ſan. mem. Vrbani VIII. die 13. Martii 1625. edito in Generali Congregatione S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis, ac relato per eoſdem modernos *hic nu. 6.* Quamvis Ordinarii locorum poſſint recognoſcere, & approbare miracula alicujus, qui Martyrii fama, vel ſanctitatis opinione celebris è vita migravit, tamen ne quid novum, ac inordinatum in re tamen gravi committatur, jubentur negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere ejuſque reſponſum expectare.

11 Quartò nota ibi, *Nemo publicè venerari præſumat.* A contrario ſenſu non eſſe prohibitum in ſecreto venerari reliquias, de novo inventas, alicujus ſancti ab eccleſia nondum canonizati, ſeu ad illas devotionem habere, prout *hic* notant Hoſt. *num. 10.* Ioan. Andr. *num. 3* Butr. *num. 6.* & reliqui omnes, de quo in cap. *nn. infra eod. lib. 6.* & poſt *Proſp. Fagn. in 2. par. 5. lib. Decretal.*

12 Innoc. & alios dixi ſupra in cap. *prox. num. 18.*
Vnde nec videtur prohibitum hujuſmodi reliquias geſtare ad collum ſuſpenſas; æquè enim licet occultam hanc devotionem habere ad has novas, ſicut ad antiquas reliquias, ut proximè dictũ eſt, De antiquis autem hoc licere author eſt S. Thomas in *2. 2 q. 96. art 4. ad tertium*, *iuncto arg. contrario*, ubi docet, reliquias ſanctorum, vel divina verba licitè portari ſuſpenſa ad collum, ſi portentur ex fiducia Dei, & Sanctorum, quorum ſunt reliquiæ: ſecus ſi attenderetur aliud vanum, quod non pertineret ad reverentiam Dei, & Sanctorum, quia eſſet ſuperſtitioſum, & illicitum: ſequitur S. Anton *in 3. part. tit. 12. cap. 8. in princ. verſ. Item portare reliquias*, Sylveſt. poſt alios *in verb. Reliquia, num* 4. Navar. *in Manual. cap. 11. num. 35. in fin.*

13 Vltimò nota ibi, *Prælati verò non permittant.* Ad Prælatorum officium pertinere pravos quæſtorum abuſus corrigere, ne fidelis populus variis illorum figmentis, & falſis documentis decipiatur. Ad hoc Concil. Trident. cap. *9. ſ. ſſ. 21.* & multas illorum fraudes commemorat hic Hoſt. *num. 11.* & alii poſt eum, & vide quod ſcripſi in cap. *Tuarum, n. 2. infra de privil.*

14 QVÆRO An Epiſcopo abſque Sedis Apoſtolicæ authoritate ſaltem de ſui Capituli conſenſu liceat Sanctorum corpora de eccleſia ad eccleſiam transferre.

15 Authoritate Epiſcopali citra ſcientiam Sedis Apoſtolicæ tranſlationem reliquiarum, vel corporũ Sanctorum fieri poſſe affirmat Angel. *in ver. Reliquia, num. 6.* quem ſequitur Sylveſter: nam etſi eum non nominet, tranſtulit tamen ejus verba in ſumma *in verb. Reliquia, num. 3* & Armil. *in verb. Reliquia*, & Tabien. *in eod. verb* Et pro hac opinione adduci poteſt irrefragabile fundamentum ex regula, quæ habet poſſe Epiſcopum in ſua diœceſi quæcunque Conditor canonis ſibi expreſsè non reſervavit, cap. *Nuper, de ſent. excom.* ubi gloſ. *in ver. Retinuit*, & cap. *Clerici*, §. *De adulteriis, de iudic.* ubi per gloſ. & Doctores hoc axioma explicatum eſt At hic caſus non recenſetur inter reſervatos eminentiæ Sedis Apoſtolicæ, licet Specul. *enumeret 89. in Rubr. de legat.* §. *Nunc extendendum*, & Hoſtien. *61. in ſumm. de off. legat.*

16 Nec obſtat authoritas gloſ Io. in c. *Corpora Sanctorum, de conſecr. diſt 1. in ver. Principis*, ubi exponit verbum Principis, ideſt Papæ. Vnde elici videtur, id fieri non poſſe ſine Papæ licentia: quod ſentit Hoſt. *in ſumm. tit de reliq. & vener. Sanct.* & alii, qui ſcribunt ſuper d. c. *Corpora*, & idem Hoſt. *hic num. 6. in ver. Nec exponantur*, & Ioan. Andr. *n. 2.* Paul. de Caſtro in l. *idem Iulianus*, *quæ eſt 41.* §. *Conſtant, de legat. 1. num. 9.* & Franciſcus Aretin. *ibid. in fin.* dicentes id eſſe verum etiam de aliis corporibus defunctorum Id, inquam, non obſtat, quia dicta expoſitio eſt nimis aliena à verbis dicti canonis, ſicut eſt etiam aliàs ſimilis explicatio gloſ quæ expoſuit text. in l. *final. Cod de relig.* &
17 *ſumpt. fun. Auguſti affatim*, ideſt Papæ. Et hoc eſſe verum jura juribus declarando, comprobatur, quia Concilium Moguntinum non ſtatuit aliquid novi, ſed idem, quod antiquis legibus, & jure gentium prius, & ſanctionibus Imperatorum & Gentilium, & Chriſtianorum fuerat ordinatũ, ut corpora quorumcumque defunctorum non transferen-

Digitized by Google

rentur injuſſo Principis, ut in l. *final. C. de religioſ. & ſumpt. fun.* quæ fuerat lata anno Domini 388. per Imperatores Valentianum, Theodoſium, & Arcadium, quoniam ne fortè poſſet controverti, an dicta diſpoſitio traheretur ad corpora Sanctorum, ſtatuit dictum Concilium idem, quod in l. *Oſſa*, & d. l. *final.* ſcilicet ut id attentaretur ſine licentia Epiſcoporum, vel ſine juſſo Principis, & Imperatoris. Dicta autem jura, ſcilicet l. *Oſſa*, & l. *fin.* ſuper quibus fundat ſe gloſſa, nullo modo patiuntur gloſſæ intellectum; cum Ulpianus conditor d. l. *Oſſa*, fuerit Ethnicus, & Imperatores in illis verbis. Auguſti affatibus, nulla ratione de Papa ſenſiſſe videri poſſint, cum ipſa verba repugnent, & eadem gloſ. Decreti parum ſibi conſtans idem ver. *Principi*, quod habetur in cap. *Diffinivit, 17. q. 4. in fin.* expoſuit, Principis, id eſt Iudicis eccleſiaſtici, cum verba ſimiliter concepta eſſent de Principe temporali, & ſæculari; & ſi inſpiceretur prototypon, ſeu originale Concilii Moguntini primi, in c. 51. unde deſumpſerunt, & Gratian. & Ivo, & Buccardus hunc canonem, fortaſſe reperiretur tunc ab Eccleſia nihil aliud actum fuiſſe, quã ut ſanctio prohibens transferri corpora prophana, etiã in corporibus ſacris obſervaretur. Et mirum eſt gloſſam civilem in d. l. *final C. de Relig.* incidiſſe in hanc expoſitionem, dum in l. *fin. ff. de mort. infer.* Expoſuit verb. *Pontificis*, in materia translationis corporũ defunctorũ, id eſt Epiſcopi, qui in talibus ſuum exercet officium, & in l. *Hæreditas, ff. de petit. hæreditatis in fin.* expoſuit verba, *principali*, ſeu Pontificali authoritate, Principis, vel Papæ, ſeu Epiſcopi, & in l. 3. § *Tamen Divus Marcus, ff. de ſepulcr. violat. cenſ.* Translationem fieri permiſſu Principum, quæ gloſſæ expoſitio corroborat opinionem pro Epiſcopo.

18 Porrò à legibus Imperialibus hoc tantum diſtrepat Concilium Moguntinũ, quod illę loquũtur de juſſu Principis, hoc verò de conſilio tantũ. Id quod eam habet rationem; quia cum actus translationis reliquiarum, & Sanctorum corporum ſit ſpiritualis fieri non debet authoritate, ac juſſu Imperatoris, cui nulla eſt de rebus ſpiritualibus diſponendi facultas, *c. 90 diſt.* & habetur, *10. diſt. per totam*, cap. *Iudicatum, 89. diſt.* & cap. *Solitæ,*
19 *de maior. & obed.* At conſilium in his peti etiam à laicis ſacri Canones non repugnant, cap. *Ad noſtram, de conſuetudin.* Neque enim conſilium eſt neceſſitatis, ſed voluntatis, cap. *ult.* § *Quod præ-*
20 *cipitur, 14. quæſt. 1.* Ideoque qui tenetur conſilium petere, illud tamen ſequi non cogitur, cap. *1. de Capell. Monachor.* cap. *Cum olim, de arbitr.* gloſ. in cap. *Cum in veteri, in ver. Expectatum, de elect.* & ſæpius in ſimilibus caſibus reſpondit S. Congregatio Concilii.

21 Neque obſtat quod cum textus d. cap. *Sanctorum*, loquatur de conſilio Principis, vel Epiſcoporum, quemadmodum reſpectu Epiſcoporum importat conſenſum, ſecundum gloſ. in cap. *1. §. fin. in ver. Cum conſilio, Ne ſede vacan. lib. 6.* ita & reſpectu Principis, ex regula l. *Iam hoc iure, §. Sed ſi, ff. de vulgar. & pupillar.* Nam reſpondetur eam regulam non procedere, quando determinabilia diverſam habent rationem, ut habet hoc caſu Princeps laicus ob ejus incapacitatem. Ita colligitur ex cap. *Cum Martha, in princ. de celebrat. Miſſar.* DD. in cap. *Translato, de Conſtit.* & dictum eſt ſupra *num. 9.*

22 Quemadmodum nec procedit dicta regula, quando aliàs juris correctio induceretur, ut declarat Bald. in c. *Inter cæteras, de reſcript.* & Abb. in d. c. *Translato, circa fin.* Sicut induceretur hoc caſu; nam cum reliquiarum translatio fieri non poſſit ſine authoritate Epiſcopi: ſi verbum, *conſilii*, reſpectu Epiſcoporum ſtaret in propria ſignificatione, corrigerentur jura, quæ conſenſum requirunt. Præterquam quod etſi verbum illud importaret verum, & proprium conſilium etiam reſpectu Epiſcoporum: Satis tamen eſt, ut neceſſitas exigendi Epiſcoporum conſenſum eliciatur ex aliis juribus: cum conſilium, & conſenſus ſibi invicem compatiantur, ut in c. *Cum in veteri*, ubi gloſ. *in verb. Expectatum, de elect.* Præterea obſervandum eſt accuratè ver. illud, *conſilio*, fuiſſe appoſitum reſpectu Principis tantum; reſpectu autem Epiſcoporum fuiſſe appoſitum ver. *Licentia*, quod habetur ibi in fin. & refertur tam ad Epiſcopos, quàm ad Synodum, cap. *Secundò requiris, ſupra de appellat.* Vnde ſenſus eſt: Corpora Sanctorum non transferantur ſine conſilio Principis, vel licentia Epiſcuporum, ſanctæque Synodi: & ſic ceſſat omnis difficultas, quia utrumque verbum retinet propriam ſignificationem.

23 Sed etſi expoſitio gloſſæ in d. cap. *Corpora*; admitteretur, nõ tamẽ ex ea inferretur, ut hujuſmodi translatio competeret ſoli Papæ, quia nec ipſa, nec ejus ſectatores hoc affirmant, nec ſi affirmarent, eſſet verum, quia idẽ canon contradiceret, & repugnaret, cum in ultima parte det facultatẽ Epiſcopis expreſsè; loquitur enim alternativè ibi, ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporũ: ex quo ſequitur, ut non competat ſoli Papæ, ſed Papæ, & Epiſcopis, videlicet Papæ in univerſo orbe, & Epiſcopis in ſua cuique diœceſi, ut exponunt gloſ. prællegatæ, & affirmant Summiſtæ citati ſupra *num. 15.* Ideoque Hug. & poſt eum Turrecr. in d. cap. *Corpora, num. 2.* Sylveſter *in verb. Reliquiæ, quæſt. 3.* dicunt ad Papam, vel ad Epiſcopos hoc jus pertinere: & tamen eſt verum quod Piſanella affirmat in verb. *Reliquiæ*, id eſt decretum prædicti Concilii admittere generalem diſpoſitionem legum Imperatorum, quibus cautum erat, ut hæc facultas pertineret etiam ad alios quàm ad Principem.

Nec obſtat ratio, quam inducunt ſcribentes in cap. *prox. ſupra eod.* cur Papæ tantum competat facultas canonizandi Sanctos, juxta tex. ibi, & in cap. *Venerabili, de teſtib.* ſcilicet, quia feſtum, & officium illorum celebrandum eſt ab omnibus; & propterea idem ſit dicendum de translatione. Nam reſpondetur feſtum translationis celebrari in eccleſia particulari. Epiſcopus autem ſicut ſtatuere poteſt, ut feſtum aliquod celebretur in particulari eccleſia, ita etiam poteſt conſtituere ut celebretur feſtum in honorem alicujus Sancti, cujus corpus, vel notabiles reliquiæ ſint in illa eccleſia, & loco particulari, ut firmant communiter Doctores, in d. *cap. proxim.* & ibi dixi *num. 23.* & conſequenter etiam translationem poteſt facere ſine Papæ authoritate.

Minus refragatur id quod ſancitum eſt in Con-
24 cilio Tridentino *ſeſſ. 25. in decreto de invocat. vener. Sanct.* Quia per illud tantum abeſt ut aliquid detrahitur Epiſcoporum authoritati, ut potius videatur augeri illorũ facultas quoad recognoſcẽdas, & approbandas novas reliquias, quæ de jure

com-

communi non ita clarè eis competebat, ut patet
in hac decretali, & dictum eſt ſupra *numero 5. &*
ſeq.
24 Opportunum eſſet inveſtigare cauſam, cur ita
diſpoſitum ſit circa translationem: cauſa enim
non parum conducit ad comprobandam, quam
ſequimur, opinionem. Quippe ratio legum Im-
perialium expreſſa eſt in l. *Oſſa, ff. de relig. & ſumpt.*
funer. Erat enim injuria, & pro tali æſtimabatur,
25 ut cadaver humatum ſemel effoderetur. Unde
etiam apud Eccleſiam receptum eſt, ut in ignomi-
niam exhumentur corpora excõmunicatorum, &
hæreticorum, in decretali, *ſacris, de ſepult.* cum
26 ſimil. Item in l. *Divi fratres eodem tit.* Cavetur ne
juſtæ ſepulturæ traditum, ideſt terra conditum,
corpus inquietetur, & ne ex levi cauſa corpora,
quæ quieſcebãt, huc illucque aſportentur: & ideò
ſine Principis licentia fas non erat vel ſaltem Præ-
ſidis provinciæ, l. *1. eodem tit. de religioſ.* & d. l. *Divi*
fratres, & l. *Si quis autem, ff. eodem* Item erat pro-
hibitum etiam Religionis cauſa, ob quam nec
permiſſum erat ſepulchrum tangere, etiam reficiẽ-
di ſtudio: erat enim violare ſepulchrũ, ut in l. *fin.*
27 *ff. de mor. infer.* Unde ad curam Pontificum genti-
lium ſpectabat idem permittere, vel etiã ad Prin-
cipem, qui etiam Pontificiam dignitatem exerce-
bat: quod hodie commutatum eſt, quia Principi
gladius tantum temporalis; Sacerdotibus verò
uterque datus eſt, imo uterque reſtitutus eſt, cum
uterque malè uſurpatus eſſet ab Ethnicis Principi-
bus, ut in Extravag. Boniſac VIII. *Unam ſanctam,*
de maior. & obedien. Hæc de gentilitate.
28 Sed quoad Concilium crederem duplici cauſa
id inſtitutum; primo, ut honorificentius majori
cultu adhibito fieret translatio, & major cura
adhiberetur; ut cautè ad id procederetur, ne ex-
traherentur in publicum oſſa extra capſam, ſeu
arculam: quod videtur deſumptum ex d. l. *Divi*
fratres, ad vitandum periculum ſupponendi alias
falſas reliquias, quibus populus deciperetur, ut le-
gitur & notatur in hac decretali & ideo id tranſ-
ferendi munus providentiſſimè Epiſcopo eſt tri-
butum.
29 Sed majus dubium eſt, an Epiſcopus id poſſit
ſine conſenſu Capituli ſuæ eccleſiæ: & quamvis
Archidiac. in d. cap. *Corpora, de conſecr. diſt. 1.*
Sylveſt. & Armill ſupracitati *num. 15* videantur
hanc facultatẽ Epiſcopo abſolutè attribuere per
disiunctivam, *vel*: tamen contrarium videtur ve-
rius, tum ratione rei, quæ gravis eſt, unde ſecundũ
omnes regulas, cap. *1. tot. tit. ſupra de iis, quæ*
fiunt à Prælat. ſine conſenſu Capituli, Epiſcopus
tenetur ad hoc Capitulum ſuum convocare, & au-
dire, ita ut ſine ejus collaudatione nihil valide fa-
cere poſſit, maximè quia ſumus in materia aliena-
tionis quodammodo rerum eccleſiæ: tum quia
d. c. *Corpora*: quando agit de Principe, nihil ad-
30 dit. At quando agit de Epiſcopo, ei per copula-
tivam, *que*, annectit ſanctæ Synodi licentiam;
quam Synodum Petr de Sampſ Hugo, Archidiac.
Bellam & Turrecr exponũt pro clericis Majoris
Eccleſiæ, & ſic Capituli Cathedralis, quod aliquã-
do appellatur Concilium, ut cap. *Placuit 12. qu. 2.*
Unde alii DD. cum loquuntur de Epiſcopi au-
ctoritate in hac materia addunt etiam ſynodi li-
centiam copulativè, ut eſt videre apud Summ. Cõ-
feſſor. *lib. 1 tit. 14. q. 24* Quæ eſt tertia ſub rubri-
cella de reliq. Alberic. de Roſate *in Dictionario*
in verb. Reliquia. § ultimo ad med. Summa Baptiſtin 2,
31 & Roſellæ ſupplementum d. verb. *Reliquia*: ex
quibus videtur concludendum Epiſcopum ſine li-
centia Summi Pontificis cum conſenſu tamen ſui
Capituli poſſe Sanctorum corpora transferre de
loco ad locum, licet id ſine juſta cauſa, quarum
aliquas ponit Turrecrem. in d. cap. *Corpora, q. 3.*
32 facere non debeat Et forte etiam non teneat hæc
translatio facta ſine cauſa, cum ſit ſpecies aliena-
tionis, cum corpus, quod aliquo modo ad unam
ſpectabat eccleſiam, alteri tradatur: unde non te-
net alienatio, cap. *Sine exceptione, 12. q. 2. cum*
ſimil.
Nec obſtat Staphil. *de Brevib* qui poſtquam *n. 42.*
Dixit quando datur licentia extrahendi reliquias
ex Capella monaſterii S. Anaſtaſii, addi clauſu-
lam, *& de licentia Commendatarii*: & ad hoc fa-
cere cap. *Corpora de conſecr. diſt 1.* Ubi dicitur,
Nemini licere corpora Sanctorum de loco ad lo-
cum transferre ſine conſenſu Papæ, quoniam non
ob id excludit licentiam Epiſcopi, quam ipſe im-
pertiri poteſt, ex eod. cap. *Corpora.*
33 Cæterum etſi putem ſupradictum intellectum
ad illum text eſſe verum, & germanum: Fateor
tamen expoſitionem gloſſæ præbuiſſe materiam
plerisque exiſtimandi translationem ſanctorum
corporum eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatã; adeo ut
in Concilio Aquileian. l. *in tit. de reliq. Sancto-*
rum cautum reperiatur ut infra, videlicet corpora
Sanctorũ transferri quidem non poſſunt ſine Sedis
Apoſtolicæ licentia. Reliquiæ inſignes de loco ad
locum transferri ita demũ poterunt, ſi Epiſcopus
decretum in Archivio Epiſcopali, & libro particu-
lari ſervandum ad rei geſtæ perpetuam memoriã
fecerit, cur id fieri permiſerit *tom. 4. Conciliorum*
part. 2. fol. 585. col 1. Et quamvis illud Concilium
ſit provinciale, & non confirmatum à Sede Apo-
ſtolica, ideoq; extra provinciam non habeat vim
canonis, ut ſcripſi in cap. *Canonum ſtatuta, num. 14.*
ſupra de Conſtitut. Eſt tamen magnæ authoritatis,
cum fuerit recognitum, & emendatum à S. Con-
gregatione Concilii ad præſcriptum Conſtitutio-
nis Sixti V. ſuper inſtitutione ejuſdem Congrega-
tionis.
34 Sed quatenus dicta translatio non poſſit fieri
ſine auctoritate Apoſtolica, dubitatur qua pœna
eſſet puniendus, qui hujuſmodi corpora ſine tali
licentia transferret. Reſpondetur conſiderandum
an ſubſit cauſa excuſationis dolum excludens, ad
l. *3. §. Prima verba, ff. de ſepul. viol. ex reg. gloſſa*
in l. *Plagii in ver. Iuſta, C. ad legem Flaviam, de*
35 *Plag.* Quod ſi nulla cauſa adducatur, cum in jure
certa non reperiatur huic facto annexa, pœna ar-
bitrio judicis erit imponenda, argum. c. *De cau-*
ſis, in fin. de offic. deleg. & cap. *Sicut dignum, de*
36 *homicid.* Sed quia in arbitrariis ex ſimilibus pro-
ceditur, l. *Non poſſunt, ff. de legib.* videndum erit
propterea cui delicto hoc aſſimiletur: & quidem
non videtur ſimile ei, qui cadaver ſpoliavit, de
quo in d. l. *3 §. Adverſus, ff. de ſepult. viol.* nec ei,
qui violando ſepulchrum corpus eruit, de quo in
l. 4. & l. *fin. C. eod.* cum in caſu noſtro ceſſet mo-
dus injurioſus, ſeu violẽtæ, & injurioſæ ſpoliatio-
nis. Nec eſt ſimile vero ſacrilegio, quia rei furtum
facere noluit; unde videtur potius ſimile alienanti
res eccleſiaſticas, ut elici poteſt ex Abb. in c. *Nul-*
lus, in princ. de iure patr. & Calder. in *conſ 1. de*
Baptiſ. ubi ſimile dicit de eo, qui jus baptizandi

17 alii confert eccleſiæ; & tamen hunc cenſet indiſtinctè non incidere in excommunicationem latam contra alienantes res eccleſiæ per Extravag. Pauli II. *Ambitioſa, de reb. eccleſ. non alien.* quæ loquitur de alienantibus res temporales eccleſiæ, non autem ſpirituales; quia cum d. c. Excommunicatio ſit latæ ſententiæ, ad alium caſum non poteſt per judicem extendi, ſaltem pro delicto jam perpetrato: quia non poteſt judex per ſuam extenſionem facere, ut qui non erat excommunicatus, ſit modo excommunicatus ſine novo delicto. Vnde videtur pœna eſſe omninò imponenda arbitrio judicis, ſecundum regulam, d. c. *De cauſis.*

De obſervatione Ieiuniorum.

Cap. Conſilium.

SVMMARIVM.

1 *Vigiliæ omnium Apoſtolorum ſunt in præcepto, præter vigilias Apoſtolorum Philippi, & Iacobi & Ioannis Evangeliſtæ.*

2 *Nec valet contraria conſuetudo Gallicana.*

3 *Carnium eſus in Quadrageſima ægroto eſt indulgendus.*

4 *Carthuſienſium ſtatus, qui languentibus in extrema neceſſitate carnes non concedunt, an ſit periculoſus, & num. ſeqq.*

5 *Carnium eſus an aliquo caſu ſit neceſſarius ad liberandum infirmum à mortis periculo.*

6 *Carnibus non veſcebantur homines in prima ætate, ideſt ante diluvium.*

7 *Iuramentum, & votum non ligant, cum ſine interitu ſalutis corporalis ſervari non poſſunt.*

8 *Carnibus in Quadrageſima veſci non licet, etiam ex legitima cauſſa ſine licentia Epiſcopi.*

Et quid ſi cauſa ſit urgens, n. 10.

9 *Refrendarij in Quadrageſima ovis, & lacticiniis, & de conſilio utriuſque Medici carnibus veſci poſſunt.*

10 *Ieiunium an, & quando poſſit quis ſolvere propria auctoritate.*

11 *Quid ſi cauſa ſit evidens.*

12 *Et quid ſi dubia ſit.*

13 *Et quid ſi ſubſit periculum ſcandali.*

14 *In ieiunio an ex iuſta cauſa diſpenſare poſſit proprius Sacerdos.*

15 *Conſuetudo an in ieiuniis ſit ſervanda, & num. ſeq uſque in finem.*

Quid in conſuetudine ieiunij inductiva, n. 16.

Quid in ieiunij tranſlativa, n. 30.

Et quid in ieiunij relaxativa, n. ...

16 *Ieiunium quid ſit.*

17 *Ieiunia conſuetudinarie ſervanda ſunt à diœceſanis, & indigent perinde atque indicta ab Epiſcopo.*

18 *Epiſcopus indicere debet obſervantiam conſuetudinis inducentis ieiunium, vel abſtinentiam à carnibus in ſua diœceſi*

19 *Carnium abſtinentia ſecluſa conſuetudine in ſola die Veneris per totam hebdomadam eſt in præcepto.*

20 *Carnes comedere in Sabbatho eſt mortale, ubi non eſt conſuetudo comedendi; aliàs ſecus.*

21 *Carnium uſus apud Græcos in die Sabbathi eſt tolerandus, ubi ſine ſcandalo fieri poteſt.*

22 *Intellectus, c.* Sabbatho, de conſecr. diſt. 3. *& cap.* Quia dies, diſt. 5.

23 *Ieiunium in ſexta feria non eſt ex præcepto, ſed ex conſilio tantum.*

24 *Ieiunium in Adventu Domini non eſt ex præcepto, niſi hoc habeat conſuetudo.*

25 *Idem in vigilijs Rogationum.*

26 *Conſuetudo in ieiunijs non extenditur de loco ad locum.*

27 *Nec de uno ad aliud genus perſonarum.*

Conſuetudo laicorum in ieiunijs non ligat clericos, nec clericorum ſæcularium religioſos, ibidem.

28 *Conſuetudo de una in aliam diem ex rationabili cauſa ieiunium transferens ſervanda eſt.*

29 *Conſuetudo regionis ſervari debet in ſolenda feſtivitate S. Bartholomæi.*

30 *Idem in feſtivitate B. Margaritæ.*

31 *Ieiunium propter magnam loci ſolemnitatem poteſt authoritate Epiſcopi in aliam diem transferri.*

32 *In Gallia, ubi ſunt eccleſia S. Quintini, non ieiunatur in vigilia omnium Sanctorum, ſed tertia præcedenti die.*

33 *Peregrini, & viatores in ieiunijs, & abſtinentia à carnibus debent ſe conformare conſuetudini loci, ubi reperiuntur.*

Contrarium, num. 37.

Declaratur, n. 38.

34 *Cathalani, & Francigenæ, qui in ſuis partibus ſolent veſci carnibus in die Sabbathi, peccant, ſi alibi veſcantur ubi non eſt ſolitum, & n. 40.*

35 *Idem in Mediolanenſibus, qui alibi comedunt carnes in diebus Carniſprivij.*

36 *Et in Caſtellanis qui in Sabbatho veſcuntur extremis, vel interioribus partibus animalium in Luſitania, Navarra, ubi non eſt conſuetum.*

37 *Intellectus, cap.* Illa 12. diſt.

38 *Exteri in ieiunijs tenentur ſervare conſuetudinem loci, ſi eo venerint animo habitandi, aliàs ſecus, ſecluſo ſcandalo.*

39 *Scholares, & peregrini ligantur conſuetudinibus loci, ubi moram trahunt.*

40 *Cathalani exiſtentes in ſtudio Tholoſano peccant ſi iuxta conſuetudinem Cathaloniæ veſcantur carnibus in Sabbatho, ſed non è converſo.*

41 *Habitatio de præſenti ſufficit ad ſortiendum forum pœnitentialem, nec requiritur domicilium.*

42 *Viatores non ſortiuntur forum loci, per quem tranſeunt.*

43 *Nec dicuntur moraliter in eo eſſe.*

44 *Conſuetudo ieiunij relaxativa valida eſt, ſi ſit generalis in tota eccleſia.*

45 *Conſuetudo particularis ex rationabili cauſſa poteſt in partem ieiunium relaxare, ſeu interpretari quoad horam, collationem, & cibos, & n. ſeq.*

46 *Ieiunii de integritate quæ ſint.*

47 *Ieiunium ſolvitur ex geminata comeſtione.*

48 *Secus ſi aliquid ſumatur pro collatione ſerotina magis ad ſuſtentationem naturæ, quàm ad delitias.*

49 *Et refellitur quorumdam opinio circa collationem in vigilia Natalis Domini.*

50 *Hora comedendi in diebus ieiunii, quæ ſit de conſuetudine.*

51 *Et quæ de iure ſcripto.*

52 *Cur in Quadrageſima ſit hora Veſperarum.*

Dies

53 *Dies ſicte expletus dicitur poſt veſperas.*
54 *Ovis, & lacticiniis veſci licet in ieiuniis extra Quadrageſimam, niſi obſtet conſuetudo.*
55 *Conſuetudo qua in totum relaxat ieiunium an valeat.*
56 *Quid in ieiuniis ſolemnibus.*
57 *Et quid in aliis non ſolemnibus.*
58 *Ieiunia, qua à ſingulis Diœceſanis per ſingulas Diœceſes indicuntur, ab omnibus ſubditis ſunt ſervanda.*

CONSILIVM. Doctores non ſummant
propter varia dicta, quę ſatis per ſe ſunt
clara. Dividitur in ſeptem partes, quæ
patent per ſeptem diſtinctos, §§
1 Nota primò ex principio litterę, jejunium eſſe
in præcepto in vigiliis omnium Apoſtolorũ hoc
eſt duodecim, quos enumerat gloſſa in cap. *unico,*
in ver. Duodeno, de reliq. & vener. Sanct. lib. 6. præ-
terquam in duabus vigiliis hic exceptis Apoſto-
lorum ſcilicet Philippi, & Iacobi, & Ioannis E-
vangeliſtæ, ob rationem in littera expreſſam, &
2 hoc non obſtantibus Gallicanis verſibus, quos
hic recitat gloſſa 1. videlicet:

Petrus, & Andreas, Paulus cum Simone, Iudas,
Vt ieiunemus nos admonet, atque Mathæus.

Nulla enim eſt ratio diverſitatis inter hos, &
alios Apoſtolos; & cum omnes fuerint pares me-
rito, pari etiam cultu ſunt venerandi, ſecun-
dum Abbat. *hic num. 4.* ut eorum ſit æqualis feſti-
vitas, quorum æqualis eſt Sanctitas, cap. *Scite, 75.*
diſt. Io. Andr. *hic num. 8.* in gloſ. 1. & Cardin. *n. 2.*
verſ. Oppoſ. Ad hoc d. cap *unico, de reliq. & ve-*
ner. Sanctor. in 6. Neque enim in his ſolemnibus je-
juniis quidquam operatur conſuetudo, cum ſit ir-
rationabilis, ut latius dicam infra n. .. & in c. *ſeq. n.*..
3 Secundò nota in § *Item de illo eſum carnium in*
Quadrageſima agrotis eſſe indulgendum, & pondera
rationem in textu expreſſam, videlicet ut debi-
libus, & infirmis propter abſtinentiam à carni-
4 bus periculum non emergat. Quam litteram in-
ducunt quidam contra Monachos Carthuſianos,
quorũ ſtatũ aſſerunt eſſe periculoſum ex defectu
charitatis, quia languentibus in extrema ne-
ceſſitate carnes non concedunt, Hoſtienſ. *num.*
5. in verb. Ab aliis, redarguit illos qui infirmis non
compatiuntur more Carthuſienſium. Sed illo-
rum ſtatum, ut *hic* recitat Ioan Andr *num. 3.* ef-
ficaciter tuetur Magiſter Arnaldus de Villa No-
va ſummus Medicus, & Theologus, proſequen-
do verbum illud Pſalmi 68. *Adverſus me loquebantur, qui ſedebant in porta,* &c. ſubinducens illud Can-
tici 5. *Percuſſerunt me, vulneraverunt me, & tulerunt*
pallium meum, & illis in propoſito coaptatis,
probat oppugnantium doctrinam eſſe phanta-
ſticam, & falſam; imò, & hæreſim ſapere. Falſitas
patet, quia qui ſe obligat ad illud ſtatutum ordi-
nis, hoc facit ex amore Dei. Sed illa charitas eſt
ſuprema, quæ Deum reſpicit ut objectum. Er-
go quod fit propter Deum, & non in odium pro-
ximi, non poteſt dici contra charitatem. Quod
5 autem dixit hæreſim ſapere, probat, quia adver-
ſatur approbationi, & tolerantiæ Romanæ eccle-
ſiæ, & fingit novum dogma in pertinentibus ad u-
tilem ſtatum fidelium, ponendo languentes quan-
doque non poſſe à mortis periculo ſine eſu carniũ
liberari, & ſic ad vitæ longitudinem eſum carni-
um neceſſarium: (nam, ut ipſe ait, virtus vitalis
deficit aut propter malitiã morbi illam reſolven-
tis, aut propter defectum alimenti, per quod ha-
bet conſervari, vel reſtaurari) Primò caſu pro-
bat auctoritate Hippocratis dicentis: Si deficien-
tibus præ furia morbi cibus exhibeatur, ſuffoca-
tionis, vel alterius vexationis gravamine ſuper-
addito, coguntur vitam finire celerius. Deficien-
tibus autem propter penuriam alimenti ſi dene-
getur cibus, & medicationi ſubdantur, expirant
velocius tabefacti. Vnde fit, ut deficienti propter
morbi magnitudinem non proſint, ſed obſint car-
nes. Deficientibus verò propter alimenti penu-
riam, proſint. Sed probat plus competere vinum
mediocre, maximè aromaticum, & vitellos ovo-
rũ mediocriter molles; quia velociſſima digeſtio-
ne convertuntur in laudabilem, & multum ſan-
guinem, & quaſi ſine fœcibus. Carnibus autem, &
cæteris alimentis aliqua prædictarum conditionũ
deeſt. Concludit ergo adverſarios moveri, aut
ex invidia, aut ex animi paſſione, aut ex ignoran-
tia phyſicæ, ſecundũ quam ad virtutem vitalem,
vel cognitivã magis competunt ſupradicta, quã
carnes. Licet fateatur ad conferendã virtutẽ mo-
tivam magis convenire carnes. Sed dicit inducẽ-
do Galenum confortationem virtutis motivæ non
eſſe in ægris neceſſariam, quia modicũ egent ip-
ſius operatione. Ergo nec egent neceſſario eſu
carnium. Demum ſubdit in ſacra Scriptura non
reperiri eſum carniũ infirmis neceſſarium; quod
tamen de vino legitur *1. ad Timoth. 5. c. Etſi Chriſtus*
ad finem, ſupr. de iureiur. Idem ad Roman. 14. *Qui*
infirmus eſt, olus manducet, non dixit carnes. Item
Pſalm. 103. *Vinum lætificat cor hominis*, & panis
confirmat illud; Cor autem eſt principium ma-
terlæ virtutis vitalis, quæ confortatur per cordis
lætitiam. Inducit quoque exempla Chriſti, quem
multi etiam infirmi ſequebantur, ut à languori-
bus ſanarentur, *Luca 6.* (Quibus tamen egenti-
bus alimento, quia tribus diebus jejunaverant,
paravit non carnes, ſed piſces.) *Marc. 8.* (Simi-
liter nec David illi Amalechitæ, qui tribus die-
bus, & noctibus non comederat, *1. Reg 30*) item
virtute deficiente propter penuriam cibi eſum
carnium non eſſe neceſſarium confirmat experiẽ-
tia, nam videmus in ipſo ordine octuagenarios, &
6 centenarios mundorum ſenium. Item in prima
ætate, id eſt uſque ad Diluvium, diutius vixerunt
homines, quàm in aliis ætatibus; & tamen non
veſcebantur carnibus, ſed terræ naſcentibus. *Ge-*
neſ. 3. ad fin. ibi, Comedes herbas terræ. Ad Noe
autem dixit poſt diluvium, *cap. 9.* omne quod mo-
vetur, & vivit, erit vobis in cibum, cap. *Ab exor-*
dio, 35. diſt. quod eſt Hieronymi *contra Iovinian. lib.*
1. & ſubijcit Ioan. Andr. ſe hunc libellum ita in
compendium redegiſſe, quia etiam ſuo tempore
quamplures notabilis ſtatus amicis ſuis Carthu-
ſienſibus, apud quos eſt vera religio, detrahere
conabantur, & illius verba ad litteram hic refe-
runt, & ſequuntur Anton. de Butr. *num. 10.* Car-
din. in § *Item de illo, n. 2,* & Ioan. de Anan. in cap.
Sicut ex litterarum, n. 2. infra de homicid. & conſentit
hic Petr. de Anchar n. 4. in ult not.
7 Verum Abb. in cap. *Si verò, n. 2. verſ. Et per hoc*
dicerem, ſupra de iureiur. Si, inquit, à peritis medi-
cis diceretur Fratrem Carthuſien. Ordinis non
poſſe aliter mortem evadere, niſi per eſum carniũ
non obſtante regula, ſeu voto deberet carnes co-
medere. Sicut enim juramentum non ligat pro-

pter

Digitized by Google

prer periculum mortis, c *fin. 22. q 4.* ita nec votum
cum paribus paſſibus ambulenr, ut notatur in
eap, *1. eadem. cauſ. & quaſt.* in cap. *Debitores, de in-*
reiur. in cap. *Licet*, & in c. *Magna, de voti.* Et quan-
vis mox fateatur Arnaldum de Villa Nova ſum-
mum, & quaſi divinum Medieum in tractatu hac
de re edito concludere vitam poſſe reſtaurari ſine
eſu carnium: Subdit tamen, Si ex circumſtantiis
Medici dicerent contrarium, procedere primum
dictum. Item poſſet contingere, ut ova infirmo
eſſent faſtidio, & horrori, ita ut non poſſet illa ſu-
mere, ut pluribus accidit, quo caſu in dubio hoc
eſſet tenendum; quoniam neceſſitas excuſat ab
omni præcepto, ut hic in textu, qui etiam nonob-
ſcurè ſupponit hanc neceſſitatem in propoſito eſſe
poſſibilem. Vnde concluſio eſt, juramentum, &
votum non eſſe ſervandum, cum ſine interitu ſa-
lutis corporalis ſervari non poteſt, prout etiam
concludit gloſ. 1. in d. cap *Si verò*, Itaque, ut ver-
bis Sylveſtri utar *In ver. Iuramentum, 4. num. 10.*
verſ. Ex prædictis, Abbas Carthuſienſes indiſtin-
ctè non reprobat, ſed tantum in caſu, & judicio
meo benedicit.

8 Vltimò nota in §. *Præterea*, non debere quem
veſci carnibus in Quadrageſima, & ſolemnibus
jejuniis ſine licentia Epiſcopi, etiamſi legitima
cauſa ſubſit eas comedendi, puta infirmitas, ſeu
debilitas ejuſmodi enim licentia exigitur, quia
multi poſſent ægritudinem fingere, & inter infir-
mitatem & infirmitatem eſt diſtinguendum, ſicut
inter coactum & coactum, ut in c. *Maiores*, § *Prop-*
ter quod, ſupra de Baptiſm. ſecundum Hoſt. *hic n. 5.*
in ver. Sic tamen, Io. Andr *n. 4.* Butr. *n. 10. in fine*, &
Abb *n 5* Tu die apertè hoc ſancitum eſſe in Con-
cilio Toletano VIII. *cap. 9.* in hæc verba. (Quiſ-
quis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragili-
tatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis im-
poſſibilitate diebus Quadrageſimæ eſum carniũ
præſumpſerit attentare, non ſolum reus erit Re-
ſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab
ejuſdem diei ſancta communione, & hoc illi cu-
muletur ad pœnam, ut ipſius anni tempore ab om-
ni eſu carnium abſtineat gulam, quia ſacris die-
bus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam. Illi verò,
quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut
neceſſitas arctat, non ante prohibita violare præ-
ſumant, quàm à Sacerdote permiſſum accipiant)
refertur ab Yvone *par. 15 cap. 89.* & *tom. 2. Concil.*
9 *par 2. pag 492.* Porrò in indultis veſcendi carni-
bus conſuevit apponi clauſula, *de conſilio utriuſque*
Medici, ut in indulto referendariorum utriuſque
Signaturæ, de quo in Conſtitutione Pauli III.
debita, in §. *17* ibi, (Quadrageſimalibus, & aliis
temporibus, quibus eſus carnium, ovorum, caſei,
& lacticinorum, de jure, vel conſuetudine eſt
prohibitus, eiſdem ovis, caſeo, butyro, & aliis
lacticiniis; ac de utriuſque Medici conſilio carni-
bus abſque conſcientiæ ſcrupulo uti, frui, & veſ
10 ci, &c) in Bullar. *tom. 1. pag 560.* Verumtamen ſi
cauſa eſſet urgens, non peccaret qui ſine licentia
carnibus veſceretur, ut hic patet in § *Cum autem*,
& tenet Abb. *n. 4. in ult. notab* Conferr. text. in l.
1. in princ. ibi, (nam interdum locus, vel tempus nõ
patitur plenius deliberandi conſilium, *ff. de exer-*
rit. act. & quod dixi in cap. *Relatum, à n 33. ſupra de*
11 *Cler. non reſiden.* Plenius tamen in hoc diſtinguit
Sylveſt. *in ver. Ieiunium n. 25. verſ. Tertium*, tradens
regulam, quam dicit ſervandam eſſe ex mente

omnium Doctorum: nam aut certum eſt quem je-
junare non poſſe ex cauſæ evidentia; Et tunc po-
12 teſt propria auctoritate jejunium dimittere. Aut
eſt dubium; & conſulendus eſt vir bonus, & peri-
tus, puta medicus, aut confeſſor, vel alius, & ſi il-
lius judicio cauſa ſit evidens, ſimiliter poteſt je-
junium frangi propria auctoritate: nam & in eo
eaſu cauſa evidens dici poteſt. Sin autem idẽ pe-
ritus ſit dubius; tunc oportet adire Superiorem,
qui declarare poteſt authoritativè diſpẽſando in
13 dubio. Verum ſi ſubeſſet periculum ſcandali, etiã
ſtante cauſa evidenti, petenda eſſet diſpenſatio. In
14 hujuſmodi autem diſpenſatione Superior eſt Epi-
ſcopus tantum, nec ſufficit licentia ſimplicis Sa-
cerdotis etiam ex juſta cauſa, ſecundum Hoſt hic,
niſi ſumma neceſſitas immineret, ita ut ſine peri-
culo ad Epiſcopum recurſus haberi non poſſet,
licet S. Thomas *in 4. diſt 15. q. 3. art. 2 q 4. ad tertium*
teneat Sacerdotem poſſe diſpenſare, Sed Cano-
niſtæ contra per hanc decretalem.

15 QVÆRO generaliter, utrum in jejuniis ſer-
vanda ſit conſuetudo

Pro clariori ſolutione puto tres caſus eſſe di-
ſtinguendos. Aut enim conſuetudo eſt jejunii in-
ductiva, aut eſt jejunii translativa, aut jejunii re-
laxativa.

16 In primo caſu abſque dubio ſervanda eſt con-
ſuetudo, cap. *illa, 12. diſt.* & Præpoſ *num 5.* & cap.
Vtinam, 76. diſt. nam, ut inquit Innoc. commu-
niter receptus in rubrica aliàs in cap *1 n. 2. verſ.*
Tertium ieiunium, ſupra eodem. Iejunium eſt abſti-
nentia victus ſecundum ordinationem eccleſiæ, ſi-
17 ve ſcripto, ſive conſuetudine approbatam. Vnde
Petr. de Palude *in 4 diſt. 15* apud Sylveſtr. *in ver.*
Ieiunium, n. 7 dicit ad jejunia conſuetudinaria i-
pſam conſuetudiem ligare, etiam ſi ſcriptura non
dicat, arg. c. *In his rebus, 11. diſt.* Ideoque ſi in ali-
qua diœceſi conſueverit certo die jejunare, hoc
jejunium ſervandum eſſe à diœceſanis & indige-
nis, ſicut ſi Epiſcopus jejunium indiceret. Quod
18 clarè probatur, *hic in § Item de illa*, ubi Pontifex
conſultus de illis, qui carnes comedunt in Sabba-
tho, reſpondit: Super hoc conſuetudinem tuæ re-
gionis ſtcias obſervari. Vnde per hanc literam
Epiſcopum Diœceſanum indicere debere obſer-
vantiam conſuetudinis inducentis jejunium, ſeu
abſtinentiam, à carnibus in ſua Diœceſi, docent
Hoſt *n. 4 in ver. Conſuetudinem*, & *num 5. in verb.*
Sic tamen, Butr. *num 6.* Cardin. *n. § Item de illa,*
num. 1. & reliqui.

19 Hinc infertur primò, ut abſtinentia à carnibus
circumſcripta conſuetudine in ſola die veneris
per totam hebdomadam ſit in præcepto, ut in c.
20 *De eſu carnium*. Et quod ibi notatur, *de conſecrat.*
diſt. 5 At comedere carnes in Sabbatho eſt mor-
tale ubi non eſt conſuetum, ut in cap. *Quia dies, de*
conſecrat diſt 5. non autem ubi eſt conſuetudo co-
medendi, ut in Francia, Catalonia, & aliis parti-
bus; quia ſtatur conſuetudini, ut in d c. *illa au-*
21 *tem, diſt.* & concludit Abb. *hic in 1. notab.* & Syl-
veſt. *in verb. Ieiunium, num. 28. verſ. Tertium.* Vnde
& apud Græcos tolerandus eſt uſus carniũ in die
Sabbathi, ubi ſine ſcandalo fieri poteſt, in locis ta-
men ipſorum, & inter eos tantum, ut cavetur in
Conſtitutione Clementis VIII. pro inſtructione
22 ſuper aliquibus ritibus Græcorum, *edita 31. Au-*
guſti 1595. in §. 6. in Bullar *tom 3. pag. 47.* Nec
obſtat text. in cap. *Sabbatho, de conſecrat. diſtinct. 3.*

per

per quem textum Gloſſa *hic in verb. In Sabbatho*, dicit non debere carnes comedi in die Sabbathi, Quoniam loquitur de conſilio, ſicut cavetur de die Mercurii ſecundum Abb. & Sylveſt. *locis citatis*. Unde Archid. ibi, quem cæteri ſequuntur, expoñit verbum, *non debemus*, de honeſto, non de præcepto. Rurſus non obſtat text. in cap. *Quia dies, de conſecr. diſt. 5.* ubi dicitur: Quicumque ſe Chriſtianæ religionis participẽ eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die (ſcilicet Sabbathi) abſtineat. Etenim eodem modo Gregorius VII. eo loci non loquitur de præcepto, ſed de conſilio, ut probat littera ibi, *admonemus*, & notat gloſſa in *eod. ver.* Et Sylveſt. *ubi ſupra*, niſi ſit conſuetudo, ut abſtineant, ut ibi per gloſſam.

23 An autem ſexta feria non ſolum abſtinentia à carnibus, ſed etiam jejunium ſit in præcepto, Doctores non conveniunt. Sed communiter tenetur jejunium non eſſe ex præcepto, ſed ex conſilio tantum, prout de communi teſtatur Abb. in cap *ſeq. num. 2.* & notat Innoc *in rubr.* aliàs in cap. 1. *ſupra eodem.*

24 Infertur ſecundò, ut quamvis in Adventu Domini ex præcepto non ſit jejunandum, ut hic eſt textus quaſi expreſſus in §. *Ieiunium*. Secundum Abbat. *ante num. 1.* poſt Innoc. *ubi ſupra nu. 3.* Quidquid dixerit Butr. *hic, nu. 2.* tamen ſecus ſit, ſi hoc habeat conſuetudo: Unde Pontifex hic dicit tamen apud nos jejunatur, quaſi dicat, habemus hoc de conſuetudine; Super hoc autem nullum ſtatutum facimus, nec aliquem adſtringimus, ſed quilibet conſuetudinem ſuam ſervet, ut formaliter Inquit Hoſt *hic num. 4. in ver Apud nos*, cujus dictum ſequuntur Jo. Andr, *num. 1, in eodem verſ.* Cardin. *num. 3* Collectar. *num. 4.* & Abb. *ante*
25 *num. 1. verſ Unde hic Papa.* Et quod dictum eſt de Adventu, idem intellige de Vigiliis Rogationum, in quibus conſuetudo ſervanda eſt, ut notatur in cap. *Rogationes, de conſecr. diſt. 3.* & per Abb. *in rubr. ſup. eod. num. 5. in fine, verſ. Item dubitatur de vigiliis Rogationum.*

26 Adverte tamen, quia in hujuſmodi conſuetudinibus non ſit extenſio de loco ad locum, adeò ut nec conſuetudo peculiaris Eccleſiæ Romanæ ſit neceſſario obſervanda in aliis locis, ut notat gloſſa in cap. *1. in ver Docuit, de Summa Trinit. l. 6.* & Abbas *hic num. 1.* & probatur in cap. *Illa, 12, diſtinct.*

27 Rurſus adverte, quia in his conſuetudinibus nec ſit extẽſio de uno ad aliud genus perſonarũ; ideoque conſuetudo laicorũ non ligat Clericos, nec Clericorum ſæculariũ religioſos, quia diſtincti ſunt modi abſtinentiæ inter hos tres ſtatus, & plures abſtinentias habent Clerici, quàm laici, & religioſi, quàm clerici ſæculares. Unde non oportet ut ad eorum jejunia ligentur, quorum etiam conſuetudinibus à ſuis jejuniis non abſolvuntur, ſecundum regulam juris, quem non honoro, nec onero. Ita Sylveſt in d. ver. *Ieiunium n. 7.* Et hæc de conſuetudine jejunii relaxativa.

28 In ſecundo autem caſu principali, ideſt in conſuetudine jejunii tranſlativa, cõclude ſervandam eſſe conſuetudinem, ſecundum quam jejunium in certa die ab eccleſia indictum in aliam diem ex rationabili cauſa tranſlatum eſt, ut *hic* per Hoſt.
29 *num. 4 in ver. De cuius*, & probatur in §. *De feſtivitate*, ubi eſt expreſſum in colenda feſtivitate S. Bartholomæi, & conſequenter in ejus vigilia ſervandam eſſe religionis cõſuetudinẽ, hoc enim ex rationabili cauſa introductum eſt: nam cum die 24. Auguſti fuerit excoriatus, & die ſequenti obierit, alicubi colitur dies martyrii, alicubi verò, ut Romæ, dies obitus, ſecundum Petr. de Sampſone, Abb Antiq. & Hoſtienſ. *ubi ſupra* Collectar. *num. 1.* & Io. Andr. *eod. num. in ver Bartholomæi*, qui adducit ſimile de feſtivitate B Margaritæ, cujus feſtum diverſis diebus colitur propter ſuũ diverſa martyria: nam ſecundum eum apud Bononienſes celebratur die 13. Iulii, vel die 14 ſe-
30 cundum Anton. de Butr *n. 9.* ſubdit tamen Ioan. Andr. ſe reperiſſe in Specul. Hiſtor. *lib. 14. c. 2.* coli debere die 20 Iulii, & ita colitur Romæ, & Patavii, ut refert Card. *num. 4. in fine.*

31 Et hinc collige propter magnam loci ſolemnitatẽ in die jejunii contingentem licitè fieri tranſlationem, ſeu commutationem jejunii in diem præcedentem auctoritate Epiſcopi ad eum modum, quo feſtum Nativitatis Domini Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis, vel alicujus Apoſtolorũ, ſi contingat feria ſecunda non jejunatur in die Dominico, ſed in Sabbatho præcedenti, ut eſt caſus in cap. *prox. ſupra eod* & ita tenet Innocen. *ſu-*
32 *pra in rubr.* aliàs in cap. 1 *num. 3.* ubi refert in quibuſdam locis Franciæ ſcilicet ubi ſunt eccleſiæ Sancti Quintini, non jejunari in vigilia omnium Sanctorum, ſed tertia præcedenti die, & ſequitur Abbas, *hic in 2. notab.* Præpoſ. in cap. *Denique num. 23. in fine 4. diſtinct.* & Sylveſtr. *in verb. Ieiunium, num. 19.*

33 Hinc etiam, & ex textu collige peregrinos, & viatores in jejuniis, & abſtinentia à carnibus debere ſe conformare conſuetudini loci, ubi reperiũtur, & ad hoc per Diœceſanos compelli poſſe, ut hic patet, & eſt optimus textus in d. cap. *Illa, 12. diſt.* ubi Auguſtinus: (Nec diſciplina ulla eſt in his melior gravi, prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcumque fortè devenerit.) & infra. (Mater mea Mediolanum me conſecuta invenit eccleſiã Sabbatho non jejunantem, cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego conſului hac de re beatiſſimæ memoriæ virum Ambroſium, & ille ait: Cum Romam venio, jejuno Sabbatho, cum Mediolani ſum, non jejuno. Sic etiam tu ad quam forte eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi,) ubi gloſſa in ver. *Societatem* refert illud vulgatum:

Si fueris Romæ, Romano vivito more,
Et ſi ſis alibi, vivito ſicut ibi.

34 Et pro hac parte concludit Abb *hic in fine* ſubdẽs propterea peccare Cathalanos, qui comedunt in his partibus carnes in die Sabbathi, licet illis in eorum partibus licite veſcantur. Quod ante ipſũ docuit Cardinal. in Clem. *Dignum, q. 5. de celebr. Miſſar.* & ſequitur Sylveſt. *ubi ſupra n. 28.* dicens, Qui carnes in die Sabbathi in ſuis partibus comedere conſueverunt, ut in Francia. & Cathalonia, comedendo in partibus aliis, ubi hoc non eſt conſuetum, ſecundum Directorium peccant, ut in cap. *Quia dies, de conſecr. diſt. 4* & cap. *Illa, 12 diſt.*
35 à contrario ſenſu. Et idem dicendum de Mediolanenſibus, qui in aliis locis comedunt carnes in diebus carniſprivii. De quo tamen vide Chriſtophor. Port *in §. Sed quod Principi. in fine inſtit. de iure natur.* ubi etiam proſequitur quid in Scholaribus, qui Mediolani reperiuntur eo tempore quo

Me-

Mediolanenſes ex privilegio S. Ambroſii veſcuntur carnibus. De quo privilegio latiùs dicam in cap. ſequenti, à n..

36 Id ipſum ſenſit Navarr. *in Man. cap. 28, nu. 120, verſ. sexto*, ubi dicit peccare eum, qui veſcitur carnibus, vel alio cibo vetito in aliqua regione, etiam eo tempore, quo liceret ei veſci in ſua; ſicut è converſo non peccat veſcendo eis in regione, quam tranſit, vel in qua moratur, licet in ſua id ei non liceret. Navarrus enim, & Luſitanus veſcentes in Caſtella die Sabbathi extremis, vel interioribus partibus animatium, non peccant, licet in ſuis terris id eis non liceret. Caſtellanus autem idem faciens in Luſitania, vel Navarra, peccaret. Hæc Navarrus, & conſentit illius auditor Covarr. *lib. 4. variar. reſolut. cap. 22 n 8 in fine.*

37 Contrariam opinionem, ideſt peregrinos, & viatores ceſſante ſcandalo non teneri in jejuniis, & abſtinentia à carnibus ſe conformare conſuetudini loci, ad quem divertunt, tenet Archid. poſt Hugon, in d. c. *Illa, in fine, 12. diſt.* Bellam. *num. 2.* Turrecr. *num. 2. in ver. Liberas*, & Præpoſ. *nu 6 verſ. Nota quod peregrinus*. Dicunt enim extraneos, qui ad tempus vivunt inter illos, qui talem habent conſuetudinem, debere illam obſervare, ſi non obſervando generent ſcandalum. Quod ſatis innuit littera ibi, (Si cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi) Ait enim Apoſt. 1. ad Corinth. 7. *Si ſcandalizavero fratrem meum, non manducabo carnes in æternum.* Vel certè ille textus loquitur de conſilio, & perſuaſione ſecundum Hoſtien relatum ab Archid. *ubi ſupra.* Et complures Theologos pro hac ſententia noviſſimè citat Thomas Sanchez *de matrim. lib 3 diſput. 18. num. 6.* Pro qua præcipuè allegatur text. in eod. cap. *illa 12 diſt* in illis verbis: (Alia verò, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, ſicut eſt quod alii jejunant Sabbatho, alii non, &c. totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes) Sed profectò alius videtur ſenſus Auguſtini in eo canone: nam primò docet obſervandas eſſe traditiones, quæ in tota eccleſia obſervantur. Unde dum immediatè ſubdit, (Alia verò, quæ per regiones variãtur, liberas habẽt obſervationes;) non videtur intellexiſſe liberum eſſe unicuique ſpeciales conſuetudines obſervare, vel nõ obſervare; alioquin conſuetudines locales non eſſent ab incolis obſervandæ, contra textum hic. Sed dixit *liberas*, ideſt ſine peccato, ita ut ſit ſenſus, illa quæ ex generali conſuetudine recepta ſunt, ab omnibus ſervari debent; Sed illa, quæ ex conſuetudine particulari ſunt alicubi introducta, ut comedere carnes in Sabbatho, poſſunt obſervari liberè, & abſque divinæ majeſtatis offenſa, & hoc ſenſu liberas habent obſervationes, quia illa obſervantes non peccant. Sed hinc non ſequitur ut illas obſervare non teneantur. Vel certè intellexit *liberas*, ideſt quoad extraneos, qui non tenentur illas obſervare, niſi illuc divertant, ut innuunt ſequentia verba, & declarat Turrecr. *num.* 2.

38 In hac varietate placet diſtinctio Gloſſæ in dict. cap. *Illa, in ver. Veneris*, ubi dicit referre, an peregrini ſint moraturi, vel citò receſſuri, ideſt an venerint animo habitandi, an verò recedendi, ut primo caſu teneantur ſervare conſuetudinem loci, ubi moram trahunt; in ſecundo autem non, ſecluſo ſcandalo, ut explicat Gloſſa in cap. *Quæ contra, in ver. Aut Peregrini, 8. diſt.* Quam diſtinctionem
ſequitur in d. c. *Illa*, Archid. *num. 1. in ver. Servare*,
Turrecr. *n.* 2. ubi verba illa, *liberas habet obſervationes*, exponit, ideſt quantum ad extraneos, quia
apud eos libera eſt hujuſmodi obſervantia, niſi
veniant moraturi, vel niſi non obſervando, generent ſcandalum. Nec diſſentit Præpoſ. *n. 6.* dum
ſequitur Archid. quoad eos, qui veniunt animo
non permanendi. Eodem modo diſtinguit Sylveſ.
in ver. *Jejunium nu. 7.* ubi poſt Paludan. tenet ad
jejunia conſuetudinaria teneri indigenas, & diœceſanos: alienigenas verò; ſi veniant animo habitandi, ex tunc ligari jejunio conſuetudinario, ſicut & ſcripto. Si autem tranſeant ſolùm, non ligari conſuetudinibus, & ſtatutis terræ, licet in
comedendo cavere debeant à ſcandalo; nam *ſi
eſca fratrem meum*, &c.
39 Primum membrum diſtinctionis Gloſſæ, videlicet de exteris, & peregrinis, qui in loco ſunt
morаturi, probatur in d. c. *Quæ contra mores 8. diſt.*
ibi, (Nulla civis, aut peregrini libidine violetur.)
Per quem textum Speculat. *in rubr. de Conſtit. nu. 7.*
dicit evidenter probari ſcholares, & peregrinos
40 ligari conſuetudinibus loci ubi moram trahunt.
Unde benè Cardin. in Clem. *2. in 5 quæſt. de celebrat. Miſſ.* ſcripſit Cathalonos exiſtentes in ſtudio Tholoſano peccare, ſi contra conſuetudinem
Cathaloniæ veſcantur carnibus in Sabbatho, juxta conſuetudinem patriæ, & conſentit, Imola *ibidem, col* 2.
41 Et quamvis Gloſſa prælleg in d. c. *Quæ contra*, dicat ſolos perpetuo habitantes obligari lege
civitatis, ut l. *Debitor, ff de Pignor.* tamen illud
verbum, *perpetuò*, plerique ex Doctoribus non
ponunt, ſed ſimpliciter exigunt, ut habeant animum habitandi, vel ut ſint moraturi, quod in idem
recidit & ad ſortiendam Parochiam, ſeu forum,
Pœnitentialem non requiritur translatio domicilii, vel animus perpetuò illic permanendi, ſed
ſufficit ſola habitatio de præſenti, ſecundum opinionem Feder. de Sen. *conſ. 254* incipien *Quæſtio
ſubſequens.* Quam pluribus tuetur Anchar. in cap.
De uxore, num. 1. de Sepultur & eam commendat
Abb in cap. *Extirpanda, §. Qui verò, nu. 11 de
præben.* & magis communem dicit in cap. *Omnis
utriuſque, nu. 23. de Pœnit. & rem iſſ.* Quam etiam
ſequuta eſt Sacra Congregatio Concilii, ut ſcripſi
in cap *fin. ſupra de Paroch.* ubi hunc articulum valdè à Doctoribus controvertum plenè examino.
42 Secundum verò diſtinctionis membrum, ſcilicet de illis, qui ſtatim ſunt receſſuri, & ſic de tranſeuntibus, clarè probatur per text. in l. *Hæres abſens, § Proinde. ff de iudic.* ubi patet viatores non
ſortiri forum loci, per quem tranſeunt, & ſubnectitur ratio, quia duriſſimum eſt, quotquot locis
quis navigans, aut iter faciens delatus eſt, tot locis ſe defendere. Circa quod vide quod ſcripſi in
43 cap *fin ſupra de foro compten* Item facit pro hac
parte, quia qui tranſit, aut brevi tempore divertit ad aliquem locum, non dicitur moraliter
in eo eſſe, l. *Quæſitum, § fin.* & l. *Sitta, ff. de legat. 3.* cap. *Nam & ego, de verbor. ſignific.* & cap.
Ad noſtram, de regular. ubi Gloſſa in ver. *Statim*, dat
concordantes Confert decretum Concilii Trid.
in *cap. 1. ſeſſ. 23.* ibi, (Quoniam qui aliquantiſper
tantùm abſunt, ex veteri Canonum ſententia nõ
videntur abeſſe.) Ad idem textus in cap. *Is qui
de Sepultur. lib. 6.* ubi qui ad villam ruralem ſe
transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exer-
ceat

teat, non efficitur ibi parochianus; & notat Car-
dni. in Clem. 2. *num.* 8. ubi etiam Vjtalm. *num.* 29.
de privileg.
44 In tertio denique, & ultimo caſu principali, id
eſt, in conſuetudine jejunij relaxativa, diſtingve.
Aut conſuetudo eſt univerſalis in tota Eccleſia; aut
eſt particularis in aliqua regione, vel loco. Si con-
ſuetudo ſit univerſalis, illa proculdubio ſervanda
eſt, text. eſt in d. cap. *Illa*, 12. *diſtinct.* ibi, (& ſi
quid aliud tale occurrerit, quod ſervetur ab uni-
verſa, quacumque ſe diffundit Eccleſia.) & tenet
gloſſa communiter approbata in cap. *proximo*, *in
ver Conſuetudinem*, *infra eodem.* Conſuetudo enim
Eccleſiæ univerſalis tamquam lex ſervanda eſt,
cap. *Perniccioſum ſup. de celeb Miſſar.* Et eſt ratio, quia
illa, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ
quidem toto orbe terrarum obſervantur, datur
intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs Con-
cilijs commendata, atque ſtatuta retineri, quę ſunt
verba textus in d. cap. *Illa*, & ibi notat Archid. *in
princ*, & inde fit ut illi, qui nec voto, nec regulari
obſervantiâ ſunt adſtricti, in ſexta feria ſi feſtum
Nativitatis Dominicæ die ipſo venire contigerit,
carnibus propter feſti excellentiam veſci poſſint,
ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis, ut
eſt caſus in cap. *prox. infra eodem.* Confert decretum
Concilij Tridentini *de Canonicis ſcripturis*, *ſeſſ.* 4.
ubi S Synodus traditiones vel tanquam oretenus
à Chriſto, vel à Spiritu Sancto dictatas. & continuâ
ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas pari
pietatis affectu, ac reverentiâ ſuſcipit, ac venera-
tur. Ad idem *ſeſſ.* 13. *de Sanctiſſ. Euchar. Sacram.
cap.* 8. ibi, Qui mos tamquam ex traditione Apo-
ſtolica deſcendens jure, ac merito retineri debet.
45 Sin autem conſuetudo ſit particularis in aliqua
regione, vel loco, iterum ſubdiſtinguenda ſunt
duo membra. Primum eſt, cùm conſuetudo non
relaxat jejunium in totum, ſed in partem dumta-
xat. Et in hoc primo membro cum de integritate
jejonij ſecundum Richar. *in* 4. apud Sylveſt. *in ver.*
46 *Iejunium*, *n.* 9. Tria ſint, videlicet comeſtio unica,
determinata hora comedendi, & abſtinentia à
carnibus; item ovis. & lacticinijs in Quadrageſi-
ma: in his omnibus aliquid poteſt rationabilis con-
ſuetudo, ut tenet Abb. *in rubr. ſupra eod. num.* 4. ubi
quod dixit Hoſtien. *hic*, videlicet conſuetudinem
nihil poſſe in jejunijs ſolemnibus; declarat proce-
dere quando conſuetudo ex toto vult illud tolle-
re. Secus ſi interpretetur qualiter ſit explendum
jejunium, puta quoad collationem, horam, & ci-
bos, & hujuſmodi; quia conſuetudo eſt optima le-
gum interpres, cap. *Cum dilectus*, *de conſuet.* & ſe-
quitur Sylveſt. *in verb. Iejunium*, *num.* 8. Dummodo
tamen hujuſmodi conſuetudo ex rationabili, &
honeſta cauſa introducta ſit, non autem ut ho-
mines intendant ventri, & gaudijs temporalibus,
ut per Abb. in cap. *ſeq. num.* 3.
47 Hinc infertur primò, ut quamvis geminata co-
meſtio in die jejunium ſolvat, eò quòd univerſalis
Eccleſiæ conſuetudo, quæ pro lege habenda eſt,
ſic obtinuit, ut ſemel tantùm comedatur, ut tenet
Goffred. & communiter Theologi *in* 4. *diſt.* 15.
teſte Sylveſtro *in ver. Iejunium*, *num.* 9. & probat
Abb. *in rubr. n.* 3. inducens ad hoc cap *Quadrage-*
48 *ſima*, *de conſecr. diſt.* 5 & cap. *Sint tibi*, *diſt.* 4. Tamen
ſecundum eum aliquid ſumere pro collatione ſe-
rotina magis ad ſuſtentationem naturæ, quàm ad
delicias, non eſt peccatum, nec jejunium frangitur,
Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.

dummodo hoc fiat temperatè ſecundum conſue-
tudinem loci, de quo vide pleniùs per Sylveſtr.
ubi ſupra n. 10. *verſ. Tertium*, *de collatione ſerotina*; li-
cèt nun defuerint ex Recentioribus, qui in hac
materia uſque adeo laxaverint habenas, ut ſcri-
49 pſerint, in vigilia Nativitatis Domini propter
conſuetudinē licere pro refectione ſerotina com-
edere uſque ad ſexdecim uncias panis, & dulcia-
riorum, inter quos Facundez *præcept.* 4. *lib.* 1. *cap.*
4. *num.* 19. Quinimò Medina *in* 1 *parte Inſtruct. de
Confeſſ. cap.* 14. §. 10. *verſ. Donde ſe ſigue*; amplius pu-
tavit licere ex pane & fructibus ſumere quantum
libuerit.

Sed profectò hoc non eſſet jejunium moderari,
ſeu interpretari; ſed protſus ſolvere ac deſtruere.
Unde conſuetudo hujuſmodi in tam ſolemni je-
jonio dicenda eſſet potius corruptela, ut patebit
infra in 2 membro.
50 Infertur ſecundò, ut ſimiliter quoad horam
prandij in diebus jejunii conſuetudo ſit lex, & ſta-
tutum Eccleſiæ: & hoc ſecundum omnes eſt ut ho-
ra nona comedatur, teſte Sylveſt. in ver. *Iejunium*,
num. 12. Sed quia hora nona dicitur, & in princi-
pio, & in fine, S. Thom. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 3. *art.* 3. *q.* 3.
videtur velle, ut in omni jejunio prandendum ſit
horâ nonâ completâ, ideſt, horâ tertiâ poſt meri-
diem, ut explicat Sylveſt. *ubi ſupra n.* 11. & 12. Cæ-
terùm Petr. de Palude, cui adhæret Sylveſter *ibi-
dem*, aſſerit hoc verum eſſe tantummodo quoad
jejunium quadrageſimale; in aliis verò dicit lici-
tum eſſe prandere in principio Nonæ, id eſt, in
meridie. Sed quia hujuſmodi lex eſt conſuetudo,
propterea, ut ipſi dicunt, conſuetodini ſtandum
eſt populi Dei, ut in meridie non poſt Aſtrolabiū,
ſed groſſo modo computato comedatur, ut in cap.
In his, 11. *diſt.* Quod etiam docuit S. Thomas *loco ci-
tato*, & poſt eum Turrecrem. in d. c. *Solent*, *num.* 2.
verſ. Reſpondeo dicendum: & in verb. *Hora*, *de conſecr.
diſt.* 1. Jure tamen ſcripto nulla hora eſt determi-
51 nata comedendi in die jejunii, niſi hora veſpera-
rum tempore quadrageſimali, ut eſt text. in d. cap.
Solent, & tenent Abb. *in rubr. ſupra eod. n.* 2. & Syl-
52 veſt. *ubi ſupra n.* 12. Rationem egregiè aſſignant
Petr. & Hugo, & poſt eos Archid. in d. cap. *Solent*,
& Abb. *ubi ſupra*; quia ſcilicet jejunium Quadra-
geſimæ majoris celebramus ad imitationem Chri-
ſti; & quia Chriſtus jejunavit quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus nihil comedens, debe-
remus & nos toto illo tempore jejunare nullâ die,
vel horâ comedentes, ſi natura pateretur humana.
Sed quia hoc non eſt poſſibile in humanis præter
divinum miraculum, ſtatuit Eccleſia, ut ſaltem
per omnes quadraginta dies fictè ſumptos fideles
jejunarent: nam poſt veſperas expletas dies fictè
53 expletus dicitur, cùm aliud officium diurnum
non ſuperſit, ut latiùs per Archid. *ubi ſupra*, quem
totidem verbis ſequitur ibi Bellam. *n.* 2. *verſ. Sed
quare hoc ſic ſtatuitur*, & Turrecrem. *n.* 2. *in ver. Ho-
ra*, *verſ. Dicit autem Hugo.*

Infertur tertiò, ut extrà Quadrageſimam in die-
54 bus jejunii liceat veſci ovis, & lacticiniis, ſi hoc
habeat conſuetudo, ut eſt notabile dictum Archid.
in cap. *Rogationes*, *de conſecr. diſt.* 3. quem ſequitur
Abb. *ſupra in rubr. n.* 5. *verſ. Sed vide notabile dictum*:
ſubdens hànc videri laudabilem conſuetudinem,
præſertim in civitatibus, ubi non eſt copia pi-
ſcium, ut Senis.

Jure tamen ſcripto quamvis Goffredus in defi-

nitione jejunii comprehendat abſtinentiam à carnibus,& trahentibus ſementinam originem à carnibus,ut ab ovis,lacte.& caſeo, cap.*Denique*,4. *diſt.* idemque videatur ſentire Innocent.*ſupra in rubr.* dum dicit, ex cauſa,puta propter penuriam piſcium ſtatui poſſe , ut liceat uti iſtis lacticiniis , licèt utentes extra Quadrageſimam ſecundum eum non frangant jejunium , ſed peccent. Veritas tamen eſt eſum lacticiniorum non eſſe ab Eccleſia vetitum,niſi in Quadrageſima : nam d.cap. *Denique*.4.*diſt.*quod facit mentionem de his lacticiniis , loquitur de jejuniis Quadrageſimalibus. Sed in aliis jejuniis nullus textus ſpecificè de hoc diſponit ;& ſic tranſeunt communiter Doctores, ut Abb.teſtatur *ſupra in rubr. n.*5. & ſequitur Sylveſt.in ver.*Iejunium*,*n.*15.dicens eſum ovorum,& lacticiniorum interdictum eſſe in Quadrageſima , ut in d.cap. *Denique* : non autem in aliis ſecundum S.Thomam,Petr.de Palude,& communiter Doctores;niſi hoc habeat conſuetudo , quam ubique ſervandam in jejuniis dixerunt Auguſtinus , & Ambroſius in c. *Illa*, 12.*diſt.* & in c.*Vtinam*,76.*diſt.* Unde in omnibus jejuniis præter Quadrageſimam hęc comedi poſſunt,ubi conſuetudo habet ut comedantur.

55 Secundum membrum ſuperiùs propoſitum eſt , cùm conſuetudo relaxat,& ſolvit jejunium in totum : & ſunt opiniones; nam gloſ.hic, quam propter ejus auctoritatem dicit eſſe mente tenendam Abb. *n.*5. *verſ Sed nota gloſſam*, ſentit conſuetudinem hanc jejunii relaxativam validam eſſe.Idemque ſentit Hoſt.*in ſumm.hoc tit.*§.*Quando jejunandũ.*

56 Verùm idem Hoſt.*hic n.*2.*verſ.Teneas tamen primã.* retractat quod ſcripſit in Summa ; ait enim eſſe quædam jejunia ſolemnia , in quibus contraria conſuetudo non operatur,ſicut Quadrageſimæ,& Quatuor Temporum , & feſtivitatum præcipuarum. Et hoc dictum Hoſtienſ. ſequuntur hic Jo. Andr.*num.*8.Butr.*num.*12.Card.*num.*2.& reliqui omnes. De communi Præpoſ. in cap. *Denique* , *n.* 23.4.*diſt.*In aliis autem habet locum conſuetudo,

57 niſi Prælatus aliud injungat, ut idem Hoſt.notat poſt Innoc.*in rubr.ſupra eod. verſ.Sunt autem jejunia indicta neceſſaria*, & verſ. *Adhac*, & ſecundum hoc dicit eſſe intelligendum quod ſcripſit in ſumma.

58 Jejunia enim, quæ à ſingulis diœceſanis per ſingulas diœceſes indicuntur, ab omnibus ſubditis ſunt ſervanda, cap.1.*ad finem*,*de conſecr.diſt.*4.cap.*Iejunia*,*diſt.*5. & notant Hoſtienſ.*hic n* 5.*in ver.Et aliis ſolemnibus jejuniis*. Jo.Andr. *n.* 4.*in fine, in eod. ver.* Butr.*n.*4.& 11.Anchar,*n.*3.*in* 4.*notab.* & Cardin. in §.*Præterea*,*n.*1. De hac tamen conſuetudine jejunii relaxativa dicam pleniùs *in cap. ſeq.* in quæſtione , An ex conſuetudine immemorabili in populo Mediolanenſi potuerit præſcribi contra numerum quadraginta duorum dierum Quadrageſimæ ab Eccleſia inſtitutum.

De Obſervatione Iejuniorum.

Cap. Explicari.

SVMMARIVM.

1 *Carnibus veſci licet ſi feſtum Nativitatis contingat in ſexta feria,exceptis profeſſis,& voventibus.*

2 *Regulares in ſexta feria an teneantur à carnibus abſtinere ex voto,an ex regula , & n.ſeq. uſq.ad n.*11.

3 *Et an,& quando teneantur ex voto ad obſervantias regulares.*

4 *Regula Prædicatorum non obligat tranſgreſſores ad aliquam culpam neque mortalem , neque venialem,ſed tantum ad pœnam taxatam,& n.*9.

5 *Religioſi ad quæ obligentur ultra communia Chriſtianorum vincula.*

6 *Fratres Minores obligantur ex voto profeſſionis ad omnia , quæ in regula ipſis ſub verbis obligatoriis indicuntur.*

7 *Et in ſpecie ad jejunandum in ſextis feriis.*

8 *Votum in dubio intelligitur de ſimplici.*

9 *Præcepta regulæ ex ſui natura obligant ad mortale.*

10 *Obligatio nunquam inducitur ubi conſtat de mente legis obligare nolentis.*

11 *Carnibus veſci non poſſunt in die Nativitatis Domini,qui voverunt illas nunquam comedere.*

12 *Vovens abſtinere à carnibus in ſextis feriis an teneatur abſtinere ſi eâ die occurrat feſtum Nativitatis,& n.ſeq.uſq.ad n.*30.

13 *Votum debet intelligi ut non ſit inutile , ſed aliquid operetur, & n.*20.*&* 22.

14 *In voto magis attenditur intentio voventis , quàm verba.*

15 *Vovens abſtinentiam à carnibus in die , in qua pervenerit ad locum peregrinationis,vel in qua occurret ſalutatio Virginis , tenetur abſtinere etiam in Dominica Reſurrectionis.*

16 *Votum abſtinentiæ à carnibus in die Veneris,an obliget in die Nativitatis ubi non apparet de intentione voventis,& n.*34.

17 *Et quid ſi votum fuerit emiſſum in memoriam Paſſionis Domini.*

18 *Diebus feſtis licet non tantùm ſpiritualiter, ſed etiam corporaliter honeſtè lætari in cibis , & veſtibus.*

19 *Authoritas legis,vel Superioris in juramento , & voto ſemper intelligitur excepta.*

20 *Votum abſtinentiæ à carnibus in die Veneris , niſi comprehendat diem Nativitatis,eſt deriſorium.*

Contrarium, n. 22.

21 *Statutum eſt nullum ſi diſpenſat idem quod jus commune.*

22 *Voto ſe adſtringere ad id, quod eſt in præcepto , non eſt inutile.*

23 *Funiculus duplex difficilius rumpitur.*

24 *Vovens abſtinere à carnibus in diebus aliàs permiſſis tenetur abſtinere etiam in die Nativitatis.*

25 *In voto non fit extenſio de caſu ad caſum.*

26 *Legis intellectus referri debet ad caſum frequentiùs contingentem.*

27 *Iejunare vovens in ſextis feriis tenetur etiam in die Natalis Domini.*

28 Con-

28 *Conſuetudo univerſalis Eccleſiæ cenſetur traxiſſe originem ex traditionibus Apoſtolorum, vel ex Generalibus Concilijs.*

29 *Conſuetudo poteſt jejunium modificare, ſi ex rationabili cauſa ſit introducta, non autem ut homines intendant ventri.*

30 *Mediolanenſes an potuerint præſcribere contra numerum quadraginta duorum dierum Quadrageſimæ ab Eccleſia inſtitutum, & num. ſeq. uſque in finem.*

31 *Quadrageſima ratione jejunij eſt de jure divino, ratione temporis ex traditione Apoſtolorum.*

32 *Quadrageſima quot habeat hebdomadas.*

33 *Quadrageſima nulla reperitur, quæ ſaltem quadraginta duos dies non habeat, & n. 42.*

34 *Quadrageſima in Eccleſia Orientali, in qua non jejunatur Sabbatho, incipit in Quinquageſima.*

Quadrageſima quadraginta duorum dierum, qua utitur Eccleſia Romana, additi fuerunt alij quatuor, ibidem.

Mediolanenſis Eccleſia hos quatuor dies non admiſit, n. 37.

35 *Quadrageſima S. Ambroſij qua ſit, & n. 38.*

36 *Quadrageſima eſt decima pars totius anni, inſtituta ut decima temporis Deo redderetur.*

37 *Mediolanenſes, qui in baptiſmate puerorum pedes lavant aquâ conſecrata, excuſantur ob authoritatem Ambroſij.*

38 *Quadrageſima Mediolanenſis Eccleſiæ in quo differat à Quadrageſima Eccleſiæ Romanæ.*

39 *Conſuetudo præſertim jejunij relaxativa ut tollat legem, debet eſſe rationabilis, & legitimè præſcripta, & n. 43.*

40 *Ratione legis manente, non conſuetudo legem, ſed lex conſuetudinem vincit.*

41 *Conſuetudo irrationabilis, & impræſcriptibilis eſt, quæ diſcrepat ab inſtituto univerſalis Eccleſiæ, aut quæ eſt contra Eccleſiaſticam diſciplinam.*

42 *Quadrageſimam totam violavit, qui unam diem abſtinendo prætermiſit.*

43 *Conſuetudo requirit patientiã cum voluntate Principis, cujus eſt legem abrogare.*

44 *Privilegium in materia non veriſimili præſumitur falſum, & ſubreptitium.*

45 *Can.* Denique, 4. diſtinct. *non eſt B. Gregorij, licèt ſub illius nomine referatur.*

46 *Crimina ſunt ſuſtinenda ratione ſcandali, vel ſchiſmatis.*

47 *Conſuetudo in delictis excuſat multitudinem à pœna temporali, ſed non gehennali.*

1 EXPLICARI. Si feſtum Nativitatis contingat in ſexta feria, licitum eſt carnes comedere, exceptis profeſſis, & voventibus. Hoc dicit. Communis diviſio. Deciſa conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.*

2 Nota 1. ibi, *nec voto,* nec regulari obſervantiâ. Regularem non teneri à carnibus abſtinere ex voto, ſed ex regula, ſecundum Abb. *hic n. 1. in 3. notab.* Qui dicit hinc colligi argumentum optimum,
3 Religioſum non teneri ex voto ad omnia, quæ continentur in regulari obſervantia: ſed votum verſatur duntaxat circa tria ſubſtantialia regulæ, de quibus in c. *Cùm ad monaſterium, in fine, de ſtatu Monachor.* & in hac opinione dicit fuiſſe B. Thomam, & Archid. *in c. t. 27. q. 1.*

4 Sed de doctrina Abbatis ego valdè dubito: nam aut regula non obligat tranſgreſſores ad aliquam culpam, ut in religione Fratrum Prædicatorum, in qua ſimiles tranſgreſſiones non obligent ad culpam neque mortalem, neque venialem, ſed ſolũ ad pœnam taxatam ſuſtinendam, teſte D. Thoma *in 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1.* Et tunc certum eſt religioſis licere abſque peccato veſci carnibus in die Nativitatis Domini. *C. Quiſquis præceptis, §. Quod præcipitur, 14. q. 1.* & *c. Denique, § Hæc etſi legibus, 4. diſtinct.* Neque hoc caſu habet locum exceptio, de qua hic, quia loquitur tantummodo de his, qui ad abſtinentiam obligantur ex voto, vel ex regula, ut probat littera ibi, *adſtricti.* Aut regula obligat tranſgreſſores ad culpam, prout regulariter contingit ſi utatur verbis præceptivis, vel æquipollentibus, ut in juribus ſupracitatis: & notat Abb. in cap. *Nam concupiſcentiam, num. 2. verſ. Et tunc aut lex loquitur per verba præceptiva, ſupra de Conſtitution.* & dicendum eſt religioſos teneri ad obſervantiam regulæ ex vi voti obedientiæ: quia qui reſiſtit regulæ, Superiori reſiſtit, & ſic Deo, cap. *Qui reſiſtit,* cap. *Si Dominus,* & cap. *Inhærent, 11. q. 3.* & notat Abb. *loco citato.* Quid enim refert an Superior oretenus, aut ſcripto aliquid præcipiat? Et hujus ſententiæ eſt apertè Di-
5 vus Thomas *ubi ſuprà:* Nam in corpore docet tranſgreſſionem regulæ in his, quæ pertinent ad exterius exercitium, ſicuti ſunt omnes exteriores obſervantiæ, obligare ad mortale indiſtinctè in concernentibus principaliter tria vota ſubſtantialia, ſcilicet paupertatis, continentiæ, & obedientiæ. In alijs verò, quæ ad prædicta ordinantur, obligare ad mortale in duobus caſibus, videlicet propter contemptum, vel propter præceptum, ſive oretenus à Prælato factum, ſive in regula expreſſum: Quia, inquit, hoc eſſet facere contra obedientiæ votum. Et in reſponſione ad primum ait; (Ille qui profitetur regulã, non vovet ſervare omnia, quæ ſunt in regula; ſed vovet regularẽ vitam, quæ eſſentialiter conſiſtit in tribus prædictis. Unde & in quibuſdam religionibus cautiùs aliqui profitentur nõ quidem regulam, ſed vivere ſecundũ regulã, ideſt tendere ad hoc ut aliquis mores ſuos informet ſecundum regulam, ſicut ſecundum quoddam exemplar. Et hoc tollitur per contemptum. In quibuſdam autem religionibus adhuc cautiùs profitentur obedientiam ſecundum regulam, ita quod profeſſioni non contrariatur, niſi id, quod eſt contra præceptum regulæ Tranſgreſſio verò, vel omiſſio aliorum obligat ſolò ad peccatum veniale, quia hujuſmodi diſpoſitiones ſunt ad principalia vota. Peccatum autem veniale eſt diſpoſitio ad mortale in quantum impedit ea, quibus aliquis diſponitur ad obſervanda principalia præcepta legis Chriſti, quæ ſunt præcepta Charitatis.) Hęc S. Thomas, quem totidem verbis ſequitur Archid. in cap. 1. *num 2. 27. qu. 1.* & ipſemet Abbas in cap. *Nam concupiſcentiam, num. 4. verſ. Nec obſtat ſi dicatur, ſupra de Conſtitution.* atque ita S. Doctor ſentit manifeſtè tranſgreſſionem obſervantiarum, quę præcipiuntur in regula, contrariari profeſſioni, & voto ſolemni obedientiæ. Unde Cajetanus poſt princip. notat Religioſos omnes ultra communia vincula omnium Chriſtianorum teneri etiam ad tria Religionis vota, item ad præcepta facta à regula, vel Prælato, quæ tamen ſub voto obedientiæ comprehenduntur, & ad contẽ-
6 ptum. Præterea contra Abbatem allego textum

Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.

expreſſum in cap. *Exijt*, §. *In primis*, *verſ. Ad omnia, de verb ſignif. lib. 6.* Ubi Nicolaus III. diſertis verbis declarat Fratres Minores obligari ex voto profeſſionis ad omnia, quæ in eadem regula ipſis
7 ſub verbis obligatorijs indicuntur. Et Clemens V. in Clemen. *Exivi*, in §. *Item quia, eod. tit.* commemorans quæ illa ſint, recenſet in ſpecie obligationem jejunandi in ſextis ferijs. Quo autem verò non eſt quod dicit Abbas, Religioſum non teneri ex voto à carnibus abſtinere, ſed ex regula: imò enim quiſquis tenetur ex regula, tenetur itidem
8 ex profeſſione, & voto ſolemni obedientiæ. Neque obſtat hæc decretalis, quatenus dum excipit adſtrictos ex voto, poteſt intelligi de voto ſimplici, prout in dubio intelligi ſolet ſecundum ea, quæ notantur in cap. *Rurſus*, & cap. *Meminimus. Qui Cler. vel voven.* & per Brixien. in d. c. *Rurſum*, dum verò excipit adſtrictos ex regula intelligitur de adſtrictis ex voto ſolemni, & ſic nulla eſt ſuperfluitas. Ad hoc d. c. *Meminimus*, cap. *Veniens*, & cap. *Rurſus, eod. tit.*

Salvari poſſet dictum Abbatis in eo caſu, in quo regula jejunium præſcribens in 6. feria non obligaret ad culpam mortalem, ſed ad venialem duntaxat. Tunc enim Regulares ſi in illa die incideret feſtum Nativitatis, tenerentur jejunare ex regula, non autem ex voto, ſecundum D. Thomam *loco citato.*

9 Adverte etiam ad id, quòd ex D. Thoma ſuperiùs dictum eſt, videlicet (Fratres Prædicatores ex ſimilibus tranſgreſſionibus non obligari ad culpam neque mortalem, neque venialem: hoc enim non provenit ex eo, quòd præcepta regulæ ex ſui natura non obligent ad mortalem reatum, juxta text. in dict. Clement. *Exivi*, §. *Item quia, de verbor. ſignificat.* Sed quia Conſtitutionibus Ordinis ita cautum eſt, videlicet: Ut igitur unitati & paci totius Ordinis provideamus, volumus, & declaramus, ut regula noſtra, & Conſtitutiones noſtræ non obligent nos ad culpam, niſi propter præceptum, vel contemptum. Præceptum autem in Regula nullum, niſi quod de natura ſua ſit ratione trium votorum, vel divinæ, aut Eccleſiaſticæ legis contineri volumus, & declaramus. Et idem in Conſtitutionibus, niſi ubi ponitur ſententia excommunicationis, aut formaliter exprimitur per verbum, *Præcipimus in virtute ſanctæ obedientia*, Et hoc idem in ordinationibus, & Prælatorum verbis, & litteris intelligi volumus.) Hæc ibi.
10 Non igitur mirum ſi Regula, & Conſtitutiones prædictæ Ordinis non obligent ad culpam; quia ubicumque conſtat de mente legis obligare nolentis, nunquam inducitur obligatio, ut declarat Abb. in d. c. *Nam concupiſcentiam, n. 2. verſ. Diſtingue ſic, quod aut certum eſt de mente legis, ſupra de Conſtitutionibus.*

11 Secundò nota in eod. verſ. *Exceptis*, eos, qui generaliter voverunt nunquam veſci carnibus, non poſſe illis veſci in die Nativitatis Domini. Rationem reddit gloſ. 1. *hic*, quia quæ ſine conditione voventur, ſine conditione ſolvuntur, cap. *ult. 32. q. ult.* Nam ex quo in voto emiſſo nihil exceperunt, generaliter tenentur, arg. cap. *Quia circa, de privileg.* & l. *Si ſervitus. ff. de ſervit. urban. prædior.* Atque ita gloſſa intelligit exceptionem hic poſitam in eo, qui vovit generaliter carnes nunquam comedere. Et in hoc conveniunt omnes, ut teſtatur Abbas *n. 3. verſ. In gloſſa prima.*

12 Sed valdè controverſum eſt quid juris ſit in illo, qui ſpecialiter vovit abſtinere à carnibus in die Veneris, numquid talis poſſit eas comedere, ſi in illa die occurrat feſtum Natalis Domini, Abbas *hic num. 3. verſ. Sed præcedens opinio*, concludit hunc teneri abſtinere etiam in die Nativitatis. Et hanc opinionem dicit eſſe veriorem, & in eam inclinare Moderniores, tum ob rationem gloſſæ: quia qui generaliter vovit, tenetur abſtinere in
13 qualibet ſexta feria; Tum quia, ut ipſe ait, ſi intelligeretur votum de eſu illicito, iſte vovi[ſſet] Deo de vento. Unde ut videatur Deo aliquid offerre, debet intelligi quòd abſtinebit feriâ ſextâ, etiamſi alias licitè poſſent carnes comedi. Nam diſpoſitio debet ſemper intelligi ut non ſit inutilis, ſed ut aliquid operetur, c. *Abbate, infra de verbor. ſignif.* & l. *Quoties, de verbor. obligat.* Sed ſi votum prædictum referretur ad eſum illicitum, de nihilo ſerviret Deo illud votum, arg. l. *Quibus, ff. eod.* ergo debet generaliter intelligi, ut comprehendat etiam eſum licitum. Idem videtur ſentire Sylveſt. in ver. *Jejunium, in 10. q. n. 27.*

Sed oppoſitum tenet Jo. Andr. *hic n. 4.* in gloſ. 1. nam ſecundum eum, licèt tutum ſit hoc tenere, quod dicit gloſſa; tamen ſi quis vovit non comedere carnes in ſexta feria, occurrente eo die feſto Nativitatis, comedere poterit, niſi etiam eum caſum in voto includere intendiſſet, ut ſic illud votum intelligatur de eſu non licito. allegat cap. *Pervenit*, & cap. *Ad noſtram, il terzo, de jurejuran.* cap. *Super quibuſdam, de verbor. ſignific.* & l. *Adigere*, §. *ult. ff. de jurepatr.* Et quod hic dicitur de voto, Joan. Andr. intelligit de eo, qui vovit nunquam comedere carnes. Et idem putat ſi voviſſet non comedere die alias permiſſo, & tunc feſtum occurreret; nam & eo caſu locus eſſet gloſſæ. Ita Joan. Andr. quem hic referunt, & ſequuntur Henric. Boich. *num. 1. & 2.* Anton. de Burr. *num. 4.* & Petr. de Anchar. *nu. 3.* licèt eum reprobet Cardin. *ee. 3.* quia, inquit hodie, ex quo emanavit iſtud Capitulum, quicunque voveret non comedere certâ die, puta ſextâ feriâ, vel die, qua venerit Salutatio Virginis, ſi ea die venerit Nativitas, tenebitur ſervare votum, ex quo non excepit hunc caſum, Regula *Contra eum, lib. 6.*

Poſſet ſic diſtingui. Aut vovens non comedere carnes in ſextis feriis intendit comprehendere etiam diem Nativitatis; & extra dubium eſt hunc teneri abſtinere etiam in illa ſexta feria, in qua occurrit Nativitas, quia eatenus quis adſtringitur voto, quatenus intendit, & non ultra, leg. *Obligationem, ff. de action. & obligat.* cap. *Litteraturam*, &
14 ibi gloſ. 1. *ſupra de voto.* Magis enim in voto attenditur intentio voventis, quam verba, cap. *Super eo*, §. *Rurſus, eodem tit.* Et idem puto ſi habitua-
15 liter intendiſſet obligare ad abſtinentiam à carnibus etiam in die Nativitatis, ut quia ſi hoc memoriæ occurriſſet, ita deliberaſſet, ut declarat Sylveſt. *in ver. Jejunium, q. 10. num. 27. verſ. Ego diſtinguo.* Ad hoc l. *Cùm in teſtamento, ff. de rebus dub.* & l. *Tale pactum, §. fin.* cum concord. de quibus illi per gloſ. *fin. in fine, ff. de pact.* Et multò magis ſi tacitè ſe obligaſſet ad abſtinentiam etiam in die Nativitatis, puta quia in illa die, quæ contigit in ſexta feria, carnes comedit, & ſibi accidit aliquid ſiniſtrum; & ideò vovit in omnibus ſextis feriis à carnibus abſtinere. Idemque dicendum eſſet ſi voviſſet abſtinere in die, in qua perveniet

ad

Digitized by Google

ad locum peregrinationis, ſecundum exemplum
Joan. Andr. *hic in princip. in ver. Voto* Nam ſi perve-
nerit ad locum deſtinatum in die Dominico; imò
& in paſchate Reſurrectionis, utique teneretur
abſtinere. Et idem eſſet ſi voluiſſet per annum ab-
ſtinere in die, in qua occurreret Salutatio Virgi-
nis, ſecundum exemplum Cardinalis: nam ſi hoc
feſtum contingeret in die Dominico, abſque du-
bio teneretur abſtinere, etiam in Dominica Re-
ſurrectionis.

16 Non igitur apparet ratio, cur non item tenea-
tur in die Nativitatis. Quod ſi de intentione vo-
ventis nec expreſsè, nec tacitè appareret, tunc re-
currendum eſſet ad cauſam, qua motus fuit ad
vovendum. Nam ſi voviſſet abſtineotiam à car-
nibus in die Veneris, quia pluries comederat, &
voluit præcepto Eccleſiæ addere etiam obligatio-
nem voti, ut hoc vinculo ſe à peccato cohiberet;
hoc caſu non videtur ſe voluiſſe adſtringere ad
abſtinentiam in die Nativitatis; quia in illa die
nullum eſt peccatum veſci carnibus in ſexta fe-
ria, ut hic patet. Et ſic ceſſat ratio motiva, propter
quam vovit, arg. cap. *Etſi Chriſtus, ad finem, ſupra de*
17 *jurejuran.* Idemque arbitror dicendum in eo, qui
vovit abſtinere à carnibus in ſextis feriis in me-
moriam Dominicæ paſſionis. Veriſimiliter enim
non videtur ſe voluiſſe adſtringere ad abſtinen-
tiam in die Nativitatis, ſed potius ſe conformare
cum conſuetudine eccleſiæ univerſalis, quæ licèt
indeſinenter recolat memoriam paſſionis Domi-
ni; tamen in feſto Nativitatis iodulget fidelibus
18 eſum carnium ob tantæ feſtivitatis venerationem,
ut hic patet. Nam propter excellentiam diei de-
trahitur abſtinentiæ, & maceratiooi carnis. Un-
de colligunt Doctores, in diebus feſtis licere non
tantùm ſpiritualiter, ſed etiam corporaliter ho-
neſtè lætari in cibis, & veſtibus, ut in ſpecie hic
notat Abb. *num. 2.* & Sylveſt. *in ver. Iejunium, num.*
19 *27. verſ. Ex quibus elici poteſt.* Quamobrem ſicut in
juramento intelligitur excepta authoritas eccle-
ſiæ, & legis, cap. *Conſtitutus*; à contrario ſenſu *de re-
ſcript.* cap. *Venientes, de jurejuran.* Bald. *conſ. 29. n.
2. in fine, verſ. Nam ſicut in juramento, lib. 1.* ita & in
voto, ut præfertur, emiſſo, cap. *Non eſt voti, ſupra de
voto.* gloſ. *unica* in cap. *Deus qui, ſupra de vita & ho-
neſt. Cleric.* Hoſtienſ. in cap. *Rurſus, infra ne Cler.
vel Monachi.* Ad quod optimè faciunt jura per Jo.
Andr. allegata, de quibus ſupra *n. 13. verſ. Sed oppo-
ſitum.*

20 Neque obſtat quòd ſecundum Petr. de Anch.
hic in 3. notab. cùm abſtinentia à carnibus in die
Veneris ſit in præcepto, votum ſuper hoc emiſ-
ſum videatur deriſorium, cùm non poſſit augere
effectum obligationis contractæ ex juris diſpoſi-
tione, ut l. *Creditori ff. de leg. 1*, & l. *Qui bus, ff. de ver-*
21 *bor. obligat.* Sicut ſtatutum eſt nullum, ſi diſponat
idem qnod jus commune, ut notatur in cap. 1. *de
Conſtitut. lib. 6.* Ac propterea ut votum aliquid o-
peretur præter jus commune, includere debeat
etiam diem Nativitatis. Nam reſpondetur, ceſſare
hanc difficultatem, ſi intelligamus hunc textum
procedere in eo tantùm caſu, in quo quis vovit
nunquam carnes comedere, juxta intellectum Jo.
Andr. talis enim proculdubio ſe adſtringit ad ab-
ſtinentiam ultra jus commune, atque ita votum
non eſt inutile.

22 Quòd ſi loquamur in eo, qui in ſpecie vovit ab-
ſtinentiam à carnibus in die Veneris, tunc reſpon-

deo non eſſe inutile ut quis ſe voto adſtringat ad
id, ad quod tenetur ex præcepto Dei, vel Eccle-
ſiæ.

Quod optimè explicat Cardin. Cajetanus in 2.
2. *q. 186. art. 9 verſ. Dubium circa hanc litteram*, ait
enim (Quemadmodum id quod cadit ſub jure po-
ſitivo communi, ſi in regula ſtatuatur, obligatur
illius profeſſor duplici vinculo, ſcilicet, juris Ca-
nonici & propriæ regulæ ad id ſervandum, verbi
gratia, ſi in regula indicuntur inter alia jejunia
etiam illa, quæ ſunt ab eccleſia inſtituta, tenetur
Religioſus ille jejunare non ſolum ex eccleſiæ ſta-
tuto, ſed & ex ſuæ regulæ mandato: ita ſi præcepta
Dei, vel naturalis juris in regula ſtatuantur ſer-
vanda, tenetur profeſſor illius regulæ ex duplici
capite ad illa præcepta ſervanda, ſcilicet ex divi-
no jure, & ex ſua regula. Non enim inconvenit
præceptum à jure iterum præcipi ab alio jure, vel
judice, ut patet.) Hæc ille.

Præterea non eſt inutile ut aliquando quis vo-
veat abſtinentiam à carnibus in diebus aliàs pro-
hibitis. Nam aliquis abſtinet à peccato propter
votum, qui non abſtinet propter præceptum. Ideo-
que pœnitenti, qui in peccatum aliquod frequen-
tius labitur, providus Sacerdos quandoque ſuadet
cum fructu ut voveat ad tempus, ut vel ſic ſe a lap-
ſu compeſcat.

Vnde non ſubſiſtit quod dicit Abbas hunc vo-
23 vere Deo de vento, quia funiculus duplex diffici-
lius rumpitur, cap. 1. *de treg. & pace*, & duo vincu-
la magis ſtringunt, quàm unum, §. *Affinitatis inſti-
tut. de nupt.* Authen. *Itaque, C. de commun. de ſuc-
ceſſ. cum ſimil.*

Quod ſi neque ex cauſa impulſiva, neque ex
24 alijs circumſtantijs, & conjecturis diſcerni poſſit
an vovens non veſci carnibus in ſexta feria intren-
derit ſe adſtringere ad abſtinentiam in die Nati-
vitatis necne, ſed res prorſus dubia ſit: tunc exi-
ſtimo veriorem eſſe opinionem Jo. Andr. ut ſcili-
cet textus noſter procedat in eo tantùm, qui gene-
raliter vovit nunquam carnes comedere; non au-
tem in eo qui vovit eas non comedere in ſextis
ferijs. Conſidero enim inter hos duos caſus eſſe
evidentem rationem diverſitatis. Nam qui vovit
generaliter nunquam veſci carnibus, utique vo-
luit privare ſe libertate alias comedendi etiam in
diebus aliâs permiſſis. Unde cum ex vi ſuæ obli-
gationis teneatur ab illis abſtinere, etiam in Do-
minica Reſurrectionis, non eſt ratio cur ſimiliter
non teneatur in die Nativitatis, æqualiter enim
permittit Eccleſia eſum carnium in paſchate, at-
que in Nativitate. Unde Doctores dicunt eum,
qui vovit abſtinere à carnibus in omnibus quintis
ferijs, teneri utique abſtinere etiamſi in die Jovis
occurrat feſtum Nativitatis.

Quod apertè ſentit Jo. Andr. *n. 4.* in gloſ. 1. *verſ.*
25 *Item puto.* At verò qui vovit ſpecialiter abſtinere
à carnibos in die Veneris, vovit abſtinentiam in
illis diebus, in quibus ex prohibitione Eccleſiæ in-
terdictus eſt eſus carnium: ergo non cenſetur vo-
viſſe abſtinentiam in die Nativitatis, quia in illa
die, etiamſi ſit feria ſexta eſus carnium non eſt ab
Eccleſia interdictus. Non enim eſt facienda exten-
ſio ex ſextis ferijs alias prohibitis ad ſextam feriã
Nativitatis ab Eccleſia permiſſam, cum in voto nõ
debeat fieri extenſio de caſu ad caſum, ut notatur
in cap. *non ſolum de regular. lib. 6.* & probatur in
cap. *Litteraturam; ſupra de voto.* Et in dubio creden-

dum eſt futurum fuiſſe ut vovens excepiſſet diem Nativitatis, ſi memoriæ occurriſſet, ut ſic cum Eccleſiæ uſu ſe conformaret, & non eſſet ſingularis in ſua familia, ut videtur advertiſſe Molina *tom. 2. de juſt. diſput. 272. col. 2. verſ. Exempla ſunt.*
26 Præterea frequenter accidit ut quis generaliter voveat nunquam edere carnes, ut patet in Carthuſianis, & Minimis S. Franciſci de Paula. At vix reperietur ut regula præcipiat in ſpecie abſtinentiã à carnibus in die veneris; hoc enim ferè eſſet ridiculum, cùm non tantum Religioſis profeſſis, ſed omnibus Chriſtianis in ea die ſit eſus carniũ interdictus. Item rariſſimè accedit ut quis voto ſe aſtringat ad carnes non edendas in die Veneris, & ferè hic caſus vix poteſt contingere niſi in eo, qui aliquando edit, & propterea vult ſe à lapſu coercere, addita voti obligatione. Ergo hic Canon adaptari debet ad primum caſum, qui frequenter accidit, l. *Nam ad ea, ff. de legibus*, non autem ad ſecundum, qui aut perrarò, aut nunquam contingit. Nam ex ijs, quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt, jura non conſtituuntur. Imò quæ ſemel, aut bis accidunt, contemnunt legiſlatores, ut l. *Ex ijs*, & l.
27 *Quoniam, ff. eod.* Ex his apparet fortè aliud dicendũ eſſe in his, qui ex voto, ſeu ex regula tenentur jejunare in omnibus ſextis ferijs, ut Fratres Minores. Hi enim voto ſunt adſtricti ad id, ad quod de jure non tenentur, cùm jejunium in ſexta feria non ſit in præcepto, ut dixi in *capite præcedenti, num 23.* & conſequenter ſunt adſtricti etiam ad jejunium in die Natalis Domini, cum quoad jejunium non ſit differentia inter illam diem, & alias ſextas ferias. Atque ita in eo, qui in ſextis ferijs vovit jejunare, tenent Palud. *in 4. diſt. 38. q. 3. art. 4. num. 26.* Navarr *in Summa Hiſpana, c. 28 addit. ad n. 27. c. 21.* & alij apud Sanch. *in Summ. tom. 1. lib. 4. cap. 11. n. 61.*

28 Vltimò nota ibi, *ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis*, valere conſuetudinem in relaxatione Iejunij, quod dicit mente tenendum Abbas, *hic num. 3.* ſubdens hunc textum optimè facere pro gloſſa in cap. præcedenti, & contra dictum Hoſtienſis ibi. Sed tu adverte, quia textus hic loquitur in conſuetudine univerſalis Eccleſiæ, quæ cenſetur traxiſſe originem vel ex traditionibus Apoſtolorum, vel ex decretis Conciliorum generalium, ut legitur in cap. *Illa*, ubi Archid, & omnes notant, 12. *diſt.* Unde non mirum ſi tanquam lex ubique ſervanda ſit, cap. *perniciosus. ſupra de celebr. Miſſar.*

29 Quod ſi conſuetudo ſit localis, tunc ſubdiſtingue. Quædam enim eſt conſuetudo, quæ non relaxat jejunium in totum, ſed illud modificat, & interpretatur quoad horam, qualitatem ciborum, & unicam comeſtionem. Et hæc valida eſt, ſi ex honeſta, & rationabili cauſa ſit introducta: non autem ut homines intendant ventri, & gaudijs temporalibus, ut dixi plenè in *cap. præcedenti, nu. 46.* Quædam verò eſt conſuetudo, quæ in totum ſolvit jejunium, & in hac ſunt opiniones, quas recitant in eodem, *cap. Præcedenti, num. 55.* Abbas, ibi, *num. 5.* diſtinguit An Papa ſciat; & tolleret necne. Hic verò, *n. 3.* ponit aliam diſtinctionem, videlicet An cõſuetudo habeat in ſe cauſam rationabilem, & honeſtam, an non. Sed tu dic latius, ut in quæſt. ſeq. præſertim à *num. 39.*

30 QVAERO, An ex conſuetudine immemorabili in Populo Mediolanenſi potuerit præſcribi contra numerum 42. dierum Quadrageſimę ab Eccleſiæ inſtitutum, ita ut non poſſint Mediolanenſes compelli ad inchoandum jejunium, ſive abſtinentiam die Dominico, qui præcedit feriam ſecundã, quæ ex prædicta conſuetudine ipſis eſt initium quadrageſimæ continentis dies 41.

31 In hoc dubio ſupponendum eſt primò Quadrageſimam ratione jejunij eſſe de jure divino; ratione temporis eſſe ex traditione Apoſtolorum, ut per multos Canones antiquos, & dicta Sanctórum Patrum docet Martinus Ajala *de tradit. par. 3. de jejunio, & quadrageſima.* Et Cardinalis Varmenſis de cæremon. à tempore ſumptis, *c. 1.*

32 Supponendum eſt ſecundò Quadrageſimam habere aut ſex, aut ſeptem hebdomadas, ut tradit Caſſianus *in collation. de remiſſ. Quadrageſimæ.*
33 Nam illi, qui jejunant ſeptem hebdomadis ſubtrahunt abſtinentiæ ſeptem dies dominicos, & ſex dies Sabbathi: qui verò ſex hebdomadis, sex dies dominicos, ut B. Gregorius docet *homil. 16.* tractans de numero dierum quadrageſimę, ita ut non ſit reperire quadrageſimam, quæ ſaltem non
34 habeat quadraginta duos dies. Eccleſia ſiquidem Orientalis, in qua non jejunatur Sabbatho, incipit quadrageſimam in quinquageſima; & ſic continet ſeptem hebdomadas. Eccleſia verò Romana ſervat numerum quadragintaduorum dierum, quibus, ut idem Gregorius tradit *de conſecrat. diſt. 5. can.* Quadrageſimę additi fuerunt quatuor alij dies.

35 Supponendum eſt tertiò quadrageſimam Sancti Ambroſij fuiſſe quadraginta duorum dierum, & incœpiſſe à die dominico, ut ex ipſo habetur *ſermon. 23. & 24.* ait enim in ſerm. 23. Sanctę quadrageſimæ rationem, cujus hodie initium celebramus. Qui dies per ſequentem ſermonem probatur fuiſſe dies dominicus, dum inquit; Retinent adhuc ſenſus veſtri, Fratres, nos hoc ſuperiore Dominica prædicaſſe. In utroque autem ſermone explicat, cur Quadrageſima habeat quadraginta duos dies, cujus figuram quadraginta duas illas menſiones dicit habuiſſe. Quin etiam Decius Do-
36 ctor Mediolanenſis in cap. *Ad audientiam de reſcrip. num. 20.* habet hæc verba: (Quadrageſima inſtituta fuit ut decima temporis Deo redderetur, quæ eſt in triginta ſex diebus, prout eſt quadrageſima, exceptis diebus dominicis, & ulterius additi ſunt quatuor dies, & ſic ſunt quadraginta ad imitationem Chriſti, qui quadraginta diebus jejunavit, can. *Quadrageſima, diſt. 5.* Quod fuſius ante eũ explicat Gemin. *conſ. 37. num. 2. verſ. De hoc eſt.*
37. Mox ſubdit Decius: Eccleſia verò Mediolanenſis non accepit illos quatuor dies.) Hæc ille. Et in hoc Mediolanenſes excuſari poſſunt ob auctoritatem Ambroſij. Quemadmodum etſi pedes eorum, qui baptizantur, prohibeantur lavari in Concilio Elibertano, *cap. 48.* relato in cap. *Emendari, 1. q. 1.* tamen excuſantur Mediolanenſes, qui Ambroſij auctoritate Puerorum pedes lavant
38 aqua conſecrata, ut ait ibi gloſ. *in v. laudandi ſunt.* Cum igitur Quadrageſima Ambroſiana differat ſolum in quatuor diebus à quadrageſima, quam Romana ſervat Eccleſia; ſequitur ut quadraginta duos dies contineat, & incipiat in ipſo die dominico; ut oſtenſum eſt ex eodem ſancto, & teſtatur etiam Divus Gregor. *ind. homil. 16.*

39 His ſuppoſitis ad dubium videtur negativè reſpondendum. Nam conſuetudo, ut tollat legem,

debet

deber eſſe rationabilis, c. *fin.* ubi Abb. *n. 4. de conſuetud.* gloſ. *un.* in cap. 1. *ead. tit* per illum textum, Felin in c. *Cum ex officij, de præſcript.* Aym. *conſ. 96. n. 3.* Anton. Gabr. *lib. 5. de præſcript. concluſ. 1, n. 36.* alios congerens. Quod maximè eſt verum in conſuetudine jejunii relaxativa, ut hîc per Abb. *num.* 3. Talis autem non eſt hæc conſuetudo, cùm nulla ratio ſit cur eo die, quo non modò Eccleſia Mediolanenſis, ſed tota ab Oriente uſque ad Occidentem Eccleſia incipit officium Quadrageſimale, & luget peccata, ut inquit Caſſianus *in ſuprascript. collat.* Solus populus Mediolanenſis intem-
40 perantiæ indulgeat. Ergo cùm prorſus ſit contra rationem, ut tanta deformitas publicè in Eccleſia appareat; ſequitur ut talis conſuetudo non poſſit tollere legem maximè rationabilem: quinimò cùm maneat ratio eadem, ut inquit D. Thomas *in 1. 2. q. 97. art. 3. ad* 2. Propter quam prima lex utilis erat; non conſuetudo legem, ſed lex conſuetudinem vincit. Quamobrem in ſolemnibus jejuniis, præſertim Quadrageſimæ, conſuetudinem abſolutè nihil poſſe docuit Hoſt. *in cap. præced. nu.* 2. retractans quòd prius ſcripſerat in ſumma: quem ibi ſequuti ſunt Jo. Andr. *num* 8. Butr. *num* 1 a. Cardin. *num.* 2. & alii frequentiori calculo. Et ita communiter teneri teſtatur Præpoſ. in c. *Denique, n. 23, 4. diſt.*

41 Præterea illa conſuetudo dicitur irrationabilis, & nullo tempore præſcribi poteſt, quæ eſt contra Eccleſiaſticam diſciplinam, cap. *Cùm inter, de conſuetud.* Felin. in cap. *Accedentes, n. 6. verſ. Fallit 4. de præſcript.* Balbus *in tract. de præſcript. in prima parte ſexta partis principalis, n. 7.*

42 Sed hujuſmodi conſuetudo non modò ſimplici diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ſed & ipſi Apoſtolorum traditioni adverſatur, ut oſtenſum eſt ſupra in ſecundo ſuppoſito, cùm non detur ſpecies Quadrageſimæ, quæ haber dies 41. & Ambroſius in eodem ſermone de Quadrageſima dicat: (Si quiſquam unam diem abſtinendo prætermiſerit, totam Quadrageſimam violavit, & propter modici temporis cibum, magnum fructum laboris amiſit;) & ſi ſolvitur jejunium uno die, tota Quadrageſima inhonoratur, cap. *Non liceat, conſecr. diſt.* 3. & cap. *Non oportet, ead. diſt.* Ergo talis conſuetudo præſcribi non potuit.

43 Altera conditio ad hoc ut conſuetudo immemorabilis poſſit legem abrogare vel in totum, vel in partem, eſt, ut ſit legitimè præſcripta, Abb. in d. cap. *fin.* *num* 4. *de conſuet.* & requiritur patientia cum voluntate Principis, cujus eſt talem abrogare. Innocent. *in rubr. de conſuetud.* Felin alios allegans in cap. *Cum ex officij, n. 8. de præſcript.* Aym. *conſ. 96. n. 7.* Sylveſt. *in ver. Iejunium, n.* 8. Nec ſola tolerantia ſufficit ut ex ea colligi poſſit conſenſus Principis; multa enim tolerantur, quæ ſi in judicium deducerentur, non deberent tolerari, cap. *Cùm jamdudum, in fin. de præbend.* Sed in propoſita conſuetudine non poteſt oſtendi Summi Pontificis voluntas, qui ſemper reclamant per Prædicatores, ut in ſpecie teſtatur Sylveſt. *ubi ſupra his verbis*: (Ego verò primam limitationem approbo, quando conſuetudo eſt irrationabilis; ſecundam (hoc eſt, qooad interpretationem jejunii qualiter ſit explendum) concurrentibus duobus. Primò quod Papa ſileret ſine reclamatione, ſecus ubi reclameret per Prædicatores, ſicut ubique facit de jejunio Quadrageſimæ, quod à minori parte fidelium ſervatur: & tamen conſuetudo non excuſat. Secondò, quòd conſuetudo talis ſit apud timoratos, & non eos, qui non jejunant, credentes tamē & ſcientes ſe jejunio obligatos, quia non eſt conſuetudo, ſed corruptela.) Hæc Sylveſter. At in caſu noſtro Papa ſemper reclamat per prædicatores contra non obſervantes præcepta Eccleſiaſtica, nec apparet Mediolani omnes etiam timoratæ conſcientiæ hoc modo jejunaſſe, ſed potius contrarium ex Dec. ſupracit. Ergo talis conſuetudo cùm non ſit legitimè præſcripta, non debet obtinere adverſus inſtituta univerſalis Eccleſiæ, Eccleſiaſticam diſciplinam, & traditiones Apoſtolorum.

44 Non obſtat quòd habens conſuetodinem immemorabilem poſſit allegare privilegium, cap. 1. Ubi Doctores *de præſcript. in 6.* quia quando allegatur privilegium in materia non veriſimili, præſumitur falſum, & ſubreptitium, Felin. in c. *Cùm ex officij, n. 13. de præſcript.*

45 Nec obſtat Can. *Denique, diſt.* 4. Primò, quia ex illis verbis clarè non habetur, de qua Dominica loquatur. Denique allegatur nomine Gregorii; & tamen non repetitur uſquam tale dictum apud ipſum. Imò repugnat expreſsè verbis Gregorii ſupra relatis *Homil. 16.* Sed neque ex illis verbis c. *Denique*, poteſt colligi voluntas, & conſenſus Papæ.

46 Demum prædictus Canon ubique probat conſuetudinem illam veſcendi carnibus in Dominica Quadrageſimæ eſſe corruptelam, & populos, qui ab ea dimoveri non poterant, mortaliter peccare. Et quamvis dicat cum venia ſuo ingenio relinqueodos eſſe, tamen, ut inquit in ver. *Venia*, hoc debet intelligi de venia pœnæ, non de venia culpæ; tolerat enim Gregorius illud crimen veſcendi carnibus in Dominica Carnisprivii propter periculum ſchiſmatis, vel ſcandali. Uode non eſt dicendum quòd igooſcatur eis, licet non puniat eos propter multitudinem, vel ſcandalum. Suſtinenda enim ſunt crimina ratione ſcandali, vel ſchiſmatis, ut 24 *q. 4.* cap. *Non poteſt*, & ratione multitudinis, ut 50. *diſt.* cap. *Ut conſtitueretur.* Hæc ibi, & in ver. *Conſuetudine*, gloſſa dicit, conſuetudinem
47 hujuſmodi excuſare à pœna temporali, ut ibi, ſed non à gehennali. Imò enim conſuetudo non minuit peccatum, ſed auget, c. *Schiſma, 24 q. 1.* c. *Flagitia, 32. q. 7.* c. *Non ſatis, de ſimon.* & ſequuntur ibi Archid. Bellam, Turrecrem. & Præpoſ.

Ultimò non obſtat quod legitur in recentioribus Homiliariis, Dominica Carnisprivii: & tamen ſequitur in c. *Quadrageſima.* Et quod in Breviariis, & Miſſalibus Eccleſiæ Mediolanenſis prima Dominica Quadrageſimæ appellatur, quæ eſt ſecunda juxta noſtram ſententiam. Tum quia inſcriptiones hujuſmodi procedunt ſuppoſitâ corruptelâ inducta poſt Ambroſium. Tum etiam quia cùm ille dies ſit primus, non appellaretur prima Dominica Quadrageſimæ, ſed potius Dominica in capite jejunii Quadrageſimæ,

De Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.

Cap. Audientiam, il primo.

SVMMARIVM.

1 Eccleſia nova poteſt in parochia ædificari propter nimiam diſtantiam parochialis, eiq; certa portio aſſignari ex redditibus Eccleſiæ antiquæ.

2 Poſſumus id ſolum, quod commodè poſſumus.

3 Horis congruis non accedens ad actum explicandum non cenſetur eidem intereſſe.

4 Parochia nova erigi non poteſt ex redditibus Eccleſiæ, cui non ſuperſunt neceſſaria ad ſuſtentationem Rectoris.

5 Parochiani cogi poſſunt ſubminiſtrare quæ ſufficiãt ad vitam novi Parochi ſuſtentandam, ſi Eccleſia matrix redditibus non abundet.

6 Et quid ſi Parochiani ſint pauperes, & n. ſeq.

7 Eccleſia parochialis quandoque erigi poteſt ſine dote.

8 Parochialis noviter erecta quem honorem debeat impendere matrici Eccleſiæ.

9 Et in quibus eidem remaneat ſubjecta, & n. ſeq.

10 Eccleſia nulla præter cathedralem fundat intentionem ſuper ſubjectione alterius Eccleſiæ etiam fundatæ infra limites parochiæ ſuæ.

11 Parochia nova erigi poteſt ab Epiſcopo infra limites parochiæ alterius, etiam invito Rectore.

12 Appellari non poteſt ab erectione novæ parochiæ ad effectum ſuſpenſivum, ſed devolutivum tantùm.

13 Parochia nova ut erigi poſſit ab Epiſcopo infra limites alterius parochiæ, quæ requirantur, & num. ſeq. uſq. in fin.

14 Parochialis Eccleſia in alterius parochia regulariter ædificari non debet.

15 Fallit legitimâ ſubſiſtente causâ, ibid. n. 15.

16 Et cauſa juſta eſt magna difficultas Parochianorum accedendi ad Eccleſiam matricem, & n. 23.

17 Non tamen requiritur ut aliquis deceſſerit ſine Sacramentis.

18 Parochiæ amplitudo an ſit juſta cauſa erigendi novam parochiam.

19 Et quid ſi inter populum alicujus villæ, & parochialem intercedat flumen, quod tranſmeari non poſſit.

20 Parochialis ſi intra civitatem ſita ſit, quibus remedijs conſulendum ſit Parochianis extra civitatem exiſtentibus.

21 Regulares, quibus conceſſa eſt parochialis intra civitatem, cogi poſſunt ab Epiſcopo ad conſtruendam Capellam extra civitatem, eique inſerviendum per ſeipſos, vel Capellanum amovibilem.

22 Parochialis nova conſtrui poteſt ob neceſſitatem leproſorum, ſine gravi tamen præjudicio Parochialis antiquæ.

24 Parochia erigi non poteſt ex ſola cauſa quòd populus ſit valdè numeroſus, ſed tunc cogendus eſt Rector ſibi coadjutores adjungere.

25 A parochia antiqua non poteſt Epiſcopus loco erectionis novæ parochiæ aliquam partem populi ſeparare, & alteri commodiori applicare.

26 Nec duas Parochias unire.

27 Vicarias duas perpetuas in parochiali Epiſcopus erigere non poteſt ex eo, quòd populus ſit valdè numeroſus.

28 Parochia ut erigi poſſit quot incolæ ſint neceſſarij.

29 Parochia erigi non poteſt niſi citato Rectore Eccleſiæ matricis, & alijs quorum intereſt, & n. ſeq.

30 Parochiæ erectio ſi nulla ſit ex defectu citationis; non tamen prohibetur Epiſcopus ſi cauſa ſubſit, iterum ad erectionem procedere.

31 Parochiali erigenda infra limites alterius parochiæ quo ordine ſit procedendum in aſſignatione dotis, & nn. ſeqq.

32 Parochiali erigendæ aſſignari poſſunt redditus Eccleſiæ matricis, etiamſi ſit Cathedralis, non autem aliarum Eccleſiarum.

33 Pro parochia noviter erigenda poteſt Epiſcopus facere unionem beneficiorum, ſi alij redditus non ſuppetant.

34 Et quid de Canonicatibus habentibus curam animarum annexam in alia Eccleſia non Collegiata.

35 Ius patronatûs Eccleſiæ noviter ædificatæ infra limites alterius parochiæ, quibus ſit reſervandum

36 Patroni plures eſſe poſſunt unius Eccleſiæ ex cauſa fundationis, vel dotationis, etiamſi inæqualiter dotaverint, & n. ſeq.

37 Acra quid ſit.

38 Eccleſia matrix, ex cujus obventionibus erigitur nova parochia, efficitur patrona ſimul cum alio dotante.

39 Eccleſia matrix non acquirit jus patronatûs in Eccleſia fundata intra ſuos limites, niſi de ſuo aliquid contulerit, quamvis oblationes futuræ dicantur eſſe loco dotis.

40 Capella ſi intra Eccleſiam ædificetur, & ab alio dotetur, Eccleſia efficitur patrona.

41 Mandatum ſpeciale requiritur ad erigendam novam Parochiam.

42 Ad parochiæ erectionem Epiſcopus an procedere debeat authoritate ordinariâ, vel delegatâ.

43 Parochias novas concurrentibus requiſitis poſſunt Epiſcopi erigere etiam in parochijs Regularium, & Ordinum Militarium.

44 Regulares Eccleſias ob Sacramentorum neceſſitatatem non poſſunt Epiſcopi in parochiales erigere.

45 Appellatio ab Epiſcopo procedente authoritate delegatâ in eo caſu, in quo uti poterat etiam authoritate ordinariâ ad quem ſit interponenda, & nn. ſeq. uſq. ad n. 49.

Et quid ſi procedere non poterat authoritate ordinariâ, n. 47.

46 Poteſtas delegata cur ſit Epiſcopis per Conciliũ Tridentinum attributa.

48 Appellatio ab erectione parochialis facta ab Epiſcopo infra limites parochiæ regularibus ſubjectæ interponi non poteſt niſi ad Papam.

49 In parochia erigenda an Epiſcopus teneatur adhibere conſilium, vel conſenſum Capituli, & n. ſeqq. uſq. ad n. 55.

50 Quid de jure communi.

Et quid ex Concilio Tridentino, n. 52. & 54.

51 In parochiæ diſmembratione requiritur tractatus.

53 In unionibus, & alijs actibus, quæ fiunt authoritate delegatâ, non requiritur Capituli conſenſus.

Declaratur, n. 54.

54 Capituli conſenſus non requiritur, ſi nova parochia ab Epiſcopo erigatur in parochia Regularibus ſubjecta.

55 Decimæ ad Eccleſiam matricem pertinentes an tranſeant

eant ipſo Jure in parochialem noviter erectam infra illius limites.

56 *Eccleſia quæ noviter in parochialem erigitur, an Epiſcopus in vim Concilij Tridentini poſſit unire aliquem ex Canonicatibus Eccleſiæ matricis, & nu. ſeqq.*

57 *Uniendi facultas non venit in generali diſpoſitione.*

58 *Tituli non ſunt ab Epiſcopis transferendi ab una ad aliam Eccleſiam ſine magna cauſa.*

59 *Parochiæ ex juſta cauſa poſſunt dividi etiam invitis Clericis.*

1 AD AUDIENTIAM. Propter nimiam diſtantiam Eccleſiæ poteſt nova Eccleſia in illius parochia conſtrui, eique certa portio aſſignari ex redditibus Eccleſiæ antiquæ. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima pooit facti narrationem. In ſecunda proviſionem, ibi, *Quia igitur*. Quæ primò providet quando rector conſentit. Secundò, quando diſſentit, ibi, *Si verò*.

2 Nota primò ibi, *Sine magna difficultate*, hanc eſſe juſtam cauſam divideodi parochiam, & nuvã eccleſiam infra illius limites conſtruendi, ſi Parochiani ad eccleſiam antiquam ſine magna difficultate accedere nequeunt pro Sacramentis percipiendis, & divinis officijs audiendis. Et quod hic dicitur, ſine magna difficultate, Concilium Tridentioum dixit, Sine magno incommodo, in *cap. 4. ſeſſ. 21*, meritò; nam illud ſolum poſſumus, quod commodè poſſumus, ut l. *Nepos, Proculo, ff. de verborum. ſignific.* cap. *fin. ſupra, de dilat.* cap. *Quia propter, de elect.* cap *fin*, § *penult. de procurat.* gloſ. in cap. *Faciat, in ver. Non poteſt, in fin. 22. quæſt. 2.* & hic notant Hoſtien. *in princ. in ver. Sine magna difficultate*, Jo. Andr. *num 2.* Butr. *n. 4.* Cardin. *num. 2.* & Ancbar. *in 2. notab.* Sive autem hæc difficultas adeundi eccleſiam matricem proveniat ex diſtantia loci, ſive ex alia cauſa, nihil refert, ut dicam infra *in 1. q num 18.*

3 *Secundò* nota ibi, *congruo tempore*: eum, qui congruo tempore non accedit ad actum explicandum, non cenſeri eidem actui intereſſe, argum, cap. *conſuluit, §. 1. ſupra, de offic. deleg.* ſecundum Hoſtien. *hic in princ.* Jo. Andr. *num. 2.* Butr. *num. 4.* omnes in ver. *Congruo tempore*, & Card, *in 2. notab.* Quod facit contra Canonicos, qui accedunt ad Chorum poſt officium inchoatum; & contra eos, qui ad Miſſam cœptam veniunt diebus feſtis, ut præcepto Eccleſiæ non ſatisfaciant. De quo tamen dicut per Innocent. in cap. *Dolentes, ad fin. verſ. Item ſi aliquis non interfuit, ſupra de celebrat. Miſſar.* per Archid. in cap. *Miſſas, de conſecr. diſtinct. 1.* & Sylveſt. *in ver. Miſſa, 2. nu. 1. verſ. Dicitur quartò.*

4 Tertiò nota ibi, *convenienter valeat ſuſtentationem habere*: non eſſe locum erectioni novæ parochiæ ex redditibus Eccleſiæ antiquæ, niſi Eccleſia matrix adeo reditibus abundet, ut ejus Rector abſque proventibus novæ eccleſiæ aſſignatis competenter valeat ſuſtentari, ut *hic* & in cap. *Bona rei, 12. q. 2.* cap. *Quicumque, 16. q. 1.* cap. *Eccleſia, ſupra, de decim.* & cap. *proximo, ſupra eodem.* Quamobram ſi Rector matricis eccleſiæ egeret reditibus ſibi ſubtractis, illius cauſa potior habenda eſſet, argum. cap. 1. *ſupra, de paroch.* cum aliis hic allegatis per Hoſtien. *num. 3 in verb. obventiones, verſ. Sed quid ſi antiquus Rector*, & Butr. *n. 10* nam agris ſuis ſitientibus alieni non ſunt irrigandi, l. *Præſes, C de ſervit.* & ita concludunt *hic.* gl. in ver. *Convenienter.* Hoſtien. *num. 3.* Joan. And *num. 7. in* gloſ. 2. Butr. *num 4. in Ver. Abundare*, & Anchar. *in 3. notab.*

Verum hanc concluſionem limitat ibidem Hoſtien. & gloſſam corrigit in eo caſu, in quo niſi fieret erectio novæ parochiæ, animarum periculum immineret, puta quia Parochiani decederent ſine confeſſione, & aliis Eccleſiæ Sacramentis: tunc enim putat novam parochiam eſſe ab Epiſcopo erigendam, etiamſi eccleſia matrix reditibus non abundet, nam rebus animæ ſunt præferendæ, ut notatur in cap. *extirpanda, §. Cum igitur, ſupra de praben.* & cap. 1 *de pignor.* Sed tu adverte, quia gloſſa habuit optimum intellectum relata ad textum; non enim negat quin ſit facienda erectio ubi periculum imminet animarum; ſed ſentit illam non eſſe faciendam ex reditibus eccleſiæ antiquæ, quando hujusmodi reditus non ſufficiunt ad ſuſtẽtationem Rectoris, & ſic gloſſa non diſcrepat à ſententia Hoſtienſis. Dic ergo in hoc caſu in quo eccleſia antiqua nihil habet præter neceſſariam ſuſtenrationem, & ſubeſt periculum animarum, cogendum eſſe ab Epiſcopo ſubiectum parochiæ populum, ut presbytero inſtitoendo neceſſaria miniſtret, argum. cap *Cum ſit Romana, de Simon.* & expreſſe cautum eſt decreto Concilij Tridentini *cap. 4. ſeſſ 21.* ubi innovatur hoc cap. & ſtatuitur ut ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit Epiſcopus populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitã ipſius Sacerdotis ſuſtentandam, facit *c. 7. ſeſſ. 21.* ibi, In illorum defectum Parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, & *cap. 13. ſeſſ. 24.* in illis verbis: (per Parochianorum Symbola, aut collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione tantum redigatur, quod pro Rectoris, aut parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.) Hæc ibi. Sin autem paupertas Parochianos excuſet,
6 cogat Epiſcopus Abbatem, vel Præpoſitum, cui parochia illa in temporalibus ſubeſt, ad ſuppeditanda vitæ neceſſaria Sacerdori inſtituendo. ut cap. *Sanctorum, verſ. Si qua tamen capella, 70. diſt.* & c *Extirpanda, §. Cum igitur, ſupra de praben.* Quod ſi & illos excuſet inopia, provideat Epiſcopus ex mẽſa ſua, argum. cap. *fin. infra eod.* & c *Inter cætera, ſupra, de offic. Ordin.* Ad hoc enim tenetur Epiſcopus, ſi commodè poteſt, ut cap. 2. *16. q 3. cap. Præcipimus*, & cap. *Eccleſiaſticum, 12. q. 1. c, Regenda. & per totam, 10. q. 1.* & cap. *Epiſcopus habeat poteſtatem, 10.*
7 *q. 2.* Ad extremum ſi neq; id fieri poſſit, & egeſtate omnes laborent, novus Parochus proprijs manibus ex artificio victum ſibi quærat, cap. *clericus, 1. & 2. 91. diſt.* & ſic dabitur caſus, in quo parochialis eccleſia conſtitui poterit ſine dote, cũ ſcilicet urget neceſſitas, & alia ratio non ſuppetit, quod nota ſingulariter ſecundum Abb. *hic n. 7.* ad limitationem, cap. *Nemo, de conſecr. diſtinct. 1.* prohibentis eccleſiam ædificari ſine competenti dote. Itaque ſecundum ordinem ſuperius propoſitum procedeodum erit ab Epiſcopo in aſſignatione redituum pro ſuſtentatione Rectoris novæ parochiæ, prout concludunt hic Hoſtien. *num. 3.* Joann. Andr. *num. 7. in gloſ. 2* Butr. *num. 9.* Cardin. *num. 5. in 2. quæſt.* Anchar. *num. 5. in 1. quæſt.* & Abb. * 7. Et alias declaravit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretũ. Cenſuit enim in terminis Concilij aſſigna-

Google

ſignationem faciendam ex fructibus ad Eccleſiam
matricem pertinentibus;& ſi ii non ſufficiant, tunc
demum populum compellendum eſſe; quòd ſi nec
ipſe ob paupertatem compelli poſſit, Epiſcopum
de ſuo dare debere.
8 Quartò nota ibi, *competens in ea honor*, Eccleſiam
conſtructam infra limites alterius Parochiæ tene-
ri aliquem honorem impendere matrici Eccleſiæ,
ſcilicet annuum cenſum in ſignum ſubjectionis,
arg. cap. *Omnis anima, ſupra de cenſib.* moderandum
tamen arbitrio Epiſcopi, arg. cap. *De cauſis, ſupra de
offic. deleg.* ſecundum gloſ. *hîc in ver. Honor.* Vel dic
Clericos Eccleſiæ noviter ædificatæ teneri majo-
rem Eccleſiam adire pro baptiſmo, Scrutinio,
Capitulo, & conſimilibus, vel ſolvere illa jura,
quæ capellæ debent Eccleſiæ matrici, ut cap. 2. *de
Capell. Monach.* & cap. *His, quæ de major. & obed.* ſe-
cundum Innoc. & Abb. Antiq. *in ver. Honor*, Ho-
ſtienſ. *num. 3. in ver. provideas tamen*, Joan. Andr.
num. 10. Butr. *num* 12. Anchar. *in 5. notab.* & Abb.
num. 6. Vel certe antiquæ Eccleſiæ reſervabitur
ſepultura, ut cap. *Transmiſſa, de præſcript.* & tenet
Joan. Andr. *d. num.* 10. & in cap. *Certificari, de ſe-*
9 *pultur.* Cæterùm adverte, quòd dum gloſſa dicit
hujuſmodi honorem deberi antiquæ Eccleſiæ in
ſignum ſubjectionis, hæc ratio eſt falſa, & nullo
jure probatur ſecundum Abb. *num.* 8. imò hic tex-
tus probat oppoſitum: nam reſervando majori Ec-
cleſiæ patronatum, & competentem honorem pro
facultate loci, in reliquis videtur illam Capellam
eripere à poteſtate Rectoris antiquæ Eccleſiæ.
10 Præterea nulla Eccleſia præter Cathedralem fun-
dat intentionem de jure communi ſuper ſubje-
ctione alterius eccleſiæ etiam fundatæ infra limi-
tes parochiæ ſuæ. Quamobrem eccleſia intendens
ſibi vendicare jus in aliam eccleſiam, eatenus ob-
tinebit, quatenus probabit ſibi competere ex jure
ſpeciali. Ad quod dicit eſſe textum, & commu-
nem Doctorum theoricam, in cap. *Dilectus, de Ca-
pell. Monach.* Pro opinione Abbatis allego §. *Sicut
duo*, poſt cap *Præcipimus*, 16. *q.* 1. ubi baptiſmales, &
parochiales eccleſias Epiſcopus dicitur poſſe di-
videre de conſenſu Clericorum ſuorum. & mox
ſubjungitur: Quod cùm factum fuerit, illa pars
populi, quæ novis eccleſiis ſupponitur, à jure prio-
ris eccleſiæ abſolvitur, ubi gloſſa dicit novam ec-
cleſiam ſolutam eſſe à jure prioris eccleſiæ. Itaque
verius videtur, excepto patronatu, & competenti
honore, jura ſubjectionis non deberi eccleſiæ ma-
trici, niſi inquantum Epiſcopus prædicta jura illi
reſervaverit in limine erectionis. Quod clariùs
procedit hodie poſt Concilium Tridentinum, ut
inferiùs patebit *num.* 55.
11 Quintò nota in verſ. *Si verò*, procedi poſſe ex
cauſa hic expreſſa ad erectionem novæ parochiæ
etiam invito, & contradicente Rectore matricis
Eccleſiæ, quamvis id cedat illi in diminutionem
honoris, & commodi temporalis, ut hic patet ex-
preſsè in illis verbis: Si perſona matricis Eccle-
ſiæ opus illud voluerit impedire, tu nihilominus
facias idem opus ad perfectionem deduci, & vi-
rum bonum, appellationis ceſſante diffugio, inſti-
tuere non omittas: & firmant Hoſtienſ. *num* 3. *in
verb. Obventiones*, Joan. Andr. & Butr. ambo *num.* 7.
Anchar. *in 6. notab.* & Abb. *num.* 16. Cardin. *conſ.*
8. *Quidam Syndicus, num. 3. verſ. Dico tamen.* Verum
gloſſa *ult.* in cap. 2. 99 *diſtinct.* ſentit hoc fieri non
poſſe invito Rectore, niſi per Papam, vel de illius
mandato, prout hoc factum fuit. Idem tenet gloſ.
hîc in ver. Obventiones, dicens hoc Pontificem feciſ-
ſe de plenitudine poteſtatis propter animarum pe-
riculum, quod imminebat. Et quia præter proven-
tus illius villæ Rector majoris Eccleſiæ poterat
competenter ſuſtentari. Sed Epiſcopus hoc face-
re non poſſet, niſi de conſenſu Rectoris matricis
Eccleſiæ, ut cap. *Eccleſia*, & cap. *Quicunque*, 16. *q.* 1.
quia non poteſt jura illius Eccleſiæ dare alteri, c.
1. *de reb. Eccleſ. non alien.* & arg. cap. *Conſtitutum*, &
cap. *Præcipimus*, §. *Si duo, ead. cau. & quæſt.* Quapro-
pter dicebat Vincentius, hîc removeri appellatio-
nem, quia fit ex mandato Papæ; ſed ſi fieret ab
Epiſcopo, liceret appellare, ut refert. Cardin. *in* 4.
notab.

Sed hujuſmodi controverſiam ſuſtulit jus no-
viſſimum Concilii Tridentini *in d. c.* 4. *ſeſſ.* 21. ubi
diſertis verbis ſtatuitur, ut Epiſcopi in Eccleſiis
parochialibus, vel baptiſmalibus, in quibus ob lo-
corum diſtantiam, ſive difficultatem parochiani
ſine magno incommodo ad percipienda Sacra-
menta, & divina officia audienda accedere non
poſſunt, novas parochias etiam invitis Rectoribus
juxta formam Conſtitutionis Alexandri III. quæ
incipit, *Ad audientiam*, conſtituere poſſint, & Sa-
cerdotibus noviter præficiendis competentem
portionem aſſignare ex fructibus ad Eccleſiam
matricem quomodocunque pertinentibus. Quo
decreto clarè corrigitur opinio gloſſæ, & appro-
batur opinio Hoſtienſis: nam ut vides, ex Conci-
lio poſſunt Epiſcopi novas parochias erigere, &
Sacerdotibus de novo præficiendis certam por-
tionem aſſignare ex redditibus Eccleſiæ antiquæ
etiam invitis Rectoribus.
12 Similiter eo decreto corrigitur opinio Vin-
centii, ſentientis, non removeri appellationem
cùm nova parochia erigitur authoritate Epiſco-
pi: nam cùm Concilium det Epiſcopis facultatem
erigendi ad præſcriptum hujus decretalis, & hîc
tollatur appellationis obſtaculum; utique ex hoc
manifeſtè liquet, Epiſcopum poſſe hoc caſu pro-
cedere appellatione remotâ. Quæ tamen clauſu-
la non impediret appellationem ad effectum de-
volutivum, ſed ſuſpenſivum duntaxat, ut eſt tex-
tus in c. *Paſtoralis, Sed ſi appellans, ſupra de appellat.* &
eſt communis opinio, ut ibi teſtatur Abbas *num.*
12. & Præpoſ. *num.* 6.
13 QUÆRO, generaliter quæ requirantur ad hoc
ut nova parochia erigi poſſit ab Epiſcopo infra li-
mites alterius parochiæ.
14 Reſpondeo multa eſſe neceſſaria, quorum ſi
vel alterum deficiat, erectio non ſuſtinetur. Et
quidem ante omnia requiritur juſta cauſa, de qua
conſtet legitimè: nam regula eſt, ut parochialis
eccleſia in alterius Parochia ædificari non debeat,
15 ut cap. *Eccleſia*, & cap. *Quicumque*, 16. *q.* 1. Sed hæc
regula fallit, legitimâ ſubſiſtente causâ, ut apertè
probatur hic: nam Pontifex primò narrat cauſam
erectionis, deinde præcipit erectionem fieri adje-
ctâ clauſulâ, *Si res ita ſe habet*, ergo causâ ſubſiſten-
te, eâque probata, & non aliàs permittitur ere-
ctio. Ad hoc cap. *Præſenti*, §. *Loca, de præbend. lib.*
6. & deducunt *hîc* Anton. de Butr. & Abb. ambo
in 1. *notab.* & Rebuff. *in Praxi benefic. in* 1. *par. in tit.
de erect. in curat. vel Parochial.* *num.* 2. & ante eos
gloſſ. *ult.* in cap. *Nullı*, 99. *diſtinct.* eſt enim hujuſ-
modi erectio, & diſmembratio à Parochia anti-
qua inſtar alienationis jurium eccleſiæ, quæ ſine
cau-

cauſa fieri non debet, ut *cap.* 1. *de reb. Eccl. non alienan. lib.*6. Abb. *ubi ſupra*, Achil. *deciſ. un. de reb. Eccle. non alienan.* Rota *deciſ.* 1. *eod. tit. in nov.* & *deciſ.* 68. *num.* 1. *par.* 7. *Recent.*

16 Præcipua autem cauſa, quæ juſtificat erectionẽ novæ Parochiæ, eſt magna difficultas, ſeu magnũ incommodum Parochianorum adeundi Eccleſiam matricem ad percipienda Sacramenta, & divina officia audienda, ut hic patet expreſsè, & in præalleg. decreto Concilij Tridentini, *cap.*4 *ſeſſ.*21. & tenet *hic* gloſ. 1. Innoc. & Hoſtien. ambo *in princip. in ver. Sine magna difficultate*, & alij ſupracitati in 1. *notab.* Aliqualis ergo incommoditas non ſuffi-

17 cit ſecundum Abb. *ibi num.*7. non tamen requiritur ut Parochiani aliquando deceſſerint ſine Sacramentis. Neque id exigunt Hoſtien. Abb. & Doctores. Sed tantummodo hujuſmodi caſus mentionem faciunt per modum exempli. Unde ſatis eſt ad validitatem erectionis ut immineat periculum ne ſic decedant, neque hujuſmodi eventus eſt exſpectandus, quin potius præveniendum ne contingat, cùm ſatius ſit occurrere in tempore, quam poſt exitum vindicare, ſeu poſt vulneratam cauſam remedium quærere, dicit textus in l. 1. C. *quand. lic. ſine jud.* & in l. *ult. ad finem. C. In quibus, cauſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſ.* Et ita cenſuit S. Congregatio Concilij, videlicet pro erectione novæ Parochiæ non eſſe exſpectandũ ut Parochiani abſque Sacramentis deceſſerint. Quod benè nota, quia frequenter audivi Parochorum querelas, quod Epiſcopi proceſſerint ad erectionem no-

18 væ Parochiæ, abſque eo quod ullus ex Parochianis unquam obierit ſine Sacramentis. Porrò ad hanc difficultatem accedendi ad Eccleſiam matricem pro ſuſcipiendis Sacramentis, & divinis officijs audiendis aliæ cauſæ omnes reducuntur. Unde infertur primò, ut diſtantia loci ab Eccleſia parochiali ſit juſta cauſa novam parochiam erigendi, ut hic eſt caſus, & in *d.c.*4. Et quamvis Jo. Andr. Cardin. Abbas, & alij in Summa hujus textûs videantur ad hoc exigere nimiam diſtantiam; verè tamen magna longinquitas, & viarum diſcrimen non requiritur, ut obſervat Ant. de But. *n.* 3. *in ver. Diſtare* Sed ſolum requiritur talis, ut propterea parochianis ſine magno incommodo non pateat acceſſus ad majorem Eccleſiam, ut *hic* patet, & tenent Domini de Rota *deciſ.*484. *n.*2. *p.* 1. *rec.* Sufficit ergo pro cauſa diviſionis, ut Parochia Eccleſiæ antiquæ ſit adeò ampla, ut populos præſertim adverſis temporibus non poſſit ſine magno incommodo illoc horis congruis ad divina officia confluere, ſecundum Abbat. *num.* 3. Atque ita ob diſtantiam loci permittitur quod aliàs non permitteretur, ut notat gloſ. 1. in cap. *Et temporis,* 16. *q.* 1. & eſt ſimile in l. *Cùm poſt ſententiam, C. de appellat.* & in l. *Si longius, ff. de judic.* in cap. *Cùm longè,* 63 *diſtinct.* in cap. *Si quis extra, de conſecr. diſtinct.* 1. & in cap. *Quoniam quidem*, 18. *diſtinct.* Quanta autem debeat eſſe hujuſmodi diſtantia, ſeu parochiæ amplitudo, ad hoc ut parochiani dicantur non poſſe ſine magno incommodo ad Eccleſiam accedere, cùm jure diffinitum non ſit, judicis arbitrio relinquitur, cap. *De cauſis, ſupra de offic. deleg.* & tenet Menoch. *de arbitrar. Iud. cent.* 5. *caſu* 497. *nu.* 4 ad quod vide bonam gloſſam in cap. *ult. in ver. Longo*, 80. *diſt.*

Infertur ſecundò ut ſimiliter juſta ſit erectionis

19 cauſa, ſi inter populum alicujus villæ, & parochialem torrens, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pontem habeant, nec vado tranſiri poſſint, ut l. *Flumine interveniente, ff. de ſervit. ruſtic. præd.* præſertim hyemali tempore cùm pluviæ inundant, juxta textum hic. Quæ cauſa ſufficiens eſt etiam ſine diſtantia loci. Undecunque enim proveniat magna difficultas percipiendi Sacramenta, dicitur ſubeſſe juſta cauſa erigendi novam Parochiam, ut ex dictis patet. Ideoque Concilium Tridentinum *in d. cap.* 4. *ſeſſ.* 21. alternativè loquitur ibi, ob locorum diſtantiam, ſive difficultatem, ita ut propterea alterutrum ſufficiat, c. *Inter cæteras, ſuprà de reſcript.* cum ſuis concordan.

20 Infertur tertio, ut eodem modo juſta ſit cauſa erigendi novam parochiam in caſu allegationis, Lap. *alleg.* 66. incip. *Quoddam monaſterium, per totam*, ubi proponit monaſterium S. Ambroſii, cui cura imminebat perſonarum ſæcularium, fuiſſe incluſum intra mœnia civitatis Florentiæ, & aliquot familias eidem curæ ſubjectas extra ambitum civitatis remanſiſſe; unde contigit ut iidem ruſtici ſine maxima difficultate, aut incommodo nequiverint divina Officia audire, & Eccleſiaſtica Sacramenta percipere, cùm fores dictæ civitatis ſingulis diebus ante noctis tenebras claudantur, & ſic clauſæ remaneant, nec ulli aperiantur uſque ad claram lucem ſequentis diei. Quapropter non poterat Capellanus præſto eſſe Sacramentis adminiſtrandis in caſibus repentinis infirmitatis, vel mortis, præſertim parturientibus. Præterquam quòd Parochiani degentes extra cum ſuis mulieribus, & familia ruſticis, & abjectis veſtibus induti non poterant cum debita conſolatione diebus feſtis ad Eccleſiam confluere, & cum civibus divitibus, & pretioſis veſtibus amictis ſe admiſcere, ſed potius riſui & deluſioni patebant ob fortunæ, & morum diſparitatem, quibus ſæpiſſimè à divinis retrahebantur. Lapus hac de re conſultus propoſuit duo potiſſimum remedia. Primum, videlicet ut ſi parochialis prædicta habeat in villa aliquas obventiones, ſine quibus ejus Rector poſſit commodè ſuſtentari, & reperiatur aliquis qui velit novam Eccleſiam fundare, & obventiones illas competenter augere, Epiſcopus erigat novam Parochiam, eique aſſignet ejuſmodi obventiones, cum dicto augmento, & rectorem in ipſa inſtituat, qui gerat curam incolarum extra mœnia exiſtentium. Quod dicit probari ad litteram in hac decretali, & ſubdit propoſitas cauſas eſſe plures, & urgentiores illis, quas hic conſideravit Pontifex.

Ideoque erectionem fieri poſſe ab Epiſcopo etiam invito Rectore Eccleſiæ matricis, cùm non habeat juſtam cauſam contradicendi. Alterum remedium eſt, ut rector majoris Eccleſiæ ſi redditibus abundet, novam capellam fundet in dicta villa, & eam dotet pro ſuſtentatione unius Sacerdotis ibidem deputandi, & conſtituat ipſam capellam manualem matricis Eccleſiæ, ita ut illius Capellanus ſit ad ejus nutum amovibilis, de quibus manualibus notatur in Clem. *un. de ſuppl. negl. Prælat.* & in cap. *Cùm ſingula, de præbend. lib.* 6. Utrumque remedium alias probavit S. Congregatio Concilii; cenſuit enim Parochianis, qui cum ſint diſperſi extra civitatem, & parochialem Eccleſiam intra civitatem ſitam habeant, etiam ob locorum diſtantiam, ſeu difficultatem patiuntur incommoda in percipiendis Sacramentis, & in divinis Officiis audiendis, ſuccurrendum eſſe remedio *cap.* 4.

ſeſſ.

Digitized by Google

ſeſſ.21. Item cenſuit ad providendum neceſſitati
Parochianorum extra civitatem exiſtentium,
quorum parochialis eſt intra civitatem, novam
Capellam extra civitatem eſſe erigendam, quæ
non ſit Eccleſia ipſa per ſe, ſed in proprietate ma-
tricis Eccleſiæ, in qua conſtituatur Sacerdos amo-
vibilis ab Ordinario approbatus, qui adminiſtret
Sacramenta illis, qui ſunt extra civitatem, ad quos
non poteſt Parochus in nocte, quia portæ civitatis
clauduntur, accedere; quod eſt unum ex remedijs
Lapi *alleg.66.* Poſſe tamen eſſe locum etiam alijs
remedijs ad præſcriptum ſacrorum Canonum.
21 Rurſus in cauſa Novarien. cenſuit Epiſcopum poſ-
ſe compellere regulares, quibus conceſſa fuit pa-
rochialis Eccleſia civitatis Novarien. ad erigendã
novam capellam extra civitatem, ubi plures fami-
liæ ſub dicta cura exiſtunt, cui capellæ poſſunt vel
per ſeipſos prævia Ordinarij approbatione inſer-
vire, vel per Capellanum ad nutum amovibilem.
22 Infertur quartò, ut ſimiliter legitima ſit cauſa
conſtruendi novam Paruchialem neceſſitas le-
proſorum, ſine gravi tamen præjudicio Parochia-
lis antiquæ, ut legitur, & notatur *in cap. proximo,
ſuprà eod.* ſecundum Hoſt. *hic n. 1. verſ. Et eſt alia cau-
ſa,* & pleniùs *in ſumma eod. tit. § fin.*
23 Et ex prædictis collige, in effectu unicam eſſe
cauſam erigendi novam parochiam, videlicet ma-
gnam difficultatem accedendi ad Eccleſiam ma-
tricem pro Sacramentis percipiendis, & divinis
officijs audiendis: nam aliæ cauſæ, videlicet di-
ſtantia loci, flumina intermedia, portæ civitatis
clauſæ, neceſſitas leproſorum, & alia id genus im-
pedimenta in tantum juſtificant erectionem, in
quantum pariunt difficultatem hujuſmodi; aliàs
ſecus, ut ex jam dictis conſtat.
24 Verumtamen gloſ. *ult.* in cap. *Nulli, 99. diſt.* ad-
docit aliam cauſam conſtruendi novam Eccleſiam
in parochia antiqua, videlicet cùm multitudo fi-
delium excrevit: & movetur argum. illius textûs
ibi, (Niſi aliqua gens deinceps ad fidem converta-
tur, cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum
primatem conſtitui:) & cum illa gloſſa ſimplici-
ter tranſeunt ibi Gemin. & Præpoſit. ambo *in fin.*
ad idem textus in cap. *Præcipimus, 16. quæſt. 1.* quo
præcipitur, ut ubi multitudo fidelium excrevit,
ibi ordinentur Epiſcopi. Tu dic contra: quo-
niam hoc caſu nova parochia non debet erigi, ſed
utendum eſt remedio Concil. Trident. *d. cap. 4. in
princip. ſeſſ. 21.* ubi ſtatuitur, ut (Epiſcopi etiam
tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegati in omnibus
Eccleſijs parochialibus, vel baptiſmalibus, in qui-
bus populus ita numeroſus ſit, ut unus rector non
poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis mini-
ſtrandis, & cultui divino peragendo; cogant Re-
ctores, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdo-
tes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sa-
cramenta exhibenda, & cultum divinum cele-
brandum.) Hæc ibi. Unde S. Congregatio ejuſ-
dem Concilij Interpres jampridem cenſuit ex ea
ſola cauſa, quòd populus alicujus parochiæ adeò
ſit numeroſus, ut unus Rector non poſſit ſufficere
Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino pera-
gendo, minimè quidem licere Ordinario novam
parochiam erigere, niſi & alia concurrant, quæ
exprimuntur in Conſtitutione Alexandri III. quæ
incipit *Ad audient. tm,* & innovatur decreto Con-
cilii *cap. 4. ſeſſ. 21. verſ. In ijs verò.* Sed ob magnum
hujuſmodi numerum debere Ordinarium uti re-
medio *d. cap. 4. in princip.* ſcilicet cogendo Recto-
res, ut ſibi Sacerdotes adjungant, quot ſufficiant ad
Sacramenta exhibenda, & cultum divinum cele-
25 brandum. An autem quibus in cauſis ex decreto
Concilii *ſeſſ. 21. cap. 4.* poteſt Epiſcopus novas pa-
ruchias erigere, poſſit etiã loco erectionis facien-
dæ certam partem populi ſeparare ab antiqua pa-
rochia, & alteri commodius applicare, ſi vel exi-
guus numerus populi, vel inopia, vel alia cauſa
impediat erigi novam parochiam: Reſponſum eſt
26 non poſſe ex decreto Concilii. Item reſponſum, ex
eo decreto non licere Epiſcopo parochias unire,
27 ſed tantùm novas conſtituere. Item reſponſum,
non potuiſſe Epiſcopum erigere in Eccleſia paro-
chiali duas Vicarias perpetuas, eò quòd populus
eſſet numeroſus. Hactenus de cauſa.
28 Secundò principaliter ad erectionem novæ pa-
rochiæ requiritur, ut in illa parte parochiæ anti-
quæ, ubi nova parochia eſt erigenda, ſit compe-
tens numerus parochianorum. Et quidem Rota
deciſ. 380. n. 8. & 29 par. 5. recent. Videtur tenere
ad hoc non ſufficere quatuor domos, & duodecim
animas aptas ad communionem, per c. *Unio, 10. q.
3.* Sed certe ille textus magis innuit ut ſufficiant
decem animæ: ait enim, (Eccleſia, quæ uſque ad
decem habuerit mancipia ſuper ſe habeat Sacer-
dotem: quæ verò minus decem mancipia habue-
rit, aliis conjungatur Eccleſiis.) Hæc ibi. Et meri-
tò, quia decem faciunt plebem, ut ait ibi gloſ. *in
ver. Mancipia.* Item Concilium Tridentinum *d. c. 4.
ſeſſ. 21.* videtur requirere ut nova parochia habeat
populum, ut patet ibi, Compellere poſſit popu-
lum. At decem homines populum faciunt, ut no-
tat gloſ. 1. in c. 1. *de elect.* & Bart. in l. *Prætor, la ſe-
conda, n. 4. ff. de vi bonor. rapt.* Inſuper adverte ne
decipiaris, quia dum Rota ad hoc requirit ſuffi-
cientem numerum animarum, quæ ſint aptæ ad
communionem, hæc aptitudo non eſt neceſſaria,
quia uſum rationis habentes tametſi non ſint apti
ad communionem, tenentur tamen ſemel in anno
confiteri proprio Sacerdoti, & Miſſam audire
Dominicis, & feſtis diebus, eiſque dari debet Sa-
cra Unctio: Baptiſmus verò etiam parvulis. Ergo
ſi parochiæ incolæ ad Eccleſiam ſine magna diffi-
cultate ad hujuſmodi Sacramenta recipienda, &
divina audienda accedere nequeant, ſive ſint ad
communionem apti, ſive non, ſuccurrendum eſt
eis remedio hujus cap.
29 Tertiò principaliter requiritur ad erectionem
novæ parochiæ, ut citetur Rector matricis Eccle-
ſiæ. nam etſi erectio fieri poſſit etiam ipſo invito,
ut oſtenſum eſt ſupra *in 5. notab.* tamen non po-
teſt fieri niſi eodem citato, & requiſito, ut cap.
Multis conſilijs, & cap. *Felix,* & cap. *ſeq. 16. quæſt.
1.* & tenet gloſ. *fin.* in cap. *Null. 99. diſtinct.* & Lap.
alleg. 66. num. 3 verſ. Debet tamen requiri: & jam cen-
ſuit S. Congregatio ad erectionem novę parochię
non eſſe procedendum aliter, quàm citato Recto-
re parochialis, intra cujus fines nova parochia
fuerit erigenda; & erectionem omiſſâ hujuſmodi
citatione ab Ordinario factam nullius momenti
30 exiſtere. Nec tantùm Rectoris Eccleſiæ, ſed et-
iam aliorum omnium, quorum intereſt, præ requi-
ritur citatio. Unde quęrenti an requiratur conſen-
ſus Rectoris, vel Commendatoris, aut Magni Ma-
giſtri ad erigendam novam parochiam intra li-
mites parochialis ſubjectæ Ordinis S. Joan. Hie-
roſolymitani: reſponſum eſt ad erectionem poſſe
pro-

Digitized by Google

procedi etiam invito Rectore, dum tamen præceſſerit citatio tam ipſius, quàm omnium aliorum, quorum intereſt. Cæterùm etſi nulla videatur erectio ob defectum citationis, tamen ſi cauſæ erigendi ſubeſſent, licere Epiſcopo de novo erigere; ideò ſcribendum viciniori Epiſcopo, ut ſe inſtruat de cauſis, quæ ſi ſuberunt, peti poterit confirmatio à Sanctiſſimo, licèt poſtea in caſu illo reſolutum fuerit erectionem nullam defectu citationis, nec cauſas ſubeſſe.

Quartò, principaliter requiritur ut erectio novæ parochiæ fiat ab Epiſcopo de Capituli conſilio, vel conſenſu, ut plenè dicam infra in tertia quæſtione.

31 Quintò principaliter requiritur, ut Eccleſiæ noviter conſtruendæ dos competens aſſignetur, ut cap. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1. Et jam cenſuit Sacra Congregatio in erectione novarum parochiarum

32 prius cogitandum de dote. Et quidem ſi aliquis reperiatur, qui velit eam ex bonis propriis competenter dotare, omnia erunt plana: alioquin in conſtitutione dotis hoc ordine erit procedendum. Primò enim competens portio pro ſuſtentatione Rectoris aſſignanda erit ab Epiſcopo ex redditibus ad matricem Eccleſiam quomodocunque pertinentibus, ut *d. 4. ſeſſ. 21.* Idque ex ſententia S. Congregationis procedit, etiamſi Eccleſia matrix eſſet Cathedralis, & quæcunque matrix; & poſſe aſſignari portionem ex redditibus illius matricis duntaxat, non autem ex aliis Eccleſiis; quòd ſi redditus hujuſmodi inſufficientes ſint, nec ſit aliquis, qui velit illos augere, cogendus erit Abbas, vel Præpoſitus, cui parochialis illa ſubeſt in temporalibus; & in eorum defectum populus ea ſubminiſtrare, quæ ad vitam Rectoris ſuſtentandam ſufficiant. Si populus inopiâ laboret, tenebitur Epiſcopus ex menſa ſua. Demum ſi nimia egeſtas omnes excuſet, Sacerdos novæ Eccleſiæ præficiendus proprijs manibus victum ſibi comparabit, prout hæc omnia fusè explicavimus *ſupra in*

33 *3. notab. n. 4. uſque ad n. 8.* Poſſe etiam Epiſcopum facere beneficiorum unionem pro nova parochia in terminis Concilij erigenda, ſi non ſint fructus, vel obventiones, ex quibus deduci poſſit portio, ex voto Sac. Congregationis Concilii dixit ſanct.

34 memor. Gregorius XIII. Et cùm dubitaretur, an Ordinarius in erectione parochialis Eccleſiæ facta juxta formam Concilij Tridentini *cap. 4. ſeſſ. 21.* Potuiſſet vigore ejuſdem Concilij unire eidem Eccleſiæ in actu ipſius erectionis unum ex quatuor Canonicatibus habentibus curam animarum annexam exiſtentem in alia Eccleſia non Collegiata, quæ erat parochialis loci, in quo nova parochia fuit erecta: affirmativè reſpondit S. Congregatio. De aſſignatione autem decimarum ad matricem Eccleſiam ſpectantium dicam infra *in 4. quæſt.*

35 Sextò principaliter requiritur in erectione novæ parochiæ, ut jus patronatûs, & præſentandi Sacerdotem noviter inſtituendum reſervetur illis, quibus de jure: & quidem ſi reperiatur aliquis, qui velit Eccleſiam fundare, & ſufficienter dotare, planum erit jus patronatûs eidem fore reſervandum; quinimò ad eum pertinebit ipſo jure etiam ſine alia Epiſcopi reſervatione, ut eſt text. in *cap. Significavit*, ubi Jo. Andr. Bald. Butr. & alij notant *ſupra de teſtib.* & eſt receptiſſima concluſio, ut dicunt Domini de Rota *deciſ. 167. n. 4 p. 2. diverſor. Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.*

Similiter ſi nova Eccleſia fuerit dotata ex redditibus ad matricem Eccleſiam pertinentibus, planum erit jus præſentandi Sacerdotem pertinere ad Rectorem matricis Eccleſiæ, ut probat hæc litera ibi, Ad præſentationem Rectoris Eccleſiæ majoris. Sed nihilominus etiam fundator Eccleſiæ noviter ædificatæ habebit jus patronatûs, ut hìc concludunt gloſ. 3, *in fin.* Innoc. *in ver. Fundatoru*, Abb. Antiq. *num.* 1. Hoſt. *num.* 3. *in verbo Ad præſentationem* Joan. Andr. *n.* 3. *in ver Fundatoru*, Butr. *num.* 5. Cardin. *n.* 4. *in* 1. *oppoſit.* Anchar. *in* 4. *notab.*

36 & Abb. *num.* 9. qui teſtatur hanc opinionem communiter teneri. Atque ita ſecundum eos duo erunt patroni parochialis noviter erectæ, videlicet Eccleſia matrix ex cauſa dotationis, quia ex proprijs bonis eam dotavit; & fundator ex cauſa fundationis ſi tantummodo fundum dedit; & ex cauſa fundationis, & dotationis ſi ſimul dedit fundum, & dotis reſiduum, prout fecit in caſu hujus decretalis dominus villæ, qui pro dotis reſiduo de-

37 dit viginti acras terræ frugiferæ, (& dic acras, id eſt jugera; & eſt vulgare Anglorum; & jugerum habet octo ſtaria triginta ſex tabularum ad perticam pedis Luitprandi, quæ habet duodecim pedes trium ſemiſſium, & trium digitorum, ut per Anton. Auguſtin. *in notu ad primam collationem Decretal. tit. 35 de Eccleſ. ædifican. cap.* 1. & vide *cap. 5. Qui fil. ſint legit. in eadem collect.* in parte deciſa, ubi fit mentio de acris quadraginta. Galli appellant harpentum, Itali bubulcam ſecundum Hoſtien. & Jo. Andr.) & ad prædicta vide gloſ. notab. *in Summa in ſte. 63. diſt.* Quæ vult, ut quamvis fundatores Eccleſiæ æqualiter non contribuerint ad dotationem ipſius, tamen omnes efficiantur patroni; & ita ſit patronus ille, qui dedit modicum, ſicut eſt ille qui dedit multum. Quod tamen limita, & declara, dummodo omnibus ſimul conflatis Eccleſia remaneat competenter dotata. Secus ſi dos non fuerit integra, ut tenet glo. in cap. *Quicunque, 16. q. 7.* quam multùm extollit Abb *hî. num. 4. in 3.*

39 *notab.* Et hanc ſententiam alias probavit S. Congregatio Concilij. Cenſuit enim donationem obventionum ad matricem Eccleſiam pertinentium, ſi alius concurrat ad dotationem Eccleſiæ noviter ædificatæ, efficere eccleſiam matricem patronam ſimul cum alio dotante.

39 Verùm ſi eccleſia matrix ex proprijs redditibus nihil contulerit, ambigui juris eſt an acquirat jus patronatûs eccleſiæ in ſua Parochia ædificatæ. Innoc. in cap. *Cum venerabilis, de except.* ſentit majorem eccleſiam acquirere jus patronatûs indiſtinctè, & eum ſequitur Joan. Andr. in cap. 1. *de Capell. Monachor. lib. 6.* Sed oppoſitum concludit Abb. *hic num.* 9. Quia nullus alius textus præter hunc reperitur in jure, qui tractet de hac materia. Undè in hoc tantùm fundari poteſt opinio DD. Sed hic textus hoc non probat ſimpliciter, quia loquitur in eo tantùm caſu, in quo eccleſia matrix ex proprijs redditibus aliquid contulit pro erectione novæ Parochiæ. Ergo ſi nihil contulerit, non efficitur patrona, cùm hoc nullo modo probetur. Imò contrarium videtur probari, arg. *c. prox. ſupr. eod.* ubi agitur de eccleſia conſtructa in alterius parochia, & tamen non reſervatur patronatus antiquæ eccleſiæ, quæ de ſuo nihil contulit. Accedit quòd patronatus non requiritur niſi ex fundatione, vel conſtructione, aut dotatione, ut notat gloſ. in *c. Pia mentis, 16. quæſt. 7.* & eſt receptiſſima omnium

 con-

concluſio. Sed ex conſtructione eccleſiæ infra limites parochiæ duntaxat eccleſia matrix non dat fundum, quia loci proprietatem non habet, nec ſumptus ad conſtructionem, nec dotem ponit. Ergo patronatum non acquirit, & facit, cap. *Quoniam, de jurepatr.* Opinio Abbatis vera eſt, eamque probavit olim S. Congregatio Concilij: declaravit enim matricem Eccleſiam non acquirere jus patronatûs in eccleſia fundata intra ſuos limites, niſi de ſuo aliquid contulerit, non obſtante quòd oblationes futuræ dicantur eſſe loco dotis.

40 Sed objicies. Si Capella intus accleſiam ædificetur, & ab alio competenter dotetur, accleſia acquirit jus patronatûs in ipſa Capella, ut hic firmat Abb. *num.* 11. dicens hanc quæſtionem ſe hactenus non repetiſſe ab alio tactam, plenè Lambertin. *in tract. de jurepatr. in* 1. *part.* 2. *lib. in* 2. *quæſt. principali, art.* 15. *n.* 1. *&* 2. Ergo idem dicendum de eccleſia ædificata infra limites alterius parochiæ, licèt eccleſia matrix nihil contulerit. Solutio. Dic diverſam eſſe rationem inter utrumque caſum: nam in quæſtione Abbatis negari non poteſt, quin eccleſia antiqua ponat fundum, cùm in ſua proprietate, & ſolo fuerit Capella ædificata, unde ex cauſa fundationis benè acquirit jus patronatûs, ut d. cap *Quoniam, de jurepatr.* cum concord. & not. in d. cap. *Pia mentis*, 16. *q.* 7. Sed eccleſia matrix non ponit fundum, cùm parochia non ſit de illius proprietate, ut ſuperiùs dictum eſt.

Septimò principaliter requiritur, ut matrici eccleſiæ pro qualitate loci pro parochiali noviter erecta præter patronum competens honor ſervetur, ut hic dicitur in verſ. *Providens tamen.* In quibus autem ejuſmodi honor conſiſtat abundè oſtenſum eſt *ſupra in* 4. *notab.*

41 Octavò principaliter requiritur, ut novam parochiam Epiſcopus erigat ipſe per ſe, vel per ſuum generalem Vicarium ad id ſpeciale mandatum habentem, ut probat text. in cap. *Nemo*, juncta gloſ. *in ver. Veniat per ſe, de conſecr. d. ſt.* 1 & jam pridem viſa eſt ſentire S. Congregatio Concilij in caſu parochialis eccleſiæ ſub titulo S. Franciſcæ Romanæ extra mœnia civitatis Mediolanenſis erectæ à Vicario Cardinalis Archiepiſcopi, licèt in eo caſu inclinaverit ſpeciale mandatum præſumi, cùm eccleſia ipſa jam eſſet erecta in parochialem, & in ea quaſi poſſeſſione exiſteret; ac propterea dicenti Vicarium non habuiſſe ſpeciale mandatum onus probandi incumbere, cùm hæc negativa eſſet fundamentum ſuæ intentionis, ex Put. *deciſ.* 78. *lib.* 2. & alijs cumulatis ab Anton. Gabr. *Commun. concluſ. in tit. de probat. concl.* 6. *art* 1.

42 Demum cùm ex Concilio Tridentino Epiſcopus procedare poſſit ad erectionem novæ parochiæ etiam uti Sedis Apoſtolicæ delegatus ſit cautus, ut vel in decreto exprimat ſe procadere utrâque poteſtate, ordinariâ ſcilicet, & delegatâ: nam ſi non valebit ex una, valebit ex altera, & abundans cautela non nocebit, nec vitiabit adjectio ſupervacua, vel procedat ſimpliciter nullâ factâ expreſſione authoritatis delegatæ, vel ordinariæ: nam duplicem poteſtatem habens cenſetur eâ uſus, quæ facit actum valere. Vel demum exprimat ſe uti poteſtate delegatâ, ſi procedat contra exemptos, alioquin ſi procederet jure ordinario, cùm in eo caſu non habeat, niſi poteſtatem delegatam, erectio non valeret, prout hæc omnia latè comprobat Feder. de Sen. *conſ.* 130. *Factum tale eſt. Quædam domus*, & Rot. *deciſ.* 96. *par.* 2. *diverſ.* poſt Bald. & Anchar. in deciſ. allegator. Licèt clauſula, *omni meliori modo*, ſalvaret erectionem, ex gloſ. in leg. 1. *in ver. Conſentiant, in fin. ff de judic.* & ſcripſi pleniùs in cap. *Ex parte, num.* 36. *&* 37. *ſupra de arbitr.*

43 His omnibus obſervatis, & causâ cognitâ in proceſſum redactis tutò poterit Epiſcopus procedere ad erectionem novæ parochiæ, etiam in parochijs exemptorum: nam cùm in hoc vota Cardinalium in S. Congregatione eſſent diviſa, Sanctiſſimus reſpondit, facultatem erigendi novas parochias, & aſſignandi portionem novis parochijs attributam Epiſcopis habere locum etiam in parochijs Regularium, & S. Congregatio exinde cenſuit, concurrentibus requiſitis poſſe erigi novam parochiam ab Epiſcopo etiam in Eccleſijs
44 Ordinum Militarium. Sed Epiſcopo quærenti, an liceret ob gravem Sacramentorum neceſſitatem erigere eccleſiam regularem in parochialem? reſponſum, Congregationem ejus eſſe ſententiæ, ut cura animarum à prædeceſſore applicata eccleſiæ regulari applicetur ſæculari.

45 Secundò QUÆRO. Si Epiſcopus proceſſerit ad erectionem novæ parochiæ ad præſcriptum Concilij Tridentini, *cap.* 4. *ſeſſ.* 21. vel aliud fecarit tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, quod tamen jure ordinario facere poterat, & ab illius decreto appelletur, an rectè adire poſſit Metropolitanum, an verò neceſſariò appellandum ſit ad Summum Pontificem.

Dic breviter, in omni caſu poſſe appellari ad Papam omiſſo medio, cap. *Ad Romanam*, 2. *quæſt.* 6. gloſ. in cap. 1. *in verb. Legationis*, & ibi Doctores *ſupra de Offic. legat.* & in cap. *Romani, in princip. in verb. Ad curiam, de Appellat. lib.* 6 & notant Reſtaur. Caſtald. *in tract. de Imperat. quæſt.* 95. *num.* 1. Nepos de monte Albano *in tract. de except. except.* 24. *num.* 12. *dician*, Villadieg *de legat. quæſt.* 8. *num.* 38. Sed nihilominus regulariter à ſententia Epiſcopi appellatur ad Metropolitanum, cap. *Duo, ſupra de offi. Ordin*, & d. cap. *Ad Romanam*, 2. *quæſt.* 6. & notat Baptiſta à S. Blaſio *in tract. de contradict. leg. & Canon. num.* 153. Hieronym. Zannettin. *de differen.*
46 *jur. canon. & civil. num.* 69. Quòd locum habet etiamſi Epiſcopus proceſſerit tanquam Sedis Apoſtolicæ dalegatus: hujuſmodi enim authoritas attributa eſt Epiſcopis, ut firmiori jure procedere valeant contra exemptos Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectos; & quia ex authoritate delegata exemptiones non violantur, ut notat Abbas in cap. *Grave, num.* 1. *&* 5. *de offic. Ordin.* Non autem ut per hoc tollatur jus commune, per quod appellationes deferuntur Metropolitanis; legum enim correctio vitanda eſt: vulgat. jurib. & ita cenſuit S. Congregatio Concilij *die* 7 *Iulij*, 1575.
47 Intellige tamen hanc reſolutionē obtinere, quando Epiſcopus poteſt utroque jure procedere, ſcilicet ordinario, & delegato, & in caſu erectionis novæ parochiæ; nam cum Epiſcopus poſſet eam erigere authoritate Ordinariâ ex diſpoſitione hujus cap. ſecundum communem opinionem, de qua *ſupra in* 5. *notab.* Nihilominus ex decreto Concilij Tridentini *in d. cap.* 4. *in princip. ſeſſ.* 21. poteſt hoc facere etiam uti Sedis Apoſtolicæ delegatus. meritò in hoc, & ſimilibus caſibus appellari poteſt etiam ad Metropolitanum. Secus autem eſt quando Epiſcopus nō poteſt procedere ordinario jure,

pirà contra exemptos , contrà quos procedere
non poteſt, niſi tamquam Sedis Apoſtolicæ dele-
gatus; ut in caſis *cap. 3 ſeſſ. 6.* in *cap. 4. ſeſſ. 14.* in *cap.*
9 ſ. ſſ. 21. & alibi ſæpè : tunc enim appellari non
poteſt niſi ad Papam : & ita ſupraſcriptam reſolu-
tionem poſtea declaravit eademmet S. Congrega-
tio. Nam propoſito dubio, An cùm Epiſcopi pro-
cedunt uti Sedis Apoſtolicæ Delegati in cauſis,
quæ ſub eorum ordinaria juriſdictione non com-
prehenduntur , poſſit ad alium, quàm ad Sedem
Apoſtolicam appellari: Sacra Congregatio cen-
ſuit non poſſe; neque ex hoc inferioribus judicibus
ullum fieri præjudicium : Sed quando juriſdictio
delegata cumulatur cum ordinaria , Epiſcopum
non poſſe hujuſmodi delegationis prętextu decli-
nare juriſdictionem Metropolitani in caſibus il-
lis , in quibus ante Concilium tamquam Ordina-
rius poterat uti eodem jure, eâdemque poteſtate.
48 Et hinc notabiliter infero , ut ſi Epiſcopus eri-
gat novam parochiam infra limites parochiæ re-
gularibus ſubjectæ, quod poteſt ſecundum ea, quæ
dicta ſunt *ſupra n. 43.* Tunc ſi gravet, appellari non
poterit ad Metropolitanum; quia cùm contra ex-
emptos non potuerit procedere , niſi jure delega-
to, neceſſario appellandum erit ad Summum Pon-
tificem delegantem, ut cap. *Super quæſtionum, ſupra*
de offic. deleg. cap. *Licet in corrigendis, de offic. Ordin.*
& tradit Marian. Soci. *conſ. 83. pro clarieri, num. 5.*
& per tot. lib. 4. Intellige ad effectum devoluti-
vum, non ſuſpenſivum, cùm in caſu hujus c. appel-
latio ſit inhibita, ut dixi *ſupra n. 12.* & ad prædicta
vide quod ſcripſi in cap. *Studuiſti, n. 28. 46. & 47.*
ſupra de off. Legat.
49 Tertiò Q!/ÆRO , An Epiſcopus in nova pa-
rochia iotra fines parochiæ alterius erigenda te-
neatur adhibere conſilium, vel conſenſum Capi-
tuli.
50 Hoſt. *hîc n. 2. verſ. Non eſt tamen hoc,* & Jo. Andr.
eod. num. verſ. Hoc tamen faciat: tenent Epiſcopum
debere hoc facere de Capituli conſilio , per cap.
Paſtoralis ſupra de donation. & conſentiunt Butr.
Cardin. & alij. Sed certè ille certus exigit con-
ſenſum , ut patet in extremis verbis ibi : Con-
ſenſus eſt ſui Capituli requirendus; ubi hoc tenet
gloſ. *ult.* & Joann. Andr. *in addit. ad Specul. in tit.*
de decim. littera D. in verb. Unica, circa finem additio-
nis, verſ. Secundus eſt ; & meritò, quia cùm hæc di-
viſio parochiæ , & diſmembratio redditnum ad
matricem Eccleſiam pertinentium ſit inſtar alie-
nationis rerum Eccleſiæ, ut dixi ſupra *num. 15.* ſi-
ne Capituli conſenſu fieri non poteſt, ut cap. *Cùm*
nos, cap. *Tua*, & cap. *Paſtoralis, ſupra de his, quæ fiunt à*
Prælatis, & cap. *Dudum, de reb. Eccleſ. non alien. lib. 6.*
Prætetea in Eccleſijs ad invicem uniendis neceſ-
ſarius eſt Capituli conſenſus , Clem. *Si una, eodem*
tit. & cap. *Paſtoralis, in fin. ſupra de donat.* Ergo &
in parochijs dividendis, argum. cap. 1. *infra de reg.*
jur. l. *Heredes palam* , §. *Si quis poſt. ff. de teſtamen.*
cum ſimil. ut per Roman. *conſ. 65. viſo themate ,*
num. 2. Idcircò autem. Hoſtien. & alij requirunt
51 conſilium Capituli , quia in diſmembratione pa-
rochiæ præcedere debet tractatus, ut reſolvit Ro-
ta *deciſ. 1. de reb. Eccl. non alien. in nov.* Unde
in conſilio includunt etiam conſenſum. Si-
mile in cap. 1. *ſupra , de for. compet.* ibi dixi *in 4.*
notab. poſt Petr. de Anchar. *in 3. notab.* Et ad præ-
dicta vide Archid. in cap. *Præcipimus, num. 4. in ver.*
Cum conſenſu, 16. quæſt. 1. Hæc procedunt inſpectâ
Proſp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

52 juris communis diſpoſitione. Sed ex jure noviſſi-
mo Concilij Tridentini res eſt magis ambigua.
Ratio dubitandi oritur ex decreto *d. cap. 4. ſeſſ. 21.*
ubi facultas conſtituendi novas parochias tribui-
tur Epiſcopis etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ
delegatis : Clauſula enim, quæ habetur in princ.
textûs , cenſetur repetita *in §. In ijs verò* , qui venit
continuativè ad præcedentia , ut aliàs fuit reſolu-
53 tum. At quando Epiſcopus procedit tamquam de-
legatus Apoſtolicæ Sedis, non requiritur Capituli
conſenſus, ut concludit Ægid. Bellam. *deciſ. 514.*
incip. *Concluſio quod in unione* : ubi reſolvit in unio-
ne facienda per Legatum de latere non exigi con-
ſenſum Capituli , etiamſi fiat unio Epiſcopali di-
gnitati ; quoniam etſi poteſtas Epiſcopi propter
conjunctionem, quæ eſt inter ipſum, & Capitulum
ſuæ Eccleſiæ, ſit arctata ad conſenſum, vel conſiliũ
hujuſmodi adhibendum, ut cap. *Novit, de his, quæ fi. à*
Prælat. & d. Clem. *Si una*: Tamen in Legato, qui
cum Capitulo hujuſmodi unionem non habet, hoc
non reperitur jure cautum ; quam deciſionem in
Legato habente à Sede Apoſtolica ſpecialem au-
thoritatem uniendi , ſequitur Marian. Socin. in
cap. *Sicut unire, in 6. artic. principal. concluſ. 14. num.*
105. infra de exceſſ. Prælat. Quia ſicut Sedes Apo-
ſtolica non tenetur requirere conſenſum alicujus
inferioris , ita nec Legatus, qui vices illius obti-
net.

Similiter cùm in cap. *Ad audientiam, infra eodem,*
tribuatur Canonico electo in Epiſcopum facultas
uniendi eccleſiam, cujus fuerat Canonicus mona-
ſterio regulari, dummodo epiſcopus conſentiret :
quæ not. ibi Joann. Andr. *num. 5.* Cardin. & Ancha-
ran. ambo *in 1. oppoſit.* & Abb. *in fin.* Quid ope-
retur hoc indultum , cùm ſine illo poſſet unio fie-
ri authoritate epiſcopi : & reſpondent hujuſmo-
di delegationem hoc inter cætera operari, ut con-
ſenſus Capituli non exigatur. Eodem igitur mo-
do ſi epiſcopus novam parochiam erigat authori-
tate delegatâ ſibi à Concilio tributâ, non videtur
egere Capituli conſenſu. In contrarium facit, quia
decretum *dicti cap. 4.* Quamvis tribuat epiſcopis
poteſtatem delegatam , tamen diſertis verbis ex-
primit , ut eâ poteſtate uti poſſint juxta formam
Conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit *Ad au-*
dientiam , & ſic videtur ſe reſtringere ad formam
juris communis. Sed de jure communi in ere-
ctione novæ parochiæ adhibendus eſt conſenſus
Capituli , ut oſtenſum eſt ſupra *num. 50.* Ergo
hujuſmodi conſenſus erit adhibendus etiamſi fiat
erectio authoritate delegatâ : & eſt ſimile *in cap.*
5. ſeſſ. 21. ubi tribuitur epiſcopis etiam tanquam
Sedis Apoſtolicæ delegatis facultas faciendi unio-
nes parochialium eccleſiarum ; & tamen quia ibi
expreſſum eſt , ut uniones hujuſmodi fieri de-
beant juxta formam juris ; ex S. Congregationis
ſententia requiritur Capituli conſenſus, prout re-
54 quiritur de jure, ut in d. Clement. *Si una.* Quid di-
cendum ? Cùm epiſcopus hoc caſu duplicem ha-
beat poteſtatem , unam ſcilicet ordinariam , quæ
illi competit ex diſpoſitione hujus decretalis, eique
non fuit adempta à Concilio : Alteram verò dele-
gatam, quæ illi tribuitur *in d. cap. 4.* Et accumula-
tur poteſtati ordinariæ per illa verba: Etiamſi tan-
quam Apoſtolicæ Sedis delegati, ponderando par-
ticulam, *etiam*, quæ eſt augmentativa, & implica-
tiva præcedentium ; videtur ſic diſtinguendum :
aut in erectione novę parochię epiſcopus proce-

dit jure delegato in eo caſu, in quo jure ordinario non poteſt procedere, puta quie erectionem facit in parochia ſubjecta regularibus exemptis, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num.*43. Et hoc caſu exiſtimo non requiri conſenſum Capituli, per rationes adductas à Bellamera, & Mariano Socino locis citatis. Capitulum enim hoc caſu non poteſt conqueri, quòd ſe inconſulto fuerit proceſſum ad erectionem, cùm Papa, cujus vices gerit delegatus, ad illius conſenſum requirendum non adſtringatur, argum. l. 1. §. *Qui mandatam, ff. de offic. ejus, cui mand. eſt juriſdict.* Aut procedit ad erectionem authoritate ordinariâ in eo caſu, in quo poteſt jure ordinario, puta in parochia non exempta; & tunc cenſeo neceſſarium eſſe conſenſum Capituli, ſicut erat ex jure veteri, cujus diſpoſitionem hac in parte Concilium Tridentinum non ſuſtulit; nam quod non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus, C. de appell.* & hanc diſtinctionem in Legato de latere probavit in effectu Marian Socin. in d. cap. *Sicut unire, n.*105. ut ſcilicet ſi procedat jure ordinario legationis, teneatur adhibere Capituli conſenſum ad eum modum, quo Ordinarius tenebatur. Secus ſi procedat ſpeciali jure delegationis; & eamdem diſtinctionem probavit S. Congregatio in materia appellationis interponendæ ad Metropolitanum, vel ad Sedem Apoſtolicam, ut dixi in quæſt. præced. *num.*46. & 48.

55 Quartò QUÆRO, An Decimæ ad Eccleſiam matricem pertinentes tranſeant ipſo jure in Eccleſiam parochialem noviter erectam infra illius limites.

Hæc quæſtio inſpectâ juris communis diſpoſitione eſt admodum difficilis ob varietatem opinionum, quas recenſet Joan. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de decim littera D. in ver. Unica*, Gloſ. Hoſt. & alij *hic in ver. Obventiones.* & Doctores in cap. *Cum contingat*, & ibi dixi *à n.* 31. *infra, de decim.* licet opinio Caldar. quod decimæ prædiales debeantur Parochiali noviter ædificatæ videatur magis communis, & ſervetur in Rota. Verum hanc difficultatem diſſolvit Tridentina Synodus in ſæpius alleg. *cap.*4. *ſeſſ.*21. ubi ſtatuit, ut Sacerdotibus, qui novis Eccleſijs erunt præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus. Quæ verba apertè excludunt tranſitum decimarum prædialium ipſo jure in novam Parochiam, prout eis ſingillatim perpenſis probavi latiſſimè in prædicta decretali *Cum contingat. à num.* 43. *uſque ad num.* 52.

Quintò QUÆRO An Eccleſiæ, quæ noviter in
56 Parochialem erigitur, poſſit Epiſcopus unire aliquem ex Canonicatibus Eccleſiæ matricis in vim Concilij Tridentini *c.*4. *ſeſſ.*21.

57 Decretum *d. c.*4. nihil de unione dicit, nec ſub illis verbis: Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio ex fructibus ad eccleſiam matricem pertinentibus: debet includi facultas ſupprimendi Canonicatus Eccleſiæ matricis, & illos uniendi Eccleſiæ noviter erectæ; quia facultas uniendi debet ſpecialiter exprimi, nec venit ſub generali diſpoſitione, ut ex Innoc. in c. *ad hæc, ſupra de off. Archid.* tradit Gemin *conſ.* 38. *pro clariori, n.* 10. & pluribus comprobans Pariſ. *conſ.*14. *ex his, quæ in facts, n.*1. *lib.*4. & Rebuff. *in Praxi Benef. in forma Vicariatus, n.*102. & cum erectiones novarum Eccleſiarum debeant fieri cum minori præjudicio antiquarum Eccleſiarum, quam fieri poſſit, ex traditis per Butr. *hic num.* 10. credendum non eſt Concilium voluiſſe ab Eccleſijs antiquis ſubtrahi poſſe non ſolum partem redituum, ſed etiam titulos beneficiorum, & numerum miniſtrorum diminui, quod tenderet in diminutionem Divini cultus, cap. *penult. de conſtitut.* & in damnum quoque Parochianorum, quibus expedit plures habere Sacerdo-
58 tes, qui Miſſas, & divina officia celebrent, & Sacramenta miniſtrent; nec ſine magna cauſa debet Epiſcopus ex una Eccleſia ad alteram titulos transferre. Oldrad. *conſ.* 260. *Quod unus, num.*2. *verſ. Tertia ratio.* Et Lapus *allegat.* 66. conſultus quomodo eſſet providendum Eccleſiæ Parochiali noviter ob neceſſitatem erectæ, nihil dixit de unione, ſed alijs modis non præjudicialibus. Bertrandus verò in *conſ.*36. *vol.* 2. *p.* 1. loquitur de Eccleſia parochiali noviter erecta, & ſenſit illi providendum eſſe per ſubtractionem oblationum, & decimarum Eccleſiæ matricis in caſu, quo Curatus Eccleſiæ antiquæ, & ejus vicarius ex reditibus reſtantibus ſe ſuſtentare poſſint, & ſic ſupponit ex proviſione facienda miniſtris novæ Eccleſiæ ſtatum antiquum, & numerum miniſtrorum Eccle-
59 ſiæ antiquæ alterandum non eſſe. Quod comprobatur ex eo, quod ſcribit Cardin. in c. *Avaritiæ. in fin. ubi* etiam Butr. *num.*7. & Imol. *col.* 1. *in fin. de præbend.* videlicet ex juſta cauſa Parochias poſſe dividi etiam invitis Clericis, cum hoc tamen ut congruam ſuſtentationem habeant, id quod ſupponit numerum Clericorum Eccleſiæ antiquæ non eſſe reſtringendum. Nec quidquam facit quòd Concilium in *cap. ſeq.* Epiſcopis ex cauſa ibi tradita facultatem uniendi tribuat. Quia loquitur de Eccleſijs jam erectis. Item loquitur de unionibus in caſibus à iure permiſſis, inter quos hic, de quo agitur, connumerari non poteſt. Præterea eſt differentia inter fructus, & Canonicatus, c. *Cum M. Ferrarie. de Conſtitut.* & ideo verba ipſa Concilij *in d. c.*4. diſponentia de fructibus matricis, ad Canonicatus extendi non debent.

De immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & rerum ad eas pertinentium.

Cap. Pervenit.

SUMMARIUM.

1 *Ad murorum cuſtodiam tempore magna neceſſitatis tenentur etiam exiſtentes ſub protectione Romana Eccleſia.*
2 *Item exempti, ac Sedi Apoſtolica immediatè ſubjecti.*
3 *Item Eccleſiarum Rectores.*
4 *Compelli tamen debent per ſuos judices, non per ſecularem poteſtatem.*
5 *Senes majores annorum ſeptuaginta ſunt immunes ab excubijs.*
6 *Si tamen ſint divites, tenentur mittere alium pro ſe.*

Excu-

Digitized by Google

7 *Excubia fieri debent viciſſim, & ſucceſſivè, niſi tanta ſit neceſſitas, ut oporteat omnes ſimul adeſſe.*
8 *Patriam quilibet tenetur defendere, & pro ejus defenſione excuſatur pater occidens filium.*
9 *Clerici an teneantur ad cuſtodiam murorum civitatis perinde ac laici, & n. ſeqq. uſq. in fin.*
Et quid in Clerico prima tonſura, n. 14.
Et quid in Clerico conjugato, n. 16.
10 *Intellectus quatuor hujus cap. & nn. ſeqq.*
11 *Decretales debent eſſe communes, nec facilè judicari debent locales.*
12 *Ad murorum cuſtodiam inſtante neceſſitate tenentur homines Eccleſiarum, ut mancipia, ruſtici, & ſimiles.*
13 *Ad murorum vigilias ut Clerici teneantur, qua neceſſitas requiratur.*
14 *Clerici etiam prima tonſura gaudent immunitate à muneribus realibus, & perſonalibus.*
15 *Etiamſi habitum, vel tonſuram non deferant, niſi tertiò moniti, contumaces extiterint.*
16 *Clerici conjugati non bigami habitum, & tonſuram deferentes gaudent privilegio fori, & canonis, non autem immunitate à muneribus.*
17 *Clerici an teneantur ad refectionem murorum civitatis.*

1 PERVENIT. Legitur quatuor modis, ut dicam *infra num.* 10. & ideo congruè ſummari non poteſt, ſed ſecundum intellectum Abbatis hoc intendit. Tempore magnæ neceſſitatis non debet aliquis excuſari à murorum, ſive civitatis cuſtodia. Primò ponit dictum. Secundò rationem, ibi, *Quatenus.*

Nota primò ibi, *Per noſtra*, à murorum cuſtodia, ſi magna ſubſit neceſſitas, quemquam non excuſari, etiam ſub prætextu quòd ſit ſub protectione Romanæ Eccleſiæ, prout intelligit hanc litteram
2 Hoſt. *hic in princ.* Quinimò attentari poſſet ad id teneri etiam exemptos, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectos. Tales enim videntur eſſe homines Eccleſiæ Romanæ, de quibus loquitur hic Papa in illis verbis, *Per noſtra.* Unde Abbas Antiq. ſic ſummat haec Decretalem, videlicet homines Eccleſiæ Romanæ, vel alterius Eccleſiæ à cuſtodia civitatis minimè ſunt immunes. Eccleſiæ Romanæ, id eſt, eidem ſubjecti, vel ad jus illius, aut ſimpliciter ad eam pertinentes. Quælibet enim ex his formis privilegium exemptionis confertur, ut cap. *Si Papa*, § 1. *de privil. lib. 6.* Hoc tamen eſſet intelligendum, niſi ſuper hoc eſſent ſpecialiter exempti; vel privilegium haberet clauſulas adeo urgentes, ut eſſet aptum comprehendere etiam immunitatem ab oneribus perſonalibus, prout hunc text. limitant Domini de Rota *dec.* 7 a. *n.* 7. *p.* 1. *Recent.* & colligitur ex gloſſa hic in ver. *Omnes*, dum limitat hunc textum in ſenibus, qui ab hujuſmodi oneribus ſpecialem habent immunitatem in corpore juris clauſam, ut dicam *infra n.* 5.

3 Secundò nota, ad cuſtodiam murorum, vel civitatis teneri etiam Eccleſiarum Rectores, ut probat littera ibi. *vel Eccl. ſia ſua.* Nam Eccleſia non dicitur eſſe hominum ipſius; imò homines ſunt Eccleſiæ, cap. *Eccleſiarum ſervos*, 12. *quæſt.* 2. & l. 1. C. *de Epiſcop. & Cleric.* ſed Eccleſia dicitur propriè ipſius Rectoris ratione juriſdictionis, quam habet in ipſa, ut probatur in cap. *Si tibi abſenti*, *de præbend. lib.* 6. ſecundum Abbat. *hic num.* 3. *verſ. Et plus peto.*

Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.

4 Tertiò nota ibi, *compellantur*, Clericos, & alios de juriſdictione eccleſiæ exiſtentes ad cuſtodiam civitatis compellendos eſſe per judicem eccleſiaſticum, non per ſæcularem poteſtatem, cap. *Non minus, infra eodem.* Præterea enim hic textus dirigitur Epiſcopo, eique injungitur, ut non patiatur quemquam excuſari à vigilijs murorum, ſed omnes generaliter compellantur, id eſt, per ipſum, & ita in hac ſpecie firmat Hoſtienſ. *in ſumm.* §. *A quibus, verſ. Materia*, dicens, Clericos ad murorum cuſtodiam poſſe per Epiſcopum, non per Judicem ſæcularem diſtringi, & conſentit Butr. *hic num.* 5. ibi, *præcepto Epiſcopi*, & apertiùs Abb. *n.* 3. *verſ. Sed adverte*, & Bellam. *conſ.* 46. incipien. *Et primo, in princ.*

5 In gloſſa, *Omnes*, nota ſenes eſſe immunes ab excubijs, ſeu vigilijs murorum. Intellige ſi annum ſeptuageſimum exceſſerint, ut l. *Si ultra*, C. *de decurion. lib.* 10 ſecundum Hoſt. *hic n.* 2. *in ver. Patia-*
6 *tur*, Butr. *n.* 5. *verſ. eod.* gloſſa. Item intellige, niſi aliàs ſint divites; quia tunc non excuſantur omnino, ſed debent mittere alium pro ſe, l. *Sextum decimum*, §. *Corporn. ff. de vacat. muner.* & l. *Semper ff. de jur. immunit.* & tenet Franc. Lucan. *de fiſc. & ejus privileg. part.* 3. *n.* 28. inter tract. comm. *tom.* 12. *fol.* 10 & vide quod ſcripſi in c. *Cum ſis, infra de converſ. conjugat.*

7 In gloſſa ultima obſerva ordinem faciendi excubias; debent enim fieri non ab omnibus ſimul, ſed viciſſim, & ſucceſſivè, niſi tantum periculum immineret, ut oporteret ſimul omnes adeſſe: expedit enim Reip. plures habere defenſores l. *Nam Republica, ff. de nov. oper. nunciat.* l. 1. 2. & 3. *ff. de offic. Præfect. vigil.* & cum hac gloſſa Vincentij tranſ-
8 eunt hic Hoſt. *num.* 7. & Jo. Andr. *num.* 5. Item ſecundum eos quilibet tenetur juxta dictum Sapientis patriam defendere, c. *Fortitudo*, 23. *q.* 3 & cap. *Omni tempore, q. ult.* Pro cujus defenſione excuſatur pater occidens filium, ut l. *Minimè, ff. de relig. & ſumpt. funer.* Unde Poëta:

Præferre patriam liberis Regem decet?

9 QUÆRO generaliter, an Clerici teneantur ad cuſtodiam murorum civitatis perinde ac laici?

Regulariter Clerici non tenentur ad cuſtodiam murorum civitatis, etiam contra piratas maritimos, ne ab orationibus, & Divinis Officijs avocentur, cùm militum Chriſti ſit Chriſto ſervire, militum verò ſæculi, ſæculo, ut eſt textus in cap. *Reprehenſibile*, 23. *q.* 8. Ad idem cap. *Non minus, infra eodem*, ubi generaliter videntur clerici excuſa-
10 ri à gravaminibus publicis. Sed quia hic diſponitur omnes generaliter teneri ad cuſtodiam murorum, ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas cuſtodiri: Doctores videntes regulam eſſe in contrarium, variè hunc textum interpretati ſunt. Quidam enim dixerunt Decretalem procedere in civitatibus, quæ ſunt de temporali dominio Eccleſiæ, ſicut hæc Terracinæ, cujus Epiſcopo Papa ſcribit, ut fatentur hic ferè omnes, & patet ex *lib.* 7. *Epiſt.* 20. *indic.* 1. *Regiſtri B. Gregorij*, ubi ſic legitur: (Gregorius Epiſcopus Agnello Epiſcopo; & in margine eſt adnotatum, Terracinenſi. Mendosè enim ex Contio, & alijs ſcriptum eſt, Archiepiſc. Tricenſi, ut obſervat Ant. Auguſtin. *in notis ad primam collectam Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *cap.* 2. & hunc intellectum poſuerunt *hic* Hoſt. & Jo. And. ambo *num.* 1. & videtur probare Butr. *in* 1. *notab.* & apertiùs Calder. *conſ.* 444 *Statuto*, *c.* 2. *verſ. Ta-*

Digitized by Google

men quandoque tenentur, aliàs 2. de cenſib. & ſic non obſtant jura in contrarium adducta.

11 Verumtamen hæc prima lectura à DD. non recipitur, qoia textus loquitur indiſtinctè, & ratio eſt communis ad omnes civitates, & loca, & Decretales debent eſſe communes, nec facile judicari debent locales, ſecundum Cardin. *hic num. 3. in 3. oppoſitione.* & Abb. *num. 3.* ad hoc c. *Canonum ſtatuta, ſupra de conſtitut.* & quod ibi dixi *num. 15.* poſt Hoſt. Jo. Andr. & alios. Quidam verò intellexerunt, quod hic dicitur, locum babere, cum infideles maritimas Urbes direptionibus expoſitas infeſtant: Nam temporibus hujus decretalis Saraceni impugnabant maritimam. Unde cum Terracinæ civitas ſit juxta mare, propter commune, & improviſum periculum quod timebatur, & quotidie imminebat, ooluit Pootifex aliquem à vigilijs murorum excuſari, & hunc dicit eſſe verum intellectum, Hoſt. *num. 1.* cum quo tranſeunt Joan. Andr. eodem num. Henric. Boich. *num. 2. ad fin.* Butr. Anchar. & Joan. de Anan. omnes *num. 1,* Archid. in c. *Eccleſiarum ſervos, numero. 3. 10. 12. q. 2.* Bellam. *conſ.* 47. incip. *& primo, verſ. Super ſecundo,* quod eſt Oliverij Maligemmæ tunc Rotæ Auditoris, ad hoc c, *Igitur,* C. *Scire,* & c. *ſeq. 23. q. 8.* ſed & hæc lectura nimis reſtringit generalitatem hujus Decretalis, ſecundum Cardin. *n. 3. verſ. Tertiò legi poteſt,* & fortè alia fuit mens Hoſt. ut deducam infra *in 4. lectura num. 12. verſ. Alij demum.*

12 Alij autem opinati ſunt honc text. de Clericis apertè non loquentem, ſed tantum de Eccleſia mẽtionem facientem, non eſſe intelligendum de Clericis, ſed de hominibus Eccleſiæ, puta mancipijs, & ruſticis, qui licet non debeant regulariter angariari, c. *Eccleſiarum ſervos, 12. q. 2.* & l. 1. & ibi per Bart. *C. de Epiſcop. & Cleric.* tamen ad cuſtodiam ob publicam utilitatem compelli debent, ut hic, unde gloſ. 1. & Hoſt. *in princ.* exponunt litteram ibi, *Nullum,* ſcilicet de hominibus Eccleſiæ, & conſentit Abb. Antiq. *in princip.* & huic lecturæ videtur clarè adhæſiſſe Hoſt. *in ſumma hujus tituli, § A quibus, verſ. materia,* dum dixit, inſtante neceſſitate homines Eccleſiæ non excuſari à cuſtodia civitatis, ut hic; Clericos autem non debere in boc gravari, niſi magna eſſet neceſſitas. Hunc tamen intellectum refellit Abb. *hic ſub n. 3. verſ. Et plus puto,* & meritò, quia textus non obſcurè loquitur de clericis in illis verbis, vel Eccleſiæ ſuæ. nam Eccleſia propriè dicitur ipſius Rectoris ratione juriſdictionis, ut deduxi ſupra in 2. *not.* Unde ſecundum eum hæc littera debet generaliter intelligi tam de hominibus Eccleſiæ, quàm de Clericis.

Alij demum, & melius exiſtimarunt haoc decretalem eſſe intelligendam generaliter, ut tam homines Eccleſiæ, quàm Clerici teneantur ad vigiliam murorum, quoties ſubeſt magna neceſſitas & quandocunque imminet periculom invaſionis, terræ ab hoſtibus etiam non infidelibus; & hoc non obſcurè ſenſit Innoc. hic dum dixit, quod hic dicitur habere locum, & eſſe ſpeciale ubi timor eſt communis, & ſubitus, & improviſus, nec ullam mentionẽ fecit de Saracenis, ſeu infidelibus, quod cogit me credere hanc etiam fuiſſe mentem Hoſtien. *n. 1.* Nam quamvis dicat tunc temporis maritimas infeſtari à Saracenis, & ideo Papam noluiſſe ut aliquis excuſaretur à cuſtodia: non tamen per hoc reſtrinxit ſe ad cauſam, in qua civitas impugnetur ab infidelibus, ſed factum narravit ad eum modum, quo tunc occurrebar. Idem tamen veriſimiliter dixiſſet ob rationis identitatem ſi periculum contigiſſet ab hoſtibus non infidelibus, quod ex eo patet, quia Hoſt. dicit hunc eſſe verum intellectum ſecundum D. N ſcilicet Innoc, & tamen Innocentius non reſtringit ſe ad Saracenos, ſed generaliter loquitur, ubi timor eſt communis & repentinus; & ita Hoſt. & ſequaces ſunt apertè pro hac lectura; & ferè omnes loquuntur de Saracenis per modum exempli: eamdem opinionem tenuit gloſ. ult. in d. cap. *Eccleſiarum Servos, 12. q. 2.* Dum generaliter dixit tam clericos, quàm eorum mancipia teneri ad onera civitatis, ſi ſubſit magna neceſſitas. Quam gloſſam ad propoſitum hic allegat Henric. Boich. *num. 2.* & ſequitur Butr. *nu. 5.* ubi Goffred. in eandem ſententiam citat Hoſtienſ. in *ſumma hujus tit. §. A quibus, verſ. Materia.* Innoc. in cap. *Non minus, num. 5. in fin.* & ibi etiam Io. Andr. *num. 8. infra eodem,* Angel. *in ver. Immunitas, num. 34.* Et explicitè Clericos teneri ad cuſtodiam civitatis quotieſcumque imminet periculum impugnationis etiam ab hoſtibus non infidelibus, cenſuerunt hic Cardin. *nu. 3. in 3. oppoſ. Tertiò legi poteſt.* & Abb. *numero. 3. verſ. Sed certè* Quamobrem dubitari non poteſt, quin hæc lectura ſit communis ferè omnium Doctorum: nam prima, & tertia, quaſi nullos habent ſectatores, & authores tertiæ ab hac ultima non
13 diſſentiunt, ut ſupra proximè deductum eſt. Oportet tamen ut neceſſitas non ſolum ſit talis, quæ poſtulet murorum cuſtodiam; ſed etiam quæ requirat omnino, ut Clerici tali munere fungantur, eo quod ſine eis non poſſint commodè mœnia cuſtodiri per laicos, ut per Abb. *hic num. 6.* Angel. *d. n. 34* Nattam *conſ. 280.* incip. *de jure commu. n. 6. prope fin. verſ. Intellige tamen.* Ripam *in tract. de peſt. tit. ad remed. ad conſerv. ubert. n. 224.* ubi dat generalem doctrinam, quòd exempti teneantur ad excubias & cuſtodiam, quando magnum ſubeſt periculum, ut ſine auxilio exemptorum locus facilè cuſtodiri non poſſit: & conferunt quæ ſcripſi in c. *Petitio, n. 4. & 14. infra de homicid.* An autem hæc neceſſitas ſit talis, necne, ad Epiſcopom pertinet judicare, ſecundum Anton. de Butr. & Angel. *locis ſupra citatis,* & ab ipſo tantùm Clerici poſſunt diſtringi, non autem à judicibus ſæcularibus, ut dixi *ſupra in 3. notab.*

Ex quibus ad propoſitum dubium videtur reſpondendum, Clericos non teneri, niſi tanta neceſſitas judicio Epiſcopi ſubeſſet, ut à ſolis Laicis abſque Clericorum auxilio mœnia facilè cuſtodiri non poſſent.

14 Ampliatur hæc concluſio, ut locum habeat etiam in clericis primæ tonſuræ · nam jura exemptionem clericis tribuentia à muneribus realibus & perſonalibus, etiam clericos primæ tonſuræ comprehendunt, ut notat gloſ. in c. *ult. in ver. Tonſuram, de tempor. ordinat. lib. 6.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Covar. *Pract. quæſt. cap. 31. nu. 9.* Et
15 quamvis idem Covar. ex aliquorum ſententia ſubjiciat id verum eſſe, quando veſtes clericales, & tonſuram deferunt: tamen verius eſt clericos primæ tonſuræ non privari privilegiis à jure canonico ſibi tributis propter dimiſſionem habitûs, vel tonſuræ clericalis, niſi tertiò moniti in contumaciam inciderint, juxta text. in cap. *ult. ſupra de vit.*

vit. & honeſtat Cleric. & ibi notat Imol. *in prima col.* & poſt eum Covar. *d. n. 9. prope fin.* & de communi atteſtatur Alexand. *conſ. 8. Videtur, n. 2. lib. 1.* ubi egregiè hanc materiam declarat Rolan. à Valle *conſ. 4. In cauſa, num. 31. vol. 1.* & quamvis Concilium Tridentinum *cap. 6. ſeſſ. 23.* voluerit ejuſmodi Clericum non gaudere privilegio fori, niſi clericalem habitum, & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel beneficium Eccleſiaſticum habeat: tamen diſpoſitio Concilij procedit quoad privilegium fori duntaxat, de quo loquitur; ſed quoad cætera privilegia nihil novi juris induxit, ut jamdudum declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres.

16 Limita nunc propoſitam concluſionem, ut non procedat in Clericis conjugatis: nam tales, quamvis gaudeant privilegio fori, & canonis, ſi duxerint unicam, & virginem, & in habitu, & tonſura incedant: cæteris tamen privilegijs clericalibus minimè potiuntur, ut in cap. *un. de cleric. conjugat. lib. 6.* Innovato per Concilium Tridentinum *dict. c. 6. ſeſſ. 23.* Ideoque immunitatis privilegio quoad munera non fruuntur, ac proinde ad cuſtodiam murorum tenentur non ſecus ac laici, gloſ. in d. *c. un. in ver. Cæteris*; & ibi omnes, Abb. in cap. *Ex parte, in 1. notab. ſupr. de cler. conjug.* Covar. qui alios adducit, & de communi teſtatur, *pract. quæſt. c. 31. num. 9.*

17 Secundò QUÆRO, An clerici teneantur ad refectionem murorum civitatis.

Refert hic Henric. Boich. *num. 3.* ſe vidiſſe induci hanc Decretalem in Parlamento Franciæ per cives Rhemenſes contra Clerum illius civitatis, quem petebant compelli ad contribuendum cum eis in refectione murorum propter timorem Bavari, qui velle Regnum Franciæ invadere dicebatur: ad hoc l. *Ad inſtructiones, C. ne Sacroſ. Eccleſ.* l. *Ad portus, C. de oper. public.* & l. *final. C. de quib. muner. nem. lic. ſe excuſar. lib. 10.* ſed Joannes tenet contra cives in cap. *Iuxta il ſecondo 16. quæſt. 1.* dicens; illam legem ad inſtructiones eſſe correctam; ſed dato quòd Clerici poſſent ad hoc compelli, non tamen per brachium ſæculare: ad quod benè facit cap. *Conſtantinus, in verſ. Eccleſijs, in fin. 96. diſtinct.* Pro civibus etiam allegabatur cap. *Cùm ad verum, 96. diſtinct.* cap. *Magnum. 11. quæſt. 1.* & cap *Conventor, 23. quæſt. 8.* ſed parum faciunt. Contra cives facit etiam textus in cap. *Gravem, in fin. infra de ſentent. excommunic.* & in hoc reſidet ubi ſupra Henric. Boich. Ego dico illam legem, *Ad inſtructiones*, quæ nominatim ſtatuit contra Eccleſiam, fuiſſe nullam ab initio defectu poteſtatis, per text. in cap. *Eccleſia S. Maria*, & ibi plenè ſcripſi *à num. 17.* poſt Abb. *n. 10. verſ. Ad primum, ſupra de Conſtit.* Et in ſpecie hoc de illa lege adnotavit ibi Dec. *num. 42.* & Barbat. *conſ. 1. lib. 3.* & *conſ. 29. lib. 4.* & tenet gloſ. in d. cap. *Iuxta*, alias eſt ſub cap. *Generaliter, §. Novorum, in ver. Collationibus, 16. qu. 1.* Joan. Andr. in cap. *Non minus. num. 14.* & poſt eum Butr. *num. 10.* Abb. *n. 18. & 20.* & ibi dixi *n. 50. infra eod.* Calder. *conſ. 2.* incip. *Statuto Peruſino, n. 3. verſ. Reperio, de cenſib.* Aliæ verò leges pro civibus allegatæ non loquuntur nominatim de Clericis, vel Eccleſijs; & ideo ad perſonas Eccleſiaſticas, aut earum bona in earum præjudicium, non extenduntur, prout eſt concors ferè omnium juris civilis, & canonici Interpretum determinatio, ut dixi in prædicta Decretali, *Eccleſia Sancta Maria, n. 2.* poſt Joan. de Lignan. Butr. Anchar. Imol. Abb. & alios plurimos.

De Immunitate Eccleſiarum.

Cap. Non minus.

SUMMARIUM.

1 *Laici collectas imponentes Eccleſijs, vel Clericis, vel juriſdictionem illorum uſurpantes, ſi moniti non deſiſtant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus, & n. 33. & 36.*

2 *Poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia.*

3 *Collectam imponentes Eccleſiis, vel Clericis excommunicati ſunt, etiamſi Imperiali, vel Regali dignitate præfulgeant, & n. 63.*

4 *Bona Clericorum de jure divino immunia ſunt à Collectis, & impoſitionibus laicorum.*

5 *Angarijs Eccleſia, & Eccleſiaſtica perſona affligi non debent, & n. ſeq.*

6 *Angaria, & perangaria quæ dicantur, & in quo differant.*

7 *Clerici cum eorum familia immunes ſunt ab angarijs, & perangarijs, niſi pro vigilijs murorum, & ratione feudi.*

8 *Bona Eccleſiarum quoad fundationem, manſum, vel dotem Eccleſiæ, immunia ſunt à tributis, & oneribus laicalibus, etiam privatis, & antea impoſitis.*

9 *Bona tranſeunt ad Eccleſiam cum oneribus antea impoſitis: dummodo hujuſmodi onera ſint vera, realia, perpetua, & invariabilia.*

10 *Bona poſtquam ſunt effecta Eccleſiæ, immunia ſunt à tributis, & oneribus laicalibus de novo imponendis.*

11 *Principes laici facere non poſſunt omnia prædia tributaria, ita ut cùm devenerint ad Eccleſias, obnoxia ſint collectis poſtea imponendis.*

12 *Clerici tenentur ad onera, quæ ratione quadam naturali ipſis rebus incumbunt, ut reficere iter ante domum, & purgare puteum neceſſarium toti viciniæ.*

13 *Et vicini poſſunt hoc caſu propriâ authoritate collectam indicere.*

14 *Clerici, & eorum mancipia, & coloni ad ſordida munera non tenentur, & n. ſeq.*

15 *Munera ſordida quæ ſint.*

16 *Bona patrimonialia Clericorum, & bona Eccleſiarum quoad immunitatem à Collectis à pari procedunt.*

17 *Bona Religioſorum, & bona Hoſpitalium immunia ſunt à collectis, & impoſitionibus laicalibus, & n. 19.*

18 *Pauperum appellatione veniunt etiam Clerici.*

20 *Verba ſub anathematis diſtrictione non importent canonem latæ ſententiæ, & n. ſeq.*

21 *Secus in verbis: Excommunicationi te noveris ſubjacere.*

22 *Clerici ut licitè ſolvant collectas, & impoſitiones laicorum, ſex requiruntur, & nu. ſeq. uſq. ad nu. 33.*

Primò, deliberatio Epiſcopi, & Cleri, n. 23.

Secundò magna neceſſitas, vel utilitas, n. 25.

Tertiò, ut hæc neceſſitas, vel utilitas ſit communis,

tam laicorum, quàm clericorum, n. 26.
Quartò, ut laicorum facultates non ſuppetant, n. 30.
Quintò, ut contributio fiat ſine ulla exactione laicali.
Sextò, ut Romanus Pontifex conſulatur, n. 52. & 52.

23 *Collectam pro ſubſidio laicorum Epiſcopus imponere non poteſt clericis ſine conſenſu Cleri.*

24 *Nec ſufficit conſenſus Capituli.*

25 *Neceſſitas, vel utilitas quanta eſſe debeat ad hoc, ut clerici licitè ſolvant collectam pro ſubſidio laicorum, pendet ex arbitrio Epiſcopi, & Cleri dijudicare.*

26 *Collectam clerici non tenentur, nec poſſunt ſolvere ad relevandas neceſſitates, vel utilitates laicorum tantùm.*
Sed ubi verſatur neceſſitas, vel utilitas laicorum ſimul, & clericorum, poſſunt clerici illam ſolvere concurrentibus aliis requiſitis, ibid. & n. ſeq.

27 *Intellectus hujus cap. in ver.* Communes.

28 *Ioſeph Prorex Pharaonis ſubjecit eidem, ac tributariam fecit univerſam terram Aegypti, præter Sacerdotum quæ libera ab hac conditione fuit.*

29 *Exemplum declarat diſpoſitionem de ſimilibus eſſe intelligendam.*

31 *Clerici nullo caſu ad collectam ſunt compellendi per ſæcularem, ſed per Eccleſiaſticum judicem, de cujus foro ſunt perſonæ, licèt res ſint de foro laicali.*

33 *Laici collectantes Eccleſias, vel Clericos, aut Prælatorum juriſdictionem impedientes, non ſunt excommunicati ex hoc cap. niſi poſt canonicam monitionem ſe non correxerint.*

34 *Et ſufficit unica monitio.*
Sed hodie ex Bulla Cœnæ ſunt excommunicati ipſo jure, n. 36.

35 *Pedagia exigentes à clericis incidunt in excommunicationem latæ ſententiæ.*

37 *Abſolutio ab excommunicatione, quam incurrunt laici collectantes Eccleſias, hodie eſt Papæ reſervata.*

38 *Clerici an teneantur ad contributionem gabellæ pro annona civitatis impoſitæ, & nn. ſeqq. uſq. ad nu. 55.*

39 *Pietas nulla major, quàm pauperes, & patriam ſublevare.*

40 *Clerici ſunt membra Reipublicæ.*
Declaratur, n. 49.

41 *Clerici tenentur ad inſtructionem viarum, & pontium.*
Contrarium, n. 50.

42 *Clerici tenentur contribuere pro conſtruendis, vel inſtaurandis muris, fontibus, & ſimilibus ad communem utilitatem ſpectantibus.*
Contrarium, n. 50.

43 *Clerici tenentur ad collectam impoſitam ad redimendam vexationem, & incurſionem hoſtium patriam deprædari volentium.*
Contrarium, n. 45. verſ. Contraria opinio, *& nn. ſeqq.*

44 *Clerici tenentur contribuere ubi agitur de communi utilitate laicorum, & clericorum.*

45 *Contrarium, n. 45. verſ.* Contraria opinio.

45 *Collectam tenentur ſolvere omnes, qui gravari poterant oneribus, in quorum locum collecta ſucceſſit.*

46 *Laici non tenentur ad impoſitiones clericorum, niſi reſpiciant communes neceſſitates, vel utilitates.*

47 *Bona Eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpirituali; laicorum verò pro uſu Reipublicæ mundanæ.*

48 *Authores utriuſque opinionis expenduntur.*
Conciliantur, n. 54.

49 *Clerici quas ob cauſas non teneantur ſubire onera Reipublicæ laicalis, & n. 61.*

50 *Leges civiles in præjudicium eccleſiæ & perſonarũ eccleſiaſticarum non valent, & n. 53. & 59.*

51 *Nec cenſentur canonizata, licet aliqua reperiantur inſerta à Gratiano in volumine Decreti.*

55 *Clerici an teneantur contribuere ad collectas, quæ fiunt propter peſtem in locis, ubi peſtis graſſatur, & num. ſeqq. uſque in fin.*

56 *Ad collectas, quæ ob peſtem imponuntur, de jure Civili tenentur etiam habentes exemptionem generalem ab oneribus perſonalibus, realibus, & mixtis.*
Secus de jure canonico, n. 58.

57 L. Ad inſtructiones, C. de ſacroſ. Eccleſ. *non fuit correcta per Auth.* Item nulla, de Epiſc. & Clericis.

60 *Argumentum de bello ad peſtem validum eſt.*

61 *Peſtis eſt bellum Dei, in quo magis pugnant Clerici, quam Laici.*

1 NON MINUS. Laici collectas imponentes Eccleſiis, vel Clericis, vel juriſdictionem illorum uſurpantes, ſi moniti non deſiſtant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus.
2 Poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. cui Butr. Card. Anchar. Abb. & omnes conſentiunt. Dividitur in duas partes. Prima narrat, & aggravat horrendam oppreſſionem Eccleſiæ, quam faciebant poteſtates ſæculares. Secunda providet ibi, *Quocirca*, & hæc tria facit. Primò comminatur pœnam. Secundò ponit caſum permiſſum. Tertiò pœnam comminatam imponit.

3 Nota primò ibi, *& alii, qui poteſtatem habere videntur*, non tantùm Conſules, & Rectores civitatum, ſeu Magiſtratus inferiores collectantes Eccleſias, ſeu Clericos, incidere in pœnam hic ſtatutam; ſed etiam alias poteſtates ſæculares, ac Principes: de talibus enim intelligitur hæc littera, quaſi dicat propter jura Imperii hanc poteſtatem habere videntur; ſed verè non habent, quia abutuntur, ſecundum Hoſtienſ. Joan. Andr. & Cardin. omnes *in princip.* Butr. *num.* 2. ſimile in cap. *Ea qua*, ibi, Idquod videmini habere, *ſupra de cenſib.* Vel dic, poteſtatem habent de facto, ſed non de jure, ut exponit gloſ. notab. in c. *Si tributum, in ver. Poteſtatem*, 11. *q.* 1. Hodie eſt expreſſum in Bulla Cœnæ Domini, §. 18. ibi etiamſi Imperiali, vel Regali præfulgeant dignitate.

4 Secundò nota ibi, *in priſtina libertate dimiſit*, non tantùm Sacerdotes, vel Clericos, ſed etiam eorum poſſeſſiones, & bona de jure Divino eſſe immunia à collectis, & impoſitionibus laicorum, ut hic probatur evidenter, licèt DD. non advertant: nam hic nõ dicitur de Pharaone quòd Sacerdotibus immunitatem conceſſerit, ſed quòd Sacerdotes, & eorũ poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſerit, quamvis Divinæ legis notitiam non haberet, & ſic præſervavit immunitatem eis competentem ex lege Divina, & ante omnẽ humanam conſtitutionem. Ad hoc tex. opt. in l. *Sancimus*, ibi, Competens prærogativa cœleſti favori conſervetur, C. *de ſacroſ. Eccleſ.* & tex. clar. in c. 1. *de cenſ. lib.* 6. ibi, Eccleſiæ, Eccleſiaſticæ perſonæ, ac res ipſorum non ſolùm jure humano, quinimò & divino à ſæcularium exactionibus

Google

bus ſunt immunes, & probatur Gen. 47. ex 1. Eſdr.
c. 7. Num. 3. & Matth. 17. adjuncta ibi expoſitione
Hieronymi, & Auguſtini, ut ſuſe deducit Rota, li-
cet tex. noſtrum, ut ſop non ponderet in Alben Ga-
belle, ſeu onerum 38. Iun. 1630. coram Merlino, quę
habetur in impreſſis dec. 339. part. 6. Recen. ubi e-
gregiè firmatur, hujuſmodi immunitatem com-
petere perſonis Eccleſiaſticis, earumq; bonis jure
non tantum Civili, & Canonico, ſed etiam Divi-
no, quam deciſionem poſtea ſequuta eſt ead. Rota
coram Coccino in cauſa Barcinon. exemptionis 20.
Iunij 1636. & cum ea paſſim tranſit S. Congreg.
Immunitatis Eccleſiaſt. ut refertur in argumento
illius deciſionis, & hæc eſt unanimis Canoniſta-
rum ſententia, ut ſcripſi in c. Eccleſia Sancta Maria,
n. 15. ſupra de Conſtitutione.
5 Tertiò nota ibi, Angarijs, Eccleſias, & perſonas
Eccleſiaſticas non debere affligi angarijs. Idem
ſancitur in Conſtitutione Federici Imperatoris, ut
in Auth. Item nulla, C. de Epiſc. & Cler. & in corpore,
unde ſumitur ibi, Angarias, vel perangarias Eccle-
ſijs, vel alijs pijs locis, aut Eccleſiaſticis perſonis
6 imponere præſumant. Dicuntur autem Angariæ
munera, ſeu obſequia perſonalia proprijs ſumpti-
bus præſtita, Perangariæ autem, ubi perſona ſervit
ſumptibus alienis; & eſt angaria munus purum, &
merum; perangaria verò mixtum, l. Munerum, ff. de
muner. & honor. De quibus tamen differentijs con-
ſule Alciatum in adnot. ad 12. librum eod. tit. de Præ-
poſ. Sacr. Cubic. & noviſſimè Lexicon Jo. Calvini in
7 ver. Angaria, poſt Bart. & Legiſtas in l. Neminem, C.
de ſacroſ. Eccl. & ab his Clerici omnes cum eorum
familia liberi ſunt, l. 1. & 2. & l. Presbyteros, C. de
Epiſc. & Cleric. & c. Quia cognovimus, 10. q. 4. gloſ.
hic in ver. Angarijs, Innoc. nu. 3. Hoſt. nu. 4. Jo. Andr.
nu. 6. & 13. Henric. Boich. nu. 4. Butr. n. 9. verſ. Et ab
iſtis. Card. in 3. not. & Abb. nu. 10. Niſi in caſu, ſcili-
cet pro vigilijs murorum, ſive civitatis ut in c. Per-
venit, & ibi dixi ſup. eod. & niſi ratione feudi aliud
ſit dicendum, c. Soluta, §. 1. verſ. Quod autem, ſupra de
major. & obed. ſecundum Hoſt. hic n. 5.
Quartò nota ibi, Princeps provinciarum ſacta eſt
8 ſub tributo. Eccleſiam, & illius prædia non teneri
ad tributa, & alia onera realia laicorum. Nam ver-
bum, Princeps, exponitur, id eſt, Eccleſia, ſecundum
Hoſt. hic n. 5. in fin. concordat c. Secundum, c. Conve-
nior, & § Quamvis, 23. q. 8. Sed quia contradicunt
jura in cap. Tributum, eadem cauſ. & quæſt. in cap. Si
tributum, & in cap. Magnum, 11. q. 1. Ideo pro con-
cordia ſic diſtinguo. Aut quæritur de bonis, quæ
uſibus Eccleſiaſticis dedicantur quoad fundatio-
nem, vel manſum, aut cœmeterium, vel domos,
vel hortos juxta poſitos, aut dotem Eccleſiæ; &
hæc indiſtinctè ſunt immunia ab omnibus tribu-
tis & oneribus laicalibus, arg. cap. 1. ſupra de cenſ.
& c. 2. de Eccleſ. ædific. & ſic intellige primas con-
cordantias, ſecundum gloſ. hic in ver. Sub tributo,
Goffr. & Innoc. in princip. verſ. Solutio, & n. 5. & 6.
Hoſtienſ. n. 6. eod. verſ. Joan. Andr. n. 8. verſ. Ab his au-
tem. Henric. Boich. num. 1. & Butr. num. 3. Idem te-
nuit gloſ. 1. in d. c. Si tributum, Archid. in cap. De
his, 16. q. 1. Cardin. in Clement. 1. in 18. q. verſ. Mu-
nera rerum, de vit. & honeſt. Clericor. & nullus diſ-
crepat. Quod vendicat ſibi locum in oneribus ne-
dum publicis, & regijs; ſed quod magis eſt, etiam
privatis, & antea impoſitis ob ſpecialem eorum-
dem bonorum Sanctitatem, ut habetur in d. cap.
Secundum, 23. q. 8. & pluribus relatis tenet Rota
in præalleg. dec. 339. num. 40. par. 6. Recent.
9 Aut quæritur de alijs bonis, quæ alijs titulis, vel
cauſis ad Eccleſiam pervenerunt, & tunc refert
an agatur de oneribus impoſitis antequam bona
hujuſmodi in Eccleſiam tranſirent; an verò de im-
poſitis eo tempore, quo bona jam facta erant Ec-
cleſiæ. Primo caſu bona & prædia hujuſmodi
tranſeunt ad Eccleſiam cum ſuo onere, ſecundum
gloſſam, Innoc. & alios proximè citatos, & Abb.
hic n. 16. verſ. Sed ego diſtinguendo, & probatur in d.
c. Tributum, 23. q. 8. ibi, De exterioribus Eccleſiæ
quod conſtitutum eſt antiquitus, perſolvendum
eſt. Dixit enim antiquitus, id eſt, antequam præ-
dia pervenerint ad Eccleſiam, & in c. Si tributum,
& ibi Turrect. 11. q. 1.
Sed hoc intelligas tu, dummodò copulativè in-
fra ſcripta omnia concurrant, videlicet ut onera
ſint vera & realia, id eſt ipſis fundis infixa, & im-
poſita bonis propter bona; item ut ſint perpetua,
certa, & invariabilia, ut tenent communiter DD.
in c. 1. infr. eodem lib. 6. maximè Gemin. nu. 9. Tur-
recr. in c. Si tributum, verſ. Alia verò, 11. q. 1. & firma-
vit Rota in Brunduſina Gabellæ 13. Febr. 1604. coram
Penia. Quam deciſionem uti magiſtralem in hac
materia paſſim amplectitur S. Congregat. ſuper
controverſijs juriſdictionalibus, ut aſſeritur in
præcitata dec. 339. par. 6. recent.
10 In ſecundo autem caſu, id eſt, cum agitur de o-
neribus impoſitis eo tempore, quo bona jam ſunt
effecta Eccleſiæ, certum eſt ab hujuſmodi oneri-
bus Eccleſiam eſſe prorſus immunem, & in hoc
caſu loquitur hoc c. Damnat enim horrendam op-
preſſionem, quam faciebant poteſtates ſæculares
in diverſis mundi partibus, imponentes univerſa
ferè onera Eccleſijs, & bonis ipſarum, & ſic loqui-
tur de impoſitione onerum ſuper bonis, quæ jam
erant in dominio, & proprietate Eccleſiæ, quam
diſtinctionem ſequitur Bald. in l. Placet. n. 10. verſ.
Poſtquam autem res facta eſt Eccleſia, C. de ſacroſ. Eccl.
11 Abb. hic n. 16. verſ. Sed ego diſtinguendo, & verſ. Ad alia
autem onera, & Rota in d. dec. 339. n. 41. & quamvis
Bart. in l. Reſcripto, §. fin. n. 5. ff. de muner. teneat poſſe
Principes laicos efficere tributaria, & affecta om-
nia prædia eorum Territorij, ita ut cùm poſtea ad
Eccleſias pervenerint, obnoxia ſint collectis poſt-
ea imponendis: tamen ejus cautela eſt falſa, &
contra immunitatem Eccleſiæ, & ab omnibus
communiter reprobata, ut poſt Bald. loco citato co-
pioſè deducit Rota in ead. deciſ. n. 44. & ſeqq.
12 Fallit hæc concluſio in oneribus, quæ ratione
naturali ipſis rebus incumbunt, ut reficere iter an-
te domum, l. 1. ff. de via publica refic. Bart. in l. Admi-
niſtrationes, n. 3. C. de ſacroſ. Eccl. Bartol. Cepol. in
tract. de ſervit. ruſtic. tit. de via, q. 25. & tenet Abb.
hic n. 16. verſ. Idem dico. Idemque dicendum in
purgatione putei neceſſarij toti viciniæ, in qua ſi-
ta eſt Eccleſia, ex notat. per Specul. in tit. de cenſ. §.
Nunc dicendum, verſ. Item pone quod vicinia. & Albe-
ric. in l. Cum uſusfructus, ff. de uſufruct. & tenet Abb.
13 ubi ſupra. Quinimò hoc caſu poſſunt vicini pro-
priâ authoritate collectam indicere, l. 1. §. Vicina-
les, ff. Ne quid in loc. public. ſecundum Anchar. hic,
quem refert, & ſequitur Decian. conſ. 14. Dubita-
tur an Clerici, n. 21. & 22. lib. 1.
14 Quintò nota ibi foſſata, Eccleſias, & Eccleſiaſti-
cas perſonas ad ſordida munera non teneri, prout
hic ponitur exemplum de foſſatis quod eſt munus
ſordidum ſecundum Hoſtien. n. 8. in ver. Foſſata, Jo.
Andr.

15 Andr. Butr. & Cardin. omnes *num.* 3. & ſunt munera ſordida ſervitia, ut calcis coquendæ, arenæ fodiendæ, cuſtodiæ balneorum, & ſimilia, de quibus habentur multa exempla in l. *Munerum*, uſque ad §. *Patrimoniorum*, *ff de muner. & honor.* & in l. *Maximarum*, *C. de excuſat. munerum*, *lib.* 10. & hæc non ſubdit Eccleſia, cap. *Generaliter*, §. *Navarum*, 16. *q.* 1. & l. *Placet*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* ne ſcilicet prædia uſibus cœleſtium ſecretorum dedicata ſordidorum munerum fæce vexentur, ut ibi dicitur: & hic notant Innocent. *num.* 2. Hoſtienſ. *num.* 7. Joann. Andr. *nu.* 5. Henric. Boic. *n.* 2. Butr & Cardin. ambo *nu.* 9. Anchar *nu.* 4. & Abb. *n.* 14. *verſ. Quadam verò munera*, Guliel. de Monte Laud. in *Clem.* 1. *ſuper ver. in rebus*, & ibi etiam Cardin. *in* 18. *q. de vita & honeſt. Cleric.* & alibi paſſim Doctores. Quinimo hac immunitate potiuntur nedum Eccleſiæ, & Clerici, ſed etiam eorum mancipia, & coloni, ut eſt expreſſum in virib. præalleg. & tenet Abb. *loco citato.*

16 Sextò nota ibi, *de bonis Eccleſiarum, & Clericorum*, quoad immunitatem à collectis, & impoſitionibus laicalibus pari paſſu ambulare bona Eccleſiaſticorum, & bona patrimonialia Clericorum. Hoſtienſ. *hic n.* 8. Butr *num.* 3. Cardin. *num.* 4. & Anchar. *in* 2. *notab.* Abb. in cap. 1. *nu.* 3 *verſ. Fateor tamen*, poſt Butr. *ibi n.* 5. & Imol. *n.* 1. *ſupra de conſuet.* Rota *in præalleg. deciſ.* 339. *n.* 23. *par.* 6. *Recent.* de quo dic, ut notatur in cap. *fin. ſupra de vita & honeſt. Cleric.* De alijs autem differentijs inter bona Eccleſiarum, & Clericorum, item de differentijs inter bona, ad quorum titulum Clerici ſunt ordinati, & alia bona patrimonialia, vide quod ſcripſi in c. *Epiſcopus*, *à n.* 35. *ſupra de præbend.*

17 Septimò nota ibi, *& pauperum Chriſti uſibus deputata.* Bona Religioſorum eſſe immunia à collectis, & oneribus laicalibus, ſecundum Hoſtienſ. *hic n.* 9. Joann. Andr. *n.* 3. *in ver. Pauperum*, & Cardinal. *num.* 5. qui exponunt verba, pauperum Chriſti, id eſt Religioſorum, qui omnia reliquerunt pro Chriſto, ut cap. *Nimis in qua*, & cap. *Nimis prava*, *infra de exceſſ. Prælat.* Vel ſecundum eos Clerici omnes 18 pauperes appellantur, l. *Privilegia*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Nam & quidquid habent, pauperum eſt, cap. *Quoniam quicquid*, 16. *quæſt.* 1. ſed tanta eſt ambitio ipſorum, ut quantumcunque habeant, nihil reputent ſe habere, cap. *Quia in tantum*, & cap. *Avaritia*, *ſupra de præbend.* Verùm littera hunc poſteriorem intellectum non recipit, quia copula, *&*, inſinuat alios eſſe Clericos, alios pauperes Chriſti, ad gloſ. in extravag. *Suſcepti*, *in ver. Vel electio*, *de elect.* in uno tamen Tarraconen. & apud Guliel. particula, *&*, non legitur, ut refert Ant. Auguſt. *in notis ad primam Collect. Decretal. lib.* 3 *tit.* 36. *cap.* 19 4. Poſſet & tertio loco hæc littera non incongruè intelligi de Hoſpitalibus, quorum bona pauperum Chriſti uſibus ſunt deputata, ut in Clement. *Quia contingit*, *de Religioſ. domib.* hæc enim, ſicut & bona Eccleſiarum, collectari non poſſunt, ut l. *Omni*, *C. de Epiſc. & Cleric.* Anton. de Butr. *conſ.* 40. *Statuta civitatis*, *n.* 2.

20 Octavò nota ibi, *ſub anathematis diſtrictione*, hæc verba non importare canonem latæ ſententiæ, 21 ſed ferendæ. Quod evidenter probatur hic: nam cùm textus paulò infrà excommunicet per illa verba, *excommunicationi ſe noverint ſubjacere*, quæ important excommunicationem ipſo jure, ut hic per Butr. *num.* 9. Cardin. *num.* 7. & Abb. *in ult. notab.* hoc apertè ſupponit pœnam excommunicationis antea fuiſſe comminatam, non autem inflictam, ut advertit Joan. Andr. in diviſione tex. cum quo Butr. Card. Anchar. Abb. & alij ſentiunt. Sed Hoſtienſ. contra *num.* 9. dicens prædicta verba eſſe latæ ſententiæ, cui ſuffragatur c. 1. *De locato*, cap. *Cum eſſes*, *de teſtam.* cap. *Relatum*, *de ſurrept.* cap. 1. *de pignor.* & cap. *Salonitana*, 63. *diſt.* ſed primum verius, ſecundum Jo. Andr. *hic n.* 4. Butr. *num.* 5. Cardin. *in* 8. *not.* & ipſummet Hoſt. ſibi contrarium *n.* 12. *in ver. Communiter.* Ad hoc c. 1. & ibi gloſ. *ult. de ſagittar.* Generaliter autem ut ſcias, quæ ſint verba latæ ſententiæ, vel ferendæ, conſule Felinum caſus plurimos cumulantem in c. *Rodulph. à n.* 24. *ſupra de reſcriptis.*

22 Nonò nota in verſ. *Niſi*, & obſerva diligenter plura eſſe neceſſaria ad hoc ut Clerici licitè ſolvant collectas, & impoſitiones laicorum.

23 Primò enim requiritur, ut Epiſcopus ſimul & Clerus ſuper hoc deliberent, & conſentiant, ut patet ex littera ibi, Epiſcopus, & Clerus. Unde hoc non poteſt Epiſcopus ſine Clero, nec Clerus ſine Epiſcopo, cum copula, *&*, in textu poſita requirat concurſum utriuſque copulari, l. *Si quis ita ſtipulatus*, & ibi Bart. *ff de verbor. obligat.* Ideoque Butr. *hic n.* 6. Nota, inquit caſum, in quo Epiſcopus in diœceſi ſua non poteſt aliquid agere ſine conſenſu Cleri, id eſt, quando agitur de collecta imponenda pro ſubſidio laicorum, & in hoc conveniunt Jo. Andr. Cardin. Abb. & omnes ſupra in ſummario textûs, dum dicunt Epiſcopus cum Clero, &c. & probatur apertius in cap. *Adverſus*, *ſupra eod.* ubi refertur diſpoſitio hujus Canonis, & tex-24 tus dicit, Epiſcopus ſimul cum Clericis. Quo fit, ut nec cum Capitulo Epiſcopus id poſſit, quia in tangentibus totum Clerum non ſufficit Epiſcopum habere conſenſum ſui Capituli, ſed oportet, ut conveniat conſenſus Cleri, facit Clem. 1. *& 2. de cenſ.* & *hic* tenet Abb. *num.* 5.

25 Secundò requiritur, ut evidens utilitas, vel neceſſitas ſubſit, ut probatur ex verbis textûs, ibi, tantam neceſſitatem, vel utilitatem aſpexerint, ut hic per Butr. *num* 8. & Cardin. *in* 9. *notab.* Immò cùm textus dicat, *tantam*, non ſufficit quælibet neceſſitas, ſed requiritur maxima, ſecundum Abb. *hic n.* 5. *verſ. Secundò requiritur*, & pendet ex arbitrio Epiſcopi, cum Clericis hoc judicare, cùm textus dicat, aſpexerint, ut hic notat gloſ. *in ver. Tantam*, & concordat c. *Adverſus*, *infra eod.* ibi, tantam neceſſitatem, vel utilitatem perſpexerit.

26 Tertiò requiritur, ut hujuſmodi neceſſitas, vel utilitas ſit communis, videlicet tam laicorum, quàm clericorum, ut probatur in littera ibi, Ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates, quæ verba reperiuntur etiam in dict. cap. *Adverſus*. Non enim eſt audiendus Petr. de Anchar. *hic n.* 8. Qui putavit hæc jura loqui in eo tantùm caſu, in quo laici pro communibus neceſſitatibus ſuis duntaxat volunt, ut Clerici contribuant, ut colligit ex littera ibi, Iſti verò onera ſua: & ibi, Quælibet ſibi arbitrentur: nec non ibi, communes utilitates, ſcilicet laicorum tantùm, non autem ubi verſatur utilitas communis tam laicorum, quàm clericorum, quia tunc non habent locum iſta capitula, ſecundum eum. Unde dat generalem doctrinam, quòd ubicumque tractatur de communi utilitate laicorum, & clericorum ſimul, & permixtim clerici tenentur contribuere ſimul cum laicis, puta ad ag-

Digitized by Google

geres, qui fiunt juxta mare, vel flumina propter timorem inundationis agrorum, ad evitandum rapinas, incendia, captivitates, & alia his ſimilia. Quandoquidem Ancharani opinionem uberrimè, atque optimis fundamentis confutat, & objectis reſpondet Abb. *hic num.* 18. *verſ. Ego in hac civitate Senarum*, evidenter oſtendens hæc capitula eſſe neceſſariò intelligenda ubi neceſſitates ſunt Clericis, & Laicis communes, & nihilominus ad eas relevandas Clericos nullomodo non teneri contribuere, ſed nec poſſe ſubſidia conferre niſi concurrentibus requiſitis hujus cap. & d. cap. *Adverſus*. ſubdens hanc opinionem habere ſequaces utriuſque juris illuminatores, nec ab illa eſſe recedendū in practica; pro qua etiam aſſerit ſe conſuluiſſe in civitate Senarum; & habetur illius reſponſum
27 in 2. *part. conſ.* 3. Sed præter conſiderationes Abbatis, quod hic textus in ver. *Communes*, debeat neceſſariò intelligi de neceſſitatibus communibus tam Clericis, quàm Laicis, ego ſic oſtendo
28 evidenter. Nam textus ad demonſtrandam Clericorum immunitatem à collectis Laicorum utitur Hiſtoria *Geneſ.* 47. Ubi Joſeph Prorex Pharaonis præ magnitudine famis ſubjecit ipſi, ac tributariā fecit univerſam terram Ægypti, præter terram Sacerdotum, quæ libera ab hac conditione fuit.
29 Ecce igitur agebatur tunc de neceſſitate, quę procul dubio erat communis & Sacerdotibus, & Laicis; nam ut legitur in ſacro textu in toto orbe panis deerat, & oppreſſerat fames terram, maximè Ægypti: & nihilominus Sacerdotes fuerunt in priſtina libertate dimiſſi. Ergo hic textus, qui hujuſmodi exemplo innititur, neceſſariò intelligi debet procedere ubi neceſſitas eſt communis ſimul Laicorum, & Clericorum, non autem Laicorum tantum, ut malè intelligit Ancharanus. Exemplum enim declarat diſpoſitionem de ſimilibus eſſe intelligendā, l. 1. §. *Quod vulgo. ff. de vi. & vi arm.* & notat Bart. in l. *Scire*, §. *Oportet*, *ol. ſecundo*, *n.* 7. *ff.*
30 *de excuſat. tutor.*

Quartò requiritur, ut ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates Laicorum facultates non ſufficiant, ut conſtat ex illis verbis textus, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates: quæ repetuntur etiam in c. *Adverſus*, *infra eod.* Et ita clerici non concurrunt, niſi in ſubſidium, ut hic per Abb. *num.* 4. *verſ. Tertiò*. & conſentiunt omnes. Rationē aſſignat egregiè idem Abb. *hic num.* 18. *verſ. Probatur quartò*. Et eſt ſimile quod poſui in cap. *Pervenit*, *num.* 13. *ſupra eod.*
31 Quintò requiritur, ut contributio ab Eccleſiaſticis fiat ſponte, & ſine aliqua exactione, vel compulſione, ut probat littera ibi, abſque ulla exactione; & alia littera, quæ habet, Abſque ulla coactione: ſic enim habent vetus Gregoriana compilatio, Concilium Lateranen Gulielm. & unus Tarraconen. ut refert Ant. Auguſt. *in notis ad primam collectionem Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *cap.* 4. Et intellige ſine ulla coactione, ſcilicet laicali, prout exponit Hoſtien, *num.* 12 *in ver. Coactione*. Ad hoc enim Clerici non ſunt per Sæcularem, ſed per Eccleſiaſticum Judicem, de cujus foro ſunt perſonæ, licet res ſint de foro Laici, compellendi, ut formaliter inquit idem Hoſtien. *num* 11 Joann. Andr. *num.* 8. *in fin.* & ſequuntur alij: & propterea in d. cap. *Adverſus*, *infra eodem*, cautum eſt, ut Laici humiliter, & cum gratiarum actione recipiant ſubſidia, quæ clerici duxerint conferenda: quæ verba excludunt apertè quamcumque exactionem, & coactionem judicis ſæcularis.
32 His quinque requiſitis addi debet ſextum à Concilio Generali ſub Innocent. III, inductum in præalleg. c. *Adverſus*: videlicet, ut Romanus Pontifex prius conſulatur; aliàs enim Clerici non debent communibus neceſſitatibus ſubvenire, etiamſi laicorum facultates non ſuppetant, ut ibi eſt caſus ſecundum omnes, & dicam *infra n.* 52.
33 Decimò nota ibi, *Commoniti deſiſtere noluerint*, Hoc jure inſpecto Concilij Lateranen. laicos collectantes Eccleſias, vel Clericos, aut Prælatorum juriſdictionem impedientes non incidere in excommunicationem latæ ſententiæ, niſi prius fuerint moniti, & poſt canonicam monitionem ſe non correxerint, ut hic patet, & notant gloſ. *in ver. Commoniti*, Hoſt *n.* 12, *in eodem ver.* Abb. *num.* 7. &
34 cæteri omnes. Nec requiritur hoc caſu trina monitio, ſed ſufficit unica, præſertim quia hic canon editus eſt in favorem Eccleſiarum, & odium Tyrannorum, quorum aliqui ſunt adeo terribiles, ut nec facilè ſit eos tertiò monere: nam ſtatim atque monentur, appellant, nec audent Epiſcopi cenſuras fulminare, timentes forſan plura perdere. Unde providè cavetur ut ſufficiat una monitio, ſecundum Hoſtienſ. *ubi ſupra*, cui conſentiunt Joan. Andr. *num.* 10. Butr. *n.* 8. *in ver. Commoniti*, Anchar. *in* 4. *notab.* Abb. *num.* 6, & alij communiter, licèt Abb. Antiq. requirat trinam.

Non obſtat cap. *Clericis*, §. *Nos igitur*, *infra eod. lib.* 6. ubi laici exigentes collectas ab Eccleſijs. & perſonis Eccleſiaſticis, & illorum fautores ipſo facto excommunicantur. Etenim Conſtitutio illa Bonifacij VIII. cum ſua declaratione fuit revocata per Clementem V. in Concilio Viennenſi, ut in Clem. 1. *de Immunit. Eccleſ.*
35 Item non obſtat cap. *Quamquam*, *de cenſibus*, *lib.* 6. Quoniam non loquitur in imponentibus collectas, ſed in exigentibus pedagia, qui ſunt ipſo facto excommunicati, ut ibi, & in Clem. *Præſenti*, *eodem tit.* & notat Abb. *hic n.* 7.
36 Sed hodie ex Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi conſuevit, §. 18. *Exigentes*, vel imponentes collectas ab Eccleſijs, vel perſonis Eccleſiaſticis, etiamſi Imperiali, vel Regali dignitate præfulgeant, ſunt eo ipſo excommunicati: ac ſimiliter impedientes Prælatos quò minus ſuâ juriſdictione utantur, excommunicati ſunt per Decretalem, *Quoniam*, *infra eod. lib.* 6. & per Bullam Cœnæ, §. 16. Unde hoc cap. tam quoad collectas, quàm quoad juriſdictionem reſpectu monitionis ſervari non debet.
37 Ultimò nota ibi, *Nec communioni reddantur*: abſolutionem ab excommunicatione, in quam incidunt laici collectantes Eccleſias, non eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatam, cùm conditor hujus canonis illam ſibi non retinuerit, c. *Nuper*, *infra de ſent. excomm.* Hoſt. *hic in fin.* Hodie dic contra, non ex cap. *Clericis*, *infra eod. lib.* 6, quod eſt correctum per *Clement. primam eodem tit.* ſed ex Bulla Cœnæ, §.
38 22.

QUAERO, An Clerici teneantur ad contributionem gabellæ pro annona civitatis impo-
39 ſitæ.

Cauſa, propter quam impoſita eſt hujuſmodi gabella, reſpicit pietatem, & communem utilitatem: nulla eſt enim major pietas, quàm pauperes, & patriam ſublevare, cap. *Fortitudo*, cap. *Non inferen-*

foren-

40 *da*, 23. *q.* 3. Et cùm Clerici ſint membra Reipublicæ, cap. *Duo ſunt genera*, 12. *q.* 1 Bald. *conſ.* 241. *Verba Capituli*, *in fin. volum.* 3. Oldrad. *conſ.* 32. *Quæſtio eſt*, *utrum Sacerdos cenſeri poſſit*, *ac debeat de univerſitate*, *per totum*. Naturalis ratio poſtulat ut Reipublicæ indigenti opem ferant; utilitas itidem eſt communis, cum ex utilitate annonæ tam Clerici, quàm Laici commodum ſint ſenſuri: unde videntur etiam Clerici teneri ad contributiones. Primò, quia æquum eſt eos ſentire onus, qui commodum ſentiunt Clem. 1. *de cenſ.*
41 l. *Secundum naturam*, *ff. de reg. jur.* Quam rationem ſæpe ad hoc propoſitum Doctores inculcant. Secundò per text in l. *Ad inſtructionem*, *C. de Sacroſ. Eccleſ.* probatur Eccleſiam teneri ad inſtructionem viarum, & pontium, quia ex eis etiam Clerici commodum reportant. Idemque videtur probari in cap. 2. *ſupra eod.* & in hoc cap. in illis verbis, *ad relevandas communes utilitates*, quæ repetuntur
42 in cap. *Adverſus*, *infr. eod.* Tertiò hæc eſt communis opinio Legiſtarum in d. l. *Ad inſtructionem*, ubi Cyn. Dyn. Oldrad. Iacob. de Aren. & poſt eos Alberic. *num.* 3. & Bald. *ibidem* contra gloſſam tenent pro conſtruendis, vel inſtaurandis muris, fontibus, & ſimilibus ad communem utilitatem ſpectantibus, promiſcuè teneri tam Clericos,
43 quàm Laicos; quam opinionem ſequutus eſt Bart. in l. *Nullus*, *C. de curſu public. lib.* 12. Dum ex illo textu notat Clericos teneri ad collectam impoſitam ad redimendam vexationem, incurſionem hoſtium, qui patriam deprædari volebant: & opinio Bartol. communiter approbatur, Rip. poſt Jaſ. *in reſpons.* 168. *num.* 7. cum prædictis concordant Guid. Pap. *qe.* 78. *num.* 1. Bald. *conſ.* 246. *&* 312. *in*, 3 *vol.* Jacob. de Alciarot. Parpal. Corn. Bertand. Alex. citati per Decian. *conſ.* 14. *num.* 19. *vol.* 1. ubi de communi teſtatur Barb. *conſ.* 2, *col.* 28. *prope med. vol.* 3, ubi etiam de communi
44 Alciat. in d. l. *Ad inſtructionem*, *in ver. Itinerum*. Imo hæc videtur etiam communis opinio Canoniſtarum, quam tenuit Petr. de Anchar. *hic num.* 8. Qui tradit generalem doctrinam, quod ubicunque tractatur de communi utilitate Clericorum, & Laicorum, etiam Clerici contribuere tenentur, & pro hac parte idem Anchar. conſuluit, ejuſque conſ. ſe ſubſcripſerunt Ant. de Butr. & Barthol. de Salyc. ſe tamen ſubjicientes judicio S. R. E. ut refert hic Io. de Anan. *num*, 10. *&* 11. & fuit originaliter opinio Philippi, & aliorum quatuor doctorum antiquorum, quos ſequi videtur Archidiaconus in cap. *Iuxta ſanctiorem*, 16. *q.* 1. *circa medium*, Innoc. & Cardin. hic Bernar. relat. per Alber. in d. l. *Ad inſtructionem*, *num.* 3. & de communi teſtatur Barbar. *in loco ſupra cit.* Rip. *reſpons.* 168. *n.* 5. Decian. *d. n.* 19.

Cum ergo Clerici teneantur contribuere in cõ-
45 munibus neceſſitatibus, & utilitatibus, ſequitur ut obligati ſint ad ſolutionem gabellæ, quæ pro talibus neceſſitatibus imponitur: nam ad collectam tenentur omnes illi, qui oneribus, in quorum locum collecta ſucceſſit, gravari poterant, Rip *d. reſponſ. num.* 4. Natt. *conſ.* 381. *num.* 4. *prope finem*.

Contraria opinio, ideſt Clericos non teneri pro gabella impoſita ex cauſa prædicta probatur primò in hoc cap. ubi agitur de communibus utilitatibus, & neceſſitatibus Laicorum, & Clericorũ, & in ſpecie de neceſſitate annonæ, ut oſtenſum eſt *ſupra n.* 26. *&* 27. & nihilominus prohibetur quicquam exigi à Clericis, niſi cum conditionibus ibi poſitis, & in cap. *Adverſus*, *infra eodem*, ſcilicet Epiſcopo, & Clero approbantibus, & ubi Laicorum facultates non ſufficiunt, abſque ulla exactione laicali, ac Romano Pontifice priùs conſulto.

Secundò, quia exemptio conceſſa clericis tam jure divino, ut dixi ſupra *in.* 2. *not.* quàm jure humano, per cap. 1. *ſupra eodem*, l. *Placet*, *C. de Sacroſ. Eccleſ.* C. *Quamquam*, *de cenſ. lib.* 6. & Clem. *Præſenti*, *eod. tit.* Authent. *Nulla Communitas*, *C. de Epiſ. & Cleric.* redderetur eluſoria, & Clerici eod. jure cum Laicis cenſerentur, ſi tenerentur con-
46 tribuere ob communes neceſſitates. Nam ad impoſitiones Clericorum Laici quoque non tenentur niſi reſpiciant communes neceſſitates, vel utilitates, Imol. in cap. *Romana*, *de cenſ. lib.* 6. quem refert Decian in *loco. ſupra citat.* Ergo niſi dicamus Clericos non teneri, etiam cum utilitas eſt communis, tot jura exemptionem clericis tribuentia erunt ſupervacanea, & nulla erit differentia inter Clericos, & Laicos.

47 Tertiò, bona Eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpirituali. d. l. *placet*, *C. de Sacroſ. Eccleſ.* & ideo Laici, quorum utilitas principaliter conſiſtit in Republica mundana, debent ſubire onera Reipublicæ mundana: bona verò Eccleſiarum, quæ ſunt Dei, debent tantum deſervire publico uſui ſpirituali: Clem. 6. *Quia cõtingit*, *de relig. domib.*
48 Hanc ſententiam his, & aliis rationibus diligentiſſimè tuetur Abb. *conſ.* 3. *Caſus ſuper quo*, *vol.* 1. quod inſerit ad verbum *hic num.* 18. cujus fundamentis adde quod dixi ſupra *num.* 27. Nec deſunt auctoritates, quę opponantur authoritatibus ſupra in contrarium relatis: nam pro hac ſententia citatur gloſſa penultima in d. l. *Ad inſtructionem*. *relat.* per Abb. *ubi ſupra num.* 2. & Bart. *eodem num.* quæ dicitur ſentire Clericos non teneri conferre ad conſtructionem murorum civitatis. Item pro hac parte adducitur Bart. in d. l. *ad inſtructionem num.* 3, dum tenet d. l. *Ad inſtructionem* eſſe correctam, aut ſaltem declaratam per Auth. *Item nulla Communitas*, *C. de Epiſcop. & Cleric.* Subdens, ſi eſt onus reale, ut puta quia ſtatuitur quemlibet debere reficere viam ante domum ſuam, Eccleſiam teneri: ſi verò eſt onus, quod imponitur perſonæ pro rebus, ut pro faciendo viam, vel pontem, & non teneri Eccleſiam; & ſic etiam in caſu, in quo utilitas eſt communis: Allegatur etiam gloſſa juris Canonici in cap. *Generaliter*, §. *Novarum*, *in ver. Collationibus*, 16. *qu.* 1. quæ tenet ad inſtructionem, quæ gravat Clericos pro utilitate communi, non valere, cum gloſ. ſentit Io. Monach. relatus per Alber. d. l. *Ad inſtructionem*, *num* 3. Hoſtien. *in ſumm. tit. de immunit. Eccleſ.* §. *Quibus muneribus*. *verſ. Ego puto*, Anton. de Butr. (licet pro contraria ſententia citetur à Deciano) in hoc cap. *Non minus*, *num.* 10. Jo. Andr. *hic num.* 14. quem refert, & ſequitur Abb. *in d. conſ.* Ubi dicit, neminem auſurum ab hac opinione in practica diſcedere, quam tenent utriuſque juris illuminatores. Et hanc eſſe communem opinionem Canoniſtarum teſtantur Angel. qui Jo. de Lignan. pro hac parte citat in ver. *Immunitas*, *num.* 33. & Sylveſt. *Immunitas*, *primo. num.* 20.

Ex præmiſſis patet utramque opinionem rationibus, & authoritatibus eſſe munitam, nec deeſſe Doctores hinc inde de communi atteſtantes. Ve-

rum

tùm cùm non ſit ſtandum Doctoribus de communi opinione atteſtantibus, utriuſque opinionis authores ponderandi ſunt, ut appareat quæ ſit verè communis opinio tam apud Doctores juris civilis, quàm Canonici.

Quoad Doctores juris civilis non videtur dubitandum, quò minùs communis opinio ſit contra Clericos, ut patet ex Authoribus ſupracitatis, & præſertim Dyn. Cyn. Bald. Jac. de Aren. Alber. Guid. Pap. Corn. & aliis congeſtis per Dec. *d. conſ.* 14. *n.* 19. *vol.* 1. præſertim quia gloſſa juris civilis, & Bart. ſupra pro clericis citati re vera pro negativa numerari non poſſunt: nam quoad gloſſam etſi citetur a Bart. Alber. & aliis in d. l. *Ad inſtructionem* pro ea opinione quòd Clerici non teneantur ad refectionem murorum; tamen non comperio gloſſam id tenere, imò ibidem inſinuat contrarium; quærit enim, an Clerici teneantur ad reficiendos muros civitatis, & non dat expreſſam ſolutionem, ſed refert ſe ad ea, quæ habentur in l. *fin. C. Qui mener. ſe excuſ. lib.* 10. In quo textu cùm Imperator diſponat neminem excipiendum eſſe à conſtructione murorum; quamvis perſonali dignitate præfulgeat, ſequitur ut glos. ad illam legem ſe referens, ſentiat etiam Clericos teneri. Unde mirum eſt Doctores aliter gloſſam citare, niſi dixeris gloſſam ſe non referre ad textum in d. l. *final.* ſed ad illud, quod ibi dixit in gloſ. 1, ubi tenuit pro Eccleſia. Vel niſi forte gloſſa, quam ipſi citant, eſſet Joannis antiqui gloſſatoris, quâ ſublatâ, fuerit poſtea reſtituta gloſſa Accurſii illi contraria. Quod ita ſe habere ſuadet conjectura deſumpta ex verbis Anton. de Burr. *hic n.* 20. ubi refert in noſtra quæſtione Joannem ſentire, quod Clerici non teneantur: Accurſium verò eſſe in contraria ſententia; licèt credam Butr. intellexiſſe de Joan. Theutonico Decreti Gloſſatore, qui hoc tenuit in d. cap. *Generaliter*, §. *Novarum, in ver. Collationibus*, 16. *q.* 1. Verum etſi gloſſa in d. l. *ad inſtructionem*, pro Clericis ſentiret; tamen non poſſet haberi ratio authoritatis gloſſæ, cum in l. *Placet, C. eod. in ver. Munerum*, ſentiat contrarium: ibi enim cùm dixiſſet Eccleſiaſticos non teneri ad angarias, & perangarias, ſubdit, niſi imponatur cauſa neceſſitatis, & utilitatis publicæ: & ſic gloſſa vel non dicit id, ad quod allegatur, vel contraria loquitur: & ita nihil ponderis habet in noſtra quæſtione, Bart. quoque quamvis in l. *Ad inſtructionem* teneat opinionem favorabilem Eccleſiæ, tamen in l. *Nullus, ſupracit.* contrarium ſentit. Unde cum gloſſa, & Bart. pro Eccleſia, parum, aut nihil faciant, videtur conſtare apud Doctores juris civilis non ſolùm opinionem affirmativam eſſe communem, ſed nullum ferè habere contradictorem.

Quoad Canoniſtas item ſententia affirmativa videtur magis communis, cùm pro ea ſtent Bern. Archid. citans alios quatuor Doctores antiquos Innoc. Cardin. Anchar. Joan. de Anan. & Barbat. ſupracit. & Turrecrem. Franc. & alii allegati per Decian. *in dicto conſil.* 14. *n.* 19.

Ex his autem qui tenent negativam gloſ. juris Canonici in d. §. *Novarum*, non videtur eſſe alicujus ponderis, cùm illi adverſetur alia gloſſa *hic in ver. Relevandus*, ſed neque Hoſt quia etſi in ſumma teneat opinionem negativam, tamen in lectura tenet affirmativam, ſcilicet in hoc cap. Unde pro hac opinione videntur ſolum numerandi Joann. Andr. Anton. de Butr. Joan. Mon. Angel. & Sylveſt.

Mihi circumſcriptis authoritatibus in puncto juris verior videtur opinio favens Eccleſiæ per rationes ſuperius adductas, & alias, quas tradit Abb. *d. conſ.* 3. Quibus neminem video ſufficienter reſpondiſſe: & quamvis Decianus dicat Barbatiam reſpondere rationibus Abbatis; tamen ſi rectè perpendatur, minimè eis reſpondet; quia Barbatia conſuluit in caſu, quo res erant affectæ onere reali gabellæ antequam ad Eccleſiam pervenirent: & quamvis teneat contra Abbatem etiam cùm agitur de novo onere imponendo; hoc tamen non facit ad caſum, de quo erat conſultus.

49 Ad rationes autem, quibus adverſa opinio fulcitur, facilis eſt reſponſio: nam quoad primam quamvis Clerici ſint membra Reipublicæ, tamen cùm omnia membra non eundem actum habeant, ut Apoſtolus ait *ad Rom.* 12. Clerici tenentur quidem ſubvenire Reipublicæ indigenti, & patriam ſublevare, ſed in præcipuo eorum actu, & miniſterio, cap. *Singula*, 89. *diſt.* id eſt in divinorum officiorum celebratione, in prædicatione Verbi Dei, in Sacramentorum adminiſtratione, & aliis hujuſmodi, quorum ratione divino, & humano jure exempti fuerunt ab exactionibus ſæcularibus, d. c. *Quamquam, de cenſ. lib.* 6. *cap.* .. *&* 3. *ſupra eod.* cum concord. Et quemadmodum laici quamvis & ipſi ſint membra corporis myſtici Eccleſiæ, non tamen tenentur præſtare Epiſcopo Cathedraticum, vel caritativum ſubſidium, aut procurationem, vel ſimilia onera obire, quæ ad Eccleſiaſticos ſpectant, cap. *Conquerente*, ubi not. *de offic. Ordinar.* Abb. *conſ* 26. *Videtur primo, n.* 3. *verſ. Item dico, lib.* 2. & *eod. conſ.* 3. *in princ. in* 1. *&* 2. *dubio.* Ita è converſo nec Eccleſiaſtici ſubire debent onera ſæcularibus incumbentia; qua quidem ratione tamen laici teneantur ſumere arma pro defenſione patriæ ab hoſtibus obſeſſæ, l. *Ex hoc jure*, ubi notatur, *ff. de juſt. & jur.* tamen Clericis in propria perſona pugnare non licet etiam pro patriæ defenſione, cap. *Petitio*, & ibi Doctores, *de homicid.* S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 4. *art.* 2. *ad* 2. quia Clericorum arma ſunt lacrymæ, cap. *Clerici, qui in quacumque*, 23. *q.* 8. & eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. *Ex multa, in fin. de vot.* Alioquin ſi Clerici ex eo, quòd ſint Reipublicæ membra, tenerentur univerſa Reipublicæ onera perinde ac laici ſubire; longè deterioris eſſent conditionis, quàm laici ipſi, quia præter contributiones, ad quas laici tenentur, obſtricti etiam eſſent ad onera, ac ſubſidia Epiſcopo, atque Eccleſiæ debita, atque ad alia ſpiritualia, a quibus laici immunes exiſtunt. Unde etiam ceſſat objectum de onere cum commodo jungendo, quia Clerici etſi onera gabellarum non ſentiant, gravantur tamen aliis oneribus ſpiritualis regiminis, cui deſtinata ſunt bona Eccleſiarum: & ita ſi gravantur in uno, æquum eſt ut in alio releventur.

50 Ad ſecundum reſpondetur optimè per Abbatem, textum d. l. *Ad inſtructionem*, & alios ſimiles conditos à ſæcularibus Principibus non valere in præjudicium Eccleſiæ; ad tradita in cap. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtitutionibus*: præſertim cùm de Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis expreſſam mentionem faciant; quo caſu ſunt nullæ ex defectu poteſtatis, Doctores in d. cap. *Eccleſia S. Mariæ*; quæ reſponſio eſt apertè Joann. Andr. *hic num.* 14.

Proſſ. Fagn. in 2. *part.* 3. *Decretal.*

dicentis: Non video, quòd lex non ſolùm Digeſtorum, ſed etiam Codicis, & Authenticorum poſſit conſtringere Eccleſias ad talia; remittit ad id, quod dixit in cap. *Conſtitutus*, ſuper gloſſa *Hoc ideo*, *de relig. domib.* & ſequitur *hic* Anton. de Butr. *n.* 10. & Abb. *n.* 18. *&* 20. dicens hanc eſſe communem theoricam in cap. *fin. de ſolut.* & in d. c. *Eccleſia S. Mariæ*, ubi plenè dixi à *n.* 17. poſt Dec. *num.* 42. & adde quod dixi ſuprà *n.* 17. & quod dicam infrà *n.* 53. *&* 59.

51 Nec verum eſt quod ait Decian. *d. conſ.* 14. *n* 20 videlicet textum in l. *Placet*, *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* per quem datur immunitas Eccleſiis à collectis, & excipiuntur communes neceſſitates, eſſe approbatum in cap. *Placet*, 16. *quæſt.* 1. Quandoquidem cùm illa lex ſolùm fuerit volumini Decreti inſerta à Gratiano, non aliam habet authoritatem, quàm prius habeset, ut notat Joan. Andr. in cap. 2. *num.* 24. *ſuprà de reſcript.* & *in Addit. ad Speculat. in tit. de appellat.* §. *In quibus*, *verſ. Sed pone*: nam illæ tantùm leges cenſentur canonizatæ, quæ à Papa Canonibus inſeruntur, ut in cap. *In primis*, & ibi notat gloſ. in verb. *Capitali*, 2. *quæſt.* 1. Joann. Andr. in d. cap. 2. *num.* 25. quem Doctores ibi communiter ſequuntur, Præpoſit. *in proœm. Decreti num.* 2. poſt Archid. in cap. *Quicumque*, 11. *quæſt.* 1. Rota *deciſ.* 35. *num* 59. *part.* 5. *Recent.* Itaque opinio affirmativa nititur majoribus authoritatibus; negativa autem melioribus rationibus. Et ideo videtur amplectenda opinio favorabilis Eccleſiæ, quæ etiam authoritatibus non caret, ad textum in l. *Sunt perſonæ*, *ff. de relig. & ſumpt. funer.* Ita tamen eam moderando, ut Clerici non teneantur ad hujuſmodi gabellas, niſi infraſcripta concurrerent, videlicet deliberatio Epiſcopi, & Cleri; evidens utilitas, & neceſſitas tam laicorum, quàm Clericorum, ut laicorum facultates non ſuppetant; ut exactio non fiat à judice ſæculari, & ut obtenta ſit licentia à Romano Pontifice. Quæ opinio cum his requiſitis probatur irrefragabiliter, non cavillando litteram, in hoc cap. & in cap. *Adverſus*, *infra eod.* ut latè deduxi ſuprà *in* 9. *notab.* à *n* 22. *uſque ad n.* 33. & ita declarant *hic* Ant. de Butr. *n.* 8. Abb. *n.* 5. & Jo. de Anan. *n.* 3. cum quibus conveniunt omnes ſupracitati DD. dicentes Eccleſias non teneri.

52 Imò ex his, qui allegantur pro opinione affirmativa, multi dicunt Romanum Pontificem eſſe conſulendum, ut Innoc. *hic num.* 8. Philip. quem ſequi videtur Archid. d. cap. *Juxta ſanctionem*, *propoſitionem*. Hugo, & Goffied. relati ab eodem Archid. in cap. *Placet*, 16. *quæſt.* 1. ubi cùm textus prohibeat quidquam exigi à Clericis præter canonicam illationem, interpretantur ea verba, canonicam illationem, cùm ſit contributio pro neceſſitate, & utilitate, juxta cap. *Adverſus*, *infra eod.* & ſic conſulto Romano Pontifice, ut ibi textus ille re-

53 quirit. Jo. Andr. & Jo. de Anania *hic n.* 3. Calder. *conſ.* 2. incipien. *Statuto Perusino*, *n.* 3. *verſ. Reperio*, *de cenſ.* dicens poſt Jo. Andr. nulla lege Digeſtorum, vel Codicis potuiſſe ad hoc aſtringi Eccleſias; ideoque ſi tanta eſſet neceſſitas, vel pietas, quæ ſuaderet contributionem fieri per Clerum, conſulendum eſſe potius Romanum Pontificem, Joan. Monachus relatus per Alber. in d. l. *Ad inſtructionem*, *n.* 3 Hoſtien. *in Summa tit. de immunit. Eccleſ.* §. *Quibus muner. verſ. Ego puto.* Itaque ut concludamus, ex ſupraſcriptis conſtat crebriorem opinionem eſſe tam apud Canoniſtas, quàm Legiſtas Eccleſiam teneri; ſed eſſe conſulendum Romanum Pontificem: id enim ſentiunt etiam multi ex his, qui putant Eccleſiam teneri, qui ſi conjungantur cum his, qui putant Eccleſiam non teneri, erit proculdubio hæc ſententia receptiſſima, ut inconſulto Romano Pontifice non teneatur Eccleſia.

54 Quinimò ſi rectè expendantur Authores ſuperius relati, videntur omnes in unam ſententiam convenire. Nam Legiſtæ, & Canoniſtæ illi, qui aſſerunt Clericos teneri, etſi generaliter loquantur, non tamen excludunt requiſita ad id neceſſaria, cùm de illis nullam faciant mentionem. Quando enim dicunt Clericos teneri contribuere pro communi neceſſitate, vel utilitate, cùm non explicent ad quem ſpectet hujus neceſſitatis, vel utilitatis cognitio, hic caſus ab aliis prætermiſſus, ſuppleri debet juxta tenorem hujus textus diſponentis eam cognitionem ad Epiſcopum, & Clerum pertinere, conſulto tamen Romano Pontifice, juxta d. c. *Adverſus*. Et ſimiliter cùm Authores hujus ſententiæ non explicent qualis, & quanta debeat eſſe neceſſitas, vel utilitas ſupradicta, ſaniori interpretatione intelligi debent, & reſtringi ad limites hujus cap. ut ſcilicet ita demum intelligatur eadem neceſſitas, vel utilitas concurrere, ſi laicorum facultates non ſuppetant. Et ita in ſpecie obſervat acutè Abbas, *hic num.* 18. *circa fin.* dicens (Profectò ſi quis ponderat gloſ. iſtius cap. *in ver. Adrelevandas*, non ſentit opinionem quam prima fronte ſentire videtur. Nam iſta gloſ. eſt hic poſita ſuper caſu excepto, ſcilicet quando Epiſcopus, & Clerus inſpicientes neceſſitatem, vel utilitatem laicorum, & Clericorum, volunt abſque coactione aliqua ſubſidia elargiri. Unde gloſſa iſta voluit potius exemplificare de hac neceſſitate, vel utilitate communi, quàm ponere caſum exceptum à diſpoſitione iſtius cap.) *Hæc* Abb. Itaque Authores contra Eccleſiam conſtituunt quidem regulam affirmativam, id eſt Clericos teneri; quæ tamen intelligenda eſt recipere limitationem ſimiliter affirmativam, id eſt ſi concurrant dictorum Canonum requiſita; ne alioquin videantur decidere contra expreſſam illorum determinationem. E contrà verò Authores pro Eccleſia conſtituunt regulam negativam, id eſt, Clericos non teneri. Sed hanc regulam deinde limitant itidem negativè, ſcilicet niſi concurrant requiſita per Canones ſupracit. Quamobrem ſi conjungantur regulæ, & limitationes utrinque conſtitutæ ab utriuſque ſententiæ authoribus, liquidò conſtabit eos in effectu concordes eſſe. Idem enim eſt aſſerere Clericos non teneri ſi concurrant requiſita, atq; aſſerere Clericos non teneri, niſi requiſita concurrant. Nam etſi diſſentiant in regula, conſentiunt tamen in limitatione, quæ illorum traditiones unit, & conciliat ad formam hujus Decretalis, & cap. *Adverſus*, *infra eod.* & hoc modo intelligendo DD. ſup. allegata opinio pro Eccleſia ferè non habet contradictorem, quam etiam in praxi ſæpè vidimus obſervatã in graviſſimis caſibus.

55 Secundò QUÆRO, An Clerici teneantur, & cogi poſſint ad collectas, quæ fiunt propter peſtem in locis, ubi peſtis graſſatur.

56 Videtur reſpondendum non teneri: nam etſi Ripa *in tract. de peſte*, *tit. de remed. ad conſervandam ubertatem*, *num.* 229. quæſtione ad partes diſputata

Digitized by Google

tata concludat ad collectas, quæ ob peſtem impo-
nuntur, teneri etiam habentes exemptionem ge-
neralem ab oneribus perſonalibus, realibus, &
mixtis, dummodo tamen non urgeat neceſſitas, &
reſpectu Clericorum compulſio fiat ab ordinariis
Eccleſiaſticis; eique ſubſcribat Decian. *conſ.* 14. *n.*
24. *lib.* 1. tamen decidit articulum in terminis iu-
ris civilis tantùm, & oritur hoc præcipuo funda-
mento, quod ubi agitur principaliter de utilitate
publica tam laicorum, quàm eccleſiaſticorum,
Clerici tenentur concurrere, per text. in l. 1. C. *ut*
nem. lic. in empt. ſpecier. ſe excuſat. lib. 10. in l. 2. C.
57 *Quibus muner. nem. lic. ſe excuſ. cod. lib*, & in l. *Admi-*
ſtrationem, C. de ſacroſanct. Eccleſ. quam ſecundùm
communem opinionem dicit non fuiſſe corre-
ctam per Auth. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler.*
58 Verùm ſecundùm diſpoſitionem ſacrorum Ca-
nonum, quæ ſola attendi debet in hac materia
immunitatis eccleſiaſticæ a collectis, & oneribus
laicalibus, non ſufficit communis utilitas laico-
rum, & Clericorum; ſed præterea requiritur, ut
laicorum facultates non ſuppetant, ut Epiſcopus
cum Clero ſuper hoc deliberet, Romanus Ponti-
fex conſulatur, & exactio fiat per Ordinarium Ec-
cleſiaſticum, ut patet in hoc cap. Et in cap. *Adver-*
ſus, infra eod. & latè deductum eſt ſuprà *in 7. notab.*
à n. 22. uſq. ad n. 35. & n. 45. verſ. Contraria opinio. Et
ad fundamentum de communi utilitate ſatis re-
ſponſum eſt *num. 26. & 49.* Itaque Doctores, qui
ſentiunt ſolam communem utilitatem ſufficere
ad hoc, ut Eccleſiaſtici ab Ordinariis locorum co-
gi poſſint ad collectas pro neceſſitatibus publicis
inductas hallucinantur, quod pertinet ad iuris Ca-
59 nonici diſpoſitionem. Nec obſtant iura civilia
in contrarium adducta. Quoniam leges illæ, ſicut
& aliæ Imperiales, quæ ſtatuunt in res, & perſo-
nas Eccleſiaſticas, præſertim adimendo, vel limi-
tando immunitatem illis iure Divino, vel Conſti-
tutione eccleſiaſtica attributam, non valent ex
defectu iuriſdictionis ſecundùm communem
theoricam in cap. *Eccleſia S. Mariæ, ſuprà de Conſtit.*
& in cap. *final. de ſolut.* ut teſtatur Abbas, *hic n.* 20.
& fuſius dixi ſupra *n.* 50.
60 Similiter non obſtat argumentum de bello ad
peſtem, quo utitur Ripa, quoniam in oppoſitum
retorquetur: nam quemadmodum Clerici non
tenentur contribuere tempore belli, aut famis, in
quibus terminis loquitur hoc cap. Ita nec tempo-
re peſtis ex ipſa vi æquiparationis, quam facit Ri-
pa *ubi ſuprà n.* 30. & *in prælud. n. 9.* poſt Bart. in l.
Naturaliter, ff. de uſucap. & in l. 1. *ff. de bonor. poſſeſſ. ex*
teſtam. milit.
61 Præterea conſiderandum eſt, ſi ullo unquam
tempore Clerici potiri debent privilegio immu-
nitatis à collectis, id potiſſimum eſſe cùm peſtis
graſſatur, quia ipſi ſunt qui tunc ferunt pondus
diei, & æſtus, & exponunt ſe evidenti mortis pe-
riculo curam animarum exercendo, Sacramenta
infectis labe adminiſtrando, cadavera ſepeliendo,
& his ſimilia peragendo; ita, ut ſi gaudent exem-
ptione tempore belli, multò magis gaudere de-
bent tempore epidimiæ, quia dum bellum ingruit
laici pugnant, Eccleſiaſtici quieſcunt. At dum
graſſatur peſtis, Eccleſiaſtici ſunt qui pugnant
laicis quieſcentibus. Peſtis enim eſt bellum Dei,
ut notant Bart. & ſcribentes in l. *Naturaliter, ff. de*
uſucap. Butr. Abb. & Felin. in cap. *Ex tranſmiſſa, de*
præſcript. & Ripa in *tract. de peſte in prælud. n. 8.* Ex-
Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

empla ſunt recentia in civitatibus Mediolani, Parmæ, & aliis non ita pridem peſtilentia infectis, ubi Parochi Regulares, & Sacerdotes ferè omnes obierunt. Itaque concurrunt Eccleſiaſtici cum ſuis oneribus tempore peſtis, nempe ieiuniis, orationibus, Divinis Officiis, & Sacramentorum adminiſtrationibus, & his præſidiis ipſi primò civitatem cuſtodiunt. Et hanc ob cauſam immunitatis privilegio donati ſunt, cap. *Quamquam, de cenſ. lib. 6.* & dictum eſt *ſuprà* n. 49. & ſic ceſſat hoc caſu antiqua querela laicorum, quòd Eccleſiæ de die in diem ditantur, & laici ab oneribus ſtrangulantur, cum Eccleſiæ non ſubeant onera perſonalia, nec mixta, nec aliqua extraordinaria, l. *Placet, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & Auth. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler.* prout exorditur Bald. *conſ.* 246. *lib.* 3. relatus à Ripa in *d. tit. de remed. ad conſec. ubert. n.* 234.

His etiam accedit, quòd in caſu quæſtionis propoſitæ nihil poteſt generaliter decerni; quia cùm una ex conditionibus requiſitis ad contributionem Eccleſiaſticorum ſit, ut laicorum facultates non ſuppetant, ut oſtenſum eſt ſuprà *n.* 30. certum eſt non unam omnium civitatum & populorum eſſe fortunam, cùm alii divitiis affluant, alii premantur egeſtate.

Quamobrem reſpondendum videtur Eccleſiaſticos non eſſe cogendos ad huiuſmodi contributionem cùm non teneantur niſi volentes. Quod ſi prævio tractatu, & deliberatione Epiſcopi, & Cleri, aſſenſum præſtiterint; tunc Rom. Pontificē eſſe conſulendum, & ita reſolutum ex omnium ſententia in Congregatione habita coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Ginnetto, cui interfuerunt RR. PP. DD. Epiſcopus Ripanus, Datarius Maraldus, Fagnanus, Paulutius, Theologus, & Confeſſarius Sauctiſſ. 20. Septemb. 1630.

De immunitate Eccleſiarum.

Cap. Inter alia.

SVMMARIVM.

1 *Maleſactor fugiens ad Eccleſiam, immunitate gaudet, niſi in duobus caſibus: ſervus verò reſtituitur domino de ipſius impunitate iuranti, & n. 10.*

2 *Leges civiles ſtatuentes ſuper immunitate Eccleſiæ quandoque allegantur à Papa in dubiis decidendis.*

Et per hoc cenſentur canonizata, & non dicuntur ampliùs leges civiles, ſed Canones, n. 6.

3 *Leges Imperatorum, ac Principum ſtatuentes nominatim de Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, ac bonis eorum, ſunt invalida ex defectu poteſtatis, & num. 64.*

4 *Etiamſi redundent in favorem, & commodum Eccleſiarum, & diſponant in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de iure Canonico.*

5 *Eccleſia non poteſt etiam ſponte ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris.*

7 *Leges Imperatorum dummodo non offendant, ſunt cum Canonibus permiſcenda.*

Google

8 *Immunitate Eccleſiaſtica reus ad Eccleſiam confugiens, non eſt privandus propter quamcumque criminis atrocitatem.*

9 *Immunitatis privilegium, quod conſequitur liber homo ad Eccleſiam confugiens, in quibus conſiſtat, & n. ſeqq. uſq; ad n. 20.*

10 *Reus ſi indebitè extrahatur ab Eccleſia, poteſt petere ſe eidem reſtitui.*

11 *Confugiens ad Eccleſiam damnari non poteſt ad mortem, vel aliam pœnam corporis afflictivam, & n. 17.*

12 *Iudices ſæculares in perniciem animarum ſuarum proferunt ſententias Capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Eccleſias, vel ibi reſidentes, & n. ſeqq.*

13 *Confugiens ad Eccleſiam non poteſt criminaliter accuſari.*

Nec in carcerem conjici, n. 19.

14 *Poteſt tamen detrudi in monaſterium ad agendam pœnitentiam, & n. 66.*

15 *Quod declara, & n. 95.*

16 *Item poteſt puniri pœnâ pecuniariâ, & n. ſeq.*

Item pœnâ exilii, n. 18.

17 *Componere eſt pro damno dato, vel offenſa, vel injuria pecuniariter ſatisfacere.*

20 *Principes, & Prælati qualiter delinquant circa immunitatem Eccleſiaſticam.*

21 *Latro publicus immunitate Eccleſiæ non gaudet, & n. 49.*

22 *Et dicitur publicus latro, qui palam, & publicè furatur.*

23 *Et idem eſt quod graſſator viarum.*

24 *Et tales occidere licet ſine pœna, & etiam ſine peccato.*

25 *Non tamen ſinè irregularitate, niſi pro neceſſaria vitæ defenſione.*

26 *Item in tales omni die jus redditur.*

27 *Depopulator nocturnus agrorum non gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*

28 *Et quis dicatur depopulator.*

29 *Immunitate Eccleſiæ non gaudet committens in ipſa Eccleſia homicidium, vel mutilationem membri, & num. 47.*

30 *Item nec aſſaſſinus, qui tamen extrahi non poteſt niſi per judicem Eccleſiaſticum, & n. 99.*

31 *Item nec homicida proditorius, & n. 49. & 54.*

32 *Item nec hæreticus.*

33 *Item nec reus læſæ Majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis.*

34 *Exceptio non firmat regulam in caſibus exceptis, quando alii caſus excipiuntur à jure, & n. 38.*

35 *Etiamſi exceptio ſit cum dictione taxativa.*

36 *Immunitate Eccleſiaſtica de jure civili non gaudent homicidæ, adulteri, & raptores virginum.*

37 *Secus de jure Canonico, cui ſtandum eſt, & n. ſeq.*

38 *Lex civilis non potuit reſtringere immunitatem Eccleſiæ Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam, & n. 64.*

39 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudent fures.*

40 *Sacrilegi.*

41 *Blaſphemi.*

42 *Excommunicati.*

43 *Banniti.*

44 *Tranſeuntes per Eccleſiam dum ad ſupplicium ducuntur, & n. 85. & 91.*

45 *Homicida animo deliberato, ſeu ex propoſito an gaudeant immunitate Eccleſiaſtica.*

46 *Italia omnium provinciarum domina.*

48 *Intellectus cap. 1. de homicid.*

49 *Homicidium per inſidias exponitur, id eſt, proditoriè, & ſub ſpecie amicitiæ.*

50 *Homicida proditorius eſt qui veneno aliquem necat.*

51 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudent rei in omnibus caſibus non exceptis in Bulla Gregorii XIV. etiamſi in illis ſit eadem, vel major ratio, quàm in exceptis, & n. 55.*

52 *Et quid in terminis juris communis.*

53 *Exceptio non excludit caſus ſimiles exceptis.*

54 *Immunitate Eccleſiæ non gaudet homicida inſidioſus, etiamſi non ſit publicus latro.*

56 *Immunitate Eccleſiaſtica an gaudeat delinquens in ipſa Eccleſia.*

57 *Et quid in confugiente ad Eccleſiam pro debito civili, & n. ſeq. & 81.*

58 *Mercatores, & campſores, qui in fraudem decoquendo creditores fallunt, in Hiſpania publici latrones appellantur.*

59 *Iudæi, vel pagani an gaudeant immunitate Eccleſiæ, & n. ſeqq. uſq; ad n. 65.*

60 *Judæorum ſepulchra gaudent immunitate.*

61 *Immunitatis privilegium non conceditur intuitu perſonarum, ſed propter honorem, & reverentiam, quæ locis ſacris, & divino cultui debetur. & n. 84*

62 *Judæi ſub defenſione, & protectione Romanæ Eccleſiæ recepti ſunt.*

63 *Gentiles in lege veteri ſignificantur nomine adveuarum, & peregrinorum quando ponuntur ad differentiam filiorum Iſrael.*

65 *Confugiens ad Eccleſiam an in caſibus non exceptis poſſit extrahi per judicem Eccleſiaſticum, & n. ſeqq.*

67 *Eccleſia non præſumitur quem privilegiaſſe contra ſe.*

68 *Verba univerſalia negativa includunt etiam Eccleſiaſticos.*

69 *Impugnare non debet is, qui defendere debet, & n. 85*

70 *Clerici, & Religioſi an gaudeant immunitate Eccleſiæ, ita, ut non poſſint per judicem proprium inde violenter extrahi, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſq; ad n. 99.*

71 *Partem negativam qui Authores tenuerint.*

72 *Ejus fundamenta, & n. ſeqq. uſq; ad n. 80.*

Partis affirmativa Authores, n. 78.

Ejus fundamenta, n. 80. & ſeqq.

Reſponſio ad objecta, n. 84. & ſeqq.

73 *Religioſi ſecundùm eorum inſtituta, & jura communia poſſunt per Superiorem in monaſterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & n. 77.*

Nec per hoc violatur Eccleſiæ immunitas, n. 93.

74 *Epiſcopus judicat in Eccleſia, vel in Palatio ſuo. & quandoq; damnat Clericum ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera.*

75 *Clerici pro honeſtate Eccleſiæ debent in ea verberari per clericum, & non per laicum, & n. 95.*

76 *Clerici debent eſſe ſancti, & in ſuis actibus relucere.*

79 *Conſuetudo favens immunitati Eccleſiæ tanquam pia eſt attendenda.*

81 *In domo propria nullus debet capi.*

82 *Privilegia locis conceſſa extenduntur ad omnes perſonas ibi exiſtentes, ſive forenſes, ſivè extraneas.*

83 *Epiſcopus tenetur omnes confugientes ad Eccleſiam, & præcipuè Clericos defendere.*

85 *Immunitas conceditur non ſolùm confugientibus ad Eccleſiam, ſed etiā in ea reſidentibus, nec attenditur*

ditur quâ intentione ad eam ſe contulerint, & n.86.
87 *Immunitatis privilegio non poteſt reus renunciare, permittendo ſe capi in Eccleſia.*
88 *Privilegio Eccleſiæ nemo poteſt renunciare.*
89 *Privilegio in favorem duorum conceſſo alter altero invito renunciare non poteſt.*
90 *Immunitas Eccleſiæ non violatur ſi confugiens ad eam ſi offerat juſtitiæ, & ſponte exeat.*
93 *Religioſi quando ab uno monaſterio in aliud arctius detruduntur, Eccleſiæ immunitas non violatur.*
94 *Conſuetudo præjudicialis immunitati Eccleſiæ, eſt nulla, & impræſcriptibilis etiam per tempus immemorabile.*
96 *Clericus ad Eccleſiam confugiens in illis caſibus, in quibus non gaudet immunitate, an poſſit extrahi per judicem ſæcularem, an verò ſit extrahendus per judicem Eccleſiaſticum tantum, & n. ſeqq.*
Et quid ex Bulla Gregorij XIV. n. 100.
97 *Eccleſia non eſt de territorio Principis ſæcularis.*
98 *Nec habet territorium niſi in his, quæ pertinent ad forum Eccleſiaſticum.*
99 *Iudex laicus non poteſt in Eccleſia ullam juriſdictionem exercere.*
100 *Immunitas Eccleſiaſtica violatur etiam per violentam extractionem rerum ab Eccleſiis, & locis immunibus.*
101 *Et extrahentes ſunt ſacrilegi, & excommunicandi.*
102 *Non tamen incidunt in excommunicationem Bullæ Gregorij XIV.*
103 *Sed ſi abſtractio fiat auctoritativè, incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.*
104 *Formula literarum S. Congregationis immunitatis pro extrahendis rebus in Eccleſiam delatis ad evitandam executionem mandati.*

1 INTER ALIA. Malefactor fugiens ad Ec-
cleſiam immunitate gaudet, niſi in duobus ca-
ſibus: ſervus verò reſtituitur domino de ipſius
impunitate juranti. Hoc dicit Joan. Andr. Butr.
Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. Sed latius, & no-
tabilius ſecundùm Abbatem ſummatur ſic. Reus
criminis ad Eccleſiam fugiens non eſt violenter
ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu
criminis commiſſi damnari ad mortem, vel ad a-
liam pœnam corporalem; eſt tamen aliter legiti-
mè puniendus. Fallit in duobus caſibus hîc ex-
preſſis. Hoc dicit primò; Servus fugiens ad Ec-
cleſiam timore domini ſui, eſt domino de ejus im-
punitate juranti reſtituendus; hoc dicit ſecun-
dò, & ſic duo ſunt dicta: ſecundum ibi, *Si verò.*
Nota primò ibi, *Et traditiones legem civilium.*
2 Papam in dubiis decidendis hîc allegare legem
civilem ſtatuentem ſuper immunitate Eccleſiæ,
ad idem cap. *Id conſtituimus*, 17. q. 4. cap. *Ex antiquis*,
54. *diſt*, cap. 1. *de juram. calum.* cum plurimis con-
cordantibus congeſtis à Felino in cap. *Eccleſia*
3 *S. Mariæ, num. 38. ſuprà de Conſtitut.* Quod videtur
mirabile, quia leges Imperatorum, ac Principum
ſtatuentes nominatim de Eccleſiis, & perſonis Ec-
cleſiaſticis, ac bonis earum ponunt falcem in
meſſem alienam, & ſunt invalidæ ex defectu po-
teſtatis ſecundùm communes theoricas in d. cap.
Eccleſia, ubi in ſpecie Abbas *in Lectura n. 10. verſ.
Ad primum dico*, Felin. *num. 4. verſ. Recipis autem
Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.*
prædicta regula, in prima limitat. & Dec. n. 91. Et-
4 iamſi redundent in favorem, & commodum Ec-
cleſiarum, & diſponant in materia, in qua contra-
rium non reperiatur ſtatutum de jure Canonico,
ut plenè ſcripſi in cap. *Quæ in Eccleſiarum, in 5 & 7.*
5 *ampliat. n. 26. & 30. de Conſtit.* Et augetur diffi-
cultas, quia Eccleſia non poteſt etiam ſponte ſe ſub-
mittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris, ut
notat Joann. Andr. in dicto cap. *Eccleſia ſanctæ Ma-
riæ, num. 5. verſ. Ille verò*, qui eſt ſuper omne fo-
rum; & probavi in cap. *Significaſti, à num. 71. de*
6 *elect.* Quomodo ergo Papa hîc utitur lege civi-
li diſponente in materie Eccleſiaſtica. Pro ſo-
lutione adverte, quia lex civilis inſerta Canoni,
& ſic canonizata non dicitur amplius lex civilis,
ſed mutat nomen, & dicitur Canon, ut notat gloſ.
in cap. *In primis, in verb. Capituli*, 2. q. 1. quam ſe-
quitur aliis relatis Felin. in cap. 1. *in 1. notab. ſuprà
de præſumpt.* quia omnia noſtra facimus, &c. l. 1.
§. *Sed neq., C. de veter. jur. enuclean.* cap. *Si Apoſtolica,*
7 *de Præben. lib. 6.* cum concord. Aliàs verò leges
Imperatorum, dummodo non offendant, ſunt
cum Canonibus permiſcendæ, ut hîc patet, & in
cap. 1. *infrà de nov. oper. nunciat.* & in cap. 1. *& per
tot. 10. diſtinct.* ſecundùm Hoſtien. *hîc in princip. in
ver. Canonum*, Joann. Andr. *n. 2.* & Abbas *in primo
notab.*
8 Secundò nota ibi, *Quantumcumque gravia male-
ficia perpetraverit.* Reum confugientem ad Eccle-
ſiam non eſſe privandum immunitate Eccleſiaſti-
ca propter quamcumque criminis atrocitatem,
ut in text. & notant Butr. *num. 4.* Anchar. *n. 2.* &
Abb. *in 1. notab.* & hîc junge quæ dicam infra *in 6.
notab.*
9 Tertiò nota ibi, *Non eſt ab Eccleſia violenter abſtra-
hendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœ-
nam.* Immunitatis privilegium, quod conſequi-
tur liber homo ad Eccleſiam confugiens, conſi-
ſtere potiſſimum in duobus ſecundùm Abbatem
10 *hîc num. 3. & 9. verſ. Si verò nullo modo*, Primum
eſt, ut inde violenter extrahi non poſſit, ut hîc, &
in cap. *Reum*, 17. q. 4. Unde ſi de facto, & per vim
indebitè extractus fuerit, de jure poteſt petere, ut
reſtituatur priſtinæ libertati, cùm ea fuerit de fa-
cto privatus, ut notat Bart. in l. *Præſenti, n. 5. C. de
his, qui ad Eccleſiam confug*, & ante eum Oldrad.
conſ. 154. Quidam deliquit, num. 4. in fin. dicens ab-
ſtractum reſtituendum eſſe Eccleſiæ; ſicut in aliis
reſtitutoriis judiciis, ut cap. *Sæpè, ſuprà de reſtitut.
ſpoliat.* & ſequitur Abb. *hîc nu. 26.* qui ad hoc alle-
gat textum apertum in cap. *Minor*, 17. q. 4. Ubi
evidenter colligitur Eccleſiam debere per ex-
communicationem compellere extrahentem ad
reſtitutionem: & concordat Vitalin. in Clem. 1.
11 *n. 85. de pœnit. & remiſſ.* Alterum, in quo conſiſtit
privilegium immunitatis, eſt ut fugiens ad Eccle-
ſiam per judicem damnari non poſſit ad mortem,
vel aliam pœnam, ſcilicet corporalem, ſeu cum
ſanguinis effuſione, ut infrà innuitur ibi, Membra
& vitam: concordat d. cap. *Reum*, & cap. *Id conſti-
tuimus*, 17. q. 4. ibi, De morte, & debilitate, & om-
ni pœnarum genere ſint ſecuri, & cap. *De raptori-
bus*, 36. q. 1. ibi, Mortis, vel pœnarum impunitate
conceſſa; ubi gloſſ. 1. exponit ver. *Pœnarum*, ſcili-
cet corporalium, à quibus liberatur auctoritate
Canonum: & hîc notat Innoc. qui in ver. *Ad
pœnam*, addit corporalem, & exponit, id eſt, ſan-
guinis effuſionem, & conſentiunt Hoſtien. *n. 1. in*

ed by Google

d. ver. Ad pœnam, & Joann. Andr. *num. 3. in eodem verb.*

12 Quod eſt contra judices, qui in reos ad Eccleſiam confugientes, & ibi commorantes profe-
runt ſententias capitales, vel corporis afflictivas:
hoc enim eſt contra textum hic, & in d. cap. *Reum*:
nam verba illa, *Nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam*, non poſſunt intelligi de executione
ipſius ſententiæ, quia indubitatum eſt in ipſa Eccleſia humanum ſanguinem effundi non poſſe,
cap. *Rei*, 23. *quæſt.* 5. cap *Cùm Eccleſia Dei, ſupra eodem* & cap. 2. *eodem tit. lib. 6.* Facit cap. *In Archiepiſcopatu, de raptor.* & cap *Sententiam, Ne Cleric. vel Monach.* Sed ſunt intelligenda de ipſa ſententiæ prolatione, ſeu condemnatione, ut innuit
verb. *Damnari*. Et ita reum ſuper eo, quod commiſit, omnino non poſſe de cætero criminaliter
accuſari, quia aliàs modica eſſet immunitas, poſt
Goffred tenent *hic* Hoſtien: *num. 1.* Joan. Andr.
num. 8. verſ. Accuſatis verò, Anchar: *in 2. notab.* &
plerique alii, gloſ. in dicto cap. *Reum, in verb. Vel ad mortem.* 17. *quæſt.* 4. Archid: *ibid. num. 2.* & in d.
cap. *De raptoribus, num. 3* 36. *quæſt.* 1. Oldrad. *conſ.*
154. *Quidam deliquit n. 4 verſ. Et ſecundùm Goffred.*
Quod bene nota, quia judices laici hoc non ſer-
14 vant in perniciem animarum ſuarum. Dicunt
tamen Innocen: Hoſtien: & Joann: Andr: locis
proximè citatis reum confugientem ad Eccleſiam poſſe detrudi in monaſterium ad agendam
pœnitentiam, argum: cap. *S. Epiſcopus.* 50. *diſtinct.*
15 Auth. *Sed de novo jure, C. de adulter.* Dummodo
tamen inviti ab Eccleſia non extrahantur, ut hic
per Abb: *n. 12. verſ. Sed circa duo poteſt dubitari*, &
adde quod dicam *infrà n. 96.*

16 Quartò nota ibi, *Super hoc tamen, quod iniquè fecit, eſt aliàs legitimè puniendus*; confugientem ad
Eccleſiam, quamvis damnati non poſſit pœnâ
mortis, vel alia corporali, poſſe tamen puniri aliâ
pœnâ, videlicet pecuniariâ: concordat c. *Id conſtituimus*, & cap. *Reum*, ibi, tamen legitimè componat quod iniquè fecit, 17. *q.* 4. ubi Archid: *n. 3.*
17 dicit: (Eſt enim componere pro damno dato,
vel offenſâ, vel injuria pecuniariter ſatisfacere.)
Et fuit opinio Hugonis relati ab Archid: in dict.
cap. *Reum, num. 2.* ubi ait, securè tenendum eſſe,
quòd omnis pœna corporalis, ſcilicet mortis, &
membrorum, & verberum debet remitti ex toto,
ſed tenetur ad pœnam pecuniariam, ſecundùm
quod injuriam, vel damnum intulit. idem notat
gloſ. in d. cap. *Reum, in verb. Vel ad mortem*, dicens
hoc eſſe privilegium Eccleſiæ, ut talis amodò, nec
vitam, nec membrum perdat, ſed pecuniariter
ſatisfaciat. Archid. in d. cap. *De raptoribus, num. 3.*
36 *q.* 1. & hic firmant gloſ. *in ver. Puniendus*, Innoc. *in eodem verb.* Joan. Andr. *n. 8. verſ. In gloſſa pecuniariter*, Abb, *n. 3. in fin. verſ. Poteſt ergo*, & reliqui
omnes.

18 Item puniri poterit pœnâ exilii, ſecundùm Hoſtien. *hic n. 1 in fin. in ver. Puniendus*: numquam ta-
19 men erit in carcerem detrudendus, ut dicit Innoc.
hic circa medium in verb. Puniendus, & Hoſtien. *ubi ſuprà.*

20 Verumtamen, ut notabiliter ait idem Hoſtien.
num. 1. in fin. verſ. Attamen circa hoc delinquunt Principes, & Prælati. Principes, quia ſi reus exit Eccleſia ponendo pedes extra, protinus eum capiunt;
& ſi non exit, ipſum tenent obſeſſum, requiem,
& veſtem, & victualia denegantes, contra Canones cap. *Sicut antiquitus*, cap. *Frater*, & cap. *Miror*,
17. *q* 4. cap. *Reos*, 23. *q.* 5. & contra legem, quæ &
tales dicit læſæ Majeſtatis crimine irretitos, l.
Præſenti, in 1. reſp. §. 1. *C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.* Prælati verò, & in hoc deliquunt, quia
quantumcumque gravia confugiens commiſerit,
ipſum tamen in totum ſalvare nituntur, ita ut nullam pœnam, etiam pecuniariam patiatur, contra
hoc, quod hîc dicitur, & contra juſtitiam, quæ eſt
ſummum bonum, cap. *Devotiſſimam*, 12. *q.* 2. Optat
autem Hoſtien. ut in his, & aliis utrique ſuis terminis ſint contenti, cap. 1. *de ſepultur.* & ſequitur
totidem verbis Jo. Andr. *hic num. 5. in ver. Aliàs*, &
cæteri omnes.

21 Quintò nota in verſ. *Niſi*, duos caſus exceptos,
in quibus reus ad Eccleſiam confugiens non gaudet illius immunitate. Primus eſt ſi fuerit publicus latro, ut hîc, & in cap. *Sicut antiquitus*, ibi, *Niſi*
22 *publicus latro fuerit*, 17. *q.* 4. Dicitur autem publicus latro, qui palam, & publicè furatur, ut ſunt
piratæ, & qui poblice ſtant in ſtratis, vel qui arcem
habent, vel caſtrum, & derobant homines tranſeuntes: quæ ſunt formalia verba Abbatis *hic n. 5.*
23 *verſ. Dicitur autem.* Concordat *Conſtitutio* 7. *Gregorij XIV. de immunitate Eccleſ.* quæ incipit, *Cùm aliàs nonnulli, in* §. 3. ibi, (Si fuerint publici latrones,
viarumque graſſatores, qui itinera frequentata,
vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur.) Porrò viarum graſſatores
pro famoſis latronibus intelligit lex Regia *pen. tit. 11. par. 1.* Covarr. *lib. 2. variar. reſo. ut. cap. 20.*
24 *num. 13. verſ Decimo nono.* Et tales ſine pœna occidere licet, & etiam ſine peccato, cap. *Cùm homo*,
23. *q.* 5. l. 1. *C. quan. lic. unicuique ſine judic. gloſſ. penult. hic* Hoſtien. *num. 2.* & alii communiter: non
25 tamen ſine irregularitate, ut notatur in cap. *Interfeciſti*, & in cap. *ſeq. infrà de homicid.* niſi pro neceſſaria vitæ defenſione, ut in Clem. *Si furioſus, eodem*
26 *tit.* Item in tales omni die jus redditur, ut l. *Provinciarum, C. de feriu.* Joan. Andr. *hic n. 6.* & Cardin.
n. 2.

27 Secundus caſus exceptus eſt ſi fuerit nocturnus
depopulator agrorum, ut hic in littera, concordat præallegata *Conſtitutio 7. Gregor. XIV. in d* §. 3.
28 ibi, *Aut depopulatores agrorum.* Dicitur autem nocturnus depopulator agrorum, quia in nocte ſegetes deſtruit, dum ibi ſe abſcondit, vel latet, vel
præter homicidia, vel rapinas, quas facit in ſtrata,
comburit, & deſtruit agros eorum, qui ei non ſerviunt; quæ ſunt verba Innocentii *hic poſt med. in v. r. Nocturnus*, cum quo concordat Hoſtien. *num. 3 in ver. Populator*, Joann. Andr. *num. 6.* Butr. *num. 7.*
Cardin. *num. 3.* & reliqui omnes, Oldrad. *d. conſ.*
154. *Quidam deliquit, n. 2.* ubi ait, Depopulatorem
propriè dici, qui agros alienos nocturnus deſtructor accedit, ut l. 1. *C. Quando lic. unicuiq; ſine jud. ſe vind.* & dicitur depopulator, id eſt, devaſtator
fructuum in agris pendentium, ſecundùm Vincentium *hic*, Joann. Andr. Butr. & Cardin. *loc cit.* Itaque in his duobus caſibus rei ad Eccleſiam confugientes non gaudent illius immunitate: & hæc
eſt unanimis omnium Canoniſtarum ſententia,
ut poſt alios atteſtatur Julius Clarus *in praxi crimin.* §. *final. q.* 30. *verſ. Quare numquid generaliter omnes*; quòd ſi quæras cur publicus latro, & depopulator potius extrahantur ab Eccleſia, quàm alius
malefactor, qui forrè eſt deterior. Reſpondet gloſſ. *ult. in fin.* in cap. *fin. infra eodem*; quia
ma-

magis intereſt illos punire, quàm alios malefacto-res, ex quo pluribus exitia cogitant, quàm alii, cap. *Eſt injuſta, 23. qu. 4.* Concordat Hoſtien. *hic n. 4. in ver. Qui.* & Abb. *num. 21. verſ. Unde allego aliam rationem.*

29 Verumtamen præter duos caſus hic exceptos ſunt & alii caſus excepti per alios Canones, in quibus rei non gaudent immunitate Eccleſiæ.

Primus eſt in cap. *ult. infra eodem* videlicet in eo, qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis homicidia, vel mutilationes membrorum committit: non enim debet ab Eccleſia defendi qui Eccleſiam violat, argum. cap. *De viris, 12. q. 2.* cap. *An ſit, ſupra de appellat.* ſecundùm Innocen. *hic prope fin. verſ. Item etiam poteſt dici,* Hoſtien. *num. 4. verſ Si dicas:* hic caſus hodie eſt etiam exceptus in prædicta *Conſtitutione 7. Gregorii XIV. in eod. §* 3. ibi, (Quive homicidia, & mutilationes membrorum in prædictis Eccleſiis, earumve cœmeteriis committere non verentur.

30 Secundus eſt in aſſaſſino, qui etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tamquam Chriſtianæ Religionis æmulus à toto Chriſtiano populo perpetuò diſſidatus eſt, ut legitur in cap. *Pro humani, de homicid. lib. 6.* Et ideò ſi ad Eccleſiam confugiat, non eſt tutus illius immunitate, ſed poteſt inde extrahi per quemcumque judicem ſæcularem: & hæc eſt crebrior apud omnes recepta opinio, ut dicit Plaza in cap. 19. *num. 24.* & Jul. Clar. in §. *Aſſaſſinorum, verſ Item licet.* Hodie hic caſus reperitur etiam exceptus in dicta Bulla 7. *Greg. XIV. in* § 3. ibi, *Aut aſſaſſinii*: extractio tamen nullatenus fieri poteſt à Curia ſæculari, ut dicam infra in ult. quæſt.

31 Tertius caſus exceptus eſt in homicida proditorio, qui abſque dubio immunitate Eccleſiæ non gaudet; de hoc enim intelligitur text. in cap. 1. *in ver. Per inſidias, de homicid.* & declarat Alex. *in conſ. 145 Viſo themate, num. 5. lib. 7.* & eſt communis opinio, ut inquit Covar. *lib. 2. var. reſolut. cap. 20. nu. 7.* ſubdens eam eſſe conſuetudinem Chriſtiani orbis admodum receptam: & alii plures, quos cumulat Jul. Clar. *in d. § fin. q. 30. verſ Scias tamen quod hæc concluſio.* Hic quoque caſus hodie reperitur nominatim exceptus in prædicta Conſtitutione Gregorii XIV. *dicto* § 3. ibi, *aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint.*

32 Quartus caſus eſt in hæretico, qui ſi ad Eccleſiam confugiat, non gaudet illius immunitate, gloſ. in auth *de mandat. Princip. §. Publicorum, in ver. Cogentur, ad fin.* Remig. *de immunit. Eccl. Fallent.* 18. Gondiſalv. *de heret. quæſt. 11.* Navarr. *in Manuali, cap. 25. numer. 20. gloſ. pragmat. ſanctis. de interdictis indifferenter non imponendis, numer. 5. pag.* 251. à tergo, dicens id cautum eſſe in Extravagantibus Martini IV. & Joannis XXII. directis Inquiſitoribus Franciæ, quæ cuſtodiuntur inter chartas Regias, in quibus habetur; quod ſi hæreticus, Judæus converſus, vel apoſtata fugiant ad Eccleſiam non ad remedium ſalutare, ſed evitandæ pœnæ cauſa, dicti Inquiſitores poſſunt eos ab Eccleſia extrahere: ſequitur Boer. *deciſ.* 110. *num.* 6. Conſtitutio Joannis XXII. relativa ſimilis Conſtitutionis Martini IV. habetur in Bullar. *tom. 1. pag* 153. hic caſus generaliter excipitur in eadem Conſtitutione 7. *Gregor. XIV. dicto* §. 3. ibi, *vel hæreſis.*

33 Quintus caſus eſt in reo læſæ majeſtatis, qui ſimiliter poteſt ab Eccleſia extrahi, arg. l. *Ad beſtias, ff. de pœnis,* & l. *Si hominem. ff. Mandati,* & quamvis Boſſ. *in practica tit. de captura, num.* 32. dicat concluſum fuiſſe in Senatu, de jure nec pro crimine læſæ majeſtatis poſſe reum capi in Eccleſia, quia per hoc cap. quantumcumque gravia quis delicta perpetraverit, tamen eſt ſecurus, niſi in duobus caſibus hic exceptis, qui nec ad ſimiles, nec ad majores extenduntur: ſecundum DD. nihilominus hæc opinio non obſervaretur in practicà, ut inquit Clar. in §. *fin. quæſt. 30. verſ. Quæro numquid generaliter, in fine.* Hanc dubitationem ſuſtulit præcitata Conſtitutio Gregorii XIV quæ hunc caſum excipit nominatim, ibi, *Aut læſæ majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei.*

34 Itaque ſecundùm Canones, cum quibus concordat præallegata Conſtitutio Gregor. XIV. ſeptem dumtaxat ſunt caſus, in quibus rei ad Eccleſiam confugientes illius immunitate non gaudent; Nec mireris, quia etſi duo tantùm hic excipiantur, tamen exceptio non firmat regulam, quando alii caſus ſunt excepti a jure, ſed in caſibus non exceptis ſuppletur à jure communi, ut hic notat Abb. *n. 15.* qui ad hoc allegat tex. in cap. *Ad audientiam,* cum ibi notatis, *ſupra de cler non reſiden.*
35 Item gloſ. & Bart. in l *Servi, ff. de uſucap.* ubi notanter volunt, quod ſi unum jus ponit regulam, & excipit aliquem caſum cum dictione taxativa, nihilominus excipiuntur alii caſus, qui in alia parte juris reperiuntur excepti: ad idem bonus text. juncta gloſ. 1. in cap. *Quoniam frequenter, in 1. reſponſo, ſupra, ut lite non conteſt.*

36 Non me latet legem civilem plures perſonas excipere, quæ Eccleſiaſtica immunitate non gaudent, videlicet homicidas, adulteros, & raptores virginum, ut in Auth. *de mandat. Princip.* §. *Sed ne-*
37 *que, verſ Neque autem homicidis.* Verum lex illa corrigitur ſecundùm omnes, ut dicit Hoſtien. *hic numer.* 1. nam & raptoribus virginum canon præſtat immunitatem, ut in cap. *De raptoribus, 36. quæſt.* 1. Stabimus ergo canoni, & non legi, cui per canonem eſt derogatum, ut dicit gloſ. 2. in cap. *Sicut antiquitus, 17. quæſt* 4. Item gloſ. *hic in ver. Niſi publicus latro,* Innoc. *circa med verſ. Lex plures excipit,* & alii communiter, Imol. in Clem. 1. *numer.* 11. *verſ. Et in hoc ſtatur canoni,* qui corrigit legem, *de pœnit. & remiſſ.*

38 Rurſus Eccleſiæ immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam, ſicut legitur in Concilio Tridentino *cap. 20 ſeſſ* 25. non potuit lex civilis ullatenus reſtringere, ſeu limitare, ut ſolidiſſimis fundamentis latè probat Abb. *hic numer. 15. verſ. Et quamquam iſta videantur, & num. 16. & 17.* concludens indubitanter ſtandum eſſe ſuper iſta immunitate diſpoſitionibus canonum cum ſuis caſibus dumtaxat exceptis; & ità communiter teneri atteſtatur Angel. *in ſumma in ver. Immunitas, numer. 17. in fin.* & Sylveſt. *in ver. Immunitas 3 in 1. quæſt num* 2. Et hanc diſpoſitionem juris Canonici eſſe conſuetudine approbatam atteſtatur Ioan. Faber in §. *Sed hoc tempore, poſt num. 2. inſtitut. qui ſunt ſui, vel alieni jur.* quem refert Alex *conſ. 145. Viſo themate,* & his quæ eleganter, *numer. 4. lib. 7.* ubi in contingentia facti ità conſuluit, & *numer.* 10. atteſtatur hanc eſſe communem opinionem, & ſequitur Iul. Clar. *in pract. crimin. §. final quæſt. 30 verſ Quæro numquid generaliter omnes.*

Digitized by Google

39 Ergo in reliquis caſibus per canones non ex-
ceptis firmatur regula in contrarium, ut dixit
Dyn. *in Rubr. de reg. jur. lib. 6.* & habetur in l. *Quæ-
ſitum §. Denique, ff. de fund. instruct.* in l. *Nam quod
liquidè. § fin. ff. de penu legata:* & in cap. 2. *de conjug.
leproſorum*, cum ſimil. Unde reliquos omnes tue-
tur Eccleſia ſive ſint fures; nam famoſum dum-
taxat latronem hic canon excipit, innuens aliud
eſſe in ſimplici fure, Oldrad. *d. conſ. 154. numer. 2.*
Belluga *in ſpecul. Princip. §. Sed quia, numer. 13.* Co-
var. *lib. 2. variar. reſolut. cap. 20. numer. 13. verſ. De-
cimo nono*, Jul. Clar. *in prax. criminal. §. fin. quæſt. 30.*
40 *verſ. Quæro*, an fures gaudeant immunitate Eccle-
ſiæ ſive ſacrilegi, Navar. *in Manual. cap. 25. numer.*
41 *19. verſ. Gaudet etiam*, ſive blaſphemi, Navar. *ibid.
numer. 20. verſ. Quod noſtro judicio*, ſive excommu-
nicati, qui gaudent immunitate non propter ſe,
ſed propter honorem Eccleſiæ Guiliel. de Mon-
te Laudun. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* quem ibi
42 ſequuntur Anchar. *numer. 50.* Imola *numer. 11.
in 2. quæſt. verſ. Quinimo etiam excommunicatus*, &
Vitalin *numer. 79.* Boer. dicens communem, *deciſ.
110. numer. 7.* Remig *de immunitat. Eccleſ. in 19. fal-
len. numer. 1.* Clar. in *§. final. d. quæſt. 30. verſ. Quæro
etiam numquid excommunicati*, dicens, propter ho-
norem Dei ab hac opinione non eſſe in practica
43 recedendum. Sive ſint proſcripti, ſeu banniti, vel
condemnati etiam capitaliter, Clar. *ibidem, verſ.
Scias autem.* Navarr. *d. cap. 25. numer. 19. ad fin. verſ.*
44 *Exules item*, ſive banniti, etiamſi dum ad ſuppli-
cium ducuntur, tranſeant per Eccleſiam, vel cœ-
meterium; & eſt communis opinio, ut atteſtan-
tur Remig. *in loco præallegato, in 30. fallentia.* Caſſa-
næus, dicens ita ſe vidiſſe in facto judicari, ſuper
conſuetudine Burgundiæ, *fol. 55. numer. 121.* quem
refert Boer. *dec. 110. poſt num. 8.* & Clar. *loco proximè
citato.*

45 Sed hic QUÆRO, an homicida ex propoſito,
ſeu animo deliberato gaudeat privilegio immu-
nitatis Eccleſiaſticæ.

Reſpondeo gaudere ſecundùm communes opi-
niones, quas ſervari aſſerit Alex. *in conſ. 145. Viſo
46 themate, nu. 4. 6. & 11. lib. 7.* & quamvis contrarium
teneat Practica Papienſis *in forma inquiſitionis, in
ver. Hæc eſt quædam inquiſitio, n. 32. in fin.* dicit con-
trarium prudenter ſervari in Italia, quæ eſt om-
nium provinciarum domina, quæ reſidet in Mo-
narchia, & in qua eſt omnis virtus ſcientiarum, &
fructuum abundantia, & locorum, & civitatum pul-
chritudo, & magna copia, prout eum refert Re-
mig. *de immunit. Eccleſ. fol. 6.* & Alciat. *de præſumpt.
in 3. reg. præſumpt. 33. n. 4.* hoc tamen communi-
ter reprobari affirmat Marian. Socin. *in c. 1. nu: 3.*
47 *infra de homicid.* & Boſſ. *in pract. criminal. tit. de cap-
tura, num: 21.* & meritò, quia ſolum homicidium
ex propoſito in Eccleſia commiſſum ſub ſpe im-
munitatis excipitur in c. *ult. infra eod.* Ergo per lo-
cum à ſpeciali in homicidio extra Eccleſiam, licet
ex propoſito, aliud eſt dicendum, ut bene per Ab-
batem *hic n: 17. & n. 18.*

48 Non obſtant verba illa cap. 1. *de homicid.* (Si quis
per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per
inſidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.)
Nam ut reſpondet Abbas *d. numer. 8.* ille textus
eſt legis veteris, nempe *Exodi cap. 21.* & habet mul-
tos intellectus, ut ibi notatur; & intelligendo
eum in terminis noſtris, ab altari evelles eum, id
eſt, ab Eccleſia extrahes, ut immunitate non gau-
deat procedit ſecundùm antiqua tempora, quia
altaria veteris teſtamenti non gaudebant illa im-
munitate, qua hodie gaudent noſtra. Sed hæc re-
ſponſio non ſatisfacit, quia non ſine myſterio Pa-
pa inſeruit textum legis veteris in compilatione
Decretalium, cùm præſertim præcepta illa judi-
cialia veteris teſtamenti fuerint evacuata per
Adventum Chriſti, ut docet ſanctus Thomas in
1. 2. *quæ. 103. art. 4. & quæſt. 104. art. 3.* ſicut nec ſatiſ-
facit alia reſponſio Abbatis, quod ille textus in-
telligi debeat in homicidio commiſſo in Eccleſia
juxta terminos d. c. *final. infra eod.* quoniam verba
49 illius c. hanc reſtrictionem non patiuntur, melius
igitur reſponderi poteſt illum textum non loqui
abſolutè de homicidio ex propoſito, ſed cum
qualitate proditionis: requirit enim copulativè,
ut fuerit commiſſum per induſtriam, & per inſi-
dias, id eſt proditoriè, quod eſt, quando aliud ver-
bis, & aliud mente gerit, & ſub ſpecie amicitiæ
proximum necat, ut optimè declarat Alex. *conſ.*
50 *145. Viſo themate, num. 5. lib. 7.* quo fit, ut dicatur
proditorius homicida, qui aliquem necat vene-
no, ut per Decianum *in tract. crimin. cap. 28. nu: 19.*
talis ergo non gaudet immunitate Eccleſiæ, ut di-
ctum eſt ſupra *nu: 31.* at ſecus eſt in homicida ex
propoſito ſine qualitate proditionis, & in hunc
ſenſum accipiendi ſunt Innoc. & DD. infra citan-
di *num: 54.* Remig. *de immunit. Eccleſ. in 13. fallent.*
Mill. *in pract: criminal: fol: 31: num: 19.* & Clar. *in §.
final. quæſt. 30. verſ. Hoc autem multò magis*, qui ſcri-
pſerunt ſecundùm communem opinionem, quæ
in practica obſervatur, homicidam ex inſidiis non
gaudere immunitate Eccleſiaſtica nec obſtat con-
ſuetudo contraria, quia tamquam præjudicialis
Eccleſiaſticæ immunitati eſt nulla, & impræſcri-
ptibilis, ut patebit infra *num: 94.*

51 Hodie ceſſat omnis difficultas, quia in ſæpius
citata *conſtitutione Gregorij XIV. de immunit. Eccleſ.*
excipiuntur homicidia in tribus caſibus dumta-
xat, ut patet in illis verbis: (Qui homicidia & mu-
tilationes membrorum in ipſis Eccleſiis earumve
cœmeteriis committere non verentur; aut qui
proditoriè proximum ſuum occiderint; aut aſſaſ-
ſinii,) & in §. præcedenti revocantur facultates
extrahendi reos ab Eccleſiis, & locis ſacris, & re-
ligioſis, aliaſve in caſibus à jure permiſſis, etiam
in odium certorum delictorum, & pro bono, pa-
ce, & quiete publica, & ex cauſis æquipollentibus
caſibus in jure expreſſis, atque ex paritate, iden-
titate, aut majoritate rationis extenſis. Ergo ab
homicidio patrato in Eccleſia, aut cum qualitate
proditionis, vel aſſaſſinii non permittitur exten-
ſio ad homicidium ex propoſito, cum præſertim
illa ſint graviora, & gravioribus ſuppliciis pu-
niantur, ut patet in l. *Fallaciter*, ubi gloſſ. *in verb.
Prodita, C. de abolition.* & in c. *Pro humani, de homi-
52 cid: lib: 6.* Et ſic hodie ceſſant etiam opiniones il-
lorum, qui arbitrati ſunt in terminis juris com-
53 munis etiam in aliis caſibus conſimilibus malefa-
ctores ab Eccleſiis extrahi poſſe, eo quod excep-
tio, de qua in hoc c. ibi, *Niſi publicus latro fuerit, vel
nocturnus depopulator agrorum*, non excludat caſus
ſimiles, imo omnia ſimilia, & æquiparata exce-
ptis cenſeantur exceptuata, ſecundùm gloſſ. ſin-
gularem in l. 1. *in ver: Indicati, C. de condict. indeb.*
& Abb. in c. *Quoniam frequenter, numer: 6. verſ:
Si ergo eadem ratio, ſupra ut lite non conteſtat.* &
in c. *Cùm omnes, numer: 7. verſ. Dominus Antonius*
vide-

videtur hic velle, de conſtit. ubi pro illa gloſſa allegat
caſum in c. *Cum dilecta, de confirmat: util. vel inutil.*
& ſequitur Alex. *conſ.* 130: *In cauſa num: 4, in fine*
54 *verſ. Nec etiam videtur obſtare. lib:* 4. cujus opinionis
videtur fuiſſe Innocentius *hic poſt med in ver. Qui,*
nam, ut ipſe ait: Quicunque inſidioſè offendit,
etiamſi publicus latro, vel depopulator agrorum
non ſit, hoc privilegio non gaudet; quia non de-
bet gaudere privilegio, qui committit in legem,
c. *Quia, infra, de uſur.* Quod ſi objicias, quare igi-
tur Decretalis fecit mentionem de his duobus
generibus hominum? Reſpondet Innocen. quia
de his ſemper præſumitur. quod inſidioſè fece-
rint, arg. l. *Qui ſem ſſes, ff. de uſur. cap. 1. & 3. ſupra
de præſumpt.* de aliis verò id non præſumitur, niſi
aliud probetur. l. *quoties, §. Qui dolo, ff. de probat.* l.
Ut vim, ff. de juſt. & jur: & cum eo tranſeunt Ho-
55 ſtien. *numer: 4 poſt med. verſ. Si dicas,* & Joan. Andr.
numer: 6. circa finem, eod. verſ. Sed ut prædixi, hodie
ceſſant hujuſmodi opiniones, quia ex conſt. Gre-
gor. non eſt licita extenſio ad caſus ſimiles etiam
ex paritate, vel identitate, aut majoritate ratio-
nis, quod etiam in terminis juris communis te-
nuit Boſſius ſupracitatus, *num:* 33. Adde quod o-
pinionem Innoc. & ſequacium validis fundamen-
tis reprobat Abb. *hic n. 20. circa fin. verſ. Sed ex alio
mihi non placet.*

56 Secundò QUÆRO, An immunitas Eccleſiæ
ſuffragetur iis, qui in ipſa Eccleſia delinquunt. In
caſu homicidii, vel mutilationis membri nulla eſt
dubitatio propter deciſ. c. *ult. infra eod.* & *conſtitut.
Greg. XIV. de immunit. Eccleſ.* ſed in aliis caſibus ſunt
opiniones, tu tamen dicas, ut planè ſcripſi in d.
cap. *ult. à n. 2 uſque in fin.*

57 Tertiò QUÆRO, An fugiens ad Eccleſiam
pro debito civili gaudeat illius immunitate, ut in-
de extrahi non poſſit invitus. Reſpondeo gau-
dere, ut probat hoc c. *Quod generaliter prohibet in-
vitos extrahi,* & excipit duos caſus dumtaxat, ad
idem c. *Minor,* & c. *Si quis contumax,* 17. *quæſt.* 4. &
clarius probatur in l. *Præſenti, C. de his qui ad
Eccleſiam confugiunt,* Abbas *hic numer:* 22. &
Joann. de Anan. *numer.* 8. Oldrad. *conſil.* 54. *An
fugiens pro debitis ad Eccleſiam, in princip.*
58 Navar. *in Manuali c. 25. numer. 19 in princip. circa
med. verſ. Et mercator, qui decoxit,* Boer. *deciſ.* 215.
num: 7. licet oppoſitum ſentiat in decoctis, vulgò
fallitis, in quos acriter invehit, *numer: 5. & 6.* Co-
var. *lib. 2. variar. reſolut: c. 20. num: 14, verſ. Nec Ja-
ſonis argumentatio,* ubi ait ſententiam Jaſonis, qui
in l. *Vinum, n. 5 ff. Si certum petatur,* dixit fugientem
pro debito civili ad Eccleſiam poſſe inde abduci;
fortaſſe admitti poſſe apud Hiſpanos in Mercato-
ribus, & Campſoribus, qui maximo Reipublicæ
diſpendio ex pecuniis, & rebus alienis dum ne-
gotiationem quæſtuariam exercent, operam uſu-
ris, & fœnoribus ſtrenuè dantes, lautè, & opipatè
viventes decocti tandem verſuram faciunt, & ad
Eccleſiam fugientes creditores omnes miſerè fal-
lunt, quod graviſſimum crimen eſt, & ob id famo-
ſi latrones appellantur. Sed quicquid dicant iſti,
res hodie eſt expedita per *conſt: Greg. XIV. in §. 2.* i-
bi, An fraudulentis decoctoribus.

59 Quartò QUÆRO, An Judæi, vel Pagani gaude-
ant immunitate Eccleſiæ.

Gloſſa *hic in ver: Extrahendus,* tenet etiam Ju-
dæos gaudere immunitate Eccleſiaſtica, dummo-
do ſimulatio abſit, id eſt ut velit verè, & non ſi-
mulatè effici Chriſtianus per textum in l. 1. C. *de
his qui ad Eccleſ. confug.* & cum gloſ. concordant *hic*
Innoc. *poſt princ. verſ. Idem in Judæo,* Hoſt. *n. 1. in verſ.
Ab Eccleſia,* & *infra eod. n. in fin: verſ. Et hoc verum,* Jo.
Andr. *num. 8. verſ in gloſſ.* 3. Butr. *n.* 16. Cardin. *nu-
mer:* 5. & Jo. de Anan. *n.* 7. Archid. poſt Hugon. in
c. *Diffinivit, n. 1. 17 q.* 14 Guliel de Monte Laud. in
Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* quem ibi ſequuntur An-
char. *n:* 5. Imol. *n: 11. in 2. quæſt: verſ. Quinimo etiam
Judæus,* & Vital. *n:* 80. Boer. *deciſ.* 110. *n:* 4. & cum
gloſ. noſtra tranſire communiter Doctores fate-
tur Abbas *hic num:* 6. Hanc etiam ſententiam vi-
deri fortaſſe frequentiori Auctorum calculo rece-
ptam dicit Covar. *var: reſolut: lib. 2. c. 20. n: 11. verſ.*
13. eamq; prævaluiſſe coràm Regia Cæſarea Ma-
jeſtate Carolo V. cum apud eumdem hoc nego-
60 tium ventilaretur ad conſultationem Epiſcopo-
rum Indiarum, refert noviſſime Mar. Ital. *in tract.
de immunit. Eccleſ c. 3. §. 3. n:* 32. nec mirum, quia e-
tiam eorum ſepulcra gaudent immunitate, c. *Sicut
infra de Judæis.* ſecundùm Vinc. *hic.* Jo. Andr. Butr. &
Card *loc: cit.*

Et quamvis contrariam opinionem, id eſt, Ju-
dæos, & Paganos non gaudere immunitate Eccle-
ſiaſtica teneant gloſſ. Cyn: Bart: Salicet: & om-
nes in d. l. 1. C. *de his, qui ad Eccleſ. confug:* & idem
Cynus in l. *Præſenti, in 1. quæſt: C. eod.* Oldrad: *conſ.*
54. *An fugiens, n:* 3. eamque communem dicat Mar-
ſil: in l: *Ex ſenatus conſulto, nu 7, & ſeqq: ff, ad leg:
Cornel: C. de ſicar:* & magis communem, & verio-
rem Jul: Clar: *in §. fin: quæſt: 30, verſ. Præterea quæro
numquid Judæi* Hoc tamen intelligendum eſt quan-
do Judæi fugiunt ad Eccleſiam cum ſimulatione
fingentes ſe velle effici Chriſtianos. Sed ſi abſque
ſimulatione, tunc etiam Judæi, & infideles gau-
dere debent, ut declarat Joan. de Anan. *hic num.* 7.
verſ. Quod intelligitur, & ſic opiniones concordant,
licet Abbas *hic numer.* 6. dicat veriorem eſſe opi-
nionem gloſſ. in d. l. 1. C. *de his qui ad Eccleſ. confug.*
quod etiam ceſſante ſimulatione non gaudet Ju-
dæus hac immunitate, quia illa lex inducit præ-
ſumptionem juris, & de jure contra ſimulatio-
nem; ex quo enim Judæus reatu aliquo, vel ære a-
lieno gravatus fugit ad Eccleſiam, & dicit ſe vel-
le fieri Chriſtianum, præſumitur violenter hoc fa-
cere in fraudem; nec debet recipi probatio in
contrarium, quia lex illa præſumendo fraudem
ſtatuit, ut prius non ſuſcipiantur, quàm debita u-
niverſa reddiderint, vel fuerint innocentia de-
monſtrata purgati.

Tu verò dicas indiſtinctè Judæos, & Paganos
ad Eccleſiam confugientes etiam timore pœna-
rum, non autem zelo fidei, vel religionis, non poſ-
ſe inde abſtrahi invitos, ut firmant Butr. Cardin.
Gulielm. de Monte Laud. Anchar. Imola pro 1.
opinione allegati, Sylveſt. *in ſumma in ver. Immu-
nitas, 3. num. 2. in 3. q. verſ. Primum Judæi,* & *verſ Se-
cundum de paganis,* Joann. de Fantuc. & Archid. in
cap. *Diffinivit ſanctum Concilium, ut nullus fugiens,
&c. 17. q. 4,* ubi primò arguit, quod Judæus, vel Pa-
ganus confugiens ad Eccleſiam non gaudeat tali
privilegio, quia non debet Eccleſia præſtare pa-
trocinium ei, qui ſemper vult, & nititur eam im-
pugnare, c. *Diſpar,* 23. *qu.* 8. ſed hoc non obſtante
determinat contrarium, tum quia canones gene-
raliter loquuntur, ut nullus fugiens ad Eccleſiam
debeat inde extrahi, niſi publicus latro, & depo-
pulator agrorum, ut hic, & in concordantibus.

Tum

Digitized by Google

61 Tum quia privilegium immunitatis non conce-
ditur intuitu perſonarum, ſed propter honorem,
& reverentiam, quæ locis ſacris, & Divino cultui
debetur, l. *Præſenti, verſ. Ipſis ſervata loci reveren-*
62 *tia, C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* c. *Reum*, c. *Fra-*
ter, & dict. cap. *Diffinivit*, 17. *quæſt*. 4. Tum deni-
que quia Judæi ſub defenſione, & protectione
Romanæ Eccleſiæ recepti ſunt, c. *Sicut, infra de Ju-*
dæis.
63 His adde, quod hæc opinio fulcitur etiam au-
ctoritate legis veteris: nam, ut legitur *Numer. c*. 35.
de ipſis urbibus, quæ ad fugitivorum ſubſidia ſe-
parantur, tres erant trans Jordanem, & tres in
terra Canaam tam filiis Iſrael, quàm advenis, &
peregrinis, ut confugeret ad *eos*, qui nolens ſan-
guinem fudiſſet; idemque habetur Joſue cap. 20.
Patet autem advenarum, & peregrinorum appel-
latione in Sacra pagina ſignificari Gentiles quo-
ties ponuntur ad differentiam filiorum Iſrael,
ut *Regum 3. cap. 8. littera E. Exodi cap*. 12. *Levitici*
cap. 17. 19. & 24. Si igitur apud Hebræos frueban-
tur immunitate etiam infideles, longè magis frui
debent hodie in Eccleſia Chriſtianorum, in qua
eſt translata lex, & Sacerdotium in formam ex-
cellentiorem, cap. *Translato*: & ibi omnes, *ſupra*
de Conſtit. onde Abb *hic num*. 18. dicit, Altaria Ve-
teris Teſtamenti non gaudere illa immunitate,
64 qua hodie gaudent noſtra. Opinio verò contra-
ria nititur tantummodo auctoritate textus in d. l.
1. C. *de his qui ad Eccleſiam confug*. Cujus tamen
nulla ratio habenda eſt, quia ponit falcem in meſ-
ſem alienam; non enim civilis authoritas poteſt
ſtatuere nominatim de Eccleſiis, & locis ſacris,
etiamſi contrarium non reperiatur ſtatutum de
jure canonico, & lex civilis redundet in favorem
ipſius Eccleſiæ, ut oſtenſum eſt ſupra *numer*. 3. Er-
go longè minus poteſt lex civilis in Eccleſiam
ſtatuere, illius immunitatem reſtringendo, aut
limitando, ut dictum eſt ſupra *numer*. 38. & be-
nè obſervat Abb. *hic numer*. 15. *verſ. Et quamquam*
iſta videantur, & *numer*. 16. & 17. Licet poſtea ad
hæc non adverterit in quæſtione de Judæo. De-
mum hæc opinio videtur de plano procedere poſt
Gregorianam Conſtitutionem, quæ de laicis lo-
quitur ſimpliciter non diſtinguens an fideles, vel
infideles & certos tantùm caſus excipit, & reli-
quos excludit, etiamſi in eis concurrat paritas,
identitas, vel majoritas rationis, ut oſtenſum eſt
ſupra *num*. 51.
65 Quintò QUÆRO, An judex eccleſiaſticus poſ-
ſit confugientem ad Eccleſiam in quocumque ca-
ſu inde abſtrahere? quod eſt quærere, an immu-
nitas in caſibus non exceptis ſuffragetur confu-
gientibus ad Eccleſiam reſpectu judicis laici dum-
66 taxat, an verò etiam reſpectu judicis eccleſiaſti-
ci, Innoc. *hic in verb. Ad pœnam dicit*, reum confu-
gientem ad Eccleſiam poſſe detrudi in monaſte-
rium ad pœnitentiam peragendam: & per hoc vi-
detur ſentire benè poſſe inde abſtrahi per judi-
cem eccleſiaſticum, & puniri eccleſiaſtica pœna.
Et pro hac parte facit, quia contra ſæculares po-
teſtates, non contra eccleſiaſticas videtur hæc im-
munitas adinventa, ut patet in cap. *Frater*, 17. *qu*.
4. ibi: (Quod nec Poteſtatibus quidem, vel Prin-
cipibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in
ſanctuariis conſtitutum, &c.) & in cap. *Diffinivit*,
eadem cauſ. & *quæſt*. ubi violans Eccleſiæ immuni-
tatem puniri jubetur ſeveritate regia; Ergo de lai-
67 cis loquitur. Præterea Eccleſia non præſumitur
quem privilegiaſſe contra ſe, cap. *Cum inſtantia*,
ſupra de cenſib. Item confugienti ad Eccleſiam de-
betur immunitas quoad hoc, ut ad mortem, vel
membri obtruncationem damnari non poſſit, ut
hic, & in cap. *De raptoribus*, 36. *quæſt*. 1. Hanc autem
pœnam judex eccleſiaſticus non imponit, cap. *No-*
vimus, in fin. de verb. ſignif. Verum Joan. Andr *hic*
num. 4. non putat Innocentium habuiſſe hunc ſen-
ſum; unde concludit ipſe abſtractionem violen-
tam etiam per judicem eccleſiaſticum, vel domi-
num eccleſiaſticum etiam de ſubdito, vel ſervo
68 fieri non poſſe. Movetur, quia leges, & Canones
prohibentes extrahi reos ab Eccleſiis loquuntur
per verba univerſalia negativa, ut patet in l. 2. ibi
(Nemini licere ad ſacroſanctas Eccleſias confu-
gientes abducere.) *C. de his, qui ad Eccleſ. confug*. &
in cap. *Reum*, 17. *q*. 4. ibi, (Reum ad Eccleſiam con-
fugientem nemo abſtrahere audeat.) & in d. cap.
Diffinivit, ead. cauſ. & *quæſt*. ubi dicitur: Diffinivit
ſanctum Concilium, ut nullus audeat confugien-
tes ad Eccleſias, vel reſidentes inde abſtrahere; U-
niverſale autem negativum etiam eccleſiaſticos
includit. Et pro hac parte facit text. in cap. *unico*,
69 *infra de natu ex lib. ventr*. Non enim debet ille im-
pugnare, qui defendere debet, cap. *Conquerente*,
in princ. ſupra de reſtitut. ſpoliat. Et, Patere legem,
quam tu ipſe tuleris, cap. *Cum omnes, ſupra de Con-*
ſtit. Et ad objectum, quod eccleſiaſticus judex non
imponat pœnam mortis, vel obtruncationis, re-
ſpondet Joan. Andr. *num*. 5. Hanc Decretalem lo-
qui de omni pœna, & apertius loquitur c. *Id con-*
ſtituimus, 17. *quæſt*. 4. ubi cavetur de omni pœ-
narum genere. Unde quamvis pœna mortis, & ob-
truncationis ponatur hic reſpectu judicis laici; a-
liæ tamen pœnæ ponuntur etiam reſpectu judicis
eccleſiaſtici: nec gloſ. Innocen. ſi loquitur de pœ-
na, ſed de pœnitentia, & concordat gloſſ. 1. in d.
cap. *De raptoribus*, ibi, Sed & publica pœnitentia
mulctatur, 36. *quæſt*. 1. & cum opinione Joa. Andr.
tranſeunt hic Collect. *numer*. 16. Butr. *numer*. 11.
Cardin. *in 6. quæſt. numer*. 7. Anchar. *in ult. quæſt. nu-*
mer. 9. & Abb. *numer*. 11. & 12. Hodie videtur ceſ-
ſare hæc difficultas, quia Gregoriana Conſtitutio
de immunitate Eccleſ. in § 4 ſtatuit, ut in caſibus ibi
exceptis dumtaxat extractio fiat de licentia ſo-
lius Epiſcopi, vel ejus Officialis, cum interventu
perſonæ eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem haben-
tis: ergo in aliis caſibus non exceptis, nec de licen-
tia Epiſcopi, vel illius auctoritate extractio fieri
poterit.
70 Sextò QUÆRO, An clerici, & religioſi gau-
deant immunitate eccleſiaſtica, ita ut non poſ-
ſint per judicem proprium ab Eccleſia violenter
extrahi in caſibus, in quibus laici extrahi non poſ-
ſunt.
71 Abbas hic *numer*. 13. dicit Doctores hic non at-
tingere hanc quæſtionem: nam Joann. Andr. nul-
lam facit mentionem de clericis, vel religioſis fu-
gientibus ad Eccleſiam, vel in ea exiſtentibus, ut
dictum eſt in præcedenti quæſtione. Ipſe autem
Abbas tenet hanc immunitatem eis non prodeſſe,
quin poſſint auctoritate judicis eccleſiaſtici ab
Eccleſiis extrahi, & ad carceres duci, & puniri;
ejuſque opinionem ſequuti ſunt poſtea Sylveſt.
In ſumma, in ver. Immunitas, 3. *numer*. 2. *in* 3. *quæſt*.
verſ. Tertiam clerici; & religioſi hac immunitate
non gaudent, Joan. Barbes. *in ſuo Iuris Viatorio, in*
tit.

Digitized by Google

tit. de violatoribus immunit. dicens clericum, qui diſciplinæ fugiendæ cauſa ad Eccleſiam confugit, poſſe extrahi, & cum eo tranſit Boer. *deciſ.* 109. *numer.* 3. *verſ. Et Io. Barber.* Item tenet Guiiel. de Monte Lauduno in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* ubi quærit numquid Epiſcopus, vel ejus officialis poſſit clericum homicidam extrahere de Eccleſia, & ponere eum in Monaſterio ad agendam pœnitentiam, & concludit poſſe, cum Innoc. *hic in verb. Ad pœnam*, dummodo carcer non ſit nimis arctus, aut perpetuus, & cum eo tranſit ibi Anchar. *num.* 8. & Imol. *numer.* 13. dum ultimo loco recitat opinionem Joann. de Lignano dicentis opinionem Innocentii eſſe veriorem. Mayner. in l. *Nemo, numer.* 31. *fol.* 251. *col.* 1. *ff. de reg. jur.* Guttier. *pract. part.* 3. *quæſt.* 3. *numer.* 3. Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.* 3. *in tit. de perſon. quæ gaudent templ. immunit.* & *de pace tom.* 1. *cap.* 3. §. 3. *numer.* 141. & quidam alii ex
72 junioribus. Movetur Abb. primo auctoritate gloſ. primæ in cap. *Nullus*, 17. *quæſt.* 4. quæ in fin. videtur dicere Epiſcopum, vel Magiſtrum ex cauſa odii non debere clericum, vel diſcipulum ab Eccleſia expellere: ergo à contrario ceſſante odio, id poterunt.

Secundò movetur Abb. quia civilis lex non facit apertè mentionem de clericis, & ſi faceret, non valeret in præjudicium juriſdictionis Eccleſiaſticæ, juxta notata per Innoc. in c. *Nuper, de teſtib.* Canones verò quamvis indiſtinctè loquantur, tamen videntur reſpexiſſe ad laicos tantùm, ut innuit littera hujus textus, ibi. Sed Rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra, & vitam; & ita judices eccleſiaſtici hoc impetrare debent à ſæculari poteſtate: quod non poteſt verificari in clericis, qui ſæculari poteſtati non ſubſunt, ſed eorum proviſio ſpectat ad ipſos Eccleſiarum Rectores, id eſt, Epiſcopos, & alios Prælatos, cap. *Cùm ab Eccleſiarum, ſupra de offic. Ordin.*

73 Tertiò, dicit Abbas hoc probari apertiſſima ratione, præſertim in religioſis, qui rarò, aut numquam exeunt clauſtra monaſterii, cap. *Placuit. il ſecondo*, 16. *quæſt.* 1. & ſecundùm eorum inſtituta, jura communia poſſunt per Superiorem in monaſterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & ſi opus fuerit, etiam de monaſterio expelli, & in aliis arctioribus recludi, ut leg. & not. in cap. *Univerſitatis, de ſent. excomm.* & in cap. *fin. de Regular.* & in cap. *De lapſis* 16. *quæſt.* 6. & in cap. *Dilectus, il ſecondo, de ſimon.* & idem patet in clericis re-
74 ſpectu Epiſcoporum: nam Epiſcopus judicat in Eccleſiis, cap. *Præceptum*, 2. *quæſt.* 2. vel in palatio ſuo, cap. *Qua fronte, de appellat.* & in ſententia quandoque damnat ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera, ut cap. *Tua, de pœnis*, cap. *Novimus, de verb. ſignif.* cap. 1. *de calumn.* cap. 1. *in fin.* 22. *qu.* 5. & cap. *Illi qui*, 5. *q.* 5. & notatur diſt. 45. in ſumma. Durum autem eſſet, ut in Eccleſia non poſſent ca-
75 pi, arceri, & verberari. Imo pro honeſtate Eccleſiæ debent verberari in Eccleſia, & per clericum, non autem per laicum, ut in cap. *Univerſitatis, de ſent. excomm.*

77 Quartò movetur Abb. quia ſi clerici gauderent hac immunitate Eccleſiaſtica: hoc tenderet non ad decorem, ſed ad maximum dedecus Eccleſiæ, cùm videretur velle defendere facinora clericorum, qui debent eſſe ſancti. & in ſuis actibus relucere, ut in cap. *Oportet Sacerdotes*, 81. *diſt.* Cùm præſertim multi ſint clerici, qui nihil habent de patrimonio; ac proinde cùm pecuniariter puniri nequeant, eorum delicta remanerent impunita.

77 Quintò, allegat jura in Clement. 1. *verſ. Si qui verò contra præmiſſa, de privileg.* & in cap. *Non ſolum de regular. lib.* 6. ubi religioſi delinquentes in religione jubentur ſubjici gravibus pœnis.

Sextò, & ultimò movetur Abbas, quia cùm clerici præſertim in communi viventes, & religioſi frequenter delinquant in Eccleſia, vel intra triginta, vel quadraginta paſſus, ſequeretur ut numquam, aut rarò pro delictis hujuſmodi poſſent puniri, ſi ab Eccleſia extrahi non poſſent, contra cap. 2. & cap. *Cùm illorum, de ſentent. excomm.* cum ſimil. & concludit Abb. ſe putare hæc veriſſima, quæ tamen relinquit conſuetudini, quam dicit in hoc multum eſſe attendendam, ut hic notat Innoc. & de conſuetudine hoc ſervari, ut clerici non gaudeant immunitate Eccleſiæ; ſed inde abſtrahantur à ſuis judicibus eccleſiaſticis, atteſtantur Bernard. Diaz *in pract. crimin. canon. cap.* 115. Covar. *variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 16. Remig. *de Immunit. Fall.* 71. Jul. Clar. d. §. *final. q.* 30. *verſ. Ulterius quæro.*

Neque verò huic ſententiæ refragatur, quin potius favet *Conſtitutio* 7. *Gregorii XIV. de Immunitat. Eccleſiarum*, quia nullam facit mentionem de clericis, imo de laicis nominatim loquitur, ut patet in §. 3. ibi, Ut laicis ad Eccleſias locaque Sacra, & religioſa confugientibus: necnon ibi, Ut laicos in caſibus prædictis delinquentes, & in §. 4. ibi, Laicum aliquem, & in §. 5. ibi, Quodque delinquentes laici prædicti: nam ver. *Laici* toties in Conſtitutione repetitum non debet cenſeri appoſitum ſupervacuè, & ſine myſterio aliquid operandi, ad l. 1. *in fin.* cum ibi notatis in gloſſ. *ult. verſ. Item nota hic. ff. ad municipal.* & l. *Si quando, ff. de legat.* 1. cum ſimil.

78 Sed his non obſtantibus tu primum adverte: nam Abbas ſupponit Doctores hanc quæſtionem hic non attingere, & Jo. Andr. non loqui de clericis, vel religioſis; ſed certè Jo. Andr. *n.* 4. ſpecialiter quærit, an judex eccleſiaſticus poſſit ab Eccleſia ſervum, vel ſubditum ſuum, & ſic clericum extrahere: & ejus rationes concludunt tam in clerico, quàm in laico, ut patet ex dictis ſupra in 5. *quæſt.* Rurſus etiam clericos gaudere immunitate eccleſiaſtica, tenet Cardin in Clem. 1. *num.* 9. *in* 7. *quæſt. de pœnit. & remiſſ.* ubi firmat Epiſcopum, vel alium officialem eccleſiaſticum non poſſe ab Eccleſia extrahere clericum homicidam, nec eum detrudere in monaſterium ad pœnitentiam peragendam: & ita apertè ſentit immunitatem eccleſiaſticam ſuffragari etiam clericis reſpectu judicis eccleſiaſtici, & fuit originaliter opinio Genzelini in d. Clem. 1. ubi contra Innoc. & Gul. de Monte Lauduno tenet, Epiſcopum, vel ejus officialem minimè poſſe clericum damnatum abſtrahere ab Eccleſia, & in monaſterium detrudere; quia ſecundùm eum hoc nullo jure cavetur. Item quia Epiſcopus tenetur fugientem ad Eccleſiam intra Eccleſiam defendere: ergo non poterit extrahere: & eum ſequitur ibi etiam Vitalin. *numer.*
79 70. ubi reprobata opinione Innocentii, dicit, practicari, ut nemo invitus de Eccleſia extrahatur, nedum pro delicto, imò nec pro debito pecuniario propter immunitatem Eccleſiæ, & hanc conſuetudinem veluti piam favore Eccleſiæ ſervandam

Digitized by Google

dam eſſe, c. *Ad Apoſtolicam, de Simonia.* c. *Super eo de regular. ſpirit.* cum ſimil. & notat Innoc. hic: & mox concludit idem Vitalinus ſpecialem, & abſolutam proviſionem eſſe in hoc c. Super non extractione confugientis, ſive ſit nobilis, vel ignobilis, ſive pauper, vel dives, juvenis, aut ſenex, Clericus, vel laicus, criminoſus, vel æri alieno ſuppoſitus. Idem tenet Roman. *conſ.* 227. *Spectabilis Domine Collateralis, per totum*, ubi in facti contingentia conſuluit quemdam Presbyterum captum in clauſtro Eccleſiæ gaudere immunitate Eccleſiaſtica; ac propterea fuiſſe relaxandum, & quia ex adverſo dicebatur, quod immunitas Eccleſiæ prodeſſet laicis duntaxat, non autem Clericis: idem Romanus in *conſ.* 134. *Advertendum*, reſpondit hoc falſiſſimum, & pluribus probat hoc privilegium commune eſſe tam Clerico, quàm laico, & eum ſequitur ibi Mandoſ. *in Addit.* poſt Ludovic. Bologn. quem citat in *tractat. de Indulgent. col* 3. *verſ. Hoc etiam probatur*, Remig. *in tractat. de immunitat. Eccleſ. fall.* 21. & opinionem Romani magis communem eſſe aſſirmat Bernard. Diaz *in pract. crimin. c.* 115. relatus à Covar. *var. reſolut. lib.* 2. *c.* 20. *numer.* 16. & Jul. Clar. *in praxi crimin.* §. *fin. quæſt.* 30. *verſ. Ulterius quæro*, eamque dicit de jure veriorem Tiberius Decian. *in tractat. criminal. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 26. *tit. de caſibus*, qui reſpiciunt perſonas confugientium ad Eccleſiam, *num.* 21. *verſ. Puto ego* Plenè Jo. Viſchis, *de immun. t. num.* 3. ubi ſic ait, Stat ergo regula, & vera concluſio, quod Judex etiam Eccleſiaſticus non poteſt fugientem ad Eccleſiam invitum etiam ſubditum ſuum, ſive Clericum ſive laicum extrahere, nec pœnam corporis afflictivam imponere, & *n.* 9. *& ſeq.* diluit argum. Abbatis, & *n.* 72. concludit nec Judicem Eccleſiaſticum etiam diſciplinæ cauſa poſſe Clericum ab Eccleſia extrahere, & ſequuntur plures alii ex junioribus relati à modernis Collectoribus hic.

80 Nititur hæc ſecunda opinio infraſcriptis fundamentis, quæ abſque dubio ſolidiora, ac firmiora ſunt.

Primum fundamentum eſt Romani d. *conſ.* 234 *in princ.* & Vitalini in d. Clem. 1. *numer.* 70. *de pœnit. & remiſſ.* quia canones prohibentes extrahi reos ab eccleſiis loquuntur generaliter, non diſtinguendò Clericum à laico, ut *hic*, & in concord. *ſupra citat. n.* 68. ergo generaliter de omnibus ſunt intelligendi, l. *De pretio, ff. de public. in rem action.* cum ſimil.

Secûndum fundamentum eſt ejuſdem Roma-
81 ni ubi ſupra, quia major ratio eſt in Clerico, ut in Eccleſia capi non poſſit, quàm in laico; cùm Clericis domus propria quodammodo Eccleſia ſit. In domo autem propria neminem capi permiſſum eſt, l. *Pleriqae, ff. de in jus vocan.* l. *Nemo de domo, ff. de regul. jur.*

82 Tertium, & præcipuum fundamentum ex eodem Romano, & ex aliis deſumptum eſt, quia hoc privilegium, ut nullus ab Eccleſia poſſit extrahi invitus, eſt conceſſum loco ipſius Eccleſiæ, quod probant jura allegata in 4. *quæſt num.* 61. & conſtat ex procemio hujus conſtitutionis, quæ refertur integra ab Antonio Auguſtino *in* 3. *Collect. Decretal. lib* 3. *tit.* 32. *c. Unico*, ibi, Et pro reverentia ſacri loci debitas pœnas valeant evitare. Ergo ſuffragatur cuilibet in Eccleſia exiſtenti ſive ſit Clericus, ſive laicus, facit in ſimili quod notat. Bart. in l. *final.* C. *de teſtam.* & in l. *Cunctos Populos, C. de Summa Trinit. & fide Cathol.* & Bald. in l. *Si non ſpecial*, C. *de teſtam.* dicentes privilegia locis conceſſa ad omnes perſonas ibi exiſtentes extendi, ad forenſes, & extraneos.

Quartum fundamentum deſumitur ex Genze-
83 lino ſupra cit. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* & ex Jo. Andr. *hic n.* 4. quia Epiſcopus tenetur omnes ad Eccleſiam confugientes, & præcipuè clericos defendere: ergo non poterit eos extrahere, quia non debet ille impugnare, qui defendere debet, c. *Cum querente, in princ. ſupra de reſt. ſpol.* Ad hoc c. *Unicum in fin. de nat. ex liber. ventr. inſr.* ibi, Durum eſt enim, ut ſi alii pro mercede libertates tribuunt, ab Eccleſia, à qua tueri debent, revocentur, cum concordan. de quibus in gloſ. ult.

Quintum fundamentum deſumitur ex hac Decretali, ubi excipiuntur ſolummodo latrones publici, & nocturni depopulatores agrorum: ergo in aliis omnibus ſive ſint Clerici, ſive laici firmatur regula in contrarium, ut conſtat ex dictis ſupra *num* 39.

Sextum, & ultimum fundamentum aliis omiſſis deſumitur ab abſurdo: nam ex contrario ſequeretur, ut Clerici eſſent deterioris conditionis, quàm laici, imò pejoris, quàm Judæi & pagani, qui tamen hoc privilegio gaudent, ſecundùm veriorem
84 & magis communem opinionem, ut concluſum eſt
ſupra in 4. *quæſt.* Et retenta hac opinione uti veriori. & magis communi non obſtant argumenta contraria.

Ad primum enim, nempe ad gloſ. 1. in c. *Nullus Clericorum*, 17. *q.* 4. Reſpondetur eam non dicere id, ad quod allegatur, niſi fortè per argumentum à contrario ſenſu, quod tamen ſumere non licet ab auctoritate gloſ. quæ probabilis eſt, præſertim ad reſtrictionem juris communis, ad not. per Jo. And. in cap. *Publicato, n.* 18. *de elect.*

Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis in præcedenti quæſt. *num.* 69. *verſ. Et ad objectum*, & ex dictis Vital. in Clem. 1. *n.* 70. *circa fin. verſ. Nec obſtat dictam cap. Inter alia.*

85 Ad tertium, in quo ferè conſiſtit tota difficultas præſentis diſputationis, reſpondent nonnulli Religioſos ad Eccleſiam, vel palatium Epiſcopi adductos, vel ſponte ibi comparentes, ut ſe in judicio defendant, illuc non confugere eo animo, ut ſint tuti in Eccleſia, vel loco immuni. Unde nil mirum ſi Eccleſiæ immunitate non gaudent, ad quod facit optimè quod notat Vital. in d. Clem. 1. *n.* 87. *de pœnit. & remiſ.* in quæſt. An violetur immunitas ſi captus per Eccleſiam ducatur, & inde invitus abſtrahatur, ubi concludit his verbis. Attende quia iſte non confugit ad Eccleſiam, & ſic non debet gaudere.

86 Verùm hæc reſponſio videtur convellere immunitatem Eccleſiaſticam, quia non tantùm confugientib. ad Eccleſiam, ſed etiam in ea reſidentibus hoc privilegium eſt conceſſum, ut in c. *Diffinivit*, 17 *qu.* 4. ibi, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſancto inferre, nec attenditur, qua intentione quis ad Eccleſiam ſe contulerit, ſed ſatis eſt, ut modo intendat gaudere illius immunitate, ut dictum eſt ſupra *in* 4. *quæſt. de Indæo,*
87 *numer.* 60. *verſ. Tu verò dices.* Quinimo etiamſi
vellet expreſſe renûciare privilegio immunitatis, & permitteret ſe capi in Eccleſia, tamẽ ſi ibi caperetur,

Digitized by Google

retur, non obſtante illius conſenſu violaretur Eccleſiæ immunitas, quia privilegium eſt con-
88 ceſſum Eccleſiæ, cui ex captura irrogatur injuria, ut conſtat ex dictis ſupra *numer:61, & 84.* & privilegio Eccleſiæ nemo poteſt renunciare, arg. c.
89 *Contingit, il 1. infra de ſent. excomm.* & quatenus immunitas eſſet etiam conceſſa intuitu perſonæ: tamen generale eſt, ut privilegio in favorem duorum conceſſo alter altero invito renunciare non poſſit, c. *Ad Apoſtolicam,* & ibi gloſſ. *in ver. Monaſterii,* Hoſtien. *numer:4. in fin. verſ. Sed & ex hoc,* & *numer:8.* Butr. *numer:3.* & Abbas *numer: 10. ſupra de*
90 *regular,* unde ſi velit non gaudere, exeat ſponte Eccleſia; quod bene poteſt. Nam ut dicit Guil. de Monte Laud. & poſt eum Vitalin. in d. Clem. 1. *numer:85. de pœnit. & remiſſ.* ſi confugiens ſponte ſe offerat Juſtitiæ, & de Eccleſia ſponte exeat, non cenſetur violata immunitas; non reſpectu confugientis, quia beneficio immunitatis ſolùm gaudet, qui eam petit, & appetit, & volenti non poteſt fieri dolus, vel injuria, l. *Cùm donationis, C. de tranſactionib.* nec reſpectu Eccleſiæ, quia cùm non fuerit extractus, ſed ſponte receſſerit, non fuit immunitas violata. & ſic nec Eccleſia injuriata, arg. l. *Quod dictum, ff. de pactis;* & ita intelligas quod notant Goffred. & Hoſtien. in cap. *ult. numer:2. infra eod.* Ubi quærunt, quid ſi aliquis volentem de loco immunitatis extrahat, & ſic extractum, vel ad mortem, vel ad mutilationem membrorum condemnet, nunquid eſt offenſa Eccleſia? Et reſpondent non: quia ſola violentia punitur, ut hic, & idem ſentit Hugo in cap. *Diſſolvit, 17. quæſt.4* & Arcbid in cap. *Reum, numer:1. ead. cauſ. & quæſt.* arg. cap. *ſeq.* ibi, reluctantem; & concordant in d. cap. *ult. infra eod.* Joan. Andr. *numer:2.* Butr. *numer:4.* &
91 Collectar. *numer:2.* Unde ſi quis ductus ad Eccleſiam, vel ad Palatium Epiſcopi, vel ſponte ibi comparens ad ſubjiciendum ſe examini, vel ſe defendendum diceret, Ego nolo hinc exire, ſed volo frui Eccleſiæ immunitate; utique abſtrahi non poſſet invitus, ſicut dicitur de eo, qui dum ad ſupplicium ducitur, tranſit per Eccleſiam: nam talis non confugit ad Eccleſiam, ſed ducitur nihil cogitans de immunitate; & tamen quia dum ibi exiſtit, intendit gaudere, non poteſt amodo invitus extrahi ſecundùm magis communem opinionem, de qua ſupra *n.44. & 88.*

92 Igitur & melius argumento Abbatis arbitror ſic poſſe reſponderi. Religioſi poſſunt puniri, & carcerari intra clauſtra, neque per hoc Eccleſiæ, vel monaſterii immunitas violatur, quia à loco immuni non extrahuntur: & jura canonica ſolum prohibent reos ab Eccleſiis abſtrahi, ut hic, & in concordantibus ſupracitatis *in 3. notab.* Caſtigare autem clericos, aut moderatè verberare etiam in Eccleſia correctionis, vel diſciplinæ cauſa non eſt prohibitum, ut notat gloſſ. 1. in cap. *Nullus clericorum, 17. quæſt.4.* & fatetur ipſe Abbas in ſuo argumento contrario, dummodo non ſequatur mors, vel mutilatio, ut hic patet, & in cap. *Reum, 17. quæſt.4.* & notat Vitalin in Clem. 1. *numer:71.*
93 *de pœnit. & remiſſ.* Quando autem religioſi ex uno monaſterio in aliud arctius detruduntur, quamvis extrahantur inviti, tamen loci immunitas non violatur; tum quia hoc fit canone permittente, c. *Qui peccat, 23. quæſt.4.* Tum quia ab uno monaſterio. & loco immuni deducuntur ad aliud ſimiliter immune: & ita ſalva ſemper remanet Eccleſiæ immunitas, quod clarè explicat Vitalin. in dicta Clem. *prima, num: 71. de pœnit. & remiſſ.* per hæc formalia verba; & ſic ſalvo opinionem Innocentii, quod contra taliter confugientem poteſt procedi, & inquiri, & condemnatoria fulminari per judicem Eccleſiaſticum, & tunc in carcerem detrudendus eſt, ut pœnam luat. Unde in aliquem locum ſi ſit infra dictam Eccleſiam, aut ſepta ejuſdem, detrudetur loco carceris, aliàs extrahatur, & detrudetur in monaſterium aliquod, ut ibi ſit incarceratus; nec per hoc infringetur Eccleſiæ immunitas, quia de Eccleſia non extrahitur, ut ad locum privatum deportetur, ſed ad monaſterium, & ſic de Eccleſia non extrahitur, cùm in Eccleſia continuè maneat. Per hoc enim, quod confugit, non debet eſſe delictum impunitum.) Hæc Vitalin. & idem dicendum de clericis ſæcularibus, qui poſſunt caſtigari, & carceri mancipari intra ſepta Eccleſiæ, vel ad pœnitentiam in monaſterium detrudi per judicem Eccleſiaſticum; & ſic de loco immuni ad alium immunem. Per hoc enim Eccleſiæ immunitas non infringitur, ut dictum eſt unde ceſſat abſurdum Abbatis, quia delicta non remanent impunita.

Proſſ. Fagn. in 4. lib. Decret.

Ad quartum patet reſponſio ex dictis in reſponſione præcedenti. Item Eccleſia non tuebitur facinora clericorum, quia in criminibus exceptis poterit eos extrahere, & in non exceptis coercere cenſuris, à pœnis Eccleſiaſticis, aut pecuniariis ſecundùm ea, quæ dicta ſunt ſupra *in tertio notab. numer.16.*

Ad quintùm, & ſextum ſatis ſuperque reſponſum eſt ſupra in reſponſione ad tertium & quartum argumentum.

94 Conſuetudo autem contraria, cùm ſit præjudicialis immunitati Eccleſiaſticæ non pia, neque laudabilis, ſed abuſus, & corruptela dicenda eſt: & ideo eſt nulla, & impræſcriptibilis: etiamſi eſſet tanti temporis, cujus initii non eſſet memoria, cap. *Cum terra,* & ibi dixi *num.6, & 7. de elect.* cap. *Cum cauſa, de ſent. & re judic.* cap. *Illa autem, verſ. Quod enim, 12. diſt.* & cap. *Cùm inter, de conſuetud.* Quod de plano procedit poſt Bullam Urbani VIII. *Romanus Pontifex, editam 5. Iun i 1641.* Per quam ſublata eſt quæcumque conſuetudo præjudicialis libertati, & immunitati Eccleſiaſticæ, etiamſi ſit immemorabilis, & cum ea concurrat fama privilegii, ut ſcripſi plenè in cap. *Conſuetudines, n. 59. & 74. ſupra de conſuetud.*

95 Ad ponderationem Conſtitutionis Greg. XIV. *de immunit. Eccleſiarum* reſpondetur Conſtitutionem illam fuiſſe editam contra Principes ſæculares, qui plura indulta, & privilegia extrahendi delinquentes ab Eccleſiis a Sede Apoſtolica impetrarunt, & illis abutebantur, ut patet ex verbis proœmii: & quia vigore hujuſmodi indultorum Principes nullam auctoritatem poterant ſibi vendicare in clericos, utpote exemptos ab illorum juriſdictione, ſed tantùm in laicos ſibi ſubjectos: propterea Conſtitutio de laicis tantùm, & non de clericis mentionem fecit. Sed hinc non ſequitur ut Clerici non gaudeant immunitate in illis caſibus, in quibus gaudent laici. Imo major eſt ratio in Clericis, ut conſtat ex dictis ſupra *in 2. fundamento, n.83.*

96 Septimò QUÆRO, an in caſibus, quibus laici ad Eccleſiam confugientes non gaudent illius immunitate, extractio fieri debeat per judicem

Eccleſiaſticum,an verò per judicem laicum. Abb.
hic nu. 29. Format hanc quæſtionem, ſed in ſolu-
tione decidit ſolummodo ad quem ſpectet puni-
tio delicti intra vel extra Eccleſiam perpetrati, &
nihil dicit de extractione delinquentis. Cynus ve-
rò in l. *Praſcnti,num.2.in 2 quaſt.C. de his,qui ad Ec-
cleſiam confug.* diſtinguit ſic : Aut talis deliquit in
Eccleſia, & tunc eſt de juriſdictione Eccleſiaſtica,
& punietur per judicem ſuum,non per ſæcularem:
Aut deliquit extra Eccleſiam, & tunc extrahetur
per judicem laicum.

97 Sed tu rejecta hac diſtinctione dicas nullo ca-
ſu extractionem fieri poſſe per judicem ſæcula-
rem, quia Eccleſia non eſt de territorio Principis
ſæcularis, cap. *Poſtulaſti*, cum ibi not. *de for. compe-
tent* & cap. *Rex debet, 23. quaſt. 5.* Abb. *d. numer. 29.
verſ. Credo quod non*, ubi dicit Eccleſiam non habe-
re territorium, niſi reſpectu eorum quæ ſunt ſeu
pertinent ad forum Eccleſiaſticum, nec eſt ſubdita
judici ſæculari ſed Eccleſiaſtico tantùm, ut l. 3. C.
de Sum. Trinit. cap. *Miror, 17. quaſt. 4.* cap. *Eccleſia S.
Maria, de Conſtit.* cum plurib. concord. Paul. de Ca-
ſtro in l. *Si quis in hoc genus, numer. 3. C de Epiſcopis,*
99 *& Cleric.* Ergo judex laicus non poteſt in Eccleſia
ullam juriſdictionem exercere, delinquentes inde
extrahendo, quia ſic exerceret juriſdictionem
extra territorium, l. *fin. ff de jurisdict. omnium judic.*
cap. *Vt animarum. de Conſtitut. lib. 6* & in Eccle-
ſiam ſibi non ſubditam, cap. *A nobis, il primo, in-
fra de ſentent. excomm.* & d cap. *Vt animarum.* Unde
non evaderet pœnas violantis immunitatem Ec-
cleſiaſticam Dei ordinatione, & canonicis ſan-
ctionibus conſtitutam, ut in Concilio Tridentino
cap. 20. ſeſſ 25.

100 Hodie hoc eſt expeditum per Conſtitutionem
allegatam Gregorii XIV. *de immunit. Eccleſiarum:*
nam in § 2. *verſ. Sed univerſis*, diſponitur, ut Epi-
ſcopi, & Eccleſiarum Prælati tam ſæculares, quam
regulares, qui confugientes ad Eccleſias aliquod
ex criminibus exceptis judicio ſuo commiſiſſe vi-
debuntur, quando a Curia ſæculari fuerint requi-
ſiti curare debeant, ut eidem Curiæ tradantur, &
conſignentur, & in § 4. Diſertis verbis ſtatuitur, ut
Curia ſæcularis, ejuſque judices, & officiales ab
Eccleſiis, monaſteriis, locisque ſacris laicum ali-
quem delinquentem in aliquo ex caſibus ibi ex-
ceptis ſine expreſſa licentia Epiſcopi, vel ejus of-
ficialis, & cum interventu perſonæ Eccleſiaſticæ
ab eo auctoritatem habentis capere, extrahere,
aut incarcerare non poſſint, niſi eo caſu, quo ipſe
Epiſcopus, & dictæ perſonæ Eccleſiaſticæ requiſi-
tæ illos in delictis ibi expreſſis culpabiles tradere,
aut capturæ, & carcerationi intervenire, & aſſi-
ſtere recuſaverint; tuncque reverentiæ Eccleſiæ,
& locis ſacris debitæ memores prædictos delin-
quentes minori quo id fieri poterit, cum ſcandalo,
& tumultu extrahere curent, & in §. a. ſtatuitur,
ut ſic a Curia ſæculari extracti ad carceres Curiæ
Eccleſiaſt. reponi, & inibi ſuo tuto, & firmo carce-
re, & opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit,
per Curiam ſæcularem detineri debeant, nec in-
de extrahi, Curiæque ſæculari prædictæ conſigna-
ri, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſco-
pum, ſeu ab eo deputatum, an ipſe vere crimina
ſuperius expreſſa commiſerit: tuncque demum de
mandato Epiſcopi per judicem Eccleſiaſticum
Curiæ ſæculari quacumque appellatione poſtpo-
ſita conſignentur.

Octavo, & ultimò QUÆRO, An violetur im-
munitas Eccleſiaſtica per violentam extractio-
nem rerum ab Eccleſiis, & locis immunibus, adeo
ut extrahentes incidant in excommunicationem
Bullæ Gregorii XIV.

Palam eſt immunitatem violari non tantùm
per extractionem perſonarum, ſed etiam rerum,
ut eſt tex. in cap. *Sicut antiquitus, 17. quaſt. 4.* ibi: Aut
perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxe-
rit, & in cap *Quiſquis, eadem cauſ. & quaſt.* ibi: Vel
domus, quæ intra prædictos paſſus fuerit, aliquid
inde diripiendo, vel auferendo: & infra ibi: Ali-
qua inde abſtulerit: nec non infra ibi: Depoſita,
vel alia qualibet exinde abſtrahunt, damnum no-
vies componant, & immunitatem triplicitet. Item 101
ſic abſtrahentes ſacrilegi judicantur, cap. *Si forte*,
& c. *Qui rapit, 17 q. 4.* Committitur enim ſacrile-
gium auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum
de ſacro, ſive ſacrum de non ſacro, ut legitur in d.
cap. *Quiſquis*.

Verum etſi tales ut violatores immunitatis, &
ſacrilegi de jure communi, niſi emendent, ſint
excommunicandi, ut in d. cap. *Sicut antiquitus, 17.
quaſt. 4.* & notat gloſ. in cap. *Conqueſti, in verb. Ex-
communicatos nuntietis, de ſentent. excomm.* & ſcripſi
plenius in cap. *Cùm pro cauſa, à numer. 6. eod tit:*
102 Tamen non videntur incidere in cenſuras Bullæ
Gregorii XIV. quia hæc loquitur de extrahenti-
bus perſonas, nec debet extendi ad eos, qui ex-
trahunt res; tum quia appellatione perſonarum
non veniunt res, ut *inſtitut. de jure naturali, §. fin.
& de rer. diviſ. in princ.* Unde cum extrahentibus
res non adaptentur verba Conſtitutionis, conſe-
quenter nec ejus diſpoſitio adaptari debet, l. 4.
§ *Toties ff. de damno infecto*, cum ſimil. Tum quia
Conſtitutio pœnalis eſt, & exorbitans à jure com-
muni; & ideo de caſu ad caſum non extendenda,
etiam ex majoritate rationis: textus eſt notabilis
in l. *Sed ſciendum, ff. Ad legem Pompeiam de Parricid.*
quem ad hoc ponderat Aretin. in cap *Cùm non
ab homine, numer. 59. circa fin. de judic.* Facit gloſſ.
in cap. *Vrbs, in ver. Ejuſdem, dignitat. & qualitat.*
Tum quia non viget tanta ratio in extrahenti-
bus res, quanta in extrahentibus perſonas: imo
qui perſonas violenter abſtrahunt, plus delin-
quunt, quia inferunt injuriam loco ſacro, & perſo-
næ ſimul, cap. *Miror, 17. quaſt. 4.* & ideo plus puni-
untur, c. *Non afferamus, 24. q. 1.* cap. *Quaſivit, de his,
qua fiunt à majori parte Capituli*, cap. *ult. in fine, de ex-
ceſſ. Prælat.*

103 Cave tamen, quia ſi abſtractio bonorum fieret
auctoritativè per miniſtros Curiæ, vel de manda-
to judicis, ſeu Magiſtratus ſæcularis, tam abſtra-
hentes, quàm mandantes, quamvis non inciderét
in pœnas Conſtitutionis Gregorianæ, quæ ut præ-
dixi de perſonis, & non de rebus loquitur: tamen
inciderent in excommunicationem Bullæ Cœnæ
Domini, §. 17. latam in uſurpatores juriſdictionis
ad Sedem Apoſtolicam, vel quaſcumque Eccleſia-
ſticas perſonas ratione Eccleſiarum pertinentis.
Sive enim facultas dandi licentiam abſtrahendi
res à locis immunibus ſpectet ad Sedem Apoſtoli-
cam, ſive ad Epiſcopum, juxta text. in cap. *Quiſquis*,
17. quaſt. 4. ibi: Si quis domum Dei violaverit, &
aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſe digno-
ſcitur (id eſt Prælati, ſecundùm gloſ. in figuratio-
ne caſus) inde abſtulerit, &c. utroque caſu Eccle-
ſiaſticam juriſdictionem uſurpat: & ideo incidit
in illud caput Bullæ Cœnæ Domini. Facit textus in

cap.

cap.1.*ſupra eodem*,& hic junge quæ dixi ſupra *nu. 97 tum duobus ſeqq.*

Porrò pro abſtrahendis rebus à locis immuni-
104 bus licentiæ expodiri ſolent per litteras S. Congregationis Immunitatis Ordinario directas ſub formula infraſcripta, videlicet. *Supponendo ſi per parte di N. di haver ottenuto mandato eſſecutivo contre li beni, & mobili di N. qual mandato non puol fare eſſeguire per eſſer ſtati traſportati detti mobili nella Chieſa, &c. acciò ſia rimoſſo il pregiuditio publico, conſervata l'Immunità Eccleſiaſtica potrà V.S. col mezo de' Miniſtri Eccleſiaſtici far eſtraere dalla ſudetta Chieſa, ò altro luogo immune le dette robbe, e quelle con inventario conſegnate à Giudice competente, affinche ſopra di eſſe ſi poſſa eſſeguire quello ſarà di giuſtitia, concedendo ſele con la preſente dalla Santità di Noſtro Signore la facoltà in ciò neceſſaria.*

DE IMMVNITATE ECcleſiarum, Cœmeter. & rerum ad eas pertin.

Cap. Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non conſecrata, in qua divina celebrantur, gaudet immunitate, & n. 5.*
2 *Eccleſia appellatione venit etiam non conſecrata.*
3 *Baſilica propriè quæ dicatur. & n. ſeqq.*
4 *Monachus appellatur poſt profeſſionem.*
5 *Eccleſia non conſecrata gaudet immunitate, etiamſi divina officia ibi nondum fuerint celebrata, & n. 8. & 10.*
6 *Eccleſia non conſecrata eodem privilegio gaudet quo conſecrata.*
7 *Et cùm fundata eſt ſpectat ad ordinationem Epiſcopi, & eſt locus devotus, & religioſus.*
9 *Statuta Præfecti urbis ſalvat confugientes ad ipſam.*
10 *Conſuetudo favens immunitati Eccleſiæ tanquam pia ſervanda eſt.*
11 *Eccleſia interdicta gaudet privilegio immunitatis.*
Idem in Eccleſia polluta, n. 13.
12 *Clericus ſuſpenſus, interdictus, vel excommunicatus retinet privilegium fori, & canonis.*
14 *Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, dummodo ſubſiſt ſpes reædificationis, & auctoritate Epiſcopi deſtructa non fuerit.*
15 *Atrium, & porticus Eccleſiæ adhærens immunitate gaudet.*
16 *Immunitas in majori Eccleſia ad 40. paſſus extenditur circumquaque; in minoribus verò Eccleſiis vel capellis ad 30.*
17 *Niſi Eccleſiæ minores, vel capellæ ſint in caſtellis.*
18 *Eccleſia gaudet immunitate per circuitum quadraginta, vel triginta paſſuum, etiamſi cœmeterium minori ſpatio perſtringatur.*
19 *Niſi infra dictos paſſus alia domus laicorum interponatur, & n. 30.*
Quid ſervetur de conſuetudine.
21 *Cœmeterium, & Eccleſia gaudent eadem privilegio, & uno violato cenſetur & aliud violatum.*
22 *Immunitatem violat, qui ſtans extra cœmeterium trahit illum, qui ſtat intus per partem pallij quæ manet exterius.*
23 *Oratoria, quæ in domibus privatorum ſunt, gaudent immunitate, ſi auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa. Aliàs ſecus, n. 25.*
24 *Oratorium auctoritate Epiſcopi ædificatum eſt publicum, & religioſum, nec poteſt ad humanos uſus deputari.*
26 *Privatum verò hodie eſt oratorium, & cras poteſt eſſe camera.*
27 *Hoſpitalia gaudent immunitate, ſi conſtructa ſint auctoritate Epiſcopi.*
28 *Monaſteria, & domus religioſæ gaudent immunitate.*
29 *Palatium Epiſcopi immunitate gaudet, quamvis ſit extra fines Eccleſiæ, vel ultra quadraginta paſſus, & in eo non ſit capella.*
Et quid in palatio inferioris Prælati, n. 35. & 36.
31 *Familia Epiſcopi gaudet privilegio fori, licèt ſit ſæcularis.*
32 *Palatia Cardinalium an gaudeant immunitate.*
33 *Et quid in Vrbe.*
34 *Franchitias in Vrbe prohibuit Iulius III. etiam quoad omnes Principum, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales.*
35 *Archimandrita Meſſanen. palatium etiam conductitium non fixum, & habens Eccleſiam coniunctam in civitate Meſſanen. gaudet immunitate Eccleſiaſtica ſtante legitima conſuetudine.*
37 *Familiares Archimandritæ gaudent privilegio fori ſtante etiam conſuetudine.*
38 *Archimandrita in civitate Meſſanen. degens poteſt Magiſtratus coercere cenſuris ſuam juriſdictionem turbantes.*

1 ECCLESIÆ. Eccleſia non conſecrata, in quà divina celebrantur, gaudet immunitate. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. Butr. Anchar. Abb. & Joan. de Anan. & ſunt duæ partes. Prima ponit dictum; ſecunda rationem ibi. *Quia.*

2 Nota primo ex principio text. Eccleſiæ appellatione venire Eccleſiam, licet nondum extite-
3 rit conſecrata. Sed Abb. *hic numer. 2.* dicit hoc verum eſſe latè ſumpto vocabulo: nam ſtrictè & propriè antequam conſecretur, non appellatur Eccleſia, ſed Baſilica; poſt conſecrationem verò aſſumit nomen Eccleſiæ. Ad quod vide bonum tex. cum gloſſ. 1 in c. 1. ibi *ad baſilicam, quæ dedicanda eſt, ſupra de religioſ. dom b.* ubi Hoſt. *numer. 1;* poſt d. gloſ. primam exponit verbum *dedicanda*, id eſt, conſecranda: nam tunc demum poſtquam eſt conſecrata propriè appellatur Eccleſia, antea verò Baſilica eſt: ſicut electus in conſecratione ſua aſſumit nomen Epiſcopi, ut c. *fin. ſupra de translat. Epiſc.* & Archiepiſcopus in receptione Pallii, no-
4 men Archiepiſcopale, c. *Niſi ſpecialis, ſuprà de uſu pallii*, & Monachus nomen Monachi cum profeſſionem facit, quia tunc dedicatur Deo, c. *Virginibus*, & c. *Si quis ſacro, 27. quæſt. 1.* & c. *Conſtitutum; ſupra de converſ. conjugat.* & cum Hoſtien concordant in d. c. 1. Joan. Andr *numer. 3.* Butr. *in 1 notab.* & *numer. 8. verſ. Et dicit gloſſ.* & Abb. *numer. 1. in 3. notab.* & idem Abb. *ſupra in rubr. de conſecrat. Eccleſ. vel altar, numer. 2.* Jo. de Viſchi *in repetit. c. Diffinivit, 17. quæſt. 4.* Seci *in tract. de immunit. Eccleſ.* inter tractatus communes *to. 2. fol. 135.* Verum etſi cum

his tranſeant communiter Doctores, tamen jure non videntur probari, quia ſicut Eccleſia dicitur etiam ante conſecrationem, ut hic patet, & in c. *fin. ſupra de conſecr. Eccleſia, vel altar* & c. *Eccleſiam de conſecrat diſt. 1.* ita & nomen Baſilicæ indifferenter, & promiſcuè refertur ad quaſcunque Eccleſias ſive conſecratas, ſive non, ut c. *Omnes Baſilica 16. q. 7.* cap. *Perlectis, §. Ad Primicerium,* & §. *Ad Theſaurarium, 25. diſtinct.* cap. *Si quis per ſuperbiam 30. diſtinct.*

Unde verius puto Eccleſiam, & Baſilicam eſſe ſynonyma, ut probatur in c. *ult. ſupr. de Eccleſ. ædificand.* ubi tex. pro eod. accipit Eccleſiarum erectionem, ac Baſilicarum inſtitutionem, & in c. *Non oportet, il ſecondo ibi. in Eccleſiis ſeu Baſilicis, 42. diſtinct.* ubi Archid. *numer. 1.* (Baſilica, inquit, dicitur Palatium Regis; inde dicitur Baſilica quælibet Eccleſia, quæ eſt domus, & palatium ſummi Regis, & æterni) & ita Archid. accipit nomen Baſilicæ pro quacunque Eccleſia; non diſtinguitur an ſit conſecrata nec ne, & ſequitur ibi Bellam. *in princ.* & Turrecr. *numer. 1.* & gloſ. in extravag. *Antiquorum, in verb. Baſilica de pœnit. & remiſſ.* nec diſſentit Laurentius relatus ibi ab Archid. dum ait Baſilicam dici à baſe, eo quod ſit fundamentum omnium Eccleſiarum, vel dicitur Baſilica ſive regalis, quia ibi Regi regum miniſtratur ſecundùm Archid. Alii verò dicunt Cathedrales Eccleſias tantùm appellari Baſilicas, quia hujuſmodi Eccleſias conſueverunt reges fundare, & ditare, & in hac opinione fuit Hugo, ut referunt Archid. & Turrecrem. *ubi ſupra.* Hinc Patriarchales Eccleſiæ in Urbe appellantur Baſilicæ, de quibus, & præcipuè de Lateranenſi, & Principis Apoſtolorum ambigi non poteſt, quin fuerint conſecratæ, cùm illarum conſecrationis officium in universa Eccleſia celebretur, & de Baſilica Principis Apoſtolorum fit mentio in d. extravag. *Antiquorum, de pœnit. & remiſſ.* ubi gloſſ. exponit verbum Baſilicam, id eſt eccleſiam: nam propriè eſt domus regia, vel palatium Regis, ſed per translationem dicitur eccleſia, quia eſt palatium Summi Regis, idem patet ex conſtitutione prima Gregorii XI quæ incipit: *Super univerſas orbis Eccleſias*; edita ſuper præeminentia Eccleſiæ Lateranenſis in Bullar. *tom. 1. pag. 22.* ibi: (Inter omnes urbis, & orbis eccleſias, ac Baſilicas etiam ſuper eccleſiam, ſeu Baſilicam Principis Apoſtolorum de Urbe ſupremum locum tenere, &c.) & ex alia Conſtitutione 94. Pii V. incip. *Infirma, aut conditio*, confirmatoria prædictæ Conſtitutionis Greg. XI. in Bullar. *tom. 2. pag. 296.* ubi pluries fit mentio Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe; & de Baſilica Lateranenſi patet ex libro Pontificali Damaſi Papæ *in libello de munificentia Conſtantini tom. 1. conci. p. 1. pag. 214. col. 1.* ubi ſic legitur: (Hujus temporibus (ſcilicet Beati Sylveſtri) fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas iſtas, quas & ornavit, Baſilicam Conſtantinianam, &c.) & infra *pag. 215. col. 1.* (eodem tempore Conſtantinus Auguſtus fecit Baſilicam Beato Petro Apoſtolo in Templo Apollinis.) Similiter Eccleſia ſanctorum duodecim Apoſtolorum Urbis Baſilica appellatur, ut in c. *Cum olim, il primo ſupra de privilegiis.* Ideoque Cardinales Presbyteri ſcribuntur omnes cum titulo propter unum, qui inſcribitur Baſilicæ Duodecim Apoſtolorum Presbyter, ut ibi notat Hoſtien. *numer. 1. in verb. Baſilica* & Joan. Andr. *numer. 3. in eod. verb.* Et patet ex Conſtitutione Sixti V. *Religioſa* §. 2. in Bullar. *tom. 2. pag. 572.* de antiqua acceptione Baſilicæ vide tex. in l. *Pediculis. §. Item cùm quæreretur,* cum gloſſ. *in verb. Baſilica ff. de aur. & arg. leg.* & in l. *Inter ſtipulantem, §. Sacra, ff. de verb. oblig.*

5 Secundò nota ex textu immunitatis privilegium competere etiam eccleſiæ non conſecratæ, ut hic eſt caſus ſecundum omnes, & notant Innoc. in cap. *Inter alia in princ. in verb. Ad Eccleſiam, ſupra eodem,* gloſſ. 1. in c. *ultim. ſupra de conſecration. Eccleſ. vel altar.* Sanctus Raymundus *in Summa eodem tit.* Joan. de Friburgh. *in Summ. Confeſſ. rubr. de Immunit. Eccleſ.* in quæſtione utrum Eccleſiæ. Goffred. *in Summ. eod. tit. § Hoc privilegium* Guliel. de Monte Lauduno in Clem. 1. *in gloſſ. 2. de pœnit. & remiſſ.* Henrich Boich. in hoc c. *numer. 30.* &
6 nullus diſcrepat. Nam eccleſia non conſecrata eodem privilegio gaudet, quo & conſecrata, cap. *fin.* & ibi gloſſ. 1 *ſupra de conſecrat. Eccleſ. vel altar.*
7 c. *Eccleſiam de conſec. diſt. 1.* Hoſtien. *hic poſt princ. in ver. Admittitur*, & cùm fundata eſt ſpectat ad ordinationem Epiſcopi etiam antequam conſecretur, & eſt locus devotus, & religioſus c. *Præcepta, 11. quæſt. 1.* ſecundùm Archid. in c. *Noverint, numer. 1. ead. cauſ. & quæſt.* & Collect. *hic num. 1. verſ. Unde notat Archid.*

8 Sed dubitatur nunquid ante conſecrationem hoc privilegium habeat, ſi Divina officia ibi nondum fuerint celebrata, & quidem cum tex. loquatur de Eccleſia non conſecrata, in qua Divina myſteria celebrantur gloſſ. 1. arguit à contrario ſenſu, quod ſi adhuc ibi non ſunt Divina officia celebrata, non gaudeat privilegio Immunitatis, & rationem reddit, quia nondum plenè dedicata videtur divinis obſequiis: & cum gloſſ. videtur conſentire Abb. Antiq. *in princ.* dum ſic format caſum Qui confugit ad non conſecratam Eccleſiam, defenditur ab illa, dummodo ibi Divina officia fuerint celebrata, & hanc partem probaſſe videtur Clemens Papa IV. qui mandavit, ut effractores Cappellæ Sancti Clementis Trecen. in qua jam celebrabantur Divina, etſi nondum conſecrata eſſet, denuntiarentur excommunicati, ac ſi conſecrata fuiſſet, ut refert Hoſt. *hic ante num. 1. verſ. Dominum tamen Clemen.*, & in c. *ult. num. 7. ſupra de conſecrat. Eccleſ. vel altar.*

Contrarium tamen determinat idem Hoſtien. hic in princ. quia ſufficit, ut locus ſit dedicatus Deo auctoritate Pontificis primarium lapidem imponentis, ut ſequentia innuunt ibi, (quia obſequiis Divinis dedicata nullis eſt temerariis auſibus profananda) arg. c. *Ad hæc, ſupra de relig. domib.* Neque obſtant verba illa textus. In qua Divina myſteria celebrantur, quoniam exponi debent, id eſt celebrari poſſunt cùm ad hoc apta ſit, non enim tantum conſideranda eſt celebratio Divinorum, quantum dedicatio Deo ſolemniter facta, ut in tex. nec multum inſpicienda eſt celebratio Divinorum, quod patet in privato oratorio. de quo in 8. ampliatione. Inducit etiam Hoſtien. quod dicam infra *in 11. ampliatione* de Palatio Epiſcopi, & de Eccleſia interdicta, in qua Divina officia non
9 celebrantur, ut infra *in 2. ampliatione.* Item ſtatuta Præfecti urbis ſalvat, ut §. *fin. inſtitut. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.* ergo fortius locus Deo dedicatus, ut *hic,* & in § *Nullius inſtitut. de rerum diviſion.* & multò fortiùs etiam ſine aliqua compa-

tio-

tione ipſum corpus Chriſti, & cum Hoſtien. per omnia concordant Joan. Andr. *numer: 4. verſ. in gloſ. 1.* Collectar *num: 1. verſ. Sufficit quod locus.* Henric. Boich. *numer: 3. in ſu. verſ. Et licet.* Bernardus Butr. *numer: 6.* Card. *in 1. quæſt.* Anch. *num: 4.* Abb. *numer: 5.* & Joan. de Anan. *numer: 2. in fin.* Genzelin Guliem. de Monte Lairdun. & Joann. de Lignan. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* Covar. *lib. 2. var. reſolut. quæſt. 20. numer. 4.* dicens ita frequentiore interpretum conſenſu receptum eſſe, & Remig. *in tractat. de immunit. Eccleſ. fol. 15.* ubi ſimiliter ait
10 communiter teneri: & ſequitur Jul. Clar. *in pract. crimin. §. fin. quæſt. 30. verſ. Quæro ſi conſtructa.* Et ab hac opinione communi non recedas, cùm etiam ſervetur de conſuetudin. ut poſt Vitalin. atteſtatur Remig. *loco citato.* Quæ conſuetudo tanquam pia ſervanda eſt cap. *Ad Apoſtolicam, de ſimon.* cap. *Super eo, de cognat. ſpiritual.* & notant Innoc. & Hoſtien. in d. cap. *Inter alia, in verb. Ad Eccleſiam.* Pro qua etiam multum ſtringit ratio dedicationis, in qua ſola ſe fundat deciſio hujus decretalis, ut benè *hic* per Abb. *d. numer: 5. verſ. Facit judicio meo multum ratio litteræ.* & Joan. de Viſch. *in tract. de immunit. Eccleſ. numer: 46.* Stat igitur regula, quod Eccleſia non conſecrata gaudet privilegio immunitatis; & hæc regula ampliatur primò, etiamſi adhuc non fuerint ibi celebrata divina myſteria, ut ex [illegible]tis conſtat.

11 Ampliatur ſecundò, etiamſi Eccleſia ſit interdicta, quia nihilominus retinet hoc privilegium
12 ad inſtar clerici interdicti, ſuſpenſi, vel excommunicati, qui retinet privilegium immunitatis circa manuum injectionem, & circa forum cap. *Dictum, 81. diſt.* ſecundùm Goffred. & Vincent. *hic*, & concordat Hoſtien. *numer. 3.* reddens rationem, quia Deus, in cujus honorem datur immunitas, in aliquo non deliquit, cap. *Quæſivit, de his, quæ fiunt à major. part. capit.* & ſatis affligitur ex eo, quod ſibi debitum penſum ſubtrahitur, c. 1. *de celebrat. Miſſar.* nec eſt addenda afflictio afflicto, cap. *Cùm percuſſio, 7. quæſt. 1.* Quod latius proſequitur idem Hoſtien. *in ſumma eod. tit. §. In quantum. ver. Sed numquid hoc privilegium*, & ſequuntur hic Joann. Andr. *numer: 2.* Collectar. *in princ.* Butr. *numer: 4.* Cardin. *numer: 5.* Anchar. *numer: 3.* Joan. de Anan. *eod. numer.* Archid: in cap: *Vxor, nu: 2. 17. quæſt. 4.* Et ita ſequuntur communiter Doctores, ut dicit Abb. *hic numer. 8.* & Joan. de Viſch. *de immunit. Eccleſ. numer: 49.* Summa Angelica, *in verb: Immunitas, q. 27.* & Julius Clar. *d. §. fin. quæſt. 30. verſ. Idem dicendum eſt.*

13 Ampliatur tertiò, etiamſi Eccleſia ſit polluta, ut videtur ſentire gloſ. 1. & Abb: *n. 6.* in cap. *fin. ſupra, de conſecr. Eccleſ. vel Altar.* & tenet Remig. *in tract. de immunit. Eccleſ. in 4. ampliat.*

14 Ampliatur quartò, etiam in Eccleſia deſtructa, dummodo tamen ſine auctoritate Superioris deſtructa fuerit, & ſubſit ſpes refectionis: ſecus verò ſi deſtructa eſſet Superioris auctoritate, & ſpes reædificationis non ſubeſſet, quia tunc privilegio immunitatis non gauderet: & hæc eſt communis opinio, ut atteſtatur Remig. *de immunit. Eccleſ. fol. 92. in 20. ampliat.* & Clarus, *d. quæſt: 30. verſ. Majus eſt dubium:* & pro hac diſtinctione vide quod ſcripſi poſt Innoc. in cap: *Cum ex injuncto, in ult. notab: infr. de nov. oper: nunciat.*

15 Ampliatur quintò, etiam in atrio Eccleſiæ ſeu porticibus Eccleſiæ adhærentibus, ut eſt tex. in c. *Si quis contumax:* ibi: De atrio Eccleſiæ, vel de porticibus quolibet modo Eccleſiæ adhærentibus per vim abſtraxerit, 17. *q.* 4. & not: Joan. Andr. in cap: *Inter alia, num: 30. ſupr. eod:* qui ex hoc infert, ut pœna inſultantis ad domum habeat locum etiam in inſultantibus ad porticum, de quo in Speculat: *de injuriis, verſ. Pone in ſtatuto,* & ſequitur Abb. *hic n: 10. verſ. Idem dic quod porticus,* & Jo. de Viſch: *de immunit: Eccleſ. n. 60.*

16 Ampliatur ſextò, ut privilegium immunitatis non reſtringatur ad portas, aut parietes, vel atrium Eccleſiæ tantùm, ſed per quadraginta paſſus in majori Eccleſia, & per 30. in capellis, vel minoribus Eccleſiis extendatur circumquaque, ut eſt diffinitum in cap: *Sicut Antiquitus,* & in cap: *Diffinivit, 17. quæſt: 4.* & utrobique notant gloſ. Archid: & omnes, Hoſtien: in cap: *Inter alia, num: 2.* & ibi etiam Jo. Andr. *num. 7,* Abb. *in ult: notab:* Felin. *n. 2.* & Marian. Socin. *num: 10. ſupra eodem,* Turrecremata in cap. *Cùm devotiſſimam, num: 4.* & ibi etiam Præpoſitus *n. 2. 12: q: 2.*

17 Cæterum quod dictum eſt de immunitate triginta paſſuum in Eccleſiis minoribus, non habet locum in Eccleſiis, ſeu capellis, quæ ſunt infra ambitum caſtellorum. Tales enim non habent immunitatem, niſi quantum tangunt parietes Eccleſiæ, cap. *Quiquis,* & cap. *Quiſquis, 17. quæſt. 4.* Et eſt ratio, quia propter loci anguſtiam hoc obſervari non poteſt, cùm aliquando cœmeterium ſeu immunitas Eccleſiæ abſorbeat totum Caſtrum, gloſ. 1. in dicto cap. *Sicut antiquitus,* Abb *hic numer: 10.* Joan. de Viſch. *de immunit. Eccleſ. num: 57. in 8. notab.*

18 Et quamvis Archidiaconus in d. c. *Si quis contumax*, dicat prædictos paſſus deſignatos eſſe pro cœmeterio; idemque videatur ſentire Abb. *hic d. num: 10.* Dum quærit. an Eccleſia gaudeat immunitate, quatenus cingitur muris, & non ultra, & reſpondet hanc immunitatem habere cum ſuo cœmeterio, & Eccleſiam majorem habere circuitum quadraginta paſſuum, & capellas, vel minores Eccleſias 30. Tamen verius videtur etiamſi cœmeterium in ſpatio minori perſtringatur circa aliquam Eccleſiam, nihilominus immunitatem Eccleſiæ extendi ad ſpatium prædictorum paſ-
19 ſuum, dummodo infra ipſos paſſus nulla alia domus extranea, id eſt, laicorum interponatur per tex. in d. cap. *Diffinivit, 17. q. 4* ſecundùm Joan. de Viſch, *ubi ſupra n. 59.* Nec obſtat text. in cap. *Quiſquis, eadem cauſ. & quæſt.* ibi, Vel domos, quæ intra præfatos paſſus fuerint: quoniam intelligitur de domibus clericorum, ut ibi notat gloſ. *in verb. Vel domos.*

20 Non deſunt tamen qui affirment hanc immunitatem 40. vel 30. paſſuum uſu non obſervari, ut Igneus in l. 1, *in princ. numer: 58. ff. ad Syllanian.* quem refert Remig. *de immunitat. Eccleſ. fol. 52. in 6. ampliat.* Clar. *in §. fin. quæſt. 30. verſ. Hinc eſt,* ubi dicit non eſſe ab hac communi conſuetudine recedendum, præterquam in domibus Eccleſiæ cohærentibus. Sed certè Sacra Congregatio Immunitatis indiſtinctè ſervari jubet immunitatem per circuitum dictorum paſſuum, ſaltem in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis. & ſi qua extaret conſuetudo contraria, de illius juribus poſſet meritò dubitari per ea, quæ ſcripſi in cap. *Inter alia, n. 94. ſupra eod.*

21 Ampliatur ſeptimò, in cœmeterio: nam Eccleſia

& cœmeterium gaudent eodem privilegio, & uno violato cenſetur & aliud violatum, ut notat Archidiac. in cap. *Si quis contumax*, per illum tex. *num.* 2, *&* 3. 17. *q.* 4. Facit tex. in cap. *Cum Eccleſia*, ibi, In Eccleſiis, vel cœmeteriis, *ſupra eodem*, ubi gloſ. *in verb Cœmeteriis*, ſimiliter dicit. Quæ eodem privilegio gaudent cum Eccleſiis. Ad idem cap. *fin.* ibi, In ipſis Eccleſiis, vel earum Cœmeteriis, *infra eod.* Unde hæc rubrica inſcribitur, *de immunit. Eccleſ. & Cœmet.*

22 Hinc ſi quis ſtans extra Cœmeterium trahat eum, qui ſtat intus per partem pallii, quæ manet exterius, dicitur violare immunitatem Eccleſiæ ſecundùm Vinc. in *c. ſeq.* cum quo concordant ibi Butr. *num.* 4, Card. *in* 1. *quæſt. num.* 3. & Abb *num.* 10. Nam & qui ſic traheret clericum, incideret in Canonem, ut in cap. *Nuper, infra de ſentent. excommunic.*

23 Ampliatur octavo, etiam in oratoriis, quæ in domibus privatorum habentur: nam & ipſa gaudent privilegio immunitatis, dummodo auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa, ut tenet Vincen. hic relatus a Joan. Andr. *num.* 1. *in fin.* Allegat cap. *Si hoſpitale de Eccleſ. ædifican.* & ſequuntur Butr. *hic numer.* 3. Cardin. *in* 2. *quæſt.* Anchar. *numer.* 2. Abb.
24 *numer.* 7. *verſ. Verum autem*: ubi enim intercedit Epiſcopi auctoritas, oratorium eſt publicum, & religioſum, nec poteſt amplius ad humanos uſus deputari, argum. cap. *Ad hoc, ſupra de relig. domib.* ſecundùm Abb. in cap. *ultim. numer* 4. *de cenſib.* Et de his oratoriis vide quæ plenè notavi in cap. *In*
25 *his, infra de privileg.* Secus verò ſi hujuſmodi oratoria non ſint conſtructa auctoritate Epiſcopi: & ita intelligi debent Doctores, qui ſimpliciter dicunt privata oratoria non gaudere immunitate, inter quos Goffred hic per cap. *Unicuique*, & cap. *ſeq. de conſecrat. diſtinct.* 1. & *per* §. *Si quis in ſua domo*, & §. *Si verò in auth. de Eccleſ. titul.* & per cap. *ultim. ſupra de cenſib.* cum quo tranſit Hoſtien. *hic poſt princ. verſ. Unde oratoria privatorum*, Henric. Boich. *numer.* 2. *in fin.* Archid. in *c. Uxor, numer.* 3. 17. *quæſt.* 4. Collector in cap. *Inter alia, numer.* 11. *ſupra eod.*
26 Abb. in d. cap. *ultim. numer:* 4. *ſupra de cenſibus*, ubi ait, hujuſmodi oratoria non gaudere immunitate Eccleſiaſtica, & hanc eſſe communem concluſionem, cùm ſint loca privata: nam hodie poteſt eſſe oratorium quod cras erit camera ad voluntatem domini; & eum ſequuntur Remig. *de immunit Eccleſ fol.* 26: *numer.* 10. & Clar. *in* §. *fin d. quæſt.* 30. *verſu. Sed quid dicendum in oratoriis*, & dicitur cenſuiſſe S. Congregatio Epiſcoporum die 27. Novembris 1617. & S. Congregatio Immunitatis menſe Decembri 1631.

27 Ampliatur nonò, in hoſpitalibus: nam privilegia omnia conceſſa Eccleſiis ad hoſpitalia extenduntur. l. *Omnia, C. de Epiſc. & Cleric:* Abb. *hic numer* 6. & tenet Archid. in cap. *Diffinivit, num.* 1. *in ver. In loco Sancto.* 17. *qu.* 4. per auth. *de Eccleſ. tit: in princ.* & §. *Ad hoc* Quod tamen intellige ſi auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa; aliàs ſecus, ut notat Innoc. in cap. *Cùm inter dilectos, num.* 4. *ſupra de donation b.* Abb. *hic num* 7. & in cap. *ult. num:* 4. *de cenſib.* Jo. de Viſch. *de immunit. Eccleſ. n* 48 *verſ. Et placet Panormitano.*

28 Ampliatur decimò in monaſteriis, & domibus religioſis, ut cap *Quiſquis in fin.* 17. *quæſt.* 4. ubi dicitur: Si qui monaſteria, & loca Deo dedicata, & Eccleſias infringunt & depoſita, vel alia quælibet exinde abſtrahunt, damnum novies componant, & immunitatem triplicitet; & velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubigantur, & notat Archid. in d. c. *Diffinivit, numer:* 1. *in verb. In loco ſancto. eadem cauſ. & quæſt.* ubi dicit nec de hoſpitali, nec de domo religioſa quem extrahi debere, Jo de Viſch. *de numer* 48. & patet ex *Conſtitut.* 7. *Gregor. XIV. de immunit. Eccleſ. in* §. 2. ibi: (Ab Eccleſiis, monaſteriis, ſacellis, domibus regularibus, locis ve ſacris, aut religioſis)

29 Ampliatur undecimò, in domo, ſeu palatio Epiſcopi, quod ſimiliter gaudet privilegio immunitatis, ut concludunt DD per text. in cap. *Id conſtituimus*, ibi: Et ab Eccleſiæ atriis, vel domo Epiſcopi reos abſtrahere omnino non liceat, 17 *qu.* 4. Et quamvis nonnulli, quos tacito nomine recenſet Innocen. in cap. *Inter alia, poſt princ. verſ Item dicunt quidam, ſupra eod.* intelligant hoc verum eſſe ſi palatium ſit infra fines Eccleſiæ, vel infra quadraginta paſſus per cap. *Epiſcopus*, ibi. Hoſpitium quoque non longè ab Eccleſia habeat, 41. *diſtinct.* & cap. *Epiſcopus*, ibi: Eccleſiæ, cui proximus fuit, *de conſecrat. diſtinct:* 3. & alii ut Hugo relatus à Joann. Andr. in d. cap. *Inter alia, numer:* 2. *in verb: Ad Eccleſiam*, dicant palatium Epiſcopi tunc ſolummodo gaudere hoc privilegio, cum in eo eſt capella: Tamen communiter tenetur illud gaudere hoc privilegio indiſtinctè, etiamſi ſit extra 40. paſſus præfinitos, in cap *Sicut antiquitus*, 17. *quæſt.* 4. Et ita concludit gloſſ. 1. in cap: *Id conſtituimus, ead. cauſ. & quæſt.* Cum qua concordant ibi Archid. Bellam & Turrecr. Hoſtienſ. in d. cap: *Inter alia, in princ: in verb: Ad Eccleſiam*, ubi hoc probat validiſſima ratione, quia alias palatium Epiſcopi nullum privilegium haberet: nam & domus, quæ infra prædictos fines exiſtunt, hoc privilegio gaudent indiſtinctè, ut c. *Quiſquis* 17. *quæſt.* 4. & concordant in d. cap. *Inter alia*, Collect. *numer* 10. dicens hoc tenendum. Butr: *numer:* 9. Card: *numer:* 6. & Abb. *numer:* 30. ubi ait de hoc non poſſe dubi-
31 tari: & idem Abbas *hic numer:* 9. ubi approbat primam opinionem gloſſæ ſimpliciter, cum tex. in d. cap: *Id conſtituimus*, indiſtinctè loquatur: unde in ſimili ſecundùm eum & familia Epiſcopi gaudet privilegio fori, licèt ſit ſæcularis, ut in cap: *fin.* cum ibi notatis, *de off. Archid.* dixi in cap. *Nullus, num.* 23. *ſupra de for: competent.* Item cùm hæc materia ſit favorabilis, non debet reſtringi text: in d: cap: *Id conſtituimus*; ſed potius ampliari, cap. *Odia, de reg. jur. lib.* 6. Et hanc opinionem Hoſtienſ. eſſe communiter receptam atteſtantur Barbat. *conſ.* 33. *numer.* 7. *lib.* 4. Remig. *de immunit. Eccleſ.* fol. 70. *in* 15 *ampliat.* Covar. *var. reſolut. lib.* 2. *cap* 20. *numer.* 5. *in fin.* & Clar. *in* § *fin d. qu.* 30. *verſ. Scias etiam*; licet ſubdat cum Covar. ſed non benè, contrariam opinionem praxi forenſi frequenti omnium uſu receptam eſſe.

32 Ampliatur duodecimò, in domibus Sanct. R. E. Cardinalium: nam ſicut delinquentes non poſſunt extrahi ab Eccleſia, & palatio Epiſcopi, ita neque à domibus & palatiis Cardinalium; & ita hodie conſuetudo communis obſervat teſte Manfredo in *tractat. de Cardin c.* 8. *in* 18. *privil.* & Julio Claro in §. *fin. d. quæſt:* 30. *verſ. Item adde.* Sic & privilegium altaris viatici Epiſcopis, & eorum Superioribus conceſſum in cap *fin de privileg. lib.* 6. Competit etiam Cardinalibus, ut ſcripſi in c. *Ne pro dilatione, numer.* 46. *de pœnit. & remiſſ.* Et

id_m

idem de privil. eligendi ſibi Confeſſorem, de quo in d. cap. *Ne pro dilatione*, & ibi etiam dixi à *n*. 31. *uſq; in fin*.

Verumtamen hoc debet intelligi extra urbem
33 Romam, nam in ea hoc non ſervatur, ut atteſtatur Cardin. Tuſch. *in verb. Eccleſia, concl.* 9. *n*. 12. & alii hic relati à modern. collect. *n*. 13. Extat hac de re Conſtitutio 17. Julii III. contra franchitias in Urbe retinentes in Bullar. *tom*. 1. *pag*. 710. Qua cavetur ut judicibus cauſarum capitalium, & quibuſcumque aliis juſtitiæ Præfectis, & miniſtris quæcumque viæ, & plateæ, ædes, & domus ad requirendos, capiendos, & debitis pœnis afficiendos facinoroſos homines diu, noctuque liberæ, & apertæ ſunt. Idque locum habeat non ſolum in Baronibus, Domicellis, Comitibus, Ducibus, & Principum Oratoribus, ſed etiam in Epiſcopis, Archiepiſcopis, Patriarchis, & S. R. E. Cardinalibus.
35 Ampliatur ultimò, etiam in palatio inferioris Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis, dummodo tamen ita ſe habeat conſuetudo. Tunc enim gaudet privilegio immunitatis, alias ſecus, quia dictum cap. *Id conſtituimus*, 17. *q*. 4. loquitur de domo Epiſcopi, & non de domo Prælati inferioris. Ideoque S. Congreg. Immunitatis *die* 6. *Novemb*. 1634. reſolvit primum palatium Archimandritale etiam conductitium non fixum, & habens Eccleſiam conjunctam in civitate Meſſanen. gaudere immunitate eccleſiaſtica, ſtante le-
37 gitima conſuetudine. Secundò, familiares Archimandritæ gaudere privilegio fori ſtante etiam
38 conſuetudine. Tertio, Archimandritam in civitate Meſſanæ degentem poſſe Magiſtratus coercere ceu turis ob ſuam juriſdictionem turbatam: & die 27. *Martij* 1645. eadem Congregatio Immunitatis ſtetit in deciſis.

De immunitate Eccleſiarum.

Cap. Immunitatem.

SVMMARIVM.

1 *Cœmeterium gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*
2 *Immunitas an ſuffragetur delinquentibus in ipſa Eccleſia, & n. ſeqq. uſq; in finem.*
3 *Intellectus varii hujus cap. & num. ſeqq. uſque ad n. 28*
4 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Eccleſia, vel illius cœmeterio.*
Etiam ex improviſo, & non ſub ſpe immunitatis, ſecundùm opinionem, quæ hodie eſt approbata, n. 28.
5 *Immunitate gaudent indiſtinctè committentes in Eccleſia ſacrilegium, homicidium, vel aliud crimen, juxta ſecundam opinionem Goffredi: quæ reprobatur quoad homicidium, n. 6.*
7 *Ob irreverentiam immunitatem receditur à communibus regulis juris.*
8 *Immunitate non gaudent committentes in Eccleſia adulterium, raptum furtum, vel aliud crimen, ſecundùm aliam opinionem, & n. ſeqq.*
Quæ reprobatur, n. 20. & 28.
9 *Puniri quis debet in eo, in quo delinquit, & n. 17.*
10 *Fruſtrà legis auxilium invocat qui committit in legem, & n. 17.*
11 *Ratio legis ubicumq; eſt generalior dicto, ad latitudinem rationis extenditur ipſa diſpoſitio.*
12 *Extenſio non fit in pœnalibus ex identitate rationis.*
13 *Fallit quando agitur de puniendis delictis.*
14 *Item fallit quando ratio eſt expreſſa in lege.*
Et quid ſi lex ſimul ſit pœnalis, & exorbitans, & minuat Eccleſia immunitatem, n. 31.
15 *Immunitate non gaudet ſecundùm aliquos delinquens in una Eccleſia, & ad aliam confugiens.*
16 *Idem in eo qui ſemel deliquit in Eccleſia, iterum delinquit extra Eccleſiam, & poſteà ad Eccleſiam confugit.*
17 *Immunitate non gaudent graviter in Eccleſie delinquentes, etiam ſine ſpe immunitatis conſequenda.*
Contrarium, n. 20. & 28.
18 *Ceſſante una ex duabus rationibus finalibus, non ceſſat legis diſpoſitio.*
19 *Sacrilegium aquè committitur auferendo de Eccleſia rem ſacram, vel non ſacram; & inter has nulla eſt differentia quoad immunitatem.*
21 *Peccare nemo debet ſub ſpe veniæ.*
22 *Peccatum in Spiritum Sanctum eſt peccatum obſtinationis.*
23 *Immunitate non gaudent qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis delinquunt, ſecundùm tertiam opinionem, & n. ſeqq.*
Quæ reprobatur, num. 28.
Et quando dicantur delinquere ſub ſpe immunitatis, n. 25.
24 *Delinquentes prope Eccleſiam animo ad eam confugiendi ſecundùm aliquos non gaudent immunitate.*
Sed contrà, n. 28.
25 *Delinquens ex propoſito in Eccleſiâ præſumitur hoc feciſſe ſub ſpe immunitatis præſumptione juris, & de jure.*
26 *Subveniretur tamen ei ſi probaretur hoc non feciſſe ſub ſpe immunitatis.*
27 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Eccleſia ſub ſpe immunitatis, aliàs ſecus, ſecundùm quartam opinionem, quæ hodie reprobatur, n. ſeqq.*
28 *Homicidia, vel mutilationes membrorum in Eccleſia committens, etiam in pura rixa & ſine ſpe immunitatis conſequenda ex Bulla Gregorij XIV. immunitate non gaudet.*
29 *Conſtitutio nova recipit interpretationem paſſivam à jure antiquo, dummodo ſit clarum, & non habens varios intellectus.*
30 *Quod multipliciter intelligitur, illud veritas ignoratur.*

IMMUNITATEM. Summatur ut dicam infrà in 3. *lectura*, *n*. 23. & ſunt tres partes. Prima ponit dictum Secunda rationem, ibi, *Cùm in eo*. Tertia, mandatum, ibi, *Mandamus*.
1 In textu ibi *Vel eorum cœmeterio*. Nota non tantùm Eccleſiam, ſed etiam illius cœmeterium immunitate gaudere, Hoſtien. *hic n*. *in verb Eccleſiis*, Anchar. *n*. 2. Abb. *n*. 4. & ſcripſi plenius in cap. *Eccleſiæ*. *n*. 21. *ſupra eod*.
2 QUÆRO generaliter an immunitas Eccleſiæ ſuffragetur illis, qui in ipſa Eccleſia delinquunt.
3 Solutio pendet ab intellectu hujus textus, qui legi-

Digitized by Google

legitur multipliciter. Quidam enim intelligunt
illius deciſionem ſtrictè in caſu ſolius homicidii,
& mutilationis membri, prout ſonat littera ibi:
Homicidia, vel mutilationes membrorum in ipſis
Eccleſiis, vel earum cœmeteriis committere non
verentur: & hos non tuetur Eccleſia, ut in textu.
Ergo per locum à ſpeciali, qui alia delicta ibi
committunt, privilegio immunitatis juvantur: &
hunc intellectum tenet gloſ. ordinaria, & ſingularis
in cap. *Frater*, & *Coepiſcopus in ver. Ab omnibus* 17
*q.*4. quam dicit eſſe tenendam, cùm nullum habeat
contradictorem: Ludovicus Rom. *conſ.* 234. *Ad-*
5 *vertendum, n.* 2. immò Goffr. *in summ. hujus tituli*, §.
Sed quæritur, tenet indiſtinctè, committentes ſacrilegium,
homicidium, vel aliud crimen in Eccleſia
gaudere immunitate: & rationem reddit;
quia ſi Eccleſia repelleret eos, videretur eſſe auctrix
ſanguinis; & quia Eccleſiis, & eccleſiaſticis
perſonis Sanctitas ignoſcendi gloriam derelinquit,
l. *Si quis in hoc genus, C. de Epiſcopis, & Cler.* &
eum Goffredo videtur tranſire Archidiaconus in
6 d. c. *Frater, n.* 4. Sed reſpectu homicidii, & mutilationis
dictum Goffredi eſt contra textum hic: unde
Cardinalis *n.* 2. *circa finem, verſ. Sed quia dicit*, &
benè, hoc cap. loqui ſolùm in homicidio, vel mutilatione,
& ideo poſſe reſtringi, ut locum non habeat
in alio caſu; ſed ſtet regula, quòd ſit locus
immunitatis extra duos caſus, de quibus in cap.
Inter alia, ſupra eodem, ſcilicet publici latronis, &
depopulatoris agrorum: & ſic ait ſalvari poſſe o-
7 pinionem Goffredi, & hanc opinionem eſſe mitiorem;
pro qua facit, quia cùm hoc cap. deviet à
communibus regulis juris, & in odipſum, debet
reſtringi quantum fieri poteſt, & ſic non extendatur
extra caſum expreſſum, arg. cap. *Pœna, de pœnit. d.* 1. & cap. *Odia de regul. jur. lib.* 6. Item ab immunitate
delicti ſemper receditur à communibus
regulis juris, ut in l. *Aut facta, in fine, ff. de pœnis.*

8 Quidam vero putant hunc textum habere locum
etiam in adulterio, raptu virginum, furto, &
in aliis quibuſcumque gravibus delictis; quia etſi
loquatur in ſpeciali caſu homicidii, & mutilatio-
9 nis membri: tamen illius ratio generalis eſt ad omnia
delicta ſaltem enormia, ut patet ibi: Cùm in
10 eo, in quo delinquit, puniri quis debeat: & fruſtra
legis auxilium invocat qui committit in legem:
non enim ad ſupplicandum debet admitti, ubi
committere ſacrilegium non expavit, ut dicitur
in d. cap. *Frater*, 17. *q.* 4. & *cap. ſeq.* Et non debeant
invenire munimen in loco, quem per ſcelus deſpexerunt,
ut in Auth. *ut lic. mat. & avia*, §. *Quia verò*
11 *ita comperiuntur.* Unde hoc cap. fuit deſumptum:
quare ſuccedit regula, quòd ubicumque ratio legis,
vel Canonis eſt generalior dicto, ſeu diſpoſito,
tunc ad latitudinem rationis extenditur ipſa
diſpoſitio text. eſt in l. *Regula*, §. *final.* & ibi Bart. &
Bald. notant, *ff. de jur. & facti ignorantia*, gloſ. in
Auth. *Caſſa in ver. Per Italiam, C. de ſacroſanct. Eccleſ.*
in l. 1. *in ver. Illyricanas, C. Qui mun. vel præſtat. nemin.*
lic. ſe excuſ. lib. 10. & in Clem. 1. *in ver. Præſidentes,*
de reſcript. Roman. *conſ.* 174. *Ampliſſime Doctor, n.* 3.
& in terminis noſtris Abb. *hic n.* 9. *verſ. Et ſatis poſ-*
ſet dici. Nec obſtat, quòd in pœnalibus non ſit fa-
12 cienda extenſio ex identitate rationis: ſecundum
opinionem magis communem, de qua latè per
Jaſ. in l. *Cum quidam, col.* 2. *& ſeq. ff. de liber. & poſt-*
13 *hum.* Quoniam hoc verum non eſt quandò agitur
de puniendis delictis: tunc enim materia dicitur
favorabilis, & expediens Reipublicæ, l. *Ita vulneratum,*
ff. Ad leg. Aquil. & propterea fieri debet extenſio,
ut per Roman. *conſ.* 105. *Viſo themate, nu.* 3.
Jaſ. d. l. *Cùm quidam, in* 4. *limitat.* Aym. *de antiq. tem-*
14 *por. in* 4. *par. num.* 96. Rurſus id non procedit
quando ratio eſt expreſſa, ut in textu noſtro; tunc
enim etiam in pœnalibus fit extenſio ex identitate
rationis. Alex. in l. *Cùm mulier. in* 5. *notab. ff. ſolut.*
matrim. Jaſ. in d. l. *Cùm quidam, in* 5. *limitat.* & Aym.
alios citans ubi ſupra *n.* 107. Quamobrem delinquentes
graviter in Eccleſia indiſtinctè excludi
ab immunitatis privilegio ſentiunt hic Abbas Antiq.
in princ. Hoſt. *n.* 1. *in ver. Homicida*, Anchar. *in* 1.
notab. Abbas Siculus *n.* 9. *verſ. Et ſatis poſſet dici*, Collector
n. 1. *verſ. Sed Hoſt.* dicens hoc tenere Innocentium,
Hoſt. & Doctores juris Canonici, & civilis.
Raymundus *in ſumma hujus tituli.* Jo. Monach.
in cap. 2. *n.* 3. *ſupra eod. lib.* 6. ubi ſic ait: (Si
autem in Eccleſia, vel Cœmeterio delinquatur,
nunquam committens habet ibi immunitatem;
& cum eo ſimpliciter tranſit ibi Joan. Andr. *n.* 4.
in ver. Exercitent. Quinimò in hoc paſſim omnes
convenire affirmant Covarr. *var. reſolut. lib.* 2. *cap.*
20. *n.* 15. *verſ. Vigeſimoprimo*, & verſ. *Vigeſimoſecundo*:
& Julius Clar. *in praxi criminal.* §. *fin. quæſt.* 30.
verſ. Item quæro; & in ſacrilegio, & furto in Eccleſia
commiſſo tenent quidam, quos tacito nomine
recenſet gloſ. in d. cap. *Frater, in ver. Ab omnibus*,
17. *q.* 4. & contra Goffredum firmat Hoſt.
hic n. 3. *in fin. verſ. Quid ergo.* Si quis committat
furtum in Eccleſia reddens rationem, quia furtum
numquam committitur bona intentione; & cum
eo tranſeunt ſimpliciter Joan. Andr. *n.* 5. *verſ. Per*
prædicta patet; & Butr. *n.* 6. *verſ. Per prædicta*: item
Hoſt. Angel. de Caſtro inter conſilia Pauli de Caſtro
ſui patris *in conſ.* 458. *Viſo caſu propoſito, n.* 1. *in*
fin. vol. 2. dicens textum noſtrum habere locum
non ſolùm in homicidis, & mutilantibus, ſed etiam
in forenſibus in Eccleſia, & ita hic communiter
notari; & eum ſequitur Clar. *ubi ſuprà*, licèt
eum aliter referat Covarr. *var. reſolut. lib.* 2. *d. cap.*
20. *n.* 15. *verſ. Vigeſimoquinto*: & generaliter in
quocumque delicto in Eccleſia commiſſo, etiamſi
non interveniat homicidium, vel membri mutilatio;
quicquid dixerit Cardin. contra quem eſt
communis opinio, atteſtatur Remig. *de immunit.*
Eccleſ. in 3. *fallent. n.* 5. & Clar. *ubi ſuprà.* Et pro hac
opinione de jure civili eſt textus clarus in Auth.
ut lic. matr. & avia, §. *Illis quoque, verſ. Quia verò ita*
comperiuntur, ibi. (Non enim debent hujuſmodi
perſonæ in venerabili loco munimen habere,
quem ipſi per ſcelus proprium deſpexerunt:) &
infra: (Quomodo illis, qui in ipſa Eccleſia tale
ſcelus ſtuduerint perpetrare, permittimus aliquod
auxilium ex eccleſiaſticis terminis invenire?
Sed omnibus modis judicibus eos tradi, &
pœnam ſuſtinere, quâ digni ſunt, qui ſanctiſſima
loca violare præſumunt. Quis enim ibi delinquit,
ubi ſalutem petat?) Et in homicidio, raptu
virginum, & adulterio in loco ſacro commiſſis
eſt expreſſum in Auth. *de mandat. princ.* §. *Neque*
autem.

15 Quod adeò verum eſt ſecundùm aliquos, ut ſi
quis in una Eccleſia delinquat, & deinde ad aliam
Eccleſiam confugiat, non defendatur ab hac ſecunda
Eccleſia, ut gaudeat ejus immunitate: &
eſt communis opinio, ut ait Remig. *in tract. hujus*
tit. fol. 123. *in* 11. *fallentia n.* 2. Cùm enim una ſit

per

per totum orbem univerſalis Eccleſia, cap. *Loquitur Dominus*, 23. q. 1. cum ſuis concordantibus; qui
facit injuriam uni particulari Eccleſiæ, omnes offendiſſe videtur; ut per eum, quem ſequitur Clarus
in §. *fin. d. quæſt.* 30. *verſ. Sed ſi aliquis*: & quamvis Sylveſt. *in ſumma, in ver. Immunitas*, 3. q. 2. *verſ.
Tertium eſt*, dicat de conſuetudine apud aliquos contrarium ſervari: tamen ut ait Clar. *ubi ſup.* apud
Senatum Mediolanenſem communis opinio ſervaretur in practica.

16 Quinimò ſecundum alios, qui ſemel deliquit in Eccleſia, ſi iterum delinquat extra Eccleſiam, &
poſt delictum ad Eccleſiam confugiat, non debet ejus immunitate gaudere: & ita in facti contingentia
deciſum fuit per Capell. Tholoſ. ut *deciſ.* 422. Item fuit quæſitum, an ſit aliquis.

17 Procedit autem ſupradicta opinio Abbatis Antiqui, & ſequacium in quibuſcumque gravibus
criminibus in Eccleſia quomodolibet perpetratis etiam ſine ſpe, & fiducia conſequendi immuoitatem;
quia hic textus allegat in deciſione duas rationes finales, quæ ſatis militant hoc caſu. Prima eſt,
quia in eo debet quis puniri, in quo deliquit. Secunda, quia fruſtra legis auxilium invocat, qui
committit in legem; quaſi dicat, ex quo deliquit in Eccleſia, & per conſequens contra Eccleſiam non
debet occaſione Eccleſiæ aliquod commodum reportare. Hujuſmodi enim rationes vendicant ſibi locum
etiam in eo, qui non deliquit ſub ſpe veniæ. Prima autem ratio, de qua in princ. cap. non fuit finalis,
ſed impulſiva, qua ceſſante non ceſſit diſpoſitio: l. 1. §. *Sextum*, cum gl.
18 *in verb. Cauſam ff. de poſtulan.* Et quatenus eſſet finalis, tum ex quo adſunt duæ aliæ finales, & illarum
quælibet per ſe ſufficit, ceſſante una non ceſſat legis diſpoſitio, ut in §. *Affinitatis, inſtitut. de nuptiis*,
ita Abb. *hic n. 8. verſ. Sed mihi non multum placet*; cujus intellectum dicit veriſſimum, & ſervandum
Covarr. *var. reſolut. lib. 2. cap.* 20. *n.* 15. *verſ. Vigeſimoſecundo*, poſt Aufretium, quem citat in allegata
deciſ. 422. Capell. Tholoſ.

19 Rurſus etſi nonnulli reſpectu furti diſtinguant, an quis furetur in Eccleſia rem ſacram, vel
prophanam, ut primus tamquam ſacrilegus non gaudeat, ſecundus verò ſic, ut noviſſimè Mar. Ital. *de
immunit. lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. *n.* 75. & Farinac. *in eodem tract. num.* 217. Tamen hæc diſtinctio non placet,
quia ſacrilegium æquè committitur auferendo ſacrum de ſacro, atque auferendo non ſacrum de
ſacro, ut eſt text. in cap. *Quiſquis*, 17. q. 4. Et quamvis lex civilis dicat hoc ſecundo caſu non committi
ſacrilegium, ſed furtum; ut l. *Divi*, ff. *Ad legem Iul. pec.* tamen illud non tenet, ut ait gloſſ. in
d. cap. *Quiſquis in ver. Non ſacrum*; item gloſſ. *unica in fin.* in d. l. *Divi*. Rurſus ratio, quam reddit Hoſt.
videlicet quia furtum numquam poteſt fieri bona intentione, eſt nimis tenuis. ut inquit Collect. *hic
n.* 1. *in fin.*

20 Tertii dicunt hanc Decretalem vendicare ſibi locum non tantùm in homicidio, & mutilatione,
ſed etiam in aliis omnibus delictis gravibus; dummodo tamen perpetrata fuerint ſub ſpe immunitatis:
& huic lecturæ ſuffragatur hæc littera ibi, Nonnulli impunitatem ſuorum exceſſuum, per
defenſionem Eccleſiæ obtinere ſperantes: necnon ibi. Qui niſi per Eccleſiam ad quam confugiunt,
crederent ſe defendi, nullatenus fuerant commiſſuri. Et ſic textus loquitur de illis, qui ex
induſtria ſe conferunt ad delinquendum in Eccleſia, ut ibi ſint tuti; & tales non gaudent immunitate,
quia nemo ſub ſpe veniæ peccare debet. cap. *Illud in fin de Cler. excomm. miniſtr.* & c. *Quomodo quis,
de conſecrat. diſt.* 4. Non eſt ergo his ſubveniendum, neque parcendum; quia facilitas veniæ incentivum
tribuit delinquendi. cap. *Eſt injuſta*, 23. q. 4. c. *Ut clericorum, ſuprà de vita, & honeſt. clericor.* Imò
22 voluerunt quidam hoc eſſe peccatum in Spiritum Sanctum. dicente Scriptura: Maledictus homo
qui peccat in ſpe. Dic tamen propriè peccatum in Spiritum S. eſſe peccatum obſtinationis, quod nec
remittitur in hoc ſæculo, nec in futuro. cap. *Quatuor*, 25. *diſt.* cap. *Sciendum, de pœnit. diſt.* 2. & hic declarat
Abbas *in* 1. *notab.* & hunc intellectum poſuit hic Burr. *in* 1. *notab.* & idem Abbas in c. *Inter alia*,
n. 21. *ſuprà eodem*, quem dicit eſſe communem Remig. *de immunit. in* 3. *fallentia*, *n.* 3. & eum probarunt
23 Jo. Andr. Butt. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anao. qui propterea ſic ſummant hanc
Decretalem, videlicet; Qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis, vel Cœmeteriis delinquunt, immunitate non gaudent.

24 Quinimò nonnulli hoc extendunt etiam ad eos, qui prope Eccleſiam delinquunt animo ad
eam confugiendi, inter quos Hoſtien. *in ſumma hujus tituli, § in quartum, n.* 8. Anchar. *hic n* 3 *verſ.
Quid ergo ſi non in Eccleſia* Henric. Boich in cap. *Eccleſia, n.* 11 *ſupra eodem*; & alii, quos refert, & ſequitur
Remig. *ubi ſupra in* 2. *fallentia*. Navarr. *in manuali, c.* 25. *n.* 22. *verſ. Neque qui prope Eccleſiam
delinquit*. Covarr. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 14. *verſ. vigeſimoſexto*.

25 Quòd ſi quæras quando quis dicatur delinquere in Eccleſia ſub ſpe immunitatis, ita, ut aliàs non
delictum non commiſiſſet: reſpondetur, eo ipſo quod deliberatè, & ex propoſito in Eccleſia delictum
committit, præſumitur ſub ſpe immunitatis hoc feciſſe: & hæc eſt præſumptio juris, & de jure,
quæ non admittit probationem in contrarium; nam etſi de hoc non conſtet, & delinquens ejus
voluntatis non eſſet; nihilominus locum habeat cauſæ in textu expreſſæ, ibi: Cum in eo, & ibi
Fruſtra legis auxilium; quæ finales fuerunt hujus ſtatuti. Ita notabiliter Hoſt *hic n.* 2. *in ver. Quæ niſi*
& in ver. *Cùm in eo*. Jo. Andr. *eodem n in ver. Nullatenus*; & *n.* 5. *verſ.* in gloſ. *ult.* Collect. *n.* 1. *poſt medium,
verſ. Sed poteſt dici*, Butr *n.* 4. *verſ. Quid ſi non faciat*, Cardin. *n.* 4. *in* 3. *quæſt.* Anchar. *n.* 4 & communiter
DD. ut Abbas teſtatur *n.* 8. *verſ. Videtur tamen poſtea
26 dicere*. Subdit tamen Hoſt. ubi ſupra poſt Goffred. delinquenti in Eccleſia ſubveniendum fore
ſi probaretur hoc feciſſe non ſub ſpe immunitatis, puta nullas habebant inimicitias, ſed ex verbis
ibidem inter eos de novo ortis ad homicidia pervenerunt: & cum Hoſt. concordant Jo. Andr. *n.* 2.
Butr. *n.* 4. *in fin. verſ. Subvenitur*, & *n* 5. *circa fin verſ. Hoſt. dicit*, & Cardin. *n.* 4. *in* 1. *q* & *n.* 6 & hanc dicit
eſſe communem opinionem Remigius *in tract. hujus tituli, fallent.* 3. *n* 3. quamvis, ut inquit Clarus *in
d.* § *final. quæſt.* 30. *verſ. Item quæro* apud Senatum Mediolani hoc non poſſet in practica obtineri;
quia ſemper vidit indiſtinctè obſervari, ut qui in Eccleſia delinquit, reputetur indignus, ut ejus
immunitate ſe defendat.

27 Quarti dicunt hoc cap. habere locum, prout loquitur, ſolùm in homicidio, & mutilatione; non
tamen indiſtinctè, ſed in eo tantùm caſu, in quo
deli-

Digitized by Google

delicta hujuſmodi committuntur ſub ſpe immunitatis conſequendæ: & in hac opinione fuit Cardin. *hic n. 6. verſ. Aut ergo*; ait enim: Aut conſtat, quod ex propoſito deliquerint in Eccleſia ſperantes immunitatem, eò quòd aliàs non erant commiſſuri: & non gaudent immunitate, ut hic. Quod tamen intellige in ſuo caſu tantùm homicidii, & mutilationis. Aut conſtat, quod aliàs erant commiſſuri: & gaudent per hanc litteram.

28 Sed hodie has controverſias omnes non obſcurè ſuſtulit Gregoriana Conſtitutio *de immunit. Eccleſ.* quæ declaravit delinquentes nunquam extrahi poſſe ab Eccleſia, niſi in caſibus ibi exceptis; & inter hos recenſet committentes homicidium, & mutilationem membri in ipſa Eccleſia; nec diſtinguit an id faciat ſub ſpe conſequendæ immunitatis, an non; nec ullam reddit rationem, ſed ſimpliciter, & abſolutè illum caſum ex-
29 cipit. Nec obſtat ſi dicatur, Conſtitutio nova ſuperveniens in materia diſpoſita per leges antiquas, quamvis generaliter loquatur, tamen recipit omnes interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat. l. *in contractibus, 9. Præterea C. de non numer pecun.* Jaſ. in l. *Sciendum, in princ. ff. Qui ſatis dar. cogan.* Caſtilion. dicens Doctores omnes ita tenere in *conſ. 10. In facto, n. 5. verſ. Ad teſtamentum.* Unde quemadmodum hæc Decretalis, quamvis loquatur tantùm de homicidio, & mutilatione: tamen ob rationem generalem in ea expreſſam a pleriſque extenditur etiam ad alia delicta, ut dictum eſt ſupra *n. 11.* Ita & Gregoriana Conſtitutio ſit extendenda. Hæc enim eſt interpretatio paſſiva, quæ in omni materia admittitur, l. 2. & ib. *Bart. in princ. C. de Nox al.* l. *Juris gentium, §. Si paciſcar. ff. de pact.* Id inquam non obſtat, nam præterquam quod hæc theorica procedit quando jus antiquum eſt clarum, & inconcuſſum, non autem quando eſt controverſum, & plures habet intellectus, prout habet hæc Decretalis, ex his, quæ notat Bart. in l. *In ambiguis n. 2. ff. de rebus dub.* & Felin. in cap. 1. *cir-*
30 *ca finem, de Conſtitut.* Nam quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur, ut ex Boetio dicit Baldus in l. *Nec quicquam. §. Ubi decretum, in princ. ff. de offic. Proconſul. & Legat.* Reſpondetur ceſſare omnem difficultatem quia Bulla Gregorii prohibet fieri extenſionem ad caſus in ea non expreſſos etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ut dixi in c. *Inter alia, n. 51. & 55. ſupra eod.* Unde ab homicidio, vel mutilatione manifeſtum eſt hodie non poſſe fieri extenſionem ad adulteria, raptus virginum, & alia delicta in Eccleſiis perpetrata; & ſic corrigitur quod habetur in auth. *de mandato Princip. §. Neque autem*; & in auth. *Ut liceat matr. & avia, § His quoque, verſ. Quia verò ita comprimuntur*: licèt fortè ſecus eſſet in terminis hujus cap. ſecundum Hoſt. *hic n. 1. in ver. Homicida* itaque remanet hodie approbata prima opinio, de qua ſuprà *n. 4.* ut ſcilicet non quodcumque delictum in Eccleſia patratum, ſed ſolum homicidium, & membri mutilatio excludit à privilegio immunitatis, ſive hæc commiſſa fuerint animo deliberato, & ex propoſito, ſive in pura rixa ex improviſo ſoborta, & ſive ſub ſpe immunitatis, ſive non, cùm Conſtitutio non diſtinguat.

31 Adde, quòd cùm hæc lex ſimul ſit pœnalis, & exorbitans, non debet fieri extenſio de caſu ad caſum. l. *Sed ſciendum, ff. Ad legem Pompeiam, de parricid.* Item quamvis aliàs extenſio fieret, tamen fieri non poteſt ubicumque agitur de adimenda immunitate Dei ordinatione Eccleſiis attributa, ut dixi in cap. *Cùm non ab homine, n. 53. 54. & n. 81. & 82.* poſt Aretin. *ibi n. 60. & 61. ſuprà de judiciis.*

Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.

Cap. Multa.

SUMMARIUM.

1 *EXempli cauſa ſunt pauca exprimenda.*

2 *Pauca dicuntur reſpectivè ſecundùm ſubjectam materiam.*

3 *Conducere aliquem pretio pro aliquo ſæculari quæſtu an, & quando Clericus, vel Monachus liceat.*

4 *Contentiones, lites, & rixæ in quibus differant.*

5 *Clerici patrocinari poſſunt pro defenſione miſerabilium perſonarum, ſed tamen gratis.*

6 *Conducere res ſæcularium Clericis non licet, niſi cogente neceſſitate. & n. 29. & 43.*

7 *Canonicis prohibendum ne Eccleſiæ bona conducant, & locationes ſunt irritæ.*

8 *Conductori laico ſi Clericus ſuccedat jure hæreditario, poteſt conductione remanere uſque ad præfinitum tempus locationis.*

9 *Negotiationem etiam juſtam extra caſum neceſſitatis Clerico exercere non licet. & n. 46.*

10 *Clauſula generalis ſubſequens aliquibus ſpecificatis omnia comprehendit.*

11 *Negotiatio eſt Clericis prohibita de jure Divino, & contra facientes mortaliter peccant.*

12 *Negotium, & negotiatio quid ſit.*

13 *Negotium quotuplex, & quod ſit Clericis interdictum. & n. ſeqq. uſque ad n. 52.*

14 *Negotiatio alia mundialis, alia ſpiritualis, alia temporalis.*

15 *Negotium ſæculare dicitur tribus modis.*

16 *Clerici in cauſa ſanguinis non poſſunt eſſe Advocati etiam pro reo.*

17 *Cauſa matrimonii, legitimitatis, juris patronatus, decimarum, & hujuſmodi judicando tractari non poſſunt, niſi à Clericis.*

18 *Negotium ſæculare accipitur largè, ſtrictè, & ſtrictiſſimè. & n. ſeqq.*

19 *Negotium ſæculare prout provenit ex carnali concupiſcentia non frenata ratione, eſt omnibus prohibitum, ſed præcipuè Clericis. & n. 78.*

20 *Officium nullum Clerici poſſunt habere in Republica ſæculari.*

21 *Univerſitatem ſæcularem Clerici non conſtituunt.*

22 *Laici vacare debent Reipublicæ mundanæ, Clerici verò Reipublicæ ſpirituali. & n. 90.*

23 *Negotiatio propriè ſumpta in quo differat ab artificio.*

24 *Negotiatio, ſeu mercatura quamvis ſit permiſſa Laicis, tamen Clericis omninò prohibetur. & n. 51. & 59.*

25 *Artificium Clericis, & Monachis eſt permiſſum, ſi neceſſitas ſubſit, & non ſordidè exerceatur. & n. ſeqq. uſque ad n. 44.*

Cle-

26 *Clericus artificiole, vel agricultura ſibi victum paret.*

27 *Monachi S. Baſilii ex peculiari ſuo regulæ inſtituto ad victum propriis manibus parandum ſaltem in communi tenentur.*

28 *Et agricultura quatenus eis permittatur.*

29 *Clerici alienarum poſſeſſionum conductores, vel adminiſtratores eſſe non poſſunt avaritiæ cauſa: Secus ad ſui, & non ſuſtentationem. & n. 43.*

30 *Clerici locare poſſunt animalia, quæ habent ex decimis, vel ſucceſſione, aut aliàs ſibi data, & eorum fructus vendere. & n. 44.*

31 *Item ſi habeant paſcua poſſunt emere animalia, ut illa depaſcant ad ſuſtentationem ſuam, ſuorum, & pauperum. & n. 35.*

32 *Secus ſi emant ut tradant ad crementum.*

33 *Item ad ſui, & ſuorum ſuſtentationem poſſunt emere equipullum nutriendum, & tabulam pingendam, ut carius vendant.*

34 *Item poſſunt agros ſuos opera laicorum colere abſq; reatu illicitæ negotiationis. & n. 38.*

35 *Item poſſunt pro eiuſdem culturæ uſu boves, & alia animalia neceſſaria coemere, illorumque fœtus juſto pretio, atque honeſta ratione vendere. & n. 39.*

36 *Item in terris ubi habent quercus poſſunt ſues emere, eoſque alere, ac pro ſua, & familiæ ſuſtentatione vendere, dummodo ea, &c. & n. 40.*

37 *Item poſſunt arborum folia in eorum bonis exiſtentium laico concedere ad medietatem lucri ex bombicibus provenientis. & n. 41.*

42 *Item poſſunt ſuarum arborum foliis arti ſericæ operam dare pro ſua, & familiæ ſuſtentatione, cum perſonis tamen non ſuſpectis, & de licentia Epiſcopi.*

43 *Item poſſunt ob ſuam, ſuæque familiæ neceſſitatem terras Eccleſiaſticorum conducere, non autem laicorum, niſi ex mera præciſè neceſſitate.*

45 *Agriculturæ artem in agro Romano Clerici ex Bulla Clem. Octavi tam per ſe, quàm per alios exercere poſſunt in caſalibus propriis, & non conductis.*

46 *Artificio an Clericis vacare liceat extra caſum neceſſitatis. & n. ſeqq. uſq; ad n. 52.*

47 *Artificium eſt licitum Clericis, & Monachis ad victum quærendum, ad otium tollendum, ad concupiſcentiam refrænandam, & ad eleemoſynas faciendas.*

Non autem ad purum lucrum. n. 51. & n. 53.

48 *Enthuſiaſtarum error ab Auguſtino damnatus.*

49 *Manualia opera intelliguntur omnia humana officia ſive manibus, ſive pedibus, ſive lingua fiant.*

50 *Eleemoſynam parare etiam propriis manibus laborando tenentur ex præcepto Clerici, & laici, ut ſubveniant extremè indigenti.*

51 *Negotiatio, ſeu mercatura, nec Laicis eſt licita, niſi ad aliquem finem honeſtum, vel neceſſarium.*

52 *Negotiatio aliàs licita an, & quibus modis fieri poſſit illicita. & n. ſeqq. uſq; ad n. 77.*

53 *Negotiatio propter avaritiam, vel alium malum finem eſt culpa venialis, vel mortalis, prout eſt ille finis.*

54 *Negotiatio eſt opus ſervile, quod exerceri non poteſt in Dominicis, & feſtis diebus.*

55 *Niſi in nundinis permiſſis, dummodo Divina non omittantur.*

56 *Negotiationes maximè nundinarum in Eccleſiis, & cœmeteriis ſunt illicitæ.*

57 *Supellectilia in locis ſacris aſſervari non debent, niſi fortè aliquo tempus urgente neceſſitate.*

58 *Negotiatio redditur illicita ex loco ſuſpecto, & inhoneſto.*

60 *Negotiatio fit illicita ex materia, quæ nec per ſe, nec cum admixto poteſt eſſe utilis.*

In venenis an licita ſit negotiatio. ibid.

61 *Colores an liceat mercari ad colorandam mulierem, vel virum. & n. ſeqq.*

62 *Facies naturalis ſine peccato alterari non poteſt. & n. ſeqq.*

63 *Opus Dei eſt quod naſcitur, Diaboli quod mutatur.*

64 *Fucatio ex ſui natura eſt illicita, & prohiberi poteſt per ſtatutum Epiſcopi.*

65 *Non tamen eſt peccatum mortale, niſi fiat propter laſciviam vel in Dei contemptum.*

66 *Oculos ſtibio depingere non licet.*

67 *Turpitudinem corporis ex ægritudine provenientem occultare licet, pulchritudinem fingere non licet.*

68 *Mulierum honeſtus, pretioſus, & placitus ornatus ſine pictura ut viris ſuis magis placeant, non reprobatur.*

69 *Sed ſi fiat ad provocandum alios ad laſciviam eſt mortale peccatum.*

70 *Si vero ex levitate, aut vanitate, non ſemper eſt mortale, ſed quandoque veniale.*

71 *Emere totum frumentum, vel merces omnes nemini licet, ut coacti alii a ſe emere, vendant ſuo arbitratu.*

72 *Tempore tamen ubertatis poteſt quis multa victualia emere, ut abundet tempore egeſtatis.*

73 *Vel ut aliis poſſit vendere pretio tunc currenti, dummodo hoc faciat ne in terra ſua victualia deficiant.*

74 *Secus ſi ut vendat carius.*

75 *Societatem iniens cum negotiatore, quem ſcit mala conſcientia, tenetur eam diſſolvere, ſi commodè poteſt; aliàs proteſtari debet.*

76 *Negotiationem exercens per ſe licitam, ſed ex accidenti illicitam an teneatur reſtituere lucrum inde perceptum.*

77 *Negotiatio quibus Clericis ſit interdicta, & n. ſeqq. uſque in finem.*

Quid in Clericis in ſacris. 79.

Et quid in Clericis minorum ordinum beneficiatis. n. 80.

Et quid in non beneficiatis. n. 81. & n. ſeqq. uſque in fin.

82 *Clerici minorum ordinum, ſi competens beneficium non habeant, an poſſint eſſe Advocati in foro ſeculari. & n. 96.*

83 *Negotiatio eſt Clericis omnibus prohibita, ſi habeant unde commodè vivere poſſint, ſive ex beneficio, ſive aliunde. & n. ſeqq. uſque in fin.*

84 *Negotiatorem Clericum quaſi quamdam peſtem fuge.*

85 Nullus *eſt dictio univerſalis negativa, quæ reſtrictionem non patitur.*

86 *Venatio omnibus ſervis Dei interdicitur.*

87 *Negotiatio quas ob cauſas ſit Clericis interdicta.*

88 *Clerici prima tonſura etiam non beneficiati dicuntur milites Dei.*

89 *Et coronam habent ab inſtitutione Eccleſiæ antequam eſſent tituli beneficiales.*

90 *Nec ſunt de corpore Reipublicæ mundanæ, ſed Eccleſiaſticæ.*

Nego-

Digitized by Google

91 *Negotiationi plurimum ſine mendacio, & perjuriis exerceri non poteſt.*

92 *Miniſtri altaris Domini ſunt non tantùm Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi; ſed etiam inferiores Clerici.*

93 *Ordo quilibet prout eſt Sacramentum, ordinatur ad Sacramentum Euchariſtiæ, & n. ſeq.*

94 *Acolythus ſuggeſta pro Euchariſtia, & calices Diacono præparat.*

95 *Miniſteria ſacrorum Ordinum ab Oſtiariatu ad Diaconum jubentur à Concilio Tridentino exerceri per conſtitutos in dictis ordinibus.*

96 *Intellectus, cap.* 1. de poſtul.
Conditio reſpiciens unum, & determinatum finem, poteſt adimpleri per æquipollens, ibidem.

97 *Spolia ex Bulla Pij IV. fiunt de bonis Clericorum, ex illicita negotiatione acquiſitis.*

98 *Spoliis ex Bulla Pij V. non ſubjacent bona Clericorum, quorum beneficia, vel penſiones non excedunt ducatos triginta, dummodo ab illicita negotiatione abſtinuerint.*

99 *Penſio non dicitur beneficium.*

100 *Spoliis ex Bulla Pauli V. non ſubjacent bona Clericorum in Vrbe, vel infra decem milliaria decedentium, etiam ſub prætextu, vel cauſa illicitæ negotiationis.*

1 MULTA. Concilium enumerat multa ſæcularia negotia, à quibus jubet Clericos, & Monachos abſtinere. & aliàs non dividitur.

Nota primò, ibi, *de quibus pauca perſtringamus*: exempli cauſa eſſe pauca exprimenda, cap. *Vnum oratorium*, §. *Criminis autem appellatio*, 25. *diſt.* cum aliis hic allegatis in gloſſ. 1. & per Hoſt. *n.* 4. *in ver. Pauca perſtringamus.* Quinimò exempli gratia ſufficit unum exprimere, ut l. *Ita vulneratus*, §. *vlt. ff. Ad legit. quid*, & tamen quatuordecim hic fue-
2 runt expreſſa: & ſic nota quatuordecim poſſe dici pauca, ſecundùm Hoſt *ubi ſuprà*, & Joan. Andr. *num.* 1. *in ver. Pauca*; ſed dicendum eſt ſecundùm Abb. *in* 1. *notab. ver. Pauca*, hic fuiſſe poſitum reſpectivè ad negotia ſæcularia quæ ſunt innumera. Unde reſpectu ipſorum, & pro ſubjecta materia, congruè quatuordecim pauca dici poſſunt: nam reſpectivè etiam viginti quatuor millia dicuntur pauca, ut in cap. *Diſciplina*. 45. *diſt.* & adde quod de hac dictione ſcripſi in cap. *Vt juxta*, *n.* 32. *de offic. Ordin.*

3 Secundò nota ibi *pro ſeculari quæſtu*: non eſſe licitum Clericis, vel Monachis pretio quemquam conducere pro aliquo ſæculari quæſtu, ut in littera; ſed gloſ. *in ver. Conducere*, intelligit, & benè hoc verum eſſe, ſi fiat conductio ad peccandum, quod non licet etiam ſæcularibus, ut cap. *Si ad peccatum*, 22. *q.* 4. Vel ſi fiat pro quæſtu ſæculari Clericis prohibito, quod ſimiliter nec per ſe, nec per alium licet, cap. *Negotiatorem*, & cap. *Fornicari*, 88. *diſt.* idem Hoſtien. *hic n.* 5. *in ver. Conducere*: aliàs licitè conduci poteſt Sacerdos, vel illius opera, ut cap. *vlt. infrà, Ne Prælat. vic. ſuas*, niſi ſit Prælatus, cap. 1. & 2. *eod. tit.* ſecundùm Vincent. & Tancred. cum quibus hic tranſit Jo Andr. *n* 2.

4 Tertiò nota ibi, *Contentiones*: differentiam inter contentiones, lites, & rixas: nam contentiones conſiſtunt in verbis; lites in judiciis; rixæ in factis, & percuſſionibus ad invicem, ſecundùm Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *hic in princ.* Jo. Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 3. & Abb. Sicul. *num.* 4. Qui tamen addit lites referri poſſe ad contentiones etiam extrajudiciales, ut in cap. *Sæpè, in fin. de appellat.*

5 Quartò nota ibi, *orphanorum, aut viduarum*. Clericos poſſe patrocinari pro defenſione miſerabilium perſonarum, ut hic, & in cap. 1. *ſupra de poſtulan.* Hoc tamen debet gratis præſtare, quia id eis permittitur tantummodo ex pietate, ut in cap *vltimo, eodem tit.* ſecundùm Petr. *hic*, Joann. Andr. *num.* 2. Ancharan. *num.* 3. & Abbas *num.* 4. Et hinc collige orphanos, viduas, & alias perſonas miſerabiles eſſe ſub protectione Eccleſiæ, ut hic notat gloſ. in figuratione caſus, de quo dicut ſcripſi latiſſimè in cap. *Significantibus, ſupra de offic. Deleg.*

6 Quintò nota ibi, *Conductores*. Clericis non eſſe licitum res ſæculares conducere, ut hic eſt expreſſum, & in cap. *Credo*, & cap. *Cyprianus*, 21. *quæſt.* 3. & in Auth. *de ſanctiſſ. Epiſc.* §. *Aliam*, niſi neceſſitate cogente, ut notat gloſſ. *in Summa*, 21. *quæſt.* 3. & cenſuit Sac. Congregatio Concilii, ut dicam intra *n.* 43.

7 Quæ amplius cenſuit prohibendos eſſe Canonicos ne Eccleſiæ bona conducant; tum quia negotiarentur lucri causâ; tum quia diſtraherentur a ſervitio Eccleſiæ; & locationes factas eſſe
8 irritas. Si tamen Clerici jure hæreditario ſuaderent conductori laico, poſſent in conductione remanere uſque ad præfinitum tempus locationis, arg. text. in l. *Decurio. ff. de Decur.* ubi notabiliter ſic legitur; Decurio, qui prohibetur conducere quædam, ſi jure ſucceſſerit in conductione, remanet in ea, quod & in omnibus ſimilibus eſt obſervandum; & ita hic tenent gloſſ. *in ver. Conductores*, Hoſt. *n.* 7. *in eodem ver.* Joan. Andr. *n.* 5. *in gloſſ. Si tamen*, Butr, *n.* 4. *verſ. Quæro*, prohibentur, Anchar. *n.* 6. & Abb. *n.* 8. Ad idem text. in l. 1. §. *Sed etſi juris hæreditario*: & quod ibi notat Bart. *n.* 1. *ff. ad leg. Cornel. de falſ.*

Sextò nota ibi, *Nec tamen juſtum negotium*. Cle-
9 rico non licere extra caſum neceſſitatis etiam juſtam negotiationem exercere: concordat cap. *Fornicari*, 88. *diſt.* & notat Abb. *hic n.* 6. In caſu autem neceſſitatis licet, ut hic eſt expreſſum. Sed hoc intellige cùm operatur propriis manibus, ſeu emit materiam, ut eam reducat ad aliquam formam, ut cap. *Si Clericus victum*. 91. *diſt.* cap. *Numquam, de conſecr. diſtinct.* 5. & hic declarant Butr. *num.* 2. & Abb. *d. n.* 6. & idem Abbas in cap. *Secundum, num.* 1. *infra eodem*, & Sylveſt. *in ver. Clericus*, 3. *n.* 1. *verſ. Igitur clerico negociari non licet*, & Redoan. *de ſpol. quæſt.* 2. *n* 45. & *ſeq.* & latius dicam infrà *n.* 6.

10 Septimò nota ibi, *et cetalia, & his ſimilia*, argumentum optimum, quod aliquibus ſpecificatis generalis clauſula ſubſequens omnia comprehendit: ad hoc cap. *Qui ad agendum, de Procur. lib* 6 & notant *hic* Hoſtien. *num.* 7. *in verb. Et cetalia*, Joann. Andr. *num.* 4 & Anchar. *in* 7. *notab.* Facit cap. *Sedes, ſuprà de reſcript.* & cap. *unic. de Commod.*

11 Ultimò nota ibi, *de quibus ait Apoſtolus*: negotiationem eſſe Clericis, & Monachis prohibitam ſecundùm verbum Apoſtoli, & ſic de jure Divino, cap. *Sunt quidam*, 25. *quæſt.* 1. & conſequenter contrafacientes mortaliter peccare, cap. *Quiquis*

præ-

Digitized by Google

præcepta, 14. *q.* 1. cap. *Quæ contra mores*, 8. *d. diſtinct.* d. cap. *Sunt quidam*, cap. *fin. ſupra*, *de conſuetud.* dixi in cap. 1. *numero* 42. *de treug. & pace*, Sed etſi hoc eſſet ex lege poſitiva, tamen cũ Concilium hic procedat prohibendo, & reſiſtendo, ut patet ibi, *omnino contradicimus*: utiq; illius tranſgreſſio eſt culpa lethalis, ut notat Archid. in c. *Deteſtanda*, *numero* 4. *de conceſſ. præben. lib.* 6. Et ſcripſi plenè in d. cap. 1. *numero* 22. poſt Hoſtien ibi *num.* 7. *& 9. in ver. Periculo*, & Abb *in* 2. *notab.* Et confirmatur quia clerici negotiatores, ſi moniti non deſtiterint, ſunt excommunicandi, ut in c. *Secundum*, *infra eodem* Excommunicatio autem non fertur niſi pro mortali peccato, cap. *Nemo Epiſcoporum* 11. *q* 3. Et ita per hanc rationem clericum negotiatorem mortaliter peccare, poſt Petr. de Palude, & S. Antonin. tradit Sylveſter *in ver. Clericus*, 3. *n.* 3.

12 Venio ad quæſtiones. Et primo QVAERO quid ſit negotium, ſeu negotiatio: Breviter Iſidoro authore *in lib.* 18. *Etymolog. cap.* 15 Negotium dictum eſt, quaſi negans otium, ut refertur in cap. *Forum*, §. *Negotium*, & ibi gloſ. *in ver. Negotium*, *de verb. ſignif.* Vnde ex ipſa vi nominis importat privationem otii, & ſignificat actum omnem, cui otium repugnat; & in communi diffinitur eſſe actus humanus practicus, qui vulgò exercitium dicitur, ſecundum Sylveſt. *in ver. Negotium*, *in princ.* Specialiter autem ut nunc principaliter intendimus, eſt commutatio, vel permutatio lucrativa, ideſt ad lucrum ordinata, ut idem Sylveſt. diffinivit *ubi ſupra*: nec differunt negotium, & negotiatio ſecundum eum, niſi tamquam cõcretum, & abſtractum, ſicut juſtum, & juſtitia, æquum, & æquitas. Vnde negotium, & negotiatio promiſcuè uſurpantur, ut in l. 3. *ff. de neget geſt.* cum ſimil. Aliàs tamen negotium in cauſis, negotiatio in commerciis, dicitur, ut legitur in d. c. *Forum*, § *Negotium*.

13 Secundò QVAERO quotuplex ſit negotium, & quod ſit clericis interdictum.

Tametſi negotia ſint innumera, cùm plura ſint, quàm vocabula, ut l. *Natura*, *ff. de præſcript. verb.* & hic per Ioann. Andr. *numero* 1. *in ver. Negotia*:
14 tamen ad certa genera reducuntur. Vnde S. Antonin in 2 *par. tit.* 1. *cap.* 16. *ante* §. 1. *verſ. Sciendum*, dixit triplex eſſe genus negotiationis. Prima eſt mondialis, & ſceleſta, & ideo cavenda Secunda. ſpiritualis, & honeſta, & ideo exercenda. Tertia temporalis, & modeſta, & ideò permittenda: & unumquodque membrum latè proſequitur.
15 Sed quod pertinet ad ſæcularia negotia, de quibus agitur in hoc cap. & *infra eod. per tot.* Innoc. *hic in princ.* & poſt eum Hoſtien. *num.* 2 & Ioan. Andr. *ſupra in rubr. eod. num.* Dixerunt negotium ſæculare dici tribus modis Primò enim dicitur ſæculare negotium quilibet actus ſæcularium rerum, de quibus hic plures enumerantur: & ab his, ſi ſint illicita, & turpia, proculdubio clerici omnes abſtinere debent Secundò, negotium ſæculare dicitur iudicium de rebus ſæcularibus: & hoc tractare poſſunt clerici omnes inter clericos tantum, ut cap. *Sicut enim*, §. *Ex his*, 11. *quæſt.* Tertiò. dicitur ſæculare negotium quod eſt ſæcu-
16 larium hominum, & inter ſæculares: & ex his negotiis aliqua ſunt criminalia, aliqua civilia: criminalia ubi agitur de ſangvine, ſunt clericis interdicta, cap. *Sententiam*, *infra eodem* adeo ut nec pro reo poſſint eſſe Advocati, ut notatur per Hoſtien. in cap. *Ad audientiam*, §. *fin. infra*, *de homicid.* Ex
17 civilibus verò aliqua ſpectant ad forum Eccleſiæ tantum, ut cauſa matrimonii, & legitimitatis, cap. *Tuam*, *ſupra*, *de ord. cognit.* cap *Lator*, *infra Qui fil. ſint legit.* Iuris patronatus, cap. *Quanto ſup. de iudic.* Decimarum, c. *Quoniam*, & c. *A nobis*, *de decim.* & talia judicando tractant clerici tantum, & non alii, ut in juribus prælleg. Aliqua verò ſunt principaliter de foro ſæculari: & in his non licet clericis ſe immiſcere, niſi in caſibus, ut notatur in cap. *Cum ſit generale*, & cap *Ex tenore*, *ſupra de foro compet.* Alio modo ſæcularia negotia diſtinxit gloſ. *in Summa*, 21 *q* 3 quæ judicio Abbatis *ſupra in rubr. ante med.* Materiam plenè evacuat.
18 Sed ipſe Abb. ibi utitur alia diſtinctione: nam ſecundum eum ſæculare negotiũ ſumi poteſt largè, & ſtrictè. Et quidem largè dicitur ſæculare negotium quidquid provenit ex carnali concupiſcentia non ſubjecta fræno rationis; & hoc innuit littera hujus textus *in princ.* Dicitur autem negotium ſæculare, quia per illud omnino vivitur ſæculariter, ideſt ſecundum ſæculum, & mundum, ſeu carnem, non autem ſecundum Deum &
19 ſpiritum: & hæc prohibentur etiã laicis, ut patet ex multis, quę hic enumerantur, ſed præcipuè clericis. Strictè verò accipitur ſæculare negotium, ut comprehendat quidquid pertinet ad rempublicam mundanam, & ſæculares homines; & hoc quamvis permiſſum ſit laicis, tamen clericis eſt
20 interdictum, ut cap. *Fornicari*, 88. *diſt* & l *Placet*, *Cod. de Epiſc. & Cler.* ubi clerici nihil commune habere dicuntur cum publicis actionibus, vel ad Curiã pertinentibus, cujus corpori non ſunt annexi. Atque ita nullum officium poſſunt habere in Republica ſæculari, ut ibi probatur, & in hoc c. & in c. *Reprehenſibile*, 23. *q.* 8. & cap. *Eos*, 23. *q* 3. & notat Anchar. in cap. *Sicut te*, *num* 1. *verſ. Quæ-*
21 *rit gloſſ. infr. eod* & adde Innoc. in cap. *Dilecta*, *num.* 9. *de exceſſib. Prælat.* ubi ait clericos non conſtituere univerſitatem ſæcularem; unde vacare
22 debent Reipublicæ ſpirituali, laici verò reipublicæ temporali, argum. cap *Duo ſunt genera*, 1. *quæ.* cap. *Convenior*, & d. cap. *Reprehenſibile*, 23 *q.* 8 cap. *Duo ſunt*, 96. *diſt* & cap. *Solitæ*, *de maior. & obedien.* Confert textus in l. *Conſulta Divalia*, *Cod. de teſtam.* ubi ſcriptum legitur abſurdum eſſe ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia, & alii creditum alius ſubtrahat, & præcipuè clericis, quibus opprobrium eſt, ſi ſe peritos velint diſceptationum forenſium oſtendere; ſequitur ſupra dictam diſtinctionem Sylveſt. *in ver. Clericus*, 3. *num.* 1. Sed illi addit tertium membrũ, quod Abbas omiſerat. Dicit enim ſæculare negotium tertio loco
23 ſumi ſtrictiſſimè pro exercitio mercatoris, ſeu negotiatoris, de quo loquitur textus in cap. *Forum*, *de verb. ſignif.* ibi. (Negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur ut majora lucrentur.)

Sed ego hoc tertium genus negotii ſæcularis ſubdiſtinguo in duas ſpecies, videlicet in negotiationem propriè ſumptam, & artificiũ, de quibus Gratianus diverſas conſcripſit diſtinctiones, nam de negotiatione egit in *diſt* 8. de artificio verò *in diſt.* 91. quas ſpecies non obſcurè diſtinxit S. Th. *in* 2. 2. *q.* 187 Nã de negotiatione formavit articulum ſecundum, An liceat Monachis negotiari: de artificio verò articulum tertium, An Monachi teneantur propriis manibus laborare. negotiatio

Proſſ, Fagn. in 2. *par.* 3. *lib. Decretal.*

propriè dicitur cum emitur res, ut omnino integra, & immutata carius vendator, ita ut ex ſola tranſmutatione de perſona in perſonam ſequatur lucrum.

Artificium vero dicitur, cum emitur res, ut inde habeatur materia ad operandum propriis manibus, eamque reducendi ad aliam formam: habetur in c. *Ejiciens, 88. diſt* ubi dicitur: (Quicumque rem comparat non ut ipſam rem integram, & immutatam vendat, ſed ut materia ſibi ſit inde aliquid operandi, ille non eſt negotiator: qui autem comparat rem, ut illam ipſam integram, & immutatam dando lucretur, ille eſt mercator, qui de templo Dei ejicitur.) Hæc ibi. & notant gloſ. Butr. Abb & alii proximè citandi, & Anchar. in c. *Sicut dum inſtituta in 1 notab. infr. eod.*

24 Negotiatio propriè ſumpta quamvis ſit permiſſa laicis, tamen Clericis, & Monachis omninò prohibetur, ut *hic*, & *88. diſt* per totam; & præſertim in c. *Fornicari*, ubi dicitur: Antequam quis eccleſiaſticus ſit, licet ei negotiari, facto jam non licet: & notat gloſ. 1. in c. *Canonum 14. q. 4* Butr. *hic num. 2. verſ. Solutio*, & Abb. *n. 8 verſ. Intellige*, & *num. 10. verſ. Sed illicitum eſt*, Sylveſt. *in ver. Clericus 2 n. 1. verſ. Tertiò adde, & num. 2.* & Tabiena ſi-
25 militer *in ver. Clericus 3. verſ. Tertio.* Artificium verò ſi neceſſitas ſubſit proculdubio Clericis, & Monachis eſt permiſſum: unde in c. *Clericus il 1.*
26 *91. diſt* ſic legitur. Clericus victum, & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricultura abſque officii ſui detrimento paret & in *c. ſeq.* Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus artificiolo victum quærat. Unde ibi præcipitur, ut omnes Clerici, qui ad operandum invalidi ſunt, & artificiola, & litteras diſcant: & de Monachis Hieronymus *ad Ruſticum Monachum de vivendi forma*: (Cur, inquit, tu in uſus tuos ceſſura non præparas? Vel fiſcellam texe junco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus; ſarriatur humus; areolæ æquo limite dividantur, in quibus cum olerum jacta fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ.) & infra: (Inſerantur infructuoſæ arbores gemmis, vel ſurculis, ut parvo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis proverbia, & Monaſteriorum ordinem, ac regiam diſciplinam in parvis diſce corporibus: texantur & lina capiendis piſcibus: ſcribantur libri, ut & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur.) Hæc Hieronymus & refertur in cap. *Nunquam, de conſecr. diſt. 5.* & ibi immediatè ſubnectit: (Aegyptiorum Monaſteria hunc morem tenere, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant.)

27 Hodie in diœceſi Hiſpalenſi Monaſteria Eremi del Tardon Ordinis S. Baſilii ſervant hoc laudabile inſtitutum vivendi ex labore manuum ſuarũ, de quibus Clemens VIII. in ſuis litteris ſub datũ Tuſculi ſub annulo Piſcatoris die 23 Septembris 1603. Pontificatus ſui anno duodecimo, *c. 4* ſic ait (Quærendi victus ſolertia (ut verba S. Baſilii de Inſtitutionibus Monachorum ſermone 1. referamus his, qui in hujuſmodi vitæ genere degant ea maximè conveniens judicanda eſt quæ præſcripta eſt ab Apoſtolo, nimirum ut manibus laborantes panem ſuum honeſtè manducent, ex quo & aliis dicti Patris locis declaramus Monachos S. Baſilii ex peculiari ſuæ regulæ inſtituto ad victum propriis manibus parandum, ſaltem in communi teneri. Atque ita juxta præſentis reformationis ſtatuta jubemus obſervari in illis artibus quam etiam S. Baſilius cõcedit, præcipuè quæ intra domum exerceri poſſunt, velut texendi, plectendi, ſuendi ſarciendi, & aliis ſecundum locorũ
28 & temporum exigentiam. Cum autem S. Baſilius agriculturam, quia ea facillimè res ad uſum neceſſariæ haberi poſſunt, cõcedat, modò ea, neq; à vicinis, neq; ab accolis tumultus afferat, aut turbas; nos eandẽ ad frumentũ, vinũ, mel, oleũ & cæteros agri fructus comparandos permittimus.) Hæc ibi.
29 Similiter clerici poſſunt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartam, vel quintam partem, & huiuſmodi aut eas conducere ad ſuſtentationem ſui & ſuorum. arg. c. *Pervenit 86 diſt.* ubi Clerici & Monachi prohibentur propter turpis lucri gratiam alienarum poſſeſſionum conductores eſſe, vel ſubſtantiarum ſæcularium gubernationes ſuſcipere avaritiæ cauſa: ubi gloſſ. ponderans verbum *avaritia*, dixit: nam propter neceſſitatem bene poſſunt, ut c *91. diſt.* & tenent Hoſt. Abbas & alii in c. *Secundum in fin. eod.* quos ſequitur Sylv. *in ver. Clericus 3 n. 2. verſ. Poteſt etiam recipere poſſeſſiones.*
30 Rurſus poſſunt locare animalia, ut oves, & boves; ſcilicet ſi habeant ex decimis, vel ſucceſſione
31 aut alias ſibi data: Aut ſi habeant paſcua multa, & emant animalia, ut illa depaſcant, ad ſuſtentationem ſuam: ſuorum, & pauperum. Secus ſi emerent, ut traderent ad crementum, vel ali-
32 ud agerent in fraudem negotionis: ut poſt gloſſam præalleg. Raymun. & Summ. Confeſſ. tradit Redoan. *de Spol. quæſt 2.* & Sylveſt. *d. n. 2. verſ. Poteſt*
33 *etiam locare*; ubi etiam addit licere Clericis, ſcilicet ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum rem emere, eamque melioratam cariùs vendere, puta equi pullum nutriendum, vel tabulam ut imaginem pingat, quia in talibus non eſt negotiatio propriè, ſed artificium, ut notatur in cap. *Canonum*, in gloſ. *un. 14. q. 4.* & in c. *Nunquam, de Conſecr. diſt. 5.* per Archid in c. *Clericus victum, 91. diſt.* & Ioan. Friburg. *in Summa Confeſſ. lib. 2. tit 7 q. 41.* & *tit. 8.*
34 *q. 2. & 3.* Quæ omnia comprobantur ex infraſcriptis reſolutionibus S. Congregationis Cardinaliũ Tridentini Concilii Interpretum me Secretario editis, videlicet, Presbyteri, & Clerici Terræ Maidæ Neocaſtren. Diœceſis, qui ut plurimum ob loci, perſonarum, ac temporum qualitatem aliquam ex infraſcriptis rationibus ad neceſſariam ſui & familiæ ſuſtentationem coguntur quærere, ad obviandum vexationibus Commiſſariorum, petunt ut declaretur an liceat eis hæc facere abſque reatu illicitæ negotiationis.

Primò, an liceat eis terras patrimoniales, & beneficiales per laicos colere?

35 Secundò, an pro neceſſario culturæ uſu poſſint emere boves, & alia animalia, & fœtus illorum vendere?

36 Tertiò, an ii, qui in propriis terris habent quercus, & caſtaneas, quarum fructibus ſues veſcuntur, poſſint ſues emere, eoſque alere, & pro familiæ ſuſtentatione vendere.

37 Quartò, An iidem Clerici cum foliis ſuarum arborum poſſint in propriis ædibus arti ſericæ operam dare, vel idem opus alteri ad medietatem committere, ut in illis partibus fieri conſuevit.

38 Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum ad primum cenſuit licere Clericis agros beneficiorum, & patrimoniorum

ſuo-

Digitized by Google

ſuorum operâ laicorum colere abſque reatû illicitæ negotiationis.

39 Ad ſecundum, poſſe ſimiliter Clericos pro ejuſdem culturæ uſu boves, & alia animalia neceſſaria cœmere, illorum fœtus juſto pretio, atque honeſta ratione vendere, nec propterea eos prohibitæ negotiationis prætextu vexari poſſe, aut debere.

40 Ad tertium itidem, poſſe pro ſua, & familiæ ſuſtentatione, dummodo tamen in emendis, alendis, ſeu diſtrahendis ſuibus nihil ſordidum, aut indecens ordini clericali exerceant.

41 Ad quartum, licere Clerico arborum in propriis bonis exiſtentium folia alicui laico concedere eo pacto, ut lucrum, quod ex bombicibus proveniet, inter utrumque dividatur; ac pariter
42 eidem licere earumdam arborum foliis per ſeipſum, abſque officii ſui dumtaxat detrimento, ac pro ſua, & familiæ ſuſtentatione arti ſericæ operā dare, dum tamen in artificio hujuſmodi perſonas non ſuſpectas adhibeat, & quoad hoc Epiſcopi licentiam, quæ gratis detur, obtineat.

43 Sed & poſtea, ideſt die 21. Auguſti 1627. ad exemplum prædictarum declarationum eadem S. Congregatio cenſuit Clericos pauperes ob ſuā ſuæque familiæ neceſſitatem poſſe terras eccleſiaſticorum conducere abſque reatu illicitæ negotiationis: bona verò laicorum non poſſe, niſi ex mera præcisè neceſſitate.

44 Item cenſuit poſſe retinere, & locare boves, oves, & alia animalia, quæ habent ea ſucceſſione, vel decimis, necnon fructus illorum vendere abſque crimine illicitæ negotiationis.

45 Porrò in territorio, & diſtrictu Urbis, necnon in Latii, Campaniæ, & Maritimæ Provinciis ex Bulla Clementis VIII *Inter multiplices*, § 5 *in Bullar. tom. 3. pag.* 102 Clerici in caſalibus tamen propriis, & non conductis, poſſunt artem agriculturæ per ſeſe, vel alios exercere, & exerceri facere, nec eis, vel eorum hæredibus per Cameram Apoſtolicam, ſeu illius miniſtros objici, aut imputari poteſt, quod illicitam negotiationem fecerint, aut ſpoliis ſubjaceant; & ars prædicta ipſis Clericis in eorum caſalibus licita, & permiſſa declaratur.

Ex prædictis liquet Clericos poſſe dare operā negotiationi illius ſpeciei, quæ dicitur artificium, & propriis manibus laborare, ſi ſubſit neceſſitas; & in hoc conveniunt omnes, dummodò nihil ſordidum exerceant, per ea quæ leguntur, & notantur in Clem. 1 *de vita, honeſtate Clericorum.*
46 Sed dubium eſt numquid eis hoc liceat ceſſante neceſſitate. Affirmat S. Antonin. *in 3 par. tit.* 13. c 2. § 2. Dum tamen propterea non deſint ab officio divino, ut 91. *diſt* per totam, & c. *Numquā, de Conſecr. diſt* 5. Sequitur noviſſime Prax. Epiſcopalia. c. 63. *de cler. negotiat.* n. 3. & videtur ex mente gloſſæ in c. *Canonum* 14. q. 4. nam cùm textus ibi dicat: Quicumq; in Clero eſſe voluerit emendi vilius, vel vendendi carius ſtudio nō utatur. Gloſ. exponit verbū, *vendendi*; (Scilicet in eadē forma, ſed in rudi materia poſſunt emere coriū, & chartas, & inde facere ſotulares, & libros; ut c. 1. 21. q. 1. & c. *Clericus* 91. *diſt.* nec eſt negotiatio, ſed artificiū.) Hactenus verba gloſſæ, quæ, ut vides, ſe non reſtringunt ad caſum neceſſitatis. Sed in oppoſitum videtur hoc capitulum, ubi juſtū negotium non eſſe Clericis contradicendum propter neceſſitatem; & juſtum negotium exponitur, ſcilicet artificium operando propriis manibus, prout exponunt Butr. Abb. & Sylveſt. ſuprà citati in 6. *notab.* Item contra videtur textus in d. c. *Clericus victum* 91. *diſt.* ubi permittitur Clerico victum ſibi quærere artificiolo abſque officii ſui dumtaxat detrimento; & ita ad hoc duo requirit, videlicet ut victum paret, & ab officio non deſit. Obſtant etiam ſuprâſcriptæ reſolutiones S. congregationis, quæ non concedunt Clericos poſſe artificio vacare, niſi ob ſuam, vel ſuorum neceſſitatem.

Proſſ. Fagn. 2. par. lib. 3. Decretal.

47 Sed ego materiam altiùs exordiendo, ex mente S. Thomæ in 2 2, *q. art.* 3 aſſero, laborem manualem ad quatuor ordinari, Primò, & principaliter ad victum quærendum unde primo homini dictum eſt: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* & in Pſalm. 127. *Labores manuum tuarum, quia manducabis*: & ſecundum hoc dubitandum non eſt, quin Clericis, & Monachis liceat operari manibus propriis. Ait enim Apoſtolus Act. 20. *Ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ*: & habetur tranſumptivè in c. 1. *in fin* 21. *q.* 1. & in c. *Cum Apoſtolus, ſup. de Cenſib* & fuſiùs oſtenſum eſt ſupra
48 *n.* 25. Unde error Enthuſiaſtarum dicentiū nullum laborem manuum Monachis eſſe licitum, etiā ſuſtentandæ vitæ cauſa, ſed orationi ſemper illis eſſe inſiſtendum; meritò damnatur ab Auguſtino *in lib de Oper. Monach.* nam in principio illius libri teſtatur ſe ibi loquuturum contra hujuſmodi
49 errorem, qui Carthagine oriebatur. Sub opere autem manuali intelliguntur omnia humana officia, ex quibus homines licitè victum lucrantur ſive manibus, ſive pedibus, ſive linguis fiant. Cùm enim manus ſit organum organorum, per opus manuum omnis operatio intelligitur, de qua aliquis licitè poteſt victum lucrari, ut per D. Thom. *d. art. 3. in corp. verſ. Sciendum tamen.*

Secundò, labor manualis ordinatur ad tollendum otium, ex quo multa mala oriuntur; unde dicitur Eccleſ. 33. *Mitte ſervum tuum in operationem ne vacet, multam enim malitiam docuit otioſitas.* Et ad hunc finem ſimiliter certum eſt licere Clericis, & Monachis operari manibus propriis: unde Hieronymus *ad Ruſticum Monachum*: (Fac, inquit, aliquid operis, ut ſemper te Diabolus inveniat occupatum,) ut refertur in c. *Numquam, de Conſecr. diſt* 5.

Tertiò ordinatur labor manualis ad concupiſcentiæ refrænationem in quantum per hoc maceratur corpus; unde 2. ad Corinth. 6. *In laboribus, in ieiuniis, in vigiliis, in caſtitate*: & eodem modo ſecundum hoc Clericis, & Monachis labor manualis proculdubio eſt laudabilis: unde in Monaſteriis Ægypti nullus ſuſcipiebatur abſque opere, & labore, non tam propter victus neceſſitatem, quàm propter animæ ſalutem, ne vagarentur pernicioſis cogitationibus; ut legitur in d. c. *Numquam, de Conſecr. diſt.* 5.

50 Quartò, labor manualis ordinatur ad eleemoſynas faciendas; unde dicitur ad Epheſ. 4. *Qui furabatur iam non furetur: magis autem laboret operando manibus ſuis, quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.* Et ad hunc finem labor manualis non tantum eſt Clericis, & Monachis permiſſus, arg c. *Decrevit,* 88 *diſt.* c. *Pervenit, verſ. Niſi forte,* 86. *diſt.* ſed in aliquo caſu

Digitized by Google

cadit etiam ſub præcepto, ſecundùm D. Thomã
2. 2. q. 178. d. art. 3. in corpore ad fin videlicet ſi ex
neceſſitate eleemoſynam facere tenerentur, nec
aliunde poſſent habere unde pauperibus ſubveni-
rent, quia in hoc caſu obligarentur Monachi, &
ſæculares: ad hoc c. *Paſce*, 86. *diſt.* c. *Immolans*, *ad*
fin, 14. *q.* 5 & l. *Necare*, *ff. de liber agnoſcen.* Ex
prædictis collige laborem manualem non eſſe
permiſſum Clericis, vel Monachis, ſi ordinetur
ad lucrum tantum, itaut ultimus finis ſit lucrum:
& ita intellige hoc capitulum, dum permittit eis
juſtum negotium, ſcilicet artificium, propter di-
verſas neceſſitates, ut ſatis oſtenſum eſt ſupra *n.* 9.
51 *& n.* 46. *verſ. Sed in oppoſitum*: & meritò, quia nego-
tiatio quamvis ſit permiſſa laicis, ut c. *Fornicari*, 87.
diſt. tamen hoc habet locum, ſi ordinatur ad ali
quem finem honeſtum, vel neceſſarium; ſecus ſi
ad merum lucrum; ut egregiè probat S. Thom,
in 2. 2. *q.* 77 *art.* 4. quem refert, & ſequitur Abb.
hic n. 10. *verſ. Et prædictis videtur*, & Sylveſt. in *ver.*
Negotium, *n* 1.
52 Tertiò QUÆRO, An negotiatio aliàs licita
poſſit aliquando fieri illicita.
53 Soluit Innoc. *hic n.* 3. dicens negotiationes ho-
neſtas poſſe fieri inhoneſtas quadrupliciter. Pri-
mò ex cauſa, ſeu fine, cùm ſcilicet fit propter ava-
ritiam, idest improbam cupiditatem divitiarum,
vel alium malum finem, c. *Quicumque*, 14 *q* 4. &
tunc eſt peccatum veniale, vel mortale ad eum
modum, quo eſt ille finis, ut per Sylveſt *in ver.*
Negotiatio, *n* 2.
54 Secundò ex tempore, puta in Dominicis, &
feſtis diebus de præcepto, in quibus non eſt licita
negotiatio, cùm ſit opus ſervile, c. 1. *& fin ſupra*
de fer. Quod tamen fallit in nundinis, quæ fiunt
55 Superiore ſciente, & tolerante, dummodò per
hoc divina non omittantur; ſecus ſi nundinæ eſ-
ſent prohibitæ, ſecundum Petr. de Palud relatum
à Sylveſt. *eod. n.* 2 *verſ. Tertio ex tempore.* Item ſecus
in mercatibus, ut eſt text. in c. 1. *ſupra de fer.*
licet ex prava conſuetudine contrarium ſervetur,
ut ibi atteſtatur Hoſt. *num.* 2. *in ver. Illicitis*, & Jo.
Andr. *n.* 3.
56 Tertiò ex loco, ut in Eccleſia, in qua nec judi-
candum eſt, nec negotiandum: unde & Dominus
ementes, & vendentes ejecit de templo. *Is* 2. Ad
hoc c. *Et hoc diximus*, 16. *q.* 8. *&* c. 2. *verſ. Ceſſent in*
Eccleſiis, eorumque cœmeteriis negotiationes, &
57 præcipuè nundinarum, & c. *de Immun Eccleſ lib.* 6.
imò ſecundum Hoſt. *hic num* 8 *verſ Tertiò*: nec ſu-
pellectilia ſunt ibi ponenda, niſi fortè ad tempus
u gente neceſſitate, de quo dic, ut legitur, & no-
tatur in c. 1 & c. *Eccleſia*, *ſup. de Immun Eccleſ* & in
c. *de Cuſtod. Euchar*, An autem, & quando negotia-
ri in Eccleſia ſit culpa lethalis, conſule Sylveſt *in*
58 *ver. Negotium*, *num.* 2. *verſ. Quartò* Similiter ex loco
ſuſpecto, & inhoneſto redditur illicita negotiatio
l. *Si cum dies*. § *Si arbiter*, *verſ Si in aliquem locum in-*
honeſtum. *ff. de arbitr.* ſicut & converſatio c. *In omni-*
bus, 81 *diſt.* & c. *Si quis facro*, 27. *q* 1. Sylveſt, *ubi*
ſupra.
59 Quartò ex perſona, puta ſi ſit Clericus, & à for-
tiori ſi religioſus, ut in c. *Fornicari*, & c *Negotiato-*
rem Clericum, 88 *diſt.* & in hoc c. Et *infra col.*
per tot. & abundè oſtenſum eſt in præcedenti
quæſtione.
60 Quintò ex re, ſeu materia. Sunt enim aliqua,
in quibus nullo modo licita eſt negotiatio, ut in
his, quæ nec per ſe, nec cum admixto poſſunt eſſe
utilia, ſicut ſunt aliqua venena, l. *Quod ſæpe*. §. *Ve-*
neni mali, *ff. de contrah. empt.* l. *Qui venenum*, *ff.*
de verb. ſignif. & l *Certè*, §. 1. *ff. Famil. herciſc.* In
veneno igitur, quod poteſt eſſe utile cũ admixto,
vel etiam in puro pro feris beſtiis occidendis, li-
cita eſt negotiatio: ſicut & in gladiis ad ſui de-
fenſionem, & in coloribus ad colorandam mulie-
61 rem, vel etiam virum pro bono; ita Innoc *hic n.* 3.
cujus theoricam per omnia ſequitur *hic* Hoſtien.
n. 8. Abb. Antiq. 1. & Abb. Sicul *n.* 11. & *ſupra in*
rubr. Jo. Andr. *n* 3. Butr. Card. & Anchar. omnes
n. 2. Præterquam quoad illud, quod aſſerit de co-
loribus pro colorandis mulieribus, & maximè vi-
ris, quod nullo modo placet Hoſtien. *hic n.* 9. &
62 Jo Andr. *ſupra in rubr. n.* 4. Cuilibet enim ſuffice-
re debet pictura, quam Deus in illius facie natu-
raliter poſuit, & vix poteſt fieri ſine injuria Crea-
toris, ſi aliam ſuperponat: ſicut de iteratione Sa-
cramenti characterem imprimentis dicitur in
c. *Oſtenditur*, *de Conſecr. diſt.* 4. & c. *Quidam*, 1.
q. 1. & facit optimè, quod idem Hoſt. notat in
Summa de Sacram. non iteran. § *Et quæ ſunt ite-*
randa, *verſ. Sed quid eſt facere injuriam Sacramen-*
to; & quod ſcripſi in c *Statuimus*, *n.* 52 *ſupra*
de ſuppl. neglig Prel. Quamobrem Eccleſ. 4. *Ne*
accipias faciem adverſus faciem tuam, ſcilicet fa-
ciem picturæ adverſus faciem naturalem; & con-
tra faciens timere poteſt illud Joel 2. *Omnis vul-*
tus redigetur in ollam, idest vultus depictus in ollam
infernalem. Hinc Didymus Brachmanorum Rex
ad Alexandr. loquens de fœminis ſuis, quæ mini-
mè ornabantur, ſic ait: [Quis poteſt opus naturæ
corrigere? quod ſi fiat aut infructuoſum eſt, quia
vivitur, aut criminoſum, quia præſumitur) Et Cy-
prianus *de diſciplina*, *&* *habitu virginum* dicit,
63 (Opus Dei eſt quod naſcitur, Diaboli quod mu-
tatur) Et in libro *de habitu virginum* incipien. *Di-*
ſciplina Cuſtos, *poſt med.* (Non virgines tantum,
aut viduas, ſed & nuptas puto, & omnes omninò
fœminas admonendas, quod opus Dei, & factu-
ram ejus, & plaſma adulterare nullo debeant ad-
hibito flavo colore, vel nigro pulvere, vel rubo-
re, aut quolibet lineamenta nativa corrumpente
medicamine.]Et poſtea ſubdit(: Manus Deo in-
ferunt quando illud, quod ille formavit, reforma-
re contendunt: impugnatio eſt iſta divini operis,
prævaricatio eſt veritatis. Deum videre non po-
teris quando oculi tui non ſunt, quos Deus fecit,
ſed quos Diabolus infecit, de inimico tuo com-
pta cum illo pariter arſura.)
64 Et hanc ſententiam Hoſt. & Jo. Andr. probãt
Collect. *hic n.* 4 & *ſupra in rubr.* Butr. *n.* 2. Cardin.
& Anchar. *ambo n.* 3. Abb. *hic n.* 11. & idem Jo.
Andr. in reg *Eaque*. *an.* 8. *in Mercur lib.* 6. ubi
ait; fucationem ex ſui natura eſſe malam; & ideo
poſſe per ſtatutum Epiſcopi prohiberi, nec mari-
to contrarium præcipienti teneri uxorem obe-
dire. Quod fuſius proſequitur Alber de Roſate
in 2. *par. Statut. circa fin. quæſt.* 201. *col.* 3. & his
adde D. Thom. *in* 2. 2 *q.* 169. *art.* 2 *ad ſecundũ*, ubi
ait: (Mulierum fucatio, de qua Cyprianus loqui-
tur ubi ſupra, eſt quædam ſpecies fictionis, quæ
non poteſt eſſe ſine peccato: unde Auguſtin. dixit
in *epiſt.* 73. *ante med. tomo* 2. fucari figmentis
quo rubicundior, vel candidior appareat, adul-
terina fallacia eſt: non tamen ſemper talis fuca-
tio eſt cum peccato mortali, ſed ſolum quando
his

Google

ſii propter laſciviam, vel in Dei contemptum, in
quibus caſibus loquitur Cyprianus.) Hæc S. Tho-
66 mas. Sic Iezabel introitu Iehu audito depinxit
oculos ſuos ſtibio, ut legitur Reg. 4. c. 9. 30. Item
Ezechiel, 23. 40. *Circumliniſti ſtibio oculos tuos,& ornata es mundo muliebri*; & infra 44. *Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi mulierem meretricem.*

67 Cæterum adverte, quia ut S. Doctor ſubjicit,
aliud eſt fingere pulchritudinem, & aliud occul-
tare turpitudinem ex aliqua cauſa provenientem,
puta ægritudine, vel aliquo hujuſmodi; hoc enim
eſt licitum, quia ſecundum Apoſt. 1 ad Corinth. 12.
Quæ putamus ignobiliora membra corporis eſſe, his honorem abundantiorem circumdamus. Quo fit ut for-
tè non peccaverit quidam ex Proceribus, qui cum
morbo gallico tabeſceret, oſtro pingebat pal-
lentes genas, de quo ſalſ mem Vrbanus VIII. fe-
ſtivè fertur dixiſſe: Foris minio pictus Ibero, in-
68 tus autem Gallico.

Non tamen Hoſtien hic num 9 & ſequaces re-
probant honeſtum, pretioſum, & placitum orna-
tum mulierum ſine pictura; ſi propterea ſe orna-
verint ut viris ſuis magis placeant: Sed ſi ut alio-
rum oculos ad ſe trahant, eſt illicitum, & morta-
le cap. *Nec ſolo tactu*, & cap. *ſeqq. 32. q. 5.* Vnde
Chryſoſt. (Mulier ſi ſe decoraverit,& vocaverit
ad ſe oculos hominum etiamſi plagam non intu-
lerit, vindictam dabit extremam; Venenum enim
obtulit, etſi nullus qui bibat inventus ſit.) & con-
cordat B. Thom. in *2. 2. qu. 169 d. art. 2. in corp.*
Vbi docet mulierem conjugatam poſſe abſque
69 peccato ſe ornare ut viro ſuo placeat: ſed non
conjugatas mortaliter peccare. ſi ſe ornent ea in-
tentione, ut viros provocent ad laſciviam: Si au-
tem ex quadam levitate, vel etiam ex quadam
vanitate propter jactantiam quamdam, non ſem-
per eſſe peccatum mortale, ſed quandoque ve-
niale.

71 Sextò ultra prædicta negotiatio aliàs licita, fieri
poteſt illicita ex commercio, cum ſcilicet illud eſt
Reipublicæ damnoſum, velut cum quis totum fru-
mentum, aut omnes merces emit, ut coactis aliis
à ſe emere, vendat ſuo arbitratu, ſecundum Syl-
veſt *in ver. Negotium, num. 2. verſ. Sexto.* Ad hoc
quod legitur, & notatur *in rubr.* & in l. *un. C. de*
72 *Monspol.* Verum tempore fertilitatis poteſt quis
multa victualia emere, ut tempore egeſtatis abun-
det, exemplo Ioſeph in terra Aegypti, ut *Gen. 41.*
73 Quinimo hoc licet non tantum pro uſu proprio,
ſed etiam ut aliis poſſit vendere eo pretio, quo
tunc vendetur ab aliis, dummodo tamen hoc fa-
ciat eo tantum fine, ne in terra ſua victualia defi-
ciant, puto quia videbat homines propter abun-
dantiam victualia hujuſmodi ad exteras gentes
transferre, vel diſſipare, vel in iis cuſtodiendis de-
74 bitam curam, vel diligentiam non adhibere: alio-
quin ſi nulla utilitate penſata emant, ut vendant
carius, peccant omnes, ut legitur, & notatur in *c. 1. de empt. & vendit.* Sed gravius clerici, quàm laici
cap. *Quicumque. 14. q. 4.* Ita Innoc. *hic num. 2* cui
conſentiunt Hoſtien *num. 7 in ver. Propter neceſ- ſitates*, Ioann. Andr *num. 3. in ver. Neceſſitates*,
Butr *num. 4.* Card. *num. 2.* Anchar. *num 5 & Abb, num. 9* dicens cum dicto Innocentii tranſire com-
muniter Doctores.

75 Septimò demum negotiatio fieri poteſt illicita
ex conſortio Vnde qui cum negotiatore, quem
ſcit malæ conſcientiæ, ſocietatem inivit, tenetur

Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.

eam diſſolvere, ſi commodè poteſt: aliàs proteſta-
ri debet ſe non intendere de illicitis lucris parti-
pare, argum. cap. *Error*, & cap. *Facientes*, *83. diſt.*
Ita S. Antonin. *in 2 par. tit. 1. c. 16. § 2 poſt med. verſ. Si quis etiam Societatem*, & poſt eum Sylveſt.
in ver. Negotium, n. 2 verſ. Septimo.

76 Sed hic incidit dubitatio, numquid exercens
negotiationem aliàs licitam, ſed aliquo ex ſupra-
ſcriptis modis illicitam, teneatur lucrum inde ſu-
ſceptum reſtituere, Abb. *hic num. 11. verſ Sed circa primum reſolvit teneri*, per ea, quæ dixit poſt In-
nocent. in cap. *Quia plerique, num. 34. ſupra de immun. eccleſ.* Tu verò dicas non eſſe in præcepto,
ut lucrum per hos modos quæſitum reſtituatur,
aut pauperibus detur, licet ſit conſilium, ſecun-
dum Doctores, niſi injuſtitia committatur pluris
vendendo, aut minoris emendo, vel niſi cau-
ſa excreſcentiæ pretii emendo totum aliquid,
ut carius venderet, quia tunc tenetur læſis reficere
re damnum propterea illatum; Fuit enim cauſa
damni alterius injuſtè, ut benè per S. Antonin. *in 2. part. tit. 1. cap. 16. § 2. circa med. verſ. Et in quatuor caſibus*, & Sylveſt *ubi ſupra*, § *Non eſt autem neceſſarium*, & vide Cajet reſtitutio-
nis materiam ex principiis explicantem in *2. 2. q. 62. art. 6.*

77 Quartò QUÆRO quibus clericis interdicta
ſit negotiatio

78 Si negotia ſæcularia accipiantur latiori ſigni-
ficatione, prout proveniunt ex carnali concupi-
ſcentia, res eſt extra dubium. quia talia indiſtin-
ctè ſunt omnibus prohibita tam clericis, quàm
laicis, ſed maximè clericis, ut hic patet: nam ap-
petere plus juſto pretio, hæc & ſimilia indubitan-
ter interdicta ſunt omnibus, ſecundum Abb. *nu. 12. verſ. Ego dicerem.*

79 Verum ſi negotia ſæcularia ſumantur ſtrictè pro
commutatione lucrativa, ſeu mercatura, quæ per-
miſſa eſt laicis, ſed prohibita eccleſiaſticis, ut in
cap. *Fornicari, 88 diſtinct.* Tunc quoad clericos in
ſacris Ordinibus conſtitutos conveniunt omnes
negotiationem eſſe prohibitam: de hoc enim eſt
caſus apertus hic in illis verbis: (Hæc talia, & his
ſimilia Miniſtris Altaris Domini omninò contra-
dicimus.) quæ verba proculdubio includunt Preſ-
byteros, Diaconos, & Subdiaconos. cap. *Tribus*;
& cap. *ſeq. de conſecr. diſt. 2* ut *hic* per Hoſt. *nu 7. in fin. in verb. Miniſtris*: cum quo alii tranſeunt: ad i-
dem cap. 1. ibi, *in Subdiaconatu*, & ſupra, ubi gloſ.
1. verſ. De iis, qui ſunt in maioribus. ſupra de poſtulat. &
cap. *Sicut te*, & quod ibi notant Innocen. & alii in
ver *Sacris*, *infra hoc tit.* & c. 3 *88. diſt.* ubi dicitur:
Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus nequa-
quam ſæculares curas aſſumat

80 Quo verò ad Clericos Minorum Ordinum ſiqui-
dem habeant competens beneficium eccleſiaſti-
cum ſimiliter concordant Doctores non licere il-
lis negotiari per textum in d. cap. 1 ibi, In ordi-
nibus quoque minoribus ſi ſtipendiis eccleſiaſticis
ſuſtententur, *de Poſtulat.* & hic firmant *loco citato*,
Ioan. Andr, *n. 4. in verb Miniſtris*, Butr. *eod num. 4. verſic. Quaro an omnibus*, & Abb *n. 12.* & conferunt
quæ de officio Tabellionatus ſcripſi in d. cap. *Sicut te. n. 26 infr. eod*

81 Sed ſi clerici in minoribus ordinibus compe-
tens beneficium non habeant, articulus eſt valdè
dubitabilis: nam Hoſtien & Io. Andr. proximè ci-
tati, videntur tenere hanc probationem reſtrin-

gi ad clericos in minoribus beneficiatos dumtaxat: & apertius hoc tenet Abb. eod. ſe in fin dicens, Clericos in minoribus non beneficiatis mi-
82 nimè prohiberi negotia ſæcularia aliàs licita. Moventur omnes per d. cap. 1. *ſupra de poſtulan* ubi clerici in minoribus prohibentur eſſe Advocati in foro ſæculari, ſi ſtipendiis eccleſiaſticis ſuſtententur. Ergo à contrario ſenſu, ſi hujuſmodi ſtipendia, & ſic beneficium non habeant, utiq; poſſunt, & ita notat gloſ. 1 & communiter DD.

83 Verum Anton. de Butr. *hic num. 4. verſ. Quæro an omnibus.* putat hanc prohibitionem extendi ad clericos in minoribus etiam non beneficiatos, quia ſi gaudere volunt privilegio eccleſiaſtico, abſtinere debent ab his, quæ non decent propoſitum clericale, ut cap. *fin. de vit. & honeſt. clericor.* Tu verò dicas clericis omnibus etiam minorum Ordinum prohibitam eſſe negotiationem, ſi congruã habeant ſuſtentationem ſive ex beneficio eccleſiaſtico, ſive ex bonis patrimonialibus.

84 Quod probo ponderando primò hanc rubricã, quæ indefinitè loquitur de clericis: & complura capitula damnant clericos negotiatores, nec diſtinguunt an ſint beneficiati, nec ne, ut cap. *1. 14. qu. 4.* cap. *Negotiatorem clericum quaſi quandam peſtem fuge, & per tot. 88. diſtinct.* Ergo indiſtinctè & generaliter de omnibus clericis ſunt intelligenda, cap. *ſi Romanorum, 19 diſtinct.* cum con-
85 cord. & notat gloſ. 1. in c. *2, de præben.* Et eò magis, quia in cap. 1 *ead. diſt* ſic legitur: Decrevit S. Synodus nullum deinceps clericum poſſeſſiones cõducere, aut negotiis ſæcularibus ſe miſcere. Dictio autem, *nullum*, cum ſit univerſalis negativa, utiq; non admittit reſtrictionem ad clericos beneficiatos ad gloſ. in Clem. 1. *in ver. Nullum, de præben.* Rom *conſ. 190, num. 2* & Cravet. *conſ. 209. numero 4. verſ. Sexto*, & *conſ 294 num 5.* Ad idem textus in cap *1. q. 14. quæſt 4* ubi dicitur Noverint clerici ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum: quod ſi ceſſare noluerint, in quocumque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officiis abſtinere cogantur: nam dictio illa effrænata, *quicumque*, ſimiliter nullam patitur reſtrictionem, cap *Solitæ* & ibi gloſ. *ult. ſupra de maior. & obed.* Archid in cap. *Si tibi abſenti, col. 2. in verb. Quicumque, de præben. lib. 6*

Secundo, pondero textum in cap. *Fornicari, 88. diſt.* ubi dicitur: Antequam eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari; facto jam non licet. Sed per ſolum clericatum quis efficitur eccleſiaſticus, & de foro eccleſiæ, licet beneficium non ſit adeptus, ut patebit infra *num. 90.* Ergo eidem negotiari non licet.

86 Tertiò, ad idem pondero textum in cap *2. infr. de clerico venatore*: ubi venatio, quæ in hoc cap. *circa fin.* connumeratur inter negotia ſæcularia, omnibus ſervis Dei interdicitur. Servi autem Dei dicuntur quicumq; in ſortem Domini vocantur: & ſic clericali charactere inſigniti, etiam non beneficiati, cap. *Duo ſunt, 12. quæſt. 1.* cap. *Cleros* & cap. *Clericos, 21. diſt:* & notant in d. c. *2.* gloſ. *un.* & Hoſtien. *num. 2.* & plerique alii.

Et confirmatur, quia Concilium Tridentinum in *cap 1. ſeſſ. 22* Dum innovat Summorum Pontificum, & Conciliorum Sanctiones de ſæcularibus negotiis fugiendis, loquitur de Clericis in ſortem Domini vocatis. Quæ quidem verba ut prædixi conveniunt omnibus clericis, etiam primæ tonſuræ, & beneficium non habentibus.

Quartò argumentor à ratione ceſſante: nam clericis indulgetur ut poſſint eſſe Advocati in foro ſæculari propter neceſſitatẽ ſuſtentationis, d. c. *1. de poſtul.* Sed hæc neceſſitas ceſſat ſive ex beneficio, ſive aliunde ſuſtententur, cap. *Epiſcopus, in fin. de præben.* Ergo indultum ceſſare debet, cap. *Quod ex neceſſitate 1. q. 1.*

87 Quintò, conſidero rationes, ob quas clerici prohibentur negotiari: præcipua enim ratio eſt, quæ ponitur in hoc capitulo, videlicet, quia ſecundum verbum Apoſtoli nemo militans Deo implicat ſe
88 negotiis ſæcularibus. Hæc autem verba utique comprehendunt etiam clericos non beneficiatos, quia cum primum quis clericali tonſura initiatur Dei ſeu cæleſtis militiæ miles efficitur, ut eſt text. in cap. *Chriſtianus 11 q. 1.* in cap. *Degradatio, de præben lib. 6* & ſcripſi plenius in cap. *Cum con-*
89 *tingat, num. 129. ſupra de ætat. & qualit.* Secunda ratio eſt quia clerici ſunt ex illo genere Chriſtianorum, quod mancipatum divino officio, & debitũ contemplationi, & orationi ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare convenit; quæ ſunt verba textus in cap. *Duo ſunt genera, 12 qu. 1.* Ex hoc autem genere procul dubio ſunt clerici primæ tonſuræ etiam non beneficiati; quod inde convincitur manifeſtè quia cum tonſurantur, deponunt capillos, & tondentur in ſignum ſuperfluæ curæ temporaliũ & hanc coronam habent ab inſtitutore Eccleſiæ, ut ibi ſubjungitur: & ſic multò ante quam erecti fuiſſent tituli beneficiales, ut probavi latiſſimè in cap. *Si quis ſacè, à num 15. ſup. de petel cleric.* Ter-
90 tia ratio, quia clerici non ſunt de corpore Reipublicæ mundanæ, ſed eccleſiaſticæ, l. *Placet, C de Epiſc. & Cleric.* & cap. *Fornicari, 88. diſt.* Et propterea non decet eos vacare negotiis mundanæ reipublicæ, cujus corpori non ſunt annexi, ut per Abb. *ſupra in rubr. circa med. verſ. Secundò conteſt:* & Dictum eſt ſupra *num. 30. & ſeqq.* Dubitari autem non poteſt quin minores clerici etiam non bẽeficiati ſint de corpore reipublicæ eccleſiaſticæ, & de foro eccleſiæ, cap. *Nullum clericum, & per tot. 11 q. 1.* cap *Quiſquis, 17. q 4* Ideoque Concilium Tridentinum declarans fori privilegium in *cap. 6. ſeſſ. 23.* loquitur alternativè ibi, *beneficium eccleſiaſticum habeat, vel habitum, & tonſuram deferens alicui eccleſiæ, de mandato Epiſcopi inſerviat.* Et ita ſufficit clericatus cũ prædictis requiſitis etiã ſine beneficio, ut ſæpius cenſuit Sacra Cõgregatio ejuſdem Concilii Interpres. Quarta ratio, quia clerici à divinis officiis quibus jugiter vacare debent, per ſæcularia negotia diſtrahuntur, c. *Nunquam, de conſecr. diſt. 5.* cap *fin.* ibi, *ſæcularibus potius negotiationibus, quam divinis officiis intendunt, ſupra de vita, & honeſt. clericor.* & cap. *Clericum, il primo*, ibi, *abſque officii ſui detrimento, 91. diſt.* Certum eſt autem etiam clericos primæ tonſuræ, licet beneficiati non ſint, per ſæculares curas avocari à divinis officiis, quibus & ipſi ſunt addicti, ut clarè probatur in d. cap *Duo ſunt, 12. q. 1* Ideoq; S. Tridentina Synodus in c. *16 ſeſſ 23.* Innovans canonem ſextæ Synod. Chalcedonenſis ſtatuit, ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate, vel utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur
91 muneribus nec incertis vagetur ſedib9, &c. Quinta ratio, quæ ſimiliter æquè viget in clericis beneficiatis, ac non beneficiatis, eſt, quia negotiatio

ut plu-

ut plurimum ſine mendacio, & perjurio exerceri
non poteſt cap. *Eiiciens*, *88. diſt.* cap. *Qualitas*,
& cap. *Negotium*, *de pœnit. diſtinct. 5.* gloſ. *in Summa circa fin. 14. q. 3.* Ioan. Andr. in cap. 1. *num. 2. ſupra de fer.*

92 Non obſtat quod prohibitio negotiationis in
hac Decretali fiat Miniſtris Altaris Domini, quales non videntur eſſe, niſi Presbyteri Diaconi, &
Subdiaconi, ut in cap. *Tribus*, *de conſecr. diſt. 2.* ubi
Clemens Papa; (Tribus gradibus, inquit, commiſſa ſunt Sacramenta Divinorum Secretorum,
ideſt Presbytero, Diacono, & miniſtro, nempe
Subdiacono, ut gloſ. & DD interpretantur.

Nam reſpondeo etiam inferiores clericos eſſe
miniſtros altaris Domini, licet non ita proximos,
93 & immediatos, ſicut Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi: nam generaliter omnis ordo prout eſt
Sacramentum, ordinatur ſpiritualiter ad Sacramentum Euchariſtiæ, c. *Perlectis*, *25. diſt.* Concilium
Tridentinum *ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. cap. 2.* & *can. 2.* & docet S. Thom. *in 4. diſt. 24. q. 3. art. 2 q. 2.*
Et diſtinctio omnis graduum, & ordinum eſt propter altaris ſacrificium, in quo eſt conſummatio
94 omnis divini cultus, Turrecr. in cap. *Cleror*, *n. 16. verſ. Secundo ſi*, *21. diſtinct.* & in ſpecie Acolythus
ſuggeſta pro Euchariſtia, & Calices Diaconis
præparat, ut in dict. cap. *Perlectis*, § *Ad Acolythum*.
Neque verò ad eſſe ordinis eccleſiaſtici, & Sacramentalis requiritur ut habeat miniſterium cooperativum in ipſo actu conſecrationis Euchariſtiæ, ſed ſatis eſt, ut vel quoad ipſum Sacra-
95 mentum vel quoad ſuſcipientes cooperetur præparando, ſicut clarè patet in minoribus ordinibus, d. c. *Perlectis*, & c. *Acolythus*, *cum trib. ſeqq. 23 diſt.*
quæ ſunt formalia verba Præpoſ. in d. c. *Cleros*,
n. 4. verſ. Non enim, *21 diſt.* & declarat S. Tho. *in 4. d. diſt. 24. q. 2. ar. 1. q. 2. verſ. Et ideò aliter dicendum*: ubi latè proſequitur quomodo miniſtri ſinguli cooperentur mediatè, vel immediatè, vel in ordine
ad ipſum Sacramentum, vel in ordine ad ipſum
ſuſcipientes. Sed & Concil. Trid. in c. 17. *ſeſſ. 23.*
ſeriò præcipit ut ſingula ſacrorum Ordinũ miniſteria ab Oſtiariatu ad Diaconatũ nonniſi per cõſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur. Ex quib.
patet verba hujus decretalis de miniſtris altaris
Domini utique congruere etiã clericis minorum
ordinũ; & eo magis, quia textus declarat de quibus miniſtris intellexerit, dum ſubjunxit, de quibus ait Apoſtolus, *Nemo militans Deo*, &c. Quæ verba conveniunt etiam clericis primæ tonſuræ, ut
oſtenſum eſt ſupra *n. 87. & 88.*

96 Non obſtat d. cap. 1. *de Poſtul.* ubi clerici in minoribus prohibentur eſſe Advocati in foro ſæculari, ſi ſtipendiis eccleſiaſticis ſuſtententur.

Nam primò reſponderi poteſt, inde non eſſe licitum arguere, ut ſi talibus ſtipendiis non ſuſtententur, poſſint eſſe Advocati: quia argumentum
à contrario ſenſu non procedit, quando ipſius argumenti contrarium reperitur in jure expreſſum,
Io. Andr. in cap. *Publicato*, *num. 18 de elect.* prout reperitur hoc caſu, ut patet in juribus ſupra ponderatis *num. 83 & ſeqq.* Deinde reſpondetur illum
textum eò tantum reſpexiſſe, ut clerici judiciis
ſæcularibus ſe non immiſceant, niſi ex cauſa neceſſitatis, vel pietatis. Et quamvis adjecerit verba illa, *ſtipendiis eccleſiaſticis*, tamen hoc ideò videtur feciſſe, quia de jure etiam ad minores ordines quis promoveri non debet ſine titulo, ut eſt
caſus in c. *Non liceat*, & ibi notat gloſ. 1. & Abb.
num. 1 & 2. ſupra de præbend. & ſic reſpexit ad id,
quod de iure eſſe debet. Sed tamen idem dicendum eſt, ſi aliunde habeant ſuſtentationem, quia
cùm conditio illa, ſi ſtipendiis eccleſiaſticis ſuſtẽtentur, reſpiciat unum & determinatum finem,
ſcilicet ut non indigeant, utique adimpletur per
æquipollens, ut in *l. unum* § *fin. ff. Mand.* & not. Bald.
conſ. 51. Titius vendidit, *num. 1. lib. 1.* Ad hoc bonus
textus in cap. *Epiſcopus*, *il terzo de præbend.* ibi, (Niſi
talis ordinatus de ſua, vel de paterna hæreditate
ſubſidium vitæ poſſit habere.) Et eſt ex mente
Hoſtien. & aliorum quos retuli in capit. *Sicut te*,
numero 28. infr. eod. ubi omninò videas. Ac demum
reſponderi poteſt illam Decretalem eſſe intelligendam in caſu de quo loquitur, in quo videtur
eſſe aliqua ſpecialis ratio permiſſionis quoad minores clericos beneficiatos, quia munus advocationis eſt valde utile reipublicæ: nam Advocati
non minus proſunt humano generi, quam ſi præliis, atq; vulneribus patriam parenteſque ſalvarent; ut dicitur in l. *Advocati C. de Advocat. diverſ. indic.* Et facit quod notat gloſſ. in l. 1. § *Hoc edicto in verb. Certis perſonis*, *ff de poſtulan.* & Abb. in cap.
ultimo num. 1. eodem tit. Ab officio igitur Advocationis non videtur inferendum ad alia negotiationum genera, quæ non ad publicam utilitatem,
ſed ad privatum lucrum ordinantur, cap. *Secundum inſtituta*, *infr. eod.* quæ differentia eſt ex mente
Sylveſt. *in verb. Cleri. us 3. num. 1. verſ. Clericus igitur 2.*
iunct. verſ. *Nec ſecundò*, & hic iunge quæ de clericis
minorum ordinum habentibus unde vivant non
ex beneficio, ſed ex patrimonio circa prohibitum
Tabellionatus exercitium ſcripſi in cap. *Sicut te*,
num. 27. & ſeq. infr. eodem.

97 Quæ opinio, ſi vera eſt in terminis iuris communis, profectò redditur fermè indubitabilis ex
nonnullis Conſtitutionibus Summorum Pontificum.

Nam Pius IV in Bulla 19. incipien. *Decent eſſe
cenſentes*, in Bull. tom. 2 pag. 29. Declarat bona
quæcunque ex illicita negotiatione acquiſita per
quoſvis clericos tam ſæculares, quàm regulares
etiam in ſacris ordinibus conſtitutos cuiuſcumq;
ſtatus, ordinis & conditionis fuerint, tamquam
ſpolia ad Cameram Apoſtolicam pertinere. Pondera verba, *etiam in Sacris*: nec non verba *Cuiuſcumque ordinis*: quæ implicant & includunt etiam
clericos in minoribus ordinibus conſtitutos. Itẽ
pondera verba univerſalia, & geminata: *quoſcunque clericos, cuiuſcunque ſtatus*, &c. quæ non patiuntur reſtrictionem ad beneficiatos, ex his quæ plenè tradit Aym. *conſ. 294. Verba tranſactionis. num. 6. per tot.*

98 Item Pius V. in Bulla 42. incip. *Romani Pontificis*, in Bullar. *tom. 2. pag. 238* ſtatuit, ut à quibuſvis
Presbyteris, & clericis, quorum beneficia, vel
penſiones non excedunt valorem annuum triginta ducatorum auri de Camera, nullum ſpolium
exigi poſſit, dummodo tamen ſe ab illicita negotiatione, & à ſacris canonibus prohibita abſtinuerint. Ergo clericus habens penſionem etiam
99 infra ducatos triginta; tenetur ab illicita negotiatione abſtinere; alioquin ſubjacet ſpolio: & tamen habens penſionem non dicitur habere beneficium, cùm Conſtitutio loquatur alternativè de
beneficio vel de penſione: & ſic falſa eſt opinio
Hoſtien. & ſequacium, quod minores clerici non
beneficiati poſſint negotiari.

100 Item Paulus V in Conſtitutione 14. quæ incipit, *In eminenti*, Bullar. *tom. 3. pag. 199.* indulſit curialibus, incolis, & originariis Vrbis etiam clericis, & in ſacris presbyteratus ordinibus conſtitutis in ipſa Urbe, & intra decem milliaria, ut de eorum bonis ibidem exiſtentibus non fiat ſpolium, etiam ſub prætextu, ſeu cauſa illicitæ negotiationis. Certum eſt autem hoc indultum competere etiam Clericis minorum ordinum non beneficiatis, ut praxis obſervat: ergo circumſcripto indulto poſſet eis fieri ſpolium ex cauſa illicitæ negotiationis.

Et ita ſervatur de conſuetudine; nam Commiſſarii, & Collectores ſpoliorum quotidie procedunt ex capite illicitæ negotiationis contra Clericos tam in ſacris, quàm in minoribus ordinibus conſtitutos, ſive beneficium eccleſiaſticum habeant, ſive non.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Non magnoperè.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi exeuntes ad audiendas leges, vel Phyſicam, niſi infra duos menſes ad clauſtrum redeant, excommunicati ſunt, & alias pœnas incurrunt, de quibus hic.*

2 *Phyſica, idest medicina.*

3 *Regularis in ſæculo admiſſus in Collegium Doctorum utriuſque iuris an de ſui Superioris licentia in eo intereſſe, & ſuffragari valeat, 21 & num. ſeqq. uſque in finem.*

4 *Inobedientia regularis excluditur ex licentia Prælati petita, & obtenta.*

5 *Religioſus non eſt proprietarius, qui emolumenta Collegij non ſibi, ſed Monaſterio lucratur.*

6 *Monachus ad utilitatem Monaſterij eſt capax donationis, legati, & hæreditatis tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato. & n. 23.*

7 *Conciliaris materia dicitur quæ continetur in Canonibus à Concilio Trident. innovatis.*

8 *Regularis, qui in ſæculo iure civili operam dedit, de ſui Superioris licentia promoveri poteſt ad gradum Doctoratus.*

9 *Negotia ſæcularia æquè prohibentur ſacerdotibus ſæcularibus, ac regularibus*

10 *Presbyteri ſæculares poſſunt eſſe de collegio Doctorum iuris civilis.*

11 *Collegium, in quo ſunt pariformiter clerici, & laici in dubio cenſetur eccleſiaſticum*

12 *Collegium Doctorum utriuſque iuris quale cenſeatur.*

13 *Ius Canonicum eſt potentius, ac dignius iure Civili.*

14 *Regulares poſſunt eſſe de Collegio eccleſiaſtico, ſeu Doctorum Iuris Canonici.*

15 *Theologiæ appellatione venit etiam ſcientia Canonica.*

16 *Regulares non habent velle, aut nolle, ſed ſunt mortui mundo, & ſervo æquiparantur.*

17 *Declaratur, & n. 22.*

18 *Regularis ex ſui Superioris licentia poteſt poſtulare pro ſui Monaſterij utilitate.*

19 *Item poteſt eſſe procurator pro amico ſui Monaſterij etiam laico.*

20 *Præparantis, & præparati idem eſt iudicium.*

21 *Et iudex cauſæ præparantis eſt iudex cauſæ præparatæ.*

22 *Regulares retinent generis nobilitatem, ius ſanguinis, ſuitatis, & Civitatis.*

24 *Regulares in materia favorabili veniunt clericorum appellatione.*

25 *Religioſus ex ſententia D. Thomæ poteſt eſſe de Collegio ſæcularium Magiſtrorum.*

26 *Intellectus e.* In nona actione, 16 q 7.

Profeſſionis diverſæ homines an, & quando poſſint in eodem officio ſociari, ibidem.

27 *De Collegiis diverſis an, & quando quis eſſe poſſit.*

28 *Pariſienſium quorumdam error, qui ſtatum Religioſorum mendicantium damnatum aſſerebant, confutatur à D. Thoma in Opuſculo iuſſu Clementis IV. edito, & ab eodem approbato.*

NON magnoperè. Religioſi profeſſi exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicã, niſi infra duos menſes ad clauſtrum redeant, excommunicati ſunt, & in nulla cauſa patrocinari poſſunt, & in choro, Capitulo, & cæteris erunt ultimi, & ſine diſpenſatione Papæ non promoventur. Hoc dicit; & expone phyſicam, ideſt medicinam, prout Doctores intelligunt, & colligitur ex littera ibi, *Sub obtentu languentium fratrum conſulendi corporibus*, ad hoc c. *Ad aures*, ibi, In arte phyſica, *de ætat. & qualitat.* dividitur in tres partes. Primò ponit factum reprehenſibile. Secundò id fieri prohibet, ibi, *Vadene.* Tertiò quadruplicem pœnam imponit, ibi, *Si verò antiquus hoſtis.* Deſumpta eſt hæc Conſtitutio ex canone nono Concilii ab Alexandro III. Turonis habiti anno 1163 quo Victor Antipapa, ejuſque fautores ſchiſmatici judicio 17. Cardinalium, & 124. Epiſcoporum excommunicati fuerunt: de hoc in cap. 1. & ibi per gloſ. *1. infr. de Schiſm* Refertur hæc ipſa Conſtitutio, declaratur, & extenditur ab Honorio III in c. *Super ſpecula, infra eod.* ut ibi plenè dixi; item declaratur à Bonifacio VIII. in c *1. eod. tit. lib. 6.*

Hic QVÆRO præter alios: Suppoſito quod in Collegio Doctorum utriuſque juris ex præſcripto litterarum Apoſtolicarum tam laici, quàm Clerici admitti poſſint; item poſito decreto Concilii Trid. c. *1 ſeſſ. 22* & c 1. & *2. ſeſſ. 25 de regul.*

An Doctor in ſæculo ſemel in ipſum Collegiũ admiſſus, ſi poſtea Religionem capacem bonorũ in communi profiteatur, ex ſui Superioris licentia eidem Collegio intereſſe, atque in eo ſuffragari valeat.

Cum nuper hoc dubium fuiſſet in S. Congregatione Concilii propoſitum, quod pertinet ad c. *1. & 2. ſeſſ. 25. de regul.* contra regulares inobedientes. & proprietarios. S. Congregatio cenſuit decreta illa non obſtare regulari, quominus ad d. Collegiũ accedere, atque in eo ſuffragari queat: nam inobedientia tollitur ex licentia Superioris petita, & obtenta, c. *Religioſus, de teſtament. lib. 6.* & Clement. *Religioſi, eod. titulo*: & vitium proprietatis excluditur ex eo, quod emolumenta inde provenientia religioſus non ſibi, ſed Monaſterio lucratur, c. *Cum ad Monaſterium. § Prohibemus, ſupra de ſtat. Monachor.* cum ſuis concordantibus. Unde videmus ad utilitatem Monaſterii Monachum eſſe capacem donationis, legati,

Digitized by Google

ti, & hæreditatis tam ex teſtamento, quàm ab in-
teſtato, ut in Auth. *de Sanctiſſ. Epiſcop.* § *Sed & hoc*
præſenti, coll 9. Auth. *Niſi rogati, C. ad Trebell.* l. *Deo*
nobis, § 1 *C. de Epiſcopis & Clericis*, & c. *In præſentia*
cum materia, *ſupra de probat.* Et quo ad hoc
cùm nulla alia ſubſit difficultas, non videtur eſſe
7 opus uberiori diſputatione. Sed quod ſpectat
ad c. 1. *ſeſſ. 22* S. Congregatio tametſi majori parte
exiſtimaverit petendam eſſe dubii ſolutionem à
jure communi, cùm Concilium ibi nihil noviſta-
tuat, ſed tantum innovet ſacros Canones contra
Clericos ſæcularibus negotiis ſe immiſcentes:
tamen quia hæc admiſſio in Collegium ſi prohi-
betur à ſacris Canonibus, utique etiam prohi-
betur à Concilio illos innovante, ſecundum the-
oricam Aretini *conſ. 36. Videtur, num. 18.* Idcirco
operæ pretium putavit hunc articulum diligenter
examinare: difficultas igitur huc tantum verti-
tur. An ex ſacrorum Canonum diſpoſitione Re-
gularis de licentia Superioris in dictum Collegi-
um utriuſque juris admitti, & ſuffragari poſſit.

Ad quod videtur affirmativè reſpondendum;
nam duobus modis potiſſimum jus commune vi-
deri poteſt obſtare regulari quo minus poſſit ad-
mitti: ideſt aut ex parte ipſius admiſſionis, quæ
veluti negotium ſæculare cenſeri debeat religioſis
interdicta: aut ex parte ipſius regularis, qui cum
ſit mortuus mundo, perdiderit per profeſſionem
jus illud, quod in ſæculo acquiſierat intereſſendi
Collegio, atque in eo ſuffragium ferendi; ſed neu-
tro modo jus commune obſtat: & quidem non
ex parte admiſſionis in Collegium; quia etſi re-
gularibus tamquam ſæculare negotium prohibe-
atur auditio juris civilis, ut hic juncta declaratio-
ne c. *Super ſpecula, infr. eod.* tamen hæc prohibitio
uti pœnalis ad alios caſus non extenditur, ut clarè
probatur in c. *Unico, eod. tit. lib. 6.* & ſcripſi pleniùs
in prædicta Decretali *Super ſpecula, à n 13 uſque*
ad n 18. unde videmus eam non habere locum in
docentibus, ſeu interpretantibus leges civiles, ut
8 patebit infr. *n. 19.* Et ob eamdem rationem qui
in ſæculo juris civilis ſtudio operam dedit, non
prohibetur ex ſui Superioris licentia promoveri
ad gradum Doctoratus ejuſdem juris, ut pluri-
bus reſpondit Calder. *conſ. 2 An Abbas, de Mag.*
& ſequitur Felin. in c. *Cum dilecta, n. 19. de re-*
ſcript. Unde quemadmodum prohibitus audire
leges non cenſetur prohibitus obtinere gradum
Doctoratus in jure civili, ſed poteſt Collegium
ingredi pro huiuſmodi gradu adipiſcendo: ita
nec debet cenſeri prohibitus eumdem gradum
aliis conferre, & ad hunc effectum Collegio in-
tereſſe; cum minor videatur ratio prohibitionis
in collatione gradus activa, quàm paſſiva, argu-
mento textus in cap. *Si celebrat, de Cler. excom. mi-*
niſtr.

9 Ad hæc negotia ſæcularis, & in ſpecie auditio
juris civilis æquè prohibetur ſacerdotibus ſæcu-
laribus, atque regularibus, ut patet in d. c. *Super*
10 *ſpecula infr. eod.* Sed ingreſſus in Collegium u-
triuſque juris non prohibetur ſacerdotibus ſæcu-
laribus: ergo nec regularibus. Minor probatur
non ſolum ex fundatione huius Collegii, in quo
ex forma litterarum Apoſtolicarum etiam Preſ-
byteri, & Epiſcopi admitti poſſunt; ſed etiam ex
diſpoſitione iuris communis; quia prohibitio d.
c. *Super ſpecula* cùm loquatur in ſuo ſpeciali caſu
audientium leges civiles, extendi non debet ad
hunc caſum omiſſionis in Collegium Doctorum
juris civilis tamquam diverſum, ad l. *Papinianus*
exuli, ff. de minoribus, & l. *fin. ff. De calumniat* cum ſi-
mil. & deducitur ex d. c. *Unico, infr. eod. lib. 6.* & ita
in his terminis presbyteros ſæculares de jure
communi non prohiberi in hujuſmodi Collegiũ
admitti, reſpondit Alvar. *conſ. 30. lib. 2. tom. 1.* ſecun-
dum novam impreſſionem.

11 Quibus accedit, quod hoc Collegium cum ſit
mixtum pariter clericorum, & laicorum, in du-
bio cenſeri debet eccleſiaſticum; quia magis di-
gnum trahit ad ſe minus dignum, c. *Quanta, de*
Iudiciis, juxta doctrinam Barthol in l *fin. num. 15.*
ff. de Colleg illic. quam ſequitur Abb. In c. *Ex litteris*
num. 3. de Conſtit. Sylveſtr. *in ver. Collegium, in princ.*
& Covarr. *pract. quæſt. c. 36. n 5. verſ. Tertia*; quod
abſque dubio procedit ubi eſt favor magis digni
ut trahat, & non trahatur, ut in hac ſpecie, Put.
deciſ. 157. n. 6 lib 3 imo eo caſu præfertur magis
dignum, etiamſi minus dignum excedat in quan-
titate, vel numero, ut ſcripſi latiſſimè in c. *Cum pro-*
pter, à n. 53 uſque ad n 74 ſupra de Iurepatr. & pro-
batur in c. *Per tuas de Arbitr.* ubi patet poſſe com-
promitti de re ſpirituali in duos laicos propter
adjunctionem unius clerici, & in aliis concor-
dantibus ibi poſitis.

12 Rurſus cum Collegium hoc mixtum ſit Docto-
rum juris canonici, & juris civilis, videtur eſſe
Collegium Canoniſtarum; quia mixtum ex dua-
bus naturis aſſumit ſibi naturam à potentiori, &
digniori, ut notat Abbas per illum text. in c. *Iure in*
2. not. verſ. Item ex hoc, de Iurepatron. & Lambert.
poſt eum *in tractatu illius tituli, lib. 1 part. 2. in 4.*
13 *quæſt. princ art. 3. n. 2.* Nec dubitari poteſt quin
jus Pontificium ſit potentius, ac dignius Jure
Cæſareo, ut in c. 1. cum ibi notatis per Hoſtien.
n. 1. in ver Adiuvantur, Jo. Andr. *n. 2.* & Doctores
14 *infr. de novi operis nunciatione.* Quod cum ita ſit,
quatenus etiam religioſi de jure prohiberentur
eſſe de Collegio laicali, ſeu Doctorum juris ci-
vilis, & hoc intelligeretur eſſe negotium ſæculare
clericis regularibus interdictum, quod negatur:
tamen non prohibentur eſſe de Collegio eccle-
ſiaſtico Doctorum juris canonici: alioquin nec
eſſe poſſent de Collegio ſacræ Theologiæ, con-
tra rationem expreſſam in d. c *Super ſpecula, verſ.*
Quia verò Theologiæ ſtudium cupimus ampliari, infr.
eod. & contra text. in c. *penult.* & c *fin. infr. de Ma-*
15 *giſtris.* Quinimo Theologiæ appellatione, de
qua loquitur prædicta Decretalis *Super ſpecula*;
venit etiam ſcientia canonica, ut ibi notat Abbas
n. 7. facit textus in c. *Qualiter, & quando, il ſecondo, de*
Accuſat. in c. *Nimis de iureiurand.* & in c. 1. cum ibi
notat. *de Iuram. calumn.*

16 Sed neque ex parte ipſius regularis videtur
prohibita hujuſmodi admiſſio in Collegium Do-
ctorum juris civilis; nam etſi religioſus non ha-
beat velle, aut nolle, c *Quorumdam.* & c. *Si religio-*
ſus, de elect. lib. 6. habeaturque pro mortuo, c.
Placuit il ſecondo, 16 q 1. c. *Cum dilecta*, & ibi Fe-
lin. *nu 17 ſupra de Reſcript.* & ſervo æquipare-
tur, c. *Expl, qui ſemin. ut. §. Ad hæc cum fratres, de*
verbor. ſignif. lib. 6. & dictat Innoc. in c. *Cum*
olim, il ſecondo infr. de Privilegiis. Tamen hu-
17 juſmodi regulæ & aliæ conſimiles procedunt, ſi
religioſus conſideretur quantũ in ſe eſt, præſcin-
dendo à Prælati ſui auctoritate: ſecus autem, ſi
conſideretur in ordine ad ſuperiorem, ac ſuppo-
ſi...

fiet

Digitized by Google

ſita ejus licentia, ut probatur in c. *Religioſus, de teſtam. in 6.* & in Clem. *Religioſis, eod. tit* ubi religioſus executor, ab aliquo deputatus non poteſt, cum velle, vel nolle non habeat, huiuſmodi officium ſuſcipere, niſi à Superiore ſuo petita ſuper hoc licentia, & obtenta.

18 Unde videmus religioſum, licet ſit mortuus mundo, multa tamen negotia gerere poſſe de licentia Prælati; nam & poſtulare poteſt pro ſui
19 Monaſterij utilitate, c. 2. *de Poſtul.* Quinimo & pro amico Monaſterij, etiam laico poteſt eſſe procurator, ut poſt Innoc. & alios tradit Ludovic. Roman. *ſingul.* 278. & in ſpecie poteſt adipiſci gradũ doctoratus in jure civili, ut ſuperius diximus n. 8. Rurſus poteſt docere jus civile, ſecundum opinionẽ Abbatis in d. c. *Super ſpecula, n. 16. infr. eod.* ubi concludit; (Prohibitionem, de qua hic, eſſe intelligendam de audientibus tantum, ſeu ſtudentibus: legentes autem non putat incurrere has pœnas; quia verba illis non conveniunt; & à verbis Conſtitutionis pœnalis non eſt recedendũ, præſertim quia in eis non procedit ratio, quæ militat in addiſcentibus; nam addiſcens, ut ipſe ait, videtur moveri malo zelo, ſcilicet ut involvatur rurſus actionibus mundanis in patrocinando, & ſimilibus: ſed ille, qui prius ſcientiam iſtam didicitam docet, non facit ut involvatur actionibus mundanis; imo communicat aliis ſcientiam in ſe bonam, & neceſſariam ad regimen orbis.) Hæc ille Neque huic opinioni adverſatur littera hujus textus, ibi, Ad legendas legem, vel phyſicam: quia Papa in d. c. *Super ſpecula*, intellexit, & declaravit hæc verba de audientibus, non autem de legentibus, ſeu docentibus. Et ſententiæ Abbatis adhærent ex Recentioribus, Navar. *in man. c. 27. n. 116 in fin.* Tolet. *in ſumm. lib. 1. c. 38. n. 6.* & latius Suarez *tom. 5. in 3. part. diſput. 23. ſect. 3 num. 17.* hunc articulum diffuſè examino in d. c. *Super ſpecula, à n. 18 uſque ad n. 21 & n. 37 uſque ad n. 45.* Ex eo autem, quod regularibus non ſit prohibitum docere jus civile, ſequitur ut nec etiam ſit prohibitum ſuffragari pro gradu ejus facultatis adipiſcen-
20 do: etenim qui poteſt præparare ad gradum doctoratus docendo, poteſt etiam ſuum miniſteriũ impertiri in eo gradu conſequendo, cum idem jus ſit in præparato, quod in præparante. l. *In argento*, & l. *Si uxori, §. fin ff de auro, & argento leg.* &
21 è converſo, ut in l. 3. § 1. *ff. de liber. exhiben.* Ideoque videmus judicem cauſæ præparantis eſſe judicem cauſæ præparatæ, ut notat Baldus in l. *Ordinary, col. 2. C. de rei vend.* & Felin. poſt eum in c. *Pervenit ad nos, n 5 infr. de ſent. excomm.*
22 facit tex. in l. *Quominus, ff. de fluminibus*, & in l. 1. §. *Cœpiſſe, ff. de Pollicitation.* Deinde conſiderandum eſt propoſitiones illas, quod regularis ſit mortuus mundo, non habeat velle, vel nolle, & his ſimiles vindicare ſibi locum in his tantum negotiis, quæ ſolis laicis conveniunt, non autem in his, quæ competunt promiſcuè tam laicis, quàm clericis. Ideoque regularis retinet generis nobilitatem, Bald. in c. *Cum in magiſtrum, de elect.* item jus ſanguinis, Abbas in c. *Quia nos, num. 2. de teſtam.* item, jus ſuitatis, Alex. in l. *Sub conditione, in 2. not. ff de liber. & poſthum.* item jus Civitatis, Bart. in l. 1. *num. 10. ff. Ad municipal.*
23 omneque jus ſuccedendi de jure civili. Et ideo poſtquam in l. *Deo nobis, C. de Epiſcopis, & Clericis* dictum fuerat religioſos eſſe mundo mortuos, ſtatim in §. 1. decernitur eos habere jus ſuccedendi in beneficium Religionis. At jus ſuccedendi ad collegium, atque in eo ſuffragandi competit communiter tam clericis, quàm laicis tum de jure communi, tum ex fundatione collegii, de quo agitur, ut ſæpius repetitum eſt: ergo quoad hoc non habent locum regulæ, quod regularis ſit
24 mundo mortuus, & aliæ hujuſmodi. Præterquam quod cum ex tenore litterarum Apoſtolicarum in hoc collegium admitti poſſint etiam clerici, imo & Epiſcopi, cenſentur vocari etiam regulares, qui in materia favorabili veniunt clericorum appellatione, c. *Duo ſunt genera, 12. q. 1.* & notat Abb.
25 *in rubr. de Vit. & honeſt cler. n. 15.*

Ultimò hanc opinionem videtur apertè ſequi D. Thomas *opuſc. 19. de Perfect. vitæ ſpiritualis c. 3.* ubi ex profeſſo quærit, an religioſus licitè poſſit eſſe de collegio ſæcularium magiſtrorum, & determinat poſſe de ſuorum Superiorum licentia; & pluribus rationibus confutat errorem quorumdam Pariſienſium, qui contrarium aſſere-
26 bant.

Nec ſecundum eum obſtat tex. in c. *In nova actione, 16. q. 7.* ubi cavetur, ut in uno eodemque officio non debeat eſſe diſpar profeſſio; eo quod cohærere, & conjungi non poſſint quibus ſtudia, & vota ſunt diverſa; quod etiam lege divina prohiberetur dicente Moyſe Deuter. 22. *Non arabis in bove ſimul, & aſino*, id eſt homines diverſæ profeſſionis in uno officio ſimul non ſociabis, ut exponitur in d. c. *In nova.* Siquidem hoc procedit quãtum ad illud, in quo diverſificantur, veluti ut laici, & clerici ſocientur in his, quæ pertinent tantum ad officium clerici, ſeu ut religioſi communicent laicis in illo, in quo ſæculares à religioſis diverſificantur, ſecundum illud ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* At collegium, de quo agitur, eſt religioſis, & ſæcularibus commune, & in eo adunantur homines ad hoc, in quo religioſi, & ſæculares non diſtinguuntur, ut ex prædictis patet: ergo nihil obſtat quominus in eo religioſi ſimul, & laici convenire poſſint. Sic
27 reſpondet Div. Thomas *in d. c. 3. col. 4. verſ. Ad id quod primò abjicitur.* Item non obſtat, quod unus, & idem non poſſit eſſe de diverſis collegiis, niſi fortè per diſpenſationem; multo igitur minus religioſus, qui eſt de collegio ſæcularium magiſtrorum. Hoc enim debet intelligi de collegiis eccleſiaſticis perpetuis; quia unus non poteſt eſſe canonicus in duabus Eccleſiis abſque diſpenſatione: unde dicitur 21. q. 1. Clericus ab inſtanti tempore non numeretur in duabus Eccleſiis. At non habet locum in duobus collegiis, quorum unum ſit perpetuum, & aliud temporale: ideoque qui eſt de collegio alicuius Civitatis, quandoque eſt ad tempus de collegio commilitantium in uno exercitu; & qui eſt de collegio alicujus familiæ, poteſt ad tempus aliquibus ſociari in aliquo hoſpitio; collegium autem magiſtrorum non eſt collegium perpetuum, ſed temporale; non enim collegiales eò conveniunt, ut perpetuò ibi morentur, ſed vadunt, & redeunt pro libito: ergo nihil prohibet eum, qui eſt de religioſo collegio perpetuo, ſimul eſſe de collegio ſcholaſtico; ita D. Thom. *ubi ſupra, verſ. Ad id quod tertiò objicient*; ubi ad hanc objectionem reſpondet etiam duobus aliis modis.

Nec

Digitized by Google

28 Nec eſt omittendum, opuſculum illud ſupponi approbatum fuiſſe à Sede Apoſtolica, licet Decretum, ſeu litteras confirmationis non viderim: nam ut legitur in argumento ejuſdem opuſculi 19. Cum tempore Sancti Ludovici Francorum Regis Guilielmus de S. Amore, Sygeriuſque Magiſtri Pariſienſes, & multi ſequaces in hunc incidiſſent errorem, ut Religioſorum Mendicantium ſtatum damnatum aſſererent, librumque ſacrilegũ Clementi IV. obtuliſſent: Pontifex Ioanni de Vercellis Magiſtro Ordinis Prædicatorum dictum librũ tranſmiſit, præcipiens ut eidem faceret reſponderi per Fratrem Thomam de Aquino, qui cum eũdem librum erroribus plenum inveniſſet, alium ipſe librum veluti apologiam compoſuit, qui incipit; *Ecce inimici tui ſonuerunt*: in quo errores hujuſmodi confutavit. Atque hunc librum Summus Pontifex tanquam verè Catholicum approbans; librumque contrarium tanquam hæreticũ, & nefarium damnans, ipſius Authores cum complicibus depoſuit de Cathedra Magiſtratus, eoſq; de Pariſienſi ſtudio omni dignitate privavit.

Eandem opinionem ſequitur Auguſtinus *Triũphus de Poteſtate Eccleſiæ, quæſt. 105. art 3.*

Propoſito in Sacra Congregatione Concilii ſuprafcripto dubio, Reſponſum eſt pro Regulari, ſuppoſita tamen Superioris licentia, ut in quæſtione, & dummodo emolumenta, quæ inde proveniunt, cedant in communem monaſterii utilitatem.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Secundum.

SVMMARIVM.

1 *Clericis, vel Monachis non licet lucri cauſa negotiari, & n. 8.*

2 *Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere, & n. 11.*

Poſſunt tamen nomine monaſterii ſi propria non ſufficiant, d. n. 11.

3 *Laicis non debet eccleſia titulo conductionis concedi. & num. 12.*

Declaratur, n. 14.

4 *Clericus negotiator mortaliter peccat; & ſi monitus non deſiſtat, debet excommunicari.*

5 *Negotiatio, quæ non fit principaliter propter lucrum non eſt Clericis, vel Monachis interdicta.*

6 *Artificium in quo differat à negotiatione, ſeu mercatura.*

7 *Ferrum ex vena deducere, colare, & diſtinguere, & alio lucri cauſa aſportare, non eſt negotiatio, ſed artificium, de quo Monachi non tenentur ad gabellam.*

8 *Negotiatio, ſeu mercatura eſt clericis permiſſa ex cauſa neceſſitatis.*

9 *Si tamen victum ſibi quærere poſſunt artificio, & labore manuali, eis negotiari non licet.*

10 *Artificium an liceat Clericis, vel Monachis lucri cauſa exercere.*

11 *Clericis non licet aliorum poſſeſſiones conducere, niſi urgente neceſſitate.*

Monachi nequeunt nomine ſuo aliorum poſſeſſiones conducere, etiamſi ſubſit neceſſitas, ſed nomine monaſterii tantum, ibidem.

12 *Laicis locari non poteſt adminiſtratio eccleſiæ, nec decima, vel obventiones.*

Niſi magna inſtante neceſſitate, n. 14.

13 *Sed bona temporalia, vel mola Eccleſiæ, item fructus decimarum poſſunt eis locari.*

1 SECVNDVM. Breve eſt: & continet tria dicta, quæ per ſe patent. Sed ſecundum Abbatem ſic ſummari poteſt. Non licet Clericis, vel Monachis lucri cauſa nego-
2 tiari. Hoc primo, Monachi nequeunt nomine
3 proprio conductas poſſeſſiones habere. Hoc ſecundo, Laicis non debet Eccleſia titulo conductionis concedi. Hoc tertio.

4 Nota primò ibi, *ſub interminatione anathematis*. Clericum, vel Monachum, qui lucri cauſa negociatur, eſſe excommunicandum, ſi monitus non deſiſtat; hoc enim importanr illa verba, *ſub interminatione anathematis prohibemus*, & notat gloſ. ult. in cap. *un. infr. de Sagitt.* & dixi in cap. *Non minus, in 8. notab ſupra de immunit. eccleſ.* Et hinc collige tranſgreſſores hujus prohibitionis mortaliter peccare: alioquin percelli non poſſent excommunicatione quæ non fertur niſi pro culpa lethali, ut cap. *Nemo Epiſcoporum, 11. q. 3.* & ita per hanc rationem poſt Petr. de Palude, & S. Anton. tenet Sylveſt. *in ver. Clericus, 3. n. 3.* & probavi plenius in c. *1. in ult. not. ſup. eod.*

5 Secundò nota ibi, *cauſa lucri*, A contrario ſenſu negotiationem, quæ non fit lucri cauſa, non eſſe Clericis, vel Monachis interdictam, poſſunt enim vendere, & emere prout eorum neceſſitas exigit, ut hic in gloſ. 1. non tamen principaliter propter lucrum, ſecundum Abb. *num. 1.* Ad hoc Clem. *Præſenti, de cenſib.* & cap. *Quamquam*, cum ibi not. per Io. Andr. *eod tit. lib. 6*

6 Negotiari autem, ſeu mercari eſt rem emptam non mutatam lucri cauſa vendere. At verò rudem materiam, & illam per induſtriam, & ſecundum regulam alicujus profeſſionis, ſeu artis ad aliquã formam deducere, non eſt negociari, ſeu mercari, nec talia negotiatores, ſeu mercatores faciunt, ſed artifices, qui ſecundum diverſas ſpecies artificii denominantur, veluti lanifices, textores, aurifices, & conſimiles, ut eſt textus in cap. *Eiciens, 88. diſt.* & not. gloſ. *in ſumma ad fin. 14. q. 3.* item gloſ. ut in cap. *Canonum, 14. q. 4.* Butr. in cap. *1, n. 2. verſ. Solutio*, & ibi etiam Abb *num. 6. verſ. Intellige, ſupra eod.* & idem Butr. *hic num. 5* & Anch. in 1. *notab*, Feder. de Sen. *conſ. 207. Nos Briſſolus, num. 2. & per totum*, ubi loquitur in caſu venæ ferreæ, exiſtentis in agro empto à Monachis, Ciſtertienſ. qui ferrũ inde educebant, colabãt, & ſubtiliſſimo artificio, ingenioque ſeparabant, & alio aſportabant lucri cauſa: & conſuluit Feder. illud eſſe artificium, non autem negotiationem, de qua ſolvenda ſit gabella, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *final. ſupra de vit. & honeſtat clericor.* & ſequuntur illam deciſionem Ferrer. *conſ. 145. Quartus, num 4.* & Epiſcopus Montis Mariani in *ſua praxi Archiepiſcopali Neapol. cap. 63. de cler. negotiat. num. 3.* Ad quod tamen vide quæ in oppoſitum congerunt Moderni *in tractat. de effect. clericat. effect. 3. n. 107.*

8 Et poſita hac diſtinctione, vertitur in dubium de qua negotiatione hoc capitulum intelligatur. Et quidem conveniunt omnes textum habere lo-

cum

cum in negotiatione propriè ſompta, ſeu mercatura. Hæc enim proculdubio eſt Clericis, & Monachis prohibita, ſi fiat ad lucrum, cap. *Fornicari*, *& per totam*, *88. diſt.* Secus ſi ex cauſa neceſſitatis, ut hic notat gloſ. *1.* & gloſ. *prææelleg. in Summa*, *14.*
9 *q 3.* In hoc tamen adverte, quia ſi Clericus vel Monachus poſſet ſibi victum quærere artificio, non liceret ei mercaturam exercere, ceſſante ſcilicet neceſſitate; ſed deberet potius propriis manibus laborare, ut cap. *Clericus victum*, & cap. *ſeq.* *91. diſt.* & c. *Numquam*, *de conſecr. diſt. 5* & eſt ex mente D. Thomæ *in 2 2. q. 187. art. 3.*

10 Artificium verò eſſe Clericis, & Monachis permiſſum etiam lucri cauſa non obſcurè ſentit *hic* Innoc. *in princ. in verb. Lucri*, ubi limitat hanc prohibitionem dicens, Niſi lucrum proveniat ex opere, vel re ſua: & eum ſequuntur Abb. Antiq. *in princ.* & Cardinal. *n. 1.*

Verum Abbas Siculus *hic in prima quæſtione n. 1. verſ. Quinimo*, intelligit, & benè dictum Innocentii, quando clericus operatur propter lucrum ſuadente neceſſitate, ita ut ultimus finis non ſit lucrari, ſed neceſſitati proſpicere: aliàs non debet Clericus, vel Monachus ſolius lucri cauſa artificium exercere; quod ſecundũ eum videtur probare textus, ſi rectè ponderetur in d. cap. *1. verſ. Nec iuſtum negocium*, *ſupra eod.* Et in hunc ſenſum intelligit præcitatam gloſſam, *quæſt. 4. in ſumma*, dum ait, in cauſa neceſſitatis permiſſum eſſe clericis negotiari: ſcilicet artificium exercendo, & propriis manibus operando: & ſequitur Redoanus *de ſpoliis*, *q. 2. n. 45.*

Ego autem ſequutus Beatum Thomam *in 2. 2. q. 187. d. art. 3.* Aſſero Clericis, & Monachis licitum eſſe artificium ad victum parandum, ad otiũ fugiendum, ad concupiſcentiam refrænandam, & ad eleemoſynas faciendas, dum tamen non ſordidè exerceatur, propter ea, quæ habentur in Clement. *1. de vit. & honeſt. cler.* Sed ſi exerceatur ad merum lucrum, cenſeo non eſſe licitum, ut plenè probavi in dict. cap. *1 in 6. not. & num. 46. cum pluribus ſeq. ſup. eod.* ubi videas. Et præter alios ibi allegatos hoc ſentit Feder. de Senis *in præall. g. conſ. 207. num. 3.* ubi admittit clericis, & religioſis non eſſe licitum artificium, niſi quando propriæ facultates non ſuppetunt, ex notatis. *14. q 3. in fine Summa.*

11 Tertiò nota ex ſecunda parte textus differentiã inter Clericos, & Monachos: nam Clerici poſſunt aliorum poſſeſſiones conducere: quod intellige urgente neceſſitate, ut dixi ſatis in cap. *1. n 6 29. & 43. ſupra eodem*: Monachi autem minimè, quia nomine proprio poſſidere non poſſunt, cap. *Non dicatis*, *12. q. 1 cum ſimil.* Nomine tamen monaſterii prohibentur conducere prædia aliena, ſi propria non ſufficiant; & propterea textus dum prohibet negotiationem in primo dicto, loquitur de Clericis, & Monachis: ſed in ſecundo dicto ubi prohibet conductionem, loquitur de Monachis tantum, innuens per hoc conductionem clericis indigentibus non eſſe interdictam, cum propriũ eis liceat poſſidere: & ita hic declarat Innocentius *in ver. Suo*, Hoſtien. *in princ. in ver. Nomine*, Butr. *n. 6* & alii communiter.

12 Vltimò nota quod habetur in tertio dicto, videlicet laicos non poſſe ad firmam habere eccleſias ipſas, ſeu illarum adminiſtrationem. Vnde. nec decimæ, vel obvẽtiones poſſunt eis locari ut c. *Veſtra*, *ſupra de locat.* & cap. *Querelam*, *infra*, *Ne Prælat. vices ſuas*, Hoſtien. *hic in fin.* Sed bona temporalia, vel mola Eccleſiæ, & fructus decimarum bene poſſunt laicis locari, d. cap. *Veſtra*, & *hic* per Butr. *num. 6.* & Abb. *num 2. verſ. Temporalia.* Inſtante tamen neceſſitate poſſet fieri conceſſio laicis, etiam quoad eccleſiam, non quidem ut ipſam regant, ſed ut per alios gubernandam procurent, ut firmat Io. Anór in cap. *Ex ratione*, *num.... ſupra de ætat. & qualitat.* quem ſequitur Abbas d. n. *2 verſ. Inſtante.*

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Relatum.

SVMMARIVM.

1 *Monachi incorrigibiles de monaſterio ſunt expellendi, & monaſterium reformari debet de Fratribus alterius Ordinis, ſi de Monachis eiuſdem Ordinis reformari non poteſt.*

2 *Exemplum malum Monachorum eſt contagioſum, & alios inficit.*

3 *Maximè ſi proveniat à Prælato.*

4 *Regula eſt in præcepto.*

5 *Declaratur.*

6 *Monaſterium reformari debet de Monachis eiuſdem, vel alterius ordinis, nec transferri debet ad clericos ſæculares, niſi in defectum regularium.*

Declaratur, n 8.

7 *Eccleſia ſæcularis poteſt ab Epiſcopo fieri regularis, ſed non è converſo, niſi deficientibus regularibus.*

8 *Conventus parvi ſtatim transferri poſſunt ad clericos ſæculares, nec ſervandi ſunt gradus cap. Inter quatuor, de relig. domib.*

9 *Conventus, in quibus ali non poteſt competens numerus religioſorum, ſunt incapaces reformationis, ſive id contingat ob redituum tenuitatem, & num 12 & num. 28.*

10 *Sive ob aeris intemperiem.*

11 *Sive ob infeſtationem pravorum hominum.*

13 *Conventus parvi, circumſcriptis exemptionibus, reduci poſſunt ad ſtatum ſæcularem auctoritate Epiſcopi*

14 *Ioannis Mauburni invectiva in parvos Prioratus.*

15 *Generales Ordinum cur abſtinuerint à dimiſſione parvorum conventuum, & n. ſeqq.*

Bona ſuppreſſorum conventuum cur non potuerint applicari maioribus monaſteriis alibi exiſtentibus: ibidem verſ. Vel demum quia, *& n. 20.*

16 *Conventus parvi ab Innocentio X. ſuppreſſi in tota Italia, & Inſulis adiacentibus, & n. 26.*

19 *Et bona ipſorum applicata piis uſibus in iiſdem locis, ubi conventus exiſtunt, & n. 40.*

20 *Papa poteſt applicare bona parvorum conventuum ſuppreſſorum aliis piis uſibus, etiam de poteſtate Ordinaria, & n. 36.*

21 *Monaſteria ad quid fundata, & dotata.*

22 *Papa de poteſtate ordinaria non poteſt fundationibus monaſteriorum derogare, & voluntates commutare.*

23 *Nec teſtamentum, vel contractum, aut aliam piam diſpoſitionem reſcindere.*

Declaratur, n. 36.

24 *Privilegium ex cauſa oneroſa tranſit in contractum, qui à Principe revocari non poteſt.*

Papa

25 *Papa non eſt propriè Dominus bonorum Eccleſiæ.*
26 *Contrarium. & n.ſeqq. vſq; ad n. 36.*
27 *Papa non poteſt contra alias Eccleſias præſcribere& cur.*
28 *Papa habet plenitudinem poteſtatis ſingulariter, & univerſaliter in omnibus Eccleſiis.*
29 *Poteſt res, & bona omnia Eccleſiarum orbis adminiſtrare, & diſponere pro libito voluntatis. & n. ſeqq. vſq; ad n. 36.*
30 *Et facere Monachum teſtabilem de bonis monaſterio acquiſitis.*
31 *Et jura uni Eccleſiæ auferre, & dare alteri. & n. 36*
32 *Dominium rerum Eccleſiarum propriè loquendo non eſt apud aliquam Eccleſiam particularem, ſed apud Chriſtum. & n. 37.*
33 *Papa eſt pater patrum, & cum omni Prælato in poteſtate, & juriſdictione concurrit.*
36 *Papa ex juſta cauſa poteſt rem uni Eccleſiæ auferre, & alteri dare, & vltimas voluntates commutare.*
37 *Bona ſtatimatque ſunt donata Eccleſiæ, ſunt immediatè acquiſita Deo.*
38 *Donans prædium monaſterio ſub conditione, ut recedentibus Fratribus, prædium redeat ad donantem, illud non recuperat, ſi Fratres recedant de mandato Papæ.*
39 *Teſtatoris prohibitione pia ejus voluntas poſſit per Papam commutari, non tenet.*
40 *Religiones plurimæ, & monaſteria per Papam ſuppreſſa, & eorum bona aliis piis vſibus applicata referuntur.*
41 *Hiſtoria ſuppreſſionis parvorum Conventuum refertur. & n.ſeqq. vſq; in fin.*
42 *Congregatio ſuper ſtatu regularium ab Innocentio X. inſtituta.*
43 *Conſtitutio pro numero perſonarum in ſingulis monaſteriis præfigendo in Congregatione compilata.*
44 *Refertur.*
45 *Formula deſcribendi ſtatum cujuſq; monaſterii de mandato Congregationis confecta.*
46 *Bulla ſuppreſſionis parvorum Conventuum Italiæ, & inſularum adjacentium in Congregatione compilata.*
47 *Refertur.*
48 *Cauſa ſuppreſſionis.*
49 *Suppreſſio, & reductio ad ſtatum ſæcularem.*
50 *Reſervatio facultatis Congregationis, & præſervatio jurium fundatorum.*
51 *Termini præfixio ad dimittendos Conventus ſuppreſſos coram loci Ordinario.*
52 *Facultas regularium aſportandi prophanam ſupellectilem.*
53 *Pœnarum adjectio.*
54 *Prohibitio faciendi Divina in Conventibus ſuppreſſis ſub pœna interdicti.*
55 *Ordinariorum facultas expellendi regulares à Conventibus ſuppreſſis. & cætera.*
56 *Deputatio Sacerdotum ſæcularium ad curam animarum dictis Conſtitutionibus incumbentem.*
57 *Applicatio bonorum.*
58 *Prohibitio erigendi nova loca regularia.*
59 *Declaratio intentionis Papæ providendi extra Italiam.*
Obſtaculorum remotio. ibidem.
60 *Contrariorum derogatio.*
61 *Archiepiſcopi Gneſnenſis litteræ ad Innocentium X. pro extenſione Bullæ* inſtaurandæ, *ad Regnum Poloniæ.*

Prosp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

62 *Littera Congregationis exprimentes nominatim Conventus ſuppreſſos, & exquirentes Epiſcoporum, & Capitulorum ſententias pro bonis applicandis.*
63 *Relationes applicationis bonorum Conventuum ſuppreſſorum à Papa ad ſe relatas approbavit.*
64 *Litteræ circulares ſuper granciis, & membris etiam Curatis Monaſteriorum.*
65 *In granciis, & membris Monaſteriorum habitare non poſſunt regulares Sacerdotes, ſed converſi tantùm pro bonorum adminiſtratione.*
66 *Miſſa in capellis granciarum quando, & à quibus celebranda.*
67 *Cura animarum in granciis, & membris Monaſteriorum exerceri non poteſt per regulares, ſed per Vicarios perpetuos, vel amovibiles ab Ordinario deputandos.*
Granciarum bona reſervantur ipſarum monaſteriis, ibidem.
68 *Canonicorum Regularium Lateranenſium grancia, & parochiales ab Innocentio X. declarantur comprehendi in ejus Bulla* Inſtaurandæ.
69 *Conventus plurimi primùm ſuppreſſi, ac deinde ex rationalibus cauſis à Papa Religionibus reſtituti.*
Regulares de jure facultatem non habent uniendi Eccleſias, etiam ſibi pleno jure ſubjectas. ibidem, verſ. Prætereà.
Vnio parvorum Conventuum ejuſdem Religionis in eodem loco exiſtentium qua lege facta fuerit. ibidem.
70 *Decretum Innocentii X. ſuper ſubjectione nonnullorum Conventuum juriſdictioni Ordinarii loci refertur. & n.ſeqq.*
71 *Conventus ſuppreſſi, & poſtea Religionibus reſtituti ſubjiciuntur Ordinario quamdiu actu non alunt duodecim Religioſos.*
72 *Quòd ſi non alant quatuor Sacerdotes, & duos converſos, gratia reſtitutionis nulla eſt.*
73 *Conventus nunquam ſuppreſſi, in quibus non aluntur ad minus quatuor Sacerdotes, & duo converſi, ſunt ſubjecti juriſdictioni Ordinarii loci.*
74 *Decretum Vrbani VIII. ſuper monaſteriis erectis cum pauciori numero, quàm duodecim Religioſorum, præſervatur in Decreto Innocentii X.* Ut in parvis.
75 *Licentias recipiendi novitios Congregatio multis Religionibus conceſſit ante diem 22. Iulii 1652. ſed poſtea abſtinuit de mandato Papæ vſque ad diem 3. Iulii 1654.*
76 *Licentiam recipiendi novitios poſt diem 3. Iulii 1654. quæ Religiones obtinuerint.*
77 *Decreta S. Congregationis ſuper ſtatu regularium pro novitiis recipiendis. & n.ſeqq. vſq; in fin.*
Conventus à Congregatione deſignati pro novitiatibus, & profeſſoriis. n. 57.
78 *Licentia recipiendi novitios infra numerum præfixum in qualibet provincia.*
79 *Examen novitiorum. & n. ſeqq.*
80 *Ætas in novitiis, clericis, & converſis quæ.*
81 *A novitiis nihil recipiendum, excepto victu, & veſtitu tempore probationis.*
82 *Novitii poſt profeſſionem in profeſſorio ſunt collocandi.*
83 *In novitiatibus, & profeſſoriis Superior, & familia à quibus conſtitui, & amoveri poſſit.*
84 *Vita communis in novitiatibus, & profeſſoriis exactè obſervanda.*

1 RELATUM. Monachi incorrigibiles de
monaſterio expellentur, & reformabitur
monaſterium de fratribus alterius Ordi-
nis, ſi de Monachis ejusdem Ordinis reformari
non poteſt. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. cui ſub-
ſcribunt Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo. de Anan.
& ſunt duæ partes; In prima exceſſus narratur, In
ſecunda corrigitur ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ibi, *Et alios exemplo ſuo corrumpunt*.
Malum exemplum Monachorum eſſe contagio-
ſum, & alios inficere: polluitur enim ex uno pec-
catore populus; & ſic ex una ove morbida uni-
verſus grex inficitur, ſic ex uno fornicante, vel a-
liud quodcumque ſcelus committente plebs uni-
verſa polluitur, quæ ſunt verba cap. *Sed illud*. 45.
diſt. & in exemplum culpa vehemens oſtenditur,
quando pro reverentia Ordinis peccator honora-
3 tur, dicit text. in cap. *Nemo*, 83. *diſt*. Quod maximè
procedit ſi malum exemplum provenit à Præla-
to; nam ut legitur in cap. *Præcipuè*, 11. *q*. 3. (Sci-
re Prælati debent, quòd ſi perverſa unquam per-
petrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſuos ſub-
ditos perditionis exempla tranſmittunt.) confert
Conc. Trid. *c*. 1. *ſeſſ*. 22. & *c*. 1. *ſeſſ*. 24.

4 Secundò, nota ibi, *Capellas*, Regulam eſſe in præ-
cepto, prout hic notat Bernardus poſt caſum, & in
gloſſ. 1. & patet ex Conc. Trid. *ſeſſ* 25. *de Regular*.
c. 1. ubi præcipitur, ut omnes Regulares tam viri,
quàm mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt,
præſcriptum vitam inſtituant, & componant; ſed
Hoſt *hic*, & Jo. Andr *n*. 2. Butr. *n*. 4. & Anchar. *n*. 3.
5 dicunt hoc verum eſſe indiſtinctè quoad tria ſub-
ſtantialia, de quibus notatur in cap. *Ex parte, ſuprà
de Regul*. & quoad ea, quæ continentur in cap. *Cùm
ad monaſterium ſup. de ſtat. Monach*. omnia verò alia,
quæ habentur in Regula, non putant eſſe in præ-
cepto; alioquin vix unus de quatuor Monachis
ſalvaretur. Et ſubdit Joann. Andr. per hoc com-
mendari regulam Prædicatorum, per quam tranſ-
greſſures Conſtitutionum ad pœnam obligantur,
ſed non ad mortale in his, quæ per ſe non ſunt
mortalia: de Fratribus autem Minoribus remit-
tit ad Clem. *Exivi*, §. *Cùm igitur*, & §. *ſeq. de verb. ſi-
gnificat*. ſed tu in hoc articulo plenius diſtingue,
ut optimè hic per Abb *n* 6. & adde quod ſcripſi in
cap *Explicari*, *num*. 4. & *ſeq. ſup. de obſerv. jejunij*.

6 Ultimò nota ex textu caſum ſingularem; in quo
per Epiſcopum poteſt alterari ſtatus Eccleſiæ re-
gularis: nam ſi non poteſt reformari de Mona-
chis ejuſdem Ordinis, ut hic. Quid ergo ſi non
reperiantur Regulares etiam alterius Ordinis?
dicit Jo. Andr. & Abb. poſt eum *n*. 3. quod tunc po-
terunt inſtitui ſæculares per cap. *Inter quatuor, ſup.
de Relig. domib*. ubi probatur: in hoc tamen ſer-
vandi ſunt certi gradus. Primò enim monaſte-
rium reformari debet de regularibus ipſius mo-
naſterii; ſecundò in defectum eorum, de Reli-
gioſis ejuſdem Ordinis; tertiò deveniendum eſt
ad Regulares alterius Ordinis; & poſtremò in
defectum omnium Regularium, poterunt ibi in-
ſtitui clerici ſæculares, ut *hic* per Hoſt. *n*. 3. *in ver.
Reformari*; & Abb. *n*. 5. ubi ait: (Dic ergo, quòd
primò debent induci Monachi monaſterii ad ob-
ſervandum, ut hic, & ſi ſint incorrigibiles, debent
reformari de Monachis ejuſdem Ordinis ſi habe-
ri poſſunt, ut hic; & in defectum debent aſſumi de
alio Ordine, omnibus autem deficientibus, recur-
7 rendum eſt ad clericos ſæculares, ut in d. cap. *Inter
quatuor*, & ſic eſt caſus, in quo poteſt Epiſcopus Ec-
cleſiam regularem reducere ad ſtatum ſæcula-
rem.) Hæc Abb. quos gradus poſuerunt etiam in
eodem cap *Inter quatuor*, gloſſ. *unica*, Hoſt. *n*. 2. *in
ver. Defectum*, & diſtinctiùs Jo. Andr. *eodem num. in
ver. Ordinarij*, Butr. *n*. 5. Card. *in fin*. Abb. *n*. 1. *verſ.
Oportet tamen*, & Joan. de Anan. *n*. 2. *verſ. Et conſi-
dera*. Quamobrem quamdiu monaſteria per Re-
gulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad
ſæculares clericos transferenda, quæ ſunt verba
Innocentii III. in d. Decretali *Inter quatuor, de Re-
lig. domib*. & ibi plenè ſcripſit. Ad idem text. in
cap. *Poſſeſſiones*, ibi: Non debes Eccleſias, in qui-
bus Monachi miniſtrare conſueverunt, clericis,
vel laicis aſſignare, *ſuprà de rebus Eccleſ. non alien*.
ſemper enim reformari debet monaſterium de
hominibus ejuſdem profeſſionis, ſi fieri poteſt, ut
ait gloſ. hic poſt caſum. Unde Benedictus XII.
in Bulla Reformationis Monachorum Ordinis
S. Benedicti, quæ incipit, *Summi Magiſtri*, *cap*. 34.
Bullar. *tom*. 1. *pag* 195. ſic ſtatuit: Si aliquod mo-
naſterium ipſius Ordinis, ſeu Religionis lapſum
in Religione, vel obſervantia regulari patiatur,
qui per Abbatem, vel alium adminiſtratorem, vel
Monachos ejuſdem monaſterii veriſimiliter re-
parari non poſſit, auctoritate Apoſtolica aſſu-
mantur de alio monaſterio, in cultu ejuſdem Re-
ligionis vigente, Monachi idonei, & ad dictum
monaſterium lapſum patiens tranſmittantur, ini-
bi quamdiu expediens fuerit, moraturi, per quos
lapſus hujuſmodi reparetur. Item in Concilio
Calcedonenſi *cap*. 24. ſic legitur: Quæ ſemel di-
cata ſunt monaſteria cum conſilio Epiſcoporum,
maneant perpetuò monaſteria, & res, quæ ad eâ
pertinent, monaſteriis reſervari oportet, nec poſ-
ſe ea ultrà fieri ſæcularia habitacula, refertur in
cap. *Quæ ſemel*, 19. *q*. 3. & concordat cap. *penult. il
ſecondo*, & cap. *Dudum*, 18. *q*. 2. & Concilium A-
quiſgranen. ſub Gregorio IV. *cap*. 18. Concilio-
rum *tom*. 3. *par*. 1. *ſect*. 2. *pag*. 321. ibi: (Monaſteria
Divinis ſolummodo cultibus dicata non deberè
ſæcularibus dari, & Canonica prodit auctoritas,
& ipſorum deſtructio locorum.) Quinimò Otho-
ni Imperatori cogitanti expellere Monachos diſ-
ſolute viventes à monaſterio S. Pauli de Urbe, &
& ibi Clericos ſæculares inſtituere, apparuit no-
ctu per viſum Beatiſſimus Apoſtolus Paulus, eum-
que ſeriò admonuit, ut à propoſito deſiſteret, &
in propria vocatione reemendaret corruptos, ut
refert Card. Baron. *ad annum Chriſti* 996. & dixi
latiùs in d. cap. *Inter quatuor*, *n*. 8. *de Relig. domib*. Et
ex his colligè differentiam inter Eccleſiam regu-
larem, & ſæcularem: nam Epiſcopus non poteſt
regularem Eccleſiam transferre ad ſtatum ſæcu-
larem, niſi in defectum Regularium ejuſdem, vel
alterius Ordinis, ut ſæpiùs repetitum eſt: at verò
Eccleſiam ſæcularem bene poteſt tranaferre in re-
gularem favore Religionis, ut in cap. *Apoſtoli*. *e*. *de
donat*. & cap. *Bona rei*, 12. *q*. 2. & in cap. *Ad audien-
tiam il ſecondo*, *de Eccleſ. ædif*. & ibi gloſ. a. & Abb.
hic n. 4.

8 Declara nunc notabiliter quod dictum eſt de
monaſterio non transferendo ad clericos ſæcula-
res, niſi in defectum regularium, ut locum habeat,
ſi monaſterium, in quo regularis obſervantia eſt
collapſa, ſit tale, ut in eo ali poſſint tot Monachi,
ſeu Religioſi, quot ſufficiant ad obſervantiam re-
gularium inſtitutionum, cujuſmodi erat mona-

ſterium

ſterium de Breſcia, de quo in hoc cap. & monaſterium S. Pauli, de quo ſup. proximè: tunc enim non debet ſtatim reduci ad ſtatum ſæcularẽ, ſed priùs reformari debet ex Monachis ipſius monaſterii, aut ejuſdem, aut alterius ordinis juxta propoſitam graduationem, & omnibus deficientibus, transferri debet ad clericos ſæculares, ut in prædicta Decretali *Inter quatuor*. Secus verò ſi ob redituum, & eleemoſynarum tenuitatem monaſterium actu non alat, nec alere poſſit niſi paucos aliquot Religioſos, puta unum, vel duos Sacerdotes, & unum, vel duos Converſos: tunc enim illicò Eccleſia regularis poteſt fieri ſæcularis, nec ſervandi
9 ſunt gradus, de quibus ſuprà. Ratio eſt, quia impoſſibile eſt, ut reformationem in eo introducant Regulares ejuſdem, vel alterius ordinis, cùm locus ipſe ſit incapax reformationis; non enim poteſt ibi eſſe Chorus, nec ſtudium, nec vita cõmunis, nec ulla regularis obſervantia, ut plenè habetur in proœmio Bullæ Innocentianæ, inferius relat. n. 47. neq; huic malo occurri poteſt ſi regulares illi à monaſterio expellantur, & totidem in eorum locum ſubrogentur, quemadmodum præcipitur in hoc c. Quoniam in ſubrogatis eadem eſt cauſa relaxationis: non enim ex vitio perſonarum vivitur ſine Regula, ſed ex vitio loci, qui regulam ſervari non patitur: quippè ſi à monaſteriolo ejicies duos, vel tres Fratres ibi commorantes, quamvis ſubrogaveris meliores, tamen citò relaxabuntur & iſti, natura loci id operante, ſicut contingit habitantibus in loco aëris inſalubris: nam ſi ſani ſunt, in morbum incidunt, ſi verò infirmi, morbus ingraveſcit, ut cap. *Quorundam*, 74. *diſt.* Adde quòd ſi in aliqua religione extarent exempli gratiâ, ducenti parvi Conventus, & in quolibet ipſorum non degerent niſi tres, vel quatuor Fratres, utique ſi haberet locum hæc Decretalis, & tales Conventus, expulſis prædictis Fratribus, eſſent reformandi ex Fratribus ejuſdem, vel alterius Ordinis, oporteret educere ex hac, vel alia religione ſexcentos vel octingentos Fratres ſtrictioris obſervantiæ, quod eſſet non minus ridiculum, quàm impoſſibile; & nihilominus futurum eſſet, ut ſubrogati in numero tam exiguo ibi degentes, paulatim in eumdem morbum relaxationis inciderent, & iſtis ejectis, iterum alii reformati forent ſubrogandi, & daretur proceſſus in infinitum; & licèt accidere poſſit, ut in aliquo parvo Conventu reperiantur interdum aliqui Religioſi devoti, & boni exempli, tamen ſemper verum erit eos non poſſe ibi in numero tam exiguo regularia inſtituta obſervare, ut in cap. *fin. de Capell. Monach.* nec expectandus eſt lapſus, ſed præcavendus, cap *Monachi*, ibi, (Nec ſoli ſpiritualium hoſtium conflictum expectent.) *de ſtat. Monach.* Melius enim eſt occurrere in tempore, quàm poſt exitum vendicare, l. 1. C. *Quando liceat unicuique ſine judic.* l. *fin. C. Quibus cauſ. in integr. reſtit.* Et quod dictum eſt de reddituum, & eleemoſynarum tenuitate, idem intelligas ſi ob aliam cauſam in monaſterio degere non poſſit competens numerus Religioſorum, puta ob aëris intemperiem, juxta textum in d. c. *Quorundam*, 74. *diſt.* quam ob cauſam ſuppreſſus fuit Conventus Congregationis S. Joannis à Carbonaria Ordinis S. Auguſtini, civitatis Carinolæ, in quo propterea degere non conſueverant niſi duo, vel ad ſummũ tres fratres ſine ulla obſervantia regularis diſciplinæ, licèt haberet annuos redditus Ducatorum

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

ferè ſexcentorum, qui fuerunt applicati Seminario pro alumnis eidem cælo aſſuetis cum ingenti lætitia Epiſcopi Diœceſani, & totius Cleri, & populi: & idem contigit in Conventibus S. Auguſtini, & Minorum Conventualium in oppido Atellæ Melphitan. Diœceſis, qui è Superioribus promptè fuerunt dimiſſi, & à Papa ſuppreſſi: quia etſi redditibus abundarent, tamen ob cæli gravitatem erant Fratrum ſepulturæ, nec in eis morari ſolebant niſi duo, vel tres Fratres. Quomodo igitur in tales Conventus induci potuiſſet reformatio ex Fratribus ejuſdem, vel alterius Religionis, juxta hoc cap. Idemque dicendum ſi Conventus ſit expoſitus deprædationibus, & infeſtationibus pravorum hominum, de quo plurima afferri poſſent exempla, ſed memorabile fuit quod nuper accidit in Conventu Montis Silvani Ordinis Carmelitarum Diœceſis Pennenſis, qui cùm eſſet poſitus inter ſylvas ad ripam fluminis Salini, evaſerat receptaculum flagitioſorum hominum, qui jugiter ibi morabantur tamquam in aſylo, adeò, ut ex publicis atteſtationibus etiam conſtiterit fuiſſe à latronibus captum quendam inſignem Eccleſiaſticum, ac poſtea redemptum aureis ſeptingentis numeratis ſuper Altari majori; qui ſanè Conventus, etſi pingues haberet proventus, tamẽ ſuppreſſus fuit, & data etiam facultas Epiſcopo, illum prophanandi, ac demoliendi, quia erat ſcandalum totius provinciæ. Quæ quidem facultas data fuit quoque aliquibus aliis Epiſcopis pro Conventibus ſuppreſſis, & eorum Eccleſiis exiſtentibus in locis ſolitariis, & limitrophis, ad quos fa-
12 cinoroſi homines confugere conſueverant. In talibus igitur Conventibus, in quibus ob exiguum Religioſorum numerum regularia inſtituta ſervari non poſſunt, non eſt ſervandus ordo graduationis ſuperiùs propoſitus tamquam impoſſibilis, ſed illicò poſſunt ſupprimi, & ad ſtatum ſæcularem reduci, & hoc innuit littera dicti cap. *Inter quatuor, de Relig. domib.* in illis verbis: (Quamdiu monaſteria per Regulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares Clericos transferenda.) A contrario enim innuit, ut ſi ordinata remanere non potuerint per Regulares, prout contingit in parvis Conventibus, utique ſtatim ſint transferenda ad Clericos ſæculares: & hoc ſimiliter voluit gloſſ. *hic* poſt caſum; quæ dum dixit, monaſterium ſemper reformari debere de hominibus ejuſdem profeſſionis, immediatè adjecit conditionem illam, *ſi fieri poſſit*, innuens per hoc à contrario, ut ſi fieri non poſſit, prout accidit in his Conventibus exiguis, non ſit neceſſe dictos gradus ſervari, ſed illicò Clerici ſæculares ſint ibi inſtituendi, quia Canones non jubent expectari exitum impoſſibilem, cap. *Erit autem lex*, 4. *diſt.* l. *Titius*, §. *fin ff. de excuſ. Tutor.* l. *Quæ ſub conditione*, §. *Quoties*, *ff. de condit. inſtit.* Bald in l. *Si ideo vitio*, *C. de his quibus*, *ut indig.* & directè hoc tenet gloſſ. c. in §. *Quæritur*, poſt cap. *Statuimus*, 19. *quæſt.* 3. cujus hæc ſunt verba: (Dicas ergo, quod de monaſterio nunquam poteſt fieri ſæcularis Eccleſia, ut hic dicitur, niſi enormiter viventi tunc poſſunt Monachi removeri, & inſtitui ſæculares Canonici: tamen cum auctoritate Papæ, ut extrav. *Ne Cler. vel Monach.* Relatum;) vel niſi ita ſit, quòd non inveniantur aliqui de ordine illo, per quos poſſit locus ordinari, ut extra, *de Relig. domib.* *Inter.* Vel niſi ita ſit, quòd

Digitized by Google

aliter non poſſit reformari locus ille, quàm per
13 Canonicos, ut extra *de ſtat. monach.* cap. *Cùm nobis*, quæ eſt remota: quinimò circumſcriptis exemptionum privilegiis, quando monaſterium aliter non poteſt reformari, reduci poteſt ad ſtatum ſæcularem etiam ab Epiſcopo ordinaria authoritate, ut notat Joann. in cap. *Si Epiſcopus*, in gloſ. *prima*, *12. q. 2.* & concordant Alanus, Tancredus, & Bernardus relati ab Archid. in cap. *Statuimus*, *n. 4. circa fin. 15. q. 3.* & hoc credit ſervandum Jo. Andr. in d. cap. *Inter quatuor*, in gloſ. 1. *nu. 3. de Relig. domib.* & eſt de mente gloſ. *prima*, ibi *in verb. Ponentur*; & ſequitur Abb. *hic n. 5.* Neque verò ex hoc aliqua inuritur nota religionibus, quæ per ſe ſanctæ ſunt, & notiſſimum eſt quantum ex monaſteriis pie inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur; ut in Conc. Trid *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 1.* Sed ſolùm notantur ipſi parvi Conventus, qui viris religioſis, ac zelum Dei habentibus ſemper fuerunt exoſi, quippe qui illarum decori, & utilitati ſemper magnoperè detraxerunt, ita, ut vulgare ſit apud ipſosmet Prælatos regulares. Conventus parvi corrumpunt magnos. Unde non immeritò in Bulla Innocentiana appellati ſunt Vulpes parvulæ, quæ demoliuntur vineas. Hæc enim verba quamvis à quibusdam detractoribus temerè, ac per calumniam, malitiamque traducta fuerint ad religiones; tamen revera non ad religiones, ſed ad parvos ipſos Conventus referuntur, imò à religionibus ipſis contra diſtinguuntur evidentiſſimè; nam in procemio Bullæ Pontifex primò invehitur in parvos Conventus, quòd ſint ſine ulla regulari obſervantia, quòd fiant receptacula flagitioſorum, & quòd majora monaſteria inficiant: & poſtea ſubdit immediatè: Hæc quippe ſunt zizania à religionum tritico ſeparanda (ecce aperta contradiſtinctio Religionum, à parvis Conventibus.) Hæ ſunt vulpes parvulæ (ſcilicet Conventus parvi) quæ demoliuntur vineas (ſcilicet Religiones) hoc eſt fermentum (id eſt parvi Conventus) quod totam maſſam, id eſt religionem corrumpit. Et ſanè cùm Innoc. animum induxiſſet has parvulas domunculas de medio tollere, & abolere, utique oportebat eum illorum malitiam, & perniciem exprobrare, ſicut moris fuit prædeceſſorum Pontificum, qui cùm aliquem ordinem ſupprimere, & extinguere voluerunt, illius quoq; abuſus, & corruptelas palam edixerunt, ut videre eſt in procemio Bullarum extinctionis Ordinis Templariorũ, Humiliatorum SS. Barnabæ, & Ambroſii, & S. Baſilii Armenorum, de quibus infra *n. 46.*

14 Sed & Joannes Mabumus Abbas Liuracenſis in Belgio Ord. Canonicorum Regularium vir admodum pius, & doctus, & ſcriptor antiquus, cujus meminit multa cum laude Poſſevinus in Apparatu ſacro, in Roſeto exercitiorum ſpiritualium *tit. 2. c. 5. pag. 45.* ſic diſſerit de parvis Conventibus. (In parvis Prioratibus (ſi Bernardo, Hugoni, & Umberto creditur) & religio annihilatur defectu obſervantiæ, quæ ibi relaxatur, & meritum obedientiæ imminuitur, conſcientia facilè periclitatur; unde tales Prioratus parvi non ſunt niſi religionis diſſipatio, Monachorum proſtibula, & latrocinia Religioſorum. Religio enim ſemper in Congregatione ſervatur in concilio juſtorum, & in adunatione, non in diſperſione.) Hæc ille. Et
15 propterea ipſimet Generales, & capita ordinum ſæpius cogitarunt has regulares domunculas à religione abſcindere, & in manibus Epiſcoporum dimittere; ad idq; obtinuerunt etiam facultatem à Romanis Pontificibus per litteras in forma Brevis, in quibus aſſeruerunt parvos Conventus hujuſmodi obſervantiæ regularis, ac diſciplinæ relaxationem, totiuſq; Ordinis dedecus, & ruinam eſſe, ut diſertis verbis legitur in litteris fel. record. Urbani VIII. ad Correctorem Generalem Minimorum S. Franciſci de Paula, ſub datum Romæ
16 die 23. Junii 1633. & in aliis pluribus. Sed hac facultate uſi non ſunt, vel quia Conventus hujuſmodi ſolvunt quotannis taxam contributionum capitibus ordinum pro ſumptibus faciendis ratione officii; quæ quidem contributiones ex illorũ dimiſſione remanſiſſent valde imminutæ, & extenuatæ, niſi repartitæ fuiſſent inter alios Cõventus non ſuppreſſos, quod vix fieri potuiſſet ſine Fratrũ querela: vel quia noluerunt in ſe concitare odium Provincialium, qui à parvis Conventibus hauriũt multã pecuniam ratione contributionum, & procurationum occaſione viſitationis, & largitionum quas accipiunt à Superioribus localibus, & Fratribus de familia: vel quia conſultius putarunt non perturbare tot fratres in parvis Conventibus filiationem habentes, & plerumque oriundos ex locis, ubi Conventus ſunt ſiti, quibus ſuppreſſis, à patria perpetuò exularent: vel quia noluerunt pri-
17 vare ſeipſos, & Provinciales juriſdictione, & auctoritate, quam mediantibus his Conventibus habent ferè in ſingulis oppidis, villis, & pagis cujuſque Diœceſis: vel quia tales Conventus alicubi inſerviunt pro hoſpitio Fratribus illac tranſeuntibus occaſione Capituli, viſitationis, aut aliam ob cauſam, qui alioquin cogerentur divertere ad cauponem, vel hoſpitem: vel quia ſatius duxerunt hominibus dictorum locorum hanc moleſtiam non exhibere, qui libentius peccata ſua aperiunt Regularibus, quàm proprio Parocho, vel Presbyteris ſæcularibus, ut experientiâ compertum eſt: vel demum quia cùm in facultatibus ſupprimendi parvos Conventus Romani Pontifices quandoq; indulſerint, ut illorũ bona applicarentur majoribus monaſteriis ejuſdem Ordinis, etiam alibi exiſtentibus: iſta applicatio ferè nunquam potuit effectum ſortiri populis reclamantibus, & Regulares tandem coacti fuerunt redire ad Conventus dimiſſos, ut ſic vitarent populorum tumultus; immò accidit aliquando, ut cùm inde aſportarent ſacram, vel prophanam ſupellectilem ad majorem Conventum, populus manu armata reſtiterit, & ſuppellectilem ablatam ad primum Conventum vi reduxerit. Et ſanè cùm monaſteria ferè omnia ſint fundata, & dotata ex erogationibus fidelium pro Miſſis celebrandis, & Divinis officiis obeundis in eorum Eccleſiis, ut notat Bellam in c. *Per principalem*, *n. 93. verſ. Et maximè quia bona*, *9. q. 3.* allegabatur eſſe contra Canonicas ſanctiones ſubtrahere populis auxilia ſpiritualia, & Eccleſias relinquere omni cultu, ac veneratione deſtitutas, ut cap. *Si quis voluerit*, *16. q. 7.* cap. *Et temporis*, *in fin. 16. q. 1.* cap. *Extirpanda*, §. *Quia verò*, *ſup. de praben.* Et eſt expreſſum in Clem. *Ne in agro*, §. *Ad hæc*, *verſ. Monachis locorum*, *de ſtat. Monach.* & advertit Bellam. *loco citato.*

18 Jure igitur optimo ſan. mem. Innocentius X. Quod & à pluribus ejus prædeceſſoribus optatum fuerat, ſuppreſſit, & extinxit parvos Regularium virorum Conventus in tota Italia, & inſulis adja-

cen-

centibus, eoſque ad ſtatum ſæcularem reduxit, ut in Bulla inferius inſerta *n.47.*

19 Bona verò ipſorum applicavit aliis piis uſibus in iiſdemmet locis, ubi conventus ſunt ſiti, iiſque non indigentibus, in aliis locis ejuſdem Diœceſis.

20 Stante enim impoſſibilitate illos reformandi de regularibus ejuſdem, vel alterius Ordinis, & neceſſitate eos transferendi ad Clericos ſæculares, ut probatum eſt ſupra, ſequitur pernecesſe, ut Papa nedum de poteſtate abſoluta, ſeu de plenitudine poteſtatis, ſecundùm quam eſt ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præben.* ſed etiam de poteſtate ordinaria, & à jure regulata potuerit illorum bona applicare eiſdem Clericis ibi miniſtrantibus, ut ſic viverent de Altari, cui inſerviunt, 1. *ad Corinth.* 9. cap. *Ex his*, 12. *q.* 1, cap. *Ex officii, de praſcript.* cap. *Cùm ſecundùm de Præben.* juſtum namque eſt ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium, cap. *Charitatem*, 12. *q.* 2. cum concordantiis, quas poſui in cap. *Si quis ſacè, n.7. ſup. de pecul. Cleric.* Quemadmodum ſtante poteſtate Papæ, imò & Epiſcopi expellendi Monachos incorrigibiles a monaſterio, & illuc introducendi regulares alterius Ordinis reformationis cauſa, juxta gradum ſuperius propoſitum *n.6.* pernecesſe conſequitur certa, & inconcuſſa poteſtas aſſignandi eis alimenta ex reditibus monaſterii, ut labores impiorum juſti edant, quæ ſunt verba hujus Decretalis *in fin.*

21 Sed objiciunt aliqui. Monaſteria omnia ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut in eis perpetuò manerent regulares, & ex proventibus ſuſtentarentur illorum, non autem ut eſſent habitacola Clericorum ſæcularium, cap. *Quæ ſemel*, 19. *q.* 3. cap. *Pervenit, il ſecondo*, cap. *Dudum*, 18. *quæſt.* 2. cap. *Poſſeſſiones, de rebus Eccleſ. non alien.*

22 His autem fundationibus Papa ſaltem de poteſtate ordinaria non videtur poſſe derogare, nec voluntates commutare; nam ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debent, non ad alium converti, ut legitur in Clem. *Quia contingit, in princ, de relig. domib.* & concordat Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 5. un-
23 de, ut ait Bald. *conſ.* 82. *Factum proponitur, n.* 1. *lib.* 1. illud, quod eſt deputatum pro remedio animæ teſtatoris, contrahentis, vel tertii, in alios uſus auctoritate Principis converti non debet, quia loquendo de rationabili potentia non poteſt Apoſtolicus, vel Imperator reſcindere teſtamentum, vel contractum, vel aliam piam diſpoſitionem, de teſtamento eſt expreſſum jure civili in l. *Si teſtamentum, C. de teſtam.* de contractu eſt expreſſum jure civili in l. *Ratam, ad hæc C. de reſcindend. vendit.* & in l. *Legatum. ff. de uſufruct. legat.* De jure communi eſt expreſſum, quod non debet permutari ad alium uſum, ſi poteſt converti ad uſum deſtinatum, in cap. *Quia contingit, de relig. domibus*, in Clem. & paulò infra rationem reddit, quia talis permutatio, ſeu alteratio voluntatis eſt naturali rationi, & æquitati contraria. Hoc autem maximè videtur
24 procedere in illis fundationibus monaſteriorum, quæ factæ fuerunt ex conceſſione Papæ, quales ſunt fundationes omnes, quæ in Ordinibus Mendicantium factæ fuerunt poſt prohibitionem Bonifacii VIII. de qua in cap. *un. de exceſſ. Prælat. lib.* 6 *Proſp. Fagn. in* 2. *part.* 3. *Decretal.* uſque ad publicationem Concilii Tridentini, quod videtur prohibitionem illam ſuſtuliſſe in *cap.* 3. *in fin. ſeſſ.* 25. *de Regular.* tales enim fundationes cùm ſint ex cauſa oneroſa, tranſeunt in contractum, qui a Papa pro libito voluntatis revocari non poteſt, cap. 1. *Cum materia, de probat.* ubi poſt alios Berous *n.* 16. & 17. Bald. in l. *Qui ſe patris, C. unde liberi*, Alex. *conſil. ult. à n.* 18. *lib.* 4. Soccin.
25 Sen. *conſ.* 87. *n.* 12. *lib.* 3. Quæ concluſio ſumitur ex illo principio, quòd Papa non ſit propriè dominus bonorum Eccleſiæ, cap *Mutationes*, 7. *q.* 1. & cap. *Non liceat Papæ*, 12. *q.* 2. & ex Hoſt. notat Jo. Andr. in cap. *Cùm veniſſent, n.* 7. *de judiciis*, & Gemin. in cap. 1. *col.* 2. *in princ. verſ. Quæro an Papa habeat dominium Eccleſiarum, de Summ. Trinit. & fid. Cathol lib.* 6. & eſt de mente S. Thomæ in 2. 2 *q.* 63 *art.* 2. *ad primum* dicentis Prælatum eccleſiaſticum non eſſe dominum ſpiritualium, ut poſſit ea dare pro libito, ſed diſpenſatorem, ſecundùm illud 1. ad Corinth. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*; ubi Cajetanus ſuo nomine Prælati intelligit includi etiam Papam, & *q.* 43. *art.* 8. (Nec Papa, inquit, nec aliquis Prælatus eſt dominus rerum Eccleſiæ, ſed Eccleſia ipſa eſt domina, quia donatores non donant, & transferunt jura ſua in Papam, aut Prælatum, ſed in Eccleſiam Romanam, vel talem: Nec putes propterea quòd Papa habet plenitudinem poteſtatis eccleſiaſticæ, ob hoc poſſit de bonis Eccleſiæ diſponere, ſicut poteſt Eccleſia, quoniam plenitudo poteſtatis eccleſiaſticæ ipſius Papæ intelligitur in ſpiritualibus tantùm, &c. unde tenentur ad reſtitutionem, qui à Papa bona eccleſiaſtica pro libito Papæ habuerunt, ut ditentur, exaltentur, & magnificentur, ſicut qui ab aliis [illegible] lia Eccleſiæ bona acceperunt; omnis nam[illegible] donatio Eccleſiaſticæ rei pietate, vel neceſſ[illegible] vacua non diſtributio, ſed diſſipatio eſt à diſpenſatore uſurpata.) Hæc Cajet. & expreſsè docet idem S. Thomas in 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. Ad [illegible] mum, ubi reddens rationem cur Papa poſſit committere ſimoniam, dicit: (quamvis enim res Eccleſiæ ſint ejus ut ſpiritualis diſpenſatoris non [illegible] men ſunt ejus ut domini, & poſſeſſoris.) [illegible] hæc doctrina S. Bernardi variis in locis *de conſideratione ad Eugenium Papam*, ſed præcipuè *lib.* 4. *in fin.* in hæc verba: (Diſpenſatio tibi tradita eſt, non data poſſeſſio; ſi pergis uſurpare & hanc, contradicit tibi qui dicit, Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus; poſſeſſionem, & dominium cede huic; tu curam illius habe, pars tua hæc, ultra ne extendas manum.) & *lib.* 2. plurimas allegans S. Scripturæ auctoritates in *cap.* 6. concludit: (Forma Apoſtolica hæc eſt, dominatio interdicitur, indicitur adminiſtratio.)

26 Ad hanc objectionem reſponderi poteſt, primò, in hoc articulo pleroſque Canoniſtarum aliter ſentire; nam Archid, in cap. 1. *poſt medium, verſ. Sed licèt ita ſit, de Summ. Trin.* relatis verbis D. Bernardi *ad Eugenium lib.* 4. *in fin.* dicentis Eccleſiam Romanam eſſe Eccleſiarum matrem, non dominam, dicit ſic: (Sed quidquid dicat B. Bernardus, Eccleſia Romana in Canone domina nuncupatur, 79. *diſt. Oportebat, in princ.*) Et Papa hoc dicit, Eccleſiæ meæ, 97. *diſt.* Eccleſiæ, quod videtur ad dominium pertinere: de hoc 12. *q.* 1. § *ult.* & eum ſequitur totidem verbis Joan. Andr. ibi,

n.5. ſimiliter Paulus de Leazar. in Clem. 1. *de*
Summ.Trin. dicit Papam eſſe dominum rerum o-
mnium Eccleſiarum, & eum ſequuntur ibi Card.
n.4. Barbat. *n.4.5.& 6.* & Corneus *conſ.* 349. *Vide-*
tur, n.5. vol.1. aſſignantes rationem diverſitatis in-
ter Papam, & Imperatorem, qui non eſt propriè
dominus rerum privatorũ, l. *Benè à Zenone*, juncta
27 gloſſ. *in ver. Omnia Principis, C. de quadrien. præſcript.*
& propterea Speculator in tit. *de præſcript. n.* 18.
28 *verſ. Illud etiam quæritur*, dicit Papam non poſſe
contra alias Eccleſias præſcribere: nam omnes
Eccleſiæ ſuæ ſunt, quia habet plenitudinem pote-
ſtatis in quamlibet earũ, cap. *Qui ſe ſcit, 2.q.6.* cap.
Nunc verò, 9.q.3 cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præben.* d. l.
Benè à Zenone, c. *Convenior, 23.q.8.* ergo per præ-
ſcriptionem nihil acquireret: ſed & Innocentius
in cap. *Cùm pridem, in verb. Reſignavit, de pact.* dicit
Papam habere plenitudinem poteſtatis ſuper o-
mnes Eccleſias ſingulariter, & univerſaliter, c. *De-*
creto, 2.q.6. item Petr. de Anchar. *in proœm. ſexti*, c.
29 *Sacroſancta, n.3.* Papam habere latiſſimum arbi-
trium in rebus eccleſiaſticis omnium Eccleſiarum
transferendi, & pro libitu diſponendi; & aſſignat
rationem differentiæ inter res Eccleſiarum, &
res privatorum, & ante eum Bald. illius Præce-
ptor d. *conſ.24. in princ. lib.2.* (Papa, inquit, poteſt
res, & bona omnium Eccleſiarum Orbis admini-
ſtrare, & diſponere pro libito voluntatis, præ-
ſertim ſubſiſtentibus cauſis, & quod fit ab eo, vi-
detur procedere ab ore Dei.) cap. *Si omnes, 19.*
diſt. & idem Bald *conſ.175. Papa, ſive Eccleſia Roma-*
na, lib.2. conſuluit pro validitate venditionis bo-
norum cujuſdam monaſterii factæ per Papam cui-
dam nobili, & *n.2.* ſic ait: (Præterea hic Domi-
nus Papa non vendidit rem alienam, ſed ſuam:
nam omnes res Eccleſiarum ſuæ ſunt quoad ple-
30 nam, & liberam diſpoſitionem.) Item Socin. Sen.
conſ.13. Præſens concluſio, vol.1. ſimiliter reſpondit
Papam poſſe facere Monachum profeſſum teſta-
bilem, & dare illi facultatem donandi bona mo-
naſterio acquiſita, & *n.34.* ſic loquitur: (Nec di-
cat quiſpiam, quòd Papa non poſſit præjudicare
Eccleſiis, vel monaſteriis ſuper hujuſmodi bonis;
quoniam hoc eſt manifeſtè falſum, quoniam Pa-
pa in beneficiis, & ipſorum bonis habet omnimo-
dam, & abſolutam poteſtatem, cap. 2. *in princ. de*
Præben. lib.6. Clem. 1. *Ut lite pendente*, notat gloſſ. 9.
q.3. cap. *Per principalem*, & probatur 78. *diſt.* cap. *O-*
portebat, & 97. *diſt.* Eccleſiæ, tenet Jo. Andr. in c. 1.
de Sum. Trin. lib.6. & poſito quod verum dominiũ
non ſit ſuum, ſecundùm quod aliqui voluerunt,
tamen ipſe habet omnimodam, & abſolutam di-
ſpoſitionem, adminiſtrationem, & diſpenſatio-
nem, & poteſt unire Eccleſias, & ſupprimere di-
gnitates, & alteram alteri ſubjicere, & jura unius
alteri dare, ut 16. *q.1.* cap. *Et temporis*, & §. *Sunt duo,*
de exceſſ. Prælat. cap. *Sicut unire, de offic. legat.* cap.
Tranſlationem, ſicut Princeps poteſt de rebus fiſca-
libus, l. *Benè à Zenone, C. de quadrien. præſcript.*) Ha-
ctenus verba Mariani Soccini. Quinimò dicunt
31 Lud Roman. *conſ.400. circa primum in 1. col. & in*
10. col. & ex illo Corneus *d. conſ.* 349. *n.6.* Papam
poſſe etiam ſine cauſa jura unius Eccleſiæ auſer-
re, & dare alteri ſi vult, dicentes hoc eſſe expreſ-
ſum in cap. *Ex multiplici, de Decimis*, & in Clem. *Du-*
dum. §. Nos, de Sepult. idemque dixerunt in cap. *Con-*
ſtitutus, Butr. *n.7.* & Abb. *n.15. de Relig. Domib.* &
voluit gloſſ. in cap. *Si gratioſè, in ver. A Romano Pon-*
tifice, in fin. de reſcript. lib.6. quam ſequitur Decius
32 *conſ.341. Viſo puncto, n.9.* quibus demum addo Pau-
lum de Caſtro *conſil.* 288. *ſub num. 3. lib.* 1. ubi no-
tabiliter ait: (Aut quæritur an Papa poſſit au-
ferre alicui Eccleſiæ dominium rei ſuæ, vel ali-
quod jus illi quæſitum: & clarum eſt, quod ſit ex
ſola voluntate, & ſine aliqua cauſa, licèt facere
hoc non debeat per ea, quæ habentur in cap. 1.
22. *diſt.* & d. cap. *Conſtitutus, de Relig. Domib. de pri-*
vileg. cap. *Antiqua*, & ratio eſt, quia dominium
rerum eccleſiaſticarum, propriè loquendo non eſt
apud aliquam Eccleſiam particularem, ſed apud
Chriſtum, ut notat Innoc. *de cauſ. poſſeſ. & propriet.*
cap. *Cum ſuper*, cujus Papa eſt Vicarius cum omni-
moda poteſtate in terris, eò quia Eccleſia Catho-
lica, cujus Chriſtus eſt caput, eſt una, cujus Prin-
cipatus eſt apud Eccleſiam Romanam, quæ fuit à
Deo immediatè inſtituta; cæteræ verò Eccleſiæ
tamquam rivuli fuerunt inſtitutæ ab ipſa Romana
Eccleſia, ut d cap. 1. 22. *diſtinct. & 24. quæſt. 1.* cap.
Loquitur; & ideo quidquid juris eſt apud parti-
culares Eccleſias, eſt etiam apud Papam, qui, ut
33 dixit Joan Monachus eſt pater patrum, & cum o-
mni Prælato in poteſtate, & juriſdictione concur-
rit: unde quando aufert rem alicui particulari
Eccleſiæ, potius dicitur auferre adminiſtratio-
nem, quam dominium, *extra, de donat.* cap. 2. quia
dominium eſt potius apud ipſum Papam, cùm ſit
apud Chriſtum, cujus eſt Vicarius, vel apud Eccle-
ſiam Catholicam, quæ eſt una, cujus ipſe eſt Prin-
ceps per illa verbe Chriſti ad Petrum: *Paſce oves*
meas.) Hactenus verba Pauli de Caſtro, & eum ſe-
34 quitur Decius d. *conſ.341. num* 8. *& 9.* Ex quibus
apparet hanc opinionem communiter teneri,
quam etiam amplectuntur noviſſimè Domini de
Rota apud Merlin. *decíſ.775. tom.2.* ubi reſolvunt
Papam eſſe dominum omnium bonorum Eccle-
ſiarum, & habere plenariam diſpoſitionem Jure
Monarchico, quod apud eum reſidet in univer-
ſum corpus Eccleſiæ, & ſingula ejus membra: id-
que confirmant quampluribus auctoritatibus, &
35 rationibus. Et idem repetunt in terminis noſtris
deciſ.845. nam cum fel. rec. Clemens VIII. ſæcu-
lariſaſſet omnes Eccleſias, & beneficia Canoni-
corum Regularium Ordinis S. Auguſtini Princi-
patus Cataloniæ, illaque, & illorum proprieta-
tem, & dominium ſuæ, ac Sedis Apoſtolicæ diſpo-
ſitioni dumtaxat reſervaſſet, Rota reſolvit hujuſ-
modi reſervationem intrare etiam ultra regulas
Cancellariæ in menſibus non reſervatis, & cùm
pars adverſa contenderet reſervationem eſſe in-
telligendam reſpectu dominii, non autem reſpe-
ctu collationis, Rota ibi *n.11.* refellit hanc inter-
pretationem; quia inquit etiam ſi Papa expreſsè
non reſervaſſet ſibi dominium, & proprietatem
Eccleſiarum; attamen ipſe Pontifex tamquam
caput Eccleſiæ ante ſæculariſationem erat domi-
nus, & ſupremus arbiter dominii, & proprietatis
Eccleſiarum, allegat Rotam *deciſ.81. n.9. & 10.*
p.5. rec. & alios complures.
36 Sed quicquid ſit de veritate harum opinionum,
de quibus poteſt conſuli Card. Bellarm. in c. *Cùm*
ſuper, in 1 quæſt. de cauſ. poſſeſ. & propriet. & in cap.
Per principalem, in 4 quæſt. principal. 9.q.3. ubi hanc
materiam latiſſimè, & magiſtraliter proſequitur
à *n.72. uſq; ad n.100.* & Navarr. in *Commentario de*
Spoliis Clericorum ſuper cap. *Non liceat Papæ, in 7. no-*
tab, 12.q.2.

Re-

Reſpondetur 2. dicta Theologorum, de qui-
bus ſupra à *numer.* 21. ad caſum præſentem non
pertinere; quia Papa ad ſuppreſſionem parvorum
Conventuum & applicationem bonorum non
proceſſit quaſi dominus bonorum Eccleſiaſtico-
rum pro libito voluntatis, & de poteſtate abſolu-
ta, ſed ex juſtis, & rationabilibus cauſis pro debito
ſui paſtoralis officii, & ſecundùm canonicas ſan-
ctiones, ut evidenter oſtendunt rationes expreſſæ
in proœmio Bullæ, de qua infra *numer:* 47. & ab-
undè oſtenſum eſt ſupra à *numer.* 8. *uſque ad numer.*
21. concurrente autem juſta cauſa, quæ in Papa
ſemper præſumitur, ut per Socin *d. conſ.* 13. *numer.*
35. *vol.* 1. & Merlin. *d. deciſ.* 775. Conveniunt om-
nes tam Canoniſtæ, quàm Theologi, Papam ut
ſupremum adminiſtratorem, ac diſpenſatorē bo-
norum Eccleſiaſticorum poſſe res uni Eccleſiæ
auferre, & dare alteri, ut tradunt omnes in cap.
Qua in Eccleſiarum, de Conſtit. poſt gloſ. in cap. *Omnes*
in ver. Injuſtitia, 22 *diſt.* & gloſ. *penult.* in cap. *Duo ſi-*
mul, de offic. Ordinar. Bellarm. in d. cap. *Per principa-*
lem, numer. 9. ubi dicit caſum eſſe indubitabilem,
quod Papa cum juſta & rationabili cauſa res unius
Eccleſiæ alteri Eccleſiæ poteſt donare, vel impig-
norare in perpetuum, vel ad tempus. Unde & po-
teſt ultimas voluntates commutare, nec unquam
apud viros catholicos juſta cauſa ſubſiſtente revo-
cata fuit in dubium hæc Summi Pontificis aucto-
ritas, eamque expreſsè agnovit Viennenſe Conci-
lium, ut in Clem. *Quia contingit, in princ. de Relig. do-*
mib. innovata à Conc. Tridentino *ſeſſ.* 7. *cap. ult. &*
ſeſſ 25. *de refor. cap.* 8. nam quamvis ibi caveatur, ut
ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata
fidelium, ad illum debeant, non ad alium conver-
ti: tamen ante verbum *converti*, inſeritur clauſula
illa. *ſalva quidem Sedis Apoſtolicæ auctoritate* : unde
gloſſ. ibi *in ver. Sedis Apoſtolica.* (Nota, inquit, per
hanc litteram ſolum Papam alterare poſſe uſum
illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.)
& concordant ibi Paulus, Card. Anchar. & om-
nes, & firmant Oldrad. *conſ.* 61. *Cùm Regi Franciæ*
in fin. Gemin. *conſ.* 63. *Dubia ſuprascripta, in princ.*
Anchar. *conſ* 282. *Pro deciſione, in princ.* Abb. *conſ.*
15. *Duo ſunt, numer.* 3. *lib.* 2. Calderin *conſ.* 419. *alias*
3. *de Religioſis domib.* Butr. *conſ.* 33. *in fin. numer:* 4.
Alex. *conſ.* 2. *Viſis codicillis, numer:* 19. *in fin. verſ. Præ-*
terea quocumque jure, lib. 1. & alibi paſſim Docto-
37 res. Et ſanè quod ſpectat ad rem præſentem, aut
bona fuerunt Eccleſiis, vel monaſteriis donata
ſimpliciter, & abſque ulla reſervatione: & ſtatim
atque ſunt donata Eccleſiæ, ſunt immediatè ac-
quiſita Deo, ut notat Innocen. in cap. *Cùm ſuper,*
numer: 3. *de cauſ. poſſeſſ. & propr.* & in cap. *Verum,*
numer. 2. *de for. compet.* & proinde ſubſunt omni-
modæ diſpoſitioni Romani Pontificis immediati
illius Vicarii, & ſupremi adminiſtratoris, ac di-
ſpenſatoris bonorum Eccleſiaſticorum, ut notant
omnes in c. 1. *de Summ. Trinit. & fid. cathol. lib* 6. &
in Clem. 1. *eod. tit.* & in Clem. *Quia contingit, de re-*
lig. domib. ubi in ſpecie Guliel. de Monte Laodu-
no, & poſt eum Card. *numer.* 4. dicunt Papam eſſe
gubernatorem in ſolidum univerſalis Eccleſiæ,
cujus caput eſt Eccleſia Romana, & ita ejus eſt
tamquam capitis ad membra ſingula alimenta
transfundere, cap. *Cuncta per mundum,* & cap. *Per*
38 *principalem, 9. quaſt,* 3. Aut donata fuerunt ea con-
ditione, vel pacto adjecto, ut recedentibus fratri-
bus, bona redeant ad donantem, vel ejus hære-
dem: & hoc pactum non comprehendit caſum
quando recedunt de licentia, vel mandato Papæ,
qui eſt Summus Princeps, d. cap. *Cuncta per mun-*
dum, 9 quaſt. 3: & ita in his terminis poſt Joann. de
Deo tenet Joan. Andr. in cap. *un. numer.* 2. *col.* 3. *an-*
te medium, verſ. Sciendum eſt, de relig. domib. lib. 6. Ad-
de, quod in tali diſpoſitione intelligitur excepta
auctoritas Papæ, cap. *Venientes, de jurejuran.* & pa-
ctum reſolutivum intrat ſolum quando fratres
recedunt facto ſuo, non autem quando recedunt
facto, vel juſſu Principis, l. *Lucius Titius, ff. de evict.*
quemadmodum doctrina illa, quod relicta ad cer-
tum uſum non poſſint in alium uſum converti,
quando teſtator expreſsè hoc prohibuit adimendo
legatum in eventum contraventionis, juxta text.
in §. *Sanctiſſimas,* in Auth. *de alienat. in Emphyt.* &
tradita per Bero. *conſ.* 49. *lib.* 2. procedit in inferio-
ribus, non autem in Principe, ut notabiliter de-
clarat Bart. *in tra. minoric. lib.* 2. *diſt.* 2 c 13. *numer.*
13. Petr. de Peruſio *in tract. de Canon port. Epiſc cap.*
7. *numer.* 38. & ſcripſi plenius in cap. *Nos quidem, de*
39 *teſtam.* Quod ſi donator adjeciſſet prohibitionem
expreſſam, ne ſua voluntas commutari poſſet et-
iam per Papam; hæc prohibitio uti repugnans ſu-
premæ Principis poteſtati, tamquam turpis, &
impoſſibilis haberetur pro non adjecta, l. *Si quis ita*
inſt tutus, l. *Quæ ſub conditione,* l. *Conditiones quæ.* & l.
Conditiones contra, ff de Condit. inſtitut. §. *Impoſſibilis,*
Inſtitut. de har. inſtituen. tenet Imol. in l. *Si alienum,*
in princip. numer 3. *ff. eod.* Angel. in l. *Quidam,* §. *Ilis,*
numer. 2. & ibi etiam Paul de Caſtro *in fin. C de ne-*
ceſſar. ſerv. hæred. inſtituen. Et prohibitione illa non
obſtante poſſet Papa hujuſmodi voluntatem com-
mutare etiam ſine cauſa de poteſtate abſoluta, li-
cet non de rationabili potentia, ut fatetur Bero. *d.*
conſ. 49. & ante eum Bald. *in conſ.* 82. *Factum propo-*
nitur, n. 1. & 2. *lib.* 1. Præterea in edicto prohibito-
rio de piis voluntatibus in alium uſum non com-
mutandis lex Canonica præſervat, & vult ſalvam
eſſe Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, ut in d. Cle-
ment *Quia contingit, de relig. domib.* et nemo poteſt
cavere, ne illa lex in ſuo teſtamento locū habeat,
l. *Nemo poteſt, ff. de legat.* 1. & in Auth. *de Eccleſ. titul.*
§. *Si quis autem pro redemptione, coll.* 9. & cap. *Tua no-*
bis, ſupr. de teſtam. & ideo ſimillium prohibitionum
Romani Pontifices in Signatura Gratiæ nullam
rationem habere conſueverunt: & hæc poteſtas
ſupponitur tamquam indubitata etiam à Conci-
lio Trident. *cap.* 6. *ſeſſ.* 22.
40 Quemadmodum nec quiſquam Catholicus au-
ſus unquam fuit ponere os in cœlum, & in quæ-
ſtionem vocare poteſtatem Papæ reducendi ex
juſta cauſa regulares Eccleſias ad ſtatum ſæcula-
rem, & illarum bona in alios pios uſus convertẽn-
di, de quo eſt caſus in præallegato cap. *Inter quæ-*
tiiſt, de relig. domibus, & innumera afferri poſſe e-
xempla harum ſæculariſationum, & valde inſig-
nis eſt illa, quam fecit Clemens VIII. de omnibus
monaſteriis Canonicorum Regularium Ordinis
S. Auguſtini Principatus Cataloniæ, de qua in *de-*
ciſ. Merlini 775. & valde notandum eſt in caſu illo
Papam non applicaſſe illorum bona aliis piis uſi-
bus, ſed reſervaſſe ſibi, & Sedi Apoſtolicæ etiam
illorum dominium, & proprietatem, ut dixi ſupra
n. 37. cùm tamen Innocentius nihil ſibi reſervave-
rit, ſed bona ſuppreſſorum Conventuum integrè
aſſignaverit locis piis, ubi ſiti ſunt Conventus
cum ſumma ejus laude, & ædificatione Chriſtia-

ſtianorum Principum, & populorum; idque ad inſtar Concilii Tridentini *ſeſſ. 21. cap. 3.* ibi, quæ locis piis ibi exiſtentibus eo ipſo, quod exactè fuerint, aſſignentur. Nec ſolum ſingularia monaſteria, ſed etiam totam Religionem multoties extinxerunt Romani Antiſtites, convertendo illius bona in alios pios uſus, ſicut Clemens V. in Conc. Viennenſi extinxit ordinem Templariorum longè, latèque diffuſum, & immenſis ferè opibus auctum, & univerſa illius bona Sedis Apoſtolicæ ordinationi, & diſpoſitioni reſervavit, ut in ejus Cõſtitutione 3. incip. *Ad providam*, *edita die 10. Mart.* 1311. in Bullar. *tom. 1. pag. 150.* Et noſtro ſæculo Pius V. extinxit Ordinem Fratrum Humiliatorũ, & illorum domos, conventus, loca, ſupellectilem, bona, res, actiones & jura, eorumque proprietatem, & dominium ſuæ, & Sedis Apoſtolicæ liberæ diſpoſitioni ſpecialiter, & expreſsè reſervavit, ut in ejus Bulla 119. incipien. *Quemadmodum*, Bullar. *tom. 2. pag. 328.* Urbanus VIII. extinxit Congregationem Monachorum S. Benedicti Farfeo. vulgo Beterrani, & ego confeci minutam Decreti extinctionis, cùm eſſem Secretarius S. Congregationis Epiſcoporum, & Regularium: item extinxit Religionem Fratrum SS. Barnabæ, & Ambroſii, & bona per hujuſmodi ſuppreſſionem vacantia reſervavit adminiſtrationi, & diſpoſitioni Ordinariorum, in quorum diœceſi ſunt ſita, eorumque fructus, ac reditus per eoſdem Ordinarios applicari juſſit in uſus pios locorum, ubi conventus ipſi & bona exiſtunt, ut in litteris in forma Brevis ſub die 2. Decembris 1643. & Innocentius X. reduxit ad ſtatum Congregationis ſæcularis Religionem Scholarum piarum Matris Dei, & extinxit Religionem S. Baſilii Armenorum, nec non Clericorum Regularium Boni Jeſu Ravennæ diſponendo ſimiliter de bonis utriuſque, & noviſſimè extinxit Congregationem de Sticla Canonicorum Regularium S. Georgii in Alga, ſupprimendo tria illius monaſteria, quæ ſupererant, & eorum bona applicando aliis piis uſibus in iiſdemmet locis, ubi ſita ſunt monaſteria. Quinimo Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi non unam tantùm, ſed omnes Religiones Ordinum Mendicantium (quatuor duntaxat exceptis) etiam canonicè erectas poſt Concilium generale, de quo in cap. *final. de religioſ. domib.* ſuppreſſit, & extinxit, non aliam ob cauſam, quàm ob nimiam illarum diverſitatem, & de bonis earumdem diſpoſuit per hæc formalia verba, videlicet: (Nos enim ea diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervamus in Terræ Sanctæ ſubſidium, vel pauperum, vel alios pios uſus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipſa commiſerit, convertenda: ut habetur in d. cap. *un.* §. *Confirmatos, de relig. domib. lib. 6.* Quocirca dubitare in hoc de poteſtate Papæ inſtar ſacrilegii obtinet, l. 2. *C. de crim. ſacr.* § *Qui autem*, poſt cap. *Si quis ſuadente, 17. q. 4.* Gemini: *d. conſ. 63. in princip.* & nihilominus ad abundantiorem cautelam in Bulla fuit appoſita ſequens clauſula præſervativa jurium, videlicet *ſalvis etiam juribus, quæ fundatoribus Conventuum ſuppreſſorum, vel aliis ex ſacrorum Canonum præſcripto, vel ex privilegio Apoſtolico quomodolibet competunt.*

41 Supereſt nunc, ut referamus hiſtoriam ſuppreſſionis parvorum Conventuum, quæ ſic ſe habet.

42 Cùm fel. record. Innocentius Papa X. anno 1649. menſe Martii inſtituiſſet Congregationem nonnullorum S.R.E. Cardinalium, & Romanæ Curiæ Prælatorum ſuper ſtatu, ſeu Reformatione Regu-
43 larum: primum omnium in ea deliberatum eſt de præfigendo in ſingulis monaſteriis numero tot perſonarum quot ex illorum reditibus abſque penuria ſuſtentari poſſent ad præſcriptum Concilii Arelatenſis cap. 8. *relati* in cap. 1. *ſupra de inſtitut.* Concilii Trident. *ſeſſ. 25. de Regul. cap. 3.* & Conſtitutionum Apoſtolicarum. Atque ab omnibus unanimiter in eam ſententiam itum eſt, ut fiat Conſtitutio, qua injungatur Superioribus tam generalibus, quàm provincialibus, & localibus quarumcunque religionum, ut infra terminum quatuor menſium tranſmittat ſtatum temporalem ſingulorum monaſteriorum exiſtentium intra fines Italiæ & Inſularum adjacentium ad Priorem generalem ſuæ religionis in urbe commorantem, qui unà cum aliis religioſis ad hoc deputandis præfigat in unoquoque monaſterio eum tantùm numerum, qui ex reditibus propriis, vel conſuetis eleemoſynis congruè poſſit ſuſtentari; eaſq; præfixiones infra alios quatuor menſes unà cum ſtatu cujuſque monaſterii memoratæ Congregationi conſignet; & interim interdicatur iiſdem Superioribus, ne quemquam ad habitum, vel profeſſionem admittant ſub nullitate actus, & excommunicatione latæ ſententiæ, donec præfixiones ut ſupra exhibitæ fuerint, & ipſi licentiam recipiendi Novitios ab eadem Congregatione obtinuerint. Itaque mandatum eſt mihi, ut minutam Conſtitutionis conficerem, quæ poſtea per manus Cardinalium, ac Prælatorum delata, & à Sanctitate Sua approbata, tandem edita fuit in hunc, qui ſequitur, tenorem.

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

44 INter cætera, quæ ad Regularem diſciplinam inſtaurandam, conſervandamque Sacroſancta Tridentina Synodus ſalubriter decrevit, illud ſemper præcipuum, & maximi momenti habitum eſt, quo injungitur, ut in ſingulis monaſteriis, & domibus Regularibus is tantum numerus conſtituatur, & in poſterum conſervetur, qui vel reditibus propriis monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Quapropter ad ejus uſum inducendum fel. rec. Clemens VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri varia Decreta ediderunt; ſed quia nihilominus, ſive ob injuriam temporum, ſive ob Superiorum incuriam, ſive alias ob cauſas, illius executio huc uſque protracta eſt nõ ſine gravi monaſteriorum in ſpiritualibus, & temporalibus detrimento, ac Religionum jactura: Idcirco Nos nequaquam ignorantes quantum ex monaſteriis piè inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur, quantumque dignitati, & commodo Eccleſiaſtici Ordinis detrahat multitudo Religioſorum, quæ ſine delectu ſupra vires monaſteriorum in Religiones invehitur; Ac proinde arbitrati valdè acceptũ Deo ſacriſq; Religionibus proficuum fore, ut Decretũ tam ſalubre debitæ executioni demandetur: De conſilio nonnullorum Venerabilium Fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium, ac Dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum, motu proprio,

ac

ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deq; Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tenore præſentium præcipimus, & mandamus omnibus, & ſingulis dilectis filiis Generalibꝰ, Commiſſariis, Præſidentibus, Provincialibus, Miniſtris, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Præfectis, rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicariis, & quibuſcumque aliis Superioribus Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum quorumcunq; Monachorum, ac Regularium virorum bona immobilia poſſidentium, vel non poſſidentium, cujuſcumque Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & Inſtituti etiam neceſſariò, & in individuo exprimendi exiſtentium intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium, ut ſinguli, ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus ſui Ordinis probatioribus, ac rerũ uſu peritioribus, bona immobilia, cenſus, reditus, ac proventus omnes monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum Regularium hujuſmodi (etiamſi ſint hoſpitia, vel ab alio monaſterio dependeant, ſintve illius Granciæ, ſeu membra) ſex annorum immediatè præcedentium habita ratione, ac detracto omni eo, quod grandines, ſterilitates, reparationes, & alii caſus hujuſmodi abſorbere ſolent; conſuetas item eleemoſynas, & obventiones, Itẽ victus, veſtitus, ac medicinalium, & alias quaſcumque tã ordinarias, quàm extraordinarias expenſas, æris quoque alieni, nec non Miſſarum celebrandarum, Fabricæ, Sacriſtiæ, annuarum præſtationum, contributionum, ac procurationum, aliave cujuſvis generis onera diligenter, ac maturè recognoſcant eaq; omnia in ſcripturam redigant, exprimentes illius monaſterii titulum, ſeu denominationem, item capacitatem, ac ſituationem, videlicet in qua diœceſi, & an intra mœnia civitatis, vel oppidi, anve in pagis, ſeu villis, vel in ſilvis, aut nemoribus, & quantum diſtet à locis frequentibus, & populoſis, Item à quo tempore fundatum fuerit, quave auctoritate, & cujus ſumptibus. Anve, & à quo numerus Religioſorum in eo fuerit aliàs præfixus, & quot ibi Religioſi, & ſervientes in præſenti degant, ſpecificatis uniuscujuſque nomine, cognomine, & patria; ſcripturamq; ſic confectam propria manu ſubſcribant, medio juramento atteſtãtes vera eſſe omnia, quæ in ea continentur, conſuetoque ſigillo obſignatam infra quatuor menſes à publicatione præſentium in hac Alma Urbe noſtra ut infra facienda computandos tranſmittant, ſeu conſignent Procuratori Generali ſui Ordinis in Urbe commoranti, qui unà cum aliquibus gravioribus Religioſis à Congregatione prædictorum Cardinalium, & Prælatorum ad hoc ſpecialiter deputandis, negocio maturè perpenſo, ac computatis hujuſmodi reditibus, eleemoſynis, & obventionibus univerſis, atque oneribus, ut ſupra, detractis, ſedulò examinent quot Religioſi homines, connumeratis etiam Laicis, aliiſq; neceſſariis ſervientibus, in unoquoque Monaſterio, Conventu, Collegio, & Domo Regulari, quamvis (ut præmittitur, ſit hoſpitium, ſeu alterius monaſterii membrum) juxta proprii Inſtituti morem, victum, & veſtitum, ac medicinalia in communi habentes commodè valeant ſuſtentari, omnibuſq; diligenter diſcuſſis, familiæ cujuſque Monaſterii, Conventus, Collegii, ac Domus Regularis hujuſmodi in qualibet provincia vel Congregatione, certum earum tantùm perſonarum numerum præfigat, quæ reditibus, eleemoſynis, & obventionibus, ut ſupra competenter ali poſſint, eaſq; numeri præfixiones unà cum originalibus ſcripturis ſuper ſtatu cujuſque monaſterii, ac domus Regularis à Superioribus, ut præfertur, confectis infra alios quatuor menſes eidem Congregationi Cardinalium, ac Prælatorum, exhibeat, ut ab ea recognoſcantur, & approbentur. Quod ſi memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra præfixum terminum prædicta adimplere neglexerint, privationis vocis activæ & paſſivæ, nec non officiorum, quæ tunc temporis obtinebunt, & inhabilitatis ad illa, vel alia in poſterum obtinenda perpetuam pœnam eo ipſo, abſque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, & Sedi Apoſtolicæ reſervata. Interea verò prohibemus & interdicimus omnibus & ſingulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus, Provincialibus, & Conventualibus, nec non Superioribus tam Generalibus, quàm Provincialibus, & localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum ſuæ religionis recipiant, nec jam receptos, aut in poſterum contra hujuſmodi prohibitionem forſan recipiendos ad Profeſſionem admittant, donec ſcripturæ prædictæ, ac præfixiones numeri familiæ cujuſq; monaſterii, ac domus Regularis hujuſmodi, eidem Congregationi Cardinalium & Prælatorum realiter, & cum effectu fuerint exhibitæ, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, & profeſſionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quàm ad profeſſionem aliter factæ, ſint ipſo jure nullæ, nullamque inducant obligationem ad religionem in ſpecie, vel in genere, aut ad alios quoſcumque effectus. Et nihilominus contravenientes ſententiam excommunicationis incurrant, à qua per alium, quàm per Nos, & Romanum Pontificẽ pro tempore exiſtentem, niſi in mortis articulo conſtituti abſolvi non poſſint. Non obſtante quoad præmiſſa omnia, & ſingula Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcumque perſonarum atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cujuſvis alterius Inſtituti, etiam Societatis Jeſu, & Monaſteriorum, Convẽtuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam juramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibꝰ quoque indultis, & privilegiis etiam ex cauſa & titulo oneroſo, vel in limine fundationis, etiam in Mari Magno, ſeu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis; nec non irritan. decretis etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam ad Imperatoris, regum, ſeu aliorum Principum inſtantiam, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis quoad ea, quæ præſentibus quomodolibet adverſantur, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus, & formis ſpecialis, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas

ge-

Digitized by Google

generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut quævis alia exquiſita forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, Præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentes litteræ in valvis Eccleſiæ Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ de eadem Urbe publicentur, & affigantur; quæ poſtquam ſic affixæ, & publicatæ fuerint, omnes & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctent & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent. Quodque earumdem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra illud ubique adhibeatur; quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 17. Decembris 1649. Pontificatus Noſtri Anno ſexto.

Anno à Nativitate D. N. Jeſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, Indictione ſecunda, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentii Divina providentia Papa X. anno ſexto, die verò 22. menſis Decembris ſupradicta littera affixa, & publicata fuerunt ad valvas Eccleſiæ Lateranen. & Baſilica Principis Apoſtolorum nec non in Cancellaria Apoſtolica, ac in Acie Campi Flora per nos Ioannem Garzeam, & Iacobum Cornelium prælibati Sanctiſſimi D. N. Papa Curſores.

45 Conſtitutione publicata ad faciliorem illius executionem confecta eſt formula typis excuſa, & ad Superiores cujuſque monaſterii tranſmiſſa, in qua Italico idiomate tamquam in tabula monſtratum eſt quo ordine, quave ratione deſcribendus ſit cujuſque monaſterii ſtatus.

Porrò infra terminum octo menſium in prædicta Conſtitutione præfixum regulares omnes cujuſque Ordinis, Congregationis, Societatis, & Inſtituti ea, qua decet, obedientia paruerunt: nam ex omnibus Italiæ provinciis, & adjacentium Inſularum exhibitæ fuerunt ſcripturæ originales ſtatum ſingulorum monaſteriorum continentes, ſubſcriptæ, ac juramento firmatæ unà cum ſummario redituum & expenſarum, ac præfixione familiæ uniuſcujuſque monaſterii.

Poſt hæc Prælati ipſius Congregationis deſignati ponentes religionum plene retulerunt illarum ſtatum in genere, & ſingulorum monaſteriorum in ſpecie juxta methodum per manus delatam.

46 Cùm verò ex hujuſmodi relationibus compertum eſſet multas religiones conſtare ex quampluribus Conventibus, in quibus ob redituum tenuitatem aliqui non alebantur, nec ali poterant tot religioſi, quot ſufficere it ad obſervantiam regularis diſciplinæ: idcirco in pluribus ſeſſionibus maturè deliberatum fuit de illorum ſuppreſſione, ac redituum applicatione: & facta Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua probavit Congregationis ſententiam, meque ipſius Congregationis Secretarium deputavit die 22. Julii 1652. Itaque pro rei magnitudine tranſmiſſi per manus Cardinalium ac Prælatorum diſtinctis vicibus dubia ſupra ſexaginta, quæ in Congregationibus habitis de mandato Sanctiſſimi per ſingulas hebdomadas fuerunt accuratè diſcuſſa, ex quorum reſolutionibus conflata eſt materia pro compilanda Bulla deſuper edenda. Et cùm nobis ſimiliter demandata eſſet provincia conficiendi illius minutã, tandem Deo adjuvante opus perfecimus, eamque detulimus ad Sanctiſſimum, qui illam propriis manibus excepit, dixitque ſe velle attentius eam conſiderare, & poſt paucos dies in audientia inveni Sanctitatem ſuam habere in manibus ipſam minutam, quam me præſente clara, & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit, ac per ſingulas partes expendit, & aliquibus mira prudentia ac providentia adnotatis, eam mihi reſtituit, & nihilominus per manus iterum deferri, & in plena Congregatione diſcuti & examinari mandavit. Quare minuta fuit in Congregatione cunctis audientibus perlecta, & unanimi conſenſu approbata, moxque Sanctitatis ſuæ juſſu confecta fuit Bulla, ac ſub plumbo expedita, & in Archivio Arcis S. Angeli repoſita, ſtatimque typis excuſa, & locis publicis affixa, cujus tenor talis eſt.

INNOCENTIUS EPISCOPUS
Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

47 INſtaurandæ regularis diſciplinæ opus multis laboribus ac vigiliis à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris jampridem aſſumptum, nobis in dies magis magiſque cogitantibus cur ad optatum finem hucuſque perduci non potuerit, totque ſaluberrima decreta, & ordinationes ferè in irritum
48 tum ceciderint: illa tandem præcipua ſeſe obtulit originis cauſa, quod religiones quamplures ex parvis Conventibus ac domibus magna ex parte conflantur, in quibus ſive ob redituum, & eleemoſynarum tenuitatem, ſive ob aeris intemperiem, ſive aliam ob cauſam non aluntur, nec ali poſſunt tot religioſi, quot ad peragendum ritè divinum cultum & regularia munia ex cujuſque Ordinis præſcripto ſunt neceſſarii: etenim in tam exiguo numero ibi degentes nec divinum officium nocturnum pariter & diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali, ac ſpiritualibus collationibus & exercitiis, ac ſtudiis in communi vacare, nec ſilentium, clauſuram, vitam communem, cæteraſque inſtitutiones ſervare poſſunt, quæ ad tria principalia vota ordinantur, & ſine quibus conſiſtere vix poſſunt regularis vitæ baſes & fundamenta. Quamobrem otio immerſi nullum religioſæ vitæ ſpecimen præſeferunt: ſoli incedunt per Urbes & loca, cum ſæcularibus vagantur, ac mundanis negotiis ſe involvunt. Indeque fit, ut ibi collocari renuant religioſi probatæ vitæ, ac diſciplinæ, & Superiores cogantur illic familiam conſtituere ex fratribus vitæ laxioris, qui loci licentia peiores fiunt; & ſi quando ad cœnobia, ſeu monaſteria regularis obſervantiæ revocantur, à clauſtro, quaſi à ſqualore carceris abhorrentes vix adduci poſſunt ut communem ſervent in moribus diſciplinam, atque aliorum inſtitutionibus ſe conforment, quin potius cæteros avertunt, vel certè reddunt ſuo exemplo ſegniores: unde relaxationes derivantur in Ordines, & ſenſim invaleſcunt in

ipſa

Digitized by Google

ipſarum religionum dedecus & ruinam. Præterea
(quod dolentes referimus) ad hujuſmodi Con-
ventus, præſertim in locis infrequentibus, & ſoli-
tariis, tamquam ad aſylum facinoroſi homines, &
Curiæ contumaces, vel proſcripti in dies confu-
giunt, ibique loci immunitate freti turpiter &
diſſolutè viventes; atque inde in tempore exeun-
tes graviora perpetrant flagitia cum maximo po-
puli ſcandalo. Cùmque Conventus, ſive loca par-
va hujuſmodi in effrænatam quaſi excreverint mul-
titudinem, hinc liceat omnibus intelligere quæ-
cumque reformationis remedia caſſa fore & irri-
ta, quamdiu non fuerint à religionibus abſciſſa.
Quæ poteſt enim ſpes eſſe corpus languidum &
infirmum ad ſalutem reducendi, ſi magna illius
pars eſt curationis incapax; quin potius reliquam
partem inficit, atque contaminat? Hæc quippe
ſunt zizania, quæ cùm jam creverint uſq; ad meſ-
ſem, ſunt in faſciculos alliganda, & à religionum
tritico ſeparanda. Hæ ſunt vulpes parvulæ, quæ
demoliuntur vineas. Hoc eſt fermentum, quod to-
tam maſſam corrumpit. Quæ omnia, atque alia
plura pro paſtorali noſtra ſolicitudine, diu, mul-
tumque animo revolventes, ut ſacræ religiones in
multitudinem latius incremento fœcunditatis per
univerſam Eccleſiam diffuſæ à vepribus, & ſpinis
emundatæ uberes germinent fructus: nos etiam
ab ipſiſmet religionum Superioribus reformatio-
nem zelantibus crebris precibus interpellati, &
frequentibus populorum querimoniis permoti,
ſalutare remedium adhibere conſulta ordinatio-
49 ne decrevimus. Itaque de voto Congregationis
aliquorum venerabilium Fratrum noſtrorum S.
R.E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Roma-
næ Curiæ Prælatorum ſuper ſtatu regularium à
Nobis deputatæ, cui hoc negotium ſedulò, ac ma-
turè examinandum commiſimus, Motu proprio,
certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris,
deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes
& ſingulos Conventus quorumcumque Mona-
chorum ac regularium virorum bona immobilia
poſſidentium, vel non poſſidentium, cujuſcumque
Ordinis mendicantium, vel non mendicantium,
Congregationis, Societatis, & cujuſvis alterius
inſtituti, etiam Societatis Jeſu, etiamſi illis ani-
marum cura perſonarum ſæcularium incumbat,
ſintve hoſpitia, vel granciæ, ſeu alterius mona-
ſterii membra, exiſtentes intra fines Italiæ, & In-
ſularum adjacentium in litteris ab eadem Con-
gregatione propediem expediendis nominatim
exprimendos, in quibus ob parvum numerum re-
ligioſorum regularis diſciplina juxta peculiaria
cujuſque Ordinis inſtituta ſervari non poteſt, au-
ctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò
extinguimus, ſupprimimus & abolemus, unà cum
omnibus eorum dignitatibus, officiis, ac miniſte-
riis, illoſque ab omni proprietate, dominio, ſupe-
rioritate, juriſdictione, ac alio quocumque jure
regularium eximimus, & totaliter liberamus, o-
mnemque conventualitatem, titulum, eſſentiam,
ac denominationem regularem in eis penitus
extinguentes, illos ad ſtatum ſæcularem reduci-
50 mus. Reſervata tamen ipſi Congregationi facul-
tate conſervandi religionibus aliquem ex Con-
ventibus expreſſis in memoratis litteris, ſi hoc ex
51 aliqua rationabili cauſa expedire judicaverit: ſal-
vis etiam juribus, quæ fundatoribus Conventuum
ſic ſuppreſſorum, vel aliis ex ſacrorum Canonum
præſcripto, vel ex privilegio Apoſtolico quomo-
dolibet competunt. Quocirca dilectis filiis quo-
rumcumque regularium Superioribus tam Gene-
ralibus, quàm Provincialibus & localibus, quo-
cumque nomine ac titulo nuncupentur, in virtute
ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, & man-
damus, ut ſinguli, ad quos pertinet, infra termi-
num ſex menſium inchoandum à die præſenta-
tionis litterarum à prædicta Congregatione, ut
præmittitur, expediendarum faciendæ in Roma-
na Curia Procuratori generali cujuſque Ordinis,
vel Congregationis, aut Societatis dimittant rea-
liter, & cum effectu coram Ordinariis locorum ſub
teſtimonio publico eidem Congregationi per eoſ-
dem ſuperiores regulares exhibendo poſſeſſionē
52 corporalem conventuum in eiſdem litteris ex-
preſſorum; & reſervata eis facultate ſecum aſpor-
tandi prophanam tantùm, non autem ſacram ſu-
pellectilem, religioſos inde amoveant, atque in a-
53 liis monaſteriis ejuſdem Ordinis vel Congrega-
tionis, aut Societatis collocent: alioquin pœnas
privationis vocis activæ & paſſivæ, nec non digni-
tatum & officiorum, quæ tunc temporis obtine-
bunt, & perpetuæ inhabilitatis ad illa vel alia in
poſterum obtinenda ipſo facto abſque alia decla-
54 ratione incurrant. Eoque termino elapſo, non li-
ceat regularibus in Eccleſiis dictorum Conven-
tuum Miſſas, & divina officia celebrare, confeſſio-
nes ſacramentales audire, vel alia ſacramenta ad-
miniſtrare, ac functiones parochiales exercere,
aut verbum Dei prædicare, vel mortuos ſepelire;
55 quod ſi ſecus egerint, eo ipſo Eccleſiæ remaneant
ſuppoſitæ eccleſiaſtico interdicto. Et nihilominus
locorum Ordinarii, ubi per litteras ipſius Congre-
gationis fuerint requiſiti, religioſos rebelles, &
refractarios à prædictis Conventibus ejiciant, etiā
invocato, ſi opus fuerit, brachii ſæcularis auxilio:
& exinde Eccleſiarum, domorum, bonorumque
omnium ad Conventus ſic ſuppreſſos quomodo-
libet pertinentium regimen, curam, cuſtodiam, &
adminiſtrationem ſuſcipiant, curentque, ut ex eo-
rum reditibus & proventibus univerſis in primis,
& ante omnia impleantur onera Miſſarum tam
56 hucuſque non celebratarum, quàm in poſterum
celebrandarum, & alia quæcumque ex lege fun-
dationis, aut largitione fidelium, vel alias quo-
modolibet eis incumbentia, quibus nullo modo
derogare intendimus, & cura animarum, ſi qua il-
lis immineat per presbyteros ſæculares idoneos
ab ipſis Ordinariis approbandos laudabiliter e-
xerceatur, Eccleſiæque debito non fraudentur
57 ſervitio. Cæterum intendentes de prædictis bonis,
quotquot ſuperfuerint, oneribus ut ſupra detra-
ctis, ſalubriter providere, eorumdem tenore præ-
ſentium bona hujuſmodi applicamus, & applica-
ta eſſe decernimus, & declaramus piis uſibus in
iiſdemmet locis, ubi ſiti ſunt Conventus, iiſque
non indigentibus, in aliis locis ejuſdem diœceſis
juxta deſignationem & partitionem, quam ea-
dem Congregatio ſingulorum Epiſcoporum cum
ſuis Capitulis, ſententia prius addita; & plena to-
tius negotii relatione habita, de mandato noſtro
faciet in ſuis litteris ad eoſdem Epiſcopos ſcriben-
dis, & in Cancellaria Epiſcopali regiſtrandis ad
58 perpetuam rei memoriam. Verùm quia parum eſt
mala præcidere, niſi etiam malorum cauſa, & ra-
dix evellatur, Conſtitutiones fel. recor. Bonifacii
VIII. quæ incipit, *Cùm ex eo*, nec non Clementis
VIII.

Digitized by Google

VIII incipien. *Quoniam ad inſtitutam*, aliorumque Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum ſuper erectione novorum Convantuum editas earumdem tenores innovantes, illiſque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regulatium Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & cujuſvis alterius inſtituti, etiam Societatis Jeſu in aliqua civitate, caſtro, villa, ſeu loco ad habitandum domos, vel loca quæcumque de novo recipere, ſeu monaſteria, conventus, vel collegia incipere, vel fundare præſumat abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali plenam, & expreſſam faciente de prohibitione hujuſmodi mentionem in ſcriptis, & gratis concedenda prævia examinatione Congregationis negotiis Epiſcoporum ac regularium præpoſitæ: ſi ſecus egerint, eo ipſo incurrant pœnas privationis, & inhabilitatis ut ſupra inflictas: & nihilominus receptiones, fundationes & erectionas ſint ipſo jure nullæ, & invalidæ; & domos, ac loca ipſa, & perſonæ in ais degentes omnimodæ jurisdictioni, viſitationi, correctioni Ordinarii loci plenè in omnibus ſubjaceant. Intendimus autem in præmiſſis etiam ultra Italiam, & inſulas adjacentes, prout expedire videtimus, providere. Decernentes præſentes litteras etiam ex eo, quòd ſuperiores regulares, & cæteri quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de ſubreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, aut alio quovis defectu, etiam quentumvis magno, inexcogitato, ac ſubſtantiali, ſive etiam ex eo, quod in præmiſſis, ſeu eorum aliquo ſolamnitates, & quævis alia ſervanda, & adimplenda, ſervata, & adimpleta non ſuerint, aut ex quocumque alio capite a jure, vel facto, aut ſtatuto, vel conſuetudine aliqua reſultante, ſeu etiam enormis, enormiſſimæ & totalis læſionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore juris clauſo, ſeu occaſione, vel cauſa, quantumvis juſta, rationabili & privilegiata etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmiſſorum neceſſariò exprimenda fuiſſet, aut quod de voluntate noſtra hujuſmodi, & aliia ſuperiùs expreſſis, ſeu ralatis nihil ullibi appareret, ſeu aliter proberi poſſet, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jue, vel controverſiam revocari, aut ad terminos juris teduci, vel adverſus illas reſtitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, facti, gratiæ, vel juſtitiæ remedium impetrari, ſeu quomodolibet conceſſo & impetrato quempiam uti, ſeu ſe juvare in judicio, vel extra poſſe, neque ipſas præſentes ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus pro tempora qoomodolibet faciendis comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, perpetuoqua validas, firmas & efficacee exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios & integros affectus ſortiri & obtinere, ac per omnas & ſingulos ad quos ſpectat, & quomodolibet ſpectabit in futurum, inviolabiliter obſervari: ſicque, & non aliter in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcumque judicas ordinarios & delegatoa, etiam cauſarum Sacri Palatii Apoſtolici Audjtores, necnon S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos & Nuncios, ac alios quavis auctoritate & poteſtate fungentes nunc & pro tempore exiſtentes in quavis cauſa & inſtantia, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritata, judicari & diffiniri debere, irritum quoque, & inane ſi ſecus ſupar his à quoquam quavis auctoritate ſcianter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quatanus opus ſit, regula noſtra de non tollendo jure quæſito, aliiſque Cancellariæ Apoſtolica regulis, cæteriſque Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis etiam in Conciliis generalibus editis, etiam ſpecialiter in favorem quarumcumque perſonarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cujuſvis alterius inſtituti, etiam Societatie Jeſu, & Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, domorum, ac locorum regularium quorumcumqua, necnon illorum roboraris ſtatutis vel conſuetudinibus atiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis & privilegiis etiam ex cauſa, & titulo oneroſo, vel in limine fundationis, & in Mari magno, ſeu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, & cum quibuſvis etiam darogatoriarum darogatotiis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, nac non irritantibus & aliis decretis etiam motu, ſcientia, dalib eratione, & poteſtatis plenitudina ſimilibus, atiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerumpublicarum, & quorumvis aliorum Principum, & perſonarum quacumque eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate fulgantium, ſeu eorum intuitu, & contemplationa, ac etiam conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet, atiam per viam communicationis, ſeu extenſionie conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis quoad aa, quæ præſentibus quomodolibet adverſantur, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totie tenoribua & formis ſpecialis, individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expraſſio habenda, eut quævis exquiſita forma ſervanda eſſet, tanoree hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſarti forent, præſentibus pro expreſſis habentee, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, motu, ſcientia, deliberatione, ac poteſtatis plenitudine paribus ſpecialiter & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentes litteræ in Valvis Eccleſiæ Lateranenſis & Baſilicæ Principie Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acia Campi Floræ de eadem Urbe publicentur & affigantur, quæ poſtquam affixæ & publicatæ fuerint, omnes, & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctant & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim & perſonaliter intimatæ fuiſſeot. Quodque earumdem præſentium tranſumptis etiam impraſſis manu alicujus Notarii publiei ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadé proi ſus fides in judicio, & extra illud ubique adhibeatur; quæ ipſia præſentibus adhiberantur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ ordinationie, extinctionis, ſuppreſſionis, abolitionis, exemptionis, liberationis, reductio-

nis

Digitized by Google

nis, præcepti, mandati, intentionis, reſervationis, applicationis, declarationis, prohibitionis, derogationis, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſecundo, Idibus Octobris, Pontificatus Noſtri Anno nono.

Hi, Datarius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.
Viſa de Curia N. Humbertus.
G. Gualterius.
G. Bailly.

Anno à Nativitate Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1652. Indictione quinta, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentii Divina Providentia PP. X. anno ejus nono die verò 22. Menſis Octobris ſupradictæ Conſtitutio affixa, & publicata fuit in Eccleſia Lateranen. ac Baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe, nec non Cancellaria Apoſtolica valvis, ac in Acie Campi Floræ, & aliis locis ſolitis, & conſuetis urbis per me Hierſeymum Maſcellam Sanctiſſ. D. N. PP. Curſ.

Pro Mag. Curſ. Laurentius Barbigionus.

61 His abſolutis, quoniam in ſupraſcripta Bulla, §. *Intendimus autem.* Papa declarat eſſe ſuæ intentionis etiam ultra Italiam opportunè providere: data fuit notitia totius rei geſtæ Nunciis Apoſtolicis etiam ultra Montes: & Nuncius Coloniæ reſcripſit Germaniam in hoc invidere felicitati Italiæ: & Epiſcopi Poloniæ ſupplicarunt pro extenſione Bullæ ad illas diœceſes, ut in litteris Archiepiſcopi Gneſnenſis Regni Poloniæ Primatis ad Innocentium X. infraſcripti tenoris, videlicet.

(*Sanctiſſime, ac Beatiſſime Pater D. D. Clementiſſime.* Poſt oſcula Beatiſſimorum Sanctitatis Veſtræ pedum. Et ſedium æternarum aſſiſtrix Sapientia, & digitus Dei adfuit planè Sanctitati Veſtræ, quando Conſtitutionem de parvis Regularium Conventibus tot ſæculorum molimine in Eccleſia Dei agitatam Sanctitas Veſtra non reſtituebat modò, aut condebat rectiùs, ſed in rem, effectumq; ipſum doratura jam ſemper deduxit firmitate tranſmiſſum mandato Sanctitatis Veſtræ ad me exemplum ſingulari excepi lætitia, gratulorque temporibus, ac fortunato omnino Sanctitatis Veſtræ regimini non conceſſam hanc retroactis ſæculis felicitatem, quod ad intimam rectè conſtituendæ domus Dei radicem Cœleſtis Paterfamilias beatam Sanctitatis Veſtræ manum feliciter, efficaciterq; admoverit. Neque enim in ſolas religionum familias earumque diſciplinam, ſed prava exemplorum contagione, malarumq; connexione cauſarum in aliqua Eccleſiæ membra è Conventibus hiſce exiguis maxima latè manare videbamus incommoda. ita ut nec religioſi ipſi, qui Conventus hoſce tuebantur, inficiari ſe id poſſe faterentur. Perſuaſum proinde, certòmq; habeat Sanctitas veſtra univerſam Regni hujus Eccleſiam obviis ulnis laudabilem hanc Conſtitutionem excepturã, cujus quanto pridem deſiderio univerſi teneremur,

Proſp. Fagnan. in 2. part. 3. lib. Decretal.

ex Conſtitutionibus provinciæ hujus Synodalibus, & ex Illuſtri Matthæo Joanne Judicki Canonico Gneſnenſi iſtic commorante poterit cognoſcere Sanctitas Veſtra, cui ulterius è, & quàm maximè diuturnam in Eccleſia Dei gubernanda felicitatem a Patre luminum, omniq; boni fonte, cũ iterato pedum Sanctitatis Veſtræ oſculo humillimè expoſco & apprecor Dat Lubaviæ die 5. Menſis Januarii 1653. Sanctitatis Veſtræ indignus Servus. Andreas de Leſino Epiſcopus Culmen. & Pomen. Cancellarius R. Archiepiſcop. Gneſnen.)

Verum Sanctitas Sua ſatius duxit tantiſper ſuperſedere, donec negotium ſuppr. ſſi nis in Italia eſſet omninò abſolutum & conſummatum.

62 Itaque biduo poſt publicationem Bullæ Sacra Congregatio dedit litteras ad ſingulos Priores Generales Religionum in Curia exiſtentes, in quibus nominatim expreſſit parvos Conventus in illa religione ſuppreſſos, ut ſic ſatisfieret illis verbis Bullæ, in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos, et ſubinde die 10. Decembris ejuſdem anni 1652. ſcripſit litteras circulares cum inſertione Bullæ impreſſæ ad unumquemque Epiſcopum in Italia, & Inſulis adjacentibus, in quibus primum expreſſit itidem nomina Conventuum ſuppreſſorum in illa diœceſi, ac deinde ipſi Epiſcopo commiſit, ut unà cum Capitulo ſuæ Cathedralis ad præſcrip ũ Bullæ referret, quibus piis uſibus exiſtimaret eſſe applicanda bona cujuſque Conventus ſuppreſſi, præcipuamque rationem haberet tenuitatis parochialium, deputationis Coadjutorum pro cura animarum & Capellanorum pro Miſſis celebrandis, item manutentionis ſeminarii, hoſpitalium, monaſteriorum, Monialium, & conſimilium.

63 Has autem relationes ab Epiſcopo, & Capitulo ſubſcriptas, obſignataſq; ad Sacram Congregationem tranſmiſſas, atq, ubi oportuit emendatas, Sanctitas Sua ad ſe relatas approbavit, executionique mandari, & in Cancellaria Epiſcopali regiſtrari præcepit: moxq, Decreta hæc applicationis ac partitionis bonorũ unà cum litteris ipſius Congregationis ad ſingulos Epiſcopos tranſmiſſa fuerunt: & ſic pariter ſatisfactum fuit verbis Bullæ, ibi: (Bona hujuſmodi applicamus, & applicata eſſe decernimus, & declaramus piis uſibus in eiſdemmet locis, ubi ſiti ſunt Conventus, iiſq; non indigentibus, in aliis locis ejuſdem diœceſis juxta deſignationem & partitionem, quam eadem Congregatio ſingulorum Epiſcoporum cum ſuis Capitulis ſententia prius audita, & plenè totius negotii relatione habita de mandato noſtro faciet in ſuis litteris ad eoſdem Epiſcopos ſcribendis, &c.)

64 Quia verò in dicta Bulla, *Inſtauranda*, comprehenduntur non modo parvi Conventus, ſed etiam granciæ, ſeu alterius monaſterii membra, licèt curam animarum habeant annexam: idcirco de mandato Sanctitatis Suæ datæ fuerunt litteræ tum ad Priores generales cujuſque Religionis in Curia exiſtentes, tum ad ſingulos Epiſcopos in Italia & Inſulis adjacentibus, in quibus nominatim

65 exprimuntur hujuſmodi granciæ, & membra, & mandatur Epiſcopis, ut Regulares Sacerdotes in eis habitare non permittant, ſed pro cuſtodia, & adminiſtratione bonorum deficientibus perſonis

66 ſæcularibus idoneis, ſinat Regulares uti opera ſuorum Converſorum, cùm hoc tamen, ut in earum Capellis Miſſæ juxta ſolitum celebrentur ſaltem

diebus feſtis per Sacerdotes ſæculares, aut etiam
per Regulares, qui tamen in eis non pernoctent.
67 In Curatis verò, ſeu Parochialibus non permittant
curam animarum exerceri per Regulares, ſed ad
id deputent Sacerdotes ſæculares idoneos in Vi-
carios perpetuos, vel amovibiles à Superioribus
Regularibus nominandos cum congrua fructuum
portione ipſius Epiſcopi arbitrio aſſignanda ad
præſcriptum S Concilii Tridentini, *cap.7, ſeſſ.7.* &
reliqua ipſarum granciarum, ſeu parochialium
68 bona monaſteriis principalibus dimittant. Et in
hac diſpoſitione granciarum, & parochialium
Sanctitas Sua declaravit comprehendi etiam Ca-
nonicos Regulares Lateranenſes, quos noluit ex-
tra clauſtra degere pro cura animarum exercen-
di, non obſtante diſpoſitione cap. *Quod Dei timo-
rem, de ſtat. Monachor.* & in hanc ſententiam ſcriptæ
fuerunt litteræ ad complures Epiſcopos.
69 Quoniam verò in eadem Bulla *Inſtauranda*, ſub
gravibus pœnis præcipitur Superioribus Regula-
ribus, ut infra terminum ſex menſium inchoan-
dum à die præſentationis litterarum ſuppreſſionis
Conventuum dimittant illorum poſſeſſionem
corporalem realiter, & cum effectu coram Ordi-
nariis locorum ſub teſtimonio publico, & nihilo-
minus reſervatur ipſi Congregationi facultas cō-
ſervandi Religionibus aliquem ex Conventibus
expreſſis in memoratis litteris, ſi hoc ex aliqua
rationabili cauſa expedire judicaverit: propterea
infra terminum ſic præfixum Superiores Religio-
num ferè omnium ſupplicarunt Sanctiſſimo pro
conſervatione, ſeu reſtitutione plurimorum Con-
ventuum, & ex illis Sanctitas Sua multos reduxit
ad primævum ſtatum regularem, ac Religionibus
reſtituit, quos ſcilicet ex publicis documentis, &
Epiſcoporum atteſtationibus cognovit habere
ſufficientes reditus pro alendis Religioſis in nu-
mero competenti, & populis eſſe valdè utiles in
Miſſis, & Divinis officiis celebrandis, & Confeſ-
ſionibus audiendis, præſertim in locis, ubi non ſunt
alii Regularium Conventus.

Præterea cùm Superiores Regulares de jure
facultatem non habeant uniendi Eccleſias etiam
ſibi pleno jure ſubjectas, ut poſt Innocen. & Abb.
Antiq. in cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælat.* notat
gloſ. in Clem. *Ne in agro, §. Ad hac, in ver. Ordinarios,
de ſtat. Monach.* Quando accidit caſus, ut in eadem
civitate, vel oppido ſuppreſſi fuerint duo parvi
conventus ejuſdem religionis, ad ſupplicationem
Regularium, Sanctitas Sua univit minorem Con-
ventum cum omnibus ejus bonis Conventui ma-
jori: ſed tamen juſſit vendi domum conventus u-
niti infra terminum ſex menſium, & pretium inde
redactum inveſtiri in tot bonis ſtabilibus ad utili-
tatem alterius conventus, ut ſic Fratribus adime-
retur occaſio redeundi ad conventum minorem,
ibique minus religiosè vivendi cum dedecore ſui
Ordinis.

Rurſus quia interdum accidit caſus, ut una Re-
ligio, puta S. Dominici haberet conventum in a-
liquo loco, in quo alia Religio, puta S. Auguſtini
habebat Conventum ſuppreſſum, & è converſo
Religio S. Auguſtini haberet Conventum in alio
loco, in quo Religio S. Dominici ſimiliter habe-
bat conventum ſuppreſſum: oblata fuit Superiori-
bus facultas faciendi inter ſe reciprocas uniones,
& permutationes dictorum conventuum, ita ut
Conventus S. Auguſtini ſuppreſſus uniretur con-
ventui S. Dominici ejuſdem loci, & vice verſa con-
ventus ſuppreſſos S. Dominici uniretur conventui
S. Auguſtini alterius loci. Sed tamen ſive ob angu-
ſtiam temporis, ſive ob diverſitatem diœceſum, &
provinciarum, ſive ob raritatem dictorum ca-
ſuum, ſive ob inæqualitatem permutationum, vel
aliam ob cauſam, Religiones in his non convene-
runt, & negotium evanuit.
70 Porrò ut in illis conventibus, qui ut ſupra reli-
gionibus fuerint reſtituti, & in aliis non habenti-
bus numerum ſex Religioſorum vivatur cum de-
bita obſervantia, Sanctitas Sua ſobjecit illos om-
nimodæ juriſdictioni Ordinarii loci tamquam Se-
dis Apoſtolicæ delegati, ut in Decreto, cujus te-
nor eſt infraſcriptus, videlicet.
71 (Ut in parvis Regularium virorum conventi-
bus à Sanctiſſ. D. N. Innocentio PP. X. in Conſti-
tutione, quæ incipit *Inſtauranda*, primùm ſup-
preſſis, ac deinde ad ipſos Conſtitutionis limites
ob rationabiles cauſas in priſtinum ſtatum rego-
larem reſtitutis, & ipſis religionibus denuò con-
ceſſis, piè, & religiosè vivatur: ac regularia inſti-
tuta quo exactius fieri poteſt obſerventur: Sancti-
tas Sua ex ſententia ſacræ Congregationis ſuper
ſtatu Regularium omnes, & ſingulos conventus
hujuſmodi ſic, ut præfertur, reſtitutos, & conceſ-
ſos in litteris ab eadem S. Congregatione expe-
diendis nominatim exprimendos, ac perſonas tam
regulares, quàm ſæculares in eis degentes viſita-
tioni, correctioni, & omnimodæ juriſdictioni Or-
dinarii loci, tamquam ſuper hoc à Sede Apoſtoli-
ca delegati, præſentis Decreti tenore plenè in o-
mnibus ſubjecit, ac ſubjectos eſſe declaravit, do-
nec ipſorum reditus euſque adaucti fuerint, ut in
eis commodè ſuſtentari valeant, & cum effectu ſu-
ſtententur duodecim Religioſi ad Apoſtolicorum
Decretorum præſcriptum, idq; eidem S. Congre-
gationi legitimè conſtiterit; & ejus Decreto in
ſingulis contingentibus caſibus declaratum fuerit
72 & non aliter. Interea verò voluit Sanctitas Sua,
ut in eorum ſingulis ali debeant, & re ipſa alantur
ſex ſaltem Religioſi probatæ vitæ, ex quibus qua-
tuor ad minus ſint Sacerdotes maturæ ætatis, alio-
quin gratia reſtitutionis & conceſſionis hujuſmodi
nulla ſit, & invalida, & Ordinarii locorum in illis
exequi poſſint, ac debeant ea omnia, quæ in aliis
conventibus itidem ſuppreſſis per eamdem Con-
ſtitutionem ipſis demandantur, perinde ac ſi gratia
prædictæ reſtitutionis, & conceſſionis non ema-
73 naſſet. Inſuper quia multi ſunt conventus, in qui-
bus etſi præfixus fuerit numerus Religioſorū ſuf-
ficiens ad obſervantiam Regularis diſciplinæ, &
idcircò in ſuppreſſione antedicta non fuerint cō-
prehenſi; nihilominus ſive ob redituum diminu-
tionem, ſive ob Superiorum incuriam, vel malam
adminiſtrationē, ſive ob carentiam Religioſorum,
aut aeris intemperiem, vel quamcumque aliam
ob cauſam prædictus numerus cum effectu in eis
non alitur cum gravi detrimento regularis obſer-
vantiæ: Sanctitas Sua intendens huic malo reme-
dium adhibere, omnes & ſingulos ejuſmodi con-
ventus, ut præfertur, non ſuppreſſos, cujuſcumque
ſint Ordinis tam Mendicantium, quàm non Men-
dicantium Congregationis, & Inſtituti, etiam So-
cietatis Jeſu, aut granciæ, ſeu membra alterius
monaſterii, exiſtentes intra fines Italiæ, & Inſula-
rum adjacentium, in quibus nunc non aluntur,
vel quandocumque actu non alentur ſaltem ſex
Reli-

Religioſi itidem probatæ vitæ, quorum ad minus quatuor ut ſupra ſint ſacerdotes maturæ ætatis, eidem viſitationi, correctioni, & omnimodæ juriſdictioni Ordinarii loci ſimiliter ut Sedis Apoſtolicæ delegati plenè in omnibus præſentis pariter decreti vigore ſubjectos eſſe ſtatuit, decrevit, &
74 declaravit. Cæterum quoad Conventus cum pauciori numero, quàm duodecim religioſorum, erectos poſt diem 21. Junii 1625. & illorum ſubjectionem loci Ordinario, Sanctitas Sua voluit in ſuo robore permanere Decretum ſan. mem. Urbani VIII. juſſu editum, cui per præmiſſa aliquatenus derogare non intendit. Et prædicta omnia, & ſingula in præſenti Decreto ſtatuta, & ordinata voluit plenarium ſortiri effectum, & executioni mandari, non obſtantibus omnibus & ſingulis, quæ in antedicta Conſtitutione voluit non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ die 10. Februarii 1654.

B. Card. Spada.

Loco † Sigilli.

Proſper Fagnanus S. Congr. Secr.

Anno à Nativitate D. N. Ieſu Chriſti 1654. indictione ſeptima, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentii Divina providentia Papæ X. anno ejus decimo, die verò 21. menſis Februarii, ſupradictum Decretum affixum & publicatum fuit in Eccleſia Lateranen, ac Baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe, nec non Cancellaria Apoſtolica valvis, ac in Acie Campi Floræ, & in aliis locis ſolitis, & conſuetis Vrbis per me Petrum Paulum Deſiderium Apoſt. Curſorem.

Pro D. Magiſtro Curſorum Ioſeph Marcheratus Curſor.

Et hoc Decretum illicò tranſmiſſum fuit ad quemlibet Epiſcopum unà cum litteris Congregationis continentibus nomina Conventuum religioni ſuæ reſtitutorum in illa Diœceſi: an autem juriſdictio, ut præfertur Ordinario attributa in præinſerto Decreto ſit privativa ad ſuperiores regulares, vel cumulativa, ſcripſi plenè in c. *Quanto*, *ſup. de offic. Ordinar.* ubi etiam poſui plures alias declarationes ipſius Decreti. 42.

75 Ad extremum cum in Conſtitutione, *Inter cætera*, de qua ſup. *num.* 24 interdictum ſit ſuperioribus regularibus cujuſque Ordinis ne quemquam ad habitum vel profeſſionem admittant ſine licentia Sacræ Congregationis poſt præfixionem familiæ in ſingulis Conventibus, ut præfertur factam, eadem Congregatio dedit licentiam pleriſque religionibus recipiendi novitios intra numerum eis præfixum: ſed poſtea die 22. Julii 1652. Sanctitas Sua de cætero ſuperſederi mandavit in
76 hujuſmodi licentiis concedendis. Verumtamen die 3. Julii 1654. in audientia obtineri, ut tandem aperiretur oſtium jam diu religionibus clauſum; atque ita Sanctitas Sua benignè annuit, ut expedirentur licentiæ pro multis religionibus recipiendi in Conventibus à Sacra Congregatione de conſenſu ſuperiorum regularium deſignatis certum numerum novitiorum, cum aliquibus tamen conditionibus ſeu ordinationibus. Et primi omnium hanc licentiã receperunt Clerici regulares Theatini, moxque Fratres Minores, tam de Obſervantia, quam de Reformat. S. Franciſci, ac deinde Minores Conventuales, cujus formulam habes hic ſubjectam.

77 Ad propagandam in Ordine Fratrum Minorum Conventualium S. Franciſci regularem obſervantiam, quæ novitiorum inſtitutioni & educationi præcipuè innititur, Sacra Congregatio à Sanctiſſimo D. N. deputata ſuper ſtatu regularium de mandato Sanctitatis Suæ in ſingulis Italiæ Provinciis ejuſdem Ordinis præſentis Decreti vigore deſignat, ac deputat infraſcriptos Conventus pro novitiatibus & profeſſoriis, videlicet in Provincia Romana pro novitiatu Conventum S. Franciſci Viterbii, & pro profeſſoriis Conventus SS. Apoſtolorum Urbis Romæ, S. Franciſci Ferentini, & S. Caroli Cavis: in Provincia S. Franciſci pro novitiatu ſac. Conventum Aſſiſii, & pro profeſſoriis Conventus S. Franciſci Peruſiæ, S. Fortunati Tuderti, & S. Franciſci Ameliæ: in Provincia Bononienſi pro novitiatu Conventum S. Franciſci Bononiæ, & pro profeſſoriis eumdem Conventum S. Franciſci, nec non Conventus S. Franciſci Ferrariæ, & S. Franciſci Faventiæ: in Provincia Neapolitana pro novitiatu Conventum S. Laurentii Neapolis, & pro profeſſoriis eumdem Conventum S. Laurentii nec non Conventus S. Franciſci Averſæ, & S. Franciſci Mirabellæ; in Provincia Marchiæ pro novitiatu Conventum S. Franciſci Firmi, & pro profeſſoriis Conventus S. Franciſci Urbini, & S. Franciſci Fani: in Provincia S. Nicolai pro Novitiatu Conventum S. Franciſci Civitatis Licien & pro profeſſoriis Conventus S. Franciſci Bitunti, & S. Franciſci Andriæ: in Provincia Mediolanenſi pro novitiatu Conventum S. Franciſci Mediolani, & pro profeſſoriis eumdem Conventum S. Franciſci, nec nõ Conventus S. Franciſci Saroni, & S. Franciſci Gallerari; in Provincia Hetruriæ pro novitiatu Conventum S. Crucis Florentiæ, & pro profeſſoriis Conventus S. Franciſci Piſarum, S. Franciſci Senarum, & S. Franciſci Piſtorii: in Provincia Genuẽſi pro novitiatu Conventum S. Franciſci Genuæ, & pro profeſſoriis Conventus S. Franciſci Taurini, S. Franciſci Papiæ, & S. Franciſci Caſtri novi: in Provincia S. Bernardini pro novitiatu Conventũ S. Franciſci Therami, & pro profeſſoriis Convẽtus S. Franciſci Aquilæ, & S. Franciſci Sulmonæ: in Provincia Calabriæ pro novitiatu Conventum S. Franciſci Arenæ, & pro profeſſoriis Conventus S. Franciſci Montis Leonis, & S. Franciſci Jeracii: in Provincia S. Angeli pro novitiatu Conventum S. Franciſci Iſerniæ, & pro profeſſoriis Convent. S.
78 Franciſci Trojæ, & S. Franciſci Fuggiæ. In quolibet autem ex prænominatis Conventibus pro novitiatu, ut præfertur, deſignatis eadem Sacra Congregatio impertitur licentiam hac vice tantũ recipiendi novitios intra numerum hic præfixum, nempe in Provincia Romana decem clericos ſeu choriſtas, & duos laicos, ſeu converſos: in Provincia S. Franciſci decem clericos, & duos laicos: in Provincia Bononienſi decem clericos & duos laicos: in Provincia Neapolitana decem clericos, & duos laicos: in Provincia Marchiæ decẽ clericos, & duos laicos: in Provincia S. Nicolai decẽ clericos, & duos laicos: in Provincia Mediolanẽſi decem clericos, & duos laicos; in Provincia Etruriæ decẽ clericos, & duos laicos: in Provincia Genuẽ. decem clericos, & duos laicos: in Provincia Calabriæ ſeptem clericos, & laicum unũ: in Provincia S. Bernardini quinque clericos, & laicum unum:

Proſp. Fagn. in 4. lib. Decret.

in Provincia S. Aogeli quinque clericos, & laicum
unum: dum tamen hæc, quæ ſequuntur, inviolatè
79 obſerventur. Primum indicatur, & in ſingulis di-
ctarum Provinciarum Conventibus publicetur
futurum examen, ſeu ſcrutinium eorum, qui ad
habitum probationis recipi poſtulaverint, omneſ-
que à Provinciali, & Diffinitoribus diligenter e-
xaminentur, ac per vota ſecreta approbetur quot-
quot idonei reperti fuerint natalibus, ætate, vita,
& moribus anteactis, litteratura reſpectu clerico-
rum, corporis habitudine, impulſu ſpiritus, aliiſq;
requiſitis ad præſcriptum Apoſtolicarum Conſti-
tutionum, ac ſtatutorum Ordinis: non idonei ve-
80 rò rejiciantur, nec aliquis approbetur pro clerico,
qui decimum quintum, nec pro laico, qoi vigeſi-
mum ætatis ſuæ annum non expleverit. Tum de-
inde hoc examen, ſeu ſcrutinium ſcripto fideliter
exaratum, & manu propria cujuſque examinato-
ris ſubſcriptum, ac juramento firmatum, obſigna-
tumq; primo quoque tempore tranſmittatur ad
Generalem, qui ſtatim conſultis, atque adhibitis
Procuratore generali, ac Patribus gravioribus,
qui ei aſſiſtant, ſcrutinium ſic receptum accuratè
percurrat, ac per ſingulas partes expendat; ac præ-
terea tam per ſupradictos, quàm per litteras fami-
liares, & ſecretas inquiſitiones, à Patribus provin-
ciæ antiquioribus, ac zelum Dei habentibus aſſu-
mendas ſedulò inveſtiget num adverſus exami-
natos & approbatos inveniatur aliqua exceptio,
anve ipſorum quiſpiam ſit conſanguineus, vel affi-
nis, amicus, aut quoquo modo addictus alicui e-
xaminatori, aut alteri ex fratribus Ordinis, & an
zelo perfectioris vitæ, & Deo liberius in ſancta
Religione ſerviendi, an potius levitate aut neceſ-
ſitate, vel alio fine inordinato ductus poſtulet ad-
mitti. Hiſque peractis, ex omnibus ut ſupra appro-
batis idem Generalis cum aliis ſupradictis intra
numerum novitiorum pro clericis, & laicis in illa
Provincia, ut ſupra conceſſum, præeligat melio-
res, habita præſertim ratione indolis, morum, fer-
voris ſpiritus, acumine ingenii, & conditionis na-
talium: moxque præelectorum nomina mittat ad
Provincialem, qui tunc demum, & non prius eoſ-
dem præelectos ad habitum probationis ſuſcipiat
& anno elapſo, ſi eos habiles invenerit, ad profeſ-
ſionem admittat, ſub exacta tamen vita communi
ad præſcriptum regulæ, non obſtāte quavis laxio-
ri conſuetudine, ſeu potius corruptela in contra-
rium introducta, ſervataque forma ſacrorum Ca-
nonum, Concilii Tridentini, & Conſtitutionum
Apoſtolicarum, ac præcipuè Decretorum ſan. mē.
Clementis Papæ VIII. nec non ſtatutorum prædi-
cti Ordinis. Quod ſi aliquem ex dictis novitiis an-
te profeſſionem à religione diſcedere, aut expel-
li contigerit, alius in ejus locum ſubrogari poſſit,
dummodo tamen in omnibus ſervetur forma ſu-
81 periùs præſcripta. Sed & illud omnino cavendum
erit, ne a volentibus ingredi religionem pro ipſo
ingreſſu, nec poſt ſuſceptum habitum probationis
pro admiſſione ad profeſſionem, vel alio quo-
cumque prætextu, excepto victu, & veſtitu novi-
tii illius temporis, quo in probatione eſt, ab ipſo,
vel ejus parentibus, aut propinquis, vel curatori-
bus aliquid accipiatur ſub pœnis per ſac. Canones
82 & Tridentinum Concilium ſtatutis. Cæterum ut
prædicti novitii poſtquàm in profeſſorum nume-
rum, ut præfertur recepti fuerint, melius in bono
ſpiritu, regularíſque diſciplinæ obſervantia ſtabi-
liantur & confirmentur, ſtatim poſt profeſſionem
emiſſam, ſi in Conventu pro novitiatu, ut ſupra aſ-
ſignato locus aderit ſecundi novitiatus, ſeu pro-
feſſorii ab ea, quæ novitiorum eſt, atque antiquo-
rum profeſſorum habitatione diſtinctus, & ſegre-
gatus, ibi collocentur, ſi Convētus eos alere queat:
ſin minus, transferantur in alium Conventum ex
deſignatis pro profeſſorio, ſeu ſecundo novitiatu,
ubi is locus cum requiſitis ad novitiatum ipſum
præſcriptis reperiatur, vel accommodetur, aut de
novo conſtruatur: ita tamen, ut ſi prædicta religio
ex ſuarum Conſtitutionum, ſeu inſtitutionum vi-
gore majoris temporis curſu novos profeſſos in-
tra novitiatum detinere conſueſcat, illis in hac
parte minimè derogatum eſſe intelligatur: & ni-
hilominus permittitur ſuperioribus, ut idipſum
facere poſſint, ſi rationi ac religioni magis expe-
dire judicaverint. In quo quidem profeſſorio de-
gant ſub regulis, & modo vivendi adhuc ſtrictio-
ri, quàm ſervent antiquiores profeſſi, ita ut nec in
negotiis Conventus ſe intromittere, nec commu-
nibus tractatibus intereſſe, neque alterius exte-
rioris obedientiæ officium exercere debeant, ibi-
que permaneant quouſque ad ætatem ſacris Or-
dinibus ſuſcipiendis ſufficientem pervenerint, vel
ſaltem per triennium poſt profeſſionem, quo etiā
tempore poterunt, quinimo & debebunt littera-
rum ſtudiis operam navare ſub directione, & re-
gimine ſuperioris, qui eas qualitates habeat, qui-
bus novitiorum magiſtrum præditum eſſe opor-
tet, quemadmodum ipſius Clementis Decreto pro-
83 vidè ſancitum eſt. Porrò in Conventibus tam pro
primo, quàm pro ſecundo novitiatu, ut præmitti-
tur, aſſignatis, nec ſuperior, nec novitiorum magi-
ſter, nec familia religioſorum conſtituatur vel a-
moveatur, niſi ab ipſomet Generali, conſultis Pro-
curatore generali, ac patribus gravioribus ei aſſi-
ſtentibus, necnon Provincialibus, ac Diffinitori-
bus, neque in eis colloœntur niſi religioſi graves,
devoti, exemplares & regularis obſervantiæ, ac
84 puritatis regulæ ſtudioſi: præcipuè verò caveatur,
ne ibi ponatur aliquis, qui non conſentiat ſervare
vitam communem, quæ in prædictis Conventibus
ad regulæ præſcriptum exactè obſervetur, indeq;
amoveantur qui tam ſanctæ ordinationi contradi-
cere, aut quoquo modo ſe opponere auſi fuerint.
Ad extremum poſtquam novitii in profeſſorum
numerum, ut ſupra cooptati fuerint, ſuperiores
regulares, ad quos pertinet, illicò S. Congregatio-
nem edoceant ſupradicta omnia, & ſingula fuiſſe
ad unguem adimpleta, & exequutioni mandata;
alioquin pœnas in memoratis Decretis Clement.
VIII. fel. rec. ſtatutas ſe ſubituros, ac novas licen-
tias recipiendi Novitios nequaquam fore impe-
traturos certò ſciant. Non obſtantibus quoad præ-
miſſa omnia, & ſingula Conſtitutionibus & Or-
dinationibus Apoſtolicis, nec non prædicti Ordi-
nis ſtatutis, conſuetudinibus & privilegiis, cæte-
riſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ
die 5. Novembris 1654.

B. Card. Spada.

Loco † Sigilli.

P. Fagnanus S. Congr. Secr.

Hishucuſque peractis Innocentius ſicut Domi-
no placuit viam univerſæ carnis ingreſſus eſt Ro-
mæ die 7. Januarii 1655.

Ne

NE CLERICI, VEL MONACHI.

Cap. Sicut te.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, ut deſiſtant à Tabellionatus exercitio.*

2 *Veneti olim non habebant uſum tabellionum, ſed Presbyteri conficiebant inſtrumenta.*

3 *Hodie ſecus.*

4 *Tabellionatus officium non poteſt Clericis interdici authoritate laicali, ſed eccleſiaſtica tantū, & n. 5.*

6 *Tabellio factus Clericus non perdit ipſo facto tabellionatus officium.*

7 *Idem ſi fiat Religioſus, Decurio vel Advocatus.*

8 *Notarius ipſo jure privatus officio non poteſt validè inſtrumenta conficere.*

9 *Requiritur tamen declaratoria ſuper facto.*

10 *Tabellionatus officium cur non liceat Clericis exercere, & n. ſeqq.*

11 *Tabellionatus exercitium eſt genus negotiationis, & n. 15.*

Clerici etiam in ſacris, ſi egeant, poſſunt honeſtam negotiationem exercere, ac proinde etiam tabellionatus officio uti. ibid. & n. 23.

12 *Iuramentum fidelitatis prohibetur Clericis præſtare laico, à quo nihil habet temporale.*

13 *Tabellio eſt ſervus publicus.*

14 *Notariatus eſt vile officium.*

15 *Clerici vacare debent republicæ eccleſiaſticæ, non mundanæ.*

16 *Notarius cùm quis creatur, quæ debeat jurare, & n. ſeqq.*

17 *Notarius requiri ſolet ſub pœna officii, ut inſtrumentum conficiat; quod ſi non fecerit, eſt perjurus.*

18 *Notarius tenetur abbreviaturam, ſeu matricem in ſuo carthulario ponere.*

19 *Iuramenti forma à Clemente V. præſcripta in creatione tabellionum. & n. 55.*

20 *Tabellionatus officium quibus Clericis interdicatur, & n. ſeqq. uſque ad n. 33.*

21 *Quid in Clericis ſacrorum ordinum beneficiatis.*

22 *Et quid in non beneficiatis & indigentibus.*

Et quid in Clericis minorum ordinum beneficia obtinentibus, n. 26.

Et quid ſi beneficium non habeant, ſed patrimonium ſufficiens, n. 27. & ſeq.

Et quid ſi egeant. n. 28.

24 *Tabellionatus officium an prohibeatur Clericis cauſative, quatenus velint beneficia retinere, an verò præcisè.*

26 *Argumentum à contrario ſenſu aliquando vacat, & n. 29.*

28 *Clericis habentibus unde vivant ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio, negotiari non licet.*

30 *Tabellionatus officium Regularibus exercere non licet, niſi in cauſa hereſis. & n. 61.*

31 *Privilegium tamen Apoſtolicum ſuper hoc Regularibus conceſſum nullo Tridentini decreto eſt revocatum.*

32 *Tabellio factus Clericus, vel Monachus poteſt veteres rogationes ſupplere & authenticare.*

33 *Inſtrumenta à Notariis Clericis confecta an valeant, & n ſeqq. uſq; ad n. 42.*

34 *Et quid poſt interdictum notariatus officium, & numer. 37.*

35 *Officium cui interdicitur, & executio.*

36 *Interdictum Prætoris non debet eſſe eluſorium.*

37 *Contractus initi cum prodigo poſt judicis interdictum non valent.*

38 *Geſta ratione publici officii non tenent poſt interdictum ſuperioris, & n. 40.*

39 *Ignorantia allegari non poteſt ubi publica emanavit prohibitio.*

41 *Pœna appoſitio actui à jure prohibito non confirmat actum contra prohibitionem attentatum.*

42 *Notarii an poſſint creari ab Epiſcopo.*

43 *Notarii creati à Papa, vel Imperatore poſſunt officium exercere per totum orbem & n. 45.*

44 *Princeps ſolus poteſt efficere ut credatur pelli mortuæ.*

46 *Notarios in ſuo regno, vel provincia creare poſſunt Reges & Principes non recognoſcentes ſuperiorē.*

47 *Item Comites, Barones, & alii feudatarii in ſuis territoriis.*

48 *Item Univerſitas, ſeu Magiſtratus.*

49 *Item quilibet Prælatus in terris ſuæ juriſdictionis.*

50 *Notarii creati ab Epiſcopo in Regno Franciæ appellantur jurati.*

51 *Notarios creandi authoritas Epiſcopo tributa extra diœceſim non extenditur. & n. 54.*

52 *Notarii non poſſunt conficere inſtrumenta extra territorium conſtituentis, niſi de licentia illius, ad cujus juriſdictionem declinant.*

53 *Confecta tamen intra territorium faciunt ubique plenam fidem.*

54 *Notarios creare eſt actus voluntariæ juriſdictionis, & in ſubditos exerceri poteſt etiam extra territorium.*

55 *Notarii creati ab Epiſcopo auctoritate Papæ poſſunt officium exercere ubique terrarum.*

56 *Tabellionatus officium an Clerici exercere poſſint in cauſis Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus coram Eccleſiaſtico judice, & n. ſeqq. uſque in fin.*

57 *Notarius laicus non poteſt in ſpiritualibus, & eccleſiaſticis inſtrumenta conficere.*

Contrarium n. 62. & ſeqq.

58 *Notarius quandoque accipitur pro ſcriptore.*

59 *Servus non poteſt eſſe notarius.*

60 *Papa, vel Concilium admittendo Clericos ad tabellionatum exercendum, aut officium tribuendo, videtur eos habilitare & n. 68.*

61 *Tabellionatus officium in cauſa hæreſis exercere poſſunt religioſi, & Clerici etiam in ſacris, & beneficiati.*

63 *Cancellarii, ſeu actuarii Epiſcoporum ubique ſunt laici.*

64 *Notariis quibuslibet minus idoneis aut in officio delinquentibus Epiſcopi ad tempus, vel in perpetuum prohibere poſſunt ejus officii uſum in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis.*

65 *Laici ex Concilio Tridentino poſſunt eſſe Notarii in negotiis, litibus, & cauſis Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus.*

66 *Notariis Epiſcopus prohibere non poteſt exercendo officii uſum in negotiis, & litibus prophanis coram judice laico in terris Eccleſiæ.*

67 *Poteſt tamen quoad negotia, & lites locorum piorum à laicis adminiſtratorum.*

68 *Item quoad contractus perſonarum Eccleſiaſticarum ſuper earum bonis patrimonialibus.*

1 SICUT TE. Breve eſt, ſed per alia verba
ſic ſummari poteſt, ſecundùm Abb. Cle-
rici in ſacris compellendi ſunt per Benefi-
ciorum ſubtractionem, ut deſiſtant à tabelliona-
tus exercitio.

2 Nota primò hoc cap. contra Venetos ſecun-
dùm Joan. Andr. hic in princ. apud quos non eſt u-
ſus tabellionum, ſed Presbyteri conficiunt inſtru-
menta: quod & Hoſtien. advertit *numer.* 2. licet
Petr. de Anchar. *numer.* 9. eos excuſet, dicens hoc
duplici de cauſa introductum. Primò, quia homi-
nes ſunt Catholici & devoti erga Presbyteros in
hujuſmodi actibus, eiſque maximam habent fi-
dem, nec unquam reperta eſt falſitas in teſtamen-
ris, & actis cauſarum. Secundò quia Eccleſiæ ibi
communiter ſunt pauperes, nihil habentes, niſi
oblationes, & illas exiguas: quam rationem red-
dit & Cardinalis *in princ.* adjiciens aliam, nem-
pe, quia Veneti non utuntur ſolemnitatibus le-
3 gum, ſed ſuis ſtatutis. Sed certè ita erat illis tem-
poribus, verum poſtea decreto Senatus tempore
Principis Griti Clericis interdictus eſt tabelliona-
tus, & facultas conficiendi inſtrumenta. Unde his
temporibus apud Venetos non eſt Eccleſiaſtica
perſona quæ hujuſmodi officia exerceat, ut eſt ad-
notatum in additionib. ad Cardin *ubi ſupra, in ver.*
4 *Inſtrumenta.* Licet hoc interdictum clericis fieri
non potuerit authoritate ſæculari, ſed eccleſiaſtica
tantùm, ut patet hic, & in eo, quod leg. & not in c.
Eccleſia S. Mariæ, ſupra, de Conſtitut.

5 Secundò nota ibi, *In ſacris.* Exercitium tabellio-
natus eſſe ab Epiſcopo interdicendum clericis in
ſacris Ordinibus conſtitutis, ut hic eſt caſus. An
autem hoc vendicet ſibi locum indifferenter in
omnibus Clericis in ſacris etiam non beneficiatis,
& an in clericis minorum ordinum, plenè dicam
infra *in 3. quæſt.*

6 Tertiò nota ibi, *Interdicas.* Tabellionem per
promotionem ad Clericatum non perdere ipſo
facto tabellionatus officium, ut hic probatur ſin-
gulariter ſecundùm Abb. *in 1. notab.* Nam ſi Cleri-
cis interdicendum eſt exercitium tabellionatus:
ergo per ſupervenientiam clericatus illud non
perdiderunt, ſaltem in habitu: alioquin fruſtra il-
lis fieret interdictio, arg. l. *Decem, ff. de verb. obligat.*
& cap. *Ad diſſolvendum, infra de deſponſat. impuber.*
7 Et idem dicendum ſecundùm Abb. *numer.* 2. in ta-
bellionibus, qui religionem profitentur: non e-
nim propterea amittunt officium, licet prohibe-
antur illud exercere, niſi in cauſa hæreſis, ut in
cap. *Ut officium. §. Ad conſcribendas, de hæret. lib 6.* Et
eſt ſimile in tabellionibus, qui effecti ſunt Decu-
riones: vel Advocati: nam per ſupervenientiam
dignitatis officium non perdunt, licet ab illius e-
xercitio debeant temperare, ut l. *Univerſos, C. de
Decurion. lib.* 10. Verumtamen Mediolani indiffe-
renter Advocati illud exercent, ut ibi notat gloſ.
un. in fin. & pro opinione Abbatis adduci poſſunt
Hoſt. cu. Joan. Andr. & alii plures infra citandi *nu-
mer.* 36. qui tenent inſtrumenta confecta à tabel-
lione clerico etiam poſt interdictum eſſe valida.
8 Hi enim procul dubio ſentiunt, clericum non de-
ſinere eſſe tabellionem: alioquin non poſſet vali-
dè inſtrumenta conficere, ſi prorſus deſiiſſet eſſe
tabellio actu & habitu, ut l. *Si aliquid, C. de ſuſcept.*
& Ancbaran. *lib.* 10. & notat Joan Andr. *in addit.
ad Speculat. in tit. de inſtrum. edit. §. Reſtat. in addit.* in-
cip. *Suſignavit.* &c. Feder. de Sen. *conſ.* 74. *Veteri
querela, numer.* 3. *verſ. Et licet ſic communiter.* Alex.
9 *conſ.* 190. *Plura narrata, numer.* 34. *lib.* 6. Niſi dixe-
ris Notarium etiam privatum ipſo jure Notaria-
tus officio, antequam per ſententiam declaretur
privatus, poſſe rogare inſtrumenta, & rogata va-
lere, ut notatur in Auth. *de tabell. ad fin.* & reſpon-
dit Petr. de Anchar. *in conſ.* 287. *Iſte B. numer.* 3.
verſ. Et licet quis ipſo jure. Ad hoc cap. *Cùm ſecundum
de hæret. lib.* 6. & Clement. *final.* Et quod ibi nota-
tur, *de conſ.*

10 QUÆRO primò quæ ſit ratio cur Clericis non
liceat tabellionatus officium exercere.

Hoſt. *hic n.* 1. & poſt eum Jo. Andr. *n.* 7. Butrius
num. 6. *verſ. Rationem autem,* & Cardin. *n.* 2. multi-
plicem reddunt rationem.

Prima ratio, quia verendum eſſet, ne etiam in
ſævis & crudelibus hoc officio uterentur, ſicut in-
nuitur in integra, relata ab Ant. Auguſt. *in Collect.
Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 1. Quæ ratio militat non
tantùm in Clericis conſtitutis in ſacris, de quibus
loquitur hæc littera; ſed etiam in aliis omnibus,
qui deſiderant promoveri.

11 Secunda ratio, quia tabellionatus exercitium
genus negotiationis eſt: qua ratione ſimiliter
conſiderata, hæc prohibitio extenditur ad cleri-
cos etiam in minoribus, dummodo beneficiis ec-
cleſiaſticis ſuſtententur, nec egeant, ut cap. 1. *de
poſtul.* alioquin ſi egerent, licitum eſſet eis nego-
tiari, cap. 1. *ſupra eod.* ac proinde etiam tabelliona-
tum exercere, ſecundùm Jo. Andr. loco proximè
citato.

Tertia ratio, quia cùm tabellio ad compluta
jurejurando adſtringatur, ut dicam in ſequenti
quæſtione ſi uſum officii multum frequentet, vix
evitabit periculum perjurii: ad hoc cap. *Quemad-
modum, ſupra de jurejuran.* Et hæc ratio ſimiliter
complectitur omnes Clericos indiſtinctè.

Quarta ratio, quæ itidem reſpicit omnes Clé-
ricos etiam non in ſacris, quia & lex Imperialis
præcipit univerſos Decuriones à tabellionatus
officio temperare, ut l. *Univerſos, C. de Decurion.
lib.* 10.

12 Quinta ratio, quia tabellio jurat fidelitatem ei,
à quo conſtituitur, ut dicetur infra *numer.* 18. *&*
19. Quam quidem fidelitatem Clericus jurare
prohibetur laico, à quo nihil tenet temporale, c.
Nimis, ſupra de jurejuran.

13 Verum Petr. de Anchar. *hic numer.* 1. *verſ. Quæ-
rit gloſſa,* dicit ſupraſcriptas rationes Hoſtien. non
multum urgere: & aliam reddit, videlicet, quia
hoc officium eſt publicum authoritate: Dicitur
enim tabellio ſervus publicus, ut cap. 2. juncta
gloſ. *in ver. Servo publico, de uſur. lib.* 6. l. *Non aliter
enim. ff. de adopt.* l. 1. §. *Exigere:* cum gloſſ. *in ver.
Servus, ff. de Magiſtr. conven.* hujuſmodi autem mi-
niſteria ſunt Clericis interdicta, ut cap. *Sed nec,*
14 & cap. *Clericis, ſupra eod.* Similiter Abb. *hic numer.*
5. affirmat rationes Hoſtien. neceſſariò non con-
cludentes, & aliquas concludere indifferenter
quoad omnes Clericos, & etiam laicos. Unde ip-
ſe rationem aſſignat; quia hoc officium eſt vile,
& ſæculare: quod probat Oldrad. *conſ.* 75. *Quis
poſſit creare, numer.* 2. Calder. *conſ.* 2. *Spurius No-
tarius, verſ. Sed his non obſtantibus, de fide inſtru-
men.* plenè Angelus *conſ.* 284. *Præmitto ad eviden-
15 tiam, in princ.* Clerici autem vacare debent Reip.
Eccleſiaſticæ, & ſpirituali, non autem mun-
danæ, cap. *Reprehenſibile,* & cap. *Convenior.* 23.

q. 8.

15 q.8.& cap.*Eos*,20.q.3. Placet ſecunda ratio Hoſt. cum qua ferè coincidunt rationes Ancharani, & Abbatis: eamque veriorem dicit gloſſa *hic poſt princ.verſ.Vel verior eſt illa ratio*, & ſimpliciter veram Cardinal.*n.2.*

16 Secundò QUÆRO cùm quis conſtituitur tabellio, quæ debeat jurare.

Hoſtienſis *hic n.4.* & poſt eum Joan.Andr.*n.2.* Henric.Boich.*n.3.* Butr.*eod.num.* Cardin. *n.6.* & Anchar, *n.8.* dicunt tabellionem quando conſtituitur, ſex jurare conſueviſſe.

17 Primò, quòd de his, quæ videbit, & audiet, & requiſitus fuerit, ſine diminutione veritatis, & commixtione falſitatis conficiet inſtrumentum. Unde ſolet requiri tabellio ſub pœna officii ſui, ut conficiat inſtrumentum requirenti: quod ſi non fecerit, perjurus videbitur; & ſic ejus inſtrumentis de cætero fides non adhibebitur: arg. cap. *Teſtimonium*, *ſupra*, *de teſtibus*. Hanc autem requiſitionem quilibet de populo facere poteſt, argum. l.3.*ff.de offic.Præſid.* & cap. *Relatum*, *il ſecondo*, *de teſtibus*; & proptereà tabellio dicitur ſervus publicus, & publica perſona, ut tetigi ſupra *n.13.* Secundò, quòd ſecreta ſibi injuncta celabit. Tertiò, quòd ſuper uſurario contractu, vel in fraudem uſurarum inito ſcienter nullum conficiat inſtru-

18 mentum. Quartò, quòd de omnibus inſtrumentis, quæ reddet, protocolla tenebit: quod hodie ſecundùm Hoſtien *hic n.5.* ſic eſt interpretandum de generali conſuetudine approbata, & abbreviaturam in cartulario ſuo ponat. Quintò, quòd fidelis erit illi, à quo conſtituitur, ut ſi ſciet ejus damnum tractari, per ſe, vel nuncium quantocyus poterit, revelabit. Sextò, quòd illud officium ſic ſibi injunctum cupiditate, amore, odio, & timore remotis, per omnia ſecundùm bonam conſcientiam fideliter exequetur.

19 Adde tu quod Clem.V. compluribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui Viennam convenerant ad generale Concilium, conceſſit indultum creandi Notarios, eisque præſcripſit formulam juramenti, quam habes tom.3. Conciliorum, part.2. pag.780.col 2. quæ à ſuprascripta formula Hoſt. parum diſcrepat, & ferè concordat cum alia, quam ponit Specul. in tit. de inſtr.edit. §.*Reſtat*, *n.*37.*verſ.Sed quæro quâ formâ.*

20 Tertiò QUÆRO quibus Clericis interdicatur tabellionatus officium.

Pro clariori quæſtionis ſolutione duo membra ſunt diſtinguenda. Primum eſt de Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis; ſecundum de Clericis Minorum Ordinum.

21 Circa primum ſi clerici in ſacris habeant competens beneficium Eccleſiaſticum, res eſt extra dubium: quia in ipſis verificantur verba omnia hujus Decretalis ibi, *In ſacris Ordinibus conſtitutis*, *&c.* nec non ibi, *Per beneficiorum ſubtractionem*, & locum habent rationes omnes ab Hoſtien. & Doctoribus. ut ſupra ponderatæ in prima quæſtione: Unde proculdubio eis non licet tabellionatus officium exercere, & in hoc conveniunt omnes.

22 Sed ſi clerici ſacrorum Ordinum careant competenti beneficio, articulus eſt valde controverſus.

Ad primam negativam, quòd non liceat eis hoc officium exercere, inducitur hæc Decretalis, quæ ſimpliciter loquitur de Clericis in ſacris: nec videtur ſe reſtringere ad Beneficiatos reſpectu prohibitionis, ſed tantùm reſpectu pœnæ, ita ut ſit ſenſus, ut tabellionatus officium ab Epiſcopo interdici debeat omnibus clericis ſacrorum Ordinum indiſtinctè; per ſubtractionem verò beneficiorum nonniſi beneficia obtinentibus. Item rationes ſuperiùs conſideratæ in prima quæſtione conveniunt clericis etiam non beneficiatis, excepta ſecunda. Item gloſſa *hic poſt princ.verſ. Vel verior*, dicit officium hoc extraneum eſſe ab officio Clericorum, ſaltem in Ordine ſacro, maximè ſi competentia beneficia habeant: ſenſit igitur gloſſ. hoc officium eſſe extraneum à Clericis ſacrorum Ordinum, etiam non beneficiatis, cùm dictio illa implicativa, *maximè*, deſignet idem in caſu contrario, cap.1.*de renunc.* gloſ. in cap. *Illud*, *in ver. Præſertim*, *de præſumpt.* & eodem modo loquitur Butr. *hic n.6.verſ.Vel dic*; dicens illicitum eſſe tale officium Clericis in ſacris, quia ſapit genus negotiationis, maximè ſi habeant competens beneficium.

Sed in oppoſitum facit, quia hoc capitulum quamvis apertè non loquatur de Clericis Beneficiatis, tamen dum præcipit eis interdici tabellionatus officium per ſubtractionem beneficiorum; ſupponit eos eſſe beneficiatos: Ergo à contrario ſenſu ſi beneficiati non ſint, nec interdictum, nec

23 illius pœna locum habebit. Et eſt ratio, quia clerici etiam in ſacris ſi competens beneficium non habeant, non prohibentur honeſtam negotiationem exercere, ut cap.1.*ſupra eod.* ergo nec eis debet interdici tabellionatus officium: & ita hic firmant Hoſtien.*n.1.verſ.Secunda ratio.* & *n.8. in ver. Subtractionem*, Jo.Andr. *n.4. in eodem ver.* & Abb.

24 *n.8.verſ. Mihi placet primum.* Quinimò Hoſtien. & Joann. Andr. *ubi ſupra*, tenent hoc officium non prohiberi clericis ſacrorum Ordinum præcisè, ſed cauſativè, ſi velint beneficia retinere, ita ut ſit in optione ipſorum, vel officium exercere beneficium dimittendo, vel retinere beneficium à tabellionato abſtinendo. Simile in cap. *Quæris*, *de ætat.& qualitat.*

Sed hoc dictum non placet Abbati *n.8. verſ.Sed ſecundum dictum*: quia cùm Clericus in ſacris habeat unde vivat, non debet habere optionem dimittendi beneficium, vel tabellionatum, ſed præcisè cogi debet vivere clericaliter, ex quo eſt in ſacris, argum. cap.1.& cap.*Clericis*, *ſupra eod.* Et ad hoc capitulum reſpondet, hic fuiſſe dictum de beneficiorum ſubtractione in pœnam clericorum, quia non videbatur veriſimile, ut plus appeterent tabellionatum, quàm beneficium, ſaltem ſufficiens; unde non debet eis dari optio. argum. eorum, quæ notantur in cap. *Si diligenti*, *de foro compet.* ubi eſt bonus textus in ſimili, ſecundùm Abb.

25 Ego arbitror in hoc articulo non eſſe faciendam vim an Clericus in ſacris habeat competens beneficium, ſed tantummodò an habeat unde congruè poſſit ſuſtentari ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio: nam ſi poſſet commodè vivere de bonis patrimonialibus, utique non liceret ei negotiari; ac proinde nec tabellionatus officium exercere, quod genus negotiationis eſt: & cùm hoc procedat in clericis minorum Ordinum, ut probabitur infra in ſecundo membro, utique multò magis locum habet in clericis in ſacris, arg. hujus cap.

Non obſtat hæc Decretalis, quia fateor, clericis beneficium non obtinentibus non poſſe interdici hoc officium per ſubtractionem beneficiorum, po-

Digitized by Google

terit tamen interdici per alias pœnas, quæ à ſacris Canonibus, & generalibus Conciliis adverſus clericos negotiatores ſtatuta ſunt, ad hoc Concilium Trid *cap. 1. ſeſſ. 22.*

26 Circa ſecundum, videlicet de Clericis minorum Ordinum, Innoc. hic ponderans verba textus, quæ præcipiunt tabellionatus officium interdici Clericis in ſacris, arguendo à contrario ſenſu, dicit ſecus in non ſacris; & ita ſentit indiſtinctè hoc officium non eſſe prohibitum Clericis minorum Ordinum quantumcumque ſint beneficiati; & cum Innoc. conſentiunt Jo. Andr. *n. 1. in ver. Sacris*, Butr. *eod n. verſ. Quid de clerico*, & Anchar. *in 1. not.*

Sed Hoſt. *n. 1. verſ. Ex his patet*, tenet idem juris eſſe in Clericis minorum ordinum, dummodo ſint competenter beneficiati, ad hoc c. 1 *ſupra de poſtul.* ubi Clericis minorum ordinum beneficiaris prohibetur officium poſtulandi; & ita ſecundùm Hoſt. hic vacat argumentum à contrario, ſimile in l. *Conventiculam, C. de Epiſc. & cler.* & in cap. *Clericus, ſupra eod.* & hanc partem ſequitur Abbas *n. 7.* qui ad hoc capitulum reſpondet, ſacros ordines hic accipi largè pro omnibus ordinibus, qui indubitanter ſunt ſacri, ut notatur in *ſumma 32. diſt.* Sed certè huic expoſitioni repugnat integra, quæ explicitè loquitur de Subdiaconis Diaconis, & Sacerdotibus, & hos appellat Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos. Idem firmant Summa Piſanella *in ver. Tabellio, n. 1.* Albert. Trutius *de vero, & perfecto clerico, lib. 2. c. 54. n. 9.* inter tractatus commun. *vol. 2. fol. 255.*

Ego verò, ut tetigi ſuprà in primo membro *n. 25.* exiſtimo hanc prohibitionem extendi ad omnes Clericos etiam minorum ordinum, dummodo ex beneficio, vel patrimonio habeant unde commodè vivere poſſint. Moveor primò per textum in cap. *Ut officium, §. Ad conſcribendas, de hæreticis, lib. 6.* ubi indulgetur Clericis etiam in ſacris, ut in cauſa hæreſis poſſint tabellionatus officium exercere. Pondera illam dictionem implicativam, *etiam*, quæ oſtendit hujuſmodi indultum fuiſſe conceſſum etiam Clericis minorum ordinum: ergo circumſcripto indulto, id eis erat prohibitum; alioquin fruſtratorium fuiſſet concedere quod eis erat permiſſum à jure, arg. cap. *Abbate, de verb. ſignif.* & cap. *In his, de privil.* item ſi ſpeciale eſt favore fidei, ut Clerici in minoribus poſſint uti tabellionatu: ergo in aliis non poſſunt, prout arguit gloſ. in d § *Ad conſcribendas, in ver. præmiſſa*, ad idem text. in extravag. *Debent, circa fin. de offic. Ordinar.* ubi conceditur, ut in viſitatione Cathedralis adhiberi poſſit Notarius clericus. Deinde mo-
28 veor, quia hoc officium eſt publicum, ſæculare, & vile, & ſapit negotiationem, ut dixi ſupra *n. 13. & ſeq. & n. 23.* ergo debet cenſeri interdictum omnibus clericis indiſtinctè, cap. *Eos, 20. q. 3.* quia nemo militans Deo, &c. cap. *Reprehenſibile, 23. q. 8.* cum concordant. & quamvis neceſſitate cogente liceat eis exercere honeſtam negotiationem, cap 1. *ſupra eod.* tamen hæc ratio neceſſitatis ceſſat quando congruam habent ſuſtentationem, ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio, ad hoc bon. text. in c. *Epiſcopus, ſupra de Præben.* ibi; Niſi talis ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere: quod enim pro neceſſitate conceditur ea ceſſante, utique ceſſare debet, c. *Quod pro neceſſitate, 1. q. 1.* & hoc ſenſit Hoſtien. *hic num. 1. verſ. Secunda ratio*, dum ait, exercitium tabellionatus, cùm ſit genus negotiationis, interdictum eſſe omnibus Clericis etiam in minoribus, dummodo beneficiis Eccleſiaſticis ſuſtententur, nec egeant: ergo ſecundum Hoſt. qui non egent, ſed ex patrimonio ſuſtentantur, minimè poſſunt hoc officium exercere; quod etiam intellexit gloſſa hic, dum dixit hoc officium eſſe extraneum a Clericis, maximè beneficiatis: quaſi dicat idem juris eſſe in illis, qui non ex beneficio, ſed ex patrimonio vivunt; hoc idem cenſuit Archid. in cap. *Multorum, n. 1. 27. quæſt. 2.* dum ait, officium tabellionatus quamvis ſit publicum, ſatis tamen eſſe congruum Clericis, ut ex eo ſibi poſſint acquirere neceſſaria, cap. *Clericus, 91. diſt.* & eum ſequitur Butr. *hic n. 5*, quibus addo Jaſonem in l. 1. §. *Hujus ſtudii, num. 8. in 7. limit. ff. de juſt. & jure*, ubi limitat concluſionem, quòd Presbyteri, & Clerici non poſſint eſſe tabelliones, ut procedat quando aliunde habent unde vivant, & ſic non reſtringit ſe ad beneficium: imò paulò infra expreſſe ait, hoc habere locum, etiamſi non habeant aliquod beneficium Eccleſiaſticum, & alios adducit. Non obſtat hoc capitulum, quod dum loquitur de Clericis in ſacris, & beneficia obtinentibus, à contrario ſenſu videtur ſecus intellexiſſe de Clericis in minoribus non habentibus beneficia, ſecundùm Innoc. & Jo. Andr.

Nam reſpondeo hanc prohibitionem fuiſſe factam Clericis in ſacris, quia ipſi tantùm in civitate illa exercebant officium tabellionatus, ut patet ex integra, ibi, Presbyteros, & Diaconos, & Subdiaconos, quos ibidem invenit paſſim tabellionatus officium exercentes; idque ob eam fortè rationem, quia ſolis Clericis in ſacris populi habebant hanc fidem, ſicut Venetiis hanc ob cauſam ſoli Presbyteri olim rogabant inſtrumenta, ut dixi ſupra in 1. *notab.* & quia Clerici ad ſacros ordines ſine competenti titulo beneficii non promoventur, cap. *Cum ſecundum, ſupra de Præben.* propterea Papa ſuppoſuit eos eſſe competenter beneficiatos, eiſque juſſit interdici tabellionatus officium per privationem beneficiorum. De Clericis autem minorum ordinum nihil cavit, quia ta-
29 lis abuſus quo ad ipſos ibi non vigebat ob memoratam rationem; unde non ſequitur, ut prohibendo de Clericis in ſacris, & beneficia habentibus, contrarium intellexerit de Clericis in minoribus non beneficiatis; ſed tantùm ſequitur, ut hic caſus tamquam omiſſus remanſerit in diſpoſitione antiquorum Canonum, ſecundum quos nulli clericorum non egentium licebat negotiationem exercere, ut ſupra dixi: & ita verum eſt quod ait Hoſtien. hic vacare argumentum à contrario ſenſu: etenim hoc argumentum non ſumitur quando illius contrarium reperitur in jure expreſſum, ut notat Joan. Andr. in cap. *Publicato, n. 18. ſupra de elect.* quod diligenter nota, quia Doctores noſtri non attingunt.

30 Extenditur concluſio ſuperius firmata, ut locum habeat etiam in regularibus, qui dum eſſent in ſæculo, tabellionatus officium habuerunt; nam nec eis licet illud exercere; tum quia rationes ſupra ponderatæ in prima quæſt. in Clericis ſæcularibus æquè militant in regularibus; tum quia ſpeciale eſt favore fidei, ut Monachus, qui in ſæculo erat tabellio, poſſit in cauſa hæreſis hoc officium exercere, cap. *Ut officium, §. Ad conſcribendas. de hæret, lib. 6.* ergo in aliis caſibus tabellio factus

Mona-

Digitized by Google

Monachus non poteſt hoc nfficio uti; ed hoc
extravag. *Debent, circa medium, vrrſ. Quos quidem
monachos, de offic, Ordinar.* & ita firmat gloſ. in §. *Ad
conſcribendas, in ver. Præmiſſa* Joan. Andr. *hic num.* 4.
Butr. *n.* 5. Henric. Boich. *n.* 3. Cardin. *n.* 1. *in* 1. *op-
poſ.* Calder. *conſ.* 487. *An Abbas poſſit, aliàs* 2. *num* 2.
verſ. Ad hoc etiam induco, de magiſtr. Alex. *conſ.* 133.
Statutibus, n. 4. *verſ. Hac probantur, lib.* 7. Albert. Trot.
de vero, & perfecto clerico, lib. 2. *cap.* 54 *n.* 9. & ita
S. Congregario Cardinalium Concilii Trid. In-
terpretum declaravit, Regulares non poſſe exer-
cere officium tabellionatus.

31 Et poſita hac deciſione Prior monaſterii de
Thomar. Ordinis Ciſtercienſis haber privilegium
à Sede Apoſtolica, ur duo Regulares illius à Prio-
re electi pro rebus ad ipſum Conventum ſpectan-
tibus, & quæ inter eos, ſeu in eiſdem Conventibus
geruntur pro tempore, alium, ſeu alios illius, vel
illorum loco perpetuò creare, eosque de nota-
riatus, ſeu tabellionatus officio hujuſmodi per
pœnam, & calamare inveſtire, recepto ab eis pri-
mitùs juramento, quod officium ipſum benè, &
legaliter exerceant, liberè, & licitè valeant: quæ
riuran Concilium obſtet, quominus hujuſmodi
Regulares dicti privilegii vigore tabellionatus
officium exerceant eo modo, quo in litteris Apo-
ſtolicis exprimitur, S. Congregario cenſuit non
obſtare, atque hujuſmodi privilegium nullo e-
juſdem Concilii Decreto revocatum eſſe.

32 Cæterum etſi tabellio factus Clericus, vel mo-
nachus extra prædictos caſus non poſſit novas ro-
gationes aſſumere, poterit tamen veteres com-
plere, & authenticare, l. *Alienationes. ff. Familia her-
ciſcundæ*, l. 1. § *Caſum*, & §. *Quamvis autem. ff. de po-
ſtul.* l. *Nam & Servius*, §. *Si vivo Titio, ff. de negot.
geſt.* ed idem cap. *Iudæi, il primo, infr. de Iudæis*, & te-
nent Speculat. *in rubr. de ſtat. Monach. verſ.* 27. gloſſ.
in d. cap. *Vt officium*, §. *Ad conſcribendas, in ver. Præ-
miſſa, de hæret. lib.* 6. Calder. *loco citato*, & Henr.
hic num. 4. Navarr. *comm.* 2. *de regular. num.* 42. Co-
varr. *pract. qu. cap.* 19. *n*, 8. *verſ. Monachus*, Jaſ. in l. 1.
§. *Huius ſtudii, n.* 8. *verſ. Secundò limita ff. de juſt. & jur.*

33 Quartò QUÆRO, An valeant inſtrumenta à
Clericis tabellionibus confecta.

34 Cùm ex hac Decretali interdicendum ſit Cle-
ricis tabellionatus officium: ergo antequam eis
interdicatur, valebunt inſtrumenta, poſtea verò
non: ita per hanc litteram arguit Innoc. *hic in
princ.* quem ſequuntur Abb. Antiq. *itidem in princ.*
& Collectar. *num.* 1. Idem Bart. *conſ.* 61. *Filiusfami-
lias, numer.* 1. *lib.* 1. & Jaſ. in d. l. 1. §. *Huius ſtudii, n.* 8.
35 *verſ. Limita antequam, ff. de juſt. & jur.* & poreſt eſſe
ratio, cur poſt interdictum non valeant, quia ex
quo interdicitur officium, ergo & executio, arg.
cap. *Paſtoralis*, §. 1. *de appellat.* ſecundum Hoſt. *n.* 8.
36 *in ver. Interdicas*: alias interdictum prætoris fo-
ret eluſorium, quod eſſe non debet, l. *Si prætor, ff.
de judic.* cap. *Commiſſa*, §. *Porrò, de elect. lib.* 6.

Tu adverte; nam quoad primum membrum
diſtinctionis cum Innoc. conveniunt omnes, ut
ſcilicet ante interdictum valeant inſtrumenta à
Notariis Clericis confecta: idque procedit e-
tiam ſi tabellio Clericus conficeret inſtrumenta in
temporalibus; nam etſi à talibus debeat abſtine-
re, nihilominus fidem facerent, arg. eorum, quæ
leg. & not. in cap. *Per venerabilem*, §. *Rationibus, infra
qui filii ſint legitimi*, ſecundùm Hoſt. *hic n* 5 *in fine*,
& *n.* 7. *verſ. E converſo*, Joan. Andr. *n.* 3. *verſ. Secus eſ-
ſet in inſtrumento*, Butr. *n.* 4. *verſ. Secus dicitur*, An-
char. *n.* 3. *verſ. Licet è converſo*, & Cardin. *n.* 8. *in ult.
quæſt.* ubi aſſerit hoc eſſe ſine dubio.

Verùm quoad ſecundum diſtinctionis mem-
brum, videlicet poſt interdictum, quidam diſtin-
xerunt an hæc prohibitio pervenerit ad notitiam
contrahentium, & tunc inſtrumenta non valeant;
alioquin excuſet probabilis ignorantia: & quam-
vis tabellio indignè conficiat inſtrumenta quan-
tum ad ſe, non tamen quantum ad alios, qui igno-
rant: ad hoc cap. 1. & 2. *ſupra de ordinat. ab Epiſc.*
& cap. *ult. de cohabit. Clericor. & mulier.* Sed alii, ut
Hoſt. *hic n.* 8. *circa fin. verſ. Tu dicas.* Jo. Andr. *num.* 1.
verſ. Tu dic indiſtinctè. Boich. *in princ.* Butr. *n.* 8. *verſ.
Ioan. Andr. dicit*, & Cardin. *n.* 5. tenent indiſtinctè
inſtrumenta valere ſive ante, ſive poſt interdi-
ctum confecta fuerint, licet conficiens poſt inter-
dictum privari poſſit beneficio: nam hæc ſola pœ-
na hic imponitur: ergo aliam invenire non de-
beo, l. *At ſi quis*, §. *Generaliter, ff. de relig. & ſumpt. fu-
ner.* l. 2. §. *Non perpetua ff. de ſepulchr. violat.* ſed po-
tius impoſitam mollire c. *in pœnis, de reg. jur. lib* 6.

37 Mihi placet diſtinctio, quam hic ponunt Petr.
de Anchar. *n* 6. & 7. & Abb. *n.* 11. & ante eos Spe-
culat. *in tit. de inſtrument. edit.* §. *Reſtat, n.* 29. & ſe-
quuntur Roſella *in ver. Tabellio, n.* 7. Sylveſt. *in eod.
ver. q.* 3. *dict.* 5. & alii, quos refert, & approbat Co-
varr. *pract. quæſt. cap.* 19. *n.* 8. *verſ. Quod ſi Sacerdos*,
videlicet, Aut publicè, & per edicta ſolemniter
publicata interdictum eſt Clericis ne poſſint in-
ſtrumenta conficere inter laicos, ita ut hujuſmodi
prohibitio cunctis innotuerit: & tunc non valent
inſtrumenta poſtea celebrata; ſicut non valent
contractus initi cum prodigo poſt judicis interdi-
38 ctum, ut l. *Is cui bonis, ff. de ver. obligat.* nec tenent
geſta ratione publici officii poſt interdictum ſu-
perioris, ut in cap. *Veritatis.* & in cap. *fin. de dol. &
contum.* & notat Innoc. in cap *Raynaldus, de teſtam.*
39 neque enim poteſt allegari tolerantia, ex quo
publicè emanavit prohibitio, ut in cap. *Apoſtolica*,
& cap. *Illud, de clericor. excomm. miniſtr.* & in cap. 2.
de Conſtit. lib. 6. & in cap. *Quod dictis*, 16. *diſtinct* Nec
obſtat ſi dicas hanc prohibitionem hodie omni-
bus factam eſſe in hac Decretali: quoniam verè
hic nulla fit prohibitio, ſed jubetur fieri per ſupe-
40 riorem: magis autem efficit interdictum judi-
cis, quàm legis, & antequam à judice interdictum
fiat, Clericus videtur tolerari in officio tabellio-
natus: unde valere debent geſta ratione publici
officii, ut de Decurionibus, & Advocatis hoc of-
ficium exercentibus notat Barthol. in l. *Vniverſos*,
n. 2. *C. de Decurion. lib.* 10. ſin autem interdictum
non fuerit palam, & publicè factum; tunc tenet
quidem interdictum in præjudicium Clerici, cui
factum eſt, ita ut propterea beneficio privari poſ-
ſit, ut hic; ſed non quoad partes ignorantes: unde
reſpectu ipſarum tenebunt geſta ratione publici
41 officii, ut in juribus præallegatis. Non obſtat,
quòd conficiens inſtrumenta contra interdictum,
puniatur hic ſola pœna ſubtractionis beneficii, &
aliam invenire non liceat, ut in contrario: quo-
niam ut reſpondet Anchar. pœnæ appoſitio actui
è jure prohibito non confirmat actum contra pro-
hibitionem attentatum, ut plenè notat Bart. in l.
Ait Prætor, n. 3 *ff. de nov. oper. nunciat.* & Doctores in
l. *Non dubium, C. de legib.* & annullatio inſtrumenti
propter carentiam fidei non concernit ipſum Cle-
ricum tabellionem, ſed partes, quibus prohibitio
facta eſt.

Quin-

Google

42 Quintò QUÆRO, An Epiſcopus poſſit creare
tabelliones.

43 Quamvis ſolus Papa, & Imperator poſſint cre-
44 are notarios; quia ut credatur pelli animalis mor-
tui eſt contra jus, cui ſolus Princeps ſupremus po-
teſt derogare, ut per Innoc. in cap. *Cùm P. tabellio*
n. 1. verſ. Nobis autem videtur aliter, ſupra de fide in-
45 *ſtrum.* & Oldradum *conſ. 75. quis poſuit, in princ.* Ta-
men hoc intelligitur quoad effectum, ut Notarii,
ut præfertur, creati poſſint officium ſuum exerce-
re per totum orbem, ut declarant Domini de Ro-
ta *deciſ. 5....* incip. *Inſtrumenta confecta, de fide inſtrum.*
in novis, & Bellam. *conſ. 42. Dominus Hugo, num. 2. &*
ſeq. verſ. Circa hæc duo.

46 Cæterum in ſuo Regno, vel provincia ſicut No-
tarios creare poſſunt Reges, & alii Principes non
recognoſcentes ſuperiorem, ſecundùm Innoc. *loco*
citato. & Oldrad. *d. conſ. 75. in princ. verſ. Videtur ta-*
lis, & Felin. dicentem hoc eſſe clarum in d. cap.
47 *Cùm P. Tabellio, n. 14* item Comites, Barones, & alii
feudatarii in ſuis territoriis, Bellam. *d. conſ. 42.*
48 *n. 4. 5. & 6.* & quælibet Univerſitas habens pote-
ſtatem dandi juriſdictionem ordinariam, ſecun-
dùm Hoſt. in d. cap. *Cùm P. Tabellio, n. 5.* quem ibi
ſequuntur Joan. Andr. *n. 4.* Bellam. *num. 28 & 30.*
Butr. *col. 1.* Imol. qui de communi teſtatur *n. 4.* &
Felin. *n. 14.* & de magiſtratu probat Bart. in l. *Nec*
49 *ei, §. 1. n. 6. ff de adopt.* ita & quilibet Epiſcopus,
vel Ordinarius hoc poteſt infra ſuam Diœceſim,
arg. cap. *Quoniam contra, de probat.* cap. *Monachus,*
77. diſt. & cap. 1. *de ſimon.* ubi ſic firmant Hoſt. *n. 4.*
Joan. Andr. *n. 3.* Butr. *n. 4.* Cardin. *n. 1.* & Joann. de
Anan. *n. 9. ad fin. in ult. not.* & idem Hoſt. *hic num. 5.*
verſ. Quid ergo Speculat. *in tit. de inſtrum. edit. §. Re-*
ſtat, n. 22. verſ. Sed quis poteſt, ubi de quolibet Præ-
lato in terris ſuæ juriſdictionis, Felin. in d. cap.
Cùm P. n. 14. verſ. Imò refert, & egregiè probat Ol-
drad. *in præalleg. conſ. 75. in princ. verſ. Sed Hoſtien.*
50 Qui quidem Notarii creati ab Epiſcopo appel-
lantur jurati, & multos ſimiles eſſe in Regno Fran-
ciæ atteſtatur Bellam. *d. conſ. 42. n. 2. verſ. Circa hæc*
duo, & n. 3.

51 Dixi Epiſcopum poſſe tabelliones creare infra
ſuam Diœceſim; quia illius authoritas circa hoc
officium interpoſita extra Diœceſim non exten-
ditur; quamvis enim officium tabellionatus non
tantùm judiciale, ſed extrajudiciale ſit, quia &
extra judicium exerceri poteſt: tamen authori-
tas, & actus conſtituendi, & creandi, judicialis
eſt, ad hoc l. *fin. ff. de jurid. omn. judic.* & cap *Omnes*
Baſilicæ, 16. q. 7. & ita hic declarat Hoſt. *n. 6.*

52 Ex hoc infertur, ut ſi illi, qui poteſtatem ha-
bent creandi Notarios, creaverint aliquos, non
poſſint tales conficere inſtrumenta extra territo-
rium conſtituentis, niſi de licentia illius, ad cujus
juriſdictionem declinant, ſecundùm Hoſt. *num. 7.*
verſ. Quod ego dixi, & Rota *in præalleg. deciſ. 5. de fid.*
inſtrum. in novis; licèt intra territorium confecta
53 faciant ubique locorum plenam fidem, ſecundum
Anchar. *hic n. 3. verſ. Et inferunt iſta dicta*, & Rot.
ubi ſupra, de quo dicitur per Barthol. in *l. Cunctos*
populos, num. 35. de ſumm. Trinit. & fide catholica,
in prædictis tamen aliter loquitur Felin. in d. cap.
Cum P. Tabellio, n. 14. in fin. de fide, inſtrum, ubi ait,
actum creandi notarios eſſe voluntariæ juriſdicti-
onis: & ideo quoad ſubditos exerceri poſſe eti-
am extra territorium, per ea, quæ notat Bald in
l. 2, *ff, de offi. Proconſ. & Legat.*

55 Sed concluſioni ſuperius firmatæ videtur obſtare, quod Clemens V. ad ſupplicationem multorum Archiepiſcoporum, qui Viennam convenerant ad univerſale Concilium, in compenſationem laborum conceſſit facultatem concedendi tabellionatus officium duabus perſonis, quas ad illud poſt diligentem examinationem idoneos reperiſſent, ut *tom. 3. Concilior. par. 2. pag. 780.* hæc enim indulgentia fuiſſet fruſtratoria, ſi de jure hoc eis competeret, ut arguit gloſſ. 1. in cap. 1. *ſupra de reſcript.* nam fruſtra precibus impetratur, quod de jure communi conceditur, l. 1. & ibi gloſ. *penult.* cap. *Quibus non objic. long. temp. præſcript.*

Sed reſponderi poteſt ibi conceſſam fuiſſe Epiſcopis facultatem, quam de jure non habebant, ſcilicet creandi tabelliones authoritate Papæ, qui ubique terrarum poſſent officium exercere, ſecundùm ea, quæ dixi ſupra *n. 43.* quod patet tum ex illis verbis, authoritate noſtra; tum quia præcipitur ibi, ut prædicti tabelliones jurent fidelitatem Papæ, juxta formam cap. *Ego N. de jurejur.* & ita indultum non fuit ſuperfluum.

56 Sextò QUÆRO, An Clerici poſſint in cauſis Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus coram Eccleſiaſtico judice tabellionatus officium exercere.

Gloſſa *un.* hic verſ. *Sed numquid*, movet hanc quæſtionem, & arguit primò ad partem negativam ex hoc cap. quod ſimpliciter præcipit hoc officium Clericis interdici, nec diſtinguit an in cauſis temporalibus, vel Eccleſiaſticis; ergo generaliter, & indiſtinctè eſt intelligendum, cap. *Si Romanorum, 19. diſt.* cum concord. in gloſſ. allegatis: deinde arguit in contrarium, per cap. *Quoniam frequenter, de probat.* & cap. *Multor. 27. q. 2.* & nihil determinat; Joannes verò, & Philippus hic relati per Jo Andr. *n. 8.* tenent ſecundam opinionem affirmativam, & idem Goffred. per cap. *Quidam, 5. q. 1.* ubi Clericus poteſt eſſe Notarius Papæ; item Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum, ut in d. cap. *Multorum*, & in cap. *Monachus, 77. diſt.* ſequitur Hoſtien. *hic n. 3. verſ. Quid ergo*, per jura alleg. & per cap. 1. *de ſimon.* ubi diſponitur, ut non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam Notarius debeat cavere à ſimonia, quod intelligi debet de Notario ſuo, cui ſcilicet Epiſcopus hoc officium commiſit, & ad hoc deputato; de extraneo enim nulla fuiſſet dubitatio; & in Notario Epiſcopi intelligunt hanc Decretalem Innoc. Hoſt. Jo. Andr. & alii, ut ibi dixi *n. 18.* & hanc partem dicunt eſſe veram Butr. *hic n. 8.* & veriorem Anchar. *n. 2.*

57 Pro qua etiam videtur multum urgere, quòd cùm Epiſcopi poſſint creare Notarios in ſua Diœceſi, ut ex communi ſententia firmatum eſt in præcedenti quæſt. hoc utique videtur neceſſariò intelligendum de clericis, prout intelligunt Hoſt. & alii, quia cùm Notarius laicus non poſſit in ſpiritualibus, & eccleſiaſticis inſtrumenta conficere, ſecundùm opinionem, quam dicunt eſſe veriorem Hoſt. *hic n. 6. verſ. Numquid*, Joan. Andr. *n. 3.* Butr. *n. 4.* & Anchar. *eodem num.* neceſſe eſt dare perſonam Eccleſiaſticam, quæ hujuſmodi inſtrumenta conficere poſſit; alioquin actus ſpirituales carerent hoc genere probationis per inſtrumenta, contra textum in Extravag. *Debent, circa medium, verſ. Propter quod, de offic. Ordinar.* & poteſtas Epiſcoporum creandi tabelliones eſſet planè inanis, & eluſoria, quod eſſe non debet, cap. *Commiſſa, §. Porrò, de elect. lib. 6.*

Sed

58 Sed contrariam opinionem, id eſt Clericos, néc in cauſis eccleſiaſticis poſſe exercere officium tabellionatus, tenet Vinc. per hanc Decretalem, quæ loquitur indiſtinctè, & ad cap. *Multorum*, alleg. in gloſ. reſpondet, Notarium ibi accipi pro ſcriptore, prout accipitur in l. 3. *C. Commun. Deleg.* ubi ſer-
59 vi notarii quinquaginta ſolidis æſtimantur, & gl. *in ver. Notariis*, exponit, id eſt ſcriptoribus, cùm ſervus non poſſit eſſe Notarius, ut l. *Generali, C. de tabular. lib.* 10. eamdem opinionem amplectitur Speculat. *in tit. de inſtrum. edit. §. Reſtat, n.* 28. & Cardin. *hic in* 1. *quæſt.* dicens hoc dictum Vincentii eſſe communius, & reſpondet ad d. cap. *Quoniam, de probat.* alleg. in gloſ.

60 In hac contrarietate Abb. *hic n.* 6. *verſ. Ego diſtinguerem*, utitur hac diſtinctione, videlicet, Aut Clerici exercent tabellionatus officium coram Papa, vel in ejus Curia, & debent admitti, præſertim ſi ab ipſo illud obtinuerint: nam Pontifex admittendo, vel officium tribuendo, videtur eos habilitare ad illud exercendum; arg. l. *Idem Vlpianus, ff. de excuſat. tutor*, facit quod de Notariis Concilii Trid. dicam infra *n.* 68. aut hoc officium exercent in alia Curia, vel extra judicium in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis; & tunc aut habent competentia beneficia, & debent à tabellionatu abſtinere, cùm in hoc cap. indiſtinctè id eis prohibeatur, & quia hoc eſt quoddam negotiationis genus Clericis interdictum, ut gloſ. dicit; aut indigent, & ſunt admittendi, & ſic putat jura diverſa poſſe ad concordiam reduci. Sed contra hanc diſt. Abb. eſt text. in cap. 1 *officium, §. Ad conſcribendas, de hæret. lib.* 6. inducendo eum, ut ſtatim dicam.

61 Ego indiſtinctè adhæreo ſecundæ opinioni negativæ Vincentii, & ſequacium, quam puto veriſſimam, per text. in d. *§. Ad conſcribendas*: nam ibi conceditur quibusvis Clericis officium tabellionatus habentibus etiam in ſacris Ordinibus conſtitutis poteſtas exercendi liberè officium ipſum in cauſis fidei, non obſtante ſtatuto contrario Canonis. Ex quo textu multipliciter conſtat non licere Clericis exercere tabellionatos officium in aliis cauſis ſpiritualibus. Primò, quia hæc poteſtas ibi datur Clericis per modum indulti, ſeu privilegii, ut innuit verb. *Concedentes*; Ergo prius id erat eis interdictum: alioquin quid opus fuiſſet concedere quod jure communi competebat, l. 1. & ibi gloſ. *penult. C. Quib. non objic. long. temp. præſcript.* Secundò quia ſpeciale eſt in cauſâ hæreſis, ut Clerici fungi poſſint tabellionatus officio favore fidei, ut ibi diſponitur: ergo contrarium eſt regulare, l. *Quod verò contra*, & l. *Ius ſingulare, ff. de legibus*, Card. *hic n.* 3. *in fin.* Tertiò, quia hæc indulgentia conceditur ibi Clericis reſtrictivè in cauſis fidei tantùm, ut innuunt illa verba, *Quoad præmiſſa*. Ergo in aliis cauſis ſpiritualibus cenſetur eis denegata gloſ in cap. *Qualis, in ver. Negatur*, 25. *diſt.* Quartò demum, quia eadem indulgentia datur Clericis in cauſis fidei non obſtante contrario ſtatuto Canonis, & gloſ. *ibi in ver. Canonis*, exemplificat per hanc Decretalem, *Sicut te.* Ergo hæc Decretalis obſtabat, quominus Clerici poſſint eſſe tabelliones in cauſa hæreſis: alioquin hic Canon non eſſet ſtatutum contrarium, ut ibi dicitur, nèc fuiſſet opus illis derogare, cùm derogatio non fiat niſi ad contraria, cap. 1. *de Conſtitut. lib.* 5. cap. *Ex parte, ſupra de capell. Monach.* Unde jure optimo Gemin. ibi in 6. *not.* Ex eo textu notat Religioſos, & Clericos ſæculares etiam in ſacris non poſſe exercere officium tabellionatus, licèt antè fuerint Notarii, etiam in cauſis vertentibus coram judicibus Eccleſiaſticis, ut probat ille textus, dum eis id concedit in caſu illo ſpeciali: quo textu etiam deſtruitur diſtinctio Abbatis, de qua ſupra *n.* 60. quia ibi non diſtinguitur, an Clerici ſint beneficiati, nec ne, ſed ſimpliciter eis datur hæc poteſtas in cauſis fidei dumtaxat: & quandò indigent, poſſunt eſſe tabelliones etiam in cauſis temporalibus, ut patet ex dictis ſupra *n.* 11. 23. *&* 28. & adde quæ ſcripſi in cap. 1. *in* 14. *quæſt. ſuprà eodem.*

62 Nec obſtat, quòd laici non poſſint eſſe tabelliones in cauſis Eccleſiaſticis, ideoque neceſſe ſit dare perſonas Eccleſiaſticas, quæ in eiſdem cauſis hoc officium exerceant, ne alioquin poteſtas Epiſcoporum creandi Notarios ſit fruſtratoria.

Nam reſpondetur negando aſſumptum: imò enim laici poſſunt eſſe tabelliones etiam in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ut ſcripſi plenè in cap. *Quiſquis, n.* 19. *ſuprà de elect.* & hæc eſt ipſa veritas, ut inquit Bald. in cap. *Decernimus, n.* 15. *ſuprà de judic.* & fuit opinio Compoſtellani, & aliorum in cap. *Quia propter, de electione*, quam pluribus comprobat, & ab objectis tuetur Abb. *hic à n.* 12. & veriorem dicit *n.* 17. *verſ. An autem laicus*: quæ
63 etiam ſervaretur de conſuetudine, ut fatentur Hoſtienſ. & Joann. Andr. ſuprà citati *n.* 57. nam ubique locorum Actuarii, ſeu Cancellarii Epiſcoporum ſunt Laici. Et nuper ex Decreto Congregationis à Sanctiſſ. D.N. Innocentio X. ablegatus eſt Cancellarius Laicus ad Curiam Archiepiſcopi Beneventani.

64 Demum quoad hoc omnem dubitationem ſuſtulit Concilium Tridentinum in *cap.* 10. *ſeſſ.* 22. quo tribuitur facultas Epiſcopis, etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatis examinandi quoſcumque Notarios, etiamſi Apoſtolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creati fuerint, eiſque minus idoneis repertis, aut in officio delinquentibus prohibendi in perpetuum, aut ad tempus officii ejus uſum in negotiis, litibus, & cauſis Eccleſiaſti-
65 cis, ac ſpiritualibus. Ergo S. Synodus evidenter ſupponit Notarios Imperiali, vel Regia auctoritate creatos, & ſic Laicos ante prohibitionem Epiſcopi poſſe hujusmodi officium exercere, etiam in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, cùm privatio ſupponat habitum, l. *Decem, ff. de verb. obligat.* cum concord. & patet ex dictis ſupra *n.* 6. alioquin pœna Concilii eſſet fruſtratoria, contra textum in cap. *Commiſſa, §. Porrò, de elect. lib.* 6. & l. *Si Prætor, ff. de judiciis*, ut per Hoſtien. *hic n.* 8. Item ex dicto *cap.* 10. Ita demum Notarii prohiberi poſſunt officio uti in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ſi prævio examine reperiantur inhabiles, aut in officio delinquentes. Ergo cæteris hoc intelligitur permiſſum, ex regula, l. *Cùm Prætor, ff. de judic.* & cap. *Nonne, de præſumpt.*

66 Et eò magis, quia cùm dubitaſſet Epiſcopus Recanaten. an ex *ſeſſ.* 22. *cap.* 10. *Cùm ex Notariorum, &c.* ibi, Poſſit Epiſcopus illis non idoneis repertis, &c. poſſet etiam exercendi uſum prohibere in negotiis, & litibus prophanis coram judice laico in terris Eccleſiæ: Sacra Congregatio cenſuit non poſſe, quia Concilium loquitur de cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus tantùm: ergo non intellexit de litibus prophanis, neque coram laico.

Rurſus

67 Ruſſus cùm eſſet quæſitum, an facultas prohibendi Notariis minus idoneis repertis, ne in negotiis, & cauſis Eccleſiaſticis, ac ſpiritualibus ſuũ officium exerceant, Epiſcopis tributa Decreto Concilii *cap.* 10. *ſeſſ.* 22. etiam quoad negotia, & lites locorum piorum à laicis adminiſtratorum tributa intelligatur.

Item an eadem facultas extendatur ad contractus perſonarum Eccleſiaſticarum, quæ de eorum patrimonialibus bonis conficiuntur; præſertim ſtante conſuetudine. quòd cauſæ hujuſmodi eorum bonorum ratione ad forum Eccleſiaſticum ſpectent.

Die 1. Decembris 1588. S. Congregatio Concilii primum cenſuit intelligi tributam.

Ad ſecundum extendi.

68 Adde quod ipſiuſmet Concilii Tridentini duo fuerunt Notarii unus laicus, & alter Clericus, ut patet ex eorum ſubſcriptionibus, quæ habentur in calce Concilii: & hic junge, quod dixi ſuprà n. 60.

NE CLERICI, VEL MONACHI.

Cap. Sententiam.

SUMMARIUM.

1 *CLericis prohibentur omnia illa ex quibus ſequitur, vel ſequi poteſt vitæ amiſſio, vel ſanguinis effuſio.*

2 *Clericus nec dictare, nec proferre ſententiam ſanguinis debet, nec quidquam aliud exercere, per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, nec purgationi vulgari opem ferre.*

3 *Irregulares ſunt teſtes, Iudices, Officiales, Aſſeſſores, Advocati, Medici, & Chirurgi conſilium, vel auxilium, aut cauſam præbentes ad mortem, vel membri mutilationem: remiſſivè.*

1 SENTENTIAM. Continet plura dicta, & ideo non ſummatur, nec dividitur, Joann. Andr. Sed generaliter ſecundùm Abb. hoc intendit. Clericis prohibentur omnia illa, ex
2 quibus ſequitur, vel ſequi poteſt vitæ amiſſio, vel ſanguinis effuſio. Vel ſpecialius. Clericus nec dictare, nec proferre ſententiam ſanguinis debet, nec quidquam aliud exercere, per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, nec purgationi vulgari opem præſtare debet. Hoc dicit. Et habet quatuor dicta principalia, quæ per ſe patent.

In text. ibi, *Vindictam ſanguinis.* Signatur contrarium in cap. 1. *infra de homicidio*, ubi refertur lex Exodi: *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur.* Igitur Eccleſia exercet vindictam ſanguinis, cùm lex illa ſit redacta inter Conſtitutiones Canonicas. Solutio. Illud cap. Varios habet intellectus, & verbum *moriatur* multipliciter exponitur, ut ibi dixi à *n.* 1. *uſq; in fin.* & in cap. *Cum non ab homine, à n.* 36. *uſq; ad n.* 47. *ſupra de judic.*

Item ſignatur contrarium in cap. *Delatori, ſupra quæſt. ultim.* ubi referuntur verba ex capitulis Hadriani transumpta, videlicet. Delatori lingua capuletur, aut convicto caput amputetur; & ſic Papa dat jura de pœna ſanguinis contra id, quod habetur *hic*, & in cap. *His à quibus*, 23. *q.* 8. & in cap. 1. *&* 2. 51. *diſt.* cum concordant. Solutio; ut dicit gloſ. in d. cap. *Delatori, in verb. Lingua*, ibi docet Papa quid facere debeat judex ſæcularis. Sed hoc non placet, quia non eſt officium Eccleſiæ inſtruere poteſtatem ſæcularem ut infligat pœnam mortis, vel mutilationie membri, quin potius debet efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum ſententiam moderetur, cap. *Novimus, infra de verb. ſignif.* Unde aliter ſolvit Joan. Andr. in d. c. 1. *n.* 1. *in fin. de homicid.* dicens illud cap. *Primo ſicut*, & cap. *Delatori.* Fuiſſe inſerta in corpore juris, ut ſciantur, non ut ſerventur. Sed magis placet, quod dicunt Laur. & Archid. in d. c. *Delatori*; videlicet verba *capuletur*, & *amputetur*, eſſe myſticè accipienda, ut plenè ſcripſi in d. cap. 1. *n.* 4. *& ſeqq.*

3 De irregularitate autem, quam contrahunt teſtes, Judices, Officiales, Aſſeſſores, Advocati, & Juriſperiti, Medici, & Chirurgi quomodolibet conſilium, vel auxilium, aut cauſam præbentes ad mortem, vel membri mutilationem, vide hic plenè per DD. & præſertim per Abb. *à n.* 2. *uſq; in fin.* & latiùs per Marian. Socin. in cap. *Ad audientiam, à n.* 139. *infra de homicid.*

NE CLERICI, VEL Monachi.

Cap. Super Specula.

SUMMARIUM.

1 *EXcommunicatio lata ſententia an inducatur per hac verba, ſicut excommunicatus ab omnibus evitetur, uſq; ad n.* 8.

2 *Declaratio novum jus non inducit.*

3 *Lex declarata erat intelligenda juxta declarationem Principis, etiam antequam declaratio emanaſſet.*

4 *Conſtitutionem implicas eſſe declaratoriam, & non habere locum in præteritum.*

5 *Declaratio Papæ quamvis edita in aliquo ſpeciali caſu facit jus commune quoad omnes.*

6 *Opiniones probabiles excuſant à pœna excommunicationis malè intelligentes Conſtitutionem dubiam.*

7 *Legem canonicam obſcuram malè intelligens non peccat mortaliter, niſi poſt declaratam illius obſcuritatem.*

8 *Religioſi qui in clauſtro audiunt leges, vel medicinam an ſint excommunicati.*

9 *Religioſis potius competit lacrymari, lugere, & orare, quàm leges, vel medicinam audire.*

10 *Conſtitutio pœnalis debet potius reſtringi, quàm ampliari.*

11 *Religioſus gravius delinquit attentando illicita extra monaſterium quàm intra illud.*

12 *Presbyteri, & alii hic prohibiti audientes leges, vel phyſicam in propriis domibus an incidant in excommunicationem, & n.* 17.

13 *Conſtitutio prohibens perſonis Eccleſiaſticis audire leges, vel medicinam an ſit odioſa, vel favorabilis,*

& nunc

& n.ſeq. uſq; ad num.18.

14 *Legis diſpoſitio locum habet data aliqua ratione identitatis, ſed non illius pœna.*

13 *Novitii audientes leges, vel phyſicam non incidunt in pœnam excommunicationis.*

16 *Parochi non Presbyteri qui leges audiunt, vel medicinam, non ligantur hac Conſtitutione, niſi Eccleſiæ fuerint plebaniæ ſub ſe capellas habentes, in quibus inſtituantur clerici perpetui.*

17 *Clerici dignitatem, vel perſonatum habentes, aut Presbyteri excommunicati ſunt poſt duos menſes à die, quo inceperint leges, vel medicinam audire.*

18 *Religioſi, & alii Eccleſiaſtici hic prohibiti, qui leges, vel medicinam legunt, ſeu docent, an ſint excommunicati, & n.ſeq. uſque ad num. 21. & num. 37. uſq; ad n.45.*

19 *Scientiam prohibitam diſcere, vel docere culpa ſimilis eſt.*

20 *Simoniaca quædam dicuntur quia prohibita, quædam prohibita quia ſimoniaca.*

21 *Lex debet eſſe impoſita rebus, & non verbis.*

22 *Religioſi qui leges, vel medicinam audiunt intra clauſtra, non ligantur excommunicatione; ſecus ſi extra.*

23 *Clerici ſæculares prohibitè ligantur ubivis audiant.*

24 *Legales materiæ quamplures in Decretalibus ſunt inſertæ, quarum vix notitia haberi poteſt ſine legali ſapientia.*

25 *Civilis ſcientia eſt pars divinæ, & neceſſaria eſt in Eccleſia Dei, ſaltem in temporalibus, & n.32.*

26 *Roffredus Beneventanus increpatur quòd irreverenter de Papa loquutus fuerit.*

27 *Canoniſta legales materias difficiles privato ſtudio aſſequi non poteſt.*

28 *Studens per ſeipſum, per ſeipſum ignorat.*

29 *Civilis facultas licet neceſſaria ad regimen Reipublicæ; tamen exerceri debet per ſuos miniſtros, id eſt Laicos, & Clericos non prohibitos.*

30 *Studium juris civilis ad intelligentiam Canonum Regularibus, aut Clericis ſæcularibus perſonatum habentibus, vel Presbyteris non prohibetur.*

Leges civiles ſacris Canonibus ancillantur, ibidem.

31 *Theologiæ appellatione an comprehendatur ſcientia canonica.*

32 *Religioſi, & alij hic prohibiti non excuſantur à pœnis hujus Conſtitutionis eò quòd leges civiles audiant ad intelligentiam Canonum.*

33 *Studentibus juri civili an debeantur fructus Præbendarum in abſentia.*

34 *Beneficiatus non curatus tenetur Ordinarius dare licentiam ſtudendi in publica Univerſitate Theologia, vel juris canonico ſi ſtatus Eccleſiæ patiatur, & minores ſint triginta annis.*

35 *Studium principale juris civilis an ſit permiſſum in Camera Eccleſiaſticis, de quibus in hac Conſtitutione.*

36 *Civilis ſapientiæ laudes à Petro de Ancharano exaratæ.*

37 *Religioſi qui leges, vel phyſicam docent intra clauſtra, non ligantur hac Conſtitutione.*

38 *Et quid ſi extra clauſtra, & num. ſeq. uſque ad n.45.*

39 *Intellectus cap.* Non magnoperè, ſupra eod.

40 *Lex unde dicta.*

41 *Studere quid ſit.*

42 *Papa ſolus poteſt verba dubia generalium Conciliorum per modum legis interpretari.*

43 *Religioſi cur potius prohibeantur leges audire, quàm docere.*

44 *Iura non conſtituuntur ex iis, quæ uno aliquo caſu accidere poſſunt.*

45 *Regulares è clauſtro exeuntes ad audiendas leges, vel medicinam an ſint excommunicati ipſo facto, an verò poſt lapſum duorum menſium.*

46 *Tempus duorum menſium quo elapſo Eccleſiaſtici audientes leges, vel medicinam ſunt excommunicati, quando incipiat currere.*

47 *Regulares audientes leges extra monaſterium ſi certum ſit eos infra duos menſes ad clauſtrum redire non poſſe, an ſtatim ligentur excommunicatione.*

48 *Regulares audientes extra clauſtra leges, vel medicinam poſt duos menſes à die exitus ſunt excommunicati, licet anteà eos pœnituerit.*

SUPER SPECULA. Hæc Decretalis ſecundum Joan. Andr. & omnes hoc intendit in Summa Conſtitutio Turonenſis Concilii puniens Religioſos audientes leges, vel phyſicam eſt latæ ſententiæ, & incidentes in illam debent per locorum Ordinarios publicari: & extenditur ad habentes dignitates, vel perſonatus, & ad Presbyteros: & pars hujus habetur in cap. *Super ſpecula, infra, de magiſtr.* & in cap. *Super Specula, de privileg.* Dividitur in quatuor partes. Prima repetit diſpoſitionem Turonenſis Concilii. Secunda commemorat opiniones quæ irrepſerant in illius interpretatione, ibi, *Verum.* Tertia determinat, ibi, *Nos.* Quarta extendit ibi, *Quia verò.*

1 Nota primò, Canonem Turonenſis Concilii ponentem pœnam excommunicationis Religioſis audientibus facultates hic prohibitas per illa verba, Sicut excommunicati ab omnibus evitentur, ut in cap. *Non magnoperè, ſupra eodem,* eſſe latæ ſententiæ; prout in ſumma hujus textus tenent Jo. Andr. Anton. de Butr. Cardin. Petr. de Anchar. Abb. & cæteri omnes: & ſic collige per hujuſmodi verba, Sicut excommunicatus ab omnibus evitetur, prolata à jure, vel ab homine promulgari excommunicationis ſententiam ipſo jure, ut hic notat Butr. *n.* 1. Dicens per hoc decidi quæſtionem, quam de hujuſmodi verbis ponunt Doctores in cap. *Placuit, de Iudæis*; ſed contrarium ex diametro ex hoc textu colligit Petr. de Anchar. *n.* 3. *in* 2. *notab.* ubi notat illa verba, *Sicut excommunicatus ab omnibus habeatur,* non importare excommunicationem ipſo jure, ſed per judicem ferri debere, ut patet in ver. *Nos volentes,* ut de cætero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant: quaſi ante præſentem Conſtitutionem pœna Turonenſis Concilii, quod loquitur per prædicta verba, non eſſet latæ ſententiæ, ſed ferendæ. Similiter Abb. *hic num.* 1. Licèt Ancharani mentionem non faciat, redarguit Butrium quòd non benè dixerit; quia cap. *Non magnoperè,* loquebatur per hæc verba; Sicut excommunicati ab omnibus evitentur: & tamen inſurgebant opiniones probabiles, an talia verba eſſent latæ ſententiæ. Unde cùm articulus eſſet dubius, Papa voluit eum expreſsè declarare, & decidere, ut de cætero tales forent ipſo jure excommunicati: & ſic Papa noluit probabiliter præteritos ligari, &

Proſp. Fagn, in 2. part. 3. Decretal.

circa intellectum verbi, de cætero remittit ad no-
tata per gloſſ. in cap. *Unico, in ver. De cætero, de poſtul.
Prælator. lib* 6. & in cap. *fin. infra, de Sponſ. duor.* un-
de credit per talia verba prolata à jure, vel ab ho-
mine non induci indiſtinctè ſententiam ipſo fa-
cto, quia Papa ſolum fuit in caſu noſtro illa verba
interpretatus; præſertim cùm utatur verbo, vo-
lentes, ut de cætero: ex conjecturis autem putat
hoc poſſe deprehendi, juxta notata in cap. 1. *de Iu-
dæis*. tandem concludit: ſi materia ſubjecta eſt gra-
vis veriſimiliter ponderata, erit Canon latæ ſen-
tentiæ; aliter ſecus, arg. Clem. *Exivi de Paradiſo*, §.
Item quia, de verbor. ſignific. ſi autem hæc verba ſint
prolata ab homine, conſiderabimus an proferens
eſſet in actu ferendi ſententiam excommunica-
tionis nec ne, vel quid ſimile.

2 Ego verò exiſtimo Buttium benè dixiſſe, & im-
meritò per Abbatem reprehendi, quia etſi ante e-
ditionem hujus Decretalis potuiſſet eſſe dubium
an hujuſmodi verba importarent excommunica-
tionem ipſo jure, & opiniones probabiles tunc
temporis præberent legitimam cauſam excuſa-
tionis: tamen Papa hic declaravit Conſtitutio-
nem Concilii Turonenſis, quæ loquitur per illa
verba, eſſe latæ ſententiæ; & per hanc declara-
tionem novum jus non induxit, ſed tantùm quod
prius latebat manifeſtavit: hæc enim eſt natura
declarationis, l. *Hæredes palam* §. *Quod verò*, & § *Sed
etſi notam, ff. de teſtam.* ubi de hoc eſſe caſum ad lit-
teram dicit Bellam. *deciſ. 746. column. 2. verſ. Ideo
talis dicitur propria declaratio*, & notat Geminian.
conſil. 72. in fine, & Philipp. Prob. plura cumulans
in addition. ad Monach. in cap. 1. de privileg. in 6. ex-
emplo ejus qui excutit granum ex ſpicis, qui non
novam ſpeciem facit, ſed eam quæ eſt, detegit, l.
Adeo, §. *Cùm quis. ff. de acquiren. rerum domin.* Ra-
phael Fulgoſ. *conſil. 157. in fine, verſ. Ad ſecundum*,
Vitalin. in Clemen *unica*, §. *Nos itaque, num. 22.
de jurejuran.* Et propterea DD. & ipſimet An-
charan. & Abbas ſummantes hanc Decretalem,
non dicunt pœnam excommunicationis ipſo jure
hic fuiſſe inflictam, ſed dicunt Conſtitutionem
Turonenſis Concilii eſſe latæ ſententiæ, quia ſci-
licet Papa hic novam pœnam non imponit, ſed
jam impoſitam declarat; ex quo ſequitur, ut
quamvis ſuper intelligentia Concilii Turonenſis
diverſi diverſa opinarentur, verè tamen pœna, de
qua ibi, erat ipſo jure impoſita etiam ante decla-
3 rationem hic factam. Siquidem lex declarata
erat intelligenda juxta declarationem Principis,
etiam antequam declaratio emanaſſet. Textus
eſt ſingularis, qui hoc efficaciter probat in
Auth. *de rapta mulier. qua raptor. num, in fine*, ibi:
Tamquam ſi lex noſtra ab initio cum tali inter-
pretatione promulgata fuiſſet; quem textum
ad hoc propoſitum dicit meliorem de jure Felin.
in cap. *fin. num. 4. in ſecunda fallentia ſupra de Con-
ſtitut.* & tradit gloſſ. in cap. *Sicut nobis, in verb.*
4 *Reſpondemus, de verborum ſignificat.* Ratio eſt,
quia lex declarans eſſentialiter ineſt legi decla-
ratæ, Oldrad. *conſil. 863. num. 2. & ſequent. verſ.
Et advertendum eſt*; & ideo retrotrahitur ad tem-
pus editionis legis declaratæ, & ex eo tempore
incipit obligare, ut in Auth. *de fil. ante dotal. in-
ſtrum. nat.* §. 1. & in l. *Aſſe toto, ff. de hæred. in-
ſtitut.*. Felin. in dicto cap. *final. num. 4.* ubi Dec.
num. 44. dicit implicare contradictionem, & re-
pugnantiam quamdam, ut ſit Conſtitutio decla-
ratoria, & non habet locum in præteritis.

5 Nec obſtat motivum Abbatis, quòd Papa ſo-
lùm in caſu noſtro ſic fuerit interpretatus verba
Concilii Turonenſis: Quia reſpondetur declara-
tionem Papæ quamvis editam in aliquo ſpeciali
caſu, facere jus commune. Caſus eſt in cap. *Ex
multa, de voto.* per quem textum ita docet gloſ. in
cap. *Ex tua, in verb. Conſultationem, de filiis Presbyt.*
& Felin. in cap. 1. *num. 17. de Conſtitut.* unde vide-
mus ſententiam Principis, quæ venit ad declaran-
dum aliquod dubium juris, quamvis lata fuerit
inter partes, & in caſu particulari; tamen con-
ſtituere jus generale quoad omnes, quia non ſo-
lùm habet vim ſententiæ, ſed etiam generalis ſta-
tuti, ut eſt textus in l. *fin.* & ibi notat Bald. *num. 1.
C. de legibus.* Rurſus non obſtant illa verba, Volu-
mus ut de cætero, quæ non videntur congruere
Conſtitutioni declaratoriæ, quæ non tantùm re-
ſpicit futura, ſed etiam trahitur ad præterita, ut
6 proximè dictum eſt. Etenim pro ſolutione hujus
difficultatis obſervandum eſt, verba Concilii Tu-
ronenſis, Sicut excommunicati ab omnibus evi-
tentur, fuiſſe dubia propter illud verbum, *Sicut*,
quod videbatur ſimilitudinem importare, quaſi
non eſſent ipſo jure excommunicati, ut ibi per
Joann. Andr. *in verb. Sicut.* Unde diverſæ erant o-
piniones, quas hic recitant Hoſtien. & Doctores,
& propter hujuſmodi opiniones probabiles Re-
ligioſi audientes facultates ibi probibitas, excu-
ſabantur à pœna excommunicationis, ut hic notat
Cardin. *num. 1. in ſecundo notab.* Adhoc cap. *unic.
verſ. Niſi quando probabiliter dubitatur, de poſtul. Præ-
lat. lib. 6.* Papa autem hic declarans verba dubia
illius Conſtitutionis vult ut Religioſi audientes
facultates ibi prohibitas non poſſint prætextu o-
pinionum ſe amplius excuſare ab illius obſervan-
tia, ſed de cætero ſint ipſo facto excommunicati.
Et dixit, de cætero, quia prius non ligabantur;
non quòd verba Concilii non eſſent latæ ſenten-
tiæ, ſed quia ante declarationem Papæ id non e-
rat manifeſtum, & ſic adverbium illud, *de cætero*
retinet propriam naturam, ut non trahatur ad
præterita, ut optimè declarat gloſſa præallegata
7 in dicto cap. *unico, in ver. de cætero*; quia ſcilicet ma-
lè intelligens legem canonicam obſcuram, ac dif-
ficilem intellectu, non peccat mortaliter, & con-
ſequenter non eſt excommunicatus, cap. *Nemo E-
piſcoporum, 11. quæſt. 3.* niſi poſt declaratam illius
obſcuritatem, ut inquit Felin. in cap. *Per tuas, il ſe-
cundo, n. 6. verſ. Quinta concluſio, de Simon.* poſt Innoc.
ibi, *ad fin.* & Bald. in l. *Ab eo, in tertia col. C. Quomo-
do, & quando judex.* Concludo igitur hujuſmodi
verba, Sicut excommunicati ab omnibus eviten-
tur, ſive prolata à jure, ſive ab homine, ſemper fu-
iſſe latæ ſententiæ, licèt hoc non fuerit manife-
ſtum, niſi poſt declarationem, de qua hic; & con-
ſequenter verum eſſe quod ait Butr. per hanc De-
cretalem decidi controverſiam, quæ ſuper hoc
erat inter Doctores, juxta notata in dicto cap. *Pla-
cuit, de Iudæis.*

8 Secundò nota ibi, *De clauſtris exeuntes*, ita de-
mum Religioſos ligari hac Conſtitutione ſi è clau-
ſtris exeant ad audiendas leges, vel medicinam:
ſecus ſi non exeant, ſed in clauſtris hæc audiant,
ſecundùm Innoc. *hic in princ.* quod tamen verum
putat Hoſtienſ. quod verba, Sed mens contra-

dicere videtur, argum. infra eod. §. *Quia verò*, putat tamen hoc egere declaratione, & in dubio conſiſtit, ut Religioſus reputet ſe ligatum, argum. cap *Illud*, §. *Licet autem, infra, de Cler. excomm. miniſtr.* exitus enim videtur fuiſſe cauſa impulſiva hujus Conſtitutionis, finalis verò ampliatio ſtudii ſa-
9 cræ Theologiæ. Et quia prædictæ ſcientiæ Religioſis non congruunt, cum eis etiam illarum exercitium prohibeatur, cap. 2. *ſupra de poſtul.* & cap. *Tua nos*, §. 1. *infra, de homicid.* quæ ratio eſt expreſſa in dicto cap. *Non magnoperè*, ibi; Ne occaſione ſcientiæ ſpirituales viri mundanis rurſus actionibus involvantur. Et propterea hæc Decretalis collocata eſt ſub hac rubrica: nam potius eis competit lacrymari, lugere, & orare, cap. 4. *&* 5. 16. *quæſt.* 1. ſecundùm Hoſtien. cum quo tranſeunt Joannes Andreas *in principio.* Anton. de Butr. *n.* 6. *verſ. Quæro an habeat*, Cardin. *num* 4. *Item hoc quod hic dicit*, Petr. de Ancharan. *numer.* 2. *in primo notab.*

Et pro hac opinione Hoſtienſis ſecundum Abbat. *num.* 13. facit textus hic in fine ubi quoad Clericos ſæculares non ponderatur exitus Eccleſiarum: unde in eis dicunt Doctores ſpatium duorū menſium computari à tempore, quo incipiunt audire facultates hic prohibitas: quare ſi ſæcularibus infliguntur pœnæ ubicumque audiant, vel ſtudeant; ergo fortius idem dicendum in Religioſis, quibus principaliter hujusmodi ſcientiæ fuerunt interdictæ, ut in d. cap. *Non magnoperè*, *ſupra eod.*

10 Sed his non obſtantibus Abbas ſequitur primam opinionem Innocentii, quia Conſtitutio pœnalis non debet ampliari, ſed potius reſtringi, cap. *Cùm in cunctis, de elect.* juncto cap. *Si compromiſſarius, eodem tit. lib.* 6. ſed Canon Concilii Toronenſis, de quo in dicto cap. *Non magnoperè*; & hæc Decretalis illum referens loquitur tantùm de Religioſis è clauſtro exeuntibus ad audiendas leges, & non redeuntibus intra ſpatium duorum menſium; ergo illios pœna extendi non debet ad non exeontes, ſed ſtudentes, vel legentes in monaſterio.

a1 Simile in Clem. *Ne in agro*, §. *Quia verò, de ſtatu Regular.* præſertim verò quia magis delinquit Religioſus, qui è clauſtro exit ex cauſa illicita, & Monaſterium deſerit, argum. cap. *Placuit*, 16. *quæſt.* 1. quàm qui rem illicitam intra clauſtra attentat, cum hoc ultimo caſu committat unum peccatum, & in præcedenti duo; unde meritò pœna ibi fuit magis ſperanda, argum. cap. *Non afferamus*, 24. *quæſt.* 1. & l. *Reſpiciendum, ff. de pœnis.*

12 Neque obſtat quod dictum eſt de ſæcularibus Clericis, quia ipſi non habent Monaſterium, è quo poſſint exire, unde verba Conſtitutionis eis non adaptantur. Præterea ſecundùm Abb. non eſſet peccatum attentare, quòd etiam Clerici ſæculares evaderent has pœnas, ſi in propriis domibus ſtuderent facultatibus hic prohibitis; movetur quia cùm hæc Decretalis in verſ. *Quia verò*, extendat Canonem Concilii Turonenſis ad habentes perſonatus, &c. ut hæc ſit vera extenſio, fieri debet cum omnibus ſuis qualitatibus; & ſic cùm ad illas audiendas exeunt ex propriis laribus, & reipſa illis dant operam; nam Conſtitutio pœnalis non eſt moltum laxanda, maximè cùm ex ſe legalis ſcientia non ſit mala, ſed neceſſaria ad regimen univerſalis Eccleſiæ, ſaltem in temporalibus.

Ut vides, opinio Hoſtienſis videtur communiter teneri; ſed opinio Innocentii verior videtur, & pro ea valde ſtringunt conſiderationes Abbatis, & eam ſequitur Butr. *hic num.* 6. *in fine*, & Col-
13 lectar. *in princip.* verùm Abbatis motiva videntur confundi per ea, quæ idem Hoſtienſ. tradit *hic num.* 3. *in ver. Ampliare*, dum dicit hanc Conſtitutionem non eſſe pœnalem, ut quidam ſomniarunt, ſed favorabilem, cùm non in odium tranſgredientium, ut hic patet, ſed in favorem Theologiæ, & fidei, ut ſequitur, fuerit promulgata: ergo non eſt contra ipſam, ſed pro ipſa interpretatio facienda, quia ſumma eſt ratio, quæ pro Religione facit, l. *Sunt perſonæ, ff. de relig. & ſumpt. funer.* Qua ratione, ut hic dicitur, prohibitio, & pœna Turonenſis Concilii ampliatur, & extenditur ad omnes perſonatus habentes, & etiam Presbyteros.

At re ponderi poteſt primò, in Conſtitutione Concilii Turonenſis, quæ de Religioſis loquitur, non exprimi illam rationem ampliationis ſtudii Theologiæ, ſed aliam tantùm, videlicet ne ſpirituales viri mundanis actionibus involvantur; unde cùm ſit odioſa, & pœnalis debet potius reſtringi, quàm ampliari, cap. *Odia*, & cap. *In pœnis, de regul. jur. in* 6. cap. *Pœna, de pœnit. diſtinct.* 1. & quod legitur, & notatur in cap. *Statutum, de elect. lib.* 6 & in prima parte hujus textus ſimpliciter refertur ſinoma illius Conſtitutionis, nec ulla ratio exprimitur: ſed poſtea ratio ampliationis ſtudii Theologiæ exprimitur in ſecunda parte, ubi dicta Conſtitutio extenditur ad Clericos ſæculares ibi, *Quia verò*: Unde eſto hæc Conſtitutio eſſet favorabilis, de quo ſtatim dicam, tamen hoc videretur intelligendum reſpectu ſæcularium dumtaxat, non autem reſpectu Regularium.

Nec licet arguere, ut putat Hoſtienſis; Conſtitutio Concilii hic extenditur à Papa, ergo eſt favorabilis: quin potiùs hoc probat oppoſitum: nam ſi ſui natura eſſet favorabilis, non fuiſſet opus ut Papa illam extenderet per novam Conſtitutionem, ſed extenſio fieri debuiſſet per viam declarationis ob rationis identitatem: propterea igitur Papa illam extendit, quia ſine hujusmodi extenſione tamquam odioſa, & pœnalis fuiſſet ſtrictè intelligenda.

14 Deinde reſpondetur, data aliqua identitate rationis, locum habere legis diſpoſitionem, ſed non illius pœnam, juxta theoricam Joan. Andr. in cap. *Diſpendia, de reſcript. lib.* 6. quam ſequitur Abb. *hic n.* 13. *verſ. Facit quod notat*: unde quatenus Religioſi ex mente Conſtitutionis prohibeantur leges, & phyſicam audire etiam intra clauſtra, non tamen ſi contraveniant incidunt in pœnam excommunicationis.

Tertiò reſpondetur, Canonem Turonenſis Concilii ad ſummum poſſe dilatari, quatenus patitur verborum latitudo, ſed non poſſe extendi ad caſus omnino diverſos, & in latiori ſignificatione verborum non comprehenſos, l. 4. §. *Toties, ff. de damno infec.* alioquin liceret illum extendere etiam ad Diaconos, & Subdiaconos: nam & in eis conſiderari poteſt ratio ampliationis ſtudii Theologiæ, & ratio prohibitionis immiſcendi ſe negotiis ſæcularibus; quod tamen nemo auderet
15 affirmare. Hinc fit, ut quamvis novitius dicatur

Religioſus, cap. *Religioſo*, §. *fin. de ſentent. excomm.* in 6. quo textu Archid. dicit corrigi ſententiam Innocentii, quiid negavetat in cap. *Statuimus, de regular.* tamen hæc prohibitio non habet locum in noviiiis; quia etſi loquatur de Religioſis, tamen addit verbum, *profeſſi*, qood non convenit novitio: lex autem non imptimit effectum ſuum, niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt, & adaptantut, ut Gemin. inquit *conſil.* 88. Innocentius Papa ſub n. 4. *verſ. Cùm ergo concurrant*: & propterea Joannes Andreas Butt. Catdin. & cæteri omnes ſic ſummant, cap. *Non magnoperè, ſupra eod.* videlicet, Religioſi profeſſi exeuntes, &c.

16 Hinc etiam videmus hanc prohibitionem ſecundùm Doctores non extendi ad habentes ſimplices parochiales ſine perſonatu quamdiu non ſint Presbyteri, licèt ſit major ratio in habentibus curam animarum, quam in perſonatibus curam non habentibus; idque non alia ratione, niſi quia verba textus illis non conveniunt, ut tenent Goffred. Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *hic*; & quamvis Bernatd. Innoc. & Hoſtien. contratium ſenſerint, tamen Abb. Antiq. *in princ.* in gloſſ. Ad omnes prædictas, refert ſuper hoc jam emanaſſe interpretationem Apoſtolicam, & illam vidit Gregorius IX. & eſt interpretatus hanc Conſtitutionem *Super Specula*, Sabbato proximo ante feſtum B. Joannis non extendi ad Clericos ſimplices curam animarum habentes, niſi eædem Eccleſiæ fuerint Plebaniæ ſub ſe capellas habentes, in quibus inſtituantur Clerici perpetui: hodie hanc determinationem habemus expreſſam in cap. 1. *hoc tit. lib. 6.* ut mox dicetur.

Demum reſpondetur prohibitionem, de qua in hoc textu, nec reſpectu Religioſorum, nec reſpectu ſæcularium extendi poſſe etiam ex identitate rationis: hoc probat efficaciter textus in dicto cap. 1. ubi declaratur ſtatutum hoc Honorii III. quod Clericis perſonatum habentibus audire leges, vel phyſicam interdicit, non habere locum in habentibus parochiales Eccleſias ratione dictarum Eccleſiarum; & tamen in illis erat major ratio prohibitionis, quàm in habentibus ſimpliciter perſonatus ſine cura, ut dicit gloſſ. *hic in verb. Presbyteros, circa medium, verſ. Major enim ratio eſt*: ergo hæc Conſtitutio ex identitate, imò etiam ex majoritate rationis non extenditur. Rationem hujus declarationis reddit gloſ. *ibi in verb. Declaramus*, quæ à Doctoribus communiter recipitur, videlicet quia Decretalis hæc eſt pœnalis, & ideo reſtringenda, & ſubdit gloſ. ibi, reprobatam eſſe opinionem Hoſtienſis, qui dixit illam eſſe favorabilem, & ampliandam.

Ex quibus concluditur Religioſos audientes facultates hic prohibitas intra monaſterii clau-
17 ſtra non ligari hac Conſtitutione, puto tamen verum non eſſe quod dixit Abbas, non eſſe peccatum attentare, quòd nec Clerici ſæculares ligantur ſi illas audiant in camera, & non exeant è propriis laribus: & arbitror Abbatem hoc dixiſſe potius ad oſtentandam ingenii ſubtilitatem, quàm quòd ita ſenſerit: nam extenſio à Religioſis ad ſæculares hic non fit ſimpliciter, ſed Papa extendit, & in extenſione præſcribit novam formam, ſtatuendo, ut in excommunicationem incidant, niſi ab his infra præſcriptum ſpatium deſtiterint: & ſic in eis non conſiderat, niſi continuationem, & perſeverantiam in audiendo; & conſequenter ſpatium duorum menſium debet computari ab eo tempore, quo incipiunt audire, prout tenent communiter Doctores: & eò magis quia Clerici ſæculares attentantes illicita extra proprios lares non delinquunt dupliciter, ſeu graviùs ſicut delinquunt regulares, qui illicita attentant extra clauſtra, ut idem Abb. fatetur, & dictum eſt ſupra *n.* 11. unde major eſt ratio prohibitionis in Religioſis exeuntibus è monaſterio, quàm in ſæcularibus exeuntibus è propriis domibus: faciunt Decreta Concilii Tridentini *de regular. degen. & delinquen. extra clau. in c.* 13. *ſeſſ.* 6. & *de degen. intra clau. & extra ea notoriè, & cum ſcandalo delinquentibus, in cap.* 14. *ſeſſ.* 25. *de regular.*

18 QUÆRO, An perſonæ Eccleſiaſticæ hic prohibitæ poſſint leges, vel medicinam aliis legere.

Hoſtienſis *hic num.* 5. *in ver. Student*, tenet non ſolùm prohiberi auditum ut hic in primo reſponſo, ſed etiam lectionem, ut eſt expreſſum in cap. *Non magnoperè*, §. 1. *ſupra eod.* Quinimò & ſtudium, ut hîc patet in ver. *Student*, ſubaudit principaliter; & de utroque eſt expreſſum in cap. *Super Specula*, §. *fin. in primo reſponſo, in fine, infra de privil.* imò tenet Hoſtien. *num.* 5. *verſ. Sed numquid*, nec in Camera ſua poſſe perſonas Eccleſia-
19 ſticas aliquibus ſociis leges privatim legere, quia culpa ſimilis eſt ſcientiam prohibitam diſcere, vel docere, l. *Culpa, C. de maleſ. & mathem.* l. 2. *C. de haret.* Et quamvis quidam dicant prædicta juxta loquendi de ſcientiis, quæ malæ ſunt in ſe, quia omninò ſunt damnatæ, & ideo prohibitæ; ſecus de ſcientiis, quæ in ſe non ſunt malæ, & ideo ſolummodo audiri non debent, quia prohi-
20 bitæ: Sicut aliàs quædam dicuntur eſſe ſimoniaca, quia prohibita; quædam prohibita, quia ſimoniaca, ut notatur in cap. *Ex parte, il primo ſupra, de offic. Deleg.* tamen quidquid dicant ſemper verum eſt lectionem prohiberi, & ſtudium, ut ex di-
21 ctis patet. Talis ergo ſententiam non evadet, alioquin lex eſſet impoſita verbis, & non rebus, quod eſſe non debet, l. 2. *in fine*, C. *Commun. de legat.* nam quidquid ſonent verba juris, tamen de intentione ſemper curandum eſt, cap. *Ex multiplici, ſupra de decim.* & cap. *Ad aures, de reſcript.* cum ſuis concordan. Sic ergo, ut Hoſtienſ. concludit *num.* 6. Perſonæ Eccleſiaſticæ, de quibus hic, & ab auditu harum ſcientiarum, & lectione non ſolùm in ſcholis, ſed in cameris, & principaliter etiam ſtudio prohibentur: ſequuntur Joann. Andr. *n.* 5. Butr. *n.* 10. *in* 6. *quaſt.* & Catdin. *in princ.* & *n.* 6. *in* 7. *quaſt.*

Tu advette, quia in his dictis Hoſtienſis implicantur tres quæſtiones, quæ non omnes una eademque ſolutione ſunt dirimendæ.

22 Prima quæſtio eſt de audientibus facultates hic prohibitas, & in his breviter ſic diſtingue. Aut quæritur de Religioſis, aut de Clericis ſæcularibus. Primo caſu, aut Religioſi audiunt has facultates extra clauſtra, & abſque dubio ſunt ipſo jure excommunicati, ut eſt caſus apertus hîc in primo reſponſo, intellige poſt duos menſes à die exitus computandos, ut dicam infra in ſecunda quæſtione principali *num.* 45. ſi verò illas audiant intra clauſtra, non ligantur, quia cùm hæc Conſtitutio loquatur de exeuntibus, & ſit pœnalis, non debet extendi ad eos, qui non exeunt, ſecundùm

Inno-

Innocen. cujus opinionem veriorem eſſe ſuperius oſtendimus in 2. *notab. n.* 8.

23 Secundo autem caſu manifeſtum eſt, clericos ſæculares habentes dignitates, vel perſonatus, ac etiam Presbyteros ligari hac conſtitutione obivis audiant leges, vel medicinam etiam in propriis domibus: nam eis qui regulares non ſunt, & clauſuram non habent, aptari non poſſunt verba illa textus, de clauſtris exeuntes, ut ſimiliter oſtenſum eſt ſupra *n.* 17.

24 Sed contra litteram hujus textus quo eccleſiaſtici prohibentur audire leges civiles fortiter objici poteſt: præcipitur enim nobis ſupra in proœmio, §. *fin.* ut hac compilatione tam in judiciis quam in ſcholis omnes utamur. Cùm igitur hoc nobis mandatum ſit, videtur mandatum & omne id, ſine quo hoc expediri non poteſt, cap. *Præterea, ſupra, de offic. deleg.* l. *fin. ff. de juriſdict. omn. judic.* l. *Ad rem mobilem*, & l. *Ad legatum ff. de procur.* Sed hac compilatione uti non poſſumus, niſi ipſam ſciamus, ſaltem quoad legales materias, & niſi earum notitiam habeamus; ſed nec ſufficientem notitiam habere poſſumus, niſi & ipſas leges audiamus: ergo ſequitur, ut omnes hodie poſſimus audire leges; & ſic per proœmium corrigitur quod hic dicitur. Complura enim legalia in hac compilatione ſunt inſerta, quarum notitia vix, ac ne vix quidem haberi poteſt ſine legali ſapientia. Quæ ut dicunt hic DD. cùm coram Canoniſta ventilabantur ignorabit penitus quæ ſit natura illius actus, & quid in ea veniet ratione moræ, vel culpæ, & ſic ignorabit jura, & erit judex ſine juſtitia contra cap *Forus, infra de verbor. ſignif.* Et de his materiis legalibus loquuntur in ſpecie cap. *fin. de off. deleg.* cap *fin. de off. jud.* cap. *fin. de pact.* ca. *fin. de tranſact.* cap *Mandato, de procurat.* cap. *fin. Quod met. cauſ.* cap. *penult. & fin. de reſtitut. in integr.* cap. *penult. & fin. de foro compet. & de libelli oblat. per tot.* cap. *unico, de plus petit.* cap. *fin. de depoſ.* cap. *pen. & fin. de locat.* cap. *fin. de pignor.* cap. *fin. de judic.* cap. *unico, de infant. expoſit.* cap. *fin. de uſur. de novi oper. nunciat. per tot.* & cap. *fin. de injur.* & paſſim alibi in his decretalibus reperies materiam legalem, quam aut non debuiſſet author interſerere ſi adeo lex civilis odioſa eſt, aut hanc prohibitionem debuiſſet de medio tollere: turbat enim acumen legentium, & deficere cogit qui eos à legendis ſæcularibus litteris æſtimat prohibendos, cap. *Turbat. 37. diſtinct.*

25 Præſertim verò, quia civilis ſcientia eſt pars divinæ, ut DD. dicunt: unde leges dicuntur ſacratiſſimæ, l. *Leges ſacratiſſimæ, C. de legib.* & alibi dicuntur ſanctiſſimæ, ut in l. 1. *ff. de var. & extraord. cognit.* & per ora Principum Deus dicitur illas promulgaſſe, ut in cap *fin. 16. quæſt. 3.* & l. *fin. C. de præſcript. 30. vel 40. annor.* & locum ſuum neceſſariò obtinet in Eccleſia, ſaltem quoad regimen temporalium, quæ non ſunt contemnenda, c. *Vidente, 12. quæſt. 1.* & cap. *Si quis objecerit, 1 q. 3.* Un-

26 de ut refert hic Joan. Andr. ſub *nu.* 5. dicebat Roffredus Beneventanus Papam cum duobus Conſiliariis hic feciſſe ſicut vulpes faciunt, quæ damnant ceraſa cum ipſa non poſſint comedere, adjiciens ad regimen Eccleſiæ ſummè neceſſariam eſſe civilem ſcientiam, & ubi de jure tractatur illam ignorantes ſedere ut teſtes: eum tamen meritò redarguit Cardin. *num 3. verſ. Propter hoc dixit Roffredus*, & Abb. *num. 17. ad finem*: quia honeſtius loqui debuiſſet de Papa, qui maximè in promulgandis juribus procedit cum magna maturitate, & propterea cenſetur habere jura in ſcrinio pectoris cap. 1. *de conſt. in 6.*

27 Huic objectioni Hoſtien. *num. 3. ad finem, verſ. Non obſtat*, & poſt eum Jo. Andr. *num. 5. verſ. Solutio*, & Cardin. *num. 3. verſ. Dicit Hoſtienſis*, reſpondent non obſtare quod dictum eſt de juribus legalibus, quæ habentur in hac compilatione, quia ſine principali ſtudio, lectione, & auditu legum per libros legales qui haberi poſſunt, & gloſſas ſuas ſufficiens notitia de ipſis haberi poteſt, & qui dubitat, quærat; neque enim ligatur qui de dubiis interrogat, & certiorari deſiderat, dummodo ibi principaliter non ſtudeat: ad hoc cap. *fin. 37. diſtinct.* cap. *Si habes, 24. q. 3.* cap. *unico, §. fin. ſupra de off. Primicer.* l. *Apud Julianum. ff. de fideicommiſſ. libertat.* Sed certè, ut inquit Petr. de Anchar. *hic nu. 5.* materias communes ut eſt materia judiciorum multum communis Canoniſtis. & Legiſtis benè poterit aſſequi Canoniſta per ſtudium cameræ, ſed non materiam teſtamentorum difficilem, & illam de verborum

28 obligationibus, & multas alias Canoniſtis ignotas; & refert ſe multoties audiviſſe à Doctore ſuo (id eſt Baldo) qui per ſeipſum ſtudet, per ſeipſum ignorat. Vox enim viva multum confert, ut ait Hieron. *ſuper proœmio primo Geneſ.* & habet neſcio quid latentis energiæ, ut idem dicit *epiſt. 36.*

Cæterum etſi hæc prohibitio aliquibus videatur dura, tamen ita lex ſcripta eſt, l. *Proſpexit ff. Qui & à quib.* & in manifeſtis non debemus extenuare quæ ſcripta ſunt, ut dicit *hic* Jo. Andr. *in fine.* Sed nec obſtat ſecundùm Hoſtien. & alios præall. quod

29 civilis ſcientia videatur pars divinæ legis, & neceſſaria ſit ad regimen Reipublicæ: nam etſi hoc verum ſit, tamen per ſuos miniſtros expediri debet, ſcilicet Laicos, & Clericos non prohibitos.

30 Secunda quæſtio eſt de ſtudentibus, Hoſtienſ. ut dictum eſt ſupra *nu.* 18. diſtinguit ſtudium non principale à principali. Et quidem ſtudium non principale, quod ſcilicet non fit primariò propter ipſam civilem ſcientiam acquirendam, ſed ad finem melius intelligendi Canones, putat non eſſe prohibitum hac Conſtitutione: & in hoc ejus opinionem recipiunt Joan. Andr. Butr. Cardin. Ancharan. Abb. & cæteri omnes: nam ut legitur in cap. 1. *de nov. oper. nunciat.* Sacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur, quaſi ſacris Canonibus inſerviant, ut exponit ibi Hoſtien. *num. 1. in ver. Adjuvantur*, ſeu ancillentur ſecundùm Jo. Andr. *num. 2.* & juris canonici ſanctiones juris civilis ſubtilitate decorati ſcripſit Bald. *ſupra in proœm. Decretal.* & in quæſt. de ſchiſmate, quam poſuit *poſt rubr. C. de edict. D. Hadriani. tollen. col. 1. num. 3.* In ſuffragium, inquit, & interpretationem Canonum poſſumus uti legibus, & debemus, cap. *Si in adjutorium, 10. diſt.* Quoniam juſtiſſimæ leges, & ſacri Canones ex uno utero, vel fonte divino proceſſerunt; unde leges firmantur canonibus, & canonum ambiguitates legibus reſolvuntur, ſicut ex diſcurſu gloſſarum utriuſque juris luculenter apparet. Hinc dicebat Roman. *ſingul. 654* Legiſta ſine canonibus parum valet, Canoniſta ſine legibus nihil.

31 Et confirmatur, quia etſi Papa in hac prohibitione utatur ratione illa, quia Theologiæ ſtudium cupimus ampliari; tamen ſecundùm Abb. *hic nu 7.* ab hoc favore non excluditur ſtudium juris canonici, quia ſcientia canonica eſt pars divinæ, ut di-

citur in cap *Qualiter & quando, il ſecundo, de accuſ.* Ideoque pluribus in locis jus divinum appellatur, ut in cap. *Nimis, de jurejur.* & in cap. 1. Cum ibi notat. *de juramen. calumn.* & conſequenter ſtudium juris civilis quatenus ſubſervit ſtudio ſacrorum Canonum, non repugnat, quin multum congruit rationi finali hujus Conſtitutionis. Licet mihi hoc motivum Abbatis ſit valdè dubium, quia Papa hic conſiderat ſtudium Theologiæ in ordine ad reſiſtendum oppugnatoribus fidei, ut patet ex littera ibi. (Ut ſit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, qui reſiſtere valeant aſcendentibus ex adverſo: & ita accipit Theologiam prout objectum eſt fidei, non autem prout ſupponitur ethicæ, & morali Philoſophiæ. ſicut ſcientia canonica, ut per Joan. Monach. *in proœmio Sexti*: nam etſi in decretalibus agatur de ſumma Trinitate, de Sacramentis, & aliis ad fidem pertinentibus; tamen juris Pontificii profeſſoribus hæc non proponuntur ut ea ſpeculativè, vel ex profeſſo in ſcholis legant, aut de illis tamquam de ſuis axiomatibus diſputent, & hæreticos confutent: quia cùm ex articulis fidei deducantur, ut talia ad Theologum pertinent, ut latius ſcripſi in cap. *Cùm veniſſent, num. 110. & ſeq. de judic.* Unde favor amplicationis ſtudii ſacræ Theologiæ non videtur hoc caſu militare in ſacrorum Canonum diſciplina.

32 Quidquid tamen ſit de hoc, vera & concors Canoniſtarum ſententia eſt, ſtudium juris civilis non principaliter, ſed ad ſacrorum Canonum intelligentiam hic non prohiberi, dummodo fiat in Camera, non autem publicè in ſcholis; alioquin caderet ſub prohibitione auditus, in qua prædicta diſtinctio an fiat obiter, vel principaliter non adhibetur, ut in præcedenti quæſtione.

33 Hinc S. Congregatio Concilii aliàs conſulta an fructus parochialis Eccleſiæ receptitiæ Triventinæ Diœceſis, qui nonniſi inter eos diſtribuuntur, debeantur Sacerdoti ab eadem Eccleſia quinque menſes abſenti ſtudiorum cauſa, cùm ſit annorum triginta quinque circiter. Item an debeantur Diacono ejuſdem Eccleſiæ ob eamdem cauſam abſenti ætatis annorum circiter viginti trium. Tertiò, an iiſdem debeantur ſi juri civili ſtuduerint, non autem Canonico, aut Theologiæ. Die 31 Maii 1607. Ad primum reſpondit non deberi ei, qui excedit annum trigeſimum. Ad ſecundum deberi. Ad tertium itidem deberi ei qui trigeſimum non excedit, dummodo juri civili operam dederit cauſa addiſcendi poſtea jus canonicum.

Quæ poſterior reſolutio, ut vides reſtringitur ad Diaconum, quia ipſe non cadit ſub prohibitione hujus decretalis; ac proinde percipit fructus præbendæ in abſentia, dum ſtudet juri civili ad intelligentiam Canonum, quos non perciperet ſi juri civili ſtuderet principaliter, quia privilegium de percipiendis fructibus in abſentia non reperitur à jure conceſſum niſi ſtudentibus Theologiæ, vel Juri canonico, ut in cap. fin. de magiſtr. & in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. in fine, ſeſſ. 5.* Et quod de jure civili dicit gloſ. in cap. *Cùm ex eo, in ver. Litterarum,* & Franc. *in eod. verb. de elect. lib. 6.* Videtur intelligendum de his qui dant operam juri civili non principaliter, ſed ad majorem intelligentiam Juris canonici.

34 Unde alias S. Congregatio cenſuit teneri Ordinatium dare licentiam beneficiatis curam animarum non habentibus, licèt ad reſidentiam aſtringantur, ut ratione ſtudii abeſſe poſſint, dummodo id ſtatus Eccleſiæ patiatur, & in publico, celebrique Gymnaſio Theologiæ, vel ſacris Canonibus ſtudeant, & minores ſint triginta annis. At verò Presbyteris ejuſmodi licentiæ vacandi in publica Univerſitate ſtudio juris civilis etiam ad intelligentiam Canonum meo tempore ſæpius fuerunt denegatæ.

35 Studium verò principale etiam in Camera cenſet Hoſtienſis eſſe prohibitum perſonis Eccleſiaſticis, de quibus hic. Movetur per litteram textus, ibi, *ſtudent*. Et quia rationes hujus prohibitionis æquè vigent in ſtudentibus principaliter, atque in audientibus: & cum eo conſentiunt Joann. Andr. *num. 5.* Butr. *num. 10.* & Cardin. *num. 6. in 7. quæſt.*

36 Verum Petr. de Anchar. *hic num. 4.* Tenet rationes finales hujus Conſtitutionis non extendi ad ſtudium Cameræ. (Quid enim, inquit, ſi magnus Juriſta promoveatur ad Sacerdotium, vel ad dignitatem; an ſi ſtudebit, ligabitur hac pœna? renunciarem Papatui, ſi crederem mihi ſub hac pœna ſtudium legalis ſapientiæ prohiberi: eſt enim res ſacratiſſima, quæ conſtringit hominum vitas ſub regula pretio numerario non æſtimanda, ut l. 1. *de var. & extraordin. cognit.* nulluſque de ejus ſapore poſſit ferre ſententiam, qui ſuavitatem ejus dulcedinis non guſtavit; & temerarium eſt damnare, quia neſcias.) Hæc ille; cujus ſententiam arbitror eſſe veriorem, quia hæc Conſtitutio in principio loquitur de audientibus leges, nec debet extendi ad eos, qui privatim ſtudent ſine auditu in ſcholis, quia in his non eſt tanta ratio prohibitionis, ſicut in illis: & nihilominus etiamſi eadem ratio militaret, imo etſi major ratio: tamen cum hæc Conſtitutio ſit pœnalis, non debet extendi ad caſus in ea non comprehenſos, ut oſtenſum eſt ſupra à *num. 13. uſque ad num. 18.* Nec obſtat verbum *ſtudent*, in quo Hoſtien. ſe fundat, quia intelligitur de ſtudentibus publicè, & ſic de his qui ſtudent in ſcholis audiendo, ut indicant illa verba, in quorum diœceſibus in hujuſmodi ſtudent: præſertim verò quia textus ibi loquitur de religioſis, qui non ligantur hac Conſtitutione, ſi facultates prohibitas audiant intra clauſtra, ut ſuperiùs probatum eſt. Ergo multo minus ligantur ſi ibi non audiant, ſed per ſeipſos ſtudeant: & per conſequens illud verbum, *ſtudent* non poteſt intelligi niſi de his, qui ſtudent extra monaſteria, & ſic de his, qui ſtudendo audiunt in ſcholis.

37 Tertia quæſtio eſt, an hæc Conſtitutio habeat locum in legentibus, ſeu docentibus leges, vel medicinam: & Hoſtienſis tenet ſimiliter indiſtinctè habere locum per cap. *Non magnoperè, ſupra eod.* eique ſubſcribunt reliqui ferè omnes, ut dictum eſt ſupra *num. 18.* Tu verò dic ſecundùm Abb. *hic numer. 16.* Aut religioſus legit in monaſterio proprio, & non incurrit pœnas hic inflictas, quia quatenus hæc Conſtitutio loqueretur de legentibus ſeu docentibus, de quo ſtatim dicam, tamen re-
38 ſtringitur ad exeuntes de clauſtris, ut patet ex dictis ſupra *num. 8.* Aut legit extra monaſterium, & tunc ſolutio pendet ab alia inſpectione, videlicet an cap *Non magnoperè ſupra eodem* habeat locum in legentibus, ſeu docentibus.

39 Et quidem Hoſtien. *in ver. ſtudent*, & cum eo Joann. Andr. Butr. & alii ferè omnes ſentiunt, Religioſis prohiberi etiam lectionem in d. cap. *Non magno-*

Digitized by Google

gnoperè,ut dictum eſt ſupra *num.* 18. idem tenet Jo-
ann. Andr. in reg. *Cùm quid, de regal. jur. lib. 6.* licet in
quæſtionis ſolutione videatur hoc reſtringere
magis ad Religioſos, quàm ad Clericos ſæculares,
quia textus hic de ſæcularibus loquens non repe-
tiit de legentibus, de quibus mentionem fecerat
dicto cap. *Non magnoperè*: ſed contrarium tenet *hic*
Abb. *num.* 16. *verſ.* *Et quamquam* videantur hæc
ſubtiliter dicta, ubi probat textum in dicto cap.
Non magnoperè, non eſſe intelligendum de legenti-
40 bus, id eſt docentibus, ſed de addiſcentibus: unde
ponitur ibi verbum, *legere*, largo modo, quia om-
nis qui ſtudet, ut proficiat, legit; pro quo aſſerit fa-
cere etymologiam vocabuli; nam dicitur lex à le-
gendo, ut ait Iſidor. 5. *etymolog.* & propterea Joan.
Andr. in cap. *Nemo poteſt de regul. jur. lib. 6. in mercu-
rial.* hoc apertè deducit ex littera dicto cap. *Non
magnoperè*; nam ibi Religioſi dicuntur exire ad au-
diendum leges, & phyſicam ſub prætextu conſu-
lendi languentium fratrum corporibus, & Eccle-
ſiaſtica negotia fidelibus pertractandi, ut ſic poſſint
proficere, & edocti agant prædicta. Hoc etiam a-
pertiùs probat littera hujus decretalis, quæ refe-
rens mentem, & quaſi verba illius Conſtitutionis,
ubi illa dixit de legentibus, hæc declarando dixit
de audientibus: nec verum eſt hic prohiberi au-
ditum, & ibi lectionem, ut putavit Hoſt. de quo
Abbas miratur; quia hæc littera venit ad declara-
tionem illius, & in hac parte nihil novi juris indu-
xit: nam ponitur hic ſtudium pro ipſis ſtudenti-
bus, ſcilicet addiſcentibus audiendo ab aliis fa-
cultates prohibitas; nam ſtudium magis convenit
41 addiſcentibus, quàm docentibus: Studere enim eſt
valdè cupere; hinc litterarum ſtudia dicta ſunt
à cupiditate lectionum, ut notat Archidiac. in
cap. *In nova*, 16. *q.* 7. unde quod initio hic dixerat
de audientibus, poſtea ſubjecit de ſtudentibus,
quaſi audiantes ſint ſtudentes. Ex quibus conclu-
dit Abbas tam cap. *Non magnoperè*, quàm hunc tex-
tum tantummodo loqui in audientibus, ſeu do-
centibus ab aliis addiſcendo, & hos tantùm in pœ-
nas incidere: legentes verò, id eſt docentes putat
non ligari his Conſtitutionibus: nec etiam illos,
qui non ſtudent ut addiſcant, quia verba ipſis non
conveniunt; & eò magis quia in eis non vidatur
militare ratio, quæ viget in addiſcentibus. Nam
addiſcens videtur moveri malo zelo, ſcilicet ut
involvatur rurſus actionibus mundanis in patro-
cinando, & ſimilibus, ut innuit textus in dicto cap.
Non magnoperè: ſed qui alios docet legalem ſcien-
tiam, quam prius didicit, actionibus mundanis
non involvitur, imò communicat aliis ſcientiam
in ſe bonam, & neceſſariam ad regimen orbis. Fa-
cit quod notat gloſ. in Clem. 1. *in ver. Honorem, de
magiſtr.* Ego exiſtimo hanc opinionem Abbatis eſ-
ſe valdè conſonam veritati, & præter illius conſi-
derationes moveor, quia Papa in principio hujus
textus narrat Concilium Turonenſe olim ſtatuiſ-
ſe, ut tamquam excommunicati evitentur Reli-
gioſi de clauſtris exeuntes ad audiendas leges, vel
phyſicam. Neceſſa eſt igitur, ut Conſtitutio Con-
cilii Turonenſis, quæ habetur in dicto cap. *Non
magnoperè*, *ſupra eod.* loquatur de Religioſis au-
diantibus, non autem docentibus: alioquin Papa
falſum hic dixiſſet, & haud fideliter retuliſſet il-
lam Conſtitutionem, aut certè illius tenorem ig-
norasset, quod non eſt dicendum, cùm habeat o-
mnia jura in ſcrinio pectoris, cap. 1. *de Conſtitution.*
6. Unde quamvis verba, ad legendas leges, vel
phyſicam, quæ habentur in dicto cap. *Non magno-
perè*, inſpecto cortice aliud ſonare videantur: ta-
men intelligi debent de audientibus: & ſic de le-
gentibus audiendo, ſeu addiſcendo, ex quo illa ſic
42 intellexit Romanus Pontifex, qui ſolus authori-
tatem habet verba Conciliorum per modum le-
gis interpretandi, cap. *Nec licuit*, 17. *diſt.* ibi, Sed
quoties aliqua de univerſali Synodo in aliquibus
dubitatio naſcitur ad recipiendam de eo quod
non intelligunt rationem ad Apoſtolicam Sedem
conveniant, cap. *Dilectus, de conceſſ. præben in 6.* &
utrobique gloſſa, & Doctores notant gloſ. in ex-
travag. *Cùm inter nonnullos, in ver. Declaramus, de ver.
ſignif.* Præpoſ. in cap. *Sicut n.* 1. 15. *diſt.* Cardin. Jaco-
bat. *de Concil. cap.* 10. & propterea Joan. Andr.
Butr. Cardin. Anchar. & reliqui omnes ſic ſum-
mant textum in d. cap. *Non magnoperè*, videlicet,
Religioſi profeſſi exeuntes ad audiendas leges,
vel phyſicam, niſi infra duos menſes ad clauſtrum
redeant, excommunicati ſunt; & ita intelligunt
illam litteram de audientibus, licet loquatur de
legentibus: unde intellectus Abbatis ad illum tex-
tum, non eſt ſingularis, ſed communiter approba-
tus.
43 Deinde moveor, quia ratio ampliationis ſtudii
Theologiæ hic conſiderata non æquè viget in le-
gentibus, atque in audientibus: nam cum Religio-
ſis prohibeatur auditus legum, non poteſt contin-
gere hic caſus ut reperiatur aliquis idoneus ad il-
las docendas, niſi ante ingreſſum Religionis illas
didicerit in ſæculo; oporter ergo ut provectus ali-
quis Juriſta ingrediatur religionem, ibique profi-
teatur, & tunc jus civile aliis legat, ſeu doceat:
qui caſus eſt admodum rarus, arg. cap. *Venerabilis*,
§ *penalt.* cum gloſſ. *in verb. Si eminentis. ſupra, de præ-
ben.* nec impedit ampliationem ſtudii Theologiæ;
44 unde ad illum non cenſetur conditor canonis re-
ſpexiſſe; nam jura non conſtituuntur ex iis, quæ u-
no aliquo caſu accidere poſſunt, l. *Iura*, & l. *Ex iis*,
ff. de legib.

At ſi pateret via cuilibet religioſo exeundi ad
leges audiendas, hic caſus poſſet multum frequen-
ter contingere: unde illum potius Concilium Tu-
ronenſe videtur fuiſſe contemplatum, arg. l. *Nam
ad ea*, & l. *Nam et ait*, *ff. eod.* quod ſi religioſi non
prohibentur alios docere hujuſmodi facultates,
ut probatum eſt ſupra, non obſtante quod littera
d. cap. *Non magnoperè*, loquatur de legentibus, mul-
to minus prohibentur Clerici ſæculares, de qui-
bus hic, cum hæc littera expreſsè loquatur de au-
dientibus tantum.

45 Secundò principaliter QUÆRO, An Religioſi
exeuntes de clauſtris ad audiendas leges, vel phy-
ſicam ſint ipſo facto excommunicati, an verò poſt
lapſum duorum menſium.

Innocentius in cap. *Non magnoperè. ſup. eod.* te-
net religioſos ſic exeuntes incidere ipſo facto in
excommunicationem: & huic opinioni adhæret
hic Hoſt *n.* 1. *verſ. Sed hæc gloſſa*: movetur quia duo-
rum menſium ſpatium datur hic ſæcularibus tan-
tùm, ut in fine textus: at verò Religioſi ſine ulla
temporis præfinitione ſunt ipſo facto excommuni-
cati, ut innuit littera ibi, Nos volentes, ut de cæte-
ro ipſo facto ſententiam excommunicationis in-
currant: ponderando illa verba, *ipſo facto*, id eſt;
non expectatis duobus menſibus præfixis in Conſtitutio-
ne Concilii Turonenſis, ſed illico cùm primum
exeunt;

exeunt, vel, ut inquit Butr. cùm incipiunt ſcalas aſcendere : & in hoc ſecundùm Hoſtien. hæc decretalis continet jus novum: proptetea enim dicit, Volentes ut de cætero.

Verùm Innocen. hic tenet contrarium ejus, quod ſenſerat in d. cap. *Non magnoperè*, videlicet Religioſos non ligari, niſi poſt lapſum duorum menſium; & fuit opinio Vincentii, & Goffredi, quam ſequitur Jo.Andr. *hic n*, 3. tum quia cùm in dicto cap. *Non magnoperè*, detur Religioſis hoc ſpatium duorum menſium, hac interpretatione vitatur correctio illius textus, cap. *Cùm expediat, de elect. in 6.* l. *Præcipimus, in fine, C. de appellat.* tum quia non eſt jus diverſum in Religioſis; imò omnia de eis diſpoſita quoad hunc caſum extenduntur ad Clericos ſæculares.

Et tenendo hanc opinionem, quæ communis,
& verior videtur non obſtant verba illa, *Volumus
ut de cætero:* nam reſponſio patet ex dictis ſuprà *nu.
6.* & hanc partem ſequitur hic Abb. Antiq. dicens
eam humaniorem, Cardin *num.* 2. Anchar. *num.* 6.
46 & Abb Sicul *num.* 8. Hoc autem ſpatium duorum
menſium in Religioſis computatur à die exitus è
Monaſterio, in ſæcularibus autem à die, quo inceperint
leges, vel medicinam audire, ut aliis relatis, & reprobatis contrariis opinionibus concludit Abb. *eod. num.* 8.

47 Succeſſivè QUÆRO quid ſi tantum de duobus menſibus effluxerit, ut certum ſit Religioſos infra præfixum tempus ad clauſtrum redire non poſſe, numquid ſtatim ligantur.

Contra ipſos facit, quia ſi infra certum tempus
promiſiſti mihi opus perficere, & tantum temporis
fluxit, ut certum ſit opus impleri non poſſe,
protinus agere poſſum ex ſtipulatu, l. *Hoc jure, ff. de
verb. obligat.* ſed contrarium determinant hic Goffred.
& Vincent. & poſt eos Abb. Antiq. *numer.* 3.
Hoſt. *num.* 1. *in ver. Redierint*, Butr. *num.* 8. *in* 3. *quæſt.*
Cardin. *num.* 6. *in fine*, moventur tum per textum
in cap. *Commiſſa, in princip, de elect. lib.* 6. qui optimè
hoc probat; tum quia expectandus eſt totius temporis
lapſus quaſi in diem tota obligatio ſit collata,
l. *In illa, ff. de verbor. obligat.* & l. *Ita ſtipulatus*, & l.
48 *Inſulam* : lapſis tamen duobus menſibus remanebunt
ligati Conſtitutione, etiamſi ante lapſum eos
pœnituerit, quia imputandum eſt eis quod exierunt,
& ſe arctaverunt, arg. l. 2. §. *Si quis tamen, ff. Si
quis caution.* c. *Conſuluit*, §. 1. *ſup. de off. Deleg.* cum ſuis
concord.

Explicit Commentarius in Lib. tertium Decretalium.

N° 4316.Ch

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XV F 5

D 39

Digitized by Google